Ludwig Hofacker

Huspostill

Prekener over evangelietekstene for hele kirkeåret

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Ludwig Hofacker: *Huspostill* (Prekener over evangelietekstene for hele kirkeåret).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Forord 1
Forord til første opplag, av forfatterens bror 1
Forord til tiende opplag 3
Ludwig Hofackers liv 4
Hans egen levnetsbeskrivelse 4
Inn i prestetjenesten 9
Vikar i Plieningen 9
Sykdommen kommer igjen 15
Trøstebrev til en venn 16
Vikar i Stuttgart 22
Farens død 28
Ny sykdom 30
Avskjedsord til vennene i Stuttgart 31
Virksomheten i Rielingshausen 33
Morens død 35
Utgivelsen av prekenene 37
Dommene over prekenene 38
Den siste smertefulle sykdommen 40
Hans siste dager og død 43
Til minne om den uforglemmelige 45
Første søndag i advent: Se, din konge kommer til deg, saktmodig 50
Andre søndag i advent: Den kommende ytterste dom 60
Tredje søndag i advent: Noen hindringer for omvendelsen – del 1 69
Tredje søndag i advent: Noen hindringer for omvendelsen – del 2 75
Fjerde søndag i advent: Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd 82
Juledag: Frykt ikke! For se, jeg forkynner dere en stor glede 90
Andre juledag: Lovsangen fra de himmelske hærskarene 97
Tredje juledag: Jesus heter Underlig, Rådgiver, Veldig Gud, Evighets Far, Fredsfyrste 105
Søndag etter jul: Kristus, den eneste grunn til vår salighet 112
Nyttårsdag: Navnet Jesus 123
Søndag etter nyttår: Om Guds frie nåde i Kristus Jesus 130
Kristi åpenbaringsdag: Hvordan dagen er gått opp for verden i Kristus 140
Første søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Guds Sønns dype fornedrelse . . 150
Andre søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Hvordan vi kan overvinne djevelens fristelser 158

Tredje søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Hvordan det daglige livet skal bli en gudstjeneste – del 1 168
Tredje søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Hvordan det daglige livet skal bli en gudstjeneste – del 2 176
Fjerde søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Regnskapet for den forsømte broderkjærligheten 180
Femte søndag etter Kristi åpenbaringsdag: At de fleste kristne ikke har kjærlighet, og hvorfor 188
Sjette søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Å være i verden slik Jesus var i verden 197
Septuagesima: Om arbeidet i Guds vingård 204
Seksagesima: Om det evige støttepunktet for våre sjeler 214
Fastelavnssøndag: Ordet om korset 223
Første søndag i fasten: Den yppersteprestlige bønn 232
Andre søndag i fasten: Den kananeiske kvinnens tro 242
Tredje søndag i fasten: Om djevelens rike – del 1 252
Tredje søndag i fasten: Om djevelens rike – del 2 261
Midfastesøndag: Frelseren er ingen mann for det jordiske sinn 264
Femte søndag i fasten: Å kjenne Gud 274
Palmesøndag: Jesu vei gjennom lidelse og død 284
Skjærtorsdag: Guds Sønns dype fornedrelse da han ble overgitt i synderes hender 292
Langfredag: De tre korsfestede på Golgata 301
Påskedag: Jesus, dødens overvinner 310
Andre påskedag: Paulus' bønn for sine troende 317
Første søndag etter påske: Å overvinne verden ved troen 328
Andre søndag etter påske: Små barn, bli i Jesus 337
Tredje søndag etter påske: Det nye sinnelaget som blir plantet inn ved Guds ord 345
Bededag: Den forfengelige levemåten som er arvet fra fedrene 356
Bededag: Guds kjærlighet og vrede skal lede oss til omvendelse 363
Fjerde søndag etter påske: Hvordan vi skal komme fra mørket til lyset 371
Femte søndag etter påske: Om Guds ords kraft 381
Kristi himmelfartsdag: Jesus Kristus ved og etter sin himmelfart 390
Sjette søndag etter påske: Alle tings ende er kommet nær 400
Pinsedag: Det som skjedde på pinsedagen, og hva det betyr for oss 409
Andre pinsedag: Hvordan vi får del i Guds nådeskatter, som er åpnet i Kristus 419
Treenighetssøndag: Forløsningens hemmelighet 427
Første søndag etter treenighetssøndag: Hvorfor den rike mannen kom i helvete og Lasarus i himmelen 439
Andre søndag etter treenighetssøndag: Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det fortapte 449
Tredje søndag etter treenighetssøndag: Om det ydmyke sinnet hos Guds barn 459

Fjerde søndag etter treenighetssøndag: Hvor lenge vil dere halte til begge sider? – del 1 470
Fjerde søndag etter treenighetssøndag: Hvor lenge vil dere halte til begge sider? – del 2 480
Femte søndag etter treenighetssøndag: Gud gjør ikke forskjell på folk 484
Sjette søndag etter treenighetssøndag: Om det jordiske, det delte og det himmelske sinn 495
Sjuende søndag etter treenighetssøndag: Syndens tjeneste og rettferdighetens tjeneste 504
Åttende søndag etter treenighetssøndag: Den smale veien som fører til livet 512
Niende søndag etter treenighetssøndag: Det gode håpet for de troende 522
Tiende søndag etter treenighetssøndag: Jesus, synderes venn og syndens fiende 531
Ellevte søndag etter treenighetssøndag: Den ugudeliges død og den rettferdiges død – del 1 540
Ellevte søndag etter treenighetssøndag: Den ugudeliges død og den rettferdiges død – del 2 549
Tolvte søndag etter treenighetssøndag: Den nye paktens herlighet 553
Trettende søndag etter treenighetssøndag: Den særegne saligheten og nåden i Det nye testamentes tid 568
Fjortende søndag etter treenighetssøndag: Menneskehjertets naturlige utakknemlighet 577
Femtende søndag etter treenighetssøndag: Hver menneskesjels høye verdi .586
Sekstende søndag etter treenighetssøndag: Jesus, den allmektige kjærlighet 594
Syttende søndag etter treenighetssøndag: Om hovmod – del 1 602
Syttende søndag etter treenighetssøndag: Om hovmod – del 2 606
Attende søndag etter treenighetssøndag: Hva mener vi om Kristus? 614
Nittende søndag etter treenighetssøndag: Om syndenes forlatelse 622
Tjuende søndag etter treenighetssøndag: Guds rettferdige dom over dem som ikke er lydige mot evangeliet 632
Tjueførste søndag etter treenighetssøndag: Hvordan Frelseren begynner og fullender troen – del 1 641
Tjueførste søndag etter treenighetssøndag: Hvordan Frelseren begynner og fullender troen – del 2 647
Tjueandre søndag etter treenighetssøndag: Oppgjøret og betalingen av vår gjeld til Gud 653
Tjuetredje søndag etter treenighetssøndag: Om tungens rette bruk 663
Tjuefjerde søndag etter treenighetssøndag: En omvendt og en uomvendt kristens tilstand 673
Tjuefemte søndag etter treenighetssøndag: Hva omvendelsen er, og hvor nødvendig den er 683
Tjuesjette søndag etter treenighetssøndag: Tilliten til Guds nåde 691

Tjuesjuende søndag etter treenighetssøndag: Hvordan Guds godhet skal lede oss til omvendelse 701
Apostelen Andreas' dag: Om hjertets fullkomne overgivelse til Herren Jesus 710
Apostelen Thomas' dag: Den usalige fornuftsstoltheten 719
Marias renselsesdag: Guds rikes skjulte herlighet 728
Apostelen Matthias' dag: En kristens løp etter den himmelske seiersprisen 736
Marias budskapsdag: Om den evige forløsningen ved Kristus 746
Apostlene Filip og Jakobs dag: Om barnekåret hos Gud 754
Johannes døperens dag: Brevet til engelen for menigheten i Efesus (I) 764
Apostlene Peters og Paulus' dag: Brevet til engelen for menigheten i Efesus (II) 772
Apostelen Jakobs dag: Brevet til engelen for menigheten i Efesus (III) 781
Apostelen Bartholomeus' dag: Om brevet til menighetens engel i Smyrna (I) 791
Apostelen Matteus' dag: Om brevet til menighetens engel i Smyrna (II) . . . 800
Simon og Judas' dag: Vær tro inntil døden 809
Gravtaler 818
I. Over en ung mann som ble kalt bort brått 818
II. Ved graven til en ung mann som døde etter lange lidelser 821
III. Ved graven til en ung mann som ble prøvd i skolen av Guds dunkle førelser 825
IV. Ved graven til en troende hustru og mor 828
V. Ved graven til en troende ektemann og far 832
VI. Ved graven til en hustru og mor som var prøvet gjennom smertefulle erfaringer i livet 835
VII. Ved graven til en gammel mor og bestemor 839
Om bønnen 842
Bønner for hver dag i uken 845
Morgenbønn søndag 845
Kveldsbønn søndag 845
Morgenbønn mandag 846
Kveldsbønn mandag 846
Morgenbønn tirsdag 847
Kveldsbønn tirsdag 847
Morgenbønn onsdag 848
Kveldsbønn onsdag 848
Morgenbønn torsdag 849
Kveldsbønn torsdag 850
Morgenbønn fredag 850
Kveldsbønn fredag 851
Morgenbønn lørdag 851
Kveldsbønn lørdag 852
Om Ludwig Hofacker 853

Forord

Forord til første opplag, av forfatterens bror

av Ludwig Hofacker. Etter den norske utgaven «Mag. Ludvig Hofackers Huus-Postille», Stavanger 1858.

Fullstendig utgave med prekener til alle søn- og helligdager og de øvrige åndelige talene, i tro oversettelse etter originalens 16. opplag. Stavanger: W. C. Lønnings forlag 1858.

I 1827 bestemte min avdøde bror, pastor Ludwig Hofacker i Rielingshausen, seg for å gi ut en rekke prekener for kristne lesere. Noen av dem hadde han allerede holdt, andre håpet han med Guds hjelp å få holde. Han ble styrket i beslutningen, ikke bare fordi noen nære venner oppmuntret ham, men også fordi han merket at forkynnelsen hans av Guds ord ikke hadde vært uten frukt i mange hjerter.

Dessuten var helsen hans skrøpelig, og han hadde en svak anelse om at Herren ikke hadde satt vide grenser for virksomheten hans på jorden. Begge deler minnet ham om å skynde seg. Derfor skrev han i fortalen til det første heftet, som kom ut i slutten av 1827: «Hele min hensikt er nå og da å bære fram en liten stein til oppbyggelsen av Sion, og det så fort som mulig, for det kommer en tid da ingen kan arbeide. Om denne steinen duger til noe, er det egentlig bare byggmesteren som kan bedømme rett.»

Et annet sted sier den hjemgangne kort og enkelt hva han først og fremst ville med disse prekenene: «En rettsindig leser vil finne at det overalt er den bibelske sannheten det gjelder for meg. Men selv om jeg ved Guds nåde er viss i min tro, gjør jeg slett ikke krav på ufeilbarhet. Guds ord alene er ufeilbarlig. Jeg vil heller ikke vekke anstøt hos noen eller tvinge min overbevisning på noen. Noe nytt vil jeg heller ikke komme med, men den gamle sannheten.

Et overfladisk blikk på disse prekenene viser at jeg ikke søker ros som taler. Min hensikt er å gjøre noe for å fremme riket til min Frelser, han som med makt har revet meg ut av vantroens og syndens dypeste myr. Samtidig stoler jeg på den Gud som pleier å berede seg lovsang av småbarns munn, og som ofte velsigner mest det som er blitt til i den største svakhet og er fullt av feil.

Vi lever i en tid som er forvirret når det gjelder de bibelske begrepene. Blir en og annen sjel gjort oppmerksom på Guds rike eller styrket i troen ved disse få bladene, er hensikten min nådd. Men velsignelsen står i Herrens hånd, og derfor overlater jeg saken til ham.»

Av flere grunner ville min bror først bare prøve med en liten samling på ti prekener. Han ville ikke vente til han hadde samlet en fullstendig årgang prekener over de vanlige evangelietekstene. Han ville heller ikke gi ut en årgang taler han hadde holdt tidligere. «Jeg håper ved Guds nåde å gå fram i kunnskapen om Jesus Kristus,» sa han, «og derfor gir jeg heller alltid noe nytt.»

Samtidig sa han at han med Guds hjelp ønsket å la flere hefter følge senere, hvis det første solgte godt nok. «Slik», sier han, «kunne en hel årgang bli fullført litt etter litt, om Gud gir liv, mot og krefter. Men forholdene mine gjør at jeg ikke kan levere prekenene til søn- og helligdagene i en sammenhengende rekke. Derfor måtte et register til slutt bringe orden i det hele. Dette er mine tanker; om det også er Herrens tanker, vil tiden vise.»

På samme måte ga han sommeren 1828 ut det andre heftet med tolv prekener. Da lå han allerede på sykeleiet. Han hadde allerede renskrevet noen prekener for trykken til det tredje heftet da Herren igjen hjemsøkte ham med en smertefull sykdom og satte en grense for virksomheten hans ved en tidlig, men salig død.

Men prekenene i de to første heftene fikk så stor inngang hos de kristne leserne, og så mange ba meg inntrengende om å gi ut enda en rekke prekener fra den avdødes papirer, så en om mulig kunne samle en hel årgang, at jeg ikke kunne annet enn å se Herrens vilje i det. Etter råd fra mine egne og min avdøde brors venner sendte jeg derfor fem nye hefter med prekenene hans i trykken, på samme måte som han selv hadde begynt.

Men siden det ikke fantes nok prekener over de vanlige evangelietekstene, tok vi prekener over epistlene til hjelp. Og for de søn- og helligdagene der det verken fantes prekener over evangeliet eller over epistelen, tok vi i stedet med prekener over andre tekster. Til slutt ble noen gravtaler av den hjemgangne tatt med. Den avdøde skrev selv en kort levnetsskildring og leste den opp for menigheten sin. Den skal la leseren kaste et blikk inn i hvordan Gud førte denne evangeliets tjener, både i hans indre og ytre liv.

Men prekenene hadde hittil kommet ut i en uordnet rekkefølge, og det var til mye bry. Fra mange kanter kom derfor ønsket om at jeg skulle gi ut på nytt, ordnet og samlet i ett bind, denne prekensamlingen som både i inn- og utland hadde vært til så mye velsignelse og fått en så usedvanlig god mottakelse. Og slik står den nå fram, denne herolden for den evangeliske sannhet, for igjen å dra gjennom verden og la røsten sin lyde: «Rydd vei for Herren!» (Jes 40,3)

Men verket er ikke bare et nytt opptrykk av første opplag; det står fram forbedret og utvidet. Det er føyd til to prekener til bededagen og en til 26. søndag etter treenighetssøndag. Og diktet som herr A. Knapp i Kirchheim, en av min avdøde brors fortroligste venner, har viet ham, vil sikkert være et kjærkomment tillegg for alle lesere. Med det har Knapp, som med en vakker seierskrans, kranset tinningene til stridsmannen som er gått inn til sin hvile.

David sang om sin elskede Jonatan i en vemodig og mild sørgesang. Hvorfor skulle da ikke også Det nye testamentes stridsmenn reise et minnesmerke på gravhaugen over sine falne, til vitnesbyrd for verden: Her hviler en rettferdig. Vandrer, gå og følg etter ham i hans tro!

Må så Guds velsignelse følge disse ordene som hans tjener ofte talte i stor svakhet, og som her blir gitt videre! Måtte han la en rik gledeshøst vokse opp av det den hjemgangne har sådd. Den salige kalte alltid med stort alvor og ettertrykk de gjenløste sjelene til omvendelse og til Kristus. Måtte han la røsten hans fortsatt lyde med velsignelse i menigheten og vise mange veien til livet og til rettferdigheten. Så skal både læreren, tilhøreren og leseren en gang sammen kunne fryde seg for tronen til ham som alene skal ha ære og pris i all evighet.

Stuttgart, april 1833.

Wilhelm Hofacker, prest.

Forord til tiende opplag

En underfull velsignelse har hittil fulgt disse prekenene av min avdøde bror. De er blitt så vidt utbredt at han som ble revet bort så tidlig, har fått en langt større virkekrets enn han noen gang kunne ha ventet for sitt muntlige vitnesbyrd om Kristus, om han så hadde levd aldri så lenge. Herren har latt ham fortsette i tjenesten for sin kirke, for at han skal gå ut og bære frukt for det evige liv.

I dette tiende opplaget er levnetsskildringen hans utvidet, og det vil sikkert være et kjærkomment tillegg for alle lesere. I et utvalg av brevene hans hører de nemlig for det meste den avdøde selv fortelle om hva han opplevde, både i sitt indre og sitt ytre liv. Min avdøde brors trofaste ungdomsvenn, presten Roos i Steinenbronn, har med stor omhu samlet og ordnet en god del av dem og vennlig latt meg bruke samlingen. Ham skylder jeg derfor en særskilt takk.

Vår felles venn A. Knapp, den velkjente åndelige dikteren og forfatteren, har riktignok med så stor kjærlighet skrevet en mer utførlig skildring av den hjemgangnes liv og lagt den fram for en større krets av lesere i «Christoterpe», og de fleste av disse brevene er flettet inn i den. Likevel kunne jeg ikke la være å ta med i det minste noen av dem, nettopp i den boken der den avdøde er kalt til å tale, enda han er død, og fortsatt vitne til velsignelse for så mange.

For et troende hjerte er det alltid en stor glede å skue inn i det skjulte verkstedet der Kristi Ånd oppdrar et menneske, og det gir mye lærdom og oppbyggelse. Hvor mye mer da hos en så ren og åpen karakter som den avdøde, der en kan se helt til bunns i sjelen! Måtte dette tillegget hjelpe mange lesere til å kjenne Guds indre og ytre veier, som for det meste er ydmykhetens veier. Og måtte det lære hver enkelt å forstå hvordan Gud fører ham selv, ved å se hvordan han har ført en annen.

Nåde være med alle som alltid har vår Herre Jesus Kristus inderlig kjær!

Stuttgart, mars 1845.

Wilhelm Hofacker, prest.

Ludwig Hofackers liv

Hans egen levnetsbeskrivelse

Hofacker skrev selv den følgende skissen og leste den opp da han ble innsatt som prest i Rielingshausen, to år før han døde:

«Jeg skriver ikke gjerne om mitt levnetsløp. Riktignok er det et sammenhengende bevis på Guds trofasthet og særlige omsorg, men egenkjærligheten søker også næring i det. Etter Ånden ville jeg helst at mitt usle liv ble helt glemt. Likevel kan menigheten min kreve å få vite hvem som er dens prest og sjelesørger, og derfor vil jeg nå kort legge fram hovedpunktene i livet mitt.

Jeg ble født den 15. april 1798 i Wildbad, der min salige far da var kapellan. Han gikk inn til sin Herres glede i 1824 som byprest og prost i Stuttgart. Min mor heter Friederike, født Klemm, og jeg er så lykkelig å ha henne her hos meg. Av de sju sønnene hun har født, er jeg den tredje; tre av dem ble kalt inn i evigheten alt i den tidlige barndommen. I den hellige dåp fikk jeg navnene Wilhelm Gustav Ludwig.

Da jeg var omkring atten uker gammel, ble min salige far flyttet til prestekallet Gärtringen i Herrenberg prosti. I denne landsbyen ble vi boende til jeg var tretten år. Med stor omhu og flid underviste far meg og brødrene mine i latin og mange andre fag.

I 1811, da jeg var tretten år gammel, ble far flyttet til prestekallet Öschingen, halvannen tysk mil ovenfor Tübingen. Der ble jeg hos foreldrene mine til våren 1812, da min salige far konfirmerte meg. Til da hadde jeg vært bestemt for kontoryrket, og derfor hadde far ikke lært meg noen andre gamle språk enn latin.

Men da jeg kom hjem fra kirken etter konfirmasjonen, spurte far meg om jeg virkelig hadde lyst på kontoryrket. Han mente jeg heller ville egne meg som prest. Valget av teologi ville imidlertid koste meg mye arbeid, for jeg måtte lære svært mye bare for å bli tatt opp i et lavere seminar. Jeg svarte at jeg ville studere teologi og være flittig. Fra nå av var det avgjort at jeg skulle bli teolog, og i tankene var jeg allerede prest.

Far satte meg under veiledning og tilsyn hos sin svoger, magister Reuss. Han var den gangen rektor ved pedagogiet (latinskolen) i Esslingen, men er nå forstander ved det lavere seminaret i Blaubeuren. Denne mannen har gjort mye for meg. Han holdt meg hardt til lesingen, og etter halvannet år i Esslingen besto jeg eksamen og ble tatt opp i det lavere seminaret i Schöntal.

Den 18. oktober 1813, den dagen slaget ved Leipzig sto, kom jeg med foreldrene mine til Schöntal. På grunn av alderen ble jeg straks tatt opp i den eldre klassen, og derfor var jeg bare ett år i Schöntal. Høsten 1814 kom jeg til Maulbronn, og to år senere, i 1816, til Tübingen.

I denne tiden lærte jeg omtrent som folk flest. Jeg var heller ikke særlig flittig, for hodet var for det meste fullt av studenttanker. Slik gikk det også de to første årene i Tübingen. Jeg hadde mange kamerater og var en slave av tidsånden og studentånden.

Jeg skammer meg over denne tiden. Jeg var kommet langt bort fra Gud og var i et grufullt syndemørke. Jeg levde som i en stadig drøm. Jeg sugde grådig i meg denne verdens visdom, og den hadde gjort hodet mitt fullstendig forskrudd. Slik vandret jeg jammerlig fram til høsten 1818, da jeg skulle begynne å studere teologi.

Allerede sommeren det året plaget Herren meg ofte med en indre uro over at jeg var fortapt. Men jeg glemte uroen igjen og søkte ro der den ikke er å finne, nemlig i verden. Mot høsten våknet spørsmålet i meg: Hva er sannhet? Så godt jeg kunne, hadde jeg gått gjennom flere av de systemene denne verdens vise har bygd, men ingen steder hadde jeg funnet bunn og grunn.

Jeg merket at mot hver sannhet den menneskelige fornuften finner eller mener å finne, kan en stille opp en annen som sier det motsatte. Men jeg tenkte: Jeg må da kunne finne noe jeg kan tro, og som jeg kan leve og dø på. Jeg ville selv skrive ned de setningene jeg holdt for helt sikre. De skulle så, mente jeg, være rettesnoren for både kunnskap og vandel. Jeg begynte også på det, men kom ikke langt, for troen ligger ikke i fornuften.

På denne tiden kom jeg over et skrift som beskrev hvordan hoffråd Jung-Stilling, en tro tjener for Kristus, døde salig. Jeg tenkte: Denne mannen har hatt noe han trodde uten å tvile, og som han kunne bygge sin salighet på. Dette gjorde meg mer mottakelig for evangeliet.

I denne sinnstilstanden begynte jeg å studere teologi. Omtrent samtidig kom min yngre bror, som er her hos meg, til Tübingen som student. Han hadde begynt å leve som kristen, og iveren hans gjorde sterkt inntrykk på meg.

Jeg ville gjerne ha blitt en riktig teolog uten å måtte gi slipp på verdens vesen, men det ville ikke broren min finne seg i. I tillegg kjente jeg en stadig uro i meg hver gang jeg ville leve på den gamle måten igjen. Og slik ble endelig beslutningen moden i meg: ‹Jeg trenger Kristus hvis jeg ikke skal bli til skamme. Jeg skal bli hans tjener – jeg vil også følge ham.›

Nå leste jeg flittig i Bibelen, men mørket i meg var stort. Jeg ble mye plaget av vantro; jeg kunne ikke tro at det som sto i Bibelen, var sant. Jeg ba og sukket mye til Frelseren. Endelig ga han meg den nåde at jeg i enfold kunne ta imot hans ord som Guds ord.

Men i denne tiden med vantro har jeg måttet kjenne dypt hvor hovmodig og gjenstridig hjertet er. Jeg tenkte ofte: Hvis det som står i Bibelen om en Frelser, ikke er sant, da er du den aller elendigste skapning. Og likevel kunne jeg ikke tro at det var sant; hele hjertet mitt gjorde opprør mot det. Endelig ga Herren meg fred på dette punktet, og han brukte forskjellige midler til det.

Nå fikk jeg også nye bekjentskaper. Jeg hadde vendt ryggen til mine tidligere kamerater for å flykte fra den kommende vrede. Nå ga Herren meg ikke lenger kamerater, men venner og brødre. Dette er blitt meg til stor velsignelse. Det gjør hjertet mitt svært godt at nettopp min nærmeste venn, nåværende pastor Foos fra Osweil (nå prest i Steinenbronn), kan stå ved min side i dag.

Vi studerte og ba flittig sammen; vi satt sammen og klekket ut mye. Mye av det vi fant, holdt vi for en perle, men ved nærmere ettersyn er det bare en alminnelig stein. I beste mening tumlet vi sammen omkring på kanten av svermeriets avgrunner. Det er Guds godhet at vi ikke styrtet helt ned.

Jeg hadde slått inn på en streng, lovisk vei i min kristendom. Det kom mest av at ingen med grundig erfaring veiledet meg. Annen veiledning ville jeg ikke ha, for jeg mistrodde all lærdom som ikke bygde direkte på troen.

Likevel ga Frelseren meg av og til, midt i alt mitt lovstrev, en time da jeg i sannhet og av hjertet kunne glede meg i ham som min Frelser. Gjennom samvær med andre, gjennom bønn og ved å granske Den hellige skrift merket jeg litt etter litt stadig tydeligere hva det kom an på: at ordet om forsoningen av nåde, uten gjerningenes medhjelp, var hovedsaken.

Men nå behaget det Gud å føre meg en annen vei, for at det skulle bli åpenbart hva som var i hjertet mitt. En varm dag i august 1820 gikk jeg over gaten klokken tolv midt på dagen; i september samme år skulle studiene mine i Tübingen ha vært ferdige. Jeg gledet meg i mitt indre over Frelserens trofasthet, for ved hans hånd ble livet mitt herligere og saligere dag for dag. Da mistet jeg plutselig bevisstheten og styrtet over ende.

Folk løftet meg opp, og da jeg var kommet til meg selv igjen, ble jeg båret hjem. Legene sa det var solstikk, men det var en nervefeber som solen hadde vekket. Jeg ble svært dårlig og måtte ligge til sengs i fire uker. Deretter ble jeg brakt til Stuttgart, der far siden 1812 hadde vært førsteprest ved St. Leonhard. Slik endte oppholdet mitt i Tübingen.

Etter hvert kom jeg meg, og det så ut til at jeg kunne ta fatt på noe arbeid igjen. Med stor utålmodighet arbeidet jeg for å få et vikariat så snart som mulig. Før jeg ennå var helt frisk, dro jeg så til Stetten i Remstal, der jeg prekte noen ganger. Etter seksten dager i Stetten ble jeg beordret til presten Kielmann i Plieningen i Stuttgart prosti; han hadde fått slag. Dit kom jeg den 28. november 1820.

Jeg kunne bare være i denne stillingen et kvartal, for i februar 1821 kom sykdommen fra Tübingen tilbake. Riktignok var den ikke så voldsom som før, men likevel så sterk at jeg ikke kunne arbeide. Det ville jeg slett ikke finne meg i. Jeg prøvde alt mulig; jeg ba og bønnfalt om at sykdommen måtte vike; jeg knurret. Men trass i all motstand og all roping slapp ikke Frelseren meg ut av fengselet mitt. Jeg måtte vende tilbake til farshuset for å bli helbredet.

Men helbredelsen gikk ikke så raskt som jeg hadde innbilt meg. Jeg ventet uke etter uke og måned etter måned, og måtte vente i hele to år. Hvor mye arbeid kostet det ikke Guds Ånd å få meg til å forstå at jeg var et redskap han godt kunne være foruten, og at det var nåde om han ville bruke meg!

Alt i alt var det et utholdelig fangenskap. Jeg kunne være oppe og gå ut, og det var ikke mye å se på meg at jeg var syk. Men nervene i hodet var så svekket at jeg måtte frykte å besvime bare jeg så i en bok. Skrive kunne jeg heller ikke. Hvor mye utålmodighet og motløshet jeg har kjent i hjertet i denne tilstanden, kan ikke sies. Det gikk meg som en viss forfatter sier om seg selv: ‹Jeg holdt på å dø av utålmodighet til jeg lærte bare en smule tålmodighet.›

Etter to års sykdom begynte Herren igjen å styrke kreftene mine, og jeg kunne på nytt utføre små gjøremål. I mars 1823 ble jeg etter fars ønske ansatt som hans vikar. Han var for det meste syk, og derfor måtte jeg preke i St. Leonhards kirke i Stuttgart nesten hver søndag, ofte i stor legemlig svakhet. Dette varte i nesten to år. Jeg er overbevist om at jeg ikke har arbeidet helt forgjeves der. Men æren tilhører Frelseren alene.

I desember 1824 ble far kalt bort fra dette usle livet og gikk i sann tro inn til sin Herres glede. Etter hans død ble jeg utnevnt til vikarierende prest ved St. Leonhard. Men jeg ble ikke lenge i denne stillingen. I februar 1825 ble jeg syk igjen, og den gamle nervesvakheten i hodet kom tilbake. Jeg forlot arbeidet mitt nødig, men etter Guds råd skulle jeg ikke lenger preke i Stuttgart. Det drømte jeg ikke om da jeg ble syk.

Legen sendte meg til badet i Teinach. Nesten hele mai var jeg der uten å merke den minste bedring. Så kom noen på den tanken at jeg skulle ta melkekuren i Gais i Sveits, og min mor fulgte meg dit. Da ingenting hjalp i Gais, rådet legene oss svært innstendig til å reise til surbrønnen i St. Moritz i Graubünden, femten tyske mil fra Gais, nær den italienske grensen. Vi ville akte på Guds finger, og derfor torde vi ikke slå legenes råd fra oss. Etter lang overveielse bestemte vi oss for å reise dit.

Vi ble der i tre uker og kom tilbake til Stuttgart i august. Jeg var noe sterkere, men nervesvakheten i hodet var ennå ikke borte. Ofte har det trøstet meg sterkt, det Herren sa til Israels barn: ‹Jeg har tatt din reise til hjertet.›[1]

Før jeg reiste til Sveits, hadde jeg søkt kapellanstillingen ved St. Leonhard, fordi vennene mine rådet meg til det og ba meg om det. I St. Moritz fikk vi melding om at det ikke hadde vært Guds vilje at jeg skulle få denne stillingen. Da jeg var kommet tilbake til Stuttgart, søkte jeg et annet presteembete, og jeg fulgte nøye sporene etter den evige Rådgiveren. Men jeg gruet meg sterkt for å bli ansatt, for jeg kjente også særlig tungt hvor svak jeg var i kroppen.

Endelig brøt sykdomsstoffet ut i en ordentlig feber; det hadde sneket seg omkring i kroppen min. Mot slutten av oktober 1825 måtte jeg legge meg til sengs, og jeg falt i en fryktelig nervefeber. Av november det året husker jeg nesten ingenting. Legen hadde oppgitt meg, men det hadde ikke Gud ennå gjort. Litt etter litt slapp sykdommen taket, og jeg begynte å bli frisk.

Jeg kommer vel aldri til å glemme hvilket dyp Herren her har støtt meg ned i, og særlig hvilken helvetesangst jeg også har kjent i sjelen. Men jeg kommer heller aldri til å glemme den kjærligheten så mange kjente og ukjente har vist meg i denne tunge tiden i Stuttgart. Måtte Jesus åpenbare og gjengjelde alt på sin store dag!

[1] NB: «Han har båret omsorg for deg på din vandring gjennom denne store ørkenen» (5 Mos 2,7).

Denne nervefeberen renset nervene i hodet mitt. Da jeg var blitt frisk, kjente jeg lite til den gamle svakheten i hodet. I februar i år (1826) kunne jeg igjen begynne å gå ut. I mars ble det så avgjort at jeg ikke skulle få det presteembetet jeg hadde søkt. Nå var gode råd dyre. Vi hadde da vært i Stuttgart i nesten ett år.

Men nå kjente jeg meg sterkere enn før, og derfor var det viktig for meg å komme i et embete og i arbeid etter Frelserens vilje. Jeg lette nøye etter sporene av Guds veier, og til slutt syntes de å peke mot Rielingshausen. Jeg hadde frimodighet til å søke dit, selv om jeg nesten ikke kjente denne landsbyen.

Jeg la søknaden min fram for kongen og førte opp enda et presteembete i den. Uttrykkelig skrev jeg at jeg gjorde dette for å bli viss på Guds vilje gjennom kongens avgjørelse. Han valgte Rielingshausen. Det har allerede ofte trøstet meg at jeg vet sikkert at Herren har sendt meg til dette stedet. – Hvem er jeg, Herre, Herre, og hva er mitt hus, at du har ført meg hit!

Og slik står jeg altså her. Jeg har for det meste bare fortalt om det ytre ved min vandring hittil i denne verden, og av dette ytre igjen det som ligger mer på overflaten. Hvilken tålmodighet, hvilket arbeid, hvilken langmodighet og hvilke tunge skritt jeg ellers har kostet min Frelser, det vet han best, og jeg vet også noe om det. Helt til denne stund har han båret over med min svakhet mer enn noen mor. Han har jo søkt meg da jeg vandret i mørket, og han vil også fullføre sin gjerning fram til sin dag.

Dette vet jeg sikkert: Jeg ville for lenge siden ha vært i helvete hvis jeg ikke hadde en barmhjertig yppersteprest. Og jeg har også erfart at jeg uten ham ikke kan annet enn å synde. Men dette vet jeg også sikkert: at Jesus er *min* Jesus. Og selv om denne trøsten av og til vil forlate meg i anfektelsens hete, klamrer jeg meg likevel fast til ham. For han er mitt eneste anker når jeg daglig lider skipbrudd med min egen fortjeneste. Den grunnvollen jeg står på, er Kristus og hans blod.

Denne grunnvollen forkynner jeg også, og jeg vil forkynne den.

Ved denne grunn jeg fast vil blive
så lenge jeg på jorden går;
det vil jeg tenke, tale, drive,
så lenge meg en åre slår.
Hist synger jeg i evig fred:
O bunnløs stor barmhjertighet!

Jeg ber Herren at han vil la hele menigheten min finne denne grunnvollen! Amen.»

Da den avdøde la fram denne oversikten over sitt levnetsløp, var han allerede kommet til siste etappe. Etter Guds hellige vilje skulle han bare vandre her nede to år til. Hans egen levnetsbeskrivelse skal avsluttes med en kort beretning om denne tiden fram mot fullendelsen, men før det må utgiveren få lov til å gå litt lenger tilbake. Han vil utfylle den avdødes egen fortelling med noen tillegg som kaster klarere lys over hans indre trosliv, særlig fra den tiden da han fikk tre inn i tjenesten for Guds ord i egentlig forstand.

Dette skal for det meste skje med hans egne ord. Vi har nemlig mange utførlige brev han skrev til sine nærmeste venner. Etter at han hadde forlatt

universitetet, pleide han fra tid til annen å fortelle dem hva han hadde opplevd og erfart, både i det ytre og i det indre, med den åpenhjertigheten som var hans vane. Det ville virkelig være synd om ikke de mest lærerike og oppbyggelige av dem fikk sin plass her.

For enhver tenkende leser vil de vitne tydelig om hvor dypt Herren først grunnfestet sin tjener på ordet om korset – den tjeneren han har brukt til å vise mange til livet og til rettferdigheten. Og de vil vise hvordan han siden modnet til den åndelige myndighetsalder i Kristus, mens Guds Ånd ledet og tuktet ham.

Inn i prestetjenesten

Hvilket sinnelag den avdøde hadde da han gikk inn i det embetet som forkynner forsoningen, kommer best til uttrykk i et brev han skrev til vennene sine fra Plieningen i slutten av januar 1821. Da hadde han allerede virket der med velsignelse i noen måneder.

«Siden jeg kom hit,» sier han, «har jeg ofte erfart Herrens nådige hjelp, så jeg i sannhet kan skrive: Jeg er ikke verd all den barmhjertighet og trofasthet som Herren har vist meg. Da jeg var kommet meg litt etter sykdommen som rammet meg i Tübingen, ble jeg sendt som vikar til Stetten i Remstal. – Fire ganger forkynte jeg evangeliet for menigheten i Stetten, og folk kom flittig i kirken og hadde velsignelse av det.

Den klare og hjertelige framstillingen av ordet om korset vakte ikke lite oppsikt, så til og med en tidligere separatist (en som hadde skilt seg fra statskirken) bestemte seg for å gå i kirken når vikaren prekte. Fra Stetten ble jeg kalt hit, og nå har jeg vært her i to måneder. Hvor skal jeg begynne, og hvor skal jeg ende? Hvordan kan jeg prise Herrens trofasthet nok? I sin ufattelige barmhjertighet har han hjulpet meg fram til nå, trass i all min utroskap.»

Vikar i Plieningen

«Første gang jeg prekte her, var på Andreasdagen. Jeg gikk opp på prekestolen med et noe tungt hjerte, og ut fra evangeliet (Matt 4,18–21) sa jeg til tilhørerne at jeg var kommet for å fiske dem, og hvordan jeg ville fiske dem. – Fordi jeg taler med mer frimodighet enn forgjengerne mine i vikariatet, vakte prekenen min ikke lite oppsikt. I adventstiden var kirken full av mennesker, og hittil har ikke mengden minket, men vokst, så mange fremmede fra nabolandsbyene kommer for å høre prekenen. Hungeren etter Guds ord er stor, men arbeiderne er få. Herre, send arbeidere til din høst!»

«Folk gjør mye av meg, og ikke sjelden liker jeg det. Men det finnes ingen større synd for en predikant enn selvbehag. ‹Jeg må avta, Kristus må vokse› – slik skal en Kristi tjener tenke. Når det gjelder selve prekenene, åpner jeg munnen helt, det vil si: Jeg lager ingen saus omkring sannheten – det kunne jeg heller ikke – men den kommer helt tørr fram.

Jeg har heller ikke som regel å virke på hjertet gjennom forstanden. Det er etter min mening bare mulig hos opplyste mennesker, der forstand og hjerte står i samklang. Men så ofte jeg kan, legger jeg beslag på hjertet: Jeg prøver å gå løs på det den rette veien og med stormskritt, og å erobre det som en festning.

Jeg tror at gavene på dette området er fordelt ulikt, og det med visdom. Den ene er en Johannes (en forløper og botspredikant) og må drive sauene inn i stallen. Den andre må fôre sauene i stallen, så de ikke skal sulte eller løpe bort.

Den som har det første som sin hovedoppgave, kan også gjøre stor tjeneste for dem som alt er i stallen, nemlig ved å føre dem stadig dypere inn i den. Men den som bare vil fôre, kan ikke så lett lokke dem som ennå streifer omkring, til et fôr de ikke er vant med. Gavene er nå engang forskjellige.

Her er jeg for det meste en Jehu som driver på (2 Kong 9,20), og mitt ytre passer ikke så lite til det.»

«Den presten som ikke finner bifall, er langt nærmere Guds rike og har langt færre vanskeligheter å overvinne enn den presten som folk løper etter fra alle kanter. Forakt er en slags medisin for det indre mennesket, mens ære blåser opp et forfengelig hjerte som mitt. Men skal da Frelseren slett ikke ha noen predikant som finner bifall? Skal en derfor ønske å ikke behage, eller at folk skal løpe ut av kirken? Langt derifra! Gjennom ære og skam må en kristen gå urokkelig, til han kommer til målet og får den uforgjengelige kronen. Ja, en skal takke når Herren skaper noe godt i sitt rike, enten det er ved meg eller ved deg.

Da jeg nettopp var kommet hit, opplevde jeg i den forbindelse noe underlig med prekenene mine. Jeg kjente at jeg ikke skrev dem helt og fullt i enfold, men at mye forfengelighet og mange unødvendige bekymringer blandet seg inn. En gang ble det så forbudt meg i ånden å skrive en preken til andre søndag i advent. Jeg skulle nettopp begynne på den, da jeg med ett ble grepet av en forferdelig angst: Jeg kunne ikke, jeg torde ikke skrive denne prekenen.

Jeg begynte å argumentere og ville be angsten bort, men jeg torde ikke skrive denne prekenen. Jeg holdt fram for meg selv alle grunner og alle plikter mot menigheten min, men det het stadig: Du må ikke! Jeg sov på det og begynte igjen dagen etter. Hele formiddagen gikk jeg omkring med denne tanken og ville få Frelseren til å godta saken, så han skulle tillate meg det. – Du må ikke! het det stadig igjen.

Til slutt gikk jeg så langt i min hardnakkethet at jeg trakk lodd. Var det av enfold? Det het: Du må ikke! Så lot jeg saken fare. Men nå skriver jeg dem igjen. Det var likevel ikke bare for min forfengelighets skyld at det ble forbudt meg å skrive den prekenen. Det var noe mer: Herren ville drive ut av meg den bekymringens ånd som hadde grepet meg når jeg skrev prekenene mine.

Helt fra jeg begynte som vikar, tenkte jeg nemlig stadig: Hvor skal du ta nok stoff fra, så du ikke går tom? De få tankene du har, rekker virkelig ikke langt. Med slike tanker tok jeg fatt på vikariatet, og jeg var full av bekymringer.

Når en preken var holdt, tenkte jeg: Nå har du sagt alt du vet; neste gang vet du ingenting mer. Derfor begynte jeg å arbeide med prekenen allerede mandag og holdt på med den nesten hele uken. Jeg sto opp med bekymring og gikk til sengs med bekymring, og jeg utførte embetet mitt med sukk, ikke med glede.

Da tillot min Herre meg ikke lenger å skrive prekenen. ‹Det kommer ikke an på ditt dumme hode,› ville han si, ‹det kommer an på meg. Hold deg til meg, du enfoldige menneske! Hvis jeg ikke hjelper deg, går du nok tom!› Gud være lovet! Til nå har jeg ennå ikke gått tom. Hver søndag bringer jeg det samme på

prekestolen, og likevel ikke det samme. Dette er et under for mine øyne, for jeg har ikke gjort det, og jeg kunne heller ikke gjøre det. Men Herren, som har hjulpet til nå, vil også hjelpe meg i framtiden.

Derfor stiller jeg opp denne regelen: Den som forkynner Kristus og samtidig jager etter ham, går ikke tom.

Men ens egen visdom kan gå tom, for den er i et kar, og et kar har en bunn. Men Kristi visdom er uutgrunnelig. Av hans fylde må vi alle få nåde over nåde.»

«Ved sykesengen lærer jeg også mye. Jeg pleier å besøke seks til åtte syke hver ettermiddag, og da møter en nok svært forskjellige mennesker. Hos den ene må en gi, hos den andre ta, men en må gi mer enn en tar. Dessuten må jeg si mye som ikke bare kommer direkte fra troen, men også fra kunnskapen. Da kan jeg ikke si annet enn at Herren må se til min elendighet og gjøre godt det jeg har gjort dårlig.

Men når jeg er aller fattigst, når jeg ikke får et eneste klart blikk inn i evigheten og på Gud, og jeg i min fattigdom ber Herren gi meg noe for de syke, da går det ofte riktig godt – ofte mye bedre enn når jeg går til dem halvt i tillit til min egen kraft og halvt i tillit til nåden. Når jeg slik går fra det ene huset til det andre, pleier jeg å rope til Herren: Gi meg noe igjen!

Men hold meg ikke for from, kjære brødre! Det er jeg slett ikke. Jeg er – jeg skriver sannheten – en ugudelig og utro skapning. Jeg mangler så sårt den sanne bønnens ånd, og så lenge jeg ikke har den, kan det heller ikke bli bedre med meg.»

«Kjære brødre, jeg ber dere: Påkall Herren for meg i denne saken, og be særlig om at han må gjøre meg mer tro, med hvilket middel det enn skal være. For bønnens gave er særlig bundet til at en trofast tar vare på hans nåde; han setter også betingelser ved nåden. En sjelesørger bærer på tunge bekymringer: Han skal skaffe føde til de sjelene Herren har betrodd ham. Men hva nytter all egenmektighet?

Å be for menigheten er en hovedsak. Først når vi trer fram for Gud med bønn for sjelene, er vi sanne Guds prester – så å si, for å tre fram for Gud tilhører i egentligste forstand Kristus, den eneste og evige yppersteprest. Uten ivrig bønn for menigheten kan sjelesørgeren heller ikke ha kjærlighet i hjertet til sjelene i den. Og uten kjærlighet kan et menneske ikke utrette noe virkelig godt.»

«Kjære brødre, jeg innrømmer at det ofte står ille til med meg når det gjelder den kristne og broderlige forbønnen. Jeg blir stadig drevet til forbønn, og likevel er min egen elendighet hver gang så stor at jeg ikke ber for andre med trøstig hjerte. Jeg tenker heller: Hvorfor holder du på å be for andre, mens du selv mangler alt? Hvordan skal Gud høre på din syndige bønn for andre? For i forbønnen stiller vi oss på prestens plass. Men en prest må ha indre verdighet og kall til det, og det mangler jeg.

Dessuten faller bønnen meg ennå tung, og derfor særlig forbønnen, fordi jeg ikke elsker min neste som meg selv. Da blir det et elendig og kummerlig trelleliv. Men Sønnen vil gjøre meg fri hvis jeg ikke løper helt bort fra skolen hans. Jeg tror at en må gjennom slike tilstander, og at en ikke tør vike unna – ja, ikke kan gjøre det før Herren gjør en fri.

Menigheten min er, som jeg allerede har skrevet, fornøyd med meg, og jeg tror at forkynnelsen min til nå ikke har vært uten varig velsignelse. Men Herren alene kjenner hjertene. Vi sår og venter til frukten modnes. Men fienden er også virksom, særlig i denne tiden. Jeg kjenner tydelig at det nå er innsamlingens tid. Fra Den levende er det gått ut en nådestemme som sier: Kom til meg, menneskebarn!

For når har det noen gang vært en slik hunger etter Guds ord som i vår bemerkelsesverdige og viktige tid? Når var det en slik trang til å høre sannheten – jeg vil ikke si hos Guds barn, men hos verdens barn? Når var det en slik dragning av Ånden? Dere kan merke i deres egne hjerter hva Herren nå gjør. Legg merke til det! Krefter blir utøst fra det høye. La oss trofast bruke denne tiden til å grunnfeste og styrke både oss selv og andre i troen og håpet, så vi kan være sterke i fristelsens stund!

Når jeg har tid, leser jeg nå Bengels forklaring av Johannes' åpenbaring. Men det jeg nettopp sa om tiden, har jeg ikke fra Bengels lærebygning; det kommer av at jeg har iakttatt tiden vår som helhet. Jeg vil likevel råde dere alle til å lese denne boken sammen med Jung-Stillings «Seiershistorie». Vi som skal undervise andre og selv vil bli salige, har plikt til å akte på det profetiske ordet. En er nesten litt redd for å forske slik inn i framtiden. Men det er heller ikke nødvendig; den som forsker redelig, vil Herren gi det han trenger i nåtiden.»

«Forrige uke var jeg oppe til eksamen i Stuttgart, og de gjorde den svært lett for oss. Jeg sa i prekenen min at alle naturlige mennesker var syndere og Guds fiender helt til Kristus ødela dette fiendskapet. Jeg var akkurat begynt å bli litt ivrig da det kalde avbruddet kom: *Satis est!* (Det er nok!) Men det som fremdeles gleder meg mest, er det Luther sier: ‹Ordet skal de la stå, og utakk ha for det.›

Den som må gjøre noe av plikt og synes det er surt, får likevel takk for det. Men den som ikke har Kristus kjær, må for det første, helt mot sin vilje, la det ordet stå som han heller ville rive i stykker. Og for det andre får han heller ingen takk for det, særlig hvis han er teolog.

Skal det bli noe av menneskehjertet til pris for Guds herlige nåde, er enfold en hovedsak. Verden kaller enfold dumhet og svermeri, men for Gud er den kostelig. Det betyr ikke at en skal spille dum, men at en skal henge barnlig og urokkelig ved den kjære Frelseren, som har brakt oss til det rette fedrelandet.

Det råder jeg særlig dere til, dere kjære i Tübingen. Dere stakkars folk! Dere har vel hodet fullt av lærd tøv (eller kanskje ikke). Vår verden og vår teologi er så full av vantro at en kunne gråte blodige tårer. Særlig forsoningslæren vil dere ikke kunne utgrunne. Den har dagens teologer, også de ortodokse, redusert til et par begreper fra sine egne hoder: til Guds rettferdighet, hellighet og kjærlighet. Alt annet erklærer de for bilder og allegorier.

La sannhetens Ånd føre dere inn i Kristi sanne yppersteprestelige embete, slik Hebreerbrevet beskriver det! Dere vil bli dårer i øynene på vår tids begrepsfilosofi, som alltid griper etter sin egen skygge. Men dere vil finne den dypeste visdom, nemlig guddommelig visdom, som er en dårskap for deres egen høyvise fornuft. La ikke alt bli presset inn i begreper for dere! La ikke alt smelte

sammen til elendige tankeformer for dere! I Bibelen er det lutter virkelighet, men Guds Ånd må føre oss inn i sannheten.»

«Jeg ønsker dere alle visdom, kraft, tålmodighet og kjærlighet, så dere kan vokse i Herren – særlig dere som allerede er gått ut for å forkynne Herrens ord. Hva kjemper vi for, kjære brødre? Ikke for elendig gods, ikke for støv, men for den kronen han skal rekke oss, han som har oss så usigelig kjær, vår kjære Frelser. Han være høyt lovet av oss!

Guds fred, som er høyere enn all forstand, holde hjertene våre oppe, så vi med glede og i tålmodighet venter på at den korsfestede, vår Frelser, skal bli åpenbart når hans tid er inne! Han kommer snart, og hans lønn, hans store lønn, med ham. Holder vi nå stand her, bringer ham hjertet vårt rent, helliger ham våre sjeler og elsker ham av hele vårt hjerte, da vil han også kjennes ved oss for sin himmelske Far.

Hva er vi kalt til? La oss ikke miste det av syne, men kjempe den kampen som er pålagt oss, og bevare troen. – Da er vi salige allerede her, og enda mer fullkomment skal vi bli det der oppe hos ham som vi elsker. Måtte han hjelpe oss til det! Amen.»

Akkurat det samme sier han i noen brev fra denne tiden til en av sine nærmeste venner og studiekamerater, som var blitt prest samtidig med ham. «Kjære bror!» skriver han til ham, «vi er nå arbeidere i Herrens vingård. Når han en gang vil at vi skal slutte med arbeidet, legge ned spadene og holde hviletid, hvor salig må det da være å hvile etter vel fullført arbeid og i hans fortjeneste! Hvor godt skal en ikke hvile etter arbeidet! Hvor godt vil det gjøre!

Hva vil jeg si med dette? Jeg vil si at vi som blir sendt sent til Herrens vingård, skal vise desto større flid, fordi høstens tid er nær. Det må ropes av all kraft, med all iver, så hele verden hører det. Det må ropes inn i syndernes flokk, så det trenger gjennom de mest forherdede hjerter: ‹Jesus tar imot syndere!› Det må være vårt viktigste rop.»

«For øvrig må Frelseren gi alt. Vi vil vokte oss for all selvforbedring uten ham, for den kommer av det onde. Det finnes også mange vakte i landet som vil forbedre seg av egen kraft. De farer vill. Vi vil bli hos ham som skal være alt for oss, og vokte oss for selvvalgt åndelighet. Vi vil ikke være bedre enn han vil ha oss. Jeg takker Gud for at jeg kommer noe mer til ro i mitt indre. Det kommer av at jeg holder meg mer til nåden. Det er nåde når jeg får et blikk fra Frelseren, for han skylder meg ingenting. Men det er også nåde når jeg ofte ikke får noe blikk fra ham, for også det er godt for meg.

Alt er nåde, og det skal bli det stadig mer for meg. Jeg blir ikke til skamme ved det – det vet jeg. Da må den mørke loviskheten vike. Å, om jeg allerede var helt nedsenket i nåden! Da havner en minst i loviskhet, egen hellighet og kasteiinger, og kommer likevel på rett vei – ja, blir mye mer tatt i tukt.»

«Å, om Frelserens sinnelag stadig dypere måtte gå over i oss, særlig når vi preker! Om de menneskene som står foran oss, og som vi skal undervise og innby, kunne ligge oss riktig på hjertet, og ingenting annet drev oss enn lengselen etter å føre dem som bytte i armene til Herren Jesus! Det ville være å være sjelesørger. – Jeg kysser deg og ønsker deg nåde, fred og hjertelig barmhjertighet fra

herlighetens Herre, som er korsfestet, men oppstått igjen, og som nå lever og regjerer i all evighet. Hans dag synes å være nær. Be og våk!

Men alt slik han gir det! Ikke sant? Vi vil ikke være vakrere enn at vi trer fram for ham smykket med hans blod. Det er i sannhet vakkert nok! Amen.»

Et par uker senere skrev han, også fra Plieningen, til den samme vennen:

«Mang en gang kunne jeg tvile på om jeg noen gang vil duge som evangelisk predikant. Ja, hvis jeg bare fulgte Frelseren og lot ham virke! Men det er nettopp det jeg ikke gjør. Jeg kjenner dypt at det er noe annet å være en evangeliets lærer enn en teologistudent i Tübingen. Gud styrke oss! For øvrig har jeg også mye velsignelse.

Å preke er mitt store kors; sjelesorgen er mer behagelig og kjærere for meg. Når jeg taler med en syk, blir jeg selv bedrøvet eller glad i hjertet. Men å preke! – Taler jeg i enfold? Det er hovedspørsmålet. Taler jeg ikke for å behage mennesker, men for å redde sjeler? Hjelp meg derfor å be, min bror – for ikke å tale om mørkets andre angrep.» –

«Jeg finner her mye sans for det åndelige, mye tilbøyelighet og kjærlighet til kristendommen. Men mye er svært overflatisk – gode rørelser, men de går ofte over igjen og blir glemt. Likevel vet vi jo ikke alt Herren ennå vil utrette. Det er en tid til å samle; den gode hyrde søker sine sauer på alle kanter og steder.

Det er to private forsamlinger her. Den ene er mer herrnhutisk, den andre mer av Michael Hahns retning. Jeg har hittil ikke vært i noen av dem, men når jeg går dit, vil jeg besøke *begge*. Vi må stå *over* de forskjellige nyansene av kristendommen, og det kan vi godt når vi vandrer i lyset. For lyset rommer alle farger i seg, men dette lyset er Jesus Kristus. – Derfor: til lyset!»

«I dag har jeg prekt om djevelens fristelser. Denne prekenen har ikke falt i smak hos fornuftsåndene, for djevelens navn er altfor grovt og sterkt for vår forfinede tidsalder. Overtro og vantro må djevelen hete nå for tiden. Ja visst, vantro heter han virkelig, og samtidig overtro. For troen på seg selv, på sitt eget høye jeg, eller på den falne fornuften, eller hva en ellers vil kalle det, er da ikke annet enn overtro.»

«Så lenge et menneske ikke er kommet til noen fullkommenhet i Kristus Jesus, blir det hengende ved mennesker og menneskelige navn – det slår aldri feil. Å, om vi endelig en gang hang helt og alene ved Frelseren! Det må bli helt hos oss. Han vil ha hele vårt hjerte. Halvhet og lunkenhet vil han spy ut. ‹Jeg akter alt for skrap, for at jeg kan vinne Kristus!› – det skulle være vår tanke. La oss bli sjelesørgere i denne ånd.

En som bare er predikant uten å være sjelesørger, er en uting. Derfor skulle jeg ønske at du hadde en egen menighet å betjene. Selv er jeg svært lykkelig over å ha det, selv om det gir meg mye å gjøre. De forskjellige innberetningene, protokollene over døpte, begravde og viede, familieregistrene, ekteskapssakene og andre endeløse tabeller tar svært mye tid. En skulle inderlig ønske at det kjedelige skriveriet endelig en gang ble pisket ut av kirken vår.

Den døde formen er blitt igjen, men der det ikke er noen ånd, kan Ånden nok heller ikke råde. Ofte ser folk ikke på presten som hyrde, men som skriver, politibetjent og bygdevekter. – Men hvorfor blir jeg ivrig? Jeg er jo selv ennå

ingen sann hyrde, og må altså bære åket godt. Dessverre er det ofte ikke noe åk for meg, særlig ikke når jeg ikke står rett i Kristi kjærlighet.»

«Ta imot mine elendige linjer i kjærlighet. Vår kjære Herre Jesus Kristus elsker oss, enten vi elsker ham eller ikke. Han har kjøpt oss tilbake og forløst oss, selv om troen vår er liten og svak. Han har gjort oss til konger og prester, selv om en ennå ikke ser det på oss, og vi ennå står i åpenbar åndelig elendighet.

Han, vår evig gode Herre og Frelser, har latt det koste seg så mye å kjøpe oss tilbake og forløse oss. Måtte han hellige våre sjeler helt og fullt og dra oss med allmektig kjærlighet inn i sin kjærlighet, så vi ikke skal bli til skamme for ham, men seire ved Lammets blod og få livets krone!»

Sykdommen kommer igjen

Knapt et par uker etter at han skrev dette brevet, den 10. februar 1821, behaget det Gud å la den unge arbeideren i kirkens vingård bli rammet av et nytt sykdomsanfall. For hans brennende lyst til å virke var dette nok den hardeste og mest prøvende stillingen han kunne komme i, men visselig også den nyttigste for at han skulle bli renset og komme videre. Hardnakkede lidelser i nervene i hodet hindret ham, og i hele to år skulle han hvile og tie.

Hvor trykkende og lærerik denne særegne lidelsesskolen må ha vært for ham, har han selv antydet i sin levnetsbeskrivelse. Mer utførlig uttalte han seg om det i et brev til vennene sine da han etter et langt avbrudd igjen kunne knytte sammen den avrevne tråden i brevvekslingen. «Herren fører inn og fører ut igjen,»

sier han i dette brevet. «For to år siden førte han meg inn på en vei som jeg ikke ville gå, for jeg, stakkars menneske, syntes den stred mot hensikten. Men han fører også ut igjen når prøvelsen har nådd sitt mål. Slik går det meg nå. Jeg begynner mer og mer å gå på mine egne føtter, og nå ikke bare på mine egne: Jeg slutter meg fastere til den evige klippe enn før.

Da jeg ble syk som vikar i Plieningen, var jeg i stor iver for embetet mitt. Jeg trodde den gangen at jeg måtte kjempe saken til ende. Men i denne embetsiveren var det svært mye kjødelig, det har jeg siden innsett bedre: dels skjult hovmod og selvtillit, men dels også urolig blod, for sykdommen fra Tübingen lå ennå i meg.

Det kjødelige ved denne iveren skjønte jeg også av at kjærligheten til menigheten i Plieningen sluknet, eller i det minste ble svakere, i takt med at håpet om å komme tilbake og arbeide der forsvant. Å, la ingen av oss tro sitt hjerte! Det er forferdelig falskt og kan sette det ene blendverket etter det andre fram for øynene på oss arme mennesker.

I 1821 var jeg nå virkelig i en fortvilet stilling. På den ene siden ble jeg drevet mot Plieningen; på den andre holdt sykdommen meg tilbake. Dessuten var jeg avskåret fra all litterær forbindelse. Jeg torde knapt lese en halv time om dagen i en bok med stor skrift; ellers var jeg overlatt til meg selv. Jeg kunne heller ikke gå ut når solen skinte. Det hardeste som kan møte en, er å være uvirksom lenge. Til dette kom at jeg ikke hadde mye indre glede. For det meste kunne jeg slett ikke be, og jeg var svært sløv i ånden.

I denne tiden har A. Knapp vært meg til stor hjelp med sin kjærlighet. Herren gjengjelde ham det! P. skrev en gang, det husker jeg ennå, at jeg skulle be for andre. Ja, tenkte jeg, kjære P., om du visste hva slags prest jeg er, og hvor mye jeg, en elendig og sønderknust skapning, trenger forbønn for meg selv! Til alt dette kom vantro og engstelige bekymringer.

Legen, ellers en dyktig mann, erklærte til slutt at han ikke visste hva han skulle gjøre med meg. Hvordan skal det gå? tenkte jeg. Hva vil du gripe til hvis tilstanden din blir varig? Du har ingen garanti fra Herren for presteembetet – og annet slikt som stiger opp i vantro menneskehjerter. Hadde jeg hatt en rett tro, ville jeg nettopp ha funnet ro i min Guds vilje og hans barmhjertighet.

I anfektelsens tider erfarer en hva en tror. Da kommer hjertet helt fram med alle sine skjulte knep (5 Mos 8,2). Anfektelsen, sier Skriften, lærer en å akte på Ordet.[2]

Det er lett å tale om troen, lett å bruke vakre ord og samtidig føle noe ved dem. Men når det heter: *Hic Rhodus, hic salta!* («Her er Rhodos, hopp her!» – det vil si: Her har du anledningen, vis nå i gjerning hva du duger til), da er en ofte forferdelig klosset, trass i en temmelig god vilje.

En gjør dumme luftsprang, og før en vet ordet av det, ligger en der og kan ikke røre en fot mer.»

Trøstebrev til en venn

Den hensovne kom ut av denne tunge hjemsøkelsen rikere på ydmyk kjennskap til sitt eget hjerte, for trassen og motløsheten i det fikk han nå erfare som aldri før. Men han ble også rikere på mange andre erfaringer, som ble til avgjørende nytte både for hans indre liv og for hans framtidige gjerning som evangelisk lærer. Særlig lærte han nå for første gang å forstå stadig bedre hemmeligheten om Guds frie nåde i Kristus.

Derfor lærte han også fra nå av å utføre på en så gripende måte det saligste oppdraget en evangelist i Det nye testamente har: «Trøst, trøst mitt folk!» (Jes 40,1). Gud hadde trøstet ham selv i hans trengsel. Derfor kunne han nå også trøste dem som var i all slags anfektelse og trengsel, med den trøsten han selv var blitt trøstet med.

Et bevis på dette finner vi i et trøstebrev til en venn som vansmektet i åndelig anfektelse. Dette brevet kan vi ikke la være å ta med her i sin helhet, så ekte evangelisk er det.

Stuttgart, den 12. september 1822.

«Kjære B.!

Jeg har lest brevet ditt med dyp vemod i hjertet, for jeg skjønte hvilken trykkende og blytung byrde som hviler på sjelen din. Nettopp derfor har brevet ditt også igjen gjort meg skikket til forbønn for deg. Jeg ber om at vår evige yppersteprest i sin usigelige barmhjertighet må bøye sitt kjærlighetshjerte ned også til deg – det hjertet som brenner for nedtrykte og nedslåtte sjeler. Og jeg ber om at han må vederkvege din ånd, slik han lar regnet falle på de uttørkede engene i sommerens hete.

[2] NB: «Det skal bare være til redsel å forstå budskapet» (Jes 28,19).

Men jeg vil svare på brevet ditt punkt for punkt. For selv om det du skriver, etter min forståelse er riktig i det store og hele, synes jeg likevel at en og annen oppfatning er skjev. Ikke ta det ille opp at jeg skriver slik; du følger din forståelse, jeg min. Bare det fører til at vi forstår hverandre bedre!»

«Framfor alt, kjære B., vil jeg formane deg: Kast ikke bort din frimodighet, som har stor lønn! Og la deg ikke berøve den trøsten at Herren hører de elendiges sukk, at hans ører ikke er blitt døve, og at han som regel er nærmest en sjel når vi mener at han er lengst borte.

Det synes nok vanskelig, ja, nesten umulig å tro dette når en ikke ser noe annet enn elendighet og mørke. Men en liten tro er også en tro, og visselig ofte mer til behag for Herren enn når en kan gjøre seg bred og stor i stadige gledesfølelser, der også kroppen er med og spiller sin rolle.

‹Det knekkede rør skal han ikke knuse› – det er Frelserens grunntrekk. Å, med hvilken troskap den gode overhyrde utøver dette embetet sitt! Hva kan en ikke erfare hos ham! Hva har ikke du selv erfart når du tenker tilbake på dager som har vært!

Se, når en ikke lenger kan be, når sjelen er blitt lik en ørken full av torner, tistler og vantro – eller ikke engang noe så virksomt, men en ørken full av usalighet, et dødsrike, ja, til og med et helvete – og når det hos et slikt menneske midt i usaligheten kanskje bare én gang om dagen stiger opp et sukk: Herre, forbarm deg! eller: Herre, hvor lenge! – hva mener du da, kjære B.? Mener du at dette sukket ikke er like mye verdt som en timelang bønn?

Hvorfor er vel dette sukket så til behag for Herren? Svar: Fordi det står slik i Rom 8,26. Gjør meg nå også den tjenesten å lese vers 25, og styrk deg med det! Jeg vil også legge til et gammelt vers som hører hit:

Jesus, når vil du dog skaffe meg hvile?
Byrden den trykker – å, ta meg den av!
Når skal jeg se deg så vennlig å smile?
Reis deg og tru det brusende hav!
Kjærligste Jesus, du må deg forbarme,
skjul ikke ansiktet evig for meg –
edleste rikdom for åndelig arme,
fyll det uttømte hjertet med deg!»

«Du skriver: ‹Frelseren kan ikke gjøre oss salige så lenge vi ennå på et eller annet punkt vil opprette vår egen rettferdighet.› Det tror jeg også, og der er jeg helt enig med deg. Han vil ha folk som vil bli salige, ikke ved å renne og løpe, men bare ved hans barmhjertighet. Men jeg mener likevel at du her bedrar deg selv på et visst punkt, slik jeg også lenge gjorde. Du krever noe evangelisk av loven, noe som bare kan virkes ved evangeliet.

Tro meg, kjære: En sann sønderknusing av hjertet, en sann erkjennelse av at vi er arme syndere, kan bare bli gitt oss ved evangeliet. Bare ved å erkjenne den kjærligheten som har elsket oss først, kan Satans gjerning i oss bli knust og feid ut. Loven kan også sønderknuse, men det er som om du ville knuse et stykke gummi med en hammer.

Så lenge hammeren ligger på det, er det flatt, men tar en hammeren bort, trekker det seg sammen igjen. Da må en komme med ild, og det med kjærlighetens ild, og la stoffet smelte og løse seg opp. Det hjelper, og det alene hjelper.»

«Jeg har en gang lest i ‹Büdingische Sammlung› at Zinzendorf ble spurt om hva som hørte til en sann omvendelse, eller når en menneskesjel var kommet så langt at den kunne gripe Frelseren. Svaret var: ‹Når den har begynt å fortvile om seg selv.› Tror du ikke det? Jo, det tror du visst.

Men nå ser jeg nok hvordan dette ‹men› stiger opp hos deg: ‹Men jeg fortviler jo ikke om meg selv, jeg er jo ingen naken synder. Jeg ser vel at all min gjerning er ingenting, men hjertet mitt vil ikke riktig tro det. Og blir det enn aldri så ofte drevet til det med makt, faller det snart tilbake i sitt gamle hovmod!›

Hvor lenge har jeg ikke plaget meg med slike tanker, til det ble åpenbart for meg at jeg jo nettopp søkte min egen rettferdighet i fattigdom og nakenhet! Å, for et listig påfunn av Satan er ikke dette! Med det lurer han sjelene bort fra deres Forbarmer, og kunstgrepet er så mye finere fordi han her kler seg i ydmykhetens drakt.

Min venn! Av hele brevet ditt lyser det fram at du fortviler om din egen evne. Du står helt i den guddommelige omvendelsens orden. La hjertet ditt være aldri så hovmodig og selvrettferdig – du gjør det sannelig ikke annerledes, om du så i tusener av år vil tvinge det til å være fattig. La alt det være! Frelseren har nok sine midler mot det. For det er sannelig forskjell på å gi opp de gode forhåpningene en har om seg selv, og å være en helt naken synder.

Når bare et menneske har erkjent sin elendighet og at det trenger en frelser – og det har du jo, hva hjertet ditt så sier – se, da er et slikt menneske skikket for Guds rike.

«Kristus er først blitt gjort til visdom og rettferdighet for oss, og deretter til helliggjørelse. Men ligger da helliggjørelsen i visdommen? For hjertets ydmykelse hører jo til helliggjørelsen. Nei. – Eller er du ikke elendig og tynget? Trykker ikke hovmodet og selvrettferdigheten i ditt eget hjerte deg? Er ikke det en stor byrde? Hvor underlig ville det ikke være om noen sa: Jeg kan ennå ikke la denne byrden bli tatt av meg – den trykker meg ikke nok ennå.»

«Med ett ord: Jeg sier deg for Herren, ut fra den innerste trosovervisning jeg har fått for Guds ansikt: Du står i den omvendelsesordningen Gud har satt, og ved din forløser har du rett til alle Guds barns rettigheter. – Prøv deg selv, kjære hjertensbror, så vil du finne at jeg har rett. For dette har jeg øst av egen erfaring.»

«Men når du har denne overbevisningen, hva mer vil du da? Skal ditt eget hjerte og Satan drive deg omkring enda lenger? Langt derifra! Hvert minutt er her for mye. Du krever en forsikring om din nådestand, en forsikring som bare Frelserens barmhjertighet kan gi deg. Men si meg: Er det den du først og fremst er henvist til? Slett ikke! Men dersom du ville tro, skulle du se Guds herlighet.»

«Det er Guds ordning at en først tror og så erfarer. Hvor var det ellers Frelseren gjorde sine under? Var det ikke der det fantes tro på ham? I Nasaret kunne han ikke gjøre noe fordi de ikke trodde. – Nå sier du: Jeg tror at Frelseren kan hjelpe meg, men hittil har han ikke hjulpet meg.

Svar: Nei, du tror ikke at han kan hjelpe deg, når du ikke først har trodd at han allerede har hjulpet deg, det vil si at han har gitt sitt blod som løsepenge også for deg. Dette synes du kanskje er dunkelt. Derfor vil jeg forklare nærmere for deg hva jeg tenker om det.»

«Frelseren er død for syndere. Det er du og jeg. Hans ord, som ikke kan lyve, stadfester at vi begge er med i denne nådens rådslutning. Det ordet sier at de som oppriktig lengter etter ham, eller som med smerte erkjenner at de er syndere og må se seg om etter en frelser, er slike som har krav på ham og hans løsepenge.»

«Hva hindrer nå en synder i å tro at Frelseren er død også for ham? Etter min mening er det ingen andre enn han selv. Men, kunne en si, hvilket pant har han da på at også han ble tatt med? Svar: Pantet ligger nettopp i at han er en synder, for Kristus er død for alle syndere. – Men hva har han da framfor de ugudelige, som jo går fortapt? Svar: Det har han framfor dem at sjelen hans har en sann, hjertelig lengsel etter Frelseren, og den lengselen finnes ikke hos de ugudelige.»

«For i det øyeblikket sjelen setter all egen evne og vilje til side og ser seg om etter Frelseren, kan den også, når den vil, tro at Frelseren har sonet for dens synder. Vårt eget virke trengs slett ikke når det gjelder vår rettferdiggjørelse for Gud. Rådslutningen om at Gud skal forbarme seg over alle arme, fortapte syndere, er fattet fra evighet av og utført og beseglet i tiden. – Hvem vil nå anklage syndere som overgir seg til Frelseren? Selv den mektigste anklageren, djevelen, må vike, for her er et blod som taler bedre enn Abels blod.»

«Jeg leser for tiden en gammel evangelisk bok om rettferdiggjørelsen. Der viser forfatteren (Burk) tydelig at en må skille mellom en synders rettferdiggjørelse og hans besegling. Rettferdiggjørelsen må komme først, både i orden og i tid, og den skjer i Guds hjerte. For ham peker den evige yppersteprest, Kristus, ut hver sjel som fornekter seg selv og vil overgi seg helt til ham, som det byttet han har vunnet ved sin død. Beseglingen kommer etterpå. Den skal riktignok ikke utebli altfor lenge, men den blir ofte holdt lenge tilbake fordi oppriktige sjeler er så ubehjelpelige.»

«Se på eksemplet med synderinnen i Luk 7, og sammenlign vers 47, 48 og 50. – Om tolleren heter det nettopp i Luk 18,9–14: 'Han gikk rettferdiggjort hjem til sitt hus.' Om han straks fikk forsikringen om det, sier teksten ingenting. – Denne boken har gitt meg mye lys. – Jeg vet ikke om du har forstått meg helt. Mitt eget eksempel vil gjøre det enda tydeligere for deg hva jeg mener.»

«Da jeg ved Guds nåde ble vakt opp av min lange syndesøvn, hadde jeg ingen veileder, og jeg var også hovmodig nok til ikke å se meg om etter noen. Det eneste jeg fikk i hendene, var Jacob Böhme.

Du kan tenke deg hva slags kristendom jeg da laget meg. Hans teoretiske meninger gjorde riktignok ikke så stor skade, men de praktiske gjorde desto mer: hans lære om helliggjørelse uten rettferdiggjørelse, eller hans lære om rettferdiggjørelsen, som helt og holdent bærer preg av å være bare en lære om helliggjørelse. I over et år var derfor den bibelske og kirkelige læren om forsoningen en sann dårskap for meg.»

«Litt etter litt fikk jeg likevel mer lys i mitt indre. Men selv om jeg talte mye om Kristi kors, leste og ba, visste jeg allikevel ikke at en skal ta imot nåden

helt for intet. Hele tiden i Tübingen stolte jeg forferdelig på egne gjerninger. I teorien hyllet jeg en lære om nåden som blir tatt imot for intet når en bare tør komme til Frelseren; men i praksis sto jeg for min del langt, langt borte fra freden i Herrens sår.»

«Ved sykdommen min i Tübingen fridde Gud meg ut av denne tilliten til egne gjerninger, særlig når det gjaldt mat og drikke. Nettopp når det gjaldt den daglige maten, hadde jeg ofte lengtet etter mer frihet, men jeg klarte ikke å bli kvitt engsteligheten. Med sykdomsanfallet i Tübingen var den liksom fløyet sin vei, og nå ville jeg ikke lenger høre på slike ting. – Så kom jeg til vikariatet og forkynte Kristus, den korsfestede, med mye indre angst og motsigelse; men jeg satte meg ut over det.»

«I denne tilstanden kom jeg hit, og nå hadde jeg tid til å tenke over meg selv. Du kan forestille deg hva jeg ofte har gjennomgått i denne tiden. Litt etter litt kom jeg mer bort fra de høytflyvende tankene og bestemte meg for å finne meg i det min Gud sendte. Det var godt at jeg da gikk som i en stadig drøm og neste dag vanligvis ikke husket stort av dagen før; ellers ville jeg ha blitt altfor tungsindig.»

«Men jeg kjente stadig sterkere trang og lengsel etter sann visshet og fasthet i hjertet – med andre ord etter Jesus. Samtidig kunne jeg, eller rettere ville jeg, slett ikke tro at det fantes forløsning også for meg. Jeg tenkte stadig: Når Frelseren en gang uttrykkelig forsikrer meg om det, da vil jeg tro det. Loven og de døde gjerningene plaget meg forferdelig, og jeg hadde jo ingen annen tilflukt. Derfor begynte jeg i mellomtiden likevel ofte å overgi meg i Herrens gjennomborede hender. Ved det ble jeg ofte helt rolig, ja til og med fornøyd.»

«Likevel kunne eller ville jeg ennå ikke tro – helt til en god venn forsikret meg om at en tør gripe til; det var jo derfor evangeliet var til. Da reiste jeg meg fra uvirksomheten, la saken fram for Frelseren og sa til ham at jeg ville tro ham på hans ord og evangelium. I denne troen er jeg blitt stående til nå. Riktignok har jeg ennå ikke opplevd noe særskilt besøk fra Herren, men jeg har likevel ro.»

«Og når mitt kjød eller Satan vil så tvil om dette, ser jeg bare hen til mitt nye testamente og til Golgata, den evige beseglingen av min nådestand. Da kan jeg tro igjen. For alt kommer an på troen; før den er det ingen ro. Og kan en ikke tro med følelse, må en gjøre det uten. En ærer Gud mer ved bare å tro hans hellige ord enn ved først å ville føle alt.»

«Når du lover en annen noe og han tror deg at du vil holde det, selv om du ennå ikke har gjort noe for å holde det – gleder det deg ikke? Hvor mye mer gjelder ikke dette den sannferdige Gud?»

Kun du, min Gud, er livets kilde,
kun du gjør stille, glad og rik;
man søke årle, søke silde –
kun den har alt, som eier deg!

«Slik er det, min bror! Se, Guds Ånd kan ikke komme oss til hjelp når vi er så urolige. Men ro finnes bare i å overgi seg tålmodig til Herrens vilje, det vil si i troen.»

«Men enda én ting! Jeg er overbevist om at du også burde ta noe for legemet, for du lider på legemet, slik jeg har gjort. Den beste musiker kan ikke spille godt på et ustemt instrument. Slik blir også sjelen vår forskrudd og ustemt av legemet, og de sykelige følelsene i legemet blander seg inn i det sjelen forestiller seg. La derfor en lege gi deg noe; for du må ta noe.»

«Bli ikke ergerlig fordi du må lese et så langt brev fra meg. Det er kjærligheten som har diktert det. Om du bare av det kunne se at jeg mener det godt med deg, at jeg elsker deg! Men når et så syndig og svakt menneske mener det godt med deg, kan du av det slutte deg til hva Frelserens hjerte er: bare kjærlighet og barmhjertighet! Hils de brødrene som kjenner meg, særlig ––. Forsikre dem om min kjærlighet!»

«Den fred som aldri viker bort, Guds fred i troen på hans Sønn, være med din ånd, som Frelseren har forløst med sitt blod – enten du nå vil tro det eller ikke, og om du så setter deg mot denne troen så lenge du vil. – Uten å føle vil jeg tro – til slutt kommer frelsens dag. Din bror

L. Hofacker.»

Det samme evangeliske sinnelaget som taler så velgjørende til oss i dette brevet, lyser også fram av et annet, kortere brev som den avdøde skrev i de samme dagene til en annen nær venn. Der sier han:

«Jeg overgir meg for tiden hver dag og hver time i Jesu gjennomborede hender, og jeg har det godt med det. Jeg tror at Kristus har gjenkjøpt meg ved sin lidelse og død uten noen fortjeneste fra min side, uten hensyn til hvor langt jeg er kommet i åndelig fattigdom eller i helliggjørelse, men av bare ren barmhjertighet. Dette holder jeg meg for øye, og jeg river det til meg; for hans ord er jo sant. Ved det har jeg allerede hatt mang en salig stund, selv om jeg ennå ikke er beseglet med Guds Hellige Ånd.»

«Men det hører med at jeg helt kler av meg min egen bønnerettferdighet, min egen følelse av min syndighet og mine egne gode rørelser (for så vidt de skulle ha noen fortjeneste), og at jeg ene og alene, helt og fullt, stoler på Guds miskunn, som er åpenbart i Kristus på Golgata.

Det gir ro, og det beste av alt: Ved det ser en fram mot en stadig større fred. For slik vil Frelseren ha det: Vi skal gi ham æren, slippe vårt mistroiske, fiendtlige sinnelag mot ham og bare se på hans miskunn. Å, hva kan ikke Frelseren da bli for oss!»

Hør, min sjel, den gode hyrdes stemme!
Trofast etter deg han går;
han deg elsker, kan deg aldri glemme,
i hans hånd ditt navn jo står.
Ingen trussel fra hans leppe lyder,
livet, evig liv, han deg tilbyder;
gled hans hjerte da i dag,
kast deg i hans favnetak.

«Men, min venn, så langt er det ennå ikke kommet med meg. Men når morgenrøden bryter fram, venter en jo dagen. Ikke sant? Å, la oss da se bort fra oss selv! Det er nettopp ved det at Satan drar oss omkring i snarene sine. Derfor helt bort

fra oss selv! For vi er hans fordi han har kjøpt oss som sine arme skapninger; vi har rett til ham fordi vi er syndere.»

«Så lenge en ennå vil pine noe ut av seg selv ved bønnen (og er det ikke ofte slik?), står det ikke riktig til. Men når en legger seg stille ved Frelserens føtter, overgir seg inn i hans sår, ser hen til hans evige miskunn og spør ham: Er jeg ikke din?

Er du ikke død for meg alene? – og når en så får fred og ikke lenger lar seg berøve den, da er det til behag for Frelseren. Men det er Satans største glede når han kan dra oss bort fra troen, fra den rene, nakne, bare troen på Jesu fortjeneste; for den er hans død!»

Vikar i Stuttgart

Et stort og vidt arbeidsfelt åpnet seg for den avdøde da helsen hans, etter to års venting, med Guds hjelp igjen begynte å bli sterkere – riktignok bare langsomt. Mot slutten av 1822 kunne han prøve seg på små kirkelige oppgaver. Tidlig året etter våget han så igjen å gå på prekestolen, som hjelpeprest hos sin sykelige far.

Prekenene hans fikk en særlig gjennomtrengende kraft av den salvelsen han vitnet om Kristus med, og av hans ukunstlede enfold og hjertelighet. Derfor trakk de hver søndag uvanlig mange mennesker i den folkerike hovedstaden, så skarer av oppmerksomme tilhørere ofte sto tett i tett også utenfor de åpne dørene til den romslige kirken.

Særlig strømmet det også til mengder av folk fra landet, fra nære og fjernere bygder rundt Stuttgart. De angret ikke på å gå flere mil til fots fram og tilbake for å få med seg et oppbyggelig ord fra hans munn, og de fleste måtte stå i den overfylte kirken. I et brev til vennene sine i september 1823 skrev han slik om de åpne dørene Herren ga ham:

«Når jeg ser på meg selv, må jeg undre meg over at Herren har satt meg på denne posten. For det er en svært viktig post, og hvem er jeg? Å, om han med sin nåde ville dekke alt, alt som er feil hos meg, i min indre og ytre virksomhet! – Det jeg ventet, har nå skjedd. Den enfoldige framstillingen av veien til livet (i hvert fall gjør jeg den så enfoldig jeg kan) trekker mange tilhørere. For en slik måte å preke på er noe uvanlig, så mye godt vi enn har i Württemberg.»

«Hver søndag kommer det så mange til kirken som den kan romme – jeg håper ikke uten velsignelse, og den har jeg for en del selv allerede sett frukter av. Jeg forkynner omvendelse og tro på Frelseren og det som ellers hører til disse emnene. Når jeg klart har vist folk deres syndenød og at de av naturen ikke kan reddes, prøver jeg å gripe dem i kjærlighet og oppmuntre dem til å gripe den frie frelsen som ligger ferdig i evangeliet.»

«Men en kan bare ryste og bøye grundig med loven når en bruker den åndelig, som en tuktemester til Kristus. Ellers kan en også gjøre det med evangeliet, ved å framstille vår Herres fortjeneste og kjærlighet og sammenligne vårt naturlige hjerte med ham. Jeg tror at ingen av de to måtene må være fremmed for en prest som arbeider i den alminnelige kirken. Men det er disse emnene som hos ham må gjentas i utallige skikkelser.»

«Den evangeliske måten er riktignok mer gjennomtrengende og virkningsfull, og den gir grundigere omvendelser; men også den andre er bibelsk, og en bibelsk prest må bruke den. Generelt prøver jeg å bli stadig mer bibelsk i alt jeg driver med, og i alt jeg blir aktet verdig til å drive med og lese. Slik vil jeg bygge på apostlenes og profetenes grunnvoll, der Jesus Kristus er hjørnesteinen – ikke med tre, høy og strå, men med noe som blir stående og holder prøven i ilden.»

«I arbeidet mitt her er det stadig som om det lød: 'Rop av strupen, spar ikke!' For her har jeg jo bare slått opp en pilegrimshytte, som vikar. Derfor streber jeg etter å si alt i hver preken, hele livets vei, og å innby til den korsfestede kjærlighet med all den kraft Herren gir meg.»

«Jeg kunne vel også ofte ta for meg mer enkeltstående emner. Men når jeg vil gjøre det, står så mange arme sjeler for øynene mine, sjeler som ofte nok får strå i stedet for fôr, og Herrens befaling om å forkynne omvendelse og syndenes forlatelse i hans navn går meg ofte til hjertet. Dessuten mangler jeg selv evne til å behandle slike enkeltsaker.»

«Jeg har ingen tanker om det som ikke har med Frelseren å gjøre, med det indre livet – for så vidt han får skikkelse i det – og med hans usigelige kjærlighet. Om slikt kan jeg ikke tale; det faller meg ikke noe inn. Slik er jeg henvist til det herlige evangeliet om Guds fred, vunnet ved Sønnen, og om Guds godhet og mildhet – evangeliet som trenger gjennom marg og bein. Det gjør både omstendighetene og min egen natur nødvendig.»

«Jeg ønsker at det også må gå dere slik, kjære brødre. Da ville vi etter hvert få apostlenes sinnelag ('Vi kan ikke la være', Apg 4,20) og dr. Luthers: 'Her står jeg, jeg kan ikke annet.'»

«Jo lenger jeg preker,» skriver han i et litt senere brev, «desto enklere blir jeg. Og jeg finner at det ikke er vakre ord som avgjør nesten alt, men en viss hjertelighet, også når foredraget er helt kunstløst, kanskje til og med hakkende – en hjertelighet som gjør at en liksom kjenner på predikantens ord at han søker sjelenes frelse. Likevel er det mitt inderlige ønske for Herren at han må gjøre meg oppriktig for sitt ansikt, så Jesu Kristi enfoldige, grunnrene måte kan komme til syne hos meg.»

I disse siste ordene har den avdøde kort og godt antydet hemmeligheten bak den særegne dragningen prekenene hans hadde på sjelene. Innholdet var ikke noe dypt gjennomtenkt, og framstillingen var ikke noe vakkert og avrundet – men de skolemessige reglene for den såkalte geistlige veltalenhet satte han likevel ikke til side.

Men det var det ekte prestesinnet, som en merker drives av Kristi kjærlighet til å føre de dyrekjøpte sjelene til syndernes frelsende venn, og den bestemte enfoldigheten, der ingenting synes stort unntatt Jesus alene. Det ga selv de enkleste ordene en inngang som en forgjeves prøver å bryte seg til med alle brekkstengene til den mest glimrende talekunst. «Guds dårskap er visere enn menneskene» – det var grunnsetningen den avdøde gikk ut fra.

Derfor kunne han også, både på prekestolen og utenfor, stille seg så frimodig overfor alle lærebygninger av bare menneskelig visdom, særlig når denne visdommen attpåtil vil heve seg mot Kristi ord og kors.

«Kjære brødre,» roper han en gang til sine venner og medarbeidere i evangeliet i et brev fra denne tiden, «vi må bli så djerve at vi tråkker under føttene alt menneskevett og alt som kommer fra mennesker, så snart det gjelder Kristi ord. 'Jeg akter det alt for skrap,' sier Paulus.

Hva bryr jeg meg om hva denne eller hin begavede synder mener om det ene eller andre, enten han heter Schleiermacher eller Storr eller Kant eller Swedenborg eller hva han vil? Når jeg ut fra Den hellige skrifts enfoldige vitnesbyrd, etter ordenes mening, vet hva Frelseren har tenkt om det, så er det nok.»

«Men om dette må jeg tie; for gallen stiger opp i meg hver gang jeg kommer inn på det. Jeg kunne skrike så det hørtes fra Sydpolen til Nordpolen: Om menneskene da ville frykte Gud og gi ham æren! Men de er blinde, omtåket av tidsånden, av denne verdens gud. Å, brødre, be, skynd dere til Guds Lam! Bli for Guds skyld barn, slik Frelseren har befalt, tro på hans ord, forakt verden og dens visdom, og ikke disputer!»

«Tror dere at de fremdeles vil disputere og pakke ut sitt kram av meninger når den store smelteren en gang tar Levis barn i sin smeltedigel (Mal 3,2–3)? Nettopp i vår tid er det uhyre mye lediggang og gode dager. Se dere for! Dere vil få den kjødelige roen deres forbitret; Herren vil gjøre ende på alt unyttig snakk, det er jeg viss på.»

«Jeg gjør den erfaringen,» føyer han til i et annet brev, «at nettopp dette er den råtne flekken i vår tid: En kjenner ikke lenger seg selv eller sin fullstendige avhengighet av Gud, og en har ingen redsel for ham og hans rettferdighet. En frykter ham ikke lenger. Herrer filosofer har klistret igjen øynene på oss med sine usle gjøglerier, så denne elendige slekten ikke lenger anerkjenner den levende Guds majestetsrettigheter.»

«En vet det ikke lenger og nekter for det. Verden i dag har ikke lenger en tanke om at Herren vår Gud er en fortærende ild, en Gud som kan ødelegge legeme og sjel, og som vil ødelegge dem i helvete, der det er gråt og tenners gnissel, dersom vi ikke flykter til den åpenbarte kjærligheten. – Dette er jo den evige sannhets egne ord!»

«Men vår opprørske og likevel så kraftløse slekt vil ikke lenger la det gjelde, det som den evige kjærlighet og sannhet har sagt med så stort guddommelig alvor. Den har dratt Kristus ned i vår tids sump av likegyldighet og lunkenhet, og så sier de: 'Se der, nå har vi vår Gud!' Den talen vil ta slutt når han kommer i himmelens skyer og hvert øye ser ham, også de som har gjennom stunget ham, og alle jordens slekter skal gråte sårt over ham (Åp 1,7).»

«Å, det har rørt meg så inderlig, det jeg leste om dr. Martin Luther: hvilken redsel han hadde for den ytterste dom, og hvor gjerne han likevel ville bli salig. – Er det da blitt annerledes nå? Har Gud gitt slipp på sine evige majestetsrettigheter?

Er hans dommer blitt til barnelek, slik den lettsindige, frekke ånden i vår tid gjerne vil gjøre dem til? – Å, brødre! Herren krever av oss et hjerte som er oppriktig mot ham. Ellers vil han jo også kaste oss bort som agner og brenne oss opp med evig ild når han renser sin treskeplass. Å, la oss be om øyensalve!»

Det behøver vel ikke sies særskilt at det uvanlige bifallet den avdøde høstet i landets hovedstad, så ung prest han ennå var, måtte bringe ham i fare for å bli revet bort fra den ydmyke enfoldigheten mot Kristus. Men Gud hadde i sin visdom allerede sørget for en passende motvekt: en stadig sykelighet og mange slags lidelser i hjemmet. Heller ikke manglet Den Hellige Ånds trofaste nådetukt.

Hvor nøye den avdøde pleide å være med seg selv i slike ting, og hvor strengt han våket over seg selv, går fram av noen uttalelser som også står i brevet nevnt ovenfor. Han sier:

«Mens det ser så elendig ut i mitt indre, holder folk i Stuttgart meg for en av Kristi fromeste og mest benådede disipler. Jeg har selv gitt noe av grunnen til denne meningen. Ved visse vendinger i foredraget kan en gi inntrykk av at en virkelig lever i noe som en i sannhet ennå ikke lever i. Bevisst har jeg ennå aldri lagt an på et slikt hykleri.»

«Likevel har jeg noen ganger blitt revet med: av tanken på at dette eller hint måtte bli sagt, av at jeg visste at jeg allerede i noen grad hadde erfart det jeg måtte si – om ikke akkurat i det øyeblikket jeg sa det – og av synet av så mange søkende sjeler og inntrykket de gjorde på meg. Da talte jeg mer levende om en sak enn jeg akkurat da hadde den i mitt indre, selv om jeg kjente den levende.»

«Når jeg talte om en eller annen hjertesak, og livligheten i foredraget kom helt fra Herrens Ånd, kunne dette ikke legges meg til last. Men dere vet at vi består av ånd og kjød. Derfor har jeg fått betenkeligheter: Har jeg ikke ved egen virksomhet og egen vilje gitt noe av grunnen til den høye meningen mange har om mitt kristensinn? For menigmann gjør bare altfor lett en pave av den han liker å høre.»

«I så måte står jeg på en farlig post her. Riktignok bøyer det meg ned en stund når folk ser på meg slik de gjør. Men i mitt indre merker jeg likevel at hjertet mitt i hemmelighet gir det sitt bifall – så svikefullt er sinnet mitt.»

Senere føyde han til: «Av hjertet lengter og ønsker jeg at alle paver må gå til grunne og Kristus alene bli herliggjort. – Når det gjelder hjertets tilstand, tør jeg si at Frelseren i sin store barmhjertighet gjør meg noe mer alvorlig, og at han i sin trofasthet ydmyker mitt indre under den ytre opphøyelsen. Takk være ham for det i evighet! Også Det nye testamentes store dag går mer og mer opp i sjelen min. Må han fortsette sin gjerning i meg!»

«Jeg synes også det er stort at han til denne dag ikke har latt meg falle i noen ytre dårskaper. Det ville bare ha skadet hans gjerning her ved evangeliet. Å, han bevarer min fot, enda jeg ikke er det verd!»

Hva den avdøde mente med det «større alvoret» han merket hos seg selv, har han beskrevet nærmere i et brev av 7. november 1824. «Det er da noe stort,» sier han, «at vi i Jesu forsoning finner igjen alt, til og med den minste synd, bare fra en helt annen side, nemlig sett fra Gud og hans straffende rettferdighet. Etter denne rettferdigheten ble synden rammet av Guds vrede og drept i Kristus.»

«Jeg finner ikke ro noe annet sted enn i det slaktede Guds Lam; pris og ære være Herren for det! Ofte merker jeg en riktig drift og ild i meg til å gi alt til Frelseren for hans dødsmøye. Ennå er det bare noe som varer et øyeblikk, og

ikke noe fullendt. Men han som har begynt, fullfører også. Høylovet være han, at han ikke bare begynner, men også fullfører.»

«Min kristendom må mer inn i det daglige livet, inn i den store trengselen (Åp 7), inn i den daglige fornektelsen i de minste ting: å holde tankene og fantasiene samlet og å drepe egenkjærligheten i det små. Kort sagt: Min vandel må i høyere grad føres for Herren. Mine brødre! I en salme heter det:»

Gud selv er sjelens himmerik,
hvorhen jeg meg enn vender;
hvem det ei tror, kun følger svik
og ingen glede kjenner;
men den som tror av hjertens grunn
og selv i småting tager
sin «Jesus» med til siste stund,
til han Guds lys oppdager,
ham er Gud med – å, hvilken trøst
den troende da nyter,
for denne Herrens egen røst
mer enn all verden fryder.

«Å føre de minste ting inn i livet med Kristus, det er visdom. Kjære brødre! Jeg tror at vi også må legge mer merke til det. Vi tenker for mye og handler for lite. Forstå meg rett: Vi gjør kanskje mye, men (slik finner jeg det i hvert fall hos meg selv) for mye på egen hånd, ikke i Guds frykt og nærvær. Vi gjør så mye uten å spørre oss selv: Behager det ham eller ikke? – men gjør det bare slik det faller seg. Denne åndelige tankeløsheten er noe ondt og tar bort all kraft.»

Med dette ville han ikke reise noen ny bygning av selvrettferdighet, og heller ikke bygge noe tårn av selvfullkommenhet. Ønsket om å føre alt, også de minste ting, inn i livet med Kristus var snarere bare en sunn frukt av troen. Troen strekker seg etter å gripe Kristus stadig mer fullkomment, etter at den selv er grepet av Kristus Jesus.

«Når det gjelder hjertets tilstand,» sier han derfor i et brev fra den tiden til sine nære venner, «må jeg bekjenne at jeg mer enn før legger vinn på troen. Dette skriftordet opptar meg stadig: 'Med ett offer har han for alltid gjort dem fullkomne som blir helliget' (Hebr 10,14). I salmen som er skrevet over dette ordet, står det et vers som har gjort meg svært godt:»

Intet offer mer nå gjelder,
nå da Jesus ofret er,
intet offer døden feller,
derfor Jesus døde her:
Tornekronen presser ut
Lammets blod for Lammets brud,
naglene kontrakten skriver,
som vi bundet til ham bliver.

«Dette gjør et fattig, uttømt hjerte svært godt.»

«Vi må komme mer bort fra våre vekslende følelser, kjære brødre, for så vidt vi bygger håpet vårt på dem. For grunnen til vårt håp ligger ikke i oss, men i Kristus. Der står den fast og når inn bak forhenget.»

«Å, hvor mye selvrettferdighet det er i dette hjertet! Når alt er tatt fra det, vil det likevel i det minste kunne vise til dette: at det har et oppriktig alvor. Arme hjerte! Se, din Herre har allerede sett din uoppriktighet før du var til, og alt dette er regnet med i det skyldbrevet han har revet i stykker. – Hvor lenge skal det da vare før du tar helt imot din frelser, når du holder deg tilbake på grunn av det ene eller det andre i deg selv? For en vantro!»

«Og tror du da at det noen gang vil gå deg bedre uten ham? Nei, dag for dag verre og mer elendig! Si meg: Om det gikk deg bedre, ville du ikke da finne behag i deg selv og gjøre deg selv til en Kristus? – Hvis den usleste hykler og skurk ikke kan bli salig, kan heller ikke jeg det. Men jeg vet at også hyklerens og skurkens synder er sonet, og dermed også mine.»

«Seiz (en from prest i Württemberg som døde for lenge siden) sier: 'Ingenting har gjort meg mer godt på min vandring gjennom livet enn at jeg helt fra begynnelsen har gitt opp alle gode tanker og til og med forhåpninger om meg selv.' – Det er evangelisk; det er å gjøre noe av Kristi nåde og fortjeneste og ingenting av seg selv. Det er sannhet. Å, hvor lenge en bedrar seg selv!»

«Mennesket sier: Jeg må først bli slik og slik! – Ja, men helt annerledes enn du tenkte deg. For det første vil du ikke vite at du er det; skatten din vil være kledd i svakhet. For det andre vil også ydmykheten din bli helt annerledes enn du forestilte deg. Før mente du med ydmykhet noe du kunne være hovmodig av (ikke sant?). I stedet får du en ydmykhet som kommer av sannheten: Du blir en virkelig synder for Gud, ikke en forstilt.»

«Du ville ha en kjærlighet som du kunne hente fram av ditt eget skattkammer når det passet deg. Men heretter vil du ikke kjenne noe annet hos deg selv enn kulde, og din Jesus vil gi deg kjærlighet når du trenger den. – 'Men,' sier du, 'jeg tør ikke helt ta imot Kristus som min eiendom.' Ja så? Hvem har sagt deg det? Troen eller vantroen? Kristus eller djevelen? Slå den gamle slangen på hodet, og våg det en gang, du stakkars sjel! Våg det, vær så djerv! Se, du har bare synd, han har bare rettferdighet!»

«Hvorfor skriver jeg dette? For det første for min egen skyld, for å oppmuntre meg selv igjen. For det andre for å fortelle dere om min åndelige tilstand. For det tredje for å gi mot til en og annen blant dere som har gått på grunn blant disse skjærene. Vi tiltror oss selv så mye og Frelseren så lite; på oss selv vil vi våge alt, på Frelseren ingenting. Er ikke det sørgelig? Så mye vantro og så lite tro – hvordan skal det gå?»

«Hvor lenge skal en bli liggende i sitt eget skitt? Står det i Bibelen? Nei, men der står det at Gud tilbyr hver enkelt troen, enten han heter A eller B. – Når jeg kommer inn i lovtrelldommen og vil bygge saken min bare på egne erfaringer og på hvordan mitt foranderlige hjerte har det, har jeg ikke annet enn uro. Men når jeg tar min fordervede sak og legger den inn i Den enestes store offer, da kommer roen.»

«Men gjør jeg det ikke for mye og for djervt? Nei, for lite og for motløst, det er feilen. Slik er det nå: i meg selv ikke annet enn uro og fordømmelse, men i Kristus ikke annet enn salighet og tilgivelse. I hans fortjeneste svøper jeg min nakenhet, og bare i den finner jeg fred. Og med det er han sikkert fornøyd. Ja, hvis jeg gjorde det enda djervere og frimodigere, ville det være ham desto kjærere.»

«Vil han ikke min ro? Vil han ikke min salighet? Vil han da min usalighet? Langt derifra! Det er ikke derfor han er kommet, og ikke derfor han har gitt meg sitt ord. Å, hvor dumme vi er av naturen, og hvor unødvendig vi plager oss! Men hold meg likevel ikke for et troens menneske, kjære brødre; jeg begynner først nå å bli det. Men ved hans kraft vil jeg bli det stadig mer!»

Farens død

Ved siden av prekenembetet måtte den avdøde også overta en omfattende sjelesorg i stedet for sin syke far, og den krevde alle kreftene hans. Men også her fikk han ofte erfare evangeliets herlige kraft på det mest velgjørende vis. Gud hadde nemlig på forhånd oppdratt ham i den beste skolen for en grundig sjelesørger: lidelsenes høyskole. «Én dråpe bedrøvelse,» sa han en gang selv, «gjør mer enn hundre gode ord og regler.» Derfor var han særlig dyktig til å dele ut ordet også ved sykesengen, etter hva hver enkelt trengte, og til å tale med de trette i rette tid.

Også i sitt eget hjem, ved farens syke- og dødsleie, der han stelte ham dag og natt sammen med sin mor, fikk han med egne øyne se hvordan Herren fører sin sak til seier hos en oppriktig sjel. Faren var en grunnærlig mann og en trofast tjener for kirken, men han var vokst opp i en tørr og vantro tid.

Først i de senere årene var han blitt ledet bort fra den tørre forstandsveien i skoleteologien, som han med all flid hadde arbeidet seg inn i, og over til den mer levende livsstrømmen i en teologi som var grunnet på erfaring og tilegnet i hjertet.

Nå ble han under stadig sterkere hjemsøkelser ført av Herren fram mot fullendelsen. Sønnen hadde gått foran faren i det indre livet; desto renere var gleden hans da han så at faren tok ham igjen med store skritt. Om dette skrev han i et brev der han fortalte vennene sine om farens endelikt:

«Min kjære far er gått hjem til Frelseren. I fjor sommer fikk han et nytt slag på en reise vi gjorde hit fra Feuerbach (en halv mil fra Stuttgart). Han og jeg satt alene i en vogn. Åtte hundre skritt fra Feuerbach brakk vognakselen, og samtidig regnet det forferdelig. Vi sendte kusken av sted for å hente en annen vogn og ville bli på landeveien til han kom tilbake fra Stuttgart – det vil si hele tre timer i regnet, mens natten falt på.»

«Knapt var kusken borte før far klaget over at han var lam i den ene armen og den ene foten. Det var ikke et menneske i nærheten, men jeg skjønte straks at det var et slag. Vi gjorde med en gang det vi kunne, og gned lemmene kraftig. Da kusken ikke kom tilbake, sendte vi en mann som gikk forbi, til Feuerbach. Folk skyndte seg derfra, og med deres hjelp ble min lidende far brakt tilbake dit.

To dager etter førte vi ham hjem til Stuttgart, og der kunne han etter en tid gå ut igjen.»

«Hans ytre krefter tok likevel etter hvert av, men de indre vokste. Etter et nytt sykdomsanfall, ti uker før han døde, kom han til en sann omvendelse. Med stor sønderknusthet bekjente han sine synder (ikke ytre synder, men sin utakknemlighet mot Frelseren); Ånden arbeidet mye i ham. – Kort sagt, vi fikk se det sjeldne synet at denne kraftige mannen, dette sterke forstandsmennesket, ga opp alt, også sine betydelige kunnskaper, for Kristi skyld (for en stor lærdom for andre!), og ble smeltet om til et Guds barn.»

«Han var en rettferdighetens forkynner på sykeleiet, og i døden slo han flere filistere i hjel enn mens han levde, slik som Samson. Da enden nærmet seg, kom frimodigheten, en stor frimodighet til å gå til Frelseren. 'Etter retten,' sa han, 'hører jeg helvete til; men min rett til Guds Sønn og hans hellige fortjeneste er enda større, og den gjelder.' Og slik sluknet til slutt dette kraftige livet (27. desember 1824).»

De inntrykkene farens død gjorde på ham, talte han om for menigheten i prekenen søndag etter nyttår 1825, som kan leses i prekensamlingen. Det meste av menigheten der ønsket å beholde sønnen som diakon og sendte inn en bønneskrift om det med mange underskrifter. Men helt fra begynnelsen ante den avdøde, med rette, at han neppe skulle få virke lenger i Stuttgart.

«Gud være lovet,» skriver han om dette blant annet i et brev av 18. januar 1825, «Jesus gir meg nåde til å være rolig i mitt indre og overlate alt til hans vilje. På den ene siden kjenner jeg nok godt hvor vondt det vil gjøre å skilles fra Stuttgart, fra så mange forbindelser, fra så mange sjeler som trenger omsorg, fra det stedet der Herren har velsignet arbeidet mitt på en så særlig måte.»

«For Guds ord er blitt åpenbart i manges samvittigheter. Og selv om det nok på samme tid var og er mye menneskedyrkelse, går jeg likevel herfra med den overbevisning at jeg ikke har løpt på måfå eller arbeidet forgjeves. Jeg tenker heller at mang en sjel er vunnet for Frelseren. Ja, jeg ikke bare antar det, jeg vet det. For æren for det tilhører jo helt og fullt den dyrebare Frelseren; hvorfor skulle jeg da ikke tørre si det?»

«Å bli sendt bort vil altså på den ene siden rive hjertet ut av meg, og jeg tror at det også vil gjøre vondt for mange andre. Men på den andre siden vil det også være godt at mange får meg ut av syne. – Agner og hvete må skilles mer. – Jeg ville også gjerne komme bort fra mange fristende ting og leve i stillhet, og det er knapt mulig her.»

«Mitt ideal heter: 'Her ille omtalt og lite kjent!' Slik forestiller jeg meg en ekte kristen i denne verden, men hos meg selv finner jeg ennå på mange måter det motsatte. Selv mitt naturlige sinn er mett av dette livet og denne berømmelsen.»

«Nå, mine dager står i Herrens hender, og han stiller sine folk der han vil. Etter alt å dømme, ut fra mine ytre og indre forhold, blir jeg ikke her altfor lenge. Det er også klart ut fra min måte å preke på. Nettopp fordi den er vekkende og kaller til omvendelse, passer den vel ikke lenger enn to år på ett sted. For folk

venner seg litt etter litt også til den skarpeste behandling, og slik ødelegger de etter hvert appetitten, så de til sist bare vil ha krydderier å spise.»

Ny sykdom

Men heller ikke noe annet sted skulle han så snart få anvist et nytt arbeidsfelt. Herrens uransakelige visdom ville føre ham enda dypere ned i lidelsens og anfektelsens kamre, for at han skulle bli fullkomment renset. I sin levnetsskildring har han allerede selv fortalt noe om den nye sykdommen i februar 1825, om de mange forsøkene på å bli helbredet og reisene han måtte holde ut, og om den forferdelige nervefeberen som i november 1825 førte ham til gravens rand.

For å gjøre bildet mer fullstendig må vi ta med det han forteller om denne særegne trengselstiden i et rundskriv til vennene sine utenfor byen høsten 1826: «Siden mitt siste brev,» sier han, «har svært mye møtt meg under Guds trofaste førelse. Etter at min kjære far døde, ville stuttgarterne ha meg til diakon ved St. Leonhard, og de stormet kongen med bønner og underskrifter.»

«I mellomtiden fikk jeg en mild sykdom, som litt etter litt gikk over i min tidligere svekkelse i hodenervene. Fra februar 1825 til februar i år kan jeg derfor ikke huske å ha lest noen bok, unntatt Guds ord og noen korte brev. Noe arbeid i Herrens vingård var det slett ikke tale om; Frelseren hadde igjen satt meg ut av virksomhet.»

«Jeg ble bekymret, også for hvordan jeg i framtiden skulle slå meg gjennom: uten formue, uten lønn, uten embete, prisgitt en sykdom som etter min tidligere erfaring i hvert fall ville holde meg fast i to år, og med min mor og min sinnssyke bror hos meg, som delvis ventet å få sitt utkomme fra meg.»

«Dessuten skulle jeg igjen ta en badekur og andre kurer. Utsiktene var ikke lyse, men Herren sørget for oss. Han brukte vennene våre i Stuttgart som redskaper, og takknemligheten mot disse menneskene vil jeg ta med meg inn i evigheten. Med stor ømhet og hensynsfullhet ble det stadig sendt oss så mye, på de mest forskjellige veier og fra ukjente venner, at vi kunne leve uten bekymring og samtidig bruke den kuren som trengtes.»

«I august 1825 kom jeg tilbake fra St. Moritz og ventet nå i Stuttgart på en ansettelse. Jeg ble syk, kunne verken lese eller studere, håpet og håpet der det ikke var noe å håpe, og satte mitt håp til Herren under mye vantro, tvil og andre dårlige tanker. Slik varte det til slutten av oktober. Da behaget det Gud å hjemsøke meg med den hardeste sykdommen jeg noen gang har hatt.»

«Om november husker jeg slett ingenting, bare usammenhengende drømmer og fantasier. Det var nervefeber i høyeste grad, og legene hadde allerede helt gitt meg opp. Men min trofaste Jesus, som ikke ville la meg gå fortapt, og som søker sjelen min med usigelig tålmodighet, reddet meg ut av denne store trengselen.»

«Hva de trofaste brødrene i Stuttgart har gjort for meg i denne tiden, kan jeg aldri glemme: hvordan de uten å bli lei av meg har holdt meg, våket over meg, lagt isomslag på meg, båret og lagt meg og vist meg andre tjenester. Måtte Frelseren, som lønner en dråpe vann en rekker en tørst disippel, skrive dette til gode for disse brødrene og gjengjelde dem det!»

«Etter at jeg forgjeves hadde søkt Stammheim ved Ludwigsburg, søkte jeg nå Rielingshausen, og der ble jeg også utnevnt. Jeg ønsket å preke en gang til i Stuttgart; men da folk hvis ord veide tungt, frarådet meg det, lot jeg det være. Det jeg i denne tiden har erfart om Guds helt bestemte og særegne omsorg for sine barn, og om hans veier, som snart kommer med kjærlighet, snart med lidelser – det skal, som jeg håper og ber om, forbli preget inn i meg for alltid. Og her har jeg liksom bare gitt dere rammen til maleriet.»

«Nærmere evigheten kan en vel ikke stå,» føyer han til i et annet brev fra den tiden, «enn jeg sto i nervefeberen. Men hvor blir nå takken min av for at Herren lot meg, et ufruktbart tre, bli stående enda lenger? Å, min Frelser, hvor blir da takken min av? Skal da ikke mitt harde hjerte kunne bringes til ettertanke, verken ved velgjerninger eller i trengselens ovn – slett ikke ved noe?»

«Jeg har gjort den erfaringen at ingenting annet enn Kristi blod alene er nok til å bringe et menneske til så mye som én eneste sann følelse av seg selv og sin Gud. Kristi, Guds Lams, blod må til. Og å, du evige kjærlighet, festet til korset!

Så hard er jeg, og så myk og nådig er du: Da du så at ingen makt var i stand til å gjøre min døde vilje levende, og at det ikke fantes noe annet middel enn ditt uskyldige blod, da ga du det i varm renhet for å lege meg. Nei, brødre, han, Guds Lam, er alene verd at hver dråpe blod ærer ham!»

«Men slik skriver jeg; det er min tro, mitt lys i edru timer. Disse edru timene er bare ikke alltid der. Det ene øyeblikket overgir jeg meg til den evige, korsfestede kjærligheten, og straks etter synder jeg igjen, om enn bare med adspredthet, blikk og tanker. Hvordan henger slikt sammen? Jeg tenkte: Den livskraften som er gitt deg på ny, skal bare fortæres i din himmelske konges tjeneste. Det tenker jeg ennå, og slik er jeg ennå til sinns i hjertet mitt – men hvor blir utøvelsen av?»

«Dersom du, Herre, vil gjemme på misgjerninger, hvordan kunne jeg da bli stående, jeg som er et arment, urent menneske, forgiftet av synden? På en gammel gullmynt leste jeg nylig en latinsk innskrift som på vårt språk lyder slik: 'Rettferdige Far, se ikke på mengden av mine overtredelser, men se på – din elskede Sønns, min borgens og min frelsers, ansikt!' På den andre siden var Frelserens ansikt preget inn. Det kan også jeg si; for min elendighet driver meg hen til hans sår.»

Avskjedsord til vennene i Stuttgart

Før han tiltrådte det presteembetet han hadde fått, skrev han noen avskjedsord til vennene sine i Stuttgart; dem lot han trykke og dele ut i familiene. De er datert 24. juni 1826 og lyder i sin helhet slik:

«Ettersom Gud i noen uker har hjemsøkt meg med legemlig ubehag, er det umulig for meg å gjøre alle de besøkene jeg dels har lovet, dels har satt meg fore, og som kjærlighet og plikt kaller meg til, før jeg reiser fra Stuttgart. Derfor velger jeg denne veien for å si noen korte avskjedsord til mine kjære venner i Stuttgart.»

«Framfor alt vil jeg gjerne uttrykke min hjertelige takk for den kjærlighet og deltakelse som jeg og mine har erfart her, i de lettere og særlig i de tyngre tidene,

og som også ble min salige far til del. Hans jordiske levninger venter her på Guds Sønns røst til oppstandelsen.»

«Skulle vi skrive så mye som en liten del av disse erfaringene på vår egen regning, måtte vi verken kjenne oss selv eller Den hellige skrift; ja, da måtte vi vel ha sunket ned i den dummeste innbilskhet. Vi vet, Gud være lovet, hvor alt godt kommer fra, og vi kjenner ham som til nå har ført sitt store styre i vårt hus og ennå fører det. Vi kan ikke se på noe menneske som annet enn et redskap i hans veldige hånd.»

«Men like fullt står vi i den inderligste takkeskyld til disse redskapene. De kjære, dyrebare sjelene som har tatt så hjertelig del i det som har rammet meg og mine, som i våre trengsler, ja i våre hardeste lidelsesstunder, har skyndt seg å hjelpe oss med trøst, råd og dåd, eller som har gått i forbønn for oss hos all barmhjertighets og nådes Far – jeg kjenner langt fra alle; men jeg vet at

Herren kjenner dem, og det er mitt hjertes ønske at han også må kjenne dem alle som sine på den dagen.»

«Når jeg nå ser tilbake på den tiden jeg har tilbrakt i denne byen, står det utallige ting fram for meg som jeg må undre meg over, ja, forbauses over og tilbe for. Vi ble ført hit ved Guds egen hånd, og på tusen måter har vi erfart hva den Allmektige formår, og hvilke fredstanker han har med menneskenes barn.»

«Blant disse erfaringene regner jeg også at jeg nå, når jeg drar herfra, tør håpe at jeg ikke har vært uten nytte for andre her, og at jeg ikke har arbeidet helt forgjeves. Mye av såkornet fra Guds ord har nok falt på veien. Mye har falt blant dette livets bekymringer og rikdom og ikke spirt. Mye har falt på berggrunn, der det i begynnelsen spirte frodig og vakte gode forhåpninger, men etter hvert visnet, fordi det ikke kunne slå rot.

Likevel tror jeg, i tillit til den levende Guds løfte (Jes 55,10 f.), at også mye har falt i god jord og vil bære frukt i sin tid, i tålmodighet. Det er Faderens vilje at Sønnen skal bli herliggjort i menneskenes hjerter ved Den Hellige Ånd. Denne kjærlige viljen har han oppfylt hos mange, og han vil fortsatt oppfylle den hos mange. For hans barmhjertighet er stor, og hans hus er langt fra fullt ennå (Luk 14,23).

Men la oss skynde oss å komme inn før døren blir lukket (Luk 13,25)! La oss skynde oss, så vi ikke tar fra ham som har kjøpt oss fri, lønnen for hans smerte og møye (Jes 53,11)! For alt tilhører ham! Han er salighetens opphavsmann og fullender; all ære og pris tilkommer ham alene.

Jeg håper å komme inn i den salige evigheten bare ved hans fortjeneste, av ren barmhjertighet. Skulle jeg der møte en frelst sjel som sa til meg at den var blitt ført inn på livets vei ved min tjeneste med evangeliet her, da ville jeg bøye meg dypt, falle på mitt ansikt og peke på ham som lot seg slakte for verdens synder. Han alene er verdig til å ta imot ære, pris og tilbedelse; mennesker er ingenting.»

«Nå overgir jeg mine venner her, meg selv og mine, ja, hele byen, til denne vår Gud og hans nådes ord. Måtte han ødelegge Satans rike og hindre hans onde anslag! Måtte han grunnfeste dem som søker ham, på den rette grunnvollen,

frelse sin menighet fra all anfektelse og løse ennå svært mange av syndens treller fra lenkene deres!

Og måtte han bevare og øke dem som allerede har fått livet fra ham, i *dette* livet, inntil den evige forløsningens dag, da de som har vasket sine klær og gjort dem hvite i hans blod (Åp 7,14), skal være verdige til å stå for Menneskesønnen!»

Virksomheten i Rielingshausen

Den 1. juli 1826 kom Hofacker til Rielingshausen, en landsby to og en halv mil fra Stuttgart. Moren var med ham, for hun ønsket fortsatt å være hans uatskillelige følgesvenn. Dagen etter holdt han sin tiltredelsespreken over Jes 45,11: «Så sier Herren, Israels Hellige: … Vil dere gi meg befaling om mine barn og om mine henders verk?»[3]

Han kjente sin åndelige og legemlige svakhet og begynte nokså stille med et salmevers av Hiller:

> At jeg er svak, det må han vite,
> at han er sterk, jeg også vet.
> Han rev meg ut av dødens kvide,
> er enn min Gud i evighet.

Men mens han talte, vokste kraften hans, både den indre og den ytre. Slik kunne han ta imot velsignelsen som Herren la i dette første vitnesbyrdet for den nye menigheten, som et nytt pant på at Herren ville styrke ham – om enn bare for en kort tid – så mye at han ennå kunne bære noe frukt for det evige liv.

Både i denne tiltredelsesprekenen og i innsettelsesprekenen han holdt senere over Joh 12,32 f., lå det den avdøde inderlig på hjertet å stille «generalinstruksen for alle Guds tjenere», som han kalte det, i det fulleste *evangeliske* lys – altså anvisningen på hvordan de burde føre den nye paktens embete. Å innby til Guds store, salige nattverd, å gi syndere mot og hjerte til å søke Frelseren og å male ham for deres åndelige øyne, så de så hvor elskverdig og uunnværlig han er – det skulle være yndlingstemaet hans i prekenembetet.

Utfallet har vist at han ikke bare hadde forstått riktig hvilken særlig nådegave Kristus hadde gitt ham, men også hadde slått an den rette strengen hos menigheten sin. I begynnelsen måtte han skåne den fortsatt svake helsen sin så mye som mulig og unne den hvile under en badekur i noen uker ennå. Men også i Rielingshausen skulle han snart bli det benådede redskapet for evangeliets særlige vekkende kraft.

Riktignok gikk det også her slik han allerede hadde erfart i Stuttgart og beskrevet nærmere i avskjedsordene sine, etter Luk 8,5 ff. Men mange begynte i det minste å spørre alvorlig etter veien til fred og salighet. Selv skriver han i et brev til vennene sine utenbys den 2. oktober 1826:

«Landsbyen her er fredelig og stille og ligger i en liten dal. Kirken, som ble bygd på nytt i 1811, rommer dobbelt så mange folk som det bor her (menigheten teller 900). Det er en fullkommen misjonspost. Om søndagen er det storm: Folk

[3] NB: «Så sier Herren, Israels Hellige, han som skapte det: Spør meg om de kommende ting! La meg dra omsorg for mine barn og for mine henders verk.»

fra Stuttgart og hele omegnen, fra en til to mils avstand, strømmer hit, og de holder nesten på å trykke hverandre i hjel for Ordets skyld.

Jeg forkynner det jeg selv trenger, omvendelse og syndenes forlatelse, mer evangelisk enn i Stuttgart. Frelseren gir meg det. Jeg ber, jeg formaner inntrengende: ‹La dere forlike med Gud! Kom, syndere, og se den evige Sønn i hjertet!› og så videre. Jeg tør si at jeg forkynner Lammet som er slaktet. Det drar åndene. Å, brødre, det drar åndene! Det er synd med alle de ordene som blir talt fra prekestolen uten at de angår ham.

Forholdene mine er gode. De kjære sjelene som er betrodd meg, har det sannelig dårlig i det ytre og må slite uhyre for den fattige brødbiten sin. Men jeg sier: Mine rielingshausere rører på seg. Det rører seg, som om dødningebena skulle stå opp. Mange har virkelig allerede reist seg. Å, prekenen om Lammet har en ubeskrivelig kraft som skjærer gjennom hjertet! Løven av Juda stamme har seiret, og han seirer fortsatt. For ham styrter fornuftens bolverk sammen og brenner opp som strå i ilden. Kraften i hans blod trenger inn til menneskets bunn og kjerne. Den lar ingenting være urørt, men går gjennom alt.»

Forholdet mellom den nye presten og menigheten hans utviklet seg gledelig. Når ordet om korset ble forkynt med en slik kraft og bestemthet, må det nok i stillhet ha vært en torn i øyet på mange, for den alvorlige formaningen til anger og omvendelse forstyrret dem svært ubeleilig i den behagelige, kjødelige roen deres. Likevel viste det seg aldri noe tegn til motstand og fiendskap mot lyset.

Tvert imot gjorde de mye for å glede presten sin. Etter en svært alvorlig preken sluttet de til og med en gang med de vanlige danselystighetene ved bryllup og barnedåp. Også ellers kom de ønskene og ordningene hans villig i møte, riktignok ikke alltid av indre overbevisning, men mange ganger bare av føyelighet og ettergivenhet overfor «presten vår, Hofacker». I et brev kunne han gi dem dette vitnesbyrdet: «Menigheten min elsker meg. I det ytre oppfører de seg mer sømmelig enn jeg kunne vente av dem, så jeg ofte selv må undre meg.»

Det ble dannet et sangkor, en forening av unge mennesker og så videre. Sansen for misjonen våknet. Hver fjerde uke holdt den avdøde også en egen oppbyggelsestime for menn og unge menn i sitt eget hus, og den ble godt besøkt.

Men framfor alt var det umiskjennelig to ting som vant ham sognefolkets hjerter. Det ene var hans enkle, likefremme vesen, som gjorde ham tilgjengelig for alle. I samtalene gikk han også inn på livets ytre ting, og han tenkte slett ikke på alltid bare å la salvelsesfulle taler tone ned fra den høye åndelige hest. Alt prestevelde, også i den beste form og med den beste hensikt, var ham inderlig imot, selv om han i omgangen med de mest forskjellige folk prøvde å huske Kristi formaning: «Ha salt i dere selv!» (Mark 9,50).

Det andre var at ingen i menigheten kunne bebreide ham for å ha brutt det ordet han ga i tiltredelsesprekenen: «Jeg er ikke her for å søke jordisk vinning blant dere, ikke for å bli rik – noe som, Gud være lovet, hittil ikke har vært min sak. Jeg er ikke her for min skyld, men for deres skyld. Jeg søker sannelig ikke deres, men dere.» Sognet var den gangen ennå bebyrdet med tiendeordningen, og den ga hver eneste av prestens sognefolk anledning til hvert år å prøve denne høytidelige forsikringen nøye på erfaringens prøvestein.

Særlig betegnende for den avdødes sinnelag på dette området er et sted i et av hans tidligere brev til en fortrolig venn: «Ingenting er vanligere hos kristne», sier han der, «enn et anstrøk av gjerrighet. Hos mange går det til slutt bort, men hos andre slett ikke. Ingenting er styggere og strider mer direkte mot evangeliet enn dette. Hor og ekteskapsbrudd er ikke verre synder enn denne fint pyntede gjerrigheten, denne urten som går under navnet klok og forsiktig sparsommelighet og så videre, og som er så gangbar blant visse kjære folk som likevel vil komme i himmelen.

Vi må da en gang komme så langt at det er det samme for oss om vi har mye eller lite, og at vi er fornøyd med mat og klær, selv om vi ikke har flere gjestesenger, vakre stoppede stoler og sofaer og et stort antall sølvskjeer. En kan like godt spise med en skje av blikk som med en sølvskje, og har en ikke porselen, så har en tinn.

Det smaker godt likevel, og den som det ikke smaker, kan spise mindre. Vi württembergere er til dels jammerlige folk når det gjelder bekvemmelighet, dun og puter og trekk og rulleputer og kister og kasser. Akk, hvor er etterfølgelsen av Kristi fattige liv!

Hjemme i vårt hus, som også en gang led under bekymringens ånd, har vi etter hvert vent oss av med å sørge for framtiden og sluttet med å samle skatter som møll kan fortære og tyver stjele. Vi har ingen formue, nesten mindre enn ingen. Så lenge vi bekymret oss og var urolige, gikk det nedover. Men ved Guds godhet har vi nå alt vi trenger – og mer til, ja, også til unødvendige utgifter og til utgiftene ved sykdom, så vi ofte ikke selv vet hvordan det går til.

Før spiste vi brødet vårt med bekymring, mange ganger til og med i stille ergrelse, og vi så ikke gjerne at noen spiste med. Nå spiser og drikker vi med takksigelse, lar *gjerne* andre spise med og blir holdt oppe ved Guds godhet, som er ny over oss hver morgen.»

Morens død

Men midt i det fulle arbeidet skulle den avdøde snart få en ny prøve å bære: Igjen ble hans velsignede virksomhet avbrutt i flere måneder. Allerede høsten 1826 satte det seg en ondartet smerte i en finger på venstre hånd, etter alt å dømme en siste ettervirkning av nervefeberen. Den virket stadig mer skadelig inn på hele hans legemlige tilstand og tæret mer og mer på kreftene hans. Det var i ferd med å bli en fullstendig uttæring.

I februar 1827 måtte fingeren amputeres. Men den syke hadde allerede tapt mye av kreftene og kom seg bare svært langsomt. Som en særlig velgjerning fra Guds hånd fikk han nå hjelp av en slektning, vikaren Klemm, som han trygt kunne overlate prekenembetet og sjelesorgen til.

Det bitreste som prøvelsenes år 1827 skulle bringe ham, var nok spart til den tiden da han så vidt hadde begynt å komme seg. Herren tok hans inderlig elskede mor bort fra ham ved en brå død på Kristi himmelfartsdag den 24. mai, etter et kort sykeleie.

Hun hadde utrettelig pleiet og trøstet ham i lidelsens dager og var etter hvert blitt nesten uunnværlig for ham. Hun hadde en kraftig, mandig ånd og en

moden kristen erfaring, og i henne fant sønnen den mest velgjørende støtte i alt som hendte i hans ytre og indre liv. Desto hardere rammet dette uventede slaget ham.

Selv skriver han om dette i et brev til en av sine mest fortrolige venner:

«Du vet vel hvordan det har gått meg denne vinteren og våren. Etter all sannsynlighet burde i det minste det siste slaget ha kastet meg i støvet, men det har det ikke gjort. Jeg antar det er fordi jeg ikke elsket min salige mor nok. Dette vil ingen tro om meg, fordi en alltid overvurderer meg med 50 000 prosent.

Men jeg er hardere og mer egoistisk enn en tror. Nå, la det være som det vil: Jeg unner min kjære mor, som jo også du kjente godt, av hele mitt hjerte at hun er forløst fra dette elendige livet.

De siste sju årene ble skipet hennes drevet omkring av stadige stormer. De to siste årene var nesten de tyngste, på grunn av indre nød. Hun sto i omvendelsen nesten helt til sin død. Det lyktes henne ennå å gripe Frelseren i fliken av kappen hans, og slik har hun gått herfra – hvor? Fra det jammerlige gjeldsfengselet til frihet, til sauene som er revet bort fra frykten.»

«Nå hviler det naturligvis mer på meg enn mens mor levde. Jeg var bare kostgjenger i huset så lenge hun levde; hun hadde alt under seg, og hun forsto seg på alt. Min tante, som har vært hos oss en tid, holder nå hus for meg. Slik går den ene dagen etter den andre, og Herren er så kjærlig mot meg at han, så snart en sorg så vidt begynner å stige opp i meg langt borte fra, fritar meg for den. Å, hvor nådig er han ikke mot meg!

Jeg kan ikke riktig finne meg til rette i det. Når jeg ser på andres liv, vet jeg ikke hvorfor han fritar meg for så mangt et beger som andre drikker, slik at det ikke engang kommer til munnen min.

Jeg håper snart å få helsen helt tilbake, og om et par uker vil jeg preke igjen. Jeg har brukt en badekur, som ser ut til å ha virket godt. Likevel kjennes det stadig for meg som om jeg aldri mer vil få kreftene helt tilbake. Synden, og siden loven, og sykdommene som begge har ført med seg, har gjort meg tjue år eldre enn jeg er.»

«Men jeg skulle likevel ønske å være til noe nytte i denne verden ennå og å hjelpe til med å bygge Guds rike, så langt det står til meg, før mitt løp tar slutt. Dette er mitt ønske, og likeså at Frelseren først må fullende meg helt i sin forsoning. Hjertelig elskede bror! La oss se opp til Jesus og løpe med tålmodighet i den kampen som er lagt foran oss.

Frelseren fører alt herlig ut. Det har jeg nå erfart så ofte – utallige ganger. Skulle han ikke også gjøre det med det som er viktigst for meg, nemlig å fullføre sitt kjærlige råd med min og din sjel? Måtte den trofaste sjelevennen Jesus vederkvege og styrke oss til det evige liv!»

Det samme sinnelaget, de samme tankene, som stadig mer vendte seg mot himmelen, kommer også fram i brevene han i denne tiden skrev til sine kjødelige brødre; etter morens død var det nemlig han som overtok brevvekslingen med dem. I et av brevene talte han slik til hjertet til den yngste, som den gang ennå studerte ved universitetet:

«Kjære bror! Måtte vi også bare bli salige! Måtte bare ingen bli tilbake, og måtte Esaus hus, som for åtte år siden ble omdannet til et åndelig Jakobs hus, også nå fram til Guds mål! Dette er en sak som ofte ligger temmelig tungt på meg, og som særlig driver meg fram for nådens trone for dere i Tübingen. Ta det ikke ille opp; jeg gjør meg ikke til noe med dette. Men siden mors død har Gud gjort meg mer til prest for familien min enn jeg var før. Hvis det var nok å gi Guds ord *bifall*, kunne jeg vel være mer fornøyd. Men smertenes og kjærlighetens mann vil ha oss *helt*, og om det ber jeg for meg og for dere.

Om Gud gir meg nåde til det, har jeg i sinne heretter å vokse inn i Jesus og å vise meg og opptre mer bestemt overfor verden enn hittil. I Tübingen var jeg svært bestemt, men ved loven. Siden ble jeg mer ettergivende. Og nå skulle jeg ønske å bli et menneske som vender ansiktet rett mot Jerusalem, en vemmelse for den fromme eller ugudelige verden. Lev vel, kjære brødre! Måtte Gud opplyse hjertene deres med sin Hellige Ånd og drive dere til å ta vare på nådetiden, for verden forgår.»

Utgivelsen av prekenene

Den avdøde ga også ellers, som i dette brevet, uttrykk for en svak forutanelse om at det ikke var så lenge til han skulle kalles bort fra sitt jordiske dagsverk. Denne anelsen og den stille hjemlengselen etter hans uforglemmelige mor var også blant grunnene til at en beslutning han lenge hadde båret på, nå ble moden: Han ville ta fatt på å gi ut prekenene sine. Om dette sier han i papirene han etterlot seg:

«Men hvorfor enda flere nye prekener, når det jo allerede finnes altfor mange av de gamle? Slik kunne nok mange spørre. Jeg har også stilt meg selv dette spørsmålet, og likevel har jeg i Guds navn bestemt meg for å sende noe av mine ringe arbeider ut i verden. Slik kom jeg til denne beslutningen:»

«I Stuttgart, der jeg forkynte evangeliet som vikar fra 1823 til 1825, ble jeg flere ganger oppfordret til å gi ut talene mine på trykk. Men jeg sa alltid bestemt nei, fordi jeg holdt både meg selv og arbeidet mitt for altfor unge, og fordi jeg dessuten fryktet mitt hjertes forfengelighet. I 1826 ble jeg forflyttet hit som prest. Min mor flyttet med meg og styrte huset mitt, ettersom jeg er ugift. I mai dette året behaget det Gud å kalle henne hjem til hennes fedreland.

Den som kjente henne, vil tro meg når jeg sier at det ble et stort tomrom i huset mitt da hun ble kalt bort. Hun hadde elsket meg høyt, og vi var forent med hverandre ved høyere bånd enn bare de naturlige.

Etter hennes død gikk jeg omkring i huset og syntes det var uutholdelig tomt. Jeg tenkte da på et biarbeid som kunne gi næring til mitt sårede hjerte og samtidig være til noen nytte for Guds rike. Til lærde arbeider i snevrere forstand har jeg verken gave eller lyst. Så kom jeg på å gjøre noen av talene jeg har holdt her, ferdige til trykking, og denne beslutningen har jeg hittil ikke angret.»

«Men det var også andre grunner som fikk meg til det. Når jeg hittil har ønsket å lese noe virkelig grundig, troende og oppbyggelig om Kristus, har jeg nesten alltid måttet gripe til skrifter som ble skrevet før annen halvdel av

forrige århundre, altså før 1750. Jeg vet at mange deler denne erfaringen med meg.

Hva løgneren fra begynnelsen av har stelt i stand helt fram til nyere tid ved syndens og især ved hovmodets bedrag – hvordan han under navn av lys og visdom har innført en forvrengning og forvridning av de enkle sannhetene om saligheten, hvordan han har lyktes med å stille kunnskapen om Jesus Kristus i skyggen eller forfalske den, hvordan han har trengt igjennom overalt med denne giften, og hvordan til og med de fleste nyere oppbyggelses- og prekenbøker er smittet av den og er blitt ubibelske, ukristelige og overfladiske, ja, et kraftløst salt – alt dette trenger ingen bevis.

Det er allerede ofte blitt bevist og sagt, og over det klager vi for Herren.»

«Riktignok lyder det i våre dager igjen stemmer fra mange kanter – stemmer fra mer frimodige Jesu vitner. Men de er likevel fortsatt sjeldne, og de kommer sjelden i hendene på de lavere folkeklassene i mitt fedreland. Derfor har jeg bestemt meg for at også jeg, med min ringe del, skal hjelpe til med å stanse djevelens rike.»

«Jeg vet nok at jeg ennå er altfor ung til å kunne by fram noe gediget. Det trengs mer erfaring og nåde enn jeg har, for å dele sannhetens ord rett og ikke på noe punkt si for mye eller for lite. Likevel har jeg gjort meg umak for å treffe det rette forholdet. Herren har velsignet mine muntlige vitnesbyrd hos sjelene – til hans pris sier jeg det – og nettopp derfor skulle jeg ønske, så langt det står til meg, også å bidra med noe, om enn bare det minste, til å bygge opp Sion.

Gud har allerede vist meg usigelig stor barmhjertighet. Mens jeg var hans fiende i mitt sinn, i onde gjerninger, har han ført meg inn på sine veier, slik jeg håper. Han har latt noe av den nåde og sannhet som er i Kristus Jesus, bli åpenbart i hjertet mitt, og hittil har han ledet meg ved hånden som den ømmeste mor. Jeg måtte skrive store bøker om jeg skulle fortelle alle hans nådes under. Dette vekker et ønske i meg om også å frambringe noe for ham.

Selv om dette arbeidet slett ikke skulle gjøre noen nytte, har jeg i det minste hatt den gode vilje og ikke skydd Jesu Kristi vanære. Ikke at jeg dermed ville gjøre noe fortjenstfullt – langt derifra! Jeg vet godt hvor mye urent som flyter inn, selv i det beste vi gjør, og jeg håper ikke på noe annet enn barmhjertighet.

Men hvem vil ta det ille opp om jeg, så langt det står til meg, prøver å bære fram en liten stein til Sions byggverk, enten den nå duger eller ikke? Om den duger, kan bare den vise byggmesteren rett bedømme.»

Dommene over prekenene

Herren ga ham også mot og kraft til selv å gi ut to hefter med 22 prekener. Dommene over dette arbeidet var naturligvis svært forskjellige i begynnelsen. At folk som søkte oppbyggelse, grep det med glede, vil en finne naturlig. Men mange dannede, særlig også teologer og prester, selv blant dem som trodde på Bibelen, ristet på hodet. De kunne ikke tilgi den unge evangelisten at han så hensynsløst hadde lagt av seg våpenrustningen fra den gamle, avmålte prekenmetoden, som trådte fram i bevisets form, og at han dristig og frimodig gikk fram, helt enkelt, med Guds ords slynge.

Noen mente at fargene var lagt altfor tykt på i skildringen av den menneskelige grunnfordervelsen. Andre mente at sedelæren ikke kom til sin fulle rett når det bare ble formaninger til bot og omvendelse. Atter andre mente at det utilslørte vitnesbyrdet mot vantroens og tidsåndens falske lærdommer ikke hørte hjemme på prekestolen. En trofast venn gjorde ham oppmerksom på hva folk hadde å utsette på ham. Den avdøde svarte på dette i et brev fra våren 1828:

«… Din dom over disse prekenene lar jeg stå ved sitt verd. Men om det andre du skriver til meg om fra en god venn, kan jeg knapt tie. Jeg kan ikke godta denne dommen, hvordan jeg enn ser på den. Jeg skulle overby Den hellige skrift? Det er jeg meg ikke bevisst. Kan en overby Skriften eller forsterke dens lærdommer? Dessuten kan en jo ikke uttale det beste som bor i en; det er jo uutsigelig. Å, når en kaller min elendige stammen ‹vilje til å overby›, da vet jeg ikke hva jeg skal tenke.

Det er sant at jeg arbeider på å framheve Bibelens lærdommer så godt jeg kan – og det gjør visselig hver den som prøver å arbeide i Guds vingård etter sine krefter. Det er ofte en hard fødsel før jeg har funnet den beste måten å gjøre en sannhet tydelig og inntrengende for mennesket på. Jeg gjør meg ikke liten umak med det.

Men er det ikke min plikt å prøve å nå inn til hjertet så godt jeg kan? Sover de ikke når jeg ikke gjør det, slik jeg allerede har erfart? Skal jeg tale så kjedelig som mulig om Frelseren?

Å, jeg skulle ønske at jeg kunne overby enda mer, om en vil kalle det slik. Jeg skulle ønske at jeg kunne gjøre ordene mine til spyd og nagler for tilhørernes forstand og hjerte. Denne dommen kan jeg ikke godta.»

«Han sier videre: ‹Jeg ser på menneskets tilstand annerledes enn Kristus og apostlene.› Har han egentlig lest Rom 3? Og Rom 7? Og samtidig sett inn i sitt eget stinkende hjerte? Akk, i våre dager har en kommet langt bort fra fedrenes tro og enfold. Jeg tenker ikke på å tale slik som Arndt, Spener, Francke, Brastberger og våre gamle württembergere, og jeg gjør det heller ikke og kan heller ikke gjøre det. En kan ikke lenger gjøre det på den måten. Hos dem ser en hvordan de tok fatt på mennesket. Les Luther!

Men alt er blitt uttynnet og spunnet inn i fornuftsbegreper, bort fra sannheten og enfolden. De gamle har hittil vært forbildene. Men hvem kan nå de gamles enfold i denne tiden, i denne tidsånden, som overalt virker inn på oss, høylytt og stille?»

«Når det endelig gjelder ‹bekjempelsen av neologene› (vantroens lærere), er den svært nødvendig og nyttig på mitt sted og i min stilling. Den vekker opp, og den driver mange sjeler til bønn. For min virkekrets strekker seg en til to mil inn i omegnen, og jeg har også mange slags folk foran meg. Dessuten holder jeg det for nødvendig å si landsbyfolket hva klokken er slått. Skal en vente og tie til Antikrist kommer, han som kanskje ikke kan være så langt borte? Jeg tror at en må avsløre djevelens løgner. Og finnes det ingen neologer blant landsbyfolket? Har ikke tidsånden trengt gjennom alt og smittet alle, ‹magistre›, jurister, doktorer og prester, soldater og bønder? Er ikke frykten for Gud, for helvete, for den

ytterste dag for det meste forsvunnet? Hersker ikke lettsindighetens demoner i luften? Ikke ett ord av denne dommen kan jeg godta.»

«Når noen sier: ‹Det er dårlige prekener når det gjelder formen, tonen er ikke verdig, den er altfor frekk, altfor kjekk, altfor anmassende› og så videre – se, det godtar jeg gjerne. Men når de angriper innholdet mitt, er det uutholdelig for meg. For jeg har ikke talt ut fra tåpelige, lettsindige innfall. Jeg håper heller at jeg, om Gud gir meg kraft, ville la hodet hogge av meg for min overbevisning.»

«Ikke sant? Jeg er nå blitt svært hissig? Hold meg det til gode! Det kan nok ligge egenkjærlighet under, men det ligger også noe av kjærlighet til sannheten under. Å, bror! Jeg blir riktig vemodig om hjertet når jeg ser inn i denne neologiske, vantro tiden. Jeg vil bli ensidig, helt ensidig, og tre helt over på Herren Jesu side – han være høylovet i evighet – trass i alle fiender og motstandere. Måtte Frelseren vise meg den nåde at han en gang på sin dag også lar meg stå ved sin høyre side!»

Den siste smertefulle sykdommen

Mens Hofacker skrev disse linjene – det var kvelden før påskedag 1828 – ante han slett ikke at han allerede neste morgen skulle holde sin *siste* preken. Og likevel var det slik. Hele den foregående vinteren hadde han nemlig etter alt ytre å dømme hatt temmelig god helse. Men fra nyttårsdag av, da han ble forkjølet fordi svetten ble slått tilbake, hadde han allerede begynt å lide av en skjult sykdom.

Hver natt ble han hjemsøkt av en lett feberfrysning og deretter svette, som i det skjulte tæret på livskreftene hans. Om dagen var han frisk, ofret seg for sjelesorgen og prekte nesten hver søndag helt fram til våren. På de tre store festdagene, palmesøndag, langfredag og påskedag, gjorde han dette for siste gang.

Etter den siste av disse dagene, da «Jesus, dødens overvinner» var emnet for talen hans (i prekensamlingen: prekenen på påskedag), satte han aldri mer sin fot på prekestolen og i kirken. I uken etter kastet en heftig lungebetennelse ham på sykeleiet. Det ble riktignok bedre med ham etter en tid, men snart kom det likevel vattersott i stedet, som følge av den alminnelige svekkelsen, og den voldte ham usigelig mange lidelser.

Nettopp da denne nye trengselstiden begynte, føyde Gud det slik at hans yngste bror Wilhelm, som forlot universitetet denne våren, kunne bli vikaren hans. Wilhelm fikk nå den velsignede oppgaven ikke bare å gjøre sine første forsøk i den geistlige embetsgjerningen under brorens trofaste veiledning og råd, men også å stå ved hans side de siste åtte månedene han levde, som vitne til lidelsene som fullendte ham.

I mai forsøkte den avdøde riktignok også en helsereise til Stuttgart. Der møtte han igjen uvanlig mye kjærlighet, og ved et godt besøkt prestemøte fikk han også se de fleste av sine likesinnede embetsbrødre.

Men han kom sykere og svakere tilbake fra Stuttgart, der Gud to ganger hadde reddet ham fra åpenbar livsfare på spaserturene legene hadde foreskrevet. Også i dette så han et vink om ikke å bli lenger, men straks å vende hjem

igjen. Men her begynte lidelsenes dager for alvor. Trykket for brystet ble sterkt, svakheten tok til, og vattersotten ble stadig verre.

En prøvde riktignok å skaffe vannet et utløp gjennom føttene. Men nå fikk han de heftigste smerter i føttene, for det etsende vannet som rant ut og stadig kom igjen, angrep dem kraftig. Selv det letteste dekke var uutholdelig for ham, og ethvert lengre opphold i sengen var pinefullt.

Flere ganger så det riktignok ut til at det skulle bli bedre. Men så snart han selv og de som var rundt ham, trodde de kunne nære noe håp – vel ikke om at han skulle få helsen tilbake, men i det minste om et lengre opphold på jorden – ble dette håpet alltid raskt knust igjen. Kreftene hans svant synlig, og forløsningens time rykket stadig nærmere, om enn med mange slags opphold underveis. I disse oppholdene vaklet han fram og tilbake mellom frykt og håp, mellom frimodighet til å dø og ny lyst til å leve.

I september, nettopp i en tid da tilstanden hans var blitt lettere, skrev han til sine nærmeste venner: «Nå har jeg vært syk i et halvt år, tidvis svært hardt. Hva jeg i denne tiden har gått igjennom i mitt indre, ville bli altfor vidløftig å skrive om. Like i begynnelsen av sykdommen kledde Herren meg mye av. Jeg kunne komme til Forbarmeren som en virkelig fattig.

Da jeg mot slutten av juli mente at det gikk mot bedring, tok saken plutselig en annen vending. Jeg hovnet opp igjen av vattersott, så jeg måtte bli liggende i sengen slik en la meg; døden syntes svært nær. Da gledet jeg meg mye og håpet på saligheten som den fattigste, med blikket på Jesus. Men nå har Gud igjen snudd det, så jeg i en tid har kjent meg bedre uke for uke. Nå tilbringer jeg dagen i en lenestol og natten i sengen.

Men hvor salig var jeg ikke den gangen, da jeg håpet å dø, mot nå, da dette arme livet igjen kikker inn gjennom vinduet! Akk, Frelser, du vet det! Med bedringen fikk dette livet igjen en lysere farge i min ånd, og Frelseren med sin himmel trådte i bakgrunnen. Jeg skammer meg mye overfor ham. Likevel er jeg ennå ikke over graven, og jeg har fremdeles vattersott. Troen min faller ofte nesten sammen, ikke så mye på grunn av sykdommen som på grunn av indre adspredthet.

Dagen er lang. Når en slett ikke har noe å gjøre og heller ikke kan gjøre noe, er det vanskelig å holde seg samlet. Hva skal jeg si? Jeg håper på barmhjertighet til det evige liv. Kjære brødre! Om jeg skal se dere enda en gang på denne jord, vet jeg ikke. Det er ikke umulig, men heller ikke særlig sannsynlig. Jeg ønsker at Jesus må holde dere og meg helt ved hånden i de få dagene vi har igjen å leve.

Menneskeheten går mot tider som vil bli fulle av de viktigste forandringer, men også fulle av jammer. Da kan en ikke ønske hverandre noe bedre enn at en bare ikke må vike fra Jesu hånd! Gid dette må stadfestes på oss! Jesus stadfeste det! Immanuel!»

Også denne bedringen som den avdøde her taler om, var bare tilsynelatende. Sykdommen tok til igjen allerede etter få dager, og smertene ble verre. Helt til han døde, hele åtte uker, måtte han holde ut dag etter dag, natt etter natt, i lenestolen sin og tømme lidelsenes beger til bunns.

Når det gjelder hans *indre* liv under disse dype lidelseserfaringene, gikk Guds Ånds arbeid i ham stadig mer ut på å «kle ham av», som han selv sier: å ta fra ham hans egen rettferdighet, å gjøre ham riktig ringe og liten i egne øyne, stadig mer barnlig og bøyelig overfor Frelseren, og å grunnfeste troen hans stadig fastere på Guds frie nåde i Kristus Jesus.

Derfor var han også ofte og mye opptatt i ånden med å betrakte Herrens forsonende lidelse og død. Ja, ennå de siste dagene pekte han flere ganger på et bilde på veggen av Frelseren med tornekronen og sa: «Dette er min mann.» På den tornefulle veien var det en særlig vederkvegelse for ham at han ofte fikk nyte Kristi legeme og blod i den hellige nattverd. Hans bror Wilhelm rakte ham den fra tid til annen i de stille nettene han våket ved hans side og pleiet og trøstet ham.

Også besøk han fikk av naboer fra nær og fjern, flere ganger til og med fra utlandet, ga ham ofte en velgjørende vederkvegelse ved den åndelige mannaen de hadde med seg. Særlig var det noen kristne av håndverkerstanden, godt grunnfestet i Guds ord og i egen åndelig erfaring, som flere ganger oppmuntret ham med sin prøvde tro og sin salvelsesfulle tale.

De dryppet trøstens nærende olje på veken i hans sønderknuste ånd, som mang en gang bare ulmet. Han holdt alltid fast på det broderlige fellesskapet med de troende, uten forskjell på stand og særskilt kristen farge, og slik fikk han også rikelig nyte en særlig velsignelse av dette fellesskapet helt til sin død.

Men grunnstemningen i hjertet hans forble den samme under alle skiftninger, indre og ytre, og med den gikk han også trøstig evigheten i møte. Den kan vi vel ikke betegne bedre enn med den avdødes egne ord. De står i et brev han skrev til vennene sine kort før den siste sykdommen begynte. Der sier han:

«Hvis jeg skulle bygge min tillit på Kristus i oss, var jeg fortapt. Det gleder meg at Kristi blod og hans rettferdighet gjelder og taler for meg, uten min medhjelp. Hva vil jeg kunne bringe når jeg kommer til deg, min Frelser? Selvfornektelser, kamper, kraft i bønnen, troskap, kjærlighet, tro? Nei, jeg kan ingenting bringe uten deg. Når ditt øye da ser i nåde på meg, er jeg hjulpet. Men ser du i unåde på meg, slik jeg har fortjent millioner av ganger, må jeg bort i det evige mørket. Men du er kjærligheten, den evige forbarmelse.»

Dette ble ankeret for hans håp helt til enden. Følelsen av egen udugelighet og av at han fortjente fordømmelse, bøyde ham ned, men den hindret ham likevel ikke i ofte å drikke kraftige drag av den guddommelige nådes beger. Selv forsikrer han at han i denne harde, lidelsesfulle tiden har erfart nåden i hjertet sitt med en kraft som aldri før. Ved Guds nåde kunne han klamre seg så fast til Frelserens fortjeneste at han frimodig kunne rose seg av at Frelseren hadde betalt også *hans* gjeld, utslettet også *hans* synder og betalt en løsepenge som gjaldt også for *ham* i evighet.

Han så fram mot sin død med stadig voksende lengsel. En gang kom en gutt fra landsbyen inn på rommet hans og skvatt forskrekket til ved synet av den bleke, uttærte, lidende skikkelsen. Da forklarte han gutten med stor vennlighet at dette påfallende utseendet, som hadde skremt ham slik, ikke var noe skremmende for ham selv, den syke, men heller noe gledelig og trøstende. For i det

lå en forsikring om at han nå snart skulle komme til Frelseren, der han skulle bytte ut den gamle, ugjenkjennelige pilegrimsdrakten sin med en langt skjønnere og herligere.

Særlig i de siste dagene, da bølgene av legemlige lidelser slo sammen over hodet hans, lengtet han stadig mer brennende etter å være hos Kristus og å se far og mor og mange venner som var gått foran i troen. Jo dypere kreftene sank, desto heftigere ble kampen hos denne Paulus, som segnet sammen. Hoste, trykk for brystet og alminnelig svekkelse fylte lidelsens beger til randen. De sårede føttene ga ham ingen ro; han måtte holde ut sittende i lenestolen, som en fange. Dagen brakte ingen lindring, natten ingen ro.

Da kunne en høre ham hviske – for høyt kunne han ikke lenger tale – ord som åndet lengsel etter Frelseren: at han måtte komme snart og gjøre ende på elendigheten hans. Overveldet av lidelsene stammet han flere ganger: «Det er nok, Herre! Ta nå min sjel!» (1 Kong 19,4).

Hans siste dager og død

Noen uker før sin død hadde han begynt å skrive ned følelsene og sukkene sine med blyant på små papirstrimler, for bedre å kunne holde fast på dem mens svekkelsen tok overhånd. Noen av dem ble funnet etter hans død. Det de inneholder, må også stå her:

«4. november. I dag har Frelseren gjort det riktig ettertrykkelig for meg at han har svettet blodig svette for meg. Akk, Herre, gi meg et uforglemmelig inntrykk av dette! Skriv dine blodige sår med brennende skrift inn i hjertet mitt! Dessverre har hele resten av dagen gått uten videre inntrykk. – 5. november. Min Jesus! La meg ikke bli tomhendt i dag, selv om jeg vel har fortjent det! – 6. november. I går kveld ville jeg legge meg i sengen for å hvile bedre.

Men den som Gud har sagt skal sitte i stolen, skal ikke ville i sengen. Jeg må vel dø i lenestolen. Klokken ti satt jeg allerede i den igjen på grunn av fryktelige smerter. Å Herre, gi meg tålmodighet og et sinnelag som sier: Den som allerede ser sin bryllupsdag foran seg, bekymrer seg ikke mer om annet tomt tant.»

På et blad som var skrevet med skjelvende hånd en av de siste smertefulle dagene, sto det: «De som sår med gråt, skal høste med fryderop (Sal 126,5). Min Gud! Før meg til denne gledeshøsten, etter at du har ført meg gjennom denne tunge såtiden med tårer. Det er nok, Herre! Ta nå min sjel!»

Allerede i løpet av sommeren hadde han truffet de nødvendige ordninger for en enkel begravelse. På samme måte omfattet han helt til siste stund framtiden til sin sinnssyke bror

Maximilian med den mest trofaste omsorg. Med stor tålmodighet og skånsel hadde han allerede i Tübingen og siden i Stuttgart tatt seg av denne ulykkelige, som sank dypere og dypere i sinnsforvirring. Med stor troskap og kjærlighet hadde han arbeidet for å klare opp sinnet hans, så lenge det ennå fantes et glimt av håp om at han skulle bli helbredet.

Da han flyttet til Rielingshausen, tok han ham inn i sitt hus. Som en lett kan tenke seg, førte den beslutningen ikke bare med seg en ny byrde av sorger. Den sinnssyke var utsatt for mange slags sykdomsanfall, og derfor førte den også

med seg en mengde av de mest rystende og opprivende sinnsbevegelser. Likevel ble ikke den avdøde trett. Særlig etter morens død viste han den ulykkelige en enda sterkere kjærlighet.

Han kunne ikke dø før han var fullt beroliget om tilsynet med broren i dagene som skulle komme. Den vissheten fikk han da også på den mest tilfredsstillende måten, særlig gjennom sin eldste bror, som flere ganger besøkte ham under sykdommen og også var til stede da han døde.

I de siste 24 timene, da trykket for brystet ble stadig verre, ba han flere ganger hviskende dem som var rundt ham, om å be inderlig til Herren om at han måtte få dø. Om morgenen den 18. november gjentok han denne bønnen med en viss heftighet og la til: «Nå kan jeg ikke holde det ut lenger.»

Da svarte de at han ikke måtte miste motet nå, da han var så nær målet. Herren hadde hittil vært trofast mot ham og ikke latt ham bli fristet over evne, og han ville visselig hjelpe ham helt igjennom også i disse siste par timene. Straks ble øynene hans fuktige, en angerens tåre gled ned over kinnene hans, og han sa: «At jeg bare kunne tenke noe så utålmodig, enn si si det!»

Senere ba han om å få høre et bibelord fra en oppbyggelsesbok for hver dag i året, som nettopp lå for hånden. Broren slo opp på 18. november. «Der jeg er, der skal også min tjener være!» (Joh 12,26), lød bibelordet for denne dagen. Dette trøstende løftet gjorde et dypt og i sannhet gledelig inntrykk på ham. Det samme gjorde den gjentatte forsikringen om at døden hans visst ikke kunne være langt borte lenger, og at han sannsynligvis ville kunne holde kvelden denne dagen hellig i himmelen.

De tilbød seg å bære ham til sengs, så han i det minste kunne dø i en bedre stilling. Han avslo det og sa: «Ellers kunne jeg dø underveis mellom hendene deres.» En gang tok han litt kaldt vann for å vederkvege seg, men straks spurte han om han ikke skadet seg med det. For var det skadelig, ville han ikke – og torde han ikke – framskynde døden sin med ett minutt.

Ved tolvtiden kom det mer ro over ham. Kreftene sank fort, og han kjente at døden nærmet seg. Etter klokken to sa han: «Jeg vandrer i dødsskyggens dal» (Sal 23,4). Da noen sa til ham at Herren var hans kjepp og stav, svarte han vennlig: «Jeg frykter ikke.» Like etter strevde han med å få hendene sine, som for lengst var kalde og stive, fram over teppet for å folde dem så godt han ennå kunne, og hvisket: «Be, be!» Da ble først den treenige Guds velsignelse lyst over ham under håndspåleggelse, og deretter ble disse salmeversene lest:

Kriste, du all gledens kilde,
jeg er din,
du er min,
så din nåde ville.
Jeg er din, for du har livet
skjenket meg,
da du deg
har i døden givet.

Du er min, til deg jeg trenger,
deg jeg ei

på min vei
kan unnvære lenger.
Hisset du meg inngang gi,
hvor jeg kan,
Frelsermann,
evig hos deg bli.

O, for din pine, Frelser kjær,
meg arme synder nådig vær!
Du trofast ved min side stå
når jeg skal ut av verden gå!

Intet fryder mer
enn når jeg meg ser
vasket i hans blod;
da jeg frykter ei
å gå dødens vei,
dør med lyst og mod.

Helt til da hadde han vært ved full bevissthet hele tiden, og det viste han tydelig. Til slutt beveget leppene hans seg ennå en gang og hvisket ordet: «Frelser! Frelser!»

Da stanset pusten, og han sovnet rolig inn i Guds stille fred den 18. november 1828, klokken halv tre om ettermiddagen.

Hans vandring på jorden varte bare 30 år, 7 måneder og 3 dager. Han ble begravet den 21. november om ettermiddagen, og to av vennene hans talte livets ord ved graven. Hans legeme venter på oppstandelsen ved siden av morens, og en enkel minnestein dekker begges graver. Også i døden er de to forent, de som i livet hadde vært så fast forbundet. Nå skal han synge om seier og stemme i med de hedengangne rettferdiges seierssang.

Han bringer sine nek med glede,
for tårene er tørket av,
og kan blant engleskarer kvede
i evighet halleluja.
Synd, smerte, sorg og alt deslike
skal ganske av hans tanker vike
når han sin konge får å se,
som hilser ham med saligheter
og til sin Fader hen ham leder,
og hvem vet hva der mer vil skje!

Til minne om den uforglemmelige

Herrens folk i døden blekne,
men i jammer ei hensegne,
døden dem en vinning er;
vel den synes kors og smerte,
men hvor Kristus er i hjerte,
den til lysets opphav bær.
Pilegrim fra jordens strand

ser sitt lyse fedreland –
himlen stråler,
støvet svinner,
livet vinner,
livets Fyrste sine finner.

Men hva så i salig bolig? –
Her den kristne senker rolig
blikket, hvor han ei må se.
Her vi lærer, venn begrave,
ja, en sjelden Herrens gave,
få som han på jord seg te.
Stor hans møye var i livet,
derfor har ham Herren givet
himlens palme:
I fred hos Gud
han hviler ut,
o vel ham, han er himlens brud.

Salig den som slik får blunde
etter prøvens harde stunder:
Det oss lærer denne grav;
han lot kjødet ikke råde,
brøt seg vei i Herrens nåde,
signet var hans vandringsstav;
«All min kraft og all min sans
ofrer jeg for himlens krans!»
var hans løsen.
I kall og stand
han var en mann,
en mann han var ved gravens rand.

Jesus har ham ganske eiet
og i kjærlighet ham veiet,
fant ham brudens krone verd;
derfor så vi flammen stige
når han vitnet om Guds rike;
han bar Herrens ridder-sverd.
Vitnets ånd og heltekraft
hadde han fra vuggen hatt,
Herrens styrke.
Om livets brød
hans tale fløt,
og liv han kalte fram av død.

Vitne dette, hver ham hørte!
Dere fedre han til Herren førte!
Dere mødre, som vi ser i gråt!
O, vitne det, dere døtre, sønner,
dere som hans tales kraft, hans bønner
har vakt for Kristi kors til dåd.

Jeg vet, dere gjerne vitne vil:
Han var et lys av Herrens ild,
skjønt og herlig;
dog ydmykhet
var hvert hans fjed,
hans stråler kom fra himlen ned.

Dere glemmer ei hans milde mine
når han omkring seg samlet sine,
sin sjeleflokk om Herrens bord;
med kjærlighetens milde toner,
med ild og kraft om sin forsoner
han vitnet med et hellig ord;
i mangt et hjerte, tukten verd,
gikk visstnok et tveegget sverd
når der han sto,
når syndefred
og Satans sæd
med Herrens sverd han hogget ned.

Men når i Åndens flukt han sto
ved Jesu kors, og for dets fot
sank ned i bønn på Golgata,
da var han på sitt yndlingssted –
om intet annet ga ham fred,
sang han dog der halleluja!
Der fant han da sin Gud,
som frelste ham fra synden ut,
fra all hans nød;
der viste han
vår Frelsermann
og veien til vårt fedreland.

Hvem har ei hos ham fornemmet
hjemvés lengsel etter hjemmet,
vemods sukk i svakhets stand?
«O hva fryd seg frelst å vite
hisset ved serafers side,
hvor ei Gud fortørnes kan,
fullkommen, uten synd og men,
å stå i himlen skjønn og ren
og Herren skue!» –
Deri så han
sin frydestand,
sin blomstervår i evig land.

Ingen vår var ham beskåret
på jord; til tunge kamp utkåret
mot svare lidelser han var.
Guds nåde gjorde kamp til vane,
med stille tårer kun sin bane

han dugget, mens sitt kors han bar.
Foreldrene i Gud gikk hen,
ham så vi vandre syk igjen
og tidlig falme;
dog byrden svar
han stille bar,
hans hviles sted på jord ei var.

Et hellig vitnes liv han førte,
sin Frelsers kall han hel tilhørte,
sin Herres vei han banet har;
ei egenverk med nåden blandet,
ei trange vei ved lyst forbannet,
ei tomme ordprakt han frembar!
Slikt hadde han for skjensel holdt!
Han hogget ikke sløvt og kaldt
i været hen –
men Kristus kjenne
og for ham brenne,
det kan den sanne nåde sende.

Så visste han for hvem han levde;
og hva han søkte, hva han krevde,
hva var det? – Gjenfødelsen!
Og ham å kjenne, elske, finne,
som ville oss for nåden vinne
og for sin hjord seg selv ga hen,
som fra Guds himmel fór herned
som borgen for vår sjelefred
mot død og helved –
det ham besjelet,
det han meddelte,
og «kjærlighet» vårt sår helbredet.

O kjærlighetens ild! Du brenner,
og våre hjerters lys du tenner,
og æren, den er din, kun din!
Av denne ånd hans ord utfløt;
for hva av ham vi kjærlig nøt,
vi priser deg med ydmykt sinn.
Han ga ei æren til seg selv,
for i ditt høye tempelhvelv
ei selvros tåles;
men kun ditt ord,
ditt nådebord
han æren ga for alt på jord.

Kjærlighet! i deg forene
seg igjen de kilder rene,
som i nåden flyte fikk.
Hans kjærlighet, hans stille hjerte,

all hans fornektelse, hans smerte,
ja, åndens dybde i hans blikk,
vitnesbyrdet til vårt hell
og hans fulle troes vell,
all hans rikdom –
i lærer, venn
du ga oss, men
nå, Jesus, tok du ditt igjen.

Han har intet tapt, men vunnet
livet, som han nyfødt funnet
har hos deg i herlighet;
rolig ved Guds Sønns forsoning,
med sitt blikk på tornekronen,
dro den pilegrim bort i fred.
Med håpets lys imot hver kval
han dro igjennom dødens dal
uten beven;
på mørken sti
er frykt forbi
når Jesus vil til liv utfri.

Du som oss og ham forsonet
og med salighet ham kronet,
ga din tjener herlig lønn,
gi at også vårt liv ender
som vår venns, i dine hender,
Herre Krist! O hør vår bønn!
Ta oss til deg i din bolig,
hvor din sæd kan blomstre rolig,
hvor han blomstrer.
Han gikk foran
til lysets land.
Farvel, min bror Jonatan!

(*Etter pastor A. Knapps «Zum Andenken an den Unvergeßlichen».*)

Første søndag i advent: Se, din konge kommer til deg, saktmodig

Matt 21,1–9

> Da de nærmet seg Jerusalem og kom til Betfage ved Oljeberget, sendte Jesus to disipler av sted og sa til dem: Gå inn i landsbyen like foran dere. Der skal dere straks finne en eselhoppe som står bundet, og en fole sammen med den. Løs dem og lei dem hit til meg. Hvis noen sier noe til dere, skal dere svare: Herren har bruk for dem! Da skal han straks sende dem.
> Men dette skjedde for at det skulle bli oppfylt som var sagt ved profeten: Si til Sions datter: Se, din konge kommer til deg, saktmodig, ridende på et esel – på trelldyrets fole.
> Disiplene gikk da av sted og gjorde som Jesus hadde pålagt dem. De hentet eselet og folen, og la kappene sine på dem, og han satte seg på dem. Mange i den store folkemengden bredte kappene sine ut på veien, andre hogg greiner av trærne og strødde på veien. Folkemengden som gikk foran, og de som fulgte etter, ropte og sa: Hosianna, Davids sønn! Velsignet være han som kommer i Herrens navn! Hosianna i det høyeste!

> Takk og ære være Gud,
> som har ført sitt løfte ut,
> og til synderes salighet
> sendt sin kjære Sønn herned.
> Hva de gamle fedre seg
> ønsket så hjertelig,
> og hva deres spådom var,
> Herren herlig oppfylt har.

Disse versene uttrykker hele meningen med festdagen vår i dag. Advent er et latinsk ord og betyr på vårt språk «ankomst», «komme». I dag feirer vi festen for Herrens komme. Messias er kommet; han kommer fremdeles i ordet, i sakramentene og ved Ånden; han skal komme igjen i sin herlighet.

Med andre ord: Det finnes en ordning for synderes frelse og salighet, et Guds rike. Etter syndefallet måtte menneskene vente i nesten 4000 år før det brøt fullt fram. Dette riket er blitt åpenbart i Kristus, det består fremdeles, og det skal bestå til Kristus åpenbarer seg for andre gang og det blir forvandlet til et herlig-

hetens rike. Dette, kjære tilhørere, er den store sannheten som i adventstiden skal fylle hjertene våre med takknemlighet, glede og fryd.

Messias er kommet. Han som fedrene i Det gamle testamente ventet på med lengsel, han som jødene venter på den dag i dag fordi Moses-dekket henger foran øynene deres (2 Kor 3,15) – han er kommet. La oss fryde oss og være glade! Vi trenger ikke lenger å vente på noen annen. Immanuel er kommet, og hans herlige nåderike er kommet. Det har vi erfart i hjertet i kirkeåret som gikk, og det skal vi erfare på ny også i det nye kirkeåret.

I dag, helt ved begynnelsen av kirkeåret, vil vi stille nettopp denne store sannheten fram for øynene våre: Messias er kommet. Derfor vil vi se nærmere på det femte verset i evangeliet vårt, og jeg vil tale om disse ordene:

«Si til Sions datter: Se, din konge kommer til deg, saktmodig.»

Bønn. Å Immanuel, du verdens sol, la det ikke være forgjeves for oss at du har stått opp og skinner! Driv oss ut av de mørke hulene som vi alltid vil krype inn i igjen, fordi vi er mørke av naturen. Du kjenner vårt mørke. Åpne øynene våre, og trenge inn i vårt innerste med ditt nådige blikk, ellers forblir vi nattens barn! Amen.

Seks dager før sin blodige død dro Frelseren høytidelig inn i Jerusalem som Israels konge. Evangelistene skildrer svært utførlig alt som hørte med til dette siste høytidelige inntoget. I Betfage, i nærheten av Jerusalem, sendte han to av disiplene sine til en landsby like ved. Derfra skulle de hente ham en eselfole som ingen mennesker ennå hadde sittet på. Da de hadde gjort som han ba dem, satte de ham på det unge eselet, og slik begynte han å ri mot Jerusalem.

Folket som hadde vært til stede da han vakte opp Lasarus fra de døde, gikk med ham og priste denne gjerningen. Ut av denne glade lovsangen og prisen vokste det snart, ved Den Hellige Ånds tilskyndelse, fram en enda større bevegelse. De bredte kappene sine ut på veien der Jesus red fram, de hogg greiner av trærne og strødde dem på veien. Til slutt brøt hele folkemengden, både de som gikk foran og de som fulgte etter, ut i høylytt fryderop.

De ropte og sa: «Hosianna, Davids sønn! (Det vil si: Herre, hjelp Davids sønn, så han kan innta sitt rike.) Velsignet være han som kommer i Herrens navn! Hosianna i det høyeste!» De gjenkjente Frelseren som Messias, som Israels konge. Men de kjente også at riket hans bare kunne bryte gjennom med særlig hjelp fra Gud, for det møtte store vanskeligheter, særlig fra fiendene hans.

Også en stor mengde barn sluttet seg til de voksne. Da han alt hadde ridd inn gjennom portene og var kommet til templet, ropte de uavlatelig: «Hosianna, Davids sønn!» Da kom hele Jerusalem i stor bevegelse og uro. «Hvem er denne?» spurte den ene den andre. Og svaret lød: «Det er Jesus, profeten fra Nasaret i Galilea.»

«Men dette skjedde for at det skulle bli oppfylt som var sagt ved profeten», legger evangelisten Matteus til: «Si til Sions datter: Se, din konge kommer til deg, saktmodig, ridende på et esel – på trelldyrets fole.» Eller, som det egentlig lyder hos profeten: «Rop med fryd, Sions datter! Rop høyt, Jerusalems datter! Se, din konge kommer til deg. Rettferdig er han og full av frelse, ydmyk er han og rir på et esel, på den unge eselfolen» (Sak 9,9).

Lenge hadde Sions datter, det vil si Guds kirke før Kristi tid, sukket etter at kongen hennes skulle komme. Hun hadde løftet om at han skulle komme, men i lang tid kom han ikke. Alt i paradiset hadde de falne menneskene fått løfte om kvinnens ætt, som skulle knuse slangens hode. De ventet på ham med lengsel.

Da Eva fødte sin første sønn, mente hun at han alt skulle bli den lovede Guds Sønn. Derfor kalte hun ham «Kain». For, sa hun, «jeg har fått en mann (en mannlig etterkommer), som er Herren» (1 Mos 4,1).[1] Men Kain var så langt fra å være den som knuste slangen, at han snarere hørte til slangens ætt.

Lamek, Noahs far, kalte sønnen sin Noah, det vil si trøst. For, sa han, «han skal trøste oss under vårt arbeid og våre henders møye på den jorden som Herren har forbannet» (1 Mos 5,29). Han håpet altså at denne sønnen skulle bli menneskenes lovede forløser. Men han kom ennå ikke. Den gamle menneskeslekten ble ødelagt ved vannflommen, og en ny slekt vokste fram av Noahs sønner.

Fra nå av ble løftene mer bestemte. Abraham fikk vite at han som alle folk på jorden skulle velsignes i, skulle komme fra hans ætt (1 Mos 22,16–18). Da Jakob lå for døden og velsignet sønnene sine før han trakk føttene opp i sengen, så han i Ånden Messias stige fram av Juda stamme: helten, fredsfyrsten, som folkene skulle holde seg til. Og han profeterte om ham (1 Mos 49,10).

Moses profeterte om den store profeten som Herren ville reise opp, og som han ville legge sine ord i munnen på (Apg 3,22; 5 Mos 18,18 f.), og med det mente han Frelseren. David spilte svært ofte på harpen sin til ære for sin store etterkommer og etterfølger på tronen; det kan en lese i Salmene. Alle profetene profeterte om ham, og ikke bare profetene, men hele Det gamle testamente.

Der var loven, som ingen kunne bli rettferdig ved. Der var den levittiske gudstjenesten, en skyggeordning, der herligheten i Det nye testamentes yppersteprestedømme var avbildet i mange slags bilder og former, men som likevel ikke kunne tilfredsstille samvittigheten. Og mye tynget dem, både i det indre og i det ytre. Derfor vokste dette sukket stadig sterkere fram i hjertene hos de sanne israelittene gjennom hele Det gamle testamentes tid: «Å, om Herren ville komme og forløse sitt fangne folk!»

Men Herren kom ikke på lenge. Det ene tiåret etter det andre, ja, det ene århundret og det ene årtusenet etter det andre gikk uten at han trådte fram. Mange profeter og konger ønsket å se ham (Luk 10,24), men fikk ikke se ham. De måtte fare herfra uten å nå det som var lovt, «for Gud hadde på forhånd utsett noe bedre for oss, for at de ikke skulle nå fullendelsen uten oss» (Hebr 11,39–40).

Endelig kom han, den lenge ventede. Derfor bryter profeten ut i så stor glede når han i Ånden ser ham komme: «Rop med fryd, Sions datter! Rop høyt, Jerusalems datter! Se, din konge kommer til deg!» Eller, som det heter i dagens evangelium: «Si til Sions datter.» Si det til henne, skjul det ikke for henne, forkynn det for all del for henne, det store, gledelige og herlige budskapet: «Din konge kommer til deg!»

Eller slik Jesaja uttrykker sin usigelige glede over denne store hendelsen: «Stig opp på et høyt fjell, du Sions gledesbud! Oppløft din røst med kraft, du

[1] NB: «Jeg har fått en mann ved Herren.»

Jerusalems gledesbud! Rop høyt, frykt ikke! Si til Judas byer: Se, der er deres Gud!» (Jes 40,9).

Kjære tilhørere! Dette ordet fra profeten, «Se, din konge kommer til deg», gjelder også oss. Sions datter er ikke bare kirken i Det gamle testamente, men også kirken i Det nye testamente. Og Frelseren er ikke bare én gang kommet til sitt Sion som konge. I 1800 år, helt siden han satte seg ved Faderens høyre hånd, har han stadig tilbudt seg selv som konge for menneskene og stadig ønsket å holde sitt kongelige inntog i hjertene.

Slik han her lar det bli sagt til Jerusalem at han kommer til byen, slik lar han gjennom hele Det nye testamentes tid apostlene og vitnene og tjenerne etter dem si til menneskene at han gjerne vil dra inn i hjertene deres som deres konge. Slik han her nærmer seg Jerusalem, slik har han i 1800 år nærmet seg hjertene til alle som hører hans ord. Og slik han her drar inn gjennom Jerusalems porter, full av saktmodighet og kjærlighet, som fredens konge, slik tar han bolig i alle hjerter som åpner seg for ham.

Slik skjedde det med apostlene og mange andre på den første pinsedagen. Slik er det skjedd med mange millioner sjeler som alt står for Guds og Lammets trone. Og slik skal det også skje med oss. Hos den som anerkjenner ham som hjertets rettmessige konge, og som nettopp derfor villig åpner dørene for ham, går han inn og holder nattverd med ham.

Det som skjedde her i Jerusalem, er et bilde og en ytre framstilling av hans usynlige komme i hjertene. Det har gjeldt i 1800 år, og det skal gjelde inntil han kommer i himmelens skyer med stor kraft og herlighet. Inntil da skal profetens ord gjelde: «Si til Sions datter: Se, din konge kommer til deg!»

Ja, hva sier jeg? I dag, i dag gjelder det! I dag tør jeg forkynne det og frimodig løfte min røst og si til meg selv og dere: Sjeler, vår konge kommer til oss og vil holde inntog i hjertene våre! Sjeler, fryd dere og juble: Jesus står for døren!

Å, for en nåde det er at han kommer til oss, at han knytter bånd til oss og rekker oss hånden! Hvis han ikke kom til oss, kunne vi aldri komme til ham. Vi er syndere. Synden har reist en skillevegg mellom oss og vår Gud; den har jaget oss bort fra hans ansikt og revet over båndet mellom oss og ham. Vi kunne ikke knytte det igjen hvis han ikke gjorde det.

Vi er syndere, og det er mye sagt. Er vi syndere, så er vi kommet under lovens forbannelse. Da er lovens forbannelse, forbannelsen fra Guds hellighet, skrevet i hjertet vårt, og da har vi bare frykt og skrekk for Gud i hjertet, ikke kjærlighet, tillit og håp til ham.

Dette må en erfare før en kan tro det. Hjertets bunn må først røres opp. Blendverket fra egenkjærligheten og den kjødelige makeligheten, som flyter på hjertets overflate, må først vike. Sjelen må få alvor av å vende tilbake til fellesskapet med sin Gud. Først da tror og vet den at Gud er en fryktinngytende Gud for synderen, og at det står en skillevegg som ingen skapning kan bryte igjennom.

Men det er ikke alt. Vi vil heller ikke komme til ham. Vi har ingen glede i ham og ingen lyst etter ham. Vi har andre guder, og dem dyrker og tjener vi heller enn den levende Gud. Å, kjære tilhørere, tenk da over hvor langt vi er kommet

bort fra Gud ved synden, hvor fullstendig vi har gått oss vill og er formørket og fortapt i det som ikke er Gud!

Den ene er fortapt i dette, den andre i noe annet; den ene gjør dette til sin avgud, den andre noe annet. Den ene søker sitt hjertes glede i jordene og eiendommene sine, den andre i pengene sine, en tredje i næringsveien sin. En fjerde elsker sin hustru, en femte sine barn mer enn Gud og Frelseren. En sjette har sin glede i fråtsing og drukkenskap, en sjuende i ære hos mennesker, en åttende i vakre klær, en niende i høy lærdom, en tiende i sine naturlige gaver og anlegg.

En ellevte har sin glede i alle slags dyder og fullkommenheter som han mener han har tilegnet seg. En tolvte har den til og med i åndelige gaver som Jesus har skjenket ham, og denne siste avgudsdyrkelsen er den farligste. I disse og andre ting fortaper menneskene seg. I dem søker de hvile, i dem har de sitt behag og speiler seg. Og vanligvis har ikke et menneske bare én avgud, men ti og hundre og enda flere.

Se, så elendige er vi. Vi kunne ikke komme til Gud hvis han ikke kom til oss. Da måtte vi forbli bortkomne og forvillede får, bortkomne og forvillede på våre egne veier, fastbundet og tvunget til synden, bundet med lenker til mørkets gjerninger, under syndens, djevelens, dødens og helvetes herredømme. Det ville vært vår lodd om han ikke var kommet og ikke fremdeles kom til oss.

Mange tror ikke dette, særlig to slags mennesker. Det tror ikke de døde synderne som lever et ærbart liv og har et godt navn i verden. De bestemmer seg for å gjøre det ene eller la være det andre, og de gjennomfører det også. Slike folk innbiller seg at de av seg selv har en åpen vei til Gud, og at vår Herre Gud heller må bli forferdet og forbløffet over deres rettskaffenhet og dyd enn de over hans hellighet. Himmelens dører må en gang åpne seg vidt og raskt når en slik hedersmann kommer. Slik drømmer de.

Og mange nyere lærere er kommet til og har gjort en lære av denne innbilningen, som kommer av menneskelig dårskap og egenkjærlighet. Med prektige ord har de løftet fram og opphøyet menneskenes vilje. De har tillagt menneskene naturlig kraft og naturlige anlegg, ja, lovet himmelen som lønn for gode gjerninger – for gjerninger som springer ut av den stinkende egenkjærligheten, for naturlige dyder. Men vi har ingenting med dem å gjøre. Vi lar dem fare; de er blinde veiledere for blinde.

Men det finnes enda et annet slags mennesker som ikke tror det jeg har sagt ovenfor. Det er vakte sjeler som står i begynnelsen av omvendelsen. Når et menneske oppdager i hjertet sitt at synden har reist en skillevegg mellom ham og hans Gud, hva griper han da til for å få bort dette misforholdet? Han vil rive skilleveggen ned og arbeider seg i hjel for det. Ved sin vilje og sine gjerninger vil han stige inn i himmelen og i fellesskap med Gud.

Men det hjelper ingenting. Med gjerningene våre kan vi ikke oppnå det. Jeg kan ikke skjønne hvorfor Frelseren i så fall skulle bli født. Jeg kan ikke skjønne hvorfor han skulle ha gått sin vei, sin lidelsesvei helt til Golgata, derfra ned i graven og derfra til Faderens herlighet.

Jeg kan ikke skjønne hvorfor vi skulle ha en så barmhjertig ordning som en kaller Guds rike. Jeg kan ikke skjønne hvorfor det heter i teksten vår: «Din

konge kommer til deg.» Ja, jeg ville slett ikke vite hva jeg skulle gjøre med hele Bibelen, hvis vi kunne gjøre det, hvis det kom an på vårt eget strev og vår egen løping!

Nei! Han må gjøre det. Han må begynne, fortsette og fullføre det, og vi skal bare overgi oss og være fornøyd med det han gjør. Det er alt vi har å gjøre. Stig derfor bare ned fra tårnene du har bygd selv – de er bygninger som bedrar, og duger ingenting i hans øyne. Innrøm bare din elendighet! Jo mindre du kan, desto mer kan han. Jo mindre du virker, desto mer virker han. Jo mindre du hjelper, desto mer hjelper han. Jo dypere du stiger ned, desto nærmere er du din Frelser, og desto sikrere kommer han til deg.

Å, den som hadde et åpent hjerte for ham og slapp ham inn – hvor salig ville et slikt menneske være! Hvor stor grunn til glede ville et slikt hjerte ha, ikke bare på hans festdager og ikke bare i kirken, men hjemme, i lønnkammeret, i arbeidet og i hverdagen! For overalt møter han dem som hører ham til.

Han kommer stadig. I 1800 år har han kommet til Sions datter. Han kommer i sitt ord, han kommer i sin Ånd, han kommer i sin nattverd. Han kommer til de mest ulike tider og ved de mest ulike anledninger. Han kommer i gode og onde dager, gjennom lidelser og gjennom gleder. Hans nådige røst høres overalt, på gaten og på marken, like gjerne når du spiser ditt brød i ditt ansikts sved, som når du hviler på leiet ditt. Ofte møter han oss under de mest ubetydelige omstendigheter.

Han kommer stadig, men han kan ikke alltid komme nær deg. Dørene er ofte stengt for ham, fordi fienden hans holder til i hjertet. En hører ikke at han banker, og en hører ikke fottrinnene hans når han kommer. Larmen innvendig er altfor stor. Det er for mye skrik og tummel i hjertet – syndens tummel og tummelen fra de tingene som hører jorden til. Syndesøvnen er for tung; en kan ikke høre ham. Hjertet er for jordisk innstilt og for stolt. Det vil ikke anerkjenne den ydmyke Menneskesønnen, som i ringhet vil dra inn som fredens konge.

Jerusalem hadde et herlig tempel med en skjønn gudstjeneste, fornemme prester og yppersteprester, og byen var full av stolthet. Derfor foraktet byen Jesus fra Nasaret, som ikke kom med hærmakt og herlighet, men i ringhet. En slik konge og et slikt Messias-rike ville de ikke ha. Og slik går det fremdeles med de stakkars menneskehjertene.

Men bli bare stille! La deg bare gjøre liten og la hjertet ditt bøyes i støvet. Avsky bare alt i deg som vil hovmode seg og står Jesu sinn imot. Da skal du merke at Ånden roper: «Din konge kommer til deg!» Med glede skal du åpne hjertet ditt for ham, og kongen din skal komme til deg og herske i hjertet ditt.

«Din konge kommer til deg.» I verden finnes det også konger, men de er mennesker, akkurat som undersåttene deres. Det kommer en time da den som har hersket over millioner, ikke er bedre stilt enn den som i denne verden ikke hadde noe å helle hodet til. I døden faller alt bort: krone og septer, verdighet og ære og alt som glitrer i denne verden. Og det mennesket som har stått høyest, må gå inn i evigheten og fram for en rettferdig Guds domstol like så vel som tiggeren, for han er et menneske.

Men slik er det ikke med den kongen som kommer til Sions datter. Han er en konge som ingen annen konge ligner, alle kongers Konge og alle herrers Herre. Han har skapt jorden, og himlene er hans henders verk (Hebr 1,10). Han sa: «Det bli lys!» Og det ble lys.

Han har skapt stjernene, som går sine umålelige baner over oss. Han har tatt disse klodene i sin sterke hånd og strødd dem ut som en håndfull sand i det uendelige, tomme rommet. Han har anvist dem banene deres. De er alle for ham som et støvgrann i vektskålen (Jes 40,15). Alt står til hans rådighet, og hans sterke kraft er så stor at ikke én av dem blir borte.

Han holder verdensbygningen oppe så den ikke rokkes. Han bærer alle ting ved sin krafts ord. Hvis han trakk hånden sin tilbake, ville hele verden i ett øyeblikk synke tilbake i det intet den er kommet fra. Alle vesener, alt liv og alle krefter er i hans hånd.

Hvem har bundet Sjustjernen sammen? Hvem fører morgenstjernen fram i sin tid? Hvem styrer himmelen? Er det ikke han som er Alfa og Omega, begynnelsen og enden, han som er og som var og som kommer, Jesus Jehova (Åp 1,8)? Se, Sion, det er den mannen som profeten sier om: «Din konge kommer til deg.»

Det må ha vært viktige grunner til at han er kommet og fremdeles vil komme til oss. Denne jorden er et svært ubetydelig punkt i hans store skaperverk. Og hva er vi på denne jorden, vi stakkars mennesker av støv? Hva er mennesket, det krypet, og menneskebarnet, den makken (Job 25,6)? Hadde han bare sett ned på oss fra sin herlighets trone, måtte vi anta at det var viktige grunner til det. Hvor mye mer nå, når han har forlatt tronen sin, er kommet til oss og tilbyr seg selv som konge over hjertene våre!

Hvis en jordisk konge forlot residensen sin, kom til en fattigslig landsby og besøkte en fattig familie, ville vi jo anta at viktige grunner hadde fått ham til å ta et slikt skritt. Men se, denne sammenligningen er altfor svak. For hva er den største jordiske monark mot den aller høyeste Gud?

Hvorfor er han da kommet til oss? Og hvorfor kommer han fremdeles til oss? Ville han lære noe av oss? Hadde vi hemmeligheter å åpenbare for ham? Kunne han vente seg noen særlig nytte av oss? Har vi vært vennene hans, og er vi det fremdeles? Nei, ingenting av alt dette, ikke det minste. Han er den selvstendige, fullkomne visdom, og vi er fiendene hans. Slik er det.

Hvilke grunner hadde han da – og har han fremdeles – til dette ubegripelige skrittet? Jeg vil si dere det. Vi var og er de mest elendige i hans rike, de som var mest å beklage, de sykeste av alle, de som mest trengte hjelp. Det var først og fremst dette som rettet blikket hans mot oss. Det har rørt hjertet hans og fått det til å brenne for oss. Det har åpnet rikdommen i hans evige barmhjertighet og latt den strømme ut over oss.

Ei annet fra ditt rike
har draget deg herned
enn din, den uten like,
grunnløse kjærlighet,
hvormed du ville drage
all verden til ditt bryst

og vende all dens plage
til herlighet og lyst.

Denne uendelige kjærligheten har drevet ham til å ikle seg vårt kjød. Den har drevet ham i nød og død. Den gjør at han den dag i dag lar det lyde til oss: «Din konge kommer til deg!» Den gjør at han den dag i dag står for hjertene våre og ber om å bli sluppet inn – ikke for sin egen skyld, for han trenger ikke oss, men alene og bare for vår skyld.

Se, din konge kommer til deg, Sion! Sjel, han vil ikke ha noe av deg – jo, syndene dine vil han ha. Han vil ikke bli rik ved deg; han vil selv bringe alt med seg. Han vil gjøre deg rik, han vil gjøre deg salig, han vil gjøre deg herlig. Jesus kommer til deg, den mannen som stiller all sorg, den mannen som metter den dypeste lengselen i din ånd. Det er ham du, kanskje uten selv å vite det, ofte alt har sukket etter fra hjertets dyp, for etter ham lengter hele skapningen.

Se, det du lenge har ønsket og ikke funnet, det du har søkt i verden og det den har å by på, men ikke funnet, det du har søkt i din selvlagde dyd og i dine utallige gode forsetter, men ikke funnet, det du har søkt med stor anstrengelse og umåtelig arbeid, men ikke funnet – se, det skal nå med ett bli ditt! For din Jesus tilbyr deg seg selv.

Hva driver menneskene omkring i denne verden? Hva gir dem så mye forgjeves uro? Hva jager dem midt ut i syndens og verdens rivende strøm? Hva gir dem så mange søvnløse netter? Hva søker de? De søker noe som skal stille hjertet deres og gjøre det tilfreds, men de finner det ikke. Det er et tomt rom i oss, kjære tilhørere, som vi alltid vil fylle. Men med timelige ting, med det som er vårt eget, kan vi ikke fylle det.

En prøver å fylle dette tomme rommet med øynenes lyst, men den fyller det ikke. En fyller det med kjødets lyst, men den fyller det ikke. En fyller det med et hovmodig levesett, men det fyller det ikke. En arbeider seg trett for å fylle det med disse tingene, men ingenting av det hjelper; det blir ikke fylt. En prøver å fylle det med penger, men de fyller det ikke. En prøver å fylle det med troskap i kallet, med gode forsetter, med rettskaffenhet og dyd, med snakk om gudelige ting, men ingenting av dette fyller det.

En tenker: «Hvis jeg bare hadde mitt daglige brød uten bekymringer for levebrødet, da ville jeg være lykkelig.» Og når en har det, er en likevel ikke tilfreds. En tenker: «Hvis jeg hadde så og så mye formue, da ville jeg slå meg til ro.» Og når en har den, er en likevel ikke tilfreds. En tenker: «Hvis jeg kunne nyte denne eller den syndige eller uskyldige gleden, da ville jeg ikke ha noe igjen å ønske.» Og når en nyter den, finner en likevel ikke i den det en søkte, nemlig tilfredshet og metthet for det stakkars hjertet.

Slik famler det stakkars mennesket etter skygger. Ofte blir det gammelt og grått mens det famler, og ved hvert nytt forsøk må det igjen innse at det har tatt feil. Å, kjære tilhører, dette ukjente noe som vi hittil har søkt, men ikke funnet, dette noe som kan tilfredsstille vår innerste ånd og fylle vår tomhet – dette noe forkynner jeg dere i dag: Det er Jesus! Og denne Jesus står for døren deres og vil bli sluppet inn.

Skulle vi ikke åpne dørene for ham, vi som uten ham er de mest elendige av alle? Han har en rett til oss, kjære sjeler, en evig gyldig rett. Han er hjertenes rettmessige konge. Ikke Mammon er din konge og herre; ikke åkrene og eiendommen din; ikke djevelen eller verden – Jesus er det! Ingen annen enn Jesus alene!

Du tilhørte Jesus da du ennå lå i mors liv. Du tilhørte ham da du ble født til denne verden. Du tilhørte ham i de dagene da du var langt borte fra ham og bare fulgte din egen vilje og lyst. I dag, i dag tilhører du ham. Og om Satan hadde bundet deg med tusen rep, er du likevel Jesu undersått og eiendom.

For han har skapt deg, og enda mer: Han har gjenløst deg, kjøpt og vunnet deg fra alle synder, fra døden og fra djevelens makt, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige, dyrebare blod og med sin uskyldige lidelse og død, for at du skulle være hans egen. Han er din konge! Hvem vil bestride ham denne retten? Hvem vil strides med ham? Stakkars skapning, du kan da ikke ville det.

Ja, kjære tilhørere, hvis han sto for hjertene våre med sin doms torden, hvis han kom til oss i sin guddoms åpenbarte herlighet, da ville nok alle hjerter lukke seg for ham. Da måtte vi flykte for hans ansikt, selv om vi ikke ville.

Men: «Din konge kommer til deg, saktmodig» – som den saktmodige Menneskesønnen, som det saktmodige Guds Lam. Slik drar han inn gjennom Jerusalems porter, ikke som en som er kommet for å dømme, men som en frelser, ikke på en stridshest, men ridende på en eselfole, som fredens konge. En ser på ham at han ikke vil ødelegge, men helbrede, berolige og glede.

En ser på ham at han er sendt for å forkynne evangeliet for fattige, for å lege dem som har et knust hjerte, for å forkynne for fanger at de skal få frihet, og for å sette undertrykte fri (Luk 4,18). Et knekket siv skal han ikke knuse, og en rykende veke skal han ikke slokke, inntil han har ført retten fram til seier (Matt 12,20). Det ser en tydelig på ham.

For strålene fra hans guddoms majestet er brutt i hans menneskelige natur, og fra ansiktet hans lyser Faderens nåde og vennlighet. Se, det er din konge, og i denne skikkelsen står han for ditt hjertes dør. Hvis du lukker opp for ham, skal du erfare at han er slik, ja, enda bedre enn alle ord kan beskrive.

Men hvis du ikke lukker opp for ham, blir du værende i din elendighet. Ja, hva sier jeg? Hvis vi forakter den saktmodige Menneskesønnen, hvis vi forakter det ordet som er forkynt ved hans profeter og apostler, ja, ved ham selv, hva har vi da igjen å vente? Ikke noe annet enn «en forferdelig gru for dom, og en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige» (Hebr 10,27)!

Forakter man Guds eneste Sønn,
så er jo det den fortjente lønn
at man skal under Guds vrede blive;
for bare dem som Jesus hjertet give,
er alt beredt.

Han skal komme igjen. Jesus skal komme igjen. Men ikke lenger i ringhet som første gang, men i herlighet; ikke lenger for å lokke syndere til seg, men for å dømme; ikke lenger på en eselfole, men på en stridshest. «Og jeg så himmelen

åpnet», sier Johannes, «og se: En hvit hest. Og han som sitter på den, heter Trofast og Sannferdig, og han dømmer og strider med rettferdighet» (Åp 19,11).

Men hvem skal kunne utholde den dagen han kommer, den dagen som skal brenne som en ovn? Ja, de skal se ham. Alle de som har gjennomstunget ham, skal se ham og gråte sårt (Åp 1,7).

Å, du alle herrers Herre, du som er dommer over alt kjød, du saktmodige Menneskesønn! Bevar oss derfor! Hjelp oss så vi nå tar imot deg i hjertene våre og lar din nåde få virke fullt der, for at vi kan ha frimodighet når du kommer, og ikke bli til skamme for deg når du kommer igjen! Amen.

Andre søndag i advent: Den kommende ytterste dom

Matt 25,31–46

«Men når Menneskesønnen kommer i sin herlighet, og alle englene med ham, da skal han sitte på sin herlighets trone. Og alle folkeslag skal samles fremfor ham. Han skal skille dem fra hverandre, likesom gjeteren skiller sauene fra geitene. Han skal stille sauene ved sin høyre side, og geitene ved sin venstre.

Da skal kongen si til dem ved sin høyre side: Kom hit, dere som er velsignet av min Far! Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt. For jeg var sulten, og dere ga meg mat. Jeg var tørst, og dere ga meg å drikke. Jeg var fremmed, og dere tok imot meg. Jeg var naken, og dere kledde meg. Jeg var syk, og dere så til meg. Jeg var i fengsel, og dere kom til meg.

Da skal de rettferdige svare ham og si: Herre, når så vi deg sulten og ga deg mat, eller tørst og ga deg å drikke? Når så vi deg fremmed og tok imot deg, eller naken og ga deg klær? Når så vi deg syk eller i fengsel og kom til deg? Og kongen skal svare og si til dem: Sannelig sier jeg dere: Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg.

Så skal han si til dem på venstre side: Gå bort fra meg, dere som er forbannet, til den evige ild, som er beredt for djevelen og englene hans. For jeg var sulten, og dere ga meg ikke mat. Jeg var tørst, og dere ga meg ikke å drikke. Jeg var fremmed, og dere tok ikke imot meg. Jeg var naken, og dere kledde meg ikke. Jeg var syk og i fengsel, og dere så ikke til meg.

Da skal de svare ham, også de, og si: Herre, når så vi deg sulten eller tørst eller fremmed eller naken eller syk eller i fengsel, og tjente deg ikke? Da skal han svare dem og si: Sannelig sier jeg dere: Det dere ikke gjorde mot én av disse minste, det har dere heller ikke gjort mot meg. Og disse skal gå bort til evig pine, men de rettferdige til evig liv.»

Det trenger en ikke å bevise for menneskene at det venter oss en dom, en avgjørelse om vår evige tilstand, og at denne avgjørelsen bestemmes av vårt indre og ytre forhold i denne verden – noe evangeliet vårt gir utførlig beskjed om. En dyp anelse om denne kommende dommen er skrevet i menneskets hjerte. Selv hedningene, som ikke vet noe om loven, har denne anelsen. For tankene deres, som innbyrdes anklager eller også forsvarer dem, peker fram mot den dagen da Gud skal dømme det skjulte hos menneskene ved Jesus Kristus (Rom 2,15 f.).

Enhver indre bebreidelse fra samvittigheten vår er et tegn på at en dommedag står for døren. Læren om den ytterste dom hører derfor også til de lærdommene menneskene lett tror. Et naturlig menneske kan tro den; til det trengs det slett ingen opplysning fra Den Hellige Ånd. Det naturlige menneskets samvittighet er et tilstrekkelig vitnesbyrd om at dette er sant.

Men menneskene er løgnere. Selv de naturlige sannhetene, som allerede har sin grunn i fornuften og samvittigheten, ville litt etter litt bli forvansket under deres urene hender. De ville bli formørket av syndens bedrag, forvridd av mørkemaktenes ondskap og svik eller helt glemt, hvis ikke Gud fra begynnelsen av hadde forebygget denne ulykken. Hvor langt menneskets forvendthet kan drive det på dette området, ser vi et viktig eksempel på i alle hedningenes veier.

Les første kapittel av Romerbrevet, og se der hvordan menneskenes uforstand, mørke og ondskap har gjort løgn og dårskap av den åpenbaringen Gud har gitt i skapelsen om sin evige kraft og guddommelighet. Og sannelig, også vår tid er på nippet til å forvrenge og fordreie selv det en på naturlig vis kan vite ved samvittigheten, fornuften og den sunne menneskeforstanden. For urettferdigheten og løgnen tar overhånd under skinn av visdom.

Nå har den himmelske Far sett at vi mennesker har et forvendt hjerte og er gjennomtrengt av løgnens ånd. Han har sett at selv læren om en kommende dom, som jo er dypt innskrevet i menneskets hjerte, litt etter litt ville bli formørket eller helt fortrengt ved ulydighet mot sannheten. Derfor har han fra begynnelsen av latt det bli sagt til menneskene at en dom venter dem.

Slik har allerede Enok, den sjuende fra Adam, profetert om den kommende dommen (Jud 14 f.). Slik blir læren om en kommende Herrens dag ofte uttalt i Det gamle testamente (for eksempel Fork 12,14; Dan 7,10.26). Og i Det nye testamente har Frelseren og apostlene hans gitt utførlige vitnesbyrd om den, ikke bare i evangeliet vårt, men også mange andre steder.

Men et av de mest utførlige vitnesbyrdene har vi foran oss i dagens evangelium. Vi vil derfor se nærmere på det, og med Guds hjelp vil jeg framstille for dere: Den kommende ytterste dom. Vi skal da for det første se på dommeren og dem som blir dømt, for det andre på regelen det dømmes etter, og for det tredje på dommerens kjennelse eller dom.

Bønn. Å Jesus, du som er dommer over alt kjød, hjelp oss så vi allerede her lar oss dømme av ditt ord og din Ånd, så vi ikke skal falle inn under Guds uutholdelige vrede! Amen.

I.

Kjære tilhørere! Ennå er det ikke slik i verden som det skal bli når dagens evangelium en gang går i oppfyllelse. Nå er alt blandet om hverandre: gode og onde, troende og vantro, Guds barn og verdens barn, sauer og bukker. Alt er en broket blanding. Menneskesønnen, som etter evangeliet vårt skal komme i sin herlighet, blir aktet av noen og foraktet av andre. Noen tror på ham, andre tror ikke på ham, og for mange er han den mest likegyldige av alle.

De som er velsignet av hans Far, og som skal arve det riket som er beredt for dem fra verdens grunnvoll ble lagt, er ennå skjult. En kjenner dem ikke, en tar ofte feil av dem, en ser ned på dem. De er foraktede lys. De er brødre og søstre

av ham som også en gang gikk gjennom verden uten at verden kjente ham, enda han var Farens enbårne.

De forbannede, som da må gå inn i den evige ild og få del i djevelens straff, ser nå slett ikke ut som forbannede. Utad har de ofte anseelse og velstand, og de har det ofte godt i denne verden. De blir ofte regnet for de mest rettskafne, ærlige og kloke, ja, til og med de mest menneskekjærlige folk.

Ja, de har ofte ord på seg for å være fromme. De kan ofte tale overmåte godt om kristendommen og om Frelseren, og de kan ofte be riktig vakkert. En holder dem ofte for sauer, enda de ikke er annet enn bukker.

Slik går alt sin gang i denne verdens tid: rene og urene, hellige og vanhellige – alt vandrer fram i én flokk. En ser ikke på menneskenes liv at en så alvorlig avgjørelse står for døren. En ser ikke på denne verdens tid at den er en såtid som skal følges av en så alvorlig, en så høytidelig høst. Åpenbaringens, dommens, atskillelsens og avgjørelsens dag er ennå ikke kommet.

Men denne dagen skal komme. Så visst som vi har en samvittighet i oss og tanker som innbyrdes anklager eller også forsvarer oss, så visst som Jesus kom første gang i sin fornedrelse, så visst som han har stått opp fra de døde og gått til Faderen, så visst som ingen av hans ord hittil har slått feil – så visst skal heller ikke dette ordet slå feil. Dagen skal komme, den dagen som skal brenne som en ovn, da de ugudelige og spotterne skal være halm.

Den dagen skal slangens ætt og kvinnens ætt skilles fra hverandre. Kvinnens ætt skal få den evige gleden, men slangens ætt den evige pinen. Menneskesønnen skal komme i sin herlighet, og alle englene med ham. Han skal sitte på sin herlighets trone, og alle folkeslag skal samles fremfor ham. Han skal skille dem fra hverandre, likesom gjeteren skiller sauene fra geitene.

Hvor helt annerledes skal det da være enn det var for 1800 år siden, og enn det er nå! For 1800 år siden kom Jesus som et fattig menneske. Da han red inn gjennom portene i Jerusalem, kunne verdens øyne se lite eller ingenting av herligheten hans. Kort etter overga han seg i fiendenes hender, og de fikk lov til å slippe løs frekkheten og ondskapen i sine svarte hjerter mot ham. Han døde på korset som en misdeder. Naken og i en forakt uten grenser hang han der på korset, til spott og hån for fiendene sine, og døde.

Men ennå ser verdens øyne ingenting eller lite av herligheten hans. Han har skjult seg i Gud. Hans rike er et korsets rike. Hans liv er overalt skjult under kjødets svakhet, og fornedrelsen på korset har gjort det foraktelig i den stolte verdens øyne. Verden med sin lyst og sin forgjengelige prakt og høyhet – ja, den glitrer i øynene, den bryster seg.

Men for å se herligheten i Jesu rike trengs andre øyne enn dem fornuften har. Herligheten må åpenbares av Faderen. For denne herligheten er skjult, den er innvortes, den er troens herlighet, og det en tror, ser en ikke.

Men på den dagen skal det bli annerledes. Menneskesønnen skal komme i sin herlighet, den herligheten han hadde før verden ble til, og som han nå har tatt på seg igjen etter at han satte seg ved Kraftens høyre hånd. Med denne herligheten skal han bryte fram fra sitt skjul, og hvert øye skal se ham.

Mannen som ble født i Betlehem, og som allerede som barn måtte flykte for Herodes; mannen som arbeidet i Nasaret sammen med fosterfaren sin i hans håndverk; mannen som hans eget folk støtte fra seg; mannen som de dristet seg til å slå i ansiktet med ordene: «Spå oss, Messias: Hvem var det som slo deg?»

– og som under all denne mishandlingen og ondskapen viste seg som det mest saktmodige lam; den ukjente mannen som jeg stadig forkynner for dere, men som er og blir ukjent for alle verdslig sinnede mennesker, og blir det mer og mer jo mer denne tidens ånd trenger igjennom – denne Jesus fra Nasaret skal komme igjen i sin herlighet.

Han skal komme igjen i det legemet han har båret på jorden, det legemet som hadde det syndige kjøds skikkelse. Som Menneskesønnen skal han komme igjen. En skal kjenne ham igjen på de fem sårene han ennå bærer, og som han har tatt med inn i sitt uforgjengelige vesen som et evig vitnesbyrd om at han er menneskehetens yppersteprest.

Men de skal ikke lenger dryppe av blod som på Golgata. De skal lyse alle mennesker i øynene med uendelig guddommelig majestet og herlighet – riktignok til en ubeskrivelig glede for de troende, men til en forferdelig pine for de vantro. «Også de som har gjennomstunget ham,» heter det, «skal se ham, og alle jordens slekter skal gråte sårt over ham» (Åp 1,7).

Slik skal han komme ned fra himmelen med et bydende rop, med overengels røst og med Guds basun (1 Tess 4,16), og alle de hellige englene skal være med ham. De er hans tjenere, og han hadde gitt avkall på tjenesten deres da han vandret i kjødets fornedrelse.

Det var englene som sang sine lovsanger straks han ble født, og som tok imot ham med jubel da han for opp til Faderen (Sal 47,6). Disse tusen ganger tusen som står omkring tronen hans og gir ham æren – de skal følge ham. Og da skal han sitte på sin herlighets trone som dommer.

Da skal alle folkeslag samles fremfor ham, både små og store, tjenere og herrer, fattige og rike, troende og vantro. Alt som heter menneske, fra Adam og til den siste som blir født før han kommer, skal stå fremfor ham og se ham. Å, mine kjære tilhørere, der skal også vi være med; også oss skal herligheten hans stråle i øynene.

Vil en da fremdeles kunne tvile? Vil en da fremdeles kunne spotte? Vil en da fremdeles kunne nekte? Vil en da fremdeles kunne rynke på nesen av troen på hans ord, slik en har gjort her, og avvise kraften i ordet hans med et hovmodig og selvklokt smil? Eller vil en kunne flykte, slik en kanskje nå flykter for hans Ånds skarpe tukt, og ikke gidder se ned i de øde avgrunnene i sitt hjerte og sitt liv, og ikke vil se den trofaste Frelseren inn i øynene?

Vil en da fremdeles kunne hykle og sminke seg? Vil en fremdeles kunne dekke over sin nakenhet med et par tomme grunner som en har trøstet seg selv med – med den religionen en selv har laget, selv har samlet og selv har flikket sammen? Nei! Vi må se ham. Vi må se inn i hans luende, kongelige, dømmende og solklare øye.

Se, selv om du da kryper sammen som en orm i steikende middagssol – her må du stå, her må du holde ut, her kan du ikke vike av stedet. Her må du fram i

lyset og la deg dømme og gjennomlyse av lyset. Slik Jesus da skal åpenbare seg, slik må også du bli åpenbart.

Å, kjære tilhørere! Nå kan mange ennå skjule sin nakenhets skam og bedra seg selv og andre med et hyklersk skinn. Ennå er det mange blant sauene som egentlig er bukker i sitt hjertes grunn. Ja, mange innbiller seg selv at de hører til Kristi hjord, enda de ikke gjør det. Den som lenge er ulydig mot Åndens tukt, kan til slutt komme helt dit at han bedrar seg selv slik. Det hender også iblant i denne verden at en bukk i saueklær går foran en saueflokk, leder og anfører den, og likevel er en bukk.

Men når Jesus skal komme i sin herlighet, skal det ikke lenger være slik. Han skal skille dem fra hverandre, likesom gjeteren skiller sauene fra geitene. Kongens blikk skal på forhånd si hver enkelt hans dom. Hans solklare øyne og den usynlige guddomsmakten som omgir ham, skal vise hver enkelt hans plass, og med uimotståelig makt skal hver og en bli drevet til høyre eller til venstre.

Da skal maskene falle: den borgerlige anstendighetens og rettskaffenhetens maske, den såkalte dannelsens maske, masken av forgjengelig rikdom eller høyere stand, masken av egenkjærlig, selvoppfunnet dyd – alt skal vike. Bare Kristi rettferdighets kledning skal holde stand for dommerens flammeblikk. Men den som ikke kan vise den fram, vil stå der i sin nakenhets skam. Der skal vi alle stå som vi er, og vi skal ikke se et hår bedre ut enn vi virkelig er.

Dine tanker og planer, de skjulte tankene og begjærene i hjertet ditt, alt som mørket hadde skjult, eller som munnen din hadde fortiet som din dypeste hemmelighet – hele ditt indre menneske med alle dets gjerninger og frukter blir synlig, blir åpenbart. Har du i sannhet vært en sau i denne verden, skal du stå blant sauene. Har du vært en bukk, må du gå bort til venstre side, enten du vil eller ikke. For Gud gjør ikke forskjell på folk.

«Vi må alle åpenbares for Kristi domstol,» sier Paulus (2 Kor 5,10). Å, det er et forferdelig ord, som trenger gjennom marg og bein. Det kommer en tid da alt skinn tar slutt. Hvem tenker virkelig over dette? Hva mener du?

Om bare det som har foregått i hjertet ditt fra i går kveld til i morges – det du har tenkt, følt og tatt inn i fantasien i denne korte tiden – ja, om bare dette stykket av ditt indre liv ble lagt fram for hele denne forsamlingen og utlevert til alle disse menneskene: Hvor mange av oss ville ikke bli forferdet, skjelve og synke i jorden av skam hvis det skjedde med dem?

Men på den dagen skal du bli åpenbart med hele ditt liv, med ditt hjertes sanne skikkelse; du selv med hele ditt vesen skal bli åpenbart. Hva er en timelig skam, som menneskene, selv grove syndere og forbrytere, likevel så ivrig prøver å unngå, sammenlignet med den store skammen på den dagen? Hva er en timelig ære, som menneskene likevel jager så ivrig etter, sammenlignet med æren på den dagen?

II.

Når nå bukkene er skilt fra sauene, vil dommeren begynne å dømme. Men etter hvilken regel vil han gjøre det?

Vil han spørre etter det gode navnet vi har hatt blant menneskene? Eller vil han spørre om du har vært en god husfar eller en god husmor? Eller hvor ofte

du har gått i kirken og til den hellige nattverd? Eller om du har holdt deg til de såkalte fromme? Kjære tilhørere, alle disse tingene er gode, men det er likevel ikke først og fremst dem dommeren vil spørre etter.

Hva mener dere? Mener dere at det vil komme an på om vi har hatt kristendommen og troen på Frelseren godt inne i hodet? Eller mener dere at dommeren over alt kjød vil holde skole på sin store dag og høre oss i de bibelordene vi kan utenat? Eller mener dere at det vil gjøre utslaget om vi kunne tale eller snakke godt om kristendommen?

Ja, det vil gi et utslag i dommerens vektskål, et mektig utslag, når vi har gjort hans lære om saligheten, hans evangelium, til sladder, til sladder uten saft og kraft, og når vi har gjort gudsfrykten til en næringsvei og drevet den som et håndverk. Men det vil ikke slå ut til vår fordel, men til evig skade.

Hva vil da kongen først og fremst spørre etter? Jesus sier det selv. Til dem ved sin høyre side vil han si: «Jeg var sulten, og dere ga meg mat. Jeg var tørst, og dere ga meg å drikke. Jeg var fremmed, og dere tok imot meg. Jeg var naken, og dere kledde meg. Jeg var syk, og dere så til meg. Jeg var i fengsel, og dere kom til meg. For alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg.»

Men til dem ved venstre side skal han si: «Jeg var sulten, og dere ga meg ikke mat. Jeg var tørst, og dere ga meg ikke å drikke. Jeg var fremmed, og dere tok ikke imot meg. Jeg var naken, og dere kledde meg ikke. Jeg var syk og i fengsel, og dere så ikke til meg. For det dere ikke gjorde mot én av disse minste, det har dere heller ikke gjort mot meg.» Hvordan skal vi forstå dette?

I våre dager har det vært – og det finnes fortsatt – folk som setter hele kristendommen i de gode gjerningene Frelseren her nevner: i en menneskekjærlig, vennlig og tjenstvillig framferd, forbundet med kjærlighetsgjerninger mot nesten. De sier: «Det kommer ikke så mye an på troen, men på gjerningene. Tro hva du vil, gjør hva du kan.»

For å gi villfarelsen sin et skinn av rett påberoper de seg nettopp slike steder i Den hellige skrift som det vi betrakter i dag. De påstår at en jo ser helt tydelig her at også Frelseren setter alt i kjærlighetsgjerninger. Kjære tilhørere! Dette er ikke stedet for å gjendrive denne grove villfarelsen, og det er heller ikke umaken verdt.

Det vet vi jo alle: Å rekke et sultent menneske et stykke brød eller en tørst en drikk vann, eller nå og da besøke en syk, eller ellers gjøre nesten tjenester – alt dette, det vet vi, sier jeg, gjør ennå ingen til en kristen. Alt dette vil og må en sann kristen gjøre, ja, enda mer enn dette. Å være gjerrig og hard mot nesten og samtidig være kristen, det går ikke an. Men selv om et menneske ikke er gjerrig, er det ikke dermed en sann kristen.

Hvor mange folk finnes det ikke i verden som er gode og gavmilde mot fattige og elendige og viser barmhjertighet, ja, som regnes for menneskevenner, og som likevel er helvetes barn, dobbelt så mye som andre! Legg derfor godt merke til at dere ikke må forstå ordene i evangeliet vårt som om Frelseren på den ytterste dag skal dømme etter noen utvortes gjerninger. Det være langt fra ham, som jo er en rettferdig dommer over alt kjød!

Hvis han ville dømme etter dem, vet jeg ikke hvordan et eneste menneske skulle komme til å stå ved hans venstre side. For det finnes vel knapt ett eneste menneske i verden som ikke en gang iblant har gitt en sulten mat eller en tørst drikke, eller besøkt en syk. Nei, Frelseren vil på sin dag felle en mye dypere, en mye strengere dom.

Han vil si: «Jeg var sulten, og dere ga meg mat. Jeg var tørst, og dere ga meg å drikke» og så videre. «Det dere gjorde eller ikke gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde eller ikke gjorde dere mot meg.» Vi må legge merke til ordene «jeg», «meg», «mine». Frelseren vil altså dømme etter det sinnelaget vi har hatt overfor ham og hans egne i denne verden. Og i den dommen blir ikke hjertets overflate dømt, men hjertets grunn.

«Den som tar imot dere,» sier Frelseren til disiplene sine, «tar imot meg. Og den som tar imot meg, tar imot ham som har sendt meg. Den som tar imot en profet fordi han er profet, skal få en profets lønn. Og den som tar imot en rettferdig fordi han er rettferdig, skal få en rettferdig manns lønn. Og den som gir én av disse små om så bare et beger kaldt vann fordi han er en disippel, sannelig sier jeg dere: Han skal ikke miste sin lønn!» (Matt 10,40–42).

Å, mine kjære tilhørere, tenk over denne tunge dommen, som ikke er kjødelig, men åndelig, og som prøver hjerter og nyrer! Det er ikke hvor store handlingene våre er, eller hvordan de ser ut utenfra, som gir dem verdi eller uverdi. Det er sinnelaget som ligger bak dem, den driften de er sprunget ut av, som avgjør hvor mye de veier. «Om jeg gir alt det jeg eier til mat for de fattige,» sier apostelen, «og om jeg gir mitt legeme til å brennes, men ikke har kjærlighet, da gagner det meg ingenting» (1 Kor 13,3).

En kan gjøre mye av hensyn til andres dom, eller også for å oppfylle de kravene en stiller til seg selv. En kan arbeide ivrig, ja, over evne, i Guds og nestens tjeneste – av egenkjærlighet og egenrettferdighet – og samtidig ikke være i stand til å ta et halmstrå opp fra jorden av ren kjærlighet til Frelseren, av enfoldig lydighet mot ham. Hvor helt annerledes vil derfor denne dommen falle ut enn verdens sinn innbiller seg!

Mang et fariseisk menneske som har hjulpet utallige og vært kjent som menneskevenn over hele land, vil måtte stå ved venstre side og bli vist bort til den evige ild. Men på den andre siden vil ikke Frelseren la et beger kaldt vann som er gitt for hans skyld, bli uten lønn, og heller ikke en bekjennelse til ham og hans minste brødre, selv om den bare besto i et blikk eller et ord.

Den som fornuften ofte priser som from og salig, har han for lengst strøket ut av boken sin. Men det som ikke falt i øynene, det som ble oversett, det som kanskje til og med ble sett på med forakt av den hovmodige verdensånden, det som fløt av ydmykhet og ren kjærlighet til Frelseren – det er skrevet opp i Guds bøker. Det skal den dagen åpenbare, og det skal kongen lønne av nåde.

Hvem er da i stand til å gjøre slike kjærlighetsgjerninger som kan bestå på åpenbaringens dag? Bare de som ved en levende tro er innlemmet i Kristus. Når et menneske i sannhet har grepet Jesus Kristus i troen, henger det også ved Jesus av hele sitt hjerte. Alle tankene hans flyter sammen i Jesus, den trofaste

Frelseren, som har frigjort ham fra den evige død og ført ham til salighet uten at han hadde fortjent det.

I denne hjertelige kjærligheten gjør mennesket alt for Jesu skyld. Han elsker Jesus i brødrene sine, selv om de er ringe og uanselige for verden. Han skammer seg ikke over disse lemmene på Frelserens legeme midt i en vrang og forvendt slekt (Fil 2,15). For å behage Frelseren overvinner og korsfester han sin kjæreste lyst.

For Jesu skyld overvinner han gjerrighet, hang til makelighet, menneskefrykt og lyst til å behage mennesker, ja, alle de dype og skjulte båndene som verdens ånd ofte roser som visdom, men som står i veien for kjærligheten til brødrene og hindrer menneskene i å bekjenne seg til Frelserens ofte så uanselige sak. Slik blir den sultne mettet for Jesu skyld, den nakne kledd, den tørste får slokket tørsten, den syke og den fangne blir besøkt. Slik blir mange flere gjerninger gjort. En gjør det for Frelserens skyld, mener ikke at en har gjort noe særlig, og glemmer det snart igjen.

Se, dette er det sinnet vi må ha hvis dommeren skal regne oss blant dem som er velsignet av hans Far. Hans rikes sak må være vårt hjertes sak. Snakk om kristendommen gjør det ikke. Det hjelper heller ikke at en gjør en eller annen god gjerning av vane eller av stinkende egenkjærlighet.

Det må være en vekst av rettferdighet, en vekst av tro som er virksom i kjærlighet, en vekst av gjenfødelse i hjertene våre, som kan holde ut prøvelsen fra ham som har øyne som ildsluer. Finnes ikke dette hos oss på den dagen, blir vi vist bort til den evige ild.

Og la nå hver enkelt prøve seg selv om han har dette sinnet! La ingen narre seg selv med tomme innbilninger! Se, hvis du ikke er kommet til troen ved en sann omvendelse, hvis du ikke står i samfunn med Jesus, hvis du ikke daglig lar deg fornye i ånden av ham og går gjennom en daglig, alvorlig omvendelse og syndenes forlatelse – se, da har du ikke dette sinnet. Og har du ikke dette sinnet, er du et fortapelsens barn, hvem du ellers er.

Prøv deg nå, og la det en gang bli alvor med kristendommen din! La det en gang komme en virkelig lengsel hos deg etter å få erfare Jesu Kristi kraft! Kom som en fattig tigger til ham, til han åpenbarer seg for deg! Se, det gjelder din evige salighet; det er vel verdt å be og bønnfalle om det.

III.

For hva vil kongen si til dem ved sin høyre side? «Kom hit, dere som er velsignet av min Far! Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt.» Å, kjære tilhørere, for en glede det vil være å få høre disse ordene fra kongens munn! At han kaller oss «velsignet av min Far» – oss mennesker som lovens forbannelse hadde hvilet over, men som er blitt frigjort fra den ved troen på Kristus, og som Farens øye nå hviler på med velbehag.

For en glede det vil være å få arve den velsignelsen, å få arve det riket Faderen har beredt menneskene i Kristus, når det ordet går i oppfyllelse som kongen i sine dager i kjødet sa til Farens hjerte: «Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet, som du har gitt meg» (Joh 17,24). For en glede vil ikke dette være!

Å få gå inn til den evige hvile, i byen der det ikke lenger er noen forbannelse og ingen synd, der Lammet er og tjenerne hans som tjener ham og ser hans ansikt, og som ikke lenger trenger å gå ut; å være evig berget, evig befridd, ja, reddet fra all fare innenfra og utenfra i vår Guds evige kongerike – for en glede vil ikke det være!

Vi bringer våre nek med glede,
for tårene er tørket av,
og kan blant englers skarer kvede
i evighet halleluja.
Synd, smerte, sorg og alt deslike
skal helt av våre tanker vike,
når vi vår konge får å se,
som hilser oss med saligheter
og til sin Fader oss hen leder –
og hvem vet hva mer vil skje?

Men hvor forferdelig er derimot kongens andre utsagn: «Gå bort fra meg, dere som er forbannet, til den evige ild, som er beredt for djevelen og englene hans!» Forbannet kaller han dem. Han viser dem bort til den evige ild, som er beredt for djevelen og englene hans. Den var ikke beredt for dem, for Gud hadde ikke bestemt dem til vrede, men til å vinne frelse ved vår Herre Jesus Kristus. Men det ville de ikke. Å, det er et forferdelig utsagn fra kongen! Det rommer en hel evighet full av vrede, og ikke en dråpe nåde.

Kjære tilhørere! Dette er den siste og avgjørende dommen. Ved denne dommen blir det stående i all evighet. Den som får denne dommen over seg, får aldri siden noen ny dom av dommeren. Vi leser ikke i Bibelen om noen forandring eller formildelse etter den tid. Å, la oss tenke godt over det! Nå lever vi ennå i nådens tid, omvendelsens tid, såtiden.

Selv om et menneske hadde vandret i et forvendt sinn helt til i dag, kan han ennå finne nåde og ennå få plass ved den høyre side hvis han i dag vil vende om og søke Gud for alvor. Men når Herrens dag kommer, er dette forbi, for evig forbi. Da er nådetiden forspilt, for evig forspilt. Da har mennesket fortapt seg selv, for evig fortapt seg selv.

Tenk over hva det vil si: å ha fortapt seg selv – ikke pengene sine eller eiendelene sine, ikke legemet sitt, men seg selv, for evig, uten redning. Jeg vet ikke hva som skal gjøre oss edrue nok til å tenke over det som tjener til vår fred, hvis ikke denne blytunge sannheten gjør det. La derfor den som vil tenke seg om, tenke seg om! Amen.

Tredje søndag i advent: Noen hindringer for omvendelsen – del 1

Matt 11,2–10

«Da nå Johannes i fengselet fikk høre om Messias' gjerninger, sendte han bud med disiplene sine og spurte ham: Er du den som skal komme, eller skal vi vente en annen? Og Jesus svarte og sa til dem: Gå og fortell Johannes hva dere hører og ser: Blinde ser og lamme går omkring, spedalske blir renset og døve hører, døde står opp, og evangeliet forkynnes for fattige.

Og salig er den som ikke tar anstøt av meg. Da disse var gått bort, begynte Jesus å tale til folket om Johannes: Hva gikk dere ut i ørkenen for å se? – et siv som svaier i vinden? Eller hva gikk dere ut for å se? – en mann kledd i fine klær?

Se, de som bærer fine klær, er i kongenes hus. Men hva gikk dere da ut for å se? – en profet? Ja, jeg sier dere: endog mer enn en profet. Det er om ham dette er skrevet: Se, jeg sender min budbærer foran deg, han skal rydde din vei for deg.»

Dagens evangelium viser oss på en særegen måte hvordan det forherdede menneskehjertet står imot kraften i den guddommelige sannhet. De to disiplene Johannes sendte til Jesus, hadde hørt døperens vitnesbyrd om Kristus også før. Ryktet om Frelserens gjerninger hadde også nådd fram til dem, og likevel kunne de spørre Frelseren: Er du Messias, eller skal vi vente en annen?

Så lite hadde de sterkeste vitnesbyrd maktet å bøye sinnet deres, forherdet som det var i vantro og i alle slags anstøt de tok av Jesus. Vitnesbyrdene hadde heller ikke maktet å bringe de tvilende tankene deres til ro og stillhet og til en fast, seirende overbevisning – med andre ord: til troen.

Det vantro, vaklende sinnet hos disse to Johannes-disiplene ga så Frelseren anledning til å tale til folket etter at de var gått. Han talte om hvordan folket hadde tatt imot døperen, den største av alle profetene: hvordan de på grunn av lystene sine hadde tatt anstøt av ham og i usalig vantro vendt seg bort fra ordet hans.

Mine kjære tilhørere! Det Herren Jesus sier til folket i evangeliet vårt og i resten av det ellevte kapitlet hos Matteus, har stor betydning og angår oss svært nær. Vi som lever i det nittende århundre, har riktignok ikke syndet mot døperen Johannes slik det jødiske folket gjorde. Men det er et annet spørsmål om ikke også vi har behandlet, og fremdeles behandler, Guds ord som forkyn-

nes for oss, like usalig – om ikke også de fleste av oss holder sannheten nede i urettferdighet slik de gjorde.

Når Gud lar sitt ord forkynne for oss og følger det med sin Ånd, har han ingen annen hensikt enn at menneskene – hver enkelt av dem – skal bli fornyet til Guds bilde, som gikk tapt ved synden. Menneskene skal bli rørt ved Guds ord og Ånd, og ikke bare overfladisk rørt, men virkelig vekket opp av syndesøvnen. Og ikke bare vekket, men også ført ved troen på Jesus til å nyte Kristi fortjeneste, syndenes forlatelse. Og ikke bare ført til troen på Jesus: de skal også vandre i et nytt liv som Guds barn. Dette er Guds hensikt.

Men hos hvor mange når han fullt ut denne kjærlige hensikten? Hos få. Hvorfor? Hovedsakelig fordi menneskene ikke har lyst til å bøye seg under Guds ord, verken med hjertet eller med forstanden. De vil mye heller bøye Guds ord etter sine skjulte eller åpenbare lyster, etter forestillingene sine, de raske innfallene og de gode meningene de har om seg selv. Med andre ord: alle slags anstøt holder kraften i Guds ord nede hos menneskene.

Men la oss se nærmere på dette. Med Guds hjelp vil jeg peke på noen hindringer som gjør at mange mennesker for det første ikke blir rørt av Guds ord; for det andre ikke kommer til noen virkelig oppvekkelse, selv om de blir rørt; for det tredje ikke kommer til fred med Gud ved Kristus, selv om de blir vakt; og for det fjerde ikke kommer til sannhet i Kristus, selv om de finner fred.

Bønn. Kjære Frelser! Du gjør usigelig mye for oss, møter oss overalt og søker å vinne hjertet vårt. Men de fleste av oss er så fremmede for deg og lukker hjertets dører for deg som for en fiende. Å, åpenbar for oss den store ulysten og uviljen mot deg som hjertene våre er fanget i!

Vis oss i lyset fra din sannhet de skjulte årsakene til denne uviljen! Riv ned skansene som egenkjærligheten, løgnen og de falske trøstegrunnene har reist. Ban deg en vei inn i hjertene våre, og hvil ikke før alt som finnes der, ligger for dine føtter! Amen.

I.

Skal Gud nå den hensikten han har med sitt ord, må det første som skjer i et menneske, være at det blir rørt av kraften i Guds ord og gjort oppmerksom på sin fortapte tilstand. Dette var døperen Johannes' oppdrag. Han skulle holde synden fram for israelittene; han skulle sette noe i bevegelse hos dem ved det Guds ord han forkynte; han skulle rydde veien. Ordet hans skulle gjøre det krokete rett og de ujevne veiene jevne, så Frelseren kunne finne en åpen vei inn til hjertene.

Hos mange lyktes han også i dette arbeidet. Mange ble rystet av profetens ord og overbevist om at veiene deres var urettferdige, og de lot seg døpe med omvendelsens dåp til syndenes forlatelse. Men hos mange utrettet døperens ord ingenting. Og slik er det med ordet ennå: på mange gjør det ikke noe inntrykk, ja, ikke det minste.

Hvor kommer det av? For å svare på det må en først si at det i seg selv må regnes som et under når den guddommelige sannhet gjør inntrykk på et menneskehjerte. Det er et under som bare kan forklares med den guddommelige

livskraften som ligger i ordet. For av naturen er hjertene våre kalde, døde og ugjennomtrengelige som stein for det guddommelige.

I evangeliet vårt taler Frelseren om blinde, lamme, døve og spedalske som han har helbredet, og da mener han legemlig syke. Men slik disse menneskene led utvortes, på legemet, før Frelseren helbredet dem, slik – ja, enda mye mer – lider alle mennesker av naturen i sin ånd. Jeg kunne vise dere med steder fra Den hellige skrift at vi av naturen er åndelig blinde, åndelig lamme, åndelig spedalske og åndelig døve, nemlig overfor Gud og livet i Gud. For overfor verden og livet i verden har sjelen vår sunne sanser og krefter.

Men det ville føre for langt, og det ville heller ikke nytte stort. For før et menneske blir opplyst og gjort levende ved Den Hellige Ånd, tror han ikke at han er så elendig. Og nettopp på dette punktet er vi enda sykere i ånden enn de syke var på legemet. For de kjente i det minste sin elendighet; de sukket under byrden; den drev dem til Frelseren, til legen.

Men vi – vi kjenner den ikke engang; vi vet ikke om den. Den er ingen byrde for oss før Frelseren ved sin Ånd lar oss erkjenne vår fordervelse og vekker en lengsel i oss etter noe bedre. Kort sagt: av naturen er vi døde i synder. Men å vekke opp en død er en gjerning av Gud. Derfor sa jeg at det i seg selv må regnes som et stort under når den guddommelige sannhet gjør inntrykk på et menneskehjerte.

Men det finnes hjertetilstander og sinnelag som gjør menneskene dobbelt utilgjengelige for kraften i Guds ord. Det skjer når nettopp denne døde hjertetilstanden blir gitt ut for å være visdom eller fromhet. Et forferdelig bedrag av synden, men svært vanlig blant menneskene! Hjertet er kaldt og langt borte fra Gud og blindt for de guddommelige sannheter, men en kjenner det så lite som en byrde at en tvert imot gjør ett av to.

Enten roser en seg av at hjertet er vendt bort fra Gud, som om det var den sanne visdom. Eller en tvinger dette kalde vesenet inn i skrankene for borgerlig rettskaffenhet og utvortes gudsfrykt og gir det så ut for å være den sanne fromhet, det sanne livet fra Gud. Slik er mennesket dobbelt dødt: først av naturen, og dernest fordi det holder sin død for liv (Joh 9,41).

For å gjøre dette tydeligere for dere vil jeg nå si det rett ut. De som minst lar seg beseire av kraften i Guds ord, og som har dobbelt så mange bolverk mot ordet i hjertet som andre, er saddukeerne og fariseerne. Det var til mennesker fra disse to retningene Herren sa de skarpe ordene: «Johannes kom til dere på rettferds vei, og dere trodde ham ikke. Men tollere og horkvinner, de trodde ham. Dere så det, men likevel angret dere heller ikke senere, så dere trodde ham» (Matt 21,32).

Saddukeerne var dannede verdensmennesker. De hadde sin egen religion, holdt folkets religion for overtro og mente at de med sine opplyste religionsbegreper sto langt over pøbelen. Det kjødelige mennesket har hu og hug rettet mot det synlige og har ingen glede av det usynlige, og tanken på en åndeverden og en evighet vekker en ubehagelig følelse i det. Derfor hadde saddukeerne gjort det bekvemt for seg.

Fra sin selvlagde religion fjernet de alt som på den fjerneste måte minnet dem om en usynlig verden. På egen hånd forkastet de den guddommelige myndigheten til alle bøkene i Det gamle testamente unntatt de fem Mosebøkene; dit hadde den falske troen på en oppstandelse, påsto de, ikke trengt inn (Matt 22,29–32). De trodde ikke på engel eller ånd, ikke på de dødes oppstandelse, kanskje ikke engang på sjelens udødelighet. Alt dette lignet altfor mye på overtro eller kunne føre til den.

De synes å ha hatt den samme grunnsetningen som – åpent eller skjult – ligger til grunn for de såkalte opplyste religionssynene også i våre dager: at en ikke må tro noe som ikke faller inn under de fem sansene. Denne innbilningen sprang ut av kjødet, av hjertets dype blindhet og av de groveste, mest sanselige forestillinger, men de kalte den visdom, opplysning, mer opphøyde og skarpsindige religionsbegreper.

Samtidig søkte de naturligvis sin del i denne verden og jaget etter ære, penger og vellyst. Verden og det verden gir, var stort for dem; det usynlige var ingenting i deres øyne. Og like mye som de roste seg av finere og mer lutrede religionsbegreper, like grovt tjente de kjødets lyster og begjær.

Dere ser, kjære tilhørere, at det ikke akkurat kreves stor kunst og visdom for å være saddukeer. Dere kan også se at saddukeerne har tatt overhånd i verden i vår tid. Men jeg behøver ikke bevise for dere hvor mye en slik tenkemåte lukker hjertet for den tuktende og gripende kraften i Guds ord.

For et foraktelig lys må døperen Johannes ha vært i øynene på disse oppblåste menneskene! Hvilken dårskap må den enkle forkynnelsen av evangeliet ha vært for en slik verdensvis! Hvor lite kan Guds Ånd nå inn til et slikt hjerte gjennom et ord som det forkaster og holder for overtro!

Sannelig, det var allerede mye bare at en slik vis mann gikk ut for å høre den stakkars profeten i ørkenen. Det var mye om han ikke lo botspredikanten rett opp i ansiktet. Og om et eller annet ord fra døperen noen gang traff en slik saddukeer, lo og spottet vennene hans snart inntrykket bort igjen.

Den andre tenkemåten som særlig lukker hjertet for kraften i Guds ord, er fariseernes. De hyllet seg inn i et ytre skinn av rettferdighet og kalte dette den sanne rettferdighet, enda de ikke kjente den rettferdighet som gjelder for Gud, ja, ikke brydde seg det minste om den. Loven er åndelig og dømmer de innerste driftene og tankene i hjertet. Det er ubehagelig for det kjødelige mennesket, som har synden kjær.

Samvittigheten krever at en bøyer seg under loven. For likevel å stille samvittigheten noenlunde tilfreds la fariseerne all kraft i å oppfylle det utvortes i Moseloven. Der var de overordentlig nøyaktige og andektige, og de holdt alle skikkene i gudstjenesten. Slik fikk kjødet fremdeles full næring. Det behøvde ikke gi avkall på noe, bare det holdt seg innenfor visse utvortes skranker.

Slik fikk de i stand et skinn av rettferdighet, og de kom så langt at de holdt denne kjødelige rettferdigheten for den rettferdighet som gjelder for Gud. De gjorde seg svært mye til av den og nærte den dypeste forakt for alle som ikke var fanget i det samme løgnbildet som de, ja, til og med for Frelseren (se for eksempel Matt 11,19; 9,11; Luk 15,2). Det er lett å forstå at ordet om omvendelse

ikke finner noen inngang hos slike selvgode og egenrettferdige løgnere, hvis ikke Gud gjør et særlig underverk.

Men vi må ikke tro, kjære tilhørere, at det ikke lenger finnes fariseere blant oss, og at denne tenkemåten bare har hørt til den jødiske sekten. Å nei! Også i kristenheten er det mange, svært mange fariseere. Bare det ytre har forandret seg; sinnelaget som ligger skjult under, er det samme som den gang.

Riktignok finnes det ingen blant oss som bærer brede bønneremmer på klærne, som ikke spiser en bit brød uten først å vaske hendene, og som av disse og lignende utvortes skikker og øvelser lapper sammen en rettferdighet som skal gjelde for Gud. Slike ting har mistet sitt verd og sin anseelse i den kristne kirke og passer ikke lenger til skikkene våre.

Men finnes det ikke også mennesker blant oss som i hjertets blindhet holder det utvortes i kristendommen for det vesentlige, og som tar hjelpemidlene til gudsfrykt, nådemidlene, for selve gudsfrykten og nåden? Hvor mange blant oss gjør seg ikke til av sin fromhet og sin rettskafne kristendom?

Fordi de går flittig i kirken og til den hellige nattverd, fordi de leser i Bibelen og ber sine bønner til sine tider, holder de seg for gode kristne. Og de mener at oppfordringen til omvendelse ikke angår dem, og at de ikke trenger noe slikt. Se, det er de samme fariseerne som på Kristi tid. Akkurat som de hyller de seg inn i et ytre skinn av rettferdighet og kaller det den sanne rettferdighet.

Og hva skal jeg si om de dydige menneskene i vår tid, som mener de kan klare seg uten Kristi rettferdighet og fortjeneste, og som nettopp derfor viser ordet om korset fra seg med forakt når det blir tilbudt dem usminket? Er det da en sann dyd de roser seg av?

Nei! Bare et elendig lappverk av alle slags egenkjærlig selvbedrag, av alle slags innbilte fortrinn som det selvgode hjertet har tillagt seg selv, eller som det mener å finne hos seg fordi andre hyklersk har smigret det. Det er en blanding av naturlig godmodighet, stolthet, dårskap og ukjennskap til Guds vilje – en blanding som først ildprøven på den dagen skal avsløre (1 Kor 3,13).

Disse fariseerne er vanligvis syndere som har syndet stort og grovt, og som fremdeles gjør det. Jeg har alt hatt anledning til å merke meg at de som har kommet lenger enn andre i løgn og bedrag, i alle slags utukt, i baktalelse, i spott og forakt mot nesten og i de andre kjødets gjerninger, er de som brøster seg mest av sin dyd. De gjør det ikke bare for å ta seg godt ut for menneskene, men av egen indre overbevisning. Denne motsigelsen kommer av at tjenesten for verden og synden sløver samvittigheten og formørker lyset i den.

Alt slike mennesker kan rose seg av, er at de oppfører seg pent og belevent mot sine likemenn, at de har noen gode gjerninger, som de kaller det – og de har lest i nyere skrifter at en blir salig ved dem – og at de ennå ikke har slått noen i hjel.

For de andre budene har de som regel overtrådt ofte og fullstendig. Med syndene sine – feil og svakheter, kaller de dem – har de likevel alltid ment det godt, selv om de ofte er blitt misforstått, og slik har de måttet stå fram som bildet på den misforståtte dyd. Evigheten, mener de, vil løse gåten om hvorfor dyden så ofte må lide her nede.

Dette er fariseismen i vår tid, blandet med saddukeiske grunnsetninger. Slike folk er utilgjengelige for Guds ord, ti ganger forskanset i løgnen mot sannheten, to ganger døde.

Disse fariseerne har ingen kjennskap til evangeliet. Men det finnes også fariseere som har kristen kunnskap, som kjenner læren om frelsen godt, som alt har hørt mye om Frelseren, ja, kanskje selv har talt om ham – og som likevel er døde i hjertet. De tar kunnskapen sin, bibelordene og versene de har i hodet, for det sanne gudfryktige livet og mener at de selv eier det. Men dette er noe de har lært utenat, noe som flyter på overflaten av hjertet og aldri har trengt inn i blod og liv. Disse er vel de mest utilgjengelige for ordets kraft.

Det de leser eller hører av ordet, kjenner de fra før; det er en gammel, avgjort sak. Er Guds ord skarpt, tenker de: Det er godt for de ubotferdige. Er ordet trøstende, tyder de det helt på seg selv. Taler ordet om troende, om Guds barn, er det dem selv det gjelder; er det tale om vantro, er det andre det gjelder. Slik blir kraften i ordet helt brutt og sløvet i hjertene deres; de mener de har forpaktet himmelen. En jammerlig hjertetilstand!

Hvem er da mottakelig for kraften i Guds ord? Jesus sier: «Evangeliet forkynnes for fattige.» Og i slutten av det ellevte kapitlet i Matteusevangeliet, som denne søndagens evangelietekst er tatt fra, sier han: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!» (Matt 11,28).

Den som er trykket av ytre lidelser, den som har begynt å tvile på sin egen visdom, den som er urolig i samvittigheten – slike sjeler er forberedt på å bli truffet av kraften i Guds ord. Men der ingenting av dette skjer, finner ikke den bitre og ydmykende sannheten rom. Og når et slikt menneske likevel blir rystet av Guds ord, er det, som sagt, et dobbelt under.

Tredje søndag i advent: Noen hindringer for omvendelsen – del 2

II.

Men det må sannelig ikke bli med de første rørelsene. Skal Gud nå den hensikten han har med sitt ord og sin Ånd hos et menneske, må det komme til en egentlig oppvekkelse. Gud vil ikke bare gjøre et overfladisk inntrykk på menneskets hjerte med kraften i sitt ord. Nei, ordet skal trenge dypere; det skal trenge ned til bunnen av hjertet; det skal åpenbare hvordan det står til innerst i hjertet; det skal trenge igjennom helt til det kløver sjel og ånd, ledd og marg (Hebr 4,12).

Tenk deg at du hundre ganger dyttet borti et menneske som sov sorgløst ved kanten av en dyp avgrunn, og sa til ham: «Venn, våkn opp, og tenk over hvor farlig du ligger!» Og tenk at han hundre ganger slo øynene opp og sa: «Du har rett, jeg skal stå opp», men hver gang lukket dem igjen og sov videre – hva ville det til slutt bli av ham? Før eller senere ville den tunge søvnen overmanne ham, og tross alle formaningene ville han styrte i avgrunnen.

Slik er det heller ikke nok at et menneske blir rørt ved Guds ord. En må våkne opp av syndesøvnen, av sorgløshetens og den naturlige sikkerhetens søvn. En må også holde øynene åpne og lære å kjenne sin elendighet, sin farlige, ja, fortvilt farlige sjelstilstand. Ellers kan en ikke bli reddet fra mørkets herredømme, men faller likevel før eller senere inn under helvetes fordømmelse.

Men, kjære tilhørere, denne fullkomne oppvåkningen er ikke akkurat noen behagelig sak for kjødet. Dere vet jo hvordan det er med den legemlige søvnen. Når en ligger i dyp, fast søvn, og noen kommer og vekker en og sier: «Stå opp, du har det og det å gjøre», er det ubehagelig. Det koster selvovervinnelse å la seg vekke av den dype, gode søvnen, åpne øynene og bli helt våken. Mye heller ville en snu seg over på den andre siden og begynne å sove på nytt så snart den som vekket en, er gått.

Slik er det også i det åndelige. Når Guds ord rører ved hjertet, når den vekkende røsten fra Guds Sønn når fram til det, er det mye behageligere å glemme røsten igjen så snart den ikke lenger høres, og overlate seg til den gamle kjødelige sikkerheten.

Ja, når det har tordnet i ørene: «Stå opp, du fordervelsens barn!», blir en nok forskrekket og farer opp. Men snart kommer den gamle søvnigheten tilbake,

det skremmende inntrykket blir visket ut, og øynene glir igjen. Det kan til og med gå så langt at en etter en så kraftig rørelse sover igjen og snorker så det høres i nabolaget.

Det koster nok noe å overvinne seg selv, det koster selvfornektelse å bli virkelig åndelig våken og lære å kjenne sin elendighet, sin fordervelse, sin spedalskhet. En må selv kalle fram igjen de inntrykkene Guds ord har gjort på hjertet, og la dem komme på ny; en må holde ut under Guds Ånds tukt; en må gjøre litt vold på seg selv. Det er ikke akkurat behagelig for kjødet.

Kanskje har en også i mellomtiden hatt vakre drømmer. En har drømt om alle slags ting som behager kjødet; en har drømt om det syndige, eller om det som ikke akkurat er syndig; kanskje har en i drømmene veltet seg i syndens søle. Kanskje har en drømt om evig salighet og en himmelsk lønn for dyden.

Og nå skal en våkne opp av alle disse drømmene og se den forferdelige virkeligheten: at en er et fordømt, fortapt menneske, et menneske på rask vei mot helvete. Dette er, kjære tilhørere – det kan ikke nektes – ikke akkurat noen behagelig sak for kjødet.

Og dette er nettopp den hindringen som gjør at mange ikke kommer lenger enn til de første rørelsene. At Guds ord gjør inntrykk på hjertet deres hver søndag, det liker de godt. Men at det skal slå rot hos dem og vise sin gjennomgranskende, rensende, skillende og skjærende kraft i hjertene deres – det lar de ikke skje. Til det har de ingen tålmodighet; til det flakker tankene deres altfor mye omkring; til det har de det forgjengelige altfor kjært. Å gå inn til Gud med alvor, det gidder de ikke.

Å leke med kristendommen, å gjøre den til noe en har en viss glede av en tid – riktignok bare som lek og spøk – det liker naturen godt nok. Men å gjøre den til hjertets hovedsak, å tre fram for Gud med ivrig og utholdende bønn om Den Hellige Ånds gave, villig til å få sin synd og skam stilt fram i lyset for seg – det er det bare få som finner bekvemt.

Men fordi sannhetens ord likevel har vakt en viss uro i hjertet, prøver en å bøte på uroen på andre måter. En trøster seg med at det tross alt ikke står så ille til med en; en har jo likevel glede av Guds ord og hører gjerne tale om det. Eller en søker roen i alle slags gjerninger: i å lese oppbyggelige bøker, noe mange i sin uforstand kaller å be; i å gå til andre som taler om kristendom, og snakke med dem; eller i alle slags oppofrelser en finner seg i for Guds rikes skyld.

Samtidig gjør en ikke lenger de grove kjødets gjerninger som en gjorde før: en banner aldri, drikker aldri, driver aldri utukt eller ekteskapsbrudd slik en gjorde før. Slik reiser en en bygning som en kaller kristendom, men som bare ser slik ut på lang avstand.

På grunn av dette skinnet begynner en å regne seg blant de fromme, blant de omvendte. En vil at alle skal se en slik, og til slutt kaster en seg til og med opp som veileder for de blinde og lærer for andre – enda en er død i synder. Dette er forferdelig. Midt i rent selvbedrag og skinn av kristendom er slike mennesker på nippet til å bli Frelserens verste fiender.

Se hvordan jødene bar seg at med døperen Johannes! I skarer strømmet de ut til ham i ørkenen. Det ble – jeg tør vel bruke dette uttrykket – mote blant folket å

gå til Johannes og høre ham. Hele jødelandet var fullt av lovord om døperen, og utallige ble truffet av hans alvorlige botsforkynnelse. Men hos de fleste ble det også med det.

Hadde de kunnet beholde sitt kjødelige sinn, og hadde han ikke krevd at de helt skulle oppgi kjødets ro, sorgløshet og sikkerhet, da hadde Johannes og botsforkynnelsen hans passet dem godt. Så lenge det så ut til å være nok med et overfladisk bifall, sto døperen i stor anseelse hos dem.

Men så skulle saken gå dypere. De så at de ikke slapp unna med en rask bot som på én gang kunne gjøre dem fri for den ubehagelige tingen som kalles omvendelse, og på én gang gjøre dem til borgere i Messias-riket med alle det gamle menneskets uvaner i behold.

De så at hele denne saken – og likeså at Messias, som Johannes varslet, skulle stå fram – hadde som mål og hensikt en grunnleggende forandring av hjertet. Ved denne forandringen ble en satt fri under tålmodig utholdenhet, ved å erkjenne sannheten og fornekte sitt jordiske sinn. Da ble de skuffet, og fra da av var ikke Johannes lenger deres mann.

Da hadde de alt mulig å utsette på ham. Noen ønsket: «Om han bare var litt høfligere!» Andre mente: «Han er da altfor streng og ubøyelig.» Et siv som svaier i vinden, ville de heller ha hatt. Andre gikk så langt at de sa: «Han har djevelen, han er forrykt i hodet» (Matt 11,18). Her ser vi hvordan det går med rørelsene når en blir stående ved dem og ikke lar det komme til virkelig alvor.

Å, mine kjære tilhørere! Jeg vet nok at det er mange sjeler blant oss som Guds ord har gjort et sterkt inntrykk på. Men jeg er svært redd for at bare få av dem er virkelig vakt. Er det ikke sant?

Hvis det var nok med det overfladiske bifallet en gir saken; eller hvis det var nok å høre ordet og så si: «Det var en riktig god preken»; eller hvis det var nok å sitte sammen og snakke om kristendommen; eller også hvis kristendommen besto i å få en betydelig kunnskap om den saliggjørende sannhet – er det ikke sant? – da var de fleste av oss på salighetens vei. Men selv om alt dette er godt, må dere ikke tro at saken dermed er avgjort. Da ville dere bedra dere selv sørgelig.

Først må en grave grunnen
før til tårnets topp en når;
kornet må i åkerbunnen,
ellers ingen høst en får.

Derfor ber jeg for Jesu skyld hver den som Gud har gitt noe vilje i hjertet til å bli et annet menneske: at han ikke ser lettsindig på denne store saken, men lar Den Hellige Ånd opplyse ham om hjertets fortapte og usalige tilstand, og at han for å få det ber inderlig om Den Hellige Ånd.

Frelseren har sagt: «Hvis da dere som er onde, vet å gi barna deres gode gaver, hvor mye mer skal da den himmelske Far gi Den Hellige Ånd til dem som ber ham» (Luk 11,13). La oss holde oss til dette ordet hans og be i tillit til det.

Vær viss på at det ikke er gjort med å snakke om kristendommen. Tvert imot: legger et menneske seg etter slikt snakk, blir han litt etter litt mer moden for helvetes ild enn andre. En etterfølger av Frelseren sa en gang at han ikke kunne tenke seg noen større smerte, noen større skam som Gud kunne la komme over

ham, enn at han lærte å snakke om Frelseren uten nåde, uten kraft og salvelse; derfor ba han inderlig om at dette ikke måtte hende ham. På sitt kraftige, gammeldagse språk sier han:

De folk om Jesus Kristus snakker,
men kjenner dog hans hjerte ei,
de ei for nåden ber og takker
og gransker ei sin egen vei;
for kjød og blod seg gjør kommode,
men gjør seg aldri noe surt;
se, det er kristendom på mode,
med verdens sminke vel besmurt.

(*«Gjør seg kommode»: gjør det bekvemt for seg.*)

At mange blir rørt, kan en ennå ikke regne for noen vesentlig velsignelse i ordets embete. Men når et eneste menneske blir alvorlig søkende, stille og vender blikket innover mot seg selv, da er det glede i himmelen og på jorden. For på denne veien blir en fattig i ånden, og det er de fattige evangeliets trøst kommer til gode, ikke de andre. De fattige blir beseglet som Guds barn, ikke de andre. Men er de barn, da er de også arvinger; da er de også frelst for all evighet.

III.

Men nå spør vi: Hvorfor er det så at mange som virkelig er vakt, ofte så lenge ikke trenger igjennom til nåden, men alltid bare må klage over sin fordervelse og ikke også kan glede seg i Frelseren sin? Med vakte sjeler menes de som ved Den Hellige Ånds lys og tukt er blitt ført til å se klart at de i seg selv er fordømte og fortapte skapninger, prisgitt Guds fordømmende rettferdighet uten Guds barmhjertighet i Kristus Jesus.

Mellom en slik sjel og hennes forbarmer står det egentlig ikke lenger noe som skiller. En salvet forfatter har sagt at det ikke skulle gå et kvarter før en sjel som er kommet til denne erkjennelsen, var glad og viss på sin frelse. Hva er da årsaken til at mange vakte så lenge ikke trenger igjennom til å vite at de har fred med Gud, og til å nyte denne freden?

Noen er nok vakt, men ikke grundig vakt. Vil et menneske få del i Herren Jesus, må han med sin innerste vilje tre ut av fellesskapet med synden. Han må komme med sitt mørke til Frelserens lys. Det må være viktig for ham å se mørket stadig klarere i Guds lys, også de mest skjulte trådene av mørket i hjertet, og ikke skjule noe for Herren.

Mange unngår lenge å bli avslørt på denne måten. Kanskje er de redde for å miste sin egen rettferdighet; kanskje nærer og pleier de ennå synden i hemmelighet og fører ved siden av livet i Gud også et annet liv i sitt eget jeg. Med andre ord: de vil tjene to herrer og ikke bli Herren Jesu udelte eiendom.

Slik krever de av Frelseren at han skal kaste sin rettferdighets kappe over deres skjulte kjødelige sinn og skjenke dem sin fred, enda de ennå har mørket kjært og ikke vil la det finere og skjulte fellesskapet de har med det, bli stilt fram i lyset. Men det skjer aldri.

Slik oppstår det krampetrekninger i det åndelige livet. Guds Ånd åpenbarer for sjelen den ene eller den andre vanarten. Men sjelen vil ikke regne den for så

alvorlig som den er i Herrens øyne. Sjelen vil ikke bekjenne seg skyldig og vil ikke la seg overbevise om at fellesskapet med denne synden – som kanskje ser svært liten ut – stenger veien til nåden for den. Heller søker den årsaken et annet sted, og slik blir den værende i sin mørke hjertetilstand.

Deres misgjerninger, som dere ikke vil erkjenne dere skyldige i, skiller mellom dere og deres Gud. Men den som bekjenner sin synd, får den tilgitt. Nettopp ved at han slik erkjenner seg skyldig, kan han finne sin forsoner og mellommann, og nettopp slik få kraft til å overvinne synden.

Ofte er det også bare fordommer, falske begreper, som stenger veien til nåden for de vakte. En slik falsk forestilling, som ofte ligger til grunn for denne ulykken, er at en mener og innbiller seg at erfaringen må komme før troen – enda Guds vei vanligvis er stikk motsatt. Gud sier: Tro først, så skal du erfare! Men det egenrådige mennesket sier: Nei, jeg vil ikke tro før jeg har erfart. Slik gjorde Tomas (Joh 20,25), og så langt kan enhver menneskelig fornuft komme: Det jeg en gang har erfart og sett, vil jeg tro. Slik er fornuften vår.

Denne slutningen duger ikke i Guds rike, og den sitter dessuten fast nok i alle mennesker; og ofte blir den befestet enda mer utenfra. En eller annen står fram og forteller hvordan det gikk ham da han ble benådet: hvordan han først ble ført inn i et stort mørke, et slags helvete; hvordan han var nær ved å fortvile; og hvordan lyset så på én gang, ved den eller den anledningen, gikk opp i hjertet hans.

Han legger ikke til hvordan han midt i mørket litt etter litt var blitt forberedt til troen, og ved troen til at dagen brøt fram i hjertet hans. Kanskje kan han heller ikke gjøre rede for det og forklare det, for det Gud virker i hjertets dyp, kan ofte ikke iakttas utenfra. Han forteller bare hvordan lyset gikk opp for ham ut av mørket, og hvordan han da kunne tro, noe som før hadde vært umulig for ham.

Ved siden av denne fortelleren sitter en ærlig sjel. Den hører på, blir forskrekket og tenker: «Noe slikt har du ennå aldri opplevd.» Og den bestemmer seg fast: «Før du opplever en slik botstilstand og en benådning du kan kjenne, kan og vil du ikke tro at du har fred med Gud ved Jesus Kristus.»

Men denne slutningen er falsk. Det er jo sikkert at mange blir ført slik som beskrevet, gjennom slike følbare og plutselige benådninger. Men må du derfor bli ført på samme måte? Blåser ikke vinden hvordan og hvor den vil? Har ikke Guds visdom de mest ulike veier å føre sine barn til herligheten på?

Se, derfor kommer mange så lenge ikke ut av hjertets elendige, mørke tilstand: de lager seg selv en forestilling om hvordan det må gå til. Særlig mener de at Frelseren først må komme dem riktig følbart nær, og at de først da har rett til å tro på syndenes forlatelse. Men hvor står det skrevet? Ingen steder.

Når du kjenner at du fortjener fordømmelse, når du kjenner din syndenød, så løft øynene opp til kjærligheten som er opphøyd på korset, og begynn å tro så godt du kan. Tro det som om du var et barn som fikk høre denne store saken for første gang. Ta imot den, bevar den og tenk over den i hjertet ditt. Begynn, om enn med engstelse, å undre deg over at du har en så fullgyldig forsoner og

borgen; begynn å glede deg over det; hold Kristi fortjeneste som et skjold mot ditt eget vantro hjerte og den ondes brennende piler.

Sannelig, da skal du snart merke noe av guddommelig kraft. Du skal snart kjenne at Frelseren virkelig ikke står så langt borte fra deg som du hadde trodd, og at han hjelper deg i dette arbeidet. Hold så fram med troens arbeid; da skal du til slutt bli beseglet med Den Hellige Ånd som Guds barn og arving, slik det står skrevet: «Da dere kom til troen, fikk dere til innsegl Den Hellige Ånd» (Ef 1,13) – ikke omvendt: «Da dere fikk innseglet, kom dere til troen.»

En annen falsk forestilling som en gjerne gjør seg, er at Frelseren er en frelser for de fromme, ikke for syndere. Å, hvor lenge kan et stakkars hjerte pine og plage seg med denne forestillingen! En frelser for de ulastelige er jo en selvmotsigelse. Det står heller ikke noe tydeligere i Bibelen enn at Jesus er en frelser for syndere, for de fortapte. Frelserens navn, at han ble menneske, hans liv, hans ord, hele evangeliet hans – alt forutsetter syndere, virkelige syndere, det vil si Guds fiender og overtredere, som har fortjent helvete.

Dette vet vi; dette mener vi også å tro. Men ser en nøye etter, er det bare få som tror denne sannheten. Der hører jeg en sukke: «Hadde jeg ikke gått så langt med syndene mine, ville jeg gjerne tro.» En annen mener: «Var jeg bare ikke så utro, ville jeg vel tro. Men jeg må erkjenne meg skyldig i alle ting og innrømme at jeg er fanget under synden.» En tredje sier: «Før jeg kan tenke på å tro, må jeg nødvendigvis først være mer botferdig, mer sønderknust.»

Overalt viser det seg en streben etter å tvinge fram en eller annen verdighet som en kan bære fram for Frelseren, i den tro at han skulle være en frelser for de verdige, ikke for de uverdige. Men, kjære sjeler, lær da å se alt dette i det rette lys!

Sann troskap og sann botferdighet springer først ut av troen. Bare når en har sett inn i Frelserens barmhjertige hjerte, får en drift til å ofre seg for ham, og samtidig vet en hvor stor en synder en er med alle sine synder. Med din utroskap, med din ubotferdighet, med din åndelige død passer du jo nettopp for din trofaste og levende Frelser.

Det er jo nettopp dette Herrens Ånd vil åpenbare for deg: at du er en fordervet synder. Og ikke bare at du har vært det i blindhetens dager, men at du fremdeles har et blindt, dødt, urent hjerte. I det bor det ingen lydighet, ingen oppriktighet, ingen kjærlighet til Gud, men det motsatte. Det er et hjerte som ikke engang er i stand til å ydmyke seg over sin fordervelse hvis ikke Frelseren gir det nåde til det. Med andre ord: at du er død i synden.

Men hvorfor vil Guds Ånd åpenbare deg dette? For å drive deg bort fra Frelseren? Nei, for å drive deg til ham, så du skal se på ham som din fullgyldige forsoner og mellommann. Han tar imot deg som en utakknemlig, som en død synder, og gjør deg salig – ikke for din skyld, heller ikke fordi du har forbedret deg, men ene og alene for sin egen skyld: for sin lydighet, for sin hellige kamp på Oljeberget, for sin kjærlighet til Faderen, for sine smerter, for sin død.

Han må bli din udelte frelser; han må ha hele æren. Selv om du var den aller mest fromme, vil ikke Gud vende blikket mot deg for din egen skyld. Men i Kristus og for Kristi skyld vil han gjøre deg salig som en synder, som en ugudelig, hvis du gir ham æren og tiltror ham det (Rom 4,5).

Se, dette er noen hindringer for troen hos de vakte. Men det er ikke mulig å regne opp alle disse snarene som synden eller loven legger ut, og som ofte er så skjulte. Hver og en må selv vende seg til sin forbarmer, fortelle ham hvordan det står til i hjertet, og be om hans råd og hans hjelp.

Da skal en slik sjel helt visst litt etter litt finne veien ut av mørket og inn i lyset og gå med faste skritt. Bare Jesus kan gjøre gangen vår sikker, ikke mennesker. Med ham må vi bli kjent, og for ham må vi legge fram saken vår; så blir dommen til slutt ført fram til seier.

IV.

Det står ennå igjen å tale om hvorfor mange som har funnet fred og syndenes forlatelse, likevel ikke kommer til sannhet i Kristus (Ef 4,21). Dette spørsmålet vil jeg svare kort og generelt på. Det finnes særlig to hovedavveier for slike sjeler: enten vender de tilbake til et verdslig sinn eller til et lovisk sinn. Men den rette veien er å bli hos Frelseren og i fellesskapet med hans kors.

Kort etter at de har fått syndenes forlatelse, blir mange lunkne og lettsindige og glemmer å våke og be. Dette kommer i stor grad av at de straks regner seg for fullkomne folk og kristne når de har erfart de første nådebevisningene fra Frelseren. De blir sikre igjen; de vikler seg igjen inn i de tingene som hører denne verdens ånd til; de leker med synden og tenker: «Jeg har jo nåde; det er jo i det store og hele i orden med meg; altså har små overtredelser ingenting å si.»

Slik blir de litt etter litt fanget under synden igjen. De mister også gleden i nåden, og til slutt er de i stand til å gjøre det til en læresetning at en kristen må forbli syndens trell. I beste fall blir det en sykelig, skrantende, kraftløs kristendom, som på et vis ser ut som kristendom, men som langt fra er sannhet i Kristus Jesus.

Andre går seg vill på en annen avvei. De kan ikke finne seg i at den gamle syndige naturen stadig skal røre seg i dem, også etter at Frelseren så herlig har åpenbart seg for dem i sin nåde. Det driver dem tilbake til loven igjen. De vil bøte på det onde ved egen vilje og streben, ved å løpe på egen hånd og med alle slags påfunn. Dermed fjerner de seg fra fellesskapet med Jesu død og kommer inn på egne veier.

Kanskje har de også tatt med seg alle slags forestillinger og bilder fra loven, fra den tiden da de først søkte fred med Gud, og over i nådestanden. Disse gamle bildene, som kommer fra loven og fornuften, reiser seg igjen i sjelen og driver dem ut av nådestanden. Slik blir en elendig igjen, uten saft og kraft. En mener at en nå er mer alvorlig enn under nådens milde styre, og står likevel ikke i sannhet i fellesskap med Guds Sønn. Hele Galaterbrevet vitner om denne avveien.

Salig den sjel som selv erfarer det den salige Luther priser Gud for når han sier: «Han skjenker meg daglig full forlatelse for syndene!» I dette ligger hele hemmeligheten ved helliggjørelsen. Herren føre oss nå alle på den trange vei for sitt navns skyld. Amen.

Fjerde søndag i advent: Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd

Joh 1,19–34

> Dette er Johannes' vitnesbyrd, da judeerne sendte prester og levitter fra Jerusalem for å spørre ham: Hvem er du? Da bekjente han og nektet ikke, han bekjente: Jeg er ikke Messias. Og de spurte ham: Hvem er du da? Er du Elia? Og han sier: Det er jeg ikke. Er du profeten? Og han svarte: Nei. Da sa de til ham: Hvem er du? – så vi kan gi dem svar som har sendt oss. Hva sier du om deg selv? Han sa: Jeg er en røst av en som roper i ørkenen: Gjør Herrens vei jevn, som profeten Jesaja har sagt. De som var utsendt, var fariseere. Og de spurte ham og sa til ham: Hvorfor døper du da, når du ikke er Messias og heller ikke Elia eller profeten? Johannes svarte dem: Jeg døper med vann, men midt iblant dere står den dere ikke kjenner, han som kommer etter meg, han som jeg ikke er verdig til å løse skoremmen for. Dette hendte i Betania på den andre siden av Jordan, der Johannes døpte.
>
> Dagen etter ser han Jesus komme til seg, og sier: Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd! Det var om ham jeg sa: Etter meg kommer en mann som er kommet foran meg, fordi han var før meg. Og jeg kjente ham ikke. Men for at han skulle åpenbares for Israel, derfor er jeg kommet og døper med vann. Johannes vitnet og sa: Jeg har sett Ånden komme ned som en due fra himmelen, og han ble over ham. Jeg kjente ham ikke. Men han som sendte meg for å døpe med vann, han sa til meg: Ham du ser Ånden komme ned og bli over, han er den som døper med Den Hellige Ånd. Og jeg har sett det, og jeg har vitnet at han er Guds Sønn.

Johannes døperen var den første evangelisten i Det nye testamente. Som evangelist viste han seg særlig i evangeliet vårt i dag. For da jødene kom til ham og spurte om han var Messias eller Elia eller profeten, bekjente han og nektet ikke. Han bekjente: «Jeg er ikke Messias, ikke Elia, ikke profeten, men jeg er en røst av en som roper i ørkenen: Rydd vei for Herren!»

Slik en røst klinger bort og ikke selv har noen betydning, slik ville også Johannes bare være en røst, en veiviser til Kristus, en som skulle vise vei og føre over fra den gamle pakt til den nye paktens midler. Derfor var dette hans store budskap til Israels folk: «Rydd vei for Herren! Gjør portene vide, så herlighetens konge kan dra inn! Han er den jeg ikke er verdig til å løse skoremmen for.» Og

dagen etter, da han så Jesus gå langs Jordans bredder, rakte han ut hånden og ropte: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!»

Slik viste han, som en sann evangelist, til Jesus, Guds lam. Og slik vil også jeg vise dere til Jesus – det skal jo være hovedoppgaven for en evangelisk predikant – når vi nå med Guds hjelp betrakter døperens ord:

«Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!»

Bønn. Å du Guds lam, som bærer bort verdens synd, forbarm deg over oss! Hjelp oss å betrakte din store Jesus-kjærlighet rett. Rett hjertene våre mot deg selv, ene og alene, så skal vi finne fred. Amen.

«Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» Slik roper Johannes døperen til dem som sto omkring ham, da han så Jesus nærme seg. Slik ropte apostlene til menneskeslekten. Og etter Guds vilje og ved hans barmhjertighet roper en det ennå til de dypt falne, men dyrekjøpte sjelene, til de fattige og elendige. Slik lyder ropet gjennom ordet og sakramentene, gjennom kirken og gjennom mang en frelst sjel.

Men innholdet i disse ordene er også kjernen i hele Den hellige skrift. Om det vitner loven og profetene, Det gamle og Det nye testamente.

Når Frelseren sier til disiplene sine: «Drikk av det! Dette er mitt blod, som utgytes til syndenes forlatelse» – når Peter skriver i sitt brev: «Han bar selv våre synder på sitt legeme opp på treet. Ved hans sår er dere blitt legt» (1 Pet 2,24) – når Paulus skriver til efeserne: «I ham har vi forløsningen ved hans blod, syndenes forlatelse» (Ef 1,7) – når Johannes sier i sitt brev: «Han er en soning for våre synder, og det ikke bare for våre, men også for hele verdens» (1 Joh 2,2) – se, da betyr ikke alle disse ordene noe annet enn dette: Han er Guds lam, som bærer bort verdens synd.

Og hvor mange ord fra Det nye testamente, ja, også fra Det gamle testamente, måtte jeg ikke ta med hvis jeg skulle nevne for dere alle de stedene der det tales om Jesus som Guds lam! Den levittiske gudstjenesten vitner om det og er en skygge av denne store åpenbaringen i Det nye testamente.

Påskelammet, som ble slaktet og spist hvert år, viste fram mot Guds lam i Det nye testamente. Les bare profetene! Les særlig profeten Jesaja – hvor herlig skildrer han ikke Frelseren som Guds lam! Les i Det nye testamente! Dere vil knapt finne en side der det ikke, nært eller fjernt, blir pekt på at Jesus er Guds lam, som bærer bort verdens synd. Overalt i sitt ord søker Gud å gjøre menneskene oppmerksomme på denne store sannheten, å lede dem til den og å prente den inn i hjertene deres. Ja, en kan si at denne sannheten er midtpunktet i all Guds åpenbaring til menneskene.

Og det er egentlig dette Jesu vitner har som oppgave å vitne om. De skal rope det til seg selv og til de sjelene som er betrodd dem: Her er Guds lam, Jesus Kristus! Her er Immanuel, her er trøst, her er kraft, her er fred og glede, her er syndenes forlatelse og evig liv, her er alt ditt hjerte i evighet kan søke og begjære!

Uten opphør skal vi vitne: Se, det er din Frelser, din forløser, som har kjøpt deg, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige, dyrebare blod og med sin uskyldige lidelse og død. Og derfor vil jeg også denne søndagen våge å holde

forsoningens dyrebare ord fram for dere og meg og rope det ut: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!»

Framfor alt må vi her legge merke til det lille ordet «Se!». Johannes døperen sto til slutt fram, etter at israelittene lenge hadde ventet og håpet på en Messias. Han forkynte at det etter ham skulle komme en som han ikke var verdig til å løse skoremmen for, og han vitnet om at han selv ikke var denne Messias.

Men da han dagen etter så Jesus nærme seg, hadde han knapt fått øye på ham før han pekte med fingeren på ham som de så lenge hadde ventet på – Israels trøst, som allerede Simeon og Anna hadde ventet på. Da ropte han til jødene: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» Se, det er din lovede konge!

Hvilket inntrykk måtte ikke dette gjøre på de menneskene som hørte det! Hvilken hellig oppmerksomhet må ikke Menneskesønnen ha vakt blant Johannes' tilhørere, nå som han selv sto fram og gikk der! Her trengte ikke Johannes å gi noen lang skildring og si: Slik og slik er han, det eller det sinnelaget har han, slik og slik viser han seg, han er saktmodig og ydmyk av hjertet.

Her trengte han bare å si: Se, der er han! Der ser dere ham selv. Løft øynene! Lær ham selv å kjenne! Det er Messias, det er forsoneren, han står midt iblant dere – lær ham bare å kjenne!

Straks de så ham, kunne det da bli avgjort hos hver sjel om dette Guds lam hadde noe som dro sjelen, om kjærlighet eller motvilje mot Frelseren rørte seg i den, om tro eller mistillit til ham tok makten i hjertet.

Det kan ikke nektes, kjære tilhørere: På dette punktet hadde Johannes noe forut for dem som i dag er evangelister. De ønsker å gi sjelene et inntrykk av Guds barmhjertighet, så sjelene tar imot Jesus som sin Frelser og lengter etter den frie nåden i hans forsoning som sitt smykke og sin æresdrakt. Johannes hadde noe forut for vår tid.

For han kunne peke med fingeren på Kristus, som selv sto der i egen person. Det er umulig i vår tid. For etter at Frelseren har fullført sitt offer, er han gått inn i Det aller helligste og har trukket seg tilbake i det skjulte, til han igjen skal komme fram og vise seg for alle. Inntil da kan ingen se ham.

Vil en altså lokke sjelene til Frelseren, slik han selv befaler, og rope til dem: «Se der Guds lam! Kom til ham, ta imot ham som deres visdom og rettferdighet, la dere forsone med Gud ved ham!» – vil en prente inn i dem: «Se, det er ham, dette er Guds lam!» – da må en først gi en skildring av ham, så menneskene kan vite hvem det tales om. For her gjelder ordet: «Midt iblant dere står den dere ikke kjenner.»

Men hvordan skal en skildre ham? Skal en fare opp til himmelen og hente Kristus ned? Skal en skildre hans usigelige makt og majestet, det umålelige omfanget av hans kongerike og herredømme, den guddomsglansen som omgir ham, som hele skapningen bøyer seg for i tilbedelse, og som himmel og jord en gang skal rulles sammen for som en bokrull (Åp 6,14)? Skal en skildre hans skapermakt og herlighet, og hvordan han sitter over kjerubene ved Guds høyre hånd? Er det dette en skal skildre, dette bildet en skal tegne av ham?

Eller skal vi fare ned i dypet og hente ham opp fra de døde og vise sjelene hvordan han nå fyller alt i alle?

Skal en skildre hans dommerembete: hvordan han har øyne som ildsluer og skal føre fram i lyset alt som er skjult i mørket, og åpenbare hjertenes råd; hvordan hele verden må stilles fram for ham, og hvert øye skal se ham, også de som har gjennomstunget ham; og hvordan han skal komme igjen på skyene med kraft og stor herlighet? Dette må en sikkert også si om ham.

Også Johannes vitnet i evangeliet vårt i dag om hans guddomsmajestet. Også apostlene har med stor frimodighet vitnet om at Gud har fastsatt en dag da han skal dømme verden med rettferdighet ved den mannen som han har utvalgt til det, og at han har gitt fullgodt bevis for alle ved å reise ham opp fra de døde.

Men dette er likevel ikke hovedtrekkene ved ham som apostlene pleier å framheve når de vil innby og lokke sjelene til fellesskap med ham. Johannes sier oss tydelig i dagens tekst hvordan en må skildre ham: som Guds lam, som forsoningslammet, det store påskelammet, det lyteløse Guds lam, som er ofret for verdens synder.

Etter sin oppstandelse har Frelseren selv lagt ordene rett i munnen på disiplene: slik skulle de vitne og forkynne om ham. «Slik måtte Messias lide,» sier han, «og stå opp fra de døde den tredje dagen, og i hans navn skal omvendelse og syndenes forlatelse forkynnes for alle folkeslag» (Luk 24,46 f.).

Slik har også apostlene gjort overalt. De forkynte Kristus, den korsfestede og oppstandne. De forkynte at det finnes en kjærlighet som har elsket oss først, og elsket oss helt til døden på korset. Og overfor galaterne roser Paulus seg av at han har malt Jesus Kristus som korsfestet for øynene deres, og at han ikke vet om noe annet å rose seg av enn Kristi kors. For han sier: «Det skal være langt fra meg å rose meg, uten av vår Herre Jesu Kristi kors! For ved det er verden blitt korsfestet for meg og jeg for verden.»

> Gå derfor, sjel, til Golgata, under Jesu kors å dvele, og betenk hvordan da trang
> til bot deg må besjele! Føler du ei der ditt mein, å, så er du hard som stein.

Sjel, følg meg en gang opp på Golgatas høyde! Her er Guds lam, som bærer bort verdens synd. Betrakt her i ånden det blodige skuet som viser seg for blikket ditt! Se, der henger han på korsets tre. De har dynget på ham all den hån de kunne tenke ut og finne på.

Livets fyrste henger der som en forbannet forbryter, forlatt av Gud og mennesker. Det er ikke noe friskt på hans legeme: fra fotsåle til hode er ingenting helt, her er bare sår, skrammer og åpne sår; de er ikke klemt ut og ikke forbundet og ikke oppbløtt med olje (Jes 1,6).

De har trykket en tornekrone inn i hans hellige hode. De har kledd av ham og kastet lodd om klærne hans. De har gjennomboret hendene og føttene hans. «Han er en orm og ikke et menneske, spottet av mennesker og foraktet av folk; han er utøst som vann, og alle hans ben skiller seg at; hans kraft er opptørket som et potteskår; hans tunge henger fast ved gommene» (Sal 22). Han roper: «Jeg tørster!» Da gir de ham eddik å drikke i den store tørsten hans.

Betrakt, sjel, din mellommann, hvordan han arbeider for å vinne deg! Se, det var dine smerter. Han led dem for deg, for deg, du syndige sjel, du som har fortjent helvete. Akk, tenk da på det! Skriv det i ditt hjerte med Åndens levende griffel, la det aldri gå deg av minne hvordan han har elsket deg!

> Se det jammerbilde der mellom jord og himmel henge! All hans kraft forsvunnen er, strømme blod hans kors besprenge. Å, hva sorg, hva jammersnød, nå er jo min Frelser død.

Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd – din synd! Ja, i dette hodet, fullt av blod og sår, i dette hodet som hån og spott hvilte på, i dette hodet som til spott var omvundet med en tornekrone; i dette ansiktet, dette bespyttede ansiktet, som ellers var fullt av guddomsmajestet, herlighet og nåde, dette ansiktet som all verdens makt ellers forferdes over og frykter; i dette ansiktet, som nå er så ille medfart, fullt av kuler etter knyttneveslag; i dette ansiktet, der døden – forbryterens død, en forbannet manns død – har trukket så dype og forferdelige furer; i dette ansiktet, der dødssvetten perler – i det kjenner troen igjen sin mellommann, sin forsoner, ham som har betalt all dens gjeld, Guds lam, som bærer bort verdens synd.

Akk, om det måtte lykkes Guds Ånd å prege denne forsonerskikkelsen hans dypt inn i mitt og deres hjerte! Om han ville prege den så dypt inn at den levde der og aldri kunne viskes ut, så hans navn, hans dyrebare Jesus-navn, hans kors alene måtte funkle og lyse i hjertets dyp!

Om vi da til alle tider kunne si til oss selv og holde fram for oss – i fristelsen til synd, i samvittighetens angst, når fienden anklager oss, i mørke timer, når vi ser mot evigheten, går inn i den og står for den evige dommerens trone: Se, det er Guds lam! Her er Immanuel, som har båret, sonet, utslettet og for evig forsonet ikke bare verdens synd, men din synd!

> Akk, preget Jesu dødsensmine seg evig i mitt hjerte inn! Så at på min forsoners pine var synlig rettet blikk og sinn! For akk, hva skylder jeg ham ikke? Jeg koster ham hans dyre blod; min lægedom er det å drikke, min vunde er for evig god.

Å, om Herren av sin nåde ville forklare Jesus, den korsfestede, slik i min og deres ånd at det ble vår kjæreste vane å betrakte vår forsoner og mellommann: i dødspinen han led for sine falne brødres synder, og i den brennende kjærligheten som drev ham inn i svelget av den mest forferdelige død!

Da ville vi ikke lenger la tankene flakke hit og dit. Da ville synden og loven ha mistet sin brodd i oss. Da ville vi dag og natt bare tenke på å elske ham som har elsket oss først og så høyt, ham, vår blodbrudgom, og på å leve for ham, lide for ham og dø for ham. Da ville han få ære av oss, og kjærligheten ville bli fullkommen i oss og gi oss full frimodighet på dommens dag.

«Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» Denne spottede Frelseren, han som ble løftet opp på korset, er Guds lam, som Johannes forkynte om og som vi taler om i dag. La andre søke sin ros hos mennesker og hos denne verdens avguder! La dem gape etter denne verdens forfengelige ting! La dem forspille sin sjels salighet for en rett linser, slik Esau solgte sin førstefødselsrett! La dem spille, danse og hoppe og fortsette slik til Herrens dag kommer!

Men du: betrakt din blodbrudgom, betrakt din mellommann, din Jesus, og gi deg hen til å elske ham som heter Immanuel! Han som lot seg drepe for deg, han som ikke holdt en eneste bloddråpe for så dyr at han ikke ga den for deg – han alene er verd at du gir ham ditt hjerte. Han har fortjent det. Han har jo vunnet

det, han har kjøpt seg retten til det, ikke med sølv eller gull, men ved at han ble Guds lam, som bar og sonet all verdens synd.

I Det gamle testamentes tid fantes det også anledninger da lam ble ofret. Påskelammet – det lammet som israelittene strøk blodet av på dørstolpene i Egypt – hindret jo morderengelen i å bryte inn da han slo egypternes førstefødte i hjel. Men alle disse offerne, og påskelammets blod med dem, hadde bare betydning og verd i kraft av lammet som ble ofret i Det nye testamente – i Jesu Kristi offer.

Han er det sanne offerlammet. Gud hadde utsett ham til det før verdens grunnvoll ble lagt, og i tidens fylde ble han åpenbart for å finne en evig forløsning. Offer og gave ville ikke Faderen ha, men et legeme hadde han dannet for ham, så han skulle bli et offer for verdens liv.

Så gikk da Jesus Kristus av sted, ren og uten synd, og lot seg villig drepe for sine brødres synder. Han opplot ikke sin munn, lik et lam som føres bort for å slaktes, og lik et får som tier når de klipper det. Han var et bilde på saktmodighet og ydmykhet, ja, han var selve tålmodigheten og langmodigheten. De slo ham, og han tålte det. De spottet ham, og han hørte det og skjelte ikke igjen. De førte falskt vitnesbyrd mot ham, og han lot det skje. For han visste at denne lidelsen var nødvendig for at hans brødre skulle bli frelst.

De naglet ham til korset, og han ba for dem: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør!» De gjorde ham alt ondt, men han elsket dem og forløste dem – ja, selv bødlene – med det blodet som rant under mishandlingen deres. For det rant også for dem, uten at de visste det.

> Hvor var den venn som gjorde det som han, som dø, som han, for sine fiender kan?

«Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» Med denne sin offervilje, med sin tålmodighet, med sin villige overgivelse til Guds vilje, med sin kjærlighet helt til døden, med sin dødskamp og sin blodige svette har han forsonet verden – verden som var falt fra Gud, verden som Guds vrede hvilte over. For han, mellommannen mellom Gud og mennesker, bar *våre* synder og har tatt hele Guds vrede over synden på seg.

Å, for en forferdelig byrde: alle synderes synder! Men Gud være lovet: Lammet har seiret! Det har holdt ut, det har båret dem. Offeret er fullført, det trengs ikke noe offer mer. Overtredelsen er stanset, synden beseglet, misgjerningen sonet, den evige rettferdighet ført fram (Dan 9,24). Han har funnet en evig forløsning. Jesus Kristus har båret syndene og tatt dem bort, slik at de i evighet ikke mer skal huskes for Faderens ansikt.

Å, det er et overmåte vakkert og treffende uttrykk Johannes bruker om dette: «som bærer bort verdens synd», det vil si: som tar den bort ved å bære den. Den er altså ikke lenger til stede. Den er altså senket ned i glemselens hav. Den kan altså ikke lenger stille seg mellom meg og min Gud og skille oss. Den er begravet, dekket til, skjult og sonet i Lammets sår.

> Å avgrunnssvelg, som alle synder har slukt for oss i Kristi død! Nå rett vår karskhets tid begynner, nå frykter vi ei dommens nød. Fra korset lyder evig ned: Barmhjertighet, barmhjertighet!

«Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd» – *verdens* synd! Hvor allmenn, hvor vidtfavnende! Altså ikke bare hans landsmenns synder, ikke bare Guds folks synder, ikke bare det ene eller andre fromme menneskets synder, ikke bare hans fremste tjeneres synder. Akk nei, verdens synder har han tatt bort! Altså er alle menneskers sjeler kjøpt, vunnet, forløst og forsonet. Alle verdens folkeslags synder, de svarte, de brune og de hvite menneskenes synder, har vår Frelser båret.

Sjel, bedrøvede sjel! Det er gledelige ord, det er et gledelig budskap at verdens synder ble tatt bort. Da gjelder det altså også deg, også meg. Også jeg er regnet med. Også på min arme, syndige sjel har den trofaste Frelseren tenkt da han begynte sin tunge gang til Getsemane og Golgata. Er det mulig – også på meg? Ja, slik er det! Johannes vitner om det, apostlene roper det ut: «Han er en soning for verdens synder.» Det sier de frimodig.

Det er en barmhjertighet for alle, en nåde for alle, som følgelig også når meg, fritt og fullkomment. Det er noe å tilbe for, noe å love og takke for, noe å prise uten opphør. Nå trenger ingen synder lenger å fortvile. Den som fortviler, krenker Guds ære. Den som angrer, hvem han så er, skal komme til ære. Om hans synder så var blodrøde, skal de bli snøhvite, og var de som skarlagen, skal de likevel bli hvite som ull i Lammets blod.

«Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» Å, hvor skulle ikke hjertet hoppe og springe i oss, hvor skulle vi ikke fylles med kjærlighet, takknemlighet og tilbedelse ved dette glade, salige budskapet om Guds lam! Men en hører dette budskapet år ut og år inn. En er vant til det, en tror at det nå en gang må være slik. En er ikke rådvill over syndene sine, en kjenner ikke byrden av dem. Derfor er det likegyldig for de fleste om syndene er der eller er tatt bort.

Å, kjære brødre og søstre, la oss da våkne opp av denne kaldsinnigheten, denne likegyldigheten! For den er den største hån vi kan påføre Frelseren. La oss da også en gang begynne å prise Lammet som ble slaktet. La oss da også en gang gi ham æren!

> Å syndere, kom nå og se i hans hjerte, betrakt hans krone, hans sår og hans smerte, og søk å dra til dere enda flere som samles til den korsfestedes ære!

Men den som forkaster dette, den som forakter forløsningen ved Kristus, hvordan skal han bli hjulpet? Den som forkaster Jesus for øyenes lyst, kjødets lyst og et hovmodig vesen, eller fordi han henger ved det jordiske – hvordan skal han bli hjulpet? Den som nå på egen hånd vil stille seg fram for Gud, enda Kristus alene har ryddet veien for oss syndere – hvordan skal han bli hjulpet? Akk, hans synd blir over ham. Guds vrede blir over ham, den vreden som brenner ned til det nederste helvete, vreden fra Den Hellige, som i fullt alvor er fiendtlig mot synden.

Eller skulle det være noen blant oss som bevisst eller ubevisst mener at Frelseren ble martret til tidsfordriv, og at han bare sonet verdens synder til tidsfordriv? Han må selv ta følgene av sin villfarelse. Nei, kjære brødre og søstre! Herren krever av oss en lønn for smertene sine, og den lønnen er vi selv. For sitt offer krever han ikke noe annet enn oss selv, vårt hjerte helt og udelt. Sjel, nøl ikke lenger! Gi ham det; han har fortjent det.

Å, hva vil det ikke bli en gang å få takke ham ved hans føtter i den glade evigheten, sammen med skarene av de fullendte rettferdige!

> Hvert sår hans legem bar, for meg et offer var; og fast vi derpå bygge, til gjensyn lenges trygge, hvor vi med fryd gjenkjenner hans sår på føtter, hender.

Å, hva vil det ikke bli for en dag, når den ene sjelen står på Sions berg ved siden av den andre, viser den andre Forløseren og sier: «Se der Guds lam!» Men det trenger ingen sjel. Hver sjel skal selv se Guds lam. For han skal selv være solen, og solen skal en jo skue i det evige lyset. Ja, da skal en gi ham æren.

> Når hist jeg kneler for Jesu trone, skal jeg bekjenne med engletone hva sannhet er: Å Lam, din blodstrøm, din bitre pine, din død på korset meg har blant dine forsamlet her.

Da skal også jeg si, når jeg står ved portene til det nye Jerusalem:

> Lam, for meg du slaktet var, ene det meg hjulpet har.

Akk, kjæreste Frelser, la oss da rett forstå at ditt blod alene kan hjelpe oss! Før oss inn i fredens evige land, i det himmelske Kanaan, dit du vil føre inn alle som selv vil komme dit. Amen.

Juledag: Frykt ikke! For se, jeg forkynner dere en stor glede

Luk 2,1–14

«Og det skjedde i de dager at det gikk ut et bud fra keiser Augustus at all verden skulle skrives inn i manntall. Dette var den første innskrivning, i den tid Kvirinius var landshøvding i Syria. Og alle gikk for å la seg innskrive, hver til sin by. Også Josef dro opp fra Galilea, fra byen Nasaret, til Judea, til Davids by, som heter Betlehem, fordi han var av Davids hus og ætt, for å la seg innskrive sammen med Maria, sin forlovede, som var med barn.

Men det skjedde mens de var der, da kom tiden da hun skulle føde. Og hun fødte sin sønn, den førstefødte. Hun svøpte ham og la ham i en krybbe, fordi det ikke var rom for dem i herberget. Det var noen gjetere der på stedet som var ute på marken og holdt nattevakt over flokken sin. Og se, en Herrens engel sto hos dem, og Herrens herlighet lyste om dem. Og de ble meget forferdet.

Men engelen sa til dem: Frykt ikke! For se, jeg forkynner dere en stor glede – en glede for alt folket. I dag er det født dere en frelser, som er Messias, Herren – i Davids by. Og dette skal dere ha til tegn: Dere skal finne et barn som er svøpt og ligger i en krybbe. Og med ett var det sammen med engelen en himmelsk hærskare, som lovpriste Gud og sa: Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag.»

I dag feirer vi vår høylovede forløsers fødselsfest. Denne festen er grunnen til alle de andre kristne festene. Hvis vi ikke turte feire denne dagen, ville vi heller ikke feire noen av de andre. Ja, hva sier jeg? Var ikke Kristus født, tror jeg verden ikke lenger ville ha funnes. Den Allmektiges hevnende nidkjærhet ville for lenge siden ha fortært den i dens synder. Men Gud være lovet! Herren er født. Ære være Gud i det høyeste! Frelseren er født.

Hos oss passer det riktig godt sammen, det denne festen betyr og tiden da den feires. På denne tiden har vi de korteste dagene, mye natt og lite dag. Slik så det ut da Kristus ble åpenbart på jorden. Slik ser det fremdeles ut overalt, og i alle hjerter som ennå ikke har hørt og erfart noe om at Gud ble menneske. Mørke dekker nå jorden, og mørket ligger over folkene og hjertene. Det er vinter i hjertet før rettferdighetens sol går opp der.

Men livets sol har vendt seg til den fattige menneskeslekten. På denne tiden begynner solen, om en tør si det slik, å nærme seg jorden igjen, for den korteste

dagen er alt forbi. Slik har åndenes sol i Kristus vendt seg til verden og nærmet seg den – den solen som gir liv, lys og varme til alt, og uten den er og blir alt dødt.

Kjære tilhørere! For en velgjerning vi har fått ved at Guds Sønn ble menneske!

Var dette barn ei født på jorden, enhver av oss fortapt var vorden.

Hvilken tid vil være lang nok til å fatte og tenke helt igjennom hvor stor denne velgjerningen er, denne evig uutsigelige barmhjertigheten der Gud bøyer seg så dypt ned? Hvor skal de fullendte rettferdiges ånder hente ord til å prise Gud for hans evige miskunn, som er åpenbart i Kristus? Også vi er kalt til denne salige gjerningen. Vi har like god grunn til det som de som alt ser hans ansikt. Dette vil vi tenke nærmere over når vi ser på ordene som engelen ifølge evangeliet vårt brakte gjeterne:

«Frykt ikke! For se, jeg forkynner dere en stor glede – en glede for alt folket. I dag er det født dere en frelser.»

Bønn. Høylovede Frelser! I dag feirer kristenheten din fødselsfest. Gi også oss en rett julevelsignelse i dag. Se til vår fattigdom! Se hvor kaldt og vinterlig det er i hjertene våre. Vi trenger å bli forfrisket og fornyet i ånden, det vet du. Å, Herre, så gi oss av nåde det vi trenger, for din hellige fødsels skyld og fordi du ble menneske. Amen.

«Frykt ikke!» – slik begynte engelen å tale til de forskrekkede gjeterne – «Frykt ikke!» Det var svært naturlig at gjeterne ble redde. For like før heter det: «Og se, en Herrens engel sto hos dem, og Herrens herlighet lyste om dem.» Vi må sette oss inn i hvordan gjeterne hadde det. De voktet flokken sin på marken. Mange netter hadde de alt vært der ute uten at noe uvanlig hadde hendt dem.

Nå brer det seg med ett en himmelsk glans rundt dem. Det blir helt lyst i den mørke natten, Herrens herlighet lyser om dem, og et himmelsk sendebud trer fram for dem. Da ble de, som det står skrevet, meget forferdet. Ved synden er vi sunket ned i kjødet, og dette kjødet kan ikke annet enn forferdes når noe fra en høyere verden nærmer seg det, noe som ikke har kjød på seg. Slik ble gjeterne forskrekket da de så den himmelske åpenbaringen. Derfor sier engelen til dem: «Frykt ikke!»

Likevel er det svært bemerkelsesverdig at budskapet om at Herren trådte inn i verden, begynte sitt evangelium med ordene: «Frykt ikke!» For de neste ordene, «I dag er det født dere en frelser!», har en dypere og mer allmenn betydning. De gjelder egentlig ikke bare gjeterne, men hele menneskeslekten. Ved disse ordene sto gjeterne, om jeg tør si det slik, bare som representanter for hele menneskeheten, og det gjorde de også her, ved ordet «Frykt ikke!»

Dette ordet er sagt til hele menneskeheten. Det er som om Herrens engel i dag ropte til oss og til alle mennesker: «Dere menneskebarn, frykt ikke!»

Kjære tilhørere! Helt siden Adam falt fra Gud og slekten hans fikk navnet syndere, har det mennesket som ikke har tatt imot forsoningen ved Kristus, levd i stadig frykt og angst. Det engster seg og frykter for Gud, slik en forbryter frykter for dommeren og bøddelen. Det frykter for døden, som den daglige erfaring viser og Skriften også bekrefter (Hebr 2,15). Det frykter for dommen, når det skal bli åpenbart hvordan det står til med det innvendig.

I hvert menneske, selv i det råeste, er det en hemmelig uro, en hemmelig engstelse og et ubehag ved tanken på dommen og den brennende nidkjærheten som skal fortære de gjenstridige. I tillegg kommer mye angst og frykt utenfra: fra naturkreftene, som truer og skremmer oss, fra andre mennesker, fra de timelige kårene våre og lignende. Derfor er det et sant ord som Bibelen sier: «Menneskets liv er bare frykt, sorg og håp.»[1]

Denne tilstanden hos mennesket har sin egentlige grunn i den onde samvittigheten. Før fallet fryktet mennesket ikke for noe, for det sto i det innerste fellesskap med sin skaper, og «er Gud for oss, hvem er da imot oss?» (Rom 8,31). Etter fallet frykter det for alt, for det har en ond samvittighet. Fordi det er en synder, tror det ikke at Gud har noen fredstanker mot det, bare vredes- og hevntanker.

Se på våre første foreldre i paradiset! Da de hadde gitt etter for synden, tok det fortrolige forholdet mellom dem og Herren slutt. De gjemte seg for ham da de merket at han var nær. Og Adam sa selv hvorfor: «Jeg hørte din røst i hagen, og da ble jeg redd» (1 Mos 3,10). Se, slik er det med oss; slik står det skrevet i vårt indre. Så lenge en sjel ikke har smakt forsoningen under Kristi kors, lever den i en slavisk, uutholdelig frykt for Herren. Den har ingen tillit til ham, ikke den aller minste.

Jeg vet nok at kristenheten i våre dager, som mener seg opplyst, benekter disse sannhetene. Mange snakker om en god far som er så godmodig at han ikke kan vise sine uoppdragne og vanartede sønner en sur mine, og som lar seg behandle akkurat som de ondskapsfulle guttene hans vil. Mange snakker også om veloppdragne barn som nok har sine svakheter, men svakheter som en ikke behøver å ta så nøye, fordi den hjertensgode faren ikke tar det så nøye med dem.

Når en hører menneskene i vår tid snakke, må en bli forbauset over hvor stor kjærlighet disse fødte syndere, disse vredens og djevelens barn, må ha til Gud, og hvor godt de må stå seg med ham. Kjære tilhørere! Enten en tror det eller ikke: Alle disse løgnene er ikke annet enn forsøk fra fordømmelsens barn på å få sjelens indre angst til å tie, og det høylytte ropet etter forløsning og syndenes forlatelse som finnes i hvert menneske. De vil overdøve sannhetens stemme i hjertet. Og det kaller de visdom.

Men stryk bare ferniss over det indre deres så lenge dere vil. Legg bare på det onde såret det plasteret som dere mener leger, så lenge dere vil. Lat som om dere er rene og friske når dere har lagt plasteret på, og hold fast ved denne innbilningen så lenge dere kan. Se, det kommer likevel en dag, en sannhetens dag, en åpenbaringens dag. Da skal sminken falle av dødningansiktet deres, og dere skal bli åpenbart som det dere er: fortapelsens barn, forbannede som er overgitt til den annen død.

Kjære tilhørere! Til budskapet om at den levende Gud er blitt menneske og har åpenbart seg på denne jorden, hører ordet: «Frykt ikke!» Tenk om vi syndere fikk dette budskapet: Den allmektige Gud er kommet til denne verden – og ingenting trøstefullt ble lagt til. Hva ville vel hjertets første tanke være? Hver den som er ved sine fulle fem og ikke vandrer i drømmer, i syndedrømmer

[1] Trolig etter Siraks bok 40,1–2.

– hvert tenkende og gudfryktig menneske – ville visselig bli fryktelig forferdet. Han ville tenke: Herren er kommet for å holde dom. Han vil hjemsøke syndene våre, min gamle syndeskyld.

Men hør nå engelens ord: «Frykt ikke!» Dette er hans første ord; dette står først i budskapet om at Gud ble menneske. Frykt ikke, dere fattige gjetere! Frykt ikke, du Israels folk, som i lang tid har kalt Herrens vrede ned over deg og modnes for hans dom! Frykt ikke, dere syndere, dere store syndere, dere gamle syndere, dere syndere som er lesset med fryktelig skyld, dere mennesker som har kledd dere i forbannelsen som i et klesplagg, dere sjeler som Moses alt har brutt staven over – frykt ikke!

Vår Herres fødselsdag er ikke en fryktens dag, men en gledens dag. «Se, jeg forkynner dere en stor glede!» Legg merke til det, vil engelen si: Noe fryktelig, noe som dere må forferdes over, noe som gjør de engstede sjelene deres enda mer angstfulle – noe slikt forkynner jeg dere ikke. Jeg har et annet budskap å bringe dere, et herlig gledesbudskap.

Men det gjelder ikke bare dere. Det gjelder alt folket. Det gjelder Israels folk, det gjelder hedningene. Det skal forkynnes over hele jorden. Det skal trenge fram også til vårt land, også til vår bygd, også til vårt sted. Og det er ikke bare vi som skal få del i denne gleden. Nei! Alt som heter menneske, skal nyte den. Denne gledens ild skal bre seg over alle øyer og hav, over de fjerne øyer. Fra den ene enden til den andre skal jorden bli ett eneste stort, sammenhengende gledessted.

Å, hva er denne jorden uten dette ordet om den store gleden! Sannelig ikke annet enn en skueplass for jammer og elendighet, et sted for forvirring, et sted som Herren har forbannet, og der en ikke kunne gjøre annet enn gråte, fordi vi er så forstøtt og elendige. Finnes det en flekk på den bebodde jorden, finnes det et sted, finnes det en familie der det ikke er en eller annen slags elendighet og forvirring, der det ikke er noe å sukke over og ingenting igjen å ønske?

Vi står på støvet av slektene som gikk før oss, og vil bygge forhåpningene våre på det. Våre etterkommere vil stå på vårt støv og kanskje ønske det samme, hvis de ikke lar Gud gjøre dem visere enn fedrene deres. Den ene slekten etter den andre må vandre gjennom angsten i dette livet og gjennom dødsangsten. I sannhet, en må være riktig nytelsessyk når en vil kalle dette fattige, jammerlige livet et liv i paradiset, slik mennesker i vår tid ofte gjør.

Hvor er da de lykkelige som det snakkes så mye om? Jeg har ennå ikke sett noen av dem. Men jeg har sett en stor mengde mennesker som har misunt sin neste et gode han ikke eide, og som har forestilt seg og ønsket seg en tilstand som ikke finnes noe sted. Det er drømmer! Det finnes ikke noe annet gode i denne verden enn Guds fred ved Jesus Kristus.

Se på de menneskene som ikke har Kristus, og som likevel ser ut som om de var fornøyde og lykkelige. Hva er det som gjør dem så glade og oppspilte? Kanskje har de spist et godt måltid. Eller de har hisset seg opp med vin og annen drikk. Eller de har lært seg kunsten å kvele alt alvor og all sannhet i seg. Eller de har brukt andre midler for å drive bort tanken på sin elendighet, sine sorger og sin sanne tilstand.

All glede utenfor Kristus er ikke annet enn at en for et øyeblikk glemmer sin egen tilstand. Men lykkes ikke dette, er all glede ødelagt. Og selv om jorden var et paradis og det ikke fantes noen elendighet på den – evigheten, kjære tilhørere, den alvorlige evigheten, og anelsen om den i menneskets bryst, og synderens frykt for den – i sannhet, det ville være nok til å drive gledessmilet helt bort fra ansiktet.

Å, hva ville dette livet være uten en frelser! Men se, hør, kjære brødre! Inn i denne fattige verden, til disse fattige skapningene som kalles mennesker, til oss roper engelen i evangeliet vårt: «Frykt ikke! For se, jeg forkynner dere en stor glede.»

Men hva er det da for en så stor glede? Er det noe jordisk med i spillet, siden gleden skal være så stor? Skal fattigdommen vår bli avhjulpet? Eller skal vi få en god arv? Eller er vi bedt til et hyggelig gjestebud der vi ikke behøver å betale? Eller skal et eller annet jordisk ønske bli oppfylt for oss? Nei, ikke noe av alt dette – «I dag er det født dere en frelser.»

Skulle det virkelig være umaken verdt, kjære tilhørere, å glede seg over dette budskapet, når det verken gjelder penger eller gods, ære eller anseelse eller livets nytelser, men bare åndens salighet? Skulle det også være umaken verdt å kalle dette budskapet et ord om en stor glede? – Ja, dessverre må en spørre slik. Hvor mange er det ikke i den såkalte kristenheten som er like likegyldige overfor dette store budskapet som om de fikk høre at det var født en sønn til keiseren av Japan!

Hvis en engel i dag viste seg for oss og sa: «En frelser er født deg!», hvor mange blant oss ville da tenke ved seg selv – å, jeg tror svært mange: Jaså, er det bare det, ikke noe annet? Er det bare det, kunne engelen godt ha blitt hjemme. Men er det ikke sant? Hvis vi ved en slik åpenbaring fikk høre at det var en skatt å finne her eller der, som kunne gjøre oss rike, da ville vi ikke lenger få sove av glede og forventning om det som skulle komme.

Er det ikke slik? Jeg spør: Er det en eneste sjel blant oss som ikke ville bli fylt av den mest levende glede hvis den fikk høre om en skatt som var å finne? Og for hvor mange er det virkelig et gledesbudskap at en frelser er født? Min Frelser! Vi er svært jordisk sinnet, og du er svært lite kjent blant det folket som kaller seg etter ditt navn.

Jeg vil fortelle dere en historie, en svært bemerkelsesverdig historie, den mest bemerkelsesverdige historien som har hendt siden verden ble skapt. Men jeg merker på hvordan dere spisser ørene, at dere venter et eventyr. Men slik er det ikke. Historien jeg vil fortelle, er sann, helt sann. Før skal himmel og jord forgå enn noe av sannheten i den kan tas bort.

Hør altså: For atten hundre år siden ble alle tings skaper født av en jomfru i Betlehem i jødenes land, som et fattig menneskebarn. Med årene ble han en gutt, en ungdom, en mann. Han levde som en gjest og fremmed her nede. Til slutt gikk han hen og led den bitreste død. Og alt dette for vår skyld, for å forløse oss – ikke først og fremst fra den legemlige elendigheten, for den tar likevel slutt av seg selv, men fra «alle synder, fra døden og fra djevelens makt».

Han er «vår Herre, som har kjøpt og vunnet oss, meg fortapte og fordømte synder, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige, dyrebare blod og med sin uskyldige lidelse og død, for at jeg skal være hans egen og leve under ham i hans rike og tjene ham i evig rettferdighet, uskyld og salighet». Den som har ører, han høre!

Denne store gleden forkynner jeg dere. Den gjelder dere, bekymrede og tvilrådige sjeler, dere som til nå riktignok har erfart noe i hjertet om egen elendighet, men ennå ingenting eller bare lite om en frelser. I dag skal dere ta engelens ord riktig til hjertet og for en gangs skyld våge å glede dere over at dere har en frelser. Klaget har dere jo lenge nok.

Den gjelder dere, dere benådede ånder! I dag skal dere på ny glede dere over forbarmeren deres. Fødselsdagen til deres konge og forløser skal bli en særlig fest- og nådedag for hjertene deres.

Den gjelder dere, unge mennesker – du fattige flokk som er solgt under synden, du fattige ungdom som regner en vanvittig dans, en dyrisk tilfredsstillelse av lystene dine, for den høyeste gleden i livet. Hør da! En frelser er født deg, en mann som på et øyeblikk kan løse deg fra djevelens snarer, ja, som kan frelse deg, og det ennå i dag, fra helvete, som du så blindt løper mot.

Å, syndere! Å, medsyndere! La oss tilbe i støvet, for i dag er det født oss en frelser. – En frelser! Hvis en satt og vansmektet i et dypt fengsel uten noe håp om å bli satt fri, og fikk høre om en mann som kunne og ville befri ham, ville han da ikke glede seg og gripe til med begge hender? Hvis en svømte i et stort vann og holdt på å synke, og en hjelpende hånd viste seg, ville han da støte den fra seg? Visselig ikke.

Men vi, vi er de menneskene som sitter i fengsel. Vi er de dødsdømte som vannet går helt inn til sjelen på; det vil drukne den og overgi den til den evige død. Jesus er Frelseren, han er redningsmannen. Skal vi støte ham fra oss?

Skal det være forgjeves for oss at den store Gud, alle tings skaper, er blitt et fattig menneskebarn og i det syndige kjøds skikkelse har reist den falne skapningen opp igjen? Det som etter Guds råd er bestemt til et frelsende legemiddel for hele den dødssyke menneskeheten – skal vi være de eneste det ikke skal vise sin kraft på?

Min Gud, for et ansvar! Nei, kjære brødre! Guds frelsende nåde er åpenbart for alle mennesker, altså også for oss. Jesus er kommet for å frelse syndere, altså også oss.

Velan da, den som mener det godt med seg selv, han gripe til! Se, sjel, her er din Frelser, din forbarmer! Han har iført seg kjøtt og blod, enda han er Faderens enbårne. Han er blitt et fattig lite barn, enda han er alle herrers Herre. Svært foraktet og ringe er han blitt. I en stall ble han født, i en krybbe lå han. I usle filler ble han svøpt, han som hadde herlighet hos Faderen før verdens grunnvoll ble lagt. Å, hvor stor er Guds kjærlighet til en slekt av syndere som har fortjent fordømmelse!

Hvor stort må vårt sår være, når Guds Sønn måtte lege det på denne måten! Tror du det? Kan du ennå ikke tro det, så be ham bare om troen, for han alene kan gi deg den. Treng deg fram til ham, hvordan du enn er.

> Hvordan du er, du Frelseren deg nærme, og kommer du, så vil han deg beskjerme. Hvor syndefull du er, hvor full av brøste, ett hjerte slår dog enn for deg å trøste. For den som dypt sin syndeskyld erkjenner og ikke tror at egen kraft omvender, men sønderknust for Jesu fot seg kaster, gikk aldri enn fortapt blant verdens laster.

Du evige kjærlighet! Du evige liv, som av kjærlighet har gitt deg inn i vår elendighet – hvilken drift må vel ha beveget deg? Hva kunne du gjøre mer, hva kunne du ofre mer for oss enn det du har ofret, nemlig deg selv? Men se, det rører oss ikke, det går oss ikke til hjertet at du har elsket oss slik. Vi forblir kalde og følelsesløse. Det er uforsvarlig; det er forferdelig hvor mørkt, dødt og kaldt hjertet vårt er mot deg. Skulle ikke hvert pulsslag da være en takk og hvert åndedrag en lovsang?

Men slik er det ikke. Hvert år feirer vi dine fester: din fødselsfest, din dødsfest, din oppstandelses- og himmelfartsfest. Men sannelig, du er likevel svært glemt blant oss, og du og din store kjærlighet blir vel også ofte foraktet. Å, la ikke tordenen fra din dom bryte inn over oss ennå, du Løve av Juda, siden hjertene ikke vil ta imot deg som Guds Lam.

Ha enda mye mer tålmodighet med oss! Send oss din Hellige Ånd, og øs ham ut over oss! Ryd alle hindringer bort, bryt deg selv vei til oss. Bryt igjennom, du som kan bryte gjennom alle bånd, inntil alt, alt ligger for dine gjennomborede føtter, og alle tunger sverger deg troskap: «I Herren har jeg rettferdighet og styrke!» Amen.

Andre juledag: Lovsangen fra de himmelske hærskarene

Luk 2,14

«Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag.»

I dag vil jeg tale til dere om den lovsangen fra de himmelske hærskarene som gjeterne fikk høre i Kristi hellige fødselsnatt. Vi vil sammen se på de tre delene av denne lovsangen i den rekkefølgen de står.

I.

«Ære være Gud i det høyeste!» – eller som det egentlig heter i grunnteksten: «i de høyeste høyder». Dette er det første ordet englenes skare har med seg ned til denne jorden, og med det begynner de lovsangen over Kristi fødsel. Med sine rene, hellige engletanker farer de først opp i de høyeste høyder. De begynner lovsangen hos Gud, som sendte sin enbårne Sønn til jorden og ordnet hele den store frelsesplanen da Jesus Kristus ble menneske.

De vender blikket mot det som nå skjer, og mot det som skal komme. Da forstår de i Ånden at denne store hendelsen ikke kunne føre til noe annet enn Guds største herliggjørelse: at deres konge, deres tilbedte hersker, ble født som et fattig menneskebarn. Derfor begynner de lovsangen med disse ordene: «Herlighet, eller ære, være Gud i det høyeste!»

«Ære være Gud i det høyeste!» Ja, i det høyeste får han alltid æren. De tusen ganger tusen som står rundt tronen hans, de hellige englene og åndene, holder aldri opp med å herliggjøre og prise ham som er, og som var, og som kommer. «Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskarenes Gud!» – slik lyder det i det høyeste (Jes 6,3).

De priser ham når de ser hans ansikt og i tilbedelse betrakter den guddommelige majestet og klarhet som omgir ham. De priser ham når de skuer inn i dypet av hans guddommelige fullkommenhet. Men de priser ham også for gjerningene hans, for at han har skapt verden og holder den oppe. Derfor lovsynger morgenstjernene og alle Guds sønner ham (Job 38,7).

Også her nede på jorden tjener alt til hans herlighet og ære, og det må tjene til det. Den umælende skapningen priser ham uten å vite det. Fuglen som sitter på greinen og stemmer i med morgensangen sin, priser ham som har skapt den, holder den oppe og gir den dens daglige føde. Hvert dyr er en lovsang til ham som har skapt det.

Gresstråene som vokser på jorden uten menneskehjelp, blomsten på engen som vi går over om sommeren og våren uten å legge merke til den, regndråpen som faller fra himmelen – alt forkynner Guds ære. Hver skapning i himmelen og på jorden og under jorden og på havet, og alt det som er i dem (Åp 5,13), alle land, hele verden, den synlige og den usynlige, fra den høyeste himmel ned til ormen som kryper i støvet – alt er fullt av hans ære.

Alt det skapte er bare én eneste stor harmoni, én eneste stor lovsang til Skaperen, og denne lovsangen lyder: «Ære være Gud i det høyeste!»

Men blant disse Guds skapninger, som alle er bestemt til å herliggjøre ham, var det én slekt som ikke stemte i med denne lovsangen og ikke kunne stemme i med den: Adams slekt, menneskeslekten. Også menneskene var skapt til å herliggjøre Gud. Men de hadde revet seg løs fra Gud og sagt opp lydigheten mot ham. De hadde selv løst seg fra plikten til å herliggjøre ham. De hadde trådt ut av rekken av de andre skapningene og var blitt opprørere.

Gud hadde utmerket dem på en helt særlig måte. De var skapt i hans bilde, og de skulle være et mesterstykke av hans allmektige kjærlighet. Men de hadde falt fra og mistet Guds bilde, og de hadde inngått forbund med synden. Å, for en ulykkelig slekt, en elendig, dødelig synderslekt! Som lønn for frafallet var gjørme og forråtnelse blitt deres del. Den sanne livsånden var veket fra dem, og forbannelsen fra Guds krenkede majestet lå tungt over dem.

Da så Herren fra sin himmeltrone denne store kløften som Satans misunnelse hadde lagt mellom ham og skapningen. Han så elendigheten og jammeren vi sukket under, den åndelige og legemlige døden. Den gjorde oss udugelige til å herliggjøre ham og til en avsky for hans hellighet, en avsky for alle hellige ånder.

Da ynkes Gud fra evighet,
så stort var vår elende;
han røres av barmhjertighet
og ville frelse sende.
Sitt faderhjerte åpnet han,
den frelse var ham dyr forsann,
det kostet ham hans beste.

Også disse Adams sønner, også denne synderslekten, skulle føres tilbake. Også de skulle bringes tilbake, så de igjen kunne nyte og eie den saligheten de før hadde hatt, men hadde forspilt. «Jeg vil ta meg av dem», sa han, «for jeg har medynk med dem.» Derfor sier han til Sønnen, slik det står i en salme:

Dra hen, mitt hjertes beste skatt,
og frels den arme synder,
og hjelp ham ut av syndens nød,
og slå i hjel den bitre død,
og la ham med deg leve.

Og Sønnen lød sin Faders bud,
kom ned til meg på jorden,
og av en jomfru ren og prud
han er min bror nå vorden.
Og hemmelig han bar sin makt,

han gikk omkring i ringhets drakt,
han ville djevelen fange.

Kjære tilhørere! Det som ble besluttet i den evige kjærlighetens råd, er oppfylt. Det er blitt gjerning og sannhet på juledagen. Guds enbårne Sønn er født i Betlehem som et fattig menneskebarn og har iført seg vårt arme kjøtt og blod. Det har han gjort for å gå i borgen for den arme menneskeheten og lide og dø for den, for å frelse den fra synd, død, djevel og helvete, og for å vinne tilbake og gi den igjen det den hadde mistet i Adam.

Nå er Frelseren kommet. Gjenløseren er kommet, Løskjøperen er kommet, Redningsmannen er kommet, Hjelperen er kommet, Immanuel er kommet! Der ligger han i krybben i Betlehem som et fattig barn. Han som har skapt alle ting, er kommet. Jesus er kommet, halleluja!

Den som tar imot ham i tro, trer igjen inn i sitt opprinnelige forhold til Gud. Gud er igjen hans Gud. Han blir forløst fra den forbannelsen som hviler over menneskene, og kommer igjen inn i rekken av de skapningene som tjener til Guds herlighet. Menneskeheten er forløst. Guds Sønn, som er blitt menneske og ligger som et barn i Betlehem, har gjort og fullført det. Menneskeheten er forsonet, halleluja!

Å, kjære tilhørere, hva skal jeg si? Gud har visselig ære av at han har skapt verden og holder den oppe. Men han har gjort godt igjen den skaden synden har voldt. Han har ikke tilintetgjort slike opprørere som vi mennesker er, men har sett ned på oss med medynk.

Derfor sparte han ikke sin enbårne, men ga ham til denne arme, onde verden – ga ham til et menneskeliv, til en tjeners liv, ja, til en forbryters død – for å benåde den arme menneskeheten, opprørerne, og for at han igjen kunne stå fram for den som dens Far. Dette under er enda mye større enn skapelsen av verden.

For i skapelsen har han først og fremst åpenbart sin allmakt, visdom og kjærlighet. Men her har han åpenbart sin barmhjertighet, sin evige barmhjertighet. I denne hendelsen har et nytt, ukjent dyp av hans fullkommenhet åpnet seg for alle som bor i himmelen: Hans barmhjertighet – hans ømme, hans høyeste barmhjertighet – er blitt åpenbart og har strømmet ut over en slekt som fortjente forbannelse. Før synden lokket den fram og den ble åpenbart i Kristus, visste ingen at Gud hadde en slik barmhjertighet med skapningen. Å, under over alle under!

Alt dette så nå englene. De så strømmen av Guds barmhjertighet bryte fram. De så den store, fullkomne hjelpen som i Kristus er blitt syndere til del. De så hvordan Gud på denne vise og nådefulle veien igjen satte den usle synderflokken inn i rekken av de andre skapningene, de som ikke har falt.

Riktignok hadde de også før sett med medynk ned på denne arme jorden, som synden og følgene av den hadde vansiret – dette verkstedet for djevelen og fordervelsen. Riktignok var de også før blitt grepet i sjelen av de dødelige menneskenes elendighet. Men nå ser de med ett evighetens rådslutning, den evige kjærlighetens og barmhjertighetens rådslutning, virkeliggjort i Kristus. Og den

er virkeliggjort på en så underfull, så utmerket, så tilbedelsesverdig måte at de blir revet med til forundring og tilbedelse.

Derfor bryter de straks i begynnelsen av sangen ut i en herlig lovprisning av Gud og sier: «Ære være Gud i det høyeste, ja, i de høyeste høyder!» Vi kjenner det, vi hører det: De vil gi Gud æren så godt de kan.

Det griper dem altfor sterkt, det er altfor stort for dem at Gud vil bli menneske og i kjøttet reise opp igjen den falne skapningen. Derfor løfter de tankene så høyt de kan og roper: «Ære være Gud i det høyeste!» Alt som er i oss og hos oss, hele himmelen, serafene og kjerubene, skal gi ham æren for dette.

Å, kjære tilhørere, skulle ikke også vi stemme i med denne lovsangen? Hos oss lyder den riktignok ennå svakt. Vi er sterkt hindret og bundet av kjøttet og av synden, som alltid henger ved oss. Likevel mener jeg at det gode budskapet englene på ny bringer oss – budskapet om at Guds Sønn ble menneske – kunne og måtte gjerne vekke litt lov og pris til Gud også i våre hjerter, så den steg fra munnen vår opp til ham.

Her ved krybben i Betlehem ligger det kjære Jesusbarnet. Det ble født til gode for oss syndere, gamle og unge. Det kan og vil og skal frelse både de gamle og de unge synderne fra syndens støv, fra dødens frykt, fra helvetes redsel og fra djevelens makt, bare vi selv tillater det. Her, mener jeg, kunne og måtte vel også en lovsang til Gud gjerne komme over våre syndige lepper.

I disse dagene har vi rett til å love Gud, full rett, selv om vi er fryktsomme, motløse og svake i troen. Vi har rett til å love ham for alt det gode han ved Kristus har vist og ennå vil vise menneskeheten, og altså også oss.

Ære være Gud i det høye, vår Herre er båret,
la oss nå synge, o brødre, han har oss utkåret,
at vi alt her skal frydes ved ham og hans frelse;
er han ei født for oss alle?

II.

«Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden!» Dette er den andre delen av englenes lovsang. Nå vender de tankene sine bort fra himmelen, fra de høyeste høyder, og ned mot denne lave jorden.

Når englene, disse hellige Guds hærskarer, så ned på jorden, må det mest forferdelige og avskyelige for dem ha vært å se at det ikke var fred på menneskenes veier, ingen fred i hjertet, ingen fred og ingen kjærlighet menneskene imellom. I stedet var det uro i det indre og strid og fiendskap i det ytre, hat og misunnelse og partier, skrik og mord og krig.

I himmelen, der disse hellige åndene holder til, er det fred, ro og stillhet. Der hersker kjærlighetens lov, der er salighet. Og når de så hit ned eller kom ned til jorden, fant de en slekt som var full av mismot i sitt indre, og som fortærte og ødela hverandre for å tilfredsstille sine lidenskaper og mørke begjær. Der så de mordere og misunnelige, spottere og hevngjerrige – kort sagt skapninger som var plaget av uro i hjertet og kastet hit og dit av mange mørke begjær, og som ikke lenger engang riktig visste hva kjærlighet er.

Å, hvor forskjellig var ikke dette synet fra den himmelske freden, fra den salige enigheten som var i deres indre og gjorde hele himmelen levende! Dette

synet må ha voldt dem smerte, en overmåte stor smerte. Derfor jubler de over at den store Forløseren, Forbarmeren, deres konge, kommer til denne verden: «Fred på jorden!»

De kjenner ham allerede, og derfor setter de sin lit til ham. De håper fullt og fast at kongen deres vil skape fred på jorden, at han kommer for å forvandle jorden til en fredens bolig, slik himmelen er. De tenker: Når Gud i Kristus gjør en så overordentlig ordning, må det nødvendigvis føre til at freden blir opprettet og kjærligheten fornyet på denne jorden, som menneskenes ufred og fiendskap har vanhelliget. Derfor synger de: «Fred på jorden, fred i menneskenes hjerter, fred menneskene imellom!»

Men, kjære tilhørere, har ikke englene tatt feil i forventningen sin? Er det da fred på jorden? Er det da fred i menneskenes samvittighet? Er det da ingen strid, ingen trette, ingen krig mer blant dem etter at Fredsfyrsten er kommet? Det ser nok ut som om de har tatt feil. Se dere omkring i denne verden: Ingen steder er det jo fred.

Hvor mange går ikke ennå sin vei som syndens elendige treller, uten fred i samvittigheten, uten trøst, uten håp! Kristus er kommet, og fredsbudskapet, evangeliet, blir forkynt for dem – likevel blir de værende uten salighet og med ufred i hjertet.

Og hvordan står det til med den ytre freden, med freden menneskene imellom? Se, straks etter at den store Fredsfyrsten er født, lar kong Herodes barna i Betlehem drepe. Var det da fred? Var det fred da de forkastet Frelseren, Fredsfyrsten, og med vanvittige skrik krevde ham korsfestet? Var det fred da han hang på korset, fornedret og foraktet, og attpå til ble hånt og spottet av deres frekke tunger?

Var det fred da de forfulgte disiplene hans og de troende like etter at Den Hellige Ånd var utøst? Da de steinet en Stefanus? Da de slepte de kristne fra det ene fengselet til det andre? Da Frelserens ord ble oppfylt: «Jeg er ikke kommet for å bringe fred, men sverd» (Matt 10,34)? Var det fred i de tre første århundrene etter Kristus, da de kristne måtte tåle ti forfølgelser og utallige beseglet troen sin med døden? Var det fred da pavedømmet kom opp og ble beruset av Jesu vitners blod?

Og var det fred i verdensrikene på jorden etter Kristi fødsel? Er ikke hvert eneste århundre siden den tid merket av utallige blodspor? Og hvordan står det til i vår tid? Er det fred i verden, når krigens og opprørets fakkel brenner i vest og i øst, og tusener av våre medkristne oppgir ånden under morderes hender? Og er det fred i husene våre? Hersker det fred og enighet, forsonlighet og velvilje i alle familier? Å, mine kjære tilhørere, vi må si: Det er ikke fred på jorden, men krig!

Men hvordan kunne da englene synge «Fred på jorden!» i lovsangen sin, når det likevel ikke er noe annet enn krig overalt? Har de ikke tatt feil? – Nei, langt derifra! I mangt et hjerte som før levde i den sørgeligste splid med seg selv, er det likevel kommet fred ved at Guds Sønn ble menneske – den Guds fred som overgår all forstand.

Å, hvor mange mennesker som før oppførte seg som bjørner og løver, hunder og svin, er ikke allerede blitt omskapt til fredens barn ved Fredsfyrsten! Les bare hvordan Johannes (Åp 7,9–10) beskriver den store skaren fra alle hedninger og folkeslag og tungemål, som står foran Guds og Lammets trone, kledd i hvite kapper som tegn på uskyld og med fredspalmer i hendene. De gir ære til ham som sitter på tronen, vår Gud, og til Lammet. Se, alle disse er frelst fra krigen i sitt eget hjerte og i denne verden, og Fredsfyrstens fortjeneste er kommet dem til gode.

Men også nå blir mange omskapt til fredens barn, mange som ikke var det før. Det er vel også noen sjeler her som har opplevd en slik forandring i sitt eget hjerte. Dere vil bekrefte for meg, kjære sjeler, at et ufredens barn – et menneske med ond samvittighet og uten fred med Gud – kan bli et fredens barn ved Kristus. Dere vil vitne at en ved ham kan få sann, varig, guddommelig fred, og at englenes ord «Fred på jorden!» allerede nå har sin kraft.

Å, mine kjære tilhørere, hva finnes vel som er mer kostelig og større enn fred i samvittigheten? Når en har det godt i hjertet, når en ikke trenger å frykte noe, verken døden eller trengselen eller den ytterste dag, men vet at en er Guds barn, en arving til det evige liv, gjort salig ved Kristus? Vil ikke dere også få del i denne freden? Se, i dag tilbyr Kristus dere den.

Dere må jo innrømme at synden og verden og det jordiske sinnet ikke gir noen fred, men at alt dette bare er jammer og hjertesorg. Men her ved Kristus kan dere få fred. Dere kan bli forsonet med Gud, og dere kan finne et salig, et tilfreds hjerte.

Gå bare til dette barnet som ligger i krybben! La det ikke være født forgjeves for dere. Ta imot det i hjertet deres! For det kjære Jesusbarnet vil så gjerne bli født på ny i dere og bringe med seg til deres arme, tomme hjerte alle det evige livs nådeskatter, fred og salighet, ja, hele himmelen.

Se, hvis dere tar imot ham og finner fred i ham, vil også freden lettere finne veien inn i husene deres. Hvor kommer trette og strid mellom oss fra? Hvor kommer det fiendskapet fra som mange ofte lever i med hverandre i årevis? Hvorfor lever ektefeller i så mange stridigheter, til den største, ja, til evig skade for sine egne og sine arme barns sjeler? Bare fordi en ikke har tatt imot Fredsfyrsten.

Hvis bare den ene en gang for alvor ville begynne å gjøre seg rede til å ta imot Frelseren, måtte den andre før eller senere følge etter. Da ville saktmodighet, tålmodighet, kjærlighet og vennlighet flytte inn i husene. Da ville en i hvert hus, selv det fattigste, i hver familie, selv den fattigste, se et bilde av himmelen og få en forsmak av himmelen, som er et fredens sted.

Men så lenge en lar lystene og begjærene få overhånd, så lenge djevelen er herre i hjertet, så lenge skal han og vil han og må han nok også være herre i huset. Å, det ville være en virkelig julegave vi kunne gi hverandre, om hver enkelt for sin del ville arbeide for at fredskongen ble tilbedt, og at det ble fred på jorden.

Men det er nok ennå ikke fred på hele jorden, selv om det her og der er fred i et hjerte eller et hus. For så vidt er englenes ord «Fred på jorden!» ennå ikke helt

oppfylt. Djevelen får ennå drive sitt uvesen. Dommen over ham er nok felt, men ennå ikke fullbyrdet. Derfor er det ennå ikke fred på hele jorden.

Men det englene har sunget, skal en gang bli oppfylt. Gled dere, dere rettferdige, det skal ennå bli fred på jorden! Når Satan en gang blir bundet, når verdens riker tilfaller Gud og hans Kristus, da skal det bli fred på jorden. Og enda mer skal det bli fred på den nye jorden, som Gud skal lage av det forbrente stoffet fra den gamle jorden.

Hør hvordan det da skal være: «Se, Guds bolig er hos menneskene. Han skal bo hos dem, og de skal være hans folk, og Gud selv skal være hos dem og være deres Gud. Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne. Og døden skal ikke være mer, og ikke sorg, og ikke skrik, og ikke pine skal være mer. For de første ting er veket bort. Og de skal ikke trenge solen eller månen, for Guds herlighet opplyser dem, og Lammet er deres lys» (Åp 21,3–4.23).

Det står ennå en hvile åpen for troens folk, en trygg fredens havn som de får løpe inn i etter mang en storm og stor fare. Der skal de hvile i fred. Hvor godt det skal gjøre!

III.

Englene sier: «Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag.» Slik må det hete etter grunnteksten: i mennesker, og ikke *for* mennesker.

Det var også noe stort for de kjære englene at Gud og de nå igjen kunne ha velbehag i menneskene. Gjennom disse ordene kan vi virkelig sette oss inn i deres himmelske tilstand. Ved synden var vi blitt noe avskyelig i Guds og de hellige englenes øyne. Nå gleder de seg over at vi i Kristus igjen er blitt noe Gud og de har velbehag i.

Å, mine kjære tilhørere, hadde ikke Frelseren blitt vår Frelser, kunne Gud aldri ha velbehag i oss. For hva er vi? Mørke, formørkede, usle syndere, fordervede, urene skapninger, kledd i et legeme som ustanselig skynder seg mot forråtnelsen og døden. Men Gud er den levende, han er den hellige, og det er ikke mørke i ham.

Hvordan kunne han finne velbehag i slike støvormer som vi er – i ormer som ikke var bestemt og skapt til å være ormer, men som bar Guds bilde i seg, et bilde de likevel vanæret og forvrengte ved synden?

Hvordan kunne hans øyne hvile med velbehag på oss – på oss som egentlig er misfostre og skrekkelige opprørere blant hans skapninger, forkrøplede og forgiftede planter i hans hage? Han hadde plantet dem som gode planter, men ved egen skyld er de blitt giftplanter. Hvordan kunne han ha velbehag i oss? Barmhjertighet, evig barmhjertighet, har han hatt med oss, men ikke velbehag. For det ville stride mot hans hellige natur.

Men i Kristus er vi igjen blitt til velbehag for ham. Før kunne ikke Faren riktig vise oss arme hele sitt hjerte, selv om hjertet hans bøyde seg ned til oss, hans arme skapninger, med barmhjertighetens inderligste drift. Nå kan det igjen åpne seg for oss med hele rikdommen i sitt velbehag, sin evige, uutgrunnelige kjærlighet. Vi er nå blitt velbehagelige i Den Elskede. På oss kan han nå vise og herliggjøre den uutforskelige rikdommen i sin barmhjertighet.

Gud har i oss utvalgt seg et eiendomsfolk. For han, Kongen, vil ha et prestelig folk som tjener ham i hellig skrud, og som hele hans udelte velbehag kan hvile på. Dette er hans salige hensikt med oss. Å, kjære brødre og søstre, det er nåde, stor nåde!

Hvem ville våge å strekke håpet sitt så langt? Hvilket syndig støvmenneske ville våge å løfte tankene så høyt, hvis det ikke hadde pant og rett til det ved at Guds enbårne Sønn ble menneske? Derfor være ham ære og makt og pris i det høye fra nå og til evig tid! Amen.

Tredje juledag: Jesus heter Underlig, Rådgiver, Veldig Gud, Evighets Far, Fredsfyrste

Jes 9,6

«Et barn er oss født, en sønn er oss gitt. Herredømmet er på hans skulder, og han skal få navnet Underlig, Rådgiver, Veldig Gud, Evighets Far, Fredsfyrste.»[1]

Hva vi har i Frelseren, han som vi feirer fødselen til, ser vi best når vi betrakter de navnene Den hellige skrift gir ham. For hvert av navnene hans uttrykker jo det han virkelig er, og det et troende hjerte finner i ham. Vi vil derfor ta for oss, ett etter ett, de navnene profeten Jesaja gir ham i teksten vår, og betrakte dem til vår oppbyggelse.

Den profetiske ånd lar Jesaja skue en stor konge og herre, og det første kjennetegnet profeten nevner hos ham, er: Underlig.

Jesus heter «Underlig». Hvor nøyaktig denne spådommen er gått i oppfyllelse på ham, og fortsatt går i oppfyllelse, vet alle som bare noenlunde kjenner livet hans, og som bare noenlunde gir akt på sitt eget hjerte og liv.

Underlig var det alt at Gud ble menneske: at Ordet ble kjød, at Gud ved ham er åpenbart i kjødet. Dette er jo den dag i dag anstøtssteinen som den vanhellige fornuften ikke kommer over, med all sin menneskelige visdom. Fornuften løper mot steinen og støter seg på den.

Underlig var måten han kom inn i verden på. Det syntes å gå gjennom den ene underlige motsetningen etter den andre. Han, skaperen av alle ting, blir et svakt lite barn. Han, kilden til all åndelig og ytre rikdom, blir fattig, for at vi skulle bli rike.

Han kommer til verden i en krok av jorden, ja, i en krok av en stall, og har ikke annet leie enn en krybbe. Og samtidig forkynner de himmelske hærskarene fred på jorden i dette barnet – et barn som verden slett ikke tenker på og slett ikke bryr seg om. Er ikke dette underlig?

Ja, underlig var hele hans møysommelige liv her nede. Underlig var de stille, ubemerkede årene da han trofast arbeidet i håndverket sitt, til han var tretti.

[1] NB: «han skal få navnet Under, Rådgiver, Veldig Gud, Evig Far, Fredsfyrste». Prekenen bygger på den eldre ordlyden «Underlig» og «Evighets Far».

Underlig var de tre årene han var lærer, da han viste seg som en profet, mektig i ord og gjerning for Gud og hele folket.

Underlig var det at han, livets fyrste, tok på seg en tjeners skikkelse, at han fornedret seg dypt og ble lydig til døden, ja, til døden på korset. Underlig var det at den dype fornedrelsen hans var veien til hans opphøyelse og til vår salighet: Gjennom lidelsens, dødens og gravens natt skulle han bli sjelenes fyrste, sauenes overhyrde, sine troendes yppersteprest og alle kongers konge, og gå inn i den herligheten han hadde hos Faderen før verdens grunnvoll ble lagt. For en ubanet sti, for en underlig vei!

Og slik hele historien hans er en rekke underlige ting, slik viser han seg også underlig i måten han fører sine på. Vitne om det, alle dere som kjenner ham: Vitne om at deres himmelske veileder er underlig i sine veier!

Hos ham går det ikke etter de lovene som fornuften og våre egne gode meninger setter opp, ikke etter menneskelig visdom og klokskap, ikke etter tingenes vanlige orden, ikke etter denne verdens gang. Hos ham går det underlig til: gjennom fangenskap til frihet, gjennom lidelse til herlighet, ofte kroket og likevel rett, ofte mørkt og likevel klart, ofte skjult og likevel åpenbart.

Der mørket synes tettest, bryter lyset ofte fram. Der alt synes stengt med tusen låser, åpner det seg ofte uventet en vid, herlig dør når han byr det. Der vi er aller svakest, er han ofte mektigst og virker med kraft gjennom vår svakhet. En underlig Gud – hvem kan utgrunne ham? Hvem må ikke gi ham æren når en ser hans veier i sannhetens lys? Hvem må ikke si med salmen:

> Ja, salig dine veier seg forene,
> o Herre! salig og dog underlig.
> Hvor kunne du det ondt med dine mene?
> Din troskap kan jo ei fornekte seg.
> Tidt synes veien krum, men dog den tråd
> hvorved du leder dine barn, er like;
> helt selsomt ser det ut i verdens rike,
> dog triumfere må ditt høye råd.

Kjære tilhørere! Det er vel ingen sjel blant oss som ikke har erfart ham som den Underlige. For også de som ennå ikke helt har overgitt seg til ham, ja, også de som ennå slett ikke kjenner ham og er langt borte fra ham, står under hans underlige ledelse.

Ofte ser de det først klart senere, når de har lært hans frelse bedre å kjenne. Da må de undre seg over hyrden sin. De kjente ham ikke ennå og elsket ham ikke ennå, ja, de vek unna ham, og likevel har han her og der, ved den ene eller andre anledningen, ført dem så underlig og så herlig, og hele tiden hatt deres sjels salighet for øye.

Har en bare så mye lys at en kan granske seg selv og sin vei i Guds lys, er det derfor vel ingen blant oss som ikke må si: «Hans råd med meg var underlig, langt mer underlig og herlig enn jeg tenkte og følte, enn jeg ba og forsto.» Men har han vært underlig til nå, vil han også være det og forbli det i framtiden.

Ak, er det en sjel her som ikke lenger ser noen utvei, og som engstelig spør: «Hvordan skal det gå med meg heretter? Det er skjult for mine øyne»? Er det

en sjel som erkjenner at bare Herrens underfulle ledelse kan hjelpe den? Å, den må bare overgi seg til ham! Han heter Underlig. Slik han viser og åpenbarer seg som den Underlige i hele verdenshistorien, skal han også vise seg slik når han fører hver enkelt sjel.

Selv om det ikke venter oss noe særlig i framtiden, trenger vi likevel – ja, hver sjel trenger i høy grad – at han fører oss underlig, om vi skal komme lykkelig gjennom en verden full av synd, full av forargelse og full av fristelse og inn i det himmelske fedrelandet. Og det vil han, den evig trofaste, også gjøre med hver sjel som mener det oppriktig og ikke falskt med ham.

Så overgi deg da til ham, min sjel, til ham som heter Immanuel! Kaster du deg med inderlig hengivenhet i armene hans, skal du få se hvor underlig han leder deg og fører deg ut, gjennom og inn, ja, lar alt som møter deg, tjene deg til det beste.

Underlig heter Jesus, men han heter også Rådgiver. Den som kjenner sin svakhet og kortsynthet, blir så glad i hjertet når han erfarer at det finnes en mann han alltid kan hente et godt og vist råd hos – en mann som har visdom og forstand nok til å råde og hjelpe i de vanskene som kommer.

Og det er jo klart – jeg behøver vel ikke bevise det for dere – at vi under vandringen her på jorden kommer i mange kår og vansker som vi ikke kan hjelpe oss selv ut av. Ofte ligger de som tunge fjell på hjertet, så det engstelig spør: Hva skal jeg da gjøre, hva skal jeg velge, hva er det beste, hva er det nyttigste for meg og andre?

Særlig gjelder dette vår salighet og gjenfødelsen, som må begynne her nede og bli moden i sjelene våre hvis vi skal bli arvinger til det evige liv. Ak, først der kjenner en hvor fullstendig blind og rådløs en er, hvor uduelig en er i åndelige ting, og hvor avmektig en av naturen er til det som er himmelsk og guddommelig.

Der kommer en ofte for alvor i knipe, så en verken vet ut eller inn, men rådvill spør hvordan en skal bære seg at for å komme ut av den ene eller andre tunge sinnstilstanden. Der blir en ofte som forvirret. En kan ikke lenger finne seg til rette, alle utveier er som sperret. Der står en og vet ikke hva en skal gjøre eller tenke.

Fra den ene siden kommer verden, fra den andre vårt eget hjerte og den fordømmende samvittigheten, fra den tredje Satan. Disse tre fiendene stormer mot den arme sjelen og vil ikke annet enn å drive den til fortvilelse, røve troen fra den og slik skjære over den siste tråden dens tillit til Gud henger i. Den som alt har kjent slike tilstander i sinnet, vil også stemme i med meg: I slike stunder er det godt å ha en Frelser som ikke bare heter Underlig, men også Rådgiver.

Ja, kjære tilhørere, hvem av oss vet hvilke vanskelige kår, indre og ytre, den enkelte skal komme i? Det er jo den store loven i verden at enhver må ta imot sin del av nød og plage, og særlig at de som søker det himmelske, bare kan komme inn i Guds rike gjennom mange trengsler. Hvem skal vi vende oss til i slike vansker? Til mennesker? Å, det gjør nok svært godt når en medvandrer i slike stunder gir dem han vandrer sammen med, mot og trøst, og gir den rådville sjelen et godt råd.

Men vi vet jo at mennesker ikke kan gi råd i alle ting, fordi de ikke har visdom, ikke erfaring, ikke klokskap, ofte ikke engang kjærlighet og tålmodighet nok. Ja, ofte gir de til og med et falskt og feilaktig råd. Derfor gleder det meg stort at Frelseren roper til meg og til hver av dere: Frykt ikke, kjære sjel! Jeg kan gi deg råd. Jeg kan komme din svakhet til hjelp med min visdom. For se, mitt navn er Rådgiver.

Rådgiver heter vår Herre Jesus. Alt Jesaja har spådd om ham at Herrens Ånd skulle hvile over ham, «visdoms og forstands Ånd, råds og styrkes Ånd, den Ånd som gir kunnskap om Herren og frykt for ham» (Jes 11,2). Ja, han er visdommen selv, den visdom som er av seg selv. Alle kunnskapens og visdommens skatter er skjult i ham; der det er visdom, kommer den fra ham.

Derfor virker mye av det han gjør og styrer, underlig, ja, mye er ofte til og med dårskap i menneskers øyne. For de kan ikke fatte visdommen hans eller utgrunne dybden i hans guddommelige kunnskap; den kan ingen utgrunne uten han selv. Se, i sin visdom har han frambrakt hele skaperverket. Han har uttenkt den evige rådslutningen om vår forløsning og i sin visdom fullført den i tiden. Hvor vist har han ikke gitt de rådløse råd så lenge han levde på jorden!

Hvor han kom, merket folk snart at den rette rådgiveren var kommet, en som straks skjønte hva som virkelig lå bak vansken, og ryddet det bort. Og nå kan vi vende oss til ham i alle våre vansker, indre og ytre. Det er også derfor han er kommet, og derfor har han levd et liv som vårt: for at han i alle ting skulle bli en vel prøvd yppersteprest som kunne ha medlidenhet med vår svakhet.

Ingen blir sendt rådløs og trøstesløs bort fra ham, slik en blir sendt bort fra så mange mennesker. Han ser tvers gjennom alt vi står i, og fordi han selv er prøvd i alt, kan han komme vår svakhet til hjelp: trøste oss og gi oss ny kraft, løfte og bære oss og hjelpe oss.

Kjære sjel, kanskje er du akkurat nå i en eller annen knipe, eller kanskje vil du komme i mange vansker i framtiden. Tenk da på at et barn er deg født, en sønn er deg gitt, og navnet hans er «Rådgiver». Det finnes en yppersteprest, det finnes en venn som alltid kan ta seg av deg og rive deg ut av alle sorger, og som kan støtte deg i din svakhet med sin visdom.

Det gleder ham svært når du så ofte som mulig søker råd hos ham. Han blir ikke trett av å høre på deg. Han vet råd for deg også i de mest innviklede sakene, og selv i de mørkeste nettene lar han et nytt lys av trøst og hjelp gå opp for deg.

Å, om du ville gjøre som Maria, som satte seg ved Jesu føtter! Om du ville la deg råde av ham og vende blikket bort fra det synlige og mot det usynlige! Hvordan ville ikke da tåken av indre og ytre sorger lette for øynene dine! Da ville du si med David: «I ditt lys ser jeg lys» (Sal 36,10).

Men om Jesus bare kunne gi råd og ikke også hjelpe, var vi lite hjulpet. Men han kan også hjelpe. Han er både råd og dåd, både Rådgiver og Veldig Gud. «Jeg jamrer, men min hjelp er langt borte fra meg» (Sal 22,2), slik ropte David en gang.[2] Og etter ham har mange mennesker sukket etter hjelp, og det har sett ut som om den var langt borte fra dem.

[2] NB: «Langt borte fra min frelse er min klages ord.»

Riktignok: Så lenge et menneske ennå ikke kjenner seg selv, så lenge Gud i sin nåde ennå har spart det for pinefull nød, så lenge det ennå ikke har sett sin egen hjelpeløshet og svakhet – å, så lenge er mennesket sterkt! Så lenge vet det råd for alt, så lenge kan det, som det sier, hjelpe seg ut av all nød, så lenge mangler det ingenting. Det mennesket sier, skal være som talt ned fra himmelen, som Asaf uttrykker det, og ordene skal gjelde på jorden.

Vår tid har dessverre mer enn nok av slike ufornuftige kraftmennesker. I sin innbilte styrke mener de at de ikke trenger ham som heter Veldig Gud, og de kaller seg heller sterke ånder. Hovmodige og fjerne fra Gud som de er, trenger de ingen frelser og ingen hjelp ovenfra, og derfor verken frykter de eller skammer seg for Gud eller mennesker. Men når det kommer dager de ikke liker, se, da røper de altfor tydelig hvor svake de er: De blir motløse, og de stoler og bygger på det synlige.

De holder seg for sterke og mener at de har mer enn nok, så de opphøyer seg selv. Men øynene deres er bare blindet av djevelens list, så de ikke erkjenner at de er fattige og elendige, ynkelige, blinde og nakne. Å, la oss ikke gå fra det ene året over i det neste med slike høye tanker om oss selv! La oss heller i ydmykhet erkjenne og bekjenne at vi er arme, hjelpeløse og rådløse skapninger, som sårt trenger at det er gitt oss en sønn som heter «Veldig Gud».

Jesus heter Veldig Gud. Som det viste han seg da verden ble skapt; den kalte han fram av intet med sitt allmektige kraftord. Som Veldig Gud viste han seg også da han vandret på jorden. For på hans kraftord fikk de blinde syn, de døve hørte, de lamme gikk, og døden ga sitt rov tilbake når han bød det.

Som Veldig Gud har han vist seg hele den tiden han har sittet ved Faderens høyre hånd. For gjennom så mange hundreår har han med allmakt ordnet og ledet menighetens gang tross alle hindringer, beskyttet og vernet den mot alle helvetes porter. Ja, hver enkelt sjel som har overgitt seg til ham, har han med sin kraft ført fram til et herlig og salig mål, tross alle hindringer og fristelser. For han er sterkere enn den som er i verden.

Han har så ugjendrivelig vist seg som den eneste sterke og uforgjengelige kongen. Den som derfor vil hente kraft og styrke et annet sted enn hos ham, er en avgudsdyrker og stoler mer på skapningen enn på Skaperen. Og forbannet er den som holder kjød for sin arm! For hans alene er kraften.

Å, kjære, elendige, tyngede sjel, du som sukker under livets byrde og engstelig søker kraft og hjelp: Se, her er Jesus! Han heter Veldig Gud. Dette navnet har han ikke latt seg gi forgjeves. Det skulle være et sannferdig vitne om hva han er og lover, og om at han sannelig også holder det.

Hvi sørger du, om torner bydes deg
på livets sti, når prøven nærmer seg,
om ingen venn i kampen står deg nær,
når dagen helder, matt er solens skjær?
Stol kun på ham som bor i allmakts glans,
all kraft er hans.

Jesus heter Veldig Gud. Ja, han er den Veldige, helten av Davids ætt. La andre rose andre helter; vi roser oss av denne helten. Han har ikke seiret med kjødelige

våpen, slik menneskelige helter gjør. Han har ikke reist seiersfanene sine over valplasser og likdekte marker, over blodstrømmer og menneskelig jammer og elendighet. Han er ikke blitt stor ved å undertrykke brødrene sine. Dette var ikke hans våpen, dette var ikke hans ære; slik har han ikke brukt sin heltekraft.

Å, vår helt er en helt annen! Han har seiret ved lidelse og stillhet, ved lydighet til døden, ja, til døden på korset, ved den dypeste fornedrelse, ved sin store saktmodighet og tålmodighet, som han lik et lam satte opp mot helvetes drage, ved den hån han led, og ved å tømme seg selv for all kraft. Ja, slik har løven av Juda stamme seiret. Derfor ble han kronet med herlighet og ære, derfor har Faderen gitt ham et navn som er over alle navn.

Andre helter smykker seg prektig. De bryster seg med ytre glans og ytre herlighet, og de blir hyllet til skyene for seirene sine. Men vår helt, vår Jesus, vet ingenting av alt dette. Hans skjønnhet er skikkelsen hans som den pinte og korsfestede, hans smykke er merkene etter pinen han led. Hans bytte er den menigheten han har vunnet seg, ja, hans bytte er hver enkelt sjel som er tilfalt ham som lønn for smertene hans. For også den enkelte sjel er høyt aktet i hans øyne.

Og slik han har seiret og overvunnet ved lidelse og død som den store korsbæreren på Golgata, slik har han i atten hundre år vist seg som den Veldige når han beskytter og leder menigheten sin. Den har nok vandret i korsets skikkelse, under ydmykelse og hån, men som den Veldige har han likevel alltid tatt seg av den og sørget for den. På menigheten har han oppfylt ordet: «Dødsrikets porter skal ikke få makt over den» (Matt 16,18).

Vi lever i en viktig og betenkelig tid. Vi står på terskelen til et nytt år og vet ikke hva framtiden vil bringe for Guds rike. Kristi fiender raser og larmer, og også nå tar de sikte på å utrydde og ødelegge kirken hans.

Riktignok har vi nå fred og ro. Enhver kan uforstyrret og uhindret omvende seg til den levende Gud; vi kan prise hans navn og kalle menneskene til fellesskap med ham. Men ak, tross alt det gledelige han ser, må hver venn av Guds rike likevel se framtiden i møte med større bekymring for hvert år. For en kan ikke nekte for at fryktelige uvær trekker seg sammen i det fjerne, og hver troende sjel har god grunn til å rope til Herren:

O Jesus Krist, bli hos oss du,
for det til aften stunder nu;
din nådes lys, ditt guddomsord
la ikke slukkes ut på jord!

Men vær frimodige, dere lysets barn! Han, den Veldige, som troner i himmelen, ler av sine fiender, og Herren spotter dem. Han lever ennå, han har ennå styret. Han er den Veldige – hvem skulle vi frykte? Han er vår kraft og styrke – hvem skulle vi grue for? Og om så hele verden og hele helvete reiste seg mot ham, skal han likevel forbli den Veldige. For han er Evighets Far.

Evighets Far – for et stort, majestetisk ord! Han er selv evig og har født evigheten av seg selv. Som evighetens Far står han over tidens skiftninger, og han skal føre alle tider fram til den utgangen som stemmer med hans vise hensikter og mål. Menneskene forgår; den ene slekten fortrenger den andre. Også opprø-

rerne og de som setter seg opp mot hans aller helligste majestet, farer bort, og en kjenner ikke lenger stedet deres.

Men han blir til evig tid og er alltid den han er, den samme: «Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8). Å, for et stort trøstens ord, for et stort håp! Slik jeg til nå og i dag har erfart ham, slik skal jeg også i all evighet erfare ham som Rådgiver og Veldig Gud. Slik han har vist seg siden verdens grunnvoll ble lagt, slik skal han også vise seg i framtiden.

Slik han fra gammel tid har vært beskytteren for sine troende og sin kirke, slik skal han fortsatt være det, til de har trengt seg fram gjennom alle vanskeligheter og hindringer til friheten i det evige hjem. Ja, om så evigheten kunne få ende, skal han likevel være den samme som han var fra begynnelsen.

Der, i det evige hjem, skal han først for alvor hete Fredsfyrste, slik han allerede nå viser seg å være. Vi lever i en verden der krig og splid, trette og strid farer fram, der sjelen blir redd for å bo blant dem som hater freden, og der hjertet selv blir kastet hit og dit av indre uro og alle slags ustadige tanker. Da gjør det godt å kjenne en mann som kan gi den freden verden ikke kan gi, han som er fredens konge og fyrste i evighet.

Kom derfor hit, dere som søker fred og ikke kan finne den, dere som gjerne ville ha ro for sjelene deres og likevel er fulle av uro! Kom hit til Fredsfyrsten, dere som gjerne ville gå bort i fred når timen deres kommer! Se, han står for døren og bringer dere en velsignet fredshilsen, og hjertet hans strømmer dere i møte med stor, uendelig kjærlighet. Den som nå vil høre hans røst og åpne døren, til ham vil han gå inn og holde nattverd med ham, og han med ham. Amen.

Søndag etter jul: Kristus, den eneste grunn til vår salighet

Luk 2,15–20

«Og det skjedde, da englene var fart opp fra dem til himmelen, da sa gjeterne til hverandre: La oss nå gå rett til Betlehem og se dette som har skjedd, det som Herren har kunngjort oss. De skyndte seg av sted, og de fant både Maria og Josef, og barnet som lå i krybben.

Da de hadde sett det, fortalte de om det ordet som var talt til dem om dette barnet. Og alle som hørte det, undret seg over det som ble sagt dem av gjeterne. Men Maria tok vare på alle disse ordene og grunnet på dem i sitt hjerte. Gjeterne vendte så tilbake, og de priste og lovet Gud for alt det de hadde hørt og sett, slik det var blitt sagt dem.»

Frelserens fødselsfest er en gledesfest. Det ser vi også av evangeliet vårt, som på en yndig måte forteller oss resten av det som hører med til julehistorien. Her hører vi at gjeterne, som hadde fått høre av Herrens engel at Frelseren var født, la i vei til Betlehem straks etter den himmelske åpenbaringen. Der fant de Maria og Josef og det nyfødte Jesusbarnet, og da brøt de ut i glad lovsang til Gud. Og overalt fortalte de, til alles forbauselse, om det ordet som var talt til dem om dette barnet.

Kjære tilhørere! Når jeg tenker på den gleden Guds Sønns fødsel har vakt hos engler og mennesker, kan jeg ikke la være samtidig å se på meg selv og dere og spørre mitt og deres hjerte: Stakkars hjerte, er juledagen blitt en slik gledesdag for deg også, som den var for disse gjeterne? Og de visste jo sikkert langt mindre enn du om hvor uendelig viktig denne hendelsen var, og hva den egentlig skulle tjene til. Nå ligger juledagen bak oss, og ut fra det vi selv har erfart, kan vi gi et riktig svar på dette spørsmålet.

Jeg ber hver enkelt av oss tenke noen dager tilbake og spørre seg selv: Har hjertet mitt på juledagen virkelig gledet seg inderlig over Kristi fødsel? Har det store som skjedde – at Gud er åpenbart i kjød og født som et menneskebarn – vakt den samme gleden hos meg som det himmelske budskapet og synet av Frelseren i krybben i Betlehem vakte hos gjeterne?

Eller – for å ta noe mer håndgripelig – den samme gleden som de små tingene vakte hos barna mine eller naboens barn, de som ble kjøpt og gitt dem på den

hellige juledagen? Jeg vet sikkert at de fleste av oss må svare nei hvis vi vil svare ærlig.

Hva kan da være grunnen til at de fleste av oss voksne ikke kan glede oss så mye over Kristi fødsel som barna har gledet seg over julegavene sine? Gavene er jo bare, eller skulle i hvert fall bare være, minnetegn om den store hendelsen. En kunne kanskje nevne forskjellige grunner. En kunne si at menneskene er altfor adspredte, altfor tankeløse, altfor nedsunket i det synlige til å glede seg over noe de ikke ser. En kunne si mye annet også, og alt sammen ville være sant og velbegrunnet.

Men hovedgrunnen til denne sløvheten er vel at de ikke vet hva Faderen har gitt dem i sin Sønn – det er ikke åpenbart for hjertet deres. Med andre ord: De vet ikke hva det lille ordet «Frelser» rommer, og hjertet deres har ikke forstått hva engelens ord betyr: «I dag er det født dere en frelser» (Luk 2,11).

Så lenge en ennå sier til pengene eller til en jordklump: Du er min trøst – så lenge en ennå setter sin lit til seg selv og sitt håp til sine egne gjerninger, og altså ennå mener å være sin egen frelser – så lenge en ikke lar Jesus være helt og fullt Jesus og Frelser, så lenge kan en ikke glede seg av hjertet over Kristi fødsel.

Evangeliet vårt er egentlig bare en fortsettelse av juledagsevangeliet. Derfor vil jeg denne gangen bli ved denne julebetraktningen og utvikle videre tanken om at julegleden vår bare blir riktig og fullkommen når Jesus er en Jesus for oss, en virkelig, sann frelser og saliggjører. Først vil jeg altså vise hva det vil si å ha en frelser i Jesus, og deretter hvordan dette må føre til en evig og inderlig glede i hjertet.

Men for at dere lettere skal forstå det jeg vil si, vil jeg legge det fram for dere med andre ord, i fire setninger. For det første finner vi ikke grunnen til vår salighet i oss selv. For det andre finner vi den heller ikke halvt i oss selv og halvt i Kristus, men for det tredje helt og alene i Kristus. Og for det fjerde: Bare når Kristus er blitt den eneste grunnen til vår salighet, kommer det sann glede over ham i hjertet vårt.

Bønn. Å, hvor langt borte fra deg og fra kunnskapen om deg er vårt arme hjerte, du eneste, fullkomne Frelser! Hvor forblindet og fanget er vi ikke i våre egne innbilninger! Alt annet tror vi heller om deg enn at du er vår Frelser, den eneste grunnen til vår salighet! Riv da ned festningsverkene til vår stolte fornuft, og de velmente innfallene og forsettene som kommer av kjødet og står i veien for at vi kjenner deg fullt ut.

Du vet at vi uten din hjelp må vansmekte for evig i våre egne tanker, veier og påfunn. Vis oss da barmhjertighet, og hjelp oss ut av ørkenene våre til de kildene til salighet som står åpne i deg for alle syndere. Amen.

I.

Vi finner ikke grunnen til vår salighet i oss selv og i våre gjerninger. Vi er ikke og kan ikke være våre egne frelsere og saliggjørere. Dette er den første sannheten vi vil betrakte.

I en kristen menighet skulle det riktignok ikke være nødvendig å tale om denne sannheten. Hvorfor skulle Gud ha sendt sin Sønn til verden hvis det var vi selv og ikke Kristus som skulle være grunnen til vår salighet? Hvorfor feirer

vi juledag – ja, hvorfor har vi noen kristen høytid – hvis vi kan erobre saligheten ved vår egen vilje, vårt eget strev og løp (Rom 9,16), og hvis vår rettferdighet og dyd strekker til for å nå saligheten?

Det kreves heller ikke at en er særlig opplyst av Den Hellige Ånd. Gir han bare litt akt, kan selv en hedning komme på sporet; i nødsfall kan en se med fornuftens øyne alene at vår rettferdighet er høyst mangelfull og jammerlig og ikke duger noe for den hellige Gud. Men likevel er denne sannheten ukjent vidt og bredt.

Spør et barn: Barn, hvilke barn blir salige? Hvilke barn kommer til himmelen? Svaret blir nok: De gode, de snille barna, de barna som ikke er egensindige og ulydige. Spør en gammel synder, en grov synder: Menneske, hvordan blir en salig? Hvis han svarer alvorlig, vil han si: Når en følger samvittigheten sin og gjør det som er rett. Spør hvem du vil; nesten overalt vil du få det samme svaret.

For når noen svarer at en blir salig ved troen på Kristus, er det for det meste bare en overfladisk kunnskap som ikke har rot i hjertet. Spør en dem nærmere, viser det seg snart at også de bygger saligheten nettopp på det mennesket selv gjør.

Men du sier: Skulle dette være en så helt ufornuftig mening? Jeg svarer: Nei, egentlig ikke. Tvert imot, fornuften kjenner ingen annen vei til salighet enn sin egen dyd.

Og om de som snakker så mye om denne veien, bare en gang begynte å gå den for alvor, ville de snart komme fram til noe bedre, etter Kristi ord: «Om noen vil gjøre hans vilje som har sendt meg, da skal han kjenne om læren er av Gud» (Joh 7,17). Denne veien er altså slett ikke ufornuftig, men heller svært fornuftig. Like fullt kan vi ikke bli salige ved våre egne gjerninger.

Jeg vil si dere hvorfor det er umulig. Grunnen er ganske enkelt denne: Vi er syndere, og hvor mye vi enn anstrenger oss, kan vi ikke få i stand hos oss den rettferdigheten som gjelder for Gud – og som også er den eneste han godtar.

Kjære tilhørere! Det kan nok finnes mye hos oss som gjør at mennesker har behag i oss. Kanskje har vi en menneskelig, borgerlig rettferdighet. Men en rettferdighet som gjelder for Gud, og som kunne gjøre at Gud hadde behag i oss, har ingen.

Når et menneske ikke stjeler, ikke raner, ikke myrder; når han er ordentlig, flittig og sparsommelig; når han betaler skatter og avgifter som han skal; når han ikke er noen slåsskjempe, ingen drukkenbolt, ingen tyrann mot dyrene og ingen plageånd for sine medmennesker; når han fører et stille og rolig liv – da er dette vel en god ytre tukt.

Da vil mennesker kanskje gjerne ha med ham å gjøre. Naboene hans, husfolket hans, vennene hans, øvrigheten, alle som kjenner ham, er kanskje glade i ham. Han har en borgerlig, en menneskelig rettferdighet. Men dette er ikke en rettferdighet som gjelder for Gud; med det kan han ikke fortjene Guds velbehag.

Og når han går og stoler på denne gode livsførselen sin og mener at Gud vil ha ham så mye kjærere fordi han lever som en skikkelig borger, ja, når han til og med legger seg på dødsleiet og sier: «Jeg kan gå rolig inn i evigheten, for jeg har

god samvittighet» – da er han en uforstandig mann som i sin egenkjærlighet og blindhet bedrar seg selv for saligheten.

Det skal mer til enn et skikkelig borgerlig liv for å ha en rettferdighet som duger for Guds øyne. Se, kjære menneske: Skulle din fortjeneste strekke til for Guds hellige øyne, måtte du oppfylle loven og ha oppfylt den. Hele loven består i kjærlighet til Gud og nesten. Derfor måtte du ha en slik kjærlighet til Gud og nesten som loven krever. Loven sier: «Du skal elske Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din fornuft og av all din makt» (Mark 12,30).

Du skjønner lett at det ikke er nok for en slik kjærlighet til Gud at en tenker på ham nå og da, ber til ham nå og da og av og til kjenner noe i hjertet som ligner kjærlighet og takknemlighet mot ham.

Nei, en slik kjærlighet til Gud krever at du akter ham som det høyeste gode, henger ved ham av hjertet, alltid er hos ham i tankene, lengter inderligst etter ham, har din største glede i ham, gir deg helt og fullt hen til ham og er nidkjær for hans ære. Tonntunge ord! Hvem kan holde seg for ren i lyset av disse sannhetene?

Loven sier videre: «Du skal elske din neste som deg selv» (Matt 22,39). Igjen skjønner du lett at når en skal elske sin neste som seg selv, er det ikke nok at en ikke biter og eter sin neste (Gal 5,15).

En slik kjærlighet til nesten vil ikke bare si at en mener det oppriktig med ham, av hjertet unner ham og ønsker ham alt godt, er vennlig mot ham i ord og miner og står ham bi med trøst, råd og dåd. Den vil også si at en tålmodig bærer over med svakheten hans og ved saktmodig formaning prøver å få ham til å bli bedre. La nå hver enkelt prøve seg etter disse ordene og se hvor mye det da blir igjen av egenrettferdighet og ros av egen dyd.

Og se, selv om du skulle finne at du har holdt alt dette, ville det likevel kreves enda mer for at du skulle ha en rettferdighet som gjelder for Gud: Alt dette måtte ha kommet, og fortsatt komme, av en frivillig ånd hos deg. Denne oppfyllelsen av loven måtte være vokst fram av din natur, like naturlig som druene vokser fram på vintreet.

En trenger jo ikke befale vintreet å bære druer og ikke epler. Det gjør det av seg selv; det ligger i naturen dets å bære druer. Se, skulle du skaffe deg en rettferdighet for Gud på den måten, måtte det på samme måte være din natur og din lyst – en frukt av din innerste livsdrift – å elske Gud og din neste fullkomment og helt.

Ja, enda mer: En rettferdighet som gjelder for Gud, ville også kreve at du aldri i hele ditt liv hadde syndet mot loven om kjærlighet til Gud og nesten – ikke engang med en eneste tanke – fra det øyeblikket du begynte å tenke, til ditt siste åndedrag.

Bare på disse vilkårene hadde du oppfylt loven, og bare da hadde du en rettferdighet som gjelder for Gud; bare da kunne du bli salig ved deg selv og din gjerning. Men en slik rettferdighet har ikke noe menneske. Bare Kristus har den, ellers ingen. Derfor kan ingen være sin egen frelser og saliggjører.

Men du sier: Dette kravet er for stort. Stiller jeg ikke kravet så høyt, kan jeg likevel tenke meg et menneske som ved redelig strev har øvd seg så mye i å gjøre

Guds vilje, og slik hevet seg opp til likhet med Gud, at han ville være verdig til saligheten. Jeg svarer: Disse kravene stiller Guds ord og din egen samvittighet, hvis du vil lytte til den; altså er de ikke for store.

Men vil du ikke rette tankene dine etter det Den hellige skrift og erfaringen lærer, kan du nok i tankene danne deg et bilde av et menneske som ikke bare hadde hevet seg til likhet med Gud, men allerede av naturen var ren som en engel. Men se, da er det nettopp et bilde du ikke finner noe sted i virkeligheten – et løgnbilde, et foster av din egen innbilning.

Herfra kommer all den jammerlige dydspraten som blinde veiledere for blinde fører i munnen. De setter seg ned og maler i sitt eget hode alle slags bilder av seg selv og av mennesket, slik det er og burde være, men gir ikke akt på sine egne gjerninger og sitt eget hjerte. Så er det ikke rart at de i sin stolte innbilning frambringer den ene løgnen etter den andre.

Så min egen dyd skulle ikke hjelpe meg, sier du? Det skulle ikke hjelpe meg noe hos Gud at jeg har levd ulastelig fra ungdommen av? Jeg har alltid voktet meg for synd, jeg har hele tiden lagt vinn på å være redelig, jeg har øvd meg i kjærlighet til nesten, jeg har stått nesten bi med råd og dåd.

Jeg har ikke vært noen røver, ingen morder, ikke som den ene eller andre tolleren. Skal ikke dette hjelpe meg noe til saligheten? Jeg svarer: Ingenting, slett ingenting! Uten fortjeneste må du bli rettferdig og salig, av bare nåde, like så vel som den mest ugudelige toller.

Det er ute, ja, helt ute med vår egen dyd, den dyden hovmodige syndere brisker seg med. Den gjelder ingenting for Gud. I menneskers øyne kan den nok gjelde noe, men ikke i Guds øyne. Den er gjennomtrengt av synd og urenhet, den er forgiftet helt fra kilden.

Den springer ikke ut av ren kjærlighet til Gud og nesten, men av all slags jag etter egen ære, egen fordel, egen fornøyelse – ofte til og med av det aller bitreste fiendskap mot Gud og Jesus: En vil sette seg opp mot dem, som om en var sterk, god og hellig i seg selv.

Med ett ord: Det er ute med vår egen dyd og fortjeneste for Gud, fordi den ikke oppfyller loven, men for det meste kommer av løgnen. Altså er vår egen dyd og dens fortjeneste ingenting, og å sette sitt håp til den er en vederstyggelighet for Gud. Det er ikke jeg som sier det, men Herren (Matt 5,20; Joh 3,36; Rom 3,28; 4,5 osv.).

II.

Vi finner ikke grunnen til vår salighet i oss selv, men heller ikke halvt i oss og halvt i Kristus.

Mange mennesker er fanget i den villfarelsen at de vil bygge sitt håp om salighet halvt på seg selv og halvt på Kristus. Jeg vil ikke tale om dem som bare gjør Kristus til en nødhjelp, og som sier: Det er sant, Kristus har forløst oss, men bare slik at mennesket også skal gjøre sitt; for resten – det som ennå står igjen, og som mennesket ikke kan gjøre – skal Kristus tre til med sin fortjeneste. Den som taler slik, er ennå åndelig blind og kjenner verken hvor fordervet menneskenaturen er, eller Kristi fortjeneste og kjærlighet.

Men det finnes også velmenende, vakte sjeler som lever i den elendige innbilningen at Kristi fortjeneste ikke er den eneste grunnen til vår salighet, men at vi selv ennå må bidra med mye. De tenker: Når jeg en gang blir slik og slik, når jeg en gang blir renset fra synden min, når jeg en gang ikke synder mer, når jeg en gang virkelig merker livet fra Gud i meg, da vil jeg håpe å bli salig; men så lenge dette ikke finnes hos meg, kan jeg ikke ha noe velbegrunnet håp.

For å si det kort: De setter altså sin lit og sitt håp til det som Gud vil eller skal utrette i dem ved Kristus, og ikke til Kristi fortjeneste utenfor dem. Men dette er galt, hvor fornuftig det enn ser ut.

Ser en riktig på saken, bygger dette synet på den samme falske fornuftstanken som den gale meningen vi talte om ovenfor: De vil nettopp bli rettferdige ved loven. De vil få i stand en tilstand hos seg selv som kunne være verdig til Guds velbehag – riktignok med hjelp av Kristus og hans kraft – og så vil de tro at dette velbehaget hviler over dem.

Men Gud lar ikke synderen nå fram til en slik tilstand. Ve det mennesket som til slutt innbiller seg at det har hevet seg opp til den! Et slikt menneske har falt ut av Den Hellige Ånds nådetukt og er nær de forherdedes dom!

Nei, bak et slikt strev ligger et dypt skjult hovmod i hjertet. En ville gjerne finne sin salighet i å kunne speile seg i sitt eget bilde – men Gud står de stolte imot.

Og fordi Gud gjør det, må en sjel som er fanget i denne falske innbilningen, få en jammerlig kristendom hvis den mener det redelig. Den vil aldri kunne gå med sikre skritt. Hvordan går det? Når den mener at den har holdt seg godt en hel dag igjennom, er den fornøyd og tenker: Nå er du da kommet et godt stykke nærmere målet du strever mot; Guds velbehag hviler på din lydighet. Men kan den ikke gi seg selv dette vitnesbyrdet, er den motløs.

Den ene gangen er den i himmelen, den andre i helvete, den ene gangen i troen, den andre i vantroen; den ene gangen har den frimodighet overfor Gud, den andre gangen flykter den fra ham. Det er en elendig, jammerlig tilstand.

En tenker: Hadde jeg bare bønnens ånd, kunne jeg bare bli og holde ut i Guds nærhet, da hadde jeg vunnet. En anstrenger seg, en sliter seg ut, en vil tvinge det fram. Kanskje lykkes det en gang i en hel dag. Nå er en glad; nå har en jo funnet det; nå regner en seg som sterk, som en fullkommen kristen, og kan vel alt se litt ned på andre som ikke får det like godt til.

Men vent bare, kjære sjel! I morgen lyder tonen kanskje helt annerledes hos deg. En har tvunget det fram en hel dag; en har lagt seg beroliget; en våkner om morgenen og prøver å komme inn i den samme ånden igjen; en vil fortsette som dagen før. Da kommer det ene, da kommer det andre i veien, og det går ikke. En blir rådløs og føler seg skuffet over seg selv og over Frelseren – og like høyt som en sto dagen før, like dypt ligger en i støvet dagen etter.

En annen vil bygge sitt håp om salighet på alle slags indre opplysninger, nådebevisninger og erfaringer av Frelserens vennlige nærhet. Han vil gjøre disse indre erfaringene til den grunnen som skal holde troens anker fast i evighet. Men hvordan går det? I dag har han kanskje en så frimodig tro at legeme og sjel fryder seg i den levende Gud, og det er en stor nåde. Men selv om du i dag får

smake Guds kjærlighet så merkbart, følger det ikke av det at hjertet ditt må ha det likedan i morgen eller om et halvt år.

Kanskje fører Gud deg inn i indre tomhet og tørke. Kanskje arbeider du deg selv ynkelig inn i mørket på grunn av ondskapen og lettsinnet i hjertet ditt. Si meg: Hva skal da holde ankeret ditt når Guds ansikt er skjult for deg? Ja, da blir en rådvill. En har mistet grunnen under seg og trekker den slutningen: Fordi jeg ikke merker Guds vennlighet, har han ingen fredstanker med meg. En står i fare for å lide et jammerlig skipbrudd.

Se, kjære tilhørere! Vi mennesker lever nå en gang under stadig skifte, for vi bor i denne fattige verden, som er underlagt elementene. I dag er det ikke som i morgen, og i morgen ikke som i dag. Det skifter i vårt indre, slik som i naturen utenfor oss, der klart og mørkt vær, storm, regn, skyer, snø og solskinn avløser hverandre.

Hvis nå noen en varm, vakker sommerdag rev ned huset sitt, slo seg ned under et tre og sa: Her vil jeg bli, her vil jeg bo for evig, himmelen er jo helt klar, og det rører seg ikke et kjølig vindpust – hva ville vi tenke om et slikt menneske? Vi ville tenke: Det mennesket er ikke ved sine fulle fem. Vi ville si til ham: Stakkars menneske, hva er det du gjør? Tenker du ikke på at natt følger på dag, regnvær på klart vær og høst og vinter på sommeren?

Men den samme dårskapen begår de som søker grunnen til sin salighet i et muntert sinn, i alle slags nådebevisninger og vederkvegelser, ja, til og med i sin kristne kjærlighet, i sin iver etter å be og våke og så videre, og som tenker: Det er blitt helt annerledes med deg, derfor kan og tør du tro at du blir salig.

Å, på hvilken løs og foranderlig grunn bygger ikke slike sjeler! Hjertet vårt er ikke alltid seg selv likt. Det blir vinter i hjertet også; det kommer uvær, det kommer alle slags stormer, det kommer anfektelser og mørke. Den ene dagen er ikke som den andre. En må ha noe fastere å stole på enn bare en klar himmel.

Og si selv: Er ikke Guds høyeste nådebevisninger, er ikke våre beste gjerninger, de som Guds Ånd har virket, blandet med synd og urenhet fra vår side? Hvem vil finne noe rent hos mennesket? Når Gud lar sin nådesol skinne i hjertet, rører det seg da aldri noe urent der? Hvilke egenkjærlige tanker og bilder farer ikke gjennom hjertet selv ved de beste gjerningene?

Hva må en ikke altfor ofte erfare når en ligger for Gud i bønn – og det er visselig en edel gjerning? Hvor lett og uforvarende blir ikke tankene ført bort til andre ting, ofte svært upassende, ja, ofte syndige, mens hjertet roper til Gud, til den levende Gud!

Luther har bekjent om seg selv at han ikke trodde han var i stand til å be et fadervår uten at fremmede tanker kom inn imellom. Men selv om dette ikke skjer, og du kanskje kan be i ånden og med inderlighet, dukker det ikke iblant opp en egenkjærlig tanke i bakgrunnen av sjelen din, midt under bønnen: Nå kan du det, denne gangen gjør du det godt? Eller kanskje til og med: Det hadde vært bryet verdt om noen hadde hørt på deg!

Har det aldri hendt deg at du – kanskje straks etter at du har bedt i kammerset ditt og søkt og fått syndenes forlatelse – har gått ut blant husfolket ditt og villet ta kvelertak på en eller annen av dine medtjenere og si: «Betal det du

skylder!» (Matt 18,28)? Kanskje har nåden hindret at ubarmhjertigheten din brøt ut, men den har like fullt ligget i hjertet ditt.

Å, vi fattige, elendige syndere, vi helt og fullt fordervede mennesker, som ikke er dyktige til å gjøre noe godt som av oss selv, og som skitner til og besmitter det gode Gud vil virke i oss – hvilken dårskap begår vi ikke når vi vil bygge vårt håp om salighet på det reneste og beste som er eller skjer i oss! Nei! Vi må kaste ankeret vårt dypere, ellers driver stormen oss ut på åpent hav, og til slutt lider vi skipbrudd.

Det heter i en salme:

Nå har jeg funnet det jeg grunner
for evighet mitt anker på:
Den grunnvoll er i Jesu vunder,
der den før verdens grunnvoll lå;
det er en grunn som evig står
når jord og himmel selv forgår.

Det er Guds nådes lys og varme,
som overstiger all forstand,
det er hans nådes åpne armer,
som alle hjelpe vil og kan;
hans lengsel etter alle står,
skjønt mange aldri til ham går.

III.

Men denne miskunnen ligger ikke i oss, men utenfor oss, i Kristus. «Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, som etter sin store miskunn har gjenfødt oss til et levende håp!» (1 Pet 1,3) Ved hva? Ved vår rettferdighet eller fromhet eller hellighet? Nei! Ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde, ved det som skjedde med Kristus allerede for atten hundre år siden, og som også angår oss i dag.

Lovet være Gud, at han lar oss senke håpets anker ned i den evige grunnen som alltid står fast, og – som apostelen Peter sier (men ikke Peter alene, alle apostlene) – «sette vårt håp fullt og fast til den nåde» som blir oss til del i Kristus Jesus (1 Pet 1,13).

Gud så nok vår elendighet, vår svakhet, vår vantro og vår ustadighet. Han visste nok at det aldri går rent og hellig for seg hos oss, selv når vi mener det aller mest redelig og alvorlig. Derfor har han stilt fram Kristus som en nådestol ved troen, som en evig nådestol. Se på Jesus – for noen dager siden feiret vi hans fødsel; se på dette barnet! I ham er nåden blitt åpenbart. Dette barnet er syndenes forlatelse, dette barnet er nåden, dette barnet er saligheten og håpet om den.

Fra dette barnet, som siden ble en gutt, en ung mann, en mann, og som deretter led, blødde og døde, kan vi ikke ta bort noe. Ved vår utroskap og ustadighet kan vi ikke ta noe bort fra hele denne store kjærlighetsgjerningen fra Gud – men vi kan heller ikke legge noe til ved det gode vi har eller mener å ha.

Jesus, slik historien viser ham, forblir Jesus, hvordan vi enn er. Kristi liv, lidelse, død, oppstandelse og himmelfart er skrevet ned i historien. Det er noe

som har skjedd, og som ikke lenger kan gjøres ugjort. Det er en evig tilflukt, en daglig tilflukt, en varig, sikker, uforanderlig tilflukt for alle fattige syndere.

Når et menneske altså vil bli salig, må han sette sin lit ene og alene til Kristus og til den gjerningen Kristus har fullbrakt for menneskene, sine brødre. Han må ikke lenger ville noe av sitt eget. Han må ikke mene at Faderen tar imot noe annet enn Kristus. Han må lære å akte alle sine gode gjerninger for tap og skrap, om de så var aldri så hellige. Som en ugudelig må han lære å tro på ham som gjør ugudelige rettferdige for Kristi skyld.

Hvis noen slår inn på denne veien, vil han visselig få del i Guds fred. Men heller ikke denne freden må han gjøre til grunnen for sitt håp. Selv om han har funnet fred med Gud, må han ikke kjenne noen annen grunn til Guds velbehag, eller til sin frimodighet i bønnen, enn Kristi fortjeneste.

På denne måten dør en mer og mer bort fra sin egen rettferdighet og blir kledd i smykket av Jesu rettferdighet. På den måten lærer en å gripe stadig fastere det håpet som er tilbudt i Kristus. På den måten blir en helliget på legeme og sjel, for Guds navn blir helliget i oss når han er alt for oss.

På den måten trenger en stadig dypere inn i samfunnet med Gud og blir fruktbar på gode gjerninger, fordi Guds kraft er mektig i de svake. Men heller ikke alt dette er grunnen til vår salighet; Kristi fortjeneste er og blir den eneste, den evige grunnen. I en gammel salme står det:

> Borgerskap i himlen vinnes
> ei ved egen dåd og makt;
> nei, dets grunnvoll alltid finnes
> kun i Jesu offerpakt.

Med andre ord: Den helligste, mest fullkomne kristne har derfor ikke noe mer velbegrunnet krav på saligheten enn den synderen som i dag finner nåde og forlatelse. Lammet som er slaktet – det som ble besluttet i Guds råd før verdens grunnvoll ble lagt, og som Kristus utførte og fullbrakte for atten hundre år siden – det er og blir den eneste grunnen til vår salighet i all evighet.

Bare Kristus er det som hjelper oss igjennom, kjære tilhørere! Hans liv må gjøre det, ikke mitt liv; hans kjærlighet, ikke min kjærlighet; hans tålmodighet, ikke min tålmodighet; hans bønn gjør det, ikke min bønn. Ett må hjelpe oss alle igjennom – en Peter like så vel som røveren som på korset får lønnen for sine misgjerninger, Jesu hellige mor like så vel som synderinnen som gråter etter nåde ved Jesu føtter. Ett må hjelpe oss alle igjennom, nemlig at det finnes et Lam som kom til verden og lot seg slakte for verdens liv.

Det må hjelpe oss igjennom, ikke bare én gang, men hver dag. Daglig må en gi opp seg selv og søke livet i Kristus, daglig ta imot det for intet, som en gave fra den nådefylden som står åpen i Kristus. Slik kommer en ved troen igjennom med Kristi fortjeneste – gjennom alt mørke, gjennom all svakhet, gjennom den daglige elendigheten og følelsen av synden. Ved troen kommer en helt fram for Guds trone, og der, for Guds trone, vet en ingen annen grunn til at en er salig, enn Kristus. Slik heter det i en salme:

> Når hist jeg kneler for Jesu trone,
> skal jeg bekjenne med engletone

hva sannhet er:
O Lam, din blodstrøm, din bitre pine,
din død på korset meg har blant dine
forsamlet her.

Tro ikke, kjære tilhørere, at denne veien er altfor lett. Den er i sannhet helt utilgjengelig for naturen. Bare sannhetens Ånd kan ved sin allmektige kraft føre en synder inn på denne veien og holde ham på den. Her må du fornekte dine beste gjerninger, dine beste meninger, alle dine egne usle gjerninger, ja, deg selv, for at Jesus kan beholde sin ære som Jesus. En tung, ja, ufremkommelig vei for hovmodige syndere og fornuftsmennesker – men fremkommelig for fattige syndere som gir avkall på seg selv, for umyndige, for barn!

Men du sier: Det ville jeg gjerne tro; men hvordan skal jeg bære meg at for å komme ut av mine egne veier og inn i denne salige tilstanden? Til det svarer jeg: Det kan visst verken jeg eller du. Også til dette må Jesus helt og alene hjelpe deg, for han er en fullkommen Frelser, en frelser i alle ting.

Tenk bare ikke mer på å hjelpe deg selv. Hold bare opp med å ville tvinge fram troen. Tenk ikke lenger på å opprette noen egen rettferdighet. La hånden synke kraftløs; du utretter jo likevel ingenting.

Men gi Frelseren den ære at han er en fullkommen frelser for alle syndere, en som kan og vil hjelpe deg, og vent på hans hjelp og sukk etter den. La ikke din synd og syndighet skremme deg fra å se opp til ham. Sukk til ham så godt du kan, fortell ham om skaden din, men tenk bare ikke lenger på å lege den selv. Før du aner det, vil du kunne kaste ankeret ditt i den evige nåden, og ankeret ditt vil få fast grunn.

IV.

Det vil neppe være nødvendig, kjære tilhørere, å si dere noe mer om hvor stor, hvor usigelig glede et hjerte fryder seg med i Jesus når det tilber ham som sin Frelser på den måten jeg har beskrevet. Da fødes takknemligheten midt ut av følelsen av elendighet og syndig svakhet. Da har en grunn til å takke og ydmyke seg hver dag – hvor mye mer da på en juledag eller en annen høytidsdag som er viet til minnet om Frelseren.

Da lyder det vel i hjertet: Hvordan skal jeg ta imot deg? Hvordan skal jeg møte deg, du skjønneste, du største, du begynner og fullender, du min eneste rettferdighet, min eneste salighet, du kjærlighet, du?

Og nettopp her ligger en hovedgrunn til at de fleste av oss ikke feirer noen gledesfest i julehøytiden: Kristi rettferdighet er ennå som en forseglet bok for de fleste av oss. På grovere eller finere vis strever vi ennå etter å opprette en egen rettferdighet, og vi kjenner ikke den rettferdigheten som gjelder for Gud, og som heter Jesus. Først og fremst derfor er vi så elendige i ånden, så tomme, så tørre, så blottet for glede og fred, så utakknemlige mot den evige kjærlighet som ble et menneske og har gitt sitt liv for oss.

Bønn. Å, miskunnsrike Frelser! Tilgi oss denne store skylden, som springer ut av vår egenrettferdige blindhet. Du vet at vi må bli i dårskapen vår for evig hvis du ikke åpner øynene våre, så vi ser vår usselhet og din rettferdighet. Store Forbarmer, åpne øynene våre! Hjelp oss ut av vår svakhet og forvirring til livet i

troen på Guds Sønn! Bli bare ikke trett av oss fordi vi er så uforstandige og alltid holder ditt lys tilbake, men dra oss desto kraftigere jo mer rådville vi viser oss, så du kan overvinne oss!

O du Guds Lam! Mitt element
jeg i din nåde skuer;
ditt hjerte har du til meg vendt,
for meg det evig luer;
ditt blod, som fra ditt kors nedfløt,
over all verden frelse gjøt.

Jeg vet ei noen annen trøst;
meg synden måtte døde;
jeg hører fiendens onde røst,
og verden vil meg øde;
i hjertet bor kun synd og død:
O dype jammer, store nød!

Og egengjort rettferdighet
og strid av egne krefter
meg røver liv og hjertefred,
med skam meg kun behefter;
velan, kun ett tilbakestår:
Jeg redning i din nåde får.

Besegl dette i oss alle, å Jesus! Amen.

Nyttårsdag: Navnet Jesus

Luk 2,21

«Da åtte dager var gått, og han skulle omskjæres, fikk han navnet Jesus, som han var kalt av engelen før han ble unnfanget i mors liv.»

I dag går vi inn i et nytt år. La oss kaste et kort blikk tilbake på året som er gått! Hvor mange velgjerninger fra Gud, åndelige og legemlige, får vi ikke øye på! Han har holdt oss i live, gitt oss vårt daglige brød og latt oss oppleve mang en glede. Han har gitt oss sitt ord og latt det bli forkynt for oss. Kanskje har han også latt lidelser komme over oss.

Å, hvor mange ganger har ikke Guds Ånd dratt i dere og nådd inn til hjertet deres – gjennom det dere har opplevd i det indre og det ytre, her i kirken eller hjemme, ute på marken eller i kammeret!

Snart med glede, snart med smerte
kom du, Herre Gud, til meg,
bare for å få mitt hjerte
helt til å tilhøre deg.

Hvor mye, hvor usigelig mye langmodighet og tålmodighet har han ikke hatt med våre svakheter og forsømmelser, med hjertets ondskap og falskhet! Hvor har han ikke skånet oss! Han har ikke kastet oss bort som greiner uten frukt, men latt nåde gå for rett helt til denne stund. For hva hadde vi fortjent? Og hva har vi gjort med nåden hans? La enhver la sin egen samvittighet svare!

Den som er ved sine fulle fem og ikke akkurat sover eller drømmer, må sannelig si med Jakob: «Herre, hvem er jeg? Jeg er uverdig til all den trofasthet og miskunnhet som du har vist mot meg» (1 Mos 32,10). Alt dette skylder vi ham som er vår mellommann og yppersteprest, vår Jesus.

Hvordan skal vi så gå inn i det nye året? Hvordan skal vi overvinne frykten som kommer av at vi ikke vet hva framtiden bringer? Hvordan skal vi kjempe oss gjennom det som venter oss i dette nye året, uten å ta skade på sjelen? Og hvordan skal vi begynne for å nå dit?

Svaret er: Med navnet Jesus vil vi begynne det nye året. Er dette navnet vårt lys og vår ledestjerne gjennom den mørke framtiden, skal vi ikke mangle noe. Derfor vil vi, med utgangspunkt i evangeliet vårt og med Guds hjelp, betrakte: Navnet Jesus. Jeg vil først tale om hva det velsignede Jesus-navnet betyr og

hvilken kraft det har, og så om hvordan vi skal bruke det når vi går inn i det nye året.

Høylovede Jesus, for deg skal hvert kne bøye seg! Gjør ditt Jesus-navn til en kraft for oss alle i dag. La hver og en av oss få smake noe av det. Fyll dine prestehender og velsign oss! Amen.

I dag, på nyttårsdag, feirer vi også Frelserens navnedag. Hos jødene var det med omskjærelsens sakrament som det har vært med dåpens sakrament i Det nye testamentes tid: Ved det fikk barna navnet sitt. Slik fikk den menneskeblitte Guds Sønn navnet «Jesus» ved omskjærelsen, som han underkastet seg som israelitt etter kjødet.

Men navnet var ikke noe Josef og Maria fant på i et tilfeldig innfall, slik det ofte går hos oss. Foreldrene til et nyfødt barn rådslår om navnet, ser seg om i familien og slekten eller blant fadderne og blir til slutt enige om et navn. Men Frelseren fikk navnet sitt etter Guds direkte vilje.

Faderen ville at hans menneskeblitte Sønn skulle hete Jesus. Som Jesus skulle han leve i trettitre år, som Jesus dø, som Jesus stå opp, som Jesus fare opp til himmelen, som Jesus sette seg ved Faderens høyre hånd og som Jesus bli tilbedt. I Jesu navn skulle hvert kne bøye seg, deres som er i himmelen og på jorden og under jorden (Fil 2,10).

Faderen hadde sendt ham til verden og gitt ham fra sitt eget hjerte som sin største skatt, for at den syndige menneskeslekten skulle bli frelst. Og det var Faderens vilje at han skulle kalles Jesus og kjennes på navnet Jesus i all evighet.

Derfor sendte han sin engel til Josef og lot ham si at Maria skulle føde en sønn ved Den Hellige Ånd, og at han skulle gi denne sønnen navnet Jesus. Det er også dette ordene i teksten vår viser tilbake til. Allerede hos profeten står det jo skrevet om Messias: «Herren har kalt meg fra mors liv av» (Jes 49,1).

Det er noe eget med navn. Ved navnene skiller vi menneskene fra hverandre. Hvis vi ikke hadde navn, hvor mye strev ville vi ikke få når vi talte om en tredje person og skulle få hverandre til å forstå hvem det egentlig var tale om? Derfor har også han som kom for å frelse en fallen verden av syndere, tatt et navn, så enhver straks kan vite hvem det er tale om når navnet Jesus blir nevnt.

Han som i Det nye testamente heter Jesus, het «Jehova» i Det gamle testamente. Han åpenbarte seg for sin tjener Moses i den brennende tornebusken på Horebfjellet for å sende ham til Israels barn, som sukket under trelldommen i Egypt.

Da spurte Moses hvilket navn han skulle gjøre ham kjent ved for Israels barn. Og han svarte: «Jeg skal være den jeg skal være» – med andre ord: Jehova heter jeg, slik skal du kalle meg (2 Mos 3,13–14).[1]

I Det nye testamente heter denne Jehova Jesus. «For», sa engelen, «han skal frelse sitt folk fra deres synder» (Matt 1,21). Navnene våre er for det meste uten betydning og kraft, bare tegn som skiller oss fra hverandre. Men navnene Guds Sønn har i Det gamle og Det nye testamente, er fulle av kraft og liv, fulle av herlighet og sannhet.

[1] NB: «Jeg er den jeg er» (2 Mos 3,14). Hofacker bygger på den eldre ordlyden, som han tar som uttrykk for Guds uforanderlighet.

Jehova heter Guds Sønn i Det gamle testamente. Det er et navn som uttrykker hans evige guddomsmakt og herlighet: at han er uforanderlig og alltid blir den samme. Når Guds natur og vesen skal betegnes, finnes det ikke noe navn som treffer bedre enn navnet Jehova. I dette navnet ligger det samme som Moses sier i Salme 90: «Før fjellene ble født og du skapte jorden og jorderike – ja, fra evighet til evighet er du, Gud» (Sal 90,2).

Det samme ligger i det Frelseren sier om seg selv: «Jeg er den første og den siste og den levende» (Åp 1,17–18). I det store navnet Jehova ligger hele Guds herlighet som Skaper, den herligheten som gjør at alle skapninger gir ham ære (Åp 4,11).

Men nettopp i dette navnet er det ingen trøst for arme syndere som oss. Tvert imot er det noe skremmende og forferdende i det for oss – noe som vekker en hemmelig lengsel etter at fjellene skal falle over oss og haugene skjule oss, så vi ikke blir åpenbare for den skrekkelige Jehova (Åp 6,16).

For er Gud den evige og uforanderlige, han som alltid blir den samme, da er han også uforanderlig i sin hellighet og i lovene og kravene i sin rettferdighet. Da er han uforanderlig i sin vrede over synden. Da brenner vreden hans uutholdelig og evig, helt ned til det nederste helvete, og den opphører ikke. Og da må vi vel bli forskrekket.

Da må det vel være sant, det en av Herrens disipler en gang har sunget: «Den som kjenner Guds vesen, kjenner sin død.» Den som kjenner Guds vesen og egenskapene hans som uendelig ånd – hans evighet, allmakt og hellighet – vet at han selv er en dødsens mann, et fortapt, et evig fortapt menneske.

«Den som kjenner hjertet», heter det videre i denne sangen, «er uten all nød.» Den som ikke bare vet noe om Guds hjerte, men kjenner det av levende erfaring, er frelst fra all nød og frykter ikke lenger noe. Men i navnet Jesus har dette Guds hjerte talt ut.

Hvordan skal en beskrive Guds hjerte, den evige og ømme barmhjertigheten som rørte seg og rører seg i Farshjertet mot en slekt av syndere som fortjente forbannelse? Det er ikke mulig. Paulus fører liksom efeserne fram til lengden og bredden og høyden og dybden i denne kjærligheten (Ef 3,18). Men den er umålelig og uuttømmelig. Slik Gud er uendelig, er også kjærligheten hans uendelig; den lar seg ikke beskrive.

Luther sa en gang: «Om noen ville male Gud og treffe ham, måtte han lage et bilde som var bare kjærlighet. For den guddommelige kjærligheten er ikke noe annet enn en brennende ovn av slik kjærlighet, som fyller himmel og jord.» En annen sa en gang: «Om hele himmelhvelvingen var bare papir, ville det ikke være nok til å skrive ned Guds kjærlighet på.» Men alt dette som ikke kan nevnes, dette usigelige, som aldri er blitt uttalt, er samlet og forent i to stavelser, i det høyt velsignede navnet Jesus.

En venn av Frelseren, berømt for sine mange skrifter, skal ha gitt beskjed om dette da han lå på dødsleiet: Når han ikke lenger kunne fatte noe, skulle de rope navnet på hans Forløser til ham; det ville gi ham kraft og husvalelse nok. Den mannen forsto hva som ligger i navnet Jesus.

Jesus heter altså den store, han som vi feiret fødselsdagen til for åtte dager siden, og som har navnedag i dag. Han som fullførte gjenopprettelsen av den falne verden av syndere, han som vår frelse i tid og evighet avhenger av – han alene, han som sitter ved Guds høyre hånd og venter til alle fiendene hans blir lagt til skammel for hans føtter, han som samler sin menighet, han som nok alt ofte har vakt en sunn uro i hjertet ditt og anklager deg i samvittigheten – han heter Jesus.

Dette lille ordet kan nok oversettes til vårt språk, men ikke uttømmes. Det betyr Frelser, Saliggjører, Forløser, redningsmann eller hva du vil. Alt dette og enda mye mer ligger i navnet Jesus. Det betyr den vennligste og mest yndige, den fagreste blant menneskenes barn. Det betyr han som over hele verden er kjent som syndernes venn, og som er fiende av den egenrettferdige dyden.

Det betyr alt det Jesaja sier om Guds Sønn: han som heter Under, Rådgiver, Veldig Gud, Evig Far, Fredsfyrste (Jes 9,6). Navnet Jesus kan ikke fullt ut uttales, uttømmes, tenkes eller føles. Det ligger et uendelig dyp av guddommelig barmhjertighet i det.

Den synderen som ligger knust for sin Forbarmers føtter og smaker noe av hans tilgivelse, vet noe om det. Og de rettferdige som vandrer for hans åsyn, har ennå ikke fattet dette navnet. Når de i all evighet bærer lovsangene sine fram for tronen hans, vil alt som etter tusen evigheter er sunget til hans pris, likevel ikke være mer, ikke høyere og ikke dypere enn navnet Jesus. Alle disse lovsangene vil likevel kunne sammenfattes i det ene ordet: Jesus.

Store navn! Tilbedelsesverdige navn! Det er en utgytt salve, full av kostelig duft for arme og elendige syndere som i seg selv er fortapt, for mennesker som lenge nok har pustet inn syndens og djevelens helvetesstank. Det er livsluft i dette navnet, himmelsk livsluft.

«Jesus» heter vår Gud og Frelser, halleluja! – fordi han er en barmhjertig yppersteprest, fordi han er en forløser fra synd, død, djevel og helvete. Egentlig kan en ikke få menneskene til å forstå hva som ligger i navnet Jesus. Det må tros, erfares og føles. En kan ikke si annet enn: Søk Jesus, og når du finner ham, vil du vite hva du har i navnet hans.

Syndere! Om jeg ikke hadde annet å forkynne for dere enn det som står i Det gamle testamente, hvem av oss ville da bestå? Om jeg ikke kunne tale til dere om annet enn Jehova, å, hvem ville da bestå? Men Gud være lovet, nå trenger jeg ikke å forkynne slik!

Kjære medsyndere! Vår Gud, vår dommer heter Jesus. Han heter det fordi han frelser sitt folk fra deres synder, fordi han ikke forakter de elendiges sukk, fordi han tar imot og gir hvile til dem som strever og har tungt å bære (Matt 11,28), fordi han har et hjerte for syndere, fordi han har tatt alle skyldneres skyld på seg. Han heter det fordi han forløser syndere fra deres synder og fra syndenes evige følger – ikke bare malte syndere, som salig Luther sier, men virkelige.

Å, for en dør som er åpnet i dette navnet for oss onde mennesker! Dere horkarer, hør det! Dere drankere, hør det! Dere tyver, dere fråtsere, dere som banner,

dere lettsindige og ugudelige mennesker, dere som har tenkt å ta ut deres del her i livet, hør, hør!

Det finnes ennå en Jesus for dere. Han har kraft til å gjøre dere fri fra det dere kanskje ikke har klart å bli fri fra ved utallige forsetter. Han vil gjøre dere fri når dere vil gå til ham og la ham virke – fri fra de harde lenkene synden har lagt på dere, fri fra den evige død.

Arme, villfarne sau, se, her er din hyrde, Jesus! Arme, motløse sjel, se, her er Jesus, din hjelper! Se, han har ikke noe skremmende, ikke noe som støter bort. Se på dette barnet i krybben, se ham dø på korset i usigelig tålmodighet! Han har ikke noe skremmende for arme, botferdige syndere. Men hva skal vi med lange bevis? Jeg sier bare: Han heter Jesus, og det er innbydelse nok.

Jesus heter vår Gud! Nå trenger vi heller ikke lenger å bli forskrekket over Jehova-navnet hans. Når vi først har lært ham å kjenne som Jesus, blir det bare trøst og husvalende glede for oss at denne Jesus er Jehova. Fryd og gled dere, dere rettferdige, for deres Frelser er en evig, en allmektig, en uforanderlig Jesus. Han er Jesus Jehova, Jesus Kristus, i går og i dag den samme, ja, til evig tid (Hebr 13,8).

Slik han var i sitt kjøds dager, slik er han i evighet. Alt som gjør ham til Jesus, har han tatt med inn i sitt uforanderlige vesen. Slik du erfarer ham i dag, slik vil han være i all evighet. Det han har vært for deg i det gamle året – din forbarmer, han som utslettet synden din – det vil han også være for deg i det nye året. Ja, enda mer: For så lenge Jesus forblir Herren, så lenge han forblir Jehova, blir alt herligere for hver dag.

Men hvordan behandler vi dette navnet? Hvor ville ikke fedrene i den gamle pakt ha gledet seg om de hadde visst det vi vet! Mye ble åpenbart for dem, det ser vi i dagens epistel. Men dette visste de ikke. Denne hemmeligheten skulle først bli åpenbart i tidens fylde, og for oss arme: at han som de ventet på, Israels konge, heter Jesus!

Men hvordan behandler vi det? Vi må si: Det finnes nesten ingenting som er mer miskjent, ingenting som er mer glemt, enn dette store navnet. Knapt har noen uttalt det med varme i hjertet før han blir sett skjevt på i den såkalte kristenheten, som om han hørte til en eller annen sekt.

Hadde ikke dette navnet nå og da sluppet ut av munnen på en eller annen som ble forskrekket, og hadde en ikke betalt visse mennesker for å uttale det fra tid til annen, ville det nok for lenge siden ha vært glemt. Å, arme kristenhet, arme hjerte, for en skyld du har pådratt deg bare i dette ene stykket!

Vil vi nå gå inn i det nye året igjen som slike mennesker? Å nei! Det en av Frelserens disipler har sunget:

Skriv det flammende i mitt hjerte
dypt, ditt søte Jesu-navn!

– det ønsker jeg meg og dere i det nye året. Å, om Herren ville sende sin Hellige Ånd, så han med sin levende griffel kunne skrive det store, det søte Jesus-navnet uutslettelig inn i det arme hjertet vårt!

Det kunne jeg trenge. For skjer ikke dette i mitt hjerte, er jeg ikke annet enn en lydende malm og en klingende bjelle (1 Kor 13,1). Det kunne lærerne ved

skolene våre trenge, for at de kunne føre de sauene Herren har betrodd dem, til de rette beitemarkene. Det kunne øvrigheten trenge, for at det også på rådhuset kunne gå for seg etter Frelserens sinn.

Det kunne vi alle, alle trenge, for at stedet vårt endelig kunne holde opp å være en bolig for de urene åndene, og for at Guds rike med rettferdighet, fred og glede i Den Hellige Ånd (Rom 14,17) kunne bryte fram og bli synlig overalt: i husene, på gatene, ute på markene og i skogene.

Se, kjære tilhørere, tiden vår iler av sted; vi er igjen blitt et år eldre. Å, hvis ikke Den Hellige Ånd forklarer Jesu navn i oss, og hvis vi ikke vandrer gjennom verden i troen og i kjærligheten til Guds Sønn, da har vi levd, svettet, arbeidet og slitt oss ut forgjeves. Alt sammen har vært for ingenting, for mindre enn ingenting.

Jeg vender meg til dere, dere denne verdens mennesker, dere som selv innrømmer at dere er det, dere som ville ta det svært ille opp om noen regnet dere blant de fromme – altså dere ugudelige mennesker, slik dere selv sier at dere er. Dere er nå 20, 30, 40, 50, 60 eller 70 år gamle. Si selv: Hva har dere hatt igjen for denne levetiden? Har dere virkelig hatt noen sann glede? Har dere virkelig hatt noen sann nytelse? Har dere noen gang smakt noe av synden uten at det har vært blandet med bitterhet? Visst ikke!

Vel, hva har dere da hittil hatt igjen for livet deres? At det svant hen som en drøm. At det rører seg mye uro i hjertet deres når dere ser tilbake på det og fram mot evigheten. At dere kanskje er gått inn i dette nye året med kummer og sorg, og kanskje er blitt gamle og grå før dere har opplevd noe godt i deres dager.

Å, hvor elendig er ikke et menneskeliv som ikke blir levd i samfunn med Frelseren! Da går det vinter og sommer, dag og natt. En arbeider i sitt yrke, i vingården sin, på åkeren sin. En vil skaffe seg noe, men klarer det ikke. En vil i det minste bli gjeldfri, men det lykkes heller ikke. I mellomtiden kommer mye kummer og elendighet, mange sorger og synder. Ingenting er mer elendig og jammerlig enn et slikt liv; en er ikke annet enn et lastedyr.

Men den som kjenner Jesus, vandrer fram gjennom denne tiden og vet også hvorfor han er på jorden. Til slutt kaster han av seg de utslitte skoene fra dette livet og farer til Jesus, han som sjelen hans elsker, og som hele hjertet hans henger ved. Å, at vi måtte bli vise til frelse!

Hvem snakker vel nå om slektene før oss? Se, de er glemt, slik en glemmer en død. Se, omtrent 54 slekter har levd og er gått bort siden Kristus ble født. De har også sørget og kjempet på denne arme jorden. De har vært lettsindige og alvorlige, har fryktet Gud og ikke fryktet ham, elsket Jesus og ikke elsket ham.

Mange har villet reise bygninger som skulle stå i mange hundre år, og gjøre minnet om navnet sitt evig. Men hvordan er det nå? Navnene deres er for lenge siden glemt, og legemene deres har råtnet i graven, men sjelene deres er på gjengjeldelsens sted. Bare det som varer inn i evigheten, har verdi og varighet: det som skjer i Jesu navn, i tro og kjærlighet til Guds Sønn.

Kjære tilhørere! Vi står ved begynnelsen av et år. Hva dette året bringer oss, vet vi ikke. Det kan bringe sykdom og kummer for mange som i dag ikke

drømmer om det. Det kan og vil bringe døden for mange i denne menigheten. Her er nok mange til stede som ikke skal feire neste nyttår.

I fjor døde tretti av de ni hundre og tjue i denne menigheten. Hvem er de tretti som etter naturens vanlige gang skal vandre herfra i år? Å, mine brødre! Hva skal da bære oss gjennom trengselen, hva skal da gi oss husvalelse i døden, om ikke navnet Jesus lever i hjertet vårt? Jesus må inn i hjertet, kraften i hans navn må fylle oss, ellers er vi de elendigste av alle skapninger.

Så la oss da begynne i dag! Jeg og min menighet vil i dag begynne å tjene Herren. «Det er ikke frelse i noen annen. For det finnes ikke noe annet navn under himmelen, gitt blant mennesker, som vi kan bli frelst ved» (Apg 4,12) – enn Jesu navn alene. Hvorfor nøler vi da? Opp, altså! Bøy kne for Jesus i dag, og rop i dag til ham om hans Hellige Ånd, så han kan gjøre kraften i sitt navn, kraften i sin fortjeneste, stor i oss.

Det finnes mange sjeler blant oss som er grepet, og som i det minste ikke lenger finner noen ro i denne verdens elendige vesen. Sjeler! Når skal det da komme til en avgjørelse? Hvor lenge vil dere halte til begge sider (1 Kong 18,21)? Når skal Jesus bli en Jesus for dere?

Men det finnes også en stor mengde sikre syndere blant oss. Å, syndere, hør så lenge dere kan høre! Hør, før den timen slår da Jesus selv skal komme igjen, før dommens basun lyder i ørene deres, før døden kommer – vi er jo nå ett år nærmere denne avgjørende stunden. Jesus kaller på dere, hør! Amen.

Søndag etter nyttår: Om Guds frie nåde i Kristus Jesus

Joh 1,1–18

> I begynnelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud. Alt er blitt til ved ham, og uten ham er ikke noe blitt til av alt som er blitt til. I ham var liv, og livet var menneskenes lys. Og lyset skinner i mørket, og mørket tok ikke imot det. En mann sto fram, utsendt av Gud. Hans navn var Johannes. Han kom for å vitne. Han skulle vitne om lyset, for at alle skulle komme til tro ved ham. Han var ikke lyset, men han skulle vitne om lyset.
> Det sanne lys, som opplyser hvert menneske, var i ferd med å komme til verden. Han var i verden, og verden er blitt til ved ham, og verden kjente ham ikke. Han kom til sitt eget, og hans egne tok ikke imot ham. Men alle dem som tok imot ham, dem ga han rett til å bli Guds barn, de som tror på hans navn. De er ikke født av blod, heller ikke av kjøds vilje, heller ikke av manns vilje, men av Gud.
> Og Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss. Og vi så hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet. Johannes vitner om ham og roper: Det var om ham jeg sa: Han som kommer etter meg, er kommet foran meg, fordi han var før meg. For av hans fylde har vi alle fått, og det nåde over nåde. For loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus. Ingen har noensinne sett Gud. Den enbårne Sønn, som er i Faderens favn, han har forklart ham.

Det faller meg tungt å tale til menigheten her i dag. Dere vet alle hva jeg og mitt hus har mistet i disse dagene. Når en mister sine kjære og bærer sårene etter atskillelsen – for et sår er et sår, selv om en har sett det komme – når husfaren faller, husets hode og krone, hvor kan en da søke tilflukt? Ikke noe annet sted enn i den salmen vi nettopp har sunget: (*Denne prekenen ble holdt kort etter at forfatterens far var død.*)

> Hvorfor skal jeg meg bedrøve?
> Kristus enn
> er igjen,
> hvem vil ham meg røve?
> Hvem meg himlen nå formener,
> som Guds Sønn

meg i bønn
og i tro forlener?

Det sømmer seg ikke at jeg her taler mye om det tapet jeg og mitt hus har lidt. Derfor vil jeg i denne stunden ikke tale om det, men om Guds nåde i Kristus Jesus, hans frie nåde i Kristus Jesus, vår Herre. Til det har dagens evangelium gitt meg anledning, for det forkynner fri nåde og fri barmhjertighet. Det viser oss hvor Guds evige rådslutning kommer fra: hvordan den har sin grunn og begynnelse i den dype evighet, og hvordan den blir utført og fullendt i hvert enkelt menneskes hjerte.

Men det er også en annen grunn. Hele uken har Guds frie nåde i Kristus Jesus stått meg klart for øye, og særlig ved sykesengen og dødsleiet til min dyrebare far har denne tanken trengt dypt inn i hjertet mitt. For min elskede far gikk inn i den salige evighet i full tillit til den frie nåde – ene og alene i tillit til Kristi rettferdighet, ikke til sin egen, men til den frie nåde. Gud være lovet!

Jeg takker Gud for at jeg var til stede og fikk høre med egne ører og se med egne øyne hvordan han grep Guds frie nåde i Kristus Jesus med begge hender og gikk inn i evigheten med trøsten fra denne nåden. Dette har fylt meg hele uken. Derfor vil jeg i dag, så langt min svakhet tillater det, tale litt til dere

om Guds frie nåde i Kristus Jesus.

Måtte Herren, som kan støtte de svake og la sin velsignelse følge også et ord som blir talt i skrøpelighet, velsigne oss også nå! Vi roper til deg og ber: Herre Jesus, velsign denne timen! Vær nær hos oss med ditt ord, slik du har lovet.

Vis oss den rett vi har til deg, så vi ene og alene kan bygge på din nåde, leve i den, lide i den, dø i den og gå inn i himmelen i den! Kjære Frelser, ta bort fra hjertene våre alt som ikke er deg til behag, og gjør oss til fattige syndere, ja, til fattige syndere som ikke vet av noe annet enn deg! Amen.

«Loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus» (Joh 1,17). Slik skriver apostelen Johannes i dagens evangelium. Med disse ordene viser han nettopp forskjellen mellom den gamle og den nye pakt: mellom pakten som ble skrevet med Guds finger på steintavler, og pakten som skal skrives i hjertene ved Den Hellige Ånd; mellom pakten som Paulus kaller natten («natten er gått»), og den han kaller dagen («dagen er kommet nær»).[1] Loven ble gitt ved Moses.

Hele ordningen i den gamle pakt var lovens ordning. Der het det alltid: «Du skal» og «du skal ikke». «Du skal holde hviledagen hellig, du skal hedre far og mor, du skal ikke slå i hjel, du skal ikke bryte ekteskapet, du skal ikke stjele» – og slik hele tiden: «Du skal» og «du skal ikke».

Og bak alle disse «du skal» og «du skal ikke» lå forbannelsen: «Den som ikke holder alle disse budene, han er forbannet! Og alt folket skal si: Amen» (5 Mos 27,26). I Det gamle testamente var det noe som nødde og tvang, noe som virket med makt og drev ved frykt.

Slik er det ikke i Det nye testamente – nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus. Der heter det ikke lenger: «Du skal, ellers blir du fordømt!» men: «Se, synder, dette har Gud gjort for deg! Han har sendt sin enbårne Sønn til denne

[1] NB: «Det lir med natten, det stunder til dag» (Rom 13,12).

verden, av inderlig barmhjertighet og av kjærlighet til deg. Dette gjør jeg for deg – hva gjør du for meg?» Nå blir ikke synderen lenger skremt tilbake av Guds straffende rettferdighet, slik det var hos Moses.

Fra Moses strålte glansen av Guds hellighet, så han måtte legge et dekke over ansiktet fordi israelittene ikke tålte synet (2 Mos 34,29–35). Nei, slik er det ikke i Det nye testamente. Fra Jesu Kristi ansikt stråler det ynde, vennlighet, saktmodighet og hele den rike fylden av Guds kjærlighet. Der heter det: «Kom til bryllupet!» (Matt 22,4) «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!» (Matt 11,28)

Dere må ei forskrekke
for deres syndegjeld;
nei, Jesus den vil dekke
med kjærlighetens væld.

Det som egentlig kjennetegner Det nye testamente, er altså nåde og sannhet.

Det er nåden, evangeliet, som etter vår Herre Guds vilje skal forkynnes for all skapningen: at ikke én sjel er utelukket, hvem den enn er – ikke engang den mest ugudelige og ryggesløse synder. Også han har en plass i Guds hjerte. Hvis han bare søker ham barnlig og oppriktig, får han evig barmhjertighet og evig salighet av Jesu Kristi fylde. Nåde – det er midtpunktet i Det nye testamente!

Nåde er et ord som egentlig er skapt for syndere. Når det faller inn i en formørket sjel med Åndens levende kraft, bringer det bare evig liv med seg, bare fred, glede og et kjærlig sinn. Nåde for syndere! Å, fra Kristus Jesus strømmer det bare nåde, bare barmhjertighet ut over de elendige, falne og opprørske synderne.

Se, denne nåden ble åpenbart for den lamme (Matt 9,2 ff.). Der lå han på båren sin, syk, elendig og uttæret. Han kunne ikke stå opp og ikke røre seg. Og inne i ham var nøden enda mye større. Han angret syndene sine og tenkte: «Jeg blir ikke salig!» Der lå han, og da de bar ham fram for Frelseren, hva gjorde Frelseren da? «Vær frimodig», sa han, «dine synder er deg forlatt!» Det var nåde!

Den store synderinnen (Luk 7,37 ff.) falt ned for Frelserens føtter fordi hun kjente ham som en så nådig Herre. Hun kunne ikke annet enn væte føttene hans med tårer og tørke dem med håret sitt. Da sa han: «Dine synder er deg forlatt. Gå bort i fred!» Og alle hennes synder var med ett tatt bort og utslettet. De trengte ikke lenger å anfekte henne. Det var nåde!

Røveren hadde først spottet Frelseren. Men da han angret syndene sine og ikke visste noe annet å si enn: «Herre, husk meg når du kommer i ditt rike!» – da vendte Menneskesønnen seg straks til ham og sa: «Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i Paradis!» (Luk 23,42–43) Det var nåde! Ved nåde er alle de salige blitt salige. Ingen er kommet til himmelen ved sin egen fortjeneste. Alle har vasket kappene sine og gjort dem rene i Lammets blod – ved nåde!

Hva slags mennesker var korinterne og efeserne før de ble omvendt? Tenk bare på det! Apostelen sier: «Dere har vært tyver, dere har vært spottere, dere har vært horkarer og drevet med trolldom – men nå er dere vasket og renset ved vår Guds Ånd. Nå er dere Guds barn – ikke født av kjøds vilje, heller ikke av manns vilje, men av Gud, og det av bare nåde.» (1 Kor 6,9–11; Joh 1,13)

Da jeg blind i fordums dager
styrtet mot fordervelsen,
lot han meg sin nåde smake,
kalte meg til liv igjen;
for hans åsyn enn jeg vandrer,
enn jeg i hans nåde står;
han sitt langmod ei forandrer
mer i dag enn som i går.

Å, kjære brødre og søstre! Hvis hans nåde ikke fantes, hva ville vi da være? Hvis hans nåde ikke rant opp over vårt fattige liv som den klare morgenstjernen, hva ville da dette fattige livet være? Se, med smerte blir mennesket født til denne verden, og snart må det dra herfra igjen. Livet vårt farer fort av sted, som om vi fløy. Naken må mennesket komme til denne verden – naken må det også dra bort når det som en skygge skal fly fra jorden.

Og hvor mye nød, hvor mye sorg finnes det ikke i dette fattige livet! Knapt tror en at en har fått litt ro, før en blir vekket opp av den igjen. Det er bare sorg i verden. Det finnes ingen ro, ingen fred – nei, verden er en jammerdal. Hva hadde vi vel, kjære tilhørere, om ikke vår Herres nåde kastet et klart skinn inn i livet vårt – om den ikke lot en klar stråle av det evige liv falle gjennom dødens mørke port og inn i det engstelige hjertet?

Men det finnes en evig nåde og barmhjertighet! Å, der det er en sjel, en synder, som er inderlig bedrøvet over syndene sine; der det er en trett pilegrim som bøyer seg og kroker seg under byrden av sitt kors; der det er et menneske som alt mange ganger har hørt om denne nåden, men ikke tatt imot den – for alle disse og for alle Guds barn skal det forkynnes: Hør, kjære menneske, det finnes en nåde, en inderlig barmhjertighet, en evig forløsning og tilgivelse!

Men det som må glede oss mest, er at denne nåden er en fri nåde. Den kan verken fortjenes eller vinnes. Det beror ikke på noens strev eller løp, men på Guds barmhjertighet (Rom 9,16). Ellers ville det ha gått oss ille. Da ville det være rent gjøn med menneskeslekten å tale til menneskene om nåde – en ubarmhjertig spøk med de elendige.

Da ville ikke engelen ha ropt ved Herrens fødsel: «Se, jeg forkynner dere en stor glede!» (Luk 2,10) Slik ville han ikke ha våget å tale, men heller sagt: «Se, jeg forkynner dere en stor sorg! Gud har gjort alt han kunne gjøre, men det strekker ikke til. Noe skulle dere i det minste selv bidra med til deres frelse, men det kan dere ikke. Dere har ikke annet enn synd hos dere, og dere skulle likevel ha rettferdighet. Derfor kan dere bare gi opp alt håp om å bli reddet.»

Kjære tilhørere, hvis det ikke fantes en fri nåde, så var den slett ikke for oss; da ville hele evangeliet gå til grunne. Om Guds rikdommer var stilt fram et sted med denne innskriften over: «Disse rikdommene kan den få som har saktmodighet, eller tålmodighet, eller kjærlighet», da ville ingen av oss få dem. Da ville vi alle stå der og tørste og tørste og aldri kunne drikke. Vi ville fortvile.

Men det finnes en fri nåde for intet. For intet er den gitt oss av Guds barmhjertighet. For intet metter Gud de sultne med gode gaver. For intet faller skattene i Guds hus i synderes fang, for denne nåden kan ikke kjøpes. For intet har alle de

salige vasket kappene sine og gjort dem hvite i Lammets blod (Åp 7,14). For intet kan syndere bli kledd i Kristi blodige rettferdighet.

For intet får de allerede her i tiden leve i samfunn med ham, for intet lide med ham, for intet dø med ham, for intet gå inn i den salige evighet. For intet kan alle syndere få denne nåden, også de gamle, gråhårede synderne. Å, er det en slik gammel, gråhåret synder her i kirken i dag: Gråhårede synder, for intet kan du ennå i dag ta imot denne nåden! Se, jeg byr deg den – nei, ikke jeg, men Herren byr deg den, for intet! Å, forstå det da!

Ja, selv de som har foraktet nåden, kan få nåde. Syndere med ben som er fortørret og fortært av lovens forbannelse – som det heter i salmen: «Mine ben er fortørret og fortært av Herrens vrede» – sjeler som er trykket ned av lovens torden, kan drikke av livets vann for intet!

Jesu Kristi dype vunder
strømmer kun for syndere,
og i sine jammerstunder
de i ham sin del kun se;
gløder smerte
i mitt hjerte,
når meg syndens vunder skrekke,
skal meg Jesu blodflom dekke.

Ingen selvrettferdig smaker
denne kraft i Herrens blod,
hin kun eget verk behager,
han forakter nådens flod;
men hvem både
savner nåde
og kun naken, blottet roper,
blir Guds barn ved blodets dråper.

Hør det da: Syndere skal bli Guds barn! Eller som apostelen sier det: «Dem ga han rett til å bli Guds barn, de som tror på hans navn» (Joh 1,12). Å, for en stor nåde! Å, om Herren ville vise meg den barmhjertighet at jeg fikk vekke én gammel, gråhåret synder iblant oss og føre ham til Herrens nåde!

Stakkars synder, du som hittil ikke har villet ha del i denne nåden, du som har trådt den under føttene – å, hvor lenge vil du leve slik? For intet kan du få nåde! Kom, naken og blottet! «Men hvem både savner nåde og kun naken, blottet roper, blir Guds barn ved blodets dråper.» Det finnes en fri nåde for intet. Det kan vi se på røveren. Og nett opp denne røveren er et eksempel for alle gamle syndere.

Se på røveren – hvilken rettferdighet hadde han? Hvilken fortjeneste? Ingen. Han var en tyv og en morder, og han spottet Frelseren. Men så ble han vakt, han kjente anger over syndene sine, og Frelseren sa til ham: «I dag skal du være med meg i Paradis!» Se, slik gikk det også apostelen Paulus. Hvem var han? Var han en særlig venn av Gud og Jesus Kristus? Nei, han spottet og hånet. Han forfulgte Guds barn.

Kanskje finnes det også blant oss slike forfølgere, som gjerne vil gjøre Guds barn vondt. Se, du forfølger, også du er innbudt til nåden! Apostelen syntes det var godt at Stefanus ble steinet. Han fnyste av vrede. Og nettopp mens han var på vei for å føre noen av Guds barn i fengsel, møtte Herren ham og sa til ham: «Saul, hvorfor forfølger du meg?» (Apg 9,4) Da omvendte han seg, og Herren tok ham til seg som sitt barn og gjorde ham til et utvalgt redskap. Alt dette kan også du bli, slik som Paulus.

Å, kjære tilhørere, det finnes en fri nåde for intet! Nå er enda et år gått. Hvor mye er ikke kjøpt for dyre penger i løpet av det! Hvor mange ting har vi ikke kjøpt dyrt som vi ikke engang trenger! For en ødselhet! La oss nå for en gangs skyld ta imot noe for intet.

Se, de jordiske tingene, som jo ikke kan mette oss, betaler vi så dyrt for. Og det guddommelige, som gjør oss evig salige, vil Gud gi oss for intet – og vi vil ikke ta imot det? Hvor dåraktige er vi ikke! Det vi må betale dyrt for, rekker vi hånden ut etter. Men skatter som møll og rust ikke kan tære, og som tyver ikke kan stjele (Matt 6,20), dem vil vi ikke ta imot; dem går vi forbi. Slike foraktere er vi!

Å, om bare alle ville ta imot denne nåden i dag! Tenk deg om! Se, når du farer herfra uten nåde, kommer du ikke noe annet sted enn til helvete. Det står i Bibelen fra først til sist at alle som går ut av tiden uten nåde, farer til helvete. Å, så ta da imot nåden helt for intet! Du trenger jo slett ikke å gi noe annet for den enn syndene dine.

Tenk deg om! La ikke så mange år gå! Se, årene blir flere, og levetiden blir kortere. Du blir stadig eldre. Du kan dø ennå i dag; en kan så fort bli revet ut av tiden. Men du kan også ennå i dag finne nåde. Du kan finne fred hos din Frelser og Forbarmer, hvis du ikke lenger flykter fra ham slik du hittil har gjort. Da kan du ennå i dag berede deg et salig endelikt, så du blir salig i all evighet.

Vær nå ikke så dåraktig! Tenk deg om, forsøm ikke din evige frelse! Be Herren: «Herre, lær meg å tenke på at jeg må dø, at mitt liv har et mål, og at jeg må bort!» – så det dyrebare evangeliet, som så mange ganger er forkynt for deg, endelig kan bære god frukt.

Det finnes en fri nåde for intet. Men dette vil ikke den egenkjærlige naturen vite av. Den stusser og banner over det; den vil bli salig uten nåde. Og likevel er dette den trange porten vi må gå gjennom inn til det evige liv. Den som stiger inn et annet sted, er en tyv og en morder og kommer ikke inn (Joh 10,1).

Se, så lenge en ennå er selvtilfreds og vandrer i sin egenkjærlighet, og så lenge en har behag i seg selv i gode dager, kjennes det svært behagelig å være kristen på denne måten. Den skjendige fariseeren ber alltid, om enn bare i det skjulte: «Jeg takker deg, Gud, fordi jeg ikke er som andre mennesker, som denne og hin» (Luk 18,11). Så lenge han ennå ikke er feid ut av hjertet, og så lenge en ikke kjenner sine synder og sin vederstyggelighet i Åndens lys, så lenge vekker denne «frie nåden», dette «helt for intet», avsky i hjertet.

En tenker: Skal da min dyd være helt forgjeves? Den er da ikke tom innbilning! Skal all min bønn og sang være forgjeves? Er jeg da ikke bedre enn andre syndere? Eller en mener seg kalt til vingården i den tredje time og ser i det

minste skjevt på dem som ble kalt i den ellevte, når også de får en denar, akkurat som de som har båret dagens byrde og hete (Matt 20,1–16).

Stakkars synder! Stans en gang og tenk deg om. Se, din dydskledning, din innbilte dyd, kan bli tatt fra deg. Eller mener du at det ikke kan skje – at du kan svøpe deg inn i din dyd, slik det tåpelige ordtaket sier: «Svøp deg i din dyd når det stormer!»? Mener du at din dydskledning ikke kan tas fra deg? Lar du den ikke bli tatt fra deg ved Guds nåde, så blir den tatt av deg ved Guds vrede.

Gud vil gi djevelen makt til å trekke den av deg, slite den i filler og rive den i stykker. Da står du der i skammen over din naturlige nakenhet. Bare de som har vasket kappene sine og gjort dem hvite i Lammets blod, kan bestå for Guds flammende øyne. Tro meg: All egen rettferdighet og hellighet gjelder ingenting, selv om den er oppriktig ment og ikke bare hyklersk skinn. Den som ikke har grepet Kristi rettferdighet, blir fordømt, om han så var den aller helligste.

All vår egen rettferdighet,
om enn erlangt ved kamp og sved,
kun skarn er og uhumsk for Gud å skue;
en selvrettferdig vil aldri due,
han er en pest.

Den som ikke vil bli salig slik røveren ble det, men ved sin egen fortjeneste, kommer ikke inn.

Men om et menneske har gjort alt det onde som kan regnes opp – har stjålet, myrdet, drevet hor, brutt ekteskapet, vitnet falskt og handlet mot alle bud – og det blir gitt ham å gripe nåden som er i Kristus Jesus, så blir han salig. Jeg sier med vilje «det blir gitt ham». For noen kunne finne på å tro at en bare trenger å ta den uten videre og si: «Jeg vil fortsette å synde; til sist griper jeg den frie nåden.»

Nei, kjære menneske, det må bli gitt deg, og nettopp derfor må du be om det. En kommer ikke til denne nåden gjennom kjødets latskap og treghet, slik mange tror. Men kan du si av hjertets innerste grunn:

Den grunn hvorpå jeg bygger,
er Kristus og hans blod,
for dette meg betrygger
en frelse evig god;
jeg selv og alt i livet
er tant som all min ferd;
hva Kristus meg har givet,
min kjærlighet er verd –

kan du i sannhet si dette, så er du løst fra Satan, og lenken er revet i stykker.

Skriv dette i ditt hjerte,
du kummerfulle hær,
hvis gremmelse og smerte
forøkes mer og mer.

Men kanskje noen vil spørre: Hvordan kommer jeg til denne nåden? Hva skal jeg da gjøre? Se, på det svarer dagens evangelium: «Men alle dem som tok imot

ham, dem ga han rett til å bli Guds barn.» Det er en så lett vei. Vi trenger bare å ta imot Frelseren; det er alt vi har å gjøre. Eller med andre ord: Vi skal tro på ham.

Vi skal ta imot Frelseren og det han gir oss. Han byr oss rettferdighet; den skal vi ta imot. Han byr oss fred; den skal vi ta imot. Syndenes forlatelse og et evig liv byr han oss; alt dette skal vi ta imot og la det sluke vår urettferdighet, vår ufred og forbannelsen over våre synder og misgjerninger.

Og vi skal ikke late som om vi ville gi ham noe for alle gavene hans. Vi skal ta imot dem slik barn tar imot alt fra sin fars hender uten å gjøre annet for det enn å være takknemlige. Det er hele evangeliet.

Men hvor mange av oss har vel tenkt på at det ikke trengs noe annet enn et barnlig, takknemlig hjerte? Vi gjør veien tung for oss selv. Hvor mange er det ikke som alt i mange år har gått uten full visshet om nåden? Kjære menneske, besinn deg! Hvor lenge har du ikke alt vært under en skjult dom, så du ikke kan trenge igjennom, få tilgivelse for syndene dine og komme til visshet?

Hvor kommer denne uvissheten fra? Kanskje er årsaken at du ikke vil gi slipp på din kjæresynd. Men det kan også ha en annen grunn. Uvissheten kan også komme av vantroen din: at du ikke vil ta imot denne nåden for intet, men alltid vil fortjene den. Tenk deg om! Kanskje tror du ikke at Gud for intet, etter sin nåde, kan utslette syndene dine og tilgi deg dem. Du tror ikke at han er så barmhjertig.

Kanskje sier du: «Hadde jeg bare dette eller hint, hadde jeg kjærlighet eller ydmykhet eller saktmodighet, da ville jeg tro det.» Nei, du skal ikke vente med å tro til da; du skal tro allerede før. Du kan ikke fortjene nåden ved egen rettferdighet! Ta nå det store spranget ut av din egen rettferdighet og inn i Kristi rettferdighet! Det er et stort sprang. En tror at en faller ned i en avgrunn, men en faller ikke ned – en faller i hjertet til en kjærlig Far!

Kom, la oss våge det og ta dette store spranget! Kom, la oss gå ut av vår egenrettferdighet og springe over i Kristi rettferdighet!

All den skyld hvorav vi lider,
som betales skal til Gud,
avgjort er for alle tider,
ja, på én gang slettet ut;
én har alting overtatt,
alt er nå i riktighet,
og vår gjeld er hel inndratt,
siden han kom til oss ned.

Hvor lett er veien! Vi trenger bare å ta imot Frelseren. Veien er så lett, og likevel mener vi at den er så tung, og vi gjør den så tung for oss selv.

Men noen kunne tenke: «Det er da altfor lett; det kan slå feil for meg. Hvem går da god for min salighet? Alle kristne tror jo på Kristus, også de døde munn- og navnekristne!» Det er nok helt sant. Gå bare fra hus til hus i vår tids kristenhet! Alle eller de fleste vil si: «Jeg tror på Kristus.» Men «vis meg din tro av dine gjerninger!» (Jak 2,18) Det kommer ikke an på en tro i hodet, men på troen i hjertets innerste grunn.

Finnes det virkelig en sjel som oppriktig er opptatt av å bli salig, sier jeg til den: «Tro på Herren Jesus, så skal du bli frelst» (Apg 16,31). Når et menneske griper Kristi fortjeneste i indre trang og angst, synker det ikke ned på sandgrunn, men på klippen. Vår tro hviler på en fast grunnvoll.

Dagens evangelium sier: «I begynnelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud (vår Frelser). Dette Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss; han kom til sitt eget, og hans egne tok ikke imot ham.» Han led, han vansmektet på korset, han for opp til himmelen, og slik har han fullført den evige forløsning. Vår tro står på en fast grunnvoll – hvem kan rive den ned?

Satan har allerede mange ganger villet rive den ned, men han klarte det ikke; et lite ord kan felle ham. På Kristus, løven av Judas stamme, på Lammet, som er verdig til å åpne boken og bryte seglene på den (Åp 5,1–9), hviler vår tro. På Kristus hviler min tro. Den som setter sin lit til Kristus, har sannelig ikke bygd på sand. I en gammel salme står det:

Hans blod, den edle saft,
har slik en mektig kraft
at selv en dråpe liten
kan rense alt i tiden,
ja, verden fri bevare
fra Satans svelg og snare.

Se, dette er kraften i Kristi fortjeneste: Det er fri nåde i Kristus.

Det gleder meg for alle dem som alt er gått over i den salige evighet. Det gleder meg for min salige far, som bygde og stolte på Kristi fortjeneste alene. Det gleder meg for alle mine medsyndere, som helt til nå har vandret i syndens tjeneste uten denne nåden. De trenger bare å overgi seg, bare å ta imot Frelseren, så får de i gave den evige salighet og alt han har vunnet for dem med sitt blod.

Å, kjære tilhørere, la oss da ta imot hans nåde! Skulle han da ha fått sine sår forgjeves? Skulle hendene og føttene hans være gjennomboret forgjeves? Skal det være forgjeves når han sier hos profeten: «Min rygg bød jeg fram til dem som slo, og mine kinner til dem som rykket meg i skjegget. Mitt ansikt skjulte jeg ikke for hån og spytt. Men Herren Herren vil hjelpe meg. Derfor blir jeg ikke til skamme. Derfor har jeg gjort mitt ansikt hardt som stein. Jeg vet at jeg ikke skal bli skuffet» (Jes 50,6–7)?

Skal det være forgjeves? Skal hans rettferdighet, som han har vunnet for oss ved sitt blod, ikke gjelde noe? Skal vår dyd, vår elendige rettferdighet, gjelde mer enn hans rettferdighet? Eller skal vi forbli i synden for at hans nåde kan bli dess større (Rom 6,1)? Eller skal vi som røveren utsette omvendelsen til siste åndedrag? Å, hvis vi gjør det, hvem vet om vi da får lov til å gå inn i Paradis ved den frie nåde, slik røveren fikk?

Måtte Herren la sin nåde gjøre et rett inntrykk på alles hjerter! Måtte han lære alle å tenke på at det nå er på tide å våkne opp av søvnen (Rom 13,11)! Måtte han la sin lidelse og død bli en levende brodd for alle hjerter, så vi slutter å leve for oss selv, for vår egen dyd og hellighet, og fra nå av lever for ham som er død og oppstått for oss! Ham, Lammet, tilhører all ære!

Halleluja! Pris, ære, makt
nå være Offerlammet bragt,
hvis Ånd har oss besjælet!
Som med sitt blod har oss utkjøpt,
har oss dermed bestenkt og døpt
(Å, *om det var slik med alle!*)
og seg med oss formælet!
Halleluja! Gud, Hellig Ånd!
Gjenfødte ved din allmaktshånd
din pris vi evig kvede;
(Å, *om det var slik med alle!*)
Med nåde du oss smykker ut,
til brudgom fører du hans brud
(Å, *om det var slik med alle!*)
til bryllupsfestens glede!
Eia, eia!
Der vi trede
inn til glede,
der er manna
og et evig hosianna!

Å, vi må misunne dem som alt er gått inn i de evige boliger ved Lammets blod! De er å misunne, for der er glede. Der gjeter den gode hyrde sine får og fører dem til livets vannkilder (Åp 7,17). Der er manna og et evig hosianna!

Å, Herre Jesus Kristus, du som er din menighets store yppersteprest, du som har gitt deg i døden for å frelse dine får – vi takker deg for din frie nåde! Åpne alles hjerter iblant oss, så de tar imot din nåde og lever for deg! Ved dine hellige sår, ved din blodige svette, ved din død og din oppstandelse og ved din himmelfart har du vunnet en evig forløsning for alle mennesker. Takk for det!

Jeg takker deg for at du har ført min salige far til å kjenne din frie nåde. Å, Herre Jesus, før oss alle til denne erkjennelsen! Driv den hovmodige fariseeren ut av oss alle, så vi en gang kan være blant dem som i evighet bringer deg, det slaktede Lam, lov og ære, og så vi kan ofre deg alt, ja, oss selv! Ja, Lam, du er det verd, du er det verd. Amen.

Kristi åpenbaringsdag: Hvordan dagen er gått opp for verden i Kristus

Jes 60,1–6

«Stå opp, bli lys! For ditt lys kommer, og Herrens herlighet går opp over deg. Se, mørke dekker jorden, og det er belgmørke over folkene. Men over deg skal Herren oppgå, og over deg skal hans herlighet åpenbare seg. Folkeslag skal vandre til ditt lys, og konger til den glans som er gått opp over deg. Løft dine øyne og se deg omkring! De samler seg alle sammen, de kommer til deg. Dine sønner skal komme fra det fjerne, og dine døtre skal bæres på armen.

Da skal du se det og stråle av glede, og ditt hjerte skal banke og utvide seg. For havets rikdom skal vende seg til deg, folkenes gods skal komme til deg. Et mylder av kameler skal dekke deg, Midians og Efas kamelføll. Alle sammen skal de komme fra Sjeba. Gull og virak skal de føre til deg, og Herrens pris skal de forkynne.»

I teksten vår forkynner profeten Jesaja, som profeterte seks hundre år før Kristus, med stor kraft og klarhet om det lyset som skal gå opp over Israel og over hele verden. «Gjør deg rede, bli opplyst! For ditt lys er kommet, og Herrens herlighet er gått opp over deg.»[1] Slik roper han til byen Jerusalem, Sions datter.

Men han legger til: Dette lyset skal ikke bare bli i jødenes land. Også hedningene skal vandre i det, og konger – det vil si hedningenes konger – skal vandre i den glans som er gått opp over deg. Så lar han blikket gå enda lenger ut i tiden, helt til Guds rike er fullendt. Om den tiden heter det: «På den tid skal et mylder av kameler dekke deg, Midians og Efas kamelføll. Alle skal de komme sammen til Guds nybygde by. Fra Sjeba skal de komme, føre gull og virak og forkynne Herrens pris.»

I dag feirer vi hedningenes høytid. De mennene som dagens evangelium (Matt 2,1–2) kaller «vismenn fra Østen», og som søkte, fant og tilba Jesus, den nyfødte jødekongen, var hedenske konger. I Jerusalem visste ingen, eller i hvert fall bare noen få, at verdens frelse var gått opp fra Betlehem. Hedninger måtte komme mange mil, fra land langt borte, og si: «Jødenes konge er født; vi har sett hans stjerne.»

[1] NB: «Stå opp, bli lys! For ditt lys kommer, og Herrens herlighet går opp over deg» (Jes 60,1). Hofacker bygger på den eldre ordlyden «Gjør deg rede, bli opplyst» og kommer tilbake til den gjennom hele prekenen.

Det som skjedde ifølge dagens evangelium, var et forbilde på det som skulle komme. Slik hedningene – vismennene fra Østen – måtte gjøre Israels folk oppmerksom på jødenes konge, slik skal hedninger, som opprinnelig ikke hører til Guds folk, i den siste tid gjøre jødene oppmerksomme på deres Messias.

Da jeg i stillhet tenkte over denne sannheten og over teksten vår i dag, ble én tanke denne gangen viktigst for hjertet mitt: I Kristus er frelsen, eller lyset og dagen, gått opp for verden. Med Guds hjelp vil jeg derfor tale videre til dere om:

Hvordan dagen er gått opp for verden i Kristus.

Men først vil vi be Herren om hans velsignelse.

Bønn. Kjære Frelser! Du hedningenes konge! Du som er gått opp for hedningene som den klare stjerne, gå opp også i våre hjerter og rydd alt mørke ut av dem, så vi kan se. Åpne hedningenes øyne og la dem vandre i glansen av din herlighet! Opplys oss med ditt lys i denne viktige tiden! Amen.

Vi taler altså om hvordan dagen er gått opp for verden i Kristus. Mange steder i Den hellige skrift viser det, og teksten vår peker også på det når det heter: «Gjør deg rede, bli opplyst! For ditt lys er kommet, og Herrens herlighet er gått opp over deg. Se, mørke dekker jorden, og det er belgmørke over folkene. Men over deg skal Herren oppgå, og over deg skal hans herlighet åpenbare seg. Folkeslag skal vandre til ditt lys, og konger til den glans som er gått opp over deg.»

Slik viser profeten altså til at Frelseren er født for jødene, men ikke bare for dem: for alle folk. Slik sier også Paulus når han taler om frelsen i Kristus Jesus: «Det lir med natten, det stunder til dag» (Rom 13,12). Slik sier Frelseren selv: «Jeg er verdens lys! Den som følger meg, skal ikke vandre i mørket, men ha livets lys» (Joh 8,12).

Han sammenligner seg altså med solen. Det er som om han vil si: Slik en ikke snubler når en går om dagen, i solens lys, slik er jeg verdens lys. Den som vandrer etter meg, den som fatter og griper lyset som stråler ut fra meg, skal ikke snuble, men ha livets lys.

Ennå i dag vitner hver sjel om dette når den ved Kristus, ved hans nåde og ved de kreftene han har vunnet, blir frelst fra mørkets makt og begynner å vandre i sannhetens og kjærlighetens lys, i den nye paktens lys. Hver slik sjel er et tydelig tegn og et klart bevis på at dette ordet er sant: «Det lir med natten, det stunder til dag.»

Det har også alle apostlene forkynt. Hva var det de forkynte? Hør det, dere fattige, syndige og elendige mennesker som er bundet i mørkets lenker! Dagen er gått opp! Jesus Kristus, deres Frelser, er nettopp derfor kommet til verden, derfor har han lidt, derfor er han død og oppstanden: for å bringe dere lys og ødelegge mørket. Djevelens verk, de gamle syndeknutene som Satan har slynget sammen, og som ingen kan rive fra hverandre fordi den ene slangebuktningen fører inn i den andre – disse gamle syndeknutene kan han rive i stykker.

Han kan bringe lys der det var mørke. Han kan gi frihet der dødens trelldom var. Han kan hjelpe der ingen annen kan hjelpe. Kom til ham! Det lir med natten, dagen er gått opp! Det samme forkynner alle Jesu vitner ennå i dag, og en kan frimodig si til alle sjeler: Dagen er gått opp! Kristus, deres Frelser, er født!

Se, vi forkynner dere en stor glede, som har kommet hele folket til del. Men dere må åpne hjertene for denne gleden og overgi dere til den, og dere må la lyset fra den trenge inn i dere. Ellers blir dere i mørket.

Når en ser ut i verden, inn i kristenheten og inn i mang en menighet, kunne en riktignok tenke: Lyset er ikke gått opp, dagen er ikke brutt fram! For mange vandrer – det sier jeg med vemod – ikke som Guds barn, ikke som lysets barn, men i mørket. Ordene og gjerningene deres er mørkets ord og gjerninger, og likevel er de kalt etter Jesu navn.

Og å, om en kunne se inn i mang en sjel som en tror er i lyset, hvor ville en ikke bli forskrekket og tenke: Når det ennå er slikt mørke, kan en jo nesten ikke tro at lyset, at Jesus, rettferdighetens sol, er gått opp!

Men dette må ikke skremme oss. Solen er gått opp likevel, og dette er bare enda et bevis på at skriftordet er sant: «Lyset skinner i mørket, og mørket tok ikke imot det» (Joh 1,5). Jeg vil si dere hvorfor Kristi lys ikke skinner hos så mange som likevel kalles kristne. Det skyldes djevelen. For slik sier apostelen: «Denne verdens gud har forblindet de vantros sinn, så de ikke ser lyset fra evangeliet om Kristi herlighet, han som er Guds bilde» (2 Kor 4,4).

Se, vi skal ikke ta anstøt av det. Selv om hele verden er blind, er dagen likevel gått opp. Hvis alle mennesker var blinde og ikke så solens lys, og ett eneste menneske hadde åpne øyne og kunne se, hvem skulle vi da tro? De blinde, som enstemmig sa: Det finnes ingen sol? Eller den seende, som sa: Solen skinner? Naturligvis den som har åpne øyne. Slik er hver sjel som åpner hjertet sitt for herlighetens stråler og vandrer i lyset, et bevis for at det lir med natten og stunder til dag, tross den blinde verden.

Men er solen gått opp og dagen kommet nær, betyr det at det må ha vært natt før. Og slik er det også. Før Kristus ble åpenbart, var det natt i verden. Før rettferdighetens sol skinner inn i en sjel, er det belgmørk natt i den, selv om den eide all verdens visdom.

Jeg vil ikke tale om hedningene, som lever i sitt tomme sinn, i blindhet og uten Gud i verden, og som har byttet bort den uforgjengelige Guds herlighet mot døde bilder av skapningen (Rom 1,23). Profeten fatter kort sammen hedningenes tilstand – avgudsdyrkelsen, syndene, trøstesløsheten og elendigheten som tynger dem ned – i disse ordene: «Mørke dekker jorden, og det er belgmørke over folkene.»

Det er som om han stiller seg på et høyt sted og ser seg omkring i verden. Og hva ser han? Mørke, det tykkeste mørke. Han kan knapt skjelne landene som ligger under en så tykk natt.

Se, i denne natten har alle hedninger vandret, og mange millioner av dem vandrer ennå i den. I denne natten vandret også fedrene våre en gang. Å, hvor sørgelig så det ikke ut i landet vårt, i skogene våre i de gamle århundrene! Der hvor den levende Guds templer nå står, og hvor Guds og Lammets navn nå blir tilbedt, fantes ikke annet enn avgudsdyrkelse, grusomhet, drikkelyst og spillesyke, den største råhet og usedelighet.

I denne natten vandret også de folkene før Kristus som regnes som dannede.

Blant vanlige folk rådet den ynkeligste overtro og den jammerligste avgudsdyrkelse. Det var ingen kjærlighet til Gud, ingen tilbedelse av Gud i ånden, ingen sann kjærlighet til nesten og ingen sann ydmykhet, men hovmod og stolthet, og mørkets vederstyggeligheter var dagligdags blant dem.

Etter deres egen religion var de forskjellige gudene de tilba, de mest lastefulle og usedelige vesener: horkarer og horkvinner, ekteskapsbrytere av begge kjønn, løgnere, bedragere, tyver og mordere. Men de som tenkte litt lenger og innså hvor dåraktig avgudsdyrkelsen var – hvilke guder hadde de? Seg selv. Deres eget jeg ble til slutt deres gud. «Mørke dekker jorden, og det er belgmørke over folkene.»

Men også hos Israels folk var det natt. Riktignok hadde de lovens åpenbaring og store løfter, og blant dem fantes store ordninger til frelse.

Gud Herren hadde ikke skjult seg for dem slik som for hedningene, som vandret av sted i sitt fullstendig tomme sinn. Og der Herren åpenbarer seg, er det ikke natt, men lys; der kan dagen ikke utebli. Men det forble likevel en ufullkommen åpenbaring. Herrens herlighet var ennå ikke virkelig til stede. Riktignok trøstet de seg med den klare dagen som skulle gå opp i den lovede Messias, men Moses' dekke hang ennå for solen, så en ikke kunne se inn i det himmelske. Det ble fortsatt med den ufullkomne skyggen og forbildet av de goder som skulle komme.

Den gamle paktens ordning minner meg om et dypt mørke der det blir tent ild her og der. De menneskene som er rundt ilden, kan se, men ikke helt tydelig, ikke som om det var dag. For ilden er et bevis på at det ennå er natt, og når det er blitt dag, trenger en den ikke lenger.

Slik var det hos de gamle fedrene. De sovnet inn i troen på løftets ord, som apostelen sier i Hebreerbrevet når han roser troen deres: «Og enda alle disse fikk vitnesbyrd for sin tro, oppnådde de ikke det som var lovt. For Gud hadde på forhånd utsett noe bedre for oss, for at de ikke skulle nå fullendelsen uten oss» (Hebr 11,39–40).

Gjennom hele Det gamle testamente gikk det et dypt sukk etter den store forløsningsdagen da Messias' rike skulle bryte fram. Den gamle paktens fedre lignet dem som venter på dagen gjennom en lang natt: Å, om dagen kom! Om morgenrøden endelig rant! «Vekter! Hvor langt på natt?» – det står på nesten hvert blad i Det gamle testamente, i stadig nye skikkelser. Det var som når en fange lengter etter friheten, og en roper til ham: Vent bare! Du skal snart bli fri! Dette er bildet av den gamle pakten. Stadig måtte fedrene sukke:

Å Herre, kom fra Sion ut
og frels ditt fangne folk, o Gud!
Å, så vi nå den hjelp fra deg,
hvor skulle Jakob glede seg!

Men frelsens store time kom nærmere og nærmere. Gjennom store trengsler og prøvelser forberedte Herren de mer mottakelige hjertene i folket til sin store dag og økte lengselen deres, så mange alt før Frelseren ble født, i sitt indre visste eller i det minste tydelig anet: Nå vil Israels trøst komme, og vi skal få oppleve det.

Simeon hadde alt fått det svaret av Den Hellige Ånd at han ikke skulle se døden før han hadde sett Herrens Salvede. Og da han nå i templet tok Jesusbarnet i armene, ropte han: «Herre, nå kan du la din tjener fare herfra i fred, for mine øyne har sett din frelse» – den Frelseren jeg så lenge har ventet på. Blant dem i Israel som ga akt på Guds røst, ventet mange med stor forventning på Guds frelse, om ham som skulle komme. Det kommer også til uttrykk i Sakarjas lovsang (Luk 1).

Endelig ble Kristus født. Verdens lys åpenbarte seg i fattigdom og ringhet, i fornedret skikkelse, som et fattig menneskebarn. Det var ingenting der for det kjødelige sinnet og for øyets lyst. Bare den som hadde øyne å se med, kjente lyset.

Men side om side med denne dypeste ringhet åpenbarte det seg likevel, fra begynnelsen til slutten, en stor herlighet: så fattig, og likevel så rik! Mens foreldrene ikke finner rom for barnet i herberget, kommer engler fra himmelen til gjeterne, lovpriser Gud og sier: «Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag.» Alt dette skjer for barnet som ligger fattig i krybben!

Og en av englene trer fram og blir den første evangelisten i den nye pakt. Han sier: «Se, jeg forkynner dere en stor glede – en glede for alt folket. I dag er det født dere en frelser, som er Messias, Herren – i Davids by.»

Så vokste barnet opp, og få jøder visste at dette var Messias, Guds Sønn. Langveisfra måtte menn komme og bringe ham gull, røkelse og myrra og vise jødene at dette var deres nyfødte konge. De skammet seg ikke over å tilbe dette fattige barnet som en konge – for en overbevisning de må ha hatt i hjertet!

Men det gikk ennå tretti år før hele folket fikk kunnskap om sin Frelser og redningsmann. I mellomtiden var fedrene sovnet inn. Simeon hadde lagt seg til hvile, for han hadde sett sin Frelser. Guds Sønn selv levde stille og skjult i Nasaret som et vanlig menneske, ja, som en fattig håndverker.

Ingen tenkte lenger på at noe så stort var i ferd med å bryte fram. Den som var ond, fortsatte å være ond, og den som var uren, fortsatte å være uren. Men den som var from, fortsatte å være from, og den som var hellig, fortsatte å være hellig.

Da sto plutselig en mann fram, døperen Johannes, en mann i Elias ånd og kraft, og forkynte: «Omvend dere, for himlenes rike er kommet nær! Rydd Herrens vei, gjør hans stier rette! For midt iblant dere står den dere ikke kjenner.»

En gang da han sto ved Jordan og forkynte for folkemengden, så han Jesus fra Nasaret gå langs elvebredden. Johannes visste at Jesus var Messias, for Faderen i himmelen hadde vitnet ved dåpen hans: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag.» Da rakte Herrens store vitne og forløper ut hånden, pekte på ham og sa: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!»

Nå var Herren kunngjort for sitt folk. Nå sto han selv fram, lærte og forkynte om Guds rike, gjorde store tegn og underfulle gjerninger og herliggjorde Faderen.

I Guds kraft viste han seg å være den som var kommet «for å forkynne evangeliet for fattige, for å helbrede dem som har et sønderknust hjerte, for å

forkynne for fanger at de skal få frihet og for blinde at de skal få syn, for å sette undertrykte fri, for å forkynne et nådens år fra Herren» (Luk 4,18–19).

Det dryppet velsignelse av fotsporene hans og barmhjertighet av hendene hans. Han var den kjærlige Jesus, rik på velsignelse, synderes Frelser og de fattiges venn – bare streng mot løgnere. Derfor sier apostelen Johannes, når han kort beskriver Sønnens hele vandring: «Vi så hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet» (Joh 1,14).

Men hvordan gikk det ham blant menneskene? «Han kom til sitt eget, og hans egne tok ikke imot ham.» Mørket hatet lyset. Mørkets barn kunne ikke tåle lyset; de prøvde å slokke det, og Gud tillot det, for at hans evige rådslutning skulle bli fullført. Da grep de Faderens Sønn, førte ham ut av byen og hengte ham på treet. Nå så det ut som om lyset var slokt og verdens sol gått ned. Men det gikk som med Josef: «Dere tenkte ondt, men Gud tenkte det til det gode» (1 Mos 50,20).

Nettopp ut av denne ondskapen og grusomheten har frelsen vokst fram for menneskeheten. Uten å vite det har mørket båret det evige lyset fram.

Først i Getsemane og på Golgata er lyset virkelig gått opp: i Getsemane, der han bar fram bønner og nødrop med sterkt skrik og tårer (Hebr 5,7), og på Golgata, der han hang på korset i den dypeste forlatthet og forakt, der alle så på ham som en bedrager, og der det så ut til å være ute med verket hans for alltid. Dit viser Den Hellige Ånd alle sjeler som tørster etter guddommelig lys, for der er det lyst!

På Golgata er verdens sol gått opp, med frelse under sine vinger for alle som frykter Herrens navn. Lys og liv strømmer derfra inn i fattige synderes hjerter. Å, hvor salige er de som virkelig fatter at Herrens herlighet bor der! Ordet i teksten vår, «Gjør deg rede, bli opplyst! For ditt lys er kommet, og Herrens herlighet er gått opp over deg», har først og fremst fått sin oppfyllelse på Golgata. Ikke noe annet sted enn her kan en rope: «Gjør deg rede og bli opplyst!»

For her ble det oppfylt som Jesus hadde sagt: «Ild er jeg kommet for å kaste på jorden, og hvor jeg skulle ønske at den alt var tent! Men en dåp har jeg å døpes med, og hvor jeg gruer til den er fullført!» For slik måtte Kristus lide og stå opp den tredje dagen og la omvendelse og syndenes forlatelse forkynnes i sitt navn for alle folkeslag.

Nå er både profetens ord i teksten vår og andre profetier oppfylt: «Stig opp på et høyt fjell, du Sions gledesbud! Oppløft din røst med kraft, du Jerusalems gledesbud! Rop høyt, frykt ikke! Si til Judas byer: Se, der er deres Gud! Våkn opp, våkn opp, kle deg i din styrke, Sion! Ta på deg ditt høytidsskrud, Jerusalem, du hellige by! For de uomskårne eller urene skal ikke komme inn i deg igjen. Ryst støvet av deg, stå opp, ta sete, Jerusalem! Gjør deg løs fra båndene om din hals, du fangne Sions datter!» (Jes 40,9; 52,1–2).

Den Guds ild som ble tent på Golgata, har brent fra pinsefesten og helt fram til våre dager. Da het det: «Hvor fagre er på fjellene hans føtter som kommer med gledesbud, som forkynner fred, som bærer godt budskap, som forkynner frelse, som sier til Sion: Din Gud regjerer!» (Jes 52,7).

Dette var dagen som drev bort den mørke natten. Nå begynte hedningenes fulle tall å gå inn. Utallige av alle nasjoner og slekter, fra øst og vest, fra sør og nord, kom og vandret i lyset som var gått opp over Jerusalem. Utallige er gått inn, trøstet og opplyst av Gud i troen på Jesu Kristi forsoningsoffer og helliget ved sannhetens Ånd. Alt i atten, sytten, seksten hundre år står de for Guds trone, kledd i hvite kapper og med palmegreiner i hendene, og roper: «Frelsen tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet!»

Alle disse er Jesu arbeidslønn. Alle disse er lysets barn, som har vandret gjennom de jordiske trengslene i glansen fra livets evige sol, og som har fått inngang i de evige boliger ved forsoningens blod. Og hver dag blir stadig nye lagt til dem.

Jeg tenker meg den store hær
for Lammets trone knele ned,
og Gud og Forsoneren i kor
lovsynge høyt i evighet;
min ånd da ønsker: «Fikk jeg nær
det her jeg tror – å, var jeg der!»

Men det er ennå ikke fullendt. Riktignok brenner Guds ild mange steder i verden, snart her, snart der. Gud være lovet, den har trengt igjennom også til oss, og også i våre land er korsets fane reist. I mange år alt har vi hatt evangeliet, det lyset som er gått opp over Jerusalem, og en gang skal det virkelig kreves strengt regnskap for hvordan vi har brukt lyset. Men det er likevel ennå ikke fullendt; Guds råd med den falne menneskeheten er ennå ikke helt utført.

Si selv, menneske! Hvordan kunne Frelserens hjerte ha ro så lenge du – som jo også har kostet Jesus hans blod, og som jo også er gravert inn i hans prestelige brystskjold – ennå står langt borte fra ham? Synder, kan det bli ro, kan Guds råd kalles fullendt, så lenge ikke alle verdens riker er blitt Guds og Kristi?

Hans kjærlighet må seire,
før blir det ingen ro;
all jordens krets må feire
hans makt i ånd og tro.
Den verden han til livet
forsonet har, den må
Gud, som ham den har givet,
av ham tilbake få.

Derfor går så mange evangelister i våre dager ut i den fattige verden. De forkynner for menneskene den frelse som er i Kristus. De roper til dem som sitter i mørket og i dødens skygge, at det er dag. Og de vitner om det lyset som har opplyst deres egne hjerter, og som gjerne også ville opplyse alle, alle syndere.

Kjære brødre og søstre! Se da og tenk over hva som skjer i våre dager. Lukk ikke øynene og ørene! Les meldingene om Guds verk blant hedningene, legg dem på hjertet og forstå av dem at vår tid er betydningsfull, viktig og alvorlig!

Les og forstå at både Guds rike og Satans rike skrider ustanselig fram i vår tid! Med hvilket rike vil du skride fram – til helvete eller til himmelen? Les, og forstå av dette hvor stor Guds kjærlighetsvilje er – han vil at alle mennesker skal

bli frelst – og se hvordan han kaller de fjerneste hedninger til Lammets bryllup! Å, oss har han alt kalt så lenge! La oss da endelig også høre!

I skjønne bryllupsklæder,
for alle flekker fri,
han hedningskarer leder
til himmerikets sti.
De som ei kunne trøste
ved frelsens ord sin hu,
fra syndens lenker løste,
de ham lovsynger nu.

Å, kristne, bli da ikke stående igjen! Hedningene kan komme langt foran deg – ja, de er alt kommet foran deg. Se hvordan hedninger og hedenske konger i våre dager tilber Lammet, som ble slaktet! Les hvordan de legger ned kronene sine for hans føtter! Hva har du lagt ned for din Frelsers føtter? Har du også nektet deg en fornøyelse eller en fortjeneste for hans skyld? Hedningene går langt foran oss.

Men det er ennå ikke fullendt. Ennå vansmekter seks til åtte hundre millioner av våre brødre i mørket. Mens livets brød blir delt ut blant oss med fulle hender, hungrer de etter Guds ord og har ikke annet enn trøstesløshet, jammer og natt i livet, i lidelsen og i døden. Skal og vil dette fortsette slik?

Nei! Faderen har sagt til Sønnen: «Begjær av meg, så vil jeg gi deg hedningene til arv og jordens ender til eie» (Sal 2,8). Og for en tid det skal bli når profetien i teksten vår i dag blir helt oppfylt, når alle verdens riker er blitt Guds og Kristi! Da skal det synges om seier i de rettferdiges boliger; da skal de synge Moses' sang og Lammets sang.

Fra den ene enden av jorden til den andre skal det være ett åndelig tempel, ett tempel der Jehovas navn blir æret og tilbedt. Alle knær skal bøye seg i Jesu navn, alle hjerter bekjenne og alle tunger rope: «Ære, pris og tilbedelse være Lammet, som er slaktet, og vår Gud!» For en stor og salig tid!

Hva skal vi si til dette, kjære tilhørere? To ting har jeg her å peke på.

Gud har latt oss bli født i denne tiden. Skal da ikke også vi gjøre vårt til at Sion blir bygd? Hva sier dere til det? Hvordan har vi hittil stilt oss til denne store saken for Jesu rike? Spør deg selv! Har det ligget deg på hjertet i bønnene dine at lyset måtte gå opp over hedningene? Spør deg selv! Har du også hittil hjulpet til med råd og dåd, eller har du stått langt borte?

La meg tale tydelig til dere. Hva kunne ikke gjøres hvis hver og en ga noe av sin overflod, hvis han kuttet ut én unødvendig utgift i måneden? Hva kunne da ikke skje? Hvor mange penger blir ikke sløst bort i forfengelighetens og djevelens tjeneste? Vil ikke du også låne din Frelser noe? Her gjelder hans ord: «Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg. Jeg var sulten, og dere ga meg mat. Jeg var tørst, og dere ga meg å drikke.» Disse ordene gjelder først og fremst her.

Ingen må unnskylde seg med sin fattigdom. Mange har råd, men til dette har de ingenting fordi de ikke vil. Men hvis du virkelig ikke kan gi noe, kan du like-

vel be, slik Moses stred mot amalekittene ved å løfte hendene sine (2 Mos 17,8–13).

Å, det kunne glede deg ennå i evigheten når du der får se hva hellige sjelers bønn i det skjulte har utrettet. Og hva så? Kunne du ikke av og til spare en skilling eller en halv og gi Herren den? Han trenger den riktignok ikke, men av nåde vil han verdige deg til å ta imot den.

Å, kjære tilhørere! Jeg mener at Herren vil bruke hedningenes store sak til å sette sin sovende kristenhet på prøve. Hvis vi ikke rekker ut hånden her, hvis vi er late og uvirksomme, tror jeg at evangeliet vil bli tatt fra oss og gitt til hedningene.

Det er det ene jeg har å peke på, men det er ikke alt. Se, ved å gi noe av vår overflod og bidra til at Guds rike blir utbredt, kan vi ikke fortjene himmelen. Men vi, vi selv skal bli lys!

Det som teksten vår først og fremst forkynner for jødene, det apostlene forkynte, det som ble sagt til fedrene våre, og det som blir ropt ut til hedningene, det gjelder også oss. Og jeg står her for å si til hver sjel blant oss, gammel eller ung, fornem eller ringe: «Gjør deg rede! For ditt lys er kommet, og Herrens herlighet er gått opp over deg!»

Du har kanskje søkt lyset ditt i andre ting, i menneskevisdom og menneskers ros, og ikke funnet det, men tvert imot bare sunket fra det ene mørket ned i det andre. For:

Ditt fornuftslys
har deg livet
ikke givet;
Jesus fra sin nådestol,
Jesus hjertets dyp må skue
og opplue;
Jesus være må din sol.

Å, dere som hittil har elsket verden, selv om dere bare har hengt fast i den med en tynn tråd – gjør dere rede! Satan kan ikke lenger holde dere fanget; han har ikke lenger noe med dere å gjøre. Riv hans bånd i stykker og si god natt til verden og dens lyst og til de onde tankene i hjertet deres! Så skal dere undre dere over lyset som går opp over dere. Så skal dere gå fram fra kraft til kraft, fra lys til lys, fra liv til liv, og trenge inn i de evige boliger!

Og finnes det noen sjel blant oss som strever og har tungt å bære, da roper jeg til den:

Skulle du ditt blikk i stadig gråt
kun ned på dine synder senke,
som selv Gud i visdoms råd
for Sønnens blod vil ikke tenke:
da fant du aldri gledens tid,
ei mot, ei styrke til din strid;
deg frykt og angst da måtte tære,
du gjorde ei din Frelser ære. –

Se heller opp, glad og fro,
til Frelseren i himmelbo!

Se heller opp! Din Frelser kommer til deg! Lyset er gått opp over deg! Å, gå ham i møte!

Som de fine blomster villig seg utfolder,
seg mot solen stille holder,
så still deg også hen!

Å, om det lyset som er gått opp over Jerusalem, måtte gå opp i alles hjerter! Hvor ofte er det ikke alt blitt talt om det til alle, og hvor mange går likevel ennå i mørket! Når en taler til dem om en Jesus, tror de at en har talt om en mann som er tusen mil borte fra dem. Hvor mange kjenner ham ikke, og hvor mange er han ennå aldri kommet nær!

Å, måtte han forbarme seg over alle og la sin herlighets lys falle ned over dem! Da skal de bli forbløffet over dette lyset og undre seg over hva nåden utretter. «Gjør deg rede og bli opplyst! For ditt lys er kommet, og Herrens herlighet er gått opp over deg!» Jesus selv kommer til deg. Selv om du ligger i det tykkeste mørke, selv om du er fanget i synden med legeme og sjel – han kan rive deg ut, for han er Faderens herlighet selv!

Bønn. Trofaste Frelser! Du er verdens lys. Å, vekk oss opp! La det ikke være noen blant oss som ikke i sitt indre hører ropet: «Gjør deg rede, bli opplyst!» Herre Jesus, vekk oss opp, så vi i denne alvorlige, viktige og herlige tiden, da alt skrider fram, også kan skride fram med ditt rike. Vekk oss, så vi ikke blir i mørket og ikke tror Satan når han taler til oss om hviledager i disse dagene av kamp og møye, men kjemper for vår salighet med fullt alvor. Å!

Vekk oss rett, at ei
villsom blir vår vei,
men vi den med deg fortsette,
så at Satans garn i dette
oss forhindrer ei;
hjelp oss på vår vei!

Amen.

Første søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Guds Sønns dype fornedrelse

Luk 2,41–52

«Hvert år dro foreldrene hans til Jerusalem til påskefesten. Og da han var tolv år gammel, dro de dit opp, som skikken var ved høytiden. Og da de hadde vært der disse dagene til ende og de dro hjem igjen, ble barnet Jesus tilbake i Jerusalem, og foreldrene hans visste det ikke. Men da de trodde at han var i reiseføIget, gikk de en dagsreise fram og lette etter ham blant slektninger og kjente.

Da de ikke fant ham, vendte de tilbake til Jerusalem og lette etter ham. Og det skjedde etter tre dager at de fant ham i templet. Der satt han midt blant lærerne og hørte på dem og spurte dem. Og alle som hørte ham, var forundret over hans forstand og over de svarene han ga. Da de så ham, ble de forundret, og hans mor sa: Barn, hvorfor gjorde du dette mot oss?

Se, din far og jeg har engstet oss og lett etter deg. Og han sa til dem: Hvorfor lette dere etter meg? Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus? Men de forsto ikke det ordet han talte til dem. Så gikk han med dem og kom til Nasaret, og han var lydig mot dem. Men hans mor gjemte alle disse ordene i sitt hjerte. Og Jesus gikk fram i visdom og alder og i velvilje hos Gud og mennesker.»

Det som står i evangeliet vårt i dag, er det eneste vi vet om Frelseren fra flukten til Egypt i hans første leveår og til han var tretti år. Riktignok oppsto det tidlig – alt i den kristne kirkens første tid – fortellinger om under og gjerninger som Frelseren skal ha gjort som barn, gutt og ung mann. Og tar jeg ikke feil, finnes det her og der i vårt folk også bøker som forteller om slike under.

Men ingen av disse fortellingene har godt nok grunnlag i historien. Det vi med sikkerhet vet om Frelserens liv fra hans første til hans trettiende år, står alt sammen i dagens evangelium.

Hvordan skal vi så se på dagens evangelium? Fra hvilken side skal vi betrakte det? Jeg mener: først og fremst fra den siden ved hele Herrens vandring gjennom denne verden som apostelen Paulus fant så bemerkelsesverdig.

Han uttrykte det slik: «Kristus, han som, da han var (eller kunne være) i Guds skikkelse, ikke holdt det for et røvet bytte å være Gud lik, men uttømte seg selv

idet han tok en tjeners skikkelse på seg, da han kom i menneskers liknelse. Og da han i sin ferd var funnet som et menneske, fornedret han seg selv og ble lydig til døden – ja, døden på korset» (Fil 2,6–8).

Ut fra evangeliet vårt og dette ordet fra apostelen vil vi altså betrakte Guds Sønns dype fornedrelse: først at han kom i menneskers liknelse og ble funnet som et menneske, og så at han tok en tjeners skikkelse på seg.

Herre, du dypt fornedrede Jesus, la en velsignelse fra din fornedrelse – at du var et menneske, ja, en tjener – strømme ned over oss hovmodige syndere i dag! Amen.

I.

Hvis Frelseren ikke var Guds Sønn, kunne en ikke tale om hans fornedrelse ut fra dagens evangelium. Det er ting i dette evangeliet som viser at Jesus var et overordentlig menneske; det lyser en særlig høyhet og åndsstorhet fram fra ham. Da han er tolv år, tar foreldrene ham med til påskefesten i Jerusalem. Etter at festen er slutt, mister de ham av syne. De tenker: «Han har vel gått i forveien med de kjente våre.»

De går en dagsreise fram, men finner ham ingen steder. I stor angst vender de tilbake til Jerusalem, og etter tre dager finner de ham endelig i templet. Der sitter han midt blant folkets lærere, hører på dem og spør dem. Det er sannelig svært påfallende for en gutt på tolv år.

Men det er mer: Den forstanden han her viste, og de svarene han ga, var så enestående at alle tilhørerne ble ute av seg – for slik står det egentlig i grunnteksten.[1]

Full av forundring sier moren hans til ham: «Barn, hvorfor gjorde du dette mot oss? Se, din far og jeg har engstet oss og lett etter deg.» Og da gir han det påfallende svaret som foreldrene hans syntes var så gåtefullt: «Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus?» Hvilke åndsglimt stråler ikke fram fra denne tolv år gamle gutten!

En må si at hvis Frelseren ikke var Guds Sønn, kunne vi ut fra dette evangeliet bare tale om høyheten og storheten i Jesu ånd. Men et menneske forstår dette evangeliet helt annerledes når det tror at denne Jesus som evangeliet taler om, er Guds Sønn, Skaperen av alle ting. Han er den Faderen talte ved da han en gang sa: «Bli lys!» – og det ble lys. Eller som det står hos profeten Jesaja: Han er «Evig Far», han som bærer tiden og evigheten og har skapt og født dem ut av seg selv.

For er han dette – og det er han – kan vi ikke annet enn å undre oss og bli forbauset over den dype fornedrelsen som Guds Sønn har bøyd seg ned til, og som også evangeliet vårt forkynner. Er han det, må vi også ut fra dette evangeliet si med den salige Hiller:

Hvor dypt må Jesus seg nedlate,
så dypt sto engel ei, ei mann;
et underverk fra vår stade:
Guds Sønn i slik en ringe stand!

«Da Jesus var tolv år gammel», heter det i evangeliet vårt i dag. Alle guders Gud, avglansen av Faderens herlighet og avbildet av hans vesen, Jehova, som hadde

[1] NB: «Og alle som hørte ham, var forundret over hans forstand og over de svarene han ga» (Luk 2,47).

herlighet hos Faderen før verdens grunnvoll ble lagt (Joh 17,5), og som nå har alt lagt under sine føtter – all makt og myndighet, alt velde og herredømme og hvert navn som nevnes, ikke bare i denne verden, men også i den kommende (Ef 1,21–22) – han, min Gud og min Herre, var altså en gang en gutt på tolv år. For en forbausende sannhet!

Vi er altfor vant til å høre den. Vi er vokst opp med disse tankene; i skolen og i kirken har en prøvd å lære oss dem utallige ganger. Derfor merker vi aldri ordentlig hvor stor kraft og tyngde disse sannhetene har. Det går oss med dem som det går med Guds gjerninger i skaperverket. Vi vokser opp med dem. Med vanen og tiden mister disse store åpenbaringene fra Gud litt etter litt den tiltrekningen det nye har – og nettopp dermed også kraften over hjertene våre.

Hvem av oss undrer seg over at solen går opp hver dag, og at den lyser opp og varmer alt? Hvem undrer seg over at det vokser opp et strå eller et tre når en legger et såkorn i jorden? Og likevel har ingen av denne jordens vise ennå kommet så langt at han kan forklare hvordan dette store verket i naturen går for seg.

Det krever en særlig kraft fra Gud. Hvert kornstrå som kommer opp av jorden, er et ord fra den allmektige Gud til oss. Men sannelig, for det meste sår og høster vi tankeløst, fordi vi er altfor vant til det. Hvem undrer seg over at Gud dekker jorden med snø som med ull? Også denne åpenbaringen fra Gud går vi tankeløst forbi, fordi vi er vant til den.

Og slik går det også med evangeliet, med Bibelens store sannheter. Jeg husker at jeg en gang leste en reiseskildring av en engelskmann som reiste i det indre av Afrika. Den reisende fortalte en afrikaner som var født i de varmeste strøkene, at det i engelskmannens eget fedreland var tider da vannet ble så fast at en måtte slå det i stykker med hammer. Afrikaneren ville slett ikke tro dette, fordi han syntes det stred mot vannets natur.

Slik dette mennesket hørte fortellingen om det faste vannet, om isen, slik hører også dere i dag den store og forbausende sannheten som er all tilbedelse verdig: Ordet, som var i begynnelsen, og som alle ting er skapt ved, har en gang vært en gutt på tolv år.

Fortellingen om isen var ubegripelig for afrikaneren, fordi han syntes at fasthet stred mot vannets natur. Like ubegripelig, ja, enda mer urimelig er det for den naturlige, uopplyste fornuften at den evige, som er før all tid, skal ha vært en gutt på tolv år. Men Gud gi at disse sannhetene en gang må virke riktig urimelige på dere, så dere virkelig stanser opp ved dem! Da ville dere i hvert fall komme ut av tankeløsheten og inn i en ettertanke som kanskje kunne gagne dere for evig.

Hør nå videre! Har han vært en gutt, har han først vært et barn og siden blitt en ung mann og en mann. Da har han altså funnet seg i å gå gjennom alle menneskets utviklingstrinn, både på legeme og sjel. Som oftest har en gale tanker om dette. Selv om en ser for seg Frelseren som en gutt i legemet, like liten som en gutt er, tenker en seg likevel ikke at ånden hans var en gutts ånd.

Som oftest forestiller en seg at det i dette lille legemet bodde en manns forstand, ja, mer enn det: guddommelig allvitenhet og allmakt, guddommelige

egenskaper. Er det ikke slik, kjære tilhørere? Har dere ikke slike tanker om Frelseren deres?

Jeg spør dem som har gjort seg noen tanker om evangeliet. Jeg spør ikke dem som til nå har gått forbi evangeliets store sannheter slik et lastedyr går forbi det vakreste kunstverk og bare lengter etter fôret sitt. De av oss som tenker etter, spør jeg: Har ikke i det minste noen av dere til nå sett for dere Frelseren som en gutt i legemet, men ikke i ånden?

Men se, dette er helt feil. Jesus var i sitt tolvte år en gutt, slik tolvårige gutter er blant oss. Han måtte vokse på legeme og ånd, slik vi må vokse. Han måtte lære, slik vi må lære; han visste ikke alt på forhånd. Av evangeliet vårt i dag ser vi hvordan han lot seg undervise i templet i tre dager. Han satt der blant folkets lærere for å høre på dem og spørre dem; det var om å gjøre for ham å lære noe av dem.

Riktignok kan en ikke nekte for at noe særegent alt i barnealderen lyste fram hos ham og kom til uttrykk. Han hadde en visdom, en enfoldighet og en kjærlighet til sannheten som var helt egen og uvanlig for gutter på hans alder. Han hadde et innblikk i sannheten som bare kan oppstå hos et menneske som ikke er unnfanget og født i synder slik vi er. Hos ham fantes ingen skjult lyst eller kjærlighet til synd som kunne svekke det enfoldige og klare blikket hans og formørke det for sannheten.

Men av guddommelige egenskaper var det ingenting å se. Han hadde uttømt seg selv og gitt avkall på å bruke dem; han hadde skjult dem for seg selv og andre. Frelseren var helt og fullt en gutt og hadde alle de andre egenskapene en gutt har, unntatt synden – en hellig gutt, men en gutt.

Kjære tilhørere, la oss nå følge Guds Sønn med blikket gjennom de ulike utviklingstrinnene hans. Vi må gå ut fra at Guds Sønn hadde besluttet å bli menneske og ikle seg vårt usle kjøtt og blod av kjærlighet til den falne menneskeslekten. Når han nå hadde besluttet dette, kunne han straks ha trådt inn i verden som et fullkomment menneske, slik Adam gjorde – ikke som barn, men som mann. Men det ville han ikke; det lå ikke i Faderens rådslutning.

Han besluttet å gå gjennom alle menneskehetens utviklingstrinn. Han ville i alle ting gjøre seg lik sine fortapte brødre. Han ville bli født som vi, bli et barn som vi, en gutt som vi, en ung mann som vi og en mann som vi. Han ville gjennomleve en hel menneskealder på denne jorden – for en menneskealder regnes til trettitre år og litt til, og nettopp så lenge levde Frelseren i verden.

Det gjorde han for å kunne bli en yppersteprest som var vel prøvd i alle ting, og som kunne ha medlidenhet med vår svakhet: med svakheten hos barna våre, hos guttene og jentene våre, hos de unge mennene og jomfruene våre, hos våre menn og kvinner. Han gjorde det for å kunne bære syndene til hver alder og hvert kjønn, og for å vinne kraft for hver alder og hvert kjønn til å være i denne verden slik han var i verden. Og han gjorde det for å kunne hellige seg et eiendomsfolk av hver alder og hvert kjønn.

Slik kom han til verden på samme måte som vi. Slik lå han ved sin mors bryst, slik vi har ligget ved vår mors bryst. Slik var han i de første levemånedene et like svakt og hjelpeløst barn som andre mennesker. Slik våknet han litt etter litt til

bevissthet. Slik lærte han først å si noen ord og deretter å tale. Slik måtte han lære å lese, slik som vi. Slik ble han en gutt, utviklet seg og ble en ung mann og en mann, slik som andre mennesker, bare uten synd.

Han ville gå nøyaktig den samme veien gjennom verden som vi. Det Paulus sier om seg selv i 1 Kor 13,11, passer helt på Guds Sønn. «Da jeg var barn», sier Paulus, «talte jeg som et barn, tenkte jeg som et barn, dømte jeg som et barn. Men da jeg ble mann, la jeg av det barnslige.» Slik var det også med Guds Sønn, men uten synd. Med andre ord: Jesus Kristus var et sant menneske, like visst et menneske som vi er mennesker.

O dyp, for hvilket vi forskrekkes!
Vi øyner ikke til din bunn,
og dog i tro til fryd vi vekkes
og jubler med vår svake munn.
Guds Sønn i denne stand så lav:
Vel oss! Vi lever nå derav.

Kjære tilhørere! Den som tenker rett over dette og tror det, kan ikke annet enn å bli dypt forbauset over at Faderens enbårne Sønn fornedret seg slik. Dette bøyer oss ned. Det får oss til å bøye kne for ham. Det smelter og knuser all hardheten i det hovmodige hjertet vårt.

Se, kjære sjel! Barnet som ligger svøpt i filler i krybben i Betlehem, barnet som verken kan tenke eller danne seg noe begrep, men som til slutt lærer å pludre, å stamme fram noen ord og å tale, gutten som du ser i Jerusalem, denne virkelige gutten, den unge mannen, mannen Jesus, det virkelige mennesket – det er din Gud, alle guders Gud!

Det er han som fører stjernene ut etter deres tall. Det er ham David står for og sier: «Hva er da et menneske at du kommer ham i hu, en menneskesønn, at du ser til ham!» (Sal 8,5). Det er ham Abraham sier til: «Jeg har dristet meg til å tale til Herren, enda jeg er støv og aske» (1 Mos 18,27). Det er ham alle engler tilber, og de eldste som står rundt hans trone, kaster kronene sine for føttene hans, fordi han alene er verdig til kronen og æren.

Og hvorfor skjedde nå denne forvandlingen? Hvorfor bøyde han seg så dypt ned til vår menneskenatur? Det har kjærligheten gjort, kjærligheten til oss.

Alt dette Jesus for oss led
for å vise oss sin kjærlighet;
gled deg derfor, o kristenhet!
Takk ham derfor i evighet!

Men for en hard tale dette er for den uopplyste fornuften! Ved dette stanser naturen og banner. Det er utålelig for den. For den er det en duft av død til død (2 Kor 2,16), en drepende dødslukt som den vemmes ved, forferdes over og ikke kan tåle.

En må slett ikke undre seg når det store ordet om at Gud ble menneske og lik oss i alle ting, blir skreket ut og basunert ut i tale og skrift i våre såkalte opplyste dager – som uforstand, som tåpelig uforstand, som den mest straffverdige krenkelse av sunn menneskeforstand.

En må ikke undre seg. Fikk Satans store vrede fritt løp, ville det ikke bli med skjellsord og hån. Det ville komme til mord og brann, for det er det han har lyst til (Joh 8,44). Men han tør ikke ennå; den som holder ham tilbake, er ennå ikke ryddet av veien (2 Tess 2,7).

Det går fremdeles på samme måte som på Frelserens tid; det er de samme hjertene som den gang. Da Jesus, mennesket Jesus, sto med sitt menneskelegeme i templet og sa til jødene: «Jeg og Faderen er ett» (Joh 10,30), tok de opp steiner for å slå ham i hjel. Og da han sa: «JEG ER før Abraham ble til» (Joh 8,58), tok de igjen opp steiner. Slik har de ennå lyst til å ta opp steiner mot ham, eller i det minste mot hans vitner, hvis de bare torde.

Men hva er da grunnen til dette fiendskapet, denne motviljen mot ordet om at Gud ble menneske? På det svarer Paulus: «Et sjelelig menneske tar ikke imot det som hører Guds Ånd til. For det er en dårskap for ham, og han kan ikke kjenne det, det kan bare bedømmes på åndelig vis» (1 Kor 2,14).

Men hvorfor tar han ikke imot det? «Fordi han ikke har Guds Ånd.» Men hvorfor har han ikke Guds Ånd? «Gud vil jo at alle mennesker skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse» (1 Tim 2,4). Fordi han står imot. Men hvorfor står han imot?

Fordi Guds Ånd er sannhetens Ånd, som vil veilede til hele sannheten. Han avslører alt bedrag, all løgn og alle innbilningene i våre egne hjerter og viser hvor dåraktige de er. Hans arbeid går ut på å vise mennesket hva det er: at det er en synder som har fortjent forbannelse og helvete. Det vil si: Han vil vise mennesket sannheten.

Se, dette vil ikke mennesket gå med på. Og denne sannheten ligger også i læren om at Gud ble menneske – det merker hjertet nok – og derfor kommer denne gjenstridigheten. Så lenge et menneske lever i innbilning om seg selv – om den så bare er stille og skjult – er han innerst i hjertet en fiende av ham som ble menneske for å frelse syndere – enten han vil tro det eller ikke. Så lenge er evangeliet for ham en duft av død til død.

Å, sjeler, gå da ikke så tankeløst forbi! Tenk over hvilket forhold dere står i til denne underfulle Jesus! Kjenn etter hva som alt har rørt seg i hjertene deres under denne talen! Dette sier jeg: Bare en fattig, en riktig fattig synder fatter det jeg til nå har sagt.

O jeg synder, jeg fordømte,
jeg som fra syndere nedstammer!
Aldri jeg om trøsten drømte
hvis jeg ikke i min jammer
visste at jeg vinner seier
ved den Frelser som jeg eier,
som fra krybben inntil graven
evig fører herskerstaven.

Ja, jeg må bekjenne: Skulle jeg bli frelst, skulle mitt syndige liv bli gjort godt igjen og en evig rettferdighet bli vunnet for meg, da var hele vandringen som Frelseren, min mellommann og borgen, gikk fra krybben til korset, det mest

nødvendige i verden. Da er ikke ett eneste skritt han gikk, for mye, og ingen fornedrelse for stor til å utslette min store skam.

Å, hvilken trøst for en fattig synder ligger det ikke i det ordet vi har betraktet! Hvilken kraft ligger det ikke i det!

Så har altså Jesus helliget min barndom ved sin barndom, min guttealder ved sin guttealder, min ungdomstid ved sin ungdomstid, min manndomsalder ved sin manndomsalder. Så har han altså stått i gapet for meg gjennom alle aldre. Så har han for hvert alderstrinn vunnet meg kraft til å tre i hans fotspor, så jeg ikke lenger må være syndens trell, men kan overvinne den ved kraften i hans fortjeneste.

En gammel, erfaren kristen sa en gang til meg i sin enfoldighet: «For meg gjelder det at all den kapitalen som Guds Sønn har vunnet for meg ved sin vandring på jorden i trettitre år, også blir utbetalt til meg!» Et stort ord! Kristi rikdom er uuttømmelig. Den som er klok, tar nåde over nåde av den.

II.

Men la oss nå også kort se ut fra evangeliet vårt hvordan Guds Sønn ble en tjener.

Det vi vet om Frelserens liv fra hans tolvte til hans trettiende år, står alt sammen i dagens evangelium. Ut fra et sted hos evangelisten Markus (Mark 6,3) kan vi likevel slutte oss til noe mer. Da innbyggerne i Nasaret hører Frelseren lære, sier de: «Hvor har han slik visdom fra? Er ikke dette tømmermannen, han som vi kjenner far og mor og slektninger til?»

Slik får vi altså vite om Frelseren at han levde i Nasaret til han var tretti år, at han øvde seg i lydighet mot foreldrene sine, og at han drev farens håndverk.

Kjære tilhørere, la oss stanse litt ved denne opplysningen.

Den spottende fornuften sier: «Hvorfor er det ikke skrevet mer om livet til Guds Sønn? Jeg skulle da tro at hvis han er Guds Sønn, ville ikke historien hans hoppe så lett over atten år av livet hans. Hvorfor er det altså ikke skrevet mer om ham?» Jo, fordi han ellers ikke har gjort noe bemerkelsesverdig.

«Men», sier den spottende fornuften, «hvorfor har han ellers ikke gjort noe bemerkelsesverdig? Fantes det da ikke andre tømmermenn i verden som kunne bygge hus og hytter for folk i Nasaret? Hva slags arbeid er dette for verdens Skaper, som var blitt menneske?» Ja, slik var Faderens vilje.

Slik var altså den evige kjærlighet atten år i verden, i den mest foraktede lille byen i Galilea, i stillhet og i det skjulte, som en fattig håndverker, som et menneske som var lydig mot foreldrene sine. Dit faren sendte ham, dit gikk han; det som ble pålagt ham, utførte han trofast. Slik levde han ubemerket, ukjent, ikke gjenkjent. Kanskje var det ingen av Nasarets innbyggere som kjente ham for den han var. Ikke engang brødrene hans trodde på ham (Joh 7,5), så godt skjulte han sin herlighet. Her må nok forstanden stå stille.

Ja, stå bare stille, forstand! Men du, hjerte, fall i undring, tilbe, kast deg ned for den ydmykeste blant alle menneskenes barn! Å, hva lyser ikke fram av Frelserens ferd her! For en lydighet mot hans himmelske Far, for en ydmykhet, for en kjærlighet til menneskene!

Alt i sitt tolvte år visste han hvor han kom fra, og hvem han var. Gjennom alle disse atten årene så han sitt folks elendighet. Han må ha kjent guddomskrefter i seg, og likevel tier han. Likevel holder han seg stille og rolig og arbeider med håndverket sitt, som om han var født til det. Og han er lydig mot foreldrene sine, enda han står uendelig høyt over dem. Det er forbausende. Denne lydigheten, denne ydmykheten går langt, langt over all menneskelig tenkning.

Hva er så vi? Hvor må vi ikke skamme oss for ham! Knapt mener vi å vite noe bedre enn omgivelsene våre eller medmenneskene våre, før vi ikke lenger kan holde visdommen vår tilbake. Den må fram, den må stilles fram for verdens øyne. Hjertet eller hodet holder på å sprenges til visdommen vår er blitt basunert ut. Men han, den viseste av alle, tier i atten år, som om han ikke visste noe, fordi det er Faderens vilje.

Der ser en at han ikke søkte sin egen ære, men æren til Faderen, som hadde sendt ham ut. For hadde han søkt sin egen ære, ville han nok ha handlet annerledes. Å, hvordan har han ikke med dette sonet for vårt hovmod! For et eksempel på den reneste ydmykhet har han ikke gitt oss! Hvordan har han ikke lært oss troskap i det små!

For en sann og ekte kjærlighet til menneskenes sjeler har han ikke vist her, ved at han ville fullføre forløsningsverket for sine falne brødre nettopp på den veien Faderen hadde foreskrevet ham!

Hvordan liker dere denne mannen, kjære sjeler? Hvordan liker dere denne lydige, denne stille, denne ringe mannen i Nasaret? Hvordan liker dere denne tømmermannen? Tenk dere godt om, for alt i tid og evighet kommer an på hvordan dere liker denne mannen. «Se, denne er satt til fall og oppreisning for mange, og til et tegn som blir motsagt» (Luk 2,34).

Å, hvor mange har ikke alt tatt anstøt av hans ringe kår! For hvor mange har ikke denne tømmermannen fra Nasaret blitt en anstøtsstein som de har falt over for evig! Og hvor mange har ikke alt reist seg ved ham!

Lam, for din dødslidelse, for din lydighet mot din Far, for ditt skjulte og foraktede liv, for din troskap i det små, fordi du ble et menneske, ja, en tjener for vår skyld – derfor fortjener du:

at hver dråpe blod deg ærer,
hjertet gløder bare for deg,
at hvert pulsslag deg begjærer;
hjertet må evindelig
bare henge helt ved deg.

Amen.

Andre søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Hvordan vi kan overvinne djevelens fristelser

Matt 3,13–17; 4,1–11

«Da dro Jesus fra Galilea til Jordan og kom til Johannes for å bli døpt av ham. Men Johannes nektet ham det, og sa: Jeg trenger å bli døpt av deg, og du kommer til meg! Men Jesus svarte ham og sa: La det nå skje!

For slik er det riktig av oss å fullføre all rettferdighet. Da lot han det skje. Da Jesus var blitt døpt, steg han straks opp av vannet. Og se, himmelen åpnet seg for ham, og han så Guds Ånd stige ned som en due og komme over ham. Og se, det lød en røst fra himmelen: Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag.

Da ble Jesus av Ånden ført ut i ørkenen for å fristes av djevelen. Og da han hadde fastet i førti dager og førti netter, ble han til sist sulten. Og fristeren kom til ham og sa: Er du Guds Sønn, så si at disse steinene skal bli til brød!

Men han svarte og sa: Det står skrevet: Mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn. Da tok djevelen ham med seg til den hellige by og stilte ham på templets øverste hjørne. Og han sier til ham: Er du Guds Sønn, så kast deg ned! For det står skrevet: Han skal gi sine engler befaling om deg, og de skal bære deg på hendene, for at du ikke skal støte din fot mot noen stein.

Jesus sa til ham: Det står også skrevet: Du skal ikke friste Herren din Gud. Igjen tok djevelen ham med opp på et meget høyt fjell, og viste ham alle verdens riker og deres herlighet. Og han sa til ham: Alt dette vil jeg gi deg, dersom du vil falle ned og tilbe meg. Da sa Jesus til ham: Bort fra meg, Satan! For det står skrevet: Herren din Gud skal du tilbe, og ham alene skal du tjene. Da forlot djevelen ham, og se, engler kom og tjente ham.»

«For likesom alle dør i Adam, slik skal også alle bli gjort levende i Kristus» (1 Kor 15,22). Ved Adams synd kom døden inn i verden; ved Kristus er livets rettferdiggjørelse blitt åpenbart. Det den første Adam, menneskeslektens første stamfar, hadde gjort galt og ødelagt, det måtte den andre Adam, menneskenes andre og åndelige stamfar, gjøre godt igjen.

Våre første foreldre falt i paradiset fordi slangen forførte dem. Slik måtte også han som var kommet for å bøte på den uhyre skaden synden hadde gjort, gå inn under den gamle slangens fristelser – bare langt større, finere og listigere enn dem våre første foreldre møtte.

Slik må vi se på det som hendte da Guds Sønn etter dåpen ble ført ut i ørkenen og fristet av Satan der. Denne fristelsen kan godt sammenlignes med fristelsen i paradiset. Vi finner at den gamle slangen er den samme begge gangene, bare at han etter nesten fire tusen års erfaring synes å ha blitt mye listigere. Eller vi kan uttrykke det slik: Etter Guds vilje fikk Satan lov til å friste den andre Adam mye hardere enn den første.

Den første Adam ble fristet mens han levde i overflod, i paradiset; den andre Adam mens han led sult, i ørkenen. Overfor den første kunne Satan åpent og grovt motsi Guds ord: «Dere kommer slett ikke til å dø!» (1 Mos 3,4). Her kunne han til og med selv sitere et Guds ord til støtte for lokkemidlene sine. Den gangen våget han å vise seg åpent som Guds fiende; her opptrådte han som Guds venn helt fram til den siste fristelsen, da hans sataniske natur ble åpenbar.

Den gangen var løftene hans svært uklare; det var vanskelig å tenke seg noe bestemt ut fra dem. Men her kom han med det bestemte løftet: «Alt dette vil jeg gi deg, dersom du vil falle ned og tilbe meg.» Disse fristelsene var mye sterkere og finere enn fristelsene i paradiset.

Kjære tilhørere! Satans fristelser led skipbrudd på Guds Sønns enfoldighet. Frelseren har overvunnet ham, ikke bare i ørkenen, men også senere, og særlig på Golgata. Men av den grunn må vi ikke tro at djevelen ikke lenger er virksom. Skriften lærer oss noe annet. «For vi har ikke kamp mot kjøtt og blod,» sier Paulus, «men mot maktene, mot myndighetene, mot verdens herskere i dette mørket, mot ondskapens åndehær i himmelrommet» (Ef 6,12). Og slik vil det fortsette til disse verdens herskere er støtt ned i avgrunnen.

Derfor er det ikke malplassert å tale i dag om hvordan vi kan overvinne djevelens fristelser. Jeg vil først si noe om djevelens fristelser, og deretter om hvordan vi kan overvinne dem.

Bønn. Himmelske Far! Du vet hvor stor fare sjelen vår alltid står i overfor Satan, som er grusom og listig og langt sterkere enn den menneskelige natur. Fordi vi har så svake øyne og har kommet så langt bort fra enfoldigheten, ser vi ikke til bunns i Satans kunster. Mye som er hvitt, synes oss svart, og mye som er svart, synes oss hvitt. Leder du oss ikke ved din hånd, går vi til grunne. Himmelske Far, led oss da etter din gode vilje!

Gud, vår Far, stå oss bi,
så vi til deg oss vende;
og gjør for all vår synd oss fri,
skjenk oss en salig ende;
oss for djevelen bevar,
du vår tro betrygge,
la oss på deg kun bygge
og bo i din skygge:
så at du oss ganske har,
vi Kristus rett bekjenne,

fra Satans garn oss vende,
mot hvem du våpen sende!
Det er amen og et ja,
så synger vi halleluja!

I.

Jeg taler altså først om djevelens fristelser.

Her må vi framfor alt merke oss at de fleste mennesker ikke har noen fristelser fra Satan å gjennomgå. Langt de fleste mennesker er Satans treller. Dem frister han ikke. De er sikre nok for ham; de gjør hans vilje og lever ham til behag. Hvorfor skulle han da friste dem? «Hele verden ligger i det onde,» sier Johannes (1 Joh 5,19) – i djevelen, i avgrunnen. Den er innesluttet, holdt fast og viklet inn i Satans mørke krefter.

Hvorfor skulle han da friste verden, når han allerede eier den, behersker den og holder den omsluttet? Han er jo dens fyrste, dens konge, dens gud, dens alt. Det sier han også selv i vårt evangelium: «Alt dette» – verdens ære og herlighet – «vil jeg gi deg.» Og hos Lukas legger han til: «For til meg er det overgitt, og jeg gir det til hvem jeg vil» (Luk 4,6). Hvorfor skulle han da friste verden, som tilhører ham? Ja, han kan ikke friste den, for den er jo av samme sinn som han.

Hvor mange tusen mennesker går ikke inn i evigheten hver dag etter kanskje å ha vært Satans mest lydige slaver uten å vite det! Han har drevet, ledet og ført dem i lenker på den brede veien til fortapelsen. De har rolig sett på at sjelemorderen litt etter litt myrdet sjelene deres. Ja, de har til og med sagt sitt ja og amen til det og funnet sin største glede i det.

Har han lokket dem med ære blant mennesker, med gods og eiendom eller med kjødelige nytelser – hvilket bilde han enn har gjøglet fram for dem, så har de gått etter det. Samtidig har de øvd misunnelse, vrede, fiendskap, ondskap, løgn, hemmelige renker mot nesten, hevnlyst, gjerrighet, kort sagt alt de hadde lyst til. Satan frister ikke slike mennesker. Han ville ikke vært den gamle, listige fienden om han fristet dem.

Men kanskje er det mange som priser seg lykkelige og tenker: Gud være lovet at jeg ikke hører til disse! Kjære tilhørere, jeg vil si dere hvordan det står til med denne trelldommen under Satan. Av naturen er vi alle slike tjenere for djevelen. Ved djevelens list er synden kommet inn i verden og har trengt gjennom til alle mennesker. Slik er vi kommet i fellesskap med den store og første synderen, djevelen.

Men fordi han er mørkets overhode og fyrste, er han også blitt vårt overhode og vår fyrste; av naturen står vi under hans herredømme. Det finnes bare to riker i åndeverdenen, et lysets rike og et mørkets rike. Noe tredje finnes ikke. Av naturen er vi ikke i lysets rike; vi må først komme inn i det ved gjenfødelsen. Altså er vi av naturen i mørkets rike og dermed djevelens treller. Det vitner også Guds ord tydelig om (Kol 1,12–13).

Bare den som ikke lever etter sin naturs lyster og plutselige innfall, bare den som er kommet i fiendskap med seg selv – med andre ord: bare den som ved troen på Herren Jesus er blitt et Guds barn, bare den som bærer et hjerte bestenkt med Lammets blod – bare han er ikke lenger Satans slave. Bare han er

løst fra Satans skammelige lenker, og han forblir løst fra dem hvis han ikke på nytt innlater seg med djevelen og hans gjerninger.

Dette er den store friheten, Guds barns frihet. Det er den friheten verden ikke vet om, og som bare et Guds barn kjenner. Det er ikke frihet fra verdslig orden og øvrighet, slik mange gjerne skulle ønske, så de desto lettere kunne tilfredsstille lystene sine. Det er Åndens frihet, frihet fra djevelens slaveri, den friheten Frelseren taler om: «Får da Sønnen frigjort dere, da blir dere virkelig fri» (Joh 8,36). Men den som Guds Sønn ennå ikke har gjort fri, er fortsatt en slave.

Gi derfor akt, og prøv deres indre! Spør dere selv om dere allerede har smakt noe av denne friheten. Spør ikke om dere allerede har erfart anfektelser fra djevelen, for dere ville nok ta mye for anfektelse fra Satan som ikke er det. Men spør om mørkets syndelenker allerede har blitt en tung byrde for dere. Spør om dere har sukket under dem og bedt om å bli fri, og om dere også virkelig har fått denne friheten i Kristi blod. Dette er viktige spørsmål vi må stille vårt eget hjerte hvis vi ikke vil gå vår vei som dårer.

Bare de som følger Frelseren, erfarer fristelser fra djevelen. I gjenfødelsen blir et menneskes øyne åpnet ved Den Hellige Ånd. Den tidligere blindheten viker; en begynner å se. En får, som apostelen uttrykker det, forstandens opplyste øyne (Ef 1,18). Da ser de fleste ting helt annerledes ut enn før. Mye som en tidligere hadde ansett for en fristelse fra Satan, ser en ikke lenger slik på. Mye som før syntes å være et helt naturlig innfall, kjenner en nå igjen i sannhetens lys som en fristelse fra Satan.

Hvor naturlig er ikke dette innfallet: «Siden jeg er sulten og svak, vil jeg bruke min guddomskraft og gjøre steiner til brød!» Hadde det ikke stått uttrykkelig at det var fristeren som vakte denne tanken, kunne en nesten tro at den hadde kommet til Frelseren av seg selv. Men det kom fra djevelen.

Videre kjenner en i dette sannhetens lys igjen mye av det en før holdt for rett og godt – og som hele verden holder for rett og godt – som en fristelse fra Satan.

Jeg vil vende tilbake til eksemplet ovenfor. Hadde Herren vært et menneske som vi, ville djevelens vennlige råd nok ha syntes ham helt riktig og godt. For da ville fornuften ha trådt imellom og sagt: «Ja, det er jo sant. Hvorfor trenger du å lide sult? Du kan jo hjelpe deg ut av nøden. Ville Gud ha gitt deg denne kraften hvis det ikke var hans vilje at du skulle bruke den? Og se, nå er visst tiden kommet til det, for du lider jo bitter sult» og så videre.

Kjære tilhørere! Hva er mer naturlig og fornuftig enn disse tankene? Og se, likevel ville alle disse tankene ha ført til fall og til synd. For Frelserens tilstand var en troens prøve, der han skulle vise om han helt og uten forbehold stolte på at Faderen ledet ham.

Se, slik blir utallige mennesker styrt av Satan uten at de vet det – under skinn av det naturlige og gjennom slutningene til den naturlige fornuften. Og det de gjør, skal attpå til kalles rett og godt. De er Guds fiender på grunn av sin fornuft, sine fornuftige og velberegnede tanker og sine naturlige slutninger, som vantroen har avlet – og de vet det ikke engang.

Å, hvor mye bønn, hvor mye enfoldighet og hvor mye omgang med Guds ord skal det ikke til for at en ikke skal bli forført av sine egne tanker og dermed av djevelen, og for at en i hvert enkelt tilfelle skal kjenne hva som er Guds gode, hellige og velbehagelige vilje!

Men vi må ikke tenke oss djevelens fristelser så rent åndelige, som om han bare prøvde å føre hjertet vårt bort fra sannheten med begreper og forvrengte moralske grunnsetninger. Nei! Han vekker bilder i oss. Han griper de innerste og dypeste bildene av vår egenkjærlighet og våre yndlingssynder og kaster sin trylleglans over dem. Slik skal sjelen finne behag i dem og gå inn på djevelens vilje.

Når han vekker slike bilder, kan det sette sinn og blod i større eller mindre bevegelse. Denne framgangsmåten ser vi i fortellingen om Kristi fristelse. Satan er svært opptatt av å sette Herren Jesu hellige sjel i bevegelse med bilder han holder fram for ham. Slik ville han forlede ham først til vantro, så til formastelse og til sist til avgudsdyrkelse.

Jesus hadde fastet førti dager i ørkenen; da ble han sulten. I dette farlige øyeblikket trer fristeren fram for ham og taler om brød: «Er du Guds Sønn, så si at disse steinene skal bli til brød!» Den av oss som har sultet, vet hva den levende tanken på brød – med andre ord bildet av brød – kan gjøre med sjelen. Han vet hvilket velbehag som rører seg i hjertet bare ved ordet «brød», hvilket begjær, ja hvilken lengsel som våkner etter det.

Med dette bildet, som han holder fram for Guds Sønn, vil djevelen vekke et sterkt begjær i hans menneskelige natur. På den måten vil han svekke hans indre fasthet i Gud og hans indre tillit til at Faderen leder ham. Slik ville han forlede Frelseren til et egenmektig skritt, som ville ha gjort ham til en synder.

Den samme framgangsmåten finner vi ved den andre fristelsen. De sto på templets øverste hjørne. «Kast deg ned,» sa djevelen, «dersom du er Guds Sønn.» Her prøvde han å vekke et hovmodig bilde i Herrens sjel: Hvor vakkert ville det ikke være om du svevde ned derfra! For en oppsikt det ville vekke! Alle ville kjenne deg igjen som Messias! Dette bildet holder han fram for øynene hans for å lokke ham til formastelse, til å friste Gud ved et unødvendig under.

For å styrke oppfordringen sin anfører han dette bibelordet: Det står skrevet: «Han skal gi sine engler befaling om deg, … de skal bære deg på hendene, så du ikke skal støte din fot på noen stein» (Sal 91,11–12). Satan må selv ha følt at bildet hans var for svakt, og at oppfordringen hans stred altfor mye mot Frelserens sinn. Her gjaldt det jo ikke engang hjelp i nød, slik som første gang, men bare å følge et plutselig, forfengelig innfall.

Eller kanskje hadde han ved den første fristelsen merket hvilken dyp aktelse Frelseren hadde for Guds ord. Nok om det: For å gi oppfordringen sin tyngde misbrukte han et Guds ord som han kanskje alt mange ganger hadde fått kjenne kraften i. Englene hadde nemlig stanset morderverket hans mot dem som skulle arve saligheten, båret dem på hendene og revet dem ut av hans makt (Hebr 1,14). Men også denne gangen ble han avvist med et enkelt Guds ord.

Den tredje fristelsen var nok hardere enn den andre. På et høyt fjell viste han Frelseren alt det prektige, forfengelige og herlige verden har – «i et øyeblikk»,

som det heter hos Lukas, trolig ved en magisk påvirkning. Et hardt angrep på Jesu hellige sjel! I denne sjelen søker han å vekke herskesyke, havesyke og hovmod, og samtidig stor aktelse for seg selv. For han eide ikke bare alt dette og delte det ut (Luk 4,6), men kunne også ved sin kunst trylle det hele sammen i ett eneste bilde.

«Alt dette vil jeg gi deg, dersom du vil falle ned og tilbe meg.» Å, for en stolthet, for en uhyre måte å opphøye seg selv til guddommelig majestet og ære! Men nå hadde han røpet at han var Satan. «Bort fra meg, Satan!» sa Frelseren. «For det står skrevet: Herren din Gud skal du tilbe, og ham alene skal du tjene.» Slik ser vi at Satan hver gang søkte å vekke en uren sinnsbevegelse ved et bilde han gjøglet fram, og på den måten få Guds Sønn til å falle.

Fristelsene Frelseren besto, var store og svært listige. Men alt i alt fristet Satan ham likevel med det samme som han også frister oss med, nemlig med bilder: for det første av kjødets lyst; for det andre av hovmodig vesen og egenkjærlighet; for det tredje av øynenes lyst, gjerrighet, havesyke og herskesyke. Verden er fanget i disse sataniske bildene; de troende blir fristet med dem.

«Elsk ikke verden, heller ikke de ting som er i verden!» sier Johannes. «For alt som er i verden, kjødets lyst og øynenes lyst, og hovmodig skryt av det en er og har, er ikke av Faderen, men av verden. Og verden forgår og dens lyst, men den som gjør Guds vilje, blir til evig tid» (1 Joh 2,15–17).

Den som ikke elsker Faderen, elsker verden. Den som ikke er gjenfødt av Guds levende ord ved Den Hellige Ånd, er fanget i Satans bilder. For ham er de ikke bare fristelser, men han lever i dem. Sjelelivet hans beveger seg i dem; han ferdes i dem som i sin egen eiendom. Han henger med lyst ved disse bildene, og det åndelige livet hans er vokst sammen med dem. Med andre ord: Han ligger i det onde, i Satan. Han henter sin åndelige livskraft fra Satan, fra helvete.

Se bare på verden, hvordan den ligger i det onde! Se hvordan øynenes lyst, kjødets lyst og hovmodig skryt har gjennomsyret alt, trengt gjennom alt og forgiftet alt. Se hvordan alle verdens krefter og bevegelser blir styrt av dette, og hvordan alle motivene for menneskenes handlinger i denne verden springer ut av det. Et vanlig ordtak sier: «Penger styrer verden!» Hvor sant er ikke det! Men er det da slik etter Guds vilje? Skal ikke kjærligheten styre verden i stedet for den elendige mammon?

Se da hvordan de fleste menneskers handlinger tar sikte på dette. Alt de planlegger og ønsker – også de hemmelige anslagene de pønsker ut i hjertet mens de ligger på sitt leie (Mika 2,1) – sikter enten på å eie og besitte eller på å skaffe seg noe. Eller de sikter på kjødelige nytelser, på større opphøyelse, ære og anseelse blant mennesker, eller på å herske og befeste sitt herredømme i det små eller i det store.

Se hvordan en nettopp derfor blir misunnelig, urettferdig, ubarm hjertig og overtrer loven. Se hvordan en nettopp derfor lyver, bruker utflukter, smigrer, krangler, tar hevn og tar på seg alle slags byrder for legeme og sjel. En trenger jo bare å åpne øynene for å se at verden ligger i djevelen, at han er dens fyrste og hersker.

La oss gi akt på vårt eget hjerte. Kjære brødre! Hvorfor arbeider vi? Hvorfor gjør vi livet surt for oss selv? Hvorfor svetter vi? Hvorfor plager vi oss i hjel? Hvilken hensikt ligger bak? Er det kanskje Guds bud om at vi skal ete vårt brød i vårt ansikts sved, så vi enfoldig følger dette budet og overlater resten til Herren, som det sømmer seg for kristne? Kjære tilhørere, er det slik?

Spør dere selv: Gjør en ikke noe på egen hånd her? Er det ikke en hensikt knyttet til det, for eksempel å bli kvitt en eller annen gjeld, å tjene så og så mye eller å etterlate barna sine dette eller hint? Og er en da sikker på at det er Guds vilje? Eller gjør en det uten Gud, i vantro, forledet av dette eller hint bildet som svever for sjelen og ikke er av Faderen? Med andre ord: Hva driver oss i vårt kall – Guds vilje eller vår egen, altså djevelens?

La oss videre spørre oss selv: Hvilke bilder i hjertet vårt farer oftest gjennom tankene og sprer et slags velbehag i oss? Hvilke bilder har vi av oss selv, av vår forstand, vår dyktighet, vår kunst, vår rettskaffenhet og vårt kristelige sinn? Hvilke bilder har vi av andre ting? Finnes det ingen bilder av kjødets lyst i oss? Hva holder vi for den høyeste lykke, for det mest ønskverdige?

Ak, jeg tror at hvis jeg spurte rundt omkring, og dere alle svarte ærlig, ville de fleste si: «For meg er den høyeste lykke et makelig, sorgfritt, kjødelig liv.» Ak, hvor fanget, hvor bundet og innsnørt er vi ikke i Satans lenker!

Kjære tilhørere! Den som ikke vil gå fortapt og bli den ondes slave, må bli et annet menneske. Et nytt liv, nye syn, nye drifter, nye bilder, nye ønsker og en annen kjærlighet må inn i hjertet vårt. Vi må gjenfødes, ellers kan vi ikke se Guds rike. Men når et menneske i alvor trakter etter denne nye fødselen, og når det guddommelige livet virkelig slår rot i ham, kan det ikke slå feil at Satan vil friste ham. For «den som går inn i den kristne kirke,» sier en gammel dåpsliturgi, «han går inn i en åndelig strid».

Det er stor virksomhet i djevelens rike (1 Pet 5,8). En sjel som er fridd ut av det, må være på vakt. For mørket er det likegyldig hvordan det får et menneske til å falle, bare det lykkes. Snart bruker det dette, snart hint middel. Snart vil det gjøre Guds ord mistenkelig, slik som her med Frelseren. «Er du Guds Sønn,» sa djevelen – ja, se hvordan han gjør Faderens ord tvilsomt: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag» (Matt 3,17).

En annen gang vil djevelen røve fra Guds barn trøsten over barneretten deres, slik han her ville røve fra Frelseren vissheten om at han er Guds Sønn. Snart prøver han å ødelegge tilliten til Guds farshjerte i nøden og drive menneskene til i fortvilelse å hjelpe seg selv – ofte like før hjelpen ovenfra kommer. Snart vil han vekke hjertets forfengelighet og slik lokke mennesket til egenrådige, formastelige skritt. En annen gang søker han å gjøre verdens ære og herlighet riktig stor og æren hos Gud riktig liten.

Kort sagt: Det finnes ingenting Satan ikke prøver for å dra sjelen bort fra den rette, jevne veien etter Guds ord. Vil en i troen gripe Kristi fortjeneste, sier han: «Du er altfor syndig.» Vil en tre i Frelserens fotspor, innvender han: «Du må jo bli salig 'som synder'; 'ta det ikke så nøye'.» Har en en lengsel i hjertet etter å bryte opp herfra og være hos Kristus, kan han til og med gi dette rådet: «Ta livet av deg, så blir lengselen din stilt.»

Men hver tid har sine egne fristelser, altså også vår tid. Hver tid har sine tegn. Elias tid hadde tegn fra himmelen; Frelserens tid hadde tegn på jorden; vår tid har også sine tegn, og den som gir akt på dem, har bare glede av det. Slik har også hver tid sine særegne fristelser. Når det gjelder fristelser, er hovedtrekket i vår tids ånd en lettsindig og hovmodig vantro.

Vår tid har kommet langt i å utdanne forstanden, og på mange områder er en blitt forbausende klok. Men når det gjelder det guddommelige, er Paulus' ord blitt sant i vår tid: «Mens de ga seg ut for å være vise, ble de dårer» (Rom 1,22).

Hvor mange er det vel som ennå anerkjenner en Guds kraft, en Guds finger i naturen? Hvor mange tror fullt og fast at fruktbare og ufruktbare tider kommer fra Herren, og at han da tar hensyn til hvordan menneskene lever? Nei! En mener å kunne regne ut og bestemme alt på forhånd, som om verden bare var en maskin der alt går etter regler som er fastsatt for lenge siden – en maskin der Gud ikke lenger virker og styrer etter sin frie vilje. Slik ville det passe dem, og slik påstår de også at det er.

Nei! «Frykt Gud og gi ham ære!» (Åp 14,7). Det står skrevet at når Guds siste dommer og hjemsøkelser skal komme over Antikrists rike gjennom naturen, skal menneskene tygge sine tunger i pine – og likevel ikke omvende seg og gi Gud ære (Åp 16). Hvor skal denne uhyre forherdelsen komme fra? Fra vantroen. De vil ikke tro at slikt kommer fra Gud. Og dette er allerede nå denne tidens ånd.

Kildene til næring og erverv tørker nå inn overalt i verden. Men hvor mange er det som gir Herren æren for det, så de erkjenner hans overmakt og ser hans vilje og hans hjemsøkelse i denne tidens nød? Ak, bare få. En leter etter grunnen her og der. En skjeller på øvrigheten. En finner fram til årsaker som nesten ikke kunne vært mer urimelige. Men sjelden går noen så langt at han sier: «Plagen er fra Herren.» Derfor omvender en seg heller ikke.

I våre dager gjør en seg stor umak for å framheve denne tidens ånd som klokskapens og fornuftens ånd. En taler om at menneskeheten stadig går framover. En regner det som den største forbrytelse ikke å hylle tidsånden. En gjør seg all umak for at tidsåndens såkalte lys skal bli riktig vidt utbredt og ikke lenger formørket. Alt dette ville vært helt riktig hvis det ikke fantes noen djevel. Men av Bibelen vet vi at han er denne verdens gud, og at tidsåndens fornemste dannelse går ut fra ham.

Og sannelig! Han har drevet det så langt at det usynlige bare er en skygge uten betydning i vår tids menneskehjerter, mens det synlige er det eneste vesentlige. Guds styrende omsorg, hans virke, hans ord, hans løfter, hans trusler – alt som er stort etter Bibelen, synes for mange å være fabler.

Det er fabler som en i sin store klokskap kan dømme om, jeg kunne nesten si, i søvne. Det er fabler som etter disse menneskenes mening for lenge siden er blitt regnet for fabler av alle fornuftige og tenkende hoder, og som bare den dumme pøbelen ennå tror på.

Bare det som faller i øynene, bare sanselig lyst, bare det som pirrer ganen og magen, bare det som skaffer ære og anseelse blant menneskene – bare det gjelder noe, bare det er stort, bare det fortjener ettertanke og all oppmerksomhet. Men de usynlige ting er ingenting. Med full rett kunne en betegne denne tidens

ånd med Paulus' ord: «Mange vandrer som fiender av Kristi kors. De ender i fortapelsen. Deres gud er buken, og de setter sin ære i sin skam. De trakter etter jordiske ting» (Fil 3,18–19).

Se, så langt har djevelen drevet det – han som de avviser som gammel overtro. Men dette er et mesterstykke av ham: at han har fått fjernet fra hjertene troen på at han finnes og virker. For nå har han vunnet spillet. Ingen tar seg i vare for ham; ingen kjemper og ber mot ham. Han kan gjøre hva han vil, og hans svarte vesen må overalt gjelde som hvitt.

Men tro ikke, kjære tilhørere, at alt dette bare gjelder den såkalte fornemme stand. Nei! Denne tidsånden har ett om seg som en kreft og trengt gjennom alt. Også blant oss mangler det frykt og aktelse for Gud og hans ord. Jeg vil ikke tale om de store skriftforfalskerne som i vår tid bruker nesten hele livet til å forfalske og vanskape Guds ord, stille det i et falskt lys og framstille det som den største og mest utrolige dårskap. Om disse særlige redskapene for djevelen, som utallige igjen lytter til med umåtelig glede – om dem taler jeg ikke.

Men finnes det da ingen skriftforfalskere blant oss? Omgås vi Bibelen så ærbødig som vi burde? Ydmyker vi oss under dens ord? Søker vi aldri en annen mening enn den enkle for å tilfredsstille lystene våre? Og søker vi også å ta alle sannhetene i Den hellige skrift inn i vår tro, uten å gå forbi det som ikke behager oss? Å, hvor blir ikke menneskeord satt over Guds ord, selv av mange som i alvor trakter etter Guds rike!

II.

Hvordan skal og kan vi overvinne alle disse fristelsene?

Ved egen kraft kan vi nå engang ikke gjøre det. Til det er vi altfor svake, og Satan altfor mektig. Kan vel den som er falt i vannet, ta seg selv i håret og dra seg opp? Vi trenger altså en annen hånd som hjelper; vi trenger Kristus, som har overvunnet den sterke.

I Johannes' åpenbaring blir det vist hvordan den gamle forførende slangen, brødrenes anklager, er blitt overvunnet av brødrene. «De har seiret over ham,» heter det der, «i kraft av Lammets blod og det ordet de vitnet. Og de hadde ikke sitt liv kjært, like til døden» (Åp 12,11). Her blir det nevnt tre midler til å overvinne Satan.

«De har seiret over ham i kraft av Lammets blod», ved kraften i Kristi blod. Denne kraften må hjertet ha erfart. Det må være fylt og gjennomtrengt av den. Det må leve i å nyte Kristi blod, som forsoner og helliggjør. Det må vite, vite av levende erfaring, hva dette ordet vil si: «Jesu, hans Sønns blod renser oss fra all synd» (1 Joh 1,7). Da kan hjertet se den ondes fristelser og overvinne dem.

«Dersom dere ikke drikker mitt blod, har dere ikke liv i dere,» sier Frelseren (Joh 6,53). Om slike sjeler sier Johannes: «Den onde rører dem ikke» (1 Joh 5,18). Når en synder i sin nød smaker noe av syndenes forlatelse, erfarer han noe av kraften i det blodet som rant på Golgata. Og hvis sjelen holder ut og blir i Kristus, erfarer den stadig mer av det; den blir stadig dypere senket ned i det.

Kraften i dette blodet er skjult for verden og derfor ringeaktet av den. Men for den som følger Frelseren, blir den stadig større, stadig mer uunnværlig og

nødvendig for å bli bevart fra voldsmannens stier (Sal 17,4), i hvert skritt og trinn, i enhver ytre eller indre nød, i liv, lidelse og død.

Jesus hadde ikke noe adamsblod i seg. Han var det eneste mennesket uten synd. Han hadde overvunnet alle Satans fristelser; det lyktes ikke Satan å sprøyte sin gift inn i denne rene Menneskesønnen. Slangen fikk lov til å utøve all sin ondskap og grusomhet mot ham, men han satte bare Lammets saktmodige natur opp mot den. Denne verdens fyrste kom og hadde slett ikke noe i ham (Joh 14,30). Og slik utøste han sitt blod til forsoning for hele verdens synd.

Den som nå, som en fattig synder, finner forlatelse ved troen på Frelseren og nettopp slik får del i kraften i hans blod, har noe i seg som Satan ikke kan stå imot, og som han flykter for som for Guds åsyn. Når mørkets krefter trenger inn, må sjelen flykte tilbake til kraften i Kristi blod og kors, så er Satan overvunnet. For en herlig, stor, usigelig kraft det er i dette blodet! Slik blir den også prist i en gammel salme:

Hans blod, den edle saft,
har slik en mektig kraft
at selv en dråpe liten
kan rense alt i tiden,
ja, verden fri bevare
fra Satans svelg og snare.

De har seiret over ham i kraft av Lammets blod og «det ordet de vitnet», ved Guds ord. Jeg må skamme meg overfor Frelseren når jeg ser hvordan han, Guds Sønn, omgås ordet. Jeg ser hvordan han bygger helt på det, og hvordan han bruker det som Åndens sverd, som våpen og vern mot djevelens fristelser.

Er det også slik hos oss? Er også vi kjent i ordet? Er også vi så edrue i sinnet at Guds Ånd i rette stund kan la et skriftord falle oss inn, så det styrker øynene våre og bevarer oss mot mørkets ånd som trenger seg inn?

Satan skaper seg ofte om til en lysets engel, slik som her ved Frelserens fristelse, og det gjelder særlig i vår tid. Da kan bare ordet og den flittige omgangen med det lære oss å kjenne det som er rett.

Til slutt har de overvunnet ham ved at de ikke hadde sitt liv kjært, like til døden. De har ofret alt for å overvinne ham, endog det kjæreste et menneske har, livet. Selv om det nå ikke ser ut til at vi også skal måtte gjøre dette, må vi likevel ha det sinnelaget som ligger bak. Vi må la Herren skjenke oss dette sinnelaget, så vi ofrer alt for å følge Frelseren og bli i fellesskapet med ham, for at han skal finne oss våkne når han kommer.

Den lunkne, haltende, halvdøde kristendommen er i grunnen ingen kristendom, men en trelldom under djevelen; Satan har sin glede av den. Men den som er riktig årvåken i sitt løp, vil lære Satans kunster å kjenne og samtidig overvinne dem.

Hva skal vi så si til alt dette? Dette skal vi si:

Hvis ei vi vil bli til Satans bytte,
så må vi til Frelseren livet knytte!

Amen.

Tredje søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Hvordan det daglige livet skal bli en gudstjeneste – del 1

Joh 2,1–11

«Den tredje dagen var det bryllup i Kana i Galilea, og Jesu mor var der. Også Jesus og disiplene hans var innbudt til bryllupet. Da det ble mangel på vin, sa Jesu mor til ham: De har ikke vin. Jesus sa til henne: Kvinne, hva vil du meg? Min time er ennå ikke kommet. Hans mor sa til tjenerne: Hva han sier til dere, det skal dere gjøre.

Nå sto der, etter jødenes renselsesskikk, seks vannkar av stein, hvert på to eller tre anker. Jesus sa til dem: Fyll karene med vann! Og de fylte dem til randen. Så sa han til dem: Øs nå opp og bær det til kjøkemesteren!

Og de bar det til ham. Kjøkemesteren smakte på vannet som var blitt til vin. Han visste ikke hvor den kom fra. Men tjenerne visste det, de som hadde øst opp vannet. Kjøkemesteren kalte da på brudgommen og sa til ham: Hver mann setter først den gode vinen fram, og når de er blitt drukne, da den ringere. Men du har gjemt den gode vinen til nå! Dette sitt første tegn gjorde Jesus i Kana i Galilea og åpenbarte sin herlighet. Og disiplene hans trodde på ham.»

I dag møter vi Frelseren i et bryllup. Noen mennesker tar nesten anstøt av det og tenker: Hva har da Frelseren i et bryllup å gjøre? Passet det seg for ham? Men andre gleder seg over det og sier: Nå ser vi tydelig at de hengehodene som har samvittighetsnag ved å være med på alle slags fornøyelser, tar feil. Det er en munter kristendom Frelseren har behag i, sier de, ikke noe hengehoderi.

Til dette må vi svare: Hvis Frelseren hadde gått til bryllupet i Kana for å more seg der, ville de som tar anstøt av ham, ha rett. Og de lettsindige verdensmenneskene som kaller seg muntre kristne, ville også ha rett når de viser til ham. Men var det dette Frelseren ville? Evangeliet vårt lærer oss noe helt annet. Her åpenbarte han for første gang sin herlighet, en herlighet full av nåde og sannhet. Det var framfor alt dette han ville.

Det finnes mennesker som mener at kristendommen ikke hører hjemme i et bryllup. En kan gjerne vise seg som en kristen, som en etterfølger av Jesus, alle andre steder, mener de, men i et bryllup eller ved en annen slik anledning er det rimelig å gjøre et unntak.

Derfor dømmer de mye mildere enn ellers når de ved slike anledninger merker noe usømmelig, ukristelig og syndig hos seg selv og andre. Da heter det at en ikke må ta det så nøye i et bryllup, et julegjestebud, et gilde og så videre. De mener at det finnes tider og omstendigheter da en lettere kan tillate seg å være en narr eller en hedning enn ellers.

Mange innskrenker kristendommen enda mer og vil bare ha den i kirken eller i en annen kristen forsamling. Hjemme i huset, ved håndverket, bak plogen trenger en ikke kristendommen. Der skal en være husfar eller husmor, håndverker, bonde og så videre, men ingen kristen. Men den som ikke er en kristen bak plogen, er det heller ikke i kirken. For kristendommen er ikke en kjortel en kan ta av og på som det passer en.

Men hvordan skal en da bære seg at for å være en kristen i det daglige livet og i det ytre kallet, som jo for det meste slett ikke har noe med det himmelske å gjøre? Svaret er: En må gjøre kallet sitt og alt som hører det daglige livet til, til en gudstjeneste.

Dette vil jeg nå utdype ved å vise hvordan vårt daglige liv og ytre kall skal bli en gudstjeneste. Jeg vil tale om to ting: først om hva det vil si å gjøre sitt daglige liv og ytre kall til en gudstjeneste, og så om hvilken velsignelse som følger når en gjør det.

Kjærlighetsrike Gud! Vi kjenner ikke dine veier, for av naturen er vi blinde. Lær oss å gjøre det som behager deg, for du er vår Gud! La din Hellige Ånd lede oss på den rette stien!

I.

Når en i Kristi sted ber menneskenes barn om å tenke på sjelens frelse og komme til Lammets bryllup, får en ofte merke at de unnskylder seg med sin ytre stilling – enten høyt med ord eller bare i sitt indre, overfor sin egen samvittighet.

Jeg kan ikke gi meg i kast med denne saken, heter det da. «Jeg har kjøpt en åker og må gå og se på den.» Eller: «Jeg har kjøpt fem par okser, og går for å prøve dem.» Eller: «Jeg har tatt meg en kone» (Luk 14,18–20). Eller: Jeg har en stor eiendom og mye formue å forvalte, og det må jeg ha tankene på.

Eller: Jeg er en fattig mann, en fattig kone, jeg har nok med å skaffe det daglige brødet. Eller: Jeg er tjenestepike eller tjenestedreng, jeg har en urolig tjeneste og får ingen tid til overs for det åndelige. Eller: Ektefellen min eller naboen min er fiendtlig innstilt mot meg, hvordan kan da noen velsignelse av Guds ord spire fram i hjertet mitt? Kort sagt: Forholdene mine gjør det umulig for meg å omvende meg.

En prest, mener mange, har en gunstig stilling i så måte, for selve kallet hans fører med seg at han arbeider med Guds ord og har omsorg for sin egen og sine skriftebarns salighet. Men jeg – hvor skulle jeg ta tiden til denne gjerningen fra? Slike påskudd og unnskyldninger er svært vanlige blant menneskene.

Og når de har holdt fram en slik grunn for sin egen samvittighet, eller slik har avvist kallet til omvendelse som nådde dem utenfra, innbiller de seg gjerne at de har kommet med en så sterk unnskyldning at ikke noe fornuftig menneske kan ha mer å innvende.

Men, kjære menneske, når du bruker den ytre stillingen din som påskudd for at du ikke vil vende om, faller skylden tilbake på Gud. For hvem har satt deg i kallet og stillingen din? Hvem har gitt budet: «I ditt ansikts sved skal du ete ditt brød» (1 Mos 3,19)?

Hvem har gjort deg fattig eller rik? Er det ikke Gud? Se, når du legger skylden for at du ikke vender om, på de ytre forholdene dine, kaster du den på Gud. Og den Gud som vil at alle mennesker skal bli frelst, som nettopp for å frelse dem ikke sparte sin enbårne Sønn, men gav ham for oss i nød og død – denne Gud skal være skyld i at du ikke omvender deg og altså går fortapt? Langt derifra!

Nei, du selv er den mannen som har fortjent døden! Du er sunket ned i et jordisk sinn. Det du dras mot og elsker, er verden og det som er av verden, og du vil ikke engang la deg hjelpe ut av denne elendigheten. Når Guds ord vil slå rot i deg, kommer tornene: den forgjengelige mammon, dette livets bekymringer og lyster, unyttig snakk og et verdslig liv. De kveler den gode sæden i deg, og du lar den bli kvalt. Her ligger skylden for at du ikke vender om, og ikke i din ytre stilling.

Når menneskene så gjerne vil unnskylde sin ugudelighet nettopp med de ytre forholdene sine, kommer det av at de har helt falske forestillinger om livet i Gud og om det ytre livet. De tar det for gitt at det å leve gudfryktig i denne verden og det å passe sitt jordiske kall er to helt forskjellige ting. De tror at det å være et menneske og det å være en kristen, livet i denne verden og livet for evigheten, er noe forskjellig, ja, noe som ikke lar seg forene. Denne innbilningen er temmelig utbredt blant menneskene.

Hva mener de fleste med sann fromhet? Mener de ikke en sinnstilstand der en slett ikke tenker på annet enn himmelske ting, slett ikke bryr seg om det jordiske lenger og altså nesten blir udugelig til noen annen gjerning enn en åndelig?

Riktignok har de lunkne og verdslige kristne og de nyere opplyste lærerne, som forkynner en munter kristendom slik vi hørte om ovenfor, svekket denne forestillingen temmelig mye. Med sin ferd og sine ord har de drevet mange mennesker over i det motsatte, nemlig i den oppfatningen at kjærligheten til verden og til det som behager kjødet, godt lar seg forene med den sanne kristendommen, ja, etter Guds vilje hører med til den.

Likevel sitter fordommen fremdeles fast hos mange at et menneskes jordiske og himmelske kall ikke lar seg forene med hverandre. Den må oppstå hos alle som nok forstår rett hvor stort det himmelske kallet er, men som ikke fører de jordiske forholdene tilbake til Gud. De ser bare på dem som noe tilfeldig, som en tumleplass for lidenskapene og egenviljen vår.

Denne fordommen førte til at det allerede noen få hundre år etter Kristi fødsel ble den herskende meningen i kirken at den som virkelig ville leve gudfryktig, umulig kunne gi seg av med jordiske gjøremål lenger. Han måtte trekke seg bort fra verdens larm og gå ut i ensomheten og bruke all sin tid der på bønn, betraktning av Den hellige skrift og andre andaktsøvelser.

Slik hendte det noen ganger at ektefeller som Den Hellige Ånd hadde vakt til å søke Guds rike, gikk fra hverandre, mannen til høyre ut i ørkenen og hustruen

til venstre. De livnærte seg av fattigslig kost og brukte all sin tid på samfunnet med Gud i bønnen, ja, de så ikke engang hverandre igjen så lenge de levde. Det kalte de å gå ut av verden.

Men den rette måten å gå ut av verden på er ikke å dra ut i en ørken – dit tar en jo seg selv med. Den rette måten er å dø daglig bort fra sin fariseer og sin saddukeer, sin falske profet, sin antikrist og sitt verdensmenneske, som en bærer med seg i sitt eget hjerte. Det kan gå for seg midt i livets travelhet og stormer, og det blir ikke fullført ved vår egen vilje og løping, men ved Guds nåde og miskunn (Rom 9,16).

Men tro nå ikke, kjære tilhørere, at det ikke lenger finnes mennesker som gjerne ville leve kristendommen sin i ørkenen, slik som i de første hundreårene. Hvor mange nybegynnere i kristenlivet sukker ikke fremdeles i sitt indre: Å, om jeg bare hadde min egen hytte, min egen lille stue, der jeg kunne være for meg selv og alene! Der ville jeg sette meg og la verden være verden. Der ville jeg bare være opptatt av Herren.

Så from jeg da ville bli! Men det ytre kallet mitt forstyrrer meg stadig. Alt mulig som hender, river meg ut av hjertets andakt. Jeg blir altfor mye kastet hit og dit i denne verden og kan ikke være så from som jeg ønsker.

Å, kjære menneske, du skulle takke Gud for at du ikke kan være så from som du ønsker! Det er nettopp godt for deg å bli skikkelig kastet hit og dit. Slik kommer det fram hva som bor i hjertet ditt, og kanskje blir du likevel skikket til den troen som frelser, troen på ham som gjør de ugudelige rettferdige. Se, hvis du kunne gjøre det falske bildet av fromhet som du bærer i deg, til virkelig fromhet hos deg selv, hvem kunne da bestå for din store rettferdighet?

Hva får en ikke av og til se ved sykesengen! Når en far, en mor, en sønn eller datter eller en annen slektning er syk eller ligger for døden, hva gjør da de friske, hvis de er skikkelige folk? De holder borte fra den syke alt som kunne minne ham om hans jordiske kall og andre bekymringer. Det er i og for seg riktig godt. Slik får Guds Ånd lettere rom til å gjøre den syke oppmerksom på hans egen tilstand og hans forhold til Gud.

Men kanskje har den syke passet sitt ytre kall i gudsfrykt, flittig talt med Herren om sine ytre saker og søkt å treffe Guds vilje også i huslige og andre gjøremål. Spør en slik syk likevel på dødsleiet etter en eller annen jordisk sak, hva svarer en ham da? Svaret er: La det fare, du skal ikke tenke mer på noe jordisk.

Nå har du ikke annet å gjøre enn å sørge for sjelen din. Som om omsorgen for saligheten var et arbeid en kan gjøre unna slik en dagarbeider gjør dagsverket sitt! Å, kjære tilhørere, gudfryktigheten er ikke noe håndverk. Den beror heller ikke på den som vil eller på den som løper, men ene og alene på Guds miskunn (Rom 9,16).

Denne fordommen – at en setter det himmelske og det jordiske kallet opp mot hverandre som to forskjellige ting – fører til at mange mennesker regner seg for sanne kristne selv om de ikke er det, og selv om livet deres vitner om det motsatte.

Med fromhet mener de nemlig en hjertetilstand der en har blikket festet på det usynlige og glemmer og ser ned på alle jordiske forhold. De ser nok at dette ikke lar seg gjennomføre i denne fattige verden, for det vårt skrøpelige liv trenger, og ofte også hellige plikter mot medmenneskene, drar stadig blikket vårt ned igjen fra det høye til jorden. Derfor har de funnet en annen utvei.

De innbiller seg nemlig at Gud ikke driver kravene sine til det ytterste, siden han jo kjenner godt vår jordiske elendighet, vår nød og skrøpelighet. Han er tilfreds, mener de, når en bruker visse tider til hans tjeneste og resten av tiden til forfengelighetens tjeneste.

Den første og fremste tiden som etter deres mening er satt av til gudstjeneste, er søndagen. På søndagen går de altså i kirken, kanskje også på et oppbyggelig møte, og de bygger seg nok også opp med en åndelig bok. På de andre dagene får Herren kanskje et kvarter om morgenen og et kvarter om kvelden, hvis ikke gjøremålene presser altfor hardt på, og et par øyeblikk før og etter måltidet. Det er disse menneskenes gudstjeneste.

Tro ikke, kjære tilhørere, at jeg vil laste disse øvelsene. De er svært gode og nyttige. Gud gi at alle kristne ville gi seg tid til dem! Da ville det være mer gudsfrykt i verden enn det er nå. Det er altså ikke galt å vie visse tider til å minnes Herren, til bønn og betraktning av Guds ord. Men det er galt når en mener at en dermed har avfeid Gud, og at resten av tiden tilhører verdens og forfengelighetens tjeneste.

Og det mener mange. Når de tror de har gjort sin plikt mot Skaperen, kaster de seg med full kraft inn i det jordiske livet. Fra da av tenker de ikke på annet enn det jordiske, til tiden for den såkalte gudstjenesten kommer igjen.

Ja, de lar synden bryte ut og overgir seg helt til hjertets mørke drifter og de onde åndenes innflytelse – uten å våke, uten å holde fast ved Gud og uten å gi akt på sannhetens Ånds stemme. Knapt har et slikt menneske bedt Frelseren til gjest og sagt: «Kom, Herre Jesus, vær gjest ved vårt bord, velsign dine gaver fra hav og jord», før han setter seg til bords og kanskje begynner å krangle om maten, eller spiser og drikker uten mål – det Bibelen kaller «fråtsing og drukkenskap».

Nettopp har han bedt: «Forlat meg min skyld, som jeg forlater mine skyldnere», og så begynner han å håne eller baktale sin neste, eller å øse ut sitt dårlige humør og sitt nag over ham. Og likevel mener han at han er en sann kristen. Det er en egen sort kristne!

Slik kan en se kristne som ligner stakkars jordormer, grusomme løver eller rasende hunder som biter alle som går forbi, kristne som er umettelig gjerrige, fråtsere og drankere, bedragere og så videre – og likevel mener de at de er kristne. Hvorfor? I sin blindhet gir de Gud det som Guds er, og så mener de at kjødet nå også har krav på det som kjødets er.

Å, min kjære tilhører, tro ikke at du står så høyt over denne villfarelsen! Den ligger mye dypere enn mange mennesker innbiller seg. Hvor helt andre mennesker er vi ikke ofte i kirken enn utenfor kirken, i en kristen forsamling enn i vårt eget hus, to dager før vi går til den hellige nattverd enn resten av tiden!

Jeg håper, kjære tilhørere, at dere ser at den sanne kristendommen ikke består i at en trekker seg bort fra verden, men heller ikke i at en er hedning i seks dager og vil være kristen på den sjuende. Nei, kristendommen og det ytre kallet hører sammen. Begge må være så tett flettet inn i hverandre at du er like mye en kristen på hverdagen som på søndagen, og like mye bak plogen som når du ligger på kne og ber. Hvordan kan dette skje?

Frelseren sier: «Søk da først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette i tillegg!» (Matt 6,33). Det himmelske kallet er altså det fremste, og det jordiske er det ringere. For at det jordiske ikke skal fortrenge det himmelske – og det kan lett skje hos oss som er kjød, født av kjødet – må det jordiske forvandles og få det himmelskes natur.

Eller som jeg sa ovenfor: Vårt daglige liv og ytre kall må bli en gudstjeneste. Og det skjer når vi lærer å sette apostelens ord ut i livet: «Alt dere gjør, i ord eller gjerning, gjør det alt i Herren Jesu navn, med takk til Gud Fader ved ham!» (Kol 3,17).

Se, kjære tilhørere, Gud har satt hver og en av oss i den ytre stillingen, de forholdene og det virkefeltet der vi nå står. Mange ganger går riktignok et menneske også av egen vilje inn i en stilling og et kall uten at Gud har ført ham dit. Men Gud tillater det, og nettopp den stillingen han har brakt seg i ved sin egenvilje, gjør Gud til en skole som oppdrar ham for evigheten. Annerledes er det der et ytre forhold allerede i seg selv er syndig.

Da må mennesket så snart som mulig tre ut av det og frelse sin sjel, for Gud er ikke med ham der. Men der dette ikke er tilfellet, skal nettopp hans daglige liv og det som hender i det, føre ham til Gud og feste ham i samfunnet med Gud. Slik er Guds vilje.

Gud har vevd så mye som peker på ham, inn i det som hender i det daglige livet, at et oppmerksomt hjerte stadig blir vist til ham. Hvor mange anledninger til å tenke på Gud finner ikke for eksempel en bonde i sitt jordiske kall og i alt som omgir ham! Hvem lar plantene vokse fram av jorden? Hvem gir regn og solskinn? Hvem lar buskapen trives? Hvem gir krefter til arbeidet? Hvem gir det daglige brødet? Er ikke hvert gresstrå som vokser opp av jorden, en finger som peker opp mot Gud?

Og slik er det i enhver ærlig stand. Hvem sender kjøpere til kjøpmannen? Hvem gir håndverkeren arbeid og dermed det daglige brødet? Hvem sender den ene eller den andre lidelsen? Er det ikke Gud? Og hva vil han oppnå med det?

Det er ikke annet enn tråder han knytter til vårt jordiske liv for å dra oss oppover ved dem. En slik tråd var at Frelseren var til stede i bryllupet i Kana. En ny tråd var den nøden som oppsto for brudefolket. En tredje tråd var den herlige hjelpen fra Guds Sønn. Å, om noen ga nok akt på dette! Hvordan ville ikke Gud da møte ham overalt – den Gud som ikke lar et hår falle av hodet vårt uten at han vil det!

Men det er ikke bare han som møter oss i det daglige livet. Også vi skal gå ham i møte der, og først da får vårt jordiske liv den rette holdningen. Hver og en skal på sin måte, i sitt virkefelt, i sine omstendigheter og i sin motgang vise troskap

og tålmodighet i Jesu kraft, i hans navn. For Jesu skyld skal han der vokte seg for synder og forsømmelser og be om visdom og kraft ovenfra til dette.

Så skal han bli funnet som en tro forvalter når Frelseren kommer, og Frelseren skal si til ham: «Vel gjort, du gode og tro tjener! Du har vært tro over lite» – i det jordiske, i det daglige livet, i ringe kår, som den hovmodige verdensånden ser langt ned på – «jeg vil sette deg over meget. Gå inn til din herres glede!» (Matt 25,21). Slik blir livet virkelig kristent.

Når en pike feier stuen eller muker fjøset, kan hun altså gjøre det med ulyst og knurring, i en trelleånd for lønnens skyld, eller av vane. Da fører arbeidet henne bort fra Gud, eller i hvert fall ikke nærmere ham. Men hun kan også gjøre det for Herrens skyld. Hun kan gjøre det av kjærlighet til og lydighet mot Frelseren, som har satt henne i dette kallet.

For Herrens skyld kan hun vise flid, troskap og nøyaktighet i det, og slik vie ikke bare feiingen og rengjøringen, men også alle de andre gjøremålene sine til Frelseren. Arbeider hun i et slikt sinnelag, vil hele kallet hennes tjene henne til sann indre vekst. Og når hun gjør det ringeste arbeid i et slikt sinn, er hun mer til behag for Herren enn om hun hadde ligget på kne og bedt i den tiden hun skulle ha gjort arbeidet.

Og når en husmor må vaske barna, lappe klærne deres og motarbeide uvanene deres, samtidig som hun må lage mat og stå for en besværlig husholdning der det ene etter det andre av og til stormer inn på henne, da møter hun nok mange fristelser i det daglige til utålmodighet og alle slags utbrudd av dårlig humør.

Men hun kan komme til besinnelse, fatte en fast beslutning og si i hjertet sitt: «Du har gitt meg denne stand, kjære Frelser, og fordi alt dette kommer fra deg, vil jeg nå for din skyld prøve om jeg ikke kan vise og bevare troskap, fatning og tålmodighet midt i det. Gi meg bare visdom til det, og kraft fra din helligdom ned i dette møysommelige livet med alt dets slit og slep!»

Og tar hun så frimodig fatt igjen i Jesu navn på det arbeidet Gud har satt henne til, se, da holder hun gudstjeneste og er like from som om hun satt i kirken med de skjønneste rørelser i hjertet.

Og når en vever sitter i vevstolen og kaster skyttelen fram og tilbake og sier i hjertet sitt: Dette vevarbeidet er nok kjedelig og usunt, og fortjenesten er heller ikke akkurat stor. Men om jeg bare kunne gjøre deg ære med vevingen min, store Frelser, for min ringe del, ville jeg regne meg overmåte lykkelig.

Å, gi meg den visdom og troskap jeg trenger, så jeg gjør arbeidet så godt og nøyaktig som mulig for den som lar tøyet sitt veve hos meg. Bevar meg også fra å gjøre ham urett ved uaktsomhet eller egennytte! – Jeg sier: Når en vever tenker slik og altså for Jesu skyld legger størst mulig flid i arbeidet sitt, gjør han sitt ytre kall til en sann gudstjeneste og vevstuen sin til en kirke og en Guds helligdom.

Og når en bonde driver oksene sine til torget og på forhånd overgir saken sin til Frelseren, og det for Frelserens skyld ligger ham på hjertet at han for all del ikke tillater seg noen usannhet ved salget – ingen overdreven ros og ikke unyttig snakk – men lar sin tale være ja, ja – nei, nei, og heller selv lider skade enn påfører sin neste skade, alt av lydighet mot og kjærlighet til Frelseren, da har han gjort en gudstjeneste av handelen sin.

Trengs det enda flere eksempler? Jeg håper at dere nå godt forstår hva jeg mener. Alt arbeid, i ethvert kall, hva det så heter, må skje for Herren. For hos ham er det ikke gjerningen – om den er aldri så høy eller aldri så ringe – men sinnelaget en gjør den i, som alene gjør utslaget.

Se, slik kan en gjøre en gudstjeneste av alt: av mat og drikke, søvn og våkenhet, tale og taushet, av å gå og å sitte, av arbeid og hvile. Ja, hva sier jeg: Slik må alle ting tjene til det beste og til fremgang for dem som elsker Gud, og verken djevelen eller verden kan hindre det.

Og om vi så gjør tusen feil i disse øvelsene – og annerledes kan det ikke være, for våre beste gjerninger er ikke fullkomment gode, men alle sammen fulle av bevis på vårt fall og vår elendighet – så driver jo de feilene og syndige svakhetene en kristen merker hos seg, ham tilbake til Gud, slik at han verken dag eller natt kommer ut av skolen. Det er et slikt liv en kaller et kristent liv.

La oss nå se hvilken velsignelse det er hvis det blir slik hos oss.

Tredje søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Hvordan det daglige livet skal bli en gudstjeneste – del 2

II.

Når noen lærer å se sitt ytre kall og sine jordiske forhold på denne måten og å bruke dem til en slik åndelig øvelse, er han i en velsignet og salig stand. Riktignok må også en kristen med alt dette gå en møysommelig pilegrimsvandring og gjøre mange bitre erfaringer underveis. Det skal en ikke skjule. De himmelske kaller dette livet «den store trengsel» (Åp 7,14), og slik er det også. Jo mer et menneske i sitt sinn blir skilt fra verden, desto tyngre kjenner han her nede hva det vil si å være i fremmed land.

Men likevel har en kristen mye trøst i all møye og alt arbeid. Når en ønsker å fullføre sitt løp med Frelseren og til Frelserens ære, taler sannhetens Ånd mang et søtt trøsteord til hjertet. Da åpner det seg vannkilder i ørkenen, og brød fra himmelen styrker de utmattede kreftene på veien hjem. For Herren lar ikke sine mangle det de trenger (Sal 23). En kristens gang er under all møye en velsignet gang.

Slik er det ikke med de ugudelige. De kjenner plagen i dette livet tidobbelt. «Den ugudelige har mange plager,» sier Herren (Sal 32,10). Når et menneske lever sitt jordiske liv og passer sitt ytre kall uten Gud, er det ingen velsignelse på veiene hans.

For et sløvt, kaldt, kjedelig og dødt vaneliv de fleste mennesker lever! Det er ikke lys og ikke kraft i det, verken når de står opp eller når de legger seg, verken når de arbeider eller når de hviler. De vet ikke hvorfor de lever i verden, hvis ikke det skulle være for å trelle og sløve livet bort, så de kan tjene til brødet sitt og tilfredsstille sine andre dyriske behov.

Til dette kommer mange plager. Den ene er fattig – hvor mye nød har han ikke av det! En annen er rik – hvor mange bekymringer fører ikke det med seg for ham! En tredje vil tjene og vinne, men i dag glipper én fortjeneste for ham, i morgen en annen. I dag klekker han ut en klok plan, i morgen kommer det en strek i regningen. Og selv om mye lykkes for ham, blir ikke hjertets begjær tilfredsstilt likevel, for gjerrigheten er umettelig. Å, han har ikke annet enn hjertesorg!

En annen søker i livet først og fremst makelighet, bekvemmelighet og det en kaller å nyte livet. Men, å, for en underlig ordning av Gud! For de fleste mennesker går veien til dette målet gjennom umak, ubekvemmelighet og anstrengelse. Og hvor mye er det ikke som stiller seg i veien og hindrer og hemmer! Atter en annen drives av et annet hovedbegjær, men han møter ikke annet enn hindringer og anstøt.

Slik blir en gretten, vrang, misunnelig og stridslysten. En leter etter skylden her og der, forakter og hater sin neste og ser på ham bare som et middel til å nå sine egne mål. Når det ikke lykkes, møter en ham som fiende.

Til slutt trøster en seg med sin forstand, sin dyktighet og sin rettskaffenhet, men like etter at en har trøstet seg slik, gjør en et feilgrep, ergrer seg over det og kaster seg igjen med nytt raseri inn i gjøremålene sine. Kort sagt: De ugudeliges vei er bare usalighet, ufred innenfra og utenfra, bare ulykke og hjertesorg. Det er et jammerlig liv å leve uten Kristus.

Men menneskene har funnet på utveier. Det vil nemlig alltid være noe som går kjødet imot og gjør det vondt, nettopp fordi det naturlige mennesket søker sin næring i det daglige livet og gjøremålene der. Derfor prøver det å holde seg skadesløs på en annen måte.

Det finnes alle slags slike utveier og midler til å bøte på dette. De som har penger, søker erstatning for livets plage i mat og drikke, eller rettere i fråtsing og drukkenskap. Andre vil gjøre livets bitterhet søtere med andre ting de liker. De som ikke har penger, må for det meste nøye seg med hor, enten det finere eller det grovere, og det siste følger likevel alltid etter det første.

Slik finnes det mennesker som gjør fråtsing og drukkenskap og ganens fornøyelse til et håndverk, og som regner den dagen for tapt da de blir holdt borte fra dette gjøremålet. Slik finnes det egenkjærlige som hensynsløst klamrer seg til sine yndlingslyster. Slik drives det utukt i ord, i tanker, med øynene, med liderlige eller i hvert fall lettsindige samtaler, i gjerning, utenfor og i ekteskapet – for også i ekteskapet kan en drive hor. Alt sammen for å gjøre dette usle, velsignelsesløse livet litt søtere.

For å gjøre livets bitterhet søtere har en dessuten funnet på enda flere ting. I byene finnes det skuespill og alle slags pirremidler for nysgjerrigheten, for øyets lyst og for den finere kjødets lyst, som det hører til god tone å tilfredsstille. Der finnes alle slags foreninger og sammenkomster der en, som det heter, legger an på åndelig nytelse. Det kaller en krydder på livet. Men når kjødet, hovmodet, spottelysten, kjødets lyst og så videre ikke finner sin næring der, har en liten såkalt åndelig nytelse av det.

På landet finnes det også slike sammenkomster. Der forteller en urimelige eller syndige historier, en spotter dem som ikke er til stede, en egger menneskene opp mot hverandre for å ha den djevelske gleden av å se på en strid, en morer seg med alle slags utuktige ord. Eller det finnes andre fornøyelser, av og til et bryllup, en barnedåp og annet slikt. Dette skal være erstatningen for livets plage, som nok hviler tungt på dem fordi de bærer den uten Frelseren.

Men hva er det for en erstatning? Hvis brudefolket i Kana ikke hadde vært venner av Herren Jesus og altså ikke hadde bedt Frelseren til bryllupet sitt,

hvordan ville det da ha gått for seg der? Da hadde en satt seg ned, spist, drukket, spøkt, ledd og ført syndig og råttent snakk – for ved slike anledninger tar ikke engang mennesker som ellers er alvorlige, det så nøye om dårskapen deres bryter mer påfallende ut. Men med ett var vinen sluppet opp. For et ergerlig avbrudd!

Men sett at vinen hadde rukket til, hvordan ville det da ha endt? Kjøkemesteren sier det selv: Til slutt hadde en drukket seg full. Da ville den naturlige villskapen, råheten og simpelheten ha brutt fram. Kanskje hadde de til sist tatt hverandre i håret og selv gitt hverandre straffen for det ville livet på ryggen.

Men selv om det ikke hadde skjedd, hva ville en så ha fått ut av det hele? Var noe vunnet for evigheten, eller bare for livet i denne tiden? Ville den fattige husfaren ha båret livsbyrden sin lettere etterpå? Ville den som levde i et ufredelig ekteskap, ha tatt sitt kors villigere på ryggen etterpå?

Nei! Hele utbyttet hadde vært at en etterpå kunne si: «Det gikk riktig fornøyelig for seg», «vi har ledd godt og drevet med alle slags løyer», «vi har spist og drukket riktig godt». En hadde altså fått litt mer stoff til underholdning og til råttent snakk, og attpåtil sådd mer sæd til den kommende høsten av fordervelse (Gal 6,8).

Se, det er de beste tingene verden har. Der er en fattig i rikdommen og gledesløs i den såkalte gleden. Der må en føre et usselt liv, blottet for velsignelse, om en så gir det et aldri så fornemt og åndrikt skjær.

Men når en lever i Kristus og arbeider og hviler ut med ham og for ham, blir alt helt annerledes. Da tåler en det tunge og bærer det bitre, og det søte blir enda søtere. Hvor gledelig må det ikke virkelig ha gått for seg i dette bryllupet i Kana! Jesu nærvær drev nok bort alt usømmelig, alt tvunget og påtatt vesen. Hvor må ikke alt ha vært gjennomtrengt av en sømmelig munterhet! Kan vi tenke oss det annerledes?

Og da brudefolket kom i nød fordi vinen begynte å slippe opp, da fattigdommen brakte dem i forlegenhet og de fryktet for å bli til skamme for gjestene – med hvilken tillit kunne ikke Maria da vende seg til sin Sønn, og hvor herlig hjalp han ikke! Se, det er å leve! Når en har Kristus hos seg, er en rik også i fattigdom og trøstig også i forlegenhet. Da er en langt borte fra all plumphet og lav tenkemåte, om en så bærer en grov eller lappet kjortel på kroppen.

Hvis vi ville gjøre en gudstjeneste av det som daglig hender i vårt liv og vårt kall – det vil si, hvis vår første omsorg var å ha Frelseren hos oss, og vi deretter for Frelserens skyld ville vise troskap i våre ringe saker – hvor velsignet ville da ikke vår gang gjennom dette fattige livet bli!

Da ville ikke kristendommen vår bestå av så mange avrevne bruddstykker med store stykker av alt mulig fremmed imellom: lunkenhet, treghet, adspredelse og alle slags skammelige og forargelige utbrudd av den fordervelsen som bor i oss. Alt ville henge bedre sammen. Den troskapen en viste i små ting for Jesu skyld, ville gå som en tråd gjennom hele livet vårt og sette et kristenlivs umiskjennelige preg på det.

Hvor langt ville vi da også i det daglige livet være fra det vantro og usalige jaget og maset, der en av egennytte eller en annen uren drivkraft setter alt inn for ikke å forsømme noe, og likevel ofte forsømmer det beste!

Hvor stille og fredelig ville vi ikke gjøre arbeidet vårt og trøstig overlate resten til Gud! Hvordan ville ikke Gud møte oss i vårt daglige liv! Da ville vi hver dag finne anledning nok til å takke, til å prise Guds godhet, til å be og påkalle ham, og den anledningen ville vi ikke først måtte søke i kirken.

Nei, din såing, din høsting, din tresking, din buskap, din veving, dine barn, din matlaging, din vasking, din vannbæring, din tjeneste og din befaling, din søndag og din hverdag, din sommer og din vinter, ditt arbeid og den hvile Gud unner og gir deg – alt ville føre deg til Gud. Da kunne vi også lære vårt eget hjerte å kjenne, og vi ville daglig få rikelig anledning til bot og til syndenes forlatelse. Se, det ville være å leve kristelig.

Så lenge en ikke ved sann bot og omvendelse har fått noen sann hjerteglede i Jesus, er det umulig å komme inn i en slik salig kristenstand. For hvordan kan en gjøre noe til behag for Frelseren når en ikke kjenner ham eller ikke elsker ham?

Men vil noen begynne med de små øvelsene i det daglige livet og søke å sky synden på det ene eller andre punktet der han merker den hos seg, og i stedet vise troskap i det små – om ikke av kjærlighet til Frelseren, så i hvert fall av lydighet mot ham – da vil den trofaste Guds hånd føre ham videre. Under slike øvelser vil Gud la ham lære sitt eget hjerte å kjenne og gi ham omvendelse, og siden også åpne rikdommen i Jesu miskunn for ham.

Men den som ikke vil det, må forbli en elendig skapning som blir kastet, støtt, drevet og jaget omkring, som tar mat og drikke og andre sanselige nytelser som sin usle del, og som ikke har noe i evigheten. Amen.

Fjerde søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Regnskapet for den forsømte broderkjærligheten

Rom 13,8–10

«Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre! For den som elsker sin neste, har oppfylt loven. For disse budene: Du skal ikke bryte ekteskapet, du skal ikke slå i hjel, du skal ikke stjele, du skal ikke vitne falsk, du skal ikke begjære, og hvilket som helst annet bud, de sammenfattes i dette ordet: Du skal elske din neste som deg selv. Kjærligheten gjør ikke nesten noe ondt. Derfor er kjærligheten lovens oppfyllelse.»

Da Frelseren en gang ble spurt hvilket bud som er det største i loven, svarte han: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Dette er det største og første budet. Men et annet er like stort: Du skal elske din neste som deg selv. På disse to budene hviler hele loven og profetene» (Matt 22,36–40).

Blant alle løgnene som løgnens far har funnet på, er dette en av de største, mest skadelige og mest utbredte: at en tror at en kan nøye seg med en død kunnskap om Gud og Jesus Kristus. En innbiller seg at det ikke er så nødvendig å være en ordets gjører og å vise kjærlighet i handlinger, tanker, ord og gjerninger. Men på dommens dag skal det av legges et stort regnskap for den kjærligheten vi har forsømt mot brødrene våre.

Med dette for øye vil jeg i dag tale med dere om det store, alvorlige og tunge regnskapet vi må avlegge på dommens dag for den kjærligheten til brødrene som vi har forsømt – til oppbyggelse og oppmuntring for dere og meg.

Bønn. Du Guds Sønn, Herre Jesus Kristus! Du vet langt bedre enn vi at tro uten kjærlighet er tomt snakk, og at den sanne tro må være virksom i kjærlighet. Vekk oss nå, så vi med alvor tenker over ditt hovedbud om kjærlighet! La oss i denne timen bli oppmuntret til å vise barmhjertighet og kjærlighet mot brødrene våre. Amen.

Jeg regner med at det finnes noen blant oss – kanskje ikke så få – som mener at det jeg nå vil tale om, ikke angår dem. Mange våger å gi seg selv et godt vitnesbyrd om kjærligheten sin til nesten.

Tenk på den store, alvorlige regnskapsdagen, da all gjeld skal gjøres opp. Den dagen må de flykte som ikke har fått gjelden sin gjort opp og helt og fullt utslettet i Lammets blod; de kan ikke bestå for hans åsyn som sitter på tronen. Likevel tror jeg at mange håper å klare seg selv på denne store regnskapsdagen med den kjærligheten de roser seg av – ja, kanskje venter de til og med en rik lønn for den.

Noen har kanskje fått en god oppdragelse og hørt hvilken ren glede det gir å tørke en tåre her og der og høste takk fra nødlidende en har hjulpet. Andre vil samle seg en klekkelig sum kjærlighetsgjerninger til gjengjeldelsens dag som kommer, for å nå et riktig høyt trinn i saligheten. Andre igjen vil gjerne ha ord på seg for å være menneskehetens velgjørere eller fremragende menneskevenner. Noen lever i vellyst og fråtseri, men lar likevel av og til noen brødsmuler falle til sine nødlidende brødre.

Andre er friske og fornøyde, og når de har det godt, gjør de også andre noe godt. Noen har av naturen et muntert og oppstemt sinn; de er vennlige, har et bløtt hjerte og kan ikke si nei til noen. Eller hvilke andre beveggrunner det nå kan være – kort sagt: Det er mennesker som går omkring og av og til gir bort noe av overfloden sin, og som slik lindrer en nød her og der. Dette kaller de kjær lighet. Med det mener de å samle seg skatter for evigheten; det kaller de dyd.

Med dette mener de at de kan bestå også for hans åsyn som ser på hjertet. Han har øyne som ildsluer og kan se inn i det innerste livet, inn i åndens innerste drivfjærer og inn i tankenes dypeste dyp, dit vi selv ikke kan se. For ham ligger det tykkeste mørke og hvert hyklersk skinn like åpent som den klare dag.

Så lenge et menneske er friskt og har det godt, så lenge han lever i ytre velstand, kan en nok tro at han har mye kjærlighet. Det gjelder i alle fall så lenge en bare ser på hvordan han oppfører seg utenfor hverdagen sin – utenfor de støtene, ubehagelighetene og ergrelsene som hver dag møter ham i hans eget hus – og hvordan han bærer seg at når han ved en eller annen anledning gjør en god gjerning.

Men er det ikke en ubehagelig erfaring at nettopp slike mennesker ofte er harde og gretne hjemme, særlig mot dem som står under dem – ja, ofte nesten uutholdelige og tyranniske? Er det ikke en sørgelig erfaring at nettopp slike mennesker ofte bare viser barmhjertighet der de selv har lyst? Ellers er de ofte rent ut rå og grusomme. De tilgir ikke brødrene sine de feilene de gjør mot dem. Eller om de av og til gjør det, blir de likevel fort trette, mister snart tålmodigheten og spør med Peter: «Herre, er det nok med sju ganger?» (Matt 18,21)

Likevel går en omkring i den tomme innbilningen at en er kjærlig mot nesten. En vil gjelde for å ha kjærlighet til nesten – ikke bare hos mennesker, men også hos den allvitende Gud, han som kjenner hjertene. Kanskje bedrar en seg helt til siste åndedrag. En går helt rolig over i evigheten, trygg på at en har oppfylt Guds vilje i denne verden, og fram for tronen til ham som skal føre alle gjerninger fram i lyset og åpenbare hjertenes råd. For hans øyne skal den falske dydsdrakten rives av hyklerne, og skammen ved nakenheten deres bli åpenbar.

En har jo ikke brutt ekteskapet i det ytre. En har ikke slått noen i hjel, en har ikke stjålet, en har ikke avlagt noen falsk ed. En har aldri vært anklaget for

retten for noen åpenbar urett. En har altså gitt nesten det som tilhører ham. En kunne ikke engang gjøre et dyr fortred.

Derfor har en oppfylt loven, mener en, og kan rolig gå ut av verden og møte den store åpenbaringsdagen. En tenker ikke på at en hele livet har vært en egenkjærlig, hovmodig og egenrådig skapning, så dypt sunket ned i mørke og blindhet at en ikke engang visste hva kjærlighet er.

Kjærligheten består ikke i dette, kjære tilhørere: at en ikke skader nesten på ære, godt navn, liv og eiendom. Riktignok vil den som prøver seg selv ærlig, finne at han er skyldig også på dette punktet. Men dette er ennå ikke den kjærligheten apostelen i teksten vår kaller lovens oppfyllelse.

Å, hvor mange er det ikke som mener at de har oppfylt loven når de ikke har gjort nesten noe ondt!

På den store dagen, da den store Guds og vår frelser Jesu Kristi herlighet åpenbares, skal de høre Dommerens tordenrøst lyde mot seg – den røsten som viser dem bort til den usalige evigheten: «Jeg var sulten, og dere ga meg ikke mat. Jeg var tørst, og dere ga meg ikke å drikke. Jeg var naken, og dere kledde meg ikke. Jeg var syk, og dere så ikke til meg. Jeg var i fengsel, og dere kom ikke til meg» (Matt 25,42–43).

Eller er vi for vår egen del kanskje fornøyd med at ingen gjør oss noe ondt? Ønsker ikke hjertet vårt at godhet og miskunn skal følge oss alle våre dager? Er det da nok? Kan vi bestå for den allvitende Guds åsyn når vi ikke har gjort noe ondt mot dem vi skulle elske som oss selv?

Døm selv: Kunne vi forkynne og prise Kristi kjærlighet hvis hele hans fortjeneste mot oss bare var at han ikke har gjort oss noe ondt – enda han, den rene og hellige, kunne ha hatt mer grunn til å gjøre oss ondt enn vi urene syndere har til å skade brødrene våre? Men han gjorde oss godt, han viste oss barmhjertighet. Han så bort fra alle våre mangler og synder og all vår skyld og gjorde noe for oss som hele himmelen og hele den utallige skaren av hans forløste skal tilbe og takke ham for i evighet.

Kjærligheten består heller ikke i at vi bare vil vel dem som er vennlige mot oss – enda en ofte gjør stort vesen av at et menneske står på god fot med husfolk, venner, foresatte eller dem som står under ham. «Om dere elsker dem som elsker dere, hva lønn har dere da?» (Matt 5,46) Den sanne kjærligheten omfatter hele verden og ber for hele verden. Ingen mennesker, ingen skapning er utelukket fra den. Medmenneskenes ve og vel er dens eget ve og vel. Den gråter med dem som gråter, og gleder seg med dem som gleder seg.

Den viser barmhjertighet mot de største syndere, ja, mot sine fiender. For den elsker sine fiender, slik Kristus har elsket dem, han som har utøst sitt blod for dem og etterlatt oss et eksempel, for at vi skal følge i hans fotspor. Det er kjærlighet. Om vi så reiste gjennom hele verden og gjennomsøkte alle tidsaldre i verdenshistorien, ville vi ikke finne et bedre, herligere og mer fortreffelig forbilde på kjærlighet enn Guds Lam, som lot seg slakte.

Vi ville ikke finne noe bedre enn den store Jesus, som har elsket den onde, ugudelige verden, som har elsket meg og elsket dere, og som av kjærlighet til

oss er blitt et hellig forsoningsoffer. For han var kjærligheten, den kjærligheten som glemmer seg selv.

Den som søker sitt eget, om det så bare er på en fjern måte, er ikke i kjærligheten. Den som ser ned på et menneske på grunn av en eller annen feil, setter seg over ham og fremdeles kan felle dom over brødrenes feil, er ikke i kjærligheten. Den som forakter den verste skurk fordi han er slik, i stedet for å se på ham med barmhjertighet, og som attpå til gir opp håpet for ham – han er ikke i kjærligheten. For den som ikke lenger har håp for sin bror, elsker ham heller ikke lenger; kjærligheten håper alt.

Den som forakter den minste blant Kristi brødre fordi han er ringe, eller fordi troen hans kanskje ennå er svak og uopplyst, er ikke i kjærligheten. Den som fremdeles henger seg opp i klær, stand, kall eller fattigdom, så han ikke møter den ringe med samme hjertelag som den fornemme – hvordan blir da Guds kjærlighet i ham? Gud har befalt oss å elske alle, og han er den rette Far over alt det som kalles barn i himmelen og på jorden.

Om nå noen har denne verdens gods og ser sin bror lide nød og lukker sitt hjerte for ham, da er ikke Farens kjærlighet i ham. Og om noen lever i dette livets vellyst og har alle bekvemmeligheter, og kan rolig se på at den fattige broren ved siden av ham sliter seg gjennom et elendig liv, uten å prøve å hjelpe ham med råd og dåd og forbønn – hvordan kan kjærligheten være i en slik?

Å, du kan tro aldri så fast på evangeliet, du kan ha aldri så fromme følelser og påstå at du elsker Gud. Se, det hjelper deg likevel ingenting. Du er likevel blant dem Herren taler om: «Ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! skal komme inn i himlenes rike» (Matt 7,21).

Skulle Herren ha behag i en slik gudstjeneste: at et menneske søker Guds nåde og roser seg av kjærlighet til Gud og hans ord, men likevel lukker hjertet sitt for brødrenes nød? Skulle det behage ham at en er for makelig, for gjerrig eller for stolt til å vise sann kjærlighet til nesten og broren og til å følge Kristi eksempel, som har gitt seg selv til løsepenge for alle?

«Dette er en gudstjeneste som jeg har utvalgt,» sier Herren: «Løs dem du med urett har bundet, ta åket av dem du plager, slipp dem fri som du undertrykker, og bryt hvert et åk. Bryt ditt brød til den som sulter, og la hjemløse stakkarer komme i hus. Når du ser en naken, skal du kle ham, og ikke dra deg bort fra ditt eget kjøtt og blod.

Da skal ditt lys bryte fram som morgenrøden, og din legedom snart spire fram. Din rettferdighet skal gå fram for ditt åsyn, og Herrens herlighet skal ta deg til seg» (Jes 58,6–8).[1]

Det være langt fra meg å ville lage en ny vei til himmelen med dette. Men det står likevel fast: «Den som ikke elsker sin bror som han har sett, hvordan kan han elske Gud, som han ikke har sett? Hver den som hater sin bror, er en morder. Og dersom noen sier: Jeg elsker Gud! – og likevel hater sin bror, så er han en løgner» (1 Joh 4,20; 3,15). Dette har sannhetens Ånd sagt, og han lar

[1] NB: «Er ikke dette den fasten jeg finner behag i …» (Jes 58,6) og til slutt: «og Herrens herlighet skal danne din baktropp» (Jes 58,8). Hofacker bygger på den eldre ordlyden, som her taler om den gudstjenesten Herren har behag i.

seg ikke prute ned. Heller skal fjellene styrte sammen og verden forgå enn at Herrens ord skal forgå.

Alle dere som påstår at dere har kjærlighet, og likevel stadig har noe – snart det ene, snart det andre – mot brødrene deres: Dere er løgnere og hyklere og skal få hyklernes lønn. Det kommer en tid da all deres skryt av at dere elsker Gud, blir til intet, og da hele nakenheten deres blir åpenbar.

Slik Kristus var i verden, slik skal også vi være i verden. Dette skal i det minste være det vi strever etter, det store målet for vårt løp, vår bønn, vårt rop, vår lengsel og vår anstrengelse. Men Kristus var i verden som kjærlighet.

Hvor fantes det en nød han ikke ville avhjelpe? Hvor fantes det en synder han ikke ville forbarme seg over? Hvor fantes det en fiende han ikke ville elske? Hvor fantes det et fattig, ringe menneske han ville skamme seg over? Når har makelighet, gjerrighet, egenkjærlighet eller såret æresfølelse holdt ham tilbake fra å elske syndere, den onde verden?

Hvem kunne ha hatt mer grunn til å forakte oss enn han? Men han gjorde det ikke. Hvem kunne ha hatt mer grunn til å bli trett av sine fiender eller av disiplene sine, som ofte ikke forsto ham? Måtte han ikke selv en gang si til dem: «Så lang en tid har jeg vært hos dere, og dere kjenner meg ennå ikke!» (Joh 14,9) Han hadde tålmodighet med dem.

Mild og saktmodig forble han til enden; som et lam viste han seg helt inn i den pinefulle døden. Kjærligheten var han gjennom hele sin læregjerning; kjærligheten var han gjennom lidelsen og døden. Ja, den trofaste, tålmodige kjærligheten er han ennå; ennå elsker han meg og deg.

Det er kjærlighet. Akk, på denne onde jorden, farget og tilsølt av så mye broderblod, ville en jo ha glemt hva kjærlighet er, om ikke han hadde vandret blant oss som den rene kjærlighet. Men den som nå overgir seg til ham, får hans kjærlighet utøst i seg. I kjærligheten til Frelseren og i hans kraft kan et slikt menneske også elske sin bror for hans skyld som har elsket oss først.

Ja, han har vunnet oss kraft til å se på våre fattige medbrødre som barn av den samme Far, som medforløste, som mennesker som har del i det samme løftet. For liksom vi har de kostet Frelseren blodet hans.

Liksom vi har de vært ham til byrde og voldt ham møye med syndene sine, og så lenge de ennå lever i nådetiden, forbarmer han seg over dem like så vel som over oss. Å, for et bøyelig og ydmykt sinn det gir! For en omsorg for frelsen til de medforløste det gir når en elsker dem for Kristi skyld og i Kristus!

Ja, når en på den måten har fått barmhjertighet og erkjent den nåde og sannhet som råder over oss selv – den som av sin uuttømmelige fylde også har sett ned til oss og benådet oss, de mest elendige og uverdige syndere – og når en så gjerne setter seg under de ringeste av brødrene sine og har barmhjertighet med dem, da forsvinner den hovmodige lysten til å dømme og baktale. Da lærer en å tilgi og gi etter. Ved Guds nåde ser en så lite godt hos seg selv at en akter nesten høyere enn seg selv.

Den som slik har latt seg dra inn i Kristi kjærlighet, holder også brødrenes sjeler høyt og regner dem for dyrebare. Å, han vil vokte seg for å gi brødrene sine anstøt med et ord, en mine eller en gest, og for å bedrøve eller øde legge sjelen til

nesten sin, som Frelseren jo har gitt sitt liv for. Men så lenge en lar det ugudelige vesenet herske i seg – gjerrighet og misunnelse, et jordisk sinn og et hovmodig vesen – så lenge kan heller ikke broderkjærlighetens plante trives i hjertet vårt. Kristus og Beliar passer jo aldri sammen.

Hva synes dere nå, kjære tilhørere? Er dere nå like raske til å rose dere selv av at dere har kjærlighet? Ja, hvis et plutselig utbrudd av godmodighet, ja, hvis et par almisser alt var kjærlighet; ja, hvis det var nok at en i farten kaster noe av overfloden sin til en nødlidende; ja, hvis det var tilstrekkelig at du av naturen elsker fred og avskyr all strid og krangel, og derfor prøver å unngå å fornærme noen og å leve i fred med alle mennesker – hvis dette var kjærlighet, da ville jeg la det gjelde.

Men slik tenker ikke Gud. Gud dømmer ikke slik mennesker gjør; han ser på hjertet. Han ser hvordan tankene henger sammen innerst inne, han ser ned i sjelens grunn og gjennomskuer om det er egenkjærligheten som leder hjertet ditt og styrer hånden din, eller om kjærligheten bor i deg. Etter grunnen i ditt hjerte vil han dømme deg.

Akk, store Gud! Mang en tror at han har samlet seg en stor skatt til dommens dag, men skal likevel bli funnet altfor lett på Guds vektskål. Da blir hans hjertes bedragerske bilder og skammen ved nakenheten hans åpenbart.

Hvor skal han ikke da bli forferdet over seg selv! Han vil kjenne den ormen i seg som han nærer og har næret, ormen som ikke dør. Han vil få høre det forferdelige ordet fra Herren: «Vik bort fra meg, du som har lagt deg etter urett! Jeg kjenner deg ikke, jeg har aldri kjent deg, du hører ikke til mine. Gå bort i ilden!»

For det sataniske vesenet i gjerrighet, hjerteløshet og selviskhet, som du ikke vil slippe – hvor hører det vel hjemme, om ikke hos djevlene? De har forlatt kjærligheten og er falt fra Gud, som er kjærlighet, og derfor er den evige ild beredt for dem fra verdens grunnvoll ble lagt.

Kjærlighet krever Herren av oss: uegennyttig, virksom, oppofrende og ren kjærlighet, som glemmer seg selv og elsker nesten som seg selv. Det er en kjærlighet som ikke nøler med å gi det beste den har for brødrene, ja, som setter livet til for dem. Det er hans krav til deg.

Og fordi han vet at du ikke duger til det, at du av naturen er kald og død, viser han deg hele fylden av sin kjærlighet i Kristus og gir deg lov til å be om kjærlighet. Men å gi avkall på kravet sitt til deg – det vil han ikke i all evighet.

Allerede i Det gamle testamente var kjærlighetsbudet et hovedbud. Og da Frelseren tok avskjed med disiplene sine, ville han at de skulle kjennes på dette og skille seg ut fra verden ved dette: at de hadde kjærlighet til hverandre. «Av dette skal alle kjenne,» sier han, «at dere er mine disipler, om dere har kjærlighet til hverandre» (Joh 13,35).

Den som altså ikke lever i kjærlighet, lever ikke som i den nye paktens tid. Han er et mørkets barn. Han kommer ikke dit der kjærlighetens rike blomstrer, ikke inn i de evige boligene som Gud for Kristi skyld har gjemt for sitt prestelige folk, for dem som har del i hans kjærlighet.

Jeg vet nok at mennesket har forskjellige unnskyldninger for at det ikke viser kjærlighet slik Herren, dets Gud, krever. Den ene gangen er det visdom og klokskap, sier en, men på bunnen stikker det en ond lidenskap under. Den andre gangen har en noe annet å gjøre.

Den tredje gangen skyver en skylden over på tidene en lever i: trykket er for stort, folk er blitt altfor onde, og en tør ikke lenger stole på dem. Den fjerde gangen strider det mot ens stand og kall. Med alt dette unnskylder og pynter en på sitt ukjærlige, makelige hjerte og trekker et vakkert slør over den ormeyngelen en bærer i brystet.

Men en gang, på dommens store dag, skal vår skyld regnes sammen, og det skal bli åpenbart for oss hva vi har forsømt. Verdens dommer skal rive av oss de usle klærne og fillene av gode gjerninger som vi trekker over vår skammelige nakenhet, og vise oss slik vi virkelig er.

Alle de sukkene du har presset ut av brødrene dine, eller som du i det minste har lukket øret for, enda du kunne ha hjulpet dem – en gang skal alt dette og mye mer stå fram, vitne mot deg og anklage deg. Kan du da fortsatt pynte på din skjensel?

Hver mørkets dåd bedrevet,
hver hånd som blod har krevet,
hver flekk i hjertets krå,
hvert blikk av hor befenget,
hver munn med spott bemenget –
hvert hjerte blottes må.

Hvor skal en skjul da finne?
Hva skal en da oppspinne?
Og hvormed sminke seg?
Kan løgn oss da beskytte?
Kan all vår dåd oss nytte?
Der står vi ynkelig!

Ja, du vellysting, du som har tent eller forsterket syndens spire i en eller annen sjel, om det så bare var med et lettferdig blikk! Du onde, fordervede menneske, som har gitt en eller annen anstøt, så han tok skade på sjelen sin – han som Kristus jo har elsket inntil døden!

Du som slik har revet fra den trofaste hyrde hans eiendom, hans får! Du gjerrige, som ikke har hørt din brors sukk, og som har hatt pengene dine eller en usel vinning kjærere enn din brors sjel! Du fråtser, som har spist og drukket deg full og latt broren din lide nød ved siden av deg!

Alle dere som mer eller mindre har krenket kjærligheten, hvordan vil dere bestå på Herrens forferdelige dag, når alle deres lyster, gleder, goder og nytelser ligger bak dere som en tåke som for lengst er forsvunnet? Hvordan vil dere gjøre godt igjen det dere har forsømt?

Hva vil dere gjøre når den store Dommeren vender sitt vrede øye mot dere – og vi vet at hans vrede er uutholdelig og brenner ned til det nederste helvete? Hva vil dere gjøre når han sier til dere: «Hele din kristendom var snakk, elendig, tomt snakk. For du har ikke elsket brødrene dine, som jeg jo har gitt mitt liv for.»

Det er sannelig på høy tid at vi slutter med en tro som bare sitter i munnen. Det er på tide at vi her nede bekjenner hvem vi er, angrer syndene våre og søker å elske ved Frelserens kraft. Det er på høy tid at vi flykter til de sårene som har forsonet oss og gir oss kraft til livet, for at ikke den store åpenbaringsdagen først skal stille vår skjensel til skue, og evig skam en gang ramme oss! Amen.

Femte søndag etter Kristi åpenbaringsdag: At de fleste kristne ikke har kjærlighet, og hvorfor

Kol 3,12–17

> Dere er Guds utvalgte, hellige og elskede! Ikle dere da inderlig barmhjertighet, godhet, ydmykhet, beskjedenhet og tålmodighet, så dere tåler hverandre og tilgir hverandre dersom en skulle ha noe å anklage en annen for. Likesom Kristus har tilgitt dere, skal også dere tilgi hverandre. Men over alt dette, ikle dere kjærligheten, som er fullkommenhetens sambånd. La Kristi fred råde i hjertene deres! Til den ble dere jo kalt i det ene legeme. Og vær takknemlige! La Kristi ord bo rikelig blant dere, så dere lærer og formaner hverandre i all visdom med salmer og lovsanger og åndelige viser og synger med takknemlighet i deres hjerter for Gud. Og alt dere gjør, i ord eller gjerning, gjør det alt i Herren Jesu navn, med takk til Gud Fader ved ham!

1

Vi ser ofte mennesker gå over i evigheten med stor ro og sorgløshet, enda de aldri er kommet til det liv som er av Gud, men hele livet har levd i den tomme ferden de har arvet fra fedrene. For en kristen er denne roen skremmende å se. De går som om de hadde gjort alt Herren venter av en utvalgt og av en arving til hans uforgjengelige rike, som om alt var i full orden med skyldboken deres og oppgjøret av den, og som om ikke det minste kunne anfekte dem på veien gjennom dødsskyggens dal.

Det er sjeler som mangler all kunnskap om den sanne Gud. De har aldri lært å kjenne hans ord og akte det som hellig og ubrytelig, og de fleste av dem har heller aldri gjort seg den minste umak for det. Så lager de seg en gud etter sin egenkjærlighet, etter sine forvendte, verdslige følelser, sin makelighet og uvitenhet, og farer av sted i tillit til denne selvgjorte avguden.

Å, hva skal de få, disse sorgløse sjelene? Ofte tør en ikke komme dem for nær med Guds ord, for da vekker en motviljen deres og lysten til å motsi. De vil verken høre eller vite av det ordet fra Herren Jesus som ikke kan tas tilbake:

[1]Den norske utgaven fra 1858 har i v. 12: «inderlig barmhjertighet, fromhet, ydmykhet, saktmodighet, langmodighet». Hofacker går gjennom kjennetegnene ett for ett og kaller det andre «vennlighet».

at ingen får komme til den store Guds bryllupsmåltid uten bryllupsklær, og at ingen kan komme inn i himmelriket uten å bli født på ny.

La oss da, mine kjære, ikle oss den prydelsen som sømmer seg for Guds utvalgte: bryllupsklærne, som er den sanne troen og den uskrømtede kjærligheten. La oss ikke ligne dårene som ikke vet hva ondt de gjør, og som tror de er rene, enda de ikke er vasket fra sin urenhet. For nettopp på at de rette fruktene mangler, og særlig kjærligheten, kan en se at de færreste mennesker har del i den guddommelige natur.

Dette vil jeg i dag se nærmere på. Først vil jeg vise at de fleste kristne ikke har kjærlighet. Deretter vil jeg vise hvorfor det er slik, og hvor det kommer fra.

I.

Jeg skal altså først vise at de fleste som kaller seg kristne, er uten kjærlighet. Det ville ikke være vanskelig for meg å vise helt klart og tydelig at verden ligger i det onde, og at de fleste mennesker og kristne står under djevelens herredømme og tjener ham som sin herre, til han kan dra dem i deres blindhet ned i sin elendighet og sin evige ild.

Men hvor lett det enn ville være å bevise dette, vil jeg likevel ikke gjøre det. Ut fra teksten vår vil jeg bare nevne noen kjennetegn for dere, og av dem kan en se hvordan de menneskene er som ikke ligger i det onde. Så kan enhver av oss dømme seg selv etter sin samvittighet og prøve hvordan han står i forhold til Gud.

Er han et godt tre som bærer god frukt, eller et råttent tre som bærer dårlig frukt eller slett ingen frukt – et tre der øksen allerede ligger ved roten for å hugge det ned? Er han et tre som er modent til å brennes opp, eller et tre som er rikt velsignet, utvalgt og elsket av Gud? Hører han til ugresset i dagens evangelium, det som er sådd i Guds åker og tar plassen fra hveten, eller til den gode, vakre, fulle hveten som er verdig til å samles inn i den himmelske Faders låve?

Eller finnes det noe som er viktigere og mer tiltrekkende, noe som mer fortjener et menneskes oppmerksomhet og ettertanke, enn det store, alvorlige spørsmålet: Hvordan står det til mellom meg og Gud? Hvordan ser Gud på meg? Hva tenker han om meg? Hva blir min lodd når den tiden Gud har bestemt for meg, er ute, og jeg går over i evigheten?

«På fruktene skal dere kjenne dem», har Frelseren sagt (Matt 7,16). Med dette ordet lærte han riktignok bare disiplene sine å se etter fruktene hos de falske profetene. Men også hver enkelt kristen kan lære sin egen natur å kjenne av de fruktene han selv bærer, og finne ut hva slags tre han er. Ja, denne prøvingen burde være et menneskes hellige og stadige omsorg.

I teksten vår nevner apostelen flere frukter av troen, av den nye fødselen av Gud og av utvelgelsen til å være Guds barn. Dem vil vi nå gå igjennom sammen og holde fram for samvittigheten vår.

Den første frukten er kjærlighet. «Over alt dette», sier han, «ikle dere kjærligheten, som er fullkommenhetens sambånd.» Alle andre dyder og gode egenskaper er ingenting uten kjærligheten; det er den som først gir dem deres sanne verdi. Den går som et levende lys gjennom alt som er godt og guddommelig i mennesket, og binder det sammen til en vakker helhet.

Uten kjærligheten er all tro, all erkjennelse og kunnskap og alle gode gjerninger bare skum. Det er kjærligheten som først virkelig må innvie og hellige alt hos en kristen. Hva kjærligheten består i, har vi sett før. Men i dagens tekst nevner apostelen flere av kjærlighetens egenskaper og kjennetegn.

Først nevner han inderlig barmhjertighet. Å, for en vakker, forfriskende, kostelig og gledelig plante denne inderlige barmhjertigheten er når den kan slå rot og trives i et synderhjerte som av naturen er så kaldt og mørkt! For et sjeldent funn det er når en treffer på den i denne kalde og formørkede verden! Hvor godt er det ikke å finne et hjerte der all vrede, misunnelse, hat, baktalelse og all bitterhet er smeltet bort i inderlig barmhjertighet!

Det var barmhjertighet, ren barmhjertighet, som rørte Guds hjerte da han så deg og meg ligge i vårt blod, i vårt fiendskap mot ham, i vår trelldom under synden og Satan, i den elendigheten vi selv hadde voldt. Da tilbød han oss sin evige frelse i Kristi sår til forløsning og befrielse og kalte oss til det liv som er i ham.

Det var barmhjertighet som rørte kongens hjerte da han ville holde regnskap med tjeneren sin. Tjeneren som satt i gjeld, falt ned for ham, og med ett ettergav kongen den ulykkelige hele gjelden.

Det var inderlig barmhjertighet som rørte Frelserens hjerte da han så at folket var spredt og ikke hadde noen hyrde, og han sa til disiplene sine: «Høsten er stor, men arbeiderne få. Be derfor høstens herre at han vil drive arbeidere ut til sin høst!» (Matt 9,37–38)

Det var inderlig barmhjertighet som presset tårer fram hos Frelseren da han så Jerusalem ligge foran seg. Han tenkte på hvilke straffedommer fra Gud denne byen trakk ned over seg fordi den ikke aktet på Guds røst – denne byen som var så fiendtlig mot ham og tørstet etter blodet hans.

Det var inderlig barmhjertighet som fikk ham til å rope til Jerusalems kvinner på sin siste vei til korset: «Gråt ikke over meg, men gråt over dere selv og deres barn.» (Luk 23,28)

Det var inderlig barmhjertighet som drev apostelen til å sukke over sitt arme, forblindede folk. De forfulgte ham, jaget ham fra by til by, slo og spottet ham og sammensverget seg mot livet hans. Det var inderlig barmhjertighet som drev ham til å bekjenne: «Jeg har en stor sorg og en stadig nød i mitt hjerte. For jeg skulle ønske at jeg selv var forbannet bort fra Kristus for mine brødres skyld.» (Rom 9,2–3)

Den dag i dag bærer Herren Jesus inderlig barmhjertighet i sitt hjerte for deg, du arme menneske som daglig korsfester ham med syndene dine. Han skåner deg og ber for deg om at du ennå ikke må bli hugget ned. Han går etter deg, og både med glede og med lidelse lokker han deg til ikke å forsømme hans hvile, men å redde din sjel mens det ennå er tid.

Dette kalles inderlig barmhjertighet. Finner du den hos deg, kjære menneske? Har du et slikt sinnelag at du ikke forakter noe menneske, hvem det enn er – ikke engang den største synder, ikke engang dine fiender? Fører du alle krenkelser og fornærmelser, all vrede og all forbitrelse inn i barmhjertigheten, i forbønnen og den fullkomne tilgivelsen, slik Kristus også har tilgitt deg eller

vil tilgi deg? Prøv deg selv! For den som ikke er barmhjertig, er ingen kristen, og han skal heller ikke få barmhjertighet.

Et annet kjennetegn på kjærligheten er ifølge teksten vår vennlighet. Ikke en forstilt, påtatt vennlighet, heller ikke en vennlighet som bare kommer av et naturlig godt lynne, men en vennlighet og mildhet som kommer av inderlig kjærlighet. Den kommer av Guds fred og av at vi selv har erfart Guds barmhjertighet. Den kommer av at vi vet at Gud elsker alle mennesker og vil at alle skal bli frelst, og at Kristus har gitt sitt liv for alle, så alle er dyrt kjøpt.

Det er en vennlighet som ikke gjør forskjell på høy og lav, fattig og rik, kjent og ukjent, ond og god, venn og fiende – en vennlighet der bildet av den kjærlige, barmhjertige og milde Frelseren lyser fram. Bor denne vennligheten hos deg, eller strever du etter den? Eller kan du være gretten, uvennlig, bitter og hatefull, særlig mot dem som er under deg, når noe går på tvers av planene og meningene dine?

Å, se, det ligner ikke Kristus! Det er jo Kains natur, det er jo vesenet til ham som er Guds og menneskenes fiende, han som bare søker sitt eget og aldri nestens beste.

Et tredje kjennetegn er ydmykheten. All kjærlighet har sin grunn bare i ydmykheten, og den som ikke er ydmyk, har ennå ikke den sanne, ekte kjærligheten. Eller hvor kommer så mye trette og strid fra? Hvor kommer det dårlige humøret fra – selv om en som oftest skylder på noe ytre, ja, ofte til og med på noe legemlig?

Hvor kommer det fra at du så fort blir irritert og såret, tar alt så ille opp og er så pirrelig? Hvor kommer det fra at du så vanskelig tilgir din neste, og at det bor så lite barmhjertighet i deg mot dine brødre som feiler? Kommer det ikke av at du ikke er ydmyk, at du ikke erkjenner din synd, din svakhet, dine mange feil, din usselhet og din elendighet?

Å, om du ble ydmyk og lot Guds Ånd lede deg til sannheten, da ville du gjerne vise kjærlighet, gjerne forbarme deg over din bror, gjerne sette deg under alle dine brødre og være glad når du ikke ble helt skjøvet bort – noe du jo nok hadde fortjent. Tror du det? Se, alt som er trettekjært, misunnelig, bittert og lunefullt, kommer bare av hovmod.

Hva ser du når du ser deg selv i dette speilet? Og Herren krever sann ydmykhet, ren ydmykhet, som kommer av levende bot og selverkjennelse og av at en har erfart hans barmhjertighet. Har du den?

Et fjerde kjennetegn er saktmodighet. «Salige er de saktmodige, for de skal arve jorden» (Matt 5,5).[2] De som har ikledd seg Frelserens saktmodige sinn, er sjeldne mennesker. De skjeller ikke igjen når de blir skjelt ut, slik han ikke skjelte igjen. De truer ikke når de lider, men overlater alt til ham som dømmer rettferdig.

Der heter det ikke: «Øye for øye, tann for tann.» Der går det ikke etter rettens hardhet, men etter tålmodig, taus kjærlighet. Dette er ikke en gammeltestamentlig dyd. Den er i sannhet en nytestamentlig dyd, som hele den kjærligheten dagens tekst foreskriver.

[2] NB: «Salige er de nedbøyde».

Har du nå dette saktmodige sinnelaget, kjære menneske? Har du Lammets stille sinn, som er rede til å bære alt, tåle alt og tilgi alt? Eller går det hos deg som det går i verden, slik ordtaket sier: «Som en roper i skogen, får en svar», eller: «Den som hater meg, hater jeg også», eller: «Som en gjør mot meg, vil jeg også gjøre»?

Se, det er Kains, det er djevelens vesen. Det ville være et bevis på at du ennå ligger i lenkene til ham som var en morder fra begynnelsen, hvor god du ellers måtte være. Det ville være et bevis på at du ennå aldri har sett Kristus og aldri erkjent ham, og at du ikke har noen del i forsoningens blod. For det blodet roper om barmhjertighet for alle syndere, også for fiender, og taler bedre enn Abels blod.

Et femte kjennetegn er langmodighet. «Kjærligheten», sier apostelen, «utholder alt, tåler alt, blir ikke bitter, blir ikke trett.» Den holder ut. Den lar seg ikke så fort rive over ende eller hisse opp til vrede. Av den himmelske Far, all tålmodighets og langmodighets Gud, har den lært å være tålmodig også med andres feil, svakheter, synder og ondskap. Den har lært å håpe på ham som kan gjøre også det hardeste hjertet bløtt og bøye det mest ubøyelige sinn.

Gjennom Kristus gir den himmelske Far oss mye. Et menneske som går i Den Hellige Ånds skole og tukt og gleder seg over barneretten hos Gud, ser mye av dette som viktig, stort og verdt å tilbe, helt fram for Guds trone. Men blant alt dette er Guds tålmodighet og hans utrettelige langmodighet en av de største og mest guddommelige egenskapene hans. Den er et av de helligste bevisene på hans forsonte farshjerte. Derfor sier også apostelen: «Akt vår Herres tålmodighet som frelse!» (2 Pet 3,15)

Jeg vil ikke tale om verden, ikke om dem som daglig, hele livet igjennom, korsfester Kristus med syndene sine. Å, Guds langmodighet viser seg jo stor og herlig mot dem: Han lar dem gå så lenge, rykker dem ikke bort, men forlenger nådetiden deres.

Men tenk når en kristen ser på seg selv i sin utroskap, i sitt ofte så kalde og søvnige sinn. Vi tenker på hvor lenge den gode hyrde har gått etter oss og søkt oss, og hvor ofte han har banket på hjertene våre og bedt om å bli sluppet inn. Så tenker vi over hva vi derimot var: hvor mye troskap, pleie og møye som er brukt på oss, og hvor likegyldige, ulydige, gjenstridige og forherdede vi var mot ham. Vi var fiendtlige mot ham som bare søkte vårt beste, vårt sanne, evige vel.

Når en kristen ser seg selv slik og tenker over hva den kjærlige Far ennå daglig gjør for ham, å, da blir den store Guds langmodighet stor og hellig og verdt å tilbe for ham. Da kunne en falle ned og tilbe og bekjenne: «Ja, Herre, du er en nådig Gud, stor i langmodighet og trofasthet. Slik har du vist deg også mot meg!»

Men viser vi nå også langmodighet mot dem vi etter Guds vilje skal ha langmodighet med? Gjør Guds langmodighet med oss et så godt inntrykk på oss at vi også møter vår neste med langmodighet? Eller er vi kanskje slik at vi en gang for Dommerens åsyn må høre disse ordene:

«Du onde tjener, så stor langmodighet har jeg vist deg, og likevel har du ikke forbarmet deg over medtjeneren din!»

«Tål hverandre» – dette er enda et kjennetegn på kjærligheten. «Bær hverandres byrder» (Gal 6,2). Ja, sier du, om bare min neste, som jeg skal tåle, ikke var akkurat slik han er! Om han bare hadde andre feil, og ikke nettopp de feilene han har, hvor gjerne skulle jeg ikke tåle ham! Men slik han er, er det umulig. Bare jeg ser ham, bare jeg merker hvordan han gjør både det ene og det andre, blir det uutholdelig for meg. Det går et stikk gjennom hjertet mitt – og annet i samme lei.

Kjære menneske, du som taler slik, vet du også at du er en hovmodig, egenkjærlig skapning som er ulydig mot Gud, og at du ikke engang forstår hva sann kjærlighet til nesten vil si? Se, her i Skriften står det med tydelige, likefremme ord: «Tål hverandre!»

Den som altså ikke tåler nesten eller ikke vil tåle ham, stenger nettopp dermed seg selv ute fra Guds rike. Det samme gjør den som vegrer seg og kvier seg for å bære det korset Gud har lagt på ham – et kors som ofte kan ligge for oss i en annens måte å være på, ofte hos dem som står oss nærmest. For Guds rike er tålmodighetens rike, langmodighetens rike, kjærlighetens rike. Prøv deg derfor for Gud, om du med langmodighet tåler din neste, hvem han enn er.

«Tilgi hverandre, likesom Kristus har tilgitt dere.» Å leve etter dette ordet er videre et kjennetegn på kjærlighet. Å, en ber daglig: «Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere.» Men når det kommer til stykket, klarer en ikke å glemme. Jeg vil ikke tale om et slag eller en grov fornærmelse, enda Frelseren har tålt utallige slike, tatt dem på seg med guddommelig saktmodighet og tilgitt dem. Men en klarer ikke engang å glemme et lite ord eller bære over med det.

Å, hvor ofte gnager og biter ikke ett eneste lite ord i et hjerte når egenkjærligheten og egennytten blir angrepet, om enn aldri så indirekte! Men skal det være slik hos en kristen, som har fått så mye, så usigelig mye tilgivelse, og som trenger den daglig? Prøv deg også i dette, du menneske! Tør du en gang tre fram for Gud med den bønnen du daglig har bedt for ham – med frimodighet, eller med skam og beven?

Ligger det deg på hjertet å få et hjerte som er rikt på barmhjertighet, et hjerte som gjerne tar alt i beste mening? Ligger det deg på hjertet å velsigne, elske og tilgi også når du er blitt fornærmet?

Kjære tilhørere, nå behøver jeg ikke lenger bevise at de fleste kristne ikke har kjærlighet. Det vil av seg selv være innlysende for dere. Nå spør vi: Hvor kommer denne sørgelige erfaringen fra? Hvorfor gjør en den så ofte nettopp i vår tid? Hvorfor er kjærligheten så ofte kald nettopp i vår tid? Hvorfor hersker det nettopp i våre dager hos så mange tusen bare egennytte, egenkjærlighet og det mest opprørende hovmod i stedet for den sanne kjærligheten?

Og hvorfor kan en til og med dekke over alt dette med dydens og moralens kappe, ja, med kappen av edel selvfølelse og rosverdig klokskap? Hvorfor går en så ofte rolig og trygg over fra tiden til evigheten i tillit til denne falske læren og i en slik løgn? Hvorfor tror en at en har gjort sin plikt bare en ikke har slått noen i hjel, ikke åpenlyst stjålet fra noen og ikke på urettferdig vis tatt fra noen hans eiendom?

Da har en riktignok laget seg en lett vei til himmelen, en vei som er bekvem for kjødet. Der trenger en ingen selvfornektelse, ingen utholdende bønn, ingen årvåkenhet, ingen kraft fra Jesu fylde. Den veien er behagelig og bred, og «mange er de som går på den».

II.

Men hvor kommer alt dette fra?

Den første grunnen er nok først og fremst at de fleste mennesker i vår tid ikke har noen frykt for Gud. Nettopp derfor kjenner de ikke hans hellige lov og hans krav til oss, og de akter dem heller ikke.

I dagens tekst merker en hvor gjennomtrengt apostelen er av ærefrykt for Gud og hans hellige lover. Det ligger ham på hjertet at kolosserne han skrev til, rett skulle erkjenne Guds krav til dem, leve i samsvar med dem og gjøre alt til Frelserens ære. «Alt dere gjør», skriver han til dem, «gjør det alt i Herren Jesu navn, med takk til Gud Fader ved ham!»

Men svært mange har ristet av seg dette milde åket fra Jesus. De går sine egne veier, etter sitt hjertes tanker. De har satt sammen en kristendom etter sitt eget behag og funnet på en gudstjeneste etter sine forvendte meninger, en som er behagelig for kjødet.

Det passer ikke med deres frihetssinn å anerkjenne hans hellige lov, som hersker over oss. Derfor vil de heller ikke lenger tåle Jesu høylovede navn over seg. De vil ikke vite av at de skal leve for Herren Jesus og ære hans evangelium som rettesnor for sine tanker, sin vilje og sin ferd. Det byr dem imot. Mange, mange regner det jo blant de gamle, urimelige fablene. Mange holder det jo for nedverdigende og helt upassende for sin stand, sin innsikt og sin opplyste ånd – i sitt uhyre hovmod, løsrevet fra Gud og i sitt skremmende mørke.

Da er det sannelig heller ikke rart at – jeg vil ikke si kjærligheten, men strevet etter kjærlighet har veket bort fra så mange mennesker i vår tid. I sin forferdelige selvformørkelse, som de kaller lys, vet de ikke engang lenger hva kjærlighet, saktmodighet, ydmykhet og tålmodighet er. I alle ting følger de uforstyrret det mørke dypet i sitt onde hjerte, og likevel skryter de av sin dyd og sitt edle sinn.

Å, når mennesket forlater all sannhets levende kilde, er det jo ikke noe under at det havner i den største dårskap, selvbedrag og løgn, og til slutt holder lyset for mørke og mørket for lys!

Av dette strevet etter å rive seg løs fra den levende Gud er så også foraktet for Guds ord vokst fram. «La Kristi ord bo rikelig blant dere», skriver apostelen, «så dere lærer og formaner hverandre i all visdom med salmer og lovsanger og åndelige viser og synger med takknemlighet i deres hjerter for Gud.»

Å, der en lever slik med Herrens ord, hvor mye av sin makt må ikke utålmodighetens, hatets, bitterhetens, misunnelsens, gjerrighetens, egenkjærlighetens og selvopptatthetens djevel allerede ha mistet der! Hvor kostelig er det når hjertene grunner på Guds ord og tar vare på det så vakkert og fint!

Men si selv: Om apostelen Paulus sendte denne formaningen til mang en forsamling av mennesker som kaller seg kristne, til mang en familie som kaller seg kristen, hva ville det føre til? Hva annet enn mange steder et fornemt skuldertrekk, en hånlig mine eller til og med elendig, ugudelig spott?

For det er jo kommet så langt at Guds ord liksom er bannlyst, ikke bare fra mang et selskap, men til og med fra mang en familie. Rører en ved en streng som bare så vidt kunne peke mot det indre livet med Gud og Kristus, blir alle straks forlegne eller ille til mote.

Er slikt rett blant kristne? Kan vi forsvare det for ham som bor over oss og har gitt oss sitt ord til salighet, at vi akter det så lite, overser det, legger det til side og skyver det bort? Hvilket regnskap må vi ikke gi for det på vredens store dag?

Og hvorfor er fred, enighet og kjærlighet helt veket bort fra så mange familier? Er det ikke fordi Guds ord ikke lenger har sin plass blant dem? Å, om mange foreldre ville la være å oppsøke disse og hine elendige selskapene og den ene og den andre tomme fornøyelsen! For på den måten overgir de også sine stakkars barn til verdensåndens lenker helt fra ungdommen av.

Om de i stedet ville lese ivrig i Den hellige skrift sammen, la Herrens ord bli kjent i huset og ikke skamme seg over å oppbygge husfolket sitt med det! Om de flittig ville falle på kne sammen og påkalle Frelseren om kraft og kjærlighet, og i en slik ånd oppdra barna sine i Herrens tukt og formaning!

Hvordan ville ikke da Guds velsignelse dra inn hos dem! Hvordan ville ikke da det dårlige humørets, ufredens og ukjærlighetens djevler måtte vike! Da ville freden vende seg til slike mennesker, og med freden og kjærligheten også Jesus Kristus. Og velsignelse, liv og salighet ville spire fram av det for tid og evighet.

Men hovedgrunnen til ukjærligheten ligger enda dypere. En er ikke barmhjertig fordi en ikke kjenner Guds barmhjertighet eller har erfart den i sitt hjerte. Slik vil også apostelen at kolosserne skal vise kjærlighet, og han krever det av dem bare fordi de var Guds utvalgte, hellige og elskede.

Å, bare den som har erfart Guds barmhjertighet i sitt eget hjerte, bare den som i ydmykhet erkjenner at Gud har tatt ham til nåde av ingen annen grunn enn for den barmhjertighets skyld som overgår all forstand, og at den frie nåden ennå daglig rår over ham i overflod, bare den som erkjenner storheten i Kristi fortjeneste som en fattig synder og i noen grad har fattet rikdommen i Guds kjærlighet, dens lengde og bredde, dybde og høyde – med ett ord: bare den som er viss på at han hører til Guds utvalgte, bare han er i stand til å vise kjærlighet. Bare han kan ikle seg Guds utvalgtes kostelige smykke, som er kjærlighet, ydmykhet, saktmodighet, medlidenhet og tålmodighet.

Men så lenge dette ikke er tilfellet med deg, så lenge du ikke elsker Gud, hvordan kan du da elske din neste? Derfor, kjære sjel: Finner du at du på så mange måter har overtrådt kjærlighetens lov, så søk ikke grunnen noe annet sted enn i at du ennå ikke kjenner Guds kjærlighet. Søk den i at du ennå ikke hører til Guds utvalgte, at du ennå ikke rett har erkjent og sett din Frelser.

Å, la dette være ditt mål! La det være vårt strev å gjøre vårt kall og vår utvelgelse fast og å finne vårt nådevalg i Kristi sår. Da kan vi komme ut av all uvisshet og vinne et hjerte som er helt og fullt innviet til Herren Kristus Jesus, et hjerte der den sanne kjærligheten bor – den kjærligheten som ingen skal se Herren uten.

Men ettersom dagens tekst befaler at vi skal ikle oss inderlig barmhjertighet, vil jeg nå også i dag, av inderlig barmhjertighet, innby til Guds evige kjærlighet

alle som ennå ikke kjenner den. Mine arme brødre og søstre! Dere som ennå har behag i egenkjærlighet og et forvendt sinn, dere som til nå ikke har tatt Frelserens milde åk på dere, og som derfor ennå må vandre i onde tanker som arme, tyngede ånder.

Dere arme, som har et hjerte som ennå ikke kjenner Kristi fred og kjærlighet, og som derfor ennå er fullt av vrede, bitterhet og ondskap – å, la dere bevege av Guds barmhjertighet, så dere overgir dere til Lammet som er slaktet også for deres synder, og som har lidt for all deres bitterhet og all deres vrede! Kom til ham, så vil han ta det onde hjertet fra dere og skape et nytt i dere, der hans fred og hans kjærlighet bor, og deres sjel skal finne hvile. Amen.

Sjette søndag etter Kristi åpenbaringsdag: Å være i verden slik Jesus var i verden

Luk 2,41–52

> Hvert år dro foreldrene hans til Jerusalem til påskefesten. Og da han var tolv år gammel, dro de dit opp, som skikken var ved høytiden. Og da de hadde vært der disse dagene til ende og de dro hjem igjen, ble barnet Jesus tilbake i Jerusalem, og foreldrene hans visste det ikke. Men da de trodde at han var i reisefølget, gikk de en dagsreise fram og lette etter ham blant slektninger og kjente. Da de ikke fant ham, vendte de tilbake til Jerusalem og lette etter ham. Og det skjedde etter tre dager at de fant ham i templet. Der satt han midt blant lærerne og hørte på dem og spurte dem. Og alle som hørte ham, var forundret over hans forstand og over de svarene han ga. Da de så ham, ble de forundret, og hans mor sa: Barn, hvorfor gjorde du dette mot oss? Se, din far og jeg har engstet oss og lett etter deg. Og han sa til dem: Hvorfor lette dere etter meg? Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus? Men de forsto ikke det ordet han talte til dem. Så gikk han med dem og kom til Nasaret, og han var lydig mot dem. Men hans mor gjemte alle disse ordene i sitt hjerte. Og Jesus gikk fram i visdom og alder og i velvilje hos Gud og mennesker.

Dagens evangelium forteller oss den yndige beretningen om Jesusbarnet på tolv år. Ut fra den vil jeg tale til dere, unge og gamle,

om den nåde at vi kan være i denne verden slik Jesus var i verden.

Jeg vil vise for det første hva det vil si å være i denne verden slik Jesus var i verden, og for det andre hvordan en blir slik.

I.

Hva vil det si å være i denne verden slik Jesus var i verden? Det betyr ikke å være en forløser, slik Jesus var en frelser. Det betyr heller ikke å gjøre under slik han gjorde, eller å være en profet, mektig i ord og gjerning.

Og det betyr heller ikke å gå hen og la seg korsfeste for verdens synder, slik Jesus ga seg i døden som den gode hyrde. Jeg trenger vel ikke først å vise dere at alt dette hørte til det særskilte oppdraget Herren hadde fått av Faderen. Det har vi ikke fått, og det kommer vi aldri til å få.

Å være i verden slik Jesus var i verden, vil ikke si noe annet enn å gå i Jesu fotspor, de fotsporene han som menneske har etterlatt oss. Det vil si å tenke,

føle, tale, handle og oppføre oss i våre kår slik Jesus ville ha tenkt, følt, talt, handlet og oppført seg om han hadde levd i våre kår.

Med andre ord: Å være i denne verden slik Jesus var i verden, vil si å være et menneske som Kristi bilde stråler ut fra. På et slikt menneske ser en at han er Frelserens disippel, at han har gått i hans skole og fått del i hans Ånd.

Salmisten sier: «Fra morgenrøden, som fra mors liv, skal duggen av ditt avkom komme fram for deg» (Sal 110,3).[1] Slik skal det være med dem som er i verden slik Jesus var i verden.

Når dere går ut på marken en sommermorgen mens duggen ennå ligger, vil dere se at morgenrødens eller solens bilde og klarhet speiler seg i hver eneste duggdråpe. Den som ligner en slik duggdråpe, den som livets evige sol, Jesus Kristus, speiler sitt bilde i, den som bærer noe av bildet av hans herlighet, hans lys, hans klarhet og hans kjærlighet i seg – om ham kan en si at han er i denne verden slik Jesus var i verden.

Men, kjære tilhørere, skal vi bli slik han var i verden, må vi først og fremst vite hvordan han var. Det gir dagens evangelium oss det vakreste svar på.

Da foreldrene hans fant ham i templet etter tre dager, sa han til dem: «Visste dere ikke at jeg må være i det som er min Fars?»[2] Så lenge vår kjære Frelser vandret på denne jord, var dette grunntrekket i hans sjel: Han ville og måtte være i det som er hans Fars.

I første omgang gjelder disse ordene riktignok bare templet i Jerusalem. Det er som om han ville si til foreldrene sine: «Hvorfor har dere lett etter meg så lenge og forgjeves? Dere kunne jo lett ha tenkt dere at jeg ikke var noe annet sted enn i min Fars hus, i templet. Der skulle dere ha lett etter meg først.» Men disse ordene fra Frelseren har en enda videre betydning.

«Jeg må være i det som er min Fars», betyr også: Det som angår min Far, alt der min Fars ære står på spill, det er mitt element. Min ånd må leve og lever i min Fars sak, ja, i min Far. Jeg kjenner ikke noe høyere i denne verden, jeg vet ikke om noen større glede, og ingenting ligger meg så sterkt på hjertet. Min Fars ære og forherligelse, å kjenne ham og å omgås ham, det er det eneste jeg har i denne verden.

Med dette sier han egentlig det samme som han sa til disiplene sine en gang senere: «Min mat er å gjøre hans vilje som har sendt meg, og å fullføre hans gjerning» (Joh 4,34). Det er min næring, like uunnværlig for meg som mat og drikke er for det jordiske mennesket. Av dette ser en at det å kjenne og elske Faderen hadde førsteplassen hos Frelseren. Faderen fylte hele hjertet hans.

Bare dette sinnelaget kan også forklare hvorfor Frelseren som tolvåring ville bli tre dager i templet. Der satt han midt blant lærerne, hørte på dem og spurte dem. Det eneste han var opptatt av, var å lære Faderen rett å kjenne. Faderen var det eneste midtpunktet sjelen hans kretset om, den eneste magneten hele hans vesen dro mot.

Kjære tilhørere! Slik Jesus var i verden, slik skal også vi være i denne verden. Hele hans streben, hele hans kjærlighet, hele hans kraft, hele hans lengsel og

[1] NB: «I hellig skrud kommer din ungdom til deg, som dugg ut av morgenrødens skjød.»

[2] NB: «Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus?» Hofacker bygger på den eldre, åpnere ordlyden «i min Faders».

hele hans liv var rettet mot Faderen. Slik skal også vi mer og mer rette vår streben mot Faderen og mot Frelseren selv. Det skal bli vår andre natur å omgås Faderen og Sønnen, å regne ham som det høyeste gode i alle ting – med ett ord: å elske ham. Det er å være i denne verden slik Jesus var i verden.

For Jesu åsyn sveve,
det sjelens himmel er,
rett uavbrutt å leve
med ham i tiden her,
ei kjenne annen glede
og annet ei attrå
enn i hans fotspor trede,
det hvile kalles må.

Kjære tilhørere, er det slik hos oss? Akk, de fleste av oss er ikke engang på vei dit. Mange av oss har noe helt annet som sin andre natur. Hvor treffer en de fleste av oss dagen igjennom? I Faderens hus, med hjertet hos Frelseren? Tenk om noen av en eller annen grunn lette etter oss en hel dag. Er det mange av oss de da kunne komme på å tenke dette om: «Kanskje er han eller hun i lønnkammeret, i en avsides eller ensom krok av huset, og ber og taler med Frelseren»?

Hvor mange av oss kvier seg ikke det minste for å grunne på hvordan de kan skaffe seg en liten urettmessig fordel i handel og vandel? Hvor mange tumler seg ikke med hjerte og tanker, ofte også med munn og lemmer, i all slags utukt? Og hvor mange er ikke hele dagen, ja, ofte hele natten, bare i forretningene sine og de jordiske gjøremålene sine? Der senker de seg ned og lever med hjerte og sinn.

Hva ville slike mennesker svare om en holdt dette fram for dem? En lærer og sjelesørger formaner og ber slike stakkars mennesker og sier til dem: «Stakkars, villfarne får, så lenge har Jesus lett etter dere med smerte, og dere lar dere ikke finne!» Hvilket svar får han? Hva tenker slike stakkars slaver og slavinner av fordervelsen i hjertet sitt når en for Jesu skyld ber dem om å tenke på sjelens vel?

Jeg skal si dere det. Et slikt menneske tenker: «Hva betyr det at Frelseren leter etter meg? Han der oppe på prekestolen kan snakke til meg så lenge han vil. Jeg vil ikke handle annerledes enn andre folk som også vil bli salige. Jeg vil bli nettopp der jeg hittil har vært.» Med andre ord: «Jeg vil bli i det som er djevelens.»

Å, dere stakkars slaver og slavinner av fordervelsen, dere har rett, helt rett: Dere må være i det som er djevelens. Han er deres far, og han har bundet dere med mørkets uløselige lenker. Dem kan dere ikke komme løs fra med mindre dere lar dere løse av Jesus. Men si meg: Når skal deres forløsningstime slå? Vil dere da bli modne for den evige ild?

Nei, slik det nå er blitt en annen natur for dere å tjene synden og uretten, se, slik må det bli en annen natur for dere å tjene rettferdigheten og elske Frelseren. Da skal dere synes det er underlig om noen leter etter hjertet deres andre steder enn hos Faderen og Frelseren, slik dere nå synes det er underlig om noen leter etter dere andre steder enn i mørkets og syndens snarer. Da er dere i sannhet slik Jesus var i verden, og dere har del i den arven han har gjort i stand for dere i himmelen.

Men også dere blant oss som kanskje allerede er på vei til å bli Frelserens disipler – å, kjære sjeler, hvor må vi skamme oss når vi sammenligner oss med sinnet til Jesusbarnet på tolv år! Lever Frelseren alltid i hjertet vårt?

Kommer han aldri ut av tankene våre? Blir vi straks ille til mote i vårt indre når vi glemmer ham? Blir han aldri trengt ut av hjertet vårt av andre, syndige tanker eller av unyttig tale, spøk og narrestreker? Kan en merke på oss at vi er Herren Jesu folk, at vi er hans lys midt i en vrang og forvendt slekt?

Kan vi også si med apostelen Paulus: «Jeg akter alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus Jesus, min Herre, er så mye mer verd. For hans skyld har jeg tapt alt, jeg akter det for skrap, for at jeg kan vinne Kristus» (Fil 3,8)? Kan vi si med den samme apostelen: «Det liv jeg nå lever i kjødet, det lever jeg i troen på Guds Sønn, han som elsket meg og ga seg selv for meg» (Gal 2,20)? Er det slik med oss som det skulle være?

Akk, kjære tilhørere, vi må sannelig bli helt andre mennesker. Det er ikke nok at en stadig erkjenner og bekjenner: «Jeg er ennå ikke omvendt, jeg er ennå ikke gjenfødt.» Nei, vi må strebe etter det og kjempe for det. Det er på tide å våkne opp av søvnen, for dagen er kommet nær, og lyset skinner i mørket. Vi må holde ut i bønn og påkallelse og be om at Jesus vil la oss trenge igjennom til nåde, til Guds barns frihet. Den late praten om egen syndighet og eget ondt hjerte er ikke nok.

«Vær ikke så lat», sier Luther, «fall på kne, rop til Gud om hans Hellige Ånd, rop og be, let, så skal du finne. Og når letingen ikke hjelper, så be, og når bønnen ikke hjelper, så bank på. Ingen er ennå kommet til himmelen ved å ligge på latsiden.»

Men hva forteller evangeliet oss videre? «Så gikk han med dem og kom til Nasaret, og han var lydig mot dem.» Han drev sin pleiefars håndverk til han var tretti år. Her kan vi igjen se hvordan Jesus var i verden.

For det første kan vi lære av dette hvordan han ga seg hen i Faderens vilje. Hva synes dere? Frelseren visste allerede som tolvåring hvem han var. Likevel går han ned til Nasaret med foreldrene sine, vokser opp der hos dem, driver et håndverk til han er tretti år og lever stille og ukjent i det vanartede Nasaret. Hva synes dere, var ikke det en enestående lydighet mot hans Far? Har han ikke her gitt den største prøve på at han ga seg hen i Faderens vilje?

Slik ville Faderen ha det, og derfor passet det også ham, Sønnen. Han var fornøyd med å vokse opp og forbli ukjent – i fattigdom, i daglig selvfornektelse, i arbeid, i lydighet mot foreldrene sine til han var tretti år, i hele atten år. Og alt dette bare fordi Faderen ville det slik. Kjære tilhørere, slik må også vi lære å gi oss hen i Faderens vilje, slik må også vi være fornøyd med alt Faderen sender.

For også for Frelseren har nok mye vært tungt i det skjulte livet hans. Eller tror dere at alt gikk ham glatt, uten anstøt og uten kamp, i disse atten årene? Tror dere ikke at han har hatt mangt et tungt skritt å gå, mang en byrde å bære og mang en vanskelighet å overvinne?

Å, hvor mye har vi ikke å lære av ham i dette! Å, hvor langt blir vi ikke hengende etter i hans hellige fotspor! Hvor utålmodige er vi ikke når vi møter

noe som ikke svarer til ønskene og forhåpningene våre! Jeg sier ikke dette om vantro mennesker.

Når Gud sender dem noe ubehagelig, gir de for det meste uviljen sin helt fritt løp. Og ettersom de ikke kan forgripe seg på Gud, går de løs på medmenneskene sine. Det skal ikke mye motgang til før de deler ut sinte blikk og harde ord til medmenneskene sine, enten disse er skyldige eller uskyldige.

I mangt et hjem blir selv fattigdommen et stadig stridens eple mellom mann og hustru, mellom foreldre og barn – enda en skulle lette den og gjøre den søtere for hverandre med kjærlighet og saktmodighet. Om slike helvetes barn taler jeg ikke.

Nei, jeg taler om dem som allerede har smakt og erfart noe av Frelseren. Å, hvor vanskelig er det ikke også for dem å gi seg hen i Guds vilje i alle ting med et barnlig, enfoldig og ydmykt sinn, og å klynge seg desto fastere til Herrens hånd når det tunge møter dem! Akk, se derimot på vår Herre Jesus, den saktmodige, stille Jesus, den lydige Jesus som ga seg hen.

O stille Jesus! ufortrøden
og lydig var du inntil døden,
din egen vilje bøyde du;
som du din Fader adlød stille,
gi at mitt hjerte og må ville,
bøy du min vilje og min hu!
Gjør meg som deg beredt
til barnets lydighet,
from og stille:
Jesus, alt nu
bøy så min hu,
at jeg så lydig er som du!

Videre er Frelseren i de atten årene i Nasaret også et stort forbilde på inderlig ydmykhet og på troskap i kallet. Faderen hadde gitt ham det kallet å være lydig mot foreldrene sine, og det oppfylte han helt. Evangelisten sier om ham: «Han var lydig mot dem.» Han føyde seg etter foreldrenes vilje, og da pleiefaren satte ham til håndverket sitt, var han lydig også i dette.

Tror dere at han knurret når pleiefaren ba ham om noe, eller at han nølte når moren påla ham noe? Tror dere at han prøvde å snyte folkene han arbeidet for, for en time eller to ved å gå uvirksom når han arbeidet for daglønn?

Tror dere at han bare så på lønnen og ikke på arbeidet, eller at han bare gjorde arbeidet sitt for menneskenes øyne og ikke for sin himmelske Fars ansikt? Eller tror dere at han arbeidet i vantro og prøvde å tjene litt mer med all slags håndverkerknep? Eller mener dere at han glemte sin Far i dagens gjøremål og siden ikke fant tid til å omgås ham?

Å nei, han så bare på sin himmelske Fars vilje. I fredelig nøysomhet spiste han sitt daglige brød. Også han arbeidet i sitt ansikts sved, men ikke med den urolige hasten og det opphissede, heftige sinnet vi ofte har når vi er redde for at en eller annen fordel skal gå fra oss. Nei, i den største enfold og med stille fred i hjertet gjorde han det han hadde fått befaling om, i sin himmelske Fars navn.

Slik vokste Frelseren opp i Nasaret, slik ble han en ung mann og en mann. Søkte han vel oppmuntring i samvær med lettsindige jevnaldrende? Sang han vel med på usømmelige folkeviser? Trengte han seg vel fram som den første ved folkefornøyelsene hvert år? Det er jo dette dagens ungdom roses for: å være den fremste til å fråtse og drikke, til å danse og hoppe, en mester i liderlig snakk og sang og en helt i et ugudelig liv! Har vel Frelseren etterlatt oss et slikt forbilde?

En må spørre slik fordi de som er døpt i hans navn i kristenheten, mener og innbiller seg at alle disse onde utbruddene av en vill natur er noe å rose seg av i en lykkelig ungdomstid. Ja, når en ser hvordan ungdommen i dag ferdes og lever vilt, skulle en nesten tro at Frelseren ikke hadde etterlatt oss et hellig, men et satanisk forbilde.

O kyske Jesus! all din ferden
var tuktig, kysk, et lys for verden
i dyd og seders hellighet;
i tanker, tale, lemmer, gleder,
gebærder, klesdrakt du fremtreder
i ren og lutret tuktighet:
O min Immanuel!
Gjør meg til liv og sjel
kysk og tuktig:
Jesus, alt nu
bøy så min hu,
at jeg er kysk og ren som du!

Eller tror dere at Frelseren var et oppblåst ungt menneske som mente at han kunne sette både gamle og unge på plass, og at han hadde rett til å motsi foreldrene sine eller til og med nekte å lyde dem? Sannelig, han hadde hatt grunn til å ha høyere tanker om seg selv enn om andre. Hvis noe menneske noen gang har hatt grunn til å opphøye seg over andre og sette dem til side, så var det i sannhet ham. Men han var saktmodig, enfoldig og ydmyk av hjertet.

Å, hvor må vi skamme oss og bøye oss for den urokkelige visdom, for ham som alle visdommens og kunnskapens skatter er skjult i! Vi leser om ham at han ikke innrettet livet sitt etter eget hode, men var lydig mot foreldrene sine i barnlig enfold. Han drev ikke sta sin egen vilje igjennom, selv om den var hellig og ulastelig, men bøyde seg i lydighet under foreldrenes vilje i alle ting.

O Jesus, ærens konge verdig!
Din egen ære ei hoffærdig
du valgte, men den ringes kår;
fornedret vandret du på jorden,
i ydmykhet en tjener vorden,
fjern fra den bram som brått forgår:
O Herre! mer og mer
meg ydmykheten lær
så å øve:
Jesus, alt nu
bøy så min hu,
at jeg så ydmyk er som du!

Se, det er vår Gud, det er vår Frelser! Hvor mye mer kunne jeg ikke ha sagt om ham! Men det får være nok med dette. Slik han var i verden, slik skal også vi bli. Ingen må unnskylde seg med kjødets svakhet! Den unnskyldningen kunne kanskje gjelde hvis han ikke var kommet og ikke hadde stridt og dermed vunnet oss kraft til å følge i hans fotspor.

Men han er selv gått foran og har mottatt gaver: gaver til å seire, gaver til å vandre i verden slik han var i verden. Og disse gavene deler han ut – til alle som ber ham om dem.

II.

Men, kjære tilhørere, hvordan kommer en da så langt at en er i verden nett-opp slik Jesus var i verden? Tenk om en av oss i dag fattet det forsettet og strevde av all kraft etter å bli i verden slik Jesus var i verden: like full av hengivenhet, like stille, like lydig mot Guds vilje, like tuktig, like rettferdig, like ydmyk. Og tenk om han så trodde at saken var klar med dette forsettet, med at han nå for alvor ville begynne å sette det ut i livet. Da ville han slå inn på en helt feil vei.

På den veien der vi bygger på egen viten og styrke, blir føttene svært snart trette. En tar det ene tilløpet etter det andre og våger det stadig på nytt i egen kraft, men forblir likevel uten fred, uten sann trøst og uten sann kraft.

Jeg vil vise dere en annen vei, en ydmykhetens vei, men en styrkens vei, der Gud gir troen kraft.

Spør deg, o hjerte! føler du deg
midt i Guds skapning rett jammerlig?
Ser din elendighet vel du i grunnen?
Har du tilgivelse søkt og den funnen
for Jesu sår?

Se, det er hovedsaken. For troen er den seier som overvinner verden. Ved troen på Jesu sår skal du bli forvandlet til Guds Sønns bilde fra herlighet til herlighet. Ved hans blod kan du bli helbredet på legeme og sjel og rense deg, slik han er ren, for at du kan stå fram i verden slik han var i verden. Til det hjelpe Gud oss for sitt navns skyld! Amen.

Septuagesima: Om arbeidet i Guds vingård

Matt 19,27–30; 20,1–16

> Da tok Peter til orde og sa til ham: Se, vi har forlatt alt og fulgt deg. Hva skal da vi få? Jesus sa til dem: Sannelig sier jeg dere: I gjenfødelsen – når Menneskesønnen sitter på sin herlighets trone – da skal også dere som har fulgt meg, sitte på tolv troner og dømme Israels tolv stammer. Og hver den som har forlatt hus eller brødre eller søstre eller far eller mor eller hustru eller barn eller åkrer for mitt navns skyld, skal få hundrefoll igjen, og arve evig liv! Men mange som er de første, skal bli de siste, og de siste de første!
>
> For himlenes rike er likt en husbond som gikk ut tidlig om morgenen for å leie arbeidere til vingården sin. Da han var blitt enig med arbeiderne om en denar for dagen, sendte han dem av sted til vingården. Da han gikk ut ved den tredje time, så han andre stå ledige på torget. Han sa til dem: Gå også dere bort til vingården, og det som rett er, vil jeg gi dere. Og de gikk av sted. På ny gikk han ut ved den sjette og niende time, og gjorde likedan.
>
> Og da han gikk ut ved den ellevte time, fant han noen stående der, og han sa til dem: Hvorfor står dere her ledige hele dagen? De svarte ham: Fordi ingen har leid oss. Han sa til dem: Gå også dere bort til vingården, og det som rett er, skal dere få.
>
> Da det var blitt kveld, sa eieren av vingården til forvalteren: Kall arbeiderne fram og gi dem lønnen. Begynn med de siste og fortsett til de første. De som var leid ved den ellevte time, kom da fram og fikk en denar hver. Og da de første kom, trodde de at de skulle få mer, men også de fikk en denar hver.
>
> Men da de hadde fått den, knurret de mot husbonden og sa: Disse siste har bare arbeidet én time, og du stiller dem likt med oss, vi som har båret dagens byrde og hete! Men han svarte en av dem og sa: Venn, jeg gjør deg ingen urett! Ble du ikke enig med meg om en denar? Ta det som ditt er, og gå! Men jeg vil gi denne siste det samme som deg. Har jeg ikke lov til å gjøre med mitt hva jeg vil? Eller er ditt øye ondt fordi jeg er god? Slik skal de siste bli de første, og de første de siste. For mange er kalt, men få utvalgt.

Dagens evangelium er svært yndig, og det løfter og griper hjertet; det må vi alle innrømme. Det som først ga Frelseren anledning til denne talen, var det som hendte med den rike mannen som kom til Jesus og spurte ham: «Hva skal jeg gjøre for å få evig liv?»

Jesus svarte ham: «Du kjenner jo budene, og dem skal du holde.» Den unge mannen sa: «Dem har jeg holdt alle sammen fra min ungdom av. Hva er det jeg ennå mangler?» Da svarte Jesus: «Gå og selg det du eier, og gi det til de fattige. Så skal du få en skatt i himmelen. Kom så og følg meg!» (Matt 19,16–21).

Frelseren kjente hjertene og merket godt at den unge mannen manglet en redelig vilje til å følge ham. Derfor sa han dette til ham, og den unge mannen gikk sorgfull og bedrøvet bort. Nå tok Peter ordet og sa til Jesus: «Se, vi har forlatt alt – vårt arbeid, vår stand og vårt kall, vår eiendom – og fulgt deg. Hva skal vi få for det?» Med det ville han vise at han ikke hørte til dem som henger fast ved denne verdens goder, og for denne selvfornektelsen krevde han en særskilt lønn.

Med tanke på dette la Frelseren nå fram lignelsen i evangeliet vårt. Lignelsen kunne gi oss en passende anledning til å tale om jaget etter lønn og om det forvendte sinnet som stadig spør: «Hva skal jeg få for det?» For også i dagliglivet er dette det vanligste spørsmålet når et menneske gjør sin plikt: «Hva skal jeg få for det?» Men denne gangen vil vi ikke tale om jaget etter lønn, men

om Guds innbydelse til arbeid i hans vingård,

nemlig I. om arbeidet i vingården, II. om innbydelsen til det og III. om arbeidslønnen.

Himmelske Far! I din store kjærlighet og trofasthet gjør du deg igjen og igjen den møye å innby våre arme hjerter til arbeid i din vingård. Vi takker deg også i denne stund for din tålmodighet og trofasthet, og vi ber deg: Hold ikke opp med å innby dem som ennå står ledige! Hjelp oss alle til å utføre trofast det dagsverket du har satt oss til. Velsign oss også i denne time! Amen.

I.

Først spør vi: Hva menes med arbeidet i Herrens vingård? Mange tror nok at hele verden er en Guds vingård. Men se på denne verden slik den er, i den fordervede tilstanden den har ligget i siden syndefallet. Fra denne tilstanden skal den heller ikke reise seg før det onde og alt som volder anstøt i den, blir sanket ut og vist bort til sitt bestemte sted (Matt 13,41–42), og før alle verdens riker tilfaller Gud og hans Kristus som eiendom.

Se på verden slik den ligger i det onde! Gjennom så mange tidsaldre har den levd under den ondes herredømme og innflytelse, og det gjør den til denne stund. Ugresset har tatt overhånd i den. Så snart et godt sædkorn som Gud har plantet, vil spire og trives, blir det straks overveldet av det frodige ugresset, for ugresset drar all kraft til seg.

Ja, når en ser på denne verden, denne arme, forblindede, formørkede verden, kan en slett ikke si at den er den gode og hellige Guds vingård, plantet av ham, en vingård han har sin lyst i, og der hans store, hellige navn blir æret.

Nei, kjære tilhørere, det er ikke verden. Den er ingen Guds vingård; det lærer alt et flyktig blikk oss. Heller kunne en sammenligne den med et øde landskap der Satan har sitt verksted. Der steller og fostrer han sine giftplanter, som han har blåst sitt eget onde vesen inn i. Disse giftplantene ødelegger andre, men bærer også selv fordervelsens og dødens spire i seg. De holder ikke opp med å forderve og bli fordervet før den store Gud rykker dem opp med sin hånd og ved sin munns ånde og overgir dem til den evige ild.

Denne verden er altså ikke den Guds vingård som evangeliet vårt taler om. For i den står altfor mange, altfor mange planter som den himmelske Far ikke har plantet. Men Gud så denne fordervelsen og ynket seg over den jammerlige ødeleggelsen av sin jord og sin menneskehet. Derfor besluttet han å anlegge og beplante en vingård midt i denne vederstyggelige ødeleggelsen. Dit kunne og skulle alle planter flyttes som ville la seg føre ut av sin elendige, giftige tilstand og forvandles til sanne Guds planter.

Med andre ord: Han besluttet å grunnlegge et Guds rike på denne jord. Det skulle bestå side om side med den ondes rike, og selv om det var lite og uanselig, skulle det etter hvert bli mektig og stort.

Det skulle modnes inntil verden blir fullkomment gjenfødt og jorden blir fullkomment forvandlet og omdannet til en Guds hage, et land der kjærlighet, rettferdighet og den fred som for lenge siden forsvant fra jorden, skal bo. Med ett ord: inntil det onde er drevet ut og Guds rike kan få fullt rom, ja, inntil Guds bolig er hos menneskene, og han bor hos dem og er deres Gud, og de er hans folk.

Derfor sier Frelseren til Peter: «Dere som har fulgt meg, skal i gjenfødelsen, når Menneskesønnen sitter på sin herlighets trone, også sitte på tolv troner og dømme Israels tolv stammer.» Denne Guds vingård, plantet midt inn blant giftplantene, har altså som mål at verden skal gjenfødes. Den peker fram mot den tid da han som sier: «Se, jeg gjør alle ting nye!» (Åp 21,5), skal åpenbares.

Derfor er vingården, eller Guds rike, plantet midt inn blant det som volder anstøt, midt inn i verden, for at det som er plantet av Gud, til sist skal bestå, om enn gjennom mange kamper. Alt annet kommer av synden og bærer derfor tilintetgjørelsens spire i seg. Når det for lengst er forsvunnet, skal Guds rike bestå som noe guddommelig og derfor evig. Og ved den velsignelsen som hviler over det, skal det gi jorden tilbake den velsignelsen som har veket fra den, nemlig Guds barns herlige frihet.

Dette er etter min mening den Guds vingård som evangeliet vårt taler om. I Det gamle testamente var alt som Gud gjorde og forordnet, bare en forberedelse til denne Guds vingård. Bare marken til vingården – om jeg får uttrykke meg slik – ble utvalgt og ryddet.

Det ble satt et gjerde om den, og alt ble gjort i stand, så vingårdsmannen kunne finne en mark som egnet seg til dyrking når han en gang kom. Der kunne han plante rankene sine, og marken var allerede gjødslet og gjort fruktbar nok til at rettferdighetens planter kunne vokse og trives i den.

Da tiden var fullendt, og de årene og århundrene Gud hadde bestemt til forberedelsen, var gått, kom den rette vingårdsmannen, Jesus Kristus. Han dyrket og beplantet åkeren med egen hånd. Rankene hans lå ham så sterkt på hjertet at han ga sitt liv av kjærlighet til dem og av omsorg for sin vingård.

Men selv om vingårdsmannen var gått bort, ble ikke vingården hans forlatt for det. Herren hadde allerede valgt ut mennesker til seg, og de ble utrustet med kraft fra det høye. De stelte vingården, de lyste med lære og levnet midt i en vrang og forvendt slekt, de vant sjeler for sin Guds rike, de herliggjorde Kristus blant menneskenes barn og fremmet kunnskapen om ham.

Ofte arbeidet de med stor møye og besvær og med mye svette, ja, de satte livet til, og de overvant verden og dens fyrste ved Lammets blod og ved ordet i sitt vitnesbyrd. Slik står Guds rike til denne time, trass i alle angrep og hindringer fra verden og dens fyrste, som virker i verdens barn.

De første arbeiderne i Guds vingård var apostlene, og historien lærer oss hvordan de har båret dagens byrde og hete. Det gikk jo gjennom arbeid, gjennom faste, gjennom våkenetter, gjennom sult, gjennom nakenhet, gjennom hån og spott, gjennom sverd og alle mulige forfølgelser. Til slutt fikk de den æren å gi sitt liv for sitt hellige kall og gå inn til sin herres glede, til ham som hadde bedt: «Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet» (Joh 17,24).

Og da de var gått hjem, vakte Gud opp nye arbeidere i deres sted. Også de var av hjertens grunn opptatt av å dyrke vingården hans. Som de forrige skinte de som lys i verden, og til frelse for sjelene forkynte de storheten til ham som hadde kalt dem til sitt underfulle lys.

Som i alle tidsaldre har Frelseren også nå, i denne onde, vantro verden, sine arbeidere i vingården sin. Hvis de vil, gir han dem kraft og nåde, så de kan rope ut den store Guds og vår Herre Jesu Kristi barmhjertighet i verden. Trass i djevelen og verden priser de livets fyrste, den korsfestede og oppstandne, for sjelene, om det kanskje kunne finnes noen som lot seg plante om i Herrens yndige hage, ut av den store mengden som går fortapt, sin evige fordervelse i møte.

I hans navn roper de til menneskene: «Gå ut av den store hopen som står ledig på denne verdens torg! Gå og arbeid i deres herres vingård, så skal dere få en nådelønn!» Ved dem lar Herren rope ut:

Dere trette sjeler, dere fromme,
å, skynd dere i dag å komme
til hvilen i min salighet!

Men vi ville ta mye feil om vi trodde at bare de som er kalt til det offentlige læreembetet, er arbeidere i den Guds vingård som evangeliet vårt taler om. Nei, vi må slett ikke snevre inn begrepet slik! Det ville ikke være etter Frelserens hensikt. Hver kristen kan og skal være en arbeider i hans vingård, uansett hvilken stand han hører til, og uansett hvilke gjøremål han har i embete og kall; det spiller ingen rolle.

En arbeider i Guds vingård er hver den som gjør sitt til å fremme Guds rike i verden, enten det er med ord eller gjerning, med lære eller eksempel, med levnet eller bønn. Ja, kjære tilhørere, til det er vi kalt, til det er vi døpt, og til det gir Herren oss sitt ord.

Det er derfor han ofte banker så sterkt på hjertet vårt, og det er hensikten med alle gleder og alle lidelser: at vi skal bli arbeidere i vingården hans, mennesker som hjelper til å bryte ned djevelens rike i denne verden, Guds tjenere og medarbeidere til frelse for de dyrekjøpte sjelene.

Du far og du mor, for eksempel: For noen arbeidere i Guds vingård dere kan bli hvis dere oppdrar barna deres med Herrens tukt og formaning, hvis dere

lyser for dem med ord og levnet, og hvis dere strever for at barna ikke skal se noe annet hos dere enn det som kommer av kjærlighet til Jesus!

Hvor skal dere da ikke glede dere over fruktene av arbeidet deres i all evighet, når jorden med alle sine goder ikke er mer! Men hvor mange, å, hvor mange foreldre skal ikke gjennom all evighet komme til å skamme seg dypt over det unyttige arbeidet de har hatt med barna sine!

Du unge mann, for en arbeider også du kan bli i Guds vingård, særlig i denne elendige tiden, da det meste av ungdommen alt fra tidlig alder vandrer på fordervelsens brede vei! Det kan du bli hvis du trofast og barnlig holder deg til din Guds ord, hvis du oppriktig gir hjertet ditt til din Frelser og slik blir et forbilde for dine unge medvandrere i hvordan en skal vandre på sannhetens vei.

Eller du kan bli det hvis du broderlig og i Jesu kjærlighets ånd holder tilbake dem som vil styrte seg i fordervelsen, i lystenes død, hvis du formaner dem og med hjertelig barmhjertighet søker å lede dem til ham!

Slik kan hver og en bli en arbeider i Guds vingård. La ham bare se tilbake på sine kår og sitt kall, så vil han lett finne hvor og hvordan han skal ta fatt for å øke Herrens rike og minske djevelens rike. Og finner han det ikke, så la ham be Herren om visdom, han som gir alle villig og uten bebreidelse (Jak 1,5).

Dette skal ikke forstås slik at en må forkynne evangeliet på gatene. Og likevel: Hvem ville ta anstøt selv av det hos den som hadde lyst og kall til det – vel å merke et guddommelig kall? Men slik skal det ikke forstås. Å, for det meste søker vi kristendommen og arbeidet for Guds rike utenfor vårt eget hus og utenfor dem som står oss nærmest, og likevel kan vi finne det aller nærmest, i selve huset.

Vær du bare tro i det som hviler på deg. Gjør du bare det du skal gjøre, med blikket stille rettet mot Frelseren. La det bare ligge deg på hjertet å gjøre din tjeneste og din plikt mot nestens sjel og legeme etter beste viten og overbevisning. Kle deg bare i inderlig barmhjertighet, kjærlighet, ydmykhet, saktmodighet, vennlighet, mildhet, tålmodighet og kyskhet – overfor dem som står deg nærmest, og overfor alle du kommer i berøring med.

Tilgi hvis du har noe mot din neste, slik Kristus har tilgitt deg. Bær over med din bror når han feiler, slik du vil at Jesus skal bære over med deg og din elendighet. Og vær tro i det lille! Så skal du være en arbeider i Guds vingård, ofte uten at du selv vet av det, og en gang bli verdig til å bli satt over det større.

Alt dette forutsetter og innebærer riktignok at den som vil arbeide i Guds vingård, selv må vandre på sannhetens vei. Han må begynne med seg selv og ta det nøye med seg selv. Ellers er han en lydende malm og en klingende bjelle, og som en hykler vil han ikke bygge opp Guds rike, men rive ned.

Hvor mange foreldre nøyer seg ikke ene og alene med å gi barna sine gode lærdommer og formaninger som de selv ikke rører med en finger, og som de ofte synder mot hvert øyeblikk i sin stokkblinde selvtilfredshet! Så undrer de seg når barna ikke retter seg etter dem, men blir vanartige. Og da rettferdiggjør de seg straks med den elendige trøsten: «Vi har jo ofte nok preket for dem, ofte nok formant, advart og bedt dem!» Ja, hadde de bare aller først gjort det samme med seg selv!

Men da har de ingen grunn til å undre seg over de dårlige fruktene. For med alle sine ord og formaninger er de ikke selv slike arbeidere som Frelseren har leid. De gjør Guds ord dårlig ære: Med munnen taler de det, men med hjerte og levnet fornekter de kraften i det, og slik utretter de ikke annet enn å gjøre barna sine til munnkristne og hyklere som dem selv.

Nei, den som ikke selv er gjenfødt, får bare la være å ville arbeide for Frelseren! Det er et arbeid han ikke er leid til, en anmasselse der han trenger seg på Frelseren med et hyklersk hjerte, og som Frelseren sikkert vil se med ille øyne på. Han vil ikke ha noen slike arbeidere i sitt rike. De er en vederstyggelighet i hans øyne og skal sikkert få hyklernes lønn.

Å, det er ingen kraft hos dem; ord nok, men ingen kraft, ingen sannhet, intet liv. Hvor mange av dem som på denne måten søker å bryte ned djevelens rike, kunne ikke djevelen gi samme svar som han ga de jødene som dristet seg til å nevne Herren Jesu navn over de besatte (Apg 19,14 ff.): «Jesus kjenner jeg, og Paulus vet jeg om, men dere, hvem er dere?» Hvem er du som drister deg til å opptre som en Guds medarbeider, som en fiende av meg?

Men den som har sann kjærlighet til Jesus, eller i det minste det alvorlige ønsket å bli ham til behag, den som altså er gjenfødt og av hjertet strever etter å bli helt hans eiendom, han vil også uten mange ord være en arbeider i Herrens vingård.

Det skjer bare ved hans eksempel, ved hans liv i hjemmet og blant folk, ved hans nesten ubemerkede handlinger. Han vil lyse fordi han er et lys, uten å legge an på å la sitt lys skinne. For en by som ligger på et fjell, kan ikke skjules, og et lys lyser, selv om det er et lite lys.

I den forstand kan vi altså nok si: Å bli en arbeider i Frelserens vingård er det samme som å bli et lysets barn, en Jesu venn og etterfølger. For hvert lysets barn, hver Jesu venn, er allerede i seg selv et vitne for verden om hans nåde og sannhet, en arbeider i Guds rike.

II.

Nå spør vi: Hvem er det innbydelsen til arbeid i dette riket går ut til? I evangeliet vårt møter vi mennesker som står ledige på torget. Det finnes ingen mer treffende betegnelse på de menneskene som blir innbudt, enn denne. På torget står de, disse menneskene, før husbondens kall går ut til dem: «Gå til min vingård!»

På livets torg, der menneskene går fram og tilbake, midt i verdens vrimmel, står de ledige. De gjør ingenting og bærer ingen frukt. De gaper snart etter det ene, snart etter det andre, og tenker ikke på at de er kalt til et stort arbeid, til en hellig gjerning. Å, slik er de fleste menneskers tilstand før Herren leier dem. Hele deres beskjeftigelse, og den fremste, er å stå ledige – i doven sorgløshet og søvnighet, uten kraft og liv fra det høye, og uten å bekymre seg for at de også bør leve for det som skal komme.

Riktignok er de ikke ledige når det gjelder det jordiske. Da er de svært virksomme, flittige og omhyggelige, og da bærer de gjerne dagens byrde og hete. Men for himmelriket er de døde, ufruktbare, unyttige trær, slik det står i

evangeliet at Herren år etter år lette etter frukt på treet sitt, men ikke fant noen (Luk 13,6–9).

Å, se bare på disse dårene! Ledige for himmelriket, virksomme for skatter som møll og rust tærer på; ledige for det uforgjengelige, virksomme for det forgjengelige; ledige for det som gjør evig lykkelig, virksomme for det som bringer uro i hjertet! Også blant oss er det nok slike som står ledige på denne måten og ennå ikke har utrettet noe i Guds vingård. Innrøm det bare!

Har dere da hittil arbeidet i Herrens vingård, dere som hittil har jaget etter verdens goder, dere som hittil har elsket denne verdens vesen, dere som hittil bare har sørget for mat og drikke og livets nytelser, men ennå aldri med alvor har spurt: «Hva skal jeg gjøre for å bli salig?» Dere har jo til nå stått ufruktbare og ledige. Og attpåtil har dere vel ofte holdt tilbake dem som ville gå til arbeid i Guds vingård. Lediggangen og det forfengelige levnetet deres var et eksempel som gjorde at de ikke gikk, men ble i sin gamle dovenskap.

Men hvorfor står da menneskene så ledige på torget? Vi hører dem selv svare på det i evangeliet: «Ingen har leid oss!» Det var altså grunnen. Å, hvor godt det hadde vært om også de ledige blant oss med god samvittighet kunne svare husbonden slik! Men jeg tror ikke det er slik hos oss. Må vi ikke innrømme at vi allerede utallige ganger er blitt kalt og leid av husbonden?

Hva er hans ord, som han hittil har gitt oss? Hva er hans sakramenter? Hva er hans Ånds utallige lokkerop? Hva er livets velgjerninger og lidelser? Hva er vår egen tid, som er så dypt beveget? Hva er Guds store gjerninger? Hva er så mang en innbydende og rystende røst som allerede har gått ut til oss? Hva er den mektige utbredelsen av Guds rike i våre dager? Hva er alt dette annet enn like mange oppfordringer til oss fra husbonden: «Gå til min vingård!»

Jeg viser hver og en til hans eget hjerte og levnet, til hans indre og ytre kår: Har han ikke allerede utallige ganger fått denne påminnelsen fra Gud i sitt hjerte: «Hvorfor står du her ledig?» Skulle det være en eneste sjel blant oss som kunne si: «Du har ikke leid meg», når den store husbonden på den dagen spør: «Hvorfor har du stått ledig her og ikke gått til min vingård?» Jeg tror det ikke. Da ville jo skylden falle på Gud.

Nei, nei, når vi fortsetter å stå ledige, har det andre grunner. Grunnen ligger i hjertet vårt, som ikke vil gi slipp på denne lediggangen, dette kjødelige sinnet, denne dovenskapen, denne kjærligheten til verden, denne lysten til et makelig, tankeløst liv på torget. Sjelen gruer seg for arbeidet i vingården. Da måtte den ut av sin kjødelige makelighet og inn i et alvorlig sinn, som sømmer seg en kristen. Den måtte bli oppmerksom på Guds Ånds røst og ikke lenger leve for seg selv, men for ham som er død og oppstått for den.

Det er grunnen til at så få blir rette arbeidere i Guds vingård. De frykter for arbeidet. De er, som apostelen Paulus uttrykker det, «dovne storetere» (Tit 1,12), som ikke liker vanæren ved Kristi kors. År ut og år inn kan de la seg innby og likevel ikke komme.

År etter år kan de i ordet og i prekenen få holdt fram for seg hva Jesus Kristus har gjort for dem: hvordan han har kjøpt dem og latt det koste seg usigelig hardt, så hardt at han svettet dødssvette, for å vinne sjelene deres. Men selv vil

de ikke røre et lem eller ta et skritt for ham, og ikke gi ham hjertene sine som den eiendommen han så vel har fortjent.

Og selv om husbonden hundre ganger står fram for hjertet deres og vil leie dem, passer det dem aldri. Først vil de gjøre det de har lyst til, først vil de unne kjødet sitt det gode. Og når de har spist og drukket seg mette av verden, vil de til slutt i en fart rive himmelen til seg som et bytte. Derfor viser de husbonden bort gang på gang og sier: «La oss stå ledige en stund til; la oss sove en time til, så skal vi gå!»

Slik løper nådetiden deres raskt mot slutten. Døden overfaller dem midt i drømmen, og de får lediggjengernes lønn, den evige fordømmelse i helvete. For den som ikke sår, skal heller ikke høste, og den som sår i sitt kjød, skal høste fordervelse av kjødet (Gal 6,8).

Men hvordan det nå enn er med det: Også i dag står jeg her for å innby disse ledige sjelene i husbondens navn, i vår Herre Jesu Kristi navn, og rope til dem: «Gå til hans vingård!» Gå og arbeid i min Herres vingård, dere som har stått ledige til den tredje eller sjette eller niende time, dere som kanskje allerede står i den ellevte time av livet!

Dere gamle, gråhårede syndere, dere som allerede har latt tretti og femti og seksti år av den beste tiden deres gå jammerlig bort, dere som ennå ikke har båret noen frukt, dere arme sjeler som haster mot helvetes fordømmelse: Se hvilket arbeid Jesus Kristus har hatt for å frelse dere! Han sier jo: «Du har trellbundet meg med dine synder og plaget meg med dine misgjerninger!» (Jes 43,24). Kom til vingården!

Har dere ikke stått ledige lenge nok? Er det ikke nok at dere har forsømt så mye edel, dyrebar nådetid, at dere så lenge har gått omkring uten Gud, uten bot, uten arbeid, uten kjærlighet, uten troskap, uten liv, uten håp om salighet? Hvorfor er dere da i denne verden? Kanskje for å spise og drikke, for å sove og drømme, for å bli rike og leve i vellyst?

Å, dere er ikke til for å stå ledige på torget! Lediggang er ikke deres lodd. Dere er kalt til en himmelsk, uflekket, uforgjengelig arv, som Gud holder fram for dere i Kristus Jesus, og den skal dere nå fram til! Så la dere overtale! La dere forlike med Gud! Gå til hans vingård, så skal dere få det som rett er!

Også dere spottere og fiender av Frelseren og hans troende, dere som hittil ikke bare har stått ledige, men heller revet ned og ødelagt vingården hans enn dyrket den, dere som hittil har vandret i hån og forakt mot ham – også dere innbyr han i sin grunnløse barmhjertighet til vingården sin. Vend om! Kom til ham! Arbeid for ham! Så skal dere ennå bli tatt imot!

Se da hans kjærlighet og hans barmhjertighet! Også deres synd skal bli utslettet og dekket til med hans dyrebare blod, hvis dere kommer. Og en nådelønn ligger rede for dere, hvis dere legger vinn på å leve og virke for ham! Å, for en barmhjertighet det er i husbondens hjerte!

III.

Den som arbeider i Guds vingård, skal også få sin lønn. Å, så dårlige forestillinger menneskene har om dette! Og disse elendige forestillingene, som djevelen holder fram for dem, er nok også grunnen til at så mang en sjel ikke

kan bestemme seg for arbeidet i Guds hage. Mange forestiller seg at et liv for Frelseren skulle være det mest pinefulle dagsverk en kan tenke seg, og det fattigste på gleder. Der skulle en ikke få nyte noen glede, men føre et bedrøvelig, elendig liv.

Det er bare Satans løgn! Det er nettopp omvendt! Det finnes jo ikke noe gledeligere, ikke noe herligere liv enn et liv for Guds rike. Det kan ikke finnes noe lykksaligere menneske enn en kristen, og den flittigste arbeideren i Herrens vingård er også den lykkeligste. For dette arbeidet har usigelig mye salig ved seg, og det er en glede i det som bare de kjenner som erfarer den.

Si det bare selv: Er det ikke slik allerede i det små? Hvem er den lykkeligste allerede i det naturlige liv, den rike lediggjengeren eller det mennesket som trofast dyrker sin hage eller vingård og nyter frukten av sitt arbeid i fred?

Riktignok må også den som gir seg til Kristus og går til hans vingård, bære dagens byrde og hete. Han må gå gjennom mang et savn, om det så bare er det at han ikke lenger tør stå ledig på torget. Men arbeidet i vingården er så søtt at en snart lærer å glemme innbildningen om at ingenting er så behagelig som å stå ledig på torget, og de elendige gledene som en slik lediggang fører med seg. En lærer å trå dem under føtter.

Og når så husbonden, vingårdsmannen, iblant kommer, gir den trette arbeideren mot, kvikker ham opp med en leskedrikk fra den levende kilden og velsigner ham og hjelper ham fram i arbeidet – å, hva overgår denne nåden, hva kan sammenlignes med denne fryden? Ingenting, ingenting, hva navn det så har!

Ja, alene det å vite at en tilhører en slik husbond – for en ære og fryd er ikke det for en arm synder, for en skapning så blottet for fortjeneste: å være utvalgt til å bygge opp Guds rike i seg selv og utenfor seg! Kan dere, kjære tilhørere, tenke dere noe større? Å nei! Denne guddommelige tanken ville jeg ikke bytte bort mot hele verden.

Ja, sett at solen brente rett ned på hodet ditt i dette arbeidet; sett at du ble trett og matt og nesten ikke orket mer, og at sjelen din ble helt overskylt av trengselens bølger – hva er likevel alt dette når du tilhører Frelseren og er en arbeider i hans vingård? Å, alt dette er jo ingenting å regne!

Hans ord står fast: «Den som for min skyld forlater hustru, barn, hus, gård, gods, og hva det enn er, han skal få det hundrefoll igjen og arve evig liv» (Matt 19,29). Det er sant som Luther sier:

Om de oss røve liv,
gods, ære, barn og viv,
la alt kun gå sin vei!
Men seiren får de ei,
for riket vårt må blive!

Å, får vi bare riket, da er alt jordisk tap ingenting å regne. Og likevel trenger vi i våre dager ikke engang å forlate så mye. Bare hjertet vårt skal vi gi til Herren.

Og når så en slik trett arbeider kan ta kveld og legge ned pilegrimsstaven sin, når dagens byrde og hete er båret, og de evige boliger åpner seg for ham i herlighetens glans – hva skjer ikke da? Hvor helt annerledes har han det da enn

den som hele livet sto ledig på torget, og som til slutt må tre fra torget fram for dommersetet med uro og et forferdet hjerte!

Å, for en kostelig arbeidslønn og nådelønn som venter den tro arbeideren, den trette stridsmannen! Da skal en si: «Én dag i dine forgårder, Gud, er bedre enn ellers tusen. Jeg vil heller stå ved dørterskelen i min Guds hus enn bo i ugudelighets telt» (Sal 84,11).

Så fornekt da verden og dens lyst, og fornekt dere selv! Bli ikke lenger stående ledige hos den store hopen! La dere bevege, så sant dere har åpne ører, og kom til Herrens vingård! Kjemp og arbeid! Det skal bli rikelig lønnet. I min Herre Jesu Kristi navn sier jeg dere: Gå! Og om dere så sår med gråt, skal dere likevel høste med fryd (Sal 126,5).

Herre, skjenk meg, jeg deg beder,
slikt et hjerte som deg gleder,
slik en ånd som verdig er,
at din brud jeg alle dage
kalles kan og alt forsake
som seg jordisk, verdslig ter.

Da vil jeg meg selv fornekte;
skulle jeg enn her forsmekte,
jeg dog Jesus blir tro.
Og om ingen trøst jeg skuer,
dog den tanke meg opluer:
Jeg har hjem i Jesu bo.

Når du, Jesus, ved ditt blods kraft vil føre oss inn i de evige boliger, da skal vi bringe deg våre kornbånd med fryd (Sal 126,6), vår evige takk og lovsang. Men gi oss likevel her nede det sinn at vi ikke vil høste der vi ikke har sådd. Amen.

Seksagesima: Om det evige støttepunktet for våre sjeler

2 Kor 12,1–10

> Det er altså nødvendig at jeg roser meg, enda det ikke er til gagn. Men jeg kommer nå til syner og åpenbaringer fra Herren. Jeg kjenner et menneske i Kristus – om han var i legemet, vet jeg ikke, eller utenfor legemet, vet jeg ikke, Gud vet det – en som for fjorten år siden ble rykket like inn i den tredje himmel. Jeg kjenner dette mennesket – om han var i legemet eller utenfor legemet, vet jeg ikke, Gud vet det. Han ble rykket inn i Paradis og hørte usigelige ord, som det ikke er tillatt for et menneske å tale. Av denne mannen vil jeg rose meg, men av meg selv vil jeg ikke rose meg – uten av min skrøpelighet.
> For om jeg likevel skulle ønske å rose meg, ville jeg ikke bli en dåre. For det jeg sa, ville være sant. Men jeg lar det være, for at ingen skal ha høyere tanker om meg enn det han får ved å se meg og høre meg. Og for at jeg ikke skal opphøye meg av de overmåte store åpenbaringene, har jeg fått en torn i kjødet, en Satans engel som skal slå meg, for at jeg ikke skal opphøye meg. Om denne ba jeg Herren tre ganger at den måtte vike fra meg. Men han sa til meg: Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet. Derfor vil jeg helst rose meg av min skrøpelighet, for at Kristi kraft kan bo i meg. Derfor er jeg vel tilfreds i skrøpelighet, under mishandling, i nød, i forfølgelser og trengsler for Kristi skyld. For når jeg er skrøpelig, da er jeg sterk!

Teksten vår i dag er usedvanlig innholdsrik. Først av alt må vi merke oss at mennesket Paulus taler om her – han som hadde så store åpenbaringer fra Herren at han ble rykket inn i den tredje himmel – ikke er noen annen enn apostelen Paulus selv. Noen kunne tenke at Paulus likevel har rost seg. Riktignok sier han hele tiden at han ikke vil rose seg, men en hører jo at han gjør det likevel. Men en slik påstand ville være feil.

Hvis en av oss fikk så store åpenbaringer at han ble rykket inn i den tredje himmel, inn i Paradis, og hørte usigelige ord som ingen kan uttale, er det et spørsmål om han kunne tie med det i fjorten år. Apostelen måtte tale om det fordi fiendene hans hadde tvunget ham til det. De hadde krenket æren hans og sagt at han ikke var noen rett apostel. Derfor sa Paulus til dem: «Nå vil jeg si dere noe om Herrens åpenbaringer.»

Av de mange tankene teksten i dag har vakt hos meg, har særlig én trengt seg på: Paulus var apostel. Fjorten år før han skrev dette, hadde han så store åpenbaringer fra Herren, og fjorten år senere hadde han en torn i kjødet og ble slått av Satans engel. For en veldig forandring i det indre livet hos en apostel!

Denne tanken har fått meg til å tale om hva som gir oss fred og trøst og en fast grunn å hvile på, mens de jordiske tingene skifter og sinnsstemningene våre forandrer seg. Dette vil vi nå tenke videre over og tale

om det evige støttepunktet for våre sjeler.

Eller vi vil besvare dette spørsmålet:

Hvor finner sjelen min en grunn å hvile på, når sinnsstemningene mine veksler, og under alle stormene i det ytre og det indre livet?

Store Gud! Vi blir alltid i mørket hvis ikke nådens stråler lyser for oss og driver mørket bort. Vi blir alltid i mørket og tar feil av den rette veien. Vi graver oss brønner som ikke gir vann, og vi kan ikke komme til den rette grunnen hvis ikke du fører oss dit. Å, før oss til den rette grunnen! Overvinn den åndelige dårskapen som leder oss vill, og grunnfest oss på frelsens varige klippe. Gi oss visdom, lys og forstand. Herre, hjelp oss og velsign oss! Amen.

Skal vårt arme hjerte finne noen ro, må vi ha et støttepunkt. Ellers blir vi en kasteball for omstendighetene, lik et skip som de brusende bølgene kaster hit og dit på tidens opprørte hav. Skal sjelen vår få fasthet og ro, og skal vår innerste trang bli erkjent og stillet, må vi ha en fast grunn der vi kan kaste anker og holde oss fast. Vi må ha en åndelig klippe der vi kan hvile ut og bygge trygt, tross all veksling i det indre og det ytre.

Se, hver ting i denne verden som skal bestå, har sin grunnvoll, sitt fundament. Et hus har sitt fundament, fjellene og haugene har sitt, og slik har også andre ting sine fundamenter. Slik går det helt opp til ham som er alle fundamenters fundament og alle tings grunnvoll, han som bærer alle ting ved sitt levende kraftord. Slik må også sjelen vår ha sitt fundament, riktignok ikke i det synlige, men i det usynlige.

Selv, Herre, lagde du en lengsel
i sjelen da du vakte den,
at den fra dette legemsfengsel
til noe evig stunder hen.
Dens ønske, trang ei stille står,
og aldri her sin ro den når.

Se på verden som den er! Ingen steder finner dere noe fast og varig. Allerede i naturen ser vi forandring på forandring, uten stans. Nå er det vinter, så blir det vår, så sommer, så høst og så vinter igjen, og slik går det videre uten ende. Se på plantene! De spirer, vokser, blomstrer, visner og dør ut, blir levende igjen og visner på nytt. Slik skifter det hele tiden. Ingenting varer; alt forandrer seg. Den som legger merke til det, ser hver dag apostelens ord stadfestet: «Det synlige varer en kort stund» (2 Kor 4,18).

Og slik er det ikke bare i planteverdenen. Det gjelder også de tingene en skulle tro var skapt til å være til evig og bestå for alltid. Fjell viker iblant, og hauger

faller sammen. Klipper brytes og sprenges, og ved et jordskjelv viker grunnen bort under føttene på menneskene. Det er ingenting fast i denne verden.

Å, det er mye usikkert i denne verden! Oversvømmelsene den siste tiden har gjort det helt klart for alle som la merke til det. Det viste seg at ingenting kan stå imot elementenes raseri og ødeleggelsens pust. Alt timelig og jordisk er foranderlig, og det som ser ut til å stå riktig fast og ha dype røtter, kan likevel bli tatt bort, spredt og ødelagt på én natt.

Mot denne ødeleggende makten i det synlige beskytter ingenting: verken anseelse, makt, herredømme, rikdom, penger og gods, forstand eller visdom. Hvis Gud taler, så skjer det. Hvis han vil at noe skal stå fast, så står det der. Hvis han vil at klippene skal splintres, så skjer også det.

Hvis han vil, blir det fasteste løst, og det som står på sikker grunn, synker i grus. Før natten er over, kan det hete om det mest varige i verden, som det står i Salme 37: «En gikk forbi, og se, det var ikke mer. Jeg lette etter det, men det var ikke å finne» (Sal 37,36).

Og selv om ikke alt dette var slik, vet vi jo likevel at det kommer en dag da himlene skal forgå med veldig brak, elementene skal komme i brann og gå i oppløsning, og jorden og alt som er på den, skal brenne opp. Den grunnen hjertet vårt kan hvile på, er altså ikke å finne i det synlige.

Men slik det er i naturen, er det også i menneskeverdenen: Det finnes ingenting varig, ingenting fast, ingenting sikkert. «Rop!» sa en røst til profeten Jesaja. «Og han sa: Hva skal jeg rope?» Men svaret lød: «Alt kjød er gress, og all dets herlighet som blomst på marken. Gresset blir tørt, blomsten visner. Men vår Guds ord står fast til evig tid» (Jes 40,6 ff.).

Den ene slekten avløser den andre. Herren lar slekt etter slekt dø bort og sier: «Vend tilbake, menneskebarn!» (Sal 90,3). Den som i dag er frisk og sunn, kan i morgen være dødens bytte. Den som i dag grønnes som et palmetre, kan i morgen ha visne blader. Den som mener han står fast, kan snart ligge på jorden uten å kunne reise seg igjen. Og den som i dag er trykket ned i støvet, kan i morgen være høyt opphøyet. Alt skifter hele tiden.

Hvordan forandrer ikke omstendighetene og menneskene seg – bare på ti år! Hvor helt annerledes ser det ikke ut i en by når en kommer tilbake etter ti år! Da er mange døde som for ti år siden ennå var friske og glade. Mange som den gang sto høyt, har sunket. Etter et par tiår er det nesten en helt ny slekt.

Å, hvor foranderlig er ikke alt! I Jerusalem, den hellige by, der Guds herlighet var før, der Herrens ark sto og Guds folk bodde, der Frelseren vandret, og profetene og apostlene, der David hersket, og en Salomo og en Hiskia – der er det nå ingenting igjen av alt dette. Jerusalem blir trådt ned av hedningene inntil hedningenes tid en gang kommer.

Og i vårt eget land, der folk i gammel tid tjente avgudene og ofret mennesker til avgudene og djevlene, der blir nå Herrens navn forkynt. Der finnes en menighet for den levende Gud, og der finnes sjeler som er frelst fra mørket og tjener Herren i sann rettferdighet og hellighet.

Og hva skal jeg si om vår tid? Den viser jo tydelig at ingenting er varig blant menneskene. I våre dager er det åpenbart, selv for de vantros øyne, at de vanlige

støttene vakler, og at det ikke lenger finnes noe visst og sikkert. Gud viser det tydelig for hver den som tenker etter: Vi må ha en evig grunn hvis vi ikke vil rives med i strømmen av de timelige forandringene.

Hva har vi ikke opplevd og erfart? Hva har vi ikke sett av menneskers opphøyelse og fall, av menneskelig herlighet og hvordan den svinner bort, og av hvordan alt i denne verden, selv det herligste og største, er helt forfengelig? Og hva ser vi ennå i denne stund? Ingen steder sikkerhet, overalt mistillit, ingen fast støtte i det timelige. Selv om en ser ut til å ha gravd seg inn i en klippe, finnes det ikke noe fast støttepunkt der heller. Det er sant: «Det synlige varer en kort stund.»

Og likevel, kjære tilhørere, finnes det mange mennesker som støtter seg til det synlige. Den ene støtter seg på pengene sine, den andre på vennene sine, en tredje på kreditten sin, en fjerde på dyktigheten sin, en femte på familien sin, på skikkelige foreldre og veloppdragne barn, en sjette på yrket sitt. Slik kan mennesket lene seg til støttene sine uten å tro at de er skjøre og kan knekke.

Dere må ikke tro at jeg her bare taler om verdens grove barn, eller bare om de rike. Også en fattig mann kan støtte seg på slike synlige ting. Spør bare en fattig mann når han ikke har noe som helst igjen og sitter i den dypeste elendighet – spør ham om han ikke likevel har slike støtter. Selv om han er tigger og i det ytre ikke har noe igjen å stole på, har han kanskje likevel denne støtten: at han får tigge hos en fornem mann.

Og dette finner en også ofte hos Guds barn. Å, når Herren tar bort de synlige støttene, viser det seg ofte at de pleier å slepe med seg avguder ved siden av den levende Gud. Og nettopp derfor blir det alltid bekymring, frykt og håp – og til slutt døden. For hva er menneskets hjerte når det ikke har noe evig støttepunkt?

Den som vil finne sin glede, sin fornøyelse og sitt anker i noe synlig, er et plaget, ulykkelig og bedratt menneske. Det går ham akkurat som en som har lidd skipbrudd på åpent hav. Han griper etter en bjelke, men de voldsomme bølgene river den fra ham.

Da griper han etter en planke, og når også den blir revet fra ham, griper han etter en stang. Men også den blir revet fra ham. Slik kjemper han og kastes hit og dit. Snart vil han holde seg til det ene, snart til det andre, inntil han til slutt synker ned i de dype vann.

Derfor leser vi i Den hellige skrift: «Det er ingen fred for de ugudelige, sier min Gud» (Jes 57,21).

Legg merke til et menneske som setter sitt håp til noe annet enn den levende Gud: Hvor elendig er han ikke! Riktignok mener han ikke at han trenger noe evig støttepunkt så lenge det går godt. Så lenge skipet glir over den rolige sjøen og drives av en gunstig vind, kan et menneske tro at han ikke trenger noe anker. Han er trygg og ved godt mot.

Men når nøden bryter inn, når de vanlige støttene vakler og knekker, når formuen din blir tatt fra deg – og det kan jo godt skje – når vennene dine blir deg utro, når Herren river en flenge i familien din og tar fra deg dem du så trygt støttet deg til, når døden kommer over deg selv, og du da må forlate alt, familien

din og yndlingstingene du klamrer deg til, når du da må slippe inn din siste fiende – hva vil du da gjøre?

Du må av sted, og ingenting tar du med deg. Din far, din mor, din hustru, dine barn, dine sønner og døtre må du la bli tilbake. Ingenting tar du med; *alene* må du av sted. Husene dine blir tilbake, åkrene dine, pengene og godset ditt.

Alt du stoler på, blir tilbake, og du må av sted, av sted til evigheten. Ingen lege kan redde deg, intet menneske går med deg. Vil kameratene dine også gå med? Dødens vei må du vandre alene. Selskapene dine ville du ikke si fra deg et eneste av for Kristi navns skyld – men nå må du bort fra dem og av sted til evigheten. Nå *må* du – mens andre *får* gå inn i evigheten.

Dere ser, kjære tilhørere, at mennesket må ha et fast støttepunkt, en klippe han står fast på, og som ikke vakler under føttene hans. Denne klippen må være uavhengig av menneskers gunst og yndest, uavhengig av tidens veksling og uavhengig av hans egen tilstand – et evig fast og sikkert tilfluktssted for sjelen hans. Hvor skal vi finne dette støttepunktet, som lar mennesket beholde sin innerste sjelefred uforstyrret og gir ham kraft til å bære alt som kommer, med ro?

Skal vi følge det rådet en så ofte hører: «Ta mot til deg og vær uforferdet»? Men det kan komme omstendigheter der ingen uforferdethet hjelper, og der en mot sin vilje mister motet og blir motløs. For Gud kan også bøye en hard nakke; det er en svært lett sak for ham.

Eller skal vi sette vår lit til vår tro, til vår fred med Gud, til vår hvile i Gud? Hvis apostelen hadde villet bygge på åpenbaringene fra Herren og på sin sinnsstemning, ville det ikke ha hjulpet ham. For senere fikk han en Satans engel som slo ham.

Se, slik er ingenting varig i sinnet vårt, i troslivet vårt, i våre indre erfaringer. Det er stadig veksling og forandring i vårt indre. I dag skinner nådesolen i hjertet; i morgen kan det allerede være tåke og skyer. I dag er sinnet stemt til å prise Gud; i morgen kan det være matt, bekymret og tørt.

For nettopp denne vekslingen i det indre livet hører med til troslivet. Den glade og lyse tilstanden som aldri skifter, er gjemt til himmelen. Der skal vi for evig være i Guds tempel og tjene ham dag og natt. Her er vi i et fremmed land. Akk, hvis vi ville bygge roen vår på sinnsstemningen, da ville vi være ille ute. Da ville vi den ene stunden være i himmelen og den neste i helvete. For heller ikke Åndens fred og glede er varig. Derfor må vi bygge på noe annet hvis vi skal få et evig støttepunkt.

Helt fra gammel tid har de dypeste tenkerne og fornuftens menn prøvd å finne ut hvor en skulle søke og finne det støttepunktet og den grunnen som en kunne stole på under alle omstendigheter. De så nok at det ikke kunne være noe ytre. Altså må det være noe indre, tenkte de. Et eller annet sted, sa de, må det ligge en grunnsetning som står fast selv om alt annet styrter sammen, en grunntanke som gir oss sjelero når alle andre støtter brytes i stykker.

Slik ble det stilt opp mange slags grunnsetninger. En av dem lyder: «Menneske, hyll deg inn i din dyd når det stormer! Vis deg som en mann, la deg ikke ryste!» Men, synder, hvordan vil du hylle deg inn i din dyd? Den dydskledningen

du har, er revet i stykker og full av hull, og vinden blåser gjennom den. Derfor sier de blinde veilederne: «Ja, du må lappe dydens kledning. Bare fortsett å lappe, så skal du nok få sjelero.»

Men hvordan blir det, arme menneske, når samvittigheten din våkner? Når anklageren fordømmer deg i hjertet ditt? Når du står ved evighetens porter, og alt det du fra ungdommen av har syndet mot den hellige Gud, drar forbi deg?

Når syndene dine blir malt for øynene dine som på en hvit vegg, og fjell av overtredelser som du ikke kan komme over, tårner seg opp, og det lyder høyt i ditt indre: «Du er veid og funnet for lett!» (Dan 5,27)? Når du skal inn i evigheten for Guds dommertrone – vil du da fremdeles hylle deg inn i din dyd, synder, i din dyd?

Kjære brødre, jeg regner det for et av de største nådebevisene fra Gud når samvittigheten våkner hos en synder her i tiden. Gud gi at den våknet hos oss alle!

Men si selv: Hvor er da støttepunktet? Hva skal en synder – og det er vi jo alle – da holde seg til når dyden hans svinner bort som tåke for øynene hans, når sannhetens sol går opp for ham, og han i lyset av loven som er skrevet i hans indre, erkjenner: «Du er forbannet»?

Skal han da med en hovmodig, opprørsk ånd sette seg opp mot sin Gud og trosse den Gud som han er en vederstyggelighet for – trosse sin dommer og Herre, Den Allmektige, rett opp i ansiktet? Vil han bli en djevel, så la ham gjøre det! Men det ville likevel ikke være annet enn en elendig, avmektig kraftanstrengelse mot ham som han gjerne ville flykte fra, men ikke lenger kan flykte fra.

«Den Allmektiges piler sitter i meg, og min ånd drikker deres gift. Guds redsler stiller seg opp imot meg», sier Job i sin dype sorg (Job 6,4). Da må vel en skapning miste lysten til å gjøre opprør mot Skaperen. Å, når samvittighetens redsler våkner, da ønsker en å krype i skjul, å krype slik i skjul at en ikke lenger blir sett. Da er mennesket en orm, et støvkorn for Guds åsyn.

Eller skal mennesket i et slikt tilfelle ta de siste fillene av dydens kledning og dekke skammen over sin nakenhet med dem? Det vil ikke lykkes for ham. Guds vrede vil rive også dem i stykker, og slik står synderen da naken og blottet.

Brødre, når ikke bare de ytre støttene faller, men også all tillit til våre gjerninger, når du erkjenner – å, om du snart måtte erkjenne det før det er for sent! – at selv den fromheten du kanskje har hatt hittil, var synd for den hellige Guds øyne, når grunnen viker under føttene dine, når det begynner å lyde i hjertet ditt:

Akk, hva skal jeg synder gjøre?

– hva holder da stikk? Hva blir da stående fast?

«Herre! Du har vært en bolig for oss fra slekt til slekt. Før fjellene ble født og du skapte jorden og jorderike – ja, fra evighet til evighet er du, Gud» (Sal 90,1 f.). Slik taler Guds mann Moses, og en kunne nok tenke at dette var støtten en kunne holde seg til i sin syndenød. Men en synder kan ikke holde seg til den evige Gud med full tillit, for Gud er jo nettopp hans dommer.

Overfor ham må en tenke som David: «Hvor skal jeg gå fra din Ånd, og hvor skal jeg flykte fra ditt åsyn? Farer jeg opp til himmelen, så er du der. Og vil jeg rede mitt leie i dødsriket, se, da er du der. Tar jeg morgenrødens vinger, og vil jeg bo ved havets ytterste grense, så fører også der din hånd meg, og din høyre hånd holder meg fast» (Sal 139,7–10).

Hva skal vi altså gjøre? Når vi ikke kan holde oss til den hellige, levende Gud med tillit, når vi ikke lenger kan holde oss til vår dyd, når også menneskene viker fra oss, når jorden viker under føttene våre, når ingenting mer er til – hva skal vi da holde oss til?

Kjære tilhørere, til den Gud som nok er alt kjøds dommer, men som også er kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre – til den Gud som har sagt til apostelen Paulus: «Min nåde er nok for deg.» Vi kan senke oss ned i havet av Guds barmhjertighet. Det tar bort både straffskylden vår og fortvilelsen vår.

Nå har jeg funnet det jeg grunner
for evighet mitt anker på:
Den grunnvoll er i Jesu vunder,
der den før verdens grunnvoll lå.
Det er en grunn som evig står
når jord og himmel selv forgår.

Dette verset viser tydelig den grunnen som er den eneste en sjel kan stå rolig og sikkert på. Det er en fast grunn. Den som står på denne grunnen, blir ikke styrtet over ende. Ikke av ytre nød og trengsel, for i alt finner han den nådige Gud og vet at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud. Heller ikke når menneskers gunst vender seg bort fra ham, for når alle forlater ham, er likevel Én trofast.

Heller ikke av anklagene fra hans egen samvittighet når den løfter sin fordømmende røst, for han kan senke alt ned i avgrunnen av Guds barmhjertighet. Heller ikke når alt blir revet fra ham i døden, når hele verden går til grunne. For «fjellene kan vel vike, og haugene rokkes, men min miskunnhet skal ikke vike fra deg, og min fredspakt skal ikke rokkes, sier Herren, han som forbarmer seg over deg» (Jes 54,10).

Om enn alt annet meg berøves
som sjel og legeme kvege kan,
så jeg til døden dypt bedrøves
og trøstløs ei kan holde stand,
om frelsen synes fjern, dog nær
barmhjertigheten stadig er.

Det er en salig tilstand. Så lenge en sjel ennå ikke står på denne grunnen, men søker roen sin hos seg selv – om det så bare er i aller minste grad –, så lenge kan den ikke være lykkelig og rolig. Det finnes redelige sjeler som søker fred og ikke finner den. De bygger og bygger, men stadig blir det revet ned igjen. De blir utmattet og tæret ut av sorg, og de drives ynkelig hit og dit. De bygger stadig freden sin på seg selv, og der er det ingen fred.

Å, mine kjære, la oss da ikke søke hvile for våre sjeler noe annet sted enn i barmhjertigheten! Se, med den må vi begynne, med den må vi fortsette – slik

apostelen Paulus måtte la seg nøye med nåden, hvor langt han enn var kommet – og med den må vi slutte.

Men den som har funnet denne grunnen, har funnet noe stort, en kostelig perle. Se, det er denne saligheten profetene har gransket etter. Den gamle pakts husholdning åpenbarer ikke denne grunnen fullt ut. Riktignok ble denne barmhjertigheten forkynt og antydet: Ved ofrene kunngjorde Herren at han tilga synderen hans skyld. Men det var bare en skygge som pekte fram mot Kristus. Hvert år måtte en ofre igjen, og samvittighetene kunne ikke bli fullt ut stillet.

Hvor helt annerledes er det blitt ved Kristus! Kristus er død på korsets tre, han har utøst sitt blod og er gått inn i Det aller helligste, og nå roper hans blod om barmhjertighet hos Faderen. Nå som dette er fullført etter rettferdighetens krav, skal hver synder frimodig og dristig tre fram for nådetronen og påberope seg denne åpenbarte barmhjertigheten. Nå er det Guds vilje at ingen skal stå på noen annen grunn enn hans nådes grunn. Nå blir nåde og barmhjertighet forkynt for all skapningen i hele verden.

Men veien inn til denne nåden går riktignok gjennom retten. Rettsfølelsen sitter så dypt i mennesket at den ikke så snart lar ham finne hvile eller trenge igjennom. For to ting er dypt innskrevet i hjertet hans. Det ene er at han som synder er forbannet for Guds ansikt, fordi Gud hater synden. Selv om en synder ikke tror dette med forstanden, tror han det likevel i sin innerste samvittighet. For i den er denne sannheten innpreget og innskrevet: «Du er forbannet.» Den andre rettsfølelsen er at han er skyldig til å holde Guds lov.

Se, det koster Guds Ånd mye strev å føre disse to tankene inn i forsoningen – å tro at Kristus er blitt en forbannelse for oss, og å tro: «Du er skyldig til å være hellig» og samtidig skyve denne tanken over på Kristi hellighet og lydighet. Det koster mye undervisning før en synder lærer å finne sin rett i den rett som Kristus har skaffet til veie. (*Eller: å tro at Kristi hellighet og lydighet har den samme gyldighet for Gud som om jeg selv hadde vært hellig og lydig.*)

Men den som ikke holder opp med å be og rope om den sanne opplysning, han vil nok trenge igjennom fra retten til den barmhjertigheten som er åpenbart i Kristus. Å, da kan selv det mest avskyelige menneske bli hjulpet. Å, hvor salig kan en da hvile!

O søte venn, hvor det dog sjelen kveger,
som på sin egen vei kun trett seg går,
men nå til deg, til sjelelivet, når
og smaker nå ditt undersøte beger,
hvorved hver angst, hvorved all nød forgår,
og ånden vår en salig hvile får.

Å, jeg ønsker ingenting høyere enn at alle blant oss, både de som lever uten lov, og de som lever under loven, måtte komme til denne søte hvilen som Guds Sønn så surt har kjempet til seg og vunnet for oss. Det er målet for alle Den Hellige Ånds dragninger, og det er målet for alt det som hender oss i livet.

For gå en gang gjennom alt som har hendt deg, og du skal se at alt sammen har dette målet: at du skal få barmhjertighet over barmhjertighet og nåde over nåde fra Frelseren, fordi du er lønnen for hans blodige smerter. For det er du.

Å, Herre Jesus, før oss alle inn i det sanne livet! La oss finne den hvilen i deg alene som du har vunnet for oss ved din bitre lidelse og død! La oss leve av din barmhjertighet alene og finne hvile i den; ingen andre steder finner vi jo ro.

Å, før da alle sjeler blant oss til denne hvilen, også dem som ennå går omkring i denne verdens elendige vesen! For bare i deg, du våre sjelers hvilegrunn, kan vi finne hvile når vi ber om den. Å, du evige hvilegrunn for våre sjeler, samle oss alle til deg, før oss alle til deg, og oppfyll på hver enkelt av oss ditt ord: «Når jeg blir opphøyet fra jorden, skal jeg dra alle til meg!» (Joh 12,32). Amen.

Fastelavnssøndag: Ordet om korset

Luk 18,31–43

«Han tok de tolv til side og sa til dem: Se, vi går opp til Jerusalem, og alt som er skrevet av profetene om Menneskesønnen, skal oppfylles. For han skal overgis til hedningene og bli hånet og mishandlet og spyttet på. De skal hudstryke ham og slå ham i hjel. Og på den tredje dagen skal han stå opp.

Men de forsto ikke noe av dette, og dette ordet var skjult for dem, og de skjønte ikke det han sa. Og det skjedde da han kom nær til Jeriko, at en blind mann satt ved veien og tigget. Da han hørte at mye folk gikk forbi, spurte han hva dette var. De fortalte ham da at Jesus fra Nasaret gikk forbi. Og han ropte og sa: Jesus, du Davids sønn, miskunn deg over meg! De som gikk foran, truet ham at han skulle tie.

Men han ropte enda mye mer: Du Davids sønn, miskunn deg over meg! Da stanset Jesus og bød at de skulle føre den blinde til ham. Og da han var kommet nær, spurte han ham: Hva vil du jeg skal gjøre for deg? Han sa: Herre, at jeg må få synet igjen! Og Jesus sa til ham: Bli seende! Din tro har frelst deg. Og straks fikk han synet igjen. Han fulgte ham og lovet Gud. Og hele folkemengden som så dette, priste Gud.»

Frelseren var på sin siste reise til Jerusalem. Da tok han de tolv disiplene til side, forteller evangeliet vårt, og forkynte for dem, slik han også hadde gjort før, at den mest vanærende og smertefulle død ventet ham i Jerusalem, men at han på den tredje dagen skulle stå opp igjen.

Det er lett å skjønne hvorfor Herren Jesus forkynte sin lidelse på denne måten. Han ville forberede disiplene på den forferdelige tiden, gjøre dem fortrolige med tanken på den og hindre at denne onde timen skulle komme uventet over dem. Men det som står skrevet om disiplene, er påfallende: «Men de forsto ikke noe av dette, og dette ordet var skjult for dem, og de skjønte ikke det han sa.»

Hvor kom dette av? Var ikke ordene klare nok? En kan vel ikke uttrykke seg klarere enn Frelseren gjorde da han forkynte sin lidelse. Årsaken til at de ikke forsto Mesterens ord, lå hos dem selv: i de meningene, håpene og forestillingene de på forhånd hadde om Messias-riket. Tanken på Herrens lidelse og død på korset passet ikke inn i dem.

Slik holdt de Frelserens klare ord for en dunkel tale. De tenkte: Kanskje taler han i bilder og lignelser. Men de ville heller ikke be om nærmere forklaring,

fordi saken var ubehagelig og gikk dem imot. Så lot de Herrens tale gå forbi seg, uten å forstå den og uten å ville forstå den.

Slik går det ennå med ordet om korset. Mange er åpne fiender av det, mange bryr seg ikke om det, få fatter det. Dette vil vi se nærmere på, og med Guds hjelp vil jeg tale om de menneskene som ikke fatter ordet om korset, og om de menneskene som fatter det.

Bønn. Barmhjertige Frelser, miskunn deg over oss! Av naturen har vi kjødelige og verdslige øyne. Derfor har du i din dype fornedrelse ingen skikkelse og ingen skjønnhet for oss, slik vi er av naturen. Vi tar anstøt av ditt kors; naturen vår studser og forbanner det. Å, ta dekket bort fra ansiktet vårt og vis oss herligheten i ditt kors! For å se ditt kors' herlighet, det stiller hjertets tørst, det er liv og salighet. Amen!

I.

Med ordet om korset menes beretningen om Guds Sønns dype fornedrelse. I Getsemane, på Gabbata og på Golgata måtte han tåle de dypeste, mest vanærende og mest smertefulle lidelser på sitt hellige legeme og i sin sjel, til han til slutt døde naglet til korset for øynene på en stor folkemengde. Slik har han fullkomment sonet den syndige menneskehetens skyld og straff og vunnet syndenes forlatelse og evig liv for alle som tror på ham.

Katekismen vår uttrykker ordet om korset slik: «Jeg tror at Jesus Kristus, sann Gud og samtidig sant menneske, er min Herre, som har gjenløst meg, fortapte og fordømte menneske, kjøpt og vunnet meg fra alle synder, fra døden og djevelens makt, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige, dyrebare blod og med sin uskyldige lidelse og død, for at jeg skal være hans egen og leve under ham i hans rike og tjene ham i evig rettferdighet, uskyldighet og salighet.»

For atten hundre år siden levde det altså i Israels land en mann som samtidig var Guds enbårne Sønn, Skaperen av alle ting. I sitt trettitredje år har denne mannen villig overgitt seg i hendene på sine dødsfiender, enda hans menneskelige natur strittet sterkt imot. Han har latt seg binde av dem, anklage som en forbryter, slepe for den hedenske domstolen, håne og spytte på. Han har tålt at de slo ham i ansiktet. Han har tålt at de bandt ham til en påle og flerret hans hellige rygg med piskeslag.

På ham er det spådomsordet blitt oppfylt som sier: «Min rygg bød jeg fram til dem som slo, og mine kinner til dem som rykket meg i skjegget. Mitt ansikt skjulte jeg ikke for hån og spytt. … Derfor har jeg gjort mitt ansikt hardt som stein» (Jes 50,6–7). Deretter har han latt seg føre ut, slik en fører en vanlig morder eller røver ut til retterstedet. Der har han latt seg nagle til et tre på hender og føtter.

Slik har han hengt i seks timer mellom himmel og jord, i den aller ytterste forakt, naken, i den mest pinefulle tørst, i ubeskrivelige kvaler, i indre og ytre mørke, helt til han kunne rope: «Det er fullbrakt!» og oppga ånden.

Men alt dette har han tålt for å kunne forløse oss. «Sannelig, våre sykdommer har han tatt på seg, og våre piner har han båret. … Han ble såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger. Straffen lå på ham, for at vi skulle ha fred, og ved hans sår har vi fått legedom.» «Ham som ikke visste av synd, har

Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud» (Jes 53,4–5; 2 Kor 5,21).

Dette er ordet om korset. Hva er enklere enn denne beretningen og denne læren? Jeg tror hvert barn kan fatte den. Og hva er mer bemerkelsesverdig enn denne beretningen? Finnes det noe som mer fortjener å bli husket, enn budskapet om at vår Skaper og Gud er død på korset som en forbryter?

Skulle ikke hvert menneske lytte med den største spenning til en slik beretning? Skulle et menneske som hører den, kunne sove rolig før han har gått den til bunns og vet sikkert om den er sann eller et eventyr? Skulle ikke enhver bli rørt i sitt innerste og gripe til med begge hender når han får høre hvilken høy hensikt som lå skjult i at hans Skaper gikk veien gjennom lidelse og død?

En skulle sannelig tro det. Og slik ville det også være dersom forløsningen Frelseren har vunnet, var en jordisk forløsning. Tenk om det i dag kom en kunngjøring fra deres jordiske konge om at skattene deres og all gammel skatterestanse skulle ettergis dere. For en bevegelse ville ikke det skape blant oss! Hvordan ville ikke folk strømme sammen, hvor mange spørsmål og motspørsmål ville det ikke føre til, og hvordan ville en ikke prøve å komme til bunns i saken for ikke å bli lurt!

Nå gikk det for lenge siden ut en kunngjøring fra kongenes Konge som lover at all syndeskyld skal ettergis. Denne kunngjøringen er underskrevet med Guds Sønns blod og beseglet med en ed (Hebr 6,16–17). Men se: De fleste hører helt likegyldig på forkynnelsen av denne Guds vilje. Få akter på den, og av disse få gjør de fleste det med skjult eller åpen uvilje, anstøt og fiendskap.

Hvor kommer det av? Jeg vil si dere det kort. Ordet om korset er gjenfødelsens ord – grunnen, sæden, kjernen og roten til gjenfødelsen. Kristus, den korsfestede, er midtpunktet for det nye livet, for livet av Gud. Fra dette midtpunktet går alle bevegelser og rørelser i det åndelige livet ut, og alt fører tilbake dit. Han er den egentlige gjenstanden for troen, kjærligheten og håpet, den evige kilden som de alle tre øser av.

Den som forkynner Kristi kors, åpenbarer derfor nettopp dermed det høyeste og dypeste, det mest skjulte, selve vesenet i Guds rike. Hvordan skulle da et menneske som er kjødelig sinnet, kunne glede seg over dette? Nei, hvert ugjenfødt menneske har i bunnen av hjertet en motvilje mot det, enten han vil tro det eller ikke. For «kjødet begjærer imot Ånden» (Gal 5,17).

Se på apostlene i evangeliet vårt i dag! Frelseren forkynte dem bare sin lidelse og død, ikke hensikten med lidelsen – den ville de slett ikke ha fattet noe av. Likevel forsto de det ikke. Hvorfor? Fordi de ikke kunne tenke seg en Messias som led og døde. De elsket Frelseren, de trodde på ham som Guds Sønn, og de fulgte ham. Men grunntrekket i det bildet de hadde av Frelseren, var herredømme og herlighet. Og fordi de tenkte seg dette herredømmet og denne herligheten på en kjødelig måte, passet ikke hån, spott, hudstrykning og korsfestelse inn i det.

Forestillingene deres var ennå trange, kjødelige og jordiske. De var nok fromme, men ennå ikke omvendte mennesker. Først Mesterens lidelse og død måtte hjelpe dem til gjenfødelsen. Men «uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike», sier vår Herre (Joh 3,3). Derfor kunne de ikke se den høyeste her-

ligheten i Guds rike, den som åpenbarte seg i Guds Sønns dypeste fornedrelse. Derfor forsto de ingenting av det, men snublet over det og tok anstøt av det.

Riktignok finnes det i våre dager mange lærere som nesten ikke kan snakke om annet enn jødiske fordommer. De legger hele skylden for disiplenes misforståelse på disse jødiske fordommene, som om ordet om korset fant langt lettere vei til hjertene i våre såkalt mer opplyste og fordomsfrie dager enn den gang.

Men de tar sterkt feil. «Det naturlige menneske», sier Paulus, «tar ikke imot det som hører Guds Ånd til. For det er en dårskap for ham, og han kan ikke kjenne det, det kan bare bedømmes på åndelig vis» (1 Kor 2,14).[1] Og dette naturlige, ugjenfødte mennesket er i vår tid det samme som den gang.

En Gud og Frelser som lider og dør, er noe fremmed for den naturlige fornuften, noe motbydelig, noe eventyraktig. Det finnes et skjult fiendskap mot denne læren i menneskehjertet, og ingenting kan verne mot det: ikke klokskap, ikke opplysning, ikke vitenskap, ikke godmodighet, heller ikke naturlig fromhet.

Ordet om korset forblir en anstøtsstein for hvert naturlig menneske. Det er, som apostelen selv innrømmer (1 Kor 1,23), en dårskap for den naturlige fornuften; det finner ikke rom hos det kjødelige mennesket. Ja, om noen så gjorde seg umak med å tvinge denne læren inn i hodet og hjertet sitt, ville han ikke lykkes, som en salme sier:

> Det er den ting en studser på: Den synes først for lett for små; som mann en grubler seg vill da og går tidt uten tro herfra.

Slik har det vært alt fra de første tider. «Vi forkynner», sier Paulus, «Kristus korsfestet, for jøder et anstøt og for hedninger en dårskap» (1 Kor 1,23). Det ville være lett for meg, kjære tilhørere, å vise dere fra hele Kristi kirkes historie hvordan det ubøyde menneskesinnet helt fra begynnelsen av har tatt anstøt nettopp av denne læren og særlig prøvd å forvrenge og tilintetgjøre den. Jeg kunne vise hvordan menneskelig kløkt fra første stund har strevd for å fjerne det som synes å være dårskap i denne læren, og hvordan det alltid bare kunne skje på sannhetens bekostning.

Men vi trenger ikke gå så langt tilbake i historien for å oppdage denne motviljen hos mennesket mot ordet om korset. Den er jo blitt åpenbar nok i vår tid. Se på de store vismennene og fornuftsåndene som i denne tiden har stilt seg fram som de rette lysbringerne, og som har talt og ennå taler om ikke annet enn opplysning og om å utrydde den gamle overtroen. Hva har disse Kristi fiender særlig siktet mot? De har villet undergrave og utrydde ordet om korset.

At det finnes en Gud, at han lønner dem som søker ham, at det finnes et annet liv, at vi har plikt til å følge samvittigheten, at Kristi lære, hans sedelære, er uforlignelig skjønn og så videre – det vil de ikke direkte rive ned.

Men at han ved sin lidelse og død har forsonet oss med Gud, det støter dem og vekker harmen deres. Denne foreldede, ufornuftige, gudsbespottelige læren – slik skammer de seg ikke over å kalle ordet om korset – denne jødiske fabelen er utålelig, sier de. En jødisk fabel kaller de læren om forsoningen, enda det er åpenbart at jødene fra begynnelsen av har tatt og ennå tar det største anstøt av denne læren.

[1] NB: «et sjelelig menneske». Hofacker bygger videre på uttrykket «det naturlige menneske».

Å, kjære tilhørere! I vår siste, sørgelige tid har fiendskapet mot Kristi kors særlig brutt fram. Hva er det elendige pratet om dyd, som oversvømmer hele verden som en strøm? Hva er all ros av menneskenaturens adel, verdighet og fortreffelighet, som de stolte synderne i vår tid driver til det ytterste? Hva er det annet enn fiendskap mot Kristi kors?

Og hva med de frihetene folk tar seg i troens ting, når mang en flikker sammen sin egen religion av sine ufullkomne innfall og så kaller disse par innfallene sine for «anskuelser» med stor viktighet? Hva er dette annet enn fiendskap og opprør mot Kristi kors? Det kommer fra mennesker som ikke vil ydmyke seg under den Guds visdom som er blitt åpenbart i Guds Sønns kors.

La bare et ord falle blant disse selvkloke menneskene om at du tror på kraften i Jesu blod og sår. Med hvilken stolt hån vil de ikke avvise ordene dine! Hvordan vil de ikke forakte deg som en stakkars tosk! Men dette er egentlig ikke noe å undre seg over. Hedningene har fra gammel tid fnyst, og de kjødelige menneskene har talt tomme ord mot Herren og hans salvede (Sal 2,1–2).

Jo lenger menneskene går i overdådighet, i å dyrke fram alt det verdensånden kaster seg over, i øynenes lyst, i kjødets lyst og i et hovmodig liv, desto mer motbydelig må ordet om korset bli for dem. For Kristi kors' fiender er, som apostelen sier, de som har buken til gud, de jordisk sinnede (Fil 3,18–19).

Det er helt naturlig, og slik har det vært fra begynnelsen av: Mennesker som vil ha sitt gode i dette livet, stolte syndere som ikke vil gjøre bot, finner slett ingen glede i Frelseren, og aller minst i ordet om korset. Og ulysten deres må stige desto høyere jo dypere de synker ned i verdslig sinn og hovmod.

Men hva skal vi si når mennesker som med alvor søker Guds rike og hans rettferdighet, mennesker som gjerne vil redde sin sjel og berge den som et seiersbytte, likevel forakter ordet om korset i dets enkelhet og – i god mening eller med all slags spissfindigheter – forvandler det til en trøstesløs lære om å fornekte seg selv, der evangeliet om syndenes forlatelse blir gjort til en lov om helliggjørelse og ikke noe mer. Så vanlig som denne villfarelsen er i vår tid, like tydelig vitner den om menneskehjertets uvilje og ulyst overfor ordet om korset.

Når jeg nå ser på dere, kjære tilhørere, kan det nok synes som om det jeg hittil har sagt om menneskehjertets fiendskap mot ordet om korset, ikke stemmer helt. De fleste blant oss er jo ennå uomvendte – det vil dere selv innrømme, i alle fall er det min overbevisning. Men se: Ordet om korset blir flittig forkynt for dere, og likevel viser dere ingen særlig uvilje mot det; ja, mange finner glede i det. Hvordan kan dette forklares?

Det er lett å forklare. For det første kan en spørre om det virkelig er så helt sikkert at ingen her opplever denne forkynnelsen om Kristus, den korsfestede, som en dårskap eller et anstøt. Jeg tror det motsatte. Hvor mange blant oss har vel ikke allerede sukket eller knurret i hjertet over dette stadige kallet til bot og omvendelse ved troen på Jesus, den korsfestede og oppstandne!

Men sett at det ikke var slik. Da må en videre spørre om mange blant oss i det hele tatt ennå har hørt ordet om korset. Nå ja, med ørene har dere vel hørt det. Men jeg mener: Har det også trengt inn i hjertet deres – eller i det minste inn i forstanden – og er det blitt noe dere tenker over? Synden og det jordiske sinnet

gjør mennesket svært sløvt og hardt. De viktigste og skarpeste sannhetene preller av på hjertet som en pil mot en klippe.

Eller sannhetene gjør ikke noe inntrykk, men en ser kanskje likevel på dem med velbehag, fordi en er vant til dem fra ungdommen av og finner den rene kristne læren i dem. Ja, på denne måten kan en til og med finne en sann glede i ordet om korset uten at hjertets dyp vet noe om det. Det er som Frelseren har sagt: Guds ord faller her og der på klippegrunn, der det vokser fort opp, men ikke har rot.

Å, mine kjære tilhørere! Så lenge dere går fram i kristendommen etter den ferd som fedrene har overlevert dere (1 Pet 1,18), eller nøyer dere med en overfladisk, sanselig glede i evangeliet, vil nok ikke den ulysten mot ordet om korset som ligger i hjertet deres, bli åpenbar.

Men la bare hjertets dyp bli beveget. La en lysstråle falle ned i det – en anelse om at dersom beretningen om Frelseren er riktig, har dere plikt til ikke lenger å leve for dere selv, men for ham som er død og oppstanden for dere. Da vil hjertets dyp snart komme i opprør, og motviljen som ligger der mot ordet om korset, vil komme for dagen.

Det kan jo ikke være annerledes. La oss tenke oss et fromt menneske som ikke er omvendt. For det finnes mange fromme mennesker som ikke er omvendt; det ser vi også av apostlenes eksempel. Hva består gudsforholdet til et slikt fromt menneske i? Hvilke tanker har han om Frelseren, om Gud og om vårt forhold til ham?

Jo frommere en slik person er, desto større tanker gjør han seg om Frelseren. Desto mer prøver han å fjerne all menneskelig svakhet fra Frelseren og forme bildet av ham etter de begrepene om fullkommenhet han har dannet seg. Hos Guds Sønn vil han se guddommelig herlighet og ingen menneskelig ufullkommenhet – og det desto mer jo større ærefrykt han har for ham.

Hvor anstøtelig må det da ikke være for et slikt menneske å se den menneskelige svakheten som møter ham i bildet av Herren Jesus, særlig i lidelseshistorien hans? Når han leser at Jesus fast bestemt vendte sitt ansikt mot Jerusalem for å gå dit (Luk 9,51), enda han visste at den vanærende døden på korset ventet ham der, gleder han seg over Frelserens troesmot. For han ønsker altfor gjerne å gjøre ham til en helt.

Men når han hører at Herrens sjel allerede ved inntoget i Jerusalem var svært bedrøvet, fordi to tanker kjempet i ham – ønsket om å bli spart for lidelsen og ønsket om at Faderen skulle bli herliggjort (Joh 12,27–28) – da er allerede dette anstøtelig for ham.

Og når han til slutt ser hvordan Frelseren i Getsemane begynner å skjelve og beve, hvordan han blir overveldet av redsel for døden, hvordan han kaster seg i støvet for Faderen og ber så inderlig om at kalken må tas fra ham – da er dette et utålelig syn for ham. Da heter det: «Vi så ham, men han hadde ikke et utseende så vi kunne ha vår lyst i ham» (Jes 53,2).

Slik er det også med de andre forestillingene om Gud som en har i denne uomvendte tilstanden: ordet om korset motsier dem. Fromme, men uomvendte folk tenker seg mennesket som en ufullkommen, svak skapning. De forutsetter

gjerne en god vilje hos seg selv. Syndene og feilene sine ser de på som svakheter ved naturen, som sykdommer, men ikke som synder mot Gud. Selv om de godtar at det finnes en syndig fordervelse hos mennesket, tror de likevel ikke at de er forgiftet helt og fullt, fra roten av, i sine innerste drifter og tilbøyeligheter.

Men ordet om korset gjør alle mennesker til ugudelige syndere, til majestetsforbrytere, og skjærer rett og slett bort all ros for dyd eller god vilje. Å, for en bitter medisin dette er!

Fromme, men uomvendte mennesker tenker om sitt forhold til Gud omtrent slik: Der oppe i himmelen er Gud eller Frelseren. Når jeg holder hans bud, når jeg er riktig trofast, når jeg lar meg rense fra all udyd, når jeg fornekter verden og det som er i verden, når jeg tenker, taler og handler gudfryktig, da gjør han meg salig. Dette er den høyeste toppen den naturlige fornuften kan nå i gudsforholdet; for et menneske må allerede være riktig fromt for å ha slike grunnsetninger.

Men ordet om korset sier noe helt annet. Det sier: «Kristus Jesus kom til verden for å frelse syndere» (1 Tim 1,15). For det formålet døde han som en forbannelse på korsets tre. Når nå en ugudelig synder – og det er alle mennesker – tror dette, blir han salig ved denne troen, ene og alene for Kristi skyld. Se, det er en helt annen religion enn fornuftsreligionen. Har en den første, kan en åpenbart ikke gripe den andre; ja, den andre må da fremstå som en dårskap.

Derfor uttalte alt Celsus, en fiende av Kristus som levde i det tredje århundre, seg slik om evangeliet: «Ved de gamle gudetjenestene het det: Den som har rene hender og en uplettet samvittighet, han komme hit! Men i kristendommen heter det: Den som har urene hender og en tilsølt samvittighet, den som er et barn og en tosk, han tre fram, han er velkommen.» Det han altså la evangeliet til last, var at det gjør syndere salige.

Den hovmodige fariseerånden som bor i alle mennesker slik de er av naturen, ville nok heller ha en himmel full av oppblåste helgener og hedersmenn. At de ugudelige skal bli rettferdige ved Lammets blod, synes den er dumt og skammelig. Men Gud bryr seg ikke om de stolte fornuftsåndenes dommer. Da verden ved sin visdom ikke kjente Gud i hans visdom, fant Gud for godt å frelse dem som tror, ved forkynnelsens dårskap (1 Kor 1,21). Og ved det blir det stående i all evighet.

Gud rådførte seg ikke med de hovmodige helgenene da han ordnet forløsningen av den syndige menneskeheten. Han rådfører seg heller ikke med dem nå, og han lar seg heller ikke rette på av dem. «Han som troner i himmelen, ler. Herren spotter dem» (Sal 2,4). Etter sin frie, gode vilje gjør han de umyndige og enfoldige, de som strever og bærer tunge byrder, syndere og ugudelige, salige for Kristi skyld, om så fariseerne skulle sprekke av harme.

> Det ord som vi på korsets tre i blodrubiner stråle ser, det er: Her henger allmakts Gud, for oss han tømmer kalken ut. Naturen studser i sin harm, men Herren løfter streng sin arm: Så sant jeg lever, sier han, som Amen ene si kan, som ord og gjerning ufeilbar i samme nu alt rede har, og som ei angrer det han finner best: «Min Sønn, min Sønn er nå yppersteprest.»

Og ved det skal det bli.

II.

Hvem er det da som kan fatte ordet om korset? Bare de som opplever at hele den religionen de selv har bygd, styrter sammen over hodet på dem, fatter ordet om korset. Det er mennesker som har mistet håpet om alt godt hos seg selv og om sin egen rettferdighet, mennesker som har sett ethvert annet håp, enhver annen trøst og enhver annen støtte svikte, og som står forlatte og nakne. Slike mennesker kan fatte ordet om korset, forstå det og ta det inn i sitt innerste. For dem blir det ordet om det evige liv.

Dette ser vi best av disiplenes eksempel. De samme mennene som etter evangeliet vårt slett ikke forsto Frelserens ord om hans lidelse, død og oppstandelse, ga et kvart år senere, på pinsefesten, et kraftig vitnesbyrd om Jesu Kristi død og oppstandelse. Den korsfestede og oppstandne Messias var hovedgjenstanden for deres kjærlighet, deres tro, deres håp og deres lengsel. Han var drivkraften bak det de gjorde og det de sa. I ham levde, rørte og var de; han var deres alt.

Hvordan er denne store forandringen kommet i stand hos dem? Dere sier: ved Den Hellige Ånd. Ja visst, ved Den Hellige Ånd. Men denne Ånden hadde ikke kunnet fylle hjertene deres hvis ikke veien først var blitt beredt for ham. Hvordan gikk det så til? Jeg vil si dere det kort.

Det Frelseren i evangeliet vårt i dag hadde forutsagt om den utgangen han skulle fullbyrde i Jerusalem, gikk bokstavelig i oppfyllelse. Han ble overgitt til hedningene, hånet, mishandlet, spyttet på, hudstrøket og slått i hjel, og på den tredje dagen sto han opp igjen. Å, en hard tid for de gode disiplene! Da ble det oppfylt som Frelseren hadde sagt til dem: «Dere skal gråte og klage, men verden skal glede seg. Dere skal ha smerte» (Joh 16,20).

Deres skjønneste håp ble gjort til skamme. Alle deres tidligere forestillinger om Messias-riket falt sammen. Hele grunnvollen for troen deres vaklet. Det var en lutringstid for dem, da de så sin elskede Mester overgitt til fiendenes vilje, ja, til døden. Det var en tid med fødselssmerter, slik Mesteren hadde forkynt dem (Joh 16,21). En ny grunnvoll skulle legges; derfor måtte det gamle gå til grunne.

«Vi håpet at han var den som skulle forløse Israel», sa de to disiplene som gikk til Emmaus, «for han var en profet, mektig i gjerning og ord for Gud og hele folket, og nå har våre yppersteprester og rådsherrer overgitt ham til dødsdom og korsfestet ham.» «Men så har også noen av våre kvinner forferdet oss. Tidlig i dag morges var de ute ved graven, men de fant ikke hans legeme. Så kom de og fortalte at de hadde sett et syn av engler som sa at han lever» (Luk 24,19–23).

En hører på ordene deres at grunnen håpet deres tidligere hvilte på, var revet bort, uten at noen ny var kommet i stedet. De var helt forvirret og rådville og famlet omkring i mørket. Så langt måtte det komme med disiplene.

Kjære tilhørere! Nå var de mottakelige for ordet om korset. For da Frelseren så sa til dem: «Måtte ikke Messias lide dette og så gå inn til sin herlighet?» og begynte fra Moses og fra alle profetene og forklarte for dem i alle Skriftene det som er skrevet om ham (Luk 24,26–27), hvordan gikk det da? Forsto de det heller ikke da? Var denne talen igjen dunkel for dem? Nei! «Brant ikke vårt hjerte i oss», sa de etterpå, «da han talte til oss på veien og åpnet Skriftene for oss!» (Luk 24,32). Se, for en forandring!

Og slik er det ennå. Et menneske har hittil speilet seg i sin gode vandel, og så gjør han den store oppdagelsen at han er en utakknemlig forakter av nåden, som fortjener fordømmelse. Et annet har hittil stolt på sin kjærlighet til Skaperen, og så finner han ut at han slett ikke har kjent sin Skaper og i grunnen bare har elsket seg selv. Et tredje har hittil satt sin lit til sin innsikt i kristendommen, og så oppdager han at han er en uverdig hykler som med all sin viten likevel ikke vet noe riktig.

Kort sagt: Når spørsmålet blir levende for et menneske: «Hva kan et menneske gi for å forløse sin sjel?» – og han verken hos seg selv eller i hele den vide verden finner noen løsepenge – da, kjære tilhørere, da er tiden kommet til å ta imot ordet om korset.[2]

Men skal et menneske ikke lenger ta anstøt av ordet om korset, men bestemme seg for å kaste seg i armene på den blodige nåden, da må han være dypt nedtrykt, han må være riktig håpløs, han må være riktig ugudelig i sine egne øyne, han må slett ikke vite noen annen utvei. Så lenge han ennå bare kan ane en liten utvei, gjør han det aldri.

Men når skipbruddet hans er så stort at han slett ikke ser noe lenger som han kan berge seg på, når det ikke lenger er så mye som et bord eller et lite trestykke i nærheten som han kan gripe, da bestemmer han seg endelig for å gripe korsets foraktede tre. Han er glad om han ennå kan få tak i det, og svømmer med det trygt og velberget i land, til fedrelandet.

Kjære tilhørere! Denne forandringen i tankene våre, denne åndelige konkursen, kan vi ikke bli spart for dersom vi skal bli salige. Ordet om korset er en ny vin som en ikke kan fylle på gamle skinnsekker; ellers revner sekkene, og vinen spilles (Matt 9,17). Med våre fromme ønsker og våre gode meninger, som kommer av kjødet, kan vi ikke oppnå Guds rike. Slik forblir vi fiender av Kristi kors.

Det gamle må styrte sammen, ellers kan det nye ikke få plass. Vår fromhet, vår ærlighet, vår dyd, all vår ros må bli til skamme. Som ugudelige, som uvitende, som blinde, som dårer, som fordømmelsens barn må vi lære å kjenne oss – og det er vi jo også.

> Men den som både savner nåde og sin nakenhet erkjenner, blir ved dette ord Guds venner.

Å, om Herren snart ville la denne salige tiden gå opp for oss alle! Å, om avgudene snart måtte vike, så Jesus alene kunne være Gud! Å, om våre dype sjelesår ble åpenbare for oss, så de kunne bli helbredet ved Lammets sår! Skynd deg, Herre, og hjelp oss til livet! Amen.

[2] NB: «For hva kan vel et menneske gi til vederlag for sin sjel?» (Mark 8,37). Hofacker bygger på ordlyden «forløse» og «løsepenge».

Første søndag i fasten: Den yppersteprestlige bønn

Joh 17,1–26

«Dette talte Jesus, og han løftet sine øyne mot himmelen og sa: Far, timen er kommet. Herliggjør din Sønn for at din Sønn kan herliggjøre deg, likesom du har gitt ham makt over alt kjød, for at han skal gi evig liv til alle dem som du har gitt ham. Og dette er det evige liv, at de kjenner deg, den eneste sanne Gud, og ham du utsendte, Jesus Kristus. Jeg har herliggjort deg på jorden idet jeg har fullført den gjerning som du har gitt meg å gjøre.

Og nå, herliggjør du meg, Far, hos deg selv med den herlighet jeg hadde hos deg før verden ble til! Jeg har åpenbart ditt navn for de menneskene du ga meg av verden. De var dine, og du ga dem til meg, og de har holdt fast på ditt ord. Nå vet de at alt det du har gitt meg, er fra deg. For de ordene som du ga meg, har jeg gitt dem. Og de har tatt imot dem og kjent i sannhet at jeg er utgått fra deg.

Og de har trodd at du har utsendt meg. Jeg ber for dem. Jeg ber ikke for verden, men for dem som du har gitt meg, for de er dine. Alt mitt er ditt, og ditt er mitt. Og jeg er herliggjort i dem. Og jeg er ikke lenger i verden, men disse er i verden, og jeg kommer til deg. Hellige Far! Bevar dem i ditt navn, som du har gitt meg, for at de kan være ett, likesom vi er ett.

Da jeg var hos dem, bevarte jeg dem i ditt navn, som du har gitt meg. Jeg voktet dem, og ingen av dem gikk fortapt, uten fortapelsens sønn – for at Skriften skulle bli oppfylt. Men nå kommer jeg til deg. Og dette taler jeg i verden for at de skal ha min glede fullkommen i seg. Jeg har gitt dem ditt ord.

Og verden har hatet dem fordi de ikke er av verden, likesom jeg ikke er av verden. Jeg ber ikke om at du skal ta dem ut av verden, men at du skal bevare dem fra det onde. De er ikke av verden, likesom jeg ikke er av verden. Hellige dem i sannheten! Ditt ord er sannhet. Likesom du har utsendt meg til verden, har også jeg utsendt dem til verden.

Og jeg helliger meg for dem, for at også de skal være helliget i sannhet. Jeg ber ikke bare for disse, men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg, at de alle må være ett, likesom du, Far, i meg, og jeg i deg – at også de må være ett i oss, for at verden skal tro at du har utsendt meg.

Og den herlighet som du har gitt meg, har jeg gitt dem, for at de skal være ett, likesom vi er ett, jeg i dem og du i meg, for at de fullkomment skal være gjort til

ett, for at verden kan kjenne at du har utsendt meg og elsket dem, likesom du har elsket meg.

Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet, som du har gitt meg, fordi du elsket meg før verdens grunnvoll ble lagt. Rettferdige Far! Verden har ikke kjent deg, men jeg har kjent deg. Og disse har erkjent at du har utsendt meg. Og jeg har kunngjort ditt navn for dem, og skal fortsatt kunngjøre det, for at den kjærlighet som du elsket meg med, skal være i dem, og jeg i dem.»

Det er ingen lett sak å preke over dagens evangelium. Det er ikke fordi ordene er vanskelige å forstå. Tvert imot er de svært klare og enkle. Men meningen i dem er så dyp at vi aldri kan uttømme den med våre tanker og ord. Den salige biskop Albrecht Bengel har sagt om dette syttende kapitlet i Johannesevangeliet at det ikke finnes noe avsnitt i hele Den hellige skrift som er så klart og lett å forstå etter ordene, og likevel så dypt etter meningen.

I dette kapitlet taler Sønnen med Faderen. Han står ved slutten av sin virksomhet på jorden og går inn i sin siste kamp, i lidelse og død. Da øser han ut sitt hjerte for Faderen og åpenbarer sine innerste tanker. Han taler om det salige og evige kjærlighetsforholdet mellom seg og Faderen. Alt dette går langt over det vi kan fatte, for forstanden vår er begrenset og i tillegg svekket av synden.

Denne yppersteprestlige bønnen til Jesus, som en pleier å kalle den, må vi derfor bare tale om med den dypeste ærefrykt og med en dyp erkjennelse av at vi er begrensede og syndige. Hvor uskikket er ikke vi, som er støv og aske, til å fatte og forklare så høye og hellige ord, og til å tale om dem med våre syndige lepper!

Men hvor uskikket vi enn er, er det likevel tillatt for oss, bare det ikke skjer i en oppblåst, men i en ydmyk ånd. Og slik våger jeg også denne gangen å ta Jesu yppersteprestlige bønn opp til betraktning.

Bønnen har tre deler. I den første, vers 1–6, ber Sønnen Faderen om sin egen herliggjørelse. I den andre, vers 6–19, ber han for disiplene sine, og i den tredje, vers 20–26, for hele sin kommende menighet. Vi skal altså se på den yppersteprestlige bønnen slik Sønnen har bedt først for seg selv, så for disiplene sine og til sist for hele sin kommende menighet.

Du store yppersteprest! Vi kan slett ikke forstå helt de ordene du talte til Faderen i din siste natt. Men om du bare gir oss en svak følelse av dem i hjertet, er det allerede noe av det evige liv! Amen.

I.

«Far!» Slik begynner Jesus sin yppersteprestlige bønn, med øynene løftet mot himmelen. Det var ikke første gang, kjære tilhørere, at Frelseren så opp til himmelens og jordens Herre og tiltalte ham så ærbødig og barnlig. Allerede det første ordet vi leser av ham i evangeliet, viser hvor klart han fra tidlig ungdom visste at han stod i et særegent forhold til Faderen som hans Sønn. Da han var tolv år, sa han nemlig til foreldrene sine, som hadde lett etter ham i tre dager og endelig funnet ham i templet: «Jeg må være i min Fars hus» (Luk 2,49).

Og denne bevisstheten fulgte ham gjennom hele livet. Å, hva må ikke ofte ha foregått mellom ham og Faderen mens han vandret her nede! I barndommen

og ungdommen i Nasaret, siden i gjerningen hans, men særlig ved dåpen og i ørkenen, før og ved så mange anledninger der han herliggjorde Faderen med ord og gjerning (Joh 11,41–42), og i så mange stille samtaler med ham om natten!

Det var ikke første gang han vendte seg til Gud med dette ordet. Men nå var han ved slutten av sin gjerning på jorden, like før sin siste dødslidelse. Hvem kan vel føle fullt ut hva som talte i hjertet hans da han løftet øynene og sa: «Far!»

«Far, timen er kommet. Herliggjør din Sønn for at din Sønn kan herliggjøre deg.» Frelseren stod nå ved slutten av sin virksomhet på jorden. Løpet hans gjennom trettitre år var fullført. I tretti år skulle han leve i det skjulte, og de særegne fristelsene som måtte trenge på ham i den stillingen, hadde han overvunnet; de lå bak ham. Læregjerningen hans var slutt. Alt det Faderen hadde befalt ham å gjøre, tale eller lide, hadde han fullført til minste detalj.

Med stor frimodighet kunne han si til Faderen: «Jeg har herliggjort deg på jorden idet jeg har fullført den gjerning som du har gitt meg å gjøre.» Bare noen få, men visselig forferdelige lidelsestimer gjenstod, så var dagene i hans kjød og fornedrelse forbi. Derfor sier han så tillitsfullt: «Timen er kommet. Herliggjør din Sønn.»

Riktignok hadde Faderen herliggjort ham på mange måter også mens han var i fornedrelsen. For synderes skyld hadde Faderen hyllet Sønnen inn i den dypeste ringhet, men han lot alltid mektige spor og vitnesbyrd om herlighet følge med. Da Frelseren ble født i Betlehem, hvor fattig og ringe gikk det ikke for seg!

I en stall ble han født, i en krybbe ble han lagt, han som hele jordens krets, ja, alle himlers himler ikke kan fatte og romme. Men mens den dypeste fattigdom hersket der han ble født, se, da ble Guds herlighet åpenbart ute på marken, og de himmelske hærskarene feiret med lovsang at Guds Sønn var blitt menneske.

Slik var det gjennom hele Frelserens liv. Overalt gikk herlighet og ringhet side om side. Ja, også da Sønnen stod på det laveste trinnet i sin fornedrelse, da han hang på korset som en forbannet, forlatt av Gud og mennesker, ga Faderen ham fremdeles vitnesbyrd. Solen ble formørket, jorden skalv, klippene revnet, gravene åpnet seg, forhenget revnet, og hele naturen var i heftig opprør. Alt viste at livets fyrste bøyde sitt hode i døden, slik også den hedenske offiseren dypt erkjente.

Faderen hadde allerede herliggjort Sønnen mens han var i fornedrelsen. Men nå ber Sønnen Faderen om en videre og høyere herliggjørelse, nemlig hos Faderen selv. Han sier: «Og nå, herliggjør du meg, Far, hos deg selv med den herlighet jeg hadde hos deg før verden ble til!»

Å, mine kjære tilhørere, hør disse mektige ordene! Sønnen taler dem til Faderens hjerte som noe de begge kjenner, og som er avgjort mellom dem: Før verden ble til, hadde jeg herlighet hos deg.

Før verden ble til, før fjellene ble født og jorden og jorderike ble formet, før det fantes noen tid – da det ennå ikke fantes noen kjerub eller seraf, og heller ikke de fire høyeste livsvesenene som står ved Guds trone, fulle av øyne innvendig og utvendig (Åp 4,6–7), og skuer Guds hellighet med utildekket ansikt – da den Evige var alene, da var Sønnen hos ham og hadde herlighet hos ham.

Hvem kan begripe dette? Hvem kan uttømme dette guddomsdypet? Hvor er – jeg vil ikke si det mennesket, men den engelen – som kunne tenke ut denne uendelige tanken: Sønnen hadde herlighet hos Faderen før verden ble til? Men selv om dette er altfor høyt for vår svake og begrensede forstand, ligger nettopp her den evige, uforanderlige grunnvollen for vår frelse.

Der borte i Faderens skjød, før verdens grunnvoll ble lagt, har det foregått – og om jeg, fattige støv, tør si det slik: der ble det avtalt mellom Faderen og Sønnen – det som i tidens fylde har skjedd til vår salighet. Før verdens grunnvoll ble lagt, bestemte Sønnen seg for å forlate Faderens herlighet og bli et menneske, ja, en tjener, ja, for å dø på korset, så syndens sår kunne leges igjen.

Satan var ennå ikke skapt, enda mindre falt. Adam var ennå ikke skapt, enda mindre falt. Ingen synder vandret ennå på jorden, og jorden selv var ennå ikke til. Det fantes ingen synd, for det fantes ingen skapning som kunne synde. Døden var ennå ikke til, for hvem skulle ha kunnet dø? Allerede da ble planen for forløsningen lagt i Guddommens evige råd.

Da var det allerede bestemt hvordan synden skulle tas bort og døden gjøres til intet, hvordan Sønnen skulle knuse slangens hode og vinne makt over alt kjød, så han kunne gi det evige liv til alle dem som Faderen har gitt ham.

Og da tidens fylde kom, ble denne evige planen også utført. Sønnen ble et menneske og ble i sin ferd funnet som et menneske. Han underkastet seg alt som gjør livet tungt for syndere, for støvets barn. Trettitre år levde han dette fattige livet, og vandringen hans var tyngre og fullere av fristelser enn noen synders vandring er. Han bar all den motgang som stormet inn på ham på grunn av synderes synd og Satans forbitrelse, og likevel ble han i den reneste lydighet og den reneste kjærlighet til sin Far.

Alt dette lå nå bak ham. I troens profetiske blikk lå også hans siste tunge dødslidelse så å si bak ham. Da lengter han inderlig bort fra dette jordiske, timelige livet, tilbake til sin opprinnelige herlighet, og sier: Jeg har utrettet alt etter ditt velbehag; derfor er det nå tid at du herliggjør din Sønn.

Men hvorfor ber Sønnen Faderen om å bli herliggjort? Bare for sin egen skyld, for å bli fri fra et liv fullt av kamp og strid? Nei! Det var ikke hovedsaken for ham. «For at din Sønn kan herliggjøre deg» – det var det sjelen hans tørstet etter. Det var hans viktigste og høyeste anliggende i dagene i kjødet, ja, det er fremdeles hans fremste anliggende, at Faderen må bli herliggjort.

Men hvordan blir Faderen herliggjort? I Sønnen. Når Sønnen gir syndere det evige liv, som består i at de kjenner Faderen og Sønnen, da blir Faderen herliggjort. Da blir den uendelige kjærligheten han har elsket verden med, og den uuttømmelige rikdommen i hans evige barmhjertighet, ja, da blir hele hans hjerte åpenbart og satt i det klareste lys. Det er egentlig derfor Sønnen ber om å bli herliggjort: for at han kan vise sin makt over alt kjød, gjøre sine fattige brødre salige, skjenke dem nåde og gi dem sin Ånd i hjertet, den Ånd som roper: «Abba, Far!»

Å, mine kjære tilhørere, hvor ringe og svake er ikke ordene jeg taler om disse store ting med! Men tenk over Sønnens egne ord, i stillhet og med inderlige sukk om Den Hellige Ånd. For disse ordene må fattes i en stille ånd som tenker

over dem. Her kan vi kaste et blikk inn i det evige og salige kjærlighetsforholdet mellom Faderen og Sønnen. Her kan vi se hvordan vår forløsning og den evige grunnvollen for vår salighet ligger i dette kjærlighetsforholdet.

Her kan vi kaste et blikk inn i Faderens hjerte, han som ikke sparte sin enbårne Sønn, men ga ham for oss alle. Vi kan se inn i hvor stort dette «så» er, som Frelseren uttalte med ordene: «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne.» Her kan vi også kaste et blikk inn i Sønnens hjerte, det lydige hjertet som var helt hengitt til Faderen og brant for synderes frelse.

Ingen kan si hva som ligger i disse ordene. Det er avgrunner i dem, hele evigheter fulle av guddomstanker, hemmeligheter som englene lengter etter å skue inn i (1 Pet 1,12), men som Gud ved sin Ånd åpenbarer for dem som elsker ham.

II.

Nå har Herren Jesus sagt det han ville om sin store sendelse, som omfattet tid og evighet og hele fullbyrdelsen av Guds rådslutning. Da begynner hans kjærlige og omsorgsfulle hyrdehjerte å tale om de fattige disiplene som Faderen hadde gitt ham, og som var samlet omkring ham.

I tre år hadde han hatt dem hos seg. I denne tiden hadde han båret dem på sitt hjerte med mer enn en mors omsorg. Han hadde undervist og pleid dem på en særegen måte. Han hadde omgåttes dem som umyndige barn, og han hadde båret og irettesatt dårskapene og svakhetene deres. Nå skulle han gå fra dem og la dem være alene.

Arbeidet hans med dem hadde nok ikke vært forgjeves. Han kunne gi dem dette vitnesbyrdet for Faderen: «De har holdt fast på ditt ord … og kjent i sannhet at jeg er utgått fra deg. Og de har trodd at du har utsendt meg.» Men likevel var de fremdeles umyndige barn, som ble rådville når noe hendte. Så sterkt som Frelseren lengtet etter å bli herliggjort, like smertefullt måtte det være for ham å se på sine fattige disipler.

Ja, synet av dem måtte gjøre hans siste lidelsesgang mye tyngre. Hittil hadde de flyktet til ham ved enhver fare, som kyllinger under morens vinger. Nå skulle de bli latt alene og overgitt til farer og fristelser – og det allerede den natten han talte dette til Faderen. For det stod skrevet: «Jeg vil slå hyrden, og hjordens får skal bli spredt.» Og dette gikk jo nøyaktig i oppfyllelse, som vi vet.

Som en far som etter Guds vilje skal forlate denne verden, ser på sine små, umyndige barn, som i sin uforstand riktignok ikke fatter hans bekymrede blikk og tårer, slik så Frelseren på sine fattige disipler før han skiltes fra dem.

Derfor brøt hjertet hans også ut i disse ordene til Faderen: «Jeg ber for dem, nemlig for dem som du har gitt meg. Jeg er ikke lenger i verden, jeg kommer til deg, men de er i verden.» I verden!

Å, Frelseren visste godt hva det betyr å være i verden. Det var et ord med stor tyngde han sa til sin Fars hjerte: Mine fattige disipler er i verden – i den verden som er full av fristelser, der en alltid må trå på slanger som sprøyter giften sin i hælen vår, der døden og synden er, og der Satan, løgneren og morderen fra begynnelsen, driver sitt uvesen.

Mine disipler er i verden, sa Frelseren. Hellige Far! Far, du som bor i herligheten, du som i ditt innerste guddomsdyp ikke er annet enn ren og skjær hellighet,

du som fra din hellighet ser ned på denne vanhellige, urene, forvirrede og mørke syndeverdenen, gjennomtrengt av Satans krefter – hellige, allmektige Far, bevar dem i ditt navn, dem som du har gitt meg.

Med denne bønnen for disiplene hadde Frelseren særlig to ting for øye og på hjertet, og de drev ham til å trenge så inderlig inn på Guds farshjerte for dem: verdensmenneskenes fiendskap mot dem som fulgte ham, og Satans svik.

Slik sier han da også selv til Faderen: «Jeg har gitt dem ditt ord. Og verden har hatet dem fordi de ikke er av verden, likesom jeg ikke er av verden. Jeg ber ikke om at du skal ta dem ut av verden, men at du skal bevare dem fra det onde» – eller snarere fra den onde, fra Satans list og ondskap.

Frelseren hadde selv fått erfare i fullt mål hvordan verden hater dem som ikke er av den. I hans egen familie, blant hans nærmeste slektninger, hadde det oppstått stor uvilje mot ham (Joh 7,3–8). Og for et rasende fiendskap viste seg ikke mot ham i hjertene til folkets ledere og mange fariseere, straks i begynnelsen av læregjerningen hans!

Hvor ivrig prøvde de ikke å rakke ned på gjerningene hans! Hvor lurte de ikke på ham når han talte, for å se om de kunne fange ham i ordene hans! Og hvor ble de ikke bare enda mer forherdet i sitt blinde raseri ved hans største gjerninger!

«Hva skal vi gjøre? For denne mannen gjør mange tegn», het det da han hadde vakt opp Lasarus fra de døde, og desto ivrigere bestemte de seg for å drepe ham. Hvor fryktelig brøt ikke dette hatet til slutt ut i hans siste dødslidelse! De kunne ikke fordra ham og ikke tåle å se ham for øynene sine. Og alt dette fordi han ikke var av verden.

Dette hatet fra verden møtte nå også disiplene hans. Men de var ennå ikke grunnfestet; de var ennå svake barn i nåden og erkjennelsen. Når fienden angrep dem, kunne den ytre motgangen bli en snare for dem, ja, føre til et evig fall. Hvor lett dette kunne ha skjedd, ser vi av fortellingen om Peters fornektelse, som jo fant sted bare noen få timer etter denne yppersteprestlige bønnen. Hvor farlig så det ikke ut med Peter den gangen! Hvor nær var han ikke ved aldri mer å reise seg fra sitt dype fall!

Men han kunne reise seg igjen. De andre disiplene ble ikke forfulgt mens Kristus led og døde, og ingen av folkets ledere fant på å legge hånd også på dem, enda de var svært forhatt. Ja, de fikk være helt i fred til de ble døpt med kraft fra det høye. Alt dette hadde de sin dyrebare ypperstepresteprests bønn å takke for, så alvorlig hadde han bedt Faderen om at de måtte bli bevart mot Satans renker.

Det kommer vel i enhver kristens liv tider da han ufeilbarlig ville gå fortapt om Satan fikk lov til å sikte sjelen hans akkurat da. Det er tider fulle av svakhet og forvirring, når verden og synden stormer fram og en blir overfalt uforberedt. Slik gikk det de kjære disiplene. I Getsemane, der det var på høy tid å våke og be, sov de, og slik ble de overrumplet av ulykken. Den gjorde hjertene deres helt forvirret, så de ikke lenger riktig visste hva de gjorde.

I den første forskrekkelsen slo Peter til med sverdet. Men like etter klarte han ikke lenger å fatte seg av angst og redsel, og – han fornektet. Skipet hans hadde nå mistet mast, seil og ror. Hadde djevelen i en slik stund fått lov til å prøve hele sin kunst på sjelen, ville den ha falt for aldri å reise seg igjen.

Hadde djevelen nå også fått lov til å gjøre Peters hjerte riktig tungt etter fallet, hadde han fått vekke en satanisk sorg i ham – en sorg etter Guds vilje var nemlig allerede der (Luk 22,61–62) – og gi ham mørke, fortvilte tanker, hvordan ville det da ha gått med den kjære Peter? Han hadde nok gått bort som Judas og hengt seg.

Men det fikk Satan ikke lov til. For Frelseren hadde bedt på forhånd. «Jeg ba for deg at din tro ikke måtte svikte», hadde han allerede sagt til ham (Luk 22,32), og likeså i sin siste yppersteprestlige bønn: «Jeg ber ikke om at du skal ta dem ut av verden, men at du skal bevare dem fra det onde.» Se der den gode hyrdes troskap! Og slik er han fremdeles sinnet mot sine. Han lar oss ikke bli fristet over evne, for han er trofast og gjør derfor at fristelsen får en ende, så vi kan tåle den.

Å, mine kjære tilhørere, det er noe usigelig stort når en troende, en som følger Frelseren, kommer gjennom denne verden uten å lide skibbrudd på troen. Så lenge en mener at alt er gjort med en god vilje, kan en riktignok ikke regne dette for noe stort under. En undrer seg når en troende faller fra. Men en burde heller undre seg når en troende blir stående og fullfører sitt løp med ære.

Men til slutt merker en hvor svakt, ustadig og løgnaktig hjertet er. En merker hvor fort det går fra trass til motløshet og fra motløshet til trass, hvor uskikket det er til å finne Guds rette vei, og hvordan alle dets beste forsetter og beslutninger er usle dukkehus som den første den beste vind blåser over ende.

Kjære tilhørere, når et menneske gjør slike oppdagelser hos seg selv, og samtidig tenker på syndens makt og på hvor sterkt hjertet drar mot verden og det som er av verden, hvor pirrelig og mottakelig det er for tidsåndens innflytelse og grunnsetninger, og at det i tillegg til alt dette har sin hovedkamp mot maktene, mot myndighetene, mot verdens herskere i dette mørket, mot ondskapens åndehær (Ef 6,12) – når en virkelig tenker over dette og ser det klart, kan en ikke se lettsindig inn i framtiden.

Da synes det å være et stort under og et mesterstykke av Gud om en kristen når troens mål, sjelens salighet.

Derfor sier også Skriften at vi ved Guds allmakt blir bevart til salighet. En gang skal bindet falle fra øynene våre, og vi skal i evighetens lys se og bedømme vår vei gjennom dette livets ørken, gjennom dette mørket. Da skal vi – så sant vi da er ført salig fram – først riktig undre oss.

Da skal vi først riktig tilbe Guds trofasthet og makt. Den har ledet oss trygt forbi avgrunner der vi ikke anet at det var noen avgrunn, den har ryddet bort mang en anstøtsstein foran føttene våre og hjulpet oss over mangt et farlig sted, og den har ledet oss med en mors troskap i vår umyndige svakhet.

Det må vel legge en ny sang i munnen på de forløste, så de roper med nye tunger: «Frelsen tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet» (Åp 7,10). Ja, Lammet, den trofaste yppersteprest, som selv er prøvd i alle ting, og som nettopp derfor har det så mye mer på hjertet at de som hører ham til, må bli bevart til salighet!

Til sist ber Herren Jesus også om at Faderen vil hellige disiplene i sannheten. Her ser Frelseren nok særlig fram mot apostlenes kommende kall, slik han også uttrykkelig legger til: «Likesom du har utsendt meg til verden, har også jeg

utsendt dem til verden.» De skal bli mine sendebud og vitner for menneskene, slik jeg har vært ditt vitne for menneskene. Å, hvor nødvendig er det da at de blir helliget i sannheten, at sannheten griper dem helt, og at den går over i deres innerste liv!

En kan erkjenne sannheten. En kan ha en vakker og riktig forestilling om den i hodet. Men med det er Frelseren ikke fornøyd hos sine tjenere. Sannheten skal bli deres eiendom. Den skal gjennomtrenge hele deres vesen, liv, forstand, hjerte, sanser og lemmer. De skal bli helliget i sannheten. Først da kan de bære frukt som varer til evig liv.

Og nå, kjære tilhørere, hva ser vi i alle disse ordene som Frelseren taler til Faderens hjerte for disiplene sine? Visselig ikke noe annet enn den ømmeste, mest moderlige kjærlighet til dem. For et godt vitnesbyrd gir han dem ikke for sin Far, og med ikke ett eneste ord nevner han svakhetene deres! Hvordan kjemper ikke hjertet hans for dem, og hvor inderlig ber han ikke om at de må bli bevart og helliget!

Her kan vi se hvilken kilde alt sprang ut av som han talte og gjorde for dem i de tre årene han var sammen med dem. For her har han uttalt sine innerste tanker om disiplene sine. Som Jesus hadde elsket sine, slik elsket han dem til det siste. Og som han elsket dem i dagene i kjødet, slik elsker han dem fremdeles.

III.

Nå kommer den tredje delen av den yppersteprestlige bønnen, der Herren Jesus ber for sin kommende menighet. «Jeg ber ikke bare for disse», apostlene, «men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg.» Dette angår altså alle blant oss som står i den sanne tro på Guds Sønn. For alle i kristenheten som er troende, er blitt det ved apostlenes ord.

Frelserens store hjerte omfatter fortid, nåtid og framtid. I hjertet hans har alle som holder seg til ham, plass. Kjærligheten hans gjennomtrenger alt. Den tar seg av disiplene, den brer seg ut og strekker seg helt fram til Det nye testamentes siste dager. Han tar hele sin menighet, fra den første til den siste, fra den største til den minste, i sine kjærlige armer og bærer dem fram for Faderen.

Og hva ber han Faderen om for sine troende? «At de alle må være ett, likesom du, Far, i meg, og jeg i deg – at også de må være ett i oss, for at verden skal tro at du har utsendt meg.» Ett skulle de være. I inderlig kjærlighet og fellesskap skulle de smelte sammen, både med ham og Faderen og med hverandre. Det er den store hyrdens og yppersteprestens bønn for hjorden sin.

Dette er altså hovedkravet han stiller til sin menighet: at kjærligheten, kjærligheten til Gud og til brødrene, skal herske i den. Han krever ikke særlig kunnskap og ber ikke om heltegjerninger. Kjærlighet vil han se hos sine, og ikke noe mer. Og det er en vederstyggelighet for hans hellige øyne og helt imot hans store hjerte når den enige kjærligheten blir forstyrret, når tørr kunnskap og hyklersk tale kommer i stedet for det inderlige kjærlighetsfellesskapet med ham og Faderen, og når kjærligheten til brødrene blir kald.

Bare kjærlighet har verdi i Guds øyne. «Om jeg har profetisk gave og kjenner alle hemmeligheter og all kunnskap, og om jeg har all tro, så jeg kan flytte fjell,

og om jeg gir alt det jeg eier til mat for de fattige, og om jeg gir mitt legeme til å brennes, men ikke har kjærlighet, da gagner det meg ingenting» (1 Kor 13,2–3).

Denne bønnen fra Frelseren ble allerede oppfylt i hans første menighet. Skriften gir den det store vitnesbyrdet: «Hele flokken av dem som var kommet til troen, hadde ett hjerte og én sjel» (Apg 4,32). Men hva skal vi si, vi som lever i denne siste, sørgelige tiden, i disse onde dager, da mørkets fyrste er i stor vrede (Åp 12,12)?

Kjærligheten, ja, kjærligheten er blitt sjelden på jorden. Jeg mener ikke blant denne verdens mennesker, for verden har i det store og hele ikke noe annet liv enn egenkjærlighetens. Men kjærligheten er blitt sjelden blant dem som regner seg som Kristi disipler. Kristi menighet er revet i stykker av sekter og alle slags partier, og de er ofte riktig inderlig forbitret på hverandre.

Og hvor finner vi blant oss det sinnelaget som glemmer seg selv, det inderlige samholdet, den oppofrende kjærligheten – jeg vil ikke si som gir livet for andre, men som fornekter seg selv for brødrenes skyld, om det så bare er i noe ubetydelig? Hvor mange er det blant oss som makter å bære sin brors svakhet med tålmodighet og å fornekte sin lyst til å irettesette og herske over andre? Står det slik til med oss at verden kan kjenne oss som Kristi disipler på den kjærligheten vi har til hverandre?

Dette sier jeg bare om oss, om dem blant oss som tror på Frelseren, og ikke om de andre troende som er spredt omkring på jorden. Frelseren har jo fremdeles sine etterfølgere og sine fellesskap som holder fast ved kjærligheten, selv om vår tid er svært ugunstig for kjærligheten. Verdens ånd, egenkjærlighetens ånd, gjennomtrenger og smitter alt mer og mer. I våre dager trenger vi dobbelt til å våke og be.

Blant oss er kjærligheten sjelden. Men jeg vet godt hvor det kommer av. Det mangler en grundig og fullkommen omvendelse av hjertet fra avgudene til den levende Gud. En kan ikke elske sin bror, som en ser, når en ikke først har lært å elske Gud, som en ikke ser. Den broderlige kjærligheten blir først født av kjærlighetsfellesskapet med Faderen og Sønnen. Å, hvor burde vi ikke ydmyke oss og gjøre bot – hvis vi ikke var altfor harde og egenrettferdige til det!

Men mener dere at vi har del i Kristus og hans herlighet så lenge vi blir i dette sinnelaget? Langt derifra! Bare for sine har Jesus bedt, bare for sine har han sagt ordene: «Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet, som du har gitt meg!» Hør disse mektige ordene! «Jeg vil», sier Frelseren – ikke: Jeg ber, men: «Jeg vil.»

Det var den rådslutningen Faderen og Sønnen hadde fattet i den dype evighet. Dette var det høye målet med at vår store mellommann ble menneske og døde: at syndere skulle bli salige, og at fordømmelsens barn skulle bli ført tilbake til sin opprinnelige herlighet. Derfor sier Frelseren: Jeg vil det slik, for du har elsket meg før verdens grunnvoll ble lagt. I evighetens dyp, i kjærlighetsforholdet mellom deg og meg, i Guddommens innerste vesen ligger nå synderes frelse som en rett. Derfor vil jeg det.

Slik ser altså Frelseren i bønnen sin både bakover og framover i den dype evighet. Slik strekker hans yppersteprestlige forbønn seg inn i den tiden da han

som hyrde skal føre sine får på de himmelske beitemarkene og til livets evige kilder. Hans herlighet skal de se. Hvem kan vite hva som da venter dem?

Men verden har visselig ingen del i det. Denne bønnen fra vår Herre Jesus angår ikke den som hører verden til. Og til verden hører alle som ikke er i kjærligheten, eller som ikke inderlig lengter etter den. Den som lar sin egen vilje være sin lov, hører verden til, om han så var den fromste og dydigste. For forskjellen mellom verden og Guds barn er ikke ytre, men indre. Kjærligheten gjør forskjellen, den kjærligheten som ingen kjenner unntatt den som har tatt imot den fra Frelseren.

For den som ikke kjenner denne kjærligheten, har Frelseren ikke bedt. Hele det syttende kapitlet i Johannesevangeliet står ikke i Bibelen for ham. Frelseren vil ikke at han skal se hans herlighet. «Jeg ber ikke for verden», har han sagt til Faderen. Visselig er det glede i himmelen over én synder som omvender seg og ved omvendelse trenger fram til Guds kjærlighet og fellesskap. Men den som ikke vil det, har ingen del i Kristi yppersteprestembete og altså heller ikke i hans yppersteprestlige forbønn.

For Faderen er en rettferdig Far, og Sønnen er også rettferdig. «Han skal gi enhver igjen etter hans gjerninger: Til dem som med utholdenhet i god gjerning søker herlighet og ære og uforgjengelighet, skal han gi evig liv. Men over dem som er … ulydige mot sannheten, men lydige mot urettferdigheten – over dem skal komme vrede og harme. Trengsel og angst skal komme over hver menneskesjel som gjør det onde … Men herlighet og ære og fred skal hver den få som gjør det gode … For Gud gjør ikke forskjell på folk» (Rom 2,6–11). Amen!

Andre søndag i fasten: Den kananeiske kvinnens tro

Matt 15,21–28

«Så brøt Jesus opp derfra, og dro bort til bygdene ved Tyrus og Sidon. Og se, en kana'aneisk kvinne fra disse traktene kom og ropte til ham og sa: Herre, du Davids sønn, miskunn deg over meg! Min datter plages ille av en ond ånd. Men han svarte henne ikke et ord. Disiplene hans kom da og ba ham og sa: Vis henne bort, for hun går og roper etter oss! Men han svarte og sa: Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus!

Da kom hun og falt ned for ham og sa: Herre, hjelp meg! Han svarte og sa: Det er ikke pent å ta brødet fra barna og kaste det til de små hundene! Men hun sa: Det er sant, Herre! Men de små hundene eter jo av smulene som faller fra bordet hos deres herrer. Da sa Jesus til henne: Kvinne, din tro er stor! Det skal skje deg som du vil. Og datteren hennes ble helbredet fra samme stund.»

Evangeliet vi har lest, er svært bemerkelsesverdig. Det viser oss en hedensk kvinne som har gitt seg i kamp med Herren Jesus og overvunnet ham. Og hva overvant hun ham med? Med troen sin.

Frelseren undret seg ikke ofte her i verden. Han visste hva som bor i mennesket, og han visste også hva Satan har i sinne; han hadde ikke stor grunn til å undre seg. Men over den kananeiske kvinnens tro i evangeliet vårt undret han seg, slik han en annen gang undret seg over vantroen hos folket i Nasaret (Mark 6,6). Når den kananeiske kvinnens tro var slik at den fikk Jesus til å undre seg, er det vel verdt strevet å se riktig nøye på den.

Det vil vi gjøre nå, når jeg taler om den kananeiske kvinnens tro. Jeg vil prøve å vise, for det første, hva slags tro dette var og hvordan den var, og for det andre hvordan denne troen kom fram hos henne.

Kjære Frelser! I ditt ord, og ellers også i vår tid, stiller du nok herlige eksempler på troen fram for øynene våre. Men den lettsindige verdensånden gir ikke akt på dem. Å, gjør oss vise, så vi gir akt på dine store gjerninger og ikke farer av sted sammen med dårene! Amen.

I.

Frelseren var kommet til traktene omkring Tyrus og Sidon, to hedenske byer nord for Galilea. Trolig ville han hvile ut her, og han hadde bestemt seg for ikke å gjøre noen undergjerning der. Derfor gikk han, som Markus forteller, inn i et

hus og ville ikke at noen skulle få vite at han var der (Mark 7,24). Men han kunne likevel ikke være skjult. En kananeisk kvinne, som hadde en datter med en uren ånd, sporet ham opp.

Hun skyndte seg til ham. Men han var allerede på vei tilbake til Galilea, og hun nådde ham ikke før han var utenfor grensene til Tyrus og Sidon. Da hun så ham på lang avstand, ropte hun etter ham: «Herre, du Davids sønn, miskunn deg over meg! Min datter plages ille av en ond ånd.» Dette nødropet gikk nok Frelseren svært dypt til hjertet. Men han lot som om han ikke hørte det, svarte henne ikke et ord og gikk videre.

Han som har kalt til seg dem som strever og har tungt å bære, han som i sine dager i kjødet viste at han hadde det fineste øre for de elendiges sukk og det mest medlidende prestehjerte – han kunne høre den kananeiske kvinnens rop og gå videre uten å bry seg om det. Hvordan skal vi forklare dette?

Jeg forklarer det slik: Hos Frelseren var kjærligheten og medlidenheten med menneskene alltid underordnet lydigheten mot Faderen. Han hjalp aldri de elendige i deres nød på egen hånd, men alltid etter Faderens vilje; han gjorde ingenting av seg selv. Det ser vi av de lange, stille årene hans i Nasaret.

Selv om han følte menneskenes nød dypt, ville han likevel ikke tre offentlig fram før det behaget Faderen. Slik ble han i Nasaret til han var tretti år, uten å gjøre noe som direkte tjente til å opplyse og frelse menneskene. Slik var det også her. Det oppdraget Frelseren hadde fått av Faderen, gjaldt først og fremst bare jødene. Lenger enn dette ærendet ville han ikke gå. Derfor lot han som om han ikke ga akt på denne hedenske kvinnens rop.

Disiplene ble dypt grepet av den stakkars kvinnens rop. Kanskje var de også redde for at Mesteren deres skulle få et dårlig rykte hvis noen så og hørte at han kunne la et menneske rope så ynkelig etter seg uten å hjelpe. Derfor gikk de bort til Jesus og sa til ham: «Vis henne bort, for hun går og roper etter oss!» Med andre ord (disiplene visste nok hvordan han pleide å bli kvitt de elendige): Hjelp henne da! Hører du ikke hvordan hun roper etter oss?

Men han svarte og sa: «Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus!» Å, hvor nøye ga Frelseren akt på Faderens vilje! Hvor trofast søkte han å følge den, uten hensyn til sine egne eller andres ønsker!

I mellomtiden hadde den kananeiske kvinnen nådd fram til Frelseren og følget hans. Hva gjør hun? Hun kaster seg ned for Herren Jesu føtter midt i veien, så han ikke kan gå videre, men må høre på henne. Og hun sier: «Herre, hjelp meg!»

Men Jesus, han som kunne tale et ord i rette tid til de trette (Jes 50,4), svarte henne: «Det er ikke pent å ta brødet fra barna og kaste det til de små hundene!» Barna er jødene, hundene er hedningene. Å, sannelig et hardt, frastøtende og ydmykende svar! Han kaster den stakkars kvinnen inn blant hundene.

Så hardt hadde han ikke talt til disiplene, som ba for kvinnen. Til dem lød det bare: Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus. Men til henne: Du har ingen rett til min hjelp, for du hører til blant hundene. Frelseren ville tydeligvis tale hardt her, for slik pleide han ellers ikke å tale til de elendige. Kanskje ville han rett og slett skremme henne bort.

Hva hadde vi gjort om vi hadde fått et slikt svar? Vi hadde sikkert gått vår vei og tenkt: Her er ingenting å utrette, dette er en hard mann. Mange ville vel også ha blitt røde i ansiktet av sinne: Skal jeg finne meg i å bli kalt en hund av denne stolte mannen, som jeg har ydmyket meg så dypt for?

Slik gjorde ikke denne kananeiske kvinnen. Hun lar Herren Jesu ord gjelde, og troens ånd lærer henne til og med å suge trøst av disse frastøtende ordene. «Det er sant, Herre! Men likevel» – disse to ordene er uforlignelig vakre: «Men likevel!» I jernmuren som Frelseren hadde reist mellom seg og henne, ser hun en sprekk der troen, det knuste hjertet og ydmykheten hennes kan trenge gjennom.

«Men likevel eter de små hundene» – hun forandrer ordet «hunder» til det mildere og mer tiltalende ordet «små hunder», som vekker medlidenhet – «men likevel eter de små hundene av smulene som faller fra bordet hos deres herrer.» Jeg krever jo ingen barnerett, jeg ber bare om det de små hundene får, nemlig en smule som faller fra herrenes bord.

Gjør du min datter frisk, er det ikke mer for deg enn om du lot en liten brødsmule falle fra et rikt dekket bord. Den ville jeg plukke opp som en stakkars liten hund, og jeg ville være usigelig lykkelig. Da kunne ikke Frelseren lenger vike unna. Han kjente igjen en plante som hans Far hadde plantet, og sa: «Kvinne, din tro er stor! Det skal skje deg som du vil.» Og datteren hennes ble helbredet fra samme stund.

Hvorfor kaller nå Frelseren den kananeiske kvinnens tro stor? Fordi hun holdt fast ved Jesus uten å bry seg om hva mennesker dømte, og stolte bare på hans miskunn. Hun ydmyket seg til det aller ytterste og lot seg ikke skremme av noen vanskelighet. Tvert imot: Jo vanskeligere det ble gjort for henne å bli bønnhørt, desto inderligere trengte hun seg fram til Jesus.

En slik tro er stor, for den kjemper med Gud og overvinner ham, slik Jakob gjorde (1 Mos 32,24–28). Men vi vil stille denne kananeiske kvinnens tro enda tydeligere fram for øynene våre og se nærmere på den, punkt for punkt.

F*or det første* var den kananeiske kvinnens tro stor og av det rette slaget fordi den fulgte troens indre drift. Den lot seg ikke holde tilbake av hva andre mennesker dømte, og satte all falsk skam overfor mennesker til side. Hun levde bare blant hedninger, til dels svært ryggesløse folk, og hun måtte frykte hån og forakt fra dem om hun holdt seg til Jesus.

Hun levde i verden, og i verden er det som kjent en skam å tro på Jesus og vise det. Slik var det den gang, slik er det nå, og slik det er nå, var det den gang. Men det brydde ikke den kananeiske kvinnen seg om.

Da hun fikk høre at Jesus var i nærheten, oppsøkte hun ham uten å spørre etter hva naboene, fetterne og tantene hennes ville si til det. I stor hast løp hun etter ham, ut over grensene til Tyrus og Sidon. Hun har knapt fått øye på ham i det fjerne før hun løfter røsten og roper av all kraft: «Herre, du Davids sønn, miskunn deg over meg! Min datter plages ille av en ond ånd!»

Å, for en skam det ville være blant oss om en synder her på stedet fikk en slik iver etter å søke Herren Jesus at en tydelig kunne merke på ham: Dette mennesket søker Jesus! Og om han en gang ute på åpen mark, der alle kunne se

og høre det, ble så grepet at han falt på kne og ropte: Å, Herre, miskunn deg over meg, jeg plages ille av djevelen – ikke sant, det ville nesten være en skam for hele familien!

Hvor underlig ville ikke folk synes det var? Hvilke spottende bemerkninger ville de ikke komme med? De fleste ville si at et slikt menneske var forrykt, fordi han oppførte seg annerledes enn alle fornuftige folk. Andre ville mene at han måtte ha noe spesielt på samvittigheten, siden han var i en slik nød i hjertet.

Nei, dere blinde fariseere! En trenger ikke ha et mord på samvittigheten for å oppføre seg slik. «Hvem lærte dere å flykte fra den kommende vrede?» (Matt 3,7). En slik bot, et slikt fall på kne, et slikt rop til Herren Jesus er høyst nødvendig for dere alle. Og lærer dere ikke å rope slik, vil den Allmektiges vrede fortære dere på vredens dag.

Men hedningene skal stå fram på den dagen og fordømme den lunkne kristenheten. Xhosafolket i Sør-Afrika vil gjøre det. Da misjonæren Read forkynte evangeliet for dem i 1816, gikk de hedenske tilhørerne til side hver gang han var ferdig med å tale, den ene bak en busk, den andre bak et tre. Der falt de på kne, bar fram i bønn det de hadde hørt, og søkte lys for sine mørke hjerter hos Herren. Hvor har vi hørt noe lignende hos oss? Vi burde skamme oss, vi stolte, trygge og dorske kristne!

Når et menneske legger av seg den falske skammen og menneskefrykten og enfoldig følger troens drift og Guds ord, er det allerede et tegn på at troen hans er av det rette slaget og har en guddommelig livsspire i seg.

For det andre var den kananeiske kvinnens tro stor fordi den kjempet og brøt seg gjennom alle hindringer og all motstand. Først må hun oppsøke Frelseren, som ville holde seg skjult. Hun finner huset der han hadde oppholdt seg, går inn og får høre at han allerede er på vei tilbake til Galilea. Det skremmer henne ikke. Hun sier til seg selv: Så løper jeg etter ham til jeg når ham.

Hun skynder seg, og endelig ser hun ham på lang avstand. Hun roper om miskunn, men blir ikke bønnhørt. Hun kommer nærmere og roper sterkere, men blir ikke hørt; likevel blir hun ikke trett. Til slutt kaster hun seg ned for Frelserens føtter: «Herre, hjelp meg!» Nå får hun et avvisende svar som skulle skremme henne bort. Heller ikke det driver henne tilbake.

Hun vender selve Frelserens ord til sin fordel, og når barneretten nektes henne, ber hun bare om hundenes rett. Sannelig, en utrettelig kvinne som ikke lar seg avvise og ikke kan overvinnes! Det er troens rette art at den ikke gir opp og ikke lar seg skremme. Den sanne troen har, slik Luk 11,5–8 viser, noe ved seg som ikke lar seg skremme eller vise bort, som Woltersdorf sier:

Som tiggere seg trenge
og andre overhenge,
på døren stadig banke
til de sin skjerv får sanke:

Så vi med bønn og tanke
skal på hans hjerte banke,
kun trygt og frimodig bede
og ei tilbake trede.

Om bare «Nei!» det lyder,
det dog et «Ja!» betyder;
når mest han bort seg vender,
han snarest hjelpen sender.

Å, kjære tilhørere! Hvor må vi gamle, frafalne, døde kristne skamme oss når vi ser denne friske livsspiren i den kananeiske kvinnens tro! Hvor sjelden våkner det så mye som en virkelig lengsel etter Herren Jesus hos en og annen av oss! Og blir en slik lengsel levende hos noen, hvor svakt brenner da vanligvis dette lille lyset, og hvor nær er det alltid ved å slokne!

Jeg vet ikke hvor grunnen er å søke. Ligger den i tiden? I Satans store vrede? For det står skrevet: «Ve jorden og havet! For djevelen er steget ned til dere i stor vrede» (Åp 12,12). Eller i mørkets makt, som i vår tid er større enn ellers? Eller i andre hindringer som bare finnes hos oss? Jeg vet ikke hva det kommer av. Men når en sjel i våre dager vil stå opp av syndesøvnen sin, er oppvåkningen så usel og kraftløs at den nesten ikke er til å se på.

Svært sjelden får slike sjeler en fullkommen lengsel etter Frelseren. De blir skremt opp og reiser seg søvndrukne. De hører at en må gjøre det og det når en vil være eller bli en kristen, og så gjør de det av pliktfølelse eller i den første skrekken, men sjelden av en indre drift. Det blir ingen troskamp og ikke noe gjennombrudd til nåden. Enten blir de liggende halvt i søvne, halvt våkne, eller de faller helt tilbake. Herren Jesus forbarme seg over oss!

Å, kjære tilhørere! Ingen blir kristen i søvne. En sjel som vil finne Jesus, må søke ham. Den må rope etter ham, den må trenge seg fram til ham i fullt alvor, og den må være slik til sinns at den heller vil dø enn ikke få se hans ansikt. «Himlenes rike er likt en kjøpmann som søkte etter vakre perler. Da han så fant en meget verdifull perle, gikk han bort og solgte alt han eide, og kjøpte den» (Matt 13,45–46).

Bare et fullt alvor kjemper seg fram til målet. Med dette vil jeg ikke drive noen til selvlagde forsøk på å hjelpe seg selv. Men jeg må undre meg over at Guds ord ikke kan vekke noen større uro i menneskenes hjerter – hva slags hjerter må det være? Jeg må også undre meg over at en ikke i det minste ber med større alvor.

F*or det tredje* var den kananeiske kvinnens tro stor fordi den hvilte på en dyp, urokkelig tillit til Frelseren. Hun trodde ikke bare at han kunne hjelpe, men også at han ville hjelpe. Det første var ikke så stort. Til det trengte hun jo bare å huske Herrens gjerninger, som hun måtte ha hørt om.

Men det var stort at hun fortsatte å tro at han ville hjelpe henne, for det så slett ikke slik ut. Han vil ikke, kunne hun ha tenkt. Men hun hadde altfor stor tiltro til hjertet hans. Derfor kastet hun ikke tilliten sin bort. Tvert imot: Jo mer fremmed han viste seg mot henne, desto inderligere klamret hun seg til Frelserens hjerte.

Det er den rette troens art at den bygger alt på Frelserens hjerte. Og fordi hans hjerte er åpenbart i Guds ord, støtter den seg på Guds ord og hans løfter som på en klippe. Når en botferdig sjel i Guds ord leser forsikringen om at den som kommer til Frelseren, ikke skal bli støtt ut eller vist bort av ham – å, hvor godt

gjør ikke det! Hvordan griper den ikke et slikt ord, og hvor raskt trenger den ikke fram til hjertet hos sin miskunnelige Frelser!

Mang en etterfølger av Jesus har allerede måttet vandre gjennom en lang ørken eller et langvarig mørke uten annen stav og annet lys enn ett eneste ord om Frelserens hjerte og kjærlige vilje. Og i kraft av dette ordet har han trengt igjennom. Når et menneske lar Guds ord gjelde mot alle sine egne følelser og, støttet på det, beholder tilliten til Herren Jesus også i mørket, da er troen stor og sterk, selv om den ser svak og liten ut. For den holder stand i den harde kampen og i den himmelske smelterens rensende ild.

For det fjerde og siste var den kananeiske kvinnens tro stor fordi den var forbundet med dyp ydmykhet i hjertet. Hun lot alt komme an på miskunnen alene. «Miskunn deg over meg», ropte hun. Hun la ikke skjul på at datteren hennes var plaget av djevelen. Hun kalte sykdommen ved dens rette navn og ville ikke pynte på noe.

Da Herren Jesus sa: «Det er ikke pent å ta brødet fra barna og kaste det til de små hundene!», vendte hun ordet til sin fordel med dette inderlig ydmyke og hjertelige svaret: «Det er sant, Herre! Men de små hundene eter jo av smulene som faller fra bordet hos deres herrer!» Å, for en dyp ydmykhet! Her fantes ikke den stolte motsigelsesånden og den uforskammede selvklokskapen som hersker hos så mange, også blant de vakte.

Hos den kananeiske kvinnen fantes ikke noe av dette: hovmodet som setter seg til doms over Guds ord og fornekter Guds rett, egenrettferdigheten som innerst i hjertet trosser på egne krav og gjerninger, egenkjærligheten som mener at Gud må være nådig fordi en er den og den – fordi det er meg. Her ser vi et helt fattig og nakent hjerte som ikke stiller noen krav lenger: Bare en brødsmule vil jeg plukke opp, som en liten hund; la en slik smule falle til meg av miskunn.

Kjære tilhørere! Den stolte og avsindige verdensånden kaller en slik sjelstilstand uverdig for et menneske. Den har mye å si om den retten vredens barn skal ha til å tre fram for Faderen med frekk og uforskammet panne og med ubøyd hjerte. Men det kommer ikke an på hva løgnerne sier. For Gud og mennesker finnes det ikke noe vakrere enn den kananeiske kvinnens sinnelag.

Det er sannelig noe aktverdig, noe stort, ved en synder som gjør bot på denne måten, og som Guds Ånd kan føre så langt. Heller må himmel og jord forgå enn at en slik synder ikke skulle bli bønnhørt. Dette ydmyke sinnet, dette sinnet som bøyde seg under alt, var hovedstyrken i den kananeiske kvinnens tro. Uten det hadde hun aldri holdt ut, men hadde blitt trett av å be.

Og grunnen til at mange blir stående på halvveien i omvendelsen, er at de svever mellom tro og vantro, mellom fortvilet selvhjelp og tilflukt til den frie nåden. De tar ikke noe sikkert skritt fordi hjertet deres fortsatt er ubøyd på mange punkter og ikke ydmyker seg under hele Guds rett over syndere. Slik kan en bedra seg selv på en jammerlig måte.

En prøver å pynte på og gjøre mindre av sin skade, sin synd og skam – og Gud har jo satt døden som straff for den. Det gjør en fordi en er redd for å måtte gi opp det innbilte håpet om salighet – et håp der egenkjærligheten har den største delen – og for å måtte stå fattig, naken og blottet for Gud.

Slik gir en ikke Den Hellige Ånds tukt rom i hjertet. En stoler på gamle erfaringer som var forbigående og ikke har satt noe varig spor i hjertet. Kanskje påberoper en seg barneretten mens sannhetens Ånd nesten vil frata hjertet hunderetten. Slik blir en mer og mer forherdet mot stemmen fra Guds Ånd, og dag for dag mindre skikket til omvendelse.

Hvor vakker er derimot den kananeiske kvinnens tilstand! Hvor åpent er ikke hjertet hennes for Frelseren! Hvor dypt ydmyker hun seg under hele Guds rett, uten likevel å bli motløs! Hun legger seg i støvet som en orm Frelseren kan trå sønder – men han trår den ikke sønder.

For Herren, som bor i det høye og hellige, bor også hos den som er knust og nedbøyd i ånden, for å gjøre levende de nedbøydes ånd og gjøre de knuste hjerter levende (Jes 57,15). Og: «Den som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet» (Rom 4,5).

II.

La oss nå kort se hvordan denne troen kom fram hos den kananeiske kvinnen. Dere kan vel tenke dere at ingen kommer til et slikt sinn på én gang. Det vokser heller ikke fram av kjødet, men er en Guds gave som han rekker syndere på lydighetens og lidelsenes vei. Men evangeliet vårt løfter fram noen trekk som kaster et nokså klart lys over hvordan den kananeiske kvinnen må ha kommet til denne troen.

Det første vi her vil legge merke til, er dette: Den kananeiske kvinnen hørte om Jesus og gjemte ordet om ham dypt i hjertet. Det ser vi allerede av at hun ba Frelseren om hjelp mot datterens sataniske sykdom. Hadde ikke budskapet om Frelserens gjerninger nådd fram til henne, hadde hun jo aldri gjort noe slikt.

Men evangeliet vårt gir oss enda flere vink. Hun må ikke bare ha hørt overfladisk om ham, hun må også ha skaffet seg nøyere kunnskap om ham. Det merker vi av at hun ropte etter ham: «Herre, du Davids sønn!» Hun var en hedensk kvinne og visste altså av seg selv ingenting om løftet som var gitt David. Likevel kaller hun Frelseren Davids sønn.

Hvordan hadde hun vel fått denne kunnskapen? Bare ved at hun skaffet seg nøyaktige opplysninger. For slike enkeltheter blir sjelden tatt med de første gangene noe blir fortalt. Da ryktet om den nye jødiske profeten trengte inn i de hedenske landene omkring, lød det nettopp slik: Det har stått fram en mann som gjør undergjerninger. Han er fra Nasaret, og han har allerede helbredet mange syke med sitt ord og drevet ut mange onde ånder. I Kana har han forvandlet vann til vin, og så videre.

Fortellinger som går fra munn til munn blant folk, når gjerne ikke lenger enn til slike ytre fakta. Men det kunne ikke den kananeiske kvinnen nøye seg med. Hun forsket videre. Hun hørte at han stammet fra Davids slekt og kanskje var den lovede Davids sønn. Hun fikk vite hvordan han handlet og hvordan hjertet hans var, og hun hørte om hans kjærlighet til de elendige og hans store barmhjertighet. Og det hun slik hørte om ham, la grunnen hos henne til en grenseløs aktelse for Jesus og en urokkelig tillit til hjertet hans.

Å, mine kjære tilhørere! Hva skal vi si om denne hedenske kvinnen, som tok imot de små og upålitelige meldingene hun hadde om Jesus, og brukte dem slik

at den sterke troen hennes, som Frelseren selv beundret, kunne vokse fram av disse små sædkornene? Hva skal vi si om denne kjærligheten til sannheten, om denne troskapen i å bevare det hun hadde tatt imot?

Sannelig, denne kvinnen er stilt fram som et fordømmende ildtegn for oss og for menneskene i denne slekten. Men ikke bare denne kvinnen. Gud har også i våre dager stilt fordømmende eksempler fram for øynene våre: mange hedninger som lever i vår tid. Mange som ennå ikke kjenner Guds vei, lengter nå med den største iver etter Guds ord og etter lærere.

Mennesker som bare for kort tid siden har lært evangeliet å kjenne, lærer seg med den største iver å lese, så de kan lese det dyrebare Guds ord. De regner Guds ord som sin største skatt. De kan ikke bli mette av å høre om sin Jesus. De søker Frelseren, de søker hans ansikt. Med mye bønn og med tårer søker de Guds nåde og syndenes forlatelse i Lammets sår. Herrens herlighet går opp over mange hedninger, og vi ser dem vandre i dens lys.

Men vi har Guds dyrebare ord så rikelig. Vi har det hjemme og i kirken, og vi akter denne dyrebare skatten ringe og synes at det er slik det skal være. Sannheten, det evige evangeliet, har vi så rikelig, men vi rører oss ikke. De fleste blir værende i sine synder, i den tomme ferden som de har arvet fra fedrene (1 Pet 1,18), i sin åndelige uforstand og blindhet. De takker ikke for Guds ufortjente miskunn og tenker ikke engang på å takke for den.

Hva må Gud da gjøre med oss? Han lar sitt dyrebare evangelium forkynne for oss, han lar Kristus males for øynene våre, han lar et så rikt dekket bord settes fram for oss. Og vi åpner ikke munnen for å spise, ja, noen kjenner til og med avsky for denne maten, mens mange tusen ville være glade for smulene som faller fra vårt bord. Hva må Gud da gjøre med denne dorske, kalde, mette og stolte kristenheten sin?

Han må støte lysestaken dens helt over ende – og alt i våre dager finnes det tegn til det. Han må ta riket fra den og gi det til hedningene, som er mer verdige til det. Men oss skal han hogge ned og gi oss vår del med hyklerne (Matt 24,51). Å, omvend deg, du som kan omvende deg! For våre synder roper mot himmelen.

Dette var det første den kananeiske kvinnens tro vokste fram av: at hun hørte om Jesus og gjemte ordet dypt i hjertet. Men Gud la enda noe til, og først ved det ble det for alvor avgjort hos henne.

En plage fra djevelen kom over datteren hennes. Nå kunne hun nok ha blitt hard under denne lidelsen, slik det som regel går. Men den som hører ordet om Frelseren med så stor oppmerksomhet og bevarer det med en slik troskap, har noe edlere i seg enn verden og kan ikke bli hard under lidelser.

Hun kunne ha gjort denne sataniske plagen til en naturlig sykdom og bildt seg selv og andre inn at Satan ikke hadde noe med den å gjøre. Slik kunne hun ha spart seg for den bitre og ydmykende tanken at djevelen hadde fått slikt innpass i huset og familien hennes. Og hadde hun levd i vår forkjælte og kloke tid, hadde datterens sykdom sikkert måttet være en naturlig sykdom.

Men slik gjorde ikke den kananeiske kvinnen; til det var hun for ydmyk. Hun bøyde seg under denne alvorlige dommen fra Gud. Hun knurret ikke mot Gud fordi han hjemsøkte henne slik, en kvinne som henne. Datteren var ikke for

god, for vakker eller for kjær for henne til at hun kunne tro at djevelen plaget datteren. Hun prøvde ikke å nekte for noe eller pynte på noe, men hun ydmyket seg.

Å, hva må vel ikke ha foregått i kvinnens hjerte under datterens sykdom, som kanskje varte lenge! Gjennom hvor mye tro og vantro, gjennom hvor mange tanker som innbyrdes anklaget og forsvarte hverandre (Rom 2,15), gjennom hvor mange håp og skuffelser må hun ikke ha kjempet seg fram før hjertet hennes ble riktig mykt og bøyd, så hun kunne finne seg i at Herren Jesus regnet henne blant hundene.

Når jeg først er blitt klart overbevist om at jeg ennå ikke er Jesu eiendom, men at Satan ennå har innflytelse over meg og mine, da er jeg ikke lenger langt fra å tro at heller ikke min rett til Jesus er noen barnerett. Slik ble den kananeiske kvinnens tro renset ved djevelens plage og under djevelens plage. Slik ble hun ydmyket fordi hun lot seg ydmyke. Slik beredte Faderen i stillhet dette hjertet under lidelsen, for å glede sin Sønn med det i hans dager i kjødet.

Ser vi nå på oss selv, kjære tilhørere, har vi sannelig plager nok som kunne gjøre oss bøyde og myke, om vi ville. Om bare hver av oss ville se på sitt eget hus og sine husfolk i Guds lys, hvor mange grunner ville vi ikke finne til å ydmyke oss og rope til Frelseren! Da ville vel mange måtte rope: Å, Herre! Min datter, min sønn, min mann, min hustru, min far, min mor, min bror eller søster plages ille av djevelen.

Og om vi ville se helt inn i vårt eget hjerte, ville det være få, svært få her, som ikke hadde den aller største grunn til å rope til Herren Jesus: Å, Herre, miskunn deg over meg, for jeg blir ynkelig plaget og behersket av djevelen. Men det er det få som kommer på. De fleste er til og med villige tjenere for djevelen. Og mange ser svært skjevt på det når en annen, når en av deres egne, ønsker å bli fri fra den djevelske plagen og unnfly helvetes fordømmelse.

Å, vi har plager nok, om vi ville la oss bøye! Tenk bare på den fattigdommen som de fleste av oss sukker under, og ikke bare vi, men utallige av våre medmennesker og samtidige. Kan Gud tale mer forståelig og kalle menneskene tydeligere til omvendelse enn ved denne vidt utbredte plagen? Eller skal han bli nødt til å bruke tuktens skarpe ris også mot den vestlige kristenheten, slik som mot den østlige?

Er vi bedre enn dem? Bruker vi det lyset vi har, med større troskap enn de? Nei, med større utroskap. Guds ord forakter vi, Guds Sønn tråkker vi under føttene, og vi stoler på vår egen klokskap.

Men vi trenger ikke se ut i framtiden; nåtiden sier oss nok. Er det ikke plage nok når de fleste av oss så synlig må bære den forbannelsen som ble uttalt over Adam: «Med møye skal du nære deg alle dine levedager» (1 Mos 3,17)? Men enda mye verre er den plagen fra Satan som tar ordet bort fra hjertet deres og ikke lar dere trenge fram til omvendelse.

Å, om vi da en gang ville innse dette! Om vi en gang for alvor ville bli fri fra djevelens snarer! For det er djevelen som holder oss fast i våre synder, djevelen er det! Og unnflyr vi ham ikke ved kraften i Kristi blod, vil vi dø i våre synder og bli fordømt.

Kristus alene kan hjelpe oss. Også dette bidro til den sterke troen hos den kananeiske kvinnen: at hun ikke visste om noen annen hjelper enn Davids sønn. Hadde hun visst om noen annen, hadde hun vel neppe gått så heftig på ham og tvunget ham til å hjelpe. Men nå kunne hun ikke så lett bli trett i kampen med ham, for hvor skulle hun ellers gå?

Vi i kristenheten derimot vet om mange andre hjelpere enn Kristus som kan frelse oss fra helvete. Hører vi på de moderne, er en av hovedhjelperne noe de kaller dyd, og som ingen riktig vet hva er. I de høyere stender har de i tillegg til dyden funnet enda en hjelper, og den kaller de dannelse. Med det mener de ikke annet enn at det ikke finnes noen «helvetes ild» for dem som bærer finere klær.

Allerede uttrykket «helvetes ild» er krenkende for slike mer dannede sjeler og strider mot god smak, og bare derfor tror de seg sikre på himmelen. Slik har folk i høyere og lavere stender ennå mange hjelpere. Men hovedhjelperen er lettsindigheten, eller for å si det rett ut: djevelen. Han vil hjelpe sine tjenere – hjelpe dem inn i sjøen som brenner med ild og svovel, i den annen død.

Sannelig, vi må gå til Kristus og inderlig be ham om å frelse oss ut fra mørkets herredømme og fra denne onde tiden, der Satan herjer så grufullt og så overmåte voldsomt. Den som ikke søker Frelseren i fullt alvor, ham vil verdensånden sluke. Å, Herre, åpne øynene våre og hjelp oss! Amen.

Tredje søndag i fasten: Om djevelens rike – del 1

Luk 11,14–28

«Han drev ut en ond ånd, og den var stum. Men det skjedde da den onde ånden var fart ut, da talte den stumme. Og folket undret seg. Men noen av dem sa: Det er ved Be'elsebul, de onde ånders fyrste, han driver de onde åndene ut. Andre igjen fristet ham og krevde et tegn fra himmelen av ham.

Men han visste hva de tenkte, og sa til dem: Hvert rike som kommer i strid med seg selv, blir lagt øde, og hus faller på hus. Men om nå Satan er kommet i strid med seg selv, hvordan kan da hans rike bli stående?

Dere sier jo at det er ved Be'elsebul jeg driver de onde åndene ut! Men er det ved Be'elsebul jeg driver de onde åndene ut, ved hvem er det da deres egne sønner driver dem ut? Derfor skal de være deres dommere! Men er det ved Guds finger jeg driver de onde åndene ut, da er jo Guds rike kommet til dere. Når den sterke med våpen vokter sin egen gård, får eiendommen hans være i fred.

Men når en som er sterkere enn han, kommer over ham og overvinner ham, da tar han fra ham våpnene hans, som han hadde satt sin lit til, og byttet hans deler han ut. Den som ikke er med meg, han er imot meg. Og den som ikke samler med meg, han sprer. Når den urene ånden er fart ut av et menneske, går den gjennom tørre trakter og søker hvile. Når den ikke finner det, sier den: Jeg vil vende tilbake til huset mitt som jeg for ut av.

Og når den kommer dit, finner den det feid og pyntet. Da går den bort og tar med seg sju andre ånder, verre enn den selv. De går inn og bor der. Og for det mennesket blir det siste verre enn det første. Som han sa dette, skjedde det at en kvinne i mengden ropte til ham: Salig er det morsliv som har båret deg, og det bryst som du har diet! Men han sa: Ja, salige er de som hører Guds ord og tar vare på det!»

Evangeliet vårt handler mye om djevelen og hans rike. Frelseren hadde drevet ut en djevel som bodde i et menneske og hadde gjort det stumt. Fra da av kunne mennesket som før hadde vært stumt, tale. Alle som så og hørte det, undret seg ikke lite.

Noen misunte ham at folket sluttet seg slik til ham og undret seg, og de sa: «Det er ved Be'elsebul, de onde ånders fyrste, han driver de onde åndene ut.» For

en forferdelig bespottelse! Raskt og lettsindig for den ut av hjerter som var vant til løgnen og forherdet i den. Andre krevde et tegn fra himmelen av ham.

På den første bespottelsen svarer Frelseren i evangeliet vårt ved å vise hvor ufornuftig og urimelig den er. Ved denne anledningen taler han mer utførlig enn ellers om mørkerikets natur og vesen. De andre, som krevde et tegn fra himmelen, blir avvist lenger ut i talen hans (Luk 11,29–36).

I vår tid blir det ikke lenger talt mye om djevelen. Ryggesløse mennesker sverger nok ennå ved ham og ber om at han skal hente dem. Men på prekestolene, der det var svært nødvendig å avsløre hans rike, hans list, makt og ondskap, hører en nesten ikke navnet hans lenger. Hvor kommer dette av? Har han da ingen makt lenger i vår tid? Har den store opplysningen gitt ham dødsstøtet?

En skulle nesten tro det når en hører de moderne. For med et ubeskrivelig selvsikkert smil omtaler de djevelen som noe overtroen kunne skremme menneskeheten med bare mens den var i barndommen, men ikke nå lenger, i fornuftens tid. Hva må den gamle løgneren selv si til dette? Det er hans eget verk; han gleder seg over det. Han er den største opplyseren. Fra gammelt av har han hett Lucifer, det vil si lysbringeren. Fordi han er en løgner, har han alltid kalt sitt mørke lys, og det gjør han fremdeles.

På den måten fører han utallige mennesker i fordervelse. Desto mer nødvendig er det å tale helt tydelig om djevelen og hans rike. Det vil jeg gjøre med Guds hjelp. I dag vil jeg tale om djevelens rike: først om undersåttene i dette riket og om hvordan fyrsten deres regjerer dem, og så om hvordan en kan bli forløst fra djevelens rike.

Å Herre, hvor blind er verden! Hvordan blir den ikke ført og forført av djevelen uten å vite det! Hvor stor og iøynefallende er Satans vrede i våre dager – og likevel nekter en for at han finnes. Frels da fra denne utålelige blindheten alt som ennå lar seg frelse. Gi friske øyne og et edru hjerte; ellers blir også dine utvalgte forført. La kraften i ditt blod bli mektig hos oss! Driv bort all tåke! Hjelp oss å bryte helt igjennom til lyset, så vi ikke blir revet med av verdens strøm og dør. Amen.

I.

Det finnes et mørkets rike. I den usynlige åndeverdenen finnes det en stor mengde onde ånder. De står under én fyrste, den øverste blant djevlene, og arbeider i stor enighet mot ett mål. Deres vesen er fiendskap og opprør mot Gud, og hensikten deres er å ødelegge Guds gjerninger. Dette mørkets rike er svært sterkt og mektig.

I evangeliet vårt kaller Frelseren djevelen «den sterke med våpen» som vokter sin egen gård og har en rustning han setter sin lit til. Apostelen Paulus kaller de onde åndene makter og myndigheter (Ef 6,12). Peter sammenligner djevelen med en brølende løve som går omkring og søker noen han kan oppsluke (1 Pet 5,8). Og i Johannes' åpenbaring kalles djevelen den store dragen, den gamle slangen (Åp 12,9). Alle disse uttrykkene viser tydelig hvor sterke og mektige Satan og hans rike er. Derfor har også vår salige Luther, som visste å tale om dette av egen erfaring, sunget:

Stor makt og mye list
hans rustning er forvisst;
på jord er ei hans like.

Alt dette kunne nå være temmelig likegyldig for oss hvis djevelen og hans rike ikke angikk oss. Om Satan og hans rike var aldri så mektige, og om han raste og fnøs aldri så grusomt mot Gud: Hadde han ingen innflytelse på oss og ingen forbindelse med oss, kunne vi rolig se fram mot utfallet av kampen. Vi kunne på forhånd stole på at Gud i sin herlighet ville vite å forsvare og redde sin ære også mot Satans skarer.

Men vi står ikke så langt fra djevelens rike. Mørkets rike har sitt hovedsete, sin leir, på denne jorden, altså svært nær oss. Og det er ikke bare nær menneskene, men blant dem, midt iblant dem. «Hele verden ligger i det onde», sier Johannes (1 Joh 5,19).

For et forferdelig uttrykk! Den ligger i det onde, i djevelen, slik et barn ligger i sin mor. Den er altså helt oppfylt og gjennomtrengt av hans krefter. Den henter sitt liv og sin næring fra ham; den er vokst sammen med ham; den er av hans art og hans slekt. Hans ånd gjennomtrenger den og virker helt og fullt i den.

Og i denne verden, som ligger i det onde, lever vi. Hører også jeg til den? Ligger også jeg i det onde? Hører også jeg til Satans rike? Står også jeg under mørkets herredømme? Dette er sannelig svært viktige spørsmål. For hører vi til Satans rike, har vi ikke noe samfunn med Guds rike. Og har vi ikke det, har vi heller ingen arv og del i himmelen. Da er vår arv og del djevelens arv og del, nemlig evig mørke.

Hvem er da de menneskene som står under mørkets herredømme og hører til djevelens rike? Jeg har i dag lest om mennesker i Østen som kaller seg djevelens venner og setter en særlig ære i det navnet. Dere må ikke tro at det bare er de som står i samfunn med mørkets rike. Dere må heller ikke tro at djevelens eneste undersåtter på jorden er de medmenneskene våre som vi kaller hedninger: de som ikke vet noe om Gud, som kneler for sine stumme avguder og kanskje til og med gjør grufulle gjerninger for å behage dem.

Riktignok har Satan sine hovedfestninger blant dem. Der viser han seg så håndgripelig at en kan svært lett se at her er Satans trone. Men likevel er disse arme, formørkede menneskene langt fra hans eneste tjenere. I selve kristenheten, midt blant dem som er døpt til Kristus, finnes det utallige sjeler som han holder i en tung, en forferdelig trelldom.

Men heller ikke her må dere bare tenke på de menneskene som sitter i tukthusene og fengslene, eller som i hvert fall gjør syndene sine så åpenlyst at en peker på dem og sier: Det er et slett, et liderlig, et bedragersk, et tyvaktig, et ondskapsfullt menneske; ham ville jeg ikke betro noe, ikke engang så langt som over gaten, og så videre.

Å nei! Under mørkets herredømme står alle som ikke elsker Herren Jesus av hjertet. Som Frelseren sier i evangeliet vårt: «Den som ikke er med meg, han er imot meg.» Men den som er imot ham, er hans fiende og en venn av hans fiende.

Det kommer ene og alene an på hjertet. Er hjertet ditt fylt av kjærlighet til Jesus og hans sak, og strekker ånden din seg i sin innerste lengsel bare mot

Jesus, da er du sannelig løst fra Satans lenker. Er det ikke slik med deg, da er du en Satans slave, hvem du ellers er, og enten du tror det eller ikke.

Ved synden er de arme menneskene kommet inn i det elementet mørkets fyrste lever i. Hva er så hans element? Det er frafall fra Gud, motsigelse mot Gud, egenvilje. I seg selv søker han storhet, i seg selv visdom, i seg selv kraft, i seg selv salighet, ikke i Gud.

Når han søker slik, står han i den skarpeste motsigelse til hele skapningen, som er av Gud og ved ham og til ham (Rom 11,36) – ja, ikke bare til skapningen utenfor seg, men også til seg selv. For også han er en Guds skapning og har salighet bare i sitt opphav. Derfor er han mørk, vred, uutholdelig, rasende, usalig; helvete brenner i ham.

I dette elementet er også mennesket kommet inn ved synden. Riktignok er det hos mange, også blant de ugjenfødte, ikke så åpenbart at de er av djevelens art. Kjødet, som Gud i sin nåde har dratt over sjelene deres, lar ikke det sataniske vesenet bryte så giftig fram. Når kjødets dyriske drifter får sitt, demper kjødet alltid den sataniske ilden som ulmer og brenner i det indre, med sin dorskhet og makelighet.

Men likevel finnes denne indre motsigelsen, denne indre usaligheten, dette dype mørket like visst hos alle mennesker, slik de er av naturen, som hos Satan. Og det må finnes der, fordi de er syndere, det vil si opprørere mot Gud, slik Satan er. Så lenge mennesket ikke har fått del i den guddommelige natur, er det altså av djevelens art. Nettopp derfor står det i samfunn med mørket og med mørkets fyrste, enten det tror det eller ikke.

Derfor: Den som ennå er slik hans far avlet ham og hans mor fødte ham, den som ikke av hjertens grunn er blitt gjenfødt, den som ikke har fått et nytt hjerte ved Den Hellige Ånd, og i dette hjertet et nytt liv, en ny kjærlighet, nye grunndrifter og nye grunntanker – han står i samfunn med den onde og under hans innflytelse. Det gjelder selv om han ellers regnes for det fineste, mest dannede, beste og fromeste menneske. Den onde er hans herre. Derfor kalles Satan i Den hellige skrift denne verdens gud (2 Kor 4,4).

For det ugjenfødte mennesket streber i sitt mørke nettopp etter verden og det som er i verden, og ved dette hersker Satan blant menneskene. Å, mine kjære tilhørere, se på verden, og enda bedre: Gi akt på deres eget hjerte! Noe må dette hjertet elske; det ligger i dets art og natur at det må elske noe. Hva elsker en da når en ikke elsker Herren Jesus? Den ene gleder seg over dette, den andre over noe annet. Men sikkert gleder ingen seg over annet enn det som smigrer hans dragning mot det jordiske, sansene hans eller hovmodet hans.

Hos de menneskene som ikke er født av Gud, ender all streben til slutt i øynenes lyst eller gjerrighet, i kjødets lyst og i et overmodig liv. Og her er det slett ingen forskjell. Den ene søker det på en grovere og tydeligere måte, den andre på en finere og mer skjult måte. Den ene søker det på en måte som ser mer ærbar ut, den andre på en måte som ser simplere ut.

Men i grunnen er de alle like, og det er ingen forskjell mellom en lærd som er stolt av lærdommen sin, og en bonde som skryter av formuen sin. Begges stolthet er ufornuftig, ugudelig og hører til mørkets rike.

Gjerrighet, vellyst, hovmod – disse tre er grunnbestanddelene, elementene i livet til denne verdens mennesker. Det er de som beveger og styrer verden. De er mørkets reip; med dem leder, fører og behersker den onde verden. Ved dem er han denne verdens gud.

Satans undersåtter kan deles i to klasser: de som står under djevelens innflytelse, og de som han virkelig og vesentlig bor i. Om begge slagene vil jeg tale mer utførlig.

Når det gjelder den første klassen, er tallet på dem legion, det vil si at utallige står under Satans innflytelse. For hit hører, som vi har sett, alle uten unntak som ikke i sannhet og grundig er omvendt til Herren Jesus. Men du sier: Det finnes da ærbare mennesker, skikkelige mennesker, godmodige mennesker, som har virkelig gode egenskaper og legger vinn på den ene eller andre dyden, uten at de akkurat er omvendt til Jesus Kristus. Er det ikke urimelig uten videre å regne slike mennesker blant djevelens undersåtter?

De vil jo mye godt, og de gjør mye godt. De arbeider flittig, de sørger for seg og sine, for mat og klær. De har slett ingen glede av det ville, støyende verdenslivet. De lever gjerne stille og ærbart og passer kallet sitt – riktignok uten å ha noe særlig hjerte for Herren Jesus. Skulle en da uten videre våge å regne slike mennesker til mørkerikets undersåtter?

Ja! For den som ikke er med Kristus, er imot ham. Og hva er vanligvis denne ærbarheten, denne dydigheten hos slike mennesker? Ofte er den riktignok ikke annet enn en ytre vane og innøvd skikk som oppdragelsen og omstendighetene har gitt dem. Ofte ligger det i lynnet deres, men av den grunn står de ikke høyere enn andre; for også de som slår ut i dårskap, følger nettopp sitt lynne og hjertets drifter. Ofte er det hensynet til fordel og ytre ære som krever et slikt ærbart liv.

I kristenheten regnes det fremdeles som noe en må skamme seg over når synder og laster bryter ut. Lever en der, kan en nok finne at det tjener ens fordel og ære å oppføre seg som et ærbart menneske.

Og når en er vokst ut av de ville ungdomsårene, kanskje har giftet seg og har hustru og barn å forsørge, er det ikke noe under om en blir spakere og med årene mister gleden over ungdommens lyster og galskap. Men dermed har ingenting forandret seg i hjertets grunn. I sitt innerste har en likevel ikke tatt avskjed med kjærligheten til mørket – bare den ytre formen er blitt annerledes.

Og det ser og merker en da også hos slike mennesker. Hva er det som driver dem? Hva er det som fyller hodet og hjertet deres hele dagen? Er de blitt rike og slipper å bekymre seg for levebrødet, kaster de seg vanligvis over en eller annen yndlingsfornøyelse.

Det har de rik anledning til, særlig når de bor i byene. En søker selskapelighet; en taler om verden og på verdens vis; en prøver å muntre opp det arme livet så godt en kan. En griper etter ditt og datt, både det edlere og det lavere. Men ser en det i lyset, søker en ikke annet enn næring for øynenes lyst, kjødets lyst og stoltheten. Slik farer livet bort for disse arme menneskene som tom snakk.

Andre, som ser hvor usselt et slikt liv er, trekker seg tilbake i seg selv, later som om de søker noe høyere, og speiler seg med stor stolthet i seg selv. Men

de som ikke er rike, og mennesker med et svært stille sinn, har særlig husholdningen på hjertet.

Når en våkner om morgenen, er hjertet straks opptatt av husholdningen: I dag skal dette og hint gjøres – og det tar hele hjertet i besittelse. Er det vinter, eller lir det mot vinter, tenker en på ved og på vern mot kulden. Er det sommer, tenker en på hagene eller arbeidet på åkeren og er med hele hjertet i disse tingene. Kort sagt: En lever et liv uten Gud, uten lys.

Hos slike stille og ærbare mennesker som ikke er Frelserens eiendom, kommer det i tillegg mange lyster og begjær, grovere eller finere, mer eller mindre iøynefallende. Ofte er det en gjerrighetens ånd eller en lyst til å skrape sammen, en vantroens ånd, som hersker i en slik ærbar familie. Der er alt lagt an på å komme seg fram og bli velstående, eller i det minste å bevare det en har skaffet seg når tidene er vanskelige, så en kan etterlate barna noe klekkelig – som om det ikke levde noen Gud i himmelen.

Ofte er det en hovmodets ånd, slik at en gjør seg mye til av familien sin, formuen sin og dyktigheten sin og forakter andre ved siden av seg. Dette bryter da ut i de daglige samtalene. Der spotter en gjerne andre mennesker, og en hører og forteller gjerne historier som setter dem i et dårlig lys. Ofte sier en også ting om seg selv som lett viser at en er verre enn fariseeren (Luk 18,11 f.).

For fariseeren skrøt bare av fortrinn som han mente han hadde vunnet selv. Men når en hører mange av disse ærbare menneskene, merker en nok at de mener seg bedre enn andre Adams barn allerede av naturen, ved sin fødsel og sin familie.

Ofte er det også en lettsindig, liderlig ånd som setter seg fast i et slikt ærbart hus, ofte en vred, ufredelig og trettekjær ånd, en ånd som uten mange ord lar sin forbitrelse merkes og gjør vondt. Ofte er det en ånd av overdåd og kresenhet. Ofte er det en utuktens ånd, som huserer over all måte skammelig og grufullt i slike ærbare menneskers ekteskap og ekteseng.

Iblant kommer det ting til syne som tydelig røper den ondes vesen og innflytelse. Kommer noe i veien for et slikt ærbart menneske, kan han bli rasende. Øynene hans gnistrer, ansiktet blir forvridd, Satan ser tydelig ut av ham. Tungen kommer i gang, og en hører godt at han er satt i brann av helvete (Jak 3,6). Andre har mindre anlegg for vrede, men desto mer for latter.

Da kan en høre slike ærbare mennesker le av ting som ethvert menneske og enhver kristen heller skulle gråte over, og som en skulle gjøre bot for i sekk og aske. Slik kan en nok merke hvem det egentlig er som ler ut av dem.

Iblant hører en fra en slik ærbar munn ord som vekker den største forargelse hos unge og gamle, og som blåser liv i syndens slumrende spire i det ene eller andre hjertet. Slik ser en tydelig at de egentlig står under mørkets herredømme, og at de tross all ærbarhet likevel må gjøre djevelens vilje med lemmene sine.

Å, mine kjære tilhørere! Det finnes bare to riker i åndeverdenen: et lysets rike, der Jesus er konge, og et mørkets rike, der djevelen er fyrste. Hvert menneske er i ett av disse rikene; det finnes ikke noe tredje. Er vi ikke i lysets rike, er vi sannelig i mørkets rike. Men ingen er i lysets rike uten å være født av Guds Ånd og slik ha kommet inn i det.

Har vi selv erfart denne gjenfødelsen? Vet vi noe om de fødselsveene som følger enhver fødsel, altså også denne åndelige fødselen? Har vi erkjent den sørgelige, mørke tilstanden i hjertet vårt, og er den blitt for tung for oss, som en tung bør?

Har vi søkt Herren Jesu nåde, har vi søkt hans ansikt? Har vi funnet nåde og fred og frihet i hans sår? Kan vi si at hjertet vårt henger ved Frelseren alene? Se, den som ikke vet noe om alt dette, er ennå i mørkets rike, en Satans slave, enten han tror det eller ikke. Der Jesus ikke regjerer, der regjerer Satan, enten en tror det eller ikke.

Så mye om de ærbare! Men det er klart i seg selv og trenger ikke noe bevis at mennesker som lever i en bevisst synd, enten den er åpenbar eller skjult, står under djevelens innflytelse og hører til mørkets rike.

For «den som gjør det onde, hater lyset», sier Frelseren (Joh 3,20), og den som hater lyset, er en fiende av lyset og en venn og stallbror av Satan. «Den som gjør synd», sier apostelen Johannes, «er av djevelen. For djevelen synder fra begynnelsen. Til dette ble Guds Sønn åpenbart, for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger» (1 Joh 3,8).

Ved konfirmasjonen lover unge mennesker Frelseren troskap offentlig, for hele menigheten, og forsaker like offentlig og høytidelig djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen. Når en så noen år senere ser hvordan de hengir seg til hor, på en grovere eller finere måte, skulle da ikke Satan ha noe med dette å gjøre? Jo, djevelen fører disse arme menneskene i reip, slik tyren føres til slakterbenken.

Det finnes mennesker som regner seg for lykkelige når de kan sitte på vertshuset og drikke så mye de vil, ja, til de blir beruset. Andre har sin største glede i spott og baktalelse. De lever opp på legeme og sjel når de får tilfredsstille denne lysten, og de blir verken trette eller mette av den.

De kan holde på med det til midnatt uten å bli søvnige. Andre igjen gjør det til sin kjæreste sysselsetting å skape splid mellom medmenneskene sine. Med sladder egger de folk opp mot hverandre og hisser dem på hverandre, og de har sin hjertens glede av det når ondskapen deres lykkes.

Og hvor mye mer måtte jeg ikke nevne om jeg skulle regne opp alle de syndene menneskene har sin lyst og glede i, ja, sin kjæreste fornøyelse i! Jeg ville ikke bli ferdig. Men det mest betenkelige er at de kjenner Guds rettferdige dom og vet at de som gjør slikt, fortjener døden – og likevel gjør de det. Iblant prøver de å komme løs fra det, men de kan ikke; de må gjøre det. For en elendighet, for en trelldom under synden! Men den som er syndens trell, er djevelens trell, for synden er av djevelen.

Den andre klassen jeg nevnte ovenfor, er de som djevelen virkelig og vesentlig bor og virker i. Når et menneske lenge driver på med en synd mot bedre vitende og samvittighet, tar djevelen til slutt hjertet hans helt i besittelse.

Slik gikk det med Judas. Etter at han lenge nok hadde vært gjerrighetens trell, for djevelen til slutt inn i ham, som Skriften forteller (Joh 13,27). Djevelen hadde lenge regjert hjertet hans. Allerede i det første året kalte Frelseren ham

en djevel (Joh 6,70). Men da Judas uten opphør fortsatte å leve og røre seg i sine gjerrige tanker, for Satan helt inn i ham.

Slik finnes det mennesker som bærer med seg en gjerrighetsdjevel, en utuktsdjevel, en bannedjevel, en tyvedjevel, en trettedjevel eller en drukkenskapsdjevel. Da er en åndelig besatt av Satan, og det er verre enn når den onde besetter legemet. Da må mennesket synde. Her er det ingen motstand lenger, ikke engang noen vilje til å stå imot. Det er ingen ro verken dag eller natt før djevelens vilje og lyst er fullbyrdet. Så dypt kan et menneske synke ned under mørkets herredømme.

Hvor sterke alle disse løgnens og mørkets festninger enn måtte være, ville de bli ødelagt dersom Jesus ved sitt ord ble mester i hjertet. Derfor søker Satan særlig å motarbeide kraften i sannhetens ord, så det ikke skal vinne det arme, fangne hjertet.

For å hindre sannhetens kraft i å trenge inn til hjertet prøver han vanligvis først å stjele ordet bort fra menneskenes hjerter. Da kan slike arme mennesker høre ordet, men det har ingen virkning; det er som om fuglene under himmelen tok det bort. Da kommer alle slags fremmede tanker, og ingenting får kraft, og ingenting kan slå rot. Å, dette er en stor plage fra djevelen, og som oftest blir den ikke erkjent.

Med alt dette kan Satan likevel ikke hindre at ordet iblant tar fyr også i et slikt hjerte. For det har i seg en allmektig kraft, en livskraft som trenger gjennom alt. Derfor må Satan ofte gripe til andre midler.

Da Frelseren i evangeliet vårt hadde helbredet den besatte, sa noen: «Det er ved Be'elsebul han driver de onde åndene ut», og andre krevde et tegn fra himmelen. Med dette søkte mørket å oppnå to ting. For det første hadde de som talte slik, med sine bespottelige og lettsindige ord stengt ute fra sitt eget hjerte ethvert inntrykk av den Guds kraft som hadde åpenbart seg i Herrens under. For det andre skulle dette inntrykket bli svekket, og om mulig gjort til intet, også hos andre.

Dere skal ikke undre dere over dette mennesket som over en Guds mann, sa noen; dere skal flykte fra ham, for han driver med trolldom. Og andre lot det skinne igjennom at når han helbredet syke og drev ut djevler, var det slett ikke bevis nok for at han var sendt av Gud. Hva er det om han driver ut djevler? Han skal la oss se et tegn fra himmelen! La ham få ild til å falle ned fra himmelen, slik Elia gjorde! Da vil vi tro.

Slik er det ennå i dag. Mange er nok ikke uten inntrykk av den evangeliske sannheten, men de blir stadig stående på halvveien. De kommer ikke til noen tro på evangeliet, ikke til å avstå fra urettferdigheten, ikke til noe gjennombrudd til lyset, fordi de blir stanset av alle slags overflødige og løgnaktige betenkeligheter. Snart er det noe ved Frelseren de ikke kan finne seg i, snart noe annet; snart her, snart der i Guds ord finner de noe å ta anstøt av.

En vil være herre over dette ordet og innrette det etter sine forutfattede meninger. En vil sette skranker for Guds kraft; en mener at alt må ha sitt mål og sin grense. En krever bevis der Gud krever tro.

Og til slutt mener en at en nok ville tro og overgi seg, bare en ikke måtte støte seg på dette eller hint – men det er en betenkelighet en ikke kommer over. Bak slike betenkeligheter skjuler det seg en dyp lyst til urettferdighet, en umåtelig kjærlighet til mørket. Gjennom den har Satan full adgang til hjertet, og som Skriften sier, forblinder han sinnet, så en ikke skal se evangeliets klare lys (2 Kor 4,4).

Men når Satan våger å vise seg enda mer uten sky hos et menneske – når mennesket er enda mørkere, frekkere og enda fjernere fra gudsfrykt – stanser det ikke ved slike betenkeligheter. Da går det over til spott, slik som hos dem som sa: «Det er ved Be'elsebul han driver de onde åndene ut.» Å, hvilken forbitrelse kan ikke mørkets makt vekke i et menneske mot Frelseren, mot hans tjenere, mot hans rike og hans sannhet!

En slik tjener for synden og den onde kan kanskje sitte i en kirke der omvendelse og syndenes forlatelse blir forkynt i Herren Jesu navn, og være nær ved å sprekke av raseri innvendig. Prek hva du vil, sier et slikt ulykkelig menneske, prek bare om Frelseren din; du kan vente lenge før ordene dine behager meg! Hva skal jeg med din Jesus? Og når det så kommer en lystig stund, blir Guds dyrebare ord eller ordene fra et Jesu vitne etteraped, gjort til latter og misbrukt til narrestreker. Er ikke det forferdelig?

Men den allmenne tidsånden i våre dager hjelper mye til med dette. For gudsfrykten har jo veket bort fra vår tid. Evighetens alvor og frykten for fordømmelsen er forvandlet til en vellystig, lettsindig snakk om en bedre verden. I sine nye religioner har de gitt kjødet den fulleste frihet; den apostoliske kristendommen skriker de ut som tåpelighet og svermeri. Lettsindigheten, det jordiske sinnet, det kjødelige sinnet har tatt overhånd overalt. Dessuten er menneskene i vår tid umåtelig innbilske og stolte av fornuften sin.

I våre dager har det midt i kristenheten stått fram menn som med den frekkeste panne har spottet og fremdeles spotter Kristus og hans sannhet og alt som noen gang har vært hellig for et kristent hjerte. Denne slekten ærer dem som lysets og sannhetens menn.

Og de som ikke helhjertet stemmer i denne lovprisningen, blir sett på som dumme, overtroiske mennesker. Å Gud, i hvilke tider lever vi! Med spott og tvil har Satan sannelig vunnet spillet. Denne mørkets ånd har trengt gjennom alle stender, og derfor blir det riktignok stadig sjeldnere at et menneske lar Guds ord virke i seg til gjenfødelse og til Guds barns frihet. For mørkets makt er stor.

Men hvor fører alt dette til slutt? Til fordervelsen, til den evige fordervelsen. Satan er en hard herre, og han betaler tjenerne sine dårlig. Hans rike og hans herlighet er løgn. Allerede i denne verden må hans folk på mange måter erfare at herren deres er en løgner som ikke holder det han lover.

Han lover salighet, og i hans tjeneste blir en usalig, mer usalig for hver dag. Han lover metthet, men gjør likevel ingen mett. Hans løsen er fornuft og klokskap, men hos ham er det ikke annet å finne enn ufornuft. Han lover frihet og holder undersåttene sine i det elendigste slaveri. Men i evigheten får hans tjenere arv med ham, og hans arv er mørke og kval.

Tredje søndag i fasten: Om djevelens rike – del 2

II.

Kan en ikke bli frelst fra denne trelldommen? Å jo! Kolosserne, som Paulus skrev til, var frelst fra den. For han oppfordrer dem til å takke Faderen, som fridde dem ut av mørkets makt og satte dem over i sin elskede Sønns rike (Kol 1,12–13). Og ikke bare kolosserne: Allerede utallige er frelst, de som har vasket sine kapper og gjort dem hvite i Lammets blod (Åp 7,14). Men hvordan skal dette gå til?

Vår egen kraft er intet verd,
vi skulle snarlig segne,
men om oss verger Herrens sverd,
for det må Satan blegne.
Spør du hvem det vel bær?
Det Jesus Kristus er,
hærskarers store Gud,
vår Frelser mild og prud:
han seieren skal beholde.

Da slangen ved å forføre hadde brakt synden inn i verden, sa Gud til den: «Fiendskap setter jeg mellom deg og kvinnen, mellom din ætt og hennes ætt. Han skal knuse ditt hode, og du skal knuse hans hæl» (1 Mos 3,15).

Dette er gått i oppfyllelse. Kvinnens ætt, Kristus, kom, og slangen fikk lov til å stikke ham i hælen. På Kristus fikk Satan prøve hele sitt raseri; helvetes berme ble spydd ut mot ham. Hvilken motsigelse fra syndere har han ikke tålt, også etter dagens evangelium! Og hvordan raste ikke den gamle dragen i sin forbitrelse under Frelserens siste lidelse!

Yppersteprester og skriftlærde, jøder og hedenske soldater, Herodes og Pilatus – alle var hans redskaper. Den timen var gitt Satan; han virket med stor vrede, og mørkets makt var over all måte stor. Han løy, han anklaget, han brølte; han skrek og overdøvet; han slo, han spottet, han hånte; han tørstet etter blod og mord, og tørsten hans ble slukket. Han fikk lov til å overskride alle ærbarhetens skranker. For en festdag for den gamle slangen!

Slik fikk den stikke Menneskesønnen i hælen. Men festdagen bekom den ille. For den samme hælen som den stakk, har siden knust hodet dens. Ved

sin død har Kristus gjort til intet den som hadde dødens velde, det er djevelen (Hebr 2,14). For i sin død har Kristus drept synden, som hadde båret døden som sin frukt, og nettopp slik har han brutt båndet mellom djevelen og menneskene. I stedet for synden er nå rettferdigheten ført inn ved Kristus, i stedet for døden livet.

Slik har Satan mistet sine krav på de skyldige, da han fikk lov til å øve sin ondskap på den uskyldige. Jesus er nå den rettmessige herre over alle syndere. Satan har ingen rett til oss lenger; den ble tatt fra ham allerede for atten hundre år siden. Byttet er tatt fra den sterke, for den sterkere er kommet over ham. Hans fanger er løst ut, og det med full rett.

For en herlig forløsning! Å store frihet! Nå står ingenting lenger i veien når en synder vil bli fri fra djevelens trelldom. Rettslig sett er hver og en allerede fri; det kommer bare an på at han gjør bruk av denne retten og flykter til Jesus.

Dette er salige sannheter. Ordet bringer dem nær menneskene, og Guds Ånd gjør det, om jeg så må si, til sin særlige oppgave å overbevise menneskene om dem. For Kristus sier at Ånden overbeviser verden om dom, fordi denne verdens fyrste er dømt (Joh 16,8.11). Når disse sannhetene blir mektige i et hjerte, har Satan allerede mistet sitt herredømme der, og Jesus har tatt bolig i det.

Når derfor et menneske inderlig ønsker å bli forløst fra Satans makt, må han flykte til Jesus. Han må gå over til sin rettmessige Herre, som har skapt og forløst ham; sannheten må bli mester i hjertet hans, og Jesus er sannheten. Men dette skjer ved troen, og troen er en Guds gave, en virkning av Den Hellige Ånd. Den som kan tro at det er han selv som har presset den blodige svetten ut av Frelseren og brakt ham på korset og i døden, han kan også tro at han er blitt helbredet ved Lammets sår.

Og den som tror dette – jeg sier tror, og ikke bare vet – han er i denne troen frigjort fra Satans lenker. Hos et slikt menneske er alt tidligere fellesskap og hjertesamfunn med mørket revet i stykker; han er et lysets barn og arving.

For på korset har Kristus på en hemmelighetsfull måte drept og opphevet det ugudelige, verdslige, mørke vesenet, med ett ord: synden, som av naturen gjør oss til Satans slaver. Og det Kristus har vunnet i kampen på korset, kommer nå alle dem til gode som ved Den Hellige Ånd tror på ham. For alle slike er døde med ham. Forstår vi ikke dette ennå, så la oss i det minste be om sannhetens Ånd, så vil den ene sannheten etter den andre bli klar for oss.

Et Guds barn er fri fra Satans lenker. Men dermed er det ikke sagt at det ikke fremdeles kan bli fristet av ham. Å nei! Den gamle løgneren gir ikke så fort opp kravene sine. Hvert menneske har sider i sin natur som er særlig utsatt for den ondes innflytelse og fristelser. Dette må Guds barn gi akt på, og de må sette ut sterke vaktposter ved disse svake sidene.

Ofte har en med seg slike svake sider fra tiden som uomvendt. Har et menneske lenge vært trell under en bestemt synd, så hans legemlige og åndelige organer er blitt vant til den, vil Satan sannelig ikke la ham være i fred for fristelser fra den kanten.

Der må han særlig våke. Hvert menneske har også noe med seg fra fødselen som gir Satan en særlig adgang til ham. Den ene har en mer lettsindig, den andre

en mer tungsindig natur. Den ene har en fantasi som tar overhånd, den andre en altfor beregnende forstand, atter en annen et altfor bløtt og bøyelig sinn. Slike svake sider er særlig utsatt for djevelens innflytelse, og hos Guds barn for hans fristelser.

Jeg vet nok at det finnes mange, også mer alvorlige sjeler, som raskt skriver alt hos seg som ikke duger for Guds øyne, på Satans regning. Men det som er sagt hittil, er ikke ment slik – langt derifra! Med et slikt lettvint sinn, som verken vil bedømme synden eller skylden etter Guds ord, kan en komme i den sørgelige tilstanden Frelseren taler om i evangeliet vårt, at det blir langt verre med en enn før – og det selv om en allerede var blitt fri fra djevelens herredømme.

Nei! Selv om Satan frister oss, er synden og skylden likevel vår, og vi må gjøre regnskap for den. «Stå djevelen imot, så skal han fly fra dere» (Jak 4,7). Å, hvor mye ondt ville forbli ugjort, og hvor mye ville den ondes innflytelse bli svekket, dersom en holdt seg mer til de to gamle, prøvde våpnene: bønnen og Guds ord! Om det så stormet og kokte aldri så mye i det indre, ville synden likevel bli hindret i å bryte ut.

Ingen som har smakt den kraften Kristi fortjeneste har til å gjøre fri, må derfor innbille seg at kampen nå er over, og at det er tid til å legge hendene i fanget. «Våk og be!» (Matt 26,41). Hver gang en drift til synd stiger opp i hjertet, så legg den usminket fram for Frelserens føtter!

Åpne for ham alt som er i hjertet, hvor mye det enn må smerte lysten deres, og la dere styrke, rense og frigjøre ved kraften i hans hellige blod og Ånd! Denne øvelsen varer til enden, og den er en salig øvelse. Hvem er nå vis og vil tenke over dette? Hvem føler sin sjels nød, sin sjels store fare og nød, så sterkt at det også går ham til hjertet?

«Hvorfor vil dere dø, Israels hus?» (Esek 18,31). Hvorfor vil dere bli i dødens bånd, når dere kan bli fri? Her er Jesus, som kaller dere! Å, om sannhetens makt en gang måtte drive tåken bort! Da ville vi jo se hvor jammerlig denne verdens ferd er, enda den gir seg et så edelt skinn, og vi ville se Satans renker også – og vi ville bli hjertelig lei av begge.

Til det kunne Jesus, seierherren på Golgata, hjelpe oss. Men den som ser noe av dette, må ikke nøle, men med all makt trenge seg fram til Kristi kors. Den som nøler, blir bedratt for sin salighet. For Satan er svært grusom og listig og utnytter enhver fordel.

Opp da, min sjel! din tid ei spill,
men riv deg ut av mørkets bånd og lenker,
tenk ei at kraft deg svikte skal dertil,
men bare tenk hva kraft oss Herren skjenker.
Hvor godt fra kamp å hvile ut i fred,
i salighet!

Midfastesøndag: Frelseren er ingen mann for det jordiske sinn

Joh 6,1–27

Etter dette dro Jesus over til den andre siden av Galilea-sjøen, også kalt Tiberias-sjøen. En stor folkemengde fulgte ham, fordi de så de tegnene som han gjorde på de syke. Jesus gikk opp i fjellet, og der satte han seg sammen med disiplene sine. Og påsken, jødenes høytid, var nær. Da nå Jesus løftet sine øyne og så at en stor folkemengde kom til ham, sa han til Filip: Hvor skal vi kjøpe brød, så disse kan få noe å ete? Men dette sa han for å prøve ham, for han visste selv hva han ville gjøre. Filip svarte ham: Brød for to hundre denarer er ikke nok til at hver av dem kan få et lite stykke! En av disiplene hans, Andreas, Simon Peters bror, sier til ham: Her er en liten gutt som har fem byggbrød og to småfisker. Men hva er det til så mange?

Jesus sa: La folket sette seg ned! Det var mye gress på stedet, og mennene satte seg da ned. Tallet på dem var omkring fem tusen. Jesus tok brødene og takket, og han delte ut til dem som satt der. Likeså delte han ut av småfiskene, så mye de ville ha. Da de var blitt mette, sier han til disiplene sine: Sank sammen stykkene som er blitt til overs, slik at ingenting går til spille! De sanket da sammen, og de fylte tolv kurver med stykker av de fem byggbrødene, som var blitt til overs etter dem som hadde spist. Da nå folket så det tegnet han hadde gjort, sa de: Dette er i sannhet profeten som skal komme til verden. Da nå Jesus skjønte at de ville komme og ta ham med makt for å gjøre ham til konge, trakk han seg igjen tilbake og gikk opp i fjellet, han selv alene.

Men da det ble kveld, gikk disiplene hans ned til sjøen. De steg om bord i en båt for å sette over sjøen til Kapernaum. Det var alt blitt mørkt, og Jesus var ikke kommet til dem. Og sjøen gikk høyt, for det blåste en sterk vind. Da de hadde rodd omkring tjuefem eller tretti stadier, fikk de se Jesus komme gående på sjøen. Han kom nær til båten, og de ble redde. Men han sa til dem: Det er meg, frykt ikke! De ville da ta ham opp i båten. Og straks kom båten til landet de seilte til.

Dagen etter så folket som sto på den andre siden av sjøen, at det ikke var noen båt der. De hadde sett at det bare var den ene båten, og at Jesus ikke var gått om bord i den sammen med disiplene, men at disiplene hadde lagt ut alene. Det kom nå andre båter fra Tiberias og la til nær det stedet der de hadde spist brødet etter Herrens takkebønn. Men da folket så at Jesus ikke var der, og

> heller ikke disiplene hans, gikk de i båtene og kom til Kapernaum for å lete etter Jesus. Og da de fant ham på den andre siden av sjøen, sa de til ham: Rabbi, når kom du hit? Jesus svarte dem og sa: Sannelig, sannelig sier jeg dere: Dere søker meg, ikke fordi dere så tegn, men fordi dere spiste av brødene og ble mette! Arbeid ikke for den mat som forgår, men for den mat som varer ved til evig liv, den som Menneskesønnen skal gi dere. For på ham har Faderen, Gud, satt sitt segl.

Da Herren åpenbarte seg for kong Salomo i en drøm i Gibeon, sa han til ham: «Be om det du vil jeg skal gi deg!» Salomo ba ikke om rikdom eller makt eller et langt liv, men om et lydhørt og forstandig hjerte. Det var stort av Salomo, og det behaget Gud vel (1 Kong 3). Hvis Herren lot oss velge på samme måte som han lot kong Salomo velge – hva ville vi da be om?

La enhver spørre seg selv: Hva er mitt høyeste ønske? Av svaret kan vi lære vårt eget hjerte å kjenne og se hvilken ånds barn vi er. Jeg antar at de fleste av oss ville be om rikdom og gode dager. Slik tenkte også de fem tusen mennene som Frelseren hadde mettet på underfullt vis, og slik tenker de aller fleste mennesker. Mat og klær, rikdom og gode dager – det er først og fremst dette som opptar den arme ånden deres og vekker deres dypeste begjær.

Dette vil jeg nå utdype. Med evangeliet vårt som veiviser vil jeg vise dere to ting: for det første at Frelseren slett ikke er noen mann for det jordiske, kjødelige sinn, men for det andre at han likevel sørger for at hans egne får det de trenger til livets opphold.

Bønn. Store Jesus! Du har mettet fem tusen menn med fem byggbrød og to småfisker, og du kan legge en stor og overstrømmende velsignelse i det lille. Velsign mine ringe ord, så de som hører dem, blir mette! Amen.

I.

Hvis Kristi rike var av denne verden, ville Frelseren ha mange, ja, utallig mange tilhengere. Hvis de som tror på ham og holder seg til ham, slapp å bli syke, hadde mat og drikke i overflod og ellers kunne leve et makelig liv i lediggang – hvis det var dette Guds barn hadde framfor verdens barn, da ville hele verden løpe til Frelseren.

Tenk om den kristne kjøpmannen solgte mer enn den ukristne, og om åkeren til den kristne bonden bar dobbelt, ja, til og med tidobbelt så mye som åkeren til den ukristne. Tenk om det ikke falt skadelig dugg, rimfrost eller hagl på trærne og vinstokkene til de troende, slik det gjør hos de vantro, og om den kristne håndverkeren arbeidet lettere og raskere og samtidig hadde flere kunder enn den ukristne. Hva mener dere – ville ikke hele verden da strømme i skarer til Frelseren og løpe etter ham?

Ja, det tror jeg sannelig. Da ville det være umulig å holde menneskene borte fra Frelseren. Det ville koste den største møye å få dem til å la være å omvende seg, og likevel ville en ikke utrette noe med alle sine ord. «Si hva du vil», ville de svare, «jeg vil likevel omvende meg til Jesus.»

Men nå er det nettopp omvendt. Nå må en be, formane og bønnfalle. Nå må en gang på gang forkynne storheten til ham som kaller oss til sitt underfulle lys.

Nå må en innby menneskene til Guds rike og nøde dem, og likevel vil de ikke komme.

Hva kommer det av? Det kommer av at godene og skattene, gledene og herlighetene i Guds rike er usynlige. En kan ikke gripe dem med hendene eller smake dem med ganen, og en kan ikke spise og drikke dem med munnen. En kan ikke kle kroppen med dem eller verne seg mot kulde og uvær med dem. En kan ikke misbruke dem til forfengelighet, og en kan ikke kjøpe noe for dem, slett ingenting – ingen åker, ikke noe hus, ikke et pund brød.

Dessuten er det noe underlig ved Frelseren: Han er bare en forløser for sjelen, og den bryr menneskene seg jo lite om. Han forløser fra synden, som en elsker; fra djevelen, som en gjerne er fange hos; fra døden, som en sjelden og nødig tenker på; og fra helvete, som en ikke frykter. Er det rart at menneskene bryr seg lite om ham?

En jordisk frelser, en frelser med et rike av denne verden – det ville være en mann for verden. Slik ville jødene ha ham. De ville ha en mann som skulle spre fiendene deres og gjøre dem selv til det første og herskende folket på jorden. De ville ha en frelser som skulle styre slik at det ble legemlig overflod og rikdom blant dem – kort sagt en mann for stoltheten, vellysten og latskapen deres.

Dette ser en mange steder i Den hellige skrift, men særlig i evangeliet vårt. Da Frelseren på underfullt vis hadde gitt de fem tusen mennene mat og mettet dem, kom de alle enstemmig til denne slutningen: «Dette er i sannhet profeten som skal komme til verden.» Og hva gjør vi så? Konge må han bli. Vi vil gjøre ham til vår konge. En slik mann kan vi bruke!

De fleste av de fem tusen mennene hadde allerede fulgt Frelseren en god stund. De hadde sett mange av undergjerningene hans. De hadde sett hvordan han helbredet syke, hvordan han ga blinde synet og døve hørselen igjen, og hvordan de onde åndene måtte bøye seg for ordet hans. Men aldri før hadde det stått så klart for dem at Jesus var Messias, og aldri før hadde de fått den tanken å gjøre ham til konge.

Men nå, da han gir dem mat og metter dem, går det med ett opp et lys for dem om hvem denne mannen er. Nå er de så sikre på at han er Messias at de bekrefter det med et «i sannhet». Og de går så heftig fram for å gjøre ham til konge at Frelseren må trekke seg tilbake opp i fjellet. En slik Messias ville de altså gjerne ha hatt: en som kunne sørge for buken deres.

Og hva mener dere? Om det i dag sto fram et menneske som fikk de skrantende næringene på fote igjen, som forsto å få liv i handel og håndverk, og som skaffet folk ordentlig pengeomløp og velstand – ville ikke et slikt menneske være en mann for denne tiden og denne slekten? Jeg sier dette med overlegg. For det er mulig og sannsynlig at Antikrist vil tre fram som en slik velgjører for menneskeheten. Jeg regner med at alle vil slutte seg til ham, for en slik Kristus og frelser vil menneskene ha.

Det er sannelig noe beklagelig ved det dagens evangelium forteller: at de fem tusen mennene ville gjøre Frelseren til konge etter at de hadde fått mat og var blitt mette. Ja, det er noe svært beklagelig ved det. Av det ser en hvor mye det ytre livsoppholdet – det å bli mett – betyr for de fleste mennesker.

Det trenger en jo ikke først å bevise for de fleste av oss. Dere vet av egen erfaring hvor mye nød dette spørsmålet kan volde: «Hvor skal vi kjøpe brød, så disse kan få noe å ete?» Og likeså det andre spørsmålet: «Men hva er det til så mange?»

Gud er han som gir alt kjød føde, som gir dyrene føde, også «ravnunger som skriker» (Sal 147,9). Han ser også til de arme menneskene og deres behov og gir dem det daglige brødet som de ber ham om i Fadervår. På sine skjulte veier hjelper han dem ut av den ene nøden og forlegenheten etter den andre. Han velsigner det lille, så det rekker like langt som det store, og hver dag gir han selv den fattigste det han trenger. Ville det da være rart om menneskene ble takknemlige mot Gud?

Ja, det er et under og et forferdelig bevis på vårt fall og vår forherdelse at det finnes så lite sann takknemlighet mot Gud blant menneskene, til tross for alle disse legemlige velgjerningene fra ham. Det ville altså ha vært helt naturlig om de mange menneskene som Frelseren hadde gitt mat med så lite, var blitt forbløffet over dette store underet. Det ville ha vært naturlig om inderlig ærefrykt og hjertelig takknemlighet mot ham hadde fylt hjertet deres, og om dette hadde styrket troen deres på ham som Guds Sønn.

Men de trekker nettopp av dette den slutningen: «Han må være Messias.» De vil gjøre ham til sin konge, og etter at han har mettet dem med forgjengelig mat, er han med ett helt og fullt deres mann. Det tyder på noe mer enn bare nød. Her ser vi tydelig at menneskene framfor alt drages mot det jordiske. Vi ser hvordan den forgjengelige maten går foran alt annet for dem, ja, hvordan de i jaget etter den lar Herrens gjerninger og under gå upåaktet hen og helt mister sansen for det høyere, det himmelske og evige.

Dette ser en også av hva folket i evangeliet vårt gjør. Dagen etter dro de etter Frelseren over Tiberias-sjøen, ikke for å høre undervisningen hans eller se tegnene hans, men for at han skulle gi dem mat den dagen også. Frelseren sier dem rett ut at det var denne lave hensikten som drev dem til ham, og han formaner dem til å søke den uforgjengelige maten som han ville gi dem.

Da sa de til ham: «Hva skal vi gjøre for å gjøre Guds gjerninger?» Jesus svarte: «Dette er Guds gjerning at dere skal tro på ham som han har sendt.» Da sa de: «Hva tegn gjør du da, så vi kan tro på deg? Våre fedre åt manna i ørkenen» (Joh 6,28–31). Disse ordene er svært bemerkelsesverdige, og de avslører hva slags mennesker dette var.

Dagen før ropte de enstemmig: «Dette er i sannhet profeten som skal komme til verden.» Dagen etter krever de et nytt tegn av ham for å kunne tro på ham – nemlig brød. Slik ville de ha trodd på nytt hver dag, så lenge han ga dem mat. Slike disipler kunne ikke Frelseren bruke. Han holdt da en lang tale for dem om å ete hans kjød og drikke hans blod. Dette tok de anstøt av, og de gikk hver til sitt. Det var brød de var opptatt av, ikke Gud.

Og slik er det ennå. En trenger bare å kaste et flyktig blikk ut i verden for å se det. Hva er det menneskene først og fremst streber etter? Hva er deres største sorger og deres største gleder? Kretser ikke tankene til de fleste mennesker hele tiden om den forgjengelige maten? Det kan dere jo erfare hos dere selv.

«Hva skal vi ete? Hva skal vi drikke? Hva skal vi kle oss med?» (Matt 6,31) Det er hovedspørsmålet i menneskenes hjerter. Gud har lagt midler i hånden på hver enkelt, i den stillingen han har, for at han skal kunne skaffe seg og sine mat og drikke og det andre de trenger til livets og kroppens opphold. Og det er disse midlene som opptar menneskene dag og natt. Bonden driver med jordarbeidet sitt, håndverkeren med håndverket sitt.

Men de gjør det ikke fordi det ligger dem på hjertet å gjøre Guds vilje i sin stilling, eller fordi Gud har gitt dem dette kallet så de skal vise seg som tro husholdere og tjenere i det. Nei, blikket er rettet mot fortjenesten, mot å klare seg godt i timelige ting. Med dette vil jeg ikke forsvare de late menneskene og de forsømmelige husholderne – langt derifra! De er dobbelt treller under buken sin.

Men det er likevel jammerlig, kjære tilhørere, når en ikke lever for noe annet i verden enn å nære kroppen sin. Det er likevel jammerlig når ikke bare lemmene, men hele menneskets ånd bare arbeider for at magen skal bli mett. En kjøper og selger, en arver og prøver å få næringen sin på fote. Vinbonden tenker på å forbedre vingården sin: Den må lukes, den må gjødsles og stelles bedre, den må bære dobbelt så mye vin.

Håndverkeren prøver å utvide forretningen sin og vil komme enda lenger i faget sitt. Kjøpmannen tenker på fordelaktige innkjøp og salg. Men ingenting av dette skjer for Guds skyld, for å gjøre hans vilje. Alt skjer bare med blikket rettet mot det timelige utkommet, fordi en vil tjene til sitt daglige brød eller enda mer.

For å sikre utkommet sitt tillater menneskene seg den ene uretten etter den andre. De lyver og bedrar og stjeler, og de regner det som småting og sier at de gjør det for brødets skyld. Hver timelig virksomhet og næring har sine egne fordeler. Hvert håndverk, ja, nesten hver stilling har sine egne tyvetriks og bedragerier, som en regner med til rettighetene i faget, og som sjelden noen ser på som synd. «Jeg vet ikke», sier de, «hva jeg og barna mine skulle ha å spise hvis jeg ikke holdt meg til denne gamle skikken.»

Bekymringen for utkommet vekker det heftigste fiendskap mellom menneskene. Når noen mener at en annen står i veien for hans egen fordel eller hans eget brød, får han et slikt nag til den andre at han kunne myrde ham med kaldt blod. La bare gode venner dele en arv – hvor fort kommer det ikke splid i vennskapet deres! Å, hvor umåtelig stor respekt har ikke menneskene for brødet, for den forgjengelige maten! Utallige selger sin sjels salighet for den.

Men du sier: «Det er da ikke rart. Er ikke de fleste mennesker fattige? Er ikke tidene nå svært vanskelige for all næring? Må en ikke slite og plage seg på det aller elendigste bare for å klare seg med sine? Er det rart om menneskene kaster seg over det jordiske med all sin streben og griper til alle slags utillatelige midler?»

Nei, rart er det jo ikke, kjære menneske, du som taler slik. Men du gjør galt når du vil innbille deg selv og andre at dette umåtelige jaget etter det jordiske bare kommer av nøden i tiden. Se, selv om en må slite og slepe hele dagen for

å skaffe seg og sine det mest nødvendige, trenger ikke det arme hjertet av den grunn å bli så fylt av det. Men det er der, i hjertet, hovedfeilen ligger.

Det ser en på de menneskene som er så rike at de slipper næringssorger. Er hjertet deres av den grunn mindre oppslukt av det jordiske? Nei! De rike er oppslukt av det de har, de fattige av det de gjerne ville ha – det er den eneste forskjellen. En vil drive det enda lenger. En skaper seg alle slags andre behov. En tenker på bedre innbo, på mer bekvemme innretninger, på enda bedre mat, på enda vakrere klær. Har en det ene, så mangler en det andre, som naboen har, og det må en også ha.

Å, det volder mange tanker, mange sorger og bekymringer, like mange som den fattige har for brødet sitt. Det er noe umettelig ved menneskenes dragning mot det jordiske. Hvis Frelseren hadde gitt etter for jødenes begjær og gitt dem mat igjen den andre dagen i Kapernaum, og så den tredje, den fjerde og den femte dagen – hvor lenge tror dere de ville ha nøyd seg med det? Ikke lenge.

Snart ville de ha krevd bedre og mer velsmakende mat enn brød og fisk. Og snart ville de ha gått enda lenger og krevd fornøyelser for øyet og øret: Han måtte ha fordrevet kjedsomheten for dem. Og når de var blitt mette av én fornøyelse, måtte det ha kommet en ny som kunne pirre sansene deres enda mer – og slik ville det ha fortsatt. Det ville ha vært et Messias-rike etter deres smak.

Vet dere, kjære tilhørere, hva Skriften kaller de menneskene jeg til nå har talt om? Den kaller dem jordisk sinnede, mennesker som har buken til sin gud, og den sier rett ut at de er fiender av Kristi kors (Fil 3,18 f.). Slike mennesker duger ikke for Frelseren, og Frelseren duger ikke for dem. Hvorfor?

Fordi Frelseren ikke er en gud for rikdommen, ikke en gud for makeligheten, ikke en gud for åkrer og penger, og heller ikke en gud for gode dager. Fordi han ikke er noen avgud. Fordi han ikke er noen kokk som lager maten for deg, og ingen mellommann og megler som skaffer deg fordeler i handelen. Han er ingen urettferdig dommer som gir deg rett når du har urett, ingen tjener som arbeider for ti for deg, og ingen håndverkssvenn som skaffer brød i huset for deg mens du selv pleier latskapen din. Alt dette er Frelseren ikke.

Men fordi han ikke er det, er alle jordisk sinnede hans fiender. Derfor er det slik at de fleste blant oss ikke kan eller vil omvende seg, enda Guds rike gang på gang blir tilbudt dem. For de har en annen gud enn Frelseren, nemlig buken, og alt skal tjene den.

Hva mener dere? Så lenge en har sin skatt og sitt hjerte på jorden, og ikke noe annet enn penger og gods, åkrer, gjeld og renter, skatter, kveg og fôr, frukt, melk og smør, såkorn, høst og tresking – og hva alle disse tingene nå heter – sitter i hjertet og farer gjennom hjerte og hode; så lenge de vekker uro og sorger, håp og frykt og glede og setter kropp og sjel i bevegelse og gjør dem levende – tror dere da at Frelseren ennå finner en liten plass der? Nei! For ingen kan tjene to herrer.

Kan en være et lysets barn og et barn av Jesu rike så lenge en sier: «La oss først trakte etter det jordiske, så skal nok det himmelske bli gitt oss i tillegg»? Nei, visst ikke. Så lenge en tenker slik, er en fortsatt en elendig jordorm, en ussel trell under magen sin. Å, det er jammerlig!

Det er en ringe del en vinner når en får sin del i dette livet. Hvor mye møye, hvor mye svette i ansiktet koster det ikke før brødet er i huset, det ofte grove og lite velsmakende brødet! Og selv om det smaker godt, hva er det da? Er det ikke jammerlig når en ellers ikke har noen del i tid og evighet?

Hvis Kristus ikke var kommet, hvis han ikke hadde levd og lidt for syndere, hvis han ikke var død og hadde åpnet portene til paradiset, til den evige hvile og glede, og hvis han ikke lot sitt evangelium forkynne for oss, da ville det ikke vært så jammerlig. Men nå er vi kalt til en evig herlighet i Kristus Jesus. Når en da griper etter det forgjengelige og forkrenkelige og ikke vinner noe annet av sin tilværelse i tid og evighet enn den føden som Gud gir dyrene uten bekymring og arbeid – det er jammerlig over all måte.

II.

Kjære tilhørere! Det ville vært noe annet om Frelseren lot sine egne lide mangel og sulte, og om en måtte kjøpe seg den evige salighet med idel jordisk nød. Da kunne en jo si: «Menneskene har ikke kraft til å gi avkall på så mye.» En kunne si: «Hvis Frelseren vil at menneskene skal omvende seg, må han ikke sette slike betingelser.» Og likevel – måtte vi ikke regne den som kjøpte en evig salighet for en kort og timelig nød på jorden, for en klok kjøpmann?

Men se, det er slett ikke nødvendig. For Frelseren sørger også for at hans egne har sitt timelige utkomme; heller ikke dette har han glemt.

Riktignok har verden og Satan fra gammelt av bebreidet ham at den som holder seg til ham, går tilbake i næringen sin. Bonden sier: «Hvis jeg omvendte meg, ville det åndelige ta altfor mye av tiden min. Hvordan skulle da gården min bli drevet?»

Håndverkeren sier: «Hvis jeg omvendte meg, måtte jeg holde meg borte fra all urett. Jeg kunne ikke lenger benytte meg av den ene eller andre fordelen, den ene eller andre snarveien. Jeg måtte forlate kameratene mine, og det er gjennom dem jeg får kundene mine; da ville kundene gå til andre mestere. Da måtte jeg sky det ene eller andre stedet, den ene eller andre anledningen. Og brødet mitt avhenger jo av at jeg går rundt og gjør meg godt likt hos folk. Hva skulle jeg og mine da leve av?»

Kjøpmannen sier: «Å handle så nøyaktig og redelig som Bibelen krever, er umulig for en kjøpmann i våre dager. Hvis jeg ikke lenger får smugle inn en eneste vare, og hvis jeg alltid skal holde meg til den strengeste sannhet i alle mine kjøp og salg, i alle mine oppgaver og regninger, har jeg ikke annet å gjøre enn å stenge butikken og gå og tigge med mine.»

Vedtyven, som plyndrer skogene, mener at han ikke har noen annen næringsvei enn denne – «og skal jeg da fryse i hjel med mine?» Med alt dette vil en bevise at en ikke kan rette seg så nøye etter Guds ord når en skal tjene til brødet, og at Frelseren bare gir sine knapt tilmålt med brød. Slike påskudd finnes det ennå utallige av.

Men holder de mål? Nei! De er løgner, rene avkom av dette jordiske sinnet. Hvis apostlene hadde tenkt slik, tror dere da at de ville ha blitt apostler? Matteus var tollmann. Frelseren kalte ham fra tollboden, der han måtte tjene til brødet sitt. Straks sto han opp og fulgte ham. Peter og Andreas, Johannes og Jakob var

fiskere, og Frelseren kalte dem bort fra båtene og garnene deres. De unnskyldte seg ikke med brødet sitt, men fulgte i enfold når Faderen dro dem til Sønnen.

Men det er nettopp denne dragningen som mangler når en vil unnskylde seg slik. En vil ikke komme til Frelseren, en kjenner ingen dragning til ham, og da må brødet tjene som et elendig påskudd.

Apostlene ville hatt god grunn til å komme med slike unnskyldninger. For de forlot hus, levebrød, hustru, barn og alt timelig for Jesu navns skyld. Men våre dagers avgudsdyrkere, som har buken til sin gud og vil bebreide Frelseren at en må lide nød hos ham, har ingen god grunn.

Han som har lært oss å be Faderen om daglig brød – skulle han være likegyldig til om de som hører ham til, har sitt daglige brød eller ikke? Fra korset betrodde den trofaste yppersteprestenennå sin mor til sin elskede Johannes, for at han skulle sørge for henne og gi henne trygghet.

Han vet altså av egen erfaring hva det vil si for et menneske å tenke på hvordan familien skal klare seg og få det mest nødvendige, og hvilken bekymring det kan volde. Skulle han da ikke ha hjerte for de ytre trengslene til sine egne, og ikke øre for dem når de roper til ham om hjelp i legemlig nød og i næringssorger?

Jo, visst har han det! Han er en tro hyrde. Ikke bare de åndelige, men også de legemlige behovene til sauene og lammene hans – alt det de trenger – ligger ham på hjertet. Hvor dumt er det ikke når en vil få seg selv og andre til å tro at en sann omvendelse til Jesus innskrenker og hindrer en når en skal tjene til brødet! Viser ikke erfaringen ofte nettopp det motsatte?

Hvor mange som før omvendelsen slet med næringssorger, har ikke Herren fridd ut av dem da de i sannhet og av hele sitt hjerte hadde overgitt seg til ham! Hvor mange har ikke mistet tilliten hos medmenneskene sine ved sin ugudelige vandel, men fått den tilbake – og med den et bedre timelig utkomme – etter at de var blitt Jesu disipler! Ja, sannelig! «Gudsfrykt er nyttig til alt. Den har løfte både for dette livet og for det som kommer» (1 Tim 4,8).

Har da ikke Frelseren tusen midler og veier til å hjelpe? Står ikke alle kasser åpne for ham? Er han ikke uendelig rik, eller er djevelen rikere enn han? Kan han ikke gi deg tusen ganger igjen når du gir slipp på en timelig fordel for hans navns skyld? Kan han ikke velsigne det lille? Har han ikke mettet fem tusen menn med fem byggbrød og to småfisker? Og er hånden hans nå blitt for kort?

Han har sagt: «Søk først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette i tillegg!» (Matt 6,33) Og han vil holde sitt ord. Heller skal himmel og jord forgå enn at han ikke skulle holde det.

Men med dette har Herren riktignok ikke lovet sine et makelig, kjødelig liv og gode dager. Også over en kristen kan det komme tider fulle av nød, like så vel som over en ikke-kristen – tider da det daglige brødet blir knapt tilmålt. Ofte fører Herren med vilje sine egne inn i en slik prøve. Han gjør det for å rense troen deres og bringe de evige godene desto nærmere til dem når det ytre blir tatt fra dem.

Det kan også være særlige forhold som gjør at en av Frelserens etterfølgere må lide nød og mangel for Kristi navns skyld, slik apostlene i sitt kall led sult,

farer og nakenhet. Og når Gud lar straffedommer komme over hele nasjoner, blir hans barn sjelden spart. Jeg sier «sjelden», for det finnes også bevis på det motsatte. En kristen er like utsatt for trengselen i denne tiden som en ikke-kristen.

Likevel er det stor forskjell på en kristens og en ikke-kristens lidelser. Den ikke-kristne lider fordi han må, den kristne lider etter Guds vilje. Når all ytre hjelp svikter for en kristen, har han likevel sin Gud, og det er mer enn alt. «Om enn mitt kjød og mitt hjerte svikter», sier Asaf, «så er Gud mitt hjertes klippe og min del for evig» (Sal 73,26).

Men det herligste er at Frelseren nettopp gjennom slike ytre trengsler gir sine en styrke og en salighet som ellers ville ha forblitt fremmed for dem. Da blir troen renset, øvd og styrket, og egenviljen blir knekket. Og jo mer de ytre støttene blir tatt bort, desto fastere blir hjertet grunnfestet på den eneste og evige klippen. Da lærer en også av erfaring at mennesket ikke lever av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn. Trengselen «gir dem som ved dette er blitt oppøvd, rettferdighets salige frukt» (Hebr 12,11).

En slik lidelsestid ville en ikke gi fra seg for alle verdens skatter, om det så var mulig. For en skjønner jo hva en har funnet og vunnet i den.

Hvis vi søkte Frelseren av hjertens grunn, skulle vi også finne ham og erfare at en har gode dager hos ham – gode dager også i fattigdom og trengsel. Hvor helt annerledes arbeider en da! Hvor annerledes bærer en dagens byrde og hete! Hvilken velsignelse brer seg ikke over alt arbeid og all lidelse hos dem som har en Frelser og vet at de har ham!

Når en ikke lenger må slå seg gjennom verden ved egen vilje, når en ikke lenger må skaffe seg brødet selv, som om det ikke fantes noen Frelser, men søker å utføre sitt kall med blikket vendt mot Jesus og venter resten, velsignelsen, fra Herren – hvor lykkelig er en da! Egenviljen, gjerrigheten og bekymringens ånd er harde herrer. De plager tjenerne sine grusomt og lar dem ikke få ro verken dag eller natt. Men Jesu styre er et mildt styre.

Tenk dere at dere står og arbeider på markene, og sommersolen skinner på dere og gjennomgløder dere hele dagen, så tungen klistrer seg til ganen av tørst. Kanskje har dere ikke engang en god drikk til å svale dere med, og heller ikke noe i hjertet som kan holde dere oppe.

Så må dere bære dagens tunge byrde slik også et dyr bærer den. Eller kanskje er det bare tanken på fordelen, på utkommet for dere og barna deres, som driver dere og gir dere styrke. Hvor fattige, hvor ytterst fattige er dere da! Ord kan ikke si hvor beklagelsesverdige dere er.

Men når dere har evangeliets trøst og håp i hjertet, når dere kan tenke: «Min Frelser har også en gang gjort et surt og tungt arbeid for min skyld, og hvordan skal det ikke bli i evigheten! Der skal solen ikke mer falle på meg, heller ikke noen hete, men Lammet skal vokte meg og føre meg til livets vannkilder. Derfor, min sjel, hold ut og tenk på at denne tids lidelser ikke er for noe å regne mot den herlighet som skal åpenbares på deg» – å, mine kjære tilhørere, når det er slik trøst i hjertet, er en da ikke rik midt i all fattigdom?

Se, dette ville en så gjerne unne menneskene – de arme, plagede menneskene som må slite så hardt for sitt stykke brød, og som de tunge tidene nå rammer hardest. En ville så gjerne unne dem at Frelserens fred fikk vederkvege og trøste dem i all deres møye og svette.

Og likeså dem som ikke må slite så hardt for det daglige brødet, og som derfor blir drevet omkring og behersket av alle slags andre lyster, begjær og ønsker: Også dem ville en så inderlig gjerne unne at de ikke skulle behøve å få sin del i dette arme livet. En ville unne dem at de kunne smake det bedre som Gud har beredt for menneskene, den maten som varer ved til evig liv, og som Menneskesønnen ville gi dem. Først når en lever med Kristus, lever en virkelig. Å, om riktig mange ville ta dette til hjerte!

Den som vil leve og se gode dage,
han til den gode hyrde vende seg!
Her får han da den rette næring smake,
mens verdens kost på berme kun var rik;
og intet godt man savner der,
hvor hyrden, den som styrer himlens skatter, er!

Amen.

Femte søndag i fasten: Å kjenne Gud

Joh 8,46–59

> Hvem av dere kan overbevise meg om synd? Men sier jeg sannheten, hvorfor tror dere meg da ikke? Den som er av Gud, hører Guds ord. Dere hører ikke, fordi dere ikke er av Gud. Judeerne svarte og sa til ham: Sier vi ikke med rette at du er en samaritan og en besatt? Jesus svarte: Jeg er ikke besatt. Men jeg ærer min Far, og dere vanærer meg. Jeg søker ikke min egen ære. Det er en som søker den, og han dømmer. Sannelig, sannelig sier jeg dere: Om noen holder fast på mitt ord, skal han aldri i evighet se døden.
> Da sa judeerne til ham: Nå skjønner vi at du er besatt. Abraham døde, og profetene likeså, men du sier: Den som holder fast på mitt ord, skal aldri i evighet smake døden! Du er da vel ikke større enn vår far Abraham som døde? Også profetene døde. Hvem gjør du deg selv til? Jesus svarte: Dersom jeg ærer meg selv, da er min ære ingenting. Det er min Far som ærer meg, han som dere sier er deres Gud. Dere kjenner ham ikke, men jeg kjenner ham. Dersom jeg sier at jeg ikke kjenner ham, da blir jeg en løgner som dere. Men jeg kjenner ham og holder fast på hans ord. Abraham, deres far, frydet seg til å se min dag. Og han så den og gledet seg. Judeerne sa da til ham: Du er ennå ikke femti år og har sett Abraham? Jesus sa til dem: Sannelig, sannelig sier jeg dere: JEG ER før Abraham ble til. De tok da opp steiner for å kaste på ham. Men Jesus skjulte seg og gikk ut av templet.

Evangeliet vårt i dag setter apostelens ord i et særlig klart lys for oss: «Gi akt på ham som utholdt en slik motstand fra syndere» (Hebr 12,3). Her ser vi Frelseren omgitt av en flokk jøder. I begynnelsen ga de bifall til det han sa (Joh 8,30), men snart tok de anstøt av det igjen. Til slutt brøt de ut i harde bespottelser mot ham og tok opp steiner for å slå ham i hjel.

Det var først og fremst religiøs iver som drev dem til det. De kjente ikke Gud, og likevel mente de at de kjente ham. For hadde de kjent Gud, så hadde de også kjent Guds Sønn. Her ligger årsaken til alt anstøtet mennesker tar av Kristus. En kan trygt si at alle som også i våre dager opptrer så fiendtlig mot Kristus, ikke kjenner Gud. Den som forkaster Sønnen, kjenner ikke Faderen.

Om denne viktige saken vil jeg si mer. Med Guds hjelp vil jeg i dag gjøre

det å kjenne Gud

til emne for talen min. Jeg vil for det første vise hvordan en kommer til å kjenne Gud, og for det andre hvor nødvendig det er å kjenne ham.

Bønn. Verden kjenner deg ikke, store Gud, og ikke noe verdslig sinnet menneske kjenner deg. Om de kjente deg, ville de jo vende seg bort fra synden og skynde seg til Sønnen. Å, gjør oss edrue, så vi gir akt på dine dragninger og åpenbaringer i hjertet vårt og forstår dem! Frels oss fra døden, fra å tjene forfengeligheten og fra den indre spredtheten, og gi oss et stille og samlet hjerte, så vi kan finne deg og ikke fare bort med verden! Amen.

I.

Å kjenne Gud er noe svært sjeldent blant menneskene. Det er få menneskebarn som kjenner Gud. Om jeg gikk rundt og spurte dere om dere kjenner Gud, ville jeg nok for det meste få ja til svar. «Hvordan skulle jeg ikke kjenne Gud?» ville dere si. «Jeg har jo lært om ham fra ungdommen av. Jeg er da født og oppvokst blant kristne og er ingen hedning!»

Spurte jeg så videre: «Kjenner dere Gud, så må dere også vite hvem og hva han er» – da ville få av dere bli svar skyldig. «Det vet vi godt,» ville dere si. «Gud er et uskapt, åndelig vesen, evig, allmektig, allestedsnærværende, allvitende, vis, rettferdig, hellig, sannferdig, god og barmhjertig. Han er himmelens og jordens Skaper og Herre, Fader, Sønn og Ånd.»

Av slike og lignende svar kunne en nok se at dere godt husker det dere har lært om Gud i katekismen og konfirmasjonsbøkene. Men om dere kjenner Gud, er et annet spørsmål. Noe kunnskap om Gud hadde dere. Men av den grunn kunne en ikke si at dere kjente ham.

Se på jødene i evangeliet vårt! De visste godt hvem og hva Gud er. De kjente fortellingene om Guds førelser med Israels folk. De hadde kunnskap om Abraham og profetene, det ser en av ordene deres i evangeliet vårt. De kjente også Guds bud i Det gamle testamente. De visste for eksempel at en gudsbespotter skulle steines etter Moseloven. Derfor tok de opp steiner da de mente at Frelseren hadde talt gudsbespottelig. De var ivrige jøder, godt kjent med loven sin, med Bibelen sin.

Men av den grunn kjente de ikke Gud. Det sier Frelseren dem rett i ansiktet: «Dere kjenner ikke Gud, og av at dere sier: Vi kjenner ham, kan en se at dere er løgnere.» Og slik er det ennå. Utallige i kristenheten som mener at de kjenner Gud, vet bare om ham. En kan ha lært Bibelen og katekismen utenat. En kan ha utmerket kunnskap om Gud og guddommelige ting i hodet og likevel være et blindt, dødt menneske som kjenner Gud like lite som en blindfødt kjenner lyset og fargene.

Og et menneske kan være så uvitende at han ikke kan lese og ikke kan et eneste skriftord utenat, og likevel er det mulig at han kjenner Gud. Så stor er forskjellen mellom å kjenne Gud og å ha bokstavkunnskap om ham.

Men jeg vil forklare nærmere for dere hva det egentlig vil si å kjenne Gud. Før en kan kjenne Gud, må en bli kjent med ham. En kan ikke si at en kjenner et menneske når en bare har hørt om ham. Slik er det også med Gud. Den som sier at han kjenner Gud, må være kjent med ham og stå i et eller annet forhold til ham, der han har hatt med ham å gjøre og slik har lært ham å kjenne.

Så lenge Gud og mennesket ennå er tjue tusen mil fra hverandre, så lenge hele fjell av synder og laster, av jordisk sinn, hovmod, egenvilje og alle slags begjær

og lyster ennå ligger mellom deg og din Gud – se, så lenge kan du ikke si at du kjenner ham.

Kanskje rekker han en eller flere ganger over disse fjellene med sin allmektige arm. Han griper inn i samvittigheten din og gjør deg urolig, eller han fører deg opp i en ytre knipe, så du må rope til ham, eller han hjelper deg slik at du godt kan merke armen hans. Men dette er likevel ikke noe rett og egentlig kjennskap til Gud.

En må omgås Gud og stå i et barneforhold til ham. En må føre et gudfryktig liv som Enok og vandre for hans øyne. En må ha en hjertelig kjærlighet til ham og i sannhet kunne si: «Jeg vet at Gud er min Gud.» En må ha sett inn i hjertet hans og fortsatt se dit – med ett ord: En må være Guds venn og kjenning. Først da kan en si at en kjenner ham.

For når en er kjent med ham og omgås ham slik, erfarer en mer og mer at Gud er det aller helligste, det aller reneste, det aller kjærligste vesen. En erfarer at han er det høyeste gode, og at ingenting mer ønskverdig kan settes ved siden av ham. En erfarer at både visdom og styrke er hans. En erfarer mer og mer at han er en evig avgrunn av all salighet og all kraft. Kort sagt: En erfarer at han er Gud. Slik lærer en Gud å kjenne. I denne erfaringen og erkjennelsen ligger saligheten.

Men hvordan kommer en nå til å bli kjent med Gud og kjenne ham slik? Først vil jeg si dere hva Gud gjør for å føre oss dit, og deretter hva vi har å gjøre.

Gud gjør usigelig mye for å gjøre menneskene kjent med seg. Han møter dem på de mest forskjellige veier og åpenbarer seg på de mest mangfoldige måter, om de kanskje kunne merke kraften hans og finne sporene hans. Han er salig uten oss. Om vi alle satt i evig mørke, blindhet og helvete, ville det ikke gjøre noe skår i hans salighet. Og om vi alle ble salige ved å kjenne ham, ville det ikke øke hans salighet. Han trenger oss slett ikke.

Men av fri barmhjertighet og nåde vil han likevel ha oss salige i seg. Derfor møter han oss overalt, for at vi skal kjenne og finne ham. Jeg vil nevne noen av de viktigste veiene han går når han kommer menneskene i møte og åpenbarer seg for dem.

En slik vei er naturen omkring oss. I naturen åpenbarer Gud på mangfoldige måter sin evige kraft og guddommelighet, og samtidig sin godhet. Bare ett eneste tre som bærer frukt – for en åpenbaring av Guds godhet og allmakt er ikke det! For en kraft fra Gud, som driver en så mektig vekst fram av en så liten kjerne og en så vakker og velsmakende frukt fram av en knopp! For en godhet hos Gud, at han gjør i stand slike frukter for menneskene!

Men ikke bare et tre er en åpenbaring av Gud. Hvert gresstrå, hver liten blomst, hvert blad, hver plante, hver stein er det. Alt sammen er Guds ord til oss. Den som setter foten på jorden, er straks omgitt av Guds ord og åpenbaringer. Gud taler et nokså tydelig språk i naturen. Når et tordenvær farer fram over hodet vårt, sier han så det kan høres: «Dere menneskebarn, legg merke til det: Jeg er Herren! Jeg kan ødelegge hvem og hva jeg vil. Dere er i min hånd og kan ikke unnfly.»

Og når han pryder marken med sin velsignelse, når kornet gror og han fryder hjertene våre med mat og glede, så betyr det jo sannelig ikke noe annet enn dette: «Dere lite troende! Hvorfor vil dere alltid bekymre dere og si: Hva skal vi ete? Hva skal vi drikke? Hva skal vi kle oss med? Se og tenk da på hva den Allmektige, den Allvise, den Algode makter!» Å, om vi ga bedre akt på dette språket!

Om ham forkynner sol og storm,
og havets sand ham priser;
høyt roper selv den minste orm:
Vår Skaper æren viser!
Gud, roper treet i sin prakt,
Gud, roper blomsten, ga meg drakt,
Gud ene æren viser!

Men Gud møter også menneskene på andre veier. Han taler med dem og søker å gjøre dem kjent med seg gjennom det som skjer i deres eget og andre menneskers liv, men særlig i deres eget. Der kommer han snart med kjærlighet, snart med lidelse. Det ene øyeblikket har en grunn til glede, det neste bryter nød og knipe inn. Så blir en hjulpet ut av det igjen, ofte på en underfull måte. Det skifter stadig.

Ofte trer Guds visdom, rettferdighet og godhet fram på en helt synlig måte. Visdommen forstår å la det gode vokse fram av det onde. Rettferdigheten bruker allerede i denne verden sin hellige rett til å gjengjelde, noen ganger stille, andre ganger mer åpent. Og kjærligheten skammer seg ikke over å vaske skitten av den stakkars leiren og å favne dem som forakter den, uten takk og lønn.

Daglig møter Gud oss, i de vanligste og mest hverdagslige omstendigheter. Hvor mye kommer ikke ofte an på hva du gjør nettopp i den ene eller den andre timen, hvor du er, hvem du treffer, hva du sier! Hvor mye kan ikke ofte avhenge av at de aller minste omstendigheter treffer sammen! For en omsorg fra Gud som åpenbarer seg i det! Hvor ofte fører han ikke noe viktig ut av noe ubetydelig!

Ofte er språket hans nok enda tydeligere. Han banker også høyere på døren. Ja, noen ganger slår han slik på den med sin allmektige arm at sjel og ben skjelver. Hva vil han oppnå med alt dette? Han vil lede menneskene på sporet av seg. Han rekker ut hendene sine hele dagen. Han roper fra solens oppgang til dens nedgang. Den ene dagen sier det til den andre, og den ene natten forkynner det til den andre.

Men menneskene er svært forvendte. Går det dem imot, leter de etter skylden overalt, bare ikke hos seg selv. De blir sure og finner på råd for å kaste byrden sin av seg. Går det dem godt, tilskriver de det sin egen dyktighet eller sin lykke. Guds spor har de vanskelig for å finne.

En tredje vei Gud møter menneskene på, er samvittigheten deres. Denne veien er svært skjult, men her virker Gud mest. Det finnes ikke ett menneske blant oss som Guds kraft ikke alt har kommet nær på denne veien. Se, hver uro over en synd, om den er aldri så stille, er et tegn på at Gud ville åpenbare sin hellighet i hjertet ditt. Mange blant oss har allerede forstått helt klart at det er

på tide å stå opp av søvnen, fordi de ellers faller inn under dommen. En slik overbevisning er en åpenbaring av Gud i samvittigheten vår.

Å, hvor mye gjør ikke Gud på dette området! Han oppsøker menneskene her og der, dag og natt, ja, ofte midt i syndens larm, og refser dem. Mang en går på den brede vei og ser helt fornøyd ut. Men Dommeren har allerede talt med ham og allerede fordømt ham. Denne dommen er skrevet i hjertet hans, og tankene hans anklager og forsvarer hverandre innbyrdes med blikket rettet mot den dagen da Gud skal bringe det skjulte fram i lyset.

Riktignok kunne vi ikke forstå alt dette, og Gud kunne heller ikke møte oss på denne veien, om han ikke hadde gitt oss sin Sønn. Vi er syndere, vi er mørke, men Gud er det aller reneste lys. Var ikke Kristus kommet, kunne han ikke meddele seg til oss og åpenbare seg for oss. Han kunne ikke komme oss nær med åpenbaringen av sine guddomskrefter. Gud og syndere måtte være skilt fra hverandre for evig, om ikke Kristus var kommet.

Men ved at Kristus, Mellommannen, ble menneske, har Gud igjen gjort det mulig for seg å meddele seg til oss. Ved Kristus og for Kristi skyld er det blitt mulig at Guds kraft kan berøre oss gjennom naturen, gjennom livets førelser og gjennom samvittigheten.

Nå brer Gud igjen vårens herlighet ut for øynene våre, og han har allerede begynt. Kanskje blir en eller annen blant oss dratt i sitt indre til å beundre og tilbe Gud ved dette nye livet i naturen, så han må si ved seg selv: «For en underfull, sterk og god Gud du er, du som lar oss se slikt!»

Og kanskje kan han slik glede seg i Gud og prise ham av hjertet. Et slikt menneske skal vite at Gud er kommet ham nær gjennom naturen, og at han har Kristus å takke for denne åpenbaringen av Gud i hjertet sitt.

Og når du ved en eller annen hendelse i livet blir drevet til å love og tilbe Gud, eller når samvittigheten din refser deg, da er det rene spirer og såkorn til å kjenne Gud. Men heller ikke disse små spirene kunne ha kommet inn i hjertet vårt.

Vi måtte ha blitt helt formørket, helt utestengt fra Gud, blinde, forherdet, innestengt i oss selv, følelsesløse, fjernet fra Gud og utilgjengelige for det guddommelige – om ikke Guds Sønn ved å bli menneske igjen hadde brakt guddommelig liv inn i menneskeheten. Ved hele sitt livsløp, fra krybben til tronen, har han igjen gjort det mulig at Gud kan virke på menneskene, og at menneskene kan komme til Gud.

Fra den samme kilden har vi også Guds ord. I det kommer Gud oss i møte mer umiddelbart, mer inntrengende og inderlig enn på noen annen vei. Uten det ville vi ikke rett kunne forstå de andre måtene Gud kommer oss i møte på gjennom naturen, samvittigheten og livets førelser. Det rette lyset over dem kommer først ved Ordet. For i Ordet blir ikke bare naturen, men også Guds hjerte åpenbart for oss på den herligste måte.

Fordi Gud hadde lovet våre første foreldre ham som skulle knuse slangens hode, derfor, og bare for hans skyld, har han også etter syndefallet igjen innlatt seg med dem – ja, kunnet innlate seg med dem. Om ikke Guds Sønn i tidens fylde

var blitt menneske, hadde ikke Gud åpenbart seg for Abraham, Isak og Jakob, ikke for Moses, ikke for Israels folk, ikke for David og profetene.

Det gjorde han bare med tanke på den Mellommannen som skulle komme. Og han kunne gjøre det fordi Jesus i kraft av en evig Ånd har ofret seg selv for Gud, og fordi hele den gjerningen han har fullført, dermed virker både bakover og framover i tiden. Bare for Kristi skyld og ved Kristus har vi hele Det gamle testamente. Av det lærte da også hver oppriktig israelitt å kjenne Gud, selv om det ennå var på en ufullkommen måte.

Og hvor skulle Det nye testamente og alle Det nye testamentes ordninger til frelse ha blitt av, om ikke Kristus var kommet?

At vi har en bibel; at vi i den har så mange herlige ord der Guds hjerte, hans hjerte mot syndere, blir stilt fram for øynene våre; at vi har en kristen kirke; at Guds ord blir forkynt for oss; at vi har dåp og nattverd; at Gud gir sin Ånd til alt dette; at det er tre som vitner på jorden, Ånden og vannet og blodet (1 Joh 5,8) – alt dette er strømmet til oss fra den evige frelseskilden, fra at Kristus ble menneske.

Tenk nå på de mange veiene Gud møter oss på! Han åpenbarer seg og vil trenge fram til hjertet vårt gjennom naturen, gjennom livets førelser, gjennom samvittigheten, gjennom sitt ord, gjennom sine ordninger, gjennom forkynnelsen av evangeliet og gjennom sakramentene. Rundt oss er det bare åpenbaringer av Gud; overalt er vi omgitt av Gud. Vi kan ikke ta et skritt uten å støte på ham.

Lettsinnet, det jordiske og verdslige sinnet, kjærligheten til det skapte, til det som ikke er Gud, til synden – alt dette tar riktignok fra menneskene all indre fornemmelse og følelse av Gud og lar ikke kraften hans nå inn til hjertet deres. De hører og ser ikke dragningene hans. Hjulet i naturen deres går for urolig. De er altfor opptatt av det synden og egenviljen føder fram. Tankene i hjertet deres er altfor ustadige og urolige. Synden gjør dem altfor sløve for det guddommelige til at de skulle kunne finne Gud.

Men selv om de ikke finner ham, er det likevel sant at han omgir dem med åpenbaringen av sitt vesen og sitt hjerte, slik som luften. Og om alle som ikke kjenner Gud, særlig om dem som levde i den kristne kirke, skal den dagen bringe klart fram i lyset at de ikke har villet, fordi de elsket mørket mer enn lyset.

Slik kommer Gud oss i møte. Nå blir spørsmålet: Hva har vi på vår side å gjøre for å komme til å kjenne Gud? Alt som hviler på oss, er at vi lar Guds dragninger nå inn til hjertet vårt og ikke står imot dem. I alt det Gud gjør når han kommer oss i møte og åpenbarer seg, ligger det noe som fører til bot.

Når noe av Guds storhet og kraft blir åpenbart i hjertet, ligger følelsen av vår litenhet og ringhet svært nær. Og Guds godhet fører naturlig og raskt til følelsen av at vi er uverdige. Men når han åpenbarer sin hellighet i samvittigheten, avdekker han jo nettopp ved det vår skyld og vår straffskyld.

Gå ut på marken! Er ikke hvert tre og hver plante et vitne som gjør oss til skamme og dømmer oss? Et tre er det Gud har bestemt det til å være, et uforfalsket mesterstykke av Gud. Men hva er jeg? Jeg er bestemt til å være et

hellig og salig gudsmenneske. Jeg skal bære frukt som varer til det evige liv. Og nå – hvor er fruktene, og hvor er det hellige gudsmennesket? Ja, det er blitt en vantrivelig, forgiftet, råtten syndeplante. Og når Gud velsigner markene og vingårdene våre, må ikke det ydmyke oss på det dypeste?

Hver en munnfull, hver en dråpe
som din hånd beskjærer meg,
må til hjertet mitt vel rope:
Er du verd hans nåde rik?

Slik ligger det noe som driver til bot, i alt det Gud gjør når han kommer oss i møte og åpenbarer seg i hjertet vårt. Ja, nettopp på det kan du skjelne om en dragning som kommer til hjertet ditt, er guddommelig, eller om den er noe du har laget selv, noe som er virket av kreftene i din egen natur. Om du så har de herligste følelser av Gud og guddommelige ting i hjertet, men din egen ringhet og elendighet ikke samtidig blir klar og åpenbar for deg, da er de følelsene sannelig ikke av guddommelig art.

For Gud vil overalt lede oss til å erkjenne vår elendighet og vår synd, det vil si til sannheten. Det ser vi i hele Bibelen. Fra begynnelsen til slutten forkynner den synden og menneskenes elendighet, det vil si: Den forkynner bot. Loven forkynner bot, evangeliet forkynner bot. Det er ikke et blad i Bibelen som ikke på en eller annen måte forkynner bot, det vil si stiller menneskets synd, straffskyld, forgjengelighet, ringhet og hjelpeløshet fram for øynene hans. Alle Guds dragninger i menneskenes hjerter tar sikte på å ydmyke dem.

Den som nå tar imot dette, den som følger Guds dragning og lar seg opplyse om sin synd og hjelpeløshet, som Gud overalt vil åpenbare for ham – et slikt menneske vil søke Kristus, synderes Frelser, Mellommannen som har gjort fyllest for oss, legen som kan lege alle skrøpeligheter. Og når han søker ham for alvor, skal han også finne ham.

Han søker ham i Ordet, han søker ham med bønn og påkallelse. Han roper til ham, han har ikke lenger noen ro uten ham. Han setter alt inn på å finne Jesus. Han kan ikke lenger nøye seg med det han har lært utenat eller hørt om Jesus på annen måte. Han ønsker å ha ham selv, i hjertet sitt ønsker han å ha ham. Han ønsker å bli forent med ham på det aller inderligste. Ingenting kan lenger tilfredsstille ham uten Jesus.

Da erkjenner en stadig mer sin elendighet, sin store elendighet. Da blir det stadig klarere for en: «Å, hva er jeg uten Jesus? Elendig, ynkelig og naken!» Da går sjelens lengsel dag og natt etter Jesus. Da lyder det: «Min sjel tørster etter Gud, etter den levende Gud. Når skal jeg komme og tre fram for Guds åsyn? Som en hjort skriker etter rennende bekker, slik skriker min sjel etter deg, Gud» (Sal 42,2 f.)!

For et slikt hjerte åpenbarer Jesus seg, enten med én gang eller litt etter litt, alt etter sitt frie velbehag. Å, hva finner ikke hjertet hos Jesus, hva har det ikke i ham! Det kan ikke sies.

Først nå er den rette begynnelsen til å kjenne Gud gjort og den rette grunnvollen lagt. Det hjertet før har erfart og følt av Gud, har bare vært forbigående og forberedende. Det har vært enkelte lysstråler som har falt inn i hjertet. De

etterlot nok inntrykk, men kunne ikke føre til noen varig tilstand. Men nå står en i et levende, sant samfunn med Gud ved Jesus Kristus. En er blitt Guds venn og kjenning, og nå lærer en Gud å kjenne, og en lærer ham å kjenne stadig bedre.

Nå tør en i Ånden se inn i Guds farshjerte. Nå går en i lære ved Kristi kors og lar det være sin eneste visdom. Da erkjenner en Guds rettferdighet over synden og hans evige hellighet. En erkjenner hans visdom, som har åpenbart seg i Kristi kors på en så framragende måte at ingen før hadde hørt om maken. Jo lenger, jo dypere og inderligere erkjenner en hans kjærlighet, som ga Sønnen for syndere.

En erkjenner på en ny måte Guds allmakt, som har virket i Kristus og ved Kristus på oss, så den har ført oss fra døden til livet. Da ser en ut over de evige avgrunnene av Guds rikdom og kan ikke se noen ende, og en kan ikke måle ut lengden og bredden og høyden og dybden. Da roper en ut:

O evige avgrunn av kjærlighets fylde,
til deg oss Kristus ledet hen!
Din hellige, mektige flamme vi hylde,
og vår forstand ei fatter den.
Hvem søker du? Synderes yngel i svik;
hvem elsker du? Barn som forbannet deg;
o gode, o salige vesen! Du kårer
til kjærlighets gjenstand kun onde og dårer.

Nå finner en Gud, sin Gud, i naturen bedre enn før. Nå erkjenner en veien hans og har mer lys over hans hellige førelser. Slik vokser en mer og mer i å kjenne Gud, så lenge en blir i Kristus, fordi en vokser i troen, i kjærligheten og i samfunnet med Gud.

II.

Se, det er å lære Gud å kjenne. Når en ved sann bot blir Herren Jesu eiendom, når en finner syndenes forlatelse i Lammets sår og kommer i et sant og levende samfunn med Frelseren, da er en på vei til den salige, sanne erkjennelsen av Gud. Det gjør en til kristen. Det gjør oss ikke til kristne at vi har hørt noe fortalt og derfor vet noe om Guds vesen, veier og ordninger. Nei, en må i Kristus komme i et virkelig samfunn med Gud. Hjertet, det indre mennesket, må lære å se, smake, føle, høre og nyte ham.

Å, hvor salig er det mennesket som kjenner Gud slik! Om han bare har en liten begynnelse på det, om han bare merker Guds kraft på lang avstand – hvor salig er han likevel sammenlignet med en annen som har den høyeste kunnskap om Gud og guddommelige ting, men som ikke får noe av det i hjertet!

Om et menneske kjente aldri så godt de forskjellige matslagene og kunne si hvilke næringsstoffer de inneholder, og kunne forklare aldri så godt hva brødet er og hvorfor det gir næring, men ikke ville spise – ville han ikke da sulte i hjel? Og om noen hadde den beste kunnskap om Gud, kjente Guds veier og kunne regne opp hele omvendelsesverket på fingrene, men sannheten ikke var i hjertet hans, hva ville det gagne ham? Ingenting, slett ingenting.

Mang en stoler og støtter seg nok på sin kristelige kunnskap og bokstavelige erkjennelse. Han forakter andre ved siden av seg og mener at jo mer han vet om Gud og guddommelige ting, desto nærmere står han Guds rike. Men dette er en

svært feilaktig mening. Så lenge du ikke som en fattig synder har søkt og funnet Jesus, er og blir du et dødt menneske, ha i hodet ditt hva du vil.

Se bare på evangeliet vårt og lær av det hvilket dødt menneske og hvilken fiende av Frelseren en kan være, trass i all bokstavelig erkjennelse! Hva gagn hadde jødene av den kunnskapen de hadde om Gud og guddommelige ting? Ingen. Guds Sønns ord vakte anstøt og forargelse hos dem og gjorde dem forbitret, selv om de visste mye om Gud.

I begynnelsen sa de: «Sier vi ikke med rette at du er en samaritan og en besatt?» – som om de ville si: «Det ser da ut til, jo lenger vi hører på deg, at du er en kjetter, og at en hovmodsdjevel plager deg.» Men snart het det ikke lenger: «Det ser ut til», men: «Nå skjønner vi at du er besatt» – nå vet vi for visst at hovmodet har tatt hjertet ditt helt i besittelse. Og da Frelseren sa enda noen ord til dem, tok de opp steiner for å kaste på ham.

Se på disse rettroende jødene, som roste seg av Gud – hvor lite de kjente Gud, ja, hvordan de var Guds fiender av bare falsk religiøs iver! Men slik er det ennå den dag i dag. Den som ikke har et levende kjennskap til Gud og ikke kjenner ham, er og blir en blind fiende av Gud, om han så kan hele Bibelen utenat.

De sløve kristne som gjør seg til av sin bokstavelige viten, har fra gammel tid vært de verste fiendene av Frelseren og dem som følger ham. Med makt, med sverdet har de søkt å slokke den minste gnist av guddommelig liv som rørte seg her og der, når de fikk lov til det. De er mye mer forbitret på Frelseren enn hedningene er, og attpåtil roser de seg kanskje ennå av sin iver for ham. Det har erfaringen fra alle tider vist.

Kjære tilhørere! Det er da et elendig liv når en lever av sted slik uten å kjenne sin Gud. Det er et mørkt, ynkelig liv, et liv som myggens. Ja, det er mer elendig enn myggens liv. For en mygg har jo ingen annen bestemmelse enn å sverme hit og dit en tid og så dø. Men slik er det ikke med mennesket. Gud har lagt evigheten i hjertet hans. Ingenting kan gjøre ham lykkelig, ingenting i sannhet tilfredsstille ham, uten Gud. Men når en så forfeiler det høyeste målet for livet sitt – hvor sørgelig er ikke det!

Å, om noen ville ta dette til hjertet! Hva vil det da hjelpe dere, dere arme sjeler, dere som til nå har nøyd dere med den døde kunnskapen? Hva hjelper slikt dere i det dere opplever og lider i livet, og hva vil det hjelpe dere i døden?

I evigheten vil ingen spørre etter gavene våre, heller ikke etter den kunnskapen vi har lært utenat. Men det vil komme an på om vi i sannhet har kjent Gud, om vi er Guds tilbedere i ånd og sannhet – med andre ord, om vi er Jesu eiendom. Hvordan vil vi da bestå?

Nå farer det fort og glatt ut av munnen på dere:

Kristi blod og rettferdighet er
min pryd, min æreskledning kjær!

Men det gjør dere ikke salige at dere kan dette lille verset utenat. Kristi rettferdighet og blod må virkelig og i sannhet bli deres pryd og æreskledning. Ord og snakk vil ikke frelse oss på vredens dag. Sannelig, Gud lar seg ikke spotte og narre! Kristus må inn i hjertet – i hjertet, sier jeg, ikke i hodet.

Hør hva Frelseren sier i evangeliet vårt: «Om noen holder fast på mitt ord, skal han aldri i evighet se døden.» Å ha lært å kjenne Gud i Kristus og å bli og vokse i denne erkjennelsen ved troskap og lydighet – det kan frelse fra døden, og ikke noe annet. Men når Herren tar kasteskovlen i hånden og renser sin treskeplass, skal de andre bli funnet som lette agner.

Å, tenk på hvor forferdelig det vil være om selvbedraget, de selvlagde innbilningene, først skulle forsvinne i evigheten! Tenk om en hele livet igjennom hadde regnet seg for rik, rik i Gud, og først da måtte finne ut at en ikke hadde annet enn falske penger, som ikke blir tatt imot i evigheten! Derfor bevare Gud hver og en i nåde!

Vil ikke dere også lære Gud å kjenne? Men se, da må vi gi akt på Guds dragninger i hjertet vårt. Si selv: Kan Gud komme oss nær gjennom naturen når vi ser ut over markene og opp i trærne og ikke gjør annet enn å regne ut fortjenesten? Da ser vi klart gevinsten og fordelen, og i tankene våre blir den stor eller liten alt etter omstendighetene – men Gud blir glemt. Han kan heller ikke gjøre noe inntrykk på hjertet vårt.

Og hvordan kan Gud åpenbare seg for oss i husene våre og gjennom førelsene i livet vårt, når vi overalt vil styre oss selv, når vi blir kastet hit og dit av gjerrighet, av bekymring for levebrødet eller av vellyst og syndelyst? Der vår egen fot og bare vår egen fot skramler, der kan ikke Herrens stille, men veldige skritt høres.

Og slik er det med alle Guds åpenbaringer. Bibelen utretter ingenting hos oss, forkynnelsen av Ordet fører oss ikke til Gud, alt er spilt på oss, vi blir værende uten Gud – så lenge hjertet vårt ikke blir stille og gir akt på Guds dragninger.

Å, begynn da bare én gang! Begynn bare i det små! La for eksempel den kraften fra Gud som har åpenbart seg i hjertene deres under denne prekenen, fortsette å virke i dere. Hos mange av dere har jo et eller annet ord funnet inngang. Søk å bevare denne kraften fra Gud, og bær inntrykkene deres fram for Gud i bønnen. Be ham om å la dem bli til såkorn for evigheten, og søk selv å bevare dem ved stille lydighet.

Da vil Gud åpenbare seg mer og mer for dere. Til den lille tråden han har spunnet mellom seg og dere, vil han knytte enda flere, til de blir et stort og sterkt reip – det vil si til dere finner Sønnen, og i Sønnen Faderen, livet og full tilfredsstillelse. Til det hjelpe Gud oss av nåde! Amen.

Palmesøndag: Jesu vei gjennom lidelse og død

Lidelseshistorien

«Seks dager før påske … Se, han er nær som forråder meg. Han er der.»

Den delen av lidelseshistorien som er lest, går fram til det øyeblikket da Kristus ble tatt til fange i Getsemane hage. Den forteller alt Frelseren gjorde, sa og led som forberedelse til at han skulle overgis i synderes hender. Her hører vi hvordan Maria, Lasarus' søster, salvet Kristus i huset til Simon den spedalske i Betania. Deretter hører vi hvordan han onsdag kveld vasket disiplenes føtter og samtidig pekte ut for dem hvem som skulle forråde ham.

Så hører vi hvordan han torsdag kveld spiste påskelammet med dem og innstiftet den hellige nattverd. Han talte lenge med dem om at han skulle gå bort til Faderen, og om hva de skulle vinne på at han gikk bort, og han trøstet dem. Til slutt hører vi hvordan han gikk over bekken Kedron til Oljeberget, og hvordan han etter en overmenneskelig indre kamp gikk frimodig ut mot flokken som ville ta ham til fange.

Jeg kan naturligvis ikke ta for meg alle disse fortellingene hver for seg; det ville holde oss altfor lenge. Jeg vil derfor bare ta ut noe av det og tale om det. Denne gangen syntes jeg det var særlig viktig å se på den angsten Herren Jesus bar i hjertet, og som en kan merke hos ham gjennom alle disse fortellingene. Jeg vil derfor tale om

hvor engstelig vår kjære Frelser var på sin tunge vei gjennom lidelse og død, og hvorfor han var så engstelig,

og for det andre om hva vi kan lære av det.

Hva måtte du ei lide,
du Guds enbårne Sønn!
Da, ren for syndens kvide,
du dog fikk syndens lønn!
Deg smerte traff på smerte,
hån, skjensel uten rast,
da knuget på ditt hjerte
en angst, så hjertet brast.

Store Frelser! Også den store hjertenøden vi ser deg i før du ble overgitt i menneskers hender, kommer oss syndere til gode i evighet. For også i den har

du stått i vårt sted. Lær oss å tenke over dette og tro det! Riv oss ut av vår skammelige likegyldighet overfor din kjærlighet! Bryt i stykker og gjør til intet det anstøtet våre stolte hjerter tar av deg. Å, hvor du har elsket oss! Gi oss den nåde at vi smelter hen og av hjertet elsker deg tilbake, og velsign ditt ord hos oss i dag til dette! Amen.

I.

Frelseren var svært engstelig ved tanken på sin lidelse og død. Riktignok har mange mennesker gått sine dødslidelser i møte helt uforferdet, ja, lettsindig. Da amalekittenes fangne konge, Agag, ble ført fram for Samuel, som hadde bestemt seg for å drepe ham, var han svært frimodig og sa: «Slik må en jage dødens bitterhet bort» (1 Sam 15,32).[1] Slik har mange mennesker dødd.

Hvor mang en soldat har ikke styrtet seg inn i den visse død uten å vise det minste tegn på frykt! For tretti år siden, da utallige ble henrettet i Frankrike for sine politiske meninger, gikk mange opp på skafottet helt lettsindig, ja, spøkende. De ga livet sitt som om det ikke betydde noe, absolutt ingenting. Slike mennesker kaller den vanvittige verdensånden helter.

Verden regner et menneske for en desto større helt jo mindre det forferdes over døden, jo mer det «forakter døden», som det heter, og jo mer det altså har lagt av seg den menneskelige følelsen. Men en slik helt var ikke vår Frelser. Så lett kunne han ikke komme over tanken på den lidelsen og døden som ventet ham.

En god stund før han døde, sa han en gang til disiplene: «Ild er jeg kommet for å kaste på jorden, og hvor jeg skulle ønske at den alt var tent! Men en dåp har jeg å døpes med, og hvor jeg gruer til den er fullført!» (Luk 12,49 f.).

Med andre ord: Jeg er kommet til verden for å bringe Den Hellige Ånds ild inn blant menneskene igjen. Men hvor gjerne skulle jeg ønske at denne ilden alt brant! For før den kan bli tent og brenne, må jeg først gjennom en forferdelig lidelsesdåp og tømme lidelsens beger til bunns. Og derfor gruer jeg fryktelig!

Å, kjære tilhørere, hvordan må det ha vært for vår dyrebare Frelser da han sa: «Hvor jeg gruer til min lidelsesdåp er fullført!» Hvilket innblikk gir ikke dette ordet oss i de indre lidelsene han bar på mens han vandret her nede – lidelser som ingen så og kjente unntatt Faderen! Har også vi noen gang vært engstelige, kan vi nok ane noe av hvordan det må ha vært for ham.

Men hva hans rene, syndfrie hjerte følte da han sa: «Hvor jeg gruer», kan ikke noe menneske fatte. Det var et enfoldig hjerte, der det aldri hadde trengt inn noen løgnaktig eller hyklersk følelse, et hjerte klart som solen og fullt av kjærlighet til Gud og mennesker. Hva det følte, vil vi først se klarere og tydeligere i evighetens lys.

Engstelsen vokste jo nærmere Frelseren kom lidelsen og døden. Da han nærmet seg slaktebenken, da han dro inn i Jerusalem for siste gang, der han noen dager senere skulle begynne sin tunge vei gjennom lidelse og død, ble angsten hans svært sterk. Evangelisten Johannes forteller at Frelseren brøt ut i disse ordene mens han red mot Jerusalem: «Nå er min sjel forferdet!» (Joh 12,27).

[1] NB: «Sannelig, dødens bitterhet er veket bort!»

En sjel blir forferdet når den møter noe som strider mot det den aller mest søker. Når en gjerrig lider et timelig tap, blir han forferdet. Det Frelseren aller mest søkte, var at Faderen skulle bli herliggjort. Nå vakte angsten for lidelsen og døden et ønske i Frelserens hjerte om å bli spart for dette begeret. Men det kunne ikke skje hvis Faderens vilje skulle fullbyrdes og Faderen bli herliggjort.

Hans hellige sjel ble bedrøvet fordi det steg opp et ønske i ham som stred mot det hjertet hans aller mest søkte, og fordi dette ønsket ville få makten. Det var en anfektelse. Frelseren uttrykker det selv slik: «Nå er min sjel forferdet! Og hva skal jeg si?» Det vil si: Hvilken av de to tankene og ønskene som strider mot hverandre i sjelen min, skal jeg uttale først? «Far, frels meg fra denne time!» – det var det ene ønsket. «Far, herliggjør ditt navn!» – det var det andre.

Å, kjære tilhørere, hvor stor må angsten i Frelserens hjerte ha vært, når den kunne vekke og styrke et ønske i ham som stred mot Faderens ære og mot lydigheten overfor Faderen! Faderens vilje hadde til enhver tid også vært Frelserens vilje. «Jeg kan ikke gjøre noe av meg selv», hadde han sagt, «men bare det jeg ser Faderen gjøre. For det han gjør, det gjør jeg likeså» (Joh 5,19). Og: «Min mat er å gjøre hans vilje som har sendt meg» (Joh 4,34).

Hele hjertet hans ville alltid bare det som Faderen ville. Hvor stor må da hans forferdelse over lidelsen og døden ha vært, når den kunne formørke den klare sjelen hans og få ham til å ønske noe som ikke var etter Faderens vilje!

Hvor engstelig vår kjære Frelser var for begeret han skulle drikke, ser vi også av det som skjedde med ham siden. Da han vasket disiplenes føtter, da han pekte ut for dem hvem som skulle forråde ham, da han spiste påskelammet med dem og innstiftet den hellige nattverd, da han lovet disiplene Guds rike fordi de hadde holdt ut sammen med ham i hans prøvelser – overalt merker en på ham og hører på ordene hans at hjertet hans var svært beklemt og engstelig.

Bare i den siste, yppersteprestlige bønnen hans merker en ingenting av denne beklemmelsen. Her var sjelen hans uformørket og klar da han talte de høye ordene til Faderen. Men hvordan gikk det like etter, da han kom over bekken Kedron ved Oljeberget til Getsemane og visste at nå var timen kommet da han skulle tas til fange?

«Og han tok Peter, Jakob og Johannes med seg», leser vi i lidelseshistorien, «og han begynte å bli bedrøvet, skjelve og engstes, og sa til dem: Min sjel er bedrøvet inntil døden.» Å, min Frelser, hva følte du da du måtte skjelve og engstes og være bedrøvet inntil døden, fordi dødens redsel trengte så hardt inn på deg at den ville drive all lydighet og all overgivelse til Faderens vilje ut av hjertet ditt?

Hvem er i stand til å leve seg inn i bare litt av den forferdelige kampen som her brøt ut i Herrens hellige sjel? «Min sjel er bedrøvet inntil døden.» Og han rev seg løs fra dem og gikk et steinkast bort, falt på kne, kastet seg ned med ansiktet mot jorden og ba at denne timen måtte gå ham forbi, om det var mulig, og sa: «Abba, Far! Alt er mulig for deg. Ta dette begeret fra meg! Men ikke som jeg vil, bare som du vil!»

Hvem kan begripe den sjeleangsten som drev Frelseren til å kaste seg på knærne, ja, på sitt ansikt, så han la seg i støvet for sin Far som en uverdig orm?

Hvem kan fatte hva som må ha foregått i Frelserens sjel, da en engel fra himmelen måtte komme og styrke sin Skaper, enda den bare var en fattig skapning?

Hvem kan fatte hvordan det var da Frelseren gikk bort til sine fattige disipler og søkte trøst hos dem: «Kunne dere da ikke våke én time med meg?» Da han for andre og tredje gang falt på sitt ansikt og sa de samme ordene, og ikke visste noe annet å si i angsten sin? Da den fryktelige kampen hans til sist ble så uhørt hard at blodet hans trengte ut av porene, blandet seg med angstsvetten og falt i store dråper ned på jorden? Hvem kan fatte det? Ingen.

Altfor svak er jo min tale,
ord kan den sak ei utmale,
altfor vek jeg er i sinne
at jeg ord til slikt kan finne.

Evigheten vil gjøre dette klarere.

Vi har sunget, kjære tilhørere:

Da knuget på ditt hjerte
en angst, så hjertet brast.

Av det jeg nå har vist, ser vi at dette er sant, helt bokstavelig. Angst lå på hjertet til vår dyrebare yppersteprest – angst som ville trykke hjertet hans sammen og knuse alle knoklene, angst som la ham ned i støvet, i dødens støv, angst som presset svette ut av ham, den blodige dødssvetten, angst som ennå ikke noe menneske har lidt: helvetesangst. Se da, dere mennesker, hvor finnes en smerte som hans smerte? Hvor finnes en angst som hans angst?

Men hvor kom denne uhørte angsten fra? Ellers pleier jo ikke menneskene å engste seg så mye, selv om de er redde for døden og ikke har noe godt håp for evigheten. Og ennå har ikke noe menneske svettet blodig svette av indre sjeleangst. Hvordan kunne da Frelserens angst stige så høyt? Det hadde flere årsaker.

Han var ingen synder som var blitt sløvet av synd. Han var den rene Menneskesønnen. Derfor var alt han sanset og følte, overmåte fint, skarpt og bestemt. Kjærligheten hans var heller ikke blandet med noe kjødelig, bløtaktig og syndig, og slik var også engstelsen hans ren engstelse.

Og nå tenkte han på at han skulle overgis i blodtørstige synderes rå og grusomme hender. Han tenkte på at han, Faderens enbårne, som hadde herlighet hos Faderen før verdens grunnvoll ble lagt, snart skulle gis til pris for de groveste mishandlinger, den mest opprørende spott og hån og pinen på korsets tre. Han tenkte på at han, den levende, skulle smake døden. Da måtte hans innerste natur beve, og det måtte komme en angst over ham som vi syndere ikke har noe begrep om.

Vi er syndere og bærer stadig med oss spiren til døden, spiren til utallige lidelser på legeme og sjel. Om vi måtte dø en forbryters død, ja, til og med under de mest fryktelige kvaler, ville det ikke virke så fremmed på oss. For vi bærer alltid med oss en bevissthet om vår skyld og vår dødelighet.

Men han var den hellige, den rene, som aldri hadde gjort synd, og i hans munn ble det ikke funnet svik. Han var det ubesmittede, uskyldige Guds Lam, den levende, som hadde livet i seg selv. For ham måtte den siste veien gjennom

lidelse og død være noe dypt fremmed og unaturlig. Hele hans natur måtte forferdes over den.

Men han måtte erfare denne angsten også av en særskilt grunn: en særskilt vilje hos Faderen, en særskilt nødvendighet. Her skulle Frelseren vise sin lydighet i den største prøven. Her skulle han vise at Faderens vilje gikk ham over alt. Slik kunne han være en yppersteprest og forsoner som var prøvet i alle ting, rettmessig og fullkommen.

Hans rettferdighet og lydighet har brutt igjennom alle hindringer. Tross de hardeste fristelser har han likevel ikke veket av fra Faderens vilje. Derfor har han en kledning uten den minste flekk og smitte, sju ganger renset, og den kan være et dekke, et fullgyldig dekke, for alle fattige syndere som tror på ham.

Hvor herlig, hvor fullkommen er ikke nå Kristi rettferdighet, som tilregnes dem som tror på ham, etter at han har gitt slike prøver på lydighet! Hvor herlig, hvor sikkert og hvor dyrt er vi ikke kjøpt fri! Hvor stor, hvor kostelig er ikke løsepengen!

Det er ikke bare en vanlig lydighet som blir tilregnet oss når vi tror på ham. Det er en lydighet som har holdt prøven under overmenneskelig anfektelse. Det er lydigheten til ham som var og ble lydig inntil døden. Det er herlig! Det er kostelig! Det er en løsepenge!

Ja, til vår fullkomne forsoning var det nødvendig at Frelseren gikk denne angstens vei. Han måtte lide slikt; det hørte med til det verket menneskehetens mellommann skulle fullføre. Derfor lot Faderen slikt komme over Sønnen. Derfor lot Faderen vel også de sataniske maktene få makt, så de våget å storme inn på Sønnens hellige sjel og fylle den med slik jammer og slik forferdelse.

For det står skrevet: «Belials bekker forferdet meg, dødsrikets rep omringet meg, dødens snarer kom over meg» (Sal 18,5 f.).[2] For å vinne en fullgyldig, en evig forløsning måtte vår kjære Frelser bli så ubeskrivelig engstelig i hjertet på sin siste vei gjennom lidelse og død.

II.

Kjære tilhørere! Hvilke syndere må ikke vi være, når det trengtes en slik løsepenge, en slik angst hos Guds Sønn, for å forløse oss! Hvem må jeg være! For å sone mine synder måtte min Frelser ikke bare bli menneske, ikke bare et fattig barn, ikke bare vokse opp i den største fattigdom og ringhet – Guds Sønn måtte også holde ut en slik engstelse, en slik angst, for å ta syndens forbannelse bort fra meg!

Hvem må jeg være, når Guds Sønn måtte kaste seg i støvet for min skyld, måtte krumme seg i støvet som en orm for min skyld, og måtte svette den blodige angstsvetten for min skyld! Hvem må jeg være! Hvor store, hvor fryktelig store og avskyelige må ikke mine synder være i Guds øyne, når bare en slik løsepenge kunne veie dem opp og tilfredsstille Guds rettferdighet!

Å, kjære sjeler, kom da til Getsemane og se av Guds Sønns lidelser hvor nøye Gud tar det med synden! Se da hva som hadde ventet oss alle i evigheten om Kristus ikke var kommet og hadde vunnet en evig forløsning! Men se også hva

[2] NB: «Dødens rep omspente meg, fordervelsens strømmer forferdet meg. Dødsrikets rep omringet meg, dødens snarer truet meg.»

som venter alle dem som ennå ikke gjør bot, som fortsetter i sitt lettsindige vesen og leker med synden som om den ikke betydde noe!

Se da på Jesus Kristus, på hans skjelving og engstelse, på hans blodige svette og kamp: Se Guds rettferdighet og vrede – for ham er synden en vederstyggelighet!

Men se også av dette hans usigelige kjærlighet til oss fattige mennesker! Se den kjærligheten som går i nød og død for oss fattige syndere! Før han kom til verden, visste Frelseren at den falne slekten bare kunne bli forløst om han gikk gjennom et slikt hav av angst. Han hadde fra evighet visst hvor engstelig han skulle bli for sin død, og hva han skulle lide i Getsemane, om syndere – hans fattige skapninger, solgt under synden – skulle bli kjøpt fri.

Men likevel er han blitt menneske og har forlatt sin herlighet hos Faderen, der han nok kunne ha hatt glede. Han har tatt en tjeners skikkelse og villig underkastet seg forsoningens tunge gjerning. Og da han i sine dager i kjødet stadig nærmet seg dødstimen og ble mer og mer engstelig, gikk han likevel ikke tilbake.

Villig dro han inn i Jerusalem, selv om han visste at blodet hans om få dager skulle flyte på korset der. Villig gikk han til Getsemane, der han skulle holde ut sin fryktelige dødskamp. Og da han var midt i angsten, da vannene gikk ham inn til sjelen, da dødssvetten og blodsvetten trengte ut gjennom alle porene hans, hva ba han da? «Far! Er det mulig, så la dette begeret gå meg forbi!»

Det vil si: Far, om du i din uendelige, guddommelige visdom kjenner en annen vei til å forløse menneskene enn denne tunge dødsveien for meg, så gå den og spar meg for dette begeret, for du ser min angst. Men hvis ikke – hvis det er din hellige vilje at syndere skal bli forløst slik og ikke annerledes – så skje din vilje.

Viljen hans føyde seg i full overgivelse inn under hans himmelske Fars vilje. Det gjorde den av kjærlighet, av stor, overstrømmende kjærlighet til oss, en kjærlighet som var sterkere enn døden.

Jeg ser min venn sitt hode bøye
i bange kummers tanker ned;
jeg skue må det klare øye
i tårer for min syndighet;
ja, for all syndens kval og kvide,
som er mitt hjertes bitre ve,
på sine knær min venn å lide
i hine timer, må jeg se.

Jeg ser, hans kraft er ganske omme,
i dødskamp svak og matt han er,
en engel må fra himlen komme,
som trøst i all den kval beter;
til Faderen hans bønn nå lyder:
«Om mulig, ta den kalk fra meg!»
I klage hjertet seg utgyter! –
Å, min forstand fortaper seg.

Å, hvor glad må ikke Jesus være i oss, når han av kjærlighet til oss villig kunne gå denne angstfulle dødsveien! Hvor glad må ikke hyrden være i sine får, når han villig kunne kjempe denne harde dødskampen for dem!

Og hvor høyt må ikke Faderen elske menneskene! Faderen så angsten Sønnen led – han som er hans uttrykte bilde, hans enbårne, den Sønnen han elsker med en guddommelig kjærlighet som langt overgår all menneskelig tanke. Han så hvor engstelig hans enbårne ble i hjertet. Han så hvordan hans barn skalv og bevet. Han så hvordan Jesus sank ned på knærne og på sitt ansikt.

Han hørte Sønnens bønn, som trengte fram av den dypeste sjelenød: «Er det mulig, så la dette begeret gå forbi!» Det så og hørte Faderen. Hva må han ha følt ved det? Ikke noe menneske, ingen engel, ingen seraf kan tenke seg hva Faderen følte. Og likevel tok han ikke begeret fra Sønnen. Sønnen måtte føre det fryktelige begeret til munnen og tømme det til siste dråpe.

«Er det mulig», ba Sønnen, «så ta begeret fra meg!» Men det kan ikke ha vært mulig, for Sønnen ble ikke spart for begeret. Hadde det vært mulig, hadde Faderen visselig gjort det. For dette var den eneste veien til å kjøpe den fortapte menneskeheten ut av syndens, djevelens, dødens og helvetes makt.

Gud ville ha menneskeheten, han ville ha oss, han ville ha meg og dere frelst og salige. Derfor kunne han ikke spare sin elskede Sønn for dette fryktelige begeret, enda Sønnen lå på sitt ansikt og i den dypeste sjeleangst ba om at det måtte vendes bort.

Så har Gud elsket verden, så har han elsket meg, fattige menneske: slik at han kunne se sin enbårne Sønn kastet ned i den mest fryktelige helvetesangst, bedrøvet inntil døden, for at vi, for at jeg kunne bli hjulpet for evig.

Å, hvor glad er ikke Gud i oss! Å, mitt fattige hjerte, synk ned i støvet og tilbe! Har da Gud elsket deg slik? Kan du da også tro det? Kan du da også fatte at Gud skal elske deg, usle hjerte, så høyt at han ikke har spart sin enbårne for din skyld, og at den enbårne skal ha gått i en slik nød og en slik død for din skyld?

For din skyld? For min skyld? Nei, det kan jeg ikke fatte. Det må evigheten gjøre tydeligere for meg. Her nede kan jeg ikke forstå det, men bare tro det svakt. Ja, det vil bli innholdet i sangen til harpespillerne som står foran hans trone. Det vil bli besunget i en evig halleluja.

Å, kjære tilhørere, hvordan har vi hittil oppført oss mot denne kjærligheten? Dere som hittil har vært ubotferdige syndere, hvordan har dere oppført dere mot denne kjærligheten? Se, alt dette har dere aktet for ingenting. Se, denne trofaste Frelseren, som har hatt slit og møye i sin sjel for dere, har dere hittil gått forbi, og dere har levd som om dere ikke kjente ham.

Kan vi forsvare for oss selv og for Gud at vi hittil har elsket det jordiske – åkrer, enger og vingårder – og at vi har elsket overtredelse og synd høyere enn den venn som har vært bedrøvet inntil døden for oss? Akk, om vi bare en gang ville gå i oss selv! Akk, om denne store kjærligheten fra Frelseren ikke lot oss få noen ro mer før vi lå ved føttene hans som hans hele, fullkomne eiendom!

Er det ikke uforsvarlig å leve i kjødets lyster, å vandre i mørket og å fortsette i et ubotferdig sinn, når Frelseren likevel måtte lide for oss, ja, lide og tåle så usigelig mye for oss? Kan det forsvares at vi i hjertet er så fremmede og kalde

mot Frelseren, som om han slett ikke hadde gjort noe for oss som var verdt vår takk, vår kjærlighet, vår tilbedelse?

Vil det ikke gå ut en ubarmhjertig dom over oss når vi slik forakter Guds Sønn og tråkker ham under føttene? Tilhører ikke hvert pulsslag og hvert åndedrag i vårt fattige liv med rette den venn som har elsket oss så høyt?

Ja, Guds Lam, du er det verdt – for din dødsmøye, for din skjelving og beving, for din angst og din blodige svette er du det verdt,

at hver dråpe blod deg ærer,
hjertet gløder kun for deg,
at hvert pulsslag deg begjærer,
hjertet må evindelig
ganske henge kun ved deg.

I dag går vi inn i den hellige, den stille uke. Akk, om Kristi kjærlighet, slik den er åpenbart i hans lidelse, måtte bli riktig stor for oss alle! Skulle ikke også vi tenke litt etter? Skulle ikke også vi gå litt avsides i stillhet? Skulle vi ikke i det minste glede Frelseren med å tenke på ham, om så bare i denne uken?

Dere vet hvilke skammelige skikker som er vanlige mange steder i vårt fedreland, ja, til og med her, i den natten Frelseren led. Akk, jeg ber unge og gamle for Jesu skyld: Tenk dere om, hver den som kan tenke seg om!

Riktignok er det ikke nok å la skøyerstrekene og de liderlige påfunnene fare. Men da har dere likevel én gang mindre spyttet og slått den mishandlede Frelseren i ansiktet, én gang mindre bedrøvet ham. Enda større ville det riktignok være om dere ville lære å kjenne ham helt, om dere i hjertelig botferdighet ville gråte over syndene deres, som lå så usigelig tungt på ham og trykket ham ned i støvet, og om dere ville bestemme dere for å bli et salig bytte for hans smerter, hans kvaler, hans blodige dødsmøye.

Frelser, ta oss med i døden,
la korsfestes oss med deg;
i ditt rike ender nøden,
paradiset åpner seg.
Dog, du vil oss ei forsømme,
blott vi selv vil haste hjem!
Akk, mer skjønt enn lyse drømme
bryter frihets morgen frem!

Amen.

Skjærtorsdag: Guds Sønns dype fornedrelse da han ble overgitt i synderes hender

Luk 23,1–16

«Hele flokken … Derfor vil jeg refse ham og så gi ham fri.»

Det avsnittet av lidelseshistorien vi har lest, viser oss Frelseren etter at han ble tatt til fange i Getsemane hage. Først ble han slept til Annas, så til Kaifas' palass. Der ble han forhørt som en straffverdig ugjerningsmann og vranglærer, og han ble mishandlet med et fryktelig raseri. Tidlig om morgenen ble han så overgitt i hendene på landshøvdingen Pilatus og forhørt av ham. Deretter ble han sendt til Herodes, og fra ham slept tilbake til landshøvdingens palass.

Har vi bare noen følelse for Jesus, kan vi umulig forbli uberørt av den behandlingen han måtte tåle i synderes hender. Hjertet vårt må bli beveget, så vi elsker ham og ydmyker oss for ham. For det han her har utholdt, var alt *vår* byrde; *vår* straff lå på ham. Kjærligheten til oss, til *oss*, drev ham inn i disse fryktelige lidelsene, inn i denne dype vanæren. *Oss* ville han frelse, *oss* ville han ikke la gå fortapt.

Derfor har han gitt seg selv i synderes hender og overgitt seg uten forbehold til lidelse, nød og død. Å, om denne kjærligheten måtte gripe også våre hjerter og tenne en rett kjærlighetsild i oss, så vi i hans kraft tar den faste beslutningen:

«Kjærlighet! jeg velger deg, jeg vil evig elske deg.»

Det må han selv virke i oss ved sin Ånd. Men ingenting gjør så sterkt inntrykk på hjertet som den enkle fortellingen om hans lidelse. Derfor er det vel best at vi denne gangen tar for oss det avsnittet av lidelseshistorien som er lest, for å vekke andakten vår og gjøre den levende. Ut fra det vil vi betrakte **Guds Sønns dype fornedrelse da han ble overgitt i synderes hender.**

Men Herren gi at ordet om hans lidelse også denne gangen viser seg som en ild og som en hammer som knuser de hardeste klipper.

«Se, timen er kommet da Menneskesønnen skal overgis i synderes hender» – slik sa Frelseren i Getsemane. Og på ordene hans kan en kjenne hvor dyp og uendelig smerte det var for ham å bli overgitt i synderes vold: han, den rettferdige, i urettferdiges hender; han, den uskyldige, i forvendtes og ugudeliges hender; han, Guds Lam, i de forbitrede ulvenes klør og tenner.

De hadde fått lov og makt til å la hele sin ulvenatur, sin mordlyst og sin forbitrelse gå ut over hans hellige person – slik det behaget dem selv, og slik det lystet Satan, som bodde i dem og virket gjennom dem.

Riktignok hadde Herren alltid hatt mye å lide fra de forvendte, fra mørkets barn – gjennom hele sin vandring på jorden, men særlig mens han virket som lærer. Han måtte høre mang en motsigelse, mang en spott og mangt et hardt ord som de med frekk panne sa ham rett i ansiktet. Mange onde planer ble smidd i det skjulte mot ham, og mang en grav ble gravd for ham for å felle ham og gi mørket seier over ham.

Men å legge hånd på ham selv, det fikk de ikke lov til. Og hvis de noen gang våget noe mot hans person, unndro han seg dem alltid igjen med majestetisk kraft. Men nå var raseriet deres steget til det høyeste, og nå skulle han etter Guds fastsatte råd og vilje overlates helt i deres hender, prisgitt deres vilje. Nå skulle syndere få makt over ham – forvendte, formørkede tjenere av Satan, som var så forblindet av lidenskapen og av satanisk påvirkning at de slett ikke lenger var i stand til å tenke fornuftig.

Å, om vi kunne sette oss inn i den hellige Jesu stilling! Men det kan vi ikke, for av naturen er vi jo formørket. Ellers ville vi kunne kjenne noe av hvordan Frelseren hadde det da han ble overgitt i synderes syndige og grusomme hender. Det var hender som var vant til all slags vanære og skjendige gjerninger, og som nå våget å legge hånd på hans hellige person etter hjertets sataniske lyst.

Å, det er et fryktelig syn å se kjærligheten i de hatefulles makt, Forbarmeren i de ubarmhjertiges hender, den edle Menneskesønnen, full av sannhet og rettferdighet, full av saktmodighet og ydmykhet, det tålmodige Lam prisgitt sannhetens grusomme fiender!

«Hele flokken brøt da opp», heter det i vårt avsnitt. Hva slags flokk var dette? Det var yppersteprestene og de skriftlærde. Det var jødene, som hatet sannhetens lys og nettopp derfor også hadde fattet et dødelig hat til Frelseren. Det var tjenerne til yppersteprestene og de skriftlærde, som ville gjøre sine herrer rett til lags ved å fare grovt og grusomt fram mot Frelseren – mennesker som i sin blinde tjenesteiver mente at de ikke kunne gå for langt.

Det var mennesker som ikke skammet seg over å la Judas' synd falle tilbake på hans eget hode da han bekjente for dem at han hadde forrådt uskyldig blod. «Det blir din sak!» sa de, og trass i dette vitnesbyrdet satte de likevel ikke Frelseren fri. Det var mennesker som i sin store hellighet ikke gikk inn i domhuset for ikke å bli urene, men som samtidig tørstet med et virkelig djevelsk raseri etter blodet til den rettferdige som var falt i deres hender.

Guds Sønn var blitt overgitt i hendene på denne forvendte og blinde skaren, som ble ledet av Satan og var beruset av helvetes gift, og han måtte la dem gjøre med seg hva de ville. De hadde forhørt ham tidligere. Men de hadde ikke kunnet føre fram noen anklage mot ham som fortjente døden. Selv de falske vitnesbyrdene strakk ikke til, og den ene løgneren motsa den andre. Da hadde de spurt ham selv ut om hans person og hans sak.

Den ugudelige Kaifas hadde trådt fram for Herren som om han brant av hellig iver for Gud, og spurt ham: «Jeg tar deg i ed ved den levende Gud at du skal si

meg om du er Messias, Guds Sønn, Den Velsignedes Sønn!» Løgneren gikk så langt at han misbrukte den levende Guds navn til sine løgner. Å, Frelseren gjennomskuet alt dette, hele veven av løgn, ondskap og raseri. Han måtte kjenne dypt at han var overgitt i synderes hender.

Knapt hadde han bekjent at han var Guds Sønn, før det het, som om det her gjaldt Guds ære: «Han har spottet Gud! Hva skal vi nå med vitner? … Han er skyldig til døden.» Det var det de ville; hans blod ville de ha. I slike hender var Herren. Da kunne det med rette sies: «Sterke okser omringer meg, Basans okser omgir meg. De spiler opp sin munn imot meg som en rovgrisk, brølende løve» (Sal 22,13 f.).

Nå hadde de fullmakt til å la hele sitt djevelske overmot gå ut over ham. De skammet seg ikke over å bruke sine urene hender til å mishandle Guds Lam. De spottet ham, de spyttet på ham, de slo ham i ansiktet, og hele natten igjennom steg frekkheten deres trinn for trinn. Dette var den flokken som førte ham til domhuset og overga ham til den hedenske øvrigheten.

Å, min Gud, hvordan må det ha vært for den trofaste Frelseren blant disse menneskene, som han var prisgitt! Du sjel, med hvilket hastverk og jag må de ikke ha revet din Frelser med seg og slept ham gjennom gatene! Hvilke spottende ord, hvilke mishandlinger må de ikke ha tillatt seg underveis! Hvor må ikke hjertet deres ha brent av utålmodighet etter å føre dette mennesket i døden, i korsets død – han som saktmodig og stille som et lam ikke åpnet sin munn, og som nettopp for sin saktmodige natur var så forhatt av dem!

Beretningen sier ikke hvordan det gikk for seg underveis, men vi kan tenke oss det. Se, der ser du din konge og Herre! Han er utmattet og kraftløs etter de mange mishandlingene og slagene den onde skaren har gitt ham. Med ville skrik river de ham bort, de spotter ham, og de gleder seg allerede over at de skal se ham dø på korset.

De gir gleden sin luft: «Nå blir det endelig reist sak mot løgneren, mot forføreren!» «Der har vi deg endelig, din bedrager!» «Nå skal du endelig få igjen for at du med frekk tale har gått løs på våre yppersteprester, våre rettskafne rådsherrer!» Ja, triumfen sto nok levende malt i ansiktene på den ville flokken – den triumfen løgnen syntes å vinne over sannheten, Satan over Guds Sønn.

Når sinnene først er satt i brann av helvete, slik som her, kan det ikke gå sømmelig, rolig eller stille for seg. Da brenner det en vill lue i alles øyne, da lyder et forvirret skrik, den ene smitter den andre, og den ene hisser den andre opp til vill lidenskap.

Slik gikk toget gjennom gatene fra yppersteprestens palass til domhuset, til Pilatus' hus. Jesus, den store Jesus, var i synderes hender. Bundet førte de ham fram for landshøvdingen. De ville se ham korsfestet. Derfor overga de ham til den hedenske øvrigheten; de ville at Herren skulle dø den grusomste og mest fryktelige død. Det var hovedgrunnen til at de overga ham til hedningene. For jødene korsfestet ingen; det var ikke skikk hos dem.

Nå var Herren i makten til en feig dommer. Denne dommeren var ikke så forblindet av lidenskapen som jødene, og derfor ante han noe høyere hos Jesus. I sitt hjerte erkjente han at Jesus var uskyldig, og han vitnet også offentlig om

det. Men han satte ære hos mennesker høyere enn ære hos Gud, og derfor endte han likevel med den avskyelige beslutningen han uttalte: «Derfor (fordi han er uskyldig) vil jeg refse ham og så gi ham fri.»

Pilatus var nok en svært verdslig sinnet mann og en hedning. Likevel må han ennå ha hatt en viss følelse for sannhet og rettferdighet. Han var mer upartisk og ikke så dypt sunket som yppersteprestene og de skriftlærde; ondskapen hans hadde ennå ikke nådd den sataniske graden. Men han var også en urettferdig mann. Frelseren var her i en synders hender, bare en synder av et annet slag enn yppersteprestene og de skriftlærde.

Selv om Jesus fra Nasaret var bundet, lyste en skjult majestet fram av hele hans vesen, og den må nok ha gjort et dypt inntrykk på Pilatus' hjerte. Rett opp i ansiktet hans hevdet Herren at han var en konge – for en romer den mest straffverdige bekjennelsen av alle, en bekjennelse som fortjente døden. Likevel lot Pilatus seg ikke bevege til å erklære ham skyldig. Tvert imot vitnet han gang på gang om at han var uskyldig, sannsynligvis fordi han innerst i sin ånd kjente at det Kristus sa om seg selv, var sant.

Men Pilatus var likevel ikke av sannheten. Å, hadde han lyttet til den gode hyrdes røst, som også her søkte et fortapt får! Han sto nettopp i begrep med å dømme mot sin innerste overbevisning. Hadde han da hørt videre på Frelseren, som et menneske som var ivrig etter å lære, hva kunne det ikke ha blitt av ham! Men han var ikke av sannheten. Han ville slett ikke høre noe om sannheten. Herrens røst, som trengte inn i hjertet hans, viste han fra seg med et spottende: «Hva er sannhet?»

Det var hans synd at han ikke stanset opp her. Her kunne han ha fått kraft til å regne menneskers gunst og menneskers ære for ingenting og æren hos Gud for langt, langt høyere. Da ville det ha blitt noe av ham til pris for Guds herlige nåde. Å, mange mangler ofte ikke mye. Ofte er det bare ett skritt igjen, så ville de bryte igjennom til fullkommen frihet og sannhet. Men dette siste skrittet tar de seg ikke bryet med. De går tilbake, og frelsens time er forspilt.

Å, tenk dere nå kongenes Konge og herrenes Herre: Han må stå lenket og bundet foran en urettferdig hedensk dommer. Denne dommeren våger å avgjøre offentlig om han er skyldig eller uskyldig, å forhøre ham om hans sak og hans kongerike og i sin feighet å idømme ham en avstraffelse etter hedensk skikk: piskeslag – et middel han hadde lov til å bruke for å skaffe seg opplysninger.

Hvor dypt bøyde ikke Jesus seg ned! Hvor liten ble han, hvor foraktet, hvor ringeaktet! Han ble behandlet som et menneske en trygt kunne gi noen piskeslag uten å kjenne den minste samvittighetsnag, og som attpå til skulle være glad for å slippe med en så mild straff. Slik gjør en også hos oss når en vil la en forbryter slippe med en mild avstraffelse. Da heter det: Vi gir ham noen stokkeslag, og så lar vi ham gå; det er jo ikke noe annet å gjøre med ham.

Slik ble vår Frelser behandlet da han var overgitt i hendene på rasende og urettferdige syndere. Å, hvilken smerte i tillegg for hans elskende hjerte da han måtte se Pilatus vakle! Han måtte se denne mannen – som kanskje en gang kunne ha fått en høy plass i Guds rike hvis han hadde brutt igjennom – kjempe

stadig mattere mot løgnen og til slutt bukke under. Det var tyngre for ham enn vi kan fatte.

Kristus var i synderes hender, og de kunne gjøre med ham hva de ville. For dette var mørkets makt og dets time. Pilatus var i den mest pinlige forlegenhet. På den ene siden fryktet han keiserens unåde; på den andre siden ville han likevel ikke handle direkte mot sin samvittighet. Da han hørte Galilea nevnt – landet lå under Herodes – ble han svært glad for å kunne bli kvitt saken og komme seg ut av snaren. Derfor sendte han Frelseren til Herodes og ville skyve hele saken over på ham.

Slik ble Jesus ført til Herodes. Han måtte la seg dra omkring overalt av syndere: først ble han ført til Annas, derfra til Kaifas, derfra til Pilatus, fra Pilatus til Herodes, fra Herodes tilbake igjen til Pilatus, ut av domhuset og inn igjen. Alt var i bevegelse; han hadde ikke noe sted å bli. Og til slutt bar det ut til Golgata.

Se da, du synder, hvor mange tunge skritt Frelseren har gått for din skyld! Har du også takket ham og tilbedt ham for det? Ligger det deg da også på hjertet å hellige ham alle dine skritt og trinn her på denne fattige jorden og vandre for hans ansikt i denne verden? Å, vi er ofte altfor dorske til å gå oss trette for Frelseren og hans sak – og han har gjort det så tungt, så inderlig tungt for seg selv for vår skyld.

Pilatus sendte Kristus til Herodes. Der ble han igjen overgitt i synderes hender, denne gangen i hendene på en grufull synder: den grusomme og vellystige Herodes. Han hadde for lenge siden kvalt all følelse for sannheten i seg selv. En gang hadde han myrdet døperen Johannes på spøk og for en elendig dans' skyld.

Nå gledet han seg sammen med alle sine vantro, vellystige og smigrende hoffolk over endelig å få se tømmermannen fra Nasaret, som hadde vakt så mye oppsikt. Han ville ikke høre sannheten av ham, men se et tegn og gi nysgjerrigheten sin en behagelig overraskelse. Han gledet seg over å få tale med Frelseren, slik han kanskje ville ha gledet seg over et nytt skuespill han aldri hadde sett før, over en ny komedie som skulle oppføres.

Der trådte så Jesus inn, lenket og bundet, blant denne forsamlingen av vellystninger, Herodes og hoffolket hans. Å, også denne smerten ble lagt på ham! Han ble stilt til skue for frekke, gudsforglemmende hoffolk. De hadde ikke sans for noe annet enn å nyte livet. For kjøttets lyst og denne tidens lyster hadde de for lenge siden, med hele sitt sinn og hele sin ferd, erklært gudsfrykten for dårskap. De bare så på kong Herodes' fakter og lyttet til stemmen hans, for straks å falle inn i den tonen kongen slo an.

Hvor majestetisk og likevel hvor rolig må han ikke ha trådt inn blant disse menneskene, enda han var i lenker! Med hvilke medlidende og likevel alvorlige øyne må han ikke ha sett på sin forløpers ugudelige, gudsforglemmende mordere! Herodes og hans like mente nok at de i profeten fra Nasaret skulle finne en mann som ville rette seg etter dem, og som ville fordrive kjedsomheten deres en stund med et under for å bli satt fri.

Men det skjedde ikke. Jesus tidde. Her var det ikke tid til å tale, for her var det ingen som ønsket sannheten; de ville bare få nysgjerrigheten tilfredsstilt. Og for det var han ikke kommet. Han var kommet for å søke det som var fortapt,

og frelse det, for å kalle syndere til omvendelse. Han var ikke kommet for å gi dem elendig tidsfordriv og dermed oppmuntre dem enda mer til å forspille den dyrebare nådetiden sin, som ilte bort med raske skritt og ikke lot seg stanse.

Hvor godt hadde det ikke sømmet seg for Herodes å gjøre bot i sekk og aske sammen med hele hoffet sitt for sine skjendige gjerninger, særlig for profetmordet! Men her var ingen bot, her var ikke annet enn lettsinn og gudsforglemmelse. Derfor tidde Jesus og ga ikke svar på noen av spørsmålene hans. Det var som om han ville si til ham: Det er helt andre spørsmål som sømmer seg for deg, du synder, enn dem du stiller meg. Framfor alt sømmer det seg for deg å spørre om du ennå kan finne nåde hos ham som dømmer rettferdig.

Noe lignende må Herodes ha kjent. Derfor brøt hele forbitrelsen i hans natur løs, og derfor ble nysgjerrigheten hans forvandlet til det bitreste hat. Men han lot hatet sitt gå ut over Kristus i form av forakt. Han begynte å behandle Herren som et tåpelig, innbilsk menneske. Han spottet ham: «Det er altså den store profeten, og han klarer ikke å få fram et eneste ord!» «Det er en fin profet!» «Han må også få en profetkappe på seg!»

Nå tok de fram et hvitt klesplagg og kledde Frelseren i det til hån og bitreste forakt. Slik var Herren gitt i urettferdiges hender, i hendene på elendige smigrere som ville gjøre sin konge til lags med hån og usle vittigheter mot Den Allerhelligstes person.

Å, min Jesus, hva har du ikke utstått! Hva har ikke din hellige sjel lidd da hoffets kryp behandlet deg som et tåpelig menneske, og all slags ondskapsfull vittighet ble slynget ut mot deg! Hele natten igjennom var Frelseren blitt mishandlet, og nå skulle også dette komme i tillegg: Han ble behandlet som en elendig drømmer, som en narr det ikke var verdt å gjøre så mye oppstyr av, som en narr en måtte behandle etter hans narraktighet. En skulle gi ham et fint hvitt klesplagg så han kunne more seg med det.

Var det da ikke den minste gnist av medlidenhet og menneskelig følelse hos disse menneskene? Slik behandlet de et menneske som ennå bar merkene etter mishandlingen han hadde lidd hele natten igjennom. Han sto foran dem med et jammerlig forslått, blodig ansikt, dekket av spytt, og likevel kunne de drive spott med denne forslåtte, utmattede og bundne jammerskikkelsen!

Å synder, hva har ikke Frelseren utholdt! For en ydmykelsens dag det har vært for ham! Hva har det ikke kostet å forløse din sjel! Hva har ikke hans hellige, hans kyske og rene sjel følt da han var i urettferdiges og synderes vold! Det kan ikke uttales, det kan ikke sies, mitt hjerte kan ikke fatte hva Jesus her har lidd fra Herodes.

Så dypt var han fornedret, så inderlig foraktet: Visdommen selv ble spottet og pepet ut som dårskap av Satans elendige slaver. Han som var fra evighet og har skapt alle ting, ble stilt fram bundet som en elendig drømmer for et skjendig, grusomt og vellystig helvetesbarn! Det var næring for djevelen og hans skarer. Det var en dyp fornedrelse av Guds Sønn. Evigheten vil kaste mer lys over det.

Jesus Kristus er blitt overgitt i synderes hender. Alle slags synd, alle slags ondskap skulle øves mot ham. Derfor kom han i hendene på de egenrettferdige, blinde og forherdede fariseerne, derfor i den urettferdige Pilatus' hender, der-

for i den spottende og grusomme Herodes' hender. Alle sammen kunne legge hånd på ham. Han ble gitt i hendene på dem alle som et renselsesoffer, som et slaktoffer, så de kunne kjøle sitt overmot på ham.

Men derfor ble han slept fra den ene til den andre. Derfor ble han dratt omkring i Jerusalems gater. Derfor gikk alle uvær over hans hellige hode. Derfor måtte han overalt stå til ansvar. Derfor ble han mishandlet så nedrig av alle slags syndere og fornedret så dypt: for at alle slags syndere skulle finne en evig forløsning i ham.

Det skjedde for at alle måtte bekjenne at også de på sin måte hadde forgrepet seg på Frelseren. Det skjedde for at hver og en kunne merke at også hans egen særlige synd er sonet ved denne tausheten og tålmodigheten, ved denne saktmodigheten hos Guds Lam, ved denne Menneskesønnens lidelse.

Det skjedde for at hver den som vil, skulle kjenne hvordan også han for sin del har bidratt til Frelserens lidelse, eller i det minste ville ha bidratt til den hvis han hadde vært til stede. Slik har han altså sin del av skylden for Kristi lidelser, men derfor også sin del i fruktene av hans død, den evige forløsningen.

For de særlige syndene som trådte fram ved denne store begivenheten, og som hver for sin del mishandlet Frelseren, kan jeg på en måte se på som representanter for hvert sitt slag. Ikke bare på Frelserens tid, men til alle tider har det vært selvrettferdige og forherdede fariseere, urettferdige Pilatuser som jager etter menneskers gunst, og vellystige, vantro, gudsforglemmende Herodeser. I sitt sinn var de like forkastelige som Frelserens fiender, selv om de ikke med egen hånd har forgrepet seg på hans person. Men de ville visselig ha gjort det hvis anledningen hadde budt seg.

Også blant oss som er samlet her, finnes det nok mennesker av samme slag som dem vårt avsnitt av lidelseshistorien forteller om. De er ikke bedre enn disse synderne som opptrer i Herrens lidelseshistorie, bare fordi de ikke var til stede for atten hundre år siden.

Er det ingen fariseere her? Ingen mennesker som trass i all skriftlærdom likevel er blinde, og som i ord, gjerninger og tanker lever mot Guds ord? Ingen mennesker som allerede ofte har hørt den gode hyrdes nåderøst, slik fariseerne og de skriftlærde gjorde, men som for å bevare anseelsen sin, av stolthet, av lave hensikter, av fiendskap mot lyset hovmodig har vist denne nåderøsten fra seg? Ingen mennesker som brisker seg med selvrettferdig dyd og anstendighet, og som holder den sanne kristendommen for dårskap og svermeri, for noe overspent og overdrevet?

Ingen mennesker som nok godt kan like at en er from, men som ikke tåler at en følger Lammet, elsker og akter Herren Jesus over alle ting og vitner om ham blant en vanartet og forvendt slekt? Ingen mennesker som, om enn bare i det skjulte, tar anstøt av Guds kjærlighet i Kristus Jesus, av hele hans person, av hans sår og forkynnelsen av dem?

Si det selv: Er dere da ikke fariseere? Er dere da bedre enn de som slo Frelseren i ansiktet, slepte ham omkring i byen Jerusalem og med stort raseri krevde ham korsfestet? Å, tro meg: Selv om det ennå ikke er kommet så åpent fram hos

dere, finnes den samme grunnen, den samme roten hos dere. Og hvis dere blir værende lenger i dette mørket, vil dere bli fullt og helt lik fariseerne i vår tekst.

Å, hvor ofte må en ikke fremdeles høre det fariseerne sa: «Han er en ugjerningsmann» – nok med andre ord, men likevel det samme. Med den største frekkhet feller en sin dom over Frelseren, over hans person og sak. Og det en ikke lenger kan gjøre mot ham, det gjør en mot hans lemmer, mot hans disipler, mot hans ord. Det er fremdeles mørkets forbitrelse, den samme som den gangen.

Videre: Finnes det da ingen Pilatus blant oss? Ingen som nok kjenner seg dratt mot sannheten, men som ikke lytter til denne dragningen og lar seg overvinne av det onde? Ingen som setter ære hos mennesker høyere enn ære hos Gud? Ingen som velger eller har valgt det han selv erkjenner er synd, framfor det gode – mot bedre vitende og mot sin samvittighet, for en eller annen timelig fordels skyld, av menneskefrykt eller fordi han ikke vil gi slipp på sin kjæresynd? Prøv deg da, kjære menneske!

Å, det kan være selskaper og fornøyelser, en eller annen vinning eller ære hos mennesker; eller en er redd for å bli ledd ut. Av slike grunner lar en seg holde tilbake fra å bli en kristen. En hører ikke sannheten, setter seg til og med opp mot den og sier avvisende: «Hva er sannhet?»

Å, Pilatus var tross alt mye bedre enn mange kristne. Han måtte være redd for å miste embete og liv hvis han ikke ga etter for jødene. Men dessverre: En hånlig mine, et smil, et skuldertrekk har hindret mang en kristen i å bekjenne Frelseren for verden og har røvet saligheten fra ham.

Men hva skal jeg si om Herodes og hoffolket hans? Slike mennesker finnes det i stor mengde i kristenheten. Det er de som lager seg en egen kristendom som passer for kjøttet. Det er de som gjør seg mye bry for en eller annen fornøyelses skyld, men ikke vil gå ett skritt for den dyrebare salighetens skyld.

Det er de som heller leser aviser enn Guds ord. Det er de som heller går i gjestebud enn til Herrens bord. Det er de som i sin store visdom holder ordet om korset for dårskap. Det er de stolte, forherdede åndene som mener de kan dømme om alt, og som setter dette livets lyst høyere enn Guds nåde.

Å, kjære tilhørere, la hver og en prøve seg for Herren! Selv om vi ikke akkurat er fullkomne fariseere, feige Pilatuser og stolte Herodeser, og selv om vi har mye godt ved oss, sitter likevel roten til disse syndene ennå dypt i oss; i hjertets grunn er vi ennå Frelserens fiender. Men den som finner at han er fanget på ett av disse punktene, skal hermed vite: Du har forgrepet deg på herlighetens Herre. Å, skulle det da ikke være noen blant oss som ville gi Gud æren og si:

> Jeg havets sand ei teller, de synder ikke heller som jeg med sorgen bær; de har forårsaket de smerter deg har plaget, din svare marterhær.

Hør da, kjære tilhørere! Jesus sender dere sin innbydelse. Se på deres mellommann, som dere har slått; se på livets fyrste, som dere har såret; se på den plagede og lenkede Jesus, som dere har plaget og lenket. Se, han innbyr dere. Alt skal være glemt, nåde og barmhjertighet skal følge dere alle dagene i livet deres. Hvor godt ville det ikke være om en sjel brukte disse stille dagene til å trenge ut av mørket og fram til lyset!

Vil du ikke, kjære sjel? Å, gjør det! Hva har du vel å glede deg over i mørket, når din Frelser vil være så mye for deg som din forsoner? Å, gi da slipp på denne verdens lyst og tomme stas! Du synder dermed mot herlighetens Herre. Våg det nå og overgi deg til Frelseren. Å, han vinker til deg, han rekker armene ut mot deg. Så kom da, kom! Amen.

Langfredag: De tre korsfestede på Golgata

Luk 23,39–43

«En av ugjerningsmennene som hang der, spottet ham og sa: Er ikke du Messias? Frels deg selv og oss! Men den andre tok til orde og irettesatte ham og sa: Frykter du ikke engang for Gud, du som er under den samme dom? Og vi med rette, for vi får det vi fortjener etter våre gjerninger. Men han har ikke gjort noe galt. Og han sa: Jesus, husk meg når du kommer i ditt rike. Og han sa til ham: Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i Paradis!»

Det kan ikke nektes: I dag minnes vi den største gjerning av Gud som vi kjenner. Verdens skapelse kostet ham et allmaktsord. Han talte, og det skjedde. Han bød, og det sto der. At Jesus Kristus sto opp fra de døde, var noe helt naturlig.

For hvordan kunne han som hadde livet i seg selv, bli i døden? At Guds Ånd ble utøst over apostlene og tente en ild på jorden, var og er bare en salig frukt av at Guds Sønn ga seg i døden. Men selve dette at han ga seg hen, som vi i dag minnes med tilbedelse, overgår alt.

O under uten like,
betrakter en det rett!
Gud selv i støvets rike
ble pint ved bøddelrett;
den sanne Gud seg selv hengav
for oss i synd fortapte
og steg i mørken grav.

Dette underet kan vi aldri utgrunne, ikke i all evighet, og vi kan aldri prise det nok. Det er for stort. Å, om det også en gang ble virkelig stort for oss fortapte syndere, så det kunne smelte og vinne de harde hjertene våre!

Er det ikke forferdelig å feire den ene langfredagen etter den andre og likevel ikke ha noe hjerte for den trofaste Frelseren, som av brennende kjærlighet sank i døden på treet for oss? Han ser på oss fra sin dødslidelse og sier: «Har du meg ikke kjær likevel, enda jeg har lidt slikt for deg?» Å, hvor ydmykende er ikke dette spørsmålet! Skulle det ikke bøye oss dypt i støvet for ham?

Mine kjære! La oss ikke fortsette i vår hardhet og ubotferdighet! Hvordan skulle vi unngå dommen om vi fortsetter i den? I dag, på vår Forløsers dødsdag, vil vi pløye en ny åker og ikke lenger så under gjerdene. Vi vil ikke lenger gå så

likegyldig forbi Jesus, men feste blikket på ham og se rett på ham, mens vi av hjertet sukker etter at Den Hellige Ånd må opplyse oss. Derfor vil jeg prøve å male for øynene deres

de tre korsfestede på Golgata.

Bønn. Du Guds Lam, som bærer verdens synder, forbarm deg over oss! Du vet bedre enn vi hvor fremmed de fleste av oss er for deg. Du vet hvordan vi kan elske alt og glede oss i alt, selv i de usleste ting, bare ikke i deg, bare ikke i deg, du evige kjærlighet, du fagreste av menneskenes barn!

Å, tilgi oss denne store skylden! Skriv også den inn i skyldbrevet som du i dag har tatt bort og naglet til korset. Men la oss for din barmhjertighets skyld ikke lenger gå omkring i denne likegyldigheten. Still deg fram for vårt indre øye slik du hang i døden, så hjertet vårt kan bli inderlig grepet av deg. For vi forblir døde hvis ikke din Ånd blåser på oss. La din dødsdag i dag bli til en slik velsignelse for oss alle! Amen.

For omtrent atten hundre år siden, på denne dagen og i denne timen, kunne de som da var i Jerusalem, jødenes hovedstad, se et uvanlig og uhørt skuespill. På høyden Golgata, som lå utenfor Jerusalems port, men nær byen, hang tre menn på tre kors. Det uhørte var ikke at mennesker ble korsfestet. For i gamle tider var det ingen særlig uvanlig dødsstraff. Det uhørte lå i ham som var korsfestet i midten. Det var særlig ham folkemengden hadde festet øynene på. Også vi vil først og fremst rette øynene mot ham.

Hvem er så denne mannen som de har korsfestet mellom to mordere? Det er den levende Guds Sønn, skaperen av hele verden. Det er den lenge lovede Messias og Israels konge. Det er han som alle profetene har talt om, håpet til fedrene i den gamle pakt, Israels trøst – og se, her henger han på korset! Kom nærmere, min sjel, og se rett på ham, denne kjærlighetens og smertenes mann.

Se på ham fra hodet til føttene. Se, her henger han med utspente armer mellom himmel og jord! Med store nagler har de naglet ham fast til korsets tre gjennom hender og føtter. Fra naglesårene flyter blodet ned over det hellige legemet hans og faller i store dråper til jorden.

Men han henger der blek og forandret. Hodet hans er kronet med en tornekrone, ansiktet er dekket av blod, kinnene er hovne av de mange slagene, ryggen er flengt opp av piskeslagene, og hele legemet er matt til døden.

Slik henger han der: «Jeg er utøst som vann, og alle mine ben skiller seg at. Mitt hjerte er som voks, smeltet inne i meg. Min kraft er opptørket som et potteskår, og min tunge henger fast ved mine gommer. I dødens støv legger du meg» (Sal 22,15 f.). Slik henger han der, herlighetens Herre, på skampælen, naken, i den aller dypeste forakt, spottet av mennesker og foraktet av folket, i seks timer, til han bøyer hodet i døden.

O verden, se din skaper
sitt liv på korset taper,
i døden synker ned;
all himlens fryd og ære
for deg seg lot besvære
med hugg og all elendighet.

Tre hit og merk deg nøye
hvor ansikt, munn og øye
er fullt av svette og blod,
hvor sukk og ve og smerte
av hans forpinte hjerte
bryter ut som en stri flod!

Å, se da rett på ham, vår aller mest trofaste Jesus, slik han henger på korset! Kan vi se noe mer ynkverdig? Finnes det noe som mer skulle drive oss til bot, enn å se den store, den sterke, den allmektige, den levende Jesus segne i døden under de heftigste kvaler som en vanæret ugjerningsmann, som en forbannet på forbannelsens tre?

Men se, det han led utvortes på legemet, var ikke hans største lidelse. Han skulle bære lovens forbannelse og Guds vrede både innvortes og utvortes. Og det han led usynlig i sin hellige sjel, var enda mye forferdeligere enn det han led utvortes.

Da Jesus hadde hengt på korset i tre timer, fra klokken ni om morgenen til klokken tolv midt på dagen, begynte solen å miste skinnet sitt. Det ble natt i hele Judea og rundt omkring Golgata. Solen skulle ikke skinne på sin Skapers dødslidelser. Men med det ytre lyset forsvant også det indre lyset fra Frelserens hjerte. Han kjente ikke lenger Farens nærhet og fellesskap. Han følte seg forlatt av Faderen, blottet innvortes og utvortes, helt overgitt til dødens og helvetes kvaler, og kanskje også til helvetes ånder.

Lenge bar den store yppersteprest denne indre kvalen i stillhet. Han kjempet, han ba, han sukket, og sukkene hadde en kraft og en evig betydning som evigheten skal gjøre klarere for oss.

Da lød det vel inne i ham, slik vi leser i Salme 22: «Ja, du er den som dro meg fram av mors liv, som lot meg hvile trygt ved min mors bryst. På deg ble jeg kastet fra mors liv, fra mors skjød har du vært min Gud. Vær ikke langt borte fra meg, for trengselen er nær, og det er ingen som hjelper. Herre, min styrke, skynd deg å hjelpe meg!» (Sal 22,10–12.20).

Til slutt, da den indre kvalen hans hadde nådd det høyeste, brøt det ut av ham, og han ropte: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» Å, mine kjære tilhørere, hva ligger det ikke i disse ordene! Han sier ikke lenger: «Min Far!», slik han ennå kunne si i Getsemane.

Han sier bare: «Min Gud!» Han føler seg så forlatt, så alene, så forstøtt og blottet. Han kjenner Guds vrede så sterkt at han bare kan kalle Faderen sin Gud. I denne forferdelige stunden mister han den levende bevisstheten om at han er Sønn for Faderen, og han roper til sin Gud som et annet elendig og forlatt menneske.

Ja, dødssmerten og mørket, innvortes og utvortes, tar slik makt over hans hellige sjel at han liksom blir forvirret på denne forferdelige veien av lidelse og død. Han vet ikke lenger hvordan han skal finne seg til rette på den, og derfor roper han: «Hvorfor har du forlatt meg?» I hvilket helvete må ikke Jesus ha ligget da han ropte dette! Hvordan må han ikke ha hatt det! For et dødsmørke må det ha vært som kunne presse slike ord ut av ham!

Helt fra han var ung, hadde han jo alltid visst at han var Guds Sønn i en helt særegen betydning. Denne bevisstheten hadde han også alltid beholdt, og hele hans indre liv hvilte på den. Nå mister han den med ett. Han føler seg forlatt og kan ikke lenger finne seg til rette på den grufulle veien han skulle gå som menneskenes forsoner. Å, hvem kan måle dette dypet av lidelser? Hvem kan gjøre seg så mye som en svak forestilling om hvor dypt verdens Skaper ble fornedret?

Men av dette lever vi nå. Frelserens dype fornedrelse er vårt liv. For hvorfor led vår dyrebare yppersteprest slike pinsler på legeme og sjel? Har han gått denne tunge veien for sin egen skyld? Å nei! Han var ingen synder, han var hellig og skilt fra syndere. Hans rettferdighet hadde ingen flekk, slik vår har utallige. Hans rettferdighet er ikke et tilsølt klesplagg, slik vår er for Gud. Han er helt hellig. All kjerubenes glans og serafenes hellighet er bare mørke mot ham.

Faderen hadde det reneste og mest fullkomne velbehag i ham gjennom hele hans vandring. «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag» – det vitnesbyrdet ga Faderen ham. Faderen, den hellige Far, som er lys og som det ikke er noe mørke i, Faderen som prøver hjerter og nyrer og som til og med finner feil hos sine engler (Job 4,18) – Faderen kunne ikke se det minste hos Jesus som kunne ha vakt hans mishag. Med det reneste og inderligste velbehag så han på Sønnen. Å, hvor hellig må ikke Jesus være!

Og denne hellige Jesus må etter Guds forutbestemte råd og vilje segne i døden på forbannelsens tre under de mest pinefulle kvaler, kvaler som ingen synder ennå har følt maken til. Hvorfor skjer slikt? Skriften sier oss det tydelig: «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd (eller til syndoffer) for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud» (2 Kor 5,21).

Dette var betalingen av vår skyld. Han var vår mellommann. For oss, i vårt sted, alene og bare for oss hang Jesus seks timer på korset. For oss ble han forlatt av Faderen, for oss døde han, i vårt sted led han alt sammen. Dette har skjedd til soning for våre synder.

Å, min sjel! Hva har ikke syndene dine gjort! Og hvordan har ikke kjærligheten, den evige kjærligheten, elsket! Betrakt dette hodet, dette hodet fullt av blod og sår, fullt av spott og hån! Betrakt dette edle ansiktet, som jordens krets en gang skal skjelve for: Se hvor det er bespyttet, hvor ille det er medfart!

Hvorfor er slikt skjedd med dette hodet? Inn i dette hodet hadde det aldri trengt noen annen tanke enn de ydmykeste, de enfoldigste og de mest kjærlige sønnlige tankene overfor Faderen og de mest kjærlige tankene overfor syndere. Dette ansiktet hadde alltid bare speilet Guds vennlighet, nåde, majestet og herlighet. Ingen syndig lidenskap hadde noen gang vansiret og forvridd disse trekkene.

Og se nå hvordan dette hodet er vanæret og medfart! Se hvordan Frelserens ansikt forvris til et blekt dødningeansikt! Se hvordan døden, syndens lønn, trykker sitt forferdelige, stive preg på ansiktet til ham som er den fagreste av menneskenes barn! Det har jeg fortjent. Mitt hovmod har trykket tornekronen på hodet hans. Min gjenstridighet har gitt ham de harde slagene i ansiktet. Mitt utuktige øye har formørket lyset i øynene hans. Mine synder har gjort det.

Og han har tålt det, for at jeg, stakkars menneske, skulle kunne løfte mitt hode, mitt synderhode, og frimodig vente på min forløsning, enda jeg i Guds øyne er en orm som har fortjent forbannelse. Hans legeme står i stedet for mitt legeme, hans sjel for min sjel, hans blod for mitt blod, hans hender for mine hender, hans føtter for mine føtter. Alt sammen kommer meg og mine medbrødre og medsyndere til gode.

O velsignet være du,
som alltid elsket meg,
Jesus, du som måtte bære
all min skyld og all min svik.
Å, hvor glad jeg kneler nu
for ditt kors i bønnlig hu,
du for meg jo måtte bøte,
for meg stred og led og døde.

Ja, jeg lengter nu å kysse
naglegap i hånd og fot,
dine mange dype vunder
med ditt purpurrøde blod.
Livets fyrste! Evig du
søkte oss med kjærlig hu;
hvem kan denne lengsel skatte,
denne kjærlighet vel fatte?

Rundt de tre korsene sto en stor mengde folk, ringe og fornemme, vanlige folk og rådsherrer, yppersteprester, skriftlærde og fariseere. Nysgjerrighet, grusomhet og satanisk skadefryd hadde drevet folkemengden sammen. Kanskje var det også noen av Herrens venner som holdt seg skjult i flokken. Mengden sto vel en god stund taus og så på. Til slutt hevet en stemme seg og spottet Frelseren.

Det strider mot all menneskelig følelse, mot all naturlig rimelighet og anstendighet å spotte en som lider, og ikke minst en som lider så forferdelig. Men her brøt hjertets innerste fiendskap mot Herren gjennom alle menneskelighetens skranker. Én begynte å spotte, og snart stemte andre i med ham – til og med rådsherrer og yppersteprester.

Ellers holder fornemme folk seg gjerne tilbake offentlig, for de er redde for å fornedre seg og miste anseelse i folkets øyne. Men her var det annerledes; her gikk det ut over Kristus. Litt etter litt trengte en så forferdelig spotteånd inn blant hele skaren at alle som bare gikk forbi, ristet på hodet, gapte og spottet Frelseren.

Da ropte én opp til korset: «Lege, leg deg selv! Du har jo alltid spilt lege og helbredet syke. Hjelp nå deg selv og helbred sårene dine, hvis du kan.» En annen ropte: «Andre har han frelst, seg selv kan han ikke frelse! Er han Israels konge, så la ham stige ned fra korset, så skal vi tro på ham!»

Andre sa: «Han har satt sin lit til Gud, la nå Gud fri ham om han har behag i ham. Han sa jo: Jeg er Guds Sønn.» Andre spottet: «Fy deg, du som river ned Guds tempel og bygger det opp på tre dager!» Slik prøvde den ene stadig å overby

den andre i spott. Og likevel var det for det meste slik at de, mens de ville spotte, måtte si ord som, rett forstått, ble til ære for Frelseren og ga ham rett.

Til slutt ble også de rå hedenske soldatene grepet av spotteånden og stemte på sin måte i med mengdens spottord: «Er du jødenes konge, så frels deg selv!» sa de til den korsfestede Frelseren. Det var som om de ville si: «Ikke sant, du elendige jødekonge, du innbilske sværmer, vi har naglet deg ordentlig fast, så du ikke kan røre hånd eller fot.» Å, hva har ikke Jesus lidt!

Men det var ikke nok. Også en av morderne, som var korsfestet med ham og led pine sammen med ham, begynte å spotte Frelseren sammen med de andre ugudelige menneskene, tross sine egne fryktelige smerter. Ikke bedende, men trassig og bitter sa han: «Er ikke du Messias? Frels deg selv og oss!» Det vil omtrent si: «Du jammerlige Messias, som må la deg korsfeste og verken kan frelse deg selv eller oss!»

Dette ordet fra det elendige mennesket åpnet munnen på den andre morderen, og da kom det sannelig noe annet enn spott fram. For da han hørte slikt fra den andre korsfestede, ble han harm i ånden, og hjertet hans ble sterkt opprørt over denne ugudeligheten. Han sa: «Frykter du ikke engang for Gud, du som er under den samme dom? Og vi med rette, for vi får det vi fortjener etter våre gjerninger. Men han har ikke gjort noe galt.»

Og han vendte seg til Jesus og sa: «Herre, husk meg når du kommer i ditt rike!»[1] Disse ordene fra røveren må vi se nærmere på, for de er svært bemerkelsesverdige.

Framfor alt må vi her se Jesu Kristi majestet og kongelige høyhet. Riktignok henger han der på korset i den aller dypeste vanære og forakt, spottet og hånet, en avsky for folket. Han henger der i de forferdeligste smerter og pinsler på legeme og sjel. Han henger der avmektig, naglet til forbannelsens tre, mens han dør en ugjerningsmanns vanærende død.

Men under alt dette uttaler han det store, kongelige og majestetiske ordet: «Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i Paradis!» Se der himmelens Herre og konge! Se ham, vår store konge, som også på korset er vår konge og med ett ord kan låse opp himmelens porter! Se ham, denne store monarken, denne herlighetens Herre, og tilbe ham, tilbe ham dypt i støvet.

Men betrakt også røveren som henger ved hans side! «Frykter du ikke engang for Gud?» Med disse ordene vender han seg til sin spottende kamerat. Se hvordan denne morderen med disse få ordene fordømmer hele framferden til folkets rådsherrer! Han forstår nok hvor denne spotten kommer fra.

Han ser den som den høyeste ugudelighet. Han ser også, og sier det rett ut, at de ikke kunne spotte slik hvis de hadde så mye som en gnist av gudsfrykt i seg. Hvor mye mer rettferdig er ikke denne korsfestede morderen enn rådsherrene, enn de skriftlærde og fariseerne, enn hele folket som sto omkring!

Men hvor botferdig er han også! Det var en stor og sjelden bekjennelse: «Jeg får det jeg fortjener etter mine gjerninger.» Den krevde allerede en sterk overbevisning om synd; den krevde et helt ydmykt og botferdig hjerte. «Riktignok lider jeg navnløse smerter,» vil han si, «men jeg har ikke fortjent noe annet.

[1] NB: «Jesus, husk meg når du kommer i ditt rike.» Hofacker bygger utlegningen nedenfor på tiltalen «Herre».

Riktignok henger jeg her mellom himmel og jord som et skuespill for hele folket, men slik har jeg fortjent det.»

«Men han har ikke gjort noe galt!» Hvordan visste han det? Hvordan kom denne overbevisningen inn i hjertet hans? Hadde han allerede før hørt om Jesus og lært å tro på ham? Eller var det ordet Frelseren ropte da han ble korsfestet: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør» – var det dette ordet som hadde skapt overbevisningen i ham? Jeg vet det ikke! Nok om det: Her på korset ga han et høylydt vitnesbyrd om Frelserens uskyld og om sin egen skyld, og han sa til Jesus: «Herre, husk meg når du kommer i ditt rike.»

Herre kaller han Jesus! Herre kaller han en som er regnet blant overtredere, et menneske som henger ved siden av ham på korset, som i alle måter ser ut som en ugjerningsmann og fortæres i dødskvaler ved hans side – ham kaller han Herre! Å, for en aktelse! For en dyp ærbødighet, som til og med kunne se forbi skikkelsen av en ugjerningsmann og gi Frelseren hans ære, enda han var i en slik tilstand.

Ved sin tro sto denne mannen i dette øyeblikket langt over disiplene. De var motløse og lot alt håp og all tro synke. Trøstesløse overga de seg til sorgen. Men mens de fortvilte over sin Herre og hans rike, bekjente denne morderen, som lå for døden på korset, at Jesus Kristus var Herren og kongen i et evig, uforgjengelig rike.

Og hvor kom denne hjertetilstanden fra? Hvor kom ugjerningsmannens tro fra, den troen som gjorde disiplenes lille tro så dypt til skamme? Den kom fra Den Hellige Ånd, som han åpnet hjertet sitt for, mens den andre lukket sitt for ham. Den Hellige Ånd hadde virket dette i ham. Derfor talte også Frelseren dette trøstens ord til ham: «Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i Paradis.»

Kjære tilhørere! For en stor forskjell det har vært mellom disse to morderne! Begge led de samme pinslene. For begges synder led og døde Jesus midt mellom dem. For begge fløt forsoningens blod. Begge hadde den store æren å dele lodd med Guds Sønn. Begge så Guds Sønn med egne øyne, begge så sårene hans.

Og likevel, for en forskjell! Den ene spottet, den andre ga Kristus æren. Den ene fortsatte i sitt hjertes hardhet, den andre ydmyket seg og omvendte seg. Den ene ble mørk og forherdet, den andre ba inntrengende om å bli tatt opp i Paradis. Den ene for etter sin død til mørket, enda en forløsning var funnet også for ham.

For den andre åpnet Guds Sønn Paradisets porter ved fortjenesten av sin aller helligste lidelse og død. Den ene var førstegrøden av de fordømte under den nye pakt, den andre var førstegrøden av de salige under den nye pakt. For en stor og veldig forskjell!

Disse to morderne står for hele menneskeslekten. Begge var syndere, store syndere, slik vi alle er store syndere. Begge led under følgene av syndene sine, slik vi alle for våre synders skyld må tåle mange lidelser på legemet og til sist døden.

Forsoningens blod rant på jorden for begge og ropte om barmhjertighet for begge, slik det har rent for oss alle og roper om barmhjertighet. Mellom dem begge hang Jesus. Men den ene forble forherdet og for etter dette livet til den

evige pine. Den andre omvendte seg og fikk det evige liv. Dette er, med få ord, hele menneskehetens historie.

Slik det så ut her på Golgata, skal det også en gang se ut på den ytterste dag, når han som de i dag har korsfestet, vår hånte konge, kommer igjen i sin herlighet for å dømme levende og døde.

Da skal også en del av menneskeheten stå på hans høyre side og den andre delen på hans venstre side. Den ene delen skal få gå inn til det evige liv, den andre skal måtte gå bort til den evige ild. Og det skal skje enda Jesus har forsonet alle, helliget alle og fullkommengjort alle med sitt ene offer, enda han er soningen for våre synder, og ikke bare for våre, men også for hele verdens synder.

Kjære tilhørere! Hvordan vil det gå? På hvilken side kommer vi til å stå? Men allerede nå, i denne tiden, viser forskjellen seg, slik den viste seg hos de to morderne. Når det ikke er noen anger, ingen erkjennelse og ingen bekjennelse av skyld, når det ikke er noen lengsel etter nåde og ingen bønn om nåde, når den Herre Jesus, den korsfestede Jesus, ikke blir tilbedt, elsket og æret som Herre, når et menneske blir i sitt syndevesen, i sin forherdelse og i sitt hjertes hardhet – kjære tilhørere, da hjelper ikke forsoningens blod et slikt menneske.

For ham er Frelserens lidelse og død spilt. Han tar den hellige nattverd forgjeves, han hører Guds ord forgjeves. Fordømmelsen blir over ham så lenge han beholder dette sinnet. Og dør han i det, blir fordømmelsen over ham i evighet.

Men vi må ikke innbille oss at det skal en uvanlig grad av ryggesløshet til for å komme i samme hjertetilstand som den forherdede morderen. Nei! Hans fordervelse var at han ikke ga rom for Guds godhet, som straffet ham for syndene hans og ville føre ham til omvendelse. Søndag etter søndag gjør Guds ord oss oppmerksomme på vår elendighet og på at vi har fortjent fordømmelse. Langfredag etter langfredag blir den Herre Jesu lidelse og død malt for øynene våre.

Og likevel blir vi i vårt hjertes hardhet og omvender oss ikke. Kjære tilhørere, er vi da ikke verre enn den forherdede røveren, som ikke hadde fått så mange kall til bot? Har vi da ikke fortjent en større fordømmelse?

Å, om dette måtte gå oss til hjertet! Ikke sant, kjære sjeler, dere vil vel ikke gå fortapt, men også få del i det vår store Jesus har kjempet seg til for oss? Og hva har han så vunnet for oss? Dette har han vunnet for oss: at også en morder, også en røver, også et avskum og utskudd av menneskeheten, at den største synder kan bli salig når han synker ned for Frelserens føtter og roper om miskunn. Å, store nåde! Store forløsning!

Og i dag kan denne store nåden ropes ut, i dag kan den tilbys alle. Det kan den riktignok hver dag, men særlig i dag. For i dag er den store forsoningsdagen, menneskehetens store nådedag. Syndere, vil dere ikke ha noe av denne nåden? Vil dere bli i syndene deres og dermed under Guds vrede? La den som kan, tenke seg om! Gir ikke mannen som henger på korset i dødskvaler, oss mot til å slå inn på veien til syndenes forlatelse, veien til nåden, veien til det evige liv?

Se hvor lett denne veien er, hvor lett hans kjærlighet har gjort den for oss! «For likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, slik er Menneskesønnen blitt opphøyet, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv» (Joh 3,14 f.).

Å, kom da hver som synder er
og som sin syndeskyld fortryder,
til ham som har oss alle kjær
og gjennom bot oss til seg byder!
Vil du deg selv i lyset stå
og likevel fortapt gå?
Vil du enn lenger synden tjene,
skjønt han vil deg med Gud forene?
Å nei! Forlat bare syndens sti,
din Frelser står hver synder bi!

Men du, slaktede Guds Lam, se i nåde ned på oss! Menigheten som er rundt deg, bringer deg lov, ære, pris og tilbedelse. De fullendte rettferdige kaster sine kroner ned for din trone, du som var død og nå lever fra evighet til evighet. Å, vekk også våre hjerter, så de kan stemme i lovsangen som lyder fra din menighet der oppe! Serafen stammer fram din pris, du Sønn! Hvem er jeg, at jeg blander meg i denne jubelen?

Men jeg gjør det for meg og for alle disse dyrekjøpte sjelene. Jeg gjør det, Herre Jesus, om enn med svake og syndige lepper. Lov, ære, pris og tilbedelse være deg fra evighet til evighet, fordi du har ofret ditt dyrebare liv for oss! Hva kan vi gi deg for din trofasthet og kjærlighet, som har gitt til og med den siste bloddråpen for oss? Ingenting, Herre, unntatt syndene våre! Ta derfor dette folkets synder bort, og gi oss i stedet din blodige rettferdighet! Amen.

Påskedag: Jesus, dødens overvinner

(*Forfatterens siste preken.*)

Mark 16,1–8

> Og da sabbaten var til ende, kjøpte Maria Magdalena og Maria, Jakobs mor, og Salome velluktende oljer for å gå og salve ham. Meget tidlig den første dagen i uken kom de til graven, da solen gikk opp. De sa til hverandre: Hvem skal rulle steinen bort fra gravåpningen for oss? Men da de så opp, fikk de se at steinen var rullet bort. Den var nemlig meget stor.
> Da de kom inn i graven, så de en ung mann sitte der på høyre side, kledd i en hvit, lang kappe, og de ble forferdet. Men han sier til dem: Frykt ikke! Dere søker Jesus fra Nasaret, den korsfestede. Han er blitt reist opp, han er ikke her! Se, der er stedet hvor de la ham. Men gå og si til disiplene hans og til Peter: Han går i forveien for dere til Galilea. Der skal dere se ham, slik han sa til dere. De gikk da ut og flyktet i hast bort fra graven, skjelvende og grepet av forferdelse. De sa ikke et ord til noen, for de var redde.

Herren er stått opp! Dette ordet brøt gjennom mørket rundt Jesu disipler og skinte som et klart lys i hjertene deres. Det fylte sjelene deres med glede og takknemlighet, for de ble glade da de hørte at Herren var stått opp fra sin pine.

Også vi kan alle glede oss over vår oppstandne Frelser. «Det skal», som Luther sa om seg selv for tre hundre år siden, «være en festglede for våre hjerter at Herren er stått opp fra sin pine.» I den dypeste forakt utåndet han sitt liv. Det så til og med ut som om han var forlatt av Gud. Han ble hvit og blek som alle døende, og han ble lagt i graven, dekket av sår, striper og buler.

Men med ett har han trengt seg fram fra dødens natt til livet og ført liv og uforgjengelighet fram i lyset. Derfor skal vi takke Herren og være glade! Så la oss denne gangen, til vår oppbyggelse, betrakte

Jesus, dødens overvinner.

Jeg vil vise dere for det første hva døden er uten Kristus, og for det andre hva den er blitt ved Kristus.

Bønn. Herre Jesus, du livets levende fyrste, du som var død, men nå lever fra evighet til evighet! Du ser at mange hjerter blant oss ligger fanget i en død av lunkenhet og forfengelighet. Å du dødens overvinner, drep også denne døden hos alle! La oss alle trenge fram til livet, så vi kan leve i evighet! Amen.

I.

Døden er en av menneskehetens verste fiender. Menneskeslekten har nå bodd i denne verden i nesten seks tusen år, og i hele denne lange tiden har døden myrdet blant menneskene uten stans. Den har grepet den ene slekten etter den andre. Ingenting har hittil kunnet verne mot volden dens: ikke makt, ikke ære, ikke rikdom, ikke krone og septer, ikke visdom, ikke rettskaffenhet, ikke gudsfrykt.

Den har myrdet fra Adam og helt til oss, og den har revet bort alle uten forskjell. Og den kommer til å myrde videre helt til den ytterste dag, for den har adgang til alt som heter menneske.

Opprinnelig var ikke døden i verden. Gud skapte ikke det første mennesket til døden, men til livet. Riktignok gjorde han det første mennesket av støv, men han blåste livets ånde i nesen hans. Denne guddommelige livsånden gikk gjennom og fylte hele mennesket, både legeme og sjel. Slik hadde mennesket et legeme som var skapt til guddommelig udødelighet.

Mennesket var et bilde av den levende Gud. Hadde det blitt værende i sin opprinnelige tilstand, hadde det ikke måttet dø, men hatt evig liv i seg. Men det ble ikke værende der. Mennesket ble en synder og falt fra Gud. Slik trengte døden inn i lemmene hans, og nå er alle mennesker underlagt denne døden, fordi alle er syndere. «Synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden på grunn av synden, og døden slik trengte gjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle» (Rom 5,12).

Å, kjære tilhørere! Hvor beklagelsesverdige er vi ikke, vi arme mennesker som må dø! For hva vil det si å dø? Gå ut på en kirkegård, og se dødens forferdelige makt der. Nå er vi alle samlet her. Vi kan gå, sitte og stå, vi kan bevege oss. Om femti år er det helt annerledes med de fleste av oss. Da har denne hånden som jeg rekker ut her, for lenge siden råtnet bort. Kanskje er det ikke et bein igjen av den, kanskje er alt blitt støv og jord.

De som kommer etter oss, vil trå på støvet vårt uten å vite det og uten å tenke på det. Slik ødelegger døden. Så sant er det Herren har sagt: «Støv er du, og til støv skal du vende tilbake» (1 Mos 3,19).

Men er ikke det forferdelig? Dette legemet er en bolig for en fornuftig ånd og et Guds tempel, og ennå skinner noe av Guds bilde fram i det, selv om vi har mistet bildet. Er det ikke forferdelig at dette legemet skal forgå slik? At det skal råtne og bli et stinkende åtsel som må fjernes fra menneskenes selskap, til det til slutt er blitt en håndfull støv som vinden kan blåse bort? Ja, sannelig, dødens makt er forferdelig.

Men se, det verste ved døden er ikke at dette legemet må råtne og forgå. Døden betyr enda mye mer. Vi består av legeme og sjel, og slik blir vi født. De to er uatskillelige følgesvenner, så inderlig knyttet til hverandre som det går an å bli. Jeg vil gi dere et eksempel på hvor nøye de er knyttet sammen.

Har dere et krus brennevin, er det vann og sprit i det. Og som dere vel vet, er vannet og spriten svært nøye blandet med hverandre. Hvem kan i en fart skille vannet fra spriten? Se, like nøye, ja, enda nøyere er legeme og sjel forbundet med hverandre, for sammen utgjør de ett menneske.

I døden skjer så atskillelsen: Der blir legeme og sjel skilt fra hverandre. For en forferdelig skilsmisse! Som oftest er den forbundet med kamper og dype lidelser, og annerledes kan det jo ikke være. Denne skilsmissen må hvert menneske gjennom. Mange tusen millioner har allerede gått gjennom den, og mange tusen mennesker går gjennom den hver dag. Også vi må gjennom den, enten vi vil eller ikke, og hvem vet hvilke dødskamper som etter Guds vilje venter oss! Ja, sannelig, døden er noe fryktelig.

Og det jeg hittil har nevnt, er ennå ikke det verste. Det verste er at «det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom» (Hebr 9,27). Denne sannheten er skrevet inn i hjertet vårt. Samvittigheten forkynner den for hvert menneske, og Guds ord sier ja og amen til den. Hør det, hør det, dette forferdelige ordet, dere ubotferdige syndere, og la det trenge inn i dere som et tveegget sverd: «Det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom.»

Hva gjorde det vel om dette legemet gikk til grunne? Hva gjorde det om ånden løste seg fra sin hytte, om enn under harde kamper? Hva var vel døden om ingen dom ventet oss etter den? Da kunne en ennå trøste seg og ta seg sammen. En kunne tenke: Det går jo ingen bedre; jeg får også finne meg i denne veien.

Men nå er det helt annerledes: «Det er menneskenes lodd én gang å dø» – men dermed er det ikke slutt – «deretter dom.» Hva slags dom? Guds dom. Ikke et menneskes dom, som en kan bedra, hykle for og lyve for, men den allvitende, hellige, rettferdige og sanne Guds dom. Det er dommen fra den Gud som ikke lar seg spotte, den Gud som prøver hjerter og nyrer og vil gjengjelde enhver etter hans gjerninger uten å gjøre forskjell på folk.

Kjære tilhørere! Vår nåværende tid er en såtid for evigheten. Det vi sår her, skal vi høste. Når nå alle årene, månedene, ukene, dagene, timene og øyeblikkene i vår såtid skal fram for Guds dom, og han skal granske og dømme etter sin strenge hellighet – hvem vil da bestå? Hvem av oss kan da bestå?

Hva kan vi da si om de mange timene vi levde i kjødet, om dagene vi tilbrakte i synden, om årene vi sløste bort? Vi levde dem ikke for Gud og ikke for Frelseren, men for kjødets lyster og for djevelen. Vi kan ikke svare ham på ett av tusen; til helvete må vi alle fare. Det ville vente oss alle om Kristus ikke var kommet.

For det er dette som venter menneskene etter døden hvis de dør uten Kristus. Døden er for dem den mørke overgangen til dommen, til innhøstingen av det de har sådd, til gjengjeldelsen for det de har tenkt, talt og gjort. Det er først dette som gjør døden til død, først dette som gjør den bitter, for synden er dødens brodd.

Å, kjære tilhørere! Det er sant som det står i en salme:

> Helvetes gap oss sluke vil
> når oss døden kaller;

uten Kristus er døden bitter. Å dø, å gå inn i en evighet, inn i en dømmende evighet, det er sannelig noe forferdelig for en synder. Jeg vet nok at mange farer av sted som et ufornuftig dyr, uten å tenke: Hvor går jeg? Så langt i sløvhet kan mennesket, det arme mennesket, riktignok drive det ved å tjene synden og ha et jordisk sinn.

Jeg vet også at den nyere tids dårer, som har gjort seg til lærere for andre, taler mye om en bedre verden som enhver går i møte, også den ubotferdige. De taler om en lett atskillelse mellom ånden og dens følgesvenn, legemet, og om gjensynsglede for dem som likevel skal falle under fordømmelsen. Og sannelig, med sine tomme ord har de fått det dit at mangt et menneske legger seg på dødsleiet i den muntreste fortrøstning og drømmer om ikke annet enn himmel, enda han er et helvetes og fordømmelsens barn.

Men se, dette motbeviser slett ikke at døden er bitter uten Kristus. Jeg ville heller være en hest som blir plaget til døde foran kjerra, eller en okse som blir gjødd til slaktedagen, enn et menneske som ikke har noen frelser i døden. For hva skal vi da holde oss til? Hva skal vi da trøste oss med?

Skal vi trøste oss med vår jordiske eiendom? Vil pengene våre, husene, innboet, åkrene og buskapen – vil alt dette trøste oss? Nei, vi må forlate det! Eller vil det trøste oss at vi har stått i ære og anseelse? Nei, vi må jo bort! Eller vil venner, ektefeller og barn gi oss noen trøst? Vi må jo forlate dem! Eller vil det trøste oss at vi lenge har vært friske og hatt gode dager? Nei, alt slikt er da borte!

Eller om vi har vært fattige og elendige i denne verden og bare opplevd få gode dager, vil det gi oss noen trøst, noen virkelig trøst? Nei! For heller ikke slikt hjelper oss for evigheten uten Kristus. For Guds skyld! Hva skal vi da trøste oss med når vi lar alt, alt bli tilbake og står ved evighetens port, ved dommens porter?

Skal vi da trøste oss med vårt rettskafne liv? Skal vi tenke: Vi har da ikke vært så onde, det kommer nok ikke til å gå oss så ille for Gud i evigheten? Ja, slik trøster mange mennesker seg, slik dysser mange seg i søvn og dør hen. Men for en oppvåkning de får i evigheten! For en fortvilet oppvåkning på åpenbaringens dag, når deres skam og nakenhet og Guds vrede og hellighet skal åpenbares, når grunnen de hittil har stått på, raser sammen!

Å, kjære tilhørere! Uten Kristus ville døden være noe forferdelig, det mest forferdelige som kunne møte et menneske. For uten Kristus betyr døden at legemet blir overgitt til oppløsning og sjelen til dom og fordømmelse.

II.

Men Kristus er kommet, Kristus er død, Kristus er stått opp, og dermed har han tatt makten fra døden og ført liv og uforgjengelighet fram i lyset. Dette er det store evangeliet på dagens høytid. Derfor skal vi i dag takke ham.

Dette skal vi i dag lære å tro og forstå bedre, og hver og en blant oss som tror på Frelseren, skal i dag glede seg over det, om enn i stor svakhet. «Døden er oppslukt til seier. Død, hvor er din brodd? Død, hvor er din seier? Men Gud være takk, som gir oss seier ved vår Herre Jesus Kristus!» (1 Kor 15,54 f. 57).

Men hvordan har dette skjedd? Vi har sett at døden betyr at sjelen blir overgitt til dommen og dermed til den evige død. Dette har Frelseren avverget for alle som tror på ham. Vår Frelser heter Jesus, fordi han frelser sitt folk fra deres synder. Dette har han gjort, og dette gjør han fremdeles.

Som vi hørte rikelig om i uken som gikk, har han båret og sonet våre synder. Som vår mellommann har han stått for retten for oss og tatt på sin rygg alt det vi har fortjent. Han er blitt tatt til fange, slått, spyttet på, urettferdig dømt,

hudstrøket, korsfestet og forlatt av Gud på korset. Han er blitt en forbannelse, for det står skrevet: «Forbannet er hver den som henger på et tre» (Gal 3,13).

Til slutt døde han på korset. Slik har han smakt døden og tatt imot hele syndens lønn, enda han var den levende. Alt dette gjorde han for oss, for at vår skyld skulle bli sonet og vår straff utslettet.

Om dette sier profeten: «Sannelig, våre sykdommer har han tatt på seg, og våre piner har han båret. Men vi aktet ham for plaget, slått av Gud og gjort elendig. Men han ble såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger. Straffen lå på ham, for at vi skulle ha fred, og ved hans sår har vi fått legedom» (Jes 53,4 f.).

Men oppstandelsen hans har satt Guds velbehags segl på hele dette forsoningsverket. Ved at Kristus ble reist opp fra de døde, har Gud høytidelig erklært at offeret Jesus har båret fram, behager ham, og at han lar det gjelde i all evighet. Han har erklært at forsoningsverket er fullbrakt etter alle krav hans rettferdighet stiller, og at han har tatt imot det. Derfor har det evig, guddommelig og urokkelig kraft og virkning for alle arme syndere som vil bli rettferdiggjort ved Sønnens fortjeneste.

Ved at Kristus ble reist opp fra de døde, har Faderen liksom sagt sitt amen til det ordet Frelseren ropte ut på korset: «Det er fullbrakt!» Han har beseglet at skyldbrevet som var mot oss, i sannhet er revet i stykker, naglet til korset og tatt bort. Så erkjenn nå, kjære sjeler, hvilken evig forløsning som er funnet, beseglet av Gud selv! Så visst som Kristus er stått opp fra de døde, så visst er alle som tror på ham, fri fra sine synder. Så visst har de tilgivelse for dem og evig liv.

Hva kan døden nå lenger skade de troende? – Jeg taler om sanne kristne; for andre har ikke døden ennå mistet sin bitterhet. – Men hva kan den lenger skremme kristne med? Nå møter en ikke lenger dommen i døden, Guds uutholdelige dom. Syndene er tilgitt, tatt bort og utslettet i Lammets blod; en evig forløsning er funnet. Nå kan en dø svært mildt og rolig i troen på Jesus, slik Hiller har sagt:

> På korset Lammet døde,
> og salig fred vi møte;
> «hans får» i døden falle,
> men den en slummer kalle.

Se, slik sovnet Stefanus salig og mildt inn under steinkastet, og så langt kan også vi komme ved troen på Jesus. Dette har Jesus fortjent for oss: Selv om et menneske er en stor synder og må bekjenne for Gud at han er en stor synder som nok har fortjent døden, kan han likevel frimodig legge føttene sammen i døden, fare herfra i et godt håp og i fred og si:

> Snart min arbeidsdag nå ender,
> og sabbaten stunder til,
> (ikke angstens dag, men hviledagen)
> hans igjennomstungne hender
> meg til himlen drage vil.

Død, hvor er nå din brodd? Død, hvor er nå din seier? Ja, løven av Judas stamme har seiret (Åp 5,5), og i hans seier har også vi arme syndere del. Ved sin men-

neskeblivelse og fødsel, ved sin møysommelige vandring på jorden i trettitre år, ved sine mange tunge skritt, ved sin lidelse og død, ved sin blodsutgytelse og oppstandelse – ved alt dette har han drept synden og nettopp dermed tatt makten fra døden.

Å, for en stor forløsning, for en stor frihet! Hva ville det hjelpe meg å sitte i den største rikdom om jeg måtte være en elendig slave av dødsfrykten? Hva ville det hjelpe meg å nyte alle slags gode dager på denne jord, om jeg ikke visste når døden ville gripe meg og føre meg til helvete?

Hva ville det hjelpe meg å leve åtti år på denne jord i lutter glede og velvære, når det så het: Opp, menneske, du må dø, og deretter dommen! – og jeg måtte gå inn i en mørk evighet full av fortvilelse, fordi jeg er en synder? Hva ville det hjelpe meg? Ingenting, slett ingenting.

Men nå vet jeg noe helt annet. Nå vet og tror jeg at kraften i Kristi fortjeneste er så stor at jeg, enda jeg er en ussel synder, likevel ikke går fortapt i døden, men har liv, evig liv hos Herren for alltid.

Og jeg vet enda mer: Også dette legemet skal leve. I døden ser det riktignok ut til at alt er forbi. Når dere går ut på kirkegården, finner dere ikke annet enn råtnende legemer, bein, hodeskaller og menneskestøv. Og ikke bare på kirkegården, men overalt på jorden, også i havet, råtner millioner av menneskelegemer. Men slik skal det ikke fortsette.

Også dette dødelige legemet, også denne hytten som jeg bærer på, skal en gang leve igjen. Heller ikke den skal bli liggende i døden. Guds Sønn – det er hans oppvekkelse vi feirer i dag – skal vekke den opp til nytt liv. De døde skal stå opp, fordi Kristus, vår bror, er stått opp og er blitt førstegrøden av alle dem som sover. Derfor skal også vårt dødelige ikle seg udødelighet, og vårt forgjengelige ikle seg uforgjengelighet.

«Den time kommer da alle de som er i gravene, skal høre Guds Sønns røst. Og de skal komme ut – de som har gjort det gode, til livets oppstandelse, men de som har gjort det onde, til dommens oppstandelse» (Joh 5,28 f.).

Å, for en stor dag for de troende! Da skal støvet leve. «Det blir sådd i forgjengelighet, det reises opp i uforgjengelighet. Det blir sådd i vanære, det reises opp i herlighet. Det blir sådd i svakhet, det reises opp i kraft» (1 Kor 15,42 f.). Kristi oppstandelse har vært forbildet på dette. Hva skulle da en kristen lenger frykte? Han dør jo ikke; det er bare elendigheten hans som dør, og så står han der i den nye naturen.

De kristne vandrer herfra bort
fra alskens kval og jammer
og kommer gjennom fredens port
til hvile i sitt kammer;
når banens mål de nå,
de i Guds rike gå;
ei klinte, men hvete er den sed
som blomstrer da i Herrens bed.

Å, oppstandelsens dag, høstens dag! Først du skal for alvor åpenbare at Jesus er dødens overvinner. For døden skal ikke være mer, og ikke sorg, og ikke skrik,

og ikke pine skal være mer. For de første ting er veket bort, og fullendelsens rop skal lyde fra ham som sitter på tronen: «Se, jeg gjør alle ting nye!» (Åp 21,4 f.). Da skal vi være som drømmende. Da skal det synges om seier, for «når Kristus, vårt liv, åpenbares, da skal også vi åpenbares med ham i herlighet» (Kol 3,4).

Og ikke bare det – også skapningen skal få del i dette. For skapningen er lagt under forgjengelighet, men da skal den bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten og nå fram til Guds barns frihet i herligheten (Rom 8,20 f.). Allerede nå har jorden den store ære å få ta imot de kristnes legemer, Den Hellige Ånds templer, og gjemme dem til oppstandelsen. Dette er pantet på at også den skal bli fornyet. Fryd deg, du jord! Og juble, dere hauger og fjell! For også dere skal fornyes.

Se, dette er påskefestens høye betydning. Den er oppstandelsens fest, hele skapningens gjenfødelsesfest. Hva er det nå blitt av døden? Den er tilintetgjort. Forgjengeligheten er tilintetgjort, uforgjengeligheten er kommet. La oss i dag ta dette til hjertet, men også holde påske, ikke med gammel surdeig, heller ikke med ondskapens og lastens surdeig, men «slik Kristus er reist opp fra de døde, så la også oss vandre i et nytt liv!» Amen.

Andre påskedag: Paulus' bønn for sine troende

Ef 3,14–21

«Derfor bøyer jeg mine knær for vår Herre Jesu Kristi Far, etter hvem alt farskap i himmelen og på jorden har navn.[1]

Jeg ber om at han etter sin herlighets rikdom, ved sin Ånd må gi dere å styrkes med kraft i det indre menneske, at Kristus må bo ved troen i deres hjerter, for at dere, rotfestet og grunnfestet i kjærlighet, sammen med alle de hellige kan være i stand til å fatte hva bredde og lengde, dybde og høyde her er, og at dere må kjenne Kristi kjærlighet, som overgår all kunnskap, så dere kan bli fylt til hele Guds fylde.

Men ham som kan gjøre mer enn alt, langt ut over det vi ber eller forstår, etter den kraften som er virksom i oss – ham være ære i menigheten i Kristus Jesus, gjennom alle slekter i alle evigheter! Amen.»

Apostelen Paulus hadde vært to år i Efesus og forkynt evangeliet der. Han kjente menigheten svært godt. Derfor la han også for det meste fram dypere sannheter i brevet til efeserne – det brevet teksten vår er hentet fra – enn i de andre brevene sine, fordi denne menigheten best kunne fatte og forstå dem. Dessuten var han fylt av en særlig kjærlighet til efeserne.

Det ser vi tydelig av bønnen han bar fram for Herren for menigheten i Efesus. Den skal ligge til grunn for vår betraktning denne gangen. I brevene sine forsikrer Paulus også de andre menighetene om at han bærer fram bønner for dem for nådens trone. Sammenligner vi bønnen her med de bønnene, må vi bekjenne at den er helt særegen, en virkelig forbløffende bønn.

Jo mer vi betrakter den, desto mer må vi undre oss over den kraften, den salvelsen og den ånden som strømmer oss i møte fra den. Derfor vil vi stille denne bønnen fram for oss slik apostelen har gitt oss den. Vi kan ikke uttømme alt den rommer; det ville være umulig. Men desto mer trofast og omhyggelig vil vi følge sporet etter Den Hellige Ånd, som her har åpnet en så stor rikdom av guddommelige sannheter for oss.

[1] NB: «Derfor bøyer jeg da mine knær for Faderen, han som er den rette far for alt som kalles barn i himmelen og på jorden» (Ef 3,14 f.). Hofacker følger den eldre teksten med «vår Herre Jesu Kristi Far», og prekenen bygger på den.

Bønn. Himmelske Far! Du vår Herre Jesu Kristi Far! Velsign oss og gi oss et sinn så vi, som din tjener Paulus, også bøyer våre knær for deg og roper stadig mer til deg om velsignelse, kraft og liv av din herlighets rikdom. Ja, velsign oss for ditt navns skyld! Amen.

«Jeg bøyer mine knær for vår Herre Jesu Kristi Far, etter hvem alt farskap i himmelen og på jorden har navn.» Slik begynner apostelen. Allerede i disse ordene møter vi svært tydelig et vesentlig kjennetegn på et gudsmenneske. Riktignok vet den selvgode og egenkjærlige naturen ingenting om dette kjennetegnet. Det blir bare preget inn i et hjerte der Guds kjærlighet er utøst ved Den Hellige Ånd.

Men det hører så uløselig med til et sant Guds barn at det blir værende også hos de av Guds tjenere og barn som alt er tatt opp i lysets og sannhetens høyere rike. Ja, som noe virkelig guddommelig vokser det og tiltar stadig mer – av Guds egen evige fylde. Jeg tenker på dette kjennetegnet: å være prest.

«Han har gjort oss til konger og prester for Gud og sin Far» (Åp 1,6; 5,10).[2] Slik priser de salige åndene som står for Guds trone, seg til Frelserens ære.

Og her viser apostelen svært tydelig at også han er innviet av Herren til en slik prest. For hva er en prest? Det er en som trer fram for Herren for andre, en som kjærligheten driver til å tre fram for Guds ansikt for andre – kjærligheten er jo det prestesinnet lever i. Han trer fram for kjente og ukjente, for omvendte og uomvendte, ja, for hele verden.

Slik var Jesus Kristus en prest. Som prest viste han seg da han ba for Simon Peter at Satan ikke måtte sikte ham som hvete, for at hans tro ikke skulle svikte (Luk 22,31 f.). Som prest viste han seg i sin siste høytidelige bønn (Joh 17), som derfor kalles den yppersteprestlige bønnen. Der overga han disiplene sine, ja, alle som ved deres ord skulle tro på ham, til sin himmelske Fars særlige omsorg. Som prest viste han seg da han selv på korset ba for sine fiender: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør» (Luk 23,34).

Ja, ennå er han en prest. For han gikk inn i det aller helligste gjennom et telt som ikke er gjort med hender, «ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod gikk han inn i helligdommen én gang for alle, og fant en evig forløsning» (Hebr 9,11 f.). Der sitter han og fører vår sak, og han forblir prest til evig tid etter Melkisedeks vis (Hebr 7,17.24.26).

Derfor roper Johannes til sine kjære: «Mine barn! Dette skriver jeg til dere for at dere ikke skal synde. Og hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige. Og han er en soning for våre synder, og det ikke bare for våre, men også for hele verdens» (1 Joh 2,1 f.).

Uten hans yppersteprestedømme ville det sannelig ikke være tenkelig at et menneske kunne bli prest for Gud og hans Far. Uten hans yppersteprestedømme måtte hver synders munn bli stum. Ingen synder ville våge å løfte øynene, og vi måtte alle trekke oss tilbake i angst. Ja, uten hans yppersteprestedømme kunne ingen synder våge å tre fram for Guds aller helligste majestet for å be ham om noe. Hvordan skulle en synder få mot til å nærme seg den store Gud hvis ikke den rette ypperstepresten hadde trådt fram for Guds ansikt for oss?

[2] NB: «og som gjorde oss til et kongerike, til prester for Gud, sin Far» (Åp 1,6).

Å yppersteprest! Vil du ikke fremtrede,
da er det forgjeves å rope og bede.

Hva er et menneske, det krypet, og et menneskebarn, den makken? Ja, enda mer: Vi er ikke bare elendige og ringe, ikke bare støv og aske for den store, allmektige Gud. Vi er også urene og besmittet. Vi står skyldige for den høyeste hellighet og er prisgitt Guds straffende rettferdighet. Med ett ord: Vi er syndere og har mistet den herligheten vi skulle ha for Gud.

Tenk om forsoningen ikke hadde skjedd, om vår uverdighet og vårt dype frafall ikke var gjort godt igjen og dekket over ved den nye paktens blod. Tenk om vi ikke hadde en yppersteprest som har gått inn bak forhenget for oss og fullført sin evige prestegjerning for oss i samsvar med Guds rettferdighet, og om Guds vrede ikke var utslettet og gjort til intet.

Da ville aldri et menneske – en fallen, vanhellig skapning – våge å tre fram for Gud og bøye sitt kne for den aller helligste majestet, selv i den beste hensikt. For ham dekker serafene seg til og roper med hellig skjelving sitt «Hellig, hellig, hellig».

Ja, om alle skapninger fikk lov til å skue Herrens herlighet med utildekket ansikt – om englene for hans trone, ormen som kryper i støvet, spurven på taket og dyret på marken kom sammen for å prise og herliggjøre sin Skaper – da måtte mennesket alene bli stående igjen utenfor.

For det var ikke verdig til å være i dette selskapet og tre fram for Guds ansikt. Den usle flokken av syndere måtte holde seg borte, den alene. For alle andre skapninger er jo i den tilstanden Herren skapte dem i. Bare mennesket er det ikke. Det har mistet den herligheten det skulle ha for Gud.

Derfor kunne ikke mennesket se opp til Gud uten Kristi yppersteprestedømme. Det måtte flykte for hans hellige åsyn. Slik står det skrevet at himmel og jord en gang skal flykte for ham som sitter på den store, hvite trone, og for strålen fra hans munn. De skal flykte ut i det uendelig store rommet, og det blir ikke funnet sted for dem (Åp 20,11).

Men «jeg bøyer mine knær for vår Herre Jesu Kristi Far», sier apostelen Paulus. Dette kunne han, dette våget han, fordi Gud for Kristi skyld og ved ham, som vår Herre Jesu Kristi Far, er den «etter hvem alt farskap i himmelen og på jorden har navn». Nettopp dette betyr at vi ikke trenger å tre fram for Gud alene, ikke bare og nakne. Vi trer fram for ham i Jesu Kristi navn, for ham som er vår Herre Jesu Kristi Far.

Kristus er blitt vår bror. Nå kan og tør vi påkalle Gud som hans Far, som Far til ham som ikke skammer seg ved å kalle oss sine brødre. Nå er en ny vei til livet åpnet for syndere. På den kan de igjen nærme seg nådens trone og ta imot nåde og barmhjertighet for Jesu Kristi skyld.

I Kristus kan syndere nå igjen bli barn. I Kristus er rikdommen i Guds miskunn igjen blitt åpnet. I Kristus tør de med stor tillit nærme seg hans trone, med utildekket ansikt skue inn i Farens herlighet og som prester tre fram for ham for seg selv og andre. I Kristus er Gud en Far, ja, en sann Far for alt som heter barn i himmelen og på jorden. Nå strekker hans faderlige velvilje og nåde seg over hele Guds familie. Hans godhet er ny hver morgen over barna hans.

Vi skuer til ham, han ser på oss ned;
vår tro og kjærlighet varer ved
til vi tilsammen kommer.

Å, kjære tilhørere! Hva må apostelens hjerte ha følt da han skrev ned disse ordene! Hvilken hellig fryd og glede må ikke ha strømmet gjennom ham da han skrev at den majestetiske Gud, som er så hellig at den usle synderen måtte gå til grunne for ham, nå er en Far etter hvem alt farskap i himmelen og på jorden har navn!

Dette er jo hele evangeliet. Det er den evige kjærlighets triumf. Det er de salige fruktene av Jesu Kristi bitre fortjeneste, fruktene av hans fornedrelse, fruktene av hans liv, lidelse og død, fruktene av hans oppstandelse og av at han trofast har utført hele sitt yppersteprestlige embete. Og det er dette: at Gud er en Far etter hvem alt farskap i himmelen og på jorden har navn.

Å evige avgrunn av kjærlighets fylde,
til deg oss Kristus ledet hen!
Din mektige flamme vi hylde,
og vår forstand ei fatter den.
Hvem søker du? Synderes yngel i svig.
Hvem elsker du? Barn som forbannet dig.
Å gode, å kjærlige vesen, du kårer
til kjærlighets gjenstand kun onde og dårer.

Hva er det så apostelen ber om? «At han etter sin herlighets rikdom, ved sin Ånd må gi dere å styrkes med kraft i det indre menneske.» Dette er hovedinnholdet i bønnen hans, for det som følger etter, er bare en utfoldelse av det. Efeserne skulle bli styrket med kraft i det indre menneske.

Hva vil det si? Hver kristen, kjære tilhørere, har et indre menneske, et åndelig menneske. Det spiser, drikker, smaker, føler og ser, og det kan tilta og avta, bli sterkt eller svakt, akkurat som det ytre mennesket. Når et friskt barn blir født til verden, har det sine behov. Det spiser og drikker, det ser og hører, det kjenner smerte og velbehag. Riktignok er alt ennå svært uklart, men det er likevel til stede.

Slik er det også når det nye mennesket blir født, det som Den hellige skrift taler om. Dette nye mennesket føler sult og tørst, ser og hører på en helt annen måte enn det gamle – ikke i det ytre, men i det indre. Skriften peker på denne sannheten utallige ganger.

Frelseren sier for eksempel: «Den som eter mitt kjød og drikker mitt blod, har evig liv. For mitt kjød er i sannhet mat, og mitt blod er i sannhet drikke» (Joh 6,54 f.). Han sier: «Salige er de som hungrer og tørster etter rettferdigheten, for de skal mettes» (Matt 5,6). Han sier til biskopen i Laodikea: «Jeg råder deg at du kjøper av meg hvite klær, for at du kan være kledd i dem og din nakenhets skam ikke skal bli stilt til skue, og øyensalve til å salve dine øyne med, for at du kan se» (Åp 3,18).

Eller apostelen sier: «Gud gi dere opplyste øyne for forstanden» (Ef 1,18) og: «Dere har smakt den kommende verdens krefter» (Hebr 6,5) og så videre. Alt dette sikter til det indre mennesket, til det nye mennesket som er født av Gud.

For den som ikke er født på ny, har sannelig ikke noe slikt indre menneske, selv om han skulle være det mest tenkende, det mest følsomme menneske. Tankene og følelsene hans kommer fra det naturlige menneskets gamle liv.

Spør deg nå, kjære hjerte: Har jeg et indre menneske? Er jeg født på ny? Har jeg en indre smak for Guds ord? Har jeg en Åndens glede i Frelseren? Er Guds Ånd blitt så mektig hos meg at han har brutt igjennom alle hindringer og falske tanker? Har han skapt en ny tankegang hos meg? Har jeg også merket at det er to mennesker i meg, et nytt og et gammelt, to viljer, en ny og en gammel?

Eller har hele min kristendom hittil kanskje bare vært bygd på naturlig villighet, naturlig godmodighet og naturlig følelse, og altså bare vært som podet inn på det gamle mennesket? Å, det er et viktig spørsmål, det aller viktigste spørsmålet: Er jeg født på ny, er jeg en ny skapning, er jeg et nytt Guds menneske?

Men der det er et indre menneske, må det vokse. Det må ikke avta. Når et barn står stille i veksten, når mat og drikke ikke vil gjøre det sterkt, er det et dårlig tegn. At veksten står stille, viser at barnet er sykelig, skranter og lider av en eller annen plage. Slik er det også med det indre mennesket. Et nyfødt barn i Kristus må ikke alltid forbli et barn. Det må vokse og bli en ung mann, en mann. Ellers har det ikke nådd sin bestemmelse.

Men ofte går det stikk motsatt. Hos mange går det krepsegang. En har gjort en god begynnelse, det nye mennesket er blitt født ved Guds nåde. Men så kommer det ene og det andre. En blir doven og søvnig, gir kjødet rom og fjerner seg fra samfunnet med Kristi kors. En vil ikke lenger ta det så strengt med synden. En vet jo at en er et Guds barn, og en stoler på denne æren. En tillater seg mye som en for et år siden ikke ville ha tillatt seg. En behandler nåden lettsindig, og slik stanser veksten.

Ja, en blir ikke bare stående, men går også tilbake. En blir svak, matt og syk. Det indre livet får det ene støtet etter det andre, og til sist dør et slikt menneske bort som et uttørket tre. Da blir det verre med dette mennesket enn det var før. Men det sørgeligste er dette: Et slikt menneske vet det ofte ikke engang. Det taler fortsatt om sin kristendom og om de erfaringene det har hatt, som om det indre mennesket ennå var levende. Det bedrar seg selv og går bedratt evigheten i møte. For en sørgelig tilstand!

Derfor ber apostelen nettopp om at dette ikke må skje med efeserne, men at de må vokse og modnes til den fullkomne manndom i Kristus. Men hvordan går det til? Hva er det som får det indre mennesket til å vokse? Apostelen svarer oss: «Ved hans Ånd.»

Når et menneske skal bli født på ny, kan det ikke skje på noen annen måte enn ved Guds Ånd. Og når det nyfødte mennesket skal vokse og tilta, kan også det bare skje ved Guds Ånd, ved at Ånden blir gitt i stadig større mål.

For vårt indre menneske er av åndelig, guddommelig natur, og ånd kan bare styrkes og økes ved Ånd. Slik er da også alle de ytre nådemidlene – sakramentene, Guds ord, bønnen og så videre – bare kanaler som Guds Ånd bruker når han gir seg selv til oss. Ved dem får vi stadig mer del i den guddommelige natur.

Å, kjære tilhørere, hvor dypt må ikke Gud bøye seg ned! Hvor mye tålmodighet og langmodighet, hvor mange nye dragninger, hvor mye troskap og pleie

ovenfra skal det ikke til for at et nyfødt barn i Kristus skal vokse og trives! Verden, Satan, kjødets lyster, hovmod, egenkjærlighet – alle mulige hindringer er til stede. De undergraver veksten og arbeider for å ødelegge den. Bare ved Guds makt kan det indre mennesket bli sterkt! Menneskemakt strekker ikke til.

Bekjenn det, alle dere som har erfart hvor ubeskrivelig stor tålmodighet og troskap, hvor ubegripelig stor makt og kraft fra Gud det krever før et blindt, egenkjærlig og egenrådig menneskehjerte blir bøyd under Kristi åk og bevart og hjulpet fram i etterfølgelsen av Frelseren. Ja, den samme overveldende store Guds kraft som virket i Kristus da han reiste ham opp fra de døde, trengs når et nytt menneske skal stå opp og modnes til full kraft og manns styrke.

Men blir ikke Gud trett? Fortsetter kilden virkelig å flyte uavbrutt for slike usle syndere? Når et nytt liv begynner hos et menneske, kan han kanskje tenke: «Jeg har kanskje ennå mange år å leve i denne verden. Hvor mange feiltrinn skal jeg ennå gjøre! Hvor ufullkomment er ennå mitt indre liv! Hvor mye mangler jeg ennå! Hvor lite skikket er jeg til å vandre på hans veier! Hvor lite åndelig er jeg ennå!»

«Tør jeg da håpe at det ennå kan bli noe av meg til pris for Guds herlige nåde? Det ser jo nesten umulig ut. For hvor mye må ikke ennå ryddes bort hos meg før jeg blir fylt av Den Hellige Ånd! Vil han også fortsette sitt verk i meg?»

Ja visst, kjære sjel, det vil han – og det, som apostelen sier, etter sin herlighets rikdom. Det er en uuttømmelig rikdom av herlighet og guddomskraft i ham. Nåde over nåde, herlighet over herlighet kan han gi av denne rikdommen. Ved sin guddomskraft kan han rydde bort alle hindringer. Ved denne rikdommen kan han fullt ut berede, styrke, grunnfeste og fullkomme oss i Kristus.

Dette er ikke en rikdom som den jordiske, som etter førti eller femti år er smeltet bort og liksom blåst bort med vinden. Det er en rikdom som aldri blir fortært eller uttømt, fordi den strømmer ut av Guds fylde. Av den kan synderen som i dag vender om fra å tjene synden, hente nåde, og av den blir også den mettet som alt i årtusener har stått for hans trone. Det er en uuttømmelig nåderikdom som strømmer ned over syndere fra evighet til evighet.

Erfarer et menneske i dag noe herlig, noe stort og kostelig i sitt indre menneske, må han ikke tenke og tro: «Dette er det høyeste av alt Herren kan gi meg. Mer kan han ikke gi meg, ingen større salighet, ikke mer kraft, ikke mer tro, ikke mer kjærlighet.» Å nei! Hans skatter er uuttømmelige. Alltid kan han gi noe enda herligere, noe enda edlere, noe som er enda mer verdt å tilbe.

Den evige visdom kan alltid herliggjøre seg enda mer i sine barn. Og den vil også åpenbare rikdommen i sine skatter stadig mer på de usle synderne – på dem som tross alt er så onde – for at de kan bli forvandlet fra klarhet til klarhet, fra herlighet til herlighet. Denne rikdommen er åpnet i Kristus. Han er forvalter over de herlige himmelske goder, han er herre over Guds skatter, og den som vil, kan ta imot av ham alt han trenger på alle sine veier.

For intet godt en savner der,
hvor hyrden, han som styrer himlens skatter, er.

Å, kjære tilhørere! Hvor mange er det ikke blant oss som ennå ikke vet noe om denne rikdommen i hans herlighet, og som ennå ikke har smakt noe av den!

Og hva har så denne verdens rikdom og gode ting å gi i stedet for herlighetens rikdom? Se på kildene dere tjener penger fra – kan de ikke tørke ut? Se på kildene dere henter nytelse fra – kan de ikke tørke inn? Se på gledeskildene deres – kan de ikke slutte å flyte?

Når dere må gå all kjødets gang, tørker alle disse kildene ut for dere. Ja, det er grumsete vannkilder dere hittil har drukket av. Vemmelse, lede, kjedsomhet, smerte og anger – det er den forfriskningen en kan øse av dem. Av dem kan en drikke seg døden, den evige død.

Å synder! Har du ikke lyst til å øse av den guddommelige nådes kilde og forfriske deg av rikdommen hos ham som har sagt: «Jeg er kommet for at de skal ha liv og ha overflod» (Joh 10,10)? Han har sagt: «Den som drikker av det vannet jeg vil gi ham, skal aldri i evighet tørste, men det vannet jeg vil gi ham, blir i ham en kilde med vann som veller fram til evig liv» (Joh 4,14).

Hos Frelseren finnes en rikdom av guddommelig nåde. Skattene i den blir åpenbart og delt ut stadig mer herlig, og først på Jesu Kristi herlighets dag skal de vise seg i fullt mål, når han leder sine får til de levende vannkildene på det himmelske kongerikets enger.

Dette er altså hovedinnholdet i bønnen. Nå følger en nærmere utfoldelse av det. «At Kristus må bo ved troen i deres hjerter, for at dere skal være rotfestet og grunnfestet i kjærlighet.» Slik fortsetter Paulus.

Tro og kjærlighet utgjør det indre åndslivet, og de to finner vi så ofte sammen i Den hellige skrift – også her. Når det her er tale om troen, er det naturligvis ikke en død, historisk tro som menes. For den ber ikke apostelen om for efeserne sine. Det er en sann, levende tro, som også har kraft til å gjøre hjertet den bor i, til en bolig for Kristus.

Å, for et stort under en ekte tro kan virke! Hvilken stor gave den sanne tro blir aktet verdig til! Kristus, herlighetens Herre, vil bo i oss arme mennesker. Her kan vi bare bøye oss og ydmyke oss dypt. Et arment menneskehjerte skal være en bolig for Kristus! Må vi ikke si med høvedsmannen i Kapernaum: «Jeg er ikke verdig til at du går inn under mitt tak» (Matt 8,8)?

Er det da virkelig mulig, er det virkelig sant: I oss, i meg vil Frelseren ha sin bolig, i meg, som tross alt er så ond, som er en synder? Den rene, den hellige vil bo i meg, så det skal hete: «Se der en hytte der Herren bor!» Hvem kan fatte det? Og det enkle middelet til dette skal være troen på ham.

Men hvor mange blant oss vil vel kunne si: «Kristus bor i meg ved troen»? Ja, kunne en samtidig beholde gjerrigheten, misunnelsen og de vellystige, egenkjærlige og kjødelige tankene, begjæringene og lystene i hjertet, ville nok mange gjerne bli et tempel for den levende Gud. Men Kristus og Belial passer ikke sammen. Der Frelseren drar inn, kaster han alle disse gjestene ut og legger dem som skammel for sine føtter. Det er hans måte.

Likevel må vi ikke tro at et menneske som Frelseren bor i, slett ikke lenger har noen anfektelse fra synden å holde ut. Nei, så lenge Kristus her i tiden bor i et menneske, må han alltid ligge i kamp mot sine fiender. Men når et menneske bærer synden som et kors, når det gjør ham vondt at han bedrøver Frelseren med den, når den volder ham smerte, sorg og bitter anger, da kan en kjenne at

Kristus har tatt bolig i hjertet og fått skikkelse i det. Da er det han som styrer i sjelen.

Kjære tilhørere! Skulle ikke dette være vårt hjertes høyeste anliggende? Skulle vi ikke dag og natt strebe etter å få del i denne høye æren: å være et tempel for den levende Gud? Skulle vi ikke si med Paulus: «Ja, jeg akter i sannhet alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus Jesus, min Herre, er så mye mer verd … jeg akter det for skrap» (Fil 3,8)?

Hvor godt det ville være, kjære tilhører, om du en gang var så djerv, så modig, at du tok denne beslutningen: «Jeg vil ikke legge meg til hvile i dag før jeg med visshet vet at jeg er hans eiendom, at Frelseren bor i meg ved troen, at jeg er innviet til et tempel for den levende Gud.» Prøv det en gang! Bøy dine knær, som Paulus gjorde, og si: «La meg helt være din eiendom, la meg være din alene!»

Prøv det en gang, vær så djerv! For du er kalt til Lammets trone. Ellers mister du din krone i evigheten – det som skal glede og fryde deg for evig, dine skatter i himmelen.

Ved troen skal Kristus bo i hjertene, og i kjærligheten skal de bli rotfestet og grunnfestet. For når den sanne tro først er grunnlagt i et hjerte, når Frelserens navn funkler i hjertets grunn, kan det naturligvis heller ikke mangle på kjærlighet. Hvordan skulle en ikke elske ham som er blitt naglet til korset for oss, som har beseglet sin store fortjeneste i hjertet og drar inn hos oss som den dyreste, den lenge ventede gjesten?

Da må kjærligheten oppstå – en kjærlighet som denne verdens mennesker ikke har noe begrep om, en inderlig, en brennende kjærlighet, en kjærlighet som gjerne gir og ofrer alt for ham som har elsket oss først. Da heter det i hjertet:

Støt alt bort, forjag det nu,
som meg fra deg vil drage;
alle dager
skal all min dont og all min hu
deg, elskte, ei forsake.

Og i denne kjærligheten blir en mer og mer rotfestet og grunnfestet. Den bygger en grunnvoll som holder i ildprøven, som ikke kan veltes når alt annet faller. Den blir stående, ja, den blir stadig fastere under den daglige øvelsen i kjærlighet og troskap i det små.

Den er en grunnvoll som står også når Herren selv blir åpenbart med øyne som ildsluer, så en selv da kan se ham i ansiktet og si med Peter: «Herre, du vet alt, du vet at jeg har deg kjær» (Joh 21,17). For i dette er kjærligheten blitt fullkommen hos oss, at vi har frimodighet på dommens dag (1 Joh 4,17).

Men denne kjærligheten er ikke en doven, sløv følelse der en ikke tenker noe. Nei, den bygger på blikk av lys og liv som en av nåde tør kaste inn i rikdommen av Guds miskunn. For slik fortsetter apostelen: «… for at dere sammen med alle de hellige kan være i stand til å fatte hva bredde og lengde, dybde og høyde her er, og at dere må kjenne Kristi kjærlighet, som overgår all kunnskap.»

Å, kjære tilhørere! For noen ord apostelen Paulus har skrevet ned her! Når Frelserens disipler på den første pinsefesten talte slik, når de i Den Hellige Ånds

kraft bar fram slike ord, er det sannelig ikke noe under at noen av dem som hørte dem, ropte: «De er fulle av søt vin!» (Apg 2,13).

Paulus taler om å fatte bredden og lengden, høyden og dybden i Guds miskunn og Kristi kjærlighet. Han taler om å kjenne noe som likevel langt overgår all kunnskap. Er ikke dette utsagn som motsier hverandre? Sett på overflaten er det slik, men ikke i Åndens dybde.

Apostelen stiller seg i Ånden liksom foran avgrunnen av Guds miskunn, skuer ned i den og roper med undring: «Å, for en dybde, for en bredde, for en lengde, for en høyde! Jeg erkjenner at jeg bare ser en liten dråpe, bare et lite punkt av Guds miskunn og Kristi kjærlighet. Men jeg ser at den er umålelig, uutgrunnelig, evig og uendelig som Gud selv.»

Paulus står her liksom med betraktende, grublende ånd foran Frelserens forbarmende kjærlighet, omtrent som et menneske som om natten stiller seg under stjernehimmelen. Han vet at de utallige lysene han ser, er soler og vandrende kloder. Han vet at Melkeveiens stjernehav rommer en tallløs hær av enkelte stjerner som han ikke lenger kan skjelne fra hverandre. Han vet at det enda lenger borte, utenfor det hans svake blikk når, brer seg ut andre verdener og andre soler. Derfor går hans ånd opp i stille tilbedelse og beundring: «Herren er uendelig stor, allmektig er Herren!»

Men hva er stjernehimmelen, hva er hele den synlige skapningen mot Guds kjærlighet og rikdommen i hans miskunn! Der strekker ingen sammenligning til. Alt er for lite, for ringe mot den.

For se på bredden av Guds miskunn! Den strekker seg over alle skapninger, fra den ene enden av jorden til den andre, fra den første fiksstjernen til den siste, over alle nasjoner, slekter, språk og tungemål. Så vid og bred som verden er, så vidt og bredt når også Guds miskunn.

Se på lengden av den! Den rekker fra evighet til evighet, fra skapelsens første øyeblikk til det nye Jerusalem. Det er et stort kjærlighetens tau som strekker seg gjennom alle evigheter. Kjærligheten tar aldri slutt. Og om alt brytes i stykker, faller i støv og smelter bort til ingenting – kjærligheten, Guds forbarmende hjerte, blir den samme i evighet. Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid (Hebr 13,8).

Se på dybden av Guds miskunn! Verdenshavet kan uttømmes, men ikke Guds kjærlighet. Om en synder er falt aldri så dypt, om han er slått helt til jorden, er likevel kjærlighetshavet i Guds miskunn større enn hans skyld og fremdeles dypt nok til å senke hans synd ned i. Av dette havet av Guds kjærlighet øser både serafen som står for Guds trone, og synderen som trenger nåde og tilgivelse, og det blir aldri tomt. For dette havet er bunnløst, denne kjærligheten er uendelig.

Se på høyden av den! Den er uangripelig, den er urokkelig. Ingen engel og ingen djevel, verken det som nå er, eller det som skal komme, verken død eller liv, verken det høye eller det dype eller noen annen skapning kan velte den. Den står fast fra evighet til evighet. Guds ord forgår ikke, og Guds kjærlighet heller ikke.

Hva annet kan vi legge til enn apostelen Johannes' ord: Gud er kjærlighet, bare kjærlighet! Gud er uendelig, altså en uendelig kjærlighet. Gud er evig, altså

en evig kjærlighet. Gud er allestedsnærværende, altså en allestedsnærværende kjærlighet. Gud er allmektig, altså en allmektig kjærlighet. Gud være lovet! En allmektig kjærlighet som kan rive løs og forløse meg og alle mine medbrødre fra alt, fra alle vantroens bånd, fra syndens mørkeste fengsel, og gjøre oss til hellige, evige minnesmerker over den forbarmende kjærligheten.

Denne kjærligheten har Gud også vist ved Kristus. Derfor sier apostelen: «… og at dere må kjenne Kristi kjærlighet, som overgår all kunnskap.» Kristi kjærlighet finner vi mest herlig og tydelig åpenbart på Golgata. Der er dens midtpunkt. Den som ikke har funnet den der, den som ikke har funnet den i Frelserens bleknede ansikt, i den store lidendes sår og smerter og dødskamp på Golgata, han er langt fra å erkjenne den.

Jeg tiden gjennomleter,
ja, alle evigheter
jeg gjennomsvevet har;
dog intet vant mitt hjerte
før jeg så din smerte –
på Golgata jeg var.

«For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv» (Joh 3,16). Så har hyrden elsket sine får at han frivillig ga sitt liv i døden og utøste sitt dyrebare blod, for at de skulle få legedom ved hans sår.

Å, dette «så» er ubegripelig og uuttømmelig! Får et hjerte bare et lite glimt inn i dette «så», hvor forfrisket blir det ikke! Og hva vil evigheten enda åpenbare om dette «så» når Frelseren som den gode hyrde skal føre sine får, det ene etter det andre, inn i det nye Jerusalem! Da skal vi erkjenne dette «så» tydeligere. Men helt tydelig og helt klart blir det aldri for oss.

Når millioner av år er gått, når evigheter har runnet bort, når stadig nye bryter fram etter mange tusen årtusener, og tordenen som går ut fra Guds trone, forkynner at nye årtusener begynner – da vil vi fremdeles ha noe å lære av dette «så». Ingen skapning vil fullt ut kunne fatte dette «så», fra den øverste seraf like ned til den siste synder som har vasket sine kapper og gjort dem hvite i Lammets blod. Det vil fortsatt være et under for alle skapninger fra evighet til evighet, og det vil aldri bli uttømt.

Du som vandrer Herren verdig,
du som er for Gud rettferdig,
du som seierspalmen bær,
du som eier himlens krone,
englekor for Herrens trone,
syng hans pris, å himlens hær!

Å, om nådens Ånd måtte lykkes med å tenne denne kjærligheten i oss! Om denne ilden snart måtte brenne i mitt og i alles hjerter! Ja, om vi alle snart måtte bli fylt av hele guddommens fylde!

Dere søvngjengere, stå da opp! Bedra ikke dere selv! For dette sier jeg: Den som ikke står opp for å vandre Herren i møte, mot ham skal Herren selv stå opp,

ikke for å åpenbare sin kjærlighet, men for å åpenbare sin vrede og sin rettferdige dom.

Men ennå er det tid til å vende oss til ham «som kan gjøre mer enn alt, langt ut over det vi ber eller forstår, etter den kraften som er virksom i oss». Derfor: Den som kan rope, må rope, sukke og be! Han skal få det han ber om, ja, langt mer enn det han ber om og forstår.

Men deg, du Gud og vår Herre Jesu Kristi Far, du som vi bøyer våre knær for, deg være ære i den menigheten som ennå er her nede i Kristus Jesus, og i den menigheten som skuer ditt ansikt, fra evighet til evighet! Amen.

Første søndag etter påske: Å overvinne verden ved troen

1 Joh 5,4–13

> For alt det som er født av Gud, seirer over verden. Og dette er den seier som har seiret over verden: vår tro. Hvem er den som seirer over verden, uten den som tror at Jesus er Guds Sønn? Han er den som er kommet med vann og med blod, Jesus Kristus – ikke bare med vannet, men med vannet og med blodet. Og Ånden er den som vitner, fordi Ånden er sannheten. For de er tre som vitner: Ånden og vannet og blodet, og disse tre samstemmer.
> Tar vi imot menneskers vitnesbyrd, så er Guds vitnesbyrd større. For dette er Guds vitnesbyrd, at han har vitnet om sin Sønn. Den som tror på Guds Sønn, har vitnesbyrdet i seg selv. Den som ikke tror Gud, har gjort ham til en løgner, fordi han ikke har trodd det vitnesbyrdet Gud har vitnet om sin Sønn. Og dette er vitnesbyrdet at Gud har gitt oss evig liv, og dette liv er i hans Sønn. Den som har Sønnen, har livet. Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet. Dette har jeg skrevet til dere for at dere skal vite at dere har evig liv, dere som tror på Guds Sønns navn.

«Alt det som er født av Gud, seirer over verden. Og dette er den seier som har seiret over verden: vår tro.» Dette er kraftige, majestetiske ord av apostelen. Hvem fatter dem? Hvem kan utgrunne dem og tenke nok over hvor herlig betydningen deres er?

Å overvinne verden – den verden som har så ubetvingelig kraft at ingenting som er født av kjødet, hva det så heter, noen gang kan stå imot den. Den verden vi av naturen er knyttet til på tusen måter, og som fra tusen kanter fengsler vårt arme hjerte og slår båndene sine om det. Den verden som mange arme sjeler alt har prøvd å rive seg løs fra på den ene eller andre måten, ofte med store oppofrelser, men uten å klare det – for de kjente ikke den rette veien.

Å overvinne denne verden, sier apostelen, er en egenskap ved troen, og det på en slik måte at verden allerede er overvunnet i troen. Dette apostelordet er vel verdt at vi dveler litt lenger ved det. Jeg vil derfor i denne stund tale til dere

om å overvinne verden ved troen.

Å overvinne verden er helt umulig for menneskets naturlige krefter. Å være i verden og likevel ikke av verden; å eie som om en ikke eide, å ha som om en ikke hadde, å nyte som om en ikke nøt; å ferdes i verden og likevel være borger av

det himmelske Jerusalem; å ha med det jordiske å gjøre og likevel søke det som er der oppe; å vise troskap i det små og likevel regne alt som er av verden, for ingenting og holde det under sine føtter; å bevare sitt hjerte rent fra det onde og bringe sin Frelser et hjerte som ikke er fengslet av noe, men søker hele sin lykke i ham alene.

Dette vet, fatter eller innser ikke én av tusen. Mange tusen vellystige mennesker og Satans slaver, mange tusen fangne ånder holder det for dårskap, ja, for det verste svermeri. Likevel er det visdom, og det behager evighetens Far. Det behager ham som har gått foran oss og overvunnet verden, og som bare kroner dem som seirer ved Lammets blod og søker å holde klærne sine hvite og rene til Jesu Kristi dag.

Å, det er kanskje ikke så mange blant oss som overvinner verden i sann tro. Ja, var det gjort med store og høye ord, da ville det være mange som seiret: en roser seg av å være hevet over mye som broren ennå er fanget i, og dømmer ubarmhjertig broren som er fanget i det ene eller det andre. Det samme om det var gjort med å vokte seg for grove utskeielser, mens en i det skjulte følger de tilbøyelighetene en liker best.

Eller var det gjort med at en skiller seg mer omhyggelig fra denne verdens vesen enn før; at en har mindre å gjøre med denne verdens ting – fornøyelsene, forlystelsene, gledene og det som regnes for stort og behagelig der; at en trekker seg mer tilbake i stillhet og mer enn før søker å tjene Gud i ro.

Eller var det å overvinne verden at en driver ut den ene synden med den andre, den ene djevelen med den andre; eller at en, når en blir gammel og syk, ikke lenger har glede av det en før elsket – verken av forfengeligheten eller av tjenesten for det forgjengelige vesen.

Var det dette å overvinne verden, da skulle det være mange blant oss som seiret. Da ville det slett ikke mangle på folk som med all frimodighet kunne se fram til at vår Frelser blir åpenbart, og ta imot livets krone av ham – den kronen Herren, den rettferdige dommer, skal gi alle som har elsket hans komme. Men alt dette er ikke å overvinne verden. Alt det jeg har nevnt, kan nok være en god begynnelse på denne store saken som kalles å overvinne verden. Men det hele, det egentlige, er det ennå ikke.

Verden med sitt vesen har særlig to måter å angripe og felle en kristen på: Den kommer til hjertet vårt med lyst og med frykt. «Alt som er i verden», sier apostelen, «kjødets lyst og øynenes lyst, og hovmodig skryt av det en er og har, er ikke av Faderen, men av verden» (1 Joh 2,16).[1]

Øynenes lyst nevner han her først: den lokker verden med når den prøver å nå hjertet til Guds barn. Og å, hvem vet ikke hva som ligger i dette ordet? Hvem har ikke alt erfart hvordan denne verdens ting virker på sjelen gjennom øynene med en slags trolldomskraft – de jordiske, elendige tingene som viser seg i tiden og forgår i tiden?

[1]Hofacker bruker den gamle ordlyden «et hoffærdigt Levnet» (et hovmodig levnet), og den bygger han på nedenfor; NB har «hovmodig skryt av det en er og har».

Hvem vet ikke hvordan Satan ånder sin gift inn i sjelene våre gjennom de tingene i verden som han stiller fram for øynene våre? Og denne giften kan ofte bare drives ut igjen under store fødselssmerter, ved kraften i Kristi blod.

Hvem vet ikke – om han noen gang har tenkt over seg selv og sin sjels frelse – hvor nødvendig det er for en kristen å be daglig:

Hulde venn, å du bevare
mine øyne så i fred,
at de intet ser, men bare
skuer i din evighet!

Så fort og så uforvarende blir øyet fanget og spredt av ting som ikke er til gagn på åpenbaringens dag. For det er fra øynenes lyst at gjerrigheten, vellysten og de fleste synder henter sin hovedkraft.

Nå, kjære tilhørere, har dere overvunnet øynenes lyst? Jeg mener ikke slik at dere ikke lenger blir anfektet av den; så langt kommer ikke noe menneske i denne syndige hytten. Men bekjemper dere den daglig, og overvinner dere den daglig? Er det dere om å gjøre at sjelen ikke lenger blir besmittet og gjort uren av disse tingene? Eller hvordan er det? Lar du ennå øynene dine løpe mer eller mindre fritt? Lar du dem flakke dit lysten lokker og drar dem?

Kjødets lyst er den andre snaren verden setter opp for hjertet. Å, den er det jo verden først og fremst griper etter. Verden søker kjødets lyst i alt den foretar seg: med all sin løping og jaging, med gjestebudene og kalasene sine, med all sin forfengelighet. Den søker den år ut og år inn, dag og natt, og blir aldri mett og kan aldri bli tilfreds. For det elendige kjødet og lystene dets skal ha næring; kjødet må smigres, på fint eller grovt vis.

Skal jeg si mye om dette? Nei, det vil jeg ikke. Dere vet alle hva som menes med det. Dere vet at alt som pirrer kjødets lyster og begjær, hører med her, hva det så heter. Og sannelig, vår sanselige tid har drevet det langt i å skape stadig nye former for kjødets lyst og gi den stadig penere navn. Spørsmålet er bare om vi er løst fra den – om vi ikke ligger fanget under kjødet i en grovere eller finere trelldom – om vi er seierherrer.

Å, min Gud, hvor mange sjeler er kanskje her til stede som er bundet av verden – hvor mange som mer eller mindre har buken til sin gud! Å, dere arme sjeler som tjener kjødets lyst på finere eller grovere vis: Se på Jesus! Se hva synden deres har utrettet – hvordan hans kjød er blitt pisket og tuktet, hans hellige legeme revet sønder og såret, og hele syndens dom fullbyrdet på ham. Dere lever med verden i lyst og glede, og han måtte fortæres i dødskval.

Å, hvilken skyld dere pådrar dere når dere ennå daglig korsfester Jesus med vellystene deres! Hvilken forferdelig sæd skal ikke spire opp i evigheten når det skal oppfylles at «den som sår i sitt kjød, skal høste fordervelse av kjødet» (Gal 6,8)!

Og hva skal jeg si om det hovmodige levnet? Verden er så elendig. Den har så lite som kan mette hjertet, gledene dens er så jammerlige, og alt som er i den, modnes så fort mot sin ende. Så visst er de som søker sin næring i verden, i dens vesen og i denne tidens forfengelighet, de mest elendige dårer. Å, det er jo ikke

annet enn svinemat! Hvordan vil du da avspise din udødelige sjel med det? Og må du ikke bort herfra, du dåraktige menneske?

Men enda alt dette er så visst, våger verden likevel å framheve sin jammer og pynte på den. Den vil se ut som om den var noe; folk skal tro at den er noe fortreffelig. Derfra kommer det hovmodige blendverket som den kler seg i og hyller seg inn i, og som den fengsler og bestikker tilhengerne sine med.

Å, hvor forskrekket disse arme, bedratte sjelene skal bli når den usle verden blir avkledd og det hovmodige blendverket tatt av den! Hvor forbauset de skal bli over hvor usle de tingene egentlig er som de hadde solgt sin salighet for!

Å, du kan være aldri så hovmodig, opphøye deg aldri så mye, pynte ditt arme legeme aldri så mye og innbille deg hva du vil: Det kommer en dag, en stor dag, da alt ditt hovmod faller av din sanne skikkelse som en elendig maske, og du skal stå der som du er.

Nå, kjære tilhører, er du kanskje fri fra det hovmodige vesenet? Har du overvunnet det? Lever du i Kristi ydmykhet? Er hovmodige øyne, stolte fakter og et hovmodig hjerte en vederstyggelighet for deg, noe du flykter fra? Har du det som David: «Jeg vil … bli liten i mine egne øyne» (2 Sam 6,22)?

Å, hvor salig du ville være om du slik hadde overvunnet verden! Det ville du kunne glede deg over også i evigheten. Det ville være sæd til en høst som er verdig til å bli samlet inn i låvene til den himmelske Far, mens verden med alt som volder anstøt i den, blir overgitt til ilden (Matt 13,41 f.).

Men selve denne verden har svært ulike former og sider. Det finnes en verden i oss og utenfor oss. Det finnes en lærd verden, en fin og dannet verden, en honett og anstendig verden og en handelsverden. Hver av disse har sine egne fristelser som en disippel og etterfølger av Frelseren må overvinne.

I den lærde verden hersker forstandens og kunnskapens hovmod; de tar ære av hverandre og gir ikke Gud æren. I den fine og dannede verden hersker løgnen – den fine løgnen – smigeren, den finere eller grovere vellysten, et søtt og vennlig ansikt mens hjertet er fullt av falskhet og hykleri. I den anstendige verden hersker stoltheten over gode gjerninger og dyd, skinnhelligheten og skrytet av egen rettskaffenhet. I handelsverdenen, som en møter overalt der det er tale om mitt og ditt, hersker alle slags knep og kunster for å øke godset sitt, gjøre seg rik og samle skatter.

Men hvilken verden det så er: Verden er verden og forblir verden, og den må overvinnes om en ikke vil gå fortapt med verden.

Å, min Gud! Fordervelsen er stor, større enn en tror. For hele denne verden, slik den er, ligger i det onde. Den henter sin kraft og sitt vesen fra det onde, fra Satan, fra avgrunnen. Og selv om det ofte ser uskyldig ut, er denne tilsynelatende uskylden likevel besmittet av avgrunnens krefter, av slangens vesen, list og ondskap. Og den er bare desto farligere jo mer skjult og søt den giften er som den stikker oss i hælen med.

Men sett at du har overvunnet alt dette – at du av Kristi nåde ved enfold og ydmykhet, ved kjærlighet og saktmodighet, ved kyskhet og tålmodighet har overvunnet verdens vesen, at du har slangen under føttene og ikke lenger blir

forgiftet av den. Da er det likevel en verden igjen, kjære menneske: en verden i deg, en verden i innbilningskraften og fantasien din.

Og det er egentlig den farligste verden, denne indre verden: denne torgplassen i hjertet, denne tumleplassen for tanker og følelser, disse bildene og fantasiene som svever for sjelen og stiger opp av egenkjærligheten, gjerrigheten og vellysten, av det fordervede hjertet.

Dette er egentlig den farligste fienden; uten den ville den ytre fienden være ingenting. Det er først i denne giftige grunnen i ditt eget hjerte at den ytre verden, med alt det behagelige og lokkende ved seg, for alvor sniker seg inn og vekker lysten. Og når lysten så er blitt vakt og levende, søker den igjen å felle deg, selv om du allerede har vunnet mang en seier.

Dette er verden, den indre og den ytre verden, som er tent av helvete og henter kraften sin fra avgrunnen og fra helvete. Og hva annet kan alt dette føde enn djevelske, sataniske ting, slik det jo ligger klart for dagen i denne verden?

Men du sier: «Dette kan jeg ikke tro. Så ille er ikke verden; det er altfor hardt talt om verden. Var det slik, hvem kunne da bli salig? Det er ikke slik. Når jeg ser upartisk på verden og ikke i det mørkeste lys, synes jeg den er helt annerledes.»

Kjære menneske, det tror jeg gjerne! For verden er ditt element. Den har allerede fanget deg, og du er dens slave. Forsøk bare en gang å bli fri og overvinne den, så skal du merke hvilke lenker du er bundet med – lenker som bare Kristus kan rive i stykker.

Å, la da øynene dine bli åpnet! Et øye som er opplyst ved Guds nåde, ser mer i verdens vesen og ferd enn bare uskyldige gleder og fornøyelser. Et opplyst øye ser at den onde utøver sin makt over menneskenes hjerter med alt dette og holder dem fanget i snarene sine. Eller skulle Skriften lyve når den sier: «Hele verden ligger i det onde» (1 Joh 5,19)? Her må en hele tiden gå blant slanger som prøver å stikke en i hælen og gi en noe av giften sin.

Å, hvor mange er det kanskje også blant oss som Herren må si dette alvorsordet til: «Du har noen få navn i Sardes som ikke har sølt til klærne sine» (Åp 3,4)! Ja, kan ikke verden lenger skade deg med smiger og tillokkelser, vil den i det minste spotte og forakte deg. Den vil gi deg alle slags navn, gjøre livet surt for deg og prøve å drive deg til vrede, hat, kiv, angst, frykt, tvil, vantro og ukjærlighet.

Hva vil det da si å overvinne verden? Det vil ikke si annet enn å ha et sinn som er hevet over alt dette: et sinn som ikke er fanget i det, men løst fra disse lenkene, og som river alle disse båndene og snarene i stykker ved Kristi kraft når de vil slynge seg om det.

Det betyr ikke at en skal gå ut av verden og trekke seg tilbake til en ørken eller lukke seg inne i lønnkammeret sitt. Det ville ikke være å overvinne, det ville være å flykte. Og ville du ikke da også ta med deg din indre verden inn i ørkenen eller lønnkammeret?

Å overvinne verden er noe helt annet. En er i verden og likevel ikke i den; en lever i verden, men lar seg ikke fange. En eier og eier likevel ikke; en har og har likevel ikke; en arbeider, men går ikke opp i det; en sørger, men lar ikke hjertet tynges av det. En vandrer midt i en vrang og forvendt slekt, men på vei mot

Jerusalem. En regner denne verdens vesen for ingenting og holder det under sine føtter; en er borger i en høyere by og søker den som kommer.

Å, la så andre bli kastet hit og dit av hva de vil! Den kristnes sinn står etter noe annet. Han overvinner den gamle usselheten i Ånden og troen. Slik overvinner han dag for dag og år for år. I Guds kraft går han fram mot fedrelandet der oppe, som en pilegrim og fremmed uten noe blivende sted her nede. Dit går lengselen hans, dit er sinnet hans vendt, og dit lengter han dag og natt etter å komme inn.

Og blir han nå og da felt, om enn bare i tankene, så reiser han seg igjen og begynner på nytt. Med ett ord: I Kristi kraft er han en uovervinnelig stridsmann, inntil Herren forløser ham fra all strid og all nød og tar ham til seg i sitt himmelske rike.

Dette er å overvinne verden. Og det er sannelig en større seier enn om en dro gjennom hele verden og erobret den med våpenmakt og menneskeblod.

Slik har Jesus Kristus, vår Frelser, overvunnet verden. Han var i verden, men likevel ikke av verden. Verden er grisk og gjerrig og holder fast på jordiske skatter; han hadde ikke noe å helle hodet til. Verden er hovmodig og stolt; men han var saktmodig og ydmyk av hjertet, fornedret seg selv og tok en tjeners skikkelse på seg. Verden er vellystig og frekk; men han var hellig og ren og søkte ikke et godt liv, men fullførte sin tårefylte vandring gjennom denne verden under bønn og påkallelse med sterkt rop. Verden pleier kjødet, men han har gitt sitt kjød.

Og fordi han slik vandret ubesmittet gjennom denne onde verden med sitt guddommelige sinn og ikke ble felt av noen fristelse fra Satan, kunne han stille seg fram for Faderen som et rent lam og offer, som en ren yppersteprest. Derfor kunne han si: «Jeg har overvunnet verden» (Joh 16,33).

Men slik Kristus var i verden, slik skal også vi være i verden. Vi vil riktignok ikke komme ubesmittet gjennom den, for vi har syndegiften i oss av naturen. Men har han overvunnet, så kan også vi ved hans kraft overvinne mer og mer. Har han vendt sitt ansikt rett mot Jerusalem, så kan og skal også vi gjøre det. Fordi han har gjort det, har vi ikke lenger noen unnskyldning om vi ikke også gjør det. For han som led på Golgata, har gått foran og vunnet kraft for oss, så vi kan følge i hans fotspor.

Det er vår plikt, vår høyeste forpliktelse. Den som ikke gjør det, går på den brede vei mot den evige fortapelse, blir hogd av og må brenne. Ja, kjære tilhørere, verden forgår med sin lyst, og de som har hatt sin lyst i verden og ikke overvunnet, skal forgå med den, hvem de så er. For Gud gjør ikke forskjell på folk.

Men du sier kanskje: «Hvordan skal jeg da bære meg at? Jeg ønsker det gjerne. Jeg har strevd etter det så lenge allerede, men kommer ikke dit. Knapt har jeg begynt før jeg ligger nede igjen.»

Se, til det gir dagens epistel deg den vakreste veiledning: «Alt det som er født av Gud, seirer over verden. Og dette er den seier som har seiret over verden: vår tro.» I denne troen ligger alle kreftene til å overvinne allerede ferdige. Jeg mener troen som er virket ved gjenfødelsen, ikke den døde troen; for den har også verden, og den går likevel fortapt.

Den som har en slik tro på Guds Sønn, har allerede overvunnet verden. Han går fra seier til seier, fra kraft til kraft. Da går det ikke lenger tilbake for ham, men framover, helt fram til en fullkommen og rikelig inngang i Jesu Kristi himmelske rike.

Slik har allerede mange som nå står for Lammets trone, overvunnet. De har seiret ved Lammets blod. De har seiret ved at de trodde på Kristus, levde i troen på Guds Sønn og kjempet i denne troen. De gjorde slik det heter i et vers:

Faller noe ondt meg inn,
straks jeg minnes i mitt sinn
Jesu pine; da ei lenger
synden inn i hjertet trenger.

Å, hvor godt den sjelen har det som har en slik tro – som henger ved Frelseren og fra hans død og lidelse henter all kraft til å overvinne! Da opphører det døde, historiske, kraftløse og saftløse vesenet; da opphører forstandstroen og skoletroen. Og den nye troen – med andre ord livet av Gud, Guds Sønn selv – gjennomtrenger sjelen med rene lyskrefter, med himmelsk kraft til seier i striden.

«Den som har Sønnen, har livet. Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet.» Skulle ikke denne alvorlige sannheten jage bort fra menneskenes hjerter alt mørke og all tro som bare sitter i hodet og munnen? Skulle den ikke gjøre de arme sjelene som stoler på sin døde tro, oppmerksomme på det ene nødvendige? Kjære sjel, har du Guds Sønn? Lever Kristus i deg? Lever hans kjærlighet i deg? Kan du si:

Ditt navn, ditt kors her funkler
dypt i mitt hjertes grunn;
intet min fryd fordunkler
til hver en tid og stund.

Er det ikke slik, hvorfor gråter du da ikke etter denne store Frelseren til du har ham? Se, det er derfor du ikke kan overvinne verden: fordi du ennå finner så mye behag i deg selv og dine døde gjerninger, i verden og dens selskap, i denne tidens forfengelige og tyngende jammer, i det ene og det andre. Det er derfor du ikke har den rette troen, men er uten Kristus i verden.

Men hvorfor strever du ikke etter å vinne dette store gode? Hvorfor er ikke dette hovedsaken for deg? Å, du arme, bedratte sjel, hvor lenge skal det fortsette slik? Hvor lenge vil du halte til begge sider? Hvor lenge vil du gå i en uviss tilstand?

Hvorfor kaster du deg ikke på kne og sier: «Å, min Jesus, jeg ville gjerne bli salig, jeg ville gjerne bli omvendt, og jeg vet ikke hvordan jeg skal bære meg at; jeg kjenner heller ingen kraft og evne til det hos meg selv. Jesus, hjelp du meg! Å, du Guds Sønn, forbarm deg over meg!»

Men når en ikke vil – når en finner en skjult fornøyelse i å bli i den gamle usselheten, når en i det skjulte står i forståelse med verden og med synden og ikke vil la denne forståelsen bli forstyrret – hvordan kan en da bli hjulpet? Da kommer en ikke så langt at en kan stemme i med apostelen: «Vår tro er den seier som overvinner verden.»

Jeg vet ikke, men jeg synes enhver burde bli riktig lei av denne verdens forgjengelige vesen. Si det selv, dere som har verden kjær, innrøm det, vær ærlige en gang: Gir tjenesten for den virkelig så stor glede? Har dere noen gang hatt så mye som én fornøyd time i verden og dens vesen, én virkelig fornøyd time?

Er det da så behagelig å vandre på den brede vei og drømme bort, spille bort, le bort og spøke bort, ja, drepe sin dyrebare nådetid? Innrøm det en gang! Ikke sant, det er likevel ikke så behagelig? Ikke sant, det er likevel slik Skriften sier: «Den ugudelige har mange plager» (Sal 32,10)?

Og hva vil dere gjøre når huset styrter sammen over hodet på dere – når det plutselig heter: «Det brenner! Det finnes ingen redning!»? Dere ugudelige, dere som elsker verden, dere arme, bedratte sjeler, dere som ennå vil ha verden med og samtidig tjene Gud, dere elendige syndere – du anstendige, du honette verden, du dannede verden, du som mener at du kan klare deg uten Kristus – for Guds skyld, hva vil dere gjøre når verden styrter sammen?

Dere som forakter nåden, hvor vil dere da gjøre av dere? Vil dere rope på fjellene og haugene om hjelp, at de skal falle over dere? Å, da er det for sent, for sent! For se, det kommer en dag som skal brenne som en ovn.

Å, hva skal da skattene dine, klærne dine, fornøyelsene dine, gjestebudene og selskapene dine hjelpe deg den dagen, når alt dette ligger bak deg som en tåke som for lenge siden er borte? Eller mener dere at det vil bli gjort noe særskilt for dere? Mener dere at dere skal slippe Guds dom på grunn av den ene eller andre gode egenskapen? Langt ifra! For Gud gjør ikke forskjell på folk. For ham gjelder ingenting annet enn en tro som er virket ved gjenfødelsen – den troen som overvinner verden og er virksom ved kjærlighet.

Å, mine arme medbrødre! Arme, bedratte sjeler! Å, om øynene deres bare ble åpnet! Å, om den medynken Guds farshjerte føler over deres elendige tilstand (Luk 15,20), måtte fare som en pil inn i hjertet deres! Å, om dere bare ville la dere frelse! Gjør da Frelseren den glede at dere tar imot fortjenesten av hans lidelse og lar dere gjøre salige!

Av medynk med den arme verden, med deg, å sjel, har Faderen sendt Kristus til den onde verden. Av samme grunn har han overgitt ham til dødens lidelser, og av samme grunn søker han ennå etter den arme sjelen. Har han ikke allerede søkt etter deg også, du villfarne, fortapte får? Hvilken barmhjertighet med deg må det ikke være i Guds hjerte! Av denne grunn lar han også i dag sin nåde bli tilbudt deg; du skal bare komme.

Av den samme grunn har han stilt fram så mange vitnesbyrd: dåpens vann, blodet i nattverden, Ånden, Ordet, vitnesbyrdet om ham, som lyder også i dag. Å, det er ikke annet enn kjærlighet, ikke annet enn barmhjertig kjærlighet. Han trenger oss ikke, og likevel vil han ha oss, likevel vil han gjøre oss salige! Å, et hjerte fullt av nåde, fullt av barmhjertighet, fullt av kjærlighet! Hvor kan du finne noe slikt i verden?

Og likevel vil du ikke komme? Vil du ikke ta imot det som kan gjøre deg salig? Vil du tråkke Guds kjærlighet under føttene og akte verdens forgjengelige lyst høyere enn din Guds evige kjærlighet? Se da hva du gjør! Å, la denne kjærligheten overvinne og mykne hardheten din!

Tenk om et menneske du skyldte en stor sum og ikke kunne betale, ettergav deg gjelden og attpå inntrengende ba deg om endelig å ta imot kvitteringen – det ville du vel kalle godhet? Men hva er det mot Guds godhet? Han har ikke bare revet i stykker gjeldsbrevet og naglet det til sin Sønns kors.

Han har også stilt fram vitnesbyrdene om det for hele verdens øyne. Han kaller og lokker verden til tro, enda den er fiendtlig mot ham, og lar det bli forkynt vidt og bredt: «Jeg vil ikke at noen skal gå fortapt. Dere må ikke gå fortapt; dere kan bli frelst, dere kan bli hjulpet til livet. Det finnes en Frelser for hele verden! Kristus er her, han som er død og oppstått for dere! Hold dere til ham, la dere forsone ved ham. I ham er livet.»

Den som har Guds Sønn, har livet. Den som ikke har Guds Sønn, har ikke livet. Den som tar imot dette vitnesbyrdet Gud har vitnet om sin Sønn, han stadfester med segl at Gud er sannferdig. Den som tar imot dette vitnesbyrdet, får det evige liv i sitt hjerte, Guds Sønns liv, og overvinner verden.

Han vinner mer enn seier ved ham som elsket oss (Rom 8,37). Og til den som seirer, roper Herren: «Ham vil jeg gi å sitte med meg på min trone, likesom jeg òg har seiret og har satt meg med min Far på hans trone» (Åp 3,21).

Kjære sjeler, hvorfor halter dere ennå til begge sider? Se da på denne lønnen! Den som har ører å høre med, han høre og merke seg hva Gud har lovet og gjort i stand for dem som seirer i kraft av Lammets blod og det ordet de vitnet, og som ikke har sitt liv kjært, like til døden (Åp 12,11). Amen.

Andre søndag etter påske: Små barn, bli i Jesus

(*Konfirmasjonspreken.*)

Det rører seg blandede følelser i hjertet mitt når jeg tenker på livsveien som ligger foran disse barna. I dag har de bekjent sin tro, og her for Guds åsyn har de gjentatt det som ble lovet på deres vegne i den hellige dåpen: at de ikke vil gi djevelen, verden og sitt eget kjøtt rom hos seg, men tjene Gud og sin Herre Jesus hele livet igjennom.

Når jeg tenker på dette, kjenner jeg glede, men også vemod. Glede når jeg tenker på at disse barna på ny er tatt opp i fredspakten med Gud, at Frelseren vil anlegge en planteskole for Guds rike av dem, og at også de er løskjøpt, forløst, kjøpt og vunnet fra alle sine synder ved Jesu blod.

Men også vemod når jeg tenker på hvilken verden de går i møte, og hvilken verden mange av dem alt bærer i seg – ja, når jeg tenker på at mange av dem kanskje i dag har lesset på seg den største løgnen i sitt liv.

En kunne nok spørre: Forstår de egentlig hva de gjør? Mener de virkelig alvor med løftet sitt, eller er de bare med på denne høytidelige handlingen fordi det er skikk og bruk? Har Frelseren ved sin Ånd fått lagt et guddommelig såkorn ned i en eller annen av disse unge sjelene, et såkorn som skal modnes for evigheten? Eller er kanskje mange ennå døde, fremdeles langt borte fra sin Gud og Frelser? Har Satan kanskje alt sådd så mye ugress i hjertet hos noen av dem at den gode sæden ikke lenger kan finne jord?

Og om de virkelig mener alvor med det løftet de har gitt offentlig, vil de da forbli tro mot Herren Jesus? Vil de holde seg så fast til ham som har elsket dem helt til døden, at ingenting kan dra dem bort fra Frelseren – verken ungdommens lyster, forførelsen fra en vrang og ugudelig verden, de særlige lokkemidlene i denne tidens ånd eller raseriet til djevelen, han som har stor vrede? Alt dette er viktige spørsmål, og når jeg ser disse barna, legger de seg tungt og vemodig på hjertet mitt.

For hvilke frukter ser en vanligvis av konfirmasjonen? Blir den ikke ofte bare inngangen til et friere, mer ubundet og ugudelig syndeliv, som ødelegger både for tid og evighet? De fleste i forsamlingen vår ble også konfirmert i sin tid. Men la meg spørre: Hvor er da fruktene av den hellige pakten vi den gangen sluttet

med vår Gud? Hvor er fruktene av vår første altergang? Hvor er fruktene av den usigelige nåden at vi til nå så ofte har fått del i Kristi legeme og blod?

Akk, det sørgelige forfallet i kristendom og gudsfrykt viser bare altfor tydelig at så mange herlige ordninger ikke har virket noe hos mange, og at de ennå ikke virker noe – en kunne nesten si mindre enn ingenting. Noen av disse ordningene har Herren selv og hans apostler innstiftet, andre kirken og dens tjenere, for at menigheten skal bygges opp og vokse. Dette gjør meg så bekymret og vemodig. Derfor vil jeg rope et ømt ord i kjærlighet til de kjære konfirmantene, og til det har jeg valgt dette stedet:

1 Joh 2,28

«Små barn, bli i ham, for at vi kan ha frimodighet når han blir åpenbart, og ikke bli til skamme for ham når han kommer.»[1]

Bønn. Å du store overhyrde og tilsynsmann for dine får! Legg en hellig, guddommelig velsignelse på det vi skal tenke over i dag! Se i nåde til disse sjelene som har viet og overgitt seg til deg, du gode hyrde! Send en lysstråle, en fredsstråle fra din kjærlighet inn i hjertene deres, så de i sannhet kan leve for deg, lide for deg og dø for deg. Amen.

«Små barn!» Slik tiltaler apostelen sine troende. Med dette enkle uttrykket ville han straks minne dem om hele velsignelsen i evangeliet: at de som medlemmer av den nye pakt hadde barnerett og arverett. Med det ville han straks legge dem på hjertet hvilket forhold de hadde til Gud, som var Jesu Kristi Far og altså også deres Far. Samtidig ville han legge dem på hjertet hvilket forhold de hadde til ham selv, apostelen. De var jo hans sanne barn, født ved sannhetens ord – hans verk, skapt på ny i Kristus Jesus, vår Herre, til pris for Guds herlige nåde.

Dette ømme uttrykket sprang ut av den kjærligheten som Kristus befalte da han var på vei til Faderen og ennå en gang ropte til sine: «Et nytt bud gir jeg dere: Dere skal elske hverandre! Som jeg har elsket dere, skal også dere elske hverandre. Av dette skal alle kjenne at dere er mine disipler, om dere har kjærlighet til hverandre» (Joh 13,34–35). Det sprang ut av den nye paktens ånd. For apostelen forvaltet jo ikke lenger lovens embete, som driver og befaler, refser, truer og forkynner fordømmelse. Han forvaltet det embetet som forkynner forsoning, nåde og fred.

Derfor driver og befaler han ikke. Som en kjærlig far lokker og oppmuntrer han dem med øm stemme til å bli i Kristus, Herren. Slik vil også jeg gjøre i dag, kjære tilhørere. Jeg vil ikke befale eller kreve noe urimelig, men be, be av hjertet – og Kristus ber med meg.

Og så ber jeg dere alle, men særlig dere, kjære konfirmanter, om å bli i Herren Jesus. Jeg vil forklare dere dette, så dere også vet hva det er jeg ber dere om. Den som skal bli i Frelseren, må først ha kommet til ham.

Men hva vil det si å komme til Jesus? Så lenge Herren vandret på jorden, var det lett å svare på det. For da var alle de kommet til ham som hadde meldt seg hos ham for å bli hans disipler, og som var kommet og hadde bestemt seg for å følge

[1] NB: «Og nå, barn: Bli i ham …». Hofacker bygger på den eldre ordlyden «Børnlille» (små barn), som han kaller et enkelt og ømt uttrykk.

ham. Nå kan vi ikke lenger se ham og ta på ham med hendene, slik apostlene fikk lov til og kunne. Likevel kan vi fremdeles komme til ham.

Men det betyr ikke at en bare i det store og hele gir læren hans sitt bifall. Slike mennesker fantes også i Judea. De ble forbløffet over de kraftfulle prekenene hans, men mer ble det ikke. Slik er det heller ikke i dag hovedsaken at en tenker om ordene hans: «Det er sannhet», eller: «Han er Guds Sønn.» I en slik død tro vandrer dessverre de fleste kristne.

Å komme til Jesus er heller ikke å la seg konfirmere og få velsignelsen, slik dere har gjort, kjære konfirmanter, eller å gå til den hellige nattverd og i kirken. Alt dette er godt og vel. Men virker det ingen forandring i hjertet, er det forgjeves. Akk, hos mange som er blitt konfirmert, ser en jo tydelig at de var langt fra å komme til Jesus og bli hos ham. Til denne dag vandrer de uten ham, elsker verden og det som er i verden, og vet ingenting om Kristi kjærlighet, enda de har lovet ham troskap til døden.

Nei, å komme til Frelseren er noe helt annet. Det er å gi seg hen til ham av hele sitt hjerte og vie seg til ham, å forlate denne verden og det verden elsker, og vende seg til Kristus. Det er å gå i hans fotspor, vandre i hans kjærlighet og i troen på ham – kort sagt: å bli hans disippel i gjerning og sannhet.

Den som kommer slik til ham, får nåde. I hans blod får han syndenes forlatelse og den fred med Gud som overgår all forstand. Ved hans Ånd får han et nytt, guddommelig liv og en hellig trang i kjærlighet til å leve bare til Frelserens ære og være ham til behag, og til mer og mer å legge av alt det som er mot ham. Han får stadig mer av den saliggjørende kunnskapen om Guds Sønn. Da ser han på Lammet med de øynene bare Gud kan gi, og sier i hjertet med salmen:

> Jeg min Jesus meg utkårer, ingen mere kjær jeg har; ingen tant min sjel nå dårer, Jesus er min stjerne klar. Derfor lyder nå min røst rett med lyst: Kom, o Jesus, ta du meg, for mitt hjerte elsker deg.

Er det nå noen blant konfirmantene våre som i det minste i noen grad har erfart at en slik tro har begynt i hjertet, så roper jeg til dem: Bli i ham! Små barn, bli i ham! Forlat ham ikke, hold dere fast ved ham, klamre dere til ham!

Be ham inderlig om at han vil bevare dere i samfunnet med seg, og dra dere stadig dypere og inderligere inn i sin forsoningsnåde, inn i samfunnet med hans liv og død og i den stille, skjulte omgangen med ham. Lengt, ønsk, be, sukk, be dere stadig dypere og inderligere inn i hans store Jesus-kjærlighet!

Kjære tilhørere! Denne formaningen til konfirmantene om å bli i Herren Jesus er nødvendig, virkelig nødvendig. Jeg tenker på de mange tusener som også har fornyet sin dåpspakt ved dette alteret og lovet Herren Jesus troskap, selv om det bare var med munnen.

Men tross løftet er de falt i lunkenhet – og det kunne en ennå finne seg i – ja, ikke bare i lunkenhet, men i kulde mot Kristus. Noen av dem er sunket ned i synder og laster. De vandrer etter sin egen vilje og innretter livet slik de selv finner for godt, eller etter verdens lyster og vaner, eller etter religionen til folk i vår tid – en religion som er lettere enn agner vinden sprer.

De glemmer Gud og lever i denne tidens forfengelighet, elsker øynenes lyst, kjøttets lyst og et hovmodig levnet. Leende og spøkende, lettsindige og sikre,

sorgløse og beruset av verdens trylledrikk går de sin vei, uten en tanke på hva de skylder sin Gud og Frelser. De tenker ikke på gjengjeldelsen som kommer, på dommen, da de må stå til ansvar overfor sin Gud og Skaper og gjøre regnskap for hver time av sin dyrebare nådetid.

Jeg tenker på hvor mange det er som vandrer slik. Noen av dem er brutt ut i åpent fiendskap mot vår høylovede Forløsers navn. Andre tar pakten med Gud og Kristus i sin munn, men hater tukt og gjør Kristus til en tjener for synden. Og jeg ser den store, folkerike og travle veien der tusener vandrer til helvete. Da kjenner jeg trang til å rope til de kjære konfirmantene i Herren Jesu navn, så godt jeg kan, med løftet og tredobbelt forsterket stemme: «Akk, små barn, bli i ham!»

Å, hvor snart kommer en ikke bort fra ham! For ingen verdens lyst og verdens glede kan bestå ved siden av ham. Da begynner kjærligheten til verden å få overtaket over kjærligheten til ham, og en viker fra ham og går sin vei uten ham. Slik gikk det mange som var kommet til Kristus og hadde fulgt ham. De tok anstøt av ham og sa: Hans lære er en hard og tung lære, hvem kan tåle den? Og derfor gikk de tilbake og forlot ham.

Etter slike smertelige erfaringer spurte Herren Jesus sørgmodig disiplene sine: «Vil også dere gå bort?» Slik spør nå også jeg dere, kjære konfirmanter: Vil også dere gå bort, slik mange tusener allerede har gått bort? Å, vel dere hvis dere svarer med Peter: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Guds Hellige!» (Joh 6,67–69).

«Små barn, bli i ham!» Og om Satan, kjøtt og blod setter seg mot dere med all makt, så bli i ham, stå imot, faste i troen, og vær sterke i Herren og i hans veldige kraft!

Å, det ligger jo klart for dagen, og ingen som har øyne å se med, kan nekte det: Verden ligger i det onde. Slik har det riktignok vært til alle tider. Men har den noen gang ligget i det onde, så er det i denne tiden – denne jammerlige, ukristelige, ugudelige og vanartede tiden, som likevel er så hovmodig, og som kjemper og gjør opprør mot Guds helligste majestetsrett. Overtro og vantro rekker hverandre hånden og prøver å utrydde Kristus. Menneskemeninger og menneskebud blir satt i stedet for Guds ord. Menneskene i vår tid har ingen gudsfrykt for øynene.

Ja, en merker det jo. Også den som søker Frelseren, merker av egen erfaring hvilke helvetes krefter og makter som driver sitt spill blant menneskene i vår tid. En merker jo at denne verdens gud og fyrste, han som er virksom i vantroens barn, ikke sitter ledig, og heller ikke de onde åndene under himmelen.

Det ligger jo klart for dagen hvordan denne slekten træler for øynenes lyst, kjøttets lyst og et hovmodig levnet. Menneskehetens helligste klenodier, gudsfrykt og kjærlighet til Kristus, blir mange steder spottet som gamle eventyr, og Guds Sønn blir tråkket under føttene. Og det ligger jo klart for dagen hvor mye strev selv de beste og mest redelige kristne har med å holde seg våkne mot søvnen, sikkerhetens tunge søvn. De som har erfart det, vil gi meg rett.

Hva framtiden vil bringe, vet bare Herren. Den ligger i hans allmektige hånd. Bare han kan fastsette den tiden da frafallet fra Kristus skal få så mye makt at

bekjennelsen av Jesu Kristi navn må holdes fast med tunge offer, ja, at en endog må våge gods og blod for den.

Mørket kan ennå klekke ut mye: et mørke som åpent viser seg som mørke, nemlig overtroen, eller et mørke som opptrer i lysets klesdrakt, nemlig vantroen, og de mange tusen tanker og begreper som i vår tid blir satt i omløp og rost som stor opplysning, men som ikke duger noe for øynene til ham som vet alt og trenger igjennom alt.

Men hva mørket enn vil klekke ut i framtiden, så langt menighetens Herre tillater det, så er dette visselig sant: Bare de skal seire som er vasket i Lammets blod og styrket ved ordet om hans vitnesbyrd, og som ikke hadde sitt liv kjært, like til døden (Åp 12,11).

Kjære tilhørere! Hvordan skal vi da bestå? Hvordan skal vi da seire? Og hva med disse uerfarne, unge sjelene som nå går verden i møte? Den er lokkende og fristende, og den synes nok uskyldig, men i sitt innerste vesen er den forgiftet og ugudelig og fører til fordømmelse.

Hvordan skal de komme uskadd og ubesmittet igjennom? Hvordan skal de seire? Hvordan skal de ved slutten av livet trygt kunne si det de har bekjent i dag: «Herre Jesus, deg lever jeg, for deg lider jeg, deg dør jeg, din er jeg i liv og død»? Å, bli i ham! Det er den eneste veien der den onde ikke kan røre dere.

Akk, be ham om å knytte seg slik til dere at «verken død eller liv, verken det som nå er, eller det som komme skal, verken høyde eller dybde eller noen annen skapning skal kunne skille dere fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, deres Herre» (Rom 8,38–39). Å, be ham gi dere det sinnet som denne salmen ber om:

> All min hu og all min tanke står, o Jesus, kun til deg; la mitt hjerte for deg banke, stadig du tilhøre meg!
> La andre kun søke de jordiske sverme, jeg vil kun til deg meg i kjærlighet nærme; for ditt ord, o Jesus, er liv og er ånd – og hva kan man savne ved Frelserens hånd?

«Bli i ham!» Å, han er jo vel verd at vi blir hos ham! Han er jo ikke en streng og hard mann som vil høste der han ikke har sådd. Han er heller ikke bare et menneske, en profet hvis ord vi skal bli ved og hvis lære vi skal holde. Det er jo Jesus vi skal bli i. Å, for et dyrebart, kostelig og søtt navn!

Han er altså den Jesus som hele guddommens fylde bor legemlig i. Han er alle tings Skaper og har strødd ut stjernene på himmelhvelvingen, slik en såmann strør sæden ut over åkeren. Han er den Jesus som er det evige Ord og konge over alt i himmelen og på jorden; den Jesus som har kalt dere selv til livet, og som til denne time trofast har sørget for dere og våket over dere.

Ja, han er den Jesus som har kjøpt deres sjeler og vunnet dem fra alle synder. Han er den Jesus som ble drevet av kjærlighet til dere, kjære konfirmanter, fra Faderens fang ned i denne jammerdalen. Av kjærlighet til dere lot han seg nagle til korset, av kjærlighet til dere bøyde han sitt kongelige, tornekronte hode og vansmektet på forbannelsens tre, til renselse for deres og mine og hele verdens synder.

Det er jo Jesus, den gode hyrde, som har elsket deres sjeler og satt sitt liv til for sine får. Små barn, bli i ham! Hos hvem skulle dere få det bedre? Av naturen er dere fulle av synd – han skjenker dere sin rettferdighet.

Dere er åndelig fattige – Herren er rik; hvem ligner vår konge? Dere er fulle av jammer og elendighet – han skjenker dere fred og glede. Av naturen er hjertet deres dødt og kaldt – han skjenker dere et nytt hjerte og en ny, stø ånd. Dere er fulle av utroskap – han er troskapen selv. Slik vil han føre dere helt igjennom og inn i det rette Kanaan, der livets strømmer flyter. Han gir dere føde og leder dere til de levende vannkilder (Åp 7,17).

> Hvor herlig er det Kristi får å blive og i den gode hyrdes røkt å stå! Det gis intet større her i live enn ufravendt i Lammets spor å gå; hva verden aldri gi kan, det finner fåret hos sin hulde frelsermann.
>
> Her finner det de yndigste enger, her sprudler stadig friskt et kildevell, all nådegave som det kan trenge, det smaker her til rikt og varig hell; her vekkes til et liv igjen som evig, evig er og aldri svinner hen.
>
> Den som vil leve og se gode dager, han til den gode hyrde vende seg! Her får han da den rette næring smake, mens verdens kost på berme kun var rik. Og intet godt man savner der hvor hyrden, den som styrer himlens skatter, er.

Å, bli i ham! Det er jo ikke noe hardt krav, men tjener til deres frelse. For hos ham strømmer den rette livets kilde, som slukker tørsten deres og gleder dere i ånd og sjel. Hos ham er livets brød, som driver bort sulten og holder en oppe selv i døden. Bli i ham, den korsfestede kjærlighet!

Det kommer en tid da alt forgår og blir til støv, da himmel og jord blir forvandlet som et gammelt klesplagg. Og selv om vi ikke skulle oppleve den tiden, kommer likevel for hver og en av oss den timen da vi må tre ut av tiden. Da fortoner verden og all dens lyst seg forfengelig for oss, og vi ser på livet helt annerledes enn mens vi lever av sted i full kraft og uten tro på Kristus.

Det kommer en tid da alle skinngodene viser seg i sin sanne skikkelse, som ingenting og som skarn – likeså all trolldommen som er utøst over denne verdens ting, og alt det skarn som mangt et menneskehjerte henger ved som om det var en stor skatt. Jeg mener den tiden da en står ved evighetens porter og ser tilbake på livet som er gått.

Når alt da forlater meg, når de jordiske støttene mine blir skjøre og brytes i stykker, og jeg står alene, uten Jesus, uten fører og frelser, uten trøst og hjelp, foran en mørk, grufull, dømmende evighet – når avgudene mine har forlatt meg, og jeg står alene, naken og blottet, forkastelig og fordømmelig – å, mine kjære, hvor elendig, hvor forferdelig elendig ville jeg da være! Derfor, små barn, bli i ham!

> For Jesus vil hos dere mektig stå når verdens hele trøst forsvinner brått, når himmel, jord som røk og damp forgå og verden synker i en evig natt; når Gud så feier bort avguders folk med hast, vil Jesus hos dere stå – da, barn, hold fast!

Riktignok synes det ofte som om ingen har det bedre enn de som har verden kjær og ikke vil vite noe om å følge Kristus. Mange kunne tenke: Når jeg ser ut i verden, ser jeg jo at øynenes lyst, kjøttets lyst og et hovmodig levnet gjør menneskene glade og fornøyde. De som holder på med slike ting, har øynene

fulle av glede og munnen full av latter. Og møter de nå og da noe ubehagelig som kunne gjøre dem bekymret, se, så lar de seg likevel ikke uroe stort av det; det gjør lite inntrykk på dem.

Men far ikke vill, kjære brødre! Under et lettsindig ansikt skjuler det seg ofte en orm som gnager på den innerste livsmargen. Over avgrunnen av uro i sitt kvalfulle hjerte legger de ofte kunstferdige planker som skal narre øyet, og sier: «La oss ete og drikke og være glade!» Men innerst inne er hjertet deres likevel gjennomfuret av uro og av en forferdelig gru for dommen og for den brennende nidkjærheten som skal fortære de gjenstridige.

«Det er ingen fred, sier Herren, for de ugudelige» (Jes 48,22) – ja, ikke bare ingen fred, men mye og stor plage. For den ugudelige har mye plage, sier Skriften, inntil han har tilfredsstilt sin lyst. Og ofte blir lysten ikke engang tilfredsstilt.

Og hvor ofte er ikke selve tilfredsstillelsen full av bitterhet og beskhet! Hvor ofte kommer det ikke annet enn jammer og anger etter den! Hvor mye strever ikke den ugudelige med å dysse samvittigheten i søvn eller overdøve den, selv om en kan bli svært kunstferdig i det. Men det vil ikke lykkes for ham for alltid. For den som angriper Guds klenodium i menneskets hjerte, ham må samvittighetens redsler en gang innhente og ta forferdelig hevn over.

Å, tro meg – nei, ikke meg, men det sannferdige og trofaste vitne: Sann fred og sann glede finner en bare hos Kristus. Og denne freden og gleden bærer ikke i seg selv spiren til ødeleggelse. De er ikke en røyk som svinner bort i ingenting.

Nei, de varer og følger en også gjennom dødens mørke daler, fram til Guds dommertrone. Derfor legger apostelen disse lokkende ordene til formaningen sin: «for at vi kan ha frimodighet, og ikke bli til skamme for ham når han kommer» – for at vi kan ha frimodig adgang til ham og Guds fred i hjertet. Å, mine kjære, bare hos Kristus kan dere bli fri fra alle de tankene som gjør dere urolige og motløse. Bare hos Kristus finner dere den sanne lykksalighet og den aller beste del. For:

> For Jesu øyne sveve er sann lyksalighet, rett uavbrutt å leve med ham i tiden her, og intet mer å vite, ei ville, ei forstå, enn gå ved Jesu side – det er først fred å nå.

«Å, små barn, bli i ham!» Det kommer en dommens dag, en dag da Kristus blir åpenbart. Verden kjenner ham ikke og har støtt ham fra seg som menneskehetens utskudd, men Guds barn elsker hans åpenbarelse. Han skal en gang bryte fram fra sitt skjul. Se, han kommer med himmelens skyer, og hvert øye skal se ham, også de som har gjennomstunget ham, og alle jordens slekter skal gråte sårt over ham (Åp 1,7).

For Jesus kommer – den kjærlige og saktmodige, men også den fryktinngytende og mektige. Han kommer til forbannelse for dem som forbanner ham, og med nåde og salighet under sine vinger for dem som har elsket og søkt ham. Å, da gjelder det å bli funnet i ham og være rotfestet og grunnfestet i hans kjærlighet!

For sannelig, da skal han med sin veldige kasteskovl kaste ut agnene og brenne dem opp med ild som ikke kan slokkes, men samle hveten i sin låve. Se, øksen ligger allerede ved roten av trærne, og hvert tre som ikke bærer god frukt,

blir hogd ned og kastet på ilden og må brenne. Salig er da den tjeneren som herren hans finner våken, og som er rede til å bli stående for Menneskesønnen! Men ve dem som blir til skamme – deres lodd er gråt og tenners gnissel.

Å trofaste Frelser! Vi legger enda en bønn, en stor bønn, på ditt trofaste yppersteprestlige hjerte. Herre Jesus, la ikke disse barna her gå fortapt for evigheten! La ikke din smerte og din dødspine være spilt på dem! Å Herre, menneskeøyne kan ikke vokte og bevare dem. Du er den trofaste vokteren som ikke slumrer og ikke sover. Vokt og bevar du dem fra det onde, la ingenting rive dem ut av dine hender! Se, de er i verden, i en ond og forførende verden.

Vi ber ikke om at du skal ta dem ut av verden, men om at du skal bevare dem fra fordervelsen. Frels da alle som lar seg frelse, og tukt de gjenstridige ved din Ånd og din munns ånde. La ingen av dem bli tilbake, men la alle komme inn til ditt folks hvile og en gang med glede dra inn i de evige boliger som ditt eiendomsfolk, kjøpt med ditt blod. Å Herre, bønnhør oss for din evige hyrdekjærlighets og hyrdetroskaps skyld! Amen.

Tredje søndag etter påske: Det nye sinnelaget som blir plantet inn ved Guds ord

1 Pet 2,11–17

«Mine kjære! Jeg formaner dere som fremmede og utlendinger, at dere avstår fra de kjødelige lyster, som strider mot sjelen. La deres ferd blant hedningene være god, så at de, skjønt de baktaler dere som ugjerningsmenn, likevel må prise Gud på den dagen når han besøker dem, fordi de ser de gode gjerningene dere gjør.

For Herrens skyld skal dere underordne dere under enhver menneskelig ordning, enten det nå er en konge, som den høyeste, eller landshøvdinger som er utsendt fra ham for at de skal straffe dem som gjør ondt og hedre dem som gjør godt.

For slik er det Guds vilje, at dere ved å gjøre det gode skal stoppe munnen på uforstandige og uvitende mennesker. Som frie skal dere ikke være slike som bruker friheten som påskudd til å gjøre ondt, men som Guds tjenere. Vis alle ære, elsk brødrene, frykt Gud, ær kongen!»

«Jeg vil gi dere et nytt hjerte, og en ny ånd vil jeg gi i dere. Jeg vil ta bort steinhjertet av deres kjød og gi dere et kjødhjerte» (Esek 36,26). Dette er et av hovedløftene for den nye paktens tid, som vi lever i. Hva menes så med et steinhjerte og et kjødhjerte? Et steinhjerte er et hardt hjerte, et hjerte som ikke er gjenfødt. Et kjødhjerte er et hjerte som nåden har gjort bløtt, og som Kristi kraft har fornyet.

Men hvorfor er så mange hjerter så steinharde? Det kommer av at menneskene av naturen har mange slags falske grunntanker om Gud og om det guddommelige, og med dem stenger de veien for at Gud kan gjøre hjertet bløtt. Én mener kanskje at Gud er en hard mann, og derfor trekker han seg sky tilbake fra ham og har ingen tillit til ham. En annen ser på verden som et paradis.

En tredje vet ikke riktig hva han skal mene om synden. Han tar for lett på den og tror at en kan leke med synden. Derfor er menneskene trege på veien. Selv om de leser i Bibelen, trenger ingenting inn til hjertet; sannheten er likegyldig for dem. Kort sagt: Menneskets hele natur er full av falske grunntanker og

grunnbegreper, og slik er det med alle som ennå ikke har fått det nye sinnet og det nye hjertet ved gjenfødelsen.

Jeg vil derfor ut fra vår epistel framheve

I. noen grunntanker i det nye sinnelaget, som blir plantet i menneskenes hjerter ved Guds ord, og

II. kort se på **hvordan dette går til.**

Algode Herre og Frelser! Skap i oss et rent hjerte, og gi oss en ny, stø ånd. La alle som er til stede her, bli opplyst ved din Ånd, så de lar seg føre ut av løgnen og mørket og inn i sannheten, som er deg selv. Amen.

I.

I vår epistel skriver apostelen straks i begynnelsen: «Jeg formaner dere som fremmede og utlendinger.» Han kaller de kristne han skriver til, fremmede og utlendinger. Kristne, sanne kristne, ser på seg selv som fremmede og utlendinger i denne verden. Slik tenker de, slik taler de, slik handler de, slik bygger og planter de, slik legger de planer, og slik arbeider de – ikke som mennesker som er bosatt her, men som mennesker på vei bort, som ikke har noe blivende sted og søker det som kommer.

Det er ikke bare i visse stunder, når de kjenner en særlig andakt og er sterkt grepet, at det går opp for dem at de ikke har noe borgerskap her nede, og at de må gjøre seg rede til å gå inn i den kommende byen.

Denne tanken – jeg er en fremmed og utlending her nede – er ikke bare en forbigående følelse i hjertet. Den er ikke som når hjertet lenge nok har vært fanget av det forfengelige og så en gang kjenner trang til å løfte tankene oppover, slik verdensmennesker ofte svinger seg opp over det jordiske og forgjengelige i stunder da følelsene er sterke.

Nei, hos en kristen er det en blivende grunntanke i sjelen: Jeg er en fremmed og utlending og har ikke noe blivende sted. Riktignok står denne grunntanken ikke alltid klart for ham, men han lar seg likevel ubevisst lede av den i det han gjør, og i hele livsførselen sin. Den er noe fast, noe som er vevd sammen med selve det innerste sjelelivet. Han trenger ikke først å tenke den fram for seg med alle slags forestillinger, for den er blitt helt hans egen, og den er ja og amen i sjelens innerste grunn.

Forfengelige sjeler tenker
at jorden er det rette hjem;
men finner du til Jesus frem
og til de goder himlen skjenker,
da føler du at hele jorden
kun som en fremmed bolig er;
ditt lengselsmål er himlen vorden,
som frir fra pilegrims besvær.

Den som ennå ikke har erfart Guds Sønn i sitt hjerte, kan ikke annet: Han må se på jorden som sitt fedreland. Han kjenner jo ikke noe edlere, han kjenner jo ikke den høyeste kjærlighet, han kjenner ikke Jesus. Å, han er så fattig i hjertets dypeste grunn! Og et hjem vil han likevel ha – hvert menneske har en dyp lengsel etter det. Hvor skulle han da søke og finne sitt hjem, om ikke her nede?

Den som er herfra, av jorden, taler av jorden, tenker av jorden og lengter etter jorden (Joh 3,31). Ingenting er mer naturlig enn at et hjerte som ikke har Jesus, elsker denne verden, jorden, svært dypt – ofte uten selv å vite det. Se, vi blir født inn i denne verden. Legemet vårt er av verden og bringer oss i berøring med verden på tusen måter. De første forestillingene vi suger til oss, er fra verden. Derfor henger hjertet av naturen fast ved verden. For det som er født av kjødet, er kjød og blir kjød (Joh 3,6).

Slik vokser mennesket som regel opp. Jorden omgir ham, og for det meste har han ingen sans for det som ligger utenfor denne verden. Derfor regner han uten videre denne verden som sitt hjem. Dette er en grunntanke i ham, en grunntanke han bringer med seg til verden, og som litt etter litt slår dypere og dypere rot i ham, fordi de jordiske tingene gir ham så mange inntrykk og drar ham til seg.

Riktignok finnes det mange ånder som har en utpreget uvilje mot å være så lavt avhengige av jorden og klebe seg så fast til den, enda de ikke egentlig kjenner Herren Jesus. Hjulpet av omstendighetene løfter de kreftene sine noe høyere. De synes det er under deres verdighet å være slike usle jordormer som kryper på jorden, og som bare har øyne for og lengter etter det som ligger under føttene deres.

Men noe må mennesket trakte etter. Spør dem en gang, disse åndene som synes de står høyere! Undersøk hva det egentlig er de streber etter. Dere vil finne at også de trakter etter det som er på jorden. Også de tenker og taler jordisk, bare på en finere måte, og også hos dem ligger grunntanken at jorden er deres fedreland.

En skulle riktignok ikke tro det. Jorden har jo slett ingenting som kan mette og tilfredsstille hjertet. Det er så mye møye og arbeid, så mye byrde, plage og ulyst ved alt en nyter i denne verden. Alt er fullstendig forfengelig. Også verdensmennesker må bekjenne at alt er så forfengelig, så helt uten verdi. Og dessuten må vi bort. Kjære tilhørere! Vi må bort, inn i evigheten! Den timen kommer, tidlig eller sent, da vi må ut av denne verden.

Hvorfor skal da vår ånd, som i sin dypeste grunn aner at den er skapt og bestemt til noe bedre, likevel henge seg fast ved denne usle jorden, ja, leve for denne usle jorden, se på den som sitt hjem og ikke lengte bort fra denne jammerdalen? Det er nesten ubegripelig, og likevel er det slik med alle mennesker som ikke kjenner Jesus. De er bundet til denne verden med bånd som ikke kan løses, og selv om de ligger fanget i de dypeste lidelser, har de likevel behag i den.

Riktignok kan det mang en gang våkne et alvorlig ønske også hos slike ånder som ennå er langt fra Kristus, når lidelsene blir riktig store: Å, om jeg bare kunne dø! Men da lengter de ikke etter å komme løs fra verden, bare fra lidelsene sine. Spør en gang et slikt menneske hva han helst vil: bli i denne verden uten å plages av lidelsene sine, eller komme til himmelen? Han vil sikkert velge jorden framfor himmelen – så sant det ikke er tent noe åndelig liv ovenfra i ham.

Sannelig, det er en sørgelig tilstand vi av naturen ligger fanget i. For av denne grunntanken kommer gjerrigheten og begjæret etter å ha mye gods i denne verden. En vil innrette seg, en vil sørge for seg selv, en er hjemme i denne verden.

En mener at en kan skalte og valte som en vil med det en har fått betrodd. En regner det som sitt eget, ikke som lånt, ikke som betrodd for at en skal vise seg som en god forvalter over det.

Derfor blir en så fortrolig med denne verdens ting som om en skulle nyte dem evig. En føler seg som på sin egen eiendom, en går ut og inn som om en var hjemme her for alltid. En tror ikke at en må bære sin sjel på hendene og holde den ren fra denne verdens ting. En er så sammenvevd og sammenvokst med dem at en slett ikke aner den faren som ligger skjult i dem.

Å, hvor mang et ulykkelig menneske som var grepet av nåden, har mistet alt igjen fordi han ut fra denne grunntanken ikke så hvor farlige disse eller hine tingene virkelig var – eller det å være med på dette eller hint av det verden driver med! Kjære medbrødre og medsøstre! Verden er ikke vårt fedreland. Hva søker vi da her nede, når vi likevel må herfra, når alt som er av verden, forgår med all sin lyst, og når alt denne usle jorden har å by på, likevel ikke i sannhet kan mette og tilfredsstille ånden?

Men finner du til Jesus frem
og til de goder himlen skjenker,
da føler du at hele jorden
kun som en fremmed bolig er.

Den som har lært Jesus å kjenne, har funnet et nytt fedreland, det sanne. Han er ikke lenger borger her nede, men borger i byen der oppe. En lysstråle fra det nye Jerusalem har falt inn i sjelen hans. Han kan ikke lenger leve som om han var hjemme her nede. Lengselen hans går oppover, dit hvor Kristus, hodet, er, til de himmelske boligene. Og dette sinnet senker seg ned i hjertets dypeste grunn. Ut fra denne nye grunntanken, som Guds Ånd har plantet inn, taler, tenker, handler, ber, sukker og lengter en.

Denne grunntanken skaper det sukket som ifølge Johannes' åpenbaring er Jesu Kristi menighets sukk: «Kom, Herre Jesus!» (Åp 22,20). En kan ikke lenger gå opp i denne verdens ting. En søker sine skatter et annet sted, sine gleder et annet sted, sine ønsker et annet sted, sitt håp et annet sted, sin Frelser et annet sted. En har sin ferd i himmelen midt i en ond verden, blant en vrang og utro slekt.

Overfor denne verden er en fremmed. Verden og verdensmenneskene kjenner ham ikke; han er ikke av deres art, han hører til en annen slekt. Han er en pilegrim som vet at han må bort. Derfor tar han riktignok med seg på veien alt han får, og tar takknemlig imot det fra sin himmelske førers hånd. Men han går ikke opp i det. Han fortsetter sin vei og vender alltid ansiktet fast mot Jerusalem, til han får gå inn der.

Allerede hos fedrene i den gamle pakt var det dette sinnet som rådde. I alle fall sier apostelen: «De bekjente at de var fremmede og utlendinger på jorden» (Hebr 11,13). Slik var Abraham en fremmed i løftets land, og han ventet på «byen … som har Gud til byggmester og skaper» (Hebr 11,9–10). Slik var Jakob en fremmed og utlending; derfor sa han til farao: «Mine utlendighetsår er hundre og tretti» (1 Mos 47,9).

Slik var også David en utlending, for han sier: «Jeg er en gjest hos deg, en fremmed som alle mine fedre» (Sal 39,13) – en fremmed i denne verden, en borger i Guds by der oppe. Slik var også apostlene utlendinger.

For apostelen Paulus skriver: «Vi har ikke her en by som forblir, men søker den som kommer» (Hebr 13,14). Og igjen: «Herren skal fri meg fra all ond gjerning, og frelse meg inn i sitt himmelske rike» (2 Tim 4,18). Og for et vakkert pilegrimssinn han viser når han sier: «Jeg har lyst til å være hjemme hos Herren!» (2 Kor 5,8).

Alle som er gått salige bort, har vært fremmede og utlendinger her nede. Nå er de gått hjem til det fedrelandet som de søkte og ventet på, og som var målet for løpet deres.

Men, kjære tilhørere, hovedspørsmålet, som vi alle vil prøve oss selv på, er nå dette: Er også vi slike fremmede og utlendinger? Har det lyktes Guds Ånd å plante dette sinnet i oss? Eller er vi innerst inne ennå hjemme her nede? Her kommer jeg til å tenke på en salme som uttrykker et slikt sant utlendingssinn, og det sinnet ønsker jeg av hjertet både meg selv og dere:

Jeg i det fjerne
din trone, Herre, så,
mitt hjerte gjerne
alt lengtes dit å nå,
og modig ønsket jeg deg livet,
du ånders skaper, tilbakegivet.

Den glans var prektig
som jeg i Ånden så;
du er allmektig,
ditt lys det vitne må;
å, kunne jeg i dag alt svæve
for lysets trone og evig leve!

Men jeg er syndig,
til jord står enn min akt,
og det har fyndig
din Hellige Ånd meg sagt;
jeg enn ei lutret er befunnet,
ei inderlig nok med deg forbundet.

Men jeg meg gleder
at dog din stad jeg så,
og glad jeg treder
min vei for den å nå;
og ei dens lyse, gylne gater
i livet jeg ut av syne later.

Ja, jeg meg gleder,
jeg komme tør til deg;
alt saligheter
den visdom skjenker meg.
Jeg enn vil øve meg i smerte
og alltid elske deg rett av hjerte –

– inntil jeg får komme hjem, inntil jeg får legge av min hytte og blir tatt opp i byen der oppe. Dette er en utlendings grunntanke.

En annen grunntanke i det nye sinnelaget nevner apostelen når han fortsetter i vår epistel: «… at dere avstår fra de kjødelige lyster, som strider mot sjelen.» Ved Guds ord blir det også plantet helt andre **grunntanker om synden** i menneskenes hjerter. Så lenge mennesket ennå ikke bærer noe sant guddommelig liv i seg, så lenge han ennå ikke har smakt den kommende verdens krefter (Hebr 6,5), har han de mest forvirrede tanker om synden.

Snart regner han noe for synd, snart regner han noe annet for ikke å være synd, enda det er det. Han legger ut Guds ord slik det passer ham. Den ene gangen er det bare de rå utbruddene av synden som skal gjelde som urett; den andre gangen unnskylder han også dem. I dag tynger en synd samvittigheten hans, i morgen kan han lett se bort fra den igjen. Kort sagt: Han er som en sau som har gått seg vill og ikke har noen hyrde, og som ikke riktig vet hvordan det står til med den.

Samvittigheten kan nok overbevise ham sterkt om synd. Men han erkjenner ikke at hjertet hans er helt fordervet, og at alt som kommer av kjødet, er synd helt fra kilden av. Det er også helt naturlig. På dette punktet må han være i stor blindhet, for han har jo ennå ikke noe åndelig, guddommelig liv. Synden er jo vevd sammen med hans innerste vesen; den er hans egen og har vokst opp med ham.

Hvordan skulle han kunne erkjenne og prøve mørket med det mørket som er i ham? Når en blind skal se lyset, må øynene hans først åpnes. Når en skal se hvor avskyelig mørket er, må en først se lyset. Slik går altså mennesket omkring, fanget og bundet i synden, som har gjennomtrengt hele livet hans. Han vet ikke engang lenger riktig hva synd betyr, og hva som egentlig er syndens grunn og rot.

Å, kjære tilhørere, synden har ett seg dypere inn i oss enn vi vanligvis tror! Vår tids vise menn har erklært at den bare er en liten urenhet på overflaten av en ellers god hjertegrunn – noe en lett kan bli kvitt ved gode forsetter, ved gode tanker og beslutninger, ved å bruke de bedre kreftene som av naturen ligger i oss. Mens disse vise menn ga seg ut for å være vise, ble de dårer (Rom 1,22).

I sin forblindelse har disse farlige vise menn drukket av hovmodets og løgnens vin, som vår tid er så rik på. Av den har de fått en slags feber. I denne feberen går de omkring og innbiller seg at de er friske, og sier til sine medsyke: «Drikk dere også av den vinen vi har drukket, så blir dere også friske.» Men på hele vesenet deres merker en at dette egentlig bare er de siste kreftene som blusser opp, og at de med raske skritt går døden i møte.

La dere ikke bedra, kjære brødre! Synden sitter dypere i oss enn mange vil tro. Vi er gjennomtrengt av den som et glødende jern av ilden. Men hvem tror det? Den som ikke er gjenfødt, kan ikke annet: Han må synde. Først når Guds ord som et skarpt, tveegget sverd trenger inn i sjelen (Hebr 4,12), først når tro og kjærlighet, denne Guds kraft, blir senket ned i hjertets grunn, først da lærer en også å erkjenne synden i kjødet som det den er.

Da blir et nytt menneske født ved Jesu Kristi oppstandelses kraft, og det kommer et skille inn i mennesket. Nå finnes det en livsspire i ham som er guddommelig og ren ved Jesu Kristi blod, og også den ugudelige og urene naturen er der ennå. Det er nå to mennesker: et gammelt og et nytt, kjød og ånd. Men kjødet begjærer imot Ånden, og Ånden imot kjødet (Gal 5,17). De ligger stadig i strid med hverandre, og denne striden opphører ikke før dommen over kjødet blir ført fram til seier i døden.

Se hvilke nye tanker om synden som blir plantet inn ved gjenfødelsen! Nå erkjenner en den minste synd, den mest skjulte lyst, som dødelig gift, som sjelens største fiende, og en ønsker å ofre den helt for å behage Herren, han som har kjøpt oss. Men hvor mange vet ingenting om alt dette! De er ennå i sine synder. De vet ikke engang hva synd betyr, hvor mye de enn forgriper seg på Herren med den. Derfor er og blir de helt rolige når de gjør større eller mindre feiltrinn.

Dette kan ofte gjelde til og med mennesker som alt har kjent mye av hvordan Faderen drar hjertet deres til Sønnen. En har for eksempel kanskje hatt en slem vane i sin naturlige tilstand, en vane som slett ikke er syndig i verdens øyne. Eller en har skaffet seg en urettferdig fordel i håndverket sitt. Eller en har holdt seg til dette eller hint selskapet.

Nå trer Guds Ånd fram for hjertet hans og sier: «Våkn opp, du menneske! Våkn opp av syndesøvnen!» Mennesket blir drevet til å innse at det er nødvendig: Det må bli annerledes med meg. Han innrømmer det og begynner sitt omvendelsesverk. Men hvordan går det? De gamle vanene sine vil han likevel ikke gi slipp på. Han vil for enhver pris beholde dem; de er altfor behagelige for kjødet hans.

Og nå prøver han å unnskylde seg: «En kan jo ikke ta det så nøye. Det er noe uskyldig. En kan da ikke være helt særling. En må da leve og la leve.» Kanskje tenker han: «Hvem vet hva godt jeg kan utrette her og der? Kanskje gir Gud meg anledning til å si et ord til hans ære.» Slik blir Guds Ånds stemme brakt til taushet – den stemmen som i det skjulte avsier fordømmelsens dom i sjelen hans.

En annen sier kanskje: «Det skader ikke min sjel om jeg er med på dette eller hint; jeg har prøvd det.» Og slik våger en seg igjen og igjen inn på djevelens enemerker og står i stor fare for å miste alt en har. Å, kjære tilhørere, bare ingen haltende, ingen halv kristendom! Den er motbydelig for Frelseren, så han spyr den ut (Åp 3,16). Gjør dere fri fra Satans bånd og lenker, så er saken avgjort!

Den som ikke river disse båndene i stykker, skal få se hvordan det går. Det vil ende med at Satan ikke lenger slipper ham løs fra snarene sine. Men den som sier: «Jeg vil ikke ha mer med det å gjøre, jeg hører Frelseren til» – han får erfare det Frelseren sier: «Mitt åk er gagnlig, og min byrde er lett» (Matt 11,30).

Mange mener at dette åket er svært tungt. De tror Gud er en hard mann som vil høste der han ikke har sådd (Matt 25,24). Men den som lar seg lede av Frelseren, skal finne, som Johannes sier, at hans bud ikke er tunge (1 Joh 5,3).

I vår epistel blir det videre sagt til oss: «La deres ferd blant hedningene være god, så at de, skjønt de baktaler dere som ugjerningsmenn, likevel må prise Gud

på den dagen når han besøker dem, fordi de ser de gode gjerningene dere gjør.» Guds ord planter også andre **tanker om en god ferd** i menneskenes hjerter.

Hvorfor er det så mange som ikke stjeler? Hvorfor bedrar de ikke? Hvorfor myrder de ikke? Hvorfor bryter de ikke ekteskapet? Hvorfor banner og skjeller de ikke? Hva hindrer dem i det? Den borgerlige orden. Å, om disse kjære lovene ikke fantes, om menneskenes kjødelige og frekke sinn fikk friere spillerom, hvordan ville det til slutt gå med verden? Verden ville bli en sann morderhule og et helvete!

Riktignok finnes det også andre mennesker, som et bedre sinnelag holder borte fra disse syndene. De tenker edlere, de har fått en bedre oppdragelse, og de ville skamme seg over slike synder. Hensynet til æren, formuen, anseelsen, embetet, deres gode navn og rykte, eller et av naturen mer stille og mildere lynne holder dem borte fra grove og skjendige handlinger.

Slike beveggrunner er riktignok edlere enn de første, selv om de ikke holder stand i fristelsens stund, når det gjelder. Men de er likevel ikke den rette drivkraften til at vi skal føre en god ferd blant menneskene. Et gjenfødt menneske har helt andre grunntanker i seg om den ytre gudfryktige ferden. En kristen har en annen beveggrunn, og apostelen nevner den: «… så at de, skjønt de baktaler dere som ugjerningsmenn, likevel må prise Gud på den dagen når han besøker dem, fordi de ser de gode gjerningene dere gjør.»

En kristen vil gjøre alt, og gjør alt, til Guds ære, for å forherlige Jesu store navn, han som har kjøpt ham og elsket ham med evig kjærlighet. Og selv om han på grunn av kjødets svakhet svikter i denne øvelsen, reiser han seg likevel alltid opp igjen. Han søker Frelseren på ny, legger seg igjen og igjen med alle sine overtredelser for hans føtter og søker å få et helt nytt hjerte ved kraften i Jesu dyrebare navn, ved hans fortjeneste og lidelse.

Slik overvinner han i Kristi kjærlighet også det som lokker til synd utenfra, så det ikke skal gjøres ham noen skam, men heller ære, i en ond verden som forakter ham, og som dessuten er ivrig nok til å regne opp hver feil den merker hos Frelserens disipler. Og hvem vet om ikke mang en sjel kan bli vunnet ved hans eksempel og hans ferd, når menneskene ser hans gode livsførsel, og få øynene opp for den frelsen som ligger i Kristus?

Å, ikke for alle verdens skatter ville en kristen forminske Frelserens lønn for hans død ved å være uaktsom eller vike det minste fra sin Frelsers sinn – og slik gi anstøt eller endog rive en sau bort fra ham. Denne kjærligheten til Frelseren og til dem som er forløst sammen med ham, gjør ham heller hellig omhyggelig og våken over sin egen ferd. Alt en kristen gjør, har sin rot i det stadige sukket i hjertet hans: «Komme ditt rike!»

Har du dette sinnelaget, kjære tilhører? Se hvor helt andre grunner et lysets barn har for å handle og vandre i denne verden enn mørkets barn! Ja, det er en forskjell som mellom dag og natt, som mellom kjærlighet og egenkjærlighet. Da blir det som Paulus sier: «Vi lever ikke for oss selv, men for ham som har elsket oss og er død for oss» (jf. 2 Kor 5,15; Gal 2,20).

Andre vandrer ærbart i verden bare for sin egen skyld, men en kristen for Frelserens skyld – og det er en himmelvid forskjell. Nå kommer den ikke fullt

til syne blant menneskene, men en dag skal den komme fram i lyset. Da skal det være en forskjell som mellom en som har fått nåde, og en som er fordømt. Å, se til at du da har lagt en rett grunnvoll for dine ytre og borgerlige dyder! For alle andre grunnvoller, de som ikke kommer av Kristi kjærlighet, vil ikke tåle ildprøven, men forgå og bli fortært av den evige ild.

Endelig planter Guds ord også helt andre **tanker om friheten** i hjertene til dem som åpner seg for det. For i vår epistel heter det: «Som frie skal dere ikke være slike som bruker friheten som påskudd til å gjøre ondt, men som Guds tjenere.»

«Frihet!» Slik har det nå i noen og tretti år lydt uopphørlig fra alle kanter. Den ene prøver å kalle friheten til live på denne måten, en annen på en annen. De som har gjort seg selv til leger for menneskehetens skade, har alt kommet med alle mulige tanker om hvordan denne skaden kunne bøtes. Og det siste ordet deres er hver gang dette: «Mennesket må bli fritt.»

Helt riktig, mennesket må bli fritt! Det er jo derfor Kristus er åpenbart: for å gjøre mennesket fritt fra syndens trelldom. For den som er syndens trell, er ikke fri, selv om han ikke lenger er bundet av noen som helst lov. Han er jo bundet av syndens lov i sine dødelige lemmer (Rom 7,23). Han er den aller mest elendige og ynkelige slave og trell under djevelen.

Det er denne friheten mennesket først burde være opptatt av – friheten fra synden, en frihet der en er rettferdighetens tjener, en frihet som ingenting i den ytre verden kan røve, men som en har og beholder også i bånd og lenker, også som slave. Den som har denne friheten, er sannelig fri. Den som ikke har denne friheten, er og blir en slave.

Å, hvor godt er det ikke når lengselen etter Guds barns sanne frihet våkner i et menneskes hjerte, når en begynner å be om at den evige frihetsmorgenen må bryte fram i sjelen, når det lyder i sjelen:

Ak, vi her i lenker roper
og den hele skapning med,
sukkende forløsning håper
fra naturens syndighet,
fra forkrenkelighets plage,
som oss stadig trykker ned,
om vår ånd enn alle dage
streber mot et høyere sted.

Å, er det slike sjeler blant oss som lengter etter Guds barns herlige frihet, da sier jeg dere: Lengselen deres skal helt sikkert bli oppfylt. Det er allerede en salighet i lengselen etter friheten. Men en langt større salighet blir det å få se selve Det nye testamentes frihetsmorgen, som Jesu Kristi blod har sikret oss – det blodet som strømmet ned fra korset.

Men hva skal en kristen gjøre i denne tiden, da alle gamle former blir angrepet? Den blinde verdens store villfarelse griper stadig videre om seg: at en skal søke sin lykke og salighet i den ytre friheten, når en heller skulle søke den i den indre. Hva skal en kristen da gjøre? Skal også han stemme i? Skal også han la seg rive med av tids åndens strøm? Langt derifra!

Her er igjen et stort vendepunkt, der lysets barn og mørkets barn skiller lag. I dette vil en kristen holde seg helt til apostelens ord: «For Herrens skyld skal dere underordne dere under enhver menneskelig ordning … Vis alle ære, elsk brødrene, frykt Gud, ær kongen!» Han lar menneskene omkring seg gjøre hva de vil, og ber om at Guds rike må bryte fram. I sin ånd kjemper han uavlatelig for å nå større indre frihet.

Hans omsorg, hans streben og hans høyeste ønske er at ikke også han på noe vis skal bli besnært og fanget av verdens- og tidsånden i denne siste, bedrøvelige tiden. Han ønsker å bli bevart ubesmittet og å vokse mer og mer inn i den indre friheten, så hans Herre og Mester kan bevare ham fra prøvelsens time, som skal komme over hele verden (Åp 3,10), og finne ham beredt når han kommer. Hans hovedmål er den indre friheten.

Tro det, dere fangne og bundne syndens treller: Det finnes en indre frihet! Dere kan bli fri fra syndens bånd – ikke slik at dere ikke lenger kjenner noen synd, men slik at dere har foten på slangens hode. Det finnes en indre frihet! Og den skal bli enda skjønnere, herligere og mer fullkommen når det heter: «Se, Guds bolig er hos menneskene» (Åp 21,3), når også skapningens engstelige venting blir stillet og Guds barns herlige frihet bryter fram med makt (Rom 8,19–21).

II.

Dere ser at andre grunntanker blir plantet i menneskenes hjerter ved Guds ord. Men – **hvordan går dette til?** Hvordan blir alle disse grunntankene levende i meg? Spør menneskene, så vil dere få helt forskjellige svar. Den ene vil si: «En må nettopp venne seg til å tenke slik, så kommer en til slutt inn i det.» Men, kjære menneske, du taler jo som om du alt hadde prøvd det? Har du virkelig gjort det?

Å, hvor ofte må en ikke høre dette: «Mennesket må venne seg til det!» Hvordan kan en venne et hjerte til å prise Gud når det er iskaldt? Hvordan kan en venne et hjerte til å elske nesten når det ikke har annet enn egenkjærlighet i seg? Kan en også venne et eiketre til å bære druer? Heng bare druer på det – de vil tørke inn; det vil bære eikenøtter og ikke druer. Hodet kan en nok venne til noe, men ikke hjertet. Det må en ny fødsel til.

En annen sier: «Fornuftige forestillinger vil gjøre et slikt inntrykk på hjertet at det bestemmer seg for å tenke og handle slik.» Men kunne mennesket bli helbredet ved fornuftige forestillinger, da kunne Gud ha sendt en profet til verden; hans Sønn hadde ikke vært nødvendig. Ja, da hadde Gud grepet til et helt feilaktig middel for å omvende menneskene – nettopp ordet om korset, som er en dårskap å forkynne.

En tredje sier: «En må be Gud om det.» Det er alt noe bedre, men det sier ennå ikke alt. Hva sier så Skriften? Da fangevokteren i Filippi spurte Paulus og Silas: «Herrer! Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?», svarte de: «Tro på Herren Jesus, så skal du bli frelst» (Apg 16,30–31). Dette er det eneste riktige svaret. Ta i enfold og ydmykhet imot det vitnesbyrdet Gud har gitt om sin Sønn, så vil du bli ledet til hele sannheten.

Riktignok synes dette å være et svakt og lett middel. Det er et stort anstøt for den stolte fornuften at en helt ny grunn for tankene skal plantes i et menneskehjerte ved et så ringe middel. Men slik er det likevel.

Her er det selvsagt ikke tale om en død tro med hodet og munnen – for den lar menneskene bli som de er – men om en levende tro, som Guds Sønn selv gir dem som kommer til ham i sin vantro, i sin hjelpeløshet, i sin elendighet, i sin synd. For han har selv sagt: «Den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut» (Joh 6,37).

Prøv det en gang! Våg det i tillit til din Gud. Ydmyk deg for ham, la dine falske tanker bli avslørt uten skånsel, be din Herre om den sanne tro, gjør bot, be ham enfoldig om det. Og kan du ikke det, så be om den gaven å kunne be slik. Og jeg forsikrer deg – nei, ikke jeg, men Guds ord, som ikke bedrar, forsikrer deg: Du skal kunne tro, og du skal bli salig.

Troen er et svært lett middel til å vandre på sannhetens vei. Men bare når en har den sanne tro, kommer et nytt menneske fram. Bare den som har fått Kristus, den korsfestede, forklaret i hjertet, får syndenes forlatelse; han er skikket til å bli ledet til hele sannheten av sannhetens Ånd. Den som holder forsoningens blod for urent (Hebr 10,29), og den som ikke tar imot Guds Ånd, blir i løgnen og kommer aldri i evighet til sannheten.

Å, hvor lett er nådens vei! Mange mener at den er svært tung. De farer vill og vil begynne med dette og hint for å komme inn på den rette veien. Alt sammen er betenkeligheter som fornuften selv finner på! Frelseren sier: «Om dere tror, så blir dere salige, og om dere ber, så vil jeg gi dere.» Finnes det en lettere vei?

Så formaner jeg dere nå som fremmede og utlendinger: Tro på Herren Jesus! Det skal dere aldri i evighet angre. Dere skal gjøre et funn som kjøpmannen i evangeliet som fant en kostbar perle (Matt 13,45–46). Slik han solgte alt han hadde for perlens skyld, slik vil det bli lett for dere, når dere tror på Jesus, å forlate for Jesu skyld de ukristelige vanene og fornøyelsene deres, enten de er mer eller mindre iøynefallende, og hva de så heter – alt som på en finere eller grovere måte dreper både tiden og hjertet.

Det vil bli lett å rive i stykker alle Satans bånd og snarer. Dere vil bli fri; Sønnen vil gjøre dere fri (Joh 8,36). Og hans nåde vil mer og mer vekke en alvorlig lengsel i dere etter å få det samme sinn som han (Fil 2,5).

Bønn. Å, store Gud, hvor dåraktige vi er! Du har banet og jevnet veien til deg for oss, så vi bare trenger å komme. Men vi vandrer omkring i blinde; vi søker ikke frelsen der vi skulle søke den. Hvor dåraktige vi er! Å, gi oss visdom, Herre Jesus, du visdommens kilde, så vi kan kjenne deg rett og ved din oppstandelses kraft stå opp av søvnen og drømmen, og ikke lenger sove og drømme, men vandre i ditt lys, for du, vår sol, er gått opp for oss. Vis oss barmhjertighet! Herre, Herre, miskunn deg over oss! Amen.

Bededag: Den forfengelige levemåten som er arvet fra fedrene

1 Tess 4,1–12

«For øvrig altså, brødre, ber og formaner vi dere i Herren Jesus: Likesom dere har lært av oss hvordan dere bør vandre og være til behag for Gud – slik dere også vandrer – så må dere gjøre enda større fremgang i dette.

Dere kjenner jo de påbudene vi ga dere ved Herren Jesus. For dette er Guds vilje, deres helliggjørelse: Hold dere borte fra hor. Hver av dere må vite å vinne sin egen ektefelle i hellighet og ære, ikke i lidenskapelig begjær slik som hedningene, de som ikke kjenner Gud. Ingen må bedra eller utnytte sin bror i det han har med ham å gjøre.

For Herren er hevner over alt slikt. Dette har vi også før sagt dere og vitnet for dere. For Gud kalte oss ikke til urenhet, men til helliggjørelse. Derfor, den som forakter dette, han forakter ikke et menneske, men Gud, som gir sin Hellige Ånd i dere.

Men om broderkjærligheten er det ikke nødvendig å skrive til dere. Dere er jo selv lært av Gud til å elske hverandre. Dere viser da også denne kjærligheten mot alle brødrene i hele Makedonia. Likevel formaner vi dere, brødre, til å bli enda mer rike i dette. Sett deres ære i å leve i stillhet, og ta vare på deres egne ting og arbeid med deres hender, slik som vi bød dere, så at dere kan omgås sømmelig med dem som er utenfor, og ikke trenge hjelp fra noen.»

«Dere vet at det ikke var med forgjengelige ting, med sølv eller gull, dere ble kjøpt fri fra den forfengelige levemåten som var arvet fra fedrene, men med Kristi dyrebare blod, som blodet av et feilfritt og lyteløst lam.»[1]

Slik roper apostelen Peter til de troende i sitt første brev, kapittel 1, vers 18 og 19. Han vil oppmuntre og formane dem til å stå fast i sannheten og ikke lenger bøye seg under det trelldomsåket de hadde sluppet fra. Også dagens tekst sikter mot det samme. Vi vil derfor knytte disse ordene fra Paulus til Peters ord og i denne stunden tale om to ting: for det første om den forfengelige levemåten som er arvet fra fedrene, og for det andre om hvordan vi er kjøpt fri fra den.

I.

Med disse formaningsordene ville apostelen Peter først og fremst advare de kristne mot å synke tilbake i det gamle hedenske og jødiske livet de hadde arvet

[1] NB: «den dårlige ferd som var arvet fra fedrene». Hofacker bygger på ordet «forfengelig» (tom, uten utbytte).

fra fedrene. Han ville oppmuntre dem til å leve i frykt og med nøye omsorg for sjelens frelse. De skulle ikke lenger gjøre seg lik denne verden som de var gått ut fra, men leve ved sinnets fornyelse, til ære og behag for den Gud som hadde kjøpt dem fri fra denne verden.

Hvor nødvendig denne formaningen var, og hvor nødvendig den fremdeles er, vet enhver som kjenner sitt eget hjerte. Han vet hvilken makt det vedtatte og tilvante har over hvordan alle mennesker tenker og handler, også dem som allerede har flyktet fra verdens urenhet.

«Slik har min far gjort, slik gjør folk flest, slik gjør denne eller den kloke og fornuftige mannen, slik har jeg gjort til nå» – for de fleste er jo dette grunnene de handler og taler etter, ja, til og med tenker og føler etter. Derfor har hver tidsalder fått sin tidsånd, og alle som lever i den, er smittet av den – bare at noen er det mer og andre mindre.

Slik retter en seg etter det vedtatte: En kan ikke gå utenfor det vanlige eller utenfor skikken til en klok og aktet nabo, men vil bli der også den store mengden blir, i det som nå en gang er mote. Og denne menneskeskikken gjelder ikke bare livsførselen, men også hjertets tanker og åndens grunnsetninger.

Jøder eller hedninger kan komme dit at de ikke lenger har noe å innvende mot kristendommen, og i sitt indre må gi forkynnelsen av evangeliet sitt bifall. Likevel tar de ikke imot kjærligheten til sannheten, men blir heller i løgnen, fordi de ikke er av sannheten.

Da er dette det siste de svarer: «Jeg vil ikke gjøre noe unntak. Jeg holder meg til flertallets mening og bekjennelse. Det mine foreldre har trodd, vil også jeg holde fast ved. Der mine foreldre er, dit vil også jeg komme.» Eller som ordtaket hos oss sier: «Den som skifter religion, duger nettopp derfor ikke til noe.» For den gamle levemåten som er arvet fra fedrene, gjelder like mye blant kristne som blant jøder og hedninger.

Sannhetens ord og Ånd går ut til mang et hjerte med denne oppfordringen: «Du burde bli annerledes. Du burde gjøre deg fri fra det ene og det andre som ikke duger for Guds rike. Du burde av all makt søke å trenge inn i Jesu Kristi kjærlighet som i ditt rette element, og arbeide på din frelse med frykt og beven. Du vet jo ikke når Herren kaller deg bort. Da må du gjøre regnskap, og gjerningene dine blir veid etter det de er verd.»

Hvor mange blir ikke med ett rystet i samvittigheten – av ytre omstendigheter, av sykdom, av nød og trengsel utenfra, av det ene eller det andre – så de ikke kan stå imot følelsen, men må erkjenne: «Slik kan, slik tør det ikke fortsette!» Og i hvor manges hjerte roper ikke Guds Ånd og ord, så knoklene skjelver og legemet gyser:

> Våkn opp av syndens søvn engang,
> fortapte får! bekjemp din trang,
> og før et bedre leven!

Herren blir jo aldri trett av å lete etter de fortapte fårene og samle dem. Men hva nytter det? Hva har det utrettet, hva følger av at Gud tilbyr hjertene sin nåde? Akk, hos mange, ja, hos de fleste, merker en ingenting til det. Tross alle Herrens lokkende rop blir de som de var. Og hvorfor? Fordi de bare spør kjøtt og blod til

råds. De ser seg om i verden, på den store mengden og på denne verdens kloke og vise.

De overveier om det virkelig er riktig å ha og søke noe som skiller dem fra andre mennesker, som jo også forstår å leve. De overveier om det virkelig er riktig å forlate den forfengelige levemåten som er arvet fra fedrene: En kunne jo være med på det ene og det andre uten å spille særling, riktignok på en bedre måte enn før.

Mens de slik spør kjøtt og blod til råds, mister Guds nådetilbud sin kraft i hjertet. Og en blir det en var: et råttent tre med øksen lagt ved roten, modent til å hogges ned og ikke lenger nyttig til annet enn å bli hogd ned og kastet på ilden.

Det er nettopp dette apostelen Peter kjemper mot i disse ordene: at vi ser oss om etter menneskene rundt oss og retter oss etter dem. Han vil si: Nå holder det ikke lenger som unnskyldning at vi må rette oss etter den store mengden. Vit, erkjenn og skriv det inn i hjertet: Det er jo nettopp den dere er kjøpt fri fra, ikke med sølv eller gull, men med en langt kostbarere løsepenge, med Jesu Kristi dyrebare blod, som av et uskyldig og lyteløst lam.

Men hva er egentlig denne forfengelige levemåten som er arvet fra fedrene? Apostelen sikter åpenbart til den gamle hedenske tenkemåten. Om den sier han i fjerde kapittel i samme brev: «Det er nok at dere i den tiden som er gått, har gjort hedningenes vilje ved å ferdes i skamløshet, lyster, drukkenskap, festing, drikkelag, og i skammelig avgudsdyrkelse» (1 Pet 4,3).

Men hvis han hadde skrevet til oss som kaller oss kristne, ser jeg ikke hvorfor han ikke kunne og skulle rette de samme formaningene til oss også. For alle disse syndene og lastene hører også hos oss med til skikken og vanen vi har arvet fra fedrene, til denne tidens ånd. Om vår tid kunne en nok si det samme som om menneskene på vannflommens tid: «Alt kjød hadde fordervet sin ferd på jorden» (1 Mos 6,12).

Også apostelen Paulus gir oss i dagens tekst mange vink om hva som hører med til den forfengelige levemåten etter denne verdens vis. «For dette er Guds vilje», sier han, «deres helliggjørelse: Hold dere borte fra hor. Hver av dere må vite å vinne sin egen ektefelle i hellighet og ære.»[2]

Det passer seg ikke for meg å si mye om denne verkebyllen i vår tid. Jeg peker bare på det vi erfarer hver dag: at kyskhet, tukt og bluferdighet forsvinner mer og mer fra jorden. Jeg vil ikke si noe om at denne lasten skammer seg stadig mindre over å vise seg fritt og åpent i dagens lys.

Ikke noe om at en kan høre utuktige og skitne ord så snart en setter foten på gaten – ord som skummer ut av forgiftede hjerter og er fordervelig gift for unge og gamle. Jeg vil heller ikke tale om at verden vrimler av bøker som kaster forferdelige frø og brennstoff til synd inn i mang et ungt, uskyldig hjerte.

Og jeg vil ikke tale om hvordan det i mang et selskap som pynter seg med et hyklersk ry for dannelse, regnes som god tone å lokke mer eller mindre til urene og utuktige tanker – med blikk og miner, fakter og ord, klær og dans. Der viser en seg og oppfører seg som hedningene, som er overgitt til sine hjerters begjær.

[2] Hofacker har den eldre ordlyden «bevare sit eget Legeme i Helliggjørelse og Ære».

En lever som om det ikke fantes noen Gud som ser ned fra himmelen, og som vil veie og dømme ikke bare gjerningene, men også tankene, fantasiene og hjertenes innerste råd. En lever som om det ikke fantes noen Kristus som har utøst sitt blod for at vi ved det skulle rense oss fra all urenhet på kjød og ånd. En lever som om det ikke fantes noe Guds ord som så tydelig og klart vitner for oss at horkarer og de som lever i utukt, ikke skal arve Guds rike.

Men nettopp dette hører med til den forfengelige levemåten som er arvet fra fedrene: Guds røst går ut til sjelene som er fanget i slike ting, og sier: «Vask dere, rens dere, ta det onde bort fra dere!» Likevel vender de tilbake til den ene eller den andre onde vanen, til det ene eller det andre samværet med verden, som ligger i det onde.

De lar seg igjen fange i syndens trelldomsåk, til skam og vanære for Jesu Kristi blod. Det blodet har jo kraft nok til å rive i stykker selv djevelens sterkeste bånd og snarer og til å vaske oss rene fra all skamløshet og urenhet.

«Ingen må bedra eller utnytte sin bror i det han har med ham å gjøre», legger apostelen til. Hvordan? vil kanskje noen spørre. Tessalonikerne var jo troende og Guds utvalgte. Hvordan kan da apostelen finne på å innskjerpe dem slike bud, som de etter alt å dømme kjente for lenge siden? Hvordan skulle det være mulig, kunne en spørre, at en kristen gjorde sin bror urett i handelen?

Det er ikke noe å undre seg over når et menneske som lever uten Gud i verden og følger sin egen ånd i stedet for Den Hellige Ånd, prøver å rive til seg det han kan, og også tar med urett der det lar seg gjøre. For verden elsker sitt eget. Men en kristen har sitt borgerskap i himmelen, og livsskipet hans styrer mot det evige hjem. At han fortsatt skulle trenge å få slike forskrifter innskjerpet, kunne mange synes var unødvendig og unyttig.

Men det er feil, hvor vakker og blendende denne tanken enn kan se ut. Kjære tilhørere! Dere kan jo erfare hos dere selv at mennesket knapt er mer ømfintlig og lettere å angripe på noe punkt enn når det gjelder mitt og ditt. Prøv deg selv, kjære medkristne, du som mener at du for lenge siden har hevet deg over denne lysten til å skaffe deg fordel på andres bekostning: Hvis du hadde en arv å dele med andre, eller en viktig handel å slutte, ville ikke ditt svake hjerte likevel bli forledet og hele din natur komme i bevegelse?

Dessuten finnes det også i handelen en levemåte som er arvet fra fedrene. Det finnes gamle særrettigheter, gamle håndverksskikker, gamle knep og triks som far og bestefar brukte før oss. Hele verden bruker dem ennå, ingen regner dem som synd, og mange som har vendt seg til troen, holder også fast ved dem uten betenkeligheter og uten at samvittigheten bebreider dem – fordi det nå en gang er skikk og bruk, fordi tidens press er så stort, og fordi en jo likevel kan være en hederlig mann i verdens øyne.

Men «Herren er hevner over alt slikt». Han vil føre all denne menneskelige uretten fram i lyset. Han vil straffe den etter lovene i sin evige rettferdighet. De er strengere og helligere enn denne tidens slappe og flaue regler for hederlighet.

«Ingen må bedra eller utnytte sin bror i det han har med ham å gjøre!» Å, hvor ofte blir ikke dette alvorlige budet overtrådt og tråkket under føtter, særlig i vår tid! Det jordiske sinnelaget stiger nå til fordervelsens høyeste topp.

Gud strekker stadig sitt straffende ris ut over denne slekten, det ene etter det andre, men sinnelaget stiger likevel stadig høyere. Alle er ute etter å vinne, jage, snappe og skrape noe til seg. Med den voksende luksusen og nytelsessyken vokser også behovene, til de ikke lar seg mette, og avind og misunnelse fanger hjertene og gjør dem harde mot hverandre.

Derfor skjer det: Kan en ikke selv ha noen fordel av noe, prøver en i det minste å ødelegge fordelen for nesten og å tjene nettopp på sin medbrors fattigdom, nød og forlegenhet. Herfra kommer den opprørende hardheten som presser lønnen for det sureste slitet enda lenger ned, og som pruter med den fattige, trengende medbroren om et par skilling.

Samtidig skammer en seg ikke over å bruke ti, hundre, ja, tusen ganger så mye på sin egen kropp, sitt eget vellevnet, sin egen bekvemmelighet. Dette er urett, synder som roper til himmelen og kaller Guds alvorlige dom ned over denne tidens urettferdige vesen.

Prøv derfor hvordan dere lever! Undersøk forholdene deres, gå gjennom inntekter og utgifter, rens ut ondskapens gamle surdeig, gå ut av den forfengelige levemåten som er arvet fra fedrene! Og vit at Guds vrede skal bryte løs over denne tidens urettferdighet som en ild og lyse som en fakkel.

«Men om broderkjærligheten», fortsetter apostelen, «er det ikke nødvendig å skrive til dere. Dere er jo selv lært av Gud til å elske hverandre. Dere viser da også denne kjærligheten mot alle brødrene i hele Makedonia. Likevel formaner vi dere, brødre, til å bli enda mer rike i dette.» Akk, om apostelen også kunne skrive slik til oss alle! Men innrøm det bare: Det kunne han ikke.

Vi skulle være lemmer på ett legeme, én Fars barn, forløst av én Herre. «Én Herre, én tro, én dåp, én Gud og alles Far, han som er over alle og gjennom alle og i alle» (Ef 4,5–6) – det burde stå skrevet over inngangen til hvert hus, hver gård og hver by.

Men hvor er det slik? Søker ikke de fleste sitt eget? Hører det ikke til god tone å søke sitt eget og ikke det som er til gagn for nesten? Regner en det ikke som tåpelig godmodighet når en sjel kjemper for i sannhet å elske nesten som seg selv og søke andres fordel like mye som sin egen? Hva forakter og misforstår denne tidens stolte slekt mer enn sann kjærlighet til brødrene, til Kristi brødre – sann broderkjærlighet og sann kjærlighet til alle?

En sitter sammen, en spiser og drikker og koser seg, en tjener øynenes lyst, kjødets lyst og buken. Imens går en løs på broren som ikke er til stede, og fryder seg over hans feil, skrøpeligheter og svakheter. En nyter denne tidens lyster. Ser en broren lide nød ved siden av seg, hever en seg over ham i fornem stolthet, som om en var av en annen og særskilt natur. En kaster noe til ham av sin overflod, av det en har skrapt sammen eller arvet, men uten kjærlighet, hardt, uten medlidenhet og ømhet.

Den fattige på sin side er bitter og misunnelig mot den velstående. I sin fattigdom, som skulle føre ham til Gud, lever han i trette og strid med dem som står ham nærmest. Fattigdommen skulle oppdra ham for himmelen og være en spore til å trakte etter det som er der oppe.

I stedet blir den en daglig kilde til strid for ham, en daglig anledning til ergrelse, ondskap, urettferdighet, banning, sverging og alle slags utbrudd av hans onde hjerte. Herren slår ham, men han akter ikke på det. Herren tukter ham, men han omvender seg likevel ikke. Herren refser ham, men han lar seg likevel ikke vinne til å erkjenne sin synd og ydmyke seg.

Dette er denne tidens ånd, den forfengelige levemåten som er arvet fra fedrene. Barna modnes i foreldrenes synd, og når de tar foreldrenes plass, øker de skylden enda mer, fram mot gjengjeldelsens dag, som er i ferd med å bryte fram. Den dagen skal føre all urettferdighet og all mangel på kjærlighet fram i lyset og dømme med en evig dom.

«Sett deres ære i å leve i stillhet, og ta vare på deres egne ting og arbeid med deres hender» – slik slutter apostelen sin formaning. Med det anbefaler han den stille arbeidsomheten som har blikket vendt mot Gud. Den gjør sine gjerninger i Herrens navn og blir nettopp derfor kronet med velsignelse ovenfra. Den er like langt fra engstelig bekymring for levebrødet som fra kjødets latskap. Den gjør riktignok sitt, men overlater velsignelsen og framgangen til Herren.

Det er en arbeidsomhet som ikke fortrenger hver tanke på Gud og evigheten, slik gjerrighetens ulykkelige, urolige ånd og lysten til å skrape sammen gjør. Med den venter en tålmodig og i gudsfrykt på Guds nåde, slik bonden venter på tidligregnet og senregnet. Det er en arbeidsomhet som heller ikke gir kjødet rom, men bruker godt den tiden vi har fått til å virke i så lenge det er dag, og som ikke sløser den bort med unyttig snakk, med eting og drikking, med fornøyelsesturer og gjestebud.

Men enhver som bare har kastet et overfladisk blikk på vår tids forfengelige vesen, vet hvor langt den er fra denne hellige arbeidsomheten som er vendt mot Herren – denne egennyttige og likevel så makelige tiden, denne pengesyke og kjærlighetsløse og samtidig så vellystige og overdådige tiden.

Alt dette vi har nevnt, hører med til levemåten som er arvet fra fedrene, og denne levemåten kaller Peter forfengelig. Ja, forfengelig er den. For hva har vel det arme mennesket vunnet og oppnådd, når det har tilbrakt livet sitt i denne tidens lyster og synder?

Hva har han høstet av livet sitt, han som har levd det i grovt eller fint hor, i forfengelig og råttent snakk, i sorger for det jordiske og timelige, i urettferdighet – enten den er tillatt eller ikke tillatt blant mennesker – i egenkjærlighet og kjærlighetsløshet?

Hvilket utbytte høster han av sitt arbeid og sitt strev, sin lyst og sin glede? Ingenting, ja, mindre enn ingenting: uro og elendighet i hjertet, tomhet og ødslighet i ånden, jammer og anklage i samvittigheten. For den levemåten han hadde arvet fra fedrene, var forfengelig, ja, helt forfengelig.

II.

Gå derfor ut, mitt folk! Gå ut av Babel, du som vil redde din sjel, ut av denne forfengelige levemåten etter fedrenes vis![3] Skynd deg og frels din sjel, og la deg ikke lenger holde fast av noen av kjødets, verdens og djevelens bånd og snarer.

[3] NB: «redde sitt liv».

Riv dem i stykker, om de er aldri så fine og aldri så sterke, og bryt igjennom til frihet, så du ennå kan bli frelst.

Å, dere som allerede har vendt verden ryggen, og dere som vakler mellom å tjene verden og å tjene Gud: Hør og tenk på at dere ikke er kjøpt og forløst med forgjengelig sølv eller gull, men med Jesu Kristi dyrebare blod.

Men vi er allerede forløst, vi er allerede kjøpt fri. Kraften til vår fullkomne befrielse fra syndens og verdens bånd er allerede vunnet. Vi kan og tør fritt dra ut av denne verdens forfengelige vesen. Vi tør ta mot til oss i Kristi kraft, vi tør reise oss i vår Guds makt. Forbannelsen er tatt bort fra oss, snaren er brutt, det onde tør ikke angripe oss. Vær derfor sterk og mandig, modig og frimodig, for du er forløst og kjøpt til Guds barns herlige frihet.

Og løsepengen vår er ikke forgjengelig sølv eller gull. Den er ikke denne verdens avgud, som en bøyer kne for, hyller og tjener. Den er ikke den skinnende glansen av gull og sølv, som blender menneskenes øyne og likevel bare er glitter og ikke kan mette og tilfredsstille sjelen.

Nei, løsepengen vår er noe kostbarere, noe som rekker inn i evigheten, og som himmel og jord ikke kan veie opp i verdi. Det er Jesu Kristi dyrebare blod, som av et feilfritt og lyteløst lam. For vår skyld har han utøst det, for vår skyld har han båret det inn i Det aller helligste som et hellig offer, for å vinne en evig forløsning og for å gjøre alle som blir helliget, fullkomne ved at de blir bestenket med det.

Og du vil likevel fortsatt tjene synden? Du vil fortsatt vandre i ditt hjertes forfengelighet etter fedrenes vis? Tenk på hva du gjør! Du vil akte ringe forsoningens blod, som jo har flytt for deg. Du vil røve fra Kristus sjelen din, som han jo har kjøpt til sin eiendom. Tenk på at ingen unnskyldning gjelder lenger, for det finnes forløsning for alle synder i Jesu blod. Og evig pine skal ramme dem som har trådt Guds Sønns blod under føtter og forkastet hans nåde. Amen.

Bededag: Guds kjærlighet og vrede skal lede oss til omvendelse

Ef 5,1–9

Bli derfor Guds etterfølgere som hans elskede barn, og vandre i kjærlighet, likesom også Kristus elsket oss og ga seg selv for oss som en gave og et offer, en vellukt for Gud. Men hor og all slags urenhet eller pengegriskhet må ikke engang nevnes blant dere – som det sømmer seg for hellige – og heller ikke skamløshet og dumt snakk eller lettsindig skjemt, som er usømmelig.

Tvert imot, la det heller bringes takkebønn! For dette vet og skjønner dere at ingen som driver hor eller lever i urenhet, heller ikke noen som er pengegrisk – han er jo en avgudsdyrker – har arv i Kristi og Guds rike. La ingen bedra dere med tomme ord!

For det er jo på grunn av disse ting at Guds vrede kommer over vantroens barn. Gjør derfor ikke felles sak med dem! Dere selv var jo en gang mørke, men nå er dere lys i Herren. Vandre som lysets barn! For lysets frukt består i all godhet og rettferdighet og sannhet.

Gjennom hele Den hellige skrift går Guds kjærlighet og Guds rettferdighet, Guds nåde og hans hellige alvor, Guds barmhjertighet og hans vredes dom hånd i hånd. Også teksten vår stiller begge disse sidene ved hans vesen og hans rike i det klareste lys for oss. Guds farskjærlighet i Kristus, vår Herre, lyser mot oss her.

Men apostelen viser oss også Guds vrede, som kommer over vantroens barn, som et tuktens ris for å lokke oss inn under vingene til ham som har frelst oss fra den kommende vrede. La oss derfor betrakte den store og viktige sannheten: at Guds kjærlighet og vrede skal lede oss til omvendelse.

Helt i begynnelsen gir apostelen dem han skriver til, et navn som skulle gjøre krav på hele hjertet deres og vekke all deres takknemlighet, et navn over alle navn. Han kaller dem «Guds barn». Guds barn – altså født av Gud, delaktige i hans natur, og i det innerste, saligste fellesskap med den store Gud.

Med ham som vår forstand er for svak til å tenke seg, og vårt hjerte for lite til å fatte. Med evighetens konge, med alle tings skaper. Med ham som bare behøvde å si et ord, så ville hele verden, som hans ord skapte av intet, synke sammen og bli til intet igjen. Med ham som engelfyrstene, kjerubene og serafene tilber, han

som de fire levende vesener foran tronen hans priser uavlatelig, og som de roper sitt tre ganger «Hellig» til.

Barn av denne store Gud skulle de være, de som apostelen skrev til. Og de var det – så visst som vi leser det skrevet her, og så visst at Paulus kunne regne det som en avgjort sak og si: «Bli derfor Guds etterfølgere som hans elskede barn.» Det vil si: Følg ham etter, for dere står i et salig barneforhold til ham, og se til at dere ikke mister denne barneretten.

Efeserne var Guds barn. Før hadde de tjent de blinde avgudene og tumlet seg i mange slags lyster. Før hadde de vært i mørket og tjent mørkets fyrste i øynenes lyst, kjødets lyst og et hovmodig liv. Før hadde de slett ikke kjent den levende Gud, men gått hver sin vei i overtredelse og synd, så Guds bilde slett ikke lenger var til å kjenne igjen hos dem.

Nå var de blitt Guds barn, vasket rene fra sine døde gjerninger ved Jesu blod og Ånd. Det var deres ros at nettopp de – syndere, et usselt avkom, barn som hadde forbannet ham – skulle være hans utvalgte og hellige. Og dette er jo den høyeste verdighet vi noen gang kan nå. For:

Svinne må all annen ære
når vår lodd så herlig er
at selv evighetens Herre
oss for sine barn anser.

Men det som gjaldt efeserne, kan også sies om oss. Riktignok er vi ikke alle Guds barn. Det finnes også verdens barn, djevelens barn. Det finnes også fortapte sønner som har våget seg ut i fremmede land, bort fra sin far, for å kunne følge lystene sine desto mer uforstyrret.

Det finnes mennesker som lever uten Gud i verden, nøyer seg med verdens svinemat og vil stille sulten med det. Det finnes mennesker som blander sammen tjenesten for Gud og tjenesten for verden. De gir liksom Faderen gode ord, for at han tross alt skal la dem vandre i sitt lunkne, trege og delte sinnelag og likevel gjøre dem salige. Ingen av disse er ekte barn; de er uekte.

Og slike finnes også blant oss. Skal jeg først bevise det? Nei, det vil jeg ikke. Jeg spør bare: Er det ingen blant oss som er fanget av en eller annen av de tingene teksten vår brennemerker som kjennetegn på vantroens barn?

Er det ingen blant oss som mørkets fyrste har bundet og lenket til denne verdens forfengelige vesen og verdslige lyster? Er det ingen blant oss som elsker verden? Ingen som prøver å forene Guds og verdens tjeneste, som nok ønsker å bli salig, men ikke kan skille seg fra et eller annet? Ingen som ennå nærer og pleier en eller annen yndlingssynd og ikke slipper ting som jo er en vederstyggelighet for den levende Gud?

Å, dere må da tro at ikke alle som er kalt til barnerett og allerede er innviet til den i dåpen, virkelig er barn. Den som ikke bestemmer seg for å følge Jesus etter, han er og blir et uekte barn, et vredens barn på vredens og Guds rettferdige doms dag.

Men selv om ikke alle er barn, vet jeg sikkert at vi likevel alle er kalt til barneretten. Til den er vi døpt, til den er vi undervist, til den lever vi i den kristne kirke. Derfor blir evangeliet forkynt for dere også i dag: for at dere skal bli barn,

for at hver og en skal vende om, la seg finne og få del i den barneretten Kristus har vunnet.

Å, dere syndere og fordervelsens treller, dere som ligger fanget i den ene eller andre av mørkets snarer: i banning og sverging, i urene tanker og begjær, i bedrageri og egennytte, i gjerrighet som dere kaller sparsommelighet, i fråtsing og drukkenskap som dere kaller tillatt livsnytelse, i uanstendige ord og narrestreker som dere kaller spøk og tidsfordriv, i kjedsommelighet som driver dere til en eller annen synd og stadig drar dere tilbake til de gamle selskapene deres.

Dere stakkars lenkede sjeler, dere som må nøye dere med det djevelen kaster til tjenerne sine som elendig tidsfordriv, alle dere som har et blindt og dødt hjerte og ikke kjenner noen anger og ruelse over syndene deres: Hør da, og legg merke til det store ordet Herren taler: «Skulle jeg ha behag i den ugudeliges død? Jeg har ikke behag i hans død, men i at han vender om og lever. Hvorfor vil dere dø i deres synder? sier Herren Herren.» (Esek 18,23; 33,11) Hvorfor vil dere dø en evig og åndelig død?

Omvend dere, så skal dere leve! For dere er kalt til Guds utvalgtes salige barnerett.

For meg er det en hjertegripende sannhet at det ikke finnes én sjel blant oss som en ikke frimodig kan rope til: Stakkars syndige sjel, hvorfor vil du dø? Å dø er jo ikke noe godt. Hvorfor skal du da gå den evige død i møte? Stå opp og fatt mot!

Du er jo kalt til barneretten. Du er ikke bestemt til vreden, men til å eie salighet. Og selv om du var full av overtredelse og urenhet, selv om synden din var blodrød, finnes det likevel et hjerte som tørster etter deg. Det finnes likevel en Gud som vil at du skal bli hjulpet, at du skal bli hans barn, hans arving, Kristi medarving.

Se bare på fingerpekene fra hans oppdragende hånd, se på hvordan han fører deg, og på det du erfarer hver dag. Da vil du se det bekreftet at han har kalt deg til barnerett og fremdeles kaller deg til den hver dag, så du må si:

Snart med fryd og snart med smerte
kommer du, min Gud, til meg
og bereder så mitt hjerte
at det må tilhøre deg.

Å, hvilken kjærlighet må det ikke være som går slik etter synderen og med så stor flid, iver og tålmodighet søker å dra ham ut av fordervelsens snarer og føre ham til den salige barneretten! Hvorfor skjer vel så store ting med oss alle? Han trenger jo verken meg eller deg. Blant alle hans skapninger er vi ikke annet enn et usselt støvkorn mot millioner ganger millioner vesener.

Vi er syndere, unnfanget og født i synd. Av naturen er vi helt ute av stand til å fatte og nære en eneste god tanke uten hans nåde. Og oss skal han gå etter og oppsøke slik for å føre oss til barneretten!

Hvorfor gjør han det? Det er makten i hans kjærlighet og hans evige barmhjertighet. Det er det Johannes sier: «Se, hvor stor kjærlighet Faderen har vist oss, at vi skal kalles Guds barn!» (1 Joh 3,1)

Guds barn! Å, om verden visste hva dette ordet rommer, så ville den vende ryggen til sin elendige føde. For det er jo barneretten hos Gud som gir frimodighet helt inn i døden, frimodighet under alt det som skjer og alt en lider i denne tiden. Et Guds barn ser ikke på riset, men på hånden som fører riset, og på hjertet som styrer hånden. Derfor tør og kan det si:

Sender han meg kors å drage,
truer nød, angst og død,
hvorfor da forsage?
Han som sender det, vil vende
alting vel
til mitt hell
og all jammer ende.

Og om hjelpen skulle trekke ut og hjertet bli engstelig, kan barnet likevel si:

Om enn hjelpen han utsetter,
derfor han den ei utsletter.

Ja, barneretten gir frimodighet, så en kan bryte ut i triumf sammen med Paulus: «For jeg er viss på at verken død eller liv, verken engler eller krefter, verken det som nå er, eller det som komme skal, eller noen makt, verken høyde eller dybde eller noen annen skapning skal kunne skille meg fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre.» (Rom 8,38 f.)

Ja, denne barneretten gir frimodighet selv i døden, frimodighet til og med i dommen. For Faderen kan jo ikke forlate sine barn. Hans hjerte står åpent for dem, og derfor vet vi at når han blir åpenbart, skal også Guds barns herlighet stige fram i full klarhet.

Likevel kunne vi ikke ha fått denne salige barneretten hvis ikke én hadde trådt imellom for å knytte sammen igjen det sønderrevne båndet mellom Gud og menneskene og stifte en forsoning ved seg selv. «Vandre i kjærlighet», sier apostelen, «likesom også Kristus elsket oss og ga seg selv for oss som en gave og et offer, en vellukt for Gud.»

Dette er jo midtpunktet i hele evangeliet. Om dette skal det aldri være taust, verken dag eller natt, i den menigheten som Gud har vunnet seg med sitt blod. Dette stiller den store Guds kjærlighet så synlig og inntrengende fram for menigheten at en med makt må holde øyne og ører igjen for at ikke kjærligheten skal røre hjertet. Å, om det var gitt meg å skildre for dere denne Guds kjærlighet som er åpenbart i Kristus, om så bare noenlunde og i det fjerneste!

Se, kjære tilhører, den store Gud har hele tiden vist seg som kjærlighet mot deg. Til nå har han gitt deg mat og drikke og klær og liv og ånde – må du ikke innrømme det? Han har gjort deg mye godt fra ungdommen av, uten at du var det verdt. Hans barmhjertighet har hittil vært ny over deg hver morgen, er det ikke slik?

Og alt dette så ufortjent! Ja, han kunne ha straffet deg, men han gjorde deg godt, også når du ikke takket ham, også når du foraktet ham. Og selv om du gikk videre i ditt verdslige sinnelag og ikke brydde deg om ham, din høyeste velgjører, som hver god gave du har fått, er kommet fra, har han likevel ikke sluttet å gjøre deg godt.

Til nå har han gjort mot deg det Frelseren har befalt oss å gjøre mot fiendene våre. Han har ikke latt seg uten vitnesbyrd hos deg. Han har latt sin sol skinne over deg og fylt munnen din med mat og hjertet ditt med glede. Er ikke dette kjærlighet? Men se, så stort alt dette enn er, er det likevel lite mot den kjærligheten som er åpenbart i Kristus. Kristus har elsket oss, oss syndere, meg og deg. I synden vår, mens vi var vendt bort fra Gud og levde i fiendskap mot ham, har han likevel elsket oss.

I evighetens dype avgrunn, før noe av alt det som nå er, var til, og før noen skapning var blitt til, elsket han oss – han som er fra evighet til evighet, han som ikke trenger oss, han som fra evighet så alle våre synder og feil og overskuet hele vår elendighet. Han elsket oss så høyt at han bestemte seg for å bære våre misgjerninger og ta dem på seg selv. Det gjorde han for å kjøpe oss fri, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige og dyrebare blod, som blodet av et feilfritt lam.

Å, for en trofast Frelser! Hans kjærlighet har ikke først oppstått nå. Den har vært i hans hjerte fra evighet. Fra evighet av har han forbarmet seg over sine mennesker. Fra evighet av har kjærligheten drevet ham til, som den forsonende mellommannen, å åpne igjen for dem den adgangen til Guds farshjerte som var stengt. I ham er en evig kjærlighet, en evig forbarmelse blitt åpenbart, en forbarmelse som rekker fra den ene evighet til den andre, og som øser ut over oss et overflødighetshorn av paradisets frukter.

Å, hør min stemme! Det er ikke noe eventyr jeg forkynner. Det er ikke usle menneskelige tanker og fabler. Det er evige sannheter fra Gud jeg forkynner. Se på Guds Lam, kjære sjel! Se hvordan han gir seg selv for deg som et offer, en søt vellukt for Gud.

Se, kjærligheten til deg har dratt ham ned fra himmelens trone. Den har ikledd ham en tjeners skikkelse. Den har lagt på ham dette livets møye og lidelser. Den har drevet ham inn i nød og død. Av kjærlighet til deg bød han sin rygg fram til dem som pisket ham, og sine kinner til dem som slo ham. Av kjærlighet skjulte han ikke sitt ansikt for hån og spytt. Av kjærlighet til deg gjorde han sitt ansikt hardt som stein.

Å, kjærligheten har vært sterk i Kristus! Den har brutt gjennom alle hindringer. Den har fått ham til å glemme seg selv. Den har drevet ham inn i soldatenes hender og inn blant ugjerningsmennene. Den har befalt ham å vansmekte på korset. Den har gjort ham til et offerlam. Den har ført ham, den sterke Gud, inn i død og grav. Den har trengt seg med ham gjennom himmel og helvete, bare for at det skulle finnes en evig forløsning for deg og meg.

En evig forløsning er funnet! Nå kan en si til enhver sjel og rope til selv den verste synder: Det lever én som har elsket deg. Det er én som har utøst sitt blod for deg. Han har gitt sitt liv for deg. Det slår et trofast hjerte for deg, et hjerte som ikke syntes noen bloddråpe var for dyr til å utøse for din skyld. La dere forlike med Gud, få del i Jesu Kristi fortjeneste! Dette ordet kan en nå rope til og med til Guds fiender, ja, til dem verden har støtt ut.

Ham ingen er for slett,
enhver har like rett.

Om verden vil forstøte
en synder for hans brøde,
dog Lammet ham mottar
og kjærlig til seg drar.

Er ikke dette en kjærlighet som skulle lede oss til omvendelse, knuse vårt steinharde hjerte, smelte vårt jernharde sinn og gjøre oss så lei av denne verdens vesen at vi sier med Paulus: «Ja, jeg akter i sannhet alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus Jesus, min Herre, er så mye mer verd. … jeg akter det for skrap» (Fil 3,8)?

Men når all denne kjærligheten fra Faderen og all denne hyrdetroskapen fra Sønnen ikke blir aktet, når mennesket hører dette og fortsetter i sitt forvendte sinnelag, hvordan skal det da bli hjulpet? Eller når det nok hører, tror og tar imot det, men samtidig vil bli i synden, hvordan skal det da bli hjulpet? Hva har det da annet i vente enn «en forferdelig gru for dom, og en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige» (Hebr 10,27)?

Hør det store ordet apostelen sier i teksten vår: «Guds vrede kommer over vantroens barn.» Å, for et mektig og tonntungt ord dette er! Folk frykter jo vreden til denne verdens fyrster og mektige. Hvor mye mer skulle vi ikke frykte hans vrede, han som er konge over alle konger og herre over alle herrer!

Hvor mye mer da den Allmektiges vrede, han som sitter på tronen, den vreden som brenner helt ned i det nederste helvete, den vreden som intet menneske kan unnfly, om han så fór opp til himmelen og redet sitt leie i dødsriket, og om han så kunne nå det ytterste hav med morgenrødens vinger!

«Far ikke vill, kjære brødre! Gud lar seg ikke spotte!» (Gal 6,7) Han har gjort alt for å frelse syndere. Han har gitt sin Sønn, og Sønnen har ofret seg selv som en gave, som Guds Lam. Kjærligheten har gjort alt for å gjøre syndere salige og til Guds barn.

Men det er bare over synderen han har forbarmet seg. Synden er og blir en avsky i hans hellige øyne, for lyset har ikke noe fellesskap med mørket. Den som gjenstridig og hardnakket blir i synden, den som ikke oppriktig bryter med synden og kjemper mot den i Jesu kraft og fellesskap, han er og blir også en vemmelse og avsky i den allerhelligste Guds øyne.

Ja, den som bare nærer og pleier fellesskap med en eneste synd som Kristus er kommet til verden for å frelse ham fra, og som fortsetter å vanhellige om så bare ett eneste av sine lemmer og gjøre det til et syndens lem, han er og blir et vredens barn, og vreden blir over ham for evig.

«For dette vet og skjønner dere at ingen som driver hor eller lever i urenhet, heller ikke noen som er pengegrisk – han er jo en avgudsdyrker – har arv i Kristi og Guds rike.» Å, Guds dommer er noe annet enn menneskenes dommer! Han straffer uretten og veier den på en hellig vektskål.

For det som Guds kjærlighet ikke kan ta bort ved sitt helliggjørende herredømme i hjertet, og det som ikke gjerne og villig blir gitt i døden for Jesu Kristi offers skyld, det skal falle i vredens ild, som aldri slukner. Rettferdige og sanne er hans dommer. Hvem skulle ikke frykte ham?

Riktignok vet jeg at det mennesket som ikke lar seg overvinne av Guds kjærlighet, har ulike utflukter og unnskyldninger. Den ene gangen er han blitt forført. Den andre gangen mente han det ikke så ille; innerst inne har hjertet hans likevel vært godt hele tiden. Den tredje gangen mener han at en ikke må ta det så nøye, en må leve og la leve. Alle disse unnskyldningene skal hjelpe ham å slippe strevet med å ydmyke seg under Guds mektige hånd og skille seg fra synden, som han jo klamrer seg så fast til.

Da kan det til og med komme så langt at han av kjærlighet til synden lager seg sin egen religion. Han setter opp egne grunnsetninger og trekker egne slutninger, og han prøver å kle dem i sannhetens drakt, så de får et skinn av sannhet for ham selv og for andre. «Gud er god», sier han da.

«Han vil vel ikke ta det så strengt, han vil vel ta et visst hensyn til den menneskelige naturs svakheter. Når alt kommer til alt, er menneskene likevel sin gode fars gode barn. Og om de nyter livet, handler de bare etter naturens vise ordning, som har lagt så mange midler til nytelse fram for menneskene. Men det Bibelen sier om Guds vrede, om et helvete, om forsoningens blod, det hører med til den gamle verdens grove, sanselige forestillinger. Det strider mot fornuften.» Det kan han ikke tro.

Å, det har gått langt når en ikke bare er en synder, men også unnskylder syndene sine slik med forfengelige, tomme og løgnaktige ord og grunnsetninger! Ja, når det i en tid er blitt skikk å sette opp slike grunnsetninger for ikke å få de verdslige gledene og det verdslige tidsfordrivet forbitret – å smi sammen sin egen religion for å kunne tjene kjødets lyster desto mer uforstyrret – da er fordervelsens strøm gått over sine bredder, og Guds dommer er ikke lenger langt borte.

Ve dem som gjør svart til hvitt og mørke til lys for sitt forvendte hjertes skyld! Men Herren vil dra løgnernes løgn fram i lyset og åpenbare deres skam. Slik var det også på vannflommens tid. Da var det ikke nok for dem å overgi seg til kjødets lyster og forderve hele sin vei.

De forskanset også vantroen sin med falske grunnsetninger som et brystvern. I stedet for å åpne ørene for sannhetens røst og la seg refse av den levende Guds Ånd, væpnet de seg med løgn. Derfor måtte Herren klage over menneskene, og han fant dem modne for at hans straffedom skulle bryte løs over dem.

Slik skal også en vredens dag bryte løs over oss. På den dagen skal de ugudelige være som halm, og Herrens nidkjærhet som en brennende ovn. La oss skynde oss å frelse våre sjeler, la oss være som den tjeneren som venter på herren sin!

Engang kommer Herrens dag,
vredens dag som tordenslag.
Nå, nå er nådens stund –
men da flammer vreden kun.

Derfor nå vi går i bønn
til hans nåderike Sønn.
Ved vår tro på Sønnens blod
får vårt bange hjerte mot.

Jesus, du min trøst meg var,
du fra dommen frelst meg har;
når din vredes dag oppgår,
gi at jeg da din nåde får!

Amen.

Fjerde søndag etter påske: Hvordan vi skal komme fra mørket til lyset

Jak 1,13–20

> Ingen som blir fristet, må si: Det er Gud som frister meg! For Gud blir ikke fristet av det onde, og selv frister han ingen. Men enhver som blir fristet, dras og lokkes av sin egen lyst. Når så lysten har unnfanget, føder den synd. Men når synden er fullmoden, føder den død.
> Far ikke vill, mine kjære brødre! All god gave og all fullkommen gave kommer ovenfra, fra lysenes Far. Hos ham er ingen forandring eller skiftende skygge. Etter sin vilje har han født oss ved sannhets ord, for at vi skal være en førstegrøde av hans skapninger. Vit dette, mine kjære brødre: Hvert menneske skal være snar til å høre, sen til å tale, sen til vrede! For manns vrede virker ikke det som er rett for Gud.

«All god gave og all fullkommen gave kommer ovenfra, fra lysenes Far. Hos ham er ingen forandring eller skiftende skygge.» Slik skriver apostelen Jakob i vår epistel i dag. Med disse ordene vil han overvinne vårt mørke, vantro hjerte, så vi skal tro at han som bare gode og fullkomne gaver kommer fra, også gir oss slike gaver. Han vil at vi skal la oss lede ut av de mørke, urene hjertetankene om Gud som vi har av naturen, og inn i Jesu Kristi nåde og i sanne, barnlige tanker.

Lysenes Far er vår Gud! Se på de mange tusen lys han har satt opp på himmelen! «Løft øynene mot det høye og se: Hvem fører stjernenes hær ut og kaller dem ved navn?» (Jes 40,26). Er det ikke den Gud som har skapt verden av intet, lysenes Far? Det er han som har gitt de mange veldige himmellegemene lys som kledning, de som vandrer over oss i vide baner. Lyset! Blant alle synlige ting finnes det jo ingenting som av natur er vakrere, høyere og mer himmelsk enn lyset.

Men Gud er lysets og lysenes Far – og ikke bare far til de naturlige, synlige lysene, men også til de usynlige, til lysene i åndeverdenen. Tusen ganger tusen ånder står omkring hans trone; de tjener ham uten synd og uten mørke og ser hans åsyn. Kjerubene og serafene er fordypet i evig tilbedelse og betraktning av hans majestet. Alle disse har sitt vesen fra ham. De lever, rører seg og er i ham, ved ham og til ham. Han er deres Far.

For en Gud han må være! For en herlighet, for en lysherlighet det må være i ham, når alt som er lys, herlig og uforgjengelig, har sitt vesen ved ham og er

født ut av hans vesen – når kjerubenes og serafenes glans og hellighet er bare mørke mot ham, bare en svak utstrømning av hans klare herlighet! Hos en slik Gud kan det ikke være noe mørke eller skiftende skygge. Hos ham kan det ikke være snart slik, snart annerledes.

Han er et evig, uforanderlig lys, i dag som i morgen, for mange tusen år siden som i all evighet. Det er ikke noe mørke hos ham. Der det er mørke og synd, kommer det fra en annen kilde enn ham. For han er bare lys, og det er ikke noe mørke i ham. Og fordi han er lys, skal også alle hans barn og skapninger erkjenne ham som lysenes Far. Slik morgensolen speiler seg i hver duggdråpe, skal også Guds lysherlighet speile seg i hver skapning. Hver skapning skal være et gjenskinn av hans lyse herlighet.

Men slik er det ikke hos oss, kjære tilhørere! Av naturen har vi mørke, urene grunntanker og følelser overfor Gud.

Dette vil jeg nå utdype, og med Guds hjelp vil jeg vise **hvordan vi skal føres ut av våre mørke – jeg kunne nesten si sataniske – tanker om Gud og inn i nådens lys.** For det første vil jeg bevise at vi av naturen har mørke, sataniske tanker om Gud, for det andre at vi ikke må bli i dem, og for det tredje vil jeg vise hvordan vi kan komme ut av disse mørke hjertetankene og inn i sannhetens lys.

Herre, du er lys, og det er ikke det minste mørke i deg. Gjør også oss til lys, gi oss din klarhet.

Jesus, lys du for mitt øye
fra det høye,
rør mitt øye, Frelsermann!
Verst av alle er dog plagen
når om dagen
lyset en ei skue kan.

I.

Av naturen har vi mørke, urene, sataniske tanker om Gud. Det skulle en ikke trenge å bevise i en kristen forsamling. Der burde alle være overbevist om det og vite hvordan det ser ut i hjertet. Men slik er det ikke; det må sannelig bevises. Når en har hørt og lest om Guds kjærlighet og barmhjertighet og har det i hodet, innbiller en seg at det også er i hjertet. Men hode og hjerte er to svært forskjellige ting, og de ligger langt fra hverandre. Hodet kan ha varme, barnlige tanker om Gud, og hjertet mørke, fiendtlige tanker.

Hvordan skal jeg bevise det? Hvis ikke Guds Ånd gjør det – hvis ikke han åpner øynene og kaster en lysstråle inn, så en erkjenner: «Jeg må våkne opp, jeg har gått i drømme, hittil har jeg ikke kjent Gud» – hvis ikke Guds Ånd gjør det, kan ikke jeg gjøre det. Men noen fingerpek kan jeg gi.

Si meg, du som roser deg så av ditt tillitsfulle, barnlige hjerte overfor Gud: Hvorfor kjemper og strir du så imot når han legger lidelser på deg? Hvorfor vil du ikke tålmodig bære korset ditt etter Frelseren? Hvorfor vil du ikke ta imot en liten tukt fra din himmelske Far? Du sier: «Lidelser er lidelser, og derfor vil jeg ikke ha dem.» Men si meg: Er det ikke et hemmelig hovmod i deg som får deg til å tro at du ikke har fortjent det? Finnes det ikke en hemmelig vantro og uvilje mot Gud hos deg?

Eller du: Hvorfor omvender du deg ikke? Hvor ofte har ikke dette kallet alt lydt til deg: «Våkn opp, menneske, av syndesøvnen! Timen er inne da vi må våkne. Våkn opp, og Kristus skal lyse for deg! Lys har ikke noe samfunn med mørke; Kristus og Belial, himmel og helvete passer og stemmer ikke sammen!» Hvor ofte er ikke denne sannheten alt lagt deg på hjertet! Hvorfor følger du den ikke? Hvorfor lar du ikke yndlingssyndene og yndlingsvanene dine fare?

Med inderlig kjærlighet kaller den gode hyrde på deg. Hvorfor følger du ham ikke? De fleste har ingen annen grunn enn at de tror Gud ikke kan erstatte det de gir opp i verden. De tror han ikke kan gi dem noen glede. De vil ikke nekte seg noe av nytelsen i verdens lyst, fordi de ikke tror at Gud alene er kilden til all sann glede. Ransak dere selv: Er det ikke slik i hjertet deres?

Eller hvorfor er det så tungt for deg å bøye deg under åket og følge Kristus, når han jo selv sier: «Mitt åk er gagnlig, og min byrde er lett»? Men du synes dette åket er for tungt, og derfor strir den harde nakken din imot.

Derfor vil du stadig kaste det av deg, slik det står i den andre salmen, der fiendene sier: «La oss sprenge deres bånd og kaste deres rep av oss!» Eller som det heter et annet sted: «Vi vil ikke at denne mannen skal være konge over oss!» Si meg: Finnes det ikke et slikt hemmelig fiendesinn i hjertet ditt?

Men epistelen vår gir oss et slående bevis på at vi har mørke, urene, sataniske hjertetanker om Gud. Apostelen sier nemlig: «Ingen som blir fristet, må si: Det er Gud som frister meg!» Altså må det finnes mennesker som sier at Gud har fristet dem, mennesker som gjør Gud til synder. Ingen må undre seg over at jeg sier «gjør Gud til synder». For dette er noe helt alminnelig. Enhver gjenstridig synder gjør det utallige ganger. Men det er dette som setter kronen på vår fordervelse. Så langt går det opprørske mennesket som ikke omvender seg.

Allerede David klager over det når han sier: «Mot den rene viser du deg ren, mot den forvendte viser du deg vrang» (Sal 18,27). Også på apostelens tid må det ha vært slike mennesker, og derfor sier Jakob: «Ingen som blir fristet, må si: Det er Gud som frister meg!» Å, for mørke ånder det må være som gjør den store Gud til en som frister til synd, og som drar Guds hellige majestet ned i skitten av sine synder! Og dette er heller ikke noe sjeldent i dag. Jeg vil bevise det.

Jeg vil ikke tale om dem som gjør seg skyldige i denne synden gjennom sin lærdom. De sier at våre første foreldres fall var Guds vilje, at Gud med forsett lot synden bryte inn og ordnet det slik for å hjelpe rettferdigheten og dyden fram. (Da skulle altså Gud liksom ha gjort felles sak med djevelen til menneskehetens fordervelse.) Slik tale er slett ikke så sjelden i vår tid som en skulle tro. Jeg har alt lest den på trykk i mange bøker, bare dekket med mer sminke så den ikke har sett så grov ut.

Jeg har også hørt den fra mennesker som ellers nok var gudfryktige, men som med fornuftstankene sine har steget opp til en høyde som neppe noe kan bringe dem ned fra, unntatt den trofaste Guds tuktende hånd.

Likeså hører en ofte at Gud har latt et menneske falle i en eller annen synd for at det skulle bli oppmerksom på sin frelse og bli ydmyket. Forstår en dette helt slik ordene lyder, er det fullt sant. Gud tillater ofte at hovmodige ånder faller i

en eller annen ytre synd, for at de skal bli ydmyket og erkjenne hvem de er. Men årsaken til et slikt fall ligger ikke i Gud, men i hovmodet.

Gud er ingen venn av synden; han vil den ikke. Hos ham heter det ikke: «La oss gjøre det onde for at det gode kan komme av det.» Nei, nei! Men det er sant at det er Gud som kan bringe godt ut av ondt.

Og likevel – prøv dere selv! – velter en mang en gang i hvert fall noe av skylden over på Gud. En tenker i hemmelighet: «Gud har jo hatt sin hånd med i saken og fått mennesket til å falle.» Ikke sant? Å, også i velment tale er det ofte langt mer gudsbespottelse enn en tror.

Men hovedbeviset for min påstand er dette: Enhver uomvendt, forsettlig synder gjør Gud til opphavsmann til sin synd. For alle har en unnskyldning for synden sin. Selv om han har sunket så dypt at han slett ikke lenger unnskylder seg for mennesker, men nærmest mener han har rett til å synde, unnskylder han seg likevel for seg selv i samvittigheten.

Og når han rettferdiggjør seg selv og velter skylden fra seg, skyver han den til slutt over på Gud. Han vil anklage lysenes Far for å forlede ham til å synde, så han ikke kan handle og vandre helt slik samvittigheten krever av ham.

Se, dette begynte allerede i paradiset. Da Adam var falt, kalte Gud ham til regnskap og sa til ham: «Har du ett av treet jeg forbød deg å ete av?» Da sa Adam: «Kvinnen som du ga meg, hun ga meg av treet, og jeg åt.» Hvorfor sa Adam da: «Kvinnen som du ga meg»? Det er åpenbart at han ville velte noe av skylden tilbake på Gud. Det var jo det samme som å si: «Hadde du ikke gitt meg henne, var jeg ikke falt.»

Og slik er det ennå. Den ene sier: «Min stand, mitt kall, mitt embete, forbindelsene mine med andre mennesker og omgivelsene mine tillater meg ikke å omvende meg.» En annen sier: «Jeg er hissig, slik er sinnet mitt og vesenet mitt; derfor kan jeg ikke finne meg til rette i Kristi saktmodighet.» Den vellystige sier: «Slik er nå engang min natur.»

Vet du hva du gjør med disse unnskyldningene? Du gjør Gud til synder, til en forfører. For si meg: Hvem har satt deg i denne stand og gitt deg dette sinnet? Det gjorde Gud. Hvorfor? For at du skal synde? Nei! Men for at det skal være en øvelse for deg og en skole for evigheten. Å, enhver burde gyse når en slik unnskyldning stiger opp i hjertet! Dette er jo nettopp Satans måte: Gud skal være synderen, og mennesket vil være rent – bare for ikke å måtte erkjenne seg skyldig.

Andre beroliger seg med andre grunner. De sier kanskje: «Gud er barmhjertig og vil ikke ta det så nøye. Han kommer i hu at vi er støv. Vi er jo alle sammen syndere og blir aldri fullkomne.» Hvordan vet de at Gud ikke tar det så nøye?

Er ikke dette en mening som springer ut av at de elsker synden, en elendig slutning fra et fordervet hjerte? Vitner ikke hele Guds ord mot slik tale? Der heter det: «La ingen bedra dere med tomme ord! For det er jo på grunn av disse ting at Guds vrede kommer over vantroens barn.»

Og hva gjør vi Gud til ved en slik tale? Til synder. Hva ville vi tenke om foreldre som så gjennom fingrene med barna sine og ikke tok det så nøye når de falt i synd? Vi ville si: «Det er jo deres egen skyld; de hjelper jo barna sine i syndene.»

Eller tenk på en øvrighet som ga de strengeste lover, men ikke håndhevet dem og lot mord og tyveri gå ustraffet. Ville vi si: «Det er en riktig god øvrighet! Det er en barmhjertig øvrighet!»?

Nei, kjære tilhørere! Vi ville si: «Det er en ugudelig øvrighet! Hele verden vil jo gå til grunne.» Se, slik velter de skylden tilbake på Gud, alle de som sier at han ikke tar det så nøye med synden.

Mange erkjenner hvor streng Guds lov er, men blir likevel i syndene sine. Og fordi de likevel ikke kan komme løs fra dem, stiger det opp en hemmelig knurring mot Gud i hjertets innerste grunn: «Hvorfor har han da gitt slike lover som ingen kan holde? Med den loven han har gitt, har han jo forbitret all min glede i verden. Han har jo sett hvordan mennesket finner glede i verdslige ting og fornøyelser. Hvorfor har han da stengt ham ute fra dem?

Er han ikke selv skyld i at ingen holder loven, når den er så streng? Er han ikke skyld i synden? For der det ikke er noen lov, er det heller ingen synd. Men der det er en streng lov, er det også stor synd.»

Se, kjære tilhørere! Slik taler naturen når den er forbitret over Guds bud. Prøv dere bare selv: Har ikke slike tanker steget opp også hos dere? Jeg vil ikke si at dere har sagt det høyt. Jeg vil bare si at det har rørt seg i hjertets innerste grunn. Er det ikke slik? En erkjenner hvor skarp loven er, men en vil nå engang bli i synden; en har den kjær. Hva gjør en da?

I stedet for å ydmyke seg over at en elsker synden, i stedet for å søke det nye livet som Kristus gir, med alvor og iver, forherder en hjertet sitt mot Gud. En søker skylden i loven og i Gud, ikke i seg selv. En annen kan derimot si: «Vi er alle sammen syndere.» Slik søker han å berolige sin sårede samvittighet med at alle synder.

Men hva mener han egentlig med det, når en går til bunns? Han velter skylden tilbake på Gud, som har skapt ham slik eller i hvert fall ikke hindret det første syndefallet, og som har satt ham i denne verden, der hans lodd må være å være en synder. Se, slik gir en Gud skylden med sine unnskyldninger. For en fryktelig synd og gudsbespottelse en begår med det! Tror dere at en slik også på den ytterste dag skal kunne skyve skylden sin over på Gud? Visselig ikke.

Og hva skal jeg si om dem som gjør Kristus til en syndens tjener? De gir seg ut for å tro på Kristus, men de blir likevel i syndene sine. De synder i tillit til nåden: «Kristi fortjeneste dekker jo over alt.»

Hvorfor skulle de da vokte seg så engstelig for synden? Ja, hvis Kristus var kommet for å gi oss frihet til å synde, da kunne en med rette si at Gud var opphavsmann til synden, og da hadde disse menneskene rett. Men hva slags Gud hadde vi da? Da var han ikke lysenes Far, ikke den hellige Gud som han er.

Men slik er det ikke. Kristus er kommet for å løse oss fra syndens herredømme, ikke for å stadfeste det. Det er og blir en evig, guddommelig, urokkelig sannhet, i dag som for atten hundre år siden: «Guds faste grunnvoll står, og har dette seglet: Hver den som nevner Herrens navn, skal avstå fra urett!» (2 Tim 2,19).

Å, dere arme, bedratte sjeler som mener at dere tror på Kristus, og likevel har synden kjær, om enn bare i den innerste ånd! Dere som hviler dere på Kristi fortjeneste som på en pute for kjøttet deres – vit at troen deres er forgjeves!

Bli edrue! Tenk på at dere gjør Kristus til en syndens tjener, til en synder, som om han var kommet for at menneskene skulle kunne synde uforstyrret, uten at samvittigheten bebreidet dem. Og han som døde for våre synders skyld, er tvert imot syndens største fiende.

Kjære tilhørere! Hvert menneske som ikke har et sønderknust hjerte, som ikke ydmyker seg og ikke søker synden hos seg selv, som ikke med iver trakter etter å bli salig, gjør Gud til syndens opphavsmann. I hjertet vårt er det svært mange mørke, sataniske tanker mot Gud. De færreste mennesker vet om dem, fordi de ikke blir åpenbare for dem. Den ene gangen holder en den store Gud for en hard mann, den andre gangen for urettferdig, den tredje gangen for godmodig og svak, den fjerde gangen for en synder.

Og mennesket handler, tenker og taler ut fra disse grunntankene, som av naturen ligger i det vantro hjertet. Han er en gudsbespotter og en fiende av Gud uten selv å vite det – ja, mens han i forstanden har de aller beste begreper om Gud. Å, la ingen tro at han er så langt fra denne tenkemåten! Disse røttene finnes i alles hjerter, og hvis ikke nåden avverger det, blir vi alle fanget i dette opprøret mot Gud.

Å, det er en forferdelig dyp, satanisk tilbøyelighet i alle menneskers hjerter til vantro, til å sette seg til doms over Guds veier, til gjenstridighet mot hans lov, til påståelighet og knurring mot Gud. Den er der så lenge ikke Guds nåde har gjennomtrengt og betvunget alt, og så lenge ikke hele det gamle fiendskapet i kjøttet er drevet ut ved Kristi kjærlighet.

Så langt må det komme hos oss. For – og det vil jeg bevise –

II.

vi tør ikke bli i disse sataniske, mørke tankene om Gud. Å, kjære tilhørere, disse harde, mørke tankene er ingen småting! Det er ingen småting, denne vantro hjertegrunnen, denne forferdelige vanen med å skyve skylden for synden over på Gud. Når Frelseren roper til en at det er på høy tid å omvende seg, og en sier: «Det er ennå lang tid; jeg vil spare det til sykesengen eller dødsleiet», da er det ingen småting. For da gjør en Frelseren til en løgner.

Gud er lysenes Far, og alle gode gaver strømmer ut fra ham. Når vi da gjør ham til opphavsmann til vår synd, er det ingen småting. – Vi er unnfanget og født i synd og helt og fullt forgiftet av synden. Vi er – om jeg får bruke dette uttrykket – syndeormer. Og likevel drar vi Gud, som er et rent lys, ned i vår natur. Det er ingen småting.

Gud er kjærlighet. Av kjærlighet har han sendt sin Sønn til verden. Frelseren har vunnet en evig forløsning for meg og for dere alle. Likevel blir vi i mørket. Vi tror ikke at han kan stille våre ønsker og mette oss, og vi fester ingen lit til ham. Denne vantroen er ingen småting. – Gud er hellig, og så mye han elsker syndere, så mye hater han synden. «Han er ikke en Gud som har behag i urett. Den som er ond, får ikke bo hos ham» (Sal 5,5)!

Kristus er Guds Lam som bærer verdens synder, og som har betalt så dyrt for vår synd – og vi våger å si: «Han tar det ikke nøye med synden.» Det er ingen småting. – Solen har gått opp, dagen har brutt fram, og vi blir i syndens hule og

lar ikke Jesus bryte igjennom slåene og låsene som stenger hjertene våre. Dette er den største utakknemlighet, en skjendig synd mot Frelseren – ingen småting.

Hvordan vil alt dette ende? Med hvilket hellig alvor må ikke lysenes Far se ned på dette forvendte vesenet! Tør vi da ennå bli i slike mørke, sataniske tanker om Gud? Far ikke vill, kjære brødre! Så lenge en slik hjertegrunn har rom, er mennesket ennå under Guds vrede. For i sin innerste grunn har han jo gjort opprør og oppstand mot Guds majestetsrett. Han hører ennå til den Allmektiges fiender, som verken erkjenner hans bud eller hans kjærlighet.

La da ingen bedra seg selv og tenke: «Jeg mener det jo ikke så ille, hjertet mitt er jo ikke så ondt, jeg tenker jo nok annerledes om min Gud.» Far ikke vill! Det kommer ikke an på hva du har lært utenat om Gud, eller hva du forestiller deg om ham i begrepene dine.

Det kommer an på hjertegrunnen, og det er den Gud ser på. Er nye, i sannhet guddommelige tanker om ham plantet inn i hjertet ditt ved gjenfødelsen, da vet du nok hva som er skjedd med deg. For slikt skjer ikke i søvne. Men er den gamle naturen, slangesæden, ennå i deg, da er du ennå under Guds vrede.

Når en blir i slike mørke, sataniske tanker om Gud, hvordan kan da Guds fred spire og få rom i et slikt hjerte? Hvordan kan Fredsfyrsten, lysenes Far, senke sin fred ned der det ennå er så mye mistro, kulde og mørke? I Romerbrevet, kapittel 5, står det helt tydelig: «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud.» Guds fred kan altså bare få rom i et hjerte som har latt den sanne, levende troen bli plantet i seg og latt alle de vantro og mørke syndetankene bli drevet ut.

Men der det ikke er slik, er det en hemmelig misnøye. Der er det vrede, misunnelse og hat, også mot medmennesker; der er det fortsatt uro. En har ingen Gud, ikke noe sted der en kan hvile ut; en er skilt fra salighetens kilde. Se, derfor brenner det en slik ild av onde lyster, av fiendskap, av motstridende begjær, av tanker som anklager eller også forsvarer hverandre (Rom 2,15).

Derfor er det så mye uro i deg og ingen fred – ak, ikke den freden som overgår all forstand. Og det er fordi de gamle røttene i det vantro, mørke hjertet ennå står fast, fordi du i hjertets grunn har så forferdelige tanker mot din Gud. For bare i troen er det kjærlighet, og bare i kjærligheten er det salighet og fred. Derfor kan du heller ikke bli fri fra synden, hvor mye du enn strever etter det. Du vil ikke la synden være herre, men du er bundet til den.

Hvor kommer det av? Det kommer av at du ikke går tilbake til roten, at du ikke vil la roten bli rykket opp, at du ikke vil la noen ny grunn bli plantet i deg, at du ikke har noen rett tro i deg. For troen alene, troen er den seier som overvinner verden.

Men hvordan vil det til slutt ende når et menneske slett ikke vil la seg drive ut av sin skanse, ut av de sataniske grunntankene han har om sin Gud? Frelseren prøver alt mulig for å overvinne mørket. Snart kommer han med sin sannhet, snart med sin kjærlighet. I sitt ord stiller han seg utallige ganger fram som den hellige kjærlighet. Han trer fram for hjertet, han banker på, han gjør det han kan.

Han sender lidelser, han prøver å bøye den harde nakken, han fører mennesket i nød for å drive ham til hans Skaper. Han setter alt inn for at mennesket

likevel skal komme helt til besinnelse i denne korte nådetiden. Og ofte lykkes det ham også hos en sjel. Men når det ikke lykkes ham, når mennesket nettopp lukker hjertet sitt og blir stående på sin mørke grunn – hva da?

Ak, da går de uten håp inn i evigheten, i helvete! De går til helvete og bringer et helvete med seg, der deres orm aldri dør og ilden ikke slokner, der det skal være evig klage og angst. Det er forferdelig! Det er fryktelig!

Kjære brødre! Å, mine arme medbrødre og medsøstre, dere som ennå har så urene, mørke hjertetanker mot Gud, dere som ikke har noen kjærlighet til Frelseren: Vil dere da bli i denne elendigheten? Føler dere ikke ilden fra Guds vrede, som brenner i dere på grunn av egensinnet, hovmodet, syndene og yndlingstilbøyelighetene deres? Dag og natt lar den dere ikke komme til noen ro og vederkvegelse.

Skal det da fortsette slik inn i den mørke evigheten? Er det da så godt å være i mørket? Se, lyset har jo brutt fram, dagen er jo kommet, den store fredstimen har jo slått. La den som har ører å høre med, gå til lyset! Ut av mørket, til lyset, til Herren Jesus!

Kjære sjel, du ei deg skjule
mer i syndens dunkle hule!

(Er det da så godt å være i syndens hule?)

Men tre fram til lys og lykke,
herlig i ditt beste smykke,
Herrens nåde nå deg fryde,
for til gjest han deg vil byde!

Tenk på det! Han vil by deg, arme, usle, formørkede synder, til gjest! Herren Jesus vil by deg til gjest! Det er jo et ubegripelig under!

Han som himlens septer holder,
tar herberge hos en tolder.

Himmelens og jordens Herre vil ta herberge i deg, der synden før har hatt herberge! Jesus vil ta herberge i deg! Å, kjære tilhørere! Det er noe stort når det steinharde hjertet blir gjort til et kjødhjerte. Det er noe stort når en kan love og takke Gud, mens hjertet før var omsluttet av vantroen som av en jernring – en ring som snørte sammen og kvalte hver tanke om å prise Skaperen og glede seg i ham.

III.

Men hva må vi gjøre for å komme ut av disse mørke tankene om Gud og inn i sannhetens lys? Det kan dere ikke gjøre selv; det må bli gitt og skjenket dere. Det er gaver som ikke kommer av dere selv. Om dere så slo i stykker og knuste hjertegrunnen deres, ville ikke alt dette hjelpe. Han må skjenke dere den nye skapningen, og ingen annen. For Gud vil bare ha mennesker som tar imot alt fra ham som en gave.

Eller kan et barn bidra med noe til at det blir avlet og født? På samme måte er det Guds verk alene når et menneske kommer fra døden til livet, fra fiendskap mot Gud til vennskap og kjærlighet til sin Skaper. En kan ikke kjøpe det, ikke handle seg det til, ikke kjempe seg til det; det er hans gave.

«Godt», sier du, «men dette hjelper meg ikke ennå. Jeg føler at helt nye tanker og følelser om min Gud burde plantes inn i meg. Men jeg vil gjerne vite hva jeg skal gjøre i denne saken.» Vil du vite det, skal du få svar. Gud sier til deg: «Min sønn! Gi meg ditt hjerte.»

Gi ham steinhjertet ditt, så vil han gi deg et kjødhjerte, et bløtt, fornyet hjerte. Gi ham din uforstand, så vil han gi deg forstand. Gi ham hovmodet ditt, så vil han gi deg ydmykhet. Gi ham ulydigheten din, så gir han deg lydighet. Gi ham mistilliten din, så gir han deg tillit. Gi ham fiendskapet ditt, så gir han deg kjærlighet. Gi ham alt du har, så gir han deg alt han har.

Si for eksempel til din Frelser (for det er til Frelseren du må komme med din elendighet; det er Faderens vilje): «Se, jeg er så fattig, jeg har ingenting. Jeg kan ikke takke, jeg kan ikke love, jeg kan ikke be. Det er ingen rett kraft i meg, jeg vet ikke hva jeg skal gjøre. Jeg er en synder, et gruelig, motløst, dødt menneske. Herre, forbarm deg, tilgi meg min skyld, gjør meg til et nytt menneske som lever deg til behag.»

«Men jeg har alt så ofte bedt ham om et nytt hjerte», sier kanskje noen. «Jeg har bedt ham alvorlig om det, men det er ennå ikke blitt annerledes med meg.» Kanskje, kjære menneske, har du bare bedt om det nye hjertet og ikke gitt ham det gamle. Eller du har trukket det gamle tilbake igjen og beholdt det, mens han ville ta det. Er ikke det grunnen til din elendighet?

En ber: «Ta hovmodet mitt fra meg!» Så kommer ydmykelsene, og dem vil en ikke finne seg i. En ber: «Ta utålmodigheten min fra meg!» Så kommer øvelsene i tålmodighet, og da heter det: «Ja, slik har jeg ikke ment det. Jeg mente at det skulle gå uten smerte.» Slik gir en utålmodigheten fritt løp igjen og tenker: «Det er bare denne gangen; en annen gang skal jeg nok være tålmodig.»

Men kanskje er det sjeler blant oss som virkelig har det på hjertet å få nye hjerter og nye tanker. Dere sjeler som ønsker og søker dette, dere som er overbevist om at dere trenger et nytt hjerte: Erkjenn deres ondskap og fordervelse! Ha ingen vantro mer! For det er den største synd ikke å tro på Frelseren. Vend om, fly til Herren Jesus og si: «Hjelp meg, Herre Jesus! Du er min, og jeg er din. Åpenbar meg ditt store Jesus-navn og din evige forløsning!»

Når dere ber Frelseren slik, da skal dere bli lysets barn og kunne si som Jakob: «Etter sin vilje har han født oss ved sannhets ord, for at vi skal være en førstegrøde av hans skapninger.» Å, hvem fatter dette ordet: å være en førstegrøde av hans skapninger!

Og nå vil vi samle tankene, bønnene og ønskene våre og be slik: Herre Jesus, du ser og kjenner alle disse sjelene som er her. Du vet hva som mangler hver enkelt av oss, og hvorfor mange ikke kan trenge helt fram til lyset. Ak, riv alle – riv ut alt du kan rive ut – fra mørket til lyset! Åpenbar for oss alle din kjærlighet og forsoningens blod.

O Herre, i din allmakt sterk!
En konge, fryktelig i velde!
Det dog av nåde er ditt verk,
du hver en sjel hos deg vil telle.

(Og se, her er så mange sjeler!)

O, la oss ved din kjære Sønn
den evige forløsning vinne;
hos ham er nådens rike lønn
og håpets ankergrunn å finne;
for den som til Jesus går,
han ren for Herren står
når han i Jesu lys vil vandre.

Ak, gjør oss til nye skapninger! Vi kan ikke gi deg noe for det; det er en ren gave fra deg. Så skjenk oss nå som nye skapninger nye tanker og nye hjerter. Vi vil gi oss helt til deg som din eiendom, vi vil være dine for evig, så vi kan love og prise deg i evighet sammen med alle dem som er der oppe! Amen.

Femte søndag etter påske: Om Guds ords kraft

Jak 1,21–27

> Avlegg derfor all urenhet og enhver rest av ondskap, og ta ydmykt imot Ordet som er innplantet i dere, og som er mektig til å frelse deres sjeler. Men vær Ordets gjørere, ikke bare dets hørere, ellers vil dere bedra dere selv. For dersom noen er en Ordets hører og ikke dets gjører, da ligner han en mann som ser på sitt naturlige ansikt i et speil – han så på seg selv og gikk bort, og glemte straks hvordan han så ut. Men den som skuer inn i frihetens fullkomne lov, og fortsetter med det, slik at han ikke blir en glemsom hører, men gjerningens gjører, han skal være salig i sin gjerning. Den som mener at han dyrker Gud, og ikke holder sin tunge i tømme, men bedrar sitt eget hjerte, hans gudsdyrkelse er forgjeves. En ren og usmittet gudsdyrkelse for Gud og Faderen er dette: å se til farløse og enker i deres nød, og å holde seg uplettet av verden.

I salmen vi nettopp sang, ba vi Herren gi sitt ord kraft og la det brenne som en ild i våre sjeler, så vi kan bekjenne vår Herre Jesus for all verden med munn og hjerte og med hele vår ferd. Kjære tilhører, vet du hva du nettopp har bedt om? Intet mindre enn at Gud ved sitt ords kraft vil rive ned Satans bolverk i ditt hjerte – de syndige lystene og verdenskjærligheten din – og plante kunnskapen om seg i deg ved tro, kjærlighet og håp. Du har bedt en stor bønn.

Men skal Herren la sitt ord brenne som ild i våre sjeler, slik jeg ønsker for dere og for meg, må vi ikke bli stående ved å høre, men også bli Ordets gjørere, slik epistelen vår krever. Nettopp der vil Ordet vise sin egen, opprinnelige kraft. Dette vil vi tenke videre over og tale sammen om:

Om Guds ords kraft,

nemlig for det første om Guds ords kraft i seg selv, for det andre hvordan og hvorfor så mange ikke får del i denne kraften i Guds ord, og for det tredje hva vi skal gjøre for at kraften i det kan bli levende i oss.

Himmelske Far!

Gi Ordet rom og kraft dertil,
så det må stadig som en ild
i våre sjeler brenne;
så Jesus vi av hjertens grunn
i ord og dåd, med sinn og munn

for verden fritt bekjenne.
Jesus Kristus
rett å ære,
dette være
all vår styrke;
da vi Herren
verdig dyrke.

I.

Først av alt må jeg si at når jeg taler om Guds ords kraft, mener jeg ikke den døde bokstaven, men det ordet som Den Hellige Ånd virker i og gjør kraftig og levende. Om dette ordet sier apostelen Paulus: «Guds ord er levende og virksomt og skarpere enn noe tveegget sverd. Det trenger igjennom helt til det kløver sjel og ånd, ledd og marg, og dømmer hjertets tanker og råd» (Hebr 4,12).

Dette ordet, Åndens ord, har kraft til å forandre og forvandle mennesket fra grunnen av. Det berører ham ikke bare på overflaten, men trenger inn i det innerste av hans åndsliv. Det skiller sjel og ånd, det gamle og det nye mennesket, og legger en helt ny grunn for tankene hans. Det blir ikke stående ved det ytre, slik menneskeord gjør, men trenger inn i hjertets innerste kjerne. Og det hviler ikke før det har skapt en helt ny tenkemåte og tent et helt nytt åndsliv i sjelen.

Derfor kaller Den hellige skrift det også en sæd. Ja, Guds ord er en sæd, en livets sæd. Den slår røtter i hjertet når en gir den rom, og bærer fram en vakker vekst. Blir veksten ikke rykket opp eller kvalt, når den inn i det evige liv, ja, en kan glede seg over den også i himmelen. En slik kraft har Guds ord.

Mange mennesker har alt kjent og merket noe av menneskehetens skade og innsett at mennesket ikke måtte bli værende slik det er. Derfor har de gått i gang og funnet på midler og metoder for om mulig å bøte på skaden. Den ene har foreslått dette, den andre noe annet – men forgjeves; de har måttet stå der med skam.

I det ytre har de nok utrettet mye. De har gjort menneskene mer menneskelige, mer anstendige, finere og mer dannet. De har for eksempel tent æresfølelsen og andre urene drifter i dem og slik holdt dem tilbake fra mye som menneskenaturen ellers heller til. Med de høyere syndige driftene har de dempet de lavere.

Men å skape hjertets kjerne om, å gjøre helt nye mennesker i sinn, ånd og gemytt, mennesker som i sannhet kan si: «Jeg er født på ny, det har skjedd en vesentlig forandring med meg, en forandring som jeg kan kalle en ny fødsel» – nei, det har ennå ikke noe menneske og ikke noe menneskeord maktet. Til det er de for svake. Det står fast: Det kan bare Guds ord, det kan bare Frelseren.

Hos ham er kun den rette kur
for vår fordervede natur.

Se på et naturlig menneske som ennå ikke er født på ny, og som ennå ikke har erfart noe av Guds ords kraft. Hva bygger han tankene, ordene og handlingene sine på? Han tenker, taler og handler ut fra sitt hjertes grunn. For hvert menneske kan bare bære den frukten som stemmer med ham selv og hans natur.

Et godt tre bærer god frukt og kan ikke bære dårlig frukt; et råttent tre bærer dårlig frukt og kan ikke bære god frukt. Slik bærer også det naturlige mennesket

fram frukter som alt finnes som spirer i hjertets grunn. Og om denne hjertegrunnen sier Frelseren: «Fra hjertet kommer onde tanker, mord, hor, utukt, tyveri, falskt vitnesbyrd, spott» (Matt 15,19).

Kjære tilhørere! Når slike ting kommer fram fra hjertet, må de være der først. I hjertet må i det minste begynnelsen, spirene og røttene til dem finnes. Og slik er det også. I dette hjertet ligger egenkjærligheten. Der er vantro mot Gud, der er stolthet og hovmod, der er vellyst og kjødets lyst, der er gjerrighet og misunnelse. Der er et sant slangeyngel av alle tenkelige lidenskaper og en sann helvetes ild som er tent, og der er tanker som anklager eller forsvarer hverandre innbyrdes.

Ja, fordervelsen går så dypt i denne hjertegrunnen at mennesket fører alt tilbake bare til seg selv. Alt utenfor ham er ringe i hans øyne; bare han selv og det som angår ham, er stort og viktig. Kort sagt: Grunnen som tankene hans springer ut av, er grufull.

Men det verste er dette: Han finner behag i denne elendigheten og ferdes i den som i sitt rette element. Han stritter imot når kraften i Guds ord vil drive ham ut av skansene i det indre mørket. Og det ergrer ham når noe i hverdagen støter an mot de grunnleggende tilbøyelighetene i hjertet hans.

Å, det er en stor elendighet vi av naturen ligger fanget i! Vi er forvist til oss selv, til våre egne lidenskaper og til hjertets eget mørke. Der må vi ferdes, og vi kan ikke komme ut. Vi er fengslet av vår egen vilje, vi må tåle den helvetes ild som av naturen brenner i oss, og godta den som vårt vesens grunn.

Å, ingen som ikke er grundig født på ny, må tro at han er unntatt! Det er sant at en kan dekke over mye elendighet i hjertet med ytre dannelse, folkeskikk og gode seder, og med gode grunnsetninger og tanker som en prenter inn i seg selv. Ja, en kan kle mye elendighet i en herlig, glitrende drakt og skryte av sin egen usselhet.

Den hovmodige kan for eksempel gi hovmodet sitt et skinn av edelt sinn. Ut fra dette «edle sinnet» kan han gjøre mye godt og mye som ser stort ut. Men er det mindre hovmod fordi det ser ut som edelmodighet? Å, kjære tilhører, du kan være hvem du vil: Er du ennå ikke i sannhet født på ny, da er du fremdeles fanget i hjertets naturlige mørke og kan ikke komme ut av det ved egen kraft.

Ja, du er så fanget at du ikke engang vet hva sannhet og lys er. Og tilstanden din blir bare desto farligere jo mer du har lært å klistre dyd over synden og innbille deg at du virkelig eier de dydene du bare har trukket utenpå deg. For de stammer jo fra den gamle naturen, fra mørket, og duger ikke til lysets rike.

Å, hvor forferdelig blir det ikke på den dagen når de usle fillene faller av og ditt sanne indre menneske blir åpenbart uten sminke! Da blir edelmodet ditt avslørt som hovmod, og kjærligheten din som noe som stammer fra egenkjærlighet, fra fordervet verdenskjærlighet og verdslig sinn. Du sier gjerne andre sannheten bittert og hardt og kaller det sannferdighet. Men da viser det seg at det ikke er kjærlighet til sannheten, men en frukt av ditt hovmodige, ukjærlige og bitre hjerte. Kort sagt: Da faller dekket av, og du står der i din naturlige nakenhet og blottelse.

Det står fast: Mennesket har av naturen alle slags bolverk og skanser i seg – av egenkjærlighet, av redelighet og rettskaffenhet, av treghet til det gode og tilbøyelighet til det onde. Det er hans hjertes grunn. Ut fra den tenker og handler han, i den ferdes han, og mørket og mørkets fiendtlige krefter er hans element.

Derfor har han heller ingen ro, for den ene lidenskapen motsier stadig den andre. Derfor finner han ingen hvile for sjelen, og derfor har han ingen rette tanker om Gud. Disse giftige røttene går dypt ned i hjertets grunn, så dypt at nettopp de utgjør menneskets åndsliv. De fletter seg inn i hele hans vesen og hyller det inn i et ugjennomtrengelig mørke.

Men hvordan skulle et slikt hjerte duge for Guds rike? Det er jo umulig. Mørke og lys passer ikke sammen. Den som bærer helvete i sitt bryst, er ikke skikket til å gå inn i himmelen. Men hvordan kan han da bli hjulpet? Mennesker kan ikke hjelpe ham, det har vi sett ovenfor. Derfor har den allmektige Gud selv hjulpet.

Han er åndenes Far og Skaper, og for ham ligger mørket like åpent som lyset, den svarteste natt like åpen som den klare middag. Han alene visste hvordan hans formørkede skapninger kunne bli hjulpet. Derfor har han gitt oss sitt ord, ordet om sin nåde og sin kjærlighet, men også om sin evige rettferdighet og om dommen.

Når den timen er kommet som den gode hyrde har bestemt, faller dette ordet som en lysstråle inn i de mørke hjertene. Og fordi det er guddommelig, kan det ikke hvile. Det griper om seg. Det river ned de gamle tankebildene, planter lysets tanker i hjertet og bryter ned mørkets bolverk. Til slutt bygger det et hus som er verdig Herren, et hus han kan bo i.

Slik blir det menneskehjertet som før var Satans verksted, innviet og helliget til verksted for Den Hellige Ånd. Og den samme menneskeånden som før var bolig for de urene åndene og de mørke maktene, blir innviet og helliget til tempel for den levende Gud.

Hvor stor og herlig er ikke virkningen av dette Guds ord! Hvem skulle tro det? Skulle noe så uanselig virke så store ting? Men det stammer fra Gud, og hans ord er ånd og liv. Vitne om det, dere som har erfart det! Vitne om det, dere som før lå fanget i mange slags villfarelser, i mange av kjødets og fornuftens lyster! Vitne om det: Vi er kommet igjennom fra døden til livet – og ved hva? Ved Guds ord, ikke sant, og særlig ved ordet om forsoningen. For det er kronen på hele evangeliet.

Men hvordan går det så til når Guds ord blir en livets sæd i et menneske? Ordet finner svært forskjellige veier til menneskenes hjerter. Den ene angriper det fra én side, den andre fra en annen. Men når det arbeider mot noe helt, mot en fullkommen gjenfødelse, da må Satans hovedbolverk i hjertet falle. Først må Satan drives ut av den fasteste borgen, den han ofte så lenge har forskanset seg bak.

Den dypeste og mest fordervelige roten i det naturlige hjertet er hovmodet, egenrettferdigheten, lysten til å være noe for Gud og mennesker. Hos mange er denne roten nok ikke synlig, men den har likevel satt seg fast i deres indre.

Det er særlig ved denne roten Guds ord legger sin skarpe øks. Det vil gjøre den hovmodige synderen til en fattig synder. Derfor sammenligner apostelen i epistelen vår Guds ord med et speil. I et speil ser vi alle flekkene og urenhetene som henger ved oss. Slik er det også med Guds ord. Når en synder har fått øynene åpnet, ser han i det seg selv nøyaktig slik han er, og der skuer han sin dype skyld og fordervelse.

Kanskje har en sjel lenge holdt seg selv for skikkelig, from og god, for en etterfølger av Jesus Kristus. Så faller et Guds ord inn i den, og den blir overbevist om noe helt annet. Da kan det bli åpenbart for den at det ikke er slik den hittil har drømt: Den er virkelig en stor synder og mangler alt som kan gjøre den skikket til å gå inn i himlenes rike.

Før var den for lengst ferdig og kunne dø med rolig samvittighet hvilken dag som helst. Nå frykter den og tenker: «Hvordan vil det gå meg når jeg skal gå over i evigheten? Kan jeg bestå for den dommeren som har øyne som ildsluer og ser inn i det skjulte?» Kanskje har den lenge gått i blindhet.

Nå erkjenner den blindheten sin: Den har vært uten sann tro, uten sann kjærlighet og uten sikkert håp. Før innbilte den seg at den var godt anskrevet hos Gud, ja, at den var hans yndling. Nå åpenbarer Guds ord for den at Guds vrede blir over den, fordi den ikke har Sønnen.

Å, hvor mange er ikke ennå fanget i denne blindheten, mette og rike ånder slik de i Laodikea var (Åp 3,17 f.)! Dere dydige mennesker, dere er helvete mye nærmere enn dere tror! Dere har ikke noe liv fra Gud i dere, og likevel ligger øksen allerede ved roten av trærne, og hvert tre som ikke bærer god frukt, skal hogges ned og kastes på ilden. Å, be da Frelseren om at han vil gi dere øyensalve! Be ham om den kraften i hans ord og Ånd som opplyser og gjør klart, så dere ikke skal dø i blindheten deres.

Men er det sjeler blant oss som blir fattige og nakne i sitt sinn? Erkjenner de at de hittil – med all sin rettskaffenhet eller med alle sine synder – har løpt helvete i møte med bind for øynene? Da ønsker jeg dem til lykke og roper til dem: Takk Gud for at han vil dra dere til seg! For til dere sier Herren: «Salige er de fattige i ånden, for himlenes rike er deres» (Matt 5,3).

Dere er Guds sanne yndlinger. På dere viser han kraften i sitt ord: Han lar dere ikke bli i blindheten, men åpenbarer for dere hvor usalig hjertet deres står til. La bare byggverket av deres egen rettferdighet og alle de gode meningene dere har om dere selv, synke sammen og gå til grunne. Det er bare Guds nåde at han river dem ned og velter dem over ende for dere.

Men vær ikke lik kjøpmennene i Johannes' åpenbaring, som sørger og gråter over Babylons fall, vrir hendene og sier: «Den er falt, den store byen Babylon!» Nei, tvert imot skal dere takke Herren hver gang dere oppdager noe nytt av fordervelsen deres. For det kommer fra ham.

Dette er Ordets første kraft: Det gjør en hovmodig synder til en fattig synder. Men Frelseren blir ikke stående ved dette. Han sårer nok, men han leger også. Når hans time er kommet, gjør han den ydmykede synderen til et Guds barn. Et slikt barn er nok fortsatt fattig i seg selv, ja, blir stadig fattigere, men er så rik

i Gud, så rik ved sin yppersteprests fortjeneste, at ingen konge og ingen keiser kan være så rik.

For da sier Ordet til slike fattige, nakne sjeler som strever og har tungt å bære: Kom hit til ham, synderes venn, så vil han gi dere hvile. Ta hans åk på dere og lær av ham, for han er saktmodig og ydmyk av hjertet. Så skal dere finne hvile for deres sjeler (Matt 11,28 f.).

Ja, da fører Guds Ånd en slik sjel til Golgata og viser den hva som er skjedd for den. Han viser den hvordan livets fyrste har kjempet også for den, ja, kjempet til døden for den. Da blir storheten i Jesu Kristi kjærlighet, som var sterkere enn selve døden, åpenbar for den. Da blir det også åpenbart at den har en levende Frelser, en Frelser som gjør levende. For Ordet viser sjelen hans oppstandelse, hans yppersteprestgjerning og hans evige kongerike. Det viser den hele den evige forløsningen,

så den vet: den vinner seier
ved den Frelser som den eier,
som fra krybben inntil graven
evig fører herskerstaven.

Å, da flyter kostelig balsam inn i den ydmykede sjelen! Den stiller og metter. Og når et menneske er benådet og viss på sin frelse, fortsetter Ordet å refse, tukte og trøste ham. For også den benådede har fremdeles synd ved seg og må fremdeles stri med den. For synden refser Ordet ham nå. Han kommer i mang en nød, og da trøster det ham.

For Ordet er en vandringsstav for Guds pilegrim gjennom alle fristelsens ørkener, helt inn i de evige boliger. Der ser en ikke lenger som i et speil, i en gåte, men ansikt til ansikt (1 Kor 13,12). Der finner en Frelseren selv og øser liv og nåde direkte av Kristi fylde.

II.

Hittil har jeg sagt noe om Guds ords kraft – jeg sier noe, for hvem kunne uttømme denne kraftens avgrunn? Men nå spørres det: Hvorfor kan Guds ord vise sin kraft i så få mennesker?

Det er hevet over tvil at der Guds ord blir forkynt rent og klart, der virker Guds Ånd med. Og Ånden søker å bringe Ordet nær til hjertet hos alle som hører det, og prege det dypt inn i dem. For «Gud vil at alle mennesker skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse» (1 Tim 2,4).

Innrøm det bare selv: Har ikke mang en røst fra sannheten alt trengt inn til hjertet ditt og overbevist deg om hvor usalig hjertet ditt står til? Har ikke Ordets røst alt lydt mektig i hjertene deres, så dere har måttet innrømme: «Slik kan, slik må det ikke bli værende; det må bli annerledes med meg»?

Mang et menneske blir jo ofte så rystet og gjennombevet av Ordets kraft at en skulle tro det ikke kunne slå feil: Han må bli et nytt menneske, sannheten må overvinne løgnen i ham. Hvorfor skjer dette likevel så sjelden? Hvorfor kommer det så sjelden til en fullkommen forandring? Hvorfor hører så mange Ordet og blir likevel uomvendte i sitt hjertes grunn, ubenådede, uten samfunn med Kristus – enda frelsen blir lagt så nær hver enkelt?

En lar nok en og annen dårlig vane fare og blir mer tilbakeholden og stille, men fullkomne omvendelser skjer sjelden. Hvor mye en enn hører, blir en likevel en død, kald, forsteinet synder. Og likevel vil Frelseren ha noe som er riktig og helt, ingen halv forandring av hjertet, ingen halv gjenfødelse. Han vil ha et folk som helt og fullt er hans eiendom. Halvheten vil han spy ut av sin munn (Åp 3,16).

Hva kommer så denne halvheten av? Ligger årsaken hos Herren selv? Nei. For den gode hyrde går etter alle sine fortapte får med like stor kjærlighet og flid. Han søker alltid å samle sine, slik en høne samler kyllingene sine under vingene. Hos ham ligger ikke skylden. Hos hvem ligger den da? Åpenbart hos mennesket selv. Han lukker selv hjertet sitt. Det er hans egen frivillige gjerning. Han vil ikke, han viker unna, han vil ikke la det bli noe helt med seg. Hos ham ligger skylden. Derfor kunne Frelseren rette denne bebreidelsen mot jødene: «Dere ville ikke» (Matt 23,37).

Men hvorfor vil han da ikke? Hva hindrer ham? Forskjellige ting kan hindre ham. Hos mange er det hovmodet. Jeg har sagt ovenfor at Guds ord er et speil og en dommer over hjertets tanker og råd. Når en hovmodig ånd ser inn i Ordets speil og merker alle slags urenhet, fordervelse og stygghet hos seg selv, trekker han seg tilbake i sitt naturlige hovmod og spør: «Skulle du være slik? Dette gjelder ikke de dannede, bare den simple pøbelen. Jeg har jo dannelse, og jeg har jo prentet inn i meg gode grunnsetninger.»

En annen ser mer på sin verdighet, sitt embete, sin rikdom og slikt, og gir ikke Guds ord noen rett over seg. Folk av lavere stand har andre unnskyldninger for hovmodet sitt: «Jeg går da i kirken. Ingen kan si noe galt om meg. Så ond og fordervet som Guds ord vil male meg, er jeg ikke.» Og så blir de i sin blindhet og vil ikke bøye sin harde nakke under troens lydighet.

Hos mange andre er det falsk skam. «Hva ville den eller den si», tenker de, «om du ble annerledes, om du ble from? Hvordan ville de ikke falle over deg med spott og vittigheter!» Dessuten, legger de til, finnes det jo her og der fromme mennesker som også vil komme til himmelen, men som ikke akkurat lever slik en overdrevent krever av meg. Slik svekker en Ordets kraft på seg selv og blir den samme som før – i det ytre kanskje noe mer forsiktig og ærbar, men likevel uten Herren Jesus, uten den sanne tro.

Hos andre er det kjærligheten til verden som lukker hjertets dør for kraften i sannhetens ord. De har vent seg til forskjellige ting, og dem vil de ikke la fare. De kan ikke bestemme seg for å kaste fra seg alle syndelenkene de har båret til nå. Derfor blir de værende i den ene eller andre vanen, i det gamle selskapet eller i de gamle bekymringene. Det går som Frelseren har sagt: «Ordet faller blant torner og tistler.»

Du hører for eksempel i en kirke ordet om korset: at din store Herre og Frelser har gitt sitt liv i døden for deg, at han har søkt å vinne din sjel og har kjøpt og forløst den, ikke med forgjengelig sølv eller gull, men med sitt eget dyrebare blod, som et uskyldig og lyteløst lam. Det hører du, og det går deg til hjertet, men du lar det ikke trenge helt inn.

For mange ting du har kjær, står for sjelen din, og du kjenner nok at du måtte gi dem fra deg og ofre dem hvis du lot Ordet virke i deg. Så ser du tilbake på disse tingene du har kjær. De stiller seg fram for deg i et yndig lys, og de behager deg. Ordets kraft kjemper i deg med lystens kraft. Lysten seirer, og du rister Ordet av sjelen din. Å, en jammerlig seier, som du skal angre i all evighet!

Å, dere arme sjeler, fanget av synden! Når vil dere la sannheten og kraften i Guds ord drepe og overvinne kjærligheten deres til verden? Når skal Ånden gjøre dere fri, så dere følger Lammet?

Hos andre er det nok ofte bare rent lettsinn som svekker Ordets kraft i dem. Det er dette apostelen peker på i epistelen vår når han sier: «Vær Ordets gjørere, ikke bare dets hørere, ellers vil dere bedra dere selv. For dersom noen er en Ordets hører og ikke dets gjører, da ligner han en mann som ser på sitt naturlige ansikt i et speil – han så på seg selv og gikk bort, og glemte straks hvordan han så ut» (Jak 1,22–24).

En hører og hører, og det går også til hjertet. Men så drømmer en inntrykket bort igjen, ler det bort, spøker det bort, drikker det bort og spiller det bort. Kraften er borte og det beste glemt. Og følgen er at en bedrar seg selv, som apostelen sier. Det er det aller elendigste selvbedrag: å kjenne Guds ord, dette tveeggede sverdet, på hjertet og likevel ikke bli født på ny, å mene at en har noe i hendene fordi en hører det, og likevel ha ingenting.

Men det er ikke bare selvbedrag; det fører også et stort ansvar med seg overfor den levende Gud. Mener du at Herren lar seg spotte og leke med, eller at han har latt sitt ord forkynne for deg bare til tidsfordriv, fjas og spøk? Slett ikke! Synd mot hans ord er synd mot ham selv.

La oss ikke glemme jødenes eksempel. Hva var det Frelseren først og fremst regnet dem til synd? At de var onde? Nei, det visste han nok, og derfor lokket han dem til omvendelse. Synden deres var at de ikke hørte hans røst. Derfor kalte han dem djevelens barn og sa til dem: «Den som er av Gud, hører Guds ord. Dere hører ikke, fordi dere ikke er av Gud» (Joh 8,47).

Den som forkaster Guds ord, forkaster Frelseren – og en forkaster Ordet når en hører det og likevel ikke lar det få kraft. Han skal stå til regnskap for Frelseren fordi han likevel ikke har båret noen frukt, men som et gjenstridig tre kanskje bare har satt blader.

III.

Men kanskje en lengtende sjel spør: «Hva skal jeg da gjøre, så Guds ord kan vise sin kraft også på meg?» Den beste veiledningen gir epistelen vår når den roper til oss: «Ta ydmykt imot Ordet.» Og Frelseren selv gir oss det rådet at vi skal ta vare på det i et vakkert og godt hjerte (Luk 8,15). Når Ordet blir bevart slik og ikke går tapt i snakk og i alt det som drar oppmerksomheten bort i livet, da bærer det mye frukt.

De spede blomstene folder seg villig ut og holder seg stille for solen. Slik skal også vi holde oss stille for sannhetens sol, så sæden fra Guds ord kan spire, vokse og bære frukt i hjertet. Men skal det skje, må Ordet også øves i livet. Det må følge oss til arbeidet og kallet vårt, hjemme og ute, når vi tier og når vi taler.

Derfor legger apostelen Jakob til: «Den som mener at han dyrker Gud, og ikke holder sin tunge i tømme, men bedrar sitt eget hjerte, hans gudsdyrkelse er forgjeves. En ren og usmittet gudsdyrkelse for Gud og Faderen er dette: å se til farløse og enker i deres nød, og å holde seg uplettet av verden» (Jak 1,26 f.).

Å, kjære tilhørere! Dere har nå hørt mye om Guds ords kraft. Jeg ønsker bare at djevelen ikke må ta det bort fra hjertene deres midt i alt verden drar dere med i, for ingen annen enn han røver det fra sjelene.

Men for at dere ikke bare skal ha hørt om Guds ords kraft, vil jeg gi dere kjernen i hele Ordet med hjem: Gud ble menneske og døde som menneske for deg. Ta det med deg hjem i stillhet, bær det inn i kammeret ditt, og be Gud om at han vil besegle det for deg og forklare det i hjertet ditt. Så skal det bære frukt som varer til det evige liv.

Og så vil vi løfte våre øyne og hender og hjerter til Gud og be slik: Store Gud, vi takker deg for ditt ord, som du i din store godhet og nåde har gitt oss. La det bli klart i vårt hjerte, la det bli ja og amen, så vi ikke bare skal være dets hørere, men også dets gjørere.

Herre Sebaot, vår Gud,
for hvem jord og himmel beve!
Alting ble skapt på ditt bud,
og forsonet får vi leve,
helliget ved Jesu blod,
Herre god!
Pris og takk vi bringer deg
for du oss ditt ord har givet:
At Gud selv, på nåde rik,
for å frelse oss til livet,
for å sone all vår skyld og nød,
gikk i død.

Å, evige Herre og Gud! Besegl forsoningens ord i våre sjeler, så vi kan finne fred i dette livet og fred i evigheten! Amen.

Kristi himmelfartsdag: Jesus Kristus ved og etter sin himmelfart

Mark 16,14–20

> Til sist åpenbarte han seg for de elleve selv, mens de holdt måltid. Han refset dem for deres vantro og for deres harde hjerter, fordi de ikke hadde trodd dem som hadde sett ham etter at han var blitt reist opp. Og han sa til dem: Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen! Den som tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt. Og disse tegnene skal følge dem som tror: I mitt navn skal de drive ut onde ånder. De skal tale med nye tungemål. De skal ta slanger i hendene, og om de drikker dødelig gift, skal det ikke skade dem. På syke skal de legge sine hender, og de skal bli helbredet. Så ble Herren Jesus, etter at han hadde talt dette til dem, tatt opp til himmelen, og han satte seg ved Guds høyre hånd. Men de gikk ut og forkynte overalt. Og Herren virket med og stadfestet Ordet ved de tegnene som fulgte med.

I dag feirer vi himmelfartsfesten, det vil si Herren Jesu kroningsfest. Med rette skulle vi glede oss over den; med rette skulle hjertet vårt ikke kjenne til annet enn et jublende halleluja til vår Gud. Vi skulle glede oss over Frelseren, og vi skulle glede oss over oss selv. Over Frelseren, fordi han har fullført det store forløsningsverket han skulle utføre, og nå er kronet med ære og herlighet.

Over oss selv, fordi vi har en Herre i himmelen som ikke skammer seg ved å kalle oss sine brødre. Han er en trofast og barmhjertig Herre som herlig vil fullføre den gode gjerningen han har begynt i oss, og som har sagt: «Der jeg er, der skal også min tjener være» (Joh 12,26). Derfor skal hans gang til Faderen for oss mer og mer bli og forbli en uuttømmelig kilde til glede og fred i Den Hellige Ånd.

Derfor har jeg denne gangen satt meg fore å la hans himmelfart være det vi betrakter til vår oppbyggelse, og jeg vil legge fram for dere

noe bemerkelsesverdig om vår Frelser Jesus Kristus ved og etter hans himmelfart.

Frelseren skal derfor være noe enestående for oss, fordi han angår oss mer enn far og mor, hustru og barn, brødre og søstre. Derfor skal alt som er skrevet om hans aller helligste person, være bemerkelsesverdig for oss. La oss nå be ham om hans nåde.

Bønn. Kjære Frelser, du som er opphøyet til din himmelske Fars høyre hånd og har tatt imot rike gaver av ham: Se, vi er samlet her for å bygge oss opp på vår høyhellige tro. Gi oss nå også av dine åndelige gaver! Gi oss særlig den gaven at du lar denne stunden bli virkelig velsignet for oss i tid og evighet. Amen.

I.

Bemerkelsesverdig ved Frelserens himmelfart er:

1) Hans forhold til disiplene sine. De var fremdeles uforstandige, hadde ennå ikke noe åndelig øye og så fremdeles for mye på det synlige og ikke på det usynlige. Derfor lå det nær for dem, til og med i den siste stunden før han ble tatt opp til himmelen, å tro at han nå snart ville opprette et jordisk rike, fullt av makt og herlighet. Derfor spurte de ham om den gledelige tiden da de kunne håpe å bli de første under ham i hans rike og få de høyeste æresstillingene.

En skulle tro at den måten Kristus levde og døde på, hadde gitt dem andre tanker om ham. For der så en jo ingenting av jordisk glans og kongelig herlighet. Alt som glimret og var opphøyet, var tatt helt bort da han ble korsfestet i vanære. Det så slett ikke ut som et jordisk kongerike da han, Kongen, ble hengt opp på korset som en morder, som en slave, midt iblant ugjerningsmenn, mellom to røvere.

Men helt til den stunden var korset hans blitt stående som en dårskap for disiplene, slik det er for alle naturlige mennesker. For «uten at en blir født på ny», sier Frelseren, «kan han ikke se Guds rike» (Joh 3,3). Tenk over det: ikke engang se det! Den som ikke er født på ny, har en helt annen oppfatning av hva som gjør Guds rike til et rike. Slik gikk det nå også med disse gode disiplene. Derfor spurte de ham ennå ved himmelfarten: «Herre, er det på den tiden du vil gjenreise riket for Israel?» (Apg 1,6).

Det er sant, kjære tilhørere, at spådommene ble ført videre fra Det gamle testamentes tider og helt fram til den nye paktens tid: at Israels rike igjen skulle opprettes, at alle verdens riker skulle bli Guds og hans Salvedes, Kristi, og at den gamle jorden skulle forvandles til en ny jord, til et Guds tempel, der Jehovas og hans Salvedes navn skulle prises. Dette er sant, og det er lovt av ham hvis ord er ja og amen. Men det tenkte ikke disiplene på nå. De hadde bare tenkt på det som kan sanses, på det ytre.

Hvordan forholdt så Frelseren seg til dem? I tre år hadde han undervist dem, og i førti dager etter oppstandelsen hadde han talt med dem om Guds rike. Han hadde gjort seg umak for å rette på tankene deres, for også dette hørte med til det oppdraget han hadde fått fra Faderen når det gjaldt disiplene.

Og i mye må han også ha lyktes. Vi ser jo hvor alvorlig de straks etter himmelfarten tok seg av Frelserens sak og av sin egen sjels sak. De holdt sammen og var enstemmig samlet i bønn og påkallelse, og etter bønn valgte de ved loddkasting en ny apostel i stedet for det fortapte barnet, Judas. I mye så det altså ut til at de hadde fått bedre tanker.

Men hvor sørgelig! Etter at Frelseren hadde fullført hele sin undervisning, kom de til slutt med spørsmålet: «Når vil du da gjenreise Israels rike?» Det betyr: Vil du nå gjøre jødene til det første folket i verden? Jødene, som hadde

korsfestet ham og kalt hans blod ned over seg selv og barna sine til forbannelse og ikke til velsignelse!

Kjære tilhører! Tenk at du hadde gjort deg all mulig umak for å få en annen til å forstå noe. Du hadde hatt mye tålmodighet, arbeid og overbærenhet med ham og gitt deg helt hen for å lære ham. Om han så til slutt stilte deg spørsmål som viste at han slett ikke eller bare halvveis hadde forstått deg – ikke sant, da ville du bli utålmodig?

Tenk deg nå Frelseren, som i tre år hadde hatt disiplene sine i lære. Og nå, etter tre års læretid, i den siste timen han er sammen med dem, stiller de fremdeles slike spørsmål ut fra sine gamle jødiske fordommer, som om de nettopp var kommet til ham. Ville ikke vi ha blitt utålmodige? Men noe slikt merker vi ikke hos Frelseren.

Han viste dem nok til rette, og han sa dem sannheten med guddommelig bestemthet. Men han var ikke utålmodig, ukjærlig eller oppfarende; slikt lå langt fra hans kjærlige hjerte. Kjærligheten og langmodigheten hans lot ham ikke bli opprørt. For slik han hadde elsket sine egne fra begynnelsen, slik elsket han dem også til det siste.

Hvor kom denne mildheten hos Frelseren fra? Fra hans barmhjertighet. Denne guddommelige barmhjertigheten fulgte ham gjennom hele livet. I hjertet sitt bar han en stadig medynk med sine arme, falne brødre. Denne barmhjertigheten presset fram tårer hos ham og disse ordene: «Visste også du, om enn først på denne din dag, hva som tjener til din fred!» (Luk 19,42).

Den presset fram ordene: «Jeg har inderlig medynk med folket, for de er som får uten hyrde.» Ja, så stor medynk hadde han til og med med fiendene sine at han ropte: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør» (Luk 23,34).

På grunn av denne barmhjertigheten hadde han også tålmodighet med disiplene sine. Han var full av overbærenhet og langmodighet mot dem. Han kjente deres uforstand, deres blindhet, deres fordommer og deres uduelighet for Guds rike, og han visste at de ikke maktet noe uten Guds lys ovenfra.

Det visste han, og derfor ynket han seg over dem. Derfra kom hans tålmodighet, hans kjærlighet og hans villighet til å bøye seg ned til dem helt til det siste. Derfor fór han ikke heftig ut mot dem ved dette siste spørsmålet, men trøstet dem bare med Farens løfte, med den dagen da de ikke lenger skulle spørre om noe.

Kjære tilhørere! Denne tålmodigheten Herren hadde med disiplene, må og skal være stor og tilbedelsesverdig for oss. En slik yppersteprest trengte vi, en som kunne ha tålmodighet med vår skrøpelighet. Skulle den arme menneskeheten ha en frelser som passet for den, måtte den få en som bar en ren og klar, evig brennende ild av barmhjertighet og den inderligste miskunn i sitt indre.

Den måtte få en yppersteprest som kunne tale med den trette i rette tid, som ikke knuser det knekkede rør og ikke slokker den rykende veke. En slik frelser måtte ikke tråkke ned en spe, spirende plante av guddommelig liv, om den er aldri så uanselig og vanskapt, men stelle den med guddommelig mildhet og langmodighet.

Skulle vi ha en yppersteprest, måtte vi ha et forbilde i langmodighet, i den dypeste kjærlighet og barmhjertighet, i mildhet og tålmodighet. Ja, gi Gud æren og bekjenn det, alle dere som har erfart det i deres ånd: I Kristus har vi virkelig en slik yppersteprest som vi trenger. Ofte er vi lenge så uforstandige og så blinde, og vi famler så lenge i mørket. Men slik han var den gangen, før han fór opp til himmelen, slik er han ennå.

> For som han bar sin tornekrone, så er han enn på himlens seierstrone, og mildt han vinker synderen; min Frelser er hver synders venn.

Den som velger ham til sin fører, sin hyrde og tilsynsmann, erfarer at Frelseren har det mest barmhjertige hjertet som kan tenkes. Å, for en trøst det er for en nedbøyd sjel som kjenner sin svakhet! Den vil gjerne leve til hans ære i denne verden, og likevel må den hver dag merke hvor uduelig og blind den er, så den kunne gå til grunne av skam over det for hans ansikt.

Den må innrømme for seg selv: «Så lenge har jeg vært hos ham, og likevel er det ennå ikke mitt fulle, hellige alvor å følge ham. Helt til nå har han måttet nøye seg med den gode viljen. Å, det smerter meg, det gjør meg vondt at jeg ennå er min Frelser til så liten ære i denne verden.»

Kjære sjel! For en Frelser du likevel har! Tross all din uverdighet er du likevel så godt bevart hos ham. For han er trofast, ja, trofast er han.

> Og all langmodighet, all nåderikets fred, all Herrens miskunnhet hos Jesus kun I søke! Mild mot en og hver elsker han jer mer enn I tror og ser.

Ja, kjære tilhørere!

> Skriv dette i ditt hjerte, du kummerfulle hær, hvis gremmelse og smerte forøkes mer og mer; vær uforsagt! I have en trøstermann så kjær, med nådens rike gave han er hvert hjerte nær.

2) Bemerkelsesverdig er også stedet der himmelfarten skjedde. Det var Oljeberget, som det uttrykkelig blir fortalt i Apg 1,12. Oljeberget er et bemerkelsesverdig berg. Vi vet hva som skjedde der førtitre dager før. Der kjempet han som soner våre synder, den store botskampen.

Der lå han på jorden i sin dypeste fornedrelse og vanære. Der krøket han seg avmektig i dødens støv som en orm. Der trykket vekten av våre synder, som han hadde tatt på seg, ham hardt ned. Der måtte han kjenne sin dypeste svakhet. Der sukket og vred han seg i angst og sjelenød og visste ikke hvordan han skulle fatte og samle seg for sorg og tung sjelekamp.

Der søkte han for første gang råd og trøst hos disiplene sine, hos sine uforstandige disipler. Der ropte han tre ganger til sin himmelske Far om at begeret måtte gå ham forbi, om det var mulig. Der falt hans blodige svette ned på jorden som soning for våre synder, den svetten vi synger om:

> Den svette som fra ditt ansikt flød, meg frelse skal fra dom og død.

Oljeberget og Golgata er de helligste stedene i denne verden. Å Oljeberg, finnes det et hellig berg i denne verden, så er det deg! For på deg ser vi Guds Lam skjelve og beve under Guds dommerstav. Vi ser ham i dyp sorg og sjeleangst bære fram sin lidende sjel med høye rop og tårer som et fullgyldig offer – en sjel som var engstet og jaget som en hjort jegeren forfølger.

Så lenge jorden har stått, ja, så lenge verden har vært til, har ingenting større og ingenting mer tilbedelsesverdig hendt enn det som skjedde her i Getsemane og der borte på det andre berget, på Golgata. Ingenting annet skulle bøye hele menigheten, himmel og jord, dypere i støvet. Å, om den dødssvetten Oljeberget ble fuktet med, måtte trenge inn i mitt innerste sjeleliv og gjøre meg frisk, ja, helt lege mitt forgiftede hjerte og vesen!

På det samme stedet der hans dypeste fornedrelse skjedde mens disiplene var til stede, skulle nå også hans herlige opphøyelse skje for øynene deres. Der han i blodig dødssvette hadde ligget i støvet for Faderen, der skulle han som den elskede Sønn, som har fått all makt i himmel og på jord, begynne sin reise tilbake til Faderen.

Men hvorfor nettopp på Oljeberget? Kanskje hadde engelen som styrket ham i den tunge kampen, fått lov til å vise den utmattede kjemperen i et syn hvordan han skulle gå til Faderen.

Kanskje fikk engelen si til ham i Farens navn: «Det samme stedet der du kjemper, der blodsvetten din renner ned på jorden – den jorden som er forbannet for syndens skyld, og som ved denne svetten igjen skal forvandles til et velsignelsens land – det skal også være stedet for din største herliggjørelse. Der skal du gå til Faderen.» Jeg har sagt «kanskje» om dette, for Skriften sier oss ingenting om det.

Men det kan også tenkes andre grunner. Se, all hånen og hele lidelsen for Annas og Kaifas, i domhuset hos Pilatus og hos Herodes, var en vanære for verdens øyne. Men lidelsen hans på Oljeberget var en dyp fornedrelse for disiplenes øyne.

De hadde holdt ham for Guds Sønn, og han hadde uten omsvøp gitt seg ut for å være det. Da Filip ba ham vise dem Faderen, svarte han: «Den som har sett meg, har sett Faderen» (Joh 14,8 f.). Han hadde brukt de mest opphøyde uttrykk om seg selv, og Peter og de andre apostlene hadde erfart at han hadde det evige livs ord. De hadde erkjent og trodd at han var Kristus, den levende Guds Sønn.

Og nå, se der: Han begynte å skjelve og beve og søke hjelp og trøst hos dem! Hva måtte de tenke om ham? I hvilket lys måtte han vise seg for dem? Det var en dyp fornedrelse for disiplenes øyne.

Nå skulle hans ære bli gjenopprettet for dem på det samme stedet, på den herligste og mest tilfredsstillende måte. Den siste gnisten av mistro de hadde til ham og hans sak, kunne ikke tas bedre bort enn ved at han rett for øynene deres gikk til Faderen på en så synlig guddommelig måte – og det på det stedet der hans dypeste fornedrelse hadde skjedd.

Det var også en annen hensikt med dette. Disiplene skulle nemlig få se tydelig for øynene hva slags rike Jesu Kristi korsrike er av natur og vesen: at det går gjennom lidelser til herlighet, og at herliggjørelsen også er størst nettopp der en lider mest for Kristi skyld og i Kristus. For dette skal en gang vise seg i et herlig lys, når det gamle er forgått og alt er blitt nytt.

Denne jorden er fuktet av blodet til Kristus og til mange hellige sannhetsvitner. Den er en bolig for djevelen. På den ble Kristus og hans etterfølgere forfulgt,

og hans rike kunne bare vise seg i skikkelse av et korsrike. Men denne jorden skal en gang bli stedet der Kristus og hans rike blir herliggjort.

Da skal jorden, som nå er fylt av sukk og tårer, bli et Guds tempel. Da skal det hete: «Se, Guds bolig er hos menneskene. Han skal bo hos dem, og de skal være hans folk, og Gud selv skal være hos dem og være deres Gud» (Åp 21,3).

3) Bemerkelsesverdig er også den skikkelsen Frelseren hadde da han skiltes fra disiplene sine. Vi vet at han ble naglet til korset gjennom hender og føtter, og at siden hans ble gjennomboret med et spyd. I denne skikkelsen hadde han også vist seg for disiplene etter oppstandelsen og sagt til Tomas: «Rekk fingeren din hit, og se hendene mine. Og rekk hånden din hit, legg den i min side» (Joh 20,27).

I den samme skikkelsen er han nå gått inn i himmelen, inn i helligdommen der oppe. De hellige sårene sine har han tatt med inn i sitt forklarte legemes uforgjengelighet, og slik sitter han ennå ved Guds majestets høyre hånd. En kunne tenke at han skammet seg over dem, for de hører jo til fornedrelsen og tjenerskikkelsen hans og passer ikke til hans herliggjorte, forklarte tilstand og hans herredømme over himmel og jord. Men nei! Han skammer seg ikke! Han som ble korsfestet som en ugjerningsmann, bærer ennå i forklarelsen sporene av den skikkelsen han hadde som ugjerningsmann.

Hvorfor gjør han det? For det første som tegn på at hjertet hans er det samme som den gangen han ble blek på korsets tre. Hva var det da som drev ham inn i den forferdelige døden? Var det ikke den kjærligheten som dro ham ned i vårt elendige menneskeliv, og som også bød ham å gå inn i nød og død? Og ennå har han den samme skikkelsen som på korset, der han så mildt øste ut sitt blod og ba for ugjerningsmennene. Helt til denne dag er han altså den samme barmhjertige kjærligheten.

Men for det andre er han faret opp til himmelen i denne skikkelsen som tegn på at han har funnet en evig forløsning. Så visst som han ennå bærer sårene sine, så visst er en fullkommen forløsning funnet. Den gjelder ikke bare for i dag og i morgen. Den er ikke blitt svekket på atten hundre år, og den skal stå fullgyldig i all evighet. Gled deg derfor, du himmel, og fryd deg, du jord: En evig forløsning er funnet! Ved hans sår har vi fått legedom.

Endelig er denne skikkelsen jo ikke til skam for ham, men til evig pryd og uforgjengelig ære. For den dypeste fornedrelsen er hans høyeste ære, og den som ennå ikke har funnet Frelserens ære i sårene hans, vet ennå ikke hva Kristus er. Derfor gir også alle himmelens innbyggere, alle engler og fullendte rettferdige, ham ære, pris og tilbedelse fra evighet til evighet som Lammet som ble slaktet.

Å, for en Frelser vi likevel har! Ennå er han den samme! Ennå kan du, synder, komme nær til sårene hans, for han er ennå den samme som den gangen han hang på korset. Ennå kan vi gjennom såret i hans side se inn i hjertet hans, hans barmhjertige yppersteprestlige hjerte. Det er altså ikke et tomt ordspill når en sier: Du må flykte til sårene hans. Det ligger noe guddommelig, noe evig sant i dette uttrykket. Altså er det ikke noe tomt spill av innbilningen eller en tom drøm når en benådet sjel har sunget:

> Hvert sår ditt legem bar, for meg et offer var; og fast vi derpå bygge, til gjensyn lenges trygge, hvor vi med fryd gjenkjenner hans sår på føtter, hender.

Det er ingen tom drøm når en troende sjel gleder seg til dette:

> Livets strid er forbi, – ved dine vunder, hvortil vårt håp og lengsel stunder, uthviler vi.

Ja, kjære tilhørere! «Slik dere har sett ham fare opp til himmelen», sier engelen til disiplene, «slik skal han komme igjen» (Apg 1,11). Når jordens grunnvoller skjelver, når høydene vakler, når himmelen skal forvandles som et klesplagg, når tiden nærmer seg da han kommer i himmelens skyer, da kunne også de troende bli redde. Men de trenger verken å bli forskrekket eller å skjelve. For sårene hans, tegnene på fornedrelsen hans, skal på den dagen stråle hans etterfølgere og hele verden i møte.

For hans etterfølgere blir de til trøst: De viser at han ennå har det samme kjærlige hjertet som led for sine får, så de frimodig kan rope til hverandre: «Jeg trenger ikke å frykte! Der er jo min Frelser, min forløser, min yppersteprest, min Herre og min Gud. Der er min gode hyrde, som i evighet vil meg vel.»

Men for hans fiender og alle syndens treller blir de til skrekk. Hvor forferdet skal de ikke bli, og hvordan skal de ikke skjelve, når de får se ham! For «hvert øye skal se ham, også de som har gjennomstunget ham. Og alle jordens slekter skal gråte sårt over ham. Ja, amen» (Åp 1,7).

Å, kjære tilhører! Se til at du blir kjent med Frelseren i hans skikkelse som det pinte Lammet, og at denne skikkelsen blir preget inn i hjertet ditt. For den som ikke lærer Frelseren å kjenne i denne skikkelsen, er langt borte fra ham.

II.

Herren er faret opp i det høye og har satt seg ved høyre hånd til Guds kraft. Å, for en jubel det må ha brutt ut gjennom alle himlenes himler da den evige Sønn kom tilbake fra det fremmede! Menneskenes forsoner trådte i menneskeskikkelse inn blant de forundrede himmelske hærskarene. Seierherren fra Golgata holdt sitt inntog – han som overvant døden, djevelen og helvete, han som forbarmet seg over den falne skapningen og var dens venn, mellommannen mellom Gud og menneskene, han som kunne rope: «Det er fullbrakt!»

Hvordan må de ikke ha tatt imot ham! En ærbødig, dyp stillhet, som bøyde seg ned i støvet, må ha hersket blant de tusen ganger tusen i hele den store himmelske åndeverdenen da livets fyrste kom nær med tegnene på sitt offer og sa til Faderen: «Se, her er jeg, og her er de som du har gitt meg. Jeg har fullført min gjerning!»

Og nå sa Faderen til Sønnen: «Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter! Hersk midt iblant dine fiender! Ditt folk skal nå etter din seier bære fram frivillige offer. I hellig skrud kommer din ungdom til deg, som dugg ut av morgenrødens skjød. Jeg har sverget, og jeg skal ikke angre det: Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis» (Sal 110,1–4). Det betyr: «Ditt offer er meg til behag; det skal gjelde for hele den syndige menneskeheten.» For:

> Så sant jeg lever, sier han, som amen ene si kan, som ord og gjerning ufeilbar i samme nu alt rede har, og som ei angrer hva han finner best: Min Sønn, min Sønn er nå yppersteprest!

Å, hvordan må ikke hele skaren av fullendte ånder ha gitt Sønnen æren i dyp tilbedelse da Faderen kunngjorde dette – en Moses, en Abraham, en Isak, en Jakob, en David og de hellige profetenes kor, og den første synderen som gikk inn i herligheten ved Frelserens offer, nemlig røveren! Hvordan må de ikke ha løftet røsten og slått på harpene sine til hans pris, til pris for ham som er verdig til å få ære og takk og pris og kraft og tilbedelse fra evighet til evighet!

Å, vi taler på menneskelig vis om disse store tingene. Intet øye har sett det, intet øre har hørt det, og det har ikke kommet opp i noe menneskes hjerte. Vår svake munn kan bare stamme om det, for vi ser jo bare som i et speil, i en gåte.

Likevel gir Johannes' åpenbaring (kap. 5) et lite glimt av den tilbedelsen Frelseren får i himmelen. Å, når vi der hører det store halleluja som blir gitt Lammet som er slaktet, da skulle også våre hjerter stemme i. Selv om de trykkes av syndens og pilegrimsdraktens byrde, skulle de likevel si med:

> O offerlam! Du fordre kan av meg at hver dråpe blod deg ærer, hjertet gløder kun for deg, at hvert pulsslag deg begjærer, hjertet må evindelig ganske henge kun ved deg.

Nå satte Jesus seg ved Guds høyre hånd som alle kongers konge, alle herrers herre.

> Fyrstedøm og makt og ære, tronens vern av himlens hære la Gud for Jesu fot.

Han er nå satt over alt. Hvor går grensene for riket hans? Alt, alt er gitt i hans allmektige, gjennomborede hender. Han bærer alle ting ved sin krafts ord. Evighetens råd blir bare utført ved ham. Hans trone står fra evighet til evighet; hans kongestav er den rette kongestav. I atten hundre år har han sittet i majestetisk ro på tronen. Fiendene hans raser og prøver å støte ham ned fra den, men han venter til Faderen har lagt alle fiendene hans til skammel for føttene hans. Men hva er atten hundre år mot den tiden riket hans skal vare?

Når denne jorden for lenge siden er forvandlet som et klesplagg, når stjernene er blitt gamle og har falt ned som tørre blader faller av treet når høstvinden farer over det, når alle som har stått ham imot med hjerte, ord eller ferd, er revet bort slik tørt gress visner eller råtner, når det som var stort blant menneskene, for lenge siden er forgått som en tåke og har falt av og visnet som en blomst – ja, når millioner og atter millioner år er svunnet i den evige, endeløse evigheten, da skal Jesus Kristus, det pinte Guds Lam, ennå sitte på tronen sin som i dag og som for atten hundre år siden.

For han er i går og i dag den samme, ja, til evig tid. Jesus Kristus er allmektig Gud. Det må en si til verden, for den tror det ikke lenger. Han er konge over alle ting. Ja, bare skjelv, du arme skapning som setter deg opp mot ham! Det kan gå deg ille. Han som troner i himmelen, ler av deg. Den ugudelige skjærer nok tenner, men Herren spotter ham.

Bev i ditt innerste dyp, synder, du gjenstridige synder som nekter å vise denne kongen den lydighet du skylder ham, og som med alle slags unnskyldninger ikke vil bøye din stive nakke under hans herredømme! Tror du at du kan

unnslippe hans herredømme? Nei, på ingen måte. Ham kan du ikke unnslippe. Han er konge over alle ting. Han kan finne deg hvor du enn går; hans allmektige hånd kan gripe og innhente deg overalt.

Å, legg deg da frivillig under føttene hans mens det ennå er tid, og gråt der over syndene dine, så du ikke en dag med makt skal bli lagt og kastet ned av Faderen selv til skammel for hans føtter! Jesus Kristus er konge; hans trone står fra evighet til evighet.

Gled dere, dere rettferdige! Gled dere, dere som elsker Lammet! Dere har den rette beskytteren; dere setter deres lit til den rette mannen. Stol bare på ham! Han skal føre sitt rikes sak herlig igjennom i det store og i det små, ja, også i deres eget hjerte. Å, hvor godt det er «å håpe på Herren og sette sin lit til Jakobs Gud! De som løper til ham, deres ansikter skal ikke bli til skamme.»

Men Jesus Kristus er ikke bare konge. For Faderen sa også til Sønnen: «Du er prest etter Melkisedeks vis.» Melkisedek var konge i Salem og Guds prest; slik er også Kristus vår yppersteprest. Som yppersteprest er han gått inn i det aller helligste, innenfor forhenget (Hebr 6,20), og der har han båret fram forsoningsblodet sitt for Farens ansikt.

Nå roper blodet hans om barmhjertighet, sterkere enn den rettferdige Abels blod; det taler høyere enn dommens røst. Det er mektigere enn den hellige Guds vrede, som tynger alle syndere. Det kommer oss til gode i all evighet. Allerede her nede renser det samvittigheten vår fra den indre dommen, fra lovens forbannelse.

Å, hva ville du gjøre, syndige sjel, om ikke dette blodet talte for deg? Hvordan skulle du bli fri fra forbannelsen som brenner i ditt innerste som et helvete, som en forferdelig forventning om dommen? Hvordan skulle du få en glad time i denne verden om han ikke var din yppersteprest? Takk ham for at han er det! Bær fram for hans gjennomborede føtter en full, brennende takk for den evige forløsningen. For også du er regnet med i fortjenesten av dette blodet, som din yppersteprest har båret fram for å grunnlegge en evig forløsning.

Men som yppersteprest har Frelseren enda et embete. Han ber for oss; han er vår talsmann hos Faderen og fører vår sak der. Slik viste han seg som yppersteprest allerede i sine dager i kjødet (Joh 17), og slik også på korset da han ba for fiendene sine. Slik har han også fortalt en lignelse om fikentreet som Herren lot bli stående en tid til fordi vingårdsmannen ba for det.

Å, hvor stor og viktig må ikke denne yppersteprestlige gjerningen til Frelseren være for oss! Se, derfra kommer Guds tålmodighet og langmodighet med deg. Derfra kommer det at du ikke for lenge siden er slått av i Guds hage som et visnet gresstrå. Din yppersteprest har bedt for deg: «Å Far, tilgi ham, ha ennå tålmodighet med ham, la ham ennå bli stående, om han kanskje kunne bære omvendelsens frukter!» Og det har han gjort for meg og deg da vi ennå var fiender av sinnelag, i onde gjerninger.

Å, for en trofasthet! For en barmhjertighet! Ser du da ennå ikke inn i Frelserens hjerte, arme synder? Er du fremdeles uforstandig? Klarer du fortsatt å krenke ham? Du banner, han velsigner. Du synder, han ber. Du hater, han elsker. Du går vill omkring, han vil føre deg til rette og gjøre deg salig.

Ja, enda mer! Kristus er ved Guds høyre hånd, og der er han, som Hebreerbrevet lærer oss, de himmelske tings tjener (Hebr 8,2). «Han for opp i det høye og tok gaver», sier salmen om ham (Sal 68,19). Det er alle slags himmelske og guddommelige gaver, for i ham bor hele guddommens fylde. Av hans hånd tar mennesket imot det som er nødvendig for dets salighet: Den Hellige Ånd, syndenes forlatelse, bestenkelse med hans blod, renselse av samvittigheten, Guds fred, fred i liv, lidelse og død.

Å, tro bare ikke at denne fylden av gaver kan tømmes! Nei, det er en evig rikdom som Sønnen har fått av Faderen, og den tar aldri slutt. Se, han har det hjertet ditt trenger. Lengter ikke også du etter å få gaver av ham? Hva trenger du? Vet du det ikke, så spør ham. For også denne gaven har han fått: å kunne gi deg lys over hva du trenger i øyeblikket.

Hva ønsker du å få av ham? Tro, kjærlighet, håp? Å, han har det i overflod; han kan gi deg det. Eller gjenfødelse, visshet om nådestanden, Guds fred, et salig liv, en salig død? Å, han har det; han kan gi deg det. Frelseren er lik en kjøpmann som byr fram varene sine. Han er den aller rikeste og samtidig den aller gavmildeste kjøpmann. En trenger ikke å betale ham noe for gavene. Han gir dem for ingenting; ja, han innbyr oss til og med til å forsyne oss og ta imot.

Han har en gave for alle, også for de gjenstridige.[1] Skulle det være en slik sjel iblant oss, en sjel som hittil ikke har villet vite av ham, som har tjent djevelen og verden, eller som er falt fra den første kjærligheten og for annen gang er kommet på avveier – skulle en slik frafallen sjel være til stede her, så har Frelseren tatt imot gaver også for deg. Han tar imot deg igjen; så kom bare i dag!

Se da hva vi har i Frelseren! Å, om det gikk oss til hjertet – hva kunne vi ikke finne hos ham! La dere derfor omvende, dere syndere! Vend dere til ham, alle jordens ender, så skal dere leve!

Gud gi at alle ville søke og be og banke på! For alle skal det bli lukket opp. Vi skal finne det vi trenger, og det skal gå opp et lys i oss som viser oss veien til saligheten. Det gi Gud for Jesu store navns skyld! Det gi han for sitt evige kongerikes skyld, det gi han for sitt guddommelige yppersteprestdømmes skyld, og det gi han også fordi han har tatt imot gaver til og med for de gjenstridige! Amen.

[1] NB: «tok gaver blant menneskene, også blant de gjenstridige» (Sal 68,19).

Sjette søndag etter påske: Alle tings ende er kommet nær

1 Pet 4,7–11

> Vær derfor sindige og edrue, så dere kan be. Fremfor alt, ha inderlig kjærlighet til hverandre, for kjærligheten skjuler en mengde synder. Vær gjestfrie mot hverandre uten knurr! Etter som enhver har fått en nådegave, så tjen hverandre med den som gode husholdere over Guds mangfoldige nåde. Om noen taler, han tale som Guds ord. Om noen tjener, han tjene ved den kraft som Gud gir, for at Gud må bli æret i alle ting ved Jesus Kristus – ham som æren og makten tilhører i all evighet. Amen.

Epistelen vår begynner slik: «Vær derfor sindige og edrue, så dere kan be.» Ordet «derfor» viser tilbake til det apostelen Peter sier like før, i det sjuende verset i fjerde kapittel av sitt første brev: «Men alle tings ende er kommet nær.» Derfor, mener han, skulle leserne hans være edrue og våkne i bønnen. For verden går med raske skritt mot sin ende, og alle som vandrer på den brede vei, haster uten å kunne unngå det mot fortapelsen. Bare de som er på den smale sti, kan vente alle tings ende med ro og frimodighet.

Ved dette ordet vil også vi stanse en stund og tale sammen om

hva overbevisningen om at alle tings ende er kommet nær, skal virke i oss.

Først vil vi se at det er sant at alle tings ende er kommet nær, og deretter tenke over hva denne overbevisningen skal virke i oss.

Bønn. Herre Jesus! Din dag kommer og nærmer seg fort. Vi ber deg: Rust oss ut, så vi ikke blir til skamme på din dag og skjelver for ditt åsyn. Riv oss løs fra alt som hindrer oss, fra all treghet og søvnighet, så vi kan stå opp og sørge for at din dag ikke overrasker oss uforberedt, som en tyv om natten, men at lysene våre da brenner og hoftene våre er ombundet, så vi kan gå deg i møte med lysende lamper. Gjør dette med oss alle, Herre Jesus! Amen.

I.

«Alle tings ende er kommet nær» – det er et alvorlig og viktig ord. Det burde straks fange oppmerksomheten vår og få enhver til å spørre: Hva mener Skriften med disse ordene? Hvis noen talte til en fange om at fangenskapet hans snart var slutt, ville han nok lytte. Selv om han var blitt vant til fangenskapet og ikke lenger følte seg så ulykkelig, ville likevel dette spørsmålet snart presse

seg fram i brystet hans: Når skal det skje? Når blir jeg fri fra båndene og lenkene mine?

Eller tenk på en som lå i en farlig og smertefull sykdom, og legen sa til ham at sykdommen hadde tatt en god vending, og at han raskt gikk mot helbredelse – med hvilken glede ville han ikke ta imot dette budskapet! Hvor villig ville han ikke gripe alt som kunne hjelpe ham til å bli frisk! Se, slik gjør vi med det som angår denne verden.

Men når Den hellige skrift gang på gang roper ut blant menneskenes barn, både blant dem som føler seg lykkelige, og blant dem som føler seg ulykkelige: «Gi akt, dere menneskebarn, for alle tings ende er kommet nær!» – da er det bare få som tar det alvorlig. De fleste glemmer det igjen før de riktig har hørt og lest det. På mange gjør det inntrykk et øyeblikk. Ordet kaster et kort lysskjær inn i mørket deres, men skjæret forsvinner like fort som det kom.

Her og der treffer det riktignok også en nedtrykt sjel, en sjel som må tjene forgjengeligheten og lider under bedraget i alt det forgjengelige, og som lengter etter Guds barns frihet. Den tenker da: Gud være lovet at det finnes en ende! Å, om den bare kom snart! Om bare det første snart var forbi og alt var blitt nytt! Da ville jo også lenkene jeg ennå er bundet med, sprenges og falle av meg. Da kunne jo min Frelser føre meg helt ut i friheten, friheten i sitt himmelske Jerusalem.

Hvordan kan det da ha seg at menneskenes barn gir så lite akt på dette ordet om at alle tings ende står for døren? Det har flere grunner. For mange er det et svært ubeleilig ord. De liker ennå altfor godt de tingene som skal ta slutt. De har lyst til dem og er fanget i denne lysten; hjertet deres henger ved dem. Derfor vil de ikke høre Den hellige skrift tale om at disse tingene skal gå under, og fordi de ikke vil høre det, hører de det heller ikke.

Hva tror dere skjer hvis en forkynner for et menneske som føler seg lykkelig fordi han eier et eller annet gode, at lykken hans snart skal ta slutt? Eller om en sa det til en gjerrig, som fryder øynene sine med penger og gods?

– Men dere må ikke tro at bare de som har penger og gods i overflod, er gjerrige. Det finnes enda mange flere gjerrige som aldri kommer lenger enn til begjæret eller ønsket om å eie. – Men tenk at en sa til en gjerrig: Ta deg i vare! Pengene dine vil smelte bort mellom hendene dine, tyver vil grave etter dem og stjele dem fra deg, og ilden vil fortære eiendommen din!

Hva tror dere – med hvilken mine ville han ta imot det? Ville han ikke vende øret bort i uvilje? Ville ikke gjerrigheten bare ete seg desto dypere inn i sjelen hans? Og ville han ikke klamre seg desto fastere til det godset sjelen hans henger ved – med enda mer udelt hjerte og med brennende begjær – jo mer han måtte frykte at det skulle bli revet fra ham?

Å, nettopp dette hindrer sannhetsordet i å virke på menneskenes hjerter, mye mer enn en tror. Derfor lukker de ørene for sannheten og åpner dem for fabler. For fablene lar mennesket bli som det er, men sannhetens ord vil rive ned all falsk kjærlighet og tilbøyelighet i hjertet hans.

Derfor vil han heller høre ord som ikke uroer ham, men lar ham bli liggende i sumpen han har arbeidet seg ned i, enn ord som skremmer ham og tar et kraftig

tak i ham og rusker og ryster ham. Slike mennesker synes det er altfor ubeleilig å bli forstyrret i sin behagelige ro av ordet om alle tings ende.

Mange tenker også slik: En har talt så lenge om at alle tings ende nærmer seg, og likevel har den ikke kommet ennå. Ja, ofte går de enda lenger og sier frekt: «Hvor er det blitt av løftet om hans gjenkomst? For fra den tid fedrene sovnet inn, forblir alt slik det har vært fra skapningens begynnelse» (2 Pet 3,4).

I atten hundre år har en nå forkynt: «Enden kommer», og den har ennå ikke kommet. Hva er da all denne snakken om alle tings ende? Prestefabler er det, laget for å skremme folk og holde dem i orden, og et tenkende menneske må forakte dem. Se, slik taler en i våre dager. Slik blir det store ordet i Den hellige skrift – at alle tings ende nærmer seg fort – overhørt, foraktet, forkastet, støtt bort og tråkket under føtter, av den ene på denne måten og av den andre på den måten.

Og mennesket virker og handler, arbeider, kjøper og selger, morer og fornøyer seg, spøker og ler, sover og våker og tumler seg i denne verden, som om den skulle bli stående i all evighet, og han med den.

Far ikke vill, kjære brødre og søstre! Det Skriften sier her, er sannhet og blir sannhet: «Alle tings ende er kommet nær.» Hvem kan si at Den hellige skrift lyver? Den har aldri løyet ennå. «Himmel og jord skal forgå, men Herrens ord blir til evig tid.»

Og er det ikke naturlig at de tingene som har fått sin begynnelse i tiden, også forgår med tiden? Jeg taler her ikke om den usynlige åndeverden, for det usynlige er evig og blir bestående. Heller ikke apostelen Peter mener de usynlige tingene når han taler om alle tings ende, men de synlige. De er dømt til å gå under og må ta slutt.

Se, kjære menneske! Ingenting av det som omgir deg, varer og består: denne bygningen, denne byen, huset ditt, innboet ditt, pengene og godset ditt, markene dine, bøkene dine, titlene dine, verdighetene og embetene dine, forrådene du kanskje har samlet for mange år. Kort sagt: alt som sjelen din fornøyer seg med, ja, ditt eget legeme, som står deg nærmest, denne jorden, solen, skyene, luften, vannet – alt, alt som er omkring deg, skal forgå og bli til støv.

Har du tenkt over at alt det øyet ditt gleder seg over, og alt som smigrer sansene dine, skal forgå og gå opp i røyk i brennende ild? Å, hvor få av dem som er her, har for alvor tenkt over dette! En lever bare i vei i dårskap, uten å akte på det og uten å ta det til hjertet. Så stor er vår blindhet og forvendthet. Hva ville vi tenke om en forbryter som fikk høre dødsdommen sin, men ikke ville bry seg om den og hørte på den sløv og likegyldig?

Men vi er slike forbrytere. Sløve og likegyldige hører vi på at dødsdommen blir uttalt over hele den synlige verden, og ilddøden over alt det sjelen vår så gjerne klynger seg til og henger ved. Og likevel er evige goder tilbudt oss, goder som strømmer fra Kristi fylde. Men vi lever i vei i drømmer og bedrar oss selv, som om det synlige var evig og varig – og vi vet ikke om Herren i dag eller i morgen gjør ende på denne verden slik den er.

Men du spør: Når kommer da enden på alle ting? Den kommer på Herren Jesu store dag, når det blir oppfylt som englene sa ved himmelfarten: Han «skal

komme igjen på samme måten som dere så ham fare opp til himmelen». Da blir Jesus åpenbart, den Jesus som de fleste for lenge siden har glemt. Da trer han fram fra det skjulet han så lenge har vært i, og kommer ned med overengels røst, med et bydende rop (1 Tess 4,16).

Det blir den store dagen da den synlige verden skal forgå. Når den usynlige verden blir synlig i all sin makt og herlighet, kan ikke den synlige, skrøpelige verden lenger bestå. Nå glitrer og glimter den. Den fanger og fortryller hjertet og gjør mennesket til sin slave. Men når den sanne sol trer fram – og mot den er den synlige solen bare en liten lysende gnist – da skal fortryllelsen fra denne tidens ting forsvinne som en tåke, som et tomt drømmebilde. Da skal ikke skinn og skygge bli åpenbart, men bare det som virkelig er og lever.

«Men hvem kan utholde den dagen han kommer? Hvem kan bli stående når han åpenbarer seg? For han er som smelter-ild og som vasker-lut» (Mal 3,2). Den dagen «skal himlene forgå med veldig brak, og himmellegemene skal komme i brann og gå i oppløsning, og jorden og alt som er bygd på den, skal brenne opp» (2 Pet 3,10). Se da til at dine skatter ikke brenner med!

Arme menneske, du som har gjort verden og det som er i den, til din gud! Hva vil du gjøre når guden din går opp i ild og røyk? Eller tror du at noe som helst av det sjelen din har kjært og henger ved, vil bli spart? Eller mener du at dine henders gjerninger skal bestå, de som du så på med så stort velbehag fordi de var dine egne henders verk? Langt derifra! Det sjelen din har kjært, skal og må forgå, så sant det er jordisk og synlig.

I lyset av denne sannheten burde vi se på verden, og med den i tankene burde vi vandre i den. Dette burde være grunntanken når vi omgås alle denne verdens ting: De er spart opp til ilden, de må og skal brenne opp. Da ville vi bli vise til salighet.

Men spør du: Hvorfor er da denne synlige verden spart opp til ilden? Hvorfor må alt som omgir oss, forgå? Det kommer av at Gud ikke har noen glede i det. Bare det arme, syndige mennesket speiler seg en tid i disse tingene, gleder seg i dem og lar øynenes lyst få fritt løp. Men Gud har ingen glede i det. Så mye synd har blandet seg med denne verdens ting, så mye urettferdighet kleber ved dem.

Så mye brødreblod har rent på denne jorden siden Abels blod. Menneskene har brukt de jordiske tingene til så mye vellyst. Så mange sukk har steget opp fra denne jammerdalen til lysenes Far. Synden har trengt inn, og jorden er blitt en bolig for djevlene, for de urene ånder. Så mange skammelige ord, så mange forbannelser og gudsbespottelser, så mange forargelser og forførelser til det onde har tatt bolig i denne verden.

Å, når jeg bare tenker på alle de bøkene som har forført mennesker til synd og lokket dem til urenhet, de bøkene som har spottet Gud og hans Salvede, da må jeg si: Om det ikke var noe annet, så måtte det komme en dag, bare for disse bøkenes skyld, da slike urene og ugudelige menneskeverk blir fortært av ilden.

Men det er ikke bare dette. Det finnes ennå så mye ondt, så mye forargelse, så mye grufullt som skyr dagen, gjemmer seg i mørket og hyller seg inn i nattens slør. Det innbiller seg at det er tryggere skjult der og kan bo der usett, enda den Allvitendes øyne er rettet mot det.

For disse forargelsenes skyld, og for forbannelsens skyld, som ble uttalt over jorden allerede da den første synderen syndet, skal det komme en dag da alt dette tar slutt. For det skal bli annerledes. Det skal komme en ny jord, renset fra synden, og om den kan en si: «Se, Guds bolig er hos menneskene» (Åp 21,3).

Skapningen sukker etter denne enden på den jordiske jammer, etter denne enden på trelldommens år, etter at frihetens dag skal bryte fram. «For skapningen venter og lengter etter at Guds barn skal åpenbares», ja, «ikke bare det, men også vi som har fått Ånden som førstegrøde, også vi sukker» etter den (Rom 8,19.23).

«Vi venter», sier Peter, «etter hans løfte nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor» (2 Pet 3,13). Og lenge har menigheten, Kristi brud, sagt: «Kom, Herre Jesus!» (Åp 22,20). Slik lengter hele skapningen etter forløsningens dag. Bare mennesket sukker ikke etter den – mennesket som elsker skapningen mer enn Skaperen.

Han er forblindet av Satans trolldom, som fanger øynene hans og de andre sansene med de jordiske tingenes forfengelighet. Han blir forskrekket over at han skal forlate sin bolig, at denne tidens vesen og denne verdens urettferdighet skal forgå, og at denne arme jorden med alle sine skatter og gleder skal brenne opp.

Men la det gjerne være ubehagelig og ergerlig. Skapningens sukk, de troendes bønn og lengselen hos alle englene og alle de fullendte rettferdige skal likevel bli oppfylt, og det skal bli gjort ende på elendigheten. Den evige frihets dag skal bryte fram med klar morgenglans.

Men hvor mange av dere som er her, tror av hjertet det jeg har sagt så langt? Og hvor mange av dem som tror det, tenker kanskje ved seg selv: Å, det kan vare lenge ennå. I mellomtiden vil jeg gå til arbeidet mitt. I mellomtiden vil jeg lage mat og vaske og gjøre annet husarbeid, sove, spise og drikke, gå hit og dit og nyte det som kan nytes. Det er ennå ikke alle dagers kveld i dag.

Kjære menneske! Hør da hva apostelen sier: Enden er kommet nær! Dette sa han for atten hundre år siden; hvor mye nærmere må den ikke være oss nå! Apostelen Peter visste like lite som vi hvilken time Faderen hadde fastsatt av sin egen makt. Men det visste han: Herren stod for døren og kunne komme når som helst. Og han visste, slik vi også vet, at Herrens dag skal komme som en tyv om natten.

Den skal komme nettopp når alle sier: «Fred og ingen fare!» – når de lever som i Noahs dager. Da lå menneskene begravet i den dypeste sorgløshet, de «åt og drakk, tok til ekte og ga til ekte» (Matt 24,38), spøkte og lo og lekte. De tenkte ikke på enden og på truslene fra rettferdighetens forkynner (2 Pet 2,5), og de handlet nettopp slik en gjør i våre dager, i stort og i smått.

Apostelen Johannes roper ut i sitt brev: «Mine barn, det er den siste time!» Det er nok en lang time. Men en time er en tid, og en tid løper ut, og nå er det den siste tiden på det store verdensuret.

For mellom Kristi himmelfart og Frelserens gjenkomst ligger det ingenting som etter Guds målestokk kan kalles et eget tidsløp. Det er den nye pakts tid, korsrikets tid, tiden da syndere kan omvende seg, den tiden da en ennå kan

gjøre bot og arbeide på sin frelse med frykt og beven. Men når denne timen er omme, kommer Herren, og med ham alle tings ende.

Se derfor til at Herrens dag ikke overrasker deg i synden! Se til at alle tings ende ikke kommer mens du har fordypet deg i tingene! Se til at din glede, din skatt, ditt gode ikke brenner opp mellom hendene dine og river deg selv med i fortapelsen!

II.

Alle jordiske tings ende er kommet nær. Hvilket sinn skal denne store sannheten plante i oss? Hvis menneskene som levde før vannflommen, hadde trodd Noahs forkynnelse, tror du da at de ville ha spist og drukket, tatt til ekte og gitt til ekte uten å tenke det minste på framtiden og på sjelenes frelse? Tror du at de ville ha lagt så stor vekt på denne verdens ting, som skulle forgå og bli revet fra dem?

Å, de ville sannelig ikke ha funnet noe av alt dette verdt å akte på. De ville ha tråkket det under føtter og bare tenkt på hvordan de kunne berge sjelene sine fra den alminnelige ødeleggelsen og undergangen. Men de trodde ikke Guds ord og lot seg ikke tukte av hans Ånd. Derfor måtte de ynkelig omkomme sammen med den verden som gikk under.

Og om noen hadde sagt til menneskene i Sodoma og Gomorra: I morgen skal det falle ild og svovel fra himmelen og ødelegge byen deres og utslette den fra jorden – tror dere da at de ville ha fortsatt med sine skjendige gjerninger og sin ugudelighet, hvis de hadde trodd Guds ord?

Se nå: Apostelen sier til oss: «Enden er kommet nær», og vi løper omkring på Sodomas gater og fornøyer oss med de lystighetene som finnes i Sodoma. Og likevel vet vi at jorden vi søker fornøyelse på, kan briste sammen under føttene våre i dag eller i morgen. Vi ser rolig fram mot det som kommer, og de færreste tenker på å frelse sin sjel.

Den menigheten som går evigheten i møte her nede, bærer først og fremst to tanker i sjelen på veien: For det første at den må holde seg ren og ubesmittet av synden i Sodoma, der den må leve. For det andre at den venter på Herren og elsker hans komme. Vi er kristne, vi er tjenere som vet at Herren kommer.

Vi er kristne og vet at verden forgår med sin lyst. Skulle vi da ikke kjempe i Ånden for å bli stadig mer fri fra verden og dens ting, og gå Herren i møte med et sinn som bare trakter etter det som behager ham? Å, den som har dette sinnet, eller i det minste sukker etter et slikt sinn som denne salmen uttrykker:

Skjønt uverdig
står jeg ferdig
til ved herrers Herres side
hist å prange, her å stride.

Men hvordan skal vi da ruste oss på en verdig måte, så vi kan bestå på Herrens dag? Den beste rettledningen får vi i epistelen vår: «Vær sindige og edrue, så dere kan be.» Guds barn er nå lik mennesker som venter på sin herre, for at han skal finne dem rede når han kommer, med brennende lamper og ombundne hofter.

Derfor gjentas formaningen så ofte i Den hellige skrift: «Våk og be!» For ved bønnen holder en forbindelsen med ham, også når han er langt borte. Ved bønnen blir det åndelige livet holdt ved like og vernet mot å sovne inn.

Bønnen er det åndelige livets åndedrett; den som ikke ber, lever heller ikke. Riktignok kaller noen mennesker alt mulig for å be. De leser i en bok, og det kaller de å be. De sier fram faste bønner som de ikke forstår, og som de aldri har tenkt over meningen i. Og mens de sier dem fram, er tankene deres hos forretningene, i selskapene, i verkstedet, på marken, i stallen, på kontoret eller hvor det nå kan være. Men det er ikke å be – i alle fall ikke å be i ånd og sannhet.

Bønnen har alltid vært av to slag. Det ene er når en virkelig tar seg tid til å tale med Herren, når en går inn i sitt lønnkammer, bøyer og ydmyker seg for ham og øser ut sitt hjerte for ham som ser også i det skjulte.

Men også dette må kalles bønn: at en blir i stadig samfunn med Herren, at en også midt i gjøremålene og arbeidet søker hans åsyn på ny med stille sukk og så lar seg lede og styre av hans nærhet. Begge deler er nødvendige hvis det indre livet skal holdes ved like, og hvis en skal ha enden for øye og beholde den der.

Til et slikt liv i bønnen hører edruelighet og måtehold – ikke slik å forstå at en skal nekte legemet det det trenger. Det krever verken Herren eller apostlene, og det er sant som en salme sier om Guds barn:

De Adams naturlige avkom jo ere
og bære det jordiske bildes preg,
de lide i kjødet som syndere flere,
de spise og drikke, men ikke for lek;
de våke, de sove,
for kjødet har love,
omtumles som andre på jordlivets vove,
men le av de lyster som dårene hove.

(hove: synes om.)

Men den som pleier ganen, den som gjør buken til sin gud, hvordan skulle han være skikket til å gjøre seg rede til Herrens dag? Å, edruelighet i ånden er en stor vinning: at hjertet i stillhet er vendt mot Herren, blir i den rette sinnsroen og ikke lar seg bringe ut av likevekt av lidenskaper, syndige oppbrusninger, bekymringer og lyster.

Men dette er svært sjelden å finne. For hvor mange legger seg ikke med sorger og står opp igjen med de samme! Hvor mange blir ikke kastet hit og dit hele dagen av lidenskapene sine, så ingen levende tanke om Gud kan komme opp i dem? Der finnes avind og misunnelse, som ser på nesten med uvennlige øyne. Og hvor mange blir ikke plaget gjennom mange dager og netter av de urene lystene, så fantasien er fylt og befolket med alle slags avskyelige bilder!

Dette er det motsatte av edruelighet. Den som nærer slike ting i seg og ikke søker å bli fri fra dem ved kraften i Kristi blod, han er død i synder og moden for ilden. Å, kjære brødre! «Våk og be for at dere ikke må komme i fristelse!» For djevelen «går omkring og søker noen han kan oppsluke».

Våk, o sjel! Bered deg så,
Herren du påkalle,

at den onde tid ei må
brått deg overfalle;
for forvisst Satans list
fristende mon komme
over mange fromme.

Nå går apostelen videre og sier: «Fremfor alt, ha inderlig kjærlighet til hverandre, for kjærligheten skjuler en mengde synder.» Det skal ikke være blant kristne som blant hedningene. Der er en bare vennlig mot den som også holder seg til en selv, eller en gjør kanskje en annen en tjeneste når det ikke koster mye strev og oppofrelse. Men kjærligheten skal være inderlig, og inderlig kjærlighet «utholder alt, tror alt, håper alt, tåler alt».

Verden vet ingenting om denne kjærligheten, den kjærligheten som skjuler en mengde synder. Og likevel er nettopp den alene den rette forberedelsen til den dagen da Jesus Kristus blir åpenbart. For når alt forgår og alt når sin ende, skal kjærligheten likevel bli stående og triumfere. For «Gud er kjærlighet. Den som blir i kjærligheten, blir i Gud, og Gud i ham.»

Ved siden av kjærligheten nevner apostelen også gjestfrihet: «Vær gjestfrie mot hverandre uten knurr!» sier han. De første kristne ble drevet fra hus og hjem under forfølgelsene som rammet dem. De hadde ikke lenger noe blivende sted, men måtte flykte fra gård til gård og fra by til by. Da ble brødrenes hus åpnet for dem, og gjestfriheten ble holdt i høy ære og flittig vist.

Det kunne sies mye om hvordan også vi kan vise gjestfrihet mot nære og fjerne, mot kristne og hedninger, mot jøder og tyrker, mot gamle og unge, alene og sammen med andre. For anledninger er det nok av. Det mangler ikke på institusjoner der slik gjestfrihet blir vist, der en ikke bare får tilbud om det legemlige brødet, men også om mannaen som er kommet ned fra himmelen.

Derfor: Når dere innbyr gjester, så innby ikke slike som innbyr dere igjen, men gå og innby fattige og halte, vanføre, blinde, døve, åndelig og legemlig syke, for at dere kan være barn av deres Far i himmelen.

«Etter som enhver har fått en nådegave, så tjen hverandre med den som gode husholdere over Guds mangfoldige nåde. Om noen taler, han tale som Guds ord. Om noen tjener, han tjene ved den kraft som Gud gir, for at Gud må bli æret i alle ting ved Jesus Kristus.»

Den kristne menighet skal bygge seg opp til et åndelig hus, et Guds tempel, og til det skal hver enkelt bidra med sin del. Når en bygning skal reises, kan ikke alle hogge til steinene, ikke alle kjøre fram tømmeret, ikke alle mure opp veggene. Men hver og en må gjøre sin del, det arbeidet som er hans.

Slik burde det også være med dem som venter på Herren. Hver enkelts kall burde bli en gudstjeneste og hvert hjem et tempel, fordi Herren nærmer seg, og fordi hver og en må avlegge regnskap for den gjerningen han ble satt til. Å, hvor herlig ville det ikke være om kristenheten ble slik, om Gud på den måten ble æret i alle ting ved Jesus Kristus!

Kjære tilhører! Søk virkelig å smake og erfare Guds inderlige barmhjertighet i Jesus Kristus. Da skal også du bli rik på forbarmelse, og du skal tale av forbarmelse, elske av forbarmelse, leve av forbarmelse, være gjestfri av forbarmelse,

tjene av forbarmelse og i alle ting søke å vise deg som en sann etterfølger av den barmhjertige Herre.

Det er en salig tilstand når en står og går, sitter og ligger, våker og sover med Guds forbarmelse. Da kan en rolig vente på alle tings ende. Da kan en godt unnvære alt annet og se det falle og synke. For én ting blir jo stående fast om så himmel og jord forgår: Guds evige forbarmelse i Kristus Jesus, vår Herre. Derfor:

Kom, barn! vi vandre ville,
vår aften stunder an;
det farlig er om stille
vi stå i ørkens sand.
Kom, styrk nå deres mot!
Til evighetens rike
i Herrens kraft vi stige,
så blir enden god.

Vi dristig hjemad drage,
det er å våge verd,
i bunn og grunn forsake
hver hindring på vår ferd.
Oss verden er for trang,
men Jesus vil oss lede
til evigheters glede,
til Jesus går vår gang.

Amen.

Pinsedag: Det som skjedde på pinsedagen, og hva det betyr for oss

Apg 2,1–18

> Og da pinsefestens dag var kommet, var de alle samlet på samme sted. Da kom det med ett en lyd fra himmelen som når et veldig stormvær farer fram, og fylte hele huset der de satt. Og det viste seg for dem tunger likesom av ild, som delte seg og satte seg på hver enkelt av dem. Da ble de alle fylt med Den Hellige Ånd, og de begynte å tale i andre tunger, alt etter som Ånden ga dem å tale.
> Nå bodde det i Jerusalem gudfryktige jødiske menn fra alle folkeslag under himmelen. Da denne lyden hørtes, samlet det seg en stor folkemengde. Og de ble forvirret fordi de hørte dem tale enhver på sitt eget språk. De ble helt ute av seg av undring og sa: Er ikke alle disse som taler, galileere? Hvordan kan det da gå til at hver av oss hører vårt eget språk, det som vi er født i, vi partere og medere og elamitter, vi som bor i Mesopotamia, Judea og Kappadokia, Pontus og Asia, Frygia og Pamfylia, Egypt og områdene i Libya mot Kyréne, og vi tilreisende fra Roma, både jøder og tilhengere av jødenes tro, kretere og arabere – vi hører dem tale om Guds store gjerninger på våre egne språk! Alle ble forferdet og var i villrede, og den ene sa til den andre: Hva kan vel dette være? Men andre sa spottende: De er fulle av søt vin!
> Da sto Peter fram sammen med de elleve. Han hevet røsten og talte til dem: Jødiske menn, og alle dere som bor i Jerusalem! La dette være kjent for dere, og lån øre til mine ord! For disse er ikke drukne, slik som dere mener. Det er jo bare den tredje time på dagen! Men dette er det som er sagt ved profeten Joel: Det skal skje i de siste dager, sier Gud, da vil jeg utgyte av min Ånd over alt kjød. Deres sønner og deres døtre skal tale profetiske ord. Deres unge menn skal se syner, og de gamle blant dere skal ha drømmer. Selv over mine treller og trellkvinner vil jeg i de dager utgyte av min Ånd, og de skal tale profetiske ord.

Omtrent fire eller fem år før pinsefesten sto en mann ved navn Johannes ved bredden av Jordan og forkynte omvendelse og syndenes forlatelse. Han kunngjorde at Guds rike var i ferd med å bryte fram, og han døpte med vann. «Jeg døper dere med vann», sa han, «men etter meg kommer han som er sterkere enn jeg. Jeg er ikke engang verdig til å løse skoremmen hans. Han skal døpe dere med Den Hellige Ånd og ild» (Luk 3,16).

Det Johannes den gangen hadde forutsagt, gikk virkelig i oppfyllelse på den store pinsefesten. Herlighetens Herre hadde fart opp til himmelen. Han hadde

satt seg ved Guds høyre hånd og tatt imot gaver for menneskene. Men den første gaven var sannhetens Ånd, ilddåpen, som ble utøst over disiplene hans. Det er dette vi minnes i dag på pinsefesten. Å, om det bare ville behage Herren å døpe også våre hjerter, mitt hjerte og deres hjerter, med Den Hellige Ånd og med ild og kraft fra det høye!

Til felles oppbyggelse vil vi først se på det som skjedde på denne festdagen, og deretter bruke det på oss selv.

Bønn. Herre Gud, Hellige Ånd, dra inn hos oss! Herre Jesus, du som har makt over alt kjød: alt kjød visner hvis du ikke utøser din Hellige Ånd over det. Du levende og levendegjørende Ånd, gjør oss levende, så vi ikke skal dø, ikke dø evig. Amen.

I.

Det er bemerkelsesverdig at Den Hellige Ånd ble utøst på en av de tre store høytidene. Da kom Israel sammen, og selv jødene som bodde langt borte, dro opp til Jerusalem for å se den herlige gudstjenesten og bringe Herren lov og tilbedelse i templet. Guds Sønns dypeste fornedrelse – at han ble overgitt i fiendenes hender, spottet, hudstrøket og korsfestet – skjedde nesten for øynene på hele Israel på påskefesten.

Slik skulle også hans opphøyelse, hans forherligelse ved Den Hellige Ånd, skje for verdens øyne på en stor høytid. Hele verden skulle erkjenne at han er herlighetens Herre, og at han har opprettet et nytt rike, et rike av nåde og barmhjertighet, og beseglet det med sitt blod på Golgata, så selv helvetes porter ikke skal få makt over det.

Pinsefesten ble feiret femti dager etter påske. I påsken feiret jødene, som vi alle vet, minnet om utgangen fra trelldommen i Egypt. Men femti dager etter fikk de loven på Sinai, det rykende fjellet. Den ble skrevet på steintavler og kunne ikke forandre hjertene; den ble bare et stengsel mot de grove, ytre misgjerningene. Slik også nå: Ved sin død har Kristus forløst sine og ført dem ut av trelldommen under synden, djevelen, døden og helvete. Femti dager etter denne døden ble det oppfylt som profeten forutsa (Jer 31,31 ff.):

«Se, dager kommer, sier Herren, da jeg vil opprette en ny pakt med Israels hus og med Judas hus. Den skal ikke være som den pakten jeg opprettet med deres fedre på den dagen da jeg tok dem ved hånden og førte dem ut av landet Egypt, den pakten med meg som de brøt, enda jeg var deres ektemann, sier Herren.

Men dette er den pakten jeg vil opprette med Israels hus etter de dager, sier Herren: Jeg vil gi min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte. Jeg vil være deres Gud, og de skal være mitt folk.»

Den nye loven, evangeliet, ble ikke skrevet inn på steintavler, men i hjertene, med den levende Åndens griffel, på den nye paktens hellige pinsefest. I den gamle pakt ble lovens husholdning opprettet på denne dagen; på de kristnes pinsefest ble evangeliets husholdning opprettet. Da ble den nye paktens kirke grunnlagt. Å, hvor vakkert Gud gjør alt i sin tid! Han har satt alt i tid og orden. «Hvem kjente vel Herrens sinn? Eller hvem var hans rådgiver?» (Rom 11,34).

For apostlene kunne tiden fra himmelfarten til pinse ha blitt lang. De kunne ha tenkt: «Herren har jo lovet at vi ikke lenge etter disse dagene skal bli døpt

med Den Hellige Ånd, og nå er det allerede gått ti dager.» Men slik tenkte de ikke. Som barn lot de seg lede av sin Herre, som var opphøyd ved Guds høyre hånd. De stolte på hans visdom, makt, sannferdighet, kjærlighet og barmhjertighet, og de angret ikke på at de måtte vente. Og så kom endelig Farens løfte i rette tid.

Kanskje er det også en slik sjel blant oss som venter på sin pinse, på at Herren i nåde skal komme og besøke henne. Kanskje har hun lenge ropt, sukket og bedt om det. Men vær bare trøstig og uforsagt, kjære menneske! Se, du skal ikke feire noen pinsefest før den dagen Herren finner det godt. Bare ikke gi opp å be, å holde ut og å vente på tiden. Til slutt skal du få se hvordan Herren forherliger seg på deg på sin store høstfest.

På den første pinsefesten høstet han allerede inn en del av sin blodige såing. Da holdt han høstfest over det han hadde sådd med blodig svette og en vanærende død på korset. Det var en stor høstdag. Å, om han også kunne finne en virkelig høst blant oss!

«På pinsefestens dag, da de var samlet, kom det altså med ett en lyd fra himmelen som når et veldig stormvær farer fram, og fylte hele huset.» Vi må ikke tro, kjære tilhørere, at dette stormværet var Ånden selv. Stormen var snarere bare et forvarsel, et tegn på Ånden som kom over apostlene.

Slik åpenbarte Herren seg også for Elia. En røst sa til ham: «Gå ut og stå på fjellet for Herrens åsyn! Og se, Herren gikk forbi. Foran ham for en stor og sterk storm, men Herren var ikke i stormen. Etter stormen kom det et jordskjelv, men Herren var ikke i jordskjelvet. Etter jordskjelvet kom det en ild, men Herren var ikke i ilden. Etter ilden kom lyden av en stille susing.» Da dekket Elia ansiktet med kappen og tilba (1 Kong 19,11–13).

Herrens Ånd trenger seg ikke voldsomt inn i mennesket, men han er i en stille, sakte lyd. Merker du noe slikt i ditt indre, er det tid til å dekke ansiktet og høre hva din Gud har å si deg.

Så ble tunger av ild synlige, og ilden «satte seg på hver enkelt av dem. Da ble de alle fylt med Den Hellige Ånd, og de begynte å tale i andre tunger, alt etter som Ånden ga dem å tale.» Da gjaldt nok ordet: «Lukk din munn vidt opp, og jeg vil fylle den!» (Sal 81,11). De begynte å forkynne på andre tungemål. På språk de aldri hadde lært, forkynte de Guds store gjerninger. De trengte ikke å tenke seg om; alt fløt fritt og utvungent ut av Åndens fylde. Det var en uhørt, forbløffende virkning av Den Hellige Ånd.

Vi må likevel ikke tro at det var et forvirret skrik. Det ville ikke ha stemt med Guds Ånd, som er en Ånd av orden, råd, visdom og tukt. Det ville jo ha passet for denne verdens ånd. For hvordan går det til i verden når hjertene er tent av helvete, av vrede, hevngjerrighet eller andre lidenskaper? Tenk dere hundre og tjue mennesker som er fylt av lidenskap.

For et forvirret skrik det ville bli! Den ene ville overdøve den andre, den ene ville prøve å si sin mening før den andre, og hele tiden ville den ene vite bedre enn den andre! Slik er ikke Guds Ånd.

Trolig har den ene talt etter den andre og forkynt Guds store gjerninger på et nytt språk. De andre, som også var fylt av Den Hellige Ånd, har nok heller ikke

sittet rolige i følelsesløs sløvhet og livløs stivhet. De har gitt uttrykk for hjertets glede med miner og fakter, med stille tilbedelse og lov til Gud. Derfor kunne et åndelig blindt og dødt menneske godt tro at de var drukne.

De talte i fremmede tungemål som tegn på at evangeliet var for alle folkeslag, for alle språk og tunger, for alle mennesker som bor i øst og vest, i sør og nord. Det var for den store skaren som Johannes så i synet sitt, «av alle folkeslag og stammer og folk og tungemål» (Åp 7,9).

Å, du søte evangelium, kanskje ble du allerede på den store pinsefesten hørt på vårt morsmål! Kanskje ble kraften i Kristi død og oppstandelse allerede den gangen, som nå, lovprist på vårt tungemål. Var en av våre landsmenn blant tilhørerne den pinsefesten, har sannhetens og kjærlighetens Ånd, som forbarmer seg over alle, sikkert også utøst et ord om nåde og barmhjertighet i hjertet hans.

Men hvor veldig må apostlene ha vitnet og talt denne dagen! Da må nok Åndens strøm ha gått fra hjerte til hjerte ved salvelsens kraft. Moses kunne ikke tale, han kunne bare stamme (2 Mos 4,10). Men apostlene talte med flytende tunge, slik inderligheten i deres ånd lærte dem. Loven snører riktignok hjertene sammen. Men evangeliet, Guds store gjerninger til menneskehetens frelse, utvider hjertet. Da kan en lukke munnen vidt opp. For evangeliet er fullt av nåde og barmhjertighet, fullt av Guds fredstanker over syndere, fullt av kjærligheten fra Herren Jesus, som har elsket sine inntil døden.

Naturligvis vakte det veldige stormværet stor oppsikt i Jerusalem. Det var som et tordenbrak som ble hørt overalt. Det gikk her som det alltid går når det skjer noe som vekker oppmerksomhet: Folk spør, de løper sammen, de gir akt, og de skynder seg til stedet der det skjer noe uvanlig.

Slik kom det en stor mengde mennesker sammen fra alle folkeslag under himmelen, særlig fordi det var en stor høytid. De må ha lyttet og sett på en stund. Så ble de forvirret, for hver av dem hørte apostlene tale hans eget tungemål. De ble forferdet, og det var naturlig nok noe å bli forferdet over. De måtte vel spørre: «Hva kan vel dette være?» Det var noe helt uvanlig, uhørt og underfullt.

Tenk dere det tordenlignende bruset fra himmelen, som ble hørt i hele Jerusalem. Folkemengden kommer sammen. Hva er det den hører og ser? Hundre og tjue ulærde galileere, som aldri hadde lært noe fremmed språk. Nå forkynner de Guds store gjerninger på fremmede språk og lover Gud med uvanlig inderlighet og Åndens kraft. I den høyeste begeistring sier de ting som ingen før har hørt, ting som avslører hvordan det står til i menneskenes hjerter. De forkynner om den korsfestede, at han er Gud og Herre. Da ville nok også vi alle ha spurt: «Hva kan vel dette være?»

Andre beskyldte dem for å være fulle av søt vin. Det gikk som det går den dag i dag når Guds ord forkynnes med kraft og med Åndens bevis. Noen stanser opp, tar det inn og aner det guddommelige som ligger skjult under.

Men andre driver spott. Og fordi enhver bedømmer andre etter seg selv, tillegger de dem alle slags usanne og grunnløse hensikter. Slik sa også noen her: «De er fulle av søt vin!» For de visste av erfaring hvordan en oppfører seg når en er full av søt vin. De bedømte apostlene etter seg selv og sitt eget liv.

Da ble disse ordene oppfylt: «Ingen kan komme til meg uten at Faderen drar ham» (Joh 6,44), og: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike» (Joh 3,3). Et slikt menneske har slett ikke noe åndelig øye for det.

Men slik har det allerede gått utallige ganger med Kristus og hans sak. Om ham selv sa de: «Han er besatt av en ond ånd» (Joh 7,20). Apostlene hans mente de var drukne. Og slik har det fortsatt i atten hundre år: Det som var sannhet og Åndens virkning, har folk kalt svermeri, dårskap, sykelighet i kroppen, åndsberuselse, å velte seg i overjordiske følelser og jeg vet ikke hva.

Riktignok har det vært mye svermeri i denne lange tiden. Men verdensånden har nettopp satt dette navnet på det beste. Å, visdommen, den evige visdom, må la seg sette på plass av dårene, i dag som i apostlenes tid! Det disse dårene ikke straks forstår ut fra sine egne forutsetninger, det er svermeri, det er overtro. Fordi jødene ikke straks fattet alt som skjedde den dagen, og ikke straks visste hva som skulle komme ut av det, begynte de å spotte. De skulle heller ha grått over syndene sine.

Spott bare, du arme menneske! Spott bare, gå bare din vei, døm raskt om ting du ikke forstår, gå bare din vei i din oppblåsthet! Et menneske som deg ser jo straks alt i det rette lys! Et menneske som deg må jo straks gi alle ting deres rette navn! Spott bare i hovmod! Men vit at du må avlegge regnskap for din dommer for hvert ord som går over dine lepper. Vit at med den dommen du dømmer, skal du selv dømmes, og med det målet du måler, skal du selv bli tilmålt (Matt 7,2).

Å, bak en slik spott skjuler det seg ofte en sann åndelig fortvilelse. Ofte er den klareste overbevisning om sannheten skrevet inn i et slikt menneskes indre. Han er allerede overbevist om at evangeliet er guddommelig. Ordets sverd har allerede mange ganger trengt gjennom hjertet hans.

Men han vil ikke la det slå igjennom. Han vil ikke komme til lyset, for han elsker mørkets gjerninger mer enn lyset. Derfor prøver han å le og spotte bort sin bedre overbevisning. Med en hovmodig mine kaster han raskt fram et fornemt ord: «De er fulle av søt vin», det er svermeri, mystisisme – og dermed er alt avgjort. Hva mener du, arme menneske, om den samme dommen rammer deg på den dagen som rammet Belsasar: «Du er veid og funnet for lett» – du med ditt tankeløse snakk?

Men nå sto Peter fram og begynte å forkynne. Å, for en preken! Han, den redde mannen som hadde fornektet Frelseren, trer nå fram for hele Israel. Han roper og skåner ikke. Han løfter røsten som en veldig basun og forkynner Kristus, herlighetens Herre, «som dere», sier han, «har korsfestet».

Og han er slett ikke redd for å si: «Så skal da hele Israels folk vite for visst at Gud har gjort ham både til Herre og til Messias, denne Jesus som dere korsfestet» (Apg 2,36). Dette var igjen en virkning av Guds Ånd. Ingen hadde ennå vitnet om Kristus med en slik gjennomtrengende, guddommelig frimodighet og salvelse. Aldri før var Frelseren blitt bekjent slik.

Og det skjedde ikke lenger i husene, ikke lenger bak stengte dører av frykt for jødene, slik som etter oppstandelsen. Det skjedde for hele Israel, for det folket som hadde ropt: «Korsfest, korsfest ham!» og som hadde kalt forbannelsen ned over seg med ordene: «Hans blod komme over oss og over våre

barn!» (Matt 27,25). Ja, det skjedde selv for fariseerne og de skriftlærde. For dem bekjente Peter fritt og offentlig: «Han som dere korsfestet, livets høvding som dere drepte, han er stått opp; det er vi alle vitner om» (Apg 2,23.32; 3,15).

«Men da de hørte dette, stakk det dem i hjertet, og de sa til Peter og de andre apostlene: Hva skal vi gjøre, brødre?» (Apg 2,37). Det er virkningen av Guds ord. Det er en hammer som knuser berg (Jer 23,29). Det skjærer inn i det innerste av hjertet. Det skaper uro, vekker opp av dødssøvnen og lar ikke mennesket lenger leve i sorgløs trygghet. Det driver ham til å spørre: «Hva skal jeg gjøre? Å, hva skal jeg synder gjøre?»

Å, om det bare måtte lykkes Herren å gjøre riktig mange sjeler urolige også blant oss ved sin Hellige Ånd! For skal en våkne opp av søvnen, må han jo bli urolig. Han må erkjenne at han ikke tør sove, men må våke. Men nettopp denne uroen er det så mange som unngår, og så sover de seg inn i undergangen.

Men da folket var blitt urolig på denne måten og ropte som med én stemme: «Hva skal vi gjøre?», da sto Peter fram med evangeliet og forkynte: «Omvend dere, og la dere alle døpe på Jesu Kristi navn til syndenes forlatelse, så skal dere få Den Hellige Ånds gave. De som nå tok imot hans ord, ble døpt. Og den dagen ble det lagt til omkring tre tusen sjeler» (Apg 2,38.41).

Disse aksene falt i armene på Peter, den første arbeideren i Guds høst. Han bandt dem sammen til et kornbånd og bar dem fram for sin Herre og Gud – tre tusen sjeler. Å, om det blant oss bare var tre hundre sjeler, ja, hva sier jeg, om det bare var tretti eller bare tre sjeler som i dag fullt og helt ville gi seg til Frelseren som lønn for hans arbeid!

Jeg vet nok at mange blant oss blir grepet. De blir urolige, de vet ikke hva de skal gjøre. Men de vil likevel ikke gi seg udelt til eie til ham som ga seg selv for oss. Vil ikke også dere gi Frelseren en pinseglede og gi dere til ham med hjerte, sinn og hu? Vil ikke også dere la dere høste inn i Guds lader? Vil dere da fortsatt være agner og som agner bli brent opp med evig ild?

O, gid din ild iblant oss brente,
du som er idel kjærlighet!
Så at den hele jord erkjente
at du er Gud fra evighet!

II.

Kjære tilhørere! Det er nå nesten atten hundre år siden denne første pinsedagen ble feiret, da Guds ild først begynte å brenne på denne kalde jorden. Men er da ilden slukket nå? Brenner den ikke lenger? Jo, jo, den brenner fremdeles. For «jeg er kommet», sier Herren, «for å tenne en ild på jorden». Og Peter sier: «Løftet tilhører dere og deres barn, og alle dem som er langt borte, så mange som Herren vår Gud kaller til seg» (Apg 2,39).

Å, kjære brødre, med dem som er langt borte, er jo også vi ment. Dette guddommelige, store ordet, «alle dem som er langt borte», når jo også ned til oss. Det når ut til våre barn og etterkommere, inn i de fjerneste tider som kanskje ennå skal komme, helt til de siste dager, da Herren skal utgyte sin Ånd over alt kjød, og alle skal bli lært av Gud.

Vi ville nok ta feil hvis vi ventet de samme virkningene av Ånden som på den første pinsefesten. Det var overordentlige virkninger, og de var nødvendige for apostlenes kall og for den første tiden. Noe slikt vil Ånden neppe gjøre hos oss. Likevel – hvem kan hindre ham, hvem kan sette ham mål og grense? Han gjør hva han vil. Han utruster med det han vil, og det han skjenker, er bare Guds godhet, bare lønn for Jesu Kristi tunge arbeid. Men siden apostlenes tid og tiden like etter har han ikke lenger virket ved slike overordentlige gaver.

Å, om det bare ville behage ham å gi oss som feirer pinsefesten i dag, nådens og bønnens Ånd på ny, og føre oss ut av våre egenkjærlige skanser og fram til sannhetens lys! Det ville være noe langt større og mer kostbart.

Om det bare ville behage ham å utøse Guds kjærlighet i vårt arme, tomme hjerte! Om det bare ville behage ham å føre oss ut av vår blindhet og forherdelse, ut av vår vantro og inn i Kristi fylde! Om det bare ville behage ham å ta steinhjertet ut av vårt bryst og gi oss et kjøtthjerte som elsker Kristus og tjener Kristus! Vet dere hva jeg ønsker dere som frukt av denne pinsedagen?

Et av Jesu død og smerte
gjennomtrengt og oppfylt hjerte.

Det ønsker jeg dere: et hjerte gjennomtrengt av Kristi lidelse og død, et hjerte som ikke vet noe annet enn Jesus Kristus, den korsfestede, som elsker ham over alt, og som kan si: «Jeg har bare én pasjon, bare én lidenskap: bare ham, bare ham!» Men et slikt hjerte kan bare sannhetens Ånd gi.

Apostlene ble døpt med ild, og vi kan også bli det på vår måte. Gnistene av denne ilden spruter omkring over hele jorden og vil trenge inn i hvert menneskes hjerte og tenne ild der. Nådens fylde står åpen, og ved siden av er det skrevet: «Hver den som ber, han får … og den som banker på, for ham skal det lukkes opp» (Luk 11,10).

Å, om jeg med spyd og nagler kunne gravere inn i mitt og deres hjerte: Vi kan alle få del i Den Hellige Ånd, vi kan alle bli født på ny ved Ånden ovenfra! Det er vi bestemt til. Ikke en eneste er utelukket, om han så er aldri så langt borte fra Frelseren. Også de hovmodige, de selvrettferdige syndere er kalt til det. Var en som en bjørn, blir han et lam, og var han kald som is, blir han en ildslue.

Men når det er slik, hvorfor er vi da så late og trege? Hvorfor bryr vi oss så lite om den største av alle gaver, et nytt hjerte, renset ved Guds Ånd? «Strid for å komme inn gjennom den trange døren!» sier Frelseren. «For mange, sier jeg dere, skal søke å komme inn og ikke være i stand til det» (Luk 13,24). Innbiller vi oss kanskje at det skal lykkes for oss mens vi legger hendene i fanget, henger fast ved våre usle, verdslige tanker og gir det gamle mennesket i oss rikelig med næring?

Apostlene var ikke trege og likegyldige. Hver dag var de samlet i bønn og våkenhet. De søkte i fullt alvor denne største av alle gaver, som de hadde fått løfte om. De holdt seg til Frelserens ord. Men vi er trege og lettsindige når det gjelder den nye fødsel av Ånden. Derfor blir så mange stående på halvveien og kan ikke komme inn gjennom den trange døren. Når brudgommen kommer, vil de nok få erfare at dørene til bryllupshuset blir stengt for dem, og at Herrens røst lyder ut til dem: «Gå bort, jeg kjenner dere ikke!»

Av bare kjødelig treghet utsetter de sin omvendelse fra den ene søndagen til den andre, fra den ene pinsedagen til den andre, og de forblir det de var. De er nok urolige, men likevel ikke omvendt. De er nok ikke helt som verden, men likevel ikke Kristi disipler. Med den ene halvdelen av viljen ønsker de å bli det, men med den andre halvdelen vil de bli i synden.

Å, vi skulle jo synke dypt ned i støvet over Guds store kjærlighet, og over at han bøyer seg ned til oss uverdige! Se, du er et falt menneske, en synder – det kan du ikke nekte. For du bærer lovens forbannelse i deg, og du bærer omkring på et legeme som er underlagt elendighet og forråtnelse.

Og se nå: Den store, allmektige Gud, som ikke trenger deg, han som du er et intet mot, ja, for ham er hele jorden med alt som er på den som en dråpe i et spann og et grann i vektskålen (Jes 40,15) – denne store, majestetiske Gud kommer og vil ta bolig i deg, du elendige, usle skapning. Han vil gi deg seg selv, og han tilbyr deg sin Hellige Ånd.

Skulle ikke den Hellige med rettmessig avsky for evig skyve deg, du falne skapning, bort fra sitt ansikt og støte deg ned i avgrunnen etter sin evige rettferdighet og hellighet? Den Hellige og synderen hører jo ikke sammen. Men likevel: Hvis du åpner døren, vil Kristus holde sitt inntog i deg.

Og du, arme syndeorm, blir et tempel for Den Hellige Ånd, en bolig for Gud. Du skal bli helliget på legeme, sjel og ånd inntil Jesu Kristi dag. Tross din synd, tross ditt urene hjerte, tross alt det avskyelige og vederstyggelige ved deg, lover han deg likevel i dagens evangelium: «Jeg og min Far vil komme og ta bolig hos deg» (Joh 14,23).

Den som virkelig fatter dette, stiller Gud – han som alene har udødelighet, den uforgjengelige konge – sammen med det lille, usle mennesket og ser i Åndens lys hvilket inderlig fellesskap den hellige Gud vil inngå med den vanhellige skapningen. Et slikt menneske kan ikke annet: Han må bli enda mer forbløffet over dette under av barmhjertighet og av at Gud bøyer seg ned, enn over talen i fremmede tungemål. For dette er en ubegripelig, en uhørt kjærlighetsdrift. Det er noe å love og tilbe for all evighet.

Men vi hører om disse undrene og vil likevel ikke røre en fot for å få denne nåden. Ja, hvis det var noe timelig å vinne, hvis det gjaldt penger og denne verdens skatter, som møll og rust tærer og tyver bryter inn og stjeler, da ville vi ikke være så trege. Da ville hjertene bli fylt av virkelig iver og alvor. Men fordi det er evige goder, fordi det er et nytt hjerte ved Guds Ånd – å, derfor sleper en seg så tregt av sted, som om det bare var elendighet en skulle ta imot av Guds hånd.

Å, hvilken stor blindhet vi er slått med! Vi famler omkring i mørket. Vi vet verken vei eller sti. Vi har ingen fred, ingen ro, ingen sann glede, for bare i Guds rike er det fred og glede i Den Hellige Ånd (Rom 14,17). Og dessuten er vi de elendigste av alle skapninger. For samvittigheten sier til hver og en, selv til den mest dydige og selvrettferdige synder, at det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom (Hebr 9,27).

Å, tro det for visst: Det finnes ingen dypere elendighet enn den menneskeheten ligger fanget i – og det gjelder nettopp dem som synes de er vise. Å,

himmelen kunne sørge over det! Guds hjerte er fullt av medlidenhet med det. Denne store elendigheten, denne dype nøden har dratt Guds Sønn ned fra himmelen.

Og det sørgeligste er at mennesket ikke innser det, men synes selv at det er stort og dydig. Syndeormen ligger fanget i en slags forrykthet, et slags åndelig vanvidd. Så dypt er vi falt i synden. Å, bekreft at det er slik, dere sjeler som ved Guds nåde allerede har lært deres eget hjerte å kjenne!

Det er sant: En kan lære mye, en kan vite mye, en kan ha mange gode tanker og bli grepet mange ganger – men likevel er en død. Arme menneskehet, arme brødre og søstre, som er forløst sammen med oss!

Å, om jeg bare kunne si dere riktig tydelig hvor stor nøden deres er! Å, om dere bare erkjente det! Om det innerste i hjertet deres, om dets skjulte lengsel og den forbannelsen som tynger det, ble åpenbart for dere, da ville dere alle skynde dere og frelse sjelene deres. Dere ville begynne å rope om Farens løfte, om den nye ånd og om kjøtthjertet. Dere ville ikke holde opp før dere hadde tatt imot Den Hellige Ånds gave.

Se på apostlene, hvilke mennesker de ble ved Guds Ånd! Hvor blinde var de ikke før, og hvor klare øyne fikk de nå! Hvor svake før, og hvor sterke nå! Hvor redde før, og hvor uforferdede nå! Hvor vantro før, og hvor fulle av tro nå!

Hvor misfornøyde med korset før – og nå, hvor tilfredse, hvor glade, hvor trøstige, selv under slag, selv i fengsel, selv i lenker og bånd! Hvor frimodige selv i døden, hvor villige til å dø i kallet sitt: å vinne sjeler for Lammet! Ja, hvor fulle av kjærlighet var de til sin Herre! Hvor var ikke tanken på hjemgangen en kilde til ren glede for dem! For en triumfens dag var ikke dødsdagen for dem!

Og slik apostlene var, slik var også de første kristne på sitt vis. Og slik de var, kan også vi bli. Å, hva kan ikke ditt arme hjerte finne hos Kristus når du åpner det for hans Ånd og lar ham, ærens konge, dra inn!

O, visste dog de alle, alle,
som han har løskjøpt med sitt blod,
at ennå i dag de burde falle
i Jesu armer, for hans fot,
at ennå i dag de ile kan
til glede hos sin Frelsermann!

Om denne verdens ting gjør en seg som regel på forhånd større forestillinger enn det en finner når en siden virkelig nyter dem. Hos ham er det ikke slik. Der erfarer en at alt er mye herligere, mer opphøyd og større enn en hadde ventet – og slik fortsetter det inn i den dype evighet.

Hva mer skal jeg si? Dere trenger ikke å bli skremt og skjelve for ham. For han som sender Ånden, han som er innsatt som husholder og forvalter over disse himmelske gavene, heter Jesus, og vi kjenner jo hans hjerte.

Vi kjenner det av alt han gjorde, av hans store kjærlighet til syndere, av hans lidelse og død. Vi kjenner det jo fordi vi gjennom hans gjennomborede side ser rett inn i hans hjerte. Jeg tør frimodig spørre: Hvor finnes et hjerte som hans? Om du vandret fra øst til vest, fra sør til nord, ville du ikke finne et slikt noe sted. Derfor:

O syndere! Kom nå og se i hans hjerte,
beskuer hans krone, hans sår og hans smerte,
og søk å dra med dere ennå flere
som samles til den korsfestedes ære!

Hva mer skal jeg si? Jeg vil si til Herren: Herre Jesus, du korsfestede Herre, du oppstandne og himmelfarne Herre og Gud, du vet hvor mange sjeler blant oss som ennå ikke har trengt fram til livet fra deg og i deg.

Å, du som kan bryte alle bånd, bryt all egenkjærlighet og kjærlighet til verden! Gi oss alle på denne dagen det sinn at vi ikke drømmer det bort, ler det bort eller spotter det bort, men lever for deg i fullt alvor. La mange barn bli født for deg i dag, som dugg ut av morgenrødens skjød (Sal 110,3), og gi at disse sjelene ikke går fortapt, men blir frelst for din evige, store høst.

Å, gi oss alle det sinn at vi lar hele vårt liv være rettet bare mot deg, så vi ikke vil høre og vite om noe annet enn om deg! For du er verd at vi lever helt for deg og elsker deg over alle ting! Amen.

Andre pinsedag: Hvordan vi får del i Guds nådeskatter, som er åpnet i Kristus

Joh 3,16–21

«For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv. For Gud sendte ikke sin Sønn til verden for å dømme verden, men for at verden skulle bli frelst ved ham. Den som tror på ham, blir ikke dømt. Den som ikke tror, er allerede dømt, fordi han ikke har trodd på Guds enbårne Sønns navn.

Og dette er dommen, at lyset er kommet til verden, og menneskene elsket mørket fremfor lyset, for deres gjerninger var onde. For hver den som gjør det onde, hater lyset og kommer ikke til lyset, for at hans gjerninger ikke skal bli refset. Men den som gjør sannheten, kommer til lyset, for at hans gjerninger kan bli åpenbart, for de er gjort i Gud.»

Ut fra vårt herlige evangelium vil jeg tale til dere om hvordan vi kan få del i Guds nådeskatter, som er åpnet i Kristus. Jeg vil først vise at de er åpnet i Kristus, og deretter hvordan vi får del i dem.

I.

«For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv.» I disse ordene fra Frelseren finnes alt et fattig menneskehjerte trenger: til trøst, til ro, til helliggjørelse, til en sikker og rettskaffen gang gjennom denne verden og til en salig vandring gjennom dødens dal, ja, for tid og evighet.

Så har Gud elsket verden – den verden som var død i synder, falt bort fra ham, forgiftet, ond og syk, den menneskeslekten som lå bundet i mørkets lenker. Med slik barmhjertighet har han sett til den og favnet den at han ga sin enbårne Sønn, det kjæreste han hadde, sin herlighets avglans og sitt vesens uttrykte bilde, Jesus Kristus, til denne syndige verden. Her på jorden overga han ham til mye lidelse, nød og trengsel, ja, til den bitre død.

Det skjedde for at vi ikke skulle gå fortapt, men bli frelst, for at vi ennå kunne bli arvinger til det evige liv og ikke skulle falle i det evige mørket, som vi jo tusen ganger hadde fortjent. Og alt dette har han gjort av ren og skjær, fri og ufortjent nåde.

Men noen vil kanskje si: Skal det da alltid bare prekes om Frelseren og forløsningen? Skal det være hovedsaken som alt annet hele tiden skal føres tilbake til?

Ja, kjære brødre! Om jeg så talte med menneskers og englers tunger, om jeg visste alle hemmeligheter, om jeg gjennomskuet alt det høye og alt det dype og hadde all tro og mer enn menneskelig viten – om jeg forsto og eide alt dette, men ikke hadde noe å si om Guds evige barmhjertighet i Kristus Jesus, ikke ville bygge på den, ikke ville forkynne den og ikke stadig på nytt ville holde den fram for meg selv og mine fattige medsyndere – se, da ville jeg ikke være skikket til å stå på denne prekestolen.

Da hadde jeg ikke fortjent annet enn å få en kvernstein hengt om halsen og bli senket i havets dyp. For med all min viten og kunnskap om det høye og det dype ville jeg bli moden for den evige ild – og attpå dra med meg i fortapelsen dem som Herren har befalt meg å føre til det rette beitet.

Jeg vet jo av egen erfaring hvor lite selv den største kunnskap er verd. Den kan verken gi hjertet ro eller tilfredsstille samvittigheten. Den kan gjøre en hovmodig og oppblåst og lar likevel hjertet stå tomt, så en tror en har noe, men har ingenting – ingen trøst i lidelser og ingen trøst i døden.

Bare kjennskapet til Guds Sønn, det levende kjennskapet til den kjærligheten som på korset har blødd seg til døde for meg, bare det fyller hjertet. Bare det er balsam på samvittighetens dype sår. Bare det gir et frimodig blikk inn i evigheten, og bare det bevarer oss fra å miste motet når fienden anklager oss på liv og død, og når vi går Guds alvorlige dom i møte.

Ja, hvis vi ikke var de menneskene vi er, hvis vi ikke var Adams barn, hvis vi ikke var syndere fra fødselen av, da ville jeg gi dem rett som sier at en også må forkynne noe annet enn Guds evige barmhjertighet i Kristus. Men vi er syndere. Vi mangler den ære vi skulle ha hos Gud. Vi har kanskje en borgerlig, menneskelig rettferdighet, men vi har ikke den rettferdigheten som gjør oss verdige til Guds velbehag.

Det kan være en som ikke driver hor, ikke stjeler og ikke raner. Han er sparsommelig, ordentlig, flittig og god til å holde hus, betaler skatter og avgifter som han skal og bedrar ingen. Han er ingen slagsbror, ingen dranker, ingen som plager dyr eller mennesker.

Han gjør, som det heter, ikke en katt fortred. Alt dette er vakker ytre tukt. Folk vil gjerne ha med ham å gjøre, han er vel likt i samfunnet og har kanskje godt ord på seg hos øvrigheten. Men noen rettferdighet for Gud er det ikke, og Guds velbehag kan han ikke fortjene med det.

Og når han går og gjør seg viktig med disse gode egenskapene og mener at Gud må holde ham så mye kjærere fordi han oppfører seg slik, ja, kanskje til og med legger seg på dødsleiet og sier: «Jeg kan gå evigheten i møte med god samvittighet, for jeg har alltid lagt vinn på å være rettskaffen» – da er han en dåre som i sin blindhet snyter seg selv for sin evige salighet. Det skal nok mer til for en rettferdighet som kan holde for Guds øyne.

Se, du fattige menneske! Skulle du komme igjennom med din egen fortjeneste og bestå for Guds øyne, som er som en ildslue, da måtte du ha en kjærlighet

til Gud og nesten slik loven foreskriver den. Loven sier: «Du skal elske Gud av hele ditt hjerte, av hele din sjel, av hele ditt sinn, og din neste som deg selv.»

Du skjønner vel at det ikke er nok for en slik kjærlighet til Gud at en av og til tenker på ham og av og til ber til ham. Til en slik kjærlighet hører det du lærte alt i ungdommen: at «du akter ham høyt, inderlig lengter etter ham, søker den rette glede og lyst i ham og helt overgir deg til hans gode vilje».

Du skjønner også at kjærligheten til nesten krever mer enn at en ikke biter og eter sin neste (Gal 5,15). Til den hører det du også lærte i ungdommen: «at du ikke bare mener det oppriktig med ham, av hjertet ønsker og unner ham alt godt, med ord og miner viser deg vennlig mot ham og står ham bi med trøst, råd og dåd, men også med tålmodighet bærer hans svakhet og søker å forbedre ham ved saktmodig å vise ham til rette».

Og se, alt dette måtte strømme fra en villig ånd, uten tvang, uten at du først måtte minne deg selv om det som en plikt. Det måtte være din natur, og aldri i hele ditt liv måtte du ha forbrutt deg mot dette kjærlighetsbudet, ikke med en eneste tanke. Da hadde du oppfylt loven og vunnet en rettferdighet som gjelder for Gud.

Men en slik rettferdighet har vi ikke. Ingen av oss har den, og ingen av oss får den. Tror dere det? Det finnes nok selvtilfredse, blinde sjeler som straks mener at saken nå er i orden med dem, og at de har et sikkert og rettmessig krav på saligheten så snart de bare så vidt har begynt å gi seg inn i Guds tjeneste. Men det er ren blindhet.

Mang en tror at han er full av den rettferdigheten som gjelder for Gud, fordi han kanskje har sluttet å banne, slik han før gjorde flittig. Himmelen kan ikke lenger slå feil for ham. Mange blir refset av samvittigheten for det forvendte hjertet de har hatt til nå, og begynner å lese flittigere i Bibelen enn før. De ber vel også oftere til Herren, og de bøyer vel også sine stive knær for ham. Alt dette er godt.

Men når de har begynt slik, kan de snart ikke slutte å undre seg over sin egen fromhet. Snart mener de å ha noe til gode hos Gud fordi de søker ham, og snart forakter de de andre, som ikke er like fromme som de. Alt dette kommer av en falsk mening og innbilning: at de har en rettferdighet for Gud, at de kan vise fram noe som gjør dem fortjent til Guds velbehag.

Å, kjære tilhørere! Det er jo godt og etter Guds hellige vilje at vi legger av våre synder, at vi ikke lenger banner og ikke lenger utfordrer Guds straffende rettferdighet. Det er visselig Ånden som driver når en søker sin salighet og begynner å granske i Skriften, når en bøyer sine knær for sin Skaper og Forbarmer og roper om nåde.

Men tro nå ikke at dette skaper en rettferdighet som gjelder for Gud! Se ikke på det som en gunst eller en tjeneste vi yter Gud, og som han for sin del må gjengjelde ved å gjøre oss til arvinger av det evige liv. Med dette søker vi jo bare vår egen salighet, ikke Guds, for han er salig uten oss. Og Frelseren sier: «Når dere har gjort alt, … si: Vi er unyttige tjenere!»

Kjære tilhørere! Vi har ingen rettferdighet for Gud, og om vi blir salige, blir vi det aldri for vår egen skyld. For vi mangler den ære vi skulle ha hos Gud, selv om vi er de helligste mennesker. Men vet dere hva jeg dermed har sagt?

Jeg har sagt at så sant det er dag nå, så sant kommer alle vi som er her, i helvete – om vi så var de fromeste, helligste og mest rettskafne mennesker – hvis vi ikke får del i Guds nådeskatter ved troen på Guds Sønn. For vår rettferdighet er et tilsølt klesplagg, en stank for Gud, selv om vi er de fromeste.

Men i Kristus er Guds nådeskatter blitt åpenbart. Han har brutt ned skilleveggen som sto mellom Gud og den skyldige menneskeslekten. Han har tatt bort dekket, forhenget er revet i stykker, og himmelen står åpen. Gud har sendt sin Sønn for å hjelpe oss: Han skulle vinne oss en rettferdighet, siden vår egen ikke duger. Gud gjorde det for at vi skulle bli salige og arvinger til livet ved Kristi fremmede rettferdighet, ettersom vi med vår egen rettferdighet bare fortjener helvete.

Hans rettferdighet er udelt og hel, men likevel kan vi skjelne to sider ved den. For det første har Frelseren oppfylt hele loven for oss. For det andre har han tatt på seg alle syndens følger som om han var en synder, ja, den største synder. Med andre ord: Guds nådeskatter i Kristus hviler for det første på at han aldri har vært noen synder og aldri er blitt det, og for det andre på at han har latt seg behandle som en synder og er blitt gjort til synd for oss.

For å si noe om det første: Gud har gitt sin enbårne Sønn for at han som det uskyldige Guds Lam skulle fullføre sitt løp gjennom denne verden hellig og lyteløs, i den mest fullkomne lydighet mot Farens vilje. Allerede unnfangelsen hans i morens liv var hellig og syndfri, for han er unnfanget ved Den Hellige Ånd. Vår unnfangelse er ikke så hellig og syndfri, for vi er avlet av syndig sæd, og vår mor har unnfanget oss i synd.

Hellig og syndfri var også hele Herren Jesu vandel, både den indre og den ytre. Det loven befaler oss – kjærlighet til Gud og nesten – det holdt han gjennom alle sine trettitre år. Aldri vek han et eneste øyeblikk fra denne kjærligheten til Gud og nesten, og aldri steg det opp en tanke i sjelen hans som ikke stemte overens med den. Kristi rettferdighet er et klesplagg så rent at ikke den minste flekk henger ved det.

Årene i Nasaret, årene som lærer og profet blant sitt folk, helt til siste åndedrag, helt til han ropte: «Det er fullbrakt» – alt dette henger sammen som én helhet, den helligste og reneste rettferdighet. Rettferdighetsplagget hans er som kappen han bar, den som soldatene kastet lodd om under korset hans, og som det står om: «Kappen var uten søm, vevd i ett stykke ovenfra og helt ned» (Joh 19,23 f.).

Vår rettferdighet – om en skal tale om den – er sydd og lappet om og om igjen. Her er et glimt av kjærlighet, når Gud gir oss den i hjertet. Så kommer et hull som utålmodighet, gjerrighet eller hovmod har revet opp. Så kommer kanskje en flekk av ukyske tanker eller blikk. Nå kommer et lite stykke med noe som ligner saktmodighet, og så igjen store hull og syndeflekker.

Men jeg vet godt hva menneskene gjør for at ingen skal se syndeflekkene og hullene. De tar den lappen på rettferdighetsklærne sine som ser ut som om

det står saktmodighet på den, og syr den sammen med lappen der det står litt kjærlighet. Så skal ingen se hullene og flekkene som ligger imellom.

Men bare lapp og sy på det jammerlige rettferdighetsplagget ditt! Se nå til: Mens du holder på å sy slik, blir rettferdighetskappen din så liten at den ikke lenger kan dekke skammen ved din nakenhet. Den blir en snare som river deg inn i den evige jammer, som det står skrevet: «Bind hender og føtter på ham og kast ham ut i mørket utenfor! Der skal de gråte og skjære tenner» (Matt 22,13). Slik er ikke Kristi rettferdighetsplagg. Det er uten søm, av ren og skjær hellighet.

Ikke engang alle de ytre angrepene og fristelsene kunne sette en flekk på Kristi rettferdighetsplagg. Hvor fristende var ikke Frelserens stilling i Nasaret! Hvilke tanker om Farens underlige førelser kunne han ikke ha næret der! Hvor lett kunne han ikke ha tatt anstøt og latt seg krenke av at Faren i hele tretti år forviste sin enbårne Sønn til det lille, ubetydelige Nasaret! Men ingen slik tanke steg opp i sjelen hans. Han hvilte helt i Farens vilje.

Hvor fristende var ikke stillingen hans i ørkenen, der Satan uttrykkelig fikk frihet til å friste ham! Hvor fristende var ikke selv læreembetet hans! Hos profeten beskriver han selv hva han tenkte om det: «Forgjeves har jeg arbeidet meg trett, og til ingen nytte har jeg fortært min kraft. Men min rett er likevel hos Herren, og min lønn er hos min Gud» (Jes 49,4). Likevel gikk han den veien Faren hadde vist ham.

Hvor fristende var ikke både livet og døden hans! Men han kjempet seg gjennom all angst og sa: «La ikke min vilje skje, men din!»

Slik har han bevart den mest fullkomne lydighet og den reneste hellighet helt til enden. Men derfor har Faren også gitt ham dette vitnesbyrdet: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag.» Det vil med andre ord si: Hans rettferdighet gjelder for meg. Mitt hellige øye hviler med velbehag på ham. Hans rettferdighetsplagg er fullkomment og uten flekk, så selv mitt guddommelige øye bare kan ha velbehag i ham.

Men til alt dette kommer enda noe usigelig stort og viktig. Selv om Frelseren var hellig, ren og uskyldig, lot han seg likevel hele livet igjennom behandle av Faren som en synder. Det gjorde han for å ta på seg syndens skyld og straff, som lå på oss, og sone for den.

Allerede da han tok på seg et menneskelig legeme, stilte han seg i rekke med synderne og fikk del i deres arvelodd. For livet i et slikt legeme fører med seg mye besvær og mange ydmykelser. En må spise og drikke, en må sove, og en blir trett og matt. Vil en komme fra ett sted til et annet, må en møysommelig flytte legemet sitt dit.

For ham som har skapt alle ting, må alt dette ha vært en uendelig selvfornektelse, større enn vi kan forestille oss. For vi er vant til alt dette, vi er vokst opp i dette trange fengselet og vet ikke av noe annet. Da Frelseren arbeidet i håndverket sitt i Nasaret, måtte han kjenne den forbannelsen som lå på synden. For det står skrevet: «I ditt ansikts sved skal du ete ditt brød.» Å, hva har ikke Frelseren tålt for vår skyld!

Og likevel var ikke dette det største. Han gjorde enda mer. Johannes forkynte i ørkenen og døpte syndere med omvendelsens dåp til syndenes forlatelse. Da kom også Jesus til ham for å la seg døpe. Johannes, som til en viss grad kjente ham, nektet ham det. Men Jesus sa: «La det nå skje! For slik er det riktig av oss å fullføre all rettferdighet.»

Slik lot han seg døpe med omvendelsens dåp. Han stilte seg altså fram som en synder, midt i rekken av syndere, og fant seg i det som bare en synder trenger å finne seg i. Han var Guds hellige, ubesmittede Lam, og likevel lot han seg døpe til syndenes forlatelse. Og hvorfor det? Fordi han hadde tatt alle synderes synder på seg og lot seg behandle som den største synder.

Men særlig er dette blitt åpenbart i hans siste blodige lidelse og død: i Getsemane, på Gabbata og Golgata, der han fikk synderes lønn, der han hang som en forbannelse på korset. For «forbannet er hver den som henger på et tre», sier Skriften. Så har Gud elsket verden at han støtte sin enbårne Sønn ned i dette dypet av trengsel og angst for vår skyld, at han gjorde ham som ikke visste av synd, til synd for oss.

Dette er nådeskatten i Kristi rettferdighet. Og denne rettferdigheten hans er en fortjeneste for menneskene. For sin egen skyld hadde han ikke trengt å leve et menneskeliv i denne verden – hva skulle vel ha fått ham til det? For sin egen skyld hadde han ikke trengt å la seg behandle av Gud som en synder, ja, som den største synder. For han er jo den Hellige, og all serafenes glans er bare mørke mot ham.

Alt har altså skjedd for oss. For oss har han levd sitt hellige, syndfrie liv. For oss og for å utslette vår skyld har han tatt syndens følger og straff på seg. Dette er det rene, ubesmittede klesplagget, Kristi rettferdighet. Når vi er kledd i det, er vi like velbehagelige for Guds øyne som Kristus selv.

Da ser Gud ned på oss akkurat slik han har sett ned på Frelseren, og sier: «Dette er mitt elskede barn, som jeg har velbehag i – ikke for dets egen skyld, for det er en synder, men for Kristi skyld, for det er kledd i hans rettferdighets smykke.»

II.

Men hvem tror vår forkynnelse, og for hvem er Herrens arm åpenbart? Å, ingen vil tro at det står så ille til med ham! Ingen vil innrømme at han er et dødens og fortapelsens barn, og at helvetes ild venter på ham. En tror at en fortsatt kan klare seg med den gamle søvnigheten og latskapen, på fedrenes vis. En tror at en ennå kan snike seg inn i Guds rike, og at Frelseren vil godta de falske pengene en har i pungen, som god mynt.

Derfor står en heller ikke opp av syndens søvn, gjør ikke bot, flykter ikke til Jesu sår og kjenner ingen drift til å frelse sin sjel. De færreste strekker seg etter nåden.

Hør, dere syndere! Jeg forkynner syndenes forlatelse for dere, ikke av egen drift, men etter Herrens befaling. Han sier: «Så står skrevet, at Messias måtte lide og stå opp fra de døde den tredje dagen, og at i hans navn skal omvendelse og syndenes forlatelse forkynnes for alle folkeslag, fra Jerusalem av.»

Så hør da! Guds nådeskatt er åpnet i Kristus. Deres synder er utslettet og naglet til korset. Kristus er en forsoning for deres synder og for hele verdens synd. Allerede for atten hundre år siden skjedde det. Ingen behøver å gå fortapt. Vi kan og skal bli salige; det er Guds vilje. Det finnes et Lam som bærer verdens synd. «Nå vel, alle dere som tørster, kom til vannene! Og dere som ingen penger har, kom, kjøp og et, ja kom, kjøp uten penger og uten betaling vin og melk!» (Jes 55,1).

Den som ikke har ro i hjertet, den som ikke har det godt, den som er lei av verden, den som hungrer og tørster etter rettferdighet, den som gjerne vil dø salig og ikke gå fortapt, den som trenger en borgen for sin store skyld, den som lengter etter syndenes forlatelse – med ett ord: den som trenger en Jesus, han skal komme og ta livets vann for ingenting!

Du har ingenting igjen å gjøre opp av den gamle gjelden. Du trenger ikke lenger å sone for noe. Du trenger ikke å ta med deg annet enn din skyld og ditt elendige, uverdige hjerte. I bytte for det vil Jesus gi deg et nytt hjerte og en ny, stø ånd. Synder!

Hvordan du er, du Frelseren deg nærme,
og kommer du, så vil han deg beskjerme;
hvor syndefull du er, hvor full av brøste,
ett hjerte slår dog enn for deg å trøste.

Men den som vil få del i Guds nådeskatter i Kristus, den som vil vise seg i prakten av Kristi rettferdighetsplagg, han må slett ikke trekke det utenpå sitt eget rettferdighetsplagg. Han må ikke tenke: «Der hvor min rettferdighet ikke strekker til, der hvor den har mangler, der skal Kristi rettferdighet fylle ut.» Ve den som gjør Kristus til et fyllstoff!

Han må heller ikke innbille seg at han kan bidra med noe mer til sin salighet. For det beror ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn (Rom 9,16).

Men like lite må en trekke Kristi rettferdighetsplagg over kjødets tilsølte kjortel og gjøre hans fortjeneste til et skjul for ondskap. For sannelig, den som gjør det, skal få sin skam åpenbart, fordi ingenting annet gjelder for Gud enn en ny skapning i Kristus Jesus, vår Herre.

Den som derfor vil gå den korteste veien og få del i Guds nådeskatter i Kristus, skal be Gud kle av ham klærne av hans egen rettferdighet. Han skal be om at Gud vil ta fra ham all tillit til egen kunnskap og vilje, til alt han selv eier og har, og at han vil kle av ham kjødets tilsølte kjortel – kjødet, som vil henge ved urettferdigheten og ødelegges ved svikefulle lyster.

Men heller ikke dette makter du ved egen kraft. Det makter Gud alene, han som virker i oss både å ville og å virke, og som kan kle av deg fortapelsens klesplagg og kle deg i frelsens klesplagg. Selv har du ikke annet å gjøre med det enn å hvile i hans vilje og finne deg i at byggverket av din egen rettferdighet styrter sammen.

Å, Herre Jesus, var du min ei vorden,
utslettet ei ditt blod hver synd på jorden,

hvor skulle jeg i dypeste elende
da hen meg vende?

Jeg ellers ei min jammer kunne bære,
men du, du elsker meg, o evig kjære!
Du, du er ene nå mitt håp, min klippe,
som ei kan glippe. Amen.

Treenighetssøndag: Forløsningens hemmelighet

Joh 3,1–15

> Det var en mann blant fariseerne som hette Nikodemus. Han var en av jødenes rådsherrer. Han kom til Jesus om natten og sa til ham: Rabbi, vi vet at du er en lærer kommet fra Gud, for ingen kan gjøre disse tegnene som du gjør, uten at Gud er med ham. Jesus svarte og sa til ham: Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike. Nikodemus sier til ham: Hvordan kan et menneske bli født når han er gammel? Kan han vel annen gang komme inn i sin mors liv og bli født?
> Jesus svarte: Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født av vann og Ånd, kan han ikke komme inn i Guds rike. Det som er født av kjødet, er kjød, og det som er født av Ånden, er ånd. Undre deg ikke over at jeg sa til deg: Dere må bli født på ny! Vinden blåser dit den vil. Du hører den suser, men du vet ikke hvor den kommer fra og hvor den farer hen. Slik er det med hver den som er født av Ånden.
> Nikodemus svarte og sa til ham: Hvordan kan dette skje? Jesus svarte og sa til ham: Du er Israels lærer, og vet ikke dette? Sannelig, sannelig sier jeg deg: Vi taler om det vi vet, og vitner om det vi har sett, og dere tar ikke imot vårt vitnesbyrd. Når jeg har talt til dere om de jordiske ting, og dere ikke tror, hvordan kan dere da tro dersom jeg taler til dere om de himmelske? Og ingen er steget opp til himmelen uten han som er steget ned fra himmelen, Menneskesønnen, som er i himmelen. Og likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, slik må Menneskesønnen bli opphøyet, for at hver den som tror på ham, skal ha evig liv.[1]

I dag feirer vi treenighetsfesten, det vil si den festen som er innviet og helliget til minne om den store åpenbaringen av Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd. Men vi feirer den ikke for å gi oss i kast med grublerier over den hellige treenighets vesen.

Det ville ikke hjelpe oss, for kunnskapen oppblåser, men kjærligheten oppbygger. På denne festen skal vi heller være fylt av takk og tilbedelse til Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd, så vi på ny kan lære å kjenne den treenige Gud, som også vil gjøre og fullføre alt det han har besluttet til vårt beste i tid og evighet.

[1] Den norske utgaven fra 1858 har i v. 15: «at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv». Ordene «ikke skal fortabes, men» står i NB i Joh 3,16.

Kjære menneske! Lærer du på den hellige treenighetsfesten i dag å kjenne Faderen, som har skapt deg, som av kjærlighet til deg har sendt sin Sønn til verden for å gjøre deg salig, og som så ofte kommer til hjertet ditt og drar deg med sin nåde for å gi deg til Sønnen, lærer du å kjenne Sønnen, som har latt seg opphøye på korset og er død for at du skal leve, lærer du å kjenne Den Hellige Ånd, som vil fullføre helliggjørelsens fullkomne verk i deg, og som vil rense og hellige deg til Jesu Kristi dag – lærer du å kjenne denne treenige Gud, å elske og takke ham, da har du lært nok på denne dagen.

Dagens fest kunne kalles hemmelighetenes fest. Derfor er også epistelen valgt ut fra det (Rom 11,33 ff.). Der leser vi at det er et dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud. Men hva er den treenige Guds største hemmelighet? Kjære tilhørere! Det er den hemmeligheten som hjertet ditt har vanskeligst for å fatte, som så svært få tror, og som det koster så mye strev og kraft å få menneskene til å tro: forløsningens hemmelighet.

Forstår du denne hemmeligheten rett, og er det blitt klart for hjertet ditt at Frelseren er død for deg, da er alt overvunnet. Da har du, om jeg får si det slik, besteget det høyeste fjellet. Da kan troen din romme alt det Skriften holder fram for deg. Derfor vil jeg ut fra evangeliet vårt legge fram det Frelseren sa til Nikodemus om forløsningen. Jeg nøler nemlig ikke med å tale om forløsningen også på treenighetsfesten. Jeg vil altså legge nærmere ut dette ordet:

«Likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, slik må Menneskesønnen bli opphøyet, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv.»

Dette vil vi se nærmere på, og det vil gi oss stoff til å tilbe og love den hellige treenighet.

Bønn. Store, hellige Gud, vi er ikke verdige til å bøye knærne for deg og løfte øynene opp til deg. Vær tilbedt og lovet av oss fordi du har sendt Jesus Kristus til verden, så vi kan bli salige ved ham!

Hellige treenighet!
Vi vil i ydmykhet
ved Jesu hvilested,
som ånder nådens fred,
andektig knele ned
og love, prise deg
for all din nåde rik,
som åpenbarte seg
i Kristi offerdød,
der ender all vår nød
og gjør oss hvilen søt.

Å, vi ber deg: Åpenbar denne nådesrådslutningen i våre arme hjerter, åpenbar Jesus Kristus, den korsfestede, i våre arme hjerter, så vi kan leve. Amen.

Kjære tilhørere! Den hendelsen Frelseren sikter til med dette ordet i dagens evangelium, er denne: Israels barn hadde allerede vandret lenge gjennom ørkenen. Da knurret de mot Gud og Moses. De var lei av reisen og av hele saken, og de sa til Moses: «Hvorfor har dere ført oss hit ut i ørkenen, der det verken er

brød eller vann? Vi er lei av denne usle maten» (de mente mannaen, brødet fra himmelen).

Hver gang de knurret mot Gud, fulgte det en straff for ulydigheten deres, og slik ble de straffet også denne gangen. Herren sendte brennende slanger blant dem.[2] De ble nok kalt brennende fordi bittet deres brant som ild. Slangene gjorde stor skade, og en mengde mennesker døde. Da kom folket til Moses og sa: «Be til Herren at han vil ta slangene bort fra oss!»

De ønsket altså bare å slippe straffen og bli fri fra denne plagen. Men at de så ofte hadde bedrøvet Gud med syndene sine – den Gud som med så mange under og tegn hadde ført dem ut av Egypt, som så underfullt hadde ledet dem gjennom Rødehavet, og som hadde gitt dem brød fra himmelen og vann av klippen – det tenkte de ikke på. De ville bare ha straffen bort.

Men Herren så bort fra dette og sa til Moses: «Lag deg en slange og sett den på en stang. Så skal hver den som er bitt og ser på den, få leve. Så laget Moses en kobberslange og satte den på en stang. Og når en slange hadde bitt noen, og han så på kobberslangen, ble han i live» (4 Mos 21,5–9). Til denne hendelsen sikter Frelseren med dette ordet: «Likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, slik må Menneskesønnen bli opphøyet, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv.»

Han taler altså her om kraften i sin opphøyelse, det vil si om kraften i sitt kors. Hver den som erfarer kraften i Kristi kors i sitt hjerte, skal og kan bli helbredet ved det.

Å, for et søtt evangelium for et hjerte som kjenner og bekjenner sine synder, som hungrer og tørster etter Kristi rettferdighet, og som har gitt opp håpet om sin egen rettferdighet! Et slikt hjerte kjenner at det bare har fortjent straff og død, og nå vet det at det kan bli salig ved kraften i Kristi kors. For «det er en Guds kraft til frelse for hver den som tror» (Rom 1,16).

Det er en søt balsam for samvittighetens sår. Det gir trøst og håp, og det gir en arm synder et frimodig blikk inn i alle evigheter. Tenk over det: En arm synder får et gledelig, herlig, fryderikt og salig blikk inn i himmelens boliger, så han kan si: Der får jeg komme inn ved kraften i Kristi kors!

Å, om du kjente denne kraften, du arme menneske! Da ville du la alt ligge og stå for å nyte den freden som strømmer ned fra Golgata. Du ville la alt annet fare bare for å få denne visshet i hjertet: Mine synder er tilgitt meg, de er kastet i havets dyp! Her er nådens fylde. Den som tørster, han komme og ta det levende vannet for intet!

Heller ikke du er utelukket, du bedrøvede, sorgfulle sjel. Også du er regnet med, også du får del i kraften i Kristi kors! Se de millioner av sjeler som står foran Guds og Lammets trone. De bærer fram sin evige tilbedelse og lovsang fordi de er kjøpt og forløst, ikke med forgjengelig gull eller sølv, men med Kristi dyrebare blod, som blodet av et feilfritt og lyteløst lam.

Se, alle disse sjelene er kommet dit ved kraften i Kristi kors, og de står ennå i dag foran hans trone. Også du kan ennå i dag erfare kraften i Kristi kors i ditt hjerte.

[2] NB: «serafslanger» (4 Mos 21,6).

For den som dypt sin syndeskyld erkjenner
og ikke tror at egen kraft omvender,
men sønderknust for Jesu fot seg kaster,
gikk aldri ennå tapt blant verdens laster.

Ikke en eneste! Nei, ikke en eneste!

«Menneskesønnen må bli opphøyet», står det. Med det menes ikke opphøyelsen hos hans Far. Det er ikke tale om hans forherligelse og forklarelse, men om hans dypeste fornedrelse. Det er også dette han sikter til når han sier: «Når jeg blir opphøyet fra jorden, skal jeg dra alle til meg» (Joh 12,32). Der taler han om den uimotståelige kraften korset hans har til å dra: Ved korset sitt, ved den usigelige kjærligheten som ble åpenbart i forsoningsdøden hans, vil han dra menneskene til seg i deres innerste.

Han ble opphøyet, det vil si: Han ble korsfestet. Jeg minner her om hvordan det gikk til: De som skulle korsfestes, ble først kastet ned på jorden og naglet til et kors. Så ble korset langsomt reist opp og festet i jorden. Slik ble også Frelseren opphøyet. Slik hang han i den største vanære mellom himmel og jord, så alle mennesker kunne se ham.

Se, du menneske, slik har de hengt opp din Frelser, full av spott og full av hån, som om han ikke engang var verdig til å røre jorden med føttene og dø på jorden. Slik er din Frelser blitt fornedret! Det kan gå en gjennom hjertet. Og likevel har vi i vår jordiske kjærlighet ennå ikke noe riktig begrep om hvor dypt Guds Sønn er blitt fornedret.

Hvor dypt må Jesus seg nedlate,
så dypt sto ei engel, ei mann;
et underverk fra vårt stade:
Guds Sønn i slik en ringe stand!
Og lydig inntil dødens ve,
ja, inntil død på korsets tre!

Det finnes ingen dypere fornedrelse enn korsfestelsen. Han som har skapt alt, som har spent ut stjernene på himmelen, han som «talte, og det skjedde, han bød, og det sto der» (Sal 33,9) – han skulle bli fornedret slik! Og likevel rommer denne fornedrelsen på den andre siden også en opphøyelse, en herlighet!

Tenker du på hans majestet ved Faderens høyre hånd? Den er ikke hans høyeste opphøyelse! Ja, han er blitt opphøyet. Han har satt seg ved Guds høyre hånd. Han er Herre over alle myndigheter, makter og krefter, over alt som kan nevnes i himmelen og på jorden.

Han er også konge over alle himmelens ånder. De høye kjerubenes glans og serafenes hellighet er bare mørke mot ham, bare et svakt gjenskinn av hans herlighet. Hans septer er et rettferdig septer, og hans trone står evig fast! Han er blitt høyt opphøyet! Hvert kne i himmelen, på jorden og under jorden må bøye seg for ham, for han er Herre, han er Jehova, Jesus Kristus! Han er blitt høyt opphøyet!

Men likevel kan ikke glansen av den herligheten han nå nyter, sammenlignes med den glansen som strømmet ut fra korset.

Han i smertens lue
skjønnest er å skue.

Gjennom forbryterskikkelsen hans bryter glansen av hans uendelige majestet fram aller herligst. Det bespyttede ansiktet lyser klarere enn solen. Skal vi sammenligne, er han mest verdig til tilbedelse på korset, i sårene sine, når trekkene hans forvris i døden, når han roper ut: «Det er fullbrakt!», når han bøyer hodet og dør. Da er han mer verdig til tilbedelse enn når Faderen sier til ham: «Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter!» (Sal 110,1). Mer verdig til tilbedelse er han i dødslidelsen enn i livets herlighet.

Hvorfor det? Fordi hans fulle hjerte og hans største kjærlighet er åpenbart her, kjære tilhørere. Fordi liv og kraft strømmer ut herfra til den falne skapningen. Og fordi vi ikke ville ha visst hvordan vi sto i forhold til ham, hvis han ikke hadde fornedret seg til en slik lidelse. Du stolte menneske, som hever deg så høyt i ditt hjerte: Denne smertenes mann skal du tilbe! Du skal bøye deg for ham som ble så dypt fornedret for deg!

Og du arme hjerte, som er bekymret over dine synder: Du tør tilbe ham. For din skyld har han steget ned i dypet, så du skulle kunne komme nær ham med all din elendighet. Hadde han blitt i himmelen, ville han bare ha vært til for de rene åndene som ikke er falt. Bare de ville tørre kalle ham sin Gud og Herre. Han ville ikke ha vært til for dere, ikke engang for de frometste menneskene i verden. For vi er alle dypt falne syndere.

Moses reiste opp en slange i Det gamle testamente, og i Det nye testamente ble Jesus Kristus opphøyet på korset. Men du sier kanskje, eller du kunne i alle fall si: Slangen er jo et bilde på Satan. Hvordan kan en da sammenligne Jesus, herlighetens Herre, med en slange? Ved første øyekast virker det sannelig urimelig. Men ser vi rett på det, er det vår Guds visdom. Det er riktignok en visdom som verden ikke kjenner. For hadde menneskene kjent den, hadde de ikke korsfestet Frelseren. Men likevel er det Guds visdom for alle som er ham lydige.

For se: Hva var årsaken til døden hos israelittene? Var det ikke slangene? Derfor skulle Moses reise opp en kobberslange som bilde på døden. Hva er årsaken til døden hos oss? Er det ikke synden? Jo, sannelig, synden! «Synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden på grunn av synden, og døden slik trengte gjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle» (Rom 5,12). Slik er altså synden årsaken til den åndelige, den legemlige og den evige død.

Kobberslangen ble reist opp som et bilde på det som var årsaken til ødeleggelsen hos Israels folk. Slik ble Kristus reist opp i Det nye testamente som et bilde på det som var årsaken til vår ødeleggelse, et bilde på synden. Men bildet på synden er den korsfestede Frelser.

Her kunne en igjen tenke: Hvordan har en kunnet velge et slikt bilde på synden? Finnes det da noe mindre passende bilde på synden enn Jesus Kristus, Guds ubesmittede lam? «Han som ikke gjorde synd, og det ble ikke funnet svik i hans munn, han som ikke skjelte igjen når han ble utskjelt» (1 Pet 2,22 f.), han som vi er kalt til å følge i fotsporene – er da han et bilde på synden?

Et riktig satanisk, uforbederlig menneske burde en ha valgt, en Barabbas, en som var unnfanget og født i synd, og som ikke hadde en god bloddråpe i seg. Et slikt menneske, kunne en tenke, ville være et bilde på synden, men ikke Guds Lam, som er alt annet enn synd.

Slik kunne en tenke, men spørsmålet er om en også tenkte riktig. Jeg forsikrer dere: Om en hadde gjennomsøkt hele verden, i øst og vest, i sør og nord, og om en hadde valgt ut den verste og mest forkomne fra alle fengsler og hengt ham opp som et bilde på synden, så ville ingen ha passet så godt til det som Herren Jesus Kristus. For sett fra én side var han den største av alle syndere.

I Det gamle testamente står det skrevet om ham: «Mine misgjerninger har grepet meg … De er flere enn hårene på mitt hode» (Sal 40,13). Slik sier også Paulus: «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss» (2 Kor 5,21). Se, slik Kristus henger her på korset, kan vi se hele synden framstilt og avbildet! Men han var bare et bilde på synden.

Kobberslangen var uskyldig, bare et bilde på døden. Slik var også Frelseren bare et bilde på synden, men uten synd. Det skal vi straks se av Gal 3,13, der Paulus sier: «Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse ved at han ble en forbannelse for oss» (hva er da forbannelsen i Guds øyne? Synden med dens følger), «for det står skrevet: Forbannet er hver den som henger på et tre.»

Se på Frelseren i dette lyset! Han er bare syndens bilde. På ham er det malt hvordan synden blir straffet etter Guds rettferdighet. Gikk ikke det i oppfyllelse på ham som Jesaja sier: «Hele hodet er sykt, og hele hjertet er svakt. Fra fotsåle til hode er ingenting helt. Her er bare sår, skrammer og åpne sår. De er ikke klemt ut og ikke forbundet og ikke oppbløtt med olje» (Jes 1,5 f.)?[3]

Var det ikke slik at ingenting var helt på Jesus fra fotsålen til issen? Var han ikke så foraktet at en skjulte ansiktet for ham?

Hjerte, døden nager!
Munn, som døden smaker!
Blikk, som ut vil gå!
Lemmer, pint i luer!
Hånd, hvor i jeg skuer
naglegapet stå!
Hode med Guds majestet,
blodig, døpt i smertens flammer,
vredens dåp i jammer!

Gud har rakt ut armen over ham i sin straffende rettferdighet. Ikke bare på legemet, men også på sjelen ble han behandlet som en synder. Å, kjære tilhørere! Dere tør tro det med levende tro: Fordi Frelseren har båret all verdens synd, er det med dere som om dere ikke hadde noen. Dere har nok synd, men Gud ser på dere som om dere ikke hadde noen, fordi Jesus Kristus i sitt blod på korset har ropt ut: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?»

Men nettopp fordi Frelseren ser slik ut, behager han ingen. Han har ingen skikkelse eller skjønnhet som kunne dra det kjødelige mennesket til ham. Synden behager riktignok menneskene. Det ligger en viss trolldom, en glitrende

[3] NB: «Hvert hode er sykt, og hvert hjerte er svakt.»

ynde over synden, og med den drar synden menneskene inn i garnet sitt. Men syndens bilde, den korsfestede Jesus, behager dem ikke.

Hvorfor ikke? Fordi synden på ham ikke er å se slik en forestiller seg den, men slik Gud ser den, slik den i sannhet er, og ikke slik vårt formørkede øye maler den for seg. Se, derfor behager ikke Frelseren menneskene.

De har et helt annet syn på synden enn Gud. Gud framstiller den som skrekkelig, men de tenker seg den som yndig. Et vellystig, et gjerrig, et æresykt menneske, som bare søker å tilfredsstille sine lyster, et menneske som bærer på behagelige og lokkende forestillinger, overstrødd med syndens trolldom – et slikt menneske ser på Kristi kors på en helt annen måte enn Gud.

Kjære menneske! Frelseren fikk i sin store tørst ikke en dråpe vann å leske tungen med. Av det kan du se hvordan Gud dømmer om din gjerrighet, ditt mas og jag etter jordisk gods og din lyst til å bli rik og ha riktig mye.

Av den fullkomne forakt og spott han ble vist, kan du se hvordan Gud ser på din forfengelighet, din prakt i klær og din lyst etter ære og berømmelse. Ære og berømmelse suger du grådig inn som en balsam, enda det er den rene gift. Se her på Jesu kors hva Gud mener om ditt hovmod og din egenkjærlighet!

Av hans sår, striper og buler, da det ikke var noe helt på ham fra fotsålen til hodet – der kan du se hva din vellyst betyr, og hvordan Gud dømmer den! Av hans gjennomborede hender og føtter kan du se at du skal la deg rense fra synden! Vil du likevel bli i synden, enda Jesus er død for deg?

Av hans taushet under alle lidelsene for Kaifas og Pilatus kan du se hva din utålmodighet under korset betyr. Du kan se hva det betyr når du sludrer unyttig i timevis og dagevis, og hva din baktalelse og bakvaskelse betyr. Du kan se det av at Jesus så ofte måtte lukke munnen. Han hadde nok rett til å tale, men han kunne ikke tillate seg det.

Av hans gjennomborede hender kan du se hva de onde gjerningene du gjør med hendene dine, fører over deg for Gud. Av hans gjennomborede føtter kan du se hvordan Guds øyne ser på de avveiene og ufredsveiene som føttene dine vandrer på, i stedet for å følge Frelseren.

Der ser du hva det betyr at du våger å vandre på djevelens grunn. Der ser du at en bare kan komme til livet på den trange veien og gjennom den smale porten. Kommer du ikke så langt at du vandrer på den trange veien med Jesus, så hjelper ingenting deg – du vil bli fordømt.

Frelseren på korset er et bilde på synden. Men fordi han ikke behager de hovmodige, skammer de seg ikke over å trå blodet hans under føtter. For hele deres fordervede, selvkjærlige natur gjør opprør mot det. Det er grunnen til at de menneskene som har synden kjær, ikke elsker dette bildet som henger på korset. De flykter fra det og holder seg langt borte fra det med alle tankene sine.

Det er grunnen til at visse mennesker kan høre alle slags gode og nyttige ting forkynt, bare ikke noe om Kristi sår og ikke noe om hans kors. For de kjenner at bak denne forkynnelsen ligger det noe skjult som fordømmer all synd, og som ubønnhørlig forkynner dem døden.

Hvilken streng dom hver synder
den fromme Gud forkynner,

hvilken hevn, hvilken straff og ve,
hvor tuktens ris kan ramme,
hvor vredens ild kan flamme,
vil jeg av Jesu pine se.

Kanskje er det noen blant oss som allerede har sett på Jesu lidelse i dette lyset. Men grip det også levende, dere sjeler! La det gå over i hele deres måte å tenke og handle på, så dere kan hellige både legemet med alle dets lemmer og sjel og ånd til ham som har elsket dere så høyt og båret deres synd! Bli ikke forferdet over ham, flykt ikke fra ham! For han ble gjort til synd for oss, for at vi i ham skulle bli rettferdige for Gud.

Israels barn var i ørkenen da de ble bitt av slangene, og der ble de også helbredet, så mange av dem som i tro så opp til kobberbildet. Kjære tilhørere! Også vi er fremdeles i ørkenen, enda vi er født under den nye pakt, og alle burde vi være på vei til det himmelske Kanaan. I denne ørkenen er vi blitt såret av slangen med et dødelig bitt.

Skal jeg først bevise det? Det trengs ikke. Se bare inn i hjertet ditt og merk dommen i ditt indre! Jeg er overbevist om at mange i årevis bærer med seg en skrekkelig dom over synden og lovens forbannelse. De bærer den gjennom alt arbeid, alle sorger, alt selskapsliv og alle adspredelser, og de kan ikke komme til noen ro. Det er noe i dem

som gjør at deres hjerte seg plager og nager,
og aldri en glede i sannhet de jager.

Er det ikke slik, kjære menneske? Se, den syndegiften som Satan har ført inn i deg, eter seg gjennom legemet og sjelen din helt til den annen død, hvis den ikke blir tilintetgjort og drept ved Kristi blod! Din innerste ånd er såret og bitt av synden. Kan du nekte for det?

Dere arme, besværede sjeler! Hvor kommer det plagede, elendige vesenet deres fra? Hvordan kan det ha seg at dere ikke har noen lovsang til Gud, ingen frimodighet overfor ham, ingen rett fred, ingen tillit og ikke noe barnlig hjerte i bønnen?

Hvordan kan det ha seg at dere er så raske til det onde og så langsomme og trege til det gode? Hvordan kan det ha seg at når dere har fått litt kjærlighet til Gud og Frelseren, blir den så snart kvalt igjen? Hva er det da som driver denne kjærligheten ut igjen og ikke lar dere tale barnlig med deres himmelske Far?

Kommer det ikke av at slangens bitt er trengt inn i deres innerste sjeleliv? Det bor noe i dere som piner dere og ikke lar dere få fred – en hemmelig forbannelse som tærer på dere, og som dere ikke kan bli fri fra. Kommer det ikke av at dommen og syndens fordømmelse ligger på hjertene deres?

Du arme, syndige sjel! Riv deg da en gang løs fra din død! Lukk da en gang opp dine åndelige øyne og se hen til den korsfestede! Se hen til Golgata! Be Guds Hellige Ånd om at du må lære å se opp til Jesus, troens opphavsmann og fullender, så skal du bli helbredet! Ett blikk i Ånden på Jesu lidelse gjør det mest motløse hjerte frimodig og glad!

Se, han som har skapt deg, visste jo at lovens forbannelse er i deg. Derfor har han gjort sin enbårne Sønn til en forbannelse for deg. Og her er løftets store

ord: Den som i troen ser opp til den opphøyede, til den korsfestede Jesus, han skal leve og få evig tilgivelse. Om syndene hans var blodrøde, skal de likevel bli snøhvite. Og om slangebittet har trengt aldri så dypt inn, så er det likevel hjelp her, her er liv, her er redning for ham!

Men, sier du, bare et blikk ser da ut til å være altfor lett, et altfor ringe middel. Hvordan skal bare et blikk opp til den korsfestede kunne helbrede meg, som ikke har annet enn synd i meg? Det samme kunne Israels barn ha sagt om kobberslangen. Hadde de grublet lenge over det og tenkt fram og tilbake: «Et blikk er for lett, det kan ikke helbrede oss», så ville de aldri ha blitt helbredet for sårene sine. Men de så i tro opp til slangen og ble friske.

Derfor skal heller ikke vi gruble over hvorfor Gud har gitt oss et legemiddel i den korsfestede og i troens blikk på ham, eller over hvordan det er mulig at et blikk kan gjøre hjertet vårt friskt. Ja, det er sant: Blikket i seg selv gjør ikke frisk, bare et blikk hjelper ingen syk. Men det var løftets ord: «Den som er bitt og ser opp til kobberslangen, han skal leve», og troen på dette ordet, som gjorde israelittene friske.

Slik gikk det også med syreren Na'aman. Han var spedalsk og kom til profeten Elisja for å bli helbredet av ham. Profeten sa: «Gå og bad deg sju ganger i Jordan, så skal du bli ren.» Men Na'aman sa i vrede: «Hvordan skal jeg forstå dette? Finnes det ikke bedre helsekilder hjemme hos oss, elvene Abana og Parpar ved Damaskus? Hvorfor skal jeg bade meg i Jordans vann, som er mye ringere?»

Men tjenerne hans sa til ham: «Min far! Dersom profeten hadde bedt deg gjøre noe stort, ville du da ikke ha gjort det? Hvor mye mer når han bare sier til deg: Bad deg, så skal du bli ren!» Da badet han seg sju ganger i Jordan, slik profeten hadde sagt, og ble ren (2 Kong 5,10–14). Hva var det så som helbredet ham? Jordans vann? Nei, for da ville de spedalske jødene også ha badet seg i Jordan i stedet for å komme til Frelseren.

Nei, det var Guds manns ord: «Bad deg sju ganger i Jordan, så blir du ren», og hans tro på dette ordet – det var det som helbredet ham. Slik var det også med Moses' slange. Guds ord: «Den som ser opp til kobberslangen, han skal leve», og troen på dette Herrens løfte, det var det som gjorde dem friske.

I Det nye testamente har vi nå et annet løfte: Den som i troen ser opp til Jesu kors, hans synd skal bli tatt bort, han skal være fri fra skyld og fordømmelse! Å, det metter, det stiller lengselen for tid og evighet! Du arme hjerte! Hvor flakker du omkring? På hvilke avveier og i hvilke villfarelser farer du vill?

Gå til Jesu kors! Det alene metter sjelen din. Det hjelper deg fra syndene dine. Og når de en gang er tatt bort, kan du ta imot den ene helbredende kraften etter den andre, slik det er sagt til oss: «Jag etter … helliggjørelse. For uten helliggjørelse skal ingen se Herren» (Hebr 12,14). Da sier du:

Faller noe ondt meg inn,
straks jeg tenker i mitt sinn
på din pine, som forbyder
meg å drive skjemt med lyder.

Og slik går det fram fra det ene blikket til det andre, fra den ene kraften til den andre, helt til døden, helt til du får se Frelseren og hvile ut i hans sår. Den som gjør slik, den som erfarer det i sitt hjerte, den som med levende tro tror: «Frelseren er død for meg», han er født på ny til det evige liv, slik Jesus sier i dagens evangelium.

Men til dette trengs sannelig åndelige øyne, for bare Den Hellige Ånd kan åpenbare oss dette. Det er ikke nok at en her sier fram et bibelord utenat eller nøyer seg med å lese det og si seg enig. Nei, vi trenger Den Hellige Ånd og hans lys hvis denne hemmeligheten om den korsfestede Frelser skal bli en Guds kraft for oss.

Å, her bedrar mange seg! De ser nok også opp til Jesus og tror på den korsfestede, men ikke med åndelige øyne, ikke med et hjerte som Den Hellige Ånd kan opplyse. Det vil de ikke. De tror at de kan hjelpe seg selv og gjøre seg selv vise, og så forblir de døde i syndene sine.

Men den som ser opp til Frelseren med øyne som Den Hellige Ånd gir, han kan ikke lenger forbli død. Den som i ånd og sannhet erfarer: «Den korsfestede kjærlighet er min!» – han har evig liv. Så langt rekker ingen naturkraft; det er en Guds gave.

Men, kjære tilhørere, hvor stor er ikke Guds kjærlighet til oss, at han har gitt oss et så lett middel til å bli salige! For oss er det ikke stilt fram noen slange, men Jesus, den opphøyede. Den som i troen ser på ham, skal finne nåde. Dette middelet er ikke for en ærbar, dydig mann som har nok i seg selv. Det er ikke for en dydig, sindig kvinne som tenker å komme til himmelen fordi hun oppfører seg pent.

Nei, det er for de arme, for syndere som ikke kan hjelpe seg selv, og som har sett egen ros, egen kraft og egen dyd gå til grunne. Det er for dem som ikke lenger finner noen trøst hos seg selv, og som tørster etter nåde og barmhjertighet. For slike er det, for dem alle uten forskjell, enten de er kristne, jøder eller hedninger! Alle som tror på den korsfestede, skal ikke gå fortapt, men ha evig liv.

I ørkenen ble kobberslangen reist høyt opp på en stang, så alle israelittene i hele leiren kunne se den, også om de ble såret i den fjerneste delen av den. Slik er også Jesus Kristus stilt fram for hele verdens øyne. Alles øyne skal se ham.

Helt til jordens fjerneste kanter skal den arme menneskeheten få se hvordan Kristus hang på treet som det reneste syndoffer for alle. Det skal prekes og forkynnes med herolders røst i hele verden, så alle mennesker kan se opp i troen til denne korsfestede som sin blodige mellommann og forløser. Hovedinnholdet i hver preken av Guds ord skal være dette: Jesus, den korsfestede!

Å, om jeg hadde den nåde å stille Kristi kors fram slik at alles øyne fikk se det! «Jeg skammer meg ikke ved Kristi evangelium», sier apostelen Paulus, «selv om det er til spott for denne verdens vise, for jøder et anstøt og for grekere en dårskap. Jeg forkynner likevel Kristus korsfestet, Guds kraft og Guds visdom» (Rom 1,16; 1 Kor 1,23 f.).

Derfor sier han at han ikke vet av noe annet enn Jesus Kristus, og ham korsfestet (1 Kor 2,2). Derfor sier han til galaterne at han har malt Kristus som

korsfestet for øynene deres (Gal 3,1). Det skulle være hovedinnholdet i alle hans prekener som apostel, for å virke troens lydighet blant alle folk.

Men menneskeheten er så arm og så blind; den kjenner ham ikke! Kjente du ham, tror jeg, ville du brenne av kjærlighet til ham. Men du kjenner ham ikke, du arme menneskehet, du kjenner ikke din forløser. Du er så kald, så døv, så død uten ham. Du vet ikke at han har båret din synd og vunnet saligheten for deg. Du vet ikke hvordan en kan be til ham, hvordan en kan elske ham! Du vet ikke at han er den fagreste av alle menneskenes barn (Sal 45,3).

Å, lær da alle å kjenne og elske Jesus! Han er det verdt! Fordi dere ikke kjenner ham, kan dere heller ikke elske ham. Men den som kjenner ham, sannelig, han elsker ham også.

Så langt som hytter nå,
skal høyt hans kors og stå!

Å, hvor jeg ønsket at dette var alles trosbekjennelse! Bare ved Jesu kors, bare i hans dyrebare blod kan dere finne hvile.

Du arme menneskehet! Kunnskapene dine, viten din, godset ditt, gledene og nytelsene dine kan ikke gi deg noen hvile. Bare i Jesus Kristus, bare i den korsfestede kjærligheten finner du hvile, ellers sannelig ingen steder. Hva vil vi si til dette? Ville vi ikke med rette si om en israelitt som av egensindighet hadde vendt blikket bort fra kobberslangen: Det var et tåpelig menneske! Han tok ikke imot Guds råd, og han døde fordi han ikke ville ha det bedre.

Slik er det også med oss, kjære tilhørere, når vi ikke i troen ser opp til Jesu kors, når vi trassig og avsindig forakter Guds råd. Å, måtte ingen komme under denne dommen! Å, hvor jeg ønsket – og hvor ønsker ikke den trofaste Frelser – at ingen av oss, verken store eller små, måtte falle under vantroens dom! At ingen måtte støte fra seg Guds Sønn, som går etter alle og stiller fram for dem liv og død, salighet og fordømmelse, Guds kjærlighet og vrede!

Hva vil vi velge? Arme hjerte, hva vil du velge? Vil du si: «Jeg holder meg heller til denne verdens ro og makelighet, jeg vil pleie mitt gamle menneske»? Se hen til Jesus! Han lokker og kaller vidt og bredt. Han rekker armene ned til deg fra korset for å gjøre deg salig! Å, om jeg kunne skrive det riktig dypt i mitt og deres hjerte: «Ved hans sår har vi fått legedom!» (Jes 53,5).

Å, den som ennå ikke vet noe om Frelseren, han må da ta den beslutningen som David taler om: «Om morgenen, om middagen og om kvelden ber jeg, så godt jeg kan» (Sal 55,18). Bestem dere da fra i dag av for å be Guds Ånd av hjertens grunn om at han må åpenbare Jesus Kristus i hjertene deres!

Ikke som om jeg ville gjøre bønnen til en vei til himmelen. Det finnes bare én vei, og den er Kristus. Men den som ikke ber, han får ikke. Den som ikke leter, han finner ikke. Den som ikke banker på, for ham blir det ikke lukket opp. Og trege, makelige mennesker kan Jesus ikke bruke.

Å, kom da hver som synder er,
og som sin syndeskyld fortryder,

ja, også du som synden ikke bedrøver! Å, kom

til ham som har oss alle kjær,
og gjennom bot til seg oss byder!
Vil du deg selv i lyset stå,
allikevel fortapt gå?

Å, helt unødvendig, bare ved egen skyld, så du må si: Jeg kunne ha blitt salig. Saligheten er blitt tilbudt meg, den er (om jeg så må si) blitt kastet etter meg. Men jeg har ikke villet. Uten at det var nødvendig, må jeg gå fortapt!

Vil du enda lenger synden tjene,
skjønt han deg vil med Gud forene?

– enda han er blitt en forbannelse på korset for deg? Nei! Nei! Å, måtte det hete hos oss alle: Nei!

Å nei! Forlat da syndens sti,
din Frelser står hver synder bi! Amen.

Første søndag etter treenighetssøndag: Hvorfor den rike mannen kom i helvete og Lasarus i himmelen

Luk 16,19–31

> Det var en rik mann som kledde seg i purpur og fineste lin, og som levde hver dag i herlighet og glede. Men det var en fattig mann ved navn Lasarus, som var lagt ved porten hans. Han var full av verkende sår. Hans ønske var å få mette seg med smulene som falt fra den rikes bord. Men endog hundene kom og slikket sårene hans. Så skjedde det at den fattige døde, og englene bar ham bort til Abrahams fang. Men også den rike døde og ble begravet.
> Og da han slo sine øyne opp i dødsriket, der han var i pine, – da ser han Abraham langt borte og Lasarus i hans fang.[1] Da ropte han og sa: Far Abraham! Forbarm deg over meg og send Lasarus, så han kan dyppe fingertuppen sin i vann og svale min tunge! For jeg lider svær pine i denne ilden. Men Abraham sa: Sønn, husk at du fikk dine goder i din levetid, likesom Lasarus fikk det vonde. Men nå trøstes han her, mens du pines. Dessuten er det festet et stort svelg mellom oss og dere, for at de som måtte ønske å gå herfra over til dere, ikke skal være i stand til det. Heller ikke kan noen komme derfra og over til oss.
> Da sa han: Så ber jeg deg, far, at du må sende ham til min fars hus – for jeg har fem brødre – for at han kan vitne for dem, så ikke også de skal komme til dette pinens sted. Men Abraham sier til ham: De har Moses og profetene. La dem høre dem! Men han sa: Nei, far Abraham! Men kommer det noen til dem fra de døde, da vil de omvende seg. Men han sa til ham: Hører de ikke Moses og profetene, da vil de heller ikke la seg overbevise om noen står opp fra de døde.

I dagens evangelium gir Frelseren oss bud fra evigheten og forteller om den tilstanden som venter oss etter dette livet. Han lar oss kaste et blikk inn i himmelen, men også et blikk inn i helvete. Fortellingen om den rike mannen og Lasarus blir ofte misforstått. Ofte tror en nemlig at den rike mannen ble kastet i helvete av en helt annen grunn enn den virkelige. Og like ofte tror en at Lasarus kom i himmelen av en annen grunn enn den som virkelig gjaldt.

Derfor vil vi med evangeliet vårt som veiledning prøve å svare på spørsmålet:

[1] Utgaven fra 1858 har «i Helvede». Hofacker bygger hele prekenen på denne ordlyden; NB har «i dødsriket».

Hvorfor kom den rike mannen i helvete, og den fattige Lasarus i himmelen?

Vi spør først hva det betyr å komme i helvete og å komme i himmelen, og så hvorfor den rike mannen kom i helvete og den fattige Lasarus i himmelen.

Bønn. Herre Jesus! Du vet best hvordan vi av naturen ligger fanget i forfengelighetens tjeneste, og hvor gjerne vi forspiller det evige, det usynlige og det som skal komme, for det som er her og nå, timelig og synlig. Å Herre, still vår evige lodd – vårt evige vel eller ve – riktig klart og tydelig fram for øynene våre, så vi skynder oss å frelse sjelene våre og ikke går opp i det som er her og nå, og farer til helvete! Amen.

I.

«Det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom» (Hebr 9,27). Det er et viktig ord i Den hellige skrift, og det burde gå oss dypt til hjertet. Men hvem akter på det? «For hvem ble Herrens arm åpenbart?» (Jes 53,1). Men enten menneskene, som er sunket ned i lettsindighet, akter på det eller ikke, står det fast: Dø må vi!

Det er Guds ordning at vi må dø, alle sammen, gamle som unge, den rike som den fattige, den fornemme som den ringe, den høye som den lave, hvem det så er. Ingenting er sikrere enn at vi må dø. Hvert barn vet det. På hvert menneskes legeme står det skrevet: Du må dø! Ta deg på armen: Den er kjød, og det som er kjød, må herfra. Det står under tidens og tilintetgjørelsens lov; det må råtne.

Alle vet vi nå at vi må bort. Men hvor sjelden tenker en over hva det vil si å dø, slik at en har nytte av det! Ja, når døden selv står for døren, pleier menneskene å tenke over det, men ikke før. Ellers lever en som regel rolig av sted. En ser andre dø, en går stadig i begravelser og på kirkegårdene, en forteller hverandre at den eller den er død, en snakker mye om døden. Men der blir det også med. Så langt at en for alvor tenker over hva det vil si å dø, kommer det ikke.

Hold da opp med å snakke om døden, arme menneske, og tenk også en gang over den! Besinn deg, stans på livsveien din, og tenk på at veien du vandrer, en dag tar slutt.

Et menneske må gjennom en stor forandring: Det blir satt ut av denne verden og ut av alt som er i den, ut av det synlige og inn i det usynlige, ut av tiden og inn i evigheten, og det må overgi legemet sitt til forråtnelsen – det legemet som så mange nærmest er forelsket i. En stor forandring skjer med et menneske når det blir født fra mors liv til verden. En like stor, ja, enda større forandring skjer når det blir født ut av denne verden og inn i evigheten.

Se på eksemplet med den rike mannen og Lasarus. Hvor brått ble ikke alt forandret for disse to! Den ene levde hver dag i herlighet og glede; han døde, og med ett var han i helvete. For en brå og stor forandring! Men Lasarus ble med ett rykket bort fra all trengsel, alle lidelser og alle smerter, og han levde i den salige evigheten, i Abrahams fang. Hvor helt annerledes ble det ikke med ett for ham! Men en like rask og like gjennomgripende forandring står også foran deg, kjære tilhører – og du tenker ikke over det?!

Kjære tilhørere, vi må dø! Der hjelper ikke makt, ikke anseelse, ikke forstand, ikke rikdom, ikke dyktighet. Ingenting hjelper; vi må bort. Om en virker aldri

så uunnværlig, og om en nyter livet og lystene til siste dråpe – bort må en. Å, hvor mange fornemme, mektige, store menn har det ikke allerede vært i denne verden, hvor mange hovmodige ånder, hvor mange forfengelige, egen kjærlige sjeler, som krevde unntak i alt og i alle ting mente at det måtte gjøres noe særskilt for dem!

Timen kom da de måtte bort uten å kunne si imot. De ble hogd ned like så vel som den som sukket etter sin forløsningstime. Sitt stolte og vakre legeme måtte de overlate til forråtnelsen og ormene. Og sjelen deres måtte ut av alt hjertet deres hang ved: ut av alle verkene, byggverkene, planene, fornøyelsene og arbeidene deres, bort fra alle åkrene og engene og vingårdene deres, bort fra pengene og godset deres. Og hvor er de nå? Sporet deres er borte, og ingen kjenner lenger stedet deres.

Døden spør ikke: Tør jeg komme? Passer det deg kanskje dårlig? Den spør heller ikke: Er ikke mennesket for fornemt eller for rikt, for lærd eller for nyttig, for fint dannet eller for egenkjærlig? Herren sender den, og da river den oss bort, enten en vil følge den eller ikke.

Og det mest betenkelige er at ingen vet når denne store forandringen skal skje med ham. Én blir rammet her, en annen der, én i dag, en annen i morgen. Bladet kan snu seg fort og brått. Rede til å gå eller ikke – bort må mennesket i den stunden Herren vil. Og om noen aldri ville bøye sin stive nakke under Guds veldige hånd og lov, må han likevel en gang bøye den under dødens lov, og det i den stunden den Allmektige vil, ikke når mennesket vil.

Å, når vi riktig tenker over alt dette, er det nesten ubegripelig at ikke alle mennesker blir skremt opp av syndesøvnen – en dødssøvn – allerede ved tanken: «Vi må dø!» Det er uforklarlig hvordan de kan gå slik drømmende av sted, hvordan de i dag kan gripe etter noe som likevel kan bli revet fra dem i morgen. Det er uforklarlig hvordan de kan holde seg så fast til ting som faller ut av hendene deres, eller som hånden deres før eller senere faller bort fra.

Ja, det er ubegripelig at dette ordet i Den hellige skrift, som erfaringen bekrefter hver dag, ikke jager bort all lettsindighet. Det er ubegripelig at det ikke trenger inn til marg og bein som et skarpt sverd og hogger i stykker og tilintetgjør all elendig verdslighet og alle forfengelige, egenkjærlige tanker.

Når en vandrer vet: Denne veien er usikker, her blir du overfalt og drept – da går han veien sin med frykt og beven. Når en soldat drar ut i slaget og blir satt på en farlig post der kulene piper rundt ham, tenker han ikke på dette livets lyster, spøker og ler ikke, men er stemt til alvor – hvis han ikke er en dåre.

Men mennesket vet at det må dø, og blir likevel ikke forstandig. Det selger seg og lenker seg til ting som skal tas fra det like sikkert som det selv må dø. Det arme mennesket tumler hit og dit, fram og tilbake langs avgrunnene, med bind for øynene. Det vet at det kommer til å styrte ned, og tar seg likevel ikke i vare. Jeg begriper ikke hva slags skapninger vi er.

Og likevel: Hvis det var forbi med døden, hvis en ikke hadde noen utsikt til evigheten, hvis sjel og legeme gikk til grunne i døden – hvis det var sant, det som Salomos visdom legger i munnen på dårene: «Av en hendelse er vi blitt til, og siden skal vi bli som de som aldri har vært til. For pusten i nesen vår er som

en røyk, og talen vår er en gnist som oppstår når hjertet vårt beveger seg. Når den er slukket, faller legemet hen i aske, og ånden flyr bort som tynn luft» – hvis dette var sant, da ville jeg la det passere at mennesket gjorde sin korte levetid søt og fornøyde seg med skyggen av de jordiske godene.

Da ville jeg godta det dårene sier: «La oss leve godt mens vi er til, og bruke legemet mens det er ungt. La oss ikke la vårblomstene gå fra oss.»

Ja, hvis dette var sant, ville jeg si: Nå ja, så samle dere skatter, tyng dere med fråtsing og drukkenskap og med bekymring for livets behov. Fordriv kjedsomheten, nyt levetiden så godt dere kan. Dere kan spøke og le, ete og drikke og være glade, for i morgen er dere døde – slik dessverre altfor mange mennesker i den nåværende kristenheten gjør.

Men – men det er menneskenes lodd én gang å dø, «og deretter dom». Å, kjære tilhørere, etter døden kommer det store regnskapet; da begynner oppgjøret. Det finnes en evighet, og der blir vi vist til nettopp den plassen der vi hører hjemme. Der tar alt skinn slutt, og virkeligheten begynner; der er vi alle slik vi er, og det vi er.

Herren, den rettferdige dommer, sitter på sin trone. Han skal gi hver sjel dens lodd: dem som med utholdenhet i gode gjerninger søkte evig liv, ære, herlighet og uforgjengelighet, gir han det; men dem som ikke har bøyd seg under Frelserens åk, og som ikke var lydige mot Guds ord, gir han unåde og vrede.

De som har omvendt seg i denne nådetiden, som har krøpet fram til Kristi kors som arme syndere, som strever og har tungt å bære, som kommer ut av den store trengsel og har vasket sine kapper og gjort dem hvite i Lammets blod – de får et godt vitnesbyrd så snart de dør, og sammen med vitnesbyrdet et nytt navn.

Men dem som har vært gjenstridige i sinnet, dem som har trodd at Herren skal gjøre et unntak for dem, de egenrettferdige sjelene, de mørke, egenkjærlige, mistroiske åndene – kort sagt dem som ikke har fulgt Lammet – dem skal det gis etter gjerningene deres. De skal komme til sitt eget sted. På dem skal ordet bli oppfylt straks etter døden: «Den som ikke tror, skal bli fordømt» (Mark 16,16).

Den som har elsket mye i denne verden, den som har sådd mye i Herrens navn, ikke i sitt eget navn, den som hadde et fullt mål av ydmykhet, den som i trofast lydighet overlot seg til det Guds Ånd virket, den som i Frelserens sinn holdt seg tro under lidelser og gleder og i alle livets forhold – han skal også høste mye. Han skal få en rikelig inngang ved Kristi blod.

Men den som har sådd lite av alt dette, skal høste lite, smått og sparsomt. Den som ingenting har sådd, skal ingenting høste. Men den som har sådd i kjødet, skal – så sant dette ordet er skrevet – høste den evige fordervelse av kjødet.

Denne avgjørelsen må ikke forstås om den ytterste dag. For den store dommedagen kommer først senere; den store gjenfødelsen av himmel og jord skjer først ved slutten av denne verdenstiden. Men etter døden kommer hver sjel til sin bestemmelse i evigheten. Den kommer dit den hører hjemme etter loven for Guds rettferdighet. En mørk ånd farer ned i mørket, for i lyset ville den ha pine. En lysets ånd farer til lysets rike, for i mørket ville den ha pine.

Slik gikk Judas etter sin død til sitt eget sted, som Skriften sier (Apg 1,25), det vil si til det stedet han hørte hjemme etter sin natur og etter loven for Guds rett-

ferdighet. Men hva slags sted må det ha vært? Frelseren sier: «Ve det mennesket … Det hadde vært godt for det mennesket om han aldri var født» (Matt 26,24). Det er en høy grad av fordømmelse og fortvilelse når det ville vært bedre aldri å være født. Men slik Judas kom til det stedet der han hørte hjemme, slik skal hver sjel komme dit den hører hjemme.

Arme, vantro menneske! Din lodd bærer du i deg selv. Den ligger i din sjels dyp; ditt eget hjerte fordømmer deg. I ditt eget hjerte er dommen som venter deg, så dypt inngravert at du ikke kan befri deg fra den med noen av de utfluktene og løgnene du bedrar deg selv med.

Men tenk om en sjel som kommer over dit, ville vegre seg for å ta det stedet den ble vist til – fordi det var for motbydelig eller for ydmykende, eller ikke passet med egenkjærligheten dens, eller fordi den mente at den burde være her eller der, bare ikke der Guds rettferdighet viser den. Hva mener dere? Vil en da komme med komplimenter og gjøre mange omstendigheter? Vil en da gi den gode ord? Vil en da be: Å, gå hit eller dit?

Tenk dere et menneske som en har sagt mye pent til i denne verden. En har behandlet ham med silkehansker og vært redd for å si ham noe ubehagelig rett opp i ansiktet. Han har selv trodd på det pene; han var overbevist om sin egen fortreffelighet.

Når han nå kommer over dit, vil en da fremdeles fare like varsomt fram med ham? Vil en fremdeles tiltale ham med titler og verdigheter før en våger å si noe til ham? Vil en også da være redd for å kunngjøre ham hans lodd? Nei! Den som ikke vil gå til sitt sted, må gå dit uten noen omstendigheter. Der faller alle jordiske ting og unoter bort, all smiger, alle denne verdens vakre ord.

De som ikke blir salige, skal bli slept bort til mørket og pinen sin, med store skrik og uten å kunne gjøre motstand. Det er som om en uten videre kastet et menneske som holder mye på sitt ærlige navn, i tukthuset blant tyver og røvere, tross all skrikingen og motstanden hans. Det ville være en urettferdighet. Men i evigheten, når tilstanden etter døden blir avgjort, må mennesket gi Guds rettferdighet æren, slik sannheten krever. Og det blir den tyngste lidelsen i pinen hans.

Lær av den rike mannen i evangeliet hva det betyr å komme i helvete. Han kledde seg i purpur og fineste lin og levde hver dag i herlighet og glede. Han manglet ingenting. Nå døde han og ble begravet, sannsynligvis med stor bekostning og prakt.

Til da gikk det godt. Men nå var hans herlighet til ende, for nå sier Frelseren: «Da han slo sine øyne opp i helvete, der han var i pine» – nå lyder det med ett helt annerledes. Hva hjalp det gode livet ham nå? Hva hjalp klærne hans ham? Hva hjalp rikdommen hans ham? Hva kunne kameratene hans hjelpe ham? Med alt dette var det slutt.

Hvor fullt ble ikke Jakobs ord oppfylt på denne rike mannen: «Dere rike! Gråt og klag over all den ulykke som kommer over dere! Rikdommen deres er råtnet, og klærne deres er blitt møllspiste. Deres gull og sølv er rustet bort, og rusten på det skal bli et vitnesbyrd mot dere, og den skal fortære deres kjød som ild. …

Dere har levd i overdådighet og overflod på jorden. Dere har gjødd deres hjerter på slaktedagen» (Jak 5,1–5). Det gikk i oppfyllelse på den rike mannen.

Før kledde han sitt vellystige legeme i de fineste klær; nå var han i ilden. Før fylte han buken med de kostbareste retter og drikker; nå ber han Abraham om å sende Lasarus til ham – Lasarus, som hadde ligget ved døren hans, og som han knapt hadde sett på – så Lasarus kunne svale tungen hans bare med en dråpe vann, for han led svær pine i ilden.

Før var det ikke annet enn glede og et godt liv; nå angst, bedrøvelse og pine. Før var han alltid i lystig selskap; nå er han alene og ensom i ilden. Det er å komme i helvete.

Å, kjære tilhørere! Ingenting i evigheten kan være mer forferdelig enn å måtte unnvære det sjelen har frydet seg over i denne verden, det den har søkt og funnet sin næring i – når begjærene fremdeles brenner etter døden, men ikke kan bli tilfredsstilt.

Hvor fattig, hvor ulykkelig er da en sjel! Tenk dere et vellystig menneske som har preget vellystige bilder inn i seg og fylt fantasien sin med dem, og som nå i evigheten ikke kan tilfredsstille begjærene sine – hvor elendig, hvor usalig er han! Ikke å ha det en gjerne ville ha, og å ha det en avskyr – det er å være i helvete.

«Der skal de gråte og skjære tenner» (Matt 8,12). Dette ordet, som Frelseren ofte gjentar, er et alvorlig ord. Han er jo kjærligheten selv, og han har så helt og fullt omsorg for det som er til beste for skapningene hans, og likevel dette sterke, forferdelige ordet!

Men rettferdige og sannferdige og forferdelige er hans dommer. En gjør seg store forestillinger om de dødsstraffene som blir fullbyrdet på forbrytere i denne verden. Men hva er de mot helvete? Med dødsstraffen følger det tross alt ennå nåde; en prøver å gjøre smertene og pinslene kortere. Men for den som ikke aktet Guds Ånd og ikke lot Guds ord og nådedrag trenge inn i hjertet sitt, blir Guds vredesbeger skjenket ublandet – uten en dråpe nåde. Dette er å komme i helvete; det var den rike mannens lodd.

Lasarus er et fullkomment motstykke til den rike mannen. I denne verden hadde han ikke noe han kunne helle sitt hode til. Han lå ved den rike mannens dør, full av sår. De gamle smulene som falt fra den rikes bord, var hans eneste vederkvegelse.

Han lengtet sårt etter slutten og døde til sist etter lang lidelse, og englene bar ham bort til Abrahams fang. Det lyder bedre. Før brydde ikke et eneste menneske seg om ham; bare hundene forbarmet seg over ham og slikket sårene hans. Men nå tjener englene ham. Før hadde han et hardt leie på steinene foran døren; nå hviler han søtt i Abrahams fang. Før var han i angst, nå i glede; før i fangenskap, nå i fullkommen, salig frihet.

Å, hvordan må det ikke være for en sjel som har latt seg ydmyke og forberede for himmelen ved lidelsene sine, når forløsningstimen nå slår for den! Den må ha det som en fugl som flyr ut av fangenskapet og setter seg i det første treet for å stemme i en lovsang.

Slik må det ha gått med den fattige Lasarus' sjel. Den må ha lovet og tilbedt Herren fordi den nå var befridd fra alt ondt og all lidelse. En troende dør ikke;

bare elendigheten hans dør. Da kommer glede etter korset, ro etter uro, gledeshøst etter tåresæd, en evig fryd etter disse dagers trengsel, en evig morgen etter den korte natten, en evig frihet etter det korte fangenskapet. Det er en stor og herlig forandring.

Lasarus fikk hvile ut i Abrahams fang; slik var det i Det gamle testamente. I Det nye testamente går reisen i fred til Kristus, vår Herre; der lever en hos ham og i fellesskap med ham. Det er jo dette han har bedt sin himmelske Far om. «Far, jeg vil», sa han, «at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet, som du har gitt meg» (Joh 17,24).

Å, kjære tilhørere! Om himmelen var aldri så vakker og aldri så herlig, men Jesus ikke var der, hva ville den da være for en sjel som elsker ham? Jeg vil ikke si at den ville være et helvete, men en himmel var den heller ikke. Men det største er at en sjel som ikke har sett ham i dette livet og likevel har elsket ham, nå uavlatelig kan elske ham og se ham som han er.

Ingenting går over dette: å komme til Jesus, å bli sett i nåde av ham og å skue ham – en troende sjels evige kjærlighetsmagnet, rettferdighetens sol, den gode, trofaste hyrde – og å tjene ham i hans rike i evig rettferdighet, uskyldighet og salighet. Når vi går inn i himmelen, vil vi visst også spørre etter de gamle fedrene, etter Abraham, Moses, Elia og de andre profetene, og likeså etter apostlene. Men først og fremst vil vi likevel spørre etter ham som hele sjelen elsker, etter Jesus Kristus.

Jord og himmel er det ei
som min sjel med lengsel søker,
nei, til Jesus går min vei,
dette mål mitt håp forøker;
han er den jeg søker helst,
han har meg forløst og frelst.

II.

Men hvorfor kom da den rike mannen til dette pinens sted? Mange har en helt feil forestilling om den rike mannen. De mener at han var en særdeles tøylesløs, ubarmhjertig, rå og vellystig fråtser og dranker. Men slik er det ikke. Han var en mann slik mange er nå for tiden, en moteriktig mann, en verdensmann, en mann uten noe særlig ondt hjerte, og med sine gode sider. Fordi en tillegger ham så mye ondt, må jeg likevel også si noe om dydene hans, for å rydde misforståelsene av veien. For han hadde mye godt ved seg.

For det første trodde den rike mannen på Guds ord. På dette punktet har han mye forut for mang en hovmodig ånd i våre dager, som i sin oppblåsthet for lengst har forkastet sannhetens ord og trådt det under føtter. Men stemmer dette virkelig? Ja, ellers kunne ikke Abraham ha sagt: «De har Moses og profetene.» Abraham sier ikke: De tror ikke på dem, men bare: «De hører dem ikke.» De vil ikke la sannheten trenge inn i seg, ikke bøye seg under den og ikke underkaste seg den.

Den rike mannen kaller jo også Abraham «far». Han ville være en rettroende jøde. Det gikk ham som mange som vil være kristne og ikke så lett lar seg frata navnet, men som likevel ikke følger Frelseren – like lite som den rike mannen

fulgte i fotsporene til Abrahams tro. Se, kjære tilhørere! Tross all sin tro, og selv om en roser seg mye av å være kristen og ofte sier «Herre, Herre!», kan en likevel fare til helvete.

For det andre hadde den rike mannen likevel ikke et så helt hardt og ubarmhjertig sinn som noen synes å mene. Riktignok tok han ikke den fattige Lasarus inn i huset sitt, men lot ham ligge ved døren sin. Men jeg spør de fleste av oss: Prøv dere selv – ville ikke dere ha gjort det samme? Der ligger et fattig menneske, fullt av byller – hvor mange av oss ville vel ha tatt ham inn og pleiet ham? Ja, hvor mange av oss ville ha latt ham ligge foran huset?

Det var tross alt et stort offer den rike mannen fant seg i, når han lot den fattige Lasarus ligge ved døren sin og ikke befalte tjenerne sine: Bær dette fattige mennesket bort; jeg kan ikke se på ham lenger. Hver gang han kjørte eller gikk ut, måtte han jo forbi dette mennesket som var fullt av byller. Å, hvor mange av oss ville ha tålt det?

Dessuten viste han jo den fattige så mye kjærlighet at han lot ham få noe av smulene som falt fra bordet hans. Mang en gang må han ha sagt: Gi den fattige mannen der ute også noe av levningene; i dag skal alle glede seg. I evigheten husket han ennå denne kjærlighetstjenesten. Derfor håpet han at Lasarus nå også kunne gjøre ham en liten gjentjeneste og rekke ham en dråpe vann, fordi han selv så ofte hadde vederkveget ham.

Den rike mannen var slett ikke så ubarmhjertig som mange tror. Han hadde et såkalt godt hjerte; han var mer bløthjertet og barmhjertig enn mange av oss kristne.

Da han døde, klaget nok mange: «Det var synd med ham. Han var et godt menneske; den som var hos ham, hadde det godt hos ham. Og hva levemåten hans angår, så har han nok nytt livet, men han hadde jo råd til det; Gud hadde jo gitt ham det.» Å, se da, kjære tilhørere! Også med barmhjertighet, også med et godt hjerte kan en fare til helvete. Slike ting verner altså ikke mot det.

Men hva skal jeg for det tredje si om kjærligheten hans til brødrene sine? En roser så mye kjærligheten til dem som elsker oss. Å, den rike mannen hadde denne kjærligheten i fullt mål. Hva ville et annet ondskapsfullt menneske ha gjort i helvete? Kanskje ville han ha sagt: Om bare alle mennesker var hos meg, så jeg også hadde kamerater!

For en ser jo så gjerne at andre må dele de lidelsene som rammer en selv. Men da den rike mannen hadde fått vite at hans første ønske ikke kunne bli oppfylt, var hans alvorlige omsorg og bønn i stedet at brødrene hans i det minste måtte bli bevart fra hans sørgelige lodd. Han unte dem av hjertet at i det minste de ble salige.

Å, hvor mange kristne blir ikke overgått av den rike mannen i alle mulige dyder! Men hva er det da som har brakt ham i helvete?

Det som har brakt ham i helvete, er at han hadde innrettet livet sitt etter sin egen vilje og sitt eget forgodtbefinnende, etter verdens syndige vaner, og ikke etter Guds vilje og bud. Det er at han ikke hadde levd for evigheten, men for denne verden, at han hadde sett på det synlige og ikke på det usynlige.

Det er at han ikke lot noen levende tanke om det som skal komme – om dommen, om himmel og helvete og gjengjeldelse – trenge inn hos seg, men levde bare for øyeblikket, som om han ikke skulle stå til regnskap for noe. Etter disse falske leveprinsippene levde han som det falt ham inn, og nøt rikdommen sin mens han hadde den. Selv om han trodde på Guds ord, lot han det likevel ikke gjelde og brukte det ikke på seg selv.

Ja, det som har brakt ham i helvete, er at han i det som gjelder Gud, var falt i et usalig rethaveri. «Nei, far Abraham!» – slik sier han ennå i helvete. Han visste alt bedre, han ydmyket seg ikke under sannhetens ord. Han forble blind og uduelig, han sådde i kjødet, og av kjødet høstet han fordervelse.

Å, kjære tilhørere! Det er en hovedsykdom i vår tid at den ikke vil ta det som skal komme – evigheten – på alvor. Verden er sterkt smittet av denne lettsindighetens gift. Hvis den rike mannen bare hadde latt dette ene ordet eller denne ene tanken slå rot hos seg: «Det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom», da var det blitt helt annerledes med ham. Da kunne han ved det ha blitt ledet til bot og omvendelse.

Hvis samtalen ved det rikt dekkede bordet hans noen gang kom inn på disse tingene, hva må han da ha tenkt om dem? Han holdt dem naturligvis for bare innbilning og hjernespinn. For det som ikke tar hensyn til kjødet, det som ikke er etter motens smak, det må kalles svermeri. Slik er det ennå den dag i dag. Derfor er det sterk grunn til å frykte at svært mange av våre lettsindige kristne vil gå fortapt.

Å, arme sjeler! Vi gjør oss dobbelt skyldige når vi ikke søker det usynlige, når vi ikke innretter livet vårt etter Guds ord. For vit at én har stått opp fra de døde. Ja, han har lidt og dødd nettopp for at «de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som døde og ble reist opp for dem» (2 Kor 5,15).

Ja, dere vet «at det ikke var med forgjengelige ting, med sølv eller gull, dere ble kjøpt fri fra den dårlige ferd som var arvet fra fedrene, men med Kristi dyrebare blod, som blodet av et feilfritt og lyteløst lam» (1 Pet 1,18–19).

Den som akter Jesu Kristi blod for urent, den som ikke lar den himmelske Fars nådedrag komme til sitt hjerte, den som ikke vil bøye sin stolte nakke under Frelserens milde åk, han har større synd enn den rike mannen. Over ham skal det gå en ubarmhjertig dom. «Den som har ører, han høre!» (Matt 11,15).

Men hva er det som har brakt den fattige Lasarus i himmelen? Noen mener at lidelsene hans var årsaken. Men Abraham sier ikke: «Fordi Lasarus fikk det vonde, derfor trøstes han», men han sier: «Nå trøstes han.» Mange tenker: Jeg er syk, jeg lider, jeg er fattig, og derfor blir jeg salig.

Bare falske tanker! Erfaringen lærer jo at for mange blir lidelsen den steinen de faller over, så de bare blir mer forherdet av den. Det er et faktum ingen kan nekte for, at fattigdommen for mange blir et daglig stridens eple, en stadig kilde til ufred, hat og misunnelse. Hvordan skulle da fattigdommen bringe slike mennesker i himmelen?

Hva er det da som har ført den fattige Lasarus i himmelen? Det at han i troen fulgte etter far Abraham, og at han tålmodig ventet på sin forløsning slik den himmelske Far ville. Liksom Asaf holdt han seg dette ordet om tålmodighet for

øye: «Om enn mitt kjød og mitt hjerte svikter, så er Gud mitt hjertes klippe og min del for evig» (Sal 73,26).

Å, når lidelsen rammer et bløtt sinn, hva kan ikke da bli født for evigheten! Da blir hjertets lumske, onde, vantro, fiendtlige og kjødelige art til sist helt oppslukt og fortært i trengselens ild. Da bøyer mennesket seg endelig ydmykt under sannhetens ord, finner hvile for sin sjel og gjør seg daglig rede til en salig hjemgang.

Den som i tro og tillit sterk
seg aldri lar rygge,
men holder fast på Jesu verk,
kan på hans frelse bygge;
han har den rette troens art,
å salig blir hans hedenfart,
da viker dødens skygge.

Å, hvor stort er det ikke når et menneske helt uten gru gjør seg rede til å dra herfra, når frykten er drevet ut, og sjelen går over til det evige liv – ikke i tillit til sin egen visdom og rettferdighet, men fordi denne troen står fast i den: Jesus er min visdom, han er min rettferdighet, han har kjøpt og forløst meg; ved ham er jeg, blir jeg og forblir jeg fri og salig i evighet. Amen.

Andre søndag etter treenighetssøndag: Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det fortapte

Luk 15,1–10

> Alle tollere og syndere holdt seg nær til ham for å høre ham. Og både fariseerne og de skriftlærde knurret og sa: Denne mannen tar imot syndere og eter sammen med dem! Da fortalte han denne lignelsen til dem: Om noen av dere har hundre sauer og mister én av dem, vil han da ikke forlate de nittini i ødemarken og gå av sted og lete etter den som er kommet bort, til han finner den? Og når han har funnet den, legger han den på skuldrene sine og gleder seg. Når han kommer hjem, ber han sammen venner og naboer og sier: Gled dere med meg, for jeg har funnet igjen sauen som jeg hadde mistet. Jeg sier dere: Slik skal det være større glede i himmelen over én synder som omvender seg, enn over nittini rettferdige som ikke trenger til omvendelse.
> Eller om en kvinne har ti sølvpenger og mister én av dem, tenner hun ikke da et lys og feier huset og leter nøye til hun finner den? Og når hun har funnet den, ber hun sammen venninner og naboer og sier: Gled dere med meg, for jeg har funnet igjen sølvpengen som jeg hadde mistet! På samme måte, sier jeg dere, blir det glede blant Guds engler over én synder som omvender seg.

I evangeliet vårt i dag stiller Frelserens hjerte seg fram for øynene våre på en enestående måte – et hjerte som elsker menneskene og er fullt av kjærlighet. Nåde, godhet, barmhjertighet, langmodighet og en tålmodighet som kommer synderen i møte: Det er dette synderen etter evangeliet vårt finner hos Frelseren. Av begge lignelsene i dagens evangelium lyser det fram et hjerte som brenner av kjærlighet til skapningene hans. Hans fryd og glede er å søke det som har gått seg vill, det fortapte, og føre det inn på rett vei.

I denne stunden har jeg satt meg fore å betrakte nettopp dette sinnet hos Frelseren: at han bøyer seg ned til de foraktede, de bekymrede, de fortapte. Derfor vil jeg tale med dere om den store sannheten

at Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det fortapte.

Bønn. Herre Jesus! Du er kommet for å søke og frelse det fortapte. Du de fortapte sauenes hyrde! Å, hvor mange er det vel ikke også blant oss som en ennå må regne til de fortapte! Å, søk og frels også oss! Ta hele forsamlingen vår til

din eiendom, til lønn for dine smerter, til pris for din seier! Forbarm deg over oss! Amen.

«Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det som var fortapt» (Luk 19,10). Slik taler det trofaste og sannferdige vitne. Slik forkynner sannhetens munn selv for oss, han som ikke kan lyve.

Han sier oss selv hva som er hensikten med at han kom til denne verden. Han sier hva som er hensikten med hans dype fornedrelse, med hans nåde og forbausende godhet som bøyer seg ned, med hans medlidende og barmhjertige ferd mot syndere. Han sier hva som er hensikten med de ordene han har talt, med hans mange tunge skritt, med hans trettitreårige vandring på jorden, med hans lidelse og død. Hensikten er denne: «Jeg er kommet for å søke og frelse det som var fortapt.»

Og dette har han vitnet ikke bare én gang, men ofte. Ja, det er hovedlæren i hele evangeliet. Slik vitnet han for disiplene sine da de satte seg høyt over de små og fortapte (Matt 18,1–11). Slik vitnet han det her for sine fiender, da de sa: «Denne mannen tar imot syndere og eter sammen med dem!» Ja visselig, sa han, det gjør jeg, «for jeg er kommet for å være lege for de syke og ikke for de friske; jeg er kommet for å kalle syndere til omvendelse og ikke rettferdige» (jf. Matt 9,12 f.; Luk 5,31 f.).

Slik vitnet han det for Sakkeus, da han tok inn hos ham: «I dag er frelse blitt dette huset til del … For Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det som var fortapt» (Luk 19,9 f.). Slik vitnet han det for Nikodemus, da han la fram for ham Guds kjærlighetsråd med syndere: «Menneskesønnen er ikke kommet for å dømme verden, men for at verden skal bli frelst ved ham» (jf. Joh 3,17).

Og slik han forkynte, forkynte også apostlene hans. Ja, dette var hovedhensikten med at de ble sendt ut i verden: De skulle vitne om Guds underfulle fredstanker for den arme, falne, fortapte skapningen. De skulle kalle den til omvendelse og si til den: «Du arme, dypt sunkne menneskehet! Hør da det gode, herlige budskapet: Det er én, og denne ene er din skaper og forløser! Han er kommet til verden, ikke for å dømme deg, men for å gjøre deg salig – for å frelse det fattigste, det mest foraktede, det mest fordervede, det som hadde fortjent helvete!»

Å, du søte evangelium! Hvem kan prise det nok eller uttale det? Hvem kan fortelle Herrens prisverdige gjerninger? Salig vil han gjøre det som er fortapt!

Men det er også nødvendig at dette blir forkynt og vitnet gang på gang, for at denne kjærlighetens kraft skal overvinne vårt onde, vantro hjerte. For av naturen kan vi ikke tro det. Vi kan nok tro mye av naturen.

Vi kan tro at Gud er allmektig, at han har skapt verden, at han fortsatt er verdens Herre og styrer den etter sitt råd. Vi kan tro på et regnskap og på at han har satt en dommens dag for levende og døde. Vi kan tro på et liv etter døden, en himmel og et helvete. Alt dette kan naturen ennå til nød tro og fatte.

Men at Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det fortapte, at Gud har så store fredstanker over oss at den enbårne Sønn er gitt oss for at vi skal leve ved ham – det kan naturen ikke fatte slik det bør fattes. Til det trenger vi nødvendigvis Den Hellige Ånds kraft. For til å tro dette er vi for svake, for

blinde, for udugelige og fordervede, for mistroiske og fiendtlig sinnet mot vår Gud.

Å, hvilket stort under når denne salige og saliggjørende troen blir til hos et menneske! Innrøm det bare selv, dere som har erfart det: Hvilken Guds kraft skal det ikke til for at mennesket skal komme ut av sine mørke, mistroiske tanker mot Gud og lære å tro på Guds kjærlighet til seg – på hans forbarmende kjærlighet, hans nådige, vennlige hjerte, hans tilgivende nåde, hans mer enn morslige, oppofrende trofasthet mot seg! Det er sannelig et stort og hellig under!

Ja visselig: Så lenge mennesket er dødt i synder, sover rolig videre i sin død og trakter etter det som er på jorden, og så lenge han ennå ikke vet eller kjenner noe til Guds rettferdighet, men speiler seg i sin egen rettferdighet og i sin elendighet som skal gjelde for fromhet – så lenge er det for ham enten en likegyldig eller en gammel, ja, til og med en motbydelig historie at Menneskesønnen har et så forbarmende, grunngodt hjerte mot syndere, mot fortapte syndere. Eller han mener kanskje at han tror det, men tror det likevel ikke.

Men det blir helt annerledes når et menneske en gang strever etter en fullkommen og sann forening med sin Frelser. Det blir annerledes når han i sitt hjerte vil ta imot det dyrebare ordet om den fullbrakte forløsningen og om Guds nådige hensikter med ham, og når han hungrer og tørster etter dette rettferdighetens ord og dets kraft. Når det da heter: «Jeg vil stå opp fra mine synder og gå til min far!» (jf. Luk 15,18) – å, da finner en at en ikke kan tro det.

Da viser det seg i erfaringen at vi ikke kan skue inn i Guds hjerte slik vi gjerne ville. Da begynner det med at en, i likhet med tolleren, ikke våger å løfte øynene sine. Da mener en at Guds Sønn er kommet for å dømme verden, og ikke for at verden skal bli frelst ved ham.

Da gjør en ham gjerne til en Moses og kan ikke skue inn i hans medlidende ansikt. En kan ikke finne nådens blikk, men oppdager bare vrede og dom hos ham. Derfor trenger mennesket Den Hellige Ånds hjelp, så hele vesenet hans blir fullstendig forvandlet og hjertets innerste grunntanker blir omdannet.

Hvor kommer denne vantroen fra, denne manglende evnen til å fatte? Den kommer av lovens forbannelse. Denne forbannelsen er skrevet inn i vår innerste hjertegrunn, og ingen av denne verdens vise har ennå klart å bortforklare den. Alle mennesker bærer den med seg så lenge de ennå ikke har vasket sine klær i Lammets blod, det vil si så lenge de ennå ikke har lært å tro på den forsoningen som er skjedd ved Jesus.

Den kommer av lovens forbannelse. Riktignok får bare de som overgir seg til lydighet mot sannheten, kjenne den rett. Men ingenting annet enn Kristi blod, som rant på Golgata, kan utslette den.

Det er som apostelen sier: «For så sant blodet av bukker og okser, og asken av en kvige, helliger til kjødets renhet når det blir stenket på dem som er urene, hvor mye mer skal da Kristi blod – han som i kraft av en evig Ånd bar seg selv fram for Gud som et lyteløst offer – rense vår samvittighet fra døde gjerninger så vi kan tjene den levende Gud!» (Hebr 9,13 f.)

Kjære tilhørere! Av naturen er vi alle syndere og har en ond samvittighet overfor Gud. Vi kjenner det, og det innerste i oss sier oss at vi er hjemfalne til Guds rettferdighet og har forspilt livet. Den sier oss at hvis det går etter retten, kan Herren bare se ned på oss med et straffende ansikt, og at vi ikke har fortjent annet enn å bli støtt bort for evig fra den alene hellige Guds ansikt – urene, foraktelige og gudsforglemmende skapninger og tjenere som vi er. Denne lovens forbannelse er over alle mennesker slik de er av naturen.

La dere ikke bedra når slike som ennå ikke har tatt imot forsoningen, roser seg av en god samvittighet og skryter av sine dyder, sin rettskaffenhet og redelighet. La dere ikke bedra når de sier at de har fred og ro, at de kan gå døden trygt i møte fordi de har gjort det som er rett i verden. La dere ikke bedra, det er ikke slik!

Ja, det er mulig at et menneske blir så forherdet og dysset i søvn av sin egen innbilning og forestilling og av vår tids villfarelse og falske religion, at han ikke lenger ser hvilken dom som bor i hans sjels dyp. Det er jo tenkelig at en ild kan dekkes over med så mye grus at en ikke lenger tror det er noen ild skjult under den.

Men når den likevel bryter ut, er den bare desto mer fryktelig. Det er jo mulig å dekke over en avgrunn med råtne bord, slik at ingen lenger ser om det har vært en avgrunn der eller ikke. Men hva så? Når bordene knekker under føttene på dem som går over dem i største sikkerhet – har da ikke avgrunnen vært der, bare fordi den var dekket over? Vil ikke fallet da bli desto mer forferdelig?

Kjære tilhørere, la dere ikke bedra! I brystet til hvert menneske bor en Guds dom som forkynner ham død og fordømmelse og Guds vrede. Riktignok blir denne dommen ikke åpenbar for mange, mange i denne tiden. Men den skal bryte desto mer forferdelig fram den dagen da all denne verdens innbilning, all kjødets pynt, all dårenes snakk, alt tidsfordriv, all driving og jaging, all renning og løping hos denne tidens mennesker flyr bort som en tåke for solen, som en røyk stormvinden blåser bort – den dagen da all verdens forfengelige larm blir slukt av evighetens dype stillhet!

Du har en sannhetens og rettferdighetens lov i deg, du menneske! Du kan lyve den bort så mye du vil. Du kan dekke den til med hykleriets og adspredelsens grus så mye du har lyst. Sannhet, guddommelig sannhet, forblir likevel sannhet. Og den møter mennesket bare desto mer forferdelig når han lenge har unngått den og lenge har overhørt røsten dens. Da møter den ham ikke i forbarmelsens yndige drakt, men i fryktelig skikkelse, i den hevnende rettferdighetens drakt.

Å, jeg ber dere: Gi da akt på sannhetens røst i deres indre! Ta det ikke så lettsindig når Gud taler til dere gjennom samvittigheten! Hør hans røst så lenge det heter «i dag», og la ikke verdens larm rykke dette langt bort fra dere!

Men når mennesket begynner å høre røsten i sitt indre, begynner å kjenne lovens forbannelse og erkjenne sin utroskap, sin nakenhet, sin stygghet og usselhet for Gud – når han i sannhet begynner å se at han er en synder, det vil si en skapning som er hjemfallen til Guds vrede, at han er uverdig, fullkommen uverdig til alt samfunn med Gud, ja, fortjener å bli støtt ned i helvete – med

ett ord: når synden blir åpenbar for ham ved loven, da er det tid, da er det nødvendig å si til ham: Vit, du menneske, at Menneskesønnen ikke er kommet for å dømme verden, men for å gjøre verden salig og for å søke det fortapte!

For nå står hans synder og hans elendige hjerte som en skillevegg som stenger veien mellom ham og hans Gud. Han kan ikke få noen rett tillit til sin Skapers forbarmelse, fordi hjertet hans gir ham det vitnesbyrd at han er helt uverdig til denne forbarmelsen. Han kan nesten ikke tro at Frelseren har et så nådig hjerte mot syndere, mot fortapte syndere. Han mener stadig at selv om Herren av bare nåde skulle tilgi ham i det store og hele, ville han likevel bebreide ham mye i det enkelte. Kort sagt: Han tør ikke stole på sin forbarmer.

Det er en ubehagelig tilstand. Da går veien gjennom indre anklager og unnskyldninger, gjennom tillit og mistro, gjennom bedrøvelse i sjelen, gjennom angst for døden og dommen. Under alt dette blir lovens forbannelse bare enda mer åpenbar. En kjenner sin skade stadig dypere og stadig fullstendigere. En oppdager stadig mer at en er helt og fullt besmittet og forgiftet av synden og er blitt forkastelig for Gud og hans engler.

Og nettopp denne tilstanden, dette blikket inn i sin egen elendighet, søker så mange å unngå. De er for engstelige eller for stolte til det. Derfor undertrykker de hver stille bevegelse av Guds Ånd og vegrer seg for å kaste et blikk inn i sitt hjerte. Særlig liker de ikke å være alene. De søker den ene adspredelsen etter den andre: adspredelse i sitt kall, i sin husholdning, i besøk og utflukter, i samtaler og spill – bare for at den indre fordømmelsen ikke skal bli åpenbar, for at sjelen deres ikke skal bli urolig over sin jammer.

De ville gjerne forbli det de er, hovmodige og selvtilfredse. Men et redelig blikk inn i sitt indre ville føre dem til bot, til ydmykhet og selvfornedrelse, og nettopp det hater de. Men, kjære brødre, vår elendighet må en gang fram i lyset. Vi kan ikke unngå dette blikket. Det kommer jo en åpenbaringens dag da alt står bart og åpent, og da skal enhver hyle som ikke her har fått nåde og balsam for sin sjeleskade i Jesu Kristi blod.

Så vitner jeg; hvem vil meg tro?
Du som i hjertet ei har ro,
som vet hvor synden tærer deg,
og at du bare på synd er rik,
som øyner ingen råd, ei ut, ei inn –
hør du på meg! Det virker på ditt sinn.

Der det finnes en slik sjel som kjenner lovens forbannelse, der det finnes en bedrøvet, sønderknust ånd som hungrer og tørster etter den rettferdighet som gjelder for Gud, til slike vil jeg forkynne: Hør, hør! Din Frelser er kommet, men ikke som en Moses som på ny forkynner forbannelse. Han er ikke kommet for å dømme verden, men for å gjøre verden salig. La Guds Ånd skrive dette store evangeliet dypt inn i hjertet ditt!

Han er ikke kommet for å trykke enda dypere ned det som allerede er nedtrykt ved synden og ved lovens forbannelse. Han er ikke kommet for å slokke den rykende veken helt og knuse det knekkede rør helt. Han er ikke kommet for å slå det sårede enda mer i stykker, skremme det skremte enda mer, binde

det bundne enda hardere, fullbyrde Guds straffedom enda strengere over den skjelvende sjelen og knuse den arme, falne skapningen. Å nei, det er han ikke kommet for – men han er kommet for å søke og frelse det fortapte.

Frelse vil han! Hør det da, dere syndere! Hør det da, dere ulykkelige sjeler, dere som søker deres salighet i deres motekristendom, i deres rettskaffenhet og ærlighet, i deres egen dyd, i denne verdens fornøyelser, i øynenes lyst, kjødets lyst og et hovmodig levnet, i klær, stas og pynt – som likevel bare er en damp som vinden sprer. Dere som søker deres salighet i slike ting, men ikke finner den – hør det: Jesus vil gjøre dere til tilfredse mennesker – ja, ikke bare til tilfredse, men til salige mennesker!

Han vil som den rette lege lege de dype sårene i samvittigheten. Han vil reise opp det som er falt. Han vil ødelegge djevelens ulykksalige rike. Han vil samle lammene i sin arm og bære dem ved sin barm og lede de får som har lam (Jes 40,11). Salighet, bare salighet finner en hos Frelseren! Å, kom nær til ham, kjære sjel! Hva hjelper det deg da, alt det du hittil har søkt frelsen i uten å finne den? Se, han er Frelseren! Å, stå opp, gå til ham og bli lys!

Og har du allerede erfart noe av ham, så kom stadig nærmere til ham. Jo nærmere du kommer til ham, desto saligere blir du! Salig vil han gjøre deg her i tiden, slik at du allerede nå nyter hans fylde i omgangen med ham, i samfunnet med ham.

Og salig vil han gjøre deg i lidelsen, i døden, i den lange evigheten. Det går fra salighet til salighet! Hans rikdom minker ikke, hans guddomsfylde åpner seg stadig herligere. Du skal bli fylt med all denne guddomsfylden! Det er hans hensikt med oss, det er de evige fredstankene. Å, ingen tunge kan uttale det, ingen munn kan prise det nok!

Men, sier du, jeg kan ikke komme til ham. Jeg blir holdt tilbake av det ene og det andre. Jeg har ingen trang, intet mot, ingen frimodighet, ingen kraft til det. Jeg har forbrutt meg og syndet så mye. Jeg kan jo ikke tro at jeg tør komme. – Nei, du menneske, ikke slik!

Ikke for de dydige, ikke for de rettskafne, som ikke trenger ham, ikke for de sterke og friske, som ikke spør etter ham – men for de syke, for de svake, for syndere, for de bortkomne sauene er han kommet. Han er kommet for å søke det fortapte.

Og hvilke mennesker er det? Det er i grunnen hele menneskeslekten. Det er de som har gått seg bort fra Herren og har mistet seg selv i gjerrighet, i å henge fast ved det jordiske, i øynenes lyst, kjødets lyst og denne verdens hovmod. Å, for deres skyld er han kommet. Har et menneske hundre sauer, og én av dem kommer bort, så lar han de nittini bli igjen i ødemarken og går etter den som er kommet bort, til han finner den. Slik er Frelserens hjerte.

Han visste nok at han ikke trengte å søke noen rettferdige på jorden, for da ville han ha gått feil. Men syndere, det som har gått seg mest vill, det svakeste, det mest sårede, det elendigste, det mest forgiftede – det er øyet hans rettet mot. Mot deg, arme kristen, du som plager deg selv i dine egne tanker, er det rettet. Mot deg, du som regner deg uverdig til all nåde. Mot deg og mot meg – for vi er jo begge fortapt av naturen.

Brødre og søstre, fortapte sammen med meg uten ham, men løskjøpt av ham! Har dere hørt det søte budskapet om livet, at Guds Sønn er kommet for å frelse det fortapte? For dette formål har han forlatt Farens trone. Derfor er han blitt menneske og født i syndig kjøds skikkelse. Derfor har han båret jordens nød og drukket dødens kalk, og er stått opp og har fart opp over alle himler – for at vi skulle bli fortrolige med ham og som fortapte syndere flykte inn i hans armer.

Ei annet fra ditt rike
har dratt deg hit ned,
enn din, den uten like
grunnløse kjærlighet,
hvormed du ville drage
all verden til ditt bryst
og vende all dens plage
til herlighet og lyst.

Jeg lå i bånd og fengsel,
du førte meg herut;
jeg sto i spott og trengsel,
da tok du meg til brud;
for meg å få opphøyet
du bar min skam og brøst;
hva du så tungt har pløyet,
er meg til evig høst.

Å, det er forbausende! Evigheten skal forkynne det. Det skal tordne ned i evighetens dyp om synderes store frelse, at Jesus, Guds Sønn, er kommet for å gjøre dem salige! Den ene serafen sier det til den andre, den ene salige roper det til den andre, og fra tronens trinn roper de det med halleluja gjennom alle himler: Lammet er slaktet for syndere og er kommet for å søke og frelse det fortapte!

Apostelen kan ikke utgrunne denne store kjærligheten eller skildre den slik den fortjener. Den store Paulus mister seg selv i lengden, bredden, dybden og høyden av denne nåden og denne forbausende godheten som bøyer seg ned, og han roper ut: «Å, hvilket dyp! Hvilken rikdom!» (jf. Rom 11,33) Og et annet sted vet han ikke hvordan han skal prise det nok, og roper: «Det er et troverdig ord, fullt verdt å motta: Kristus Jesus kom til verden for å frelse syndere» (1 Tim 1,15).

Ja, kjære tilhørere! Om dette forkynner alle apostlene, om dette forkynner himlene – og skulle ikke jeg også vitne om det? Skulle ikke dette ordet kunne gi de døde liv når det blir ropt ut i en sovende synderverden? Skulle ikke alle reise seg og skynde seg til syndernes venn, de fortaptes venn?

Å, hvor det gleder meg at også alle mine fortapte brødre og søstre kan bli oppsøkt og frelst av ham, at han har løskjøpt oss alle, oss fortapte syndere! Det kan jeg bruke, det kan mine fortapte brødre bruke: at et slikt yppersteprestelig, trofast hjerte slår for oss arme.

Ham ingen er for slett,
enhver har like rett.
Om verden vil forstøte
en synder for hans brøde,

dog Lammet ham mottager
og kjærlig til seg drager.

Å, det gleder meg, det gleder meg! «Brødre», sier Paulus til korinterne, «legg merke til det kall dere fikk: Ikke mange vise etter kjødet ble kalt, ikke mange mektige, ikke mange av høy ætt. Men det dåraktige i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre de vise til skamme. Og det som er svakt i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre det sterke til skamme. Det som er lavt i verden, og det som er foraktet, det utvalgte Gud seg, det som ingenting er, for å gjøre det til intet som er noe» (1 Kor 1,26–28).

Det er tilbedelsesverdig at det dyrebare evangeliet blir forkynt for de fattige i ånden, at de sultne, motløse sjelene skal mettes av Jesu Kristi fylde, og at de mette, stolte åndene ikke skal få noe.

Men å, den døde synderverdenen – hva gjør den? Tar den imot dette ordet med glede, slik det burde være? Skjelver den i sin innerste grunn over denne kjærligheten og forbarmelsen? Er hele verden full av dette store ordet om den enbårne Sønns kjærlighet?

– Nei, stolt og kald hører den på det, og når det er sagt, så er det sagt. De tar ikke imot det, disse vantroens barn. Knapt har de hørt det, så er det glemt igjen. Så går de bort igjen på sine gamle villfarne veier og etter sine gamle lyster, som om det ikke angikk dem.

Å, for en skammelig kulde en avfeier Farens Sønn med! En skulle jo tro at alle ville skynde seg til ham når det ble vitnet om den store forbarmeren som vil frelse de fortapte. Men hvem tror vår forkynnelse, og for hvem er Herrens arm åpenbart?

For den ene er det for lavt og enkelt, for den andre for høyt og vanskelig. Er det da rett å støte ham bort på den måten og tråkke hans dyrebare ord under føttene? Arme menneske! Søker du ikke Frelseren – i Guds navn være det sagt deg – så går du fortapt. Bare den som har funnet ham, blir salig!

Hvordan kan det da ha seg at menneskene lar seg kalle til Jesus så forgjeves og ikke gir akt på ham? Det har to årsaker.

Hos noen er det *kjærlighet til synden*. De vil rett og slett ikke ut av det mørke fengselet de er stengt inne i. Tjenesten under vellysten, gjerrigheten, de verdslige bekymringene og menneskefrykten, og annen syndetrelldom, ligger tungt på dem og holder den elendige sjelen og den arme viljen fanget. Kjære menneske, er det da så behagelig og vakkert i fengselet ditt? Har du velbehag i det? Gå da ut, lukk opp fengselsdøren og tre fram i det klare sollyset!

Men de vil ikke. Lyset er motbydelig for dem, fordi de har sin lyst i mørket. Da er det riktignok ingenting å gjøre. Menneskeord hjelper ikke her, kjærligheten til synden er for stor. En må og kan nok si det til dem, men når de slett ikke vil, forblir de dødens og fordømmelsens treller. Bare Gud kan ennå virke og frelse her.

Hos andre er det *stolthet og hovmod*. De vil ikke bli syndere som Frelseren kan vise sin vennlighet mot. De vil ikke være syndere som han vil frelse. Ja, til slike forfinede, høytflyvende syndere kan en si hva en vil.

En kan be dem så mye en orker. Om en aldri så tydelig stiller Jesu kjærlighet og herlighet fram for øynene deres, er alt for lavt for dem, for ringe, for dårlig, for enkelt. De er for store, for kloke, for rike, for lærde, for dydige, for edle og fornemme til at de skulle ha behag i det hellige ordet om at Jesus Kristus vil deres salighet.

«Nei, nei», heter det i hjertet deres, «bort med det! Det er noe for folket, for pøbelen som ikke vet bedre, for dem som sitter i tukthusene. Det er en tømme for den simple mann, så han ikke skal vise seg opprørsk, men holde seg pent rolig innenfor sine skranker. Det er gamle fabler som for lenge siden er slukt av opplysningens lys!

For de tenkende finnes det noe bedre. Et tenkende menneske må ha sin egen religion, og slik har vi», sier de, «også vår egen religion. Vi skal nok sørge for å komme i himmelen, bare ikke på den måten. For det kan ikke noe fornuftig menneske tro!»

Du kan ikke tro det, du hovmodige menneske? Jeg sier deg: Du *vil* ikke tro det. Og den ytterste dag skal gjøre det åpenbart at du har vært for hovmodig til å tro det, at du ikke har *villet*. Mener du at Jesus ikke kunne bøye deg under sitt milde åk og åpenbare sin guddomsvisdom for deg, hvis du ville? Å visselig, visselig! Mener du at du kan mestre Gud i hans evige visdom og rettferdighet og trenge inn i hans himmel med din besmittede kjortel, med din forstands usle lys? Nei, du støvmenneske, det kan du ikke.

Og selv om du ikke tror det, men mener at du kan svinge deg langt opp over alt dette – se, Guds ord har for lenge siden beskrevet deg med all din visdom og ditt hovmod. Det har stilt deg blant den slags mennesker som det blir sagt om: «Ordet om korset er en dårskap for dem som går fortapt» (1 Kor 1,18).

Hva vil da den store Frelseren en gang si til dem som ikke ville bøye seg under hans milde kjærlighetsåk, men gikk bort i sin falske innbilning, i sin hule, overmodige motekristendom og sine falske hjertetanker, og dermed støtte fra seg hans evige forbarmelse, korsets blod?

Han vil si til dem på den ytterste dag: «Disse mine fiender som ikke ville at jeg skulle være konge over dem – som ville være sine egne herrer – før dem hit og hogg dem ned for mine øyne» (Luk 19,27). «Gå bort fra meg», vil han si, «dere som er forbannet!» – for forbannelsen hviler jo ennå over dere – «til den evige ild, som er beredt for den stolte djevelen og hans hovmodige engler!» (jf. Matt 25,41)

Gud lar seg ikke spotte! Jeg ber alle dem som ikke vil tro at Jesus er kommet for å søke og frelse det fortapte, at de likevel vil tenke over det som tjener til deres fred. For det er visst:

Forakter en Guds enbårne Sønn,
så er det jo den fortjente lønn
at en under vreden må forblive.
For dem kun som tror på ham i live,
er frelsen hist.

I dag, om dere hører denne røsten, kjære brødre og søstre, da forherd ikke deres hjerter! Jeg ber dere for Guds barmhjertighets skyld: La ikke denne røsten gå

forgjeves ut til hjertene deres, men overgi dere til å elske ham som heter Immanuel, han som er kommet for å søke og frelse det fortapte!

Herren gi oss alle sin Hellige Ånd, så verken denne tidens forfengelighet eller vår tids snakk og dårskap skal stjele denne guddommelige skatten, denne kostelige perlen, fra hjertene våre. Måtte den bli bevart for oss til overhyrden kommer, han som skal gi alle sine rettferdighetens krone, det evige liv! Amen.

Tredje søndag etter treenighetssøndag: Om det ydmyke sinnet hos Guds barn

1 Pet 5,5–11

> Og dere alle må ikle dere ydmykhet mot hverandre. For Gud står de stolte imot, men de ydmyke gir han nåde. Ydmyk dere derfor under Guds veldige hånd, for at han kan opphøye dere i sin tid. Og kast all deres bekymring på ham, for han har omsorg for dere. Vær edrue, våk! Deres motstander, djevelen, går omkring som en brølende løve og søker noen han kan oppsluke. Stå ham imot, faste i troen! For dere vet jo at brødrene deres rundt om i verden må gå igjennom de samme lidelsene. Men all nådes Gud, som har kalt dere til sin evige herlighet i Kristus Jesus, etter en kort tids lidelse, han skal dyktiggjøre, stadfeste, styrke og grunnfeste dere. Ham tilhører makten i all evighet! Amen.

Vi har nå lest noen herlige ord som særlig er til styrke for dem som lider. Bare tenk på dette ene: «Men all nådes Gud, som har kalt dere til sin evige herlighet i Kristus Jesus, etter en kort tids lidelse, han skal dyktiggjøre, stadfeste, styrke og grunnfeste dere.»

Å, hvor mye ligger det ikke i disse ordene for et hjerte som nettopp er fanget i en eller annen lidelse, eller som strir med en eller annen tvil! Hvor sterkt styrker ikke et slikt ord da! For det gjør Guds nåde klar og levende for hjertet i all sin fylde og rikdom.

Men hvor mange av oss – eller rettere: hvor få – har kjent at dagens tekst er viktig og trenger inn i hjertet? Jeg skal si dere hvorfor de er så få. Det kommer av at så mange ikke tar til hjerte det som står i begynnelsen av teksten: «ikle dere ydmykhet». For i hjertet har vi altfor høye tanker og forestillinger om oss selv. Derfor kan ikke slike herlige ord trenge så dypt inn i vårt indre menneske som Herren vil.

Og derfor vil jeg med Guds hjelp og etter veiledningen i epistelen tale litt om det ydmyke, bøyde sinnet som Herren planter i sine barns hjerter. Først vil jeg si noe om hva dette ydmyke, bøyde sinnet er, og deretter vise hvordan Herren planter det i sine barns hjerter.

Bønn. Herre Jesus! Du planter så gjerne de tankene som behager deg, i dine barns hjerter. Å, vi ber deg: Knus våre stolte hjerter og alle de høye tankene som

kanskje ennå finnes i vårt indre. Gjør ende på alt hovmod, og gi oss et lite, bøyd hjerte, helt oppfylt av din død og smerte.

Seierherre, bruk din seier,
hersker, konge! hersk og byd,
skjerm det rike som du eier,
slaveriets lenke bryt!
La av graven sjelen stige
ved den nye pakts blod
fra all trengsel til ditt rike,
for du er vår hyrde god.

Å ja, Herre Jesus! Øk våre krefter! Slå ned alt hovmod, og la oss bli virkelig små, så du kan gjøre noe av oss til pris for din herlige nåde! Amen.

I.

Når vi ser på epistelen, legger vi merke til at den henger nøye sammen med evangeliet på allehelgensdag, som inneholder begynnelsen på det vi kaller Bergprekenen. Og hvordan begynner Frelseren den? «Salige», sier han, «salige er de fattige i ånden, for himlenes rike er deres.» Men hva mener han med slike fattige i ånden? Fattig er den som ikke eier det han trenger for å leve. Og åndelig fattig er den som ydmyk og sorgfull erkjenner og føler at han mangler det som hører til et åndelig, gudfryktig liv – det han tør og skal be den store Gud om.

Slike fattige i ånden setter Frelseren øverst blant de åtte slags mennesker han priser salige. Dermed gjør han den åndelige fattigdommen til porten en må trenge gjennom for å komme inn i himlenes rike. For ingen kommer inn i Guds rike uten å erkjenne at han trenger hjelp og er en synder.

Dette er grunnvollen som alle de andre dydene Herren nevner i Bergprekenen, bygger på. Slik Frelseren der priser de fattige i ånden salige, slik priser Peter de ydmyke salige når han sier: «De ydmyke gir Gud nåde.» Det betyr det samme som ordet i Bergprekenen: «Salige er de fattige i ånden.» For der det er fattigdom i ånden, der er det ydmykhet, og omvendt.

Riktignok har menneskene tenkt ut mye godt. Leser en de gamle hedningenes skrifter, finner en mange fortreffelige råd for et rettskaffent liv. Også vår tids vise i verden har brakt mye brukbart for dagen og satt opp mange læresetninger som sanne kristne også godt kunne legge merke til. Men et ord som Frelserens i begynnelsen av Bergprekenen, eller som Peters: «De ydmyke gir Gud nåde», har likevel ingen ennå hentet fram av sin egen ånd. Det var skjult og tildekket for menneskenes åndelige øyne inntil Gud åpenbarte det for dem.

At sannhet, rettferdighet og et gudfryktig liv begynner med fattigdom i ånden, med et ydmykt, bøyd sinn – det har ikke denne verdens vise funnet ut. Det er heller ikke rart, for menneskenaturen streber alltid oppover i stedet for nedover. Men ved Ordet og Ånden er det nå åpenbart at et ydmykt, bøyd sinn som erkjenner sin synd, er det første som kreves for å få Guds nåde. Og det er åpenbart at det gudfryktige livet begynner med et slikt sinn, går fram og vokser med det og ender med det.

Med dette sinnet begynner et nyfødt åndelig barn sitt løp, troens løp. Og når en gammel stridsmann for Jesus Kristus har arbeidet seg trett i Guds tjeneste,

legger han føttene sammen med dette sinnet og gjør seg rede til å gå inn i sin Herres evige kongerike.

Da har han ingen annen tanke enn at han er en uverdig, fattig synder og av bare nåde har del i de helliges arv i lyset. Avslutter han ikke arbeidet sitt i dette sinnet, men tror at han har noe framfor andre fordi han har arbeidet og vært tro, da er han forkastelig for Guds øyne.

Men nettopp dette er en hovedgrunn til at evangeliet blir dårskap og anstøt for så mange, ja, en duft av død til død: De merker nok at det her bare gjelder ydmykelser, at en skal bli ingenting og si nei til seg selv. Det kan ikke den stolte naturen tåle. Den stusser over det, og derfor flykter den; det er anstøtelig og motbydelig for den.

Men hva menes så med et ydmykt, bøyd sinn? Det er ikke en åndelig lavhet, slik mange uten åndelig forstand tror – at en gjør seg dårligere enn en selv mener en er, og tar på seg et lavt, hyklersk vesen overfor Gud og mennesker, uten sannhet i. Å nei!

Tvert imot: Med all sin ydmykhet og fattigdom i ånden har en kristen likevel en kongelig ånd i troen, en ånd som trosser Satan, verden og synden. Det er ikke den trass og det hovmod som denne verdens barn viser i sin dårskap, men et frimodig mot i troen på den allmektige Herre. Det er ikke tillit til seg selv, men til hans arm og kraft og Ånd og blod.

For Herren er alle motstandere som agner som vinden sprer, og som halmstrå som ilden fortærer. Og han har sagt: «I verden har dere trengsel. Men vær frimodige! Jeg har overvunnet verden» (Joh 16,33). Dette ydmyke, bøyde sinnet er altså ikke noe hyklersk, usant, kunstig og påtatt vesen. Det er heller ikke det verden kaller høflighet og beskjedenhet. Under slik høflighet ligger ofte det største hovmod skjult, selv om de som ikke har åndelige øyne, noen ganger kaller disse ytre dydene ydmykhet.

Dette sinnet består snarere i at Gud ved sin Ånd gir mennesket ringe og virkelig botferdige tanker om seg selv dypt i hjertet. Da kjenner og føler en hvor mye og hvor stor skylden er, og blir seg bevisst hvor fordervet ens hjerte og ens adamittiske natur er, helt forgiftet og besmittet av synden.

Men en fortviler ikke for det. Som et helt fattig menneske, blottet for alt godt, bygger en bare på nåden, på Guds evige barmhjertighet, på det offeret som en gang er brakt, og synker i tro og tillit ned på denne grunnen, den eneste grunnen til vår salighet. Slik er det som regel med et menneske som en med sannhet kan si om: Han har et ydmykt, bøyd sinn.

Riktignok er denne sanne ydmykheten og bøyningen i ånden en hovedegenskap hos dem som i den nye pakt har fått del i Guds nåde, åpenbart i Kristus. Men allerede i Det gamle testamente var den også en egenskap hos dem som Gud hadde utvalgt til sine barn. Tenk for eksempel på den hellige gudsmannen Abraham. Han sa: «Jeg har dristet meg til å tale til Herren, enda jeg er støv og aske» (1 Mos 18,27).

Å, hvor dypt gjør ikke Abraham mange kristne til skamme! Han hadde ennå ikke den nye paktens lys, men erkjente likevel slik sin ringhet overfor Jehova. Disse kristne taler derimot uærbødig, og ofte lettsindig, om Gud og guddomme-

lige ting, som om han var en av deres like. De tenker ikke på at de er støv og aske og er fra i går (Job 8,9). Ja, de tror at det må være en ære for Gud når de taler med ham og ber til ham.

Tenker vi på Jakob, hører vi ham si da han gikk over Jordan: «Jeg er uverdig til all den miskunnhet og trofasthet som du har vist mot din tjener» (1 Mos 32,10). Hvor liten er han der overfor den store, barmhjertige Herren!

Også David hadde dette ydmyke, bøyde sinnet. Da paktens ark ble hentet, sa han: «Jeg vil gjøre meg enda ringere enn så og bli liten i mine egne øyne (2 Sam 6,22); aller helst er jeg i min Herres tjeneste.»

Og da han så hvordan Gud hadde ført ham og gitt ham et septer i hånden i stedet for hyrdestaven, ydmyket han seg for Herren og ropte: «Hvem er jeg, Herre Herre! Og hva er mitt hus, at du har ført meg så langt!» (2 Sam 7,18). Salmene er også fulle av slike bekjennelser, som sprang ut av de virkelig ringe tankene forfatterne hadde om seg selv.

Men først og fremst er dette bøyde, ydmyke, sønderknuste sinnet en egenskap hos den nye paktens barn. Den store, hellige apostelen Paulus bekjenner om seg selv at han er den største av alle syndere, men at han, den ringeste av alle de hellige, har fått barmhjertighet.

Hvor liten er ikke her den store og hellige Paulus, og hvor stor er Gud for ham i sin kjærlighet og barmhjertighet! Vi må ikke tro at dette bare var en tom talemåte hos Paulus. Nei, det kom av sannhet, fra den dypeste følelsen i hans ånd, for han holdt seg virkelig for den største av alle syndere.

Å, hvor dypt gjør ikke den hellige Paulus de vanhellige kristne til skamme, de som alltid bare har noe å klandre hos andre og holder seg for bedre enn dem! I hjertet bærer de store tanker om seg selv og synes de er noe til mennesker. De holder seg for fromme, gode, fortreffelige mennesker.

Men Paulus, den hellige Paulus, reiste gjennom land og hav for å vinne sjeler for Frelseren. Han kunne si: «Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter» (Rom 5,5), og han kunne stå fram og si: «Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det liv jeg nå lever i kjødet, det lever jeg i troen på Guds Sønn, han som elsket meg» (Gal 2,20).

Og denne Paulus, som av idel kjærlighet villig ga legeme, sjel og liv og alt han hadde for Lammet som ble slaktet, erklærer offentlig og skriver for hele verden, ikke med påtatt ydmykhet, men i fullt alvor: «Jeg er den største av alle syndere.» Hvem har nå sannheten, Paulus eller de selvrettferdige kristne? Hvem har Den Hellige Ånd, Paulus eller de?

Alle store tanker et menneske har om seg selv, er en vederstyggelighet for Herren, enten de gjelder forstanden, kraften eller fromheten. Han alene er opphøyd, og for ham er alt som ingenting. Slike tanker er mer forhatt for ham enn de fleste synder.

Ekteskapsbrudd, mord og tyveri er ikke en så stor vederstyggelighet i Jehovas øyne som hovmodet i en synders hjerte. «For», sier apostelen, «Gud står de stolte imot.» Hvilke synder en enn sitter fast i, kan en likevel i en beleilig stund bli

grepet av Herren og reddet som en brann ut av ilden. Men slik er det ikke med de hovmodige; dem må Gud stå imot.

Men hvor forferdelig er det ikke når Gud står et menneske imot! Vanligvis er det bare mennesket som er Guds fiende, mens Gud er synderens venn, søker hans salighet og ynkes over ham. Men med de hovmodige er det annerledes: Dem går Herren selv i møte som fiende. Og «det er forferdelig å falle i den levende Guds hender» (Hebr 10,31), og «hvem kan bli stående for hans vrede?»

Men hvorfor står Gud de stolte imot? Fordi ingen annen synd går så direkte mot Guds majestet som denne. Hovmodet er et åpent opprør mot Gud. Herren alene er noe, og alt annet er bare noe ved ham. Men den som vil være noe i seg selv, vil gjøre seg lik Gud. Han vil støte den store, majestetiske Gud fra tronen. Han går i lag med Guds første fiende, som Herren står imot til denne dag og vil stå imot i evighet.

Hvilken dom er gått ut over djevlene, som gjorde opprør mot hans guddommelige majestet? Det kan dere lese i Judas' brev. Hvilken dom vil da gå ut over menneskene, som er enda ringere enn de, når de gjør seg lik Gud og vil være store uten ham?

Ja, sannelig, horkarer og de som lever i utukt, skal komme før inn i himlenes rike enn de rettskafne menneskene som behager seg selv i sin egenrettferdighet og ikke erkjenner syndene sine. For selv om disse ikke synder i det ytre som de andre, står de desto mer i indre strid mot Gud, ofte uten at de selv vet det.

Kjære tilhørere! Med dette vil jeg ikke legge puter under de grove synderne, horkarene og dem som lever i utukt. For om dem gjelder dette ordet, hvis de ikke omvender seg: «Utenfor er hundene og de som driver hor» (Åp 22,15). De blir like visst stengt ute fra Lammets nattverd som de mest selvrettferdige fariseerne, som heller ikke har gjort bot. Men det er et under, et dobbelt under av Guds barmhjertighet, når et fromt, dydig og godt menneske lar Ånden ovenfra åpenbare for seg hvor fordervet hjertet er, og lar seg bøye og ydmyke av ham.

Men kanskje er det mange som sier: Hovmodig, selvrettferdig og stolt er jeg ikke. Jeg er tilbakeholden, jeg er beskjeden og ydmyk overfor Gud, jeg holder meg for en synder. Andre synder finner jeg hos meg, men ikke denne. Å, om jeg kunne åpne øynene dine, du blinde, og tenne et lys i sjelen din, så du ikke ble i døden!

Du blinde fariseer! Innrømmer du ikke nettopp dermed at det er en avgud i deg: øyenes lyst, kjødets lyst og det hovmodige vesenet? Hvor kommer da de fleste av dine synder og urettferdigheter fra? Er det ikke fra hovmodet, som er roten til vantroen?

Se, det er derfor du så lenge må slepe på den ene eller andre synden. Derfra kommer gjerrigheten din, som du gir fritt løp. Derfra kommer vellysten du lever i. Derfra kommer det at du ikke kan bli fri, hvor mye Guds ord og Ånd enn oppfordrer deg til det, og selv om du må erkjenne at du kunne og skulle bli fri.

Du vil ikke bli fri. Og hvorfor vil du ikke? Fordi hjertet ditt er så fullt av vantro mot Frelseren, fordi du ikke har Herren Jesus kjær. For hadde du ham kjær, hvordan kunne du da leve i det han jo døde for?

Men hvorfor er hjertet ditt så langt fra troen og kjærligheten til ham? Fordi du er en hovmodig orm som i all sin usselhet blåser seg ynkelig opp og ikke vil anerkjenne Guds lov over seg. Gjenstridig og oppblåst som du er, vil du ikke la syndene dine gjelde som synder. Gjerrigheten din kaller du sparsommelighet, vellysten din tillatte fornøyelser, ditt verdslige sinn kjødets svakhet, og ditt døde og vantro hjerte skal likevel hete et følsomt hjerte.

Ja, du kan til og med si: Å, om bare menneskene visste hvor mye godt jeg har i meg! Men jeg blir misforstått overalt. Og når du til slutt ikke lenger kan nekte for synden din, sier du: Vi er jo alle syndere; fullkommenheten hører ikke hjemme på jorden.

Se, du arme, hovmodige orm, hvordan du strever med å pynte deg med alle slags filler av din egen rettferdighet, og hvordan du vegrer deg for å gi Guds lov rett over deg!

Å, om du en gang lot fillene av din selvrettferdighet bli revet av deg og hadde mot til å se deg selv naken og blottet, slik Guds ord og Ånd framstiller deg: som en synder som har fortjent forbannelse og fordømmelse, som tusen ganger har fortjent helvete! Da kunne du bli hjulpet. Men det vil du ikke; til det er du altfor hovmodig. Derfor må du nok, hvis du fortsetter slik, fare til de hovmodige åndenes overhode, Satan i helvete.

Å, det gjør nok vondt! Det skal mot til å se ned i dypet av sitt eget hjerte, ned i avgrunnen av sine synder. Derfor blir også mange gode sjeler skremt og viker unna Guds Ånd når han vil la dem se inn i det indre verkstedet i deres syndige vesen. De blir nok urolige.

Men i stedet for å gi uroen rom og la det guddommelige lyset trenge igjennom helt inn i hjertets mest skjulte kroker, griper de til en bok og prøver å synge og be uroen bort. For de mangler mot til å la seg bøye og ydmyke.

Den dypeste roten i menneskehjertet er stoltheten og selvrettferdigheten. Det er den som egentlig fortærer og tørker ut det guddommelige livet, og som virker og nærer den åndelige døden i mennesket. Den som ennå ikke har erkjent og sett dette, er ennå slått med åndelig blindhet. Han har ennå ikke lært en hundredel av A-en i den kristne ABC.

Derfor begynner Guds verk i menneskenes hjerter med ydmykelse. Derfor er det en så stor gjerning når et menneske får ringe tanker om seg selv plantet i hjertet, når en stolt, hovmodig synder blir – en fattig synder. Dette er et større under enn alle de undere som står i Bibelen.

For den som allerede har sett inn i sitt eget hjerte, må bekjenne: For mennesker er dette umulig, bare for Gud er det mulig. Det er bare mulig for ham som har skapt verden, og som slik også kan skape en ny skapning i mennesket. Det er bare mulig for ham hvis egentlige gjerning er å gjøre ende på djevelens gjerninger. Bare for ham er det mulig å rykke opp den giftige roten i en synders hjerte og å plante sann ydmykhet i dette stolte hjertet, sann erkjennelse av egen synd.

Men når et slikt sinn har fått rom i et menneske – et sinn som erkjenner sin synd, en sann ydmykhet og fattigdom i ånden – når en har sluttet å ville makte noe godt av seg selv, når en har begynt å se sin egen svakhet og jammerlighet i

det rette guddommelige lyset og er kommet bort fra det elendige selvbedraget å stole mer på seg selv enn på Frelseren – da er også grunnvollen lagt.

Fra den spirer alle dyder fram, all kraft til å overvinne verden, alt rettskaffent vesen i Kristus Jesus og ethvert sikkert håp for det som kommer, og for evigheten. Kort sagt: På den grunnvollen vokser og trives alt som er guddommelig og sant, ved Guds nåde.

Et hovmodig menneske vet slett ikke hva alle disse tingene betyr. Det er først den fattige synderen som får det rette åndelige lyset over disse sannhetene, og han har også kraft til å sette dem ut i gjerning og sannhet. Det er nok en underlig vei at all omvendelse og helliggjørelse skal begynne med ydmykhet og gå fram fra ydmykelse til ydmykelse.

Men slik er det likevel, for Herren fører sine underlig. Spør bare en gråhåret kristen hvor langt han er kommet i helliggjørelsen de siste tjue årene. Han vil svare dere at nå, etter tjue år på sin kristne vei, er han en større synder enn før.

Og det er jo naturlig. Når et menneske sitter i et mørkt rom, og det er mye støv der og stor uorden og rot, så bekymrer ikke det ham stort, for han ser det jo ikke og vet ikke om det.

Men kommer en inn med et lys, blir han forskrekket over uordenen og rotet han får se i rommet sitt. Og når det blir enda lysere og dagen begynner å bryte fram, ser han med stadig større forbauselse og skrekk hvilket kaos det er rundt ham. Og når til slutt solen selv skinner inn i rommet, ser han hvert støvkorn som finnes der.

Se, slik kommer en fattig synder til stadig dypere, ja, til slutt til den dypeste erkjennelse av syndene sine. Slik lyser nådens lys inn i hjertets mest skjulte kroker og viser ham syndens skjulte vederstyggelighet. Dere må ikke tro at et slikt Guds barn gjør større og grovere synder etter tjue år enn før. Å, langt derifra! Da ville han jo gjøre Herren til en tjener for synden. Men hjertet hans blir mer og mer åpenbart for ham, så han ser stadig klarere hva som er mot Gud, og skyr enda mer

hva som på Herrens vei vil hemme
og ikke fremme
den kjærlighet som liv og sjel må stemme.

Slik får en fattig synder kraft til å overvinne verden og til å bli funnet i det Peter roper til sine i epistelen: «Kast all deres bekymring på Herren», sier han, «for han har omsorg for dere.» En hovmodig, stolt synder vil ikke vite av denne formaningen. Kommer det motgang over ham – for heller ikke han slipper unna lidelse – vil han enten kjempe den ut selv eller riste den av nakken. For det er forbausende hvor ubøyelig nakke en slik stolt synder har.

Å kaste sine bekymringer på Herren, det forstår bare et ydmykt menneske som daglig lever av Guds barmhjertighet. For han har i troen betrodd sin Gud og Herre det som er større: sin forgiftede, fordervede sjel, for at Herren skal lege den. Han har kastet omsorgen for sin evige frelse på ham. Hvorfor skulle han da ikke betro ham det som er mindre, den timelige omsorgen?

Han vet og kan tro dette: Min Far sørger for meg. For han har lært å kjenne Guds barmhjertighet i Kristus Jesus. Han lar ikke lenger Guds velbehag i ham

avhenge av ham selv og hans egen ferd, men av den evige kjærlighetsgrunnen: Farens evige kjærlighet i Sønnen, som var før all tid og ble åpenbart da tiden var fullkommet.

«Vær edrue, våk!» fortsetter apostelen. «Deres motstander, djevelen, går omkring som en brølende løve og søker noen han kan oppsluke. Stå ham imot, faste i troen!» Så lenge et menneske ennå står i sin egen rettferdighet, så lenge kan han slett ikke være edru og våke slik han skal. For han går jo ennå i drømme og er slett ikke riktig kommet til seg selv. Og når han anstrenger seg, blir det et elendig, jammerlig og møysommelig liv.

Og djevelen har helt sikkert sitt hovedbolverk i en slik sjel. For den er fanget, den er felt. Satan er viss på seieren før han har begynt med fristelsene og lokkingen. En selvrettferdig synder har jo ingen fullkommen tro. Hvordan skulle han da kunne stå imot? Han står jo ikke på forsoningens grunn, han kan ikke seire ved Lammets blod, og når Satan går løs på ham, kan han ikke skjule seg i sin forbarmer. Han står jo ennå halvveis i forståelse med Satan, ja, halvt eller helt i hans rike.

Men en fattig, bøyd synder kan nok seire. For han søker jo ikke kraften i seg selv, men stoler ene og alene på Guds kraft. Og de som venter på Gud, skal ikke bli til skamme; men de lettferdige foraktere må bli til skamme. En fattig synder lager ikke mye styr med djevelen når han blir anfektet av ham. Han kjemper ikke lenge med ham – det ville ikke være annet enn overmot og dumdristighet. Nei, han har alt blitt så vant til sin forbarmer at han ikke lenger kan gjøre noe uten ham.

Han tar Satan med til sin vanlige plass, han tar ham med til korset på Golgata. Mot alle hans angrep og anfektelser setter han det som er skjedd for alle fattige syndere, og da flykter Satan. For Kristi kors er en torn i øyet hans; det kan han ikke tåle.

Og skulle Satan likevel spørre: Hvilken rett har du til dette offeret? Du har ikke lov til å trøste deg med det – skulle han slik prøve å disputere bort det siste ankeret for synderens håp, da vet den fattige synderen ingen annen grunn til at han skulle ha noen rett til Kristus, enn at han er en fattig synder og Kristus en frelser for syndere.

«Men all nådes Gud», fortsetter Peter, «som har kalt dere til sin evige herlighet i Kristus Jesus, etter en kort tids lidelse, han skal dyktiggjøre, stadfeste, styrke og grunnfeste dere.» Å, kjære tilhørere! I lidelsestider, særlig i tunge lidelsestider, blir det åpenbart for mange hvilken grunn de står på. Da har mange alt sett byggverkene og de høye palassene de selv hadde reist, styrte sammen – sin egen rettferdighet, som de i hemmelighet stolte på, og som hindret at det ble noe helt med dem.

Vel det mennesket som får se dem styrte sammen her nede, så lenge det ennå er nådetid og frist til å legge en grunnvoll som blir stående også på åpenbaringens dag! For den som ikke lar disse råtne byggverkene bli revet ned her nede, ham vil de begrave under seg når de faller på dommens dag, og rive med seg i fortapelsen. Annerledes er det med den kristne som ikke har bygd sitt håp på

seg selv eller på noe som helst i seg selv. Om trengselens bølger bruser aldri så mye, faller ikke grunnen hans sammen for det.

Han har jo funnet det han grunner
sitt salighets anker på.

Det er en grunn som når inn bak forhenget, der den nok skal få være i fred. Nettopp ved lidelser blir denne grunnen bare fastere og fastere og stadig mer urokkelig. For den som stoler slik på Herren, lærer mer og mer å se glad fram mot evigheten. Han lærer å se ut over anfektelsens og stridens tid, og blir slik lutret og smeltet og renset og fullt beredt.

Å, salige tilstand: ikke å ha noen kraft i seg selv og likevel all kraft i Herren; ikke å finne annet i seg selv enn synd, og i Kristus ikke annet enn rettferdighet; å være en fattig synder og likevel i håpet og i troen et Guds barn og en arving til det evige liv!

Ja, en Gud som kan gjøre så store ting, fortjener nok at en sammen med Peter roper ut: «Ham være ære og makt i all evighet!»[1]

Dette er en gjenklang fra den andre verden. Slik lyder det i himmelen fra menighetens munn der oppe: «Gud og Lammet være lov og ære og pris og makt og visdom og rikdom og styrke fra evighet til evighet!» Men et selvrettferdig, ubøyd menneske kan ikke si dette etter av fullt hjerte. Bare en fattig synder, vasket i Jesu blod, kan det.

For han blir takknemlig. Han tar ikke imot Guds gaver som noe Gud skylder ham, men som ufortjent nåde, og nyter dem med ydmykhet og takk, fordi han vet at han ikke er verdig til alle disse nådebevisene fra sin Gud.

Dere ser hvor mye som avhenger av et bøyd og ydmykt sinn som erkjenner sin synd, og hvor mye som ligger i det. Likevel vil vi ennå

II.

kort svare på spørsmålet: Hvordan pleier Herren å plante et slikt sinn i hjertene? Frelseren bruker forskjellige midler til det. Men skal det bli noe helt med et menneske, er det bare ett middel som kan hjelpe helt og fullt. Noen ganger bruker han de daglige omstendighetene, livets lidelser og Guds veier med oss for å gjøre et menneske lite og ydmykt.

Det finnes nok sterke ånder som mener at ingen ulykke skal slå dem ned. Ja, om en lidelse rammet dem, uansett hvilken, skulle den ikke kunne bøye deres karakterfasthet. Men, kjære venn, det kan komme tider da du må ydmyke deg.

Tror du ikke det? Mener du at du med ditt oppblåste sinn skal kunne sette deg over alle lidelser og alle Guds veier uten å måtte bøye din jernharde nakke? Allerede nå taler hjertet ditt bare fortvilelsens språk. For du vet nok at det kan komme tider og dager da du ikke lenger kan unnslippe Guds veldige hånd, da du må ydmyke deg under den.

Likevel er ingen ennå blitt helt smeltet og gjort liten i hjertet ved lidelser. Lidelser kan åpenbare mye for sjelen, men ingen er ennå blitt en fattig synder i egne øyne ved dem. Mange har nok lidelsene brakt til å erkjenne at de er elendige skapninger, og også det er en ydmykelse under Guds veldige hånd. Men

[1]NB: «Ham tilhører makten i all evighet!» (1 Pet 5,11). Hofacker bygger på ordlyden «ære og makt», som han knytter til lovsangen i himmelen.

lidelsene har ennå ikke revet selvrettferdighetens filler av noen. Der må Guds Ånd gjøre det meste ved loven og evangeliet.

Når loven som et speil og en dommer over tankene trer fram for sjelen og løfter sin tuktende og fordømmende røst, blir hjertet nok forferdet og begynner å søke trøst og spørre etter redning. Men erfaringen viser at ikke engang lovens forbannelse er i stand til å kle synderen helt av. Ja, oftere skjer det at jo skarpere lovens kalde vind blåser på ham, desto fastere holder han på fillene av sin egen rettferdighet. Blir én fille revet av ham, griper han bare desto heftigere etter en annen.

For bare evangeliets sol kan kle synderen helt av all egen gjerning og bringe ham dit at han naken og blottet synker ned for Kristi føtter. Si meg: Hva var det som bøyde og ydmyket en mann som Paulus så dypt? Fariseernes lov? Nei, evangeliets søte ord: «Kristus Jesus kom til verden for å frelse syndere» (1 Tim 1,15), og han bekjente at han selv var den groveste av dem.

Ja, når sannhetens Ånd lar en sjel se inn i Guds råd, inn i Guds Sønns evige barmhjertighet; når han viser sjelen Frelserens bespyttede og ille tilredte ansikt og sårene hans; når han fører den til Golgata og maler for øynene på den hvor stor Jesu pine, angst og smerte var – da smelter dette det stive hjertet. Det trenger gjennom marg og bein, gjennom sjel og ånd, det gjør hjertet ydmykt og lite og gir

et av Jesu død og smerte
gjennomtrengt og smeltet hjerte.

Å, syndere! Om jeg kunne male Herren slik for øynene deres, og om dere lot hans kors og navn bli skrevet inn i hjertene med Den Hellige Ånds griffel, da ville dere også la all egen rettferdighet fare. Og da kunne han åpenbare dere sin frelse.

Nå da –

Disse ord er sannhets bud:
Intet vinner man hos Gud,
intet ved å loven dyrke,
intet ved all egen styrke,
intet ved forstand og ånd,
intet ved en gavmild hånd;

intet ved en hellig ferd,
selv om den har sannhets verd
og kan tro, uhyklet være;
intet ved den rene lære:
Dydighet og synden er
begge nåden like nær.

Derfor er det beste råd,
som vil krone all vår dåd:
Jesus faller man til fote,
sier ei, man vil det gode,
men man sier: Menneskesønn!
Er vel ikke jeg din lønn?

Jesus! du er frelser min,
kjøpte meg å være din.
Da din lønn for all din pine
er en tallløs hær av dine,
eier du vel også meg,
og jeg eier dermed deg?

Hvordan skal man målet nå
og i nåden hvile få,
at man ei skal rent fortapes,
men til frelsens barn omskapes?
Man med tvende ting begynner:
fattig i sin ånd og synder.

Fattig, så man ser sin nød,
blindhet, trang i liv og død,
vet ei hvormed man skal dekke
sine synders lange rekke.
Fattigdom dog ligger nær –
man må se, man synder er.

Menneske! å gå ei langt!
For ditt bryst er kaldt og trangt
imot Jesus, fra du kunne
over ham og dyden grunne.
Denne grunnfordervelse
roten er til syndens ve.

Jesus, konge! Det er sant,
klart som lyset der opprant:
Én ting kun, én enkelt ting,
troen, mangler trindt omkring!
Uten den får ingen ro;
den du ene skjenker jo.

Nå, jeg vet, min ringe bønn
ei forsmås av Guds Sønn.
Ja, hans armod, sukk og tåre
vil jeg meg til frelse kåre.
Gråtende som barn jeg går,
til jeg himlens palme får.

Amen.

Fjerde søndag etter treenighetssøndag: Hvor lenge vil dere halte til begge sider? – del 1

(*Reformasjonsfest.*)

1 *Kong* 18,21

«Da trådte Elia fram for alt folket og sa: Hvor lenge vil dere halte til begge sider? Dersom Herren er Gud, så følg ham! Og dersom Ba'al er det, så følg ham! Men folket svarte ham ikke ett ord.»

Kjære tilhørere! Først av alt vil jeg si dere hvorfor jeg har valgt denne teksten i dag. I dag feirer vi reformasjonsfesten. Hvordan skal vi da feire den? Kanskje som et kaldt minne om det Herren vår Gud og hans redskaper gjorde med den evangeliske kirke for tre hundre år siden? Jeg tror heller vi skulle feire den slik at også vi blir reformert, det vil si forvandlet, så vi blir andre mennesker i vårt indre.

Når en tjener for Jesus Kristus ser på kristenheten i våre dager – hvor lunkent og dorskt den går, hvordan den vakler hit og dit og på sine mange slags veier halter mellom tjenesten for Gud og for Ba'al – da må jo hjertet hans bli sterkt beveget.

Da ønsker han: Å, om en slik halting måtte ta slutt, når Gud jo har gitt oss sitt evangeliums klare, herlige lys, et lys der en kan gå med faste skritt! For at vi skal vite hva som fikk profeten Elia til å tale slik til folket, vil jeg kort fortelle hva som hadde skjedd.

På profeten Elias tid hersket kong Akab, et ugudelig menneske, over Israel. Han tok til hustru Jesabel, en hedensk kongedatter som dyrket avguder etter sine fedres skikk. Med hans samtykke innførte hun Ba'als-dyrkelsen også blant Israels folk – en avgudsdyrkelse som var forbundet med utukt. Hun forfulgte Herrens profeter og lot mange av dem drepe. Folket, som i begynnelsen var mot Ba'als-dyrkelsen, gikk til slutt med på den, bortsett fra sju tusen menn som ikke bøyde kne for Ba'al. Slik sank Israel ned i hedenskapet.

Da vakte Herren opp profeten Elia, en av innbyggerne i Gilead. Han sto fram for Akab og sa: «Så sant Herren, Israels Gud, lever, han som jeg står ansikt til ansikt med: Det skal i disse årene ikke komme dugg eller regn uten etter mitt ord!» (1 Kong 17,1). Etter Herrens ord skjulte han seg så ved bekken Krit. Der lot

Gud ham få mat av ravner. Derfra gikk han til en enke i Sarepta, en by i Sidon. Der levde han av oljekrukken som ikke ble tom, og av melet i krukken som ikke tok slutt.

Etter tre år og seks måneder fikk han så denne befalingen fra Herren: «Gå og tre fram for Akab, så vil jeg sende regn over jorden» (1 Kong 18,1). For det var en forferdelig tørke i hele landet, så folket knurret og nesten vansmektet. Profeten gjorde etter Herrens ord, gikk til kongen og sa til ham: Send bud og samle hele Israel til meg på Karmel-fjellet; jeg vil tale med dem.

Da de var samlet, var hans første ord til folket: «Hvor lenge vil dere halte til begge sider? Dersom Herren er Gud, så følg ham! Og dersom Ba'al er det, så følg ham!» Og folket ble grepet av skam og svarte ham ikke ett ord.

Jeg vil ikke nøle med å hente noe ut av denne teksten til oss selv. Derfor vil jeg først bevise at Jehova er Gud, og deretter vise at det ikke er tid til å halte til begge sider, mellom Gud og Ba'al.

Bønn. Herre, allmektige Gud! I dag feirer vi reformasjonsfesten. Du har gitt oss ditt ord og på ny latt det skinne fram av mørket. Vi skulle være deg evig takknemlige for dine umåtelige velgjerninger, men vi er så lunkne, så likegyldige mot deg! Å, vi ber deg for din kjærlighets skyld: Reis et brennofferalter i våre hjerter, tenn en ild, en kjærlighetens og takknemlighetens ild, som brenner i all evighet! Amen.

I.

«Hvor lenge vil dere halte til begge sider? Dersom Herren er Gud, så følg ham! Og dersom Ba'al er det, så følg ham!» Slik sier profeten, og dermed vender han seg til folkets egen fornuftige dom. Han vil ikke gripe dem i forkjøpet, og han vil ikke binde noen med en forhastet dom. Han bare stiller dem overfor den dårskapen de til nå har vist med sin usikre vingling fram og tilbake mellom Jehova og Ba'al.

Hvor mange guder vil dere egentlig ha? Bare én kan jo være den sanne Gud. Men den dere erkjenner som den sanne Gud, skal dere holde dere til og følge. Ham skal dere gi dere hen til av hele hjertet, så dere ikke lenger deler dere mellom ham og en annen. Den som er Gud, ham skal dere ære som Gud av hele hjertet, enten det nå er Jehova eller Ba'al!

Dermed viser han dem at en åpenbart ikke kan tjene to guder. «For», sier Herren, «ingen kan tjene to herrer. For enten vil han hate den ene og elske den andre, eller han vil holde seg til den ene og forakte den andre» (Matt 6,24). Men nå ville Israels folk tjene to herrer. Derfor kaller Elia dem tilbake til en bestemt vei, fordi den ubestemte, delte veien er en vederstyggelighet for Herren.

Kjære tilhørere! Blant alt det som er en vederstyggelighet i Herrens øyne, er det ingenting han hater mer, ingenting han avskyr mer, og ingenting som vekker hans nidkjærhet mer – ja, jeg tør vel si hans motvilje – enn den usikre vinglingen mellom Jehova og Ba'al, mellom Kristus og Beliar, mellom å henge ved Herren og å henge ved denne verdens gud. Da vil en ikke rent ut si opp tjenesten hos Herren, men en vil likevel ikke tjene ham av hele hjertet.

Ingenting hater han mer enn den lunkne tilstanden i sjelen, den makelige middelveien, som det nå kalles. «Det hadde vært godt om du var kald eller

varm», sier han til biskopen i Laodikea, «men fordi du er lunken, og verken kald eller varm, vil jeg spy deg ut av min munn!» (Åp 3,15 f.). Hva kommer dette av? Hvorfor er slikt så motbydelig for Frelseren?

Se, en som åpenlyst tjener djevelen, kan tenke, gjøre og si hva han vil – han kjenner ikke Jehova. Men de kristne som har begynt å tjene Herren, og som likevel ønsker å bli værende ved Egypts kjøttgryter, i denne verdens lyster og falske ære, og ikke vil bryte med denne verdens gud – de gjør Herren skam. Er det ikke som om Ba'al skulle gi dem erstatning for det Jehova ikke lar dem nyte?

Å, midt i kristenheten er det langt mer ba'alsdyrkelse enn en tror! Også blant oss finnes det slike delte hjerter og ånder, som verken helt vil gi seg hen til Herren eller Ba'al eller helt si seg løs fra dem, men blir værende i et elendig, delt forhold. Vår tid er rik på store begivenheter. Den kaller sterkt til alvor og fasthet og synes å gjøre all halvhet nesten umulig.

Likevel er den full av slike halve sjeler. Tross all hemmelig uro har de til og med behag i halvheten sin og speiler seg i den. Derfor nøler jeg ikke et øyeblikk med å holde profetens ord fram for meg og dere. Til hele denne forsamlingen på reformasjonsfesten i dag roper jeg: «Hvor lenge vil dere halte til begge sider? Dersom Herren er Gud, så følg ham! Og dersom Ba'al (denne verdens fyrste) er det, så følg ham!»

«Men folket», heter det, «svarte ham ikke ett ord.» Det ble dypt stille blant Israels folk etter dette ordet fra profeten. Da tok han ordet igjen og sa til folket: «Jeg er den eneste av Herrens profeter som er blitt tilbake, mens Ba'als profeter er fire hundre og femti mann.

La oss nå se hvem som er den sanne Gud. Jeg tar en okse, slakter den og legger den på alteret, men jeg vil ikke tenne ild på. Ta dere også en okse og gjør det samme. Og den gud som svarer med ild, han skal være Gud, den sanne Gud.» Og hele folket svarte: «Det er godt!»

Da tok Ba'als profeter en okse og la den uten ild på alteret. De ropte av all makt til avguden sin og hinket omkring alteret, men det var ingen røst å høre, og det var ingen som svarte.

Og da det var blitt midt på dagen, sa Elia: «Rop høyere! Han er jo Gud. Han er vel i samtale, eller han har noe å gjøre, eller han er ute på reise. Kanskje han sover – så vil han vel våkne.» Og de ropte høyere og flengte seg med kniver og syler, slik som de hadde for skikk, til blodet rant ned over dem. Men det var ingen røst å høre, og ingen som svarte.

Da sa Elia til hele folket: «Kom hit til meg!» Da hele folket var kommet bort til ham, tok han tolv steiner etter tallet på Israels stammer og bygde opp igjen Herrens alter, som var revet ned. Han slaktet oksen, la den på veden på alteret og lot det hele overøses rikelig med vann.

Til slutt trådte han fram og sa: «Herre, Abrahams, Isaks og Israels Gud! La det i dag bli kjent at du er Gud i Israel, og at jeg er din tjener, og at det er på ditt ord jeg har gjort alt dette! Svar meg, Herre! Svar meg, så dette folket må kjenne at du, Herre, er Gud, og at du nå vender deres hjerte tilbake!»

Da falt Herrens ild ned og fortærte brennofferet og veden og steinene og jorden og slikket opp vannet som var i grøften rundt alteret. Og hele folket så dette. De falt ned på sitt ansikt og sa: «Herren, han er Gud! Herren, han er Gud!»

Kjære tilhørere! Om jeg var profeten Elia, ville jeg på en like synlig og håndgripelig måte vise dere alle – vise alle dem som vingler mellom tro og vantro – at Jehova er Gud. Men si selv: Trenger vi et slikt bevis ved et under?

Har det ikke allerede skjedd under nok til å overbevise vårt vantro hjerte? Skjer det ikke ennå daglig nok under som gjør det klart at Jehova og ingen annen er Gud? Merkes ikke Herrens styring særlig i vår tid? Den merkes så tydelig at vi måtte lukke øynene og stoppe ørene i trass for ikke å se de store tingene Herren gjør, og ikke høre det som blir forkynt oss om alle hans under.

Og om det nå falt ild ned fra himmelen for øynene våre, kunne en da håpe at verden lettere ville tro? «De har Moses og profetene», sa Abraham. «Hører de ikke Moses og profetene, da vil de heller ikke la seg overbevise om noen står opp fra de døde» (Luk 16,29.31).

Men de har ikke bare Moses og profetene. Én er stått opp fra de døde. De har Jesus Kristus, han som er død, ja enda mer, som også er oppreist. De har apostlene, de har så mange dyrebare sannhetsvitner, og de har så mange gjerninger som Herren har gjort i tidligere tider. De har reformasjonen, de har lyset i våre dager og fredsbudskapet som blir spredt over hele verden, og de hører hvordan hedningene blir ført til sin Frelser.

Dette er jo ikke skjult, ikke gjort i en krok. Det er jo høylytt og offentlig! Den som vil høre, han kan jo høre. Kraften i Guds ord trenger inn i mangt et dødt hjerte, og i mang en sjel viser det seg liv fra Gud. Hva vil vi mer? Trengs det enda flere bevis? Hva mer kunne en gjøre for å vekke troen hos menneskene, så de skulle gi Gud æren? Dere menneskebarn, frykt Gud og gi ham ære, for timen for hans dom er kommet nær!

«Ja, jeg minnes Herrens gjerninger, jeg minnes de undrene du gjorde før» (Sal 77,12). Den som ser på menneskeslektens historie og akter den verd noen oppmerksomhet, må til slutt komme fram til den urokkelige sannheten: Ja, sannelig, Herren Sebaot i Det gamle testamente, Kristus i Det nye testamente, og ingen annen, er Gud!

Hva skal jeg si om den gamle paktens dager, om en Abraham, en Moses, en Josva, en David, en Elia og de andre profetene? Hva skal jeg si om Israels folk? I seksten hundre år var det plantet midt inn blant avgudene, og ofte ble det delvis smittet av dem, men hver gang blomstret det opp igjen. Sannelig, den som ser på historien i Det gamle testamente i enfold og ydmykhet, kan ikke annet enn si: Her er Guds finger! Amen. Herren er Gud!

Men en leser det ikke lenger, en akter det ikke lenger verd noen oppmerksomhet. Vår tids lærde og kloke folk er født inn i denne verden med så mye vett at de lukter lang vei at Det gamle testamente er fullt av fabler og eventyr. For slik dømmer de om det, ofte uten at de har lest det, enn si tenkt ordentlig over det. Men å, les det da en gang! Les da bare historien om Elia, som jeg nettopp har fortalt!

Om det ikke stod noen annen historie i Bibelen, og bare denne var sann, hadde vi likevel nok til denne troen og bekjennelsen: «Herren er Gud!» Men det står enda mer der som kan styrke troen vår. Der har vi hele lovens husholdning, en stor husholdning som bare kunne vært ordnet av Gud. Det var en ordning som hadde hele menneskeslektens vel for øye, en ordning full av kjærlighet.

Så lovbundet den enn så ut, var den likevel bare kjærlighet, til sann helbredelse av skaden i hele menneskeheten. Å, ingen annen enn Gud kan ha ordnet det slik, og Gud er kjærlighet, og Jehova har ordnet det, og Jehova er Gud!

Og hva skal jeg si om den nye paktens dager? «Mange ganger og på mange måter har Gud tidligere talt til fedrene gjennom profetene, men nå, i disse siste dager, har han talt til oss gjennom Sønnen» (Hebr 1,1 f.).

Allerede i seg selv bærer denne ordningen guddommelighetens kjennetegn og preg. Søte evangelium, hvor ofte er du ikke blitt nedvurdert og tråkket i skitten av svinene, som en perle de ikke kjente! Korsfestede kjærlighet, hvor ofte er du ikke blitt misforstått, og hvor ofte er du ikke på ny blitt spyttet på og korsfestet! Evige visdom, hvor ofte har du ikke måttet la deg irettesette av dine egne barn, ja, av dårene og spotterne!

Men det som er gitt oss ved Sønnen, er og blir likevel det mest guddommelige menneskeheten har. Jesus, som ble opphøyet på korset, er likevel den sanne Gud og det evige liv, og det øyet Ånden har åpnet, ser og kjenner ham som det. Ordet om korset er likevel Guds kraft og Guds visdom.

Og ingen som har gransket evangeliet og virkelig søkt sannheten, er blitt værende i uvisshet. Han er kommet til den evige, klippefaste sannheten, til ja og amen i sitt hjerte. Ja, amen! Den nye paktens Jehova, Jesus Kristus, er Gud! Han alene er verd at hvert kne bøyer seg for ham, og at hver tunge, hver eneste en, bekjenner at han er Herre, til Gud Faders ære!

Og hva mener dere? Om dette ikke var av Gud, ville det da ha blitt stående til nå? Ville dette verket da fortsatt bestå? Ville det ikke ha blitt kvalt allerede som spire? Ja, at den kristne kirke har bestått gjennom alle tider fram til vår siste, sørgelige tid, er vitnesbyrd nok om at Herren er Gud, at han er den sanne Gud og det evige liv.

Se hvor ringe dette verket begynte! En ukjent, fattig tømmermann fra Nasaret begynner å forkynne i Herrens navn og samler tolv fattige menn om seg, ulærde og ukyndige mennesker. Han går omkring i ringhet og i en tjeners skikkelse. Han blir hengt opp på korset som en ugjerningsmann og dør. Så står han opp fra de døde, skjult for verdens øyne, og sender sine tolv disipler ut i verden med denne befalingen: «Forkynn evangeliet for all skapningen!»

Og hva skjer? Av dette lille sennepsfrøet vokser det fram et mektig tre, og himmelens fugler sitter under greinene. Det blir et Guds rike, der de fjerneste folkeslag og nasjoner bor i fred og på nytt får nyte det evige livs frukter. Hvem må ikke med forundring og tilbedelse si: «Av Herren er dette gjort, det er underfullt i våre øyne!» For dette treet er ikke vokst opp ved apostlenes kraft og visdom, men ved Herrens hjelp og ordet fra hans munn.

Tenk så på mørkets forbitrelse og på raseriet hos Satan og hans tjenere, som nå i atten hundre år har rast og frest mot Kristi kirke. De har forfulgt og slått i hjel Herren selv, og de har forfulgt og slått i hjel hans apostler.

De har prøvd med ild og sverd å ødelegge menigheten. De har tørstet etter blodet til Jesu vitner og drukket seg drukne av det. De har brukt list og makt for å utrydde Kristus. På deres side var makten, hos Guds barn svakheten. De var sterke i verdens klokskap, de troende holdt seg til enfolden. De var slanger, Guds barn var duer. De var ulver, Guds barn var lam.

Dag og natt har de grublet på hvordan de kunne tilintetgjøre ordet og troen, og de grubler fortsatt på det. For Satan har ennå tjenere nok, som med åpen eller innestengt forbitrelse ser på at Kristi kirke blomstrer og vokser. Men fram til denne stund har de ikke maktet noe. Ulvene kunne ikke sluke lammene, og slangene kunne heller ikke drepe duene med giften sin. Det ordet er blitt oppfylt: «Jeg vil bygge min menighet på en klippe, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den» (Matt 16,18).

Det er Herrens gjerning at han verner sitt verk. Når Kristi kirke er blitt holdt oppe til nå, og den lille hjorden er blitt bevart uskadd, er det ikke skjedd ved list eller makt eller vold eller ved menneskers arm – alt dette hadde den jo ikke.

Det er skjedd ved Guds arm, ved navnet og viljen til Herren Sebaot, han som gjør det han vil, som styrer kongenes hjerter som vannbekker og avsetter og innsetter fyrster. Alt kjød er for ham som gress, og alle folkeslag som en dråpe i et spann og som et støvgrann i en vektskål (Jes 40,6.15). Han er den Gud som bryter buen i stykker, hogger spydet av og brenner vognene opp med ild!

Sannelig, når vi tenker på hva som er skjedd i atten hundre år, og hvordan evangeliet og Herrens menighet til denne dag er blitt holdt oppe og vernet gjennom alle stormer, må vi si: Det er mer enn om ild falt ned fra himmelen! Fall ned på deres ansikt og bekjenn: Herren er Gud!

Til ære for hvem feirer vi reformasjonsfesten i dag? Til ære for Luther, Melanchthon eller andre slike menn? Nei, alle disse var bare svake, skrøpelige redskaper i hånden til ham som alene og selv skaper alt godt. Vi feirer dagens fest til Guds ære. Vi feirer den til ære for ham som helt i begynnelsen lot lyset skinne fram av mørket, og som har gitt menneskenes barn sitt ord tilbake i full klarhet, renset for de menneskebudene som hadde formørket det.

Vi feirer den til ære for den evige kjærligheten, som ikke vil at noen skal gå fortapt, men at alle skal vende om, og som ropte et nytt «Stå opp, bli lys!» til fedrene våre og til oss uverdige. Vi feirer den til ære for ham som i sin evige, forbarmende kjærlighet stanset den ondes makt, list og trass, og på ny åpenbarte oss livets vei og Kristi fortjeneste.

Gi vår Gud æren! Hva skulle en ringe munk, en fattig, ringe munk ha maktet mot keiser, pave og rike, mot hele mørkets makt? Hva makter et stakkars menneske mot djevelen? Å, om Herren ikke ved underfulle førelser hadde banet vei og sti, om han ikke hadde ledet mange fyrsters hjerter, og om han ikke hadde plantet visdom, råd, forstand og tukt, og framfor alt en tro som ikke lot seg betvinge, i en Luthers hjerte – hva skulle det da ha blitt av det? Ingenting!

Vi, kjære brødre og søstre, ville ennå ha forsmektet i mørkets lenker. Kristus ville ennå den dag i dag ha vært tråkket i støvet, og Guds navn ville ennå den dag i dag ha vært vanhelliget og vanæret. Satan ville ennå den dag i dag ha hersket også blant oss ved pavens makt og ved jammerlige menneskebud, og Luther hadde ikke kunnet synge:

Var verden enn av djevler full,
som ville oss oppsluke,
vi frykter ei, vår Frelser huld
dem snarlig skal nedknuge.
Ja, verdens fyrstes hær,
hvor grum den enn seg ter,
oss mer ei skade kan,
for dømt er den og han:
Et ord dem nå kan felle.

Men Luther kjente godt at han ikke maktet noe ved seg selv, og at menneskelig hjelp ingenting kan nytte. Derfor har han sunget med Åndens sanne inderlighet:

Vår egen kraft er intet verd,
vi skulle snarlig segne,
men om oss verger Herrens sverd,
for det må Satan blegne.
Spør du, hvem det vel bær?
Det Jesus Kristus er,
Hærskarers store Gud,
vår Frelser mild og prud:
Han seiren skal beholde!

Å, for et stort trosmot! Den som vet hva Satan er, kjenner også dette trosmotet. Her står en svak munk, kjød født av kjød, men også ånd født av Ånden. En verden full av fiender og redsel omringer ham, og likevel sier han: Jeg frykter ikke, «Hærskarers store Gud, vår Frelser mild og prud, han seiren skal beholde!» Det er å tro, og derfor har han også beholdt seieren. Riktignok gikk det gjennom hard trengsel, og ofte kom det så langt at en ga opp Herrens sak som tapt.

Men Herren har seiret. Med hans rikes sak har det alltid vært slik at den vant seier når den lå under og så ut til å bukke under. Kjære brødre og søstre! La oss glede oss og juble over at Herren har seiret og på ny frelst oss fra mørkets herredømme. Og i dag vil dere vel alle i det minste innrømme: Herren er Gud, Jesus Kristus er Gud, og ellers ingen annen!

For sytti eller åtti år siden begynte uvesenet i kirken vår. Der det før var overtro, er det nå vantro. Denne verdens stolte vise faller av bare klokskap stadig dypere i dårskap. I egen visdom, i hovmod og utålelig selvopphøyelse har de bygd altere nok for den fornuftsguden de har laget seg, vår tids Ba'al. Og – jeg tør nok si det, fordi det er et uttrykk fra Det gamle testamente – de har drevet hor med ham. Den ene sannhetens søyle etter den andre har de prøvd å rokke ved.

De tenkte: Lykkes det oss å velte søylene og støttene, vil nok hele bygningen falle sammen. Det har de også sagt rett ut og skrevet i mang en bok. Snart, het

det, vil det komme en tid da den gamle bygningen, den gamle innbilningen, styrter sammen (men de mente den gamle troen, at Kristus, Guds Sønn, har kjøpt oss med sitt blod). Nå har fornuftens lys gått opp, overtroen må bort, for med de nyere framskrittene kan ikke det gamle murverket lenger bli stående.

Dårer! De visste ikke at denne tilsynelatende gamle bygningen er hogd ut av klipper og grunnlagt på en evig klippe. Derfor var dette deres løsen: «La oss sprenge hans bånd og kaste hans rep av oss! Vi vil ikke at denne skal være konge over oss!»

Og disse nye ba'alsprestene har også nådd langt. De har veltet mang en grunnstein i sannheten, ikke bare blant de høyere stender, som fra gammelt av var mest tilbøyelige til vantro, men også blant folket. Mange ble rådville og visste ikke lenger om Ba'al eller Jehova er Gud. For de forstod å kle sin dårlige, ødeleggende sak i fine klær, så hver og en skulle tro at den var rett og sann, og at her var menn som på ny hadde tent fakler for vår tid.

Ja, det kom så langt – og slik er det fortsatt ofte – at en skammer seg over å uttale det høye navnet Jesus. I de såkalte dannede selskapene hører en heller alt annet enn dette navnet, og Guds barn har måttet sukke og bli spredt under tidsåndens trykk. Dere vet, kjære tilhørere, hvordan vår tids moralske mørke og den verdslige, vellystige, frekke og egennyttige ånden har vokst under slike grunnsetninger. Å, de trodde allerede at de kunne triumfere, disse fiendene av Guds Sønn!

Da brøt Herren igjen en ny bane for sitt rike. Da gikk det igjen ut en ånd fra Herren Sebaot til alle land. Da ble igjen mangt et hjerte vakt til tro på Frelseren, til djevelens største ergrelse. Da fikk Herren Jesu sak en ny skikkelse og reiste seg igjen med liv mange steder. Dette er gjort av Herren, det er Guds finger.

Å, elskede tilhørere! Jeg kommer nå til våre dager. Den som ikke gir akt nå, i denne tiden, den som ikke ser nå – hva skal da gjøre ham seende? Den som ikke kjenner igjen Herrens hånd i vår store, herlige tid – hva skal da bringe ham til besinnelse?

Bekjenn det da, dere som er kommet til livet i disse nådens dager, dere som har funnet Frelseren! Bekjenn det, rop det ut med ord og ferd, så det lyder inn i ørene på Ba'als tjenere, og de ikke lenger kan slippe unna inntrykket, men også kommer og tilber Herren Sebaot. Rop det da ut: «Herren er Gud!» Bekjenn det med ansiktet i støvet: «Herren er Gud!»

Vi har erfart det ved hans nådes dragning på hjertet vårt, ved hans kjærlighet, ved det nådens år som har grydd for oss, ved hans nådes makt og ved hans herlige virkninger, som har ført oss igjennom fra døden til livet. Ja, «Herren er Gud!» Vår tid gir det mest synlige bevis for denne evige sannheten. Skal jeg først bevise det? Se da på det han gjør for øynene våre, se på det som skjer langt borte!

Når har sannhetens fiender vært mer forbitret enn nå, både de som vil plante overtro, og de som vil plante vantro? Og se, det er som om munnen deres var stoppet! De tør ikke og kan ikke hindre det. De må se på at Kristi kors, som de hater, blir forkynt for fattige, ringe og sorgfulle sjeler. De må se på at evangeliet blir båret ut til dem som sitter i mørket og i dødens skygge, og at folkeslag og

nasjoner begynner å bøye kne for det navnet som denne verdens kloke hater så sterkt.

Hva skal jeg si om at sannhetens ord blir spredt over jorden i mange millioner eksemplarer og på mer enn hundre språk, og at jorden blir dekket av det som av vannbølger? Hva skal jeg si om at frelsens sendebud har trengt fram til de fjerneste folkeslag og brakt dem det evige fredsbudskapet, evangeliet?

Nasjonene tar imot det. De tørster til og med etter livets ord og ber og bønnfaller om lærere og vitner, så det ordet fra Herren blir oppfylt på dem: «Jeg vil sende hunger og tørst, ikke etter brød og vann, men etter å høre Herrens ord» (Am 8,11). Å, les da beretningene om dette og gled dere, fall ned på deres ansikt og si: «Herren er Gud! Herren er Gud!»

Se, hedningenes konger begynner i stort tall å tilbe Lammet. Det begynner å dages over den mørke jorden. Ja, mange steder har den klare dagen brutt fram, en dag som er klarere enn hos oss. Hele folkeslag kaster bort avgudene de til nå har knelt for, og erkjenner og priser den levende Gud!

Store, uhørte ting skjer i vår tid. Gå, du forstandsløse og dåraktige folk, som ikke vil tro noe og ikke vil erkjenne noe! Gå og kom de forrige tider i hu fram til nå, og se om Herren har gjort noe slikt i fedrenes tid. Spør fedrene dine om også de har sett og hørt noe slikt! Og de vil svare deg: Nei! Og likevel blir vi ikke vise.

Ennå kjenner vi ikke vår besøkelsestid, ennå ikke det som i denne tiden tjener til vår fred, og ennå gir vi ikke Gud æren, enda det er gått i oppfyllelse, det som Salme 84 sier: «Lærerne smykkes med mye velsignelse. De går fram og vinner den ene seieren etter den andre, så en må se at den sanne Gud er på Sion.»[1]

Hver som bekjenner Kristi navn,
Gud ene æren give!
Hver som vil finne himlens havn,
Gud ene æren give!
Med spott hver avgud drives ut,
for Herren, Herren er vår Gud,
gi ham alene æren!

Kjære tilhørere! Hva mer skal Herren gjøre for å vise at han er Gud? Er ikke alt dette mye, mye mer enn om han lot ild falle ned fra himmelen, som på Elias tid? Jeg har våget å bevise at Jehova er Gud, og Herren vil tilgi meg om jeg har sagt for mye for å forsvare hans ære.

Men en skal jo tale og ikke tie om hans herlige gjerninger, en skal jo prise ham for hans makt på alle steder. Så håper og ønsker jeg at alle nå er overbevist om at Jehova er Gud, at Jesus Kristus er Gud og hersker som konge.

Eller skulle Ba'al, skulle denne verdens gud være den sanne Gud? Nei, han er det ikke! Hvor ble ikke prestene hans gjort til skamme av Elia i gamle dager! Hvor er de ikke blitt gjort til skamme av sannhetens makt helt til denne stund! Hvor har ikke dette ba'alsriket fra begynnelsen av båret spiren til sin egen ødeleggelse i seg! Hva har de maktet når Herren reiste seg fra sitt hellige berg for å dømme og stride med rettferdighet?

[1] NB: «tidlig regn dekker den med velsignelse. De går fram fra kraft til kraft, de trer fram for Gud på Sion» (Sal 84,7 f.). Hofacker bygger på den eldre ordlyden om «lærerne».

Løgnens far er ikke Gud, enten han nå hersker ved vantro eller ved overtro. Han kan herske ved verdens lyst, ved penger og ære, ved øynenes lyst, kjødets lyst og et hovmodig liv. Han kan forstille seg som en lysets engel og drive tjenerne sine til å forkynne en rettferdighet utenom Guds Sønn. Han kan forhekse menneskenes hjerter med vår tids store villfarelser, med skriket etter ytre frihet og uavhengighet, eller føre trellene sine midt ut i lastenes pøl.

Men løgnens far er ikke Gud. Hvor mye riket hans enn kjemper mot kjærlighetens og lysets rike, skal det forgå; det bærer ødeleggelsens spire i seg selv. Tidsånden eller denne verdens gud er ikke den sanne Gud. Tiden har vist det til nå, tiden skal fortsatt vise det, og tjenerne hans skal få en ende med forferdelse, slik Ba'als prester fikk.

Riktignok skal de ennå en gang reise seg med makt. De skal ennå få en frist. Men så farer de bort for alltid, og sannhetens rike, Jesu Kristi rike, skal bryte fram i sin seiers fulle herlighet. Da skal Herren være én, og hans navn ett! Halleluja!

Fjerde søndag etter treenighetssøndag: Hvor lenge vil dere halte til begge sider? – del 2

II.

Men er Jehova, er Jesus Kristus Gud, hvorfor halter dere da, og hvor lenge vil dere halte til begge sider, dere stakkars, bedratte sjeler? Han har sannelig ikke latt noe mangle for å føre oss til sannheten. Han har talt til oss ved profetene, og til sist ved Sønnen og ved Lammets apostler. Han har gjort store ting.

Han har gitt oss sitt ord og bevart det for oss til denne stund. Han lar det bli tilbudt oss tidlig og sent. Han har satt oss i en tid da hans nåde er svært mektig, og da vi i trass må lukke øynene for ikke å se hans frelse. Og vi? Vi halter til begge sider. Vi bestemmer oss ikke fast for om vi skal tjene ham, eller om Ba'al skal eie hjertet vårt, og vi vil dele hjertet vårt mellom ham og løgnens og mørkets fyrste!

Ja, om det bare var hans allmakt og den mektige virkningen av hans kraft han lar oss se fra gammel tid av, kunne vi lettere unnskyldes. Men det er ikke bare hans makt. Det er hans kjærlighet, hans evige barmhjertighet i Sønnen, den korsfestede og opphøyde, i hans ord, i hans sakramenter, i hans Ånds virkninger, i Frelserens forsoning og forbønn. Å, av slike beviser på hans kjærlighet kan vi like godt erkjenne at han er Gud, som av hans allmakt. For slik som vi er elsket, kan bare Gud elske.

Alt dette har han brukt på oss – sårene i hendene og føttene hans, hans evige kjærlighet med dens tallløse beviser. Og du betenker deg på om du vil gi deg hen til ham, om du vil bli hans, om du skal sette verdens forgjengelige lyst, tidsåndens fristelser og hele ba'alsdyrkelsen til side for ham, din Gud og Herre? Er ikke det synd?

Ja, om du hadde det godt hos Ba'al, da var det noe annet. Men innrøm det, dere som er hans tjenere: Har dere det godt på syndens veier, i tjenesten for verden? Sannelig, dere har det ikke godt. Av all deres øynenes lyst, kjødets lyst og hovmodige liv høster dere jo ikke annet enn sjelekval, jammer og dødsangst.

Og til slutt vil den svinematen dere sluker i dere, bli til en ild i dere som ikke slokner, og til en orm som ikke dør. Men hos Jesus er liv og alt i fullt mål. Ja, amen! Bekjenn det, dere som har erfart det!

For en smerte må ikke ha gått gjennom Elias sjel da han måtte tre fram for Israel og si: «Hvor lenge vil dere halte til begge sider?» Dette folket var en gang så høyt benådet av Herren. Han hadde frelst det fra trelldommen, ført det gjennom Rødehavet og båret det på ørnevinger.

Og nå måtte Elia si til dem at Abrahams, Isaks og Jakobs Gud også var deres Gud, som de skulle tjene! Og det var ingen menneskelig smerte. Det var en smerte i Guds hjerte, i hjertet til ham som en gang sa: «Barn har jeg oppfostret, men de har satt seg opp mot meg. En okse kjenner sin eier, og et esel sin herres krybbe. Men Israel kjenner ingen ting, mitt folk har ikke forstått noe» (Jes 1,2 f.).

Han som en gang sa: «Vend tilbake, Israel, du frafalne! Jeg vil ikke se på dere i vrede» (Jer 3,12). Han som en gang sa: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel, og du skal ikke ha andre guder enn meg» (5 Mos 6,5; 5,7).

Ja, det smerter den store Guds hjerte mest når en sjel som allerede har kjent noe av hans nåde, nøler med å gi seg hen til ham uten falskhet og gripe til. Det er det tyngste for ham når en rådfører seg med kjøtt og blod og halter fram med delt hjerte mellom den veien som fører til livet, og den veien som fører til fordømmelsen!

Men du sier: Jeg halter ikke til begge sider. Jeg erkjenner Jesus Kristus som min Herre og Gud, og jeg strever også ærlig etter å tjene ham. Ja, om dette virkelig er sant, da vel deg! Men prøv deg selv, du menneske, om du også taler sant.

For du halter likevel til begge sider når du ikke sier fra deg alt du har, og følger Jesus av hele hjertet. Hør selv hvordan han taler: «Den som ikke oppgir alt, den som elsker far, mor, hustru, barn og venner mer enn meg, kan ikke være min disippel, han er meg ikke verd» (Luk 14,26.33; Matt 10,37).

Jeg vet at ene den
er kristennavnet verd,
som alt kan give hen
for Kristus i sin ferd,
ja, glemme kan seg selv.

Frelseren krever at vi gir oss hen fullt og helt, med et helt, udelt hjerte. Men det dorske, halve vesenet er en vederstyggelighet for ham. Den lunkne kristendommen er så motbydelig for ham at han vil spy den ut av sin munn (Åp 3,16). Den som ikke vil elske ham helt og udelt, skal heller la det være helt. Den som ikke vil følge sin korsfestede Herre, kjærlighetens Sønn, av hele sitt hjerte, kan heller danse med fortapelsens barn omkring Ba'als alter.

Han kan gå bort og la seg ære av verden og mette og fornøye seg med den, og så gå fortapt etter at han har fått sitt gode i dette livet. Det er likevel bedre enn at han lever en halv, hyklersk kristendom og en dag må høre de forferdelige ordene sammen med de dåraktige jomfruene: «Vik bort fra meg! Jeg har aldri kjent dere!» Begge deler er forferdelige, men det andre er enda mer forferdelig enn det første.

Eller er det kristendom, og ikke snarere en elendig halting til begge sider, når en har en overbevisning om sannheten i sitt hjerte og likevel ikke vil følge den helt? Når en går sine vante veier som før og likevel ikke vil si fra seg verden av hele sitt hjerte? Er det ikke en halv kristendom når en allerede har erfart mang en nådens dragning på hjertet og likevel ikke vil la det komme til fullt liv hos seg?

Når en ikke kjemper og sukker etter at Kristus skal bli født i hjertet? En vet: «Det står ennå ikke rett til med deg», og likevel kan en rolig legge seg til å sove og ikke søke å trenge helt igjennom.

Hvor mange falske tanker og dommer, hvor mange formørkelser av det guddommelige lyset må en da gå igjennom! Er det mulig at Frelseren kan la en sjel bli så lenge i uvisshet om hvor den står i forhold til ham? At den kan gå omkring så lenge uten å være viss på sin evige salighet? Nei, det er ikke mulig. Det kommer bare av det halve vesenet, av at en ikke vil oppgi ba'alsdyrkelsen, ikke lar det bli fullt alvor og ikke lengter etter et fullt, guddommelig alvor.

Og hva skal jeg si om dem som er fanget i ba'alsdyrkelsen på en åpenbar og grov måte? Kanskje går de i kirken, erfarer nådens dragninger, sier nok ja og amen til forkynnelsen av ordet og roser en preken. Men likevel vender de ikke om, likevel forandrer de ikke noe i hjertet. De blir som før og går sine gamle veier i kjødet. De holder sine bekymringer, sine penger, sin mammon, sine lyster og vaner, sin usalige ære hos verdens barn og de dårlige menneskene som lokker dem, kjærere enn Gud. Derfor kommer det aldri til noen forandring hos dem.

Å, vår kristenhet er for en stor del sunket ned i en grufull lunkenhet, så det er å frykte at kristendommen blir tatt fra oss og gitt til hedningene. En har stilt opp en motekristendom, en følelseskristendom, der en mener å avspise Gud med noen gode tanker, mens hjertet henger ved det forfengelige og tomme og følger avgudene. Da hoper løgn og frekkhet seg opp til vredens dag.

Hvor lenge vil dere halte til begge sider, mine tilhørere? Dere har nok en overbevisning i dere om at Jehova er Gud, men dere vil ikke tjene ham. Det er enda verre enn hos israelittene, som for en stor del var fanget i uvitenhet fordi det stod så dårlig til med lærerstanden deres. Å, kast da avgudene bort, brenn dem opp og fall ned for den levende Gud, så det kan bli bygd et alter i hjertet deres for Lammet, som er slaktet og har kjøpt oss med sitt blod!

Har det noen gang vært en tid som kaller oss til dette, så er det vår tid, da hedningenes fylde går inn, og da lys og mørke kjemper mot hverandre med fornyet kraft. Det er en kamp der en vel vet hvordan den vil ende! Stadig nærmere rykker slutten på denne kampen, stadig nærmere fiendenes undergang og seierherrenes herlige lønn. Her gjelder ingen halvhet. Den som ikke er helt med Jesus, er mot ham. Når seieren vinnes og byttet deles, vil du være på hans side; så vær det også i kampen!

Jeg ber deg i Herrens navn: Fatt mot, rop til ham at han ikke må la deg gå fortapt, gi deg som et barn helt over til å være hans eiendom, og tro at han vil la seieren lykkes for den oppriktige! Så vil vi da løfte våre hjerter og hender til Gud og be slik:

Bønn. Å, store, mektige Herre og Gud! Vi må bøye oss for deg og ydmyke oss dypt i støvet fordi vi til nå har aktet så lite på dine store velgjerninger, din kjærlighet og trofasthet, og på så mange måter har tjent avgudene. Å, algode Gud! Ta alle avguder bort fra oss og drep dem med din munns ånde!

Ta ikke ditt dyrebare evangelium bort fra oss, men hjelp oss å bevare det som en betrodd skatt til den dagen. Send arbeidere ut til din høst, for høsten er stor, men arbeiderne få. Å, vis oss barmhjertighet, og vær og bli vår Frelser, vår Immanuel! Hjelp oss i denne siste, sørgelige tid, så vi av hele vårt hjerte må henge ved deg og tjene deg, og slik leve i ditt hellige kongerike for deg alltid og evig! Amen.

Femte søndag etter treenighetssøndag: Gud gjør ikke forskjell på folk

Kol 3,18–4,1

Dere hustruer: Underordne dere under deres egne menn, som det sømmer seg i Herren. Dere menn: Elsk deres hustruer, og vær ikke bitre mot dem. Dere barn: Vær lydige mot deres foreldre i alle ting, for det er til behag for Herren.

Dere fedre: Gjør ikke barna deres bitre, slik at de mister motet. Dere tjenere: Vær lydige mot deres jordiske herrer i alle ting, ikke med øyentjeneste for å gjøre mennesker til lags, men av et oppriktig hjerte, i ærefrykt for Herren. Det dere gjør, gjør det av hjertet, som for Herren og ikke for mennesker.

For dere vet at dere skal få arven til vederlag av Herren. Tjen Herren Kristus! For den som gjør urett, skal få igjen for den uretten han gjorde, og det blir ikke gjort forskjell på folk. Dere herrer: Gjør det som rett og rimelig er mot deres tjenere, for dere vet at også dere har en herre i himlene.

Epistelen vår i dag gir oss egentlig en beskrivelse av hvordan det skal gå til i et kristent hjem. Men denne gangen vil vi bare holde oss til innholdet i vers 25 og betrakte den viktige sannheten som står der:

Gud gjør ikke forskjell på folk.

La oss først belyse denne læren nærmere, og deretter anvende den på oss selv.

Bønn. Herre, min Gud! Jeg ber deg: Kom meg til hjelp i min svakhet, og la ordet om at du ikke gjør forskjell på folk, trenge dypt inn i sjelene våre, så vi flykter til Jesu sår og finner hvile i dem! Amen.

I.

Det er en av de viktigste sannheter, en sannhet som må få den største innflytelse på vårt forhold til Gud og nesten. Det naturlige mennesket kan slett ikke erkjenne den i sitt rette lys. Men en gang skal den bli erkjent og stilt fram i sitt fulle, herlige og fryktelige lys, på gjengjeldelsens dag, den store dagen da alt det som hittil har vært ulikt og ujevnt, skal jevnes ut.

Jeg mener den sannheten at Gud ikke gjør forskjell på folk, men behandler og veier hver enkelt slik han fortjener, etter de evige kravene i sin rettferdighet. «Rettferdige Far! Verden har ikke kjent deg» (Joh 17,25), sa Jesus Kristus helt til sist, i sin yppersteprestlige bønn.

Verden kjenner deg ikke i din rettferdighet. Den vet ikke hvor hellige dine veier er, hvor ubrytelige dine lover og hvor rettferdige dine dommer er. Den lar

seg blende av tingenes nåværende skikkelse og vet ikke at du bor over alt, ser og styrer alt og vil dra all ondskap og alt mørke fram i lyset.

Den vet ikke at alt – hvordan det enn ser ut i verden – skal dras fram ved din allmakt og føres inn for gjengjeldelsens domstol: også det som for lenge siden var glemt, også det som er forblitt skjult for menneskers øyne, også det en for lengst har sett bort fra og har spøkt bort, ledd bort og forklart bort, fordi en ville lege samvittighetens byller med løgnene fra tidsånden og verdensånden.

Den vet ikke at hver enkelt skal få igjen etter sine gjerninger, ord og tanker, uten at det blir gjort forskjell på folk. Det tror ikke verden.

For om den trodde det og lot det trenge inn i hjertet at Gud, den rettferdige dommer, ikke ser på personen – at han bare ser på det han kjenner og ser i hjertets dyp og i hele menneskets ferd, ikke på det mennesket innbiller seg å være, eller på det andre tenker om ham – ja, om verden ville tro det og ta det til hjertet, da ville den jo fra det øyeblikket av søke med alvor, med frykt og beven, å bli funnet i sannheten for Guds øyne.

Da ville den slutte å være verden; den ville omvende seg.

Men den tror det ikke. Derfor omvender den seg heller ikke, men blir værende i løgnen, i den selvgjorte visdommen og i den tomme livsførselen som er arvet fra fedrene, helt til den store dagen bryter fram – rettferdighetens dag, dommens dag.

Da skal alt som gir mennesker anseelse, alt som ser stort ut utenpå, alt en har lagt som et beskyttende dekke over hjertets indre skikkelse, forsvinne som damp for dommerens øyne, som er som ildsluer. Det skal rives i stykker som spindelvev, fordi det hører til løgnens rike. Hvor forferdelig om hykleriet først blir avslørt den dagen, når du nå kunne leve og være salig under Den Hellige Ånds nådetukt! Hvor forferdelig om først den dagen, når det er for sent, skal vise deg hvem du er!

Gud gjør ikke forskjell på folk. Slik forskjell finnes bare i verden. Der finnes herrer og tjenere; der finnes embeter og verdigheter, titler og adelsvåpen, rang og æresposter; der finnes klær og kjoler, bånd og hedersmerker; der finnes fattige og rike, ringe og fornemme, dannede og udannede, lærde og ulærde; der finnes mange slags stender og laug, yrker og klasser; der finnes mange slags folkeslag og stammer, språk og skikker, læresetninger og religioner.

Alt dette hører med til hvordan verden henger sammen, og det er godt at det er slik. Også den kristne underordner seg denne ordningen og gir gjerne ære den som ære tilkommer.

Men det er ikke godt at alt dette blir gjort til forskjell på folk, slik at den ene blir aktet og verdsatt høyere enn den andre på grunn av klærne, tittelen, pengene eller andre ytre fortrinn, mens den andre ikke har disse forgjengelige fortrinnene.

Eller mener du at en rik manns sjel veier mer enn en fattigs sjel, eller at en fornem manns sjel er fornemmere enn en ringe manns? Eller mener du at når en mann som er aktet i verden, omvender seg til Kristus, er det en større ære for ham enn når et menneske som verden støter ut, vender seg i bot til ham?

Eller mener du at den som står høyere enn en annen i det ytre, heller tør trosse den ordningen Gud har foreskrevet som veien til livet? Mener du at en rik mann har større rett enn en fattig til å være en dåre og spotter i denne verden og gå sine egne veier i øynenes lyst, kjødets lyst og et hovmodig liv?

Mener du at en lærd mann har en særlig forrett framfor den ulærde når det gjelder den dommen vantroen trues med – han som forstår å kle sin vantro mot Kristi ord og kors i lærde former og gi sin hovmodige klokskap et fint, vitenskapelig preg? Skulle han ha den forretten fordi han skriver bedre og resonnerer vittigere enn mange andre?

Mener du at vår tids begreper – verdens begreper og grunnsetninger – gjelder for Gud? Mener du at Gud gjør forskjell på folk? Jeg sier nei! Gud ser ikke på personen. Han er en rettferdig dommer som skal dømme hver enkelt etter hans gjerninger, enten han er stor eller liten, dannet eller udannet, lærd eller ulærd, rik eller fattig.

Han vil felle den dommen han har varslet i sin rettferdige lovbok, over hver den som ikke har trodd, som ikke er kommet til Kristus som en fattig synder, som ikke er blitt kjent av Herren og ikke er skrevet inn i de levendes bok – hva han så heter.

Men til dem som med utholdenhet i god gjerning søker herlighet og ære og uforgjengelighet, skal han gi evig liv (Rom 2,7), enten de er fattige eller rike, ringe eller fornemme, dannede eller udannede, lærde eller ulærde. Han har den samme miskunn, de samme lover og de samme dommer over alle.

Gud gjør ikke forskjell på folk. Det går allerede klart fram av hans ord. Der er alle lagt under den allmenne fordømmelsesdommen som Gud, den Hellige, feller over alle vanhellige og syndere – uten forskjell på stand, alder, dannelse, kjønn og folkeslag. Han har innesluttet alle under synd. De er syndere alle sammen, jøder og hedninger, hvilket embete, hvilken stand og slekt de enn hører til. De er syndere og mangler den ære de skulle ha for Gud, og de blir rettferdiggjort uten fortjeneste ved forløsningen som er skjedd ved Jesus Kristus.

Hør, menneske, hva din Gud har å si deg! Du er av naturen en synder, unnfanget og født i synd, og av deg selv udyktig til alt godt som gjelder for Gud.

Om du så har de mest fremragende egenskaper til legeme og sjel, har overflod av alt, overgår de fleste av dine medmennesker i dannelse, kler deg i bløte klær og nyter alle dette livets bekvemmeligheter og nytelser – du kan være hvem du vil, du kan bli regnet som en rettskaffen mann, en ulastelig borger, en rettskaffen kvinne, eller ikke – du er en synder, ja, en virkelig fattig synder, som slett ikke har det han skulle ha for å bli salig.

For dommeren over hele verden gjelder ingen navn. Vil du bli salig, må du bli salig ved Jesu Kristi blod, akkurat som den usleste forbryter – det blodet som rant på Golgata for alle mennesker, for alle syndere uten forskjell. Å, hvordan vrir ikke den stolte naturen seg med alle slags påskudd mot denne dommen som Gud har uttalt over alle mennesker, der han høytidelig har vitnet at de alle er skyldige til døden og fordømmelsen!

Det finnes mennesker som har motvilje og avsky allerede mot navnet «synder», «fattig synder». Hjertet deres vender seg i harme når de i Herrens navn blir

kalt slik. Dette ordet er da altfor simpelt, tenker de; det strider jo mot denne tidens finere dannelse.

Riktignok er en ikke helt uten feil, men en er da for god til å være en slik synder som den evige Guds ord kaller hvert menneske uten unntak. Det overlater en til den simple pøbelen, som ikke vet bedre. Det passer – tenker en – på folk som sitter i tukthuset eller må gå opp på retterstedet. Men et dannet menneske er noe helt annet.

Slik forskanser en seg mot Guds sannhet, gjør Gud til en løgner og hans ord til et eventyr. Det finnes jo fine, dannede mennesker, ærbare og redelige borgere, ansette herrer. De kan da umulig være fattige, usle syndere som har fortjent helvete, hvis Gud vil behandle dem med rettferdighet! Med dem vil vel ikke Herren ta det så strengt. De har nok, mener de, også sine svakheter, som alle mennesker. Men at de dermed skulle ha fortjent helvete – nei, det er ikke sant, det er overdrivelse og svermeri.

Det finnes klasser av finere, mer dannede mennesker som mener at de alle sammen må komme i himmelen, om ikke for annet, så for dannelsens skyld. De trenger ikke å ydmyke seg for Herren over sin synd og urettferdighet, over sitt hovmod og sin innbilskhet, over sin forakt for evangeliet, sin fritenkerånd, sin gjerrighet, sin utukt og sin fråtsing, over hele sin jammerlighet.

De har, mener de, en forrett til det, fordi de har sett, lest og lært noe mer enn andre, og kan likevel gå inn til livet. Ve, ve den tid da slike grunnsetninger, finere eller grovere, får innpass og blir uttalt!

Tro ikke at jeg bare taler om visse stender og klasser av mennesker. Alle som ikke vil ydmyke seg under Guds ord, har sine egne unnskyldninger, sine egne påskudd og utflukter. Det finnes for eksempel mennesker som nok regner seg med blant syndere flest, og som i denne bekjennelsen ofte søker en hemmelig tilfredsstillelse for sitt selvbehag.

Men de bøyer seg slett ikke under hele sannheten fra den rettferdige Gud. De ser ikke på seg selv som fattige, hjelpeløse syndere, men vil stadig ha noe særskilt som skal være en fortjeneste for dem hos Gud og gjøre dem mer verdige til hans velbehag.

De har i hvert fall ikke handlet så ille som andre, tenker de. Og er de ikke kommet så langt i fromhet som de skulle, er det hovedsakelig de ytre omstendighetene som har skylden: forretningene, embetet og kallet. Slik unnskylder mennesket seg og innbiller seg at Gud gjør forskjell på folk.

Men slik er det ikke. Den som ikke bekjenner sin synd, sin kjæreste synd, den som nekter og unnskylder sin misgjerning, den som ikke ydmyker seg helt under Guds vitnesbyrd og tar imot Kristus, det eneste offer for verdens synder, han er en løgner og skal få sin lønn med hyklerne, nemlig den evige ild – hva han så heter. For Gud gjør ikke forskjell på folk.

Gud gjør ikke forskjell på folk. Slik han har innesluttet alt under vantro og synd, og ved synden under døden, slik har han også regnet alt med i den evige forløsning som Kristus har vunnet, og i den kjærlighet og miskunn som er åpnet i ham, den eneste mellommann. Heller ikke her gjør han forskjell på menneskene. Den store kongen sendte sine tjenere for å be gjester til sitt festmåltid.

Da byens borgere ikke ville høre, og den ene av de innbudte unnskyldte seg med åkeren sin, den andre med oksene sine og den tredje med bryllupet sitt, fikk de befaling om å gå ut på landeveiene og til gjerdene og føre inn de mest elendige og usleste mennesker: krøplinger, blinde, lamme, tiggere og landstrykere.

Disse var like dyrebare for kongen som de hederlige borgerne som under alle slags påskudd hadde avslått innbydelsen hans. Slik er Guds tanker, hans evige fredstanker. Han gjør ikke forskjell på folk. Den rå grønlenderen, som nesten går til grunne i armod og elendighet, er like kjær for ham når han omvender seg, som den fine europeeren som bor i et prektig hus og holder seg til ham i troen!

Forbarmelsen er over alle,
Forløseren til alle kom,
og alle arme vil han kalle
til trøst mot synd, mot død og dom.

Kristus er død for alle; han har båret hele verdens synder. Det er ingen forskjell mellom jøder og hedninger, mellom rike og fattige, mellom høye og lave. Forsoningens blod har flytt for alle, og for alle, ja, for alle lar han det dyrebare, store evangeliet om syndenes forlatelse i sitt navn bli forkynt og tilbudt.

Han har uttrykkelig befalt sine apostler: «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen! Den som tror og blir døpt – hvem han så er – den som tar imot det med troende lengsel og besegler det med hjerte og liv, han skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt, hvem han så er» (Mark 16,15 f.).

I hans nåde, i hans nådebudskap er det ingen forskjell mellom menneske og menneske, og heller ikke mellom tid og tid. I atten hundre år er evangeliet alt blitt forkynt. Mange millioner er i denne tiden blitt salige ved det, og fremdeles er det det samme evangeliet som fra gammelt av. Fremdeles blir den samme nåden tilbudt deg og oss alle som på Kristi tid; fremdeles kan vi bli like salige i troen på Kristus som de første kristne på apostlenes tid.

For slik Gud har skapt alle, slik har han også forløst alle. Og slik han er en evig Gud, slik er også hans nåde en evig nåde, ikke bundet til noen slekt eller noen tidsalder. Jesus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid.

Det var nok en stor hemmelighet for apostlene at de skulle forkynne Guds rike for alle mennesker. De trodde at det bare var bestemt for jødene, det utvalgte folk, og at bare de ville være mottakelige for det. Derfor forkynte de det i begynnelsen ikke for hedningene.

Men ved et guddommelig syn fra himmelen ble det åpenbart for Peter at Gud også hadde gitt hedningene omvendelsen til livet. Dette skjedde da høvedsmannen Kornelius ble omvendt og døpt (Apg 10). Da sa Peter: «Jeg skjønner i sannhet at Gud ikke gjør forskjell på folk, men blant hvert folk tar han imot dem som frykter ham og gjør rettferdighet.»

Ved Kristi død på korset ble skilleveggen mellom jøder og hedninger revet ned, og fra den tid av blir Guds rike forkynt i all verden uten forskjell. Å, det er et stort ord, ordet om den allmenne forsoning: at Gud har elsket alle og skapt alle, for at de ved Kristus skulle være hans egne og tjene ham i evig rettferdighet, uskyld og salighet! Da tør vi vel av hjertens grunn si med salmen:

O store Gud, du gode, kjære!
Du alle jo til nåde tok;
for skulle én forstøtt kun være,
da hjertet angstfullt i meg slo;
da fryktet jeg i pine svar
at den forstøtte selv jeg var.

Det store ordet om forsoningen tør vi forkynne for alle, og vi tør vitne for dem at også de er elsket av Frelseren. Også i dag føler jeg meg drevet til igjen å si til hver sjel som er her til stede: Se, også du – om du så er født i den mest elendige krok av jorden – også du – om du var helt ukjent blant menneskene – også du er ikke glemt av Gud.

Også på deg har han tenkt, også din skyld har han regnet med i offeret til Jesus Kristus, han som i kraft av en evig Ånd bar seg selv fram for Gud (Hebr 9,14). Også du er en av hans forløste skapninger.

Dine synder er sonet, enten du nå bærer en fin eller en grov kjortel, enten du er en fin eller en grov synder, dannet eller udannet, lærd eller ulærd, og hvilken alder og stand du enn har. Alt dette er det samme for ham, for han gjør ikke forskjell på folk.

Ja, om du så måtte sørge mye over din misgjerning og tenkte at det ikke fantes noen så stor synder i verden som du – se, også for deg er det ennå råd å finne i hans allmenne miskunn. For Kristus er død for alle, og han gjør ikke forskjell på folk!

II.

Å, hvor ofte har jeg ikke forkynt dette, og hvor mange tror det? Hvis de trodde det, ville jo Moses-dekket for lenge siden vært tatt bort fra dem (2 Kor 3,15 f.), det dekket som skjuler Kristus for dem og ikke lar dem ha en eneste glad time fordi de kjenner sin fordervelse. Hvis de trodde det, ville jo dette ene ordet om Guds kjærlighet – at han også har elsket dem – rive deres døde hjerter ut av døden og føye dem inn som levende steiner i Guds tempel.

Å, hvorfor tror ikke mennesket det? Den ene vil ikke tro det, for han elsker synden og merker nok at hvis han trodde det, ville det bli døden for hans synd, ettersom Jesu Kristi forsoning er all synds død. En annen sier: Jeg kan ikke tro det! – Hvorfor? – Fordi jeg er så dårlig; det angår ikke meg, jeg må først bli annerledes.

Og likevel blir han aldri annerledes av seg selv. Vil du altså på grunn av din dårlighet gjøre Frelseren til en løgner, han som jo har sagt at Gud har elsket den onde verden? Vil du sette dine falske, motløse hjertetanker opp mot det evige evangelium? Se da hva du gjør!

Har da Skriften løyet når den sier: «Kristus er en soning for våre og hele verdens synder» (1 Joh 2,2)? Her står det jo klart og tydelig. Tro det da, og ta det dypt til hjertet! Fra det øyeblikket du tror det, skal du også kunne overvinne Satan. For det er ikke ditt eget strev, din vilje, ditt løp, din motløshet og sorg, men troen på verdens forsoner og på Guds frie nåde som er den seieren som langt overvinner – ikke bare verden, men også alle helvetes krefter.

Gud gjør ikke forskjell på folk. Slik han har tatt med alle uten unntak i forløsningen, slik er også alle som ikke tror, omfattet av fordømmelsen. Heller ikke her er det noen forskjell mellom menneskene, enten de nå er rike eller fattige, høye eller lave, dannede eller udannede, hedninger, jøder eller kristne.

Den som ikke tror, den som ikke griper Kristus som sin rettferdighet når evangeliet blir forkynt for ham, som ikke overgir seg til ham og ikke lar sitt hjerte bli renset ved hans blods og Ånds kraft, han skal bli fordømt. Det gjelder selv om alle mennesker hever ham til skyene, og om alle priser ham salig, ja, mer enn salig, som en dydshelt. Han skal bli fordømt, for her er det ingen forskjell.

Menneskene har tusen fordommer, og det er løgnens far som gir dem inn. Den ene mener at han har dette fortrinnet, den andre et annet, og at han derfor ikke trenger å rette seg etter den frelsesordningen Gud har foreskrevet oss, slik andre mennesker må. Så våger en å felle dom over Guds veier og lover. Den ene sier: Jeg gjør det jeg kan, og feiler jeg da, må Gud tilgi meg det. Den andre: Fornuften er min rettesnor, den holder jeg meg til, og det jeg ikke forstår, kan Gud heller ikke spørre meg etter.

Den tredje: Jeg holder meg til det ordet: «Den som frykter Gud og gjør rett, tar han imot.» Det andre i Bibelen er uvesentlig og angår ikke oss. Den fjerde: Jeg holder meg til budet om menneskekjærlighet, for det er veien til å bli salig. Den femte: Jeg velger det ordet: «Alt dere vil at menneskene skal gjøre mot dere, gjør det også mot dem!» Slik tar de det de liker av Bibelen, og forkaster resten, som om den store Gud ennå skulle regne det som en ære at de i hvert fall lar noe gjelde.

Men å, om de bare i sannhet gjorde det de sier, så måtte de jo alle komme til Frelseren, som sier: «Om noen vil gjøre min Fars vilje, han som er i himmelen, da skal han kjenne om læren er av Gud» (Joh 7,17).

De kunne ikke bli værende i sin vantro og sitt verdslige sinn; sannheten ville føre dem til sannhetens og livets fyrste, og de ville omvende seg. Men disse ordene i deres munn er vanligvis bare bekjennelser av deres vantro og deres motvilje mot det eneste evige evangelium, som vil ydmyke synderen og løfte de fattige opp til himmelen.

Andre ærbare, ansette mennesker tråkker ikke evangeliet åpent under føttene, men er svært fornemme i sitt hjerte. De tror at Gud har laget en særskilt, lettere vei til saligheten for dem, en noe bredere vei, en egen himmel, og at den allmenne forkastelsesdommen som er gått ut over alle syndere, ikke angår dem på grunn av deres stand og dannelse.

Men langt derifra! Det fineste og mest dannede menneske kommer ikke i himmelen hvis det ikke flyr til Jesus, den korsfestede, som en fattig synder, hvis det ikke i sin ånd stiller seg i rekken av misdedere og ikke vil bli salig ved den samme nåden som ble herliggjort på røveren på korset. Det kommer i det samme helvete som tyven og røveren blir kastet i.

For det er ingen forskjell på vantroen, enten den bor i et fint eller i et rått menneske. Derfor venter også den samme fordømmelsen på dem som ikke tror, som det står skrevet: «Den som ikke tror, skal bli fordømt.» Å, måtte dette

ordet bli en kile som trengte inn i mange hjerter og brøt ned Satans bolverk og festninger, som holder så mang en sjel borte fra sannheten!

Mener du da at du har større lov til å fare løs på den sanne kristendommen, trekke på skuldrene av den og felle dom over Guds rikes sak – fordi du har denne eller hin rangen, fordi du er en herre og ingen tjener, en frue og ikke en tjenestepike, eller fordi du har flere penger i pungen enn naboene dine?

Tror du da at Gud vil lage et annet evangelium for å behage deg, og sende en annen Kristus? Slett ikke! Du er en fattig skapning som trenger miskunn like mye som tiggeren du går forbi uten å ense ham.

Ja, sett i seg selv er alle hellige like for Herren. For i seg selv er de alle urene og forkastelige syndere, og for ham gjelder ikke noe annet enn det som er rettferdiggjort og helliggjort i Kristus. Dette er nok en hard lære for de stolte.

Den egenkjærlige naturen og den hovmodige verden klør ikke i ørene etter slik føde. De vil at alt skal gå etter deres egenkjærlige tanker, etter smigrernes lunkne, glatte og behagelige ord og etter de falske profetenes lovtaler over den menneskelige natur. Den store, hellige Gud skulle gjøre det ene unntaket etter det andre for denne eller hin fine, fornemme, høyt dannede, selvkloke, selvrettferdige, hyklerske og løgnaktige sjelen.

Men det vil han aldri gjøre. Her har Herren gitt oss sitt uforanderlige ord, og etter det vil han frelse og dømme. Slik det er, må vi ta imot det, uten å ta noe fra eller legge noe til. Men nettopp en slik ren, ydmyk og ubetinget mottakelse står tusener imot, fanget som de er i sin innbilte dyd og visdom. Og slik går de fortapt sammen med sin dyd og visdom.

Slik gjorde atenerne, disse høyt dannede menneskene som var så berømte i hele verden for sin kunst, vitenskap og verdslige visdom, som alltid ville se og høre noe nytt og trodde at de stadig gikk fram mot lyset.

Da apostelen Paulus forkynte evangeliet om Jesu oppstandelse og hans dom for dem, mente de at de på grunn av sin visdom ikke sto under denne dommen, slik andre mennesker gjør. De spottet og sa: Hva er det denne ordgyteren, denne svermeren, vil si? (Apg 17,14–34). Men disse fine atenerne hadde det samme helvete i vente som de grovere synderne. Gud har ikke laget noe eget helvete for dem.

Gud gjør ikke forskjell på folk. Riktignok er den ene mer begunstiget av naturen enn den andre og har flere anlegg og større evner i forstand og karakter. Den ene har vært i omstendigheter der han ikke kunne utvikle anleggene sine; den andre kunne utvikle og utdanne dem. Den ene hadde større anledning enn den andre til å høre sannheten og se det gode. Når vi ser på disse ulikhetene, kan det nok se ut som om Gud gjør forskjell på folk og handler etter gunst og ugunst.

Men slik er det ikke. For det første: Den som mye er gitt, av ham skal det kreves mer enn av den som har fått et mindre pund. Men den som hører og kjenner evangeliet, Guds sannhet, han er like ansvarlig for hvordan han bruker det, som enhver annen. Dernest finnes det et nådens rike, der det bare blir dømt og handlet etter hjertenes grunn, etter en sjels innerste, mest skjulte sinn, som bare Herren kjenner.

Da Samuel så på Isais sønner for å velge en av dem til konge over Israel, gikk først den eldste sønnen Eliab, en vakker og velvoksen ung mann, forbi ham, og Samuel tenkte at han kanskje var Herrens salvede. Men Herren sa til Samuel: «Se ikke på utseendet hans og på hans høye vekst! For jeg har forkastet ham. Jeg ser ikke på det mennesket ser på, for mennesket ser på det ytre, men Herren ser på hjertet» (1 Sam 16,1–7).

Det finnes et nådens rike der ikke de som av naturen er mektige, vise og fornemme, skal bli enda mer mektige, vise og fornemme.

Om det riket sier apostelen: «Brødre, legg merke til det kall dere fikk: Ikke mange vise etter kjødet ble kalt, ikke mange mektige, ikke mange av høy ætt. Men det dåraktige i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre de vise til skamme. Og det som er svakt i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre det sterke til skamme. Det som er lavt i verden, og det som er foraktet, det utvalgte Gud seg, det som ingenting er, for å gjøre det til intet som er noe» (1 Kor 1,26–28).

Ja, sannelig, Gud gjør ikke forskjell på folk. Derfor har han helt fra begynnelsen bredt ut sitt rike i denne verden, ikke ved særlig vise og mektige, men ved ringe og svake redskaper. Hvem var apostlene? Fiskere og håndverksfolk, ikke folk fra den tidens skriftlærde og vise.

Og hvem var så mange av de dyrebare redskapene i den store Guds hånd? Svake mennesker, ofte svært svake av naturen. Men det de ikke hadde av naturen, det har nåden gitt dem. Og alt dette for at verden skal erkjenne at Herren er Gud og ingen annen, for at intet kjød skal rose seg for ham, for at det skal bli åpenbart for skapningen at Gud ikke gjør forskjell på folk.

Gud gjør ikke forskjell på folk. Å, dype, hjerteskjærende ord, som trenger gjennom marg og bein! Ikke det mennesker gjør meg til, ikke det de ser meg som og akter meg for, ikke det ditt eget hjerte gjør deg til – det hjertet som har så mange unnskyldninger og så mye slangesvik i seg – ikke det gjelder.

Heller ikke gjelder den kledningen du med hyklersk hjerte kaster over din jammer. Ikke skinnet gjelder for Guds øyne, som er som ildsluer. Men han ser på det innerste, og bare det du er i ditt innerste, bare det er du også for hans hellige åsyn.

Hvordan skulle ikke hykleren – den fine og den grove hykleren, enten han nå hykler for menneskene, for Gud eller for seg selv – hvordan skulle han ikke skjelve for det fryktelige ordet: «Gud gjør ikke forskjell på folk!» Gjennom hele hans guddomsverden går en ukrenkelig orden, en hellig rett: at ingen skal gjelde mer enn det han i sitt innerste vesen virkelig er.

Det finnes et øye som verken tåler svik eller hykleri, men ser gjennom alle selvunnskyldninger, gjennom alle løgner som mennesket bedrar seg selv og andre med, gjennom alle slangebukter ned til bunnen, og som vil dømme ham etter det. Og da kunne det vel gå som en salme sier:

at ofte den som from og salig prises,
for lengst av himlens bok er strøket ut,

utslettet og forkastet som en unyttig tjener, som en løgner og hykler, mens han av verden ble ansett som et særlig benådet Guds barn. Det er forferdelig! Herren, den barmhjertige Gud, bevare oss for det! Å, be ham da: «Ransak meg,

Gud, og prøv mitt hjerte, prøv meg og ransak hvordan jeg er!» Be ham om øyensalve; be ham ta løgnen fra deg! For den som ikke er i sannheten, skal ikke bestå for ham.

Men en har nok ennå mange utflukter og grunner til å unnskylde sitt ugudelige liv med. En unnskylder seg med denne verdens gang, med sitt jordiske kall, som ikke lar noen komme til ro og besinnelse. En unnskylder seg med selve sin vantro og sier: Jeg kan ikke tro det.

En forsvarer at en elsker verden og gir etter for den, med den spotten en ville utsette seg for hvis en levde helt etter Kristi ord. En reiser byggverk som står i veien for sannheten: rettskaffenhetens og redelighetens byggverk, lærdommens bolverk. En beroliger seg med den kjærligheten en ellers har til Guds ord.

En viser til den omgangen en har hatt, til sin dannelse og sin stand, til den fattigdommen en må kjempe med og slå seg igjennom, så en ikke kan beskjeftige seg med guddommelige ting. Slike unnskyldninger har mennesket mange av. Men mener du at han også vil ha dem med seg fram for øynene til den dommeren som ikke gjør forskjell på folk? Å, da skal de synke sammen, disse hykleriene, når hjertets kjerne, når den sanne grunnen, når synden blir åpenbart som hovedgrunnen til at mennesket ikke har gitt Gud æren.

«Jeg så», skriver Johannes, «de døde, små og store, stå for Gud, og bøker ble åpnet. Og en annen bok ble åpnet, som er livets bok. De døde ble dømt etter det som var skrevet i bøkene, etter sine gjerninger» (Åp 20,12). Altså i sannhet, med en streng dom; for sannhetens lov går gjennom hele Guds rike. Å, om mange ville stille seg fram for den dommen og tenke: Også min skyldbok skal bli åpnet – da ville de ikke gå så lettsindig og så hyklersk av sted.

Om ektefeller og foreldre stilte seg fram for den, ville de leve i gudsfrykt og i kjærlighet til Jesus og med flid oppdra barna sine med Herrens tukt og formaning. Om tjenestefolk stilte seg fram for den, ville de se opp til Herren og vise mer troskap. Da ville mange også se at hemmelig utroskap, bedragerier og småtyverier bak herskapets rygg er en vederstyggelighet, og de ville sky dem. For den som er tro i det lille, er også tro i det store; men den som er uredelig i det minste, er også uredelig i det store.

Om mang et herskap la seg dette på hjertet, ville det være mildere og barmhjertigere mot tjenestefolkene sine og arbeide på sin frelse med frykt og beven. For på dommens dag skal herren stå ved siden av tjeneren og husmoren ved siden av tjenestepiken, som om de i hele sitt liv hadde vært hverandres like.

Hver enkelt skal bli dømt bare etter sitt hjertes verd. Den som har sådd rikelig, skal høste rikelig, og den som har sådd sparsomt, skal høste sparsomt; men den som har sådd i sitt kjød, skal høste fordervelse av kjødet. Og det blir ikke gjort forskjell på folk.

Tenk da på dette, kjære brødre og søstre: Der oppe er en Gud, en upartisk, hellig og rettferdig Gud. Frykt ham og gi ham æren! Dere fattige i ånden, dere som strever og har tungt å bære, dere foraktede og miskjente, dere som lider under urettferdig trykk, dere som frykter og elsker Herren: Vær stille i Herren, og vit at det kommer en dag da deres rettferdighet skal bli åpenbar, da han skal skaffe rett til alle som lider urett.

Ned fra din høyde, du stolte ånd, du som holder deg oppe ved dette eller hint for ikke å gi opp ditt hovmod og ikke måtte ydmyke deg under Herrens veldige hånd! Stig ned, og bli fattig og ringe i dine egne øyne!

For det kommer en dag da alle hovmodige øyne, alle stolte hjerter, all skryt og bramming, all trass og strid mot den evige Guds ord skal styrtes ned i skam og vanære, da alle lettsindige foraktere skal miste motet. Allerede nå ler Herren av dem, og han som bor i himmelen, spotter dem. Da skal de dydige og selvrettferdige som har forkastet Kristus, og alle løgnere, få sin del etter sine gjerninger.

Men dere som frykter og elsker ham, gled dere! For han ser og kjenner dere. Vær desto mer flittige, og voks i ham, så deres liv kan være skjult med ham i Gud, og så dere, når han åpenbares, kan bli åpenbart med ham i herlighet! Amen.

Sjette søndag etter treenighetssøndag: Om det jordiske, det delte og det himmelske sinn

Matt 6,19–34

> Samle dere ikke skatter på jorden, hvor møll og rust tærer, og hvor tyver bryter inn og stjeler. Men samle dere skatter i himmelen, der verken møll eller rust tærer, og tyver ikke bryter inn og stjeler. For hvor din skatt er, der vil også hjertet ditt være. Øyet er legemets lys. Er ditt øye friskt, da vil hele ditt legeme være opplyst. Men om ditt øye er sykt, da blir hele legemet mørkt. Er nå selve lyset i deg mørke, hvor dypt blir da mørket! Ingen kan tjene to herrer. For enten vil han hate den ene og elske den andre, eller han vil holde seg til den ene og forakte den andre. Dere kan ikke tjene både Gud og mammon. Derfor sier jeg dere: Vær ikke bekymret for livet, hva dere skal ete og hva dere skal drikke, heller ikke for legemet, hva dere skal kle dere med. Er ikke livet mer enn maten, og legemet mer enn klærne? Se på fuglene under himmelen! Ikke sår de, ikke høster de, ikke samler de i hus, men deres Far i himmelen gir dem føde. Er ikke dere langt mer verd enn de? Hvem av dere kan vel med all sin bekymring legge en eneste alen til sin livslengde? Og hvorfor er dere bekymret for klærne? Legg merke til liljene på marken, hvordan de vokser! De strever ikke og spinner ikke! Men jeg sier dere: Selv ikke Salomo i all sin prakt var kledd som en av dem. Men kler Gud slik gresset på marken, det som står i dag og i morgen kastes i ovnen, skal han da ikke mye mer kle dere – dere lite troende? Vær derfor ikke bekymret og si: Hva skal vi ete? eller: Hva skal vi drikke? eller: Hva skal vi kle oss med? For alt slikt søker hedningene etter. Men deres himmelske Far vet at dere trenger alt dette. Søk da først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette i tillegg! Vær da ikke bekymret for morgendagen. For morgendagen skal bekymre seg for seg selv. Hver dag har nok med sin egen plage.

Det største og viktigste spørsmålet et menneske kan stille seg selv, er dette: «Hva skal være min fremste omsorg i dette livet?» Og det kjente svaret er: «At du kan ha et sikkert håp om det evige liv.» Slik sier også Herren i evangeliet vårt: «Søk først Guds rike og hans rettferdighet», eller: «Samle dere skatter i himmelen», eller: «Ett er nødvendig.»

Mot dette er det ingenting å innvende. For det ligger dels i menneskets samvittighet, dels i hans dype lengsel etter salighet. Et menneske ville kaste bort eller bortforklare sin beste del om han ikke i det minste innrømmet at dette og ikke noe annet må være hovedmålet og den fremste omsorgen i livet hans. Dette er altså menneskets bestemmelse: Han skal gripe det evige liv og ha dette målet for øye i alt han gjør og lar være å gjøre.

Men verden snur det rett på hodet. Det jordiske livet med dets goder og sorger gjør den til hovedsaken, og det evige liv til en bisak. For det første gjør den seg forferdelig strev, men det andre kommer etter av seg selv, mener den, liksom i søvne.

Eller om et verdensmenneske gjør noe mer, skal i det minste omsorgen for det himmelske og omsorgen for det jordiske gå side om side. Gud og mammon skal dele hjertet i fred, og ånd og kjød skal bo fredelig sammen. Slik prøver man å gjøre mulig det som Jesus har sagt er umulig, uansett om man derved blir salig eller går fortapt.

Derfor vil vi i dag med Guds nådige hjelp tale om det jordiske, det delte og det himmelske sinn.

Drag meg, o Gud, på alle måter
fra det forkrenkelige tant,
så verden i mitt sinn ei råder,
men så mitt liv i deg blir sant;
da skal jeg i min ensomhet
innvandre i ditt rikes fred.

I.

Vi taler altså først om det jordiske sinn, det vil si det sinnet som er vendt mot det timelige, jordiske og forgjengelige. En kan samle seg skatter på jorden, der møll og rust likevel ødelegger dem, og der tyver kan stjele det som møll og rust lar være igjen. Når en altså, som Frelseren sier, har sin skatt og sitt hjerte i denne verden, da har han et jordisk sinn.

Når en lar hjertet tynges av sorg for levebrødet og går tidlig og sent omkring med tanken: «Hva skal vi ete? Hva skal vi drikke? Hva skal vi kle oss med?»

– eller når han ikke kan eller vil betro kropp og liv til sin himmelske Far, som jo vet hva vi trenger – når han mener at han måtte lide nød eller sulte i hjel om han ikke stadig bekymrer seg og strever, at gudsfrykt ikke hjelper ham noe her, og at han derfor heller ikke har tid til å ta seg av himmelske ting, da er han som en hedning. Han har et jordisk sinn og lever av jordens støv. For som Luther sier: «Den som ikke vil betro Gud sitt legeme, hvordan kan han betro ham sin sjel?»

Det jordiske sinn er dessverre svært vanlig. Den aller største delen av menneskene, også av de døpte, er jordisk sinnet. Hvor skulle ellers all den unødvendige bekymringen komme fra, all rendingen og løpingen, all jagingen og higingen – snart etter penger og gods, snart etter gleder og fornøyelser, snart etter ros og ære? Hvordan skulle alt dette finnes i verden om ikke hjertene til de fleste var bundet til det jordiske og synlige og vendt bort fra det usynlige og guddommelige?

Men hvorfor er det så mange mennesker som henger ved jorden og er lenket til det synlige? – Jeg vil heller snu spørsmålet og si: Hvorfor finnes det ennå noen som ikke er bundet til det synlige, men er revet løs fra det og har vendt sinnet mot det usynlige?

Dette spørsmålet er langt mer naturlig enn det første. For dette er et Guds under, og det kreves Guds kraft til det. Ja, jeg sier: Det er et under av Guds nåde når et menneske er revet løs fra det synlige og, om jeg får si det slik, har vendt ansiktet fast mot Jerusalem, det nye Jerusalem der oppe.

Men det er ikke noe under at mennesker, Adams etterkommere, klistrer seg til støvet, elsker dette støvet og vil tilfredsstille og mette sine arme hjerter med det. Det kan ikke sies ofte nok: Vår arme slekt er en falt slekt. Den er sunket ned i kjødet, i det jordiske, i forgjengeligheten, i dette forgjengelige livet. Den er drevet ut av paradiset fordi den ikke lenger passer der, og satt ned på denne fattige, rå og stormfulle jorden.

Og på denne jorden vil det skuffede, forblindede mennesket nå bygge seg hytter for å bo og bli der for alltid. Det vil samle seg skatter der det ikke finnes annet enn fattigdom, og bli rikt på ting som bare volder det bry og nød.

Det vil mette seg med vind, luft, røyk og skum, som forsvinner mellom hendene, og slokke tørsten med forgiftet vann. Det som ingenting er, holder det for noe. Det synlige, som jo forgår, ser det på som det blivende; på det bygger det sitt håp, og ved det henger det sitt hjerte. Men det usynlige, som blir, holder det for ingenting.

Verden er forhekset for det jordiske mennesket. Det ligger en hemmelig trolldom over denne verdens ting. Djevelen, erkeløgneren og erketrollmannen, har øst den ut over dem. Med den fanger han Adams sønner og døtre, som er sunket ned i kjødet, og holder dem fast som med jernlenker. For en trolldom den havesyke ser i å eie denne eller hin tingen! «Om jeg bare kunne få dette eller hint! Om jeg bare kunne skaffe meg denne eller hin fordelen, hvor lykkelig ville jeg da være!»

Å, så kommer fantasien og maler det å eie noe slikt som det høyeste og beste. Man får aldri hvile; man står opp med det og legger seg med det til man får det. Og når man så har det, er man da lykkeligere? Nei, da søker mennesket straks nye ting å finne hvile i, og finner ikke hvile i dem heller. Slik går det gjennom hele det arme livet, videre og videre uten ro.

Om du så hadde skrapet sammen mange millioner, ville du likevel ikke være tilfreds. Du ville begjære enda flere millioner, og hadde du også dem, ville du heller ikke være tilfreds med dem. Sett deg et endelig og synlig mål for strevet ditt, så stort det skal være: Det største du kan tenke deg, vil ikke kunne mette deg. Og likevel ønsker du det; likevel står det for sinnet ditt som det høyeste gode. Se, det er en løgnaktig trolldom som djevelen og din egen lidenskap har øst ut over det.

Slik er det også med æren. Hvilke anstrengelser og forsakelser har ikke ære og berømmelse drevet mennesket til – menneskers ros, et usselt ettermæle, et vennlig og velvillig blikk fra medmennesker som står høyere, kort sagt alt som

smigrer vår egenkjærlighet! Hvilke offer har ikke dette ofte drevet mennesket til!

Se en gang inn i ditt eget hjerte og ditt eget liv. Har ikke også denne tanken alt smilt til deg med en særlig trolldom: «Å, om jeg satt i denne eller hin æresstillingen! Om mine medborgere, om hele byen, ja, om bare naboene mine ville si det og det om meg!»

– og flere lignende utbrudd av vår ærgjerrighet og vårt hovmod? Håpet om å bære et kors eller en medalje på brystet har alt kostet mange det timelige livet, ja, sjel og salighet. Utsikten til et æret navn eller til mengdens bifall har alt forledet mangt et menneske til de verste kunster og renker. Den har spent kreftene hans så høyt at han har gått i en stadig hovmodsrus helt til graven.

Å, det er sikkert: Satan har spredt en særlig, bedragersk glans over det som menneskenes lidenskap retter seg mot. I disse forføreriske løgnlenkene leder han hele verden, uten at den merker det, på den brede, lystige veien til helvetes fordømmelse. Men det verste er at menneskene slett ikke vil erkjenne og merke at dette er djevelens snarer. De løper gjerne inn i dem. Og de holder andre for dårer – de som ikke er i samme elendighet som de selv, men med alvor, med frykt og beven søker å flykte fra verden og vinne den himmelske seiersprisen.

Dette har Adams fall brakt over oss. Det er mørkets herredømme, og fra det finnes det ingen forløsning uten ved Guds Sønn, som er kommet for å gjøre ende på djevelens gjerninger. Det er det jordiske sinn, og det holder fanget hver den som ikke er født på ny ved Kristi blod og Ånd. Det er selvbedragets, skinnets og løgnens ånd, og den kan bare gjøre mennesket ulykkelig og elendig.

Dette tror nok ikke de som er fanget i det jordiske sinn. De holder seg selv for lykkelige, om ikke alltid. De bryster seg av sin dårskap, fordi djevelen og synden har bedratt dem så de slett ikke lenger kjenner sannheten. De vet ikke hvor jammerlige, beklagelsesverdige, utilfredse og ulykkelige de er i sitt innerste hjerte.

Og dessverre varer dette hos mange så lenge dette dødelige kjødet omhyller ånden. Så lenge døyver følelsen av å være frisk, behaget i velstand og overflod eller det stadige strevet med de daglige gjøremålene åndens innerste rørelser og lar dem ikke komme fram i lyset. Men ve, ve deg når evigheten først må åpenbare sukket i din arme sjel og gjøre syndens bedrag og trolldom klart og tydelig for deg!

Vår Skaper lagde selv en lengsel
i sjelen da han vakte den,
at den fra dette legemsfengsel
til noe evig stunder hen.

Og denne åndens trang etter det uendelige kan jo det endelige og forgjengelige aldri tilfredsstille. Det eneste vår sjel kan trives i, er Gud – ingenting annet enn ham, den levende Gud. Ingen andre steder finner vi hvile. Det er vår natur og vår opprinnelige bestemmelse å leve, røre oss og være i ham.

Derfor handler hvert menneske som fordyper seg i det jordiske og forgjengelige, helt mot sin natur, helt unaturlig. Derfor roper Herren til oss: «Søk, søk

Guds rike!» Derfor sier hans ord overalt til oss: «La deres sinn være vendt mot det som er der oppe, ikke mot det som er på jorden!» (Kol 3,2).

Å, ulykkelige, beklagelsesverdige mennesker, som henger ved det jordiske og har sin skatt på jorden! For en skrøpelig, forgjengelig skatt! Møll og rust fortærer den, tyver bryter inn og kan stjele den. Den varer ikke, og den gir verken velsignelse eller lykke. Det er bare løgn når djevelen maler for de arme sjelene og lover dem velvære og varig lykke ved det som faller sammen av seg selv.

Hvor mange har ikke alt falt fra stor rikdom ned i den bitreste fattigdom, og fra den høyeste ære ned i den dypeste skam og forakt, fordi de hadde gitt seg til å tjene dette bedragerske avgudsbildet, jordisk rikdom og jordisk berømmelse! Den som setter sin lit til mammon, til det timelige, han blir sannelig til skamme.

Derfor roper også apostelen Jakob: «Og nå, dere rike!» Han mener de rike som henger ved rikdommen sin med hjertet, om enn med skjulte bånd. «Og nå, dere rike! Gråt og klag over all den ulykke som kommer over dere! Rikdommen deres er råtnet, og klærne deres er blitt møllspiste. Deres gull og sølv er rustet bort, og rusten på det skal bli et vitnesbyrd mot dere, og den skal fortære deres kjød som ild. Dere har samlet skatter i de siste dager!» (Jak 5,1–3) – skatter, ikke for himmelen, men for helvete.

Og hvor fortvilet er det ikke når et menneske som har hatt sin skatt og sitt hjerte i denne verden, må forlate skatten i døden! Han må gå inn i evigheten, der han aldri har søkt seg et sted, mens det arme hjertet er bundet til jorden med bånd som ikke kan løses. Hvordan må det ha vært for den rike mannen som hadde fått en god avling?

Da han så det store forrådet, sa han til sin sjel: «Sjel! du har mye godt liggende for mange år. Slå deg til ro – et, drikk, vær glad!» Hvordan var det for ham da Herrens tordenrøst lød: «Du dåre! I denne natt kreves din sjel av deg. Hvem skal så ha det du har samlet?» (Luk 12,16–20).

Eller hvordan må det ha vært for den rike mannen som hadde levd hver dag i herlighet og glede, bare for denne verden, da døden brøt inn over ham som en sterk, væpnet mann? Den gjorde ende på gleden hans og rev ham midt ut av et liv fullt av vellyst og sanselige gleder, midt ut av verden som han var lenket til, og inn i en mørk, død, forferdelig evighet. Der gikk han som en arm, jammerlig ånd sin ubeskrivelige pine i ilden i møte.

Men man behøver slett ikke være rik for å henge hjertet ved det jordiske. Den som ikke har overgitt sin sjel til Gud og ikke finner sin eneste glede i Gud, han har sin glede i verden – i dens mammon, i dens lyster, i dens forfengelige, hovmodige menneskeros. For et menneske må ha sin glede i noe. Er det ikke i Gud, så er det sannelig i verden.

Prøv deg selv etter dette, du menneske, og se etter hvor ditt hjerte bøyer seg hen! Arme sjel, er du lenket til det timelige, så tenk deg om: Hvor vil du hen? Vil du med fullt overlegg kaste fra deg din Gud og din evige arv? Skal det gå rett vei til helvete? Nei, vend om til Gud, vend om til din Frelser! Han og ingen annen kan rive alle lenkene dine i stykker som tråder, og han vil gjøre det når du i sannhet ber ham om forløsning.

Hva kan all rikdom vel meg trøste
når verden jeg forlate skal,
selv om jeg låven full kan høste
og gjemme skatter uten tall?
Derfor, o Jesus, meg bered
å vinne fred i evighet!

Dette er altså det jordiske sinn. Dette er de elendige følgene, og dette er loddet til dem som henger hjertet ved det timelige og forgjengelige, enten det nå er timelig gods, timelige gleder eller timelig ære.

II.

Men ikke stort bedre er de som vil dele mellom Gud og verden, de som har et delt hjerte. Man har fått inntrykk av Gud og hans sannhet, men vil likevel ikke forlate verden. Man har nok nå og da kjent evangeliets kraft. Man føler at det er godt å overgi seg til Herren og gjøre hans vilje.

Men gjenfødelsens sæd, Guds ord, er falt blant torner. Ved siden av lengselen etter å bli salig reiser det seg mange slags hensyn til rikdom, ære, bekvemmelighet og et sorgfritt, behagelig liv. Og alt dette vil man av all makt forene med lengselen etter himmelen.

Da prøver man på alle måter å gi sine urene bekymringer og elendige begjær et skinn av noe hederlig, kristelig og pliktmessig. Sin skjulte gjerrighet gjemmer man bak kallet til å sørge for hustru og barn eller for det felles beste.

Sin lyst til forfengelige adspredelser gjemmer man bak den såkalte plikten å leve slik ens stand krever. Man sier at den alminnelige menneskekjærligheten krever at man omgås menneskene vennlig og imøtekommende. Trekker man seg bort fra slike tillatte fornøyelser, sier man, kunne man skade ryktet sitt, ja, kanskje til og med vekke anstøt. Sin ærgjerrighet dekker man til med et fikenblad og kaller det å utvikle sine gaver, å være til nytte for alle og å vise iver!

Man har nok noe gudsfrykt, men ikke den rette. Den er bare et slavesinn, fordi man bærer på en ond samvittighet på grunn av det falske øyet. Man hører nok gjerne noe godt, men det slår ikke rot. Man tar ikke levende imot det, og det blir ingen vekst i lys, liv og erfaring. Man glemmer det fort igjen.

Når man en stund har vært from med de fromme, lever man igjen verdslig med denne verdens barn. Man har nok en viss lengsel etter frihet og salighet, men man våger ingenting for det. Man regner engstelig ut alt man ville måtte ofre, miste, fornekte og tåle om man bestemte seg for å overgi seg helt til Herren.

Man kaller seg en synder og gjør også et forsøk på omvendelse, men man hater ikke synden. Man klager ofte over indre fiender, men står – om man ville se nøye etter og ærlig innrømme det – på den beste fot med dem og verner om dem som sin øyesten. Man ville gjerne høre Kristus til, men man kommer likevel ikke til ham. For det er alltid så mye annet å tenke på og ta seg av at man ikke har tid til å banke på med utholdende bønn og søke ham til man finner ham.

Med en slik lunken, lam vilje kommer det fram synder og elendighet nok, så det aldri blir noen kraft og aldri noen vekst. Man forblir et slått, jammerlig,

halvhjertet menneske som drives hit og dit som et siv. Av all sin innbilte gudstjeneste og mammonstjeneste høster man bare pine og sjelekval.

For Kristus har aldri samklang med Belial. Dette viser at man i grunnen ikke elsker Gud, men bare verden, og at man egentlig bare ikke vil bryte med Gud fordi man frykter dommen. Å, det er en stor elendighet og en farlig tilstand når man vil tjene to herrer og lever som en hykler i verden! En gammel salme sier:

En stadig demring, halvt en natt
og halvt en dag, oss blender;
det er ei mørke tykt og bratt,
ei lys som stråler sender;
derfor den halve kristenhet
går vill på vei til evighet.

Herren hater dette sinnet sterkt. «Hvor lenge vil dere halte til begge sider?» sa Elia en gang til Israels folk, da det ville tjene både Herren og Baal. Og det gjelder også oss. «Om noen elsker verden, da er ikke Faderens kjærlighet i ham.»

Gud kroner ei et tvedelt hjerte,
ei et halvert liv og sinn;
den volder seg kun nag og smerte
som ei i himlen hel går inn;
han sin fortjente lønn skal se:
her kval, hist helvetes bitre ve.

Riv da i stykker de råtne slyngplantene som hindrer dere i det skjønne seierløpet og får dere til å nøle, og samle motet på ny!

Opp, opp, forlat den falske ro,
opp, opp, søk fram til himlens bo!

«Den som kjemper på idrettsbanen, får ikke seierskransen uten at han følger reglene» (2 Tim 2,5). De sovende og lunkne skal aldri se himmelen. Bare de himmelsk sinnede er skikket for Faderens rike; bare de som trenger seg inn med makt, river det til seg (Matt 11,12).

III.

La meg ennå si noen ord om det himmelske sinn. Frelseren sier: «Samle dere skatter i himmelen, der verken møll eller rust tærer, og tyver ikke bryter inn og stjeler. … Søk først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette i tillegg!» Med dette viser han oss til det himmelske sinn. Det skal vi la Guds Ånd og nåde gi oss, grunnfeste og styrke i oss.

Hva er så dette himmelske sinn vi taler om? – En søker Guds rike og hans rettferdighet og arbeider på sin frelse med frykt og beven. En griper og holder fast det ene nødvendige og kan si med apostelen Paulus: «Jeg glemmer det som ligger bak og strekker meg ut etter det som er foran, og jager mot målet, til den seiersprisen som Gud har kalt oss til der ovenfra i Kristus Jesus» (Fil 3,13 f.).

En lever som Enok et gudfryktig liv og har sin ferd i himmelen, søker ikke lenger glede i denne verdens ting, men lengter etter det uforgjengelige og evige. Da har han et himmelsk sinn. Da oppfyller han budet i dagens evangelium. Han ligner en mann som bygger huset sitt på klippen, der det trosser alt regn, alle flomskyll og alle stormer.

Å, for en stor, salig og sjelden ting et slikt himmelsk sinn er! Det er å regne det en ser, for ingenting, og akte og elske det en ikke ser, å henge ved Gud i Kristus i tro og oppriktig kjærlighet. Det er å ikke la seg vende bort fra en alvorlig, fast gang mot evigheten – verken ved Satans blendverk, ved verdens forførelser og lokkemidler eller ved driftene og tilskyndelsene i sitt eget fordervede hjerte og kjød, ikke ved noe som er i verden.

Det er å se urokkelig hen til seiersprisen som holdes fram for oss, alltid å komme Jesus Kristus i hu, den korsfestede og oppstandne, og om det så går gjennom mange trengsler og forsakelser, likevel å følge Lammet, som har elsket oss, kalt oss og ofret seg for oss. Det er å ha et himmelsk sinn.

Det er noe overmåte stort, og det står slett ikke i menneskelig makt. Det er noe sjeldent, for verden, den store hopen, vet ingenting om det, ja, aner det ikke engang. Og likevel er denne veien, å søke Guds rike, den eneste der sjelen vår finner fred, sann sjelefred.

For Gud har lagt evigheten i menneskets hjerte. Åndens dypeste lengsel kan ingenting annet stille enn Gud alene, og det den Gud som er åpenbart i Kristus Jesus. Verden kjenner ham ikke. Likevel bærer hvert menneskehjerte dypt i seg et hemmelig og sterkt sukk og en lengsel etter ham, selv om dette er skjult for det selv, og selv om det ligger som sunket ned i syndens dynd.

Å, det er noe salig i et slikt himmelsk sinn, som lever i sin Skaper og Frelser. Ja, det er den eneste veien til salighet. For alt annet er jo bare et tungt åk og et usalig element for sjelen; det kan hvert menneske kjenne i sitt innerste og i sin samvittighet. Å, kjære medforløste, føler ikke også dere iblant tyngden av dette åket,

hvorunder deres hjerte seg plager og nager,
men aldri en glede i sannhet oppjager?

Merker ikke også dere til tider hvor utilfreds, sykt og elendig hjertet deres er under det jordiske sinns sorger og strev? Og hvor salige dere ville være om Gud i Kristus ble deres liv, deres kjærlighet, deres rikdom, deres ett og alt?

Tro det: Sannelig, bare i ham, bare i den Gud hvis herlighet lyser fram fra Jesu Kristi ansikt, er det ro og glede – sann, varig, evig glede. Om denne gleden må man ikke si som om verdens lyster og nytelser: «Å, den tar snart slutt igjen!» Nei, den blir stadig større og herligere og gjennomtrenger stadig mer hele vesenet og livet, inntil den rene strømmen av Guds herlighet skal strømme gjennom hans barn, og de får se ham ansikt til ansikt.

Og hvordan går det så i det ytre med de sjelene som lar Guds rike og etterfølgelsen av Jesus være sin største omsorg? Skal de derfor lide nød i det ytre og timelige? – Nei, sier det trofaste og sannferdige vitnet: Når dere søker Guds rike og hans rettferdighet, skal dere få alt dette i tillegg. «Det gir han sin venn mens han sover» (Sal 127,2). Det betyr ikke at de skal forsømme sitt ytre kall mens de lengter etter det himmelske.

Tvert imot skal de nettopp vise sin kristendom ved å være tro i kallet sitt. Men det er ikke den engstelige, elendige, grådige jagingen og løpingen etter det timelige, slik som hos dem som har sin skatt og sitt hjerte på jorden. Det er heller

ikke det store oppstyret om det som er ingenting og forgjengelig, slik denne verdens barn holder på, de som aldri vil se på og verdsette det evige.

De kristnes hjerte er ikke ved det jordiske. De eier som om de ikke eide, de kjøper som om de ikke kjøpte, de er rike som om de ikke var rike. De kan begge deler, både lide nød og ha overflod. For sinnet deres er vendt oppover, mot det som blir, også når verden skal forgå ved ild. Å, hvor mye bedre har ikke en kristen det, han som tar imot alt av Guds hånd, sin himmelske Fars hånd, enn en som har alle låver, kister og skrin fulle, men ikke elsker Frelseren og ikke kjenner Gud!

Den som lever av og ved troen, er langt rikere enn den rikeste mann uten tro. For den rikeste kan bli frarøvet forrådet sitt. Rikdommen hans kan eldes; ild, vann og luft – alle naturens elementer og krefter – kan røve skatten fra ham. Men den som lever av Guds hånd og av troen, mangler aldri noe. For – la verden forgå: Gud blir, og Gud er rik!

Å, tenk på det, du motløse menneske, du som for bare bekymringer og strev aldri kommer til tro og fred – tenk på det: Gud er rik, og han har gjennom sin elskede Sønns munn lovet at den som søker hans rike, skal få alt det andre i tillegg. Han skal ikke mangle noe i det ytre.

Hva skulle det også være for en Gud og Far som ville gi oss himmelske goder, men ikke sørge for kroppen vår? Han som kler liljene på marken, som gir fuglene under himmelen føde og hører ravneungene skrike – skulle han la sine barn lide nød? Det kan jeg aldri tro. Han som har gitt oss sin Sønn og ikke spart ham, skulle han ikke gi oss alle ting med Sønnen?

Alt dette vitner jo sannhetens munn selv for oss. Vil noen beskylde ham for løgn, får de gjøre det – jeg vil ikke! Riktignok må også kristne gjennom trosprøver i dette. Men det er prøver for evigheten, salige og fruktbare prøver. Når de med Herrens nåde er gjennomstått, ville man ikke for alt i verden ta dem tilbake eller ønske dem ugjort. Og sammen med Frelseren spør jeg hver sann kristen: «Har du noen gang lidt nød hos ham?» – Alle vil prise ham og si: «Aldri!»

Salig er den som alvorlig stiller dette himmelske sinn for øye i dets store betydning og kraft! Med blikket stille vendt mot den evige og over all måte viktige herligheten som venter dem som ikke ser på det synlige, men på det usynlige, holder han ikke opp med å påkalle Herren om hans Hellige Ånds lys og nåde, inntil hjertet og viljen hans med bestemthet har vendt seg til det ene nødvendige. Å, en slik skal i all evighet ha noe å nyte når verden med sine treller og leiesvenner for lenge siden er gått opp i røyk.

Nå er også tre ting lagt fram for oss å velge mellom. La oss spørre vår samvittighet hvilken side vi vil høre til, så ingen må komme til kort! Amen.

Sjuende søndag etter treenighets-søndag: Syndens tjeneste og rettferdighetens tjeneste

Rom 6,19–23

> Jeg taler på menneskelig vis, på grunn av deres kjødelige skrøpelighet. For likesom dere før bød fram lemmene deres til tjeneste for urenheten og lovløsheten som førte til lovløshet – så by nå deres lemmer fram til tjeneste for rettferdigheten – det fører til helliggjørelse. For da dere var syndens tjenere, var dere fri fra rettferdigheten. Hva slags frukt høstet dere så den gangen? Slikt som dere nå skammer dere over, for det ender med død. Men nå, når dere er frigjort fra synden og er blitt tjenere for Gud, har dere helliggjørelse som frukt, og til slutt evig liv. For syndens lønn er døden, men Guds nådegave er evig liv i Kristus Jesus, vår Herre.

Apostelen Paulus skriver i dagens epistel til mennesker som allerede var gått over fra døden til livet. De hadde før vært syndens tjenere, men nå var de blitt rettferdighetens tjenere. Da Israels barn dro ut av Egypt og hadde Rødehavet bak seg, var de ikke lenger under Egypts trelldom og åk. Etter at de hadde gått gjennom Rødehavet, ble de erklært å være Guds utvalgte eiendomsfolk.

Slik det gikk med Israels barn, må en lignende forandring skje med hver sjel som vil bli salig. Gjennom Jesu Kristi blod må den bli frelst ut av syndens trelldom og bann og inn i Guds barns frihet. Den må bli innlemmet i Guds folk, blant Jesu Kristi utvalgte. De menneskene apostelen skriver til, var av samme slag som korinterne. Til dem skrev apostelen Paulus:

«Verken horkarer eller avgudsdyrkere eller ekteskapsbrytere eller de som lar seg bruke til unaturlig utukt, eller tyver eller pengegriske eller drankere eller baktalere eller røvere skal arve Guds rike. Slik var det en gang med noen av dere. Men nå er det blitt annerledes med dere: Dere har latt dere vaske rene. Dere er blitt helliget, dere er blitt rettferdiggjort i den Herre Jesu navn og i vår Guds Ånd» (1 Kor 6,9–11).

Gud gi at jeg også kunne si om dere alle: Dere har vært det, syndens tjenere, mørkets tjenere har dere vært – men det er blitt annerledes med dere! Men kanskje er det mange blant dere – ja, mer enn kanskje: det er sannsynlig; nei,

ikke bare sannsynlig, jeg vet det sikkert – som jeg ikke kan rope til: Dere har vært det, men må rope til: Dere er det ennå.

Men ennå i dag kan det bli annerledes med dere. Ennå i dag kan en stor forandring skje med dere, hvis dere vil gå gjennom Rødehavet, gjennom Lammets sår. Kunne jeg si om dere: Dere har vært det, da visste jeg nok hva jeg ville tale med dere om. Jeg ville formane dere og rope til dere: Mine barn, bli i ham, i Frelseren, som har renset dere fra syndene ved sitt blod! Vik ikke fra ham, bli i rettferdighetens tjeneste!

Men fordi jeg ikke kan si det, må jeg ennå tale om syndens tjeneste. Derfor vil jeg med Guds hjelp tale til dere for det første om **syndens tjeneste eller syndens trelldom**, og for det andre om **rettferdighetens tjeneste eller rettferdighetens trelldom**.

Herre Jesus! Hvis du ville handle med oss etter det vi har fortjent, hadde du ikke trengt å komme ned på denne jorden, og du kunne heller aldri gi oss din velsignelse nå. Men vi ber deg: Handle ikke med oss etter det vi har fortjent, men etter din store barmhjertighet, og gi oss en rett velsignelse for vårt arme hjerte.

Du som river i stykker alle bånd! Riv også i stykker alle de bånd som våre sjeler ligger fanget i. Vis din makt, Herre Jesus Kristus! La oss gi rett akt på ditt dyrebare ord, på ordet om forsoningen! La oss ved ditt blod bli forløst fra syndens trelldom og helliget til ditt folk, som villig tjener deg i hellig skrud! Amen.

I.

Kjære tilhørere! Det finnes bare to riker, to verdener, som et menneske kan ferdes i: et lysets rike og et mørkets rike, et livets rike og et dødens rike. Den som er i det ene, kan ikke samtidig være i det andre. For hvert av disse rikene har på en viss måte makt over de åndene som hører til det. Den som vandrer i mørket og elsker mørket, kan ikke trenge inn i lyset og samtidig gjøre lysets gjerninger. Og den som vandrer i lyset, er bundet til lyset; han kan ikke samtidig tjene mørket og elske mørket.

«Dere kan ikke tjene både Gud og mammon», sier Herren (Matt 6,24). Eller: «Hva samklang er det mellom Kristus og Belial?» (2 Kor 6,15).

Altså finnes det bare to slags mennesker i verden. Først er det rettferdighetens tjenere, som vandrer i lyset og har overgitt lemmene sine som våpen for rettferdigheten. De er plantet i Guds hage som gode trær, og om dem heter det i den første salmen: «De er lik trær, plantet ved rennende bekker. De gir sin frukt i sin tid, og bladet visner ikke» (Sal 1,3). Eller som Frelseren sier til disiplene sine: «Dere har ikke utvalgt meg, men jeg har utvalgt dere, og bestemt dere til å bære frukt. Og deres frukt skal vare» (Joh 15,16).

Men for det andre finnes det også syndens eller mørkets tjenere. Med sin innerste vilje omfavner de synden og elsker den. Og fordi de er råtne trær og fortapelsens barn, kan de heller ikke bære annet enn råtten og fordervet frukt, frukt som bringer døden, slik de selv er dødens barn. Dette er de to klassene blant menneskene: de som er født og dessuten gjenfødt – og de som er født, men ennå ikke gjenfødt.

Likevel kunne jeg regne med en tredje klasse mennesker, nemlig dem som nettopp holder på å trenge ut av mørket til lyset. Hos dem er skillet mellom mørke og lys, mellom synd og rettferdighet, ennå ikke helt gjennomført. Men de hungrer og tørster for alvor etter rettferdighet. De kjemper og sukker i sitt indre: «Å, jeg ønsker jo å være et lysets barn, et Guds barn! Men jeg har ennå ikke kunnet bryte helt igjennom. Jeg har ennå ikke fullt ut kunnet erfare det nye livets kraft, forsoningens kraft, i meg.»

Dette er ikke de lunkne kristne, som halter til begge sider, er bløte mot seg selv og verken vil bryte med Frelseren eller med verden. Nei, for slike er ennå syndens tjenere. Men jeg mener dere, dere arme, forskremte sjeler, som gjerne vil komme til noe helt, til en fullkommen troens kraft, til et fullkomment og rettskaffent vesen i Kristus Jesus. Dere kan ikke nøye dere med et enkelt glimt av nåde, slik Israels folk var fornøyd med døperen Johannes' lys og bare en kort stund ville glede seg i hans lys (Joh 5,35).

Nei, dere har fast bestemt dere: Jeg vil ikke hvile eller slå meg til ro lenger før jeg har fått full del i Frelseren og i hans Ånds kraft, før jeg vet sikkert at jeg er kjøpt med Lammets blod og er Jesu eiendom for tid og evighet. Jeg vil ikke hvile før jeg kan si:

> Hvor fryder seg mitt sinn og hu, fordi jeg er innskrevet nu blant de utvalgte lemmers tall hos Kongen i vår himmelhall. Hvor gjerne tåler nu jeg alt for himlens fred, til Jesus står min hu, han er min salighet!

Mine kjære medvandrere! Det er et edelt forsett; det har Guds Ånd virket i dere. Med det blir dere sannelig ikke til skamme. Holder dere fast ved det, skal dere erfare den store gleden at lyset deres går opp i hjertet, slik morgenstjernen går opp. Da kan dere med glede prise Gud og si: «I Herren har jeg rettferdighet og styrke. Min venn er min, og han holder seg også til meg. Ved hans lidelse og død, ved hans angstsvette og hans blod som ble utøst, er jeg kjøpt og er blitt hans barn og hans arving i all evighet.»

Så visst som dere nå lengter etter det, skal dere også erfare i dere selv at hans kraft er mektig i de svake – hvis dere holder ut i kampen. For «de som venter på Herren, får» jo «ny kraft», så «de løfter vingene som ørner» (Jes 40,31). Mange tusen sjeler har allerede ved kraften i Kristi blod fått bryte igjennom til fullkommen frihet. På mange tusen har evangeliet allerede vist seg å være «en Guds kraft til frelse for hver den som tror» (Rom 1,16).

Nå vel, kjære tilhørere! Det finnes ikke et menneske i verden, ikke et menneske i denne forsamlingen, som ikke hører til en av disse tre klassene. Legg deg derfor dette på minne og på hjerte: Enten er du en rettferdighetens tjener, et lysets barn, eller i ferd med å bli det – eller du er en syndens og urettferdighetens tjener, et mørkets barn. Spør deg nå selv hvilken klasse du hører til. Det er en svært viktig og nødvendig selvprøvelse.

> Spør deg, o hjerte: Føler du deg midt i Guds skapning rett jammerlig? Ser din elendighet du vel til grunnen? Har du tilgivelse søkt og den funnet i Jesu sår?

Det finnes altså syndens tjenere, syndens slaver, mennesker som har synden til herre. Har dere noen gang hørt noe mer forferdelig enn at et menneske skal være en syndens tjener? Synden sitter i ham som en herskerinne. Den sier: Gjør

det, gå dit! Han må, han kan ikke annet. Han er dens tjener, den er hans herre, og en tjener tør ikke sette seg opp mot den; han må gjøre det hans herre byr ham. Derfor taler apostelen om å være solgt under synden.

I gamle dager hendte det nemlig ofte at krigsfanger ble stilt opp på torget og solgt som slaver på offentlig auksjon. Når noen betalte en viss sum, fikk han en slik ulykkelig fange til eiendom. Fangen tilhørte nå ham, og han kunne gjøre med ham hva han ville. Han kunne bruke og misbruke ham til hva han ville. Han kunne gjøre vel mot ham, men han kunne også piske og slå ham, ja, til og med drepe ham, helt som han selv fant for godt.

Slik er det også, sier Den hellige skrift, med hvert menneske som ikke har latt seg frelse ut av mørkets makt og ennå ikke er gjenfødt: Han er en syndens slave. Han er fanget i syndens trelldom, omslynget, innviklet og bundet med dens lenker og gjennomtrengt av dens gift i alle sine lemmer, sanser og tanker, så han må følge den og adlyde dens vilje.

Men hvor mange må det vel ikke være blant oss som sier: «Av denne trelldommen kjenner jeg ingenting. Den vet jeg ingenting om, og jeg har heller aldri visst noe om den. Så ille er det da ennå ikke med meg at jeg skulle være det du kaller ugjenfødt. En syndens slave er jeg ikke. Jeg kan da gjøre hva jeg vil, og jeg kan også gjøre godt. Ja visst, jeg har allerede gjort godt også. Hvordan skulle jeg da være en syndens slave?»

Kjære menneske! Du er det likevel, selv om du ikke vil innrømme det. Du ligner et menneske som er grepet i rus, bundet og kastet i et mørkt hull. Han sover og drømmer; han drømmer om friheten og om de vakreste ting, og han kan drømme slik lenge. Du drømmer også, for det du sier om din frihet, er en drøm. Våkn bare en gang opp, så skal du først da se hvilken tilstand du er i!

Eller mener du at apostelen Paulus har skrevet tankeløst og i villfarelse: «I mitt kjød bor ikke noe godt; jeg er kjødelig, solgt til trell under synden» (Rom 7,18.14)? Den hellige skrift lyver ikke når den sier: «Dere er nå frigjort fra syndens tjeneste.» Og Frelseren lyver ikke når han sier: «Sønnen alene kan gjøre dere fri» (jf. Joh 8,36). Er det sant det Skriften sier om en befrielse, må også det den sier om en trelldom, være sant.

Mener du da at det hadde vært nødvendig med en så stor forløsningsordning ved Jesu Kristi blod – for å rive oss ut og sette oss over i Kristi rettferdighets rike – hvis syndens trelldom ikke var så stor og ikke var en virkelig trelldom under synden? Ja, hvor dypt må ikke mennesket ha falt? For apostelen Paulus forsikrer i brevet til efeserne at det trengs den samme Guds makt og kraft for å føre en synder fra døden til livet som den som virket da Jesus Kristus ble reist opp fra de døde (Ef 1,19 f.).

Alt dette viser jo at vi av naturen er omspent og fanget av synden og ikke på noen måte kan hjelpe oss selv ut. Syndens trelldom er så stor at bare Guds Sønn selv kunne forløse de fangne fra graven – han som er alle tings skaper, den levende, som har dødens og helvetes nøkler, som har tatt makten fra den sterke, som har ødelagt djevelens gjerninger og knust alle mørkets slåer og lenker. Bare den han gjør fri, er virkelig fri.

Dette blir også bekreftet av erfaringen. Riktignok blir de grove syndebåndene ofte snart revet over; til det strekker ens egen kraft ennå så vidt til. Derfor bedrar fortsatt så mange mennesker seg selv og tror at når de er fri fra de grove syndene og har revet seg løs fra lasten, da er de også fri fra syndens trelldom. De forveksler synd med last. Men det er en stor feil.

For det finnes fine syndebånd, en fin, indre trelldom under synden. Den innerste sjelen er omslynget av synden, lenket og fanget av den. Og om mennesket så anstrenger seg og griper til det ene eller det andre middelet, makter han ikke å gjøre seg løs og bryte lenkene sine. Her «beror det ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn» (Rom 9,16).

Hvis han som river i stykker alle bånd – hvis Jesus – ikke kommer den fangne sjelen som sukker under sin trelldom, til hjelp og viser seg for den som Jesus, han som forløser og befrier, da må den bli liggende. Da må den fare bort i mørket som en mørk syndeorm, og aldri vil den bryte igjennom til Guds barns frihet.

Å, lenge kjenner en riktignok ikke dette fangenskapet. Lenge vet en ikke at en er en elendig syndens slave, fordi en elsker synden og gjerne ferdes i den. En holder tjenesten for søt og tror at synden er en velmenende herskerinne, selv om hjertet, den innerste ånden, iblant sukker under den, fordi den ikke kan tilfredsstille det.

Men våkner en av syndesøvnen, og stiller loven seg fram for sjelen med sitt manende rop: «Jeg, Herren, er hellig, derfor skal også du være hellig!» – da først erkjenner mennesket at han er bundet med faste, indre bånd og i sannhet er en elendig syndens tjener. Han kan ikke gjøre noe egentlig godt av seg selv, om han så ville. Da heter det: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» (Rom 7,24). Da sukker en:

> Når skal syndens natt forsvinne, dagen rinne? Gode hyrde, vær meg nær! Vil du sansers mørke velde snart ei felle, hvori jeg innhyllet er?

Før hadde den arme sjelen hatt det nokså godt. Den hadde ikke visst hvilken elendighet og hvilken dyp avgrunn som var i den, selv om den lå i den samme trelldommen under synden. Men nå blir det åpenbart for den hvor dypt den har falt, og hvor fullstendig udugelig den er.

II.

Vi *er syndens tjenere av naturen*. Det er et hardt ord; hvem vil høre det? Hør det likevel, dere stolte, sømmelige og fromme mennesker, som har så små tanker om synden og mener at dere for lenge siden har hevet dere over syndens tjeneste ved egen kraft! Å, dere er ennå helt slått med blindhet; dere har ikke engang fattet begynnelsen av kristendommen.

Hvor ville dere ikke bli forskrekket om dere så de båndene djevelen har slynget om deres arme sjel! Hvor ville dere ikke bli forbløffet om dere så deres sanne, indre sjeleskikkelse! Ikke den bedragerske skikkelsen dere innbiller dere, og ikke det bildet av dere selv som dere har skissert med noen overfladiske trekk av deres indre – men deres sanne sjeleskikkelse: hvordan syndens og dødens orm gnager og tærer på deres innerste livsmarg.

Ta ikke anstøt av dette, dere sørgende sjeler, som må erkjenne og føle deres åndelige udugelighet! Tro ikke at dere er de eneste som bærer forfengelighetens

død og Adams fall i dere. Dere innrømmer at dere ikke er annet enn syndere, udugelige og ute av stand til alt godt. Å, hvor lykkelig er det mennesket som dette blir åpenbart for! Dere burde takke Gud for at han gir dere denne erkjennelsen.

Den hører riktignok med til smertene ved den åndelige gjenfødelsen. Også «når en kvinne skal føde, har hun smerte, fordi hennes time er kommet. Men når hun har født barnet, minnes hun ikke sin trengsel mer, i glede over at et menneske er født til verden» (Joh 16,21). Se, så visst som dere nå erkjenner deres trelldom, så visst skal dere også komme til frihet. Ja, det finnes en frihet for de bundne, en løslatelse for de forsmektende fangene, en frihet for skapningen som sukker under trelldommen; det finnes et nådens år fra Herren (Luk 4,18 f.).

Det er dette apostelen mener i epistelen når han sier til leserne sine: «Nå er dere frigjort fra synden og er blitt tjenere for Gud.» Det finnes altså, kjære tilhørere, en frihet fra synden. Da er en ikke lenger dens slave, da behøver en ikke lenger gjøre trelletjeneste hos djevelen og går ikke lenger i den forvendte verdens ledebånd.

Da vet en: Djevelens skjulte bånd er brutt. Jesus har gjort meg fri. Jeg er korsfestet for verden og synden og kjødet; jeg har ikke lenger noe med dem å gjøre. Ja, det finnes en tilstand der en har synden under foten og kan vandre fram i Guds barns frihet.

Riktignok sier mange at en alltid må la seg beherske av synden, og at en aldri kan komme så langt at en får den under føttene og dens herredømme blir knekket. Men de lyver. Jesus er Jesus! Seierherren på Golgata har vunnet også denne friheten for oss ved sin fortjeneste og lidelse. Han har brutt syndens lenker i stykker, og ved sin forsonings kraft vil han ennå i dag bryte dem i stykker hos hver den som bare vil la dem bli brutt.

> For visst det er at hos Jesus Krist fullkommenhet finnes uten brist; at synderen nå seg forløst kan vide, ei lenger i syndens lenker bør lide, er også visst.

Ja, arme sjel, du som blir holdt bundet av den ene eller den andre synden, du som blir kastet hit og dit av gjerrighet eller hovmod, av øyenslyst eller vellyst, og blir plaget på det mest jammerlige: Mener du at du ikke lenger kan bli løst fra det? Mener du at den sterke Jesus er blitt for svak til å løse deg fra denne trelldommen din, at hans blods kraft ikke lenger virker? Nei! Søker du ham, vil han la seg finne. Han vil vise at intet fengsel er så fast at han ikke kan sprenge dørene.

Frihet! Frihet! Det tør en forkynne for de fangne – frihet fra det elendige syndeåket, frihet fra Satans trelldom. Arme, bundne medbror! Blir ikke også du lett om hjertet når du hører tale om friheten? Tenk på det: Fra en syndens tjener kan du bli et fritt barn av Guds frie nåde.

> For ham er ingen for slett, enhver har like rett.

Hos ham er det frihet, frihet i Lammets blod. Men, spør du, er det da også frihet? Frelseren taler jo om et åk en skal ta på seg, og om en byrde en skal bære. Og apostelen Paulus taler om en rettferdighetens tjeneste.

Å, kjære tilhørere! Selv om det var et tungt åk Frelseren la på oss, skulle en ikke gjerne bære det, bare for å bli fri fra det aller tyngste syndeåket? Men

mener dere at det er en hard tjeneste, et trykkende åk? Å nei, han fører et mildt styre over sine. Det er sant som det står i en salme:

> O Fredsfyrste, vennlig du regjerer, du stiller all min ve, hver åndens trang;
> og retter jeg til deg min svake gang, så tier alt som hjertet enn besværer; ditt
> nådeblikk gjengir hjertet fred, all frykt og uro svinne må derved.

Å, hva er søtere enn å tjene Frelseren og vandre fram i rettferdighetens tjeneste! For hos ham har en det jo så godt!

> Under Jesu hyrdestav vandrer jeg, og han meg gav næring søt på sin vange, så
> jeg ingen nød kan fange; er jeg tørstig, viser han meg sin kildes friske vann.

Dere usle syndens tjenere, om dere ville, kunne dere ennå oppnå den store æren å bli Guds og den Herre Jesu tjenere. Og hva overgår vel denne æren som blir tilbudt dere? Den er vel verdt at en gir alt for den og lar alt fare for den.

> Må man løs fra alt seg rive, synes lide, fattig blive, bringer det dog dag og lys.

Apostelen spør i vår epistel: «Hva slags frukt høstet dere da, da dere var syndens treller?» Og han svarer på deres vegne: «Slikt som dere nå skammer dere over, for det ender med død.» Ja, hvordan kunne vel denne bitre roten bære annen frukt enn den en må skamme seg over? Innrøm det bare selv, dere syndens tjenere: Er ikke fruktene deres slik at dere må skamme dere over dem allerede nå, når dere ser rett på dem – og enda mer på den ytterste dag, når skjenselen deres skal bli åpenbart?

Å, du store åpenbaringens dag! Med hvilken skam skal du dekke syndens tjenere, så de skal ønske at haugene måtte falle over dem, fjellene skjule dem og jorden sluke dem, bare for at deres nakenhet ikke skal bli åpenbart! Jeg mener ikke bare de utvortes, grove synderne, men også de kalkede gravene, som utvendig er fine, sømmelige og dannede, men innvendig er fulle av all slags urenhet og dødningebein.

Da skal hjertenes råd bli åpenbart. Dine innerste hjertetanker skal komme fram: dine hemmelige lyster, som du har nært og pleid i ditt bryst, dine hovmodige tanker, dine planer om å heve deg over andre, ditt ondskapsfulle, misunnelige hjerte mens du så andre vennlig inn i ansiktet. Din listighet skal da bli åpenbart.

Å, det er jo dødens frukter, som bringer døden. Å, for en jammerlig ende som synden lønner sine tjenere med! Under syndens herredømme har de ingen fred og ro i denne verden, men blir plaget og pint, og i evigheten høster de den evige død av dens dødsfrukter. «For», sier apostelen, «det ender med død.» Døden, den åndelige død, er syndens lønn.

Og salmisten sier om dem: «Som en saueflokk føres de ned i dødsriket, og døden er deres hyrde» (Sal 49,15). Og syndens orm, som de har tjent, «dør aldri, og ilden slokner ikke» (Mark 9,48). Dette er den enden syndens slaver får.

Men om rettferdighetens tjenere lyder det helt annerledes. Om dem sier apostelen: «Men nå, når dere er frigjort fra synden og er blitt tjenere for Gud, har dere helliggjørelse som frukt, og til slutt evig liv.» Dette er den salige frukten som rettferdighetens tjeneste bærer: at en stadig mer blir fornyet og helliget på legeme, sjel og ånd, og med frimodighet tør vente på sitt legemes forløsning.

For etter utlendighetens tid følger det evige liv, og en lengter etter å gå inn i Jesu Kristi evige kongerike ved hans fortjeneste.

Skulle det nå være noen blant oss som spør hvordan de skal bære seg at for å få del i en så salig frukt og bli flyttet over fra syndens trelldom til Guds barns frihet, så har jeg ikke noe annet svar til dem enn dette: Alt slikt skjer ved forsoningens kraft, ved kraften i Kristi fortjeneste.

Allerede for atten hundre år siden ble løsepengen fra syndens trelldom betalt for alle arme syndere. For «vi er jo ikke kjøpt fri med forgjengelige ting, med sølv eller gull, fra den dårlige ferd som var arvet fra fedrene (det vil si: fra syndens tjeneste), men med Kristi dyrebare blod, som blodet av et feilfritt og lyteløst lam» (1 Pet 1,18 f.).

Friheten er allerede tilkjempet og vunnet for hver sjel. Nå kommer det bare an på om sjelen også vil nyte den. Å, be Den Hellige Ånd om at han vil herliggjøre Jesus i hjertene deres! Da skal dere vandre i frihet, da skal dere si:

> Si meg, o verden, hva jeg taper med din den lette rosenkrans? Vik bort, gi den til dine aper, meg tornekronen kun har glans. Er Jesus kun min eiendom, så har jeg alt jeg bryr meg om.

Hva vil vi da si til dette, kjære tilhørere? Vil vi bli i fangenskapet og mette oss med verdens svinemat til vi må herfra? Vil vi bli i syndens tjeneste, eller vil vi bli Jesu Kristi tjenere?

> Se det Guds Lam, som vil med glede deg la for sin stol fremtrede, avkast ditt åk, bli Jesu får! Da snart den bitre kamp du ender, det tunge løp du snart fullender, og da hos ham du hvile når.

Nei, kjære tilhørere! Det er ikke forgjeves når en kjemper og streber etter å få del i den forløsningen som Frelseren så dyrt har vunnet for oss. Det er ikke forgjeves, for «den som sår her, skal høste hist uten opphør».

La oss derfor sammen påkalle Herren: Kjære Frelser! Vi har talt med hverandre om syndens og rettferdighetens tjeneste. Vi ber deg: Fest det vi har hørt, i våre arme hjerter, så det kan bære frukt, og vi kan bli noe til pris for din herlige nåde.

Riv alle disse sjelene her ut av syndebåndene deres! Forløs alle som ennå ligger fanget i brønnen der det ikke er vann, før dem ut av den og inn i Guds barns herlige frihet! Å, det er jo lønnen for dine smerter at ditt folk skal bære fram frivillige offer i hellig skrud (Sal 110,3).

> Til lønn, o Jesus, for din smerte motta meg arme som jeg er! Et minne dypest i mitt hjerte om all din kjærlighet jeg bær; den drev deg jo for meg i døden og frelste meg fra jammers kår; ja, jeg deg elsker ufortrøden, jeg vet du ei ditt barn forsmår.

Å, forbarm deg over oss, barmhjertige Frelser, og hjelp oss! Amen.

Åttende søndag etter treenighets-søndag: Den smale veien som fører til livet

Matt 7,13–29

«Gå inn gjennom den trange porten! For vid er den porten, og bred er den veien som fører til fortapelsen, og mange er de som går inn gjennom den. For trang er den porten, og smal er den veien som fører til livet, og få er de som finner den. Vokt dere for de falske profetene! De kommer til dere i fåreham, men innvendig er de glupende ulver. På fruktene skal dere kjenne dem. Sanker en vel druer av tornebusker, eller fiken av tistler?

Slik bærer hvert godt tre god frukt, men et dårlig tre bærer dårlig frukt. Et godt tre kan ikke bære dårlig frukt, heller ikke kan et dårlig tre bære god frukt. Hvert tre som ikke bærer god frukt, blir hogd ned og kastet på ilden.

Derfor skal dere kjenne dem på deres frukter. Ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! skal komme inn i himlenes rike, men den som gjør min himmelske Fars vilje. Mange skal si til meg på den dagen: Herre, Herre! har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn?

Men da skal jeg åpent si til dem: Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven! Derfor – hver den som hører disse mine ord og gjør etter dem, han blir lik en forstandig mann som bygde huset sitt på fjellgrunn. Og regnet skylte ned, og flommen kom, og vindene blåste og kastet seg mot dette huset.

Men det falt ikke, for det var grunnlagt på fjell. Men den som hører disse mine ord og ikke gjør etter dem, han blir lik en uforstandig mann, som bygde huset sitt på sand. Og regnet skylte ned og flommen kom, og vindene blåste og kastet seg mot dette huset. Og det falt, og fallet var stort. Og det skjedde da Jesus hadde endt denne talen, da var folket slått med undring over hans lære. For han lærte dem som en som hadde myndighet, og ikke som deres skriftlærde.»

Ved evangelietekster som den vi har i dag, kunne det nesten være bedre om vi leste hele avsnittet, lukket boken og gikk fra hverandre uten å si eller høre et ord om det. For hva er vår elendige tale mot så kraftige ord?

Her må vi sannelig innrømme vår svakhet. Det er også alltid det beste og kraftigste når Guds Ånd tar av sannhetens første, rene kilde og gjør det levende i hjertet, uten menneskelige forklaringer og utredninger. Det er i denne meningen Luther sier: «Å, om min og alle læreres utlegning gikk under, og hver kristen tok for seg selve Skriften og Guds rene ord!»

Likevel er det nå engang en ordning i den kristne kirke – og en velsignet ordning – at menigheten skal få høre noe om hvert evangelieavsnitt, så den kan bli videre oppbygd. Så vil jeg da med Guds hjelp fortelle dere hva i dagens evangelium som særlig har vakt min oppmerksomhet og blitt viktig for meg.

Framfor alt har Frelserens tale om to porter og to veier opptatt meg. Jeg har tenkt grundig over hva han egentlig mener med disse bildene. Dernest har jeg merket meg hvor bestemt Frelseren sier at mange er på veien til fortapelsen, og at få finner den trange veien til livet.

Når vi tenker på at Gud vil at alle skal bli frelst, og når vi ser på de store tiltakene han har gjort for menneskenes frelse, da er det sannelig grunn til å undre seg over at mange likevel skal bli fordømt, og bare få bli salige. Det må altså finnes viktige hindringer som holder så mange borte fra saligheten. Noen av dem nevnes i selve evangelieavsnittet vårt.

Så vil jeg altså tale om den smale veien som fører til livet. For det første vil jeg prøve å vise hva slags vei dette er, og hvordan den ser ut. For det andre vil jeg nevne noen hindringer som gjør at så få vandrer på den trange veien og slik blir salige.

Bønn. Kjære Frelser! Dine ord er svært skarpe og trenger gjennom marg og bein. Men av naturen har vi hjerter av stein, og ditt ords skarpe sverd kan ikke hogge dem i stykker hvis du ikke først bearbeider dem og gjør dem bløte.

Du vet hvorfor vi er samlet her: for at ditt ord nettopp på oss skal vise sin kraft til å gjøre levende og hellige. Å, gjør da hjertene våre bløte, gi oss kjøtthjerter! Du som bryter i stykker alle bånd og alle låser, ban deg vei og lukk opp! Så skal du herske, og alt i oss skal bli lagt for dine føtter. Amen.

I.

«Gå inn gjennom den trange porten! For vid er den porten, og bred er den veien som fører til fortapelsen, og mange er de som går inn gjennom den. For trang er den porten, og smal er den veien som fører til livet, og få er de som finner den.» Her hører vi fra sannhetens egen munn at det bare finnes én vei til det evige liv, nemlig den smale, og til denne veien bare én port, nemlig den trange.

Det finnes altså ikke to eller seks eller tjue eller tusen veier som fører til livet. Det finnes bare én måte et menneske kan bli salig på. Derfor er det ikke sant, som de nyere sier, at enhver kan og skal søke sin salighet på sin egen måte. Når mennesker som ennå ikke er på den smale veien Frelseren har foreskrevet, innbiller seg at de kan bli salige på sin egen vei, er det bare hjernespinn og løgn.

Mennesket har bare to veier foran seg: en smal, som er tydelig beskrevet i Guds ord, og en bred. Den som ikke løper innenfor grensene til den smale veien, er helt sikkert på veien til helvete – hvem han enn er, og hvordan han enn er.

Gud er Herren i himmelen. Han kan gjøre hva han vil og treffe hvilke ordninger han vil. Han kan gi saligheten, sin himmel, til hvem han vil og på den måten han vil. Vi er hans skapninger og attpå til syndere; vi kan ikke og tør ikke si noe mot hans ordninger.

Og nå har det vært hans gode vilje å åpne bare én vei til sin salighet for syndere, og å la det bli sagt til dem: «Syndere! Se denne smale veien! Denne stien må dere trå, her må dere gå hvis dere vil bli salige. Den som kommer en annen vei, gjør jeg ikke salig.»

Slik står det skrevet; dette har den evige sannhets munn sagt. Jeg kan ikke, tør ikke og vil ikke legge noe til eller ta noe fra, og sammen med dere må jeg la meg dømme av denne sannheten. Å du sannhet, du Jesus, du som er sannheten!

Gjør til intet hos meg og tilhørerne mine alle de bildene egenkjærligheten maler, alle de falske meningene og den falske tilliten vi beroliger oss med! Hjelp oss å tro ditt ord og ta til hjertet det store alvoret du har talt det med. For med det samme alvoret vil du verken i tiden eller i evigheten eller på den ytterste dag gi slipp på noe av ordet ditt.

Men når dette nå er slik, kjære tilhørere, når det bare finnes én bestemt vei til saligheten, da melder det seg et naturlig og viktig spørsmål: «Hvilken vei er da dette, og hvordan kommer jeg inn på den?» Og dere kan kreve av meg, som skal være læreren deres, at jeg viser dere denne veien til saligheten riktig og tydelig.

Den skal være like tydelig som om vi sto ved en vanlig vei, og jeg pekte på den og sa: «Der går den. På denne veien må dere bli, så kommer dere fram til målet.» Med Guds hjelp vil jeg nå prøve å beskrive livets vei nærmere for dere.

Evangeliet vårt i dag er slutten på Jesu bergpreken. Det er tydelig at Frelseren her samler alt han har sagt i hele prekenen, i én eneste formaning: «Gå inn gjennom den trange porten, vandre på den smale veien!» Den smale veien som fører til livet, kan altså ikke være noen annen enn nettopp den som er tegnet i denne bergprekenen.

Derfor er ingen annen på den smale veien enn den som streber etter å holde budene i bergprekenen. Og alle som ikke har det sinnelaget Frelseren skildrer og priser salig i begynnelsen av bergprekenen, er derfor på veien som fører til fortapelsen.

De som ikke strever etter å holde denne bergprekenen, er på den brede veien til helvete. For i denne prekenen har Herren nettopp lagt fram grunnlovene i sitt rike, de vilkårene som gjelder for den som vil bli og være borger i hans rike. Den som ikke retter seg etter grunnlovene i dette riket, er ingen borger i det og ingen undersått under Frelseren. Og den som ikke er underlagt ham, har en annen herre, djevelen, enten han tror det eller ikke.

Jeg vil si dere det enda mer utførlig. På den smale veien til livet er bare de som i sannhet er fattige i ånden, bare de som sørger med den sorg som er etter Guds vilje, bare de saktmodige, bare de som hungrer og tørster etter rettferdighet, bare de barmhjertige, bare de som for alvor lar seg drive av Guds Ånd til å bli rene av hjertet, bare de som elsker og søker fred.

Og alle disse skal da også bli forfulgt og lide alt slags ondt for rettferdighetens og Jesu skyld. Bare disse er på den smale veien som fører til livet.

Men den som ikke søker noen bedre rettferdighet enn de skriftlærdes og fariseernes, den som ikke elsker sin bror som han ser, den som ikke er velvillig mot motparten sin mens han er på veien med ham, den som tillater seg å drive hor, om enn bare med øynene, og ikke straks blir forferdet i hjertets dyp over et slikt horaktig blikk, den som ikke søker sannheten overalt og ennå kan lyve, banne og sverge, den som vil gjengjelde ondt mot sin neste i stedet for heller å lide urett, den som ennå kan hate sine fiender og ikke søker å elske dem og ikke ber for dem – alle slike er fortapelsens barn.

Guds barn søker ikke å glimre i det ytre med gjerningene sine. Guds barn søker først Guds rike og hans rettferdighet. De har ikke et hjerte som er delt mellom Gud og mammon. De setter sin lit til den levende Gud og kaster sin bekymring på ham.

De er stadig opptatt med å dra bjelken ut av sitt eget øye, og først da ser de etter om de kan dra flisen ut av brorens øye. De er varsomme i omgangen med verden. De har bønnens ånd, og i alle ting lar de sine ønsker komme fram for Herren i bønn og påkallelse. De søker å elske sin neste som seg selv.

Se, der er den smale veien som fører til livet! Nå kan enhver prøve seg etter dette og se om han er på denne smale veien. Det har kostet meg mye selvovervinnelse å tro og forkynne at dette er den smale veien. Jeg ville heller ha søkt og funnet den et annet sted. Hvor gjerne ville jeg ikke gjøre veien bredere og bekvemmere for dere og meg! Hvor gjerne ville jeg ikke si til dere og meg: «Kjære venner, vi trenger ikke dømme oss så strengt, Frelseren tar det ikke så nøye!»

Men jeg tør ikke og kan ikke. Slik står det nå engang i Guds hellige ord, og slik skal det bli stående, så visst som Frelseren har sagt: «Før himmel og jord forgår, skal ikke den minste bokstav eller en eneste tøddel i loven forgå, før det er skjedd alt sammen» (Matt 5,18).

Hva skal vi nå gjøre, kjære tilhørere? Vi vil jo alle gjerne bli salige. Ikke sant? Dere menn, dere hustruer, dere ugifte, dere lettsindige mennesker! Ikke sant, dere vil jo også gjerne bli salige? Ikke sant? Dere gjerrige! Ikke sant? Dere horkarer og dere som lever i utukt! Ikke sant? Dere bedragere, dere som har den største gleden av å kunne ta én skilling mer av nesten enn han skylder dere! Dere voldsomme, hovmodige, jordisk sinnede mennesker! Ikke sant, kjære tilhørere og medsyndere, vi vil jo alle gjerne bli salige?

Men hva skal vi gjøre? Når vi prøver oss etter bergprekenen, er vel ikke størstedelen av oss på den veien. I stedet for å være fattige i ånden er de fleste av oss rike i ånden, innbilske, hovmodige og selvrettferdige.

Vi sørger, men er det over syndene våre? Nei, over jordiske ting, over gjelden vår, over skatter og avgifter, over utallige ting som går mot våre jordiske tanker og planer. Er vi saktmodige? Har vi Jesu milde natur i oss? Hungrer og tørster vi etter rettferdighet? Nei, de fleste av oss bare etter mat og drikke, etter sanselige gleder, etter penger.

Er vi barmhjertige, slik vår Far i himmelen er barmhjertig? «Salige er de rene av hjertet», sier Frelseren. Er hjertet vårt fritt for urene tanker og utuktige forestillinger? «Salige er de som stifter fred», sier Frelseren, og vi finner glede

i ufred og søker til og med ofte å vekke den. «Salige er de som blir forfulgt for rettferdighets skyld, for min skyld», sier Frelseren, og en stor del av oss lider forfølgelse for urettferdighetens og djevelens skyld.

Slik kunne vi gå gjennom hele bergprekenen, og vår store elendighet ville vise seg overalt. Med smerte må jeg si: Størstedelen av oss er på den veien som fører til fortapelsen. – Og likevel vil vi gjerne bli salige!

Hva skal vi da gjøre? Framfor alt skal vi gi Frelseren rett og gi Guds ord rett, det ordet som her fordømmer oss. Vi skal bøye oss under det og la det felle dommen over oss. Vi skal holde opp med å pynte på veien vår og unnskylde den, slik vi har gjort til nå. Vi skal tro at vi er fortapelsens barn. Ja, tro det bare, tro det bare: Alle blant oss som ikke er Frelserens tjenere og undersåtter, går fortapt hvis de ikke blir annerledes, så sant som solen nå står på himmelen.

Men det vil folk nok ikke tro. Akk, ingen vil tro at det står så ille til med ham, ingen vil innrømme at helvetes ild venter på ham. En mener at en kan klare seg med sitt naturlige sinn. En håper at en ennå kan liste seg inn i Guds rike, og at Frelseren nok vil godta de falske pengene en har i lommen, som god mynt. Derfor står en ikke opp, anstrenger seg ikke og roper ikke om nåde.

Men den som i dag begynner å tro at han er et fortapelsens barn på den veien han har gått til nå, har allerede tatt et skritt bort fra den brede veien. Han står allerede ved porten til den smale veien.

For denne porten heter bot, slik Frelseren beskriver den i begynnelsen av bergprekenen, der han sier: «Salige er de fattige i ånden, for himlenes rike er deres.» Salige er de som har gitt opp sine gode, men falske meninger om seg selv, og klart erkjenner og tror at de ikke har det de trenger for å kunne bestå i Guds rike.

Å, om noen ennå i dag ville begynne å gjøre bot, slik Frelserens gjennomtrengende ord kaller til! Om noen i dag ville begynne å tro at han er et fordømt og fortapt menneske! Englene i himmelen ville glede seg over en slik synder. Om en slik synder kunne en ha de beste, de saligste forhåpninger.

For sannelig, den som tror dette, vil ikke kunne bli stående der. Det vil drive ham til å søke Guds nåde. Og mens han søker, kan Guds Ånd stadig klarere vise ham hvor dypt fordervet hjertet er, hvor hjelpeløst mennesket er, og hvor fordømmelig tilstanden hans er. Å, hvordan må en da se seg selv! Hvor må en undre seg over at det var mulig å gå så lenge i en slik blindhet, å ile helvete i møte med bind for øynene uten å tenke over det!

Så roper sjelen stadig mer inderlig og lydelig om nåde og barmhjertighet. Og han som har sagt: «Be, så skal dere få» – han som har sagt: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!» – denne store syndervennen kan ikke fornekte seg selv. Da gir han snart hjertet en frimodig tillit. Han gir sjelen mot til å tro seg inn i hele rikdommen i forsoningen hans og se sitt nådevalg i sårene hans.

«Du har trellbundet meg med dine synder», sier han, «og plaget meg med dine misgjerninger. Jeg utsletter dine overtredelser som en tåke og dine synder som en sky. Straffen lå på meg, for at du skulle ha fred, og du har fått legedom ved mine sår.» Salig, salig den sjel som får erfare dette! Den er allerede kommet

gjennom den trange porten, den står allerede på den smale veien som fører til livet.

Hvordan en kommer gjennom den trange porten, vil jeg gjøre tydeligere for dere med ordene fra en salme. Den ble skrevet i forrige århundre av et vitne om Frelseren som for lenge siden er sovnet inn. Han sier:

Når det fortapte barn seg ser
fra døden (den åndelige) vakt, og angst seg ter,
og ser det ondes makt med gru,
men og at ond er all hans hu,
at ved ham selv der ingen redning er –
knapt vender han seg om, så står hans Frelser der.

Men at Frelseren står hos ham, må ikke forstås legemlig, og heller ikke samtalen han så har med sjelen. Her blir bare det som foregår i ånden, framstilt i bilder, så en desto bedre skal kunne fatte det.

«Hvor går det?» (spør Frelseren, og svaret er:) «Ei min lodd er god,
se, her jeg ligger i mitt blod.»
Da sier Frelseren: «Min sønn!
Jeg skjenker deg min nådelønn,
stol kun på meg og tro,
stå opp, gå fram; vær freidig nå og fro.»

Hans sjel får nå den nye ånd,
i tro han går ved Jesu hånd,
Guds Lam han ser med øyne an
som Gud alene gi kan;
i Åndens nye klededrakt han går,
og snart han mellom Lammets venner står.

Se, dette er den trange porten og måten en kommer gjennom den på! Den som har erfart dette i sitt hjerte, kan nå også vandre på den smale veien. Før kunne han ikke det; han hadde ingen kraft til det. Han kunne ikke løpe innenfor bergprekenens grenser, selv om han hadde ønsket det. Han var nettopp et dårlig tre, og et dårlig tre kan ikke bære god frukt.

Men nå er det blitt annerledes. Nå har sjelen den nye ånd. Den tror og gjør det Jesus befaler. Etter det indre menneske har den nå lyst til Herrens bud. De er ikke lenger noen tung byrde for den, ingen lov som vekker motvilje. Nå får den gjøre Frelserens vilje, og det kjenner den som en søt tillatelse.

Det betyr ikke at en blir fri for kamp eller for følelsen av synd. Nei, den gamle naturen rører seg stadig igjen, og Satan venter på sin tid. Men det som før skadet og var gift, blir nå til nytte, ja, til det mest helbredende legemidlet. Når en bare blir i Kristus, når en ikke glemmer den daglige fornyelsen i ånden og den daglige rensingen fra synden, da er det ingen nød. All motgang, ja, selve synden og den ondes glødende piler må bare drive en enda mer til Kristus og til å leve etter bergprekenen.

Da tar en stadig fastere skritt på den smale veien. Da blir en stadig ringere, men også stadig renere. Da blir en stadig mer oppbygd og grunnfestet på frelsens klippe.

Da viser det seg, slik Frelseren sier: «Hver den som hører disse mine ord og gjør etter dem, han blir lik en forstandig mann som bygde huset sitt på fjellgrunn. Og regnet skylte ned, og flommen kom, og vindene blåste og kastet seg mot dette huset. Men det falt ikke, for det var grunnlagt på fjell.» Å, for en herlig vei, en salig begynnelse, en enda saligere framgang, en herlig ende! Hvor vakkert blir ikke dette verset oppfylt her:

Så lenge Jesus Herre er,
hver dag det lysner mer og mer.

Og:

Må man løs fra alt seg rive,
synes lide, fattig blive,
bringer det dog dag og lys.

Da kommer en fra kraft til kraft, fra lys til lys, fra tro til tro, fra nåde til nåde, fra ydmykelse til ydmykelse, fra takk til takk. Til slutt går en bort herfra, fattigere i seg selv enn den fattigste tigger, men rik i Kristus – som en lønn for hans smerter, som en triumf for Lammet, som et nytt ledd i kjeden av de millioner som vitner om hans evige barmhjertighet.

Det jeg har sagt til nå, er etter min innerste overbevisning den smale veien til livet som Guds ord beskriver. Nå spør vi:

II.

Hvorfor finner bare få denne veien? En hovedgrunn til at bare få bestemmer seg for å gå livets vei, er vel nettopp at porten er trang og veien smal.

Riktignok må en si at uomvendte mennesker gjerne forestiller seg porten mye trangere og veien mye smalere enn de virkelig er. Det går her som i naturen. Ting en ser på avstand, synes mye mindre for øyet enn de er. Slik kan også et uomvendt menneske synes at det er helt umulig å komme gjennom når han ser på den trange porten, særlig når han er riktig langt borte fra Guds rike. Han mener den er altfor trang til at han engang kan våge å gå bort til den og gjøre et forsøk.

Han har kanskje en syndig lyst til en eller annen ting. Hjertet hans gleder seg over den, tumler seg i den og velter seg i den. «Akk», tenker han, «om du måtte gi slipp på dette, ville du ikke holde det ut. Da var livsgleden din tatt fra deg med ett. Nåvel, det er ennå tid, jeg vil først nyte denne lysten. Gud vil jo ikke lukke den åpne nådeporten akkurat i dag.»

Når et slikt menneske derfor hører noe om bot, om selvfornektelse eller et lignende ord, grøsser det i hele kroppen hans. Det blir for ham en duft av død til død. Han prøver å komme seg unna, så fort og så langt han kan.

Men det er ikke slik dere mener. Porten er i alle fall så vid at dere kan komme gjennom den, selv om dere må krype. Veien er ikke så smal som dere mener – nei, den er bred nok til livet. Bare tre fram, begynn bare en gang, se bare en gang nærmere på porten! Å, dere vil visselig snart finne det helt annerledes. Det dere nå mener dere ikke kan gi slipp på, vil dere da virkelig avsky, og dere vil snart erfare hvor salig det er å gå på Herrens veier.

Men riktignok: Om porten ikke er så trang som verdens mennesker innbiller seg, er den likevel trang. Med et kjødelig, ubotferdig, hovmodig hjerte kan en

ikke trenge inn gjennom denne porten. Med våre lyster, med vårt verdslige sinn, med våre utuktige tanker, med vår mammonstjeneste, med vårt hykleri, med vår egenrettferdighet, med vår tillit til egne gjerninger – nei, med dette kommer vi ikke gjennom den trange porten.

Så ærlige, så skikkelige, så fromme og gudfryktige mennesker, slike hedersmenn som en stor del av oss synes vi er – de kommer ikke gjennom den trange porten med sine dyder. Den er for trang, og denne oppakningen er for stor. Den er bare vid nok for syndere som i sannhet er fattige.

Denne porten gir heller ikke det minste etter. Den lar seg ikke skyve til side eller gjøre videre. Der kommer kanskje en med et tykt fornuftshode og vil, som Luther sier, støte hodet sitt gjennom denne trange troens dør. Men, min venn, det er forgjeves. Først må hodet ditt bli mindre, så kommer du gjennom.

Der borte kommer en annen, en hedersmann, en mann som alle har aktelse for. All denne æren må han først lære å akte for tap og skrap, slik den hellige apostelen Paulus gjorde. Først da er han i stand til å kjenne Kristus og kraften av hans oppstandelse. Det mest ansette, mest dydige menneske må bli salig på samme vei som røveren som dør i galgen. Å, for en hard lære!

Det finnes sjeler som kanskje i årevis strever for å komme inn gjennom denne porten, men ikke klarer det, slik Frelseren sier: «Mange skal søke å komme inn og ikke være i stand til det» (Luk 13,24). Hvorfor det? Hovedsakelig fordi de ikke vil la seg gi sinnelaget til en fattig synder og en misgjerningsmann.

Sannhetens Ånd arbeider stadig i menneskene for å ydmyke dem og overbevise dem om at de er udugelige og hjelpeløse, og at tilstanden deres fortjener forbannelse og fordømmelse. Han vil gjøre dem fattige i ånden, fordi de bare slik blir skikket for Frelserens rike.

Dette vil mennesket ikke finne seg i. Stadig på nytt flikker det på drakten av sin egen rettferdighet. Stadig leter det etter noe det kan vise fram og bære fram for Gud. Det er svært redd for å gi helt slipp på sin egen rettferdighet. Det vil ikke bli funnet naken. Derfor finner det ikke den trange porten, denne porten som bare fattige syndere kan krype gjennom.

Å, salig er det mennesket som lar seg kle av all sin egen rettferdighet! Det blir kledd i Kristi rettferdighet og får frelsens kledning, som ikke blir gammel.

For lar du din egen rettferdighet fare,
så vil han sin salighet deg åpenbare.

Men ikke bare porten er trang, også veien er smal. Og dette hindrer mange som kanskje allerede har gått inn gjennom porten, så sterkt i løpet at de mister sin himmelske arv.

«Ikke enhver», sier Frelseren, «som sier til meg: Herre, Herre! skal komme inn i himlenes rike, men den som gjør min himmelske Fars vilje. Mange skal si til meg på den dagen: Herre, Herre! har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn? Men da skal jeg åpent si til dem: Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven!» Å, for alvorlige ord fra Frelseren!

Kjære tilhørere! De menneskene Frelseren her beskriver, er ikke bare kristne av navn. Nei, det er mennesker som har fått noe nåde og erfaring. Det er allerede

noe når en kan si «Herre» til Frelseren. Det kan ikke naturen; det kan en bare ved Den Hellige Ånd. Disse menneskene har altså nådd så langt at de kunne si til Frelseren: «Min Herre og min Gud!» De er nok kommet inn gjennom den trange porten.

I kraft av denne første opplysningen har de da også gjort kraftige gjerninger. De har drevet ut onde ånder. De har profetert, det vil si talt med høy begeistring om guddommelige ting. De har forstått å tale riktig godt og treffende om Frelseren, om rettferdigheten og så videre. Og likevel hører de ikke til hans. Han vil ikke kjennes ved dem på den dagen. Hvorfor det? De har stått stille. De har ikke gått på den smale veien, som består i å holde Guds bud. De har latt seg nøye med den første nåden de fikk.

Men hvorfor har de latt seg nøye med den? Fordi det gikk dem som biskopen i Laodikea. De mente at de var rike og hadde overflod, og visste ikke at de var fattige, elendige, ynkelige, blinde og nakne. At de kunne gjøre kraftige gjerninger, har gjort dem oppblåste, og derfor har de alt regnet seg som fullkomne mennesker. Og dessuten er det jo alltid mer behagelig for kjødet å snakke om kristendommen enn å leve den og ved Guds kraft fornekte seg selv.

Å, det er en klippe som mangt et skip allerede har strandet på! En gjør en god begynnelse og får en forferdelig ende. En kommer så langt at en slett ikke lenger ser sin store skade. Ennå på den ytterste dag påberoper en seg gjerningene sine, og ennå når Dommeren viser seg, mener en å kunne vise fram fortjenester for hans flammende øyne. Å, for en forferdelig blindhet!

Kjære tilhørere, det hjelper ikke om vi kan tale godt om Frelseren. Det hjelper ikke om en har god kunnskap. Det hjelper ikke om en gjør kraftige gjerninger i Herren Jesu navn. Det hjelper heller ikke om vi bærer økenavnet «de hellige». Gud gjør ikke forskjell på folk. Hvis vi ikke holder hans bud, vil han fordømme oss og si: «Vik fra meg, dere som har talt vakkert, men gjort ille.»

En annen hindring som holder mange tilbake fra livets vei, er at den veien som fører til fortapelsen, er bred. Det er en bekvem vei, en vei som er behagelig for kjødet. En trenger ikke se seg for, en kan gå som en vil. En stanser og ser på både det ene og det andre, og en går videre. En er sorgløs og trygg og mener at en har god fred. Selskapet er også nokså tiltrekkende; der har en det slik en selv liker.

En vokser opp i dette selskapet, suger til seg dets falske begreper og fordommer og har vennene og kameratene sine der. Det skal en kraftig beslutning til, ja, en guddommelig kraft, for å rive seg løs fra dem. De menneskene som går på den brede veien, er et dumt og tåpelig folk. Men deres største dårskap er ikke at de sorgløst tumler omkring på kanten av avgrunnen og drømmer. Den største dårskapen er at de attpåtil gir sin vei ut for å være den rette.

Det de gjør, skal attpåtil kalles rett. «Slik må en handle som vi handler», sier de, «slik må en være sinnet som vi er sinnet. En kan ikke oppføre seg annerledes enn vi gjør, og den som vil oppføre seg annerledes, er en tosk.» Derfor går det slik: Så snart en sjel som lengter etter frelse, fjerner seg en smule fra den brede veien og handler som om den ville flykte fra helvetes fordømmelse, setter de – akk! – i et skrik.

«Mener du da», heter det, «at vår vei ikke er den rette? Mener du at Gud ikke vil gjøre oss salige, at vi alle skal gå fortapt? Hva er det du tar deg til? Vil du dømme oss? Vil du fordømme oss alle, vil du fordømme dine fedre (1 Pet 1,18), vil du fordømme så mange tusen rettskafne mennesker som også lever og har levd slik som vi?»

Og så begynner de å spotte og slå om seg med alle slags skjellsord. Ja, de griper til enda hardere midler hvis de har makt til det, og prøver på alle mulige måter å stenge Guds rike for en slik sjel. «Vil du gjøre oss denne skammen?» spør uomvendte foreldre bønnfallende barnet sitt, som gjerne vil bli Frelserens eiendom. – Å, hvor mang en spe plante, hvor mang en spire til guddommelig liv blir på denne måten kvalt og kan ikke komme til live! Gud vil dømme det.

Men er det en sjel blant oss som står i slike forhold, roper jeg til den: Sjel, hold ut! Skjell ikke tilbake når du blir overøst med skjellsord, og true ikke når du lider. Men la det du møter, bare drive deg desto nærmere til ham som forbarmer seg over deg! Tenk på det ordet Frelseren sier i bergprekenen: «Ja, salige er dere når de spotter og forfølger dere og lyver allslags ondt på dere for min skyld. Gled og fryd dere, for stor er den lønn dere har i himmelen» (Matt 5,11 f.).

Jeg skulle nå også gjerne si dere noe om en hovedgrunn til at utallige, særlig i vår tid, blir holdt borte fra Guds rike, nemlig de falske profetene Frelseren taler om i evangeliet vårt. Men denne fristelsen er nå, slik jeg håper i tillit til Guds barmhjertighet, langt borte fra dere.

Derfor tier jeg heller om den og vil bare stille dette spørsmålet til mitt og deres hjerte: Kjære sjeler! Hva vil dere velge? Vil dere av feighet, av frykt for korset, av makelighet velge døden? Eller vil dere som friske, glade stridsmenn, som Guds pilegrimer og Herren Jesu etterfølgere gå inn til livet?

Det siste, tenker jeg. Så la oss da stå opp, dere som til nå har vært uomvendte, og gå til Faren slik den bortkomne sønnen gjorde. Men dere som allerede har begynt og gått inn på livets vei, se til at dere ikke mister motet, så ingen tar den livets krone som er lagt ned for dere.

Ei å ville hva man skal og må,
det er skam og skade,
hver i landet slikt må hate.
Vil man ærlig være
og blant Herrens hære
ikke rent til skamme stå,
må man seg føyelig
ham i tro hengive,
som er alles håp i live.
Amen.

Niende søndag etter treenighetssøndag: Det gode håpet for de troende

1 Kor 1,4–9

> Jeg takker alltid min Gud for dere, for den Guds nåde som er gitt dere i Kristus Jesus. For i ham er dere blitt rike på alt, på all tale og all kunnskap, fordi Kristi vitnesbyrd er blitt grunnfestet i dere, slik at dere ikke mangler noen nådegave mens dere venter på vår Herre Jesu Kristi åpenbarelse. Han skal også styrke dere inntil enden kommer, så dere må være ulastelige på vår Herre Jesu Kristi dag. Gud er trofast, han som kalte dere til samfunn med sin Sønn, Jesus Kristus, vår Herre.

Epistelen vår i dag er, som mange andre, et avsnitt som bare gjelder de troende. Apostelen Paulus gir her uttrykk for det håpet han bærer i hjertet for sine troende i Korint. Helt fra begynnelsen av er evangeliet blitt tatt imot eller forkastet der det er kommet fram. Fra begynnelsen av har det fått venner og fiender, og fra begynnelsen av har det vært Guds barn og verdens barn. For de siste kan en riktignok ikke ha noe håp, men for de første kan en håpe store ting.

Det gjør mitt hjerte godt at apostelen Paulus uttrykker så vakre forhåpninger for dem blant de mange i Korint som var blitt troende og hadde tatt imot ordet om Guds nåde i Kristus Jesus. Mange villfarelser og mange synder hadde sneket seg inn i menigheten der. Likevel sier apostelen: «Den Gud som har begynt den gode gjerning i dere, skal styrke dere inntil enden, så dere må være ulastelige på vår Herre Jesu Kristi dag.»

Derfor har jeg satt meg fore å tale til dere denne gangen, med Guds hjelp, **om det gode håpet en tør nære for dem som vitnesbyrdet om Kristus er blitt grunnfestet i.** Vi skal se for det første hva slags mennesker dette vitnesbyrdet er blitt grunnfestet i, og for det andre hvilket godt håp en tør nære for dem.

Herre Gud, du trofaste Gud, du som forblir trofast mot oss troløse mennesker, å, vis din trofasthet mot oss ved at du lar hver enkelt av oss se ut fra ditt ord hvordan det står til i hjertet! Vis den også ved at du bevarer dem som har lært deg å kjenne, og som er grepet av Jesus Kristus, så de kan forbli ulastelige inntil vår Herres og Frelsers komme. Amen.

I.

Hele epistelen vår i dag er full av de gode forhåpningene apostelen nærte for korinterne. Den er full av forhåpninger, men ikke av menneskelige forhåpninger. De var ikke bygd og grunnet på sand og allehånde gode meninger, men på Guds egen uforanderlige, evige trofasthet og på hans hjerte, som står fast. Det var han som hadde kalt korinterne til samfunn med sin Sønn, vår Herre Jesus Kristus.

Apostelen vil si: Når Gud først har latt vitnesbyrdet om Kristus bli kraftig blant dere, og når han først har gjort så mye at han har frelst dere fra mørket og plantet dere inn i evangeliets sanne lys, da vil han også fortsatt være den samme. Dem han har kalt, vil han holde fast inntil enden, og etter sin trofasthet vil han styrke, styre, bevare og beskytte dere. Slik skal dere med frimodighet kunne se fram til hans komme.

Når hvert øye skal se ham, også de som har gjennomstunget ham, og alle jordens slekter skal hyle over ham (Åp 1,7), da skal dere stå ulastelige, vasket og renset ved hans blod og ved deres Guds Ånd, og kunne se inn i hans øyne, som er som ildsluer. Det samme skrev apostelen også til filipperne: «Jeg er fullt viss på dette at han som begynte en god gjerning i dere, vil fullføre den inntil Jesu Kristi dag» (Fil 1,6). Å, for et stort håp, for en vid utsikt!

Menneskene håper på så mye i denne verden. En håper på mer penger og gods, en håper på bedre dager, på høyere ære, på at en eller annen plan skal lykkes. En håper på ting som likevel ikke ville tilfredsstille og mette hjertet eller gjøre mennesket lykkelig, om de så gikk i oppfyllelse.

Mennesket håper alltid, men oftest gjelder håpet det synlige. Som regel er det en såpeboble som det griper ivrig etter, slik et barn gjør, men som brister og blir borte i samme øyeblikk som en vil ta den. Å, hvor mange luftslott har ikke de klokeste hoder alt bygd!

Spør hvem som helst, og han må innrømme for dere at han alltid håper på noe og lever mer i framtiden enn i nåtiden. Men hva er alle disse forhåpningene mot det store håpet apostelen uttaler?

Det er håpet om at en sjel som er kalt til samfunn med Guds Sønn, og som vitnesbyrdet om Kristus er blitt grunnfestet i, ikke skal bringes til frafall – verken av verdens forførelser, av sitt eget kjøtt og blod, av Satan eller av noe annet – men skal bevares ved Guds makt til det evige liv. Om et slikt håp er det sannelig umaken verdt å tale.

Når jeg lar blikket gå ut over denne forsamlingen, tør jeg trygt tro – Guds overstrømmende nåde til pris – at det er mange sjeler her som vitnesbyrdet om Kristus er blitt grunnfestet i. Riktignok er det mange blant oss som fra de var unge, er blitt undervist i den læren som gjør salig, og som alt utallige ganger har hørt sannhetens ord, vitnesbyrdet om Kristus. Men hos dem har sannhetens ord ennå ikke fått så stor kraft at de har tatt mot til seg og sagt nei til det ugudelige vesen og de verdslige lystene.

Det gjelder både gamle, grå syndere og unge syndere som utsetter bot og omvendelse og skyver omsorgen for sin sjels frelse fra den ene dagen til den neste. De tenker: Gud lukker vel ikke nådens åpne port alt i dag; det er tid ennå, det er ingen fare. Men selv om det er mange slike blant oss, er det likevel også

andre sjeler samlet her, og for dem tør en nære et godt håp. Fordi vitnesbyrdet om Kristus er blitt grunnfestet i dem, tør en frimodig rope til dem: «Han som har kalt dere, skal også styrke dere inntil enden.»

Men hvem er da de som vitnesbyrdet om Kristus er blitt grunnfestet i? Det må vi prøve å få enda tydeligere fram.

Vitnesbyrdet om Kristus blir kraftig i alle menneskers hjerter; i alle menneskers hjerter viser det seg som en kraft. For så sier Herren: «Likesom regnet og snøen faller ned fra himmelen og ikke vender tilbake dit, men vanner jorden og får den til å bære og gro, så den gir såkorn til såmannen og brød til den som eter, slik skal mitt ord være, det som går ut av min munn. Det skal ikke vende tomt tilbake til meg, men det skal gjøre det jeg vil, og ha fremgang med alt som jeg sender det til» (Jes 55,10 f.).

Og apostelen Paulus sier: «Guds ord er levende og virksomt og skarpere enn noe tveegget sverd. Det trenger igjennom helt til det kløver sjel og ånd, ledd og marg, og dømmer hjertets tanker og råd» (Hebr 4,12). Dette bekreftes også av erfaringen.

Tenk på ordet om Jesus Kristus, den korsfestede og oppstandne; på ordet om Faderens store kjærlighet – han som ikke sparte sin enbårne Sønn, men ga ham for oss alle; på ordet om den store overhyrdens kjærlighet – han som satte sitt liv til for at fårene skulle leve; på ordet om den kommende dom og om gjengjeldelsen.

Når dette ordet blir forkynt levende og med Guds Ånds bevis, lar det ikke noe menneske forbli som det var. Det gjør inntrykk på ham – et inntrykk han riktignok kan gi akt på eller la være å gi akt på. Og dette inntrykket kan bli for ham en duft av liv til liv eller en duft av død til død.

Slik var det med vitnesbyrdet om Kristus fra begynnelsen av. På den første pinsefesten trådte Peter fram for folket, fylt av Den Hellige Ånd, og ropte til dem: «Denne Jesus som dere korsfestet, har Gud oppreist og gjort til Herre og Messias.» Da stakk det dem i hjertet. Ordet gjorde et inntrykk på dem som skar dem i hjertet, og «tre tusen sjeler lot seg døpe på én gang» (Apg 2,36 f. 41).

Og hvordan gikk det i Aten? Der trådte Paulus fram blant verdens vise og forkynte ordet om Guds dom og om den mannen Jesus Kristus – ved ham har Gud besluttet å dømme jorderike med rettferdighet. Da ble de forbitret; Guds ord hadde straks jaget dem opp av likegyldigheten deres (Apg 17,22–32).

Og hvordan gikk det hos Feliks? Hvorfor sa han til Paulus: «Gå bort for denne gangen! Når jeg får tid, skal jeg sende bud på deg igjen» (Apg 24,25)? Det kom av at Paulus talte om rettferdighet og avhold og den kommende dom. Da ble Feliks redd. Han ble urolig og prøvde å rive seg løs fra det inntrykket Guds ord hadde gjort på ham. Slik er Kristus satt til fall og oppreisning for mange (Luk 2,34).

Og på samme måte kaller jeg nå åpent deres egen samvittighet til vitne, kjære tilhørere: Har ikke Guds ord en kraft i seg? Gjør det ikke inntrykk på hjertet?

Bekjenn det, dere som har gitt akt på det og slik er trengt igjennom til livet fra Gud, eller i det minste er på veien fra døden til livet! Bekjenn: Hva ga dere det første støtet? Hva viste dere elendigheten deres, den jammerlige, ugudelige tilstanden dere var i? Hva drev dere til å søke Frelseren, syndenes forlatelse, en

sann gjenfødelse? Var det ikke Guds ord? Kom det ikke, som apostelen sier, av forkynnelsen om Kristus, som er blitt levende og kraftig i dere ved Den Hellige Ånd?

Og dere som alt så ofte har hørt om livets vei, men fremdeles går på dødens vei, eller som sleper dere syke og elendige av sted på Guds veier – dere som hittil har foraktet mang en røst fra sannheten eller snart har glemt den igjen, som har denne tids forgjengelige lyst kjærere enn den evige salighet, og som er syndens bedratte, forvillede tjenere – si selv: Er Guds ord skyld i den jammerlige tilstanden deres?

Frelserens hjerte vil briste over den, og dere ville selv gråte og jamre over den hvis dere hadde øyne å se med. Er Guds ord skyld i den jammerlige tilstanden deres?

Bekjenn det: Nei! Innrøm det: Vitnesbyrdet om Kristus er alt ofte kommet levende inn i mitt hjerte. I det minste har Guds ord gjort meg urolig. Når det ble forkynt, har jeg kjent en misnøye. Riktignok lot jeg den ikke bryte skikkelig fram, men jeg hadde strev med å holde den nede. Bekjenn det: Ofte har jeg tenkt: Slik kan det ikke fortsette lenger, du må for alvor bli født på ny. Men så er det kommet en uvilje mot Guds ord i mitt hjerte, en uvilje som jeg har skjult bak forskjellige navn og unnskyldninger.

Hvor kommer alt dette fra? Hvorfor tar noen villig imot ordet, mens andre møter sannheten med uvilje og trass? Alt dette beviser bare ordets kraft, som ikke tåler at noen er likegyldig overfor den. Den trenger inn i hjertets innerste kroker og inn i det innerste av det kjødelige livet, og den jager sjelene opp av den åndelige dødssøvnen. Det beviser bare den sannheten at han som har skapt menneskeånden og kjenner den til bunns, også har gitt oss sitt ord, som er levende og virksomt og skarpere enn noe tveegget sverd.

Vitnesbyrdet om Kristus viser seg altså som en kraft. Men det er ikke denne alminnelige kraften i ordet apostelen taler om når han sier at vitnesbyrdet om Kristus er blitt grunnfestet i korinternes hjerter. Han vil ikke si at ordet bare har gjort dem urolige og gjort inntrykk på hjertet deres. Han vil si at vitnesbyrdet om Kristus har vunnet inngang i hjertene deres, og at de har tatt imot det som en sæd til gjenfødelse. Guds Ånd har ført hjertene til de troende der fra døden til livet og ved Guds ord forvandlet dem til nye mennesker.

«Vitnesbyrdet om Kristus er blitt grunnfestet i dere» betyr altså dette: Ved dette vitnesbyrdet er dere blitt omskapt fra syndens og dødens tjenere til rettferdighetens og livets barn, fra djevelens slaver til Jesu venner. Dere er flyttet fra mørkets herredømme over i lysets rike. Dere er blitt nye mennesker, dere er blitt kristne. Men «om noen er i Kristus, da er han en ny skapning, det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt» (2 Kor 5,17).

Men det skjer svært sjelden at ordet blir så kraftig og levende at det fører med seg en slik ny fødsel og fullstendig forvandling. Frelseren delte selv dem som hørte ordet hans, inn i fire grupper, og bare om den fjerde gruppen sier han at ordet har båret frukt hos dem (Luk 8,4–15).

Derfor tør vel også jeg dele tilhørerne mine inn i de samme fire gruppene. Og det vil jeg gjøre, om kanskje mang en blant oss på den måten kunne få se

hvordan det står til i hans hjerte. Frelseren sier: «En såmann gikk ut for å så sitt såkorn. Og da han sådde, falt noe ved veien. Det ble tråkket ned, og himmelens fugler åt det opp.»

Skulle det ikke også blant oss være noen der det store ordet om Guds nåde i Kristus, ordet om det evige liv og om den evige død, bare falt på overflaten av hjertegrunnen, uten at de forsto eller fattet det? Da tok djevelen det bort igjen, og kraften i det gikk tapt før de merket det.

Kanskje er en i kirken og hører et ord, og en må gi sannheten rett. Men en tenker ikke på seg selv; en tenker på naboen sin. En tenker: Denne gangen har presten virkelig sagt folk sannheten! Og så går en hjem igjen og blir det en var før: et blindt, ubenådet menneske, dødt i synder og overtredelser.

Å, hvor mange blant oss har ikke alt fått høre helt tydelig hvor veien til det evige liv, til det nye Jerusalem, går, så de måtte finne den hvis de ville vandre på den! Men hos mange er ordet spilt. De har øyne og ser ikke, de har ører og hører ikke. De har ennå ikke forstått det; de har ennå ikke fattet det, ikke engang på overflaten.

Og hvorfor er dere da til nå blitt liggende døde i synden? Hvorfor har dere hittil ikke tatt sannhetens store ord til hjertet – det ordet som burde få den arme menneskeheten til å synke ned i støvet med takk og tilbedelse? Hvorfor har det ikke vist noen kraft på dere? Hvorfor har det ikke forandret dere? Jeg vil si dere klart og tydelig hvorfor dere til nå er blitt værende de samme som før – hvorfor dere har bedt forgjeves, lest forgjeves og hørt forgjeves uten å merke noe inntrykk.

Djevelen har ikke tillatt det. For slik sier Frelseren: «Djevelen kommer og tar ordet bort fra deres hjerte.» Slik står dere i hans makt, så han ikke lar sannhetens ord bli kraftig i dere. Ørene deres er tilstoppet og øynene forblindet, så dere ikke ser med seende øyne og ikke hører med hørende ører.

Å, om dere en gang ville la Kristi Ånds sverd hogge over djevelens bånd! Å, om dere en gang ville gå til Frelseren! Kom da, kjære sjel! Vi vil gå til Frelseren, vi vil gå til Jakobs Gud; der skal du finne fred. Han er kommet for å løse Sions fanger, for å åpne de blindes øyne og rope sitt «Effata» over dem som sukker etter lys og forløsning.

«Noe falt på steingrunn. Og da det vokste opp, visnet det, fordi det ikke hadde væte.» Dette er de som tar imot ordet med glede, men ikke har rot; de tror til en tid, men i prøvelsens stund faller de fra.

Det finnes hjerter, kjære tilhørere, som har steingrunn i seg, men over den ligger det et mykt lag av mottakelighet og følsomhet. De blir lett rørt og rystet. De gir straks ordet rett, de tar imot det og bærer frukt. Sæden spirer lystig opp. Det er en glede å se hvilken vakker begynnelse de gjør, og det ser ut som om alt var vunnet hos dem.

Men det raske tilløpet blir snart matt og stadig mattere. Når fristelsen kommer, når det er noe å fornekte, når det gamle mennesket skal gis opp, når en skal lide noe for Kristi skyld, når en skal overvinne en lyst ved Kristi kraft – ja, da ser en at ordet ennå ikke har slått rot. Da ser en at slike mennesker sleper seg av sted

i stadig større lunkenhet og treghet. Det indre livet tørker inn mer og mer. Det får ikke noe tilsig av Kristi kraft, og følgen blir at det til slutt visner og dør ut.

Jeg må bekjenne for dere at jeg tror mange blant oss er av dette slaget. Mitt største ønske er at alle likevel måtte la grunnen bli lagt dypt hos seg. Og jeg ønsker at de blant oss som er vekket til noe liv, ikke måtte nøye seg med et par gode følelser og rørelser og holde det for å være kristendom, men trakte etter å bli rettskafne for Herren. Å, jeg frykter at det må sies om mange: De spirte lystig fram, det var vakre blomster på dem, men de er visnet og tørket inn.

Det er riktignok en stor nåde når noen gnister av livet i Gud faller i våre sjeler. Men ingen må likevel nøye seg med det. For vi må bli Kristi fullkomne eiendom; han må bli vårt ett og alt.

«Noe falt midt iblant torner, og tornene vokste opp sammen med det og kvalte det.» Det er dette livets bekymringer og rikdom og lyster. Å, hvor mange slike torner det finnes! Det er bekymring for utkommet, det er rikdommens bedrag, det er dragningen fra de jordiske tingene. Det er denne verdens gleder og fornøyelser, øynenes lyst og kjødets lyst; det er hovmod og gjerrighet.

Hjertet er fylt av disse tingene, og slik hører en så ordet: Det gjør ikke noe inntrykk, det får ingen kraft, og alt blir som før.

Ja, det blir ikke engang som før; det blir enda verre. For når den urene ånden farer ut av mennesket og for en tid blir trengt tilbake, da «går den gjennom tørre trakter og søker hvile. Når den ikke finner det, sier den: Jeg vil vende tilbake til huset mitt som jeg for ut av. Og når den kommer dit, finner den det feid og pyntet. Da går den bort og tar med seg sju andre ånder, verre enn den selv. De går inn og bor der. Og for det mennesket blir det siste verre enn det første» (Luk 11,24–26).

Nå er du for eksempel i kirken, der Guds Ånd kanskje sier til deg: «Skynd deg og frels din sjel!» Så går en ut av kirken, og straks farer en eller annen plan inn i sjelen: Dit vil jeg gå i dag, eller dit. En kommer i snakk med andre, en taper seg i ubetydelige og forfengelige ting, en lar tungen løpe fritt om denne verdens ting. Slik snakker en bort den beste kraften i det inntrykket en har fått. Tornene i verdenslivet kveler sæden, og en blir bare sløvere for nye inntrykk.

Slik blir en da igjen trukket inn i verdens virvler og i hverdagens ensformige slendrian. En øder elendig bort den kostbare nådetiden, setter ikke noe alvor inn i kampen for sin salighet og klager til slutt med smerte over at en har levd forgjeves i denne verden. Hjertet blir værende fullt av hovmod, fullt av egenkjærlighet, fullt av hang til det jordiske.

Og fordi sjelen er en bolig for djevelen, er det ikke lenger noen plass i den for Kristus og hans ord. Selv om et lite såkorn av ordet er falt ned i den, blir det straks revet opp og kvalt igjen.

Spør deg da en gang: Hvilken hovedtanke er det som følger deg dag for dag? Hva bærer du i ditt sinn? Hva er det som opptar deg dag og natt og driver deg omkring? Er det Gud eller verden? Kjødet eller Ånden? Det forgjengelige eller det evige? Kristus eller Belial?

Å, er det ikke han – han som alene er verdig til at hver bloddråpe ærer ham – da har tornene ennå overtaket i ditt hjerte! Og så lenge det er slik, kan en heller

ikke si at vitnesbyrdet er blitt grunnfestet i deg. Så lenge kan en heller ikke ha noe godt håp for deg.

«Noe falt i god jord. Det vokste opp og bar frukt, hundre foll», i de sjelene som hørte ordet og tok vare på det i et vakkert og godt hjerte. Det er dem Guds ord er blitt grunnfestet i. Men sjeldne er de sjelene som lar det ene nødvendige være det de først og fremst strever etter, og som ikke holder opp å be og påkalle Herren før ordet er blitt kraftig og all annen, fremmed kraft er drevet ut av hjertet deres.

Men jeg vil stille deg et spørsmål, kjære tilhører, og svaret skal snart gi deg et kjennetegn på om ordet er blitt kraftig i deg eller ikke. Setter du din kristendom i allehånde følelser og innsikter om veien til salighet? Eller er det en drift i deg til å vise troskap i det daglige livet, i gjøremålene og arbeidet ditt, om de så er aldri så ubetydelige – kort sagt til å forherlige Herrens navn i alt du gjør og lar være?

Vil du vise deg som en kristen ved at du står høyt i dine medbrødres øyne og utmerker deg framfor dem? Eller er du et sant Guds barn og en etterfølger av Frelseren også når ingen ser deg, og i ditt hjerte, der ingen ser inn? Spør deg selv: Står du også i en kamp med deg selv, og trenger du da Herren som din hjelper? Kjenner du ham som Rådgiver, Veldig Gud? Spør deg: Blir du mindre eller større i dine egne øyne? Støter vitnesbyrdet om Kristi kors deg bort, eller drar det deg til seg?

Alt etter hva du kan svare på disse spørsmålene, er Guds ord blitt grunnfestet hos deg eller ikke. Men for slike sjeler, der ordet har slått rot, tør en ha et godt håp. For ordet gir en grunn som hviler på Kristus, på Guds evige fredstanker, på hans kjærlighets rådslutning. Og den som hviler på denne grunnen, kan en ha gode forhåpninger om.

II.

Når Guds ord først er blitt grunnfestet i et menneske, går Den Hellige Ånds verk ikke lenger tilbake hos ham, men framover. Slike rettskafne sjeler blir stadig fastere grunnfestet og til slutt samlet inn som fulle kornbånd i den himmelske Fars låve.

Skulle det være noen blant oss som er motløse og sier i sitt hjerte: Jeg er ennå for langt tilbake; det står ennå for elendig til i mitt innerste liv; jeg er ennå for svak og ikke styrket; jeg frykter for at jeg ikke kan være tro inntil enden – skulle det være slike sjeler blant oss, så roper jeg til dem: Vær frimodige! Han som har begynt den gode gjerning i dere, han som har virket i dere denne frykten og mistilliten til egen kraft, han skal også føre det til ende og styrke dere inntil enden.

Frykt ikke! La bare ham råde, la bare ham sørge! Han vil nok lede og rense dere og oppfylle det løftet han har gitt: «Hver grein på meg som bærer frukt, vil jeg rense, for at den skal bære mer frukt.» Stol bare på hans nåde! For:

På nåden kan en stole
og angrer ei den ro,
og mørkne livets sole,
så blir dog Herren tro.

Riktignok: Når en ser på verden og kjenner sitt eget hjerte, når en kjenner Satans piler, når en ser forførelsene og fristelsens stund, og hvor fort det arme hjertet blir revet med av dem, og hvor vinglete det er – da kunne en oppriktig sjel bli redd. Den kunne tenke: Jeg har riktignok begynt på en bygning, men vil jeg også kunne fullføre den? Men vær bare frimodig! Du trenger jo ikke å fullføre den – for da ville det sikkert mislykkes – men han som har begynt den, han vil gjøre det.

Herren er trofast. Ja visst, trofast, nådig og barmhjertig er Herren, langmodig og rik på miskunnhet. Hvor trofast er han ikke når han oppsøker sine får! Hvor trofast går han ikke etter dem når de er på villveier, og lar sin røst lyde over fjell og dal: «Vend tilbake, du frafalne Israel!» Vil han ikke også vise sin trofasthet ved å bevare de får han har samlet til seg? Er den himmelske vingårdsmannen så trofast og omhyggelig når han sår, hvor trofast vil han da ikke være når han skal bevare og pleie selv de svakeste plantene sine!

Tenk tilbake på din dåp, da han med ed stadfestet sin pakt med deg og lovet deg: «Fjellene kan vel vike, og haugene rokkes, men min miskunnhet skal ikke vike fra deg, og min fredspakt skal ikke rokkes, sier Herren, han som forbarmer seg over deg» (Jes 54,10).

Tenk tilbake på ditt tidligere liv: Finner du ikke mange beviser på hans trofasthet, beviser som dypt beskjemmer din utroskap? Tenk tilbake på den tiden da han kom til ditt hjerte. Bøyer det deg ikke i støvet at han er kommet til hjertet hos en så usel synder, at han har søkt deg mens du ennå vandret i mørket? Ja, Gud er trofast.

Jeg ved min troskap brøst og mangler ser;
det så og han som sluttet pakt med meg,
og som min nød så ganske antok seg,
og skjenker meg det ord: Gud trofast er!

Ja, Gud er trofast. For ingen har større kjærlighet enn den at han setter sitt liv til for sine fiender – og det har han gjort. Hva er mer trofast enn en mor mot sitt barn? Men han forsikrer at selv om en kvinne kunne glemme sitt diende barn, så hun ikke forbarmet seg over sitt livs sønn, ville han likevel ikke glemme deg, for han har tegnet deg i begge sine hender (Jes 49,15 f.).

Å, kjære menneske! Forsagte menneske! Motløse menneske! Du som tviler på om han også kan fullføre den gjerningen han har begynt: Se da på hans gjennomborede hender og hans kjærlighet! Kan du ennå et øyeblikk tvile på at han vil vise seg som den rette Josva for deg og føre deg ut, gjennom og inn i det lovede land?

Men jeg priser ikke Herrens trofasthet for å legge hodeputer under de late sjelene. For det står fast: «Om noen ikke blir i meg, da kastes han ut og må brenne» (Joh 15,6). Men når en kristen tenker over livet sitt, må han med beundring og forundring prise Guds trofasthet, som har vært ny over ham hver dag.

Og hvordan vil det bli på Jesu Kristi dag, når Guds barn er kommet gjennom alle skjær og stormer inn i hvilens havn? Da er de forløst fra alle farer, og nåden har bevart dem som en mor på den trange veien. Da skal de med ett blikk se Guds trofasthet og miskunn fra først til sist og tilbe i støvet. Ja, Jesus Kristus,

den samme i går og i dag og til evig tid, er den evig trofaste. Fårene sine vil han føre trygt fram til det nye Jerusalem og fø dem på det evige livs grønne enger.

Bønn. Å, Herre Jesus, du store hyrde og tilsynsmann for dine får, bevar alle dem som tilhører deg, ulastelige inntil den dagen du kommer! Riv alle syndere ut av deres kulde mot deg, ut av deres vantro, ut av deres ukjærlighet, og la snart din ild brenne på jorden! Se nådig ned på oss alle, du trofaste Gud, og la din trofasthet alltid være ny over oss. Ja, gi at også vi må forbli i troskap mot deg inntil døden, så du kan gi oss det evige livs krone! Amen.

Tiende søndag etter treenighets-søndag: Jesus, synderes venn og syndens fiende

Luk 19,41–48

> Da han kom nær og så byen, gråt han over den, og sa: Visste også du, om enn først på denne din dag, hva som tjener til din fred! Men nå er det skjult for dine øyne. For dager skal komme over deg, da fiendene dine kaster en voll opp omkring deg, og de skal omringe deg og trenge deg fra alle kanter. Og de skal slå deg til jorden, og dine barn i deg. De skal ikke la stein bli tilbake på stein, fordi du ikke kjente din besøkelsestid. Han gikk så inn i templet og begynte å drive ut dem som solgte der. Han sa til dem: Det står skrevet: Mitt hus skal være et bønnens hus. Men dere har gjort det til en røverhule. Og han lærte daglig i templet. Men yppersteprestene og de skriftlærde og de fremste blant folket prøvde å få ryddet ham av veien. Men de fant ikke ut hvordan de skulle gjøre det. For hele folket hang ved ham og hørte på ham.

Evangeliet som er lest, forteller to ting om Frelseren. Ved første øyekast ser de ulike ut, men i grunnen, rett betraktet, stemmer de vakkert overens med hverandre.

Frelseren var på sin siste reise til Jerusalem. En stor mengde mennesker dro med ham. De hadde sett gjerningene hans og trodde nettopp derfor at han var den lovede Messias, og nå ventet de med stor glede på at Messiasriket skulle bli opprettet. Denne gleden viste de også på en svært iøynefallende måte.

Det som pleide å skje når jordiske konger holdt seierstog, gjorde de også nå: De bredte klærne sine på veien der den saktmodige kongen red fram. Og da han dro ned fra Oljeberget mot Jerusalem, begynte de å rope høyt.

De lovet Gud med høy røst, jublet og sang: «Velsignet være han som kommer i Herrens navn, Israels konge! Fred i himmelen og ære i det høyeste!» Midt under disse gledesropene begynner Jesus plutselig å gråte og klage høyt. Det var medlidenhet med Jerusalem, den forherdede synderbyen, som drev ham til det. For et opphøyet syn! Hvor medlidende må ikke hjertet hans være!

Straks etter gikk han inn i templet og begynte å drive ut dem som solgte og kjøpte der. Tre år før hadde han gjort det samme: Med en svepe av tau hadde han jaget alle kjøperne, selgerne og pengevekslerne ut av templet (Joh 2,14–15).

Bare ved den usynlige guddomskraften som tydelig fulgte alt han gjorde og sa, kunne også disse kraftige utslagene av hans hellige nidkjærhet gjennomføres.

Kjære tilhørere! Han som ble så grepet av medlidenhet med Jerusalem at han brast i gråt, og han som med allmektig iver drev selgerne og kjøperne ut av templet, er den samme. Bak begge handlingene ligger egentlig den samme driften i hjertet hans. Nettopp fordi han har det mest medlidende hjertet mot syndere, er han syndens svorne fiende. Dette vil vi se nærmere på, og med Guds hjelp vil vi stille fram vår dyrebare yppersteprest: hvordan han for det første har det mest medlidende hjertet mot syndere, men for det andre nettopp derfor er syndens svorne fiende.

Bønn. Du dyrebare yppersteprest, barmhjertige Jesus! La det behage deg når jeg nå i min svakhet stammer fram noe om deg og ditt hjerte! Gi oss av nåde å se noe av forbarmelsen i ditt Jesus-hjerte, så vi kan stå opp og tjene deg med glede! Amen.

I.

Det første vi vil se på, er altså dette: Jesus, vår yppersteprest, har det mest medlidende hjertet mot syndere.

Å, for en usigelig stor og viktig sannhet! For et usigelig viktig evangelium, verdt å ta imot – for meg og deg og for hele menneskeslekten, som sukker under syndens forbannelse! Hør det, hør det, mitt arme hjerte, mitt motløse, redde hjerte! Du har en yppersteprest som brenner av den ømmeste medlidenhet og den ømmeste barmhjertighet mot deg. Du har en yppersteprest som ikke har behag i synderens død, men vil at han skal omvende seg og leve.

Du har en yppersteprest som bærer synderes navn, altså også ditt syndernavn, på sitt store yppersteprestlige hjerte, slik Aron bar navnene på Israels stammer på brystduken sin (2 Mos 28,29). Med ett ord: Du har en yppersteprest som er din Jesus.

Kjære tilhørere, jeg tror ikke jeg først trenger å bevise denne store sannheten for dere. Dere kan lese den på hvert blad i Den hellige skrift. Den er dessuten allment kjent, selv om svært få tror den, og hele den hellige, kristne kirke hviler på den som på en klippe. Alt det at Guds Sønn åpenbarte seg på jorden og ble menneske, hans dype fornedrelse, hans vandring i trettitre år, alt strevet og slitet i livet hans, ordene hans, hans lidelse og død, hans oppstandelse og himmelfart – alt dette vitner om den, sterkere enn noen kan si med ord.

Jeg behøver altså ikke bevise for dere at Jesus har det mest medlidende hjertet mot syndere. Et slikt bevis ville heller ikke nytte noe, om det så ble ført aldri så godt. For Guds rike kommer ikke ved bevis, men ved Den Hellige Ånds kraft. Men dette vil vi gjøre: Vi vil følge videre de tydelige sporene som denne sannheten har satt i evangeliet vårt. Å, det gjør så godt å se en så hjertestyrkende sannhet lyse så klart fram fra et sted i Den hellige skrift, slik den gjør i dagens evangelium!

«Da han kom nær og så byen, gråt han over den», heter det i teksten vår. Kjære tilhørere, Frelseren har grått! La oss stanse her en stund i betraktningen vår. Han har grått! Vår skaper, vår Herre og Gud, vår dommer, han som har i sin

hånd den kommende og siste avgjørelsen om hvordan det skal gå oss der borte, himmelens og jordens allmektige Herre, han som alle Guds engler tilber, han som alle himmelske makter, myndigheter og majesteter legger kronene sine ned for – Jesus har grått! Da han så Jerusalem, felte han hete og bitre tårer.

Undre deg, min ånd, og tilbe! Å, om jeg kunne fordype meg i denne store saken, om jeg kunne føle og fatte helt, fullt og inderlig hva det vil si: Jesus Jehova har grått! Jeg undrer meg egentlig ikke over at han ble vred og drev kjøperne og selgerne ut av templet med guddomsmakt.

Kjære tilhørere, jeg undrer meg heller ikke over at hans flammende rettferdighet, som brenner ned til det nederste helvete, har lyst ut av øynene hans; at øynene hans er som en ildslue; at løvens harme og evig fortapelse skal gå ut fra hans åsyn over dem som ikke er lydige mot evangeliet hans; at himmel og jord flykter for hans åsyn, og at det ikke skal finnes sted for dem. For han er Jehova, en hellig, nidkjær og sterk Gud; det urene kan ikke bestå for ham.

Men at han har grått, det er til å undre seg over. Å, hvordan åpenbarer ikke Faderens vennlighet og nåde seg i dette tårefylte ansiktet til Jesus Kristus! Hvordan har ikke Frelseren her vist seg for øynene på hele den syndige verden som Jesus, som en sann Menneskesønn!

Hvor godt passer ikke disse tårene til navnet han får i ordet sitt, der han kalles «Guds lam»! Han har altså hatt et menneskelig hjerte. Han har følt slik et menneske føler. Som andre mennesker har han kjent smerte og vemod i hjertet sitt. Denne følelsen har trengt inn i sjelen hans og kommet til uttrykk i sukk og tårer. Han har grått og ikke skammet seg over tårene sine.

Vi har en Gud som kunne gråte, vi har en yppersteprest som kunne gråte. Vi har ikke en Gud som er så uendelig at all menneskelig følelse preller av på ham som på en stein. Vi har ikke en yppersteprest som opptrådte med påtatt mandighet, slik skikken er hos så mange av denne jordens helter – de pleier å skamme seg over tårer.

Nei, nei, han var et menneske! Han har hatt tårer som ethvert annet menneske. Også i dette er han blitt lik Adams sønner, og heller ikke i dette har han skammet seg over å vise seg som vår bror.

Kjære tilhørere, da Frelseren gikk inn til Faderens herlighet, skjedde det ingen forandring med hjertet hans. Nå sitter han ved Kraftens høyre hånd, men han er ennå den samme Jesus som da han vandret her i sine dager i kjødet, under hån og lidelse. «Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid.» Slik han var før verdens grunnvoll ble lagt, slik viste han seg også i fornedrelsen. Det sinnelaget vi ser hos ham i fortellingen om livet hans på jorden, har han fremdeles.

Nå som han er opphøyet og kronet med ære og herlighet, gråter han riktignok ikke lenger. Men de samme følelsene som den gang presset tårene fram hos ham, er ennå ikke fremmede for ham. Det som den gang gjorde ham bedrøvet, gjør ham fremdeles bedrøvet. Det som den gang vakte hans nidkjærhet, vekker fremdeles hans nidkjærhet. Det som den gang fylte hjertet hans med glede, gleder ham fremdeles.

Å, for en trøst det er for et fattig menneskehjerte å tro at han som er Herre over de himmelske goder, og som vår frelse i tid og evighet avhenger av, føler som et menneske! Med hvilken tillit kan vi nå komme nær til ham!

Med hvilken tillit kan vi bære tårene våre fram for ham og øse ut hjertet vårt i hans store, kjærlige hjerte! Med hvilken barnlig tillit kan vi klage for ham alt som tynger oss, nå som vi vet at han ikke er en tyrann og ikke en stein, men er og blir en trofast Jesus! Sannelig, en slik yppersteprest trengte mitt arme hjerte, om det ikke skulle trekke seg sky tilbake fra ham, men finne hvile hos ham!

«Vi har ikke en yppersteprest», sier Hebreerbrevet, «som ikke kan ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet, men en som er prøvd i alt i likhet med oss, men uten synd. La oss derfor med frimodighet tre fram for nådens trone, for at vi kan få miskunn, og finne nåde til hjelp i rette tid» (Hebr 4,15 f.).

Men hva var det han gråt over? «Da han så byen, gråt han over den.» Kjære tilhørere, når vi gråter, renner tårene våre for det meste over oss selv og over ting som angår oss. Når noe går oss imot, når våre velgjennomtenkte planer blir krysset, når vi synes det går oss hardt, når vi lider eller er under annet press – da renner tårene våre. Selv det hardeste menneske kan til sist bli brakt til å gråte når Gud rammer ham på det ømme punktet og kaster ham inn i trengselens ovn.

Det finnes også bløte sinn som straks blir rørt til tårer av fortellinger og andre skildringer eller av synet av en som lider. Men da går det ikke dypt. Kort etter kan de le like mye som de gråt. Slike tårer er ofte ikke annet enn følgen av pirrede nerver eller en opphisset fantasi, og de vitner om et sinn i uorden. Slik gråt ikke Frelseren.

Han gråt ikke over seg selv. Det kunne han godt ha gjort – hvem kunne ha bebreidet ham det? Der red han fram mot Jerusalems porter. Bak ham lå et livslangt strev og en kamp på trettitre år. Han hadde opplevd så mye ydmykende og bittert, og han hadde tatt mangt et tungt skritt gjennom den usle verden. Foran ham lå en forferdelig framtid: hans siste kamp, hans vanærende lidelse og død. Alt dette lå avdekket for Frelserens åndelige øye. Han så de stedene der han skulle gjennomgå sin dypeste fornedrelse; han så rettersstedet foran seg.

Hvem kunne da ha bebreidet ham om han var blitt bløt og brutt ut i tårer over seg selv og over sitt lange liv i lidelse, som skulle ende så forferdelig? Hvem kunne ha bebreidet ham om den tanken var steget opp i ham: «Akk, du arme slaktoffer, her skal du høste den blodige lønnen for din store kjærlighet!» Det hadde i sannhet ikke vært noen bløthet. Men det gråt han ikke over. «Da han så byen, gråt han over den.»

Å, mitt hjerte, tap deg helt i storheten i Jesu hjerte! Kjenn til fulle hvilken frelser og hvilken yppersteprest du har! Jerusalem, den store synderbyen, lå foran blikket hans. Gud hadde i lang tid gjort usigelig mye for denne byen og for folket i den. Han hadde gitt dem sin lov og sendt sine tjenere, profetene, til dem. Han hadde hatt usigelig stor tålmodighet med deres svakheter og ondskap, og han hadde ført dem ved hånden som en øm mor. Han hadde ikke spart på noe for Israel, men vist folket sin barmhjertighet på en helt usedvanlig måte.

Det var hans vingård, som det står skrevet hos Jesaja i kapittel 5. Han hadde satt et gjerde rundt denne vingården, renset den for stein og plantet edle

vintrær i den. Han hadde også bygd et tårn og hogd ut en vinpresse i den, og han ventet at den skulle bære gode druer, men den bar ville druer. Disse ville druene så Jesus, og synet av dem presset tårene fram hos ham.

Gud gjorde enda mer: Han sendte sin Sønn. Sønnen kom og forkynte Guds kjærlighetsråd til frelse. Han innbød til Guds rike og løftet sin røst med kraft. Med under og tegn stadfestet han at han var sendt; han var en profet, mektig i gjerning og ord. Etter at han var gått bort, sendte han andre profeter og apostler til dem, og han lot store tegn skje for folket. Men de forble forherdet og ga ikke akt på noe av dette.

Sønnen forkastet de; de tok ham og naglet ham til korset. Over seg selv og sine etterkommere kalte de ned forbannelsen av hans blod, ikke velsignelsen. Og Sønnens apostler og profeter forfulgte og drepte de – de støtte Guds kjærlighet fra seg med forakt. Det var dette Jesus gråt over: at de var så forherdet.

Han visste hvilken timelig og evig elendighet de ville pådra seg ved denne forherdelsen. Han så i ånden hvordan byen skulle bli beleiret og trengt fra alle kanter, hvordan den skulle bli ødelagt fra grunnen av og jevnet med jorden. Han så den jammeren som skulle bryte inn over byens barn: at de skulle spres over hele verden. Og han så den elendigheten de sukker under den dag i dag.

Faderen hadde sendt sin Sønn som vingårdsmann til sin vingård, og han hadde gitt ham særlig ansvar for sitt fikentre (Luk 13,6–9). I tre år hadde vingårdsmannen stelt dette treet med stor flid, og tre ganger hadde vingårdens herre sett etter om det bar frukt etter dette omhyggelige stellet. Men det hadde ikke båret noen. Da hadde Herren sagt til vingårdsmannen: «Hogg ned dette ufruktbare treet! Hvorfor skal det stå her og utarme jorden?»

Men vingårdsmannen hadde gått i forbønn for treet; han ynket seg over det. «Herre», hadde han sagt, «la det få stå også dette året, til jeg får spadd opp rundt det og gjødslet det. Kanskje bærer det da frukt. Gjør det ikke det, så får du hogge det ned.»

Nå gikk dette fjerde året mot slutten, og det var ennå ingen frukt å se. Øksen var lagt ved roten av treet. Den medlidende vingårdsmannen kunne ikke lenger innvende noe mot at treet ble hogd ned; han måtte si ja og amen til det. Han gjorde det, men med tårer i øynene.

Se nå bare inn i det store hjertet til denne dyrebare Frelseren! Hva finner dere der? Visselig ikke annet enn den mest uegennyttige, den mest barmhjertige kjærlighet til syndere. I tårene hans blander det seg ingen tanke på den lidelsen som venter ham selv. Fra hans edle hjerte stiger det ikke opp noen hevnlyst mot et folk som om få dager skulle føre ham til døden på den mest ondskapsfulle og opprørende måte – enda han så det helt tydelig på forhånd.

Hvordan skulle også han, som døde av kjærlighet til syndere, og som ba om tilgivelse for sine rå bødler nettopp da de hadde naglet ham fast – hvordan skulle han kunne tenke på hevn? Se på ham, denne kjærlige Menneskesønnen, denne kjærligheten uten like! Dere ser ikke en gnist hos ham av den Elias-iveren som fortærte fiendene i vrede. Nei, han gråter!

Han gråter over sitt folks synder. Han gråter over fiendene sine – ikke fordi de gjengjelder ham godt med ondt, men fordi de modnes for Guds straffedommer

og ikke tenker på sin besøkelsestid. Å, for en barmhjertighet! Frelserens tårer er ugjendrivelige vitner om at alt han gjør, og alt hjertet hans driver ham til, går ut på å søke og frelse det som er fortapt. Om det ikke sto noe annet sted i ordet hans, ville disse tårene vitne høyere enn alle ord om at han har det mest medlidende hjertet mot syndere.

Slik er min venn, slik, slik er vår Gud, slik! Jeg tør frimodig tre fram og spørre: Hvem er som han? Hvor finnes et hjerte som hans hjerte? Hvor finnes en kjærlighet som hans kjærlighet? Hvor finnes en Jesus som vår Jesus? Han er synderes uforlignelige, ubeskrivelige venn.

Arme hjerte! Kjenner du denne synderes venn? Har du også alt smakt noe av hans vennlighet? Har du også alt sett inn i dypet av hans barmhjertighet? Lever du i hans kjærlighet? Eller må han ennå bli bedrøvet over deg? Må han ennå sukke over deg og si: «Visste også du, om enn først på denne din dag, hva som tjener til din fred! Men nå er det skjult for dine øyne»?

Kjære tilhørere, jeg vet sikkert at mange blant oss ennå ikke har tenkt på sin besøkelsestid. De er ennå langt fra Jesus, langt fra hans store, barmhjertige hjerte mot syndere, og de vandrer etter sin egen vilje og som det passer dem selv, eller slik denne onde verden går.

Vær fast overbevist om at Frelseren har det samme hjertet mot oss alle og mot hver enkelt av oss som han hadde mot Jerusalem. Han elsker hver og en av oss slik han elsket Jerusalem. Han bærer hver enkelt på sitt hjerte slik han bar Jerusalem. Han gleder seg over hver og en av oss hvis vi følger hans kjærlighet, slik han ville ha gledet seg over Jerusalem hvis byen hadde villet tenke på sin besøkelsestid. Og han blir bedrøvet over hver den som forblir i sin forherdelse, slik han etter dagens evangelium ble bedrøvet over Jerusalem.

Vi må ikke tro at vi er like likegyldige for ham som vi ofte er for andre mennesker. Vi må ikke tro at frelsen vår ligger ham like lite på hjertet som den ofte ligger oss selv på hjertet. Nei! Der oppe er et hjerte som ser ned på oss med stor omsorg, med mer enn en mors ømhet. Det tar den inderligste del i hvordan vi har det, og med det vi gjør, kan vi volde det usigelig smerte eller stor glede.

Kjære tilhørere, hvis dette hjertet ikke angikk oss, hvis vi ikke hadde noen forpliktelse mot det, da ville jeg si: Dere behøver ikke å bekymre dere så mye om hva det tenker og føler om dere. Hvis Frelseren var en mann vi ikke skyldte noe, da ville jeg si: Han får ikke blande seg i våre saker – og gjør han det likevel, hva bryr vi oss om det? Vi kan ikke og vil ikke rette oss etter ham.

Riktignok ville også det vitne om en rå tenkemåte. For intet menneske med følelser er det jo likegyldig om han blir elsket, selv om det skulle være av mennesker han ellers ikke har noen forpliktelse mot.

Men den Jesus som elsker oss, er ikke en mann som står så fjernt fra oss. Han har gitt oss liv og tilværelse. Han har holdt oss oppe og sørget for oss til nå. Han har styrt det som har hendt oss i livet. Lufta vi puster inn, har vi ham å takke for. Biten vi tar i munnen, kommer fra ham. Det er ingenting i oss og omkring oss som ikke er en fri gave av hans godhet. Vi er bare til ved ham – men hvorfor blir jeg stående ved dette? Han er vår forløser; dermed er alt sagt på én gang.

Jesus har forløst våre fortapte sjeler fra fordømmelsen og kjøpt dem fri med sitt eget blod. Det var for dette han trådte fram i syndig kjøtts skikkelse. For dette levde han et menneskeliv og døde forbryterdøden på korset under usigelig pine, hån og forakt. For dette ble han av uendelig barmhjertighet smertenes mann, en martyr uten like: for at han kunne gå god for oss, betale gjelden som vår kausjonist, ta Guds vrede på seg og slik kjøpe oss ut av den evige fordømmelse og inn i himmelen.

Se da, for en kjærlighet! Se den blødende, den vansmektende, den døende Jesus, utspent på forbannelsens tre, blodig, blek, synkende ned i dødens natt for vår skyld – for *vår* skyld, kjære sjeler! Og denne kjærligheten har vi til nå vært så fremmede for? Denne kjærlighetens mann har vi til nå brydd oss så lite om? Dette hjertet kan vi fremdeles gjøre bedrøvet, fremdeles volde smerte; den korsfestede kjærligheten kan vi korsfeste en gang til. Å, hvordan vil vi slippe unna hvis vi ikke akter en slik kjærlighet, et slikt hjerte?

II.

Men kanskje spør en sjel som lengter etter sin frelse: Hva må jeg gjøre for å glede hjertet til min dyrebare Frelser? Jeg vil svare med ordene i en av våre lærebøker i troen: «Ettersom din synd har voldt Herren Jesus de største smerter, ja, den bitre død, og ettersom du ennå den dag i dag krenker og bedrøver ham når du blir i din ubotferdighet, skal du ikke lenger ha noen lyst til synden, men heller i alvor flykte fra den og sky den, og leve, lide og dø bare til ære for din Herre Jesus.»

Kjære tilhørere, hvis vi blir i vårt jordiske sinn, i våre lyster, i vårt fiendskap og i vår hevnlyst, hvis vi blir i det verdslige tankelivet og jaget vi er vant til, i vår åndelige død, som fører den evige død med seg – da korsfester vi Guds Sønn på ny. Da stiller vi oss nettopp på hans fienders side og blir der. For han er og blir syndens svorne fiende.

Å, mine kjære tilhørere, dere kan trygt tro at Frelseren ikke ville forstyrre oss i den elendige, flyktige fornøyelsen det er å ete svinemat. Men når vi tilfredsstiller lysten i vårt fordervede hjerte, fører det oss uunngåelig i fortapelse. Derfor er han så hjertelig fiendtlig mot synden.

Han er svært vennlig. Han unner oss gjerne enhver glede som ikke setter oss i strid med Guds vilje. Han har bestemt sine skapninger til glede og salighet, og det er hans lyst når denne hensikten med livet deres blir oppfylt.

Men synden er menneskenes fordervelse, og derfor hater han den. Den fører oss ut av samfunnet med Gud. Den gjør oss ulykkelige, den bringer døden. Den er bare et tomt skyggebilde av salighet og gjør oss usalige i hjertets grunn. Den er et verk av djevelen, morderen fra begynnelsen av, og derfor er Frelseren dens fiende. Fordi han er synderes venn, er han syndens fiende.

Hva må vel hans store hjerte ha følt da han etter de første menneskenes fall så Satans triumf? Han så hvordan djevelens list hadde forstyrret og ødelagt hans skapninger, hans bilde.

Han så de millioner av synder, han så meg og deg: hvordan vi vandret i syndens trelldom, bundet med uoppløselige bånd til djevelens bilde, i opprør og fiendskap mot vår skaper, uten Gud, uten liv, uten fred, tynget av timelig

jammer av alle slag, hjemfalne til den uunngåelige dom – ja, etter de ubrytelige lovene i Guds hellighet hjemfalne til den evige fordømmelse. Hva må hans store hjerte ha følt da han så oss ligge slik og vansmekte i vårt blod!

Vel, vi vet hva det virket hos ham. Det blir sagt svært tydelig med disse ordene: «Han fikk inderlig medfølelse.» I usigelig barmhjertighet ble hjertet hans beveget mot oss; hans innerste ble rørt av medlidenhet med oss. Ingen skapt ånd var i stand til å oppheve den forbannelsen som lå på oss, eller løse de snarene og knutene som mørkets fyrste hadde bundet oss med til syndens makt.

Se, da kom han selv, en forløser og en hjelper. Slik lød det i hjertet hans: «Jeg vil, jeg vil selv ta meg av mine arme sauer. Jeg vil gjøre det. Jeg vil oppsøke det fortapte og føre det bortdrevne tilbake, forbinde det sårede og stelle det svake. Jeg vil gi de fangne frihet og de bundne frigjørelse.» Se da, for en kjærlighet!

Hele arbeidet i hans jordiske liv gikk ut på å skille synderne og synden fra hverandre. Dette var målet for alle ordene hans og for alle gjerningene og tegnene hans, der han tok bort syndens følger – lidelsene i legeme og sjel – fra de elendige.

Dette var målet for den nidkjærheten han viste i sin Fars hus, da han drev ut selgere og kjøpere med guddomsmakt. Og dette var til sist målet for tårene han gråt over Jerusalem. For det smertet hans kjærlige hjerte at Jerusalem ikke lot ham fullføre sin gjerning hos byen, og at byen derfor hastet mot sin forferdelige undergang.

En løve forsvarer ungene sine mot den sterkeste fiende; den forsvarer dem til livet går ut av den. Dette er blitt oppfylt på Frelseren. Satan så nok at Frelseren ville ødelegge verket hans og de velbygde festningene hans. Han samlet derfor sine skarer mot ham og seiret, som det syntes, over ham. Og da sauenes store hyrde først hadde latt livet på forbannelsens tre, syntes djevelens og syndens triumf å være fullstendig.

Men det bare så slik ut. For alt dette skjedde etter Guds velgjennomtenkte råd. Slik måtte syndens dom fullbyrdes på Kristi legeme. Slik ble han som ikke visste av synd, gjort til synd for oss, for at vi i ham skulle bli rettferdige for Gud. Slik måtte Satan selv med sin ondskap hjelpe til med at hans eget hode ble knust.

For nå står Kristi martrede legeme mellom oss og synden. I dette legemet har vi det sikreste vitnesbyrd om hvor uendelig Jesus elsker syndere, men også hvor uendelig han hater synden. Ved kraften i dette legemet kan alle trådene mellom oss og synden løses, også de fineste. Slik Jesus er død for synden, kan også vi ved troen dø bort fra synden i kraften av hans død. Slik han er oppstått fra de døde, kan også vi nå ved troen vandre i et nytt liv i kraften av hans oppstandelse. Båndet er brutt, og vi er fri!

Å, store hemmelighet! Å, salige hemmelighet! Visselig skjult for verden og denne verdens vise, men åpenbart for de enfoldige, de umyndige, de elendige! Oppstandelsens dag skal gjøre deg helt klar og åpenbar også for verdens øyne.

Da skal en se tydelig hvor herlig og fullkomment den evige kjærlighet ved denne gjerningen til Jesus Kristus har forløst de troende syndere fra synden og løftet dem opp igjen til den opprinnelige herligheten i Guds bilde. Da vil det først for alvor stå klart at det ikke mangler det minste ved dette store verket.

Da skal det først for alvor bli åpenbart ved Guds nye gjerninger hvor høyt Jesus elsker syndere, men også hvor hardt han nettopp derfor har kjempet mot synden – og at han har overvunnet den. Se da, for en kjærlighet Jesus har vist oss!

Men når et menneske nå hører alt dette og ikke tar det til hjertet, når han i sitt forvendte sinn blir i synden, enda Frelseren står den ytterst imot og han selv kunne bli forløst fra den ved Jesu kraft – se, da synker han stadig dypere i syndens makt; han blir forherdet.

Tro ikke, kjære tilhørere, at det er så likegyldig om en hører Guds nådetilbud forkynt eller ikke – den ordningen hans kjærlighet har gjort for at den falne slekt skal bli forløst. Prekenen om Guds kjærlighet til menneskene lar ikke et menneske forbli det han var. Enten tror han denne prekenen og tar den inn i hjertet sitt; da skjer det store skillet mellom ånd og kjøtt i ham, og han blir gjenfødt og blir et Guds barn.

Eller han tror ikke denne prekenen og lukker hjertet sitt fiendtlig for den. Da står han heller ikke lenger åpen for det andre Gud vil virke i ham. Litt etter litt forherder han seg mer og mer i sin egen vilje. Han synker ned under forherdelsens dom, og nettopp derfor synker han fra synd til synd.

Se, slik er det gått med jødene. Da Frelseren renset templet i det første året av sin lærergjerning, sa han: «Dere har gjort Guds hus til en handelsbod.» Men tre år senere måtte han ifølge dagens evangelium si med smerte: «Dere har gjort det til en røverhule.» Og templet var også blitt en røverhule, for det var fullt av mennesker som tenkte ut hvordan de kunne drepe Frelseren.

Så dypt var Jerusalem sunket på tre år. Så fort gikk det. For tre år siden kremmere, nå mordere! Og det i Guds herligste besøkelsestid, i den tiden da de hadde Guds Sønn, selve bildet av Faderens vesen, midt iblant seg. Å, la oss ta godt vare på dette eksemplet!

Jerusalem ble først og fremst forkastet fordi byen på grunn av sin vantro ikke ville erkjenne og ta imot den store kjærlighetsordningen som Gud hadde gjort i Kristus. Dette var den synden som fordømte Israels folk. For hvordan kunne de bli hjulpet lenger når de foraktet det middelet Gud ga dem til å komme ut av synden?

Han måtte overgi dem helt til syndens makt, og han kunne ikke lenger refse dem ved sin Ånd. For de hadde lukket hjertets dører for ham, og slik gikk de med raske skritt mot fortapelsen og avgrunnen. Nå var de blitt ett med synden. De var gått helt over på mørkets, på Satans side. Derfor kom også Satans dom, syndens dom, over dem; de ble forkastet fra Guds åsyn.

Kjære tilhørere, hver menneskesjel som lukker ørene for sannheten og Guds kjærlighet, kommer til slutt til et punkt der Syndervennens barmhjertighet ikke lenger hjelper den. Når den ved vantro stivner i synden og besøkelsestiden går forbi, vokser den til sist så fast sammen med synden at den barmhjertige Jesus må fordømme den sammen med synden, fordi han er syndens fiende. Da gjør han det, men med tårer i øynene. Å, det er forferdelig! Den ytterste dag skal åpenbare det! Amen.

Ellevte søndag etter treenighets-søndag: Den ugudeliges død og den rettferdiges død – del 1

2 Kor 5,1–10

> Vi vet jo at om det teltet vi lever i på jorden blir brutt ned, så har vi en bygning som er av Gud, et hus som ikke er gjort med hender, evig i himmelen. Og mens vi er her, sukker vi, fordi vi lengter etter å bli overkledd med vår bolig fra himmelen. For så sant vi er ikledd den, skal vi ikke bli funnet nakne. Vi som er i dette teltet, sukker under byrden. For vi vil ikke bli avkledd, men overkledd, for at det dødelige skal bli oppslukt av livet.
> Men han som har satt oss i stand til nettopp dette, er Gud, som har gitt oss Ånden som pant. Derfor er vi alltid frimodige, selv om vi vet at så lenge vi er hjemme i legemet, er vi borte fra Herren. For vi vandrer i tro, ikke i beskuelse. Vi er altså frimodige, og vil heller være borte fra legemet og hjemme hos Herren. Derfor setter vi også vår ære i – enten vi er hjemme eller borte – å være ham til behag. For vi må alle åpenbares for Kristi domstol, for at enhver kan få igjen det som er skjedd ved legemet, etter det han gjorde, enten godt eller ondt.

I det fjerde kapitlet av det andre brevet til korinterne har apostelen Paulus talt om en lidelse som hadde rammet ham som Kristi tjener og apostel. Gjennom hele kapitlet har han skildret de mange trengslene sine, hvordan han vandrer gjennom verden som en døende. Men til slutt har han trøstet seg slik: «Vår trengsel, som er kortvarig og lett, virker for oss en evig fylde av herlighet i overmål på overmål. Vi har ikke det synlige for øye, men det usynlige. For det synlige varer en kort stund, men det usynlige er evig» (2 Kor 4,17 f.).

Nå fortsetter han i det femte kapitlet: Om trengselen så gjør helt ende på meg, om min jordiske legemshytte så blir brutt ned, mister jeg likevel ikke motet. Jeg vet at jeg får en bygning som er reist av Gud, et hus som er evig, i himmelen. Der får jeg gå inn så snart hytten min blir brutt ned. Det er en bedre bygning enn denne jordiske, skrøpelige, dødelige hytten, for jeg får gå inn i de evige boliger, der jeg er hjemme hos min Herre. Slik taler apostelen om sin hjemgang til Herren.

Når et menneske leser eller hører dette, skulle det ikke da våkne en lengsel i ham? Skulle han ikke ønske at også han kunne tale om sin hjemgang med en

så stor frimodighet som apostelen, og at også han kunne nå fram til dette salige sinnelaget og eie det? Jeg husker i hvert fall at jeg en gang leste om hvordan en troende kristen gikk hjem med blikket festet på den salige evigheten. Det var i den tiden da jeg ennå hogde ut sprukne brønner som ikke ga vann.

Da tenkte jeg: Slik ville jeg også gjerne stå, slik ville jeg også gjerne dø! Å, den frimodigheten i døden skulle jeg også gjerne ha en gang! Men slik jeg nå var, ville jeg ikke kunne glede meg på den måten. Og slik, mener jeg, burde hver og en av oss tenke: Om bare også jeg kunne tale så rolig og frimodig om min hjemgang som apostelen Paulus, så helt uten frykt og angst! (*Det var Jung-Stillings død i 1817. Hofacker var da en ung mann på nitten år og kjente ennå ikke Herren.*)

«Når enden er god, er alt godt.» Kjære tilhørere! Når enden er god, skjønner en hva veien har vært verdt. Asaf sier i Salme 73: «Nær hadde mine føtter snublet, da jeg så at det gikk de ugudelige vel. Men jeg kom på andre tanker da jeg gikk inn i Guds helligdommer og ga akt på hvordan det går dem til slutt. Hvor de ble ødelagt i et øyeblikk! De gikk under og tok ende med forferdelse» (Sal 73,2 f.17.19).

På samme måte kunne en si: Jeg var nær ved å ta anstøt av de gudfryktige da jeg så at det så ofte gikk dem så ille! Men et helt annet lys går opp for meg når jeg ser på hvordan det går dem til slutt. For deres ende er salig; med fred og glede farer de herfra. Med tanke på dette vil jeg i denne stunden, som er viet til Herren, tale om to ting: I. hvor forferdelig døden er for en ugudelig, og II. hvor salig den er for en rettferdig, et Guds barn.

Men først vil vi påkalle Herren og be om hans nåde:

Bønn. Herre Jesus, du som har tatt makten fra døden og brakt liv og uforgjengelighet fram i lyset! Å, la noe av ditt liv strømme ned i våre fattige hjerter! Gi oss også i denne stunden noe av din evige nådefylde, og vekk oss opp så vi søker etter det ene nødvendige. Riv ned alle Satans bolverk og festninger i våre sjeler, og la oss være grunnfestet på deg, den eneste grunnvollen.

Vis barmhjertighet mot meg og mot alle som er til stede her. Åpne øynene og ørene våre, så vi kan se hvem vi er, og hva vi må bli for å nå den herligheten du har beredt for dine barn. Men vis oss også hvordan det går de ugudelige til slutt, så vi fra nå av kan bli vakt opp til den eneste sanne lengselen etter det himmelske! Amen.

Kjære tilhørere! Før vi begynner betraktningen vår, må det bli klart for oss hva som egentlig menes med en ugudelig og med et Guds barn. Jeg har ofte talt om det før, og mange vet det også, men jeg vil forklare det én gang til.

Etter ordets egentlige betydning er en ugudelig en som er uten Gud, revet løs fra sin Skapers vilje. Slik var den bortkomne sønnen i evangeliet (Luk 15). Han rev seg løs fra sin far og dro til fjerne land, så han slapp å bli hos faren og kunne gjøre det han hadde lyst til. En ugudelig er den som innretter livet sitt etter sin egen vilje og sitt eget behag, ikke etter Guds vilje. Han vil gå sine egne veier, og derfor glemmer, forakter og kveler han det samvittigheten bebreider ham.

Men i snevrere forstand er den ugudelig som ikke kjenner og elsker Jesus. Johannes sier: «Den som ikke har Sønnen, har heller ikke Faderen og livet» (1 Joh 2,23; 5,12). Den som ikke søker og kjenner Frelseren, og som ikke

er forbundet med ham i et inderlig fellesskap – hvordan skulle Faderen bli åpenbart for ham? Og hvordan skulle han leve etter den himmelske Fars vilje?

Det kan nok finnes riktig dydige mennesker, eller mennesker som i det minste synes det om seg selv. De vil i alle fall lyde Guds ord så langt det er bekvemt og passer seg for dem. Men å bli Sønnens eiendom, det vil de ikke. Og fordi de mangler denne viljen, er de ugudelige.

Også en ugudelig må nok mange ganger merke Guds stemme og Åndens tilskyndelser, så han tenker: Det går ikke an å leve slik, ellers kommer du i helvete. Du må bli annerledes, hvis du ikke vil bli fordømt. Frelseren må få hjertet ditt, for han fortjener at du gir deg helt til ham. Men følger han ikke denne stemmen, og fortsetter han å leve i lettsindighet og vantro, forblir han en ugudelig, i grunnen en gudsfornekter. For han har ikke den sanne, levende Gud.

Et Guds barn er derimot den som har et levende kjennskap til Frelseren, som ved troen har fellesskap med ham og følger ham, den gode hyrde. Det er den som vet og har erfart i sitt hjerte at han er kjøpt med Lammets blod. Han vet og bekjenner det Paulus sier: «Dette er avgjort: Én er død for alle, og derved har de alle dødd. Og han døde for alle, for at de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som døde og ble reist opp for dem» (2 Kor 5,14 f.).

Den som har fått dette preget dypt og fast inn i hjertets grunn, så sjelen hans henger ved Frelseren og elsker og akter ham over alt, er ikke lenger en ugudelig, men et Guds barn. Vi kan derfor også uttrykke hovedsetningen vår slik: Døden uten Frelseren er noe forferdelig for et menneske, men med Frelseren er den noe gledelig.

I.

Disse to slags mennesker, de ugudelige og Guds barn, ferdes nå om hverandre i verden. Ofte merker en ikke stort til hvem som er hvem. Ofte er det nesten ingen ytre forskjell å se, og den ugudelige fører ofte utvortes det samme sømmelige livet som en etterfølger av Jesus Kristus. Forskjellen er ofte bare innvortes, åpenbar bare for ham som prøver hjerter og nyrer. Om ham heter det i en gammel salme:

> Den som fornuften from og salig priser,
> tidt av din bok forlengst er slettet ut;
> men den som hin ei sådan ære viser,
> ham fører du til himlen som din brud.

Ja, i denne verden kan mang et menneske som er ugudelig i sitt hjertes grunn, gjelde for å være enda mer sømmelig og driftig enn et Guds barn, og i timelige ting mer virksom og fortjenstfull. Og vårt øye merker det ikke; det skjelner ikke mellom åndene.

Men det skal bli en forskjell i døden, etter døden og på åpenbaringens dag. Da skal det kostelige gullet bli åpenbart hos den ene – det gullet han lot den guddommelige smelteren smelte ut og prege i seg – og hos den andre skammen, skammen over at han er naken. Da skal det være en forskjell som mellom lys og mørke, mellom dag og natt, mellom himmel og helvete, mellom Gud og Satan – selv om en her nede med menneskeøyne ikke har oppdaget noe av den.

Da skal det bli oppfylt som Frelseren sier: «To skal være i én seng. Den ene skal bli tatt med, den andre skal bli latt tilbake. To skal male på samme kvern. Den ene skal bli tatt med, men den andre skal bli latt tilbake» (Luk 17,34 f.).

Da skal det bli oppfylt som Herren sier hos profeten: «Da skal dere se forskjell mellom den rettferdige og den ugudelige, mellom den som tjener Gud og den som ikke tjener ham. For se, dagen kommer! Den brenner som en ovn. Da skal alle overmodige og hver den som gjør ondt, være som halm, og dagen som kommer skal sette dem i brann, sier Herren, hærskarenes Gud, så den ikke levner dem rot eller grein. Men for dere som frykter mitt navn, skal rettferdighetens sol gå opp med legedom under sine vinger» (Mal 3,18; 4,1 f.).

Da skal det være en stor forskjell!

Og denne dagen, mine tilhørere, kan komme fort og uventet, som en tyv om natten, som en snare. Du stakkars forvillede menneske som slangen har forført og bedratt! Du griper etter skygger, etter elendige skinngoder som forsvinner mellom hendene dine, enda himmelen er tilbudt deg og er vunnet så dyrt. For deg kan denne dagen komme!

Døden kommer! Hør dette forferdelige ordet! Døden kan bryte inn før du i det hele tatt aner det. Guds stemme kan plutselig lyde: «Hogg det ned, det ufruktbare treet! Hvorfor skal det utarme jorden?» Han som har skrevet alle dine dager i sin bok – å, dine dyrebare nådedager! – kan ha satt ditt livs ende til i dag, nettopp i dag!

Å, hva vil du da gjøre? Hvem skal da ha det du har samlet, og det du har nytt? Hva skal det da bli av ditt verdslige arbeid, av all din spøk og moro, din spott og ditt tidsfordriv, dine fornøyelser og din lystige jammer, som du har slept deg fram med gjennom din dyrebare nådetid?

Hva skal det bli av alt dette? Da skal du innse at alt slikt ikke var annet enn elendighet og skygge, skum og agner som vinden spreder. Da skal du innse at du var en dåre og ikke er rik i Gud, at du har samlet deg ytre, forgjengelige skatter og blir dømt for alt dette (Jak 5,1–5).

Når et menneske dør, pleier folk å si: Han etterlot seg formue, mye formue. Ja, han etterlot den. Men mang en har ikke tatt med seg annet enn en fattig sjel som ikke eier noen skatter i evigheten.

At døden har noe forferdelig ved seg for den ugudelige, er innlysende i seg selv. Det trenger jeg ikke å bevise vidt og bredt for dere. Mange farer riktignok av sted som dyrene (Sal 49,13). Mange holder fast ved sin ubeskrivelige lettsindighet helt til enden, fordi vår tids lettsindige prinsipper og løgnaktige religion smitter som pest i lufta. Denne lettsindigheten kaller de til og med mot, kristen fatning og tro. Mange vil bane seg vei inn i himmelen med gjerningene sine, med noen borgerlige dyder.

Mange hjelper seg med den elendige trøsten at et sukk i siste øyeblikk, et «Gud, vær meg synder nådig!», kan gjøre alt godt og jevne alt ut. I sin sløve samvittighetsløshet og følelsesløshet gjør mange ikke mer av døden enn om de skulle flyttes fra den ene sengen til den andre, og sier: «En må jo dø en gang, og da er det det samme når det skjer.» Mange er alt døde med stor ære, ja, mens alle

som sto omkring, mente og sa: Han er salig! Hun er salig! Og likevel har de fart til helvete i sin vantro.

Ja, når det gjelder den store saken å dø, tror menneskene langt mer på sine egne meninger, sine påfunn og verdens lunkne dommer enn på Guds ord, som ikke kan bedra. Men det står likevel fast: Døden uten Frelseren har noe forferdelig ved seg for mennesket! Og det kan en også merke, til tross for all påtatt ro, eller den roen som springer ut av et forsteinet hjerte.

Spør bare et menneske som ikke har Frelseren! Ja, så lenge han er frisk, kan han kanskje ennå snakke om døden. Men når han blir syk, tør en ikke si noe til ham om døden. Han vil ikke tenke på den; den passer ham slett ikke når den kommer. Og da – hvilken rådvillhet, hvilken sjeleangst, til tross for all påtatt ro! Han blir forferdet! Å, å! Men hvorfor bli forferdet, hvis du er et Guds barn? Ja, når døden kommer, kjenner en det!

Da sier et slikt ulykkelig menneske: «Å, om jeg bare hadde ett år igjen å leve, så jeg kunne gjøre det ene og det andre, så jeg kunne få gjort ferdig alt jeg har å bringe i orden!» Slik taler han om det timelige. Men når det gjelder det evige, har han alt i seg noe av den ormen som ikke dør, og av den ilden som ikke slukkes.

Han ser inn i sitt hjerte. Hva gjør han nå? Han vil verge seg, så syndene hans ikke skal bli åpenbare for ham. Han leter fram gjerningene sine, sine gode skikker og dyder, sitt gode hjerte og hva han ellers kan skrape sammen.

Med det vil han stille samvittigheten tilfreds og overdøve anklagerens røst, som holder hans misgjerninger fram for ham, og tonene fra dommens basun, som allerede trenger inn i ørene hans. Med det vil han i siste liten haste inn i himmelen. Å, store Gud! For et elendig bedrag! For en jammer i fortvilelsen! Slik bedrar Satan sine folk; slik blir de snytt for den evige saligheten!

Det er noe forferdelig å dø uten Frelseren! Det ligger allerede i sakens natur. Se, kjære tilhørere: Den som ikke har noen Gud og ingen Frelser i hjertet, må gjøre noe annet til sin gud. Han faller i hendene på én eller flere avguder. For vi er nå en gang slik at vi må tjene en eller annen gud og ha en eller annen herre. Den som ikke har Kristus, har avguder: andre mennesker eller penger, eller sitt legeme med dets lyster, eller seg selv i hovmod og ærgjerrighet.

Fra disse avgudene skiller døden ham. Om ham kan en ikke si, slik en kan si om en kristen som dør, at han kommer nærmere Gud. Nei, han må bort fra sin gud, bort fra sin skatt, der hjertet hans var, bort fra alt det sjelen hans elsket. Og han må inn i en grufull evighet som han ikke har brydd seg om, og som han har glemt i denne verdens ståk og mas, mens han bare har samlet seg vredens skatter til vredens dag.

Å, skulle ikke dette rive hjertet ut av ham? Han skal inn i evigheten, inn i det usynlige – og hjertet hans er jo i verden, i det synlige! Si meg, du sorgløse menneske: Hvordan ville du ha det om du måtte bort fra alle kameratene dine for aldri å se dem igjen? Eller fra hustru og barn, som du gjør til avguder for din sjel? Eller fra pengene og godset ditt, som du arbeider med så ivrig og uavlatelig, fra kassene og kistene dine og alt som er i dem?

Eller fra de fornøyelsene og den moroen du er vant til, fra din tomme, forgjengelige prakt, fra de pene klærne som er så viktige for deg, eller fra handelen

din, som sjelen din lever av? Eller fra markene og hagene dine, eller fra legemet ditt, som du setter så høyt? Å, å måtte bort fra alt dette og ikke kunne vende tilbake, og ikke ha noe i evigheten som kan gi den minste erstatning for det – er ikke det forferdelig?

Så lenge legemet er friskt, kunne et verdensmenneske kanskje ennå ta seg sammen og bestemme seg raskt: «Vel, må jeg bort fra alt, så la det skje!» Men etter døden er det helt annerledes. Når hundreår og årtusener er gått, vil en slik sjel ennå tørste etter det godset den har mistet, men den vil ikke lenger kunne slukke tørsten. Bare en uutholdelig hjemlengsel og en gjennomtrengende sjelepine blir da tilbake!

Å, hvordan må det være når en ikke lenger har noen gud, ingen vederkvegelse, intet gods, ingen forfriskelse, ingen trøst, ingen ro, ingen glede – ikke annet enn øde mørke, tomhet og bedrøvelse, og en nagende lengsel etter det en ikke har og ikke lenger kan få, og som en forblir skilt fra i all evighet!

Når en tar en fisk opp av vannet og legger den på land, dør den. Og dør en sjel bort fra sitt element, og det elementet var det jordiske, har den ikke lenger noe som kan tilfredsstille den; da dør den døden. Om dette taler salmisten: «Som en saueflokk føres de ned i dødsriket, og døden er deres hyrde» (Sal 49,15).

Hvordan må det ha vært for den rike mannen da han uventet for fra purpurklærne og de glitrende måltidene sine til helvete? Hvordan må det ha vært for den mannen som hadde samlet stort gods, gjorde husene sine større og sa til sin sjel: «Et og drikk! Du har mye godt liggende for mange år!» – da Guds røst plutselig lød: «Du dåre! I denne natt kreves din sjel av deg. Hvem skal så ha det du har samlet?»

Men dette gjelder ikke bare den gjerrige, ikke bare den hovmodige og den vellystige. Det gjelder også det late, makelige hverdagsmennesket, som så rolig slår i hjel den ene dagen etter den andre. Han synes egentlig ikke å henge ved noe, men hans gud er den daglige tralten, det ene og det samme. Du dåre, du som ligger fanget i verdens lenker: Hva vil din arvedel bli når du dør bort fra denne verden?

Og var det med dette avgjort, kunne en ennå kalle det utholdelig. Men det er ikke alt. Hør hva apostelen sier: «Vi må alle åpenbares for Kristi domstol, for at enhver kan få igjen det som er skjedd ved legemet, etter det han gjorde, enten godt eller ondt.»

Det er noe annet. Å bli åpenbart, åpenbart for dommeren Jesus Kristus – å, for et tordenord! Hvem makter å utgrunne alt det forferdelige som ligger i dette ordet? Skulle ikke hjertet skjelve i enhver synder når han hører ordet: «Vi må åpenbares!»?

Med andre ord: Ditt innerste, ditt mest hemmelige mørke, det mest skjulte i deg, alle hjertets planer må fram i lyset. Dine tanker og forestillinger, som intet menneske vet om, skal stilles fram og kunngjøres for hele skapningen på dommens dag!

Men synden har det ved seg at den skyr å bli åpenbart. Den trekker seg gjerne tilbake i det skjulte, i hjertets mørkeste kroker. For den vet godt at den må skamme seg og frykte. Derfor sier også Frelseren: «Hver den som gjør det

onde, hater lyset og kommer ikke til lyset, for at hans gjerninger ikke skal bli refset» (Joh 3,20).

Men han har fastsatt en dag da han vil dra all synd og løgn fram i lyset. Min Gud, for en dag! Da skal den ene tåken etter den andre, det ene skinnet etter det andre, det ene bedraget etter det andre, det ene bolverket etter det andre falle. Og kjernen i et menneske skal åpenbares: hele hans ferd, hans egentlige vilje, hans innerste sjeleskikkelse – enten den er formet etter Kristi bilde eller etter slangens bilde! Å, hva skal det bli til!

Men hvem tror, Herre, at du vredes så sterkt, og hvem frykter for din harme? Kjære tilhørere! Vi må åpenbares. Fatt det da, skriv det dypt i hjertene deres, og far ikke lenger så lettsindig av sted! Skjul dere ikke lenger for lyset! For også vi må åpenbares, og ikke bare for Gud og Lammet, ikke bare for englene. Nei, også for din nærmeste nabo, som har holdt deg for en ærlig mann, en ærlig kvinne – for ham og for alle menneskers øyne skal du åpenbares.

Hvor bittert er det ikke når en her i verden blir oppdaget i en skammelig gjerning, og den blir gjort kjent! Men hva er all jordisk skam mot hyklerens evige vanære! Ditt hjertes fengsel skal åpne seg. Herren Jesus skal stå foran deg med sine øyne som flammende ild, og du skal stå foran ham, akkurat som du er, ikke et hår bedre. Hele ditt indre må fram for ham, om du så vrir deg som en orm i solen.

Men kanskje er en eller annen så hovmodig eller så forherdet at han ikke engang frykter for at hans sjeleskikkelse skal bli åpenbart – ja, at et så kraftig Guds ord ikke betyr noe for ham i hans mørke tilstand. Å, merk deg det, du stakkars menneske, og hør mens det ennå heter «i dag»! For også du må åpenbares for Jesu Kristi domstol, likesom alle andre, enten du tror på ham eller ikke.

Du må åpenbares for ham som en gang vandret på jorden i tjenerskikkelse og ble korsfestet i svakhet, men som nå har kledd seg i majestet og stor kraft. For ham kan ingenting forbli skjult og uoppdaget, og hans flammende blikk trenger gjennom alle skapningers vesen. Å, hvordan skal ikke fillene brennes opp for disse gjennomtrengende øynene – de fillene du kanskje ennå henger på deg: dine unnskyldninger og påskudd, dine gode innbilninger og meninger, forsetter og dyder, din skryt av gjerninger og dine løgner!

Hvordan skal ikke dette blikket flamme inn i det innerste åndslivet – blikket fra naturens Skaper, de øynene som verken tåler bedrag eller hykleri, de øynene som himmel og jord en gang skal flykte for, og som skal få alle jordens slekter til å hyle under den mektige strålen fra dem! «Hvem kan utholde den dagen han kommer? Hvem kan bli stående når han åpenbarer seg?» (Mal 3,2).

Han skal sette seg på sin trone som dommer, ikke lenger som Menneskesønnen, som de våget å forakte og spotte, ikke lenger som det tålmodige lammet som ikke åpnet sin munn da det ble ført til slaktebenken, ikke lenger i tjenerskikkelse. Nei, han kommer med det åsynet som lyser klarere enn solen, og som solen flykter for. Han vil åpenbares, ikke lenger som den lidende Kristus, men som alle herrers Herre og alle kongers Konge.

Han kommer som den Jesaja skriver om: «Hvem er han som kommer fra Edom, i røde klær fra Bosra, så prektig i sin kledning der han skrider fram i

sin store kraft? Hvorfor er din kledning så rød, lik klærne til han som tråkker vinpressen? Pressekaret har jeg tråkket, jeg alene, og av folkene var det ingen med meg. Så tråkket jeg på dem i min vrede og trampet dem i stykker i min harme. Da sprutet deres blod på mine klær, og hele min kledning fikk jeg tilsølt. For hevnens dag var i mitt hjerte, og mitt gjenløsningsår var kommet» (Jes 63,1–4).

Da er den dagen kommet da alt en trodde var glemt og grodd over for lenge siden, må bryte fram igjen og komme opp: alle de gamle samvittighetssårene som en etter eget behag hadde kastet et hjemmelaget dydsslør over. Alt som skjedde i den mørke natten eller i hjertets dyp, alt som en mente å ha kvalt og kvelt ved å undertrykke samvittigheten – alt dette skal komme igjen som havbølger fra dypet og reise seg mot alle som ikke er skrevet i Lammets bok.

Men kongen vil begynne å holde regnskap – og for et regnskap! Og det skal ikke bare være et regnskap, men en gjengjeldelse, der åpenbaring og domfellelse hører sammen. Han skal betale hver og en etter det som er skjedd ved legemet. Han skal måle hver og en med det samme målet som de selv har målt med, og veie dem på den samme vekten som de selv har veid med. Og da skal det bli åpenbart at den som her nede ikke ville bøye seg under Kristi milde hyrdestav, nå må bøye seg under dommens knusende jernspir.

Se, mine tilhørere, dette venter alle som ikke vil vite av Frelseren. Dette venter dem som forakter og spotter, dem som har tilbrakt dagene sine i lettsindighet, i gudsforglemmelse, i søvn og drømmer. Dette venter avgudsdyrkerne, de sikre sjelene, dem som ikke vil at Jesus skal herske over dem og opprette sitt rike i hjertene deres. Til en slik elendighet faller disse sjelene når de går bort fra det jordiske livet.

Døm nå selv om en ugudelig har grunn til å glede seg over sin død, eller om den ikke snarere er det aller mest forferdelige som kan møte ham! Tenk på følgene når vingårdens herre sier: «Hogg det ufruktbare treet ned! Hvorfor skal det utarme jorden?» Tenk på det forferdelige når han roper til et menneske: «Du dåre! I denne natt kreves din sjel av deg!»

Ta ikke anstøt av dem som farer av sted inn i evigheten uten å kjenne Frelseren, uten tro på ham, uten kjærlighet til ham og uten sann tillit til hans fortjeneste, og som likevel ikke har noen særlig angst eller noen særlig følelse av sin sjels jammerlige tilstand. Ta ikke anstøt av dem! Deres sløve, blinde ånd er intet vitnesbyrd om at Herren vil bøye sin evige rett, eller dømme som den frekke verden, som bare ser på det som er for øynene.

Å nei! De kjenner ikke seg selv, disse stakkars åndene. De kjenner ikke sitt hjerte og det helvete som er i hjertet deres på grunn av vantroen. De vet ikke selv hvilke krav og dommer som ligger i bunnen av sjelen deres.

For hos enhver vantro finnes det en tildekket helvetesavgrunn og en hemmelig forventning om dommen. Men de fleste gjør seg ikke den umaken å se det, og farer bare videre så lenge det går. Å, la dere ikke føre vill! Bare den som tror på Frelseren og har ham levende i hjertet, er gått over fra døden til livet.

Men du sier: Jeg har en frelser; jeg bekjenner ham, jeg ærer ham, jeg elsker ham. Er det sant, så vel deg! Men prøv deg selv, undersøk troen din, om den er

av guddommelig art. Ve, hvor ille det ville være om freden din styrtet sammen først på dødsdagen eller på oppstandelsens dag og begravde deg under ruinene sine!

Å, hvor mange som fører Frelseren i munnen, bedrar seg på denne måten! Hvor mange blir sviktet av sin hjemmelagede kristendom når de trenger hjelp! Jesus sier selv at mange bedrar seg helt til døden, ja, helt til den ytterste dag.

Han sier: «Ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! skal komme inn i himlenes rike, men den som gjør min himmelske Fars vilje. Mange skal si til meg på den dagen: Herre, Herre! har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn? Men da skal jeg åpent si til dem: Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven!» (Matt 7,21–23).

Undersøk derfor deg selv, om du står på den rette grunnen. Jeg sier ikke dette til de engstelige sjelene som tviler på troen sin, og som gjerne ville høre Frelseren helt til, men som ennå står i alle slags strider under boten. Men jeg sier det til slike som mener at de står, og likevel ikke står rett: Menneske, se til at ikke troen din og hele kristendommen din går opp i røyk på dødens og dommens dag!

Tenk på det: Hvis du bedro deg, hvor forferdelig ville det ikke da en gang bli for deg å stå for Herrens domstol! Du innbilte deg at du skulle få livets dom, og så fikk du fordømmelsens lodd! Derfor:

Våkn opp av syndens søvn, o får!
Du som villfarende nå går,
avlegg ditt levnets brøste!
Våkn opp! Den høye tid det er,
snart evighetens port du ser,
da skal din lønn du høste.
Kanskje i dag din time slår!
Hvem vet hvor brått vårt liv forgår?

Å, måtte den store Gud ikke la noen lenger gå så lettsindig av sted! For mange går med latter inn i kirken og med latter ut av kirken. Med latter tilbringer de livet sitt og drømmer om himmelen, mens de tumler mot fortapelsen. Å, det er ikke tid til latter, til spøk, til lek, til søvn! Men Herren roper til hjertet vårt: «Våkn opp, du som sover! Stå opp fra de døde, og Kristus skal lyse for deg» (Ef 5,14).

Hvor mange mennesker er ikke samlet her i dag, friske og sunne! Hvor mange av dem vil ennå være her om tretti år? Og hvor skal da vår bolig være? Skulle ikke det gjøre oss våkne?

Dere vil nå innse at døden uten Frelseren er noe forferdelig, at «det er forferdelig å falle i den levende Guds hender» (Hebr 10,31).

Ellevte søndag etter treenighets-søndag: Den ugudeliges død og den rettferdiges død – del 2

II.

Vi kommer nå til den andre påstanden vår: at døden er noe salig for et Guds barn. Det viser epistelen vår oss. For apostelen sier med stor frimodighet at han har lyst til å vandre bort og være hjemme hos Herren. Hele dagens epistel er full av trøst og glede. Meningen hans er denne: Lever jeg, vel, så lever jeg for Herren; dør jeg, vel, så er jeg hjemme hos Herren.

Etter at Melanchthon var død, skal en ha funnet noen papirer etter ham. På ett av dem hadde han kort før sin død skrevet opp grunnene til at han gledet seg til døden. Den første var at han da skulle være fri fra alle synder. Den andre var at han da skulle se mye i lyset som hadde vært dunkelt på jorden. Slik kan også et Guds barn glede seg til døden: Det går bort fra det onde og inn til gleden.

Hva er så dette onde? Apostelen, som her taler om seg selv som kristen, peker på det når han sier: «Så lenge vi er i denne hytten, sukker vi under byrden.»

Kjære tilhørere! Allerede i denne verden nyter en kristen usigelig mye godt. Han nyter noe som andre ikke vet om: Han nyter fellesskapet med Frelseren. Ved Kristi blod har han en lett og glad samvittighet; han har fred med Gud.

Han vet at navnet hans står i livets bok, og at han er borger i Guds himmelske stad. Han får den skjulte manna, som ingen kjenner uten den som får den. Og selv om han vandrer under korsets byrde, har han likevel et liv i denne verden som han ikke ville bytte med noen, og som han ikke ville gi bort for alle verdens skatter.

Han står i kjærlighet til Guds barn. Han er fri fra verdensmenneskenes lyster og trette. Han kjenner ikke den kjedsomheten som ofte plager dem. Han trenger ikke å vandre med dem i deres elendige vaner og sørgelige moro, men han nyter friheten fra den ånden som behersker dem. Dag for dag erfarer han nåden, langmodigheten, barmhjertigheten og trofastheten til Gud, sin Frelser, så han må bekjenne:

Ak, når jeg vil overveie
all den godhet, nåde blid,
hvormed du ad underveie

har meg ført min levetid:
da ditt dyp jeg ingenlunde
måle kan og ei utgrunne.
Tusen, tusen ganger deg
være pris evindelig!

En kristen nyter mye, mye godt under sin Frelsers hyrdestav og har den beste lodd et menneske kan ha. Men det er ennå, som en pleier å si, et «men» ved det: Med alt dette lever han ennå i verden, og det finnes ikke noe fullkomment på jorden. Derfor sier apostelen: «Vi lengter og sukker under byrden.»

Like før sa han: «På alle vis er vi trengt, men ikke stengt, rådville, men ikke rådløse, forfulgt, men ikke forlatt, slått ned, men ikke utslått» (2 Kor 4,8 f.). Med det forklarer han selv best hva han mener med uttrykket: «Vi lengter og sukker under byrden.»

Hvor mye høyt og herlig en kristen enn har i sitt indre, finnes det likevel i det ytre mye som bøyer ham ned og ydmyker ham, mye elendighet og mange prøvelser. Snart blir han forstyrret av legemets smerter, snart av denne verdens larm, snart av Satans anfektelser, snart av sine medmenneskers jammer, av sine brødres blindhet og fordervelse, snart av skapningens sukk. Snart, og fremfor alt, blir han forstyrret av synden, som han ennå stadig må kjempe med i dette dødens legeme, og som øver og lutrer ham som hans daglige kors.

Alt dette vekker lengselen etter det fullkomne. Det vekker dette sukket: «Kom, Herre Jesus!» Det er grunnen til at apostelen løfter hjerte, hode og hender mot himmelen og roper: «Vi har vårt hjemland i himmelen!» (Fil 3,20). Det er grunnen til at salmisten roper: «Når skal jeg komme og tre fram for Guds åsyn?» (Sal 42,3).

Dessuten må en kristen vandre i tro og ikke i beskuelse. «Vi vandrer», sier apostelen, «i tro, ikke i beskuelse.» Troen er ikke en mening, en usikker antakelse. Den er noe guddommelig visst, like visst som om en hadde det i hendene; den er noe som er langt vissere enn det en ser med legemlige øyne. For øynene kan ennå narre en, men troen, som hviler på Guds ord, kan aldri noen gang bedra. Troen er altså ingen innbilning. I troen er det en stor, guddommelig visshet om de usynlige og kommende ting.

Men likevel er troen ennå ikke den beskuelsen ansikt til ansikt som venter oss i den lyse evigheten. Den ser ennå som i et speil, på et mørkt sted. Men beskuelsen skjer i lysets boliger, der natten blir til klar dag, og der det ikke lenger er noen veksling mellom lys og mørke.

Tenk dere et menneske som elsker Frelseren, elsker ham over alt, og som står i fellesskap med ham, i et sant og inderlig fellesskap. Tenk dere en som dag og natt, slik apostelen vitner om seg selv, ikke tenker på annet enn å være ham til behag, og som kan si med Paulus: «Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg» (Gal 2,20).

Skulle det ikke nå og da våkne en hjemlengsel hos et slikt menneske, mener dere? Skulle han ikke lengte etter å få se ansikt til ansikt ham som hans sjel elsker uten å se ham? Etter å få gråte ut sin takk ved hans gjennomborede føtter, elske ham i hans nærhet og stemme i med de fullendte rettferdiges lovsanger?

Etter å bringe Lammet sin tilbedelse og la harpen sin lyde ved krystallhavet (Åp 4,6) til pris for ham som var død og nå lever fra evighet til evighet?

Ja, med alt det gode han nyter her, er det likevel ennå ikke alt. Trengsel er trengsel, og kors er kors. Og selv om han har synden under føttene, fortsetter kampen med den, og angrepene dens ydmyker ham. Og selv om troen hans er vissere enn det legemlige synet, er den likevel ingen beskuelse i Guds rikes lys. Derfor heter det: «Vi sukker og lengter», nemlig etter frihet og etter beskuelse. Et Guds barn ville med glede legge av sin hytte og fare hjem til sin Herre. Men denne lengselen etter himmelen er forbundet med tålmodighet.

Men når timen kommer da en kristen får gå hjem – når englene henter ham, ikke lenger til Abrahams fang som i den gamle pakts tid, men til Kristus, vår Herre, og han får legge ned sine matte lemmer etter dagens byrde og hete – ja, da skal det hete: En kristen dør ikke, selv om en sier det. Bare elendigheten hans dør, men han selv står fram i en ny natur.

«Vi vet», sier apostelen, «at om det teltet vi lever i på jorden blir brutt ned, så har vi en bygning som er av Gud, et hus som ikke er gjort med hender, evig i himmelen.» Å, hvordan skal det bli med oss når denne syndens hytte, dette dødens legeme, blir lagt av, og vi får en ny åndelig kledning som er skikket til Guds og Lammets evige lovprisning!

Slik taler seeren Johannes: «Og jeg så en stor skare som ingen kunne telle, kledd i lange, hvite kapper, og med palmegreiner i sine hender» – fredsgreiner i fredens boliger – «og de ropte med høy røst og sa: Frelsen tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet. Og alle tilba Gud og sa: Amen! Velsignelsen og herligheten og visdommen og takken og æren og makten og styrken tilhører vår Gud i all evighet!» (Åp 7,9–12).

Å, bare å være dørvokter i himmelens boliger, i Guds hus – hvor helt annerledes og herligere er ikke det enn å leve under de mest glitrende kår her! En kristen kommer til himmelen; men mer enn det: Han får være hjemme hos sin Herre. Uten Frelseren ville ikke himmelen være noen himmel, men med ham ville selv helvete være en himmel.

Å, å være hos ham, å kunne tjene ham dag og natt i hans tempel og bli næret av ham, den gode hyrde – for en glede! Ikke lenger å måtte bedrøve ham, ikke lenger å måtte synde, men gi ham alene æren og synke ned for hans trone i evig tilbedelse! «Det som intet øye har sett og intet øre hørt, og det som ikke kom opp i noe menneskes hjerte, det har Gud beredt for dem som elsker ham» (1 Kor 2,9) – og alt av nåde, alt uforskyldt!

Å, for dere alle tør jeg forkynne himmelen uforskyldt! Kom og ta livets vann uforskyldt! Kom til Frelseren! Se, dere trenger ikke å ha med dere noe annet enn syndene deres. Kom til ham og la dere overvinne av hans evige kjærlighets makt! Kom! Av evig barmhjertighet kan dere som har fortjent helvete, gå inn i himmelen i kraft av Jesu Kristi fortjeneste og hans blods kraft! Uforskyldt! Å, hvem kan utgrunne dette dypet og måle denne kjærligheten?

Å, det er noe usigelig stort for meg at det ikke finnes en eneste her som jeg ikke tør si til: Uforskyldt kan du bli salig! Stakkars menneske, du som ikke selv kan komme ut av elendighetens dyp, kom likevel i dag til Frelseren! Han kan

hjelpe deg, han vil ta imot deg, han gir deg alt uforskyldt! Hva vil vi si til dette? Vil vi ikke bli tatt imot uforskyldt?

Dere som til nå har lengtet etter å mette dere med denne verdens svinemat, mine brødre, å, mine stakkars brødre! Forlat da verden og de sprukne brønnene dere har hogd ut for dere, og kom til Frelseren! Se da på lønnen! Dere får gå inn gjennom portene i det nye Jerusalem, som ikke trenger noen sol, der Guds herlighet er lyset og Lammet er lampen!

Kom ennå i dag! For det er da vel verdt umaken å kjempe for saligheten. Se hvor menneskene strever etter det jordiske! Det er et renn og et jag, en leting og likevel ingen finning, et løp og likevel intet mål, et strev og likevel ingen hvile! Men jeg ber dere inntrengende og hjertelig: Kom ennå i dag, og kom til Frelseren for alvor! Og kommer dere helt, så blir dere helt tatt imot og blir fullkomne arvinger til hans evige kongerike.

Men dere som sukker under det korset Herren har lagt på dere: Se på det som er beredt for dem som elsker Gud og bærer sitt kors etter Jesus. «Lider vi med ham, skal vi også herske sammen med ham; er vi døde sammen med ham, skal vi også leve sammen med ham og herliggjøres med ham» (Rom 8,17; 2 Tim 2,11 f.).

Kristne! vi må korset bære
kun en stakket tidefrist;
men vårt håp og tålmod være
vendt mot evigheten hist!

Ta på dere de lidelsene Herren sender, og bær dem stille. For det varer bare en kort tid, så vil han ta dem fra dere, og

hvis vi gremmes,
vi beskjemmes,
når det skjer, før vi det tror.

Er det nå en anfektet sjel blant oss, så sier jeg til den: Bare tro! Se, han som har nøklene til helvete og døden, har også nøkkelen til din trengsel. Han kan åpne ditt hjertes fengsel, og han skal også åpne det, så hans lys faller inn i det. Bare vent!

Bønn. Herre Jesus Kristus! Du ser oss alle som er her, og kjenner hver sjels nød blant oss! Å, gi oss da ditt sinn, så vi av hele vårt hjerte omvender oss til deg, og ingen av oss blir igjen!

Du har kjøpt oss så dyrt, vi har kostet deg så mye. Hvem vet hvor lenge vi ennå har tid til å omvende oss? Vår nådetid kan så snart ta slutt. Å, gi da at vi skynder oss og frelser våre sjeler, så vi kan gå inn i ditt himmelske kongerike og finne deg, Herre Jesus, i den søte evigheten etter striden! Amen.

Tolvte søndag etter treenighetssøndag: Den nye paktens herlighet

2 Kor 3,4–11

> En slik tillit har vi til Gud ved Kristus. Ikke så at vi av oss selv duger til å tenke ut noe som av oss selv, men vår dugelighet er av Gud, han som også gjorde oss dugelige til å være tjenere for en ny pakt, ikke bokstavens, men Åndens pakt. For bokstaven slår i hjel, men Ånden gjør levende. Når da dødens tjeneste, den som med bokstaver var innhogd på steiner, hadde en slik herlighet at Israels barn ikke tålte å se Moses' ansikt på grunn av glansen i hans ansikt, den som snart forsvant, hvor mye herligere skal da ikke Åndens tjeneste være? For hadde fordømmelsens tjeneste sin herlighet, hvor mye rikere på herlighet må da rettferdighetens tjeneste være! For det som var herlig, har nå ingen herlighet i forhold til denne overveldende rike herlighet. For når det som svinner, var herlig, da må det som varer ved, være langt mer herlig.

Salmen vi har sunget, og epistelen vi har lest, handler begge om evangeliets herlighet og fortrinn. Det Gud ordnet i den gamle pakt, var et skyggebilde av det han har åpenbart i den nye. Det viser også apostelen til når han i epistelen vår sammenligner herligheten i den nye pakt med herligheten i den gamle. Den gamle pakt var natten og morgengryet; den nye pakt er dagen, og denne dagens sol er Jesus Kristus.

Hvor mange av oss er det vel som alt har fått øye for hvor viktig det er at vi er født og døpt inn i den nye paktens herlighet – at vi har fått leve, ikke i lovens skygge, men i evangeliets klare dag?

Å, en tenker ikke over det, en akter ikke på det. En lever bare videre i denne dagen uten å glede seg over den. Gud lar stadig sine velgjerninger bli tilbudt; hver dag, hver time, hver uke hører en om dem. De blir tilbudt alle – men en tar det ikke til hjertet, en blir i sitt gamle sinn.

Nettopp derfor har jeg satt meg fore å tale i dag om den nye paktens herlighet sammenlignet med den gamle paktens: for det første med hensyn til mellommennene i den gamle og den nye pakt, for det andre med hensyn til læren i de to paktene, for det tredje med hensyn til kraften i disse to lærene, og for det fjerde med hensyn til hvor lenge den gamle og den nye pakt varer.

Herren gi sin nåde også til denne betraktningen av hans guddommelige ord! Men vi vil særskilt be ham om det:

Bønn. Herre Jesus! Når vi ser på oss selv, må vi skjelve og skamme oss over at vi hittil har aktet så lite på de nådedagene vi lever i. Å, gjør oss oppmerksomme på den nye paktens herlighet, så vi kan se denne dagen som du, vår sol, har beredt for oss, og så vi ikke vandrer av sted i mørket, men går med sikre skritt på den veien du har beredt for oss. Forbarm deg over oss alle! Amen.

I.

Først sammenligner vi altså mellommannen i den gamle og den nye pakt.

Den nye paktens mellommann er Jesus Kristus. Den gamle paktens mellommann var Moses, det vil si den som talte og handlet med Israels folk i Guds navn, og på den andre siden med Gud i folkets navn. Denne Moses, den gamle paktens mellommann, hadde glans og herlighet. Det var en stor herlighet knyttet til embetet hans, en herlighet som strømmet ut fra Herrens kraft, fra paktens sterke og nidkjære Gud.

Jeg vil bare nevne noen eksempler på det. Israels barn sto ved Rødehavet, forfulgt av faraos hær, og for menneskelige øyne fantes det ingen vei ut. Da løftet Moses staven sin, og vannet delte seg og sto som en mur på begge sider, så Israels barn kunne gå gjennom med tørre føtter. Da de var kommet over, løftet han staven igjen, og havet strømmet sammen og dekket den egyptiske hæren som forfulgte dem, så ikke én mann slapp unna. Dette skjedde ved at Moses, Guds mann, løftet staven sin. For en stor herlighet!

I ørkenen, da folket led mangel på vann, slo han med staven på klippen, og det fløt vann ut, så både mennesker og buskap fikk drikke. På hans befaling ble den opprørske flokken, Korahs barn, slukt av jorden og fór ned i avgrunnen. Han fikk tale med Gud slik en mann taler med sin venn. Han våget også å be til Herren for folket, som så til de grader hadde fortjent vreden, og Herren sparte folket. Det var en stor herlighet hos et menneske!

En slik herlighet var det også da han kom ned fra Sinai-fjellet med lovens tavler, og Israels barn ikke kunne se på ansiktet hans. Mens han var hos Herren på fjellet, hadde ansiktet nemlig fått en blendende glans uten at han visste det, og den glansen kunne ikke folkets øyne tåle. Derfor måtte Moses henge et dekke over ansiktet når han ville tale med dem. Det var en stor herlighet.

Men hva er Moses mot den nye paktens mellommann! Moses var et menneske som vi, en født synder. Kristus er Gud over alle ting, høylovet i evighet, herlighetens Herre – nettopp den samme som i førti år hadde ført Moses og folket gjennom ørkenen med så store tegn og under og ledet dem inn i Kanaans land. All den makt Moses brukte, hadde han til låns fra Herrens hånd. Den makt Kristus bruker, har han av seg selv, for han har livet i seg selv.

Moses var en tjener, Kristus er Herren; det så en også da Moses gikk Herren til hånde på Tabor-fjellet. Moses var en mellommann hvis tjeneste tok slutt, for han døde etter et liv på hundre og tjue år og en embetstid på førti. Men Kristus er en mellommann «ifølge et uforgjengelig livs kraft», en evig yppersteprest «etter Melkisedeks vis» (Hebr 7,16 f.)!

Å, kjære tilhørere! Vi har en langt herligere mellommann enn fedrene i den gamle pakt! La oss gi akt på ham! Se bare på hans makt, storhet og majestet –

hva kan sammenlignes med ham? Like lite som et menneske kan sammenlignes med Gud, kan Moses sammenlignes med ham.

Han er avglansen av den usynlige Guds herlighet og avbildet av hans vesen, og han bærer alle ting ved sin krafts ord. Riktignok var han for en tid stilt lavere enn englene og skjulte sin herlighet. Men nå har han satt seg ved Majestetens høyre hånd i det høye, over all makt og myndighet, velde og herredømme og over alt som nevnes, ikke bare i denne verden, men også i den kommende. Alt er lagt under hans føtter.

Ingenting kan sammenlignes med ham som er og som var og som kommer. I begynnelsen grunnla han jorden, og himlene er hans henders verk. Han var i Faderens fang før fjellene ble til og verden ble skapt, fra evighet til evighet.

Han er Ordet, og ved ham er alt blitt til. Han var avglansen av sin Fars herlighet og avbildet av hans vesen før han ble åpenbart i kjødet, og nå som han er åpenbart i kjødet, har han all makt i himmelen og på jorden! Hvem kan bestå for ham og for strålene av hans guddommelige majestet? Hvem kan løfte øynene og måle seg med ham? Se, det er den nye paktens mellommann!

Da Herren i sitt innerste hadde besluttet å lide og dø for de falne syndere, kom han ned på jorden. Ja, han ble til og med liten, tok tjenerskikkelse som et annet fattig menneske og hadde ikke noe sted å helle hodet.

Men også da lyste herligheten hans stadig fram: i hans guddommelige under og taler, i hans kraftfulle forkynnelse, i veien han gikk gjennom lidelse, død og oppstandelse – en vei ingen blant folkene kunne gå sammen med ham – og til slutt i at han steg opp over alle himler, der han nå hersker og troner over hele skapningen. Som det heter i en salme:

Jesus hersker i det høye,
alt for ham sitt kne må bøye,
Gud det la for hans fot;
hver en tunge skal bekjenne:
Han er Herre uten ende,
han er oss en konge god.

Fyrstedømme, makt og ære,
tronens vern av himlens hære
er hans arv i herlighet.
Hver en makt i høye himmel,
hvert et liv i jordens vrimmel
ham å tjene er beredt.

Ja, han alene er det! Spør i himlene, så skal de si dere hans navn. Spør erkeenglene som står for Majestetens trone, så skal de med tildekket ansikt vitne om ham, prise ham og rope: «Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskarenes Gud! All jorden er full av hans herlighet!»

Spør hele skapningen, som henger ved Skaperen, så skal den bringe Lammet pris og ære og si: «Lov og pris og ære og makt være ham fra evighet til evighet!» Det er Kristus, himmelens og jordens Herre, den store Jehova! Hva kan sammenlignes med ham? Moses, eller en av profetene, eller en engel? Aldri! De er

stråler av hans lys, men han er den første og den siste, begynnelsen og enden, Den Allmektige!

Men han skiller seg også på en annen måte fra mellommannen i Det gamle testamente. Den som fatter dette, oppdager nettopp her det fremste kjennetegnet på den nye paktens herlighet. «Du er den fagreste av alle menneskenes barn!» Slik heter det i salmen om mellommannen i Det nye testamente (Sal 45,3).

Da Moses steg ned fra fjellet og ansiktet hans strålte av den guddommelige herlighet, var det nok også vakkert. Men hva slags skjønnhet var det for Israels barn? Synderne kunne ikke se ham i ansiktet. De ble forferdet over en slik guddommelig herlighet, og derfor hengte han et dekke over ansiktet hver gang han ville tale med dem.

Det var et gjenskinn av den sterke, nidkjære Guds majestet, en glans av rettferdighet, slik den en gang skal lyne fram av Herren Jesu flammende øyne når han kommer for å dømme levende og døde. Da skal de som la vinn på urett, skjule seg i fjellkløftene og rope: «Fall over oss og skjul oss! For vi går til grunne for hans vrede som sitter på tronen, og for Lammets vrede!»

Slik er det ikke med den nye paktens mellommann. I den nye pakt ser vi Herrens herlighet med utildekket ansikt. Vi trenger ikke å bli skremt og vike skjelvende tilbake for herligheten i Jesu Kristi ansikt. For det er noe ved dette ansiktet som ikke støter synderen bort, men drar ham til seg – noe som gir ham mot og frimodighet til å fortsette å se inn i dette nådige, vennlige, livsalige åsynet.

Det er ikke lovens strenghet og ikke forbannelsen over syndere som møter oss der. Nei, hos ham er alt som lokker synderen til å øse ut sitt hjerte for ham, kaste alle sorger på ham, bekjenne sine synder og ta imot av ham nåde over nåde, lys over lys, fred over fred.

Vi trenger ikke å skjule oss for ham med syndene våre, slik israelittene måtte skjule seg for Moses' ansikt. For han kommer ikke til oss i hevnende hellighet for å ødelegge syndere, ikke som en fortærende ild. Han kommer som den gode hyrde.

Han er kommet for å søke og frelse det som var fortapt, og han har aldri skammet seg ved å kalle fattige syndere sine brødre. Han trøster og leger og bringer fred i samvittighetene, han søker å vinne alle, til og med sine fiender. Han døde på korset for oss og er blitt en soning, ikke bare for våre synder, men for hele verdens.

Disippelen som han elsket, sier om ham: «Vi så hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet» (Joh 1,14). Ja, nåde og sannhet, det er de egentlige hovedtrekkene i hans guddommelige ansikt!

Og bekjenn det, alle dere som med Åndens øyne har sett denne herligheten hos Jesus: Han har ikke noe avskrekkende ved seg, men bare noe nådig og guddommelig mildt, så synderen tør åpne hjertet helt for ham og betro seg fullt og helt til ham med legeme, sjel og ånd.

For han er blitt vår yppersteprest, som kan ha medlidenhet med sine fattige brødre og vet å tale et ord i rett tid til den trette. Å, den som ennå kommer redd fram for Frelseren og ikke våger å si ham rett ut sine synder og alt han bærer på, han kjenner ham rett og slett ikke.

Ser vi på hele hans vandring på jorden, var det ingenting ved ham som vakte frykt, slik det var ved Moses, eller ved Elia, som brøt fram som en brennende fakkel, eller ved Johannes, som rystet syndere med Elias nidkjærhet.

Nei, han sto fram som lege for syndere, ikke for rettferdige, som en forbarmer som ikke brøt av det knekkede sivet og ikke slokket den rykende veken, som en Frelser som dro de tyngede hjertene til seg for å vederkvege dem og forkynne dem et nådens år fra Herren. Se, derfor hadde også syndere og tollere ham så kjær og kom så gjerne til ham. For de hadde det så godt i hans barmhjertige nærhet, i lyset fra hans milde åsyn, i de vederkvegende ordene fra hans munn.

Slik vandret han omkring blant sine fattige, fortapte brødre. Han helbredet, velsignet og trøstet og gjorde dem bare godt. For han visste nok at han på denne jorden ikke ville finne noen rettferdige og hellige, bare syndere som trengte en syndervenn. Og nettopp som syndervenn har han vist seg gjennom hele sitt liv og sitt læreembete, helt til døden.

Pilatus førte Frelseren ut på Gabbata og viste ham fram for folket – med blodig ansikt, tornekrone på hodet, et rør i hånden og en gammel purpurkappe om skuldrene. Så sa han til folket: «Se det mennesket!» Ja visst! «Se det mennesket!» Her betyr det sannelig: «Du er den fagreste av alle menneskenes barn!» Å, den som har fått se ham i Ånden, i herligheten i hans lidelse, han kjenner ikke noe skjønnere og ikke noe høyere enn dette.

Syng, å syng med søte toner:
Hvilket menneske! å se!
Syng ham, skjønn er vår forsoner,
syng ham: Hvilket menneske!
Gid jeg kunne ham, den bolde,
alltid for mitt øye holde!
På hans skjønnhet i hans ve
kan jeg aldri trett meg se.

Hvilket menneske! Ikke som Moses – å, en venn av syndere, en venn, en venn av oss! Med det sårede ansiktet, med de gjennomborede hendene og føttene – slik trenger vi ham, for det er seglene på hans kjærlighet! Si det selv! Kunne vi hatt bruk for en annen yppersteprest?

For våre fattige, engstelige, redde hjerter trengte vi nettopp en slik yppersteprest: en som fornedret seg for vår skyld og la seg i dødens støv, og som sa om seg selv: «Jeg er en orm og ikke et menneske» (Sal 22,7). Ikke når strålene fra hans fryktinngytende majestet lyner fram – å nei! Men når han av kjærlighet lider og dør for oss, da har vi bruk for ham.

Å, når en sjel ser inn i dette dypet av den lidende og døende kjærlighet, vil den ikke lenger vite av noe annet. Da kunne den smelte hen i takk og kjærlighet og ofre seg til ham for evig. Da har den ikke noe annet å gi enn takknemlighetstårer, og ingenting ligger den mer på hjertet enn han som har elsket den så høyt.

Dette er herligheten i Jesu Kristi ansikt, og den blir fremdeles tilbedt der oppe av alle som står for hans trone, av alle som er frelst og har gått inn i de evige boliger. Alle engler tilber Lammet som er slaktet. Alle fullendte ånder roper fra den ene evighet til den andre: «Lam, deg være ære og pris og tilbedelse, fordi du ble slaktet og med ditt blod kjøpte oss til Gud av hver stamme og tunge og folk og ætt» (Åp 5,9). Og på jorden heter det blant hans troende:

Å Lam! for all din dødskval bør det seg
at hver dråpe blod deg ærer,
hjertet gløder kun for deg,
at hvert pulsslag deg begjærer,
hjertet må evindelig
ganske henge kun ved deg.

Det er hans herlighet; ingenting overgår den! Når han er mest forhånet, er han skjønnest for meg – og slik er han skjønnest for alle som kjenner ham.

Men denne verdens barn har ikke behag i en slik herlighet. De skammer seg over den, de kan ikke fatte den. De lukker øynene for den og ville helst løpe bort når en holder den fram for sjelen deres. For «et sjelelig menneske tar ikke imot det som hører Guds Ånd til. For det er en dårskap for ham» (1 Kor 2,14).

Da er Moses med det tildekkede ansiktet enda kjærere for dem – alt er kjærere for dem enn den korsfestede. La det være så! La dem finne vakkert hva de vil – Kristus, Guds Lam, er likevel herligere og skjønnere enn alt. Ja, du, å Jesus, er den fagreste av alle menneskenes barn, nåde er utgytt på dine lepper. Nådefull og elskelig er du i ditt blod, i din lidelse og død, nådefull og elskelig i din oppstandelse og i din himmelske herlighet for alle som trenger deg og kjenner deg.

Å, hvor mye mer kunne jeg ikke si om herligheten hos mellommannen i Det nye testamente! Men først når Lammet skal stå på Sions berg midt blant sine utallige skarer, vil en kunne tale rett om den.

II.

Nå sammenligner vi den nye og den gamle paktens herlighet med hensyn til læren.

Det peker apostelen på når han sier i teksten: «For hadde fordømmelsens tjeneste sin herlighet, hvor mye rikere på herlighet må da rettferdighetens tjeneste være!» Altså var læren i Det gamle testamente en forkynnelse om fordømmelse. Men en kunne spørre: Hvordan kan apostelen si det? Har Gud da gitt de gamle fedrene en lov som fordømmer dem, mens vi har en som frelser?

Se, det skal forstås slik: Også i Det gamle testamente har Gud åpenbart seg etter sin godhet. Som en far hadde han ført Israels barn og båret dem på ørnevinger, han hadde drevet ut fiendene for dem og vist dem utallige velgjerninger – bare kjærlighet. Og da Herren gikk forbi Moses i sin herlighet på Sinai-fjellet, ropte Moses: «Herren, Herren er en barmhjertig og nådig Gud, langmodig og rik på nåde og sannhet. Han lar miskunn vare gjennom tusen ledd. Han forlater misgjerning og overtredelser og synd» (2 Mos 34,6 f.).

Det var altså mye evangelium i den gamle pakt. Men hovedsaken i den var likevel loven, den truende, straffende, tvingende loven, der det het: «Du skal

ikke slå i hjel. Du skal ikke bryte ekteskapet. Du skal ikke stjele» – og slik hele veien: Du skal, og: Du skal ikke!

Men alle budene var sammenfattet i to hovedbud: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din styrke, og din neste som deg selv.» Men etter hele loven kom det fryktelige ordet: «Den som ikke holder alle disse budene, han er forbannet!» Og hele folket sa: «Amen!»

I den gamle pakt er altså den ubøyelige helligheten i Guds lov blitt åpenbart, og likeså Herrens straffende nidkjærhet over all og enhver ulydighet mot hans guddommelige lov. Men ingen kunne holde loven fullt ut, og ingen kan det den dag i dag. Derfor hvilte lovens forbannelse over hele Israels folk, slik den ennå hviler over enhver som lever i denne verden uten å ha tatt imot forsoningen ved Jesu Kristi fortjeneste, og som kanskje vil bli salig ved egen dyd og hellighet.

For å bøte på denne elendigheten traff Herren den ordning at hver den som hadde syndet, kunne bære fram et syndoffer for Herren. Mennesket bekjente sin synd, tok et rent dyr, slaktet og ofret det, og slik var det gjort soning for sjelen hans, og det forbrutte livet hans var betalt med dyrets blod og liv.

Men fordi folket gjorde så mange synder at de ikke alle kunne sones med offer, ga Gud folket i tillegg en stor årlig forsoningsfest. Da gikk ypperstepresten i alles navn inn i Det aller helligste med blod, stenket nådestolen med det og sonet slik hele folkets synder. Alt dette var ordninger og forbilder som hadde sin kraft og betydning i det store offeret som skulle komme, Jesu Kristi legeme. For i seg selv er det umulig at blod av okser og bukker kan bære bort synder.

Men denne herlige ordningen var likevel ikke i stand til å rense samvittighetene helt. For hvert år måtte det ofres, og når det var ofret, kom det stadig nye synder til. Med all ofringen nådde en likevel ikke fram til noen virkelig fred, til noen fast grunnet tillit.

> Lød ved alteret takk med tårer
> for all skyld var svunnet hen,
> krevde Gud at man hvert år
> skulle ofre der igjen.

Loven manet og krevde uavlatelig: «Du skal» og «Du skal ikke.» Mennesket kunne aldri gjøre fyllest, og derfor ble lovens forbannelse og fordømmelse stående gjennom hele offerordningen. Lovens tjeneste var en fordømmelsens tjeneste.

Hvor mange synes ikke at det jeg her har sagt om lovens fordømmelse og om offer, er tåpelig! De vil tenke: «Hva skal nå det være godt for?» Ja, naturligvis: Det naturlige mennesket tar ikke imot det som hører Guds Ånd til. Jeg viser til erfaringen. For det som framstilles utvortes i lovens og evangeliets husholdning, viser seg også innvortes, i hjertet hos de fleste av dem som går inn til livet og får del i Guds rike.

Se, for å si det tydeligere: Så snart en sjel er vekket av syndesøvnen og vil begynne et annet liv, tenker den: «Ak, hva skal jeg gjøre? Så dårlig som jeg er, tør jeg ikke komme til Frelseren. Jeg skulle hatt det ene og det andre, vært slik og slik, så ville Gud ha behag i meg.» Den strever altså etter det, vil rense seg ved

egen kraft og anstrenger seg på mange måter, før den går til Frelseren og tenker på at bare han kan gjøre den ren.

Dette er en villfarelse hos mange sjeler. I dag renser de seg, i morgen er de urene igjen. I dag er de fornøyd med seg selv, i morgen misfornøyd igjen. I dag er de glade, i morgen mørke og bedrøvet igjen. Slik går det fra helvete til himmelen og fra himmelen til helvete, fordi de søker grunnen til sin fred hos seg selv, i sin egen rettferdighet, og ikke i Guds evige barmhjertighet.

Loven bringer dem stadig mer i knipe. Stadig tydeligere ser de at de er under fordømmelse, og at tilliten til egne gjerninger er grunnløs. Og selv om de nå og da får noen lettelse, holder den likevel ikke – det onde såret bryter stadig opp igjen.

De kommer ikke til ro så lenge de blir på denne veien. Enten går de inn i en lunken, haltende kristendom helt til enden, eller det ender med fortvilelse for dem. For loven, som de står under, forkynner fordømmelse. Å, for en jammerlig tilstand – så sørgelig som noe kan være! Hvor er det hjelp å finne?

Hør apostelen! Han taler om en rettferdighetens tjeneste. Hør det da, dere syndere, dere sjeler som loven har trykket ned! Rettferdighet – det er jo nettopp det ordet dere trenger! Rettferdighet tør en forkynne for dere. «Trøst, trøst mitt folk! sier deres Gud.» Trøst dem som strever og har tungt å bære! Si til mitt folk at striden har en ende – det elendige livet fullt av kamp uten seier, livet fullt av strid – og at skylden er betalt! (Jes 40,1 f.)

Men hva skal en trøste med? Med det ordet som det ikke skal ties om i Jesu menighet, verken dag eller natt, med den store sannheten: Gud ble menneske og døde som menneske for oss. Med den herlige læren: «For det som var umulig for loven, fordi den var maktesløs på grunn av kjødet, det gjorde Gud, da han sendte sin egen Sønn i syndig kjøds lignelse og som syndoffer, og fordømte synden i kjødet» (Rom 8,3).[1]

Med det guddommelige evangeliet: «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli Guds rettferdighet» (2 Kor 5,21).[2] Med å vise til det store offeret som er båret fram én gang, og som har gjort oss alle fullkomne og helliget. Med å vise til Guds lam, som bærer verdens synder!

Det er den forkynnelsen som kunngjør den rettferdighet som gjelder for Gud – ikke en rettferdighet av oss selv, men en Guds rettferdighet, som Gud tilregner troen. Det er Guds helt frie nåde at hver og en, hvem han så er, kan bli rettferdig ved Kristus og i hans rettferdighet tør tre fram for Faderens trone.

All den skyld vi under lider,
som betales skal til Gud,
avgjort er for alle tider,
ja, på én gang slettet ut;
Én har alt på seg overtatt,
alt er nå i riktighet,
og vår gjeld er helt inndratt,
siden han kom til oss ned.

[1] NB: «for syndens skyld».
[2] NB: «for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud».

Kjære sjeler, dere som er bedrøvet over syndene deres! Kristus, ofret for oss, og hans fortjeneste, som rekker langt ut over all vår synd og rettferdighet – det er det dere trenger. Grip det i troen! Og hvis dere ikke kan det, så be om å få lære å gripe det. Da er dere hjulpet.

Dere som halvt i trelldom sukke,
halvt i barnefred med Gud:
Jesu rettferd kan ennå slukke
alle deres synder ut!

Å, du søte evangelium! Å, du herlige budskap for sjeler som strever og har tungt å bære! Hvor dyrebar er du, du som leger alle trette, sønderknuste hjerter, hvor rik på trøst for fattige syndere! Du er søtere enn honning, ja, honning som drypper fra vokskakene (Sal 19,11), du vår Guds vennlighet og nåde!

Ak, hvor godt er det likevel at vi lever i den nye paktens tid! Hvor høyt burde vi ikke verdsette at Mose stav ikke lenger skal svinges over sjelene for å tvinge dem til å elske Gud, men at en tør rope til dem: Vi ber, å, vi ber dere, dere sjeler som vansmekter under loven: La dere forlike med Gud! Forrådet av Guds nåde ligger åpent for oss. Herren står her og tilbyr dere det – og dere sier: «Jeg tør ikke ta det, jeg er ikke verdig til det!»

Å, la det likevel bli gitt dere, og si ikke lenger nei! Grip til, og la nåde være nåde, så skal sjelen deres våkne til liv i rettferdighet! «Hvor fagre er på fjellene hans føtter som kommer med gledesbud, som forkynner fred, som bærer godt budskap, som forkynner frelse, som sier til Sion: Din Gud regjerer!» (Jes 52,7). Ja, det er evangeliets herlighet! Når vi holder loven og evangeliet opp mot hverandre, kan vi rope ut som vi har sunget:

Sæd som Herren sådde,
ord om fred og nåde,
evangelium!
All vår trøst du være!
Gi din pryd, din ære
i vårt hjerte rom!

Ja, alle fattige synderes høyeste ære og pryd – og de selvrettferdige og stolte synderes, alle fariseeres, største avsky!

Men, kunne noen si, gjør ikke dette menneskene lettsindige, så de leker med nåden? Må ikke noe av loven legges til, og evangeliet blandes med den? Nei, kjære menneske! Hvis det blir forstått rett – men riktignok bare hvis det blir forstått rett og tatt imot redelig – gjør det ikke menneskene lettsindige, men alvorlige og gudfryktige. For:

III.

Evangeliet gir kraft, og dette er det tredje punktet vi skal tale om. Også når det gjelder den kraften et menneske kan få, har den nye pakt en langt større herlighet enn den gamle. Det kan vi tydelig slutte av apostelens ord når han sier: «Bokstaven slår i hjel, men Ånden gjør levende. Når da dødens tjeneste, den som med bokstaver var innhogd på steiner, hadde en slik herlighet at Israels barn ikke tålte å se Moses' ansikt på grunn av glansen i hans ansikt, den som snart forsvant, hvor mye herligere skal da ikke Åndens tjeneste være?»

Apostelen sikter her til den måten loven ble gitt på. Gud Herren skrev loven, det vil si de ti bud, på to steintavler – et sant bilde på hvordan loven virker på menneskehjertet. Det er noe guddommelig i loven, en guddommelig kunngjøring, slik Skriften uttrykker det når den sier at loven er skrevet med Guds finger.

Den som hører loven, må gi den rett. For det som sies – «Du skal hedre far og mor, du skal ikke slå i hjel, ikke bryte ekteskapet, ikke stjele, ikke si falskt vitnesbyrd» og så videre – er slik at ikke noe menneske kan motsi det. Selv det råeste verdensmennesket må si ja og amen til det. Gud har skrevet det inn i hans hjerte og samvittighet.

Men hvordan er det med lovens kraft? Hva virker den i mennesket? Kan den forandre ham? Kan den skape fornyelse og forvandling i hjertet hans når den blir trykt inn i det? Nei, aldri! Det er loven slett ikke i stand til, og hjertet blir like steinhardt som før, selv om budene er skrevet inn i det.

Ak, mange har alt prøvd å forandre seg selv og andre ved stadig å holde loven fram for seg og stadig å forkynne hvordan mennesket må være. Men de ble til skamme. De fleste ble som de var – blinde og døde. Andre falt i fortvilelse. Slik sier Luther om seg selv og om hvordan han hadde det den gangen lovens kraftløshet og evangeliets guddommelige kraft ennå ikke var åpenbart for ham:

> Fortvilet så jeg i min angst
> at jeg, som kun var dødens fangst,
> til helvete måtte synke.

Kunne loven gi kraft og liv, hadde ikke evangeliet om Guds kjærlighet i Kristus Jesus vært nødvendig. Men loven kan ikke forandre og omvende mennesket. Den kan bare skremme ham ved å holde Guds ubrytelige hellighet fram for ham, bringe ham i nød og jammer og drive ham til den ytterste fortvilelse. Den har ingen kraft som gir liv, men en drepende kraft som tar livet bort.

Det har Gud vel sett. Derfor har han, like ved siden av lovens strenghet, også tilbudt sin barmhjertige kjærlighet. Det gjorde han under lovens husholdning – som var nødvendig, og som Israel var innestengt under inntil Kristus – både i sitt ord og særlig i ordningen med ofrene og den årlige forsoningen, som var et bilde på ham som skulle komme, på Kristus.

Se, loven gir ingen kraft, den tar heller kraften bort. Om jeg igjen og igjen forkynte for dere hvordan dere skal være, hva dere skal gjøre og la være, men ikke forkynte Guds frie råd til deres frelse, kunne dere med rette innvende mot meg hver gang: «Men hvordan gjør jeg det? Hvor får jeg kraften til det fra?» Eller dere ville bli nedslått og motløse, og noen av dere ville vel til og med synke ned i tungsinn og fortvilelse.

Bokstaven, det vil si loven, gir ingen kraft. Men Ånden, det vil si Kristi evangelium, gjør levende, kraftig og villig.

Tenk deg at en forkynner for en hedning som aldri har hørt noe om Frelseren: «Se, kjære menneske! Din Skaper, som har skapt alt du ser, himmel og jord, fjell og daler, elver og sjøer, og deg selv – se, han er kommet ned på jorden for din skyld. Han har levd i stor fattigdom, og for deg og bare av kjærlighet til deg har han lidd så mange smerter inntil døden, ja, inntil døden på korset, for å frelse deg fra syndene dine og fra straffen etter Guds rettferdige dom.»

Skulle ikke det trenge gjennom ham og blottlegge det innerste i sjelen hans? Må det ikke da snart vise seg hvilken ånds barn han er: om han vil være og forbli et djevelens barn og altså forakte sin Guds store kjærlighet og støte den bort med føttene, eller om han vil bli et Guds barn og la seg frelse ved den kjærligheten som har elsket ham først?

Og når et menneske nå får den nåde å kjenne Herrens «Effata» (Lukk deg opp), av hjertet å senke seg ned i Guds lams offer og gripe Kristi evige fortjeneste til sin frelse – det gir ånd og kraft, det gir nytt liv, det gir mot og frimodighet til å legge av det gamle mennesket og ikle seg det nye. Det gir kraft til å tråkke verden og det som er i verden, under føttene, og det gir lengsel og iver etter bare å være til behag for ham som har elsket oss inntil døden.

Å, når Frelserens dødskamp i Getsemane, hans blodige svette, hans store nød og hån, hans sår og striemer og alt det han har lidd for den syndige verden, blir åpenbart innvortes for sjelen, da smelter isen i hjertet. Da springer det fram et liv fullt av takk og tilbedelse, og da heter det: «Å, du evige kjærlighet! Så lenge har du allerede lokket og elsket meg, og jeg er så sent ute, så sent på veien til deg, enda jeg for lengst kunne ha elsket deg!»

Ak, at jeg deg så sildig kjente,
o Frelsermann, min store skatt!
At ei til deg jeg før meg vendte,
fant ro og lys i livets natt!
Det smerter meg at jeg først nu
så sent har vendt til deg min hu.

Da skjer det en gjenfødelse. Alle selvrettferdighetens filler faller bort. Mennesket blir helt lite, fattig og ringe, et intet i egne øyne, og likevel glad og salig ved Kristi føtter, føyelig i Mesterens hånd som leire pottemakeren kan forme slik han vil. Evangeliet virker en gjenfødelse og forvandling til evig liv.

Loven slår i hjel. Men det er nødvendig at den slår i hjel, at den slår mennesket ned og åpenbarer ham hans avmakt. Slik er den en tuktemester til Kristus. Den viser mennesket klart at han trenger en frelser, og den driver ham til Kristus. Men kraft, ro, fred, ånd, liv, føtter til å løpe på Guds veier, et nytt hjerte, en frimodig forkynnelse av Guds kjærlighet og sann kjærlighet til Gud og nesten – alt dette makter ikke loven å gi sjelen. Det kan evangeliet alene.

Hvis nå dødens tjeneste, den som med bokstaver var innhogd på steiner, hadde herlighet – hvis den dødbringende, straffende loven skinte i herlighet – hvilken guddommelig herlighet må da ikke evangeliet ha, som gir Ånden, han som gjør levende og forvandler fattige syndere til en førstegrøde av Guds skapninger! Det kjenner hver den som er i Kristus Jesus. Gud gi at denne herligheten må speile seg i alles øyne og hjerter!

IV.

Nå fortsetter apostelen: «For når det som svinner, var herlig, da må det som varer ved, være langt mer herlig.» Og her kommer vi til vår siste del, der vi sammenligner den gamle og den nye paktens herlighet med hensyn til hvor lenge de varer.

Lovens husholdning har opphørt, men den nye pakt består og skal vare. Den gamle pakt var ikke beregnet på å vare evig. Allerede i de fleste av ordningene lå spiren til at den en gang skulle oppløses og oppfylles. De var jo bare en skygge av de goder som skulle komme, ikke selve virkeligheten. Dessuten var det tydelig forutsagt at det skulle bli annerledes:

«Se, dager kommer, sier Herren, da jeg vil opprette en ny pakt med Israels hus og med Judas hus. Den skal ikke være som den pakten jeg opprettet med deres fedre på den dagen da jeg tok dem ved hånden og førte dem ut av landet Egypt, den pakten med meg som de brøt.

Men dette er den pakten jeg vil opprette med Israels hus etter de dager, sier Herren: Jeg vil gi min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte. Jeg vil være deres Gud, og de skal være mitt folk» (Jer 31,31–33). Det er en tydelig beskrivelse av den nytestamentlige ordningen.

I over femten hundre år var Israel innestengt under loven. Så kom den kjærkomne timen de hadde ventet på med lengsel, da morgenstjernen gikk opp, og Gud sendte sin Sønn, født av en kvinne, født under loven, for at han skulle kjøpe dem fri som var under loven, så vi skulle få barnekår.

Hva fedrene i Ånden så
med dypest savn i hjertets krå,
og hva profeter trøstet med,
er oppfylt nå i herlighet.

Nå kom evangeliets husholdning, nådens husholdning – og Frelseren, han som fra begynnelsen var lovet som den som skulle gjenopprette den syndige verden. For evangeliets grunn er nåde, sannhet og kjærlighet, og nåde, sannhet og kjærlighet opphører aldri. Denne frelsesordningen blir stående. Det var for dens skyld den første pakt ble gjort, og vi er født under den og får den tilbudt. Det er gitt oss å leve dagene våre i glansen av en evig dag.

Riktignok skal ennå mye forandres i denne husholdningen. Den skal bli herligere, den skal bryte fram skjønnere og klarere. Hvor helt annerledes enn nå skal det ikke bli under den tusenårige sabbaten, som Herren ennå har i vente for sin kirke! Hvor helt annerledes når han kommer, han som sier: «Se, jeg gjør alle ting nye!» (Åp 21,5).

Da er denne jorden av elementer fortært av ild, og en ny himmel, en ny jord og et nytt Jerusalem har stått fram, som ikke mer blir vanhelliget av noen synd. Der er det ikke lenger sorg, skrik eller trengsel, der er ropet fra dem som plager Guds folk, forstummet, og der blir tårene ikke lenger sett hos dem som lider urett og ikke har noen trøster, fordi de som gjør dem urett, er for mektige.

Der roper ikke lenger stemmen fra brorens blod opp til rettferdighetens Far, men der bor rettferdighet og stor fred som havets bølger, etter apostelens ord: «Vi venter nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor!»

Hvor helt annerledes skal det være når Jesus Kristus blir åpenbart med sitt rike, og alle Guds barn med ham som konger og prester – han som denne verden ikke kjenner eller akter, fordi den ikke ser ham! Ja, da skal det være helt annerledes. Gled dere, dere rettferdige, som venter på Guds barmhjertighet! Gled

dere, dere som elsker Herrens åpenbarelse! Det kommer en tid da alt skal være annerledes, da alt skal bli nytt. Herlige ting står foran dere, for

så lenge Jesus Herre er,
hver dag det lysner mer og mer.

Men selv om mye skal forandres i den nye paktens husholdning og bli herligere, skal grunnen likevel ikke forandres, men bli stående. Jesus Kristus har grunnlagt et rike der han fortsatt er konge fra evighet til evighet. Faderen har innsatt ham på sitt hellige berg og har sagt til ham: «Begjær av meg, så vil jeg gi deg hedningene til arv og jordens ender til eie» (Sal 2,8). Det sier Faderen til ham, og disse ordene skal stå fast.

Hvem vil ta arven fra ham, Guds Sønn? Hvem vil støte ham ned fra majestetens trone? Han skal herske midt blant sine fiender. Og når alt er fullendt, og den falne skapningen er ført tilbake, skal han fortsatt være den samme i evighet, slik han er i går og i dag: A og Å, begynnelsen og enden, den første og den siste, den Allmektige.

Evangeliet skal bestå. Han som er og som var og som kommer, vet nok å holde det oppe gjennom alle anfektelser, stormer og fristelser. Det har han gjort til nå, gjennom alle tider med overtro og vantro. La Satan, verden og verdens barn, sannhetens fiender, drive på og gjøre hva de vil! La dem sette inn sin største kraft og sitt grusomste raseri! Evangeliet skal bestå, slik det hittil har bestått, også under de stormene som ennå står foran kirken.

Og når det er kommet til det ytterste, når de mener at det nå er undertrykt, da skal han som har gitt det, kongen over Guds rike, tre fram og vise seg som den som ikke lyver, som sin kirkes guddommelige beskytter. Han har sagt: «Det er min menighet, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den.» Denne menigheten, som er vokst opp som et sennepsfrø, må vokse og seire under alle stormer. Alle angrep fra fiendene kan bare tjene til å øke dens evige triumf og gjøre dens urokkelige grunnpilarer kjent for hele skapningen.

Evangeliet skal bestå. Som sagt skal ennå mye forandres i Guds husholdning. Korsriket, den stridende kirke, skal bli en triumferende. Et nytt Jerusalem skal komme ned fra himmelen, gjort i stand som en brud som er prydet for sin brudgom (Åp 21,2). Men grunnvollen for den triumferende kirke skal være den samme som for den lidende kirke og korsriket. Det som nå er hovedsaken og grunnvollen for vår tro, skal også da være hovedsaken og grunnvollen for hele frelsesbygningen, som riktignok blir enda mye herligere.

Se opp til det nye Jerusalem, se hvilken grunnvoll det er bygd på! På dets tolv grunnsteiner stråler navnene på Lammets tolv apostler, og dets lys er Lammet, den korsfestede og herliggjorte Jesus. Hovedsaken i evangeliet og grunnvollen for vår tro er Guds og Jesu Kristi kjærlighet, forsoningens lam, som ble slaktet på Golgata.

Han er Guds Sønn, og i ham har Gud så elsket verden at han ga ham, sitt kjæreste, til pine og død, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv. Han er Faderens elskede, som døde, ble begravet, sto opp, fór opp til himmelen og er blitt vår prest og konge til evig tid etter Melkisedeks

vis. Dette er grunnvollen for hele frelsesordningen, og denne grunnvollen skal bestå.

Når en sjel virkelig er kommet til erkjennelse av sannheten, kjenner den ikke noe høyere enn kjærligheten hos Kristus, det slaktede lam. Den er det sjelen tilber; den er grunnen til dens bot, dens tro, dens håp, dens kjærlighet og hele dens omvendelse.

Den ser alene sin trøst og fred,
sin lindring og sin rolighet,
sin daglige trang for beklemte hjerte
i salig forsoning for syndens smerte
ved Jesu blod.

På denne grunn er hele Kristi menighet bygd, den som lever i utlendighet her nede. Og det som ikke bygges på denne grunn, blir fortært på åpenbaringens dag av den guddommelige nidkjærhets ild.

Dette er også hovedsaken hos menigheten der oppe, som står for Herren. Se opp til skarene av de fullkomne rettferdige, hør hvordan de roper: «Verdig er Lammet, som ble slaktet, til å få makt og rikdom og visdom og styrke og ære og pris og velsignelse i all evighet!» (Åp 5,12). Slik taler de, dette er det nye Jerusalems lovsang.

Fjellene skal vike og haugene falle. Himmelen skal vike bort som en bokrull som rulles sammen (Åp 6,14), og ikke sees mer. Jord og himmel skal flykte for hans ansikt som sitter på tronen – men Guds lam, som bar verdens synder, skal bli og herske.

Og når tusen ganger tusen og millioner år har rent bort millioner ganger, skal alle i de evige evigheter ikke vite, ikke kunne og ikke ville noe annet enn å synke ned for det slaktede Lam i evig tilbedelse og lovprisning. Det gjelder den første synderen, som står nærmest Guds trone og har fått mest herlighet av hans fylde, og likeså den som har fått sporene etter fallet minst utslettet, dørvokteren i Guds hus.

Det gjelder alle som har vasket kappene sine og gjort dem hvite i Lammets blod – alle som allerede er rundt tronen, og alle som ennå skal komme dit. De skal legge kronene sine i støvet, røre harpene sine og stadig klarere og kraftigere si og rope og juble: «Lam! Du er verdig til å få makt og rikdom og visdom og styrke og pris og ære og velsignelse i all evighet!»

Selv på dypest trinn jeg roper,
hva jeg vitner, tror og håper
under hele livets gang:
Jesus hersker i det høye!
Alt for ham sitt kne må bøye;
pris ham nå med jubelsang!

Se Jesu Kristi herlighet, evangeliets herlighet! Helt inn i den dype evighet er ingenting som han, ingenting som Jesus! Den som altså har ører å høre med, han høre! Den som har øyne å se med, han se! Den som har føtter å gå med, han stå opp og komme til Frelseren og ta det levende vannet ufortjent!

Ak, den store Gud, som har gitt oss evangeliet, har gitt oss det så gjerne og ufortjent. Måtte han la en stråle av den evige barmhjertighet og kjærlighet som har drevet Sønnen inn i lidelse og død for oss, falle i mine brødres og søstres hjerter, i alles hjerter, så vi får ham, vår venn og yppersteprest, kjær over alle ting!

Måtte han herliggjøre sitt evangelium på oss og gi oss den fullkomne vilje til bare å tilhøre Jesus, ja, bare ham og ham for evig. Da skal vi finne ro, fred og salighet hos ham. Bare hos ham kan hjertet vårt hvile ut.

Ak, den fattige verden har jo ingenting som varer, ingenting som kunne tilfredsstille og mette sjelene våre. Men i Jesus er Åndens element, i ham er evig liv og uforgjengelig vesen. Måtte han skjenke oss sinnelaget til den gudsmannen som sa:

Én eneste jeg svermer for,
og det er ham, kun ham!

Kjære tilhørere! Denne lidenskapen ønsker jeg meg selv og dere alle, for at vi i tid og evighet må tilhøre ham og være hos ham. Han kan gi oss et slikt sinn når vi ber ham, og han gir det gjerne til den som ber ham av hjertet. Det er ubegripelig og overveldende hva han kan gi. Det som ikke er mulig for noe menneske, det er mulig for ham, vår Herre. Gud gi at vi alle ba om denne kjærligheten, om denne lidenskapen, som er han og bare han!

Å, måtte Herren Jesus etter sin store barmhjertighet la oss skue inn i bredden og lengden og dybden og høyden av hans kjærlighet, som ikke kan måles og ikke utgrunnes! Måtte han gi at vi blir og er og forblir hans eiendom i evighet! Amen.

Trettende søndag etter treenighetssøndag: Den særegne saligheten og nåden i Det nye testamentes tid

Luk 10,23–37

> Da han var alene med disiplene, vendte han seg til dem og sa: Salige er de øynene som ser det dere ser! For jeg sier dere: Mange profeter og konger har ønsket å se det som dere ser, men fikk ikke se det, og høre det som dere hører, men fikk ikke høre det!
> Og se, en lovkyndig sto fram og fristet ham og sa: Mester, hva skal jeg gjøre for å arve evig liv? Han sa til ham: Hva står skrevet i loven? Hvordan leser du? Han svarte og sa: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din kraft og av all din forstand, og din neste som deg selv! Da sa han til ham: Du svarte rett. Gjør dette, så skal du leve! Men han ville rettferdiggjøre seg selv og sa til Jesus: Og hvem er min neste?
> Jesus tok opp dette og sa: En mann gikk fra Jerusalem ned til Jeriko, og han falt blant røvere. De både kledde av ham og slo ham og gikk bort og lot ham ligge igjen halvdød. Nå traff det seg slik at en prest dro ned samme veien, og han så mannen og gikk forbi. Likeså kom en levitt til stedet og så ham og gikk forbi. Men en samaritan som var på reise, kom også dit mannen lå. Og da han så ham, fikk han inderlig medynk med ham. Han gikk bort til ham og forbandt sårene hans og helte olje og vin i dem. Og han løftet ham opp på sitt eget dyr og førte ham til et herberge og pleiet ham. Neste dag tok han fram to denarer, ga dem til verten og sa: Plei ham! Og hva mer du måtte legge ut, det skal jeg betale deg igjen når jeg kommer tilbake. Hvem av disse tre synes du nå viste seg som en neste for ham som var falt blant røvere? Han sa: Den som viste barmhjertighet mot ham. Da sa Jesus til ham: Gå du bort og gjør likeså!

I evangeliet vi har lest, er det denne gangen særlig ett ord som er blitt viktig for meg, ordet Frelseren talte til disiplene sine: «Salige er de øynene som ser det dere ser! For jeg sier dere: Mange profeter og konger har ønsket å se det som dere ser, men fikk ikke se det, og høre det som dere hører, men fikk ikke høre det!» Her stiller Frelseren åpenbart fram den store forskjellen mellom tiden under Det gamle og tiden under Det nye testamente.

Ja, med disse ordene viser han svært tydelig hva den nåden og saligheten egentlig består i som en under Det nye testamente har framfor andre. Dette vil vi tenke videre over, og med Guds hjelp vil vi betrakte:

Den særegne saligheten og nåden i Det nye testamentes tid.

Jeg vil først vise hva denne saligheten består i, og deretter hvordan en får den.

Bønn. Store Frelser! Du og dine ord er dypt skjult for vår kjødelige fornufts øyne. Vis oss din herlighet, så blir vi helbredet! Gjør mine ord til spyd og nagler i hjertene, så vi må stå opp og finne deg! Amen.

I.

Kjære tilhørere! Hovedhensikten med den kristne religion er at menneskene skal få det godt ved den. Av naturen har vi det ikke godt. Når vi er friske, når vi er beruset av sanselige fornøyelser, når vi lever i ytre velstand, eller når våre mest hemmelige lidenskaper får sin lyst tilfredsstilt, kan det nok se ut som om vi har det godt. Men det bare ser slik ut. Det finnes noe i mennesket som alt dette ikke kan mette, et tomt rom som ingenting av dette kan fylle. Og denne tomheten gjør ham innvendig misfornøyd, utilfreds, gretten og usalig.

Alle religioner i verden forutsetter at mennesket er usalig på denne måten. For de sier alle: Når du gjør det og det, skal du få det godt, så blir du salig. Noen lover dette velværet allerede i denne verden, andre først i evigheten. I lovboken sin blir tyrkerne lovet et vellystig liv i paradis, behagelig for kjødet, hvis de i denne verden følger profetens forskrifter nøye.

Også i Det gamle testamente ble det gitt forskjellige løfter om velvære: et langt liv, fruktbare tider, fred for fiendene eller seier over dem – timelig lykke av alle slag ble lovet den som var lydig mot Guds bud. Men den gamle pakt kjente også andre, høyere og mer åndelige saligheter. Etter Salme 84 fylte den herlige gudstjenesten i templet de oppriktige israelittene med høy fryd.

Men den fremste saligheten under den gamle pakt var vel at en med åndens øyne skuet de underfulle ting i Herrens lov, slik Salme 119 sier. Denne saligheten nyter den nye pakts barn også den dag i dag. Men i den nye pakt er det gitt enda en særegen salighet som en ikke hadde i Det gamle testamente. Den er fortrinnet ved den dagen som fulgte etter lovpaktens morgenrøde, og som nå har vart i atten hundre år. Hva er denne særegne saligheten ved den nye pakt? Eller: Hva består en kristens høyeste velvære i?

Hvis jeg stilte dette spørsmålet til de moderne, som ikke vet og ikke tror noe annet om Frelseren enn det de selv flyktig kommer på, ville jeg få mange slags svar. «Den høyeste saligheten», ville den ene si, «er å gjøre en samaritans tjeneste mot sitt medmenneske. Da bærer en med seg bevisstheten om at en har gjort en edel og menneskekjærlig gjerning. En får takk av den en har reddet, og en har det usigelig godt ved det.»

«Nei!» ville en annen svare. «Etter Matt 6,1–4 må en gjøre en slik gjerning i det skjulte og ikke ta imot noen takk for den. Det er en enda større glede for hjertet og en god skatt for evigheten.» – «Det er klart», sier en tredje, «at hjertets største salighet ligger i å røkte sitt kall trofast. Da har en det godt, selv om en ikke har noen fremragende gjerninger å vise til.»

En fjerde ser enda mer allment på saken og påstår at den største saligheten er en god samvittighet, det vil si hjertets indre vitnesbyrd om at en har ført et ærbart liv, ikke har begått noen skammelige gjerninger, ikke har stjålet og ikke slått noen i hjel. «Å, hvor rolig kan en da legge hodet til hvile», mener han, «ja, hvor rolig kan en gå livets stormer i møte! En er fattet også der andre må skjelve. Selv i døden kan en sovne rolig inn med den gode samvittigheten som hodepute!»

Jeg kunne nevne mange flere slike meninger, men det trengs ikke. Hva mener dere om dem? Jeg skal si dere hva jeg mener. For meg er de et nytt bevis på hvor blindt og uforstandig menneskehjertet er, og på at Kristi ord er sant: «Jeg priser deg, Far, himmelens og jordens herre, fordi du har skjult dette for vise og forstandige, men åpenbart det for umyndige. Ja, Far, for slik skjedde det som var deg til behag» (Matt 11,25 f.).

Men hva er da den særegne saligheten i Det nye testamentes tid? Det Frelseren tydelig sier i evangeliet vårt: «Salige er de øynene som ser det dere ser!» Dette var altså nåden og saligheten disiplene fikk nyte under den nye pakt: at de kunne se Frelseren. Mange konger og profeter i Det gamle testamente lengtet etter denne nåden, men fikk den ikke. Og fremdeles er dette det vesentlige i Det nye testamentes salighet: at en ser Frelseren. Dette vil jeg forklare nærmere.

For attenhundre år siden kunne en i Israels land se Guds Sønn med legemlige øyne, høre ham med legemlige ører og føle på ham med legemlige hender. For han var åpenbart i kjødet og vandret som et sant menneske blant menneskene. Slik så disiplene hans ham. Men det er ikke for dette legemlige synet Frelseren priser dem salige.

På Kristi tid levde det mange andre mennesker i Israels land som så Frelseren, men som ikke hadde den minste nytte eller glede av å se ham. Det fantes fariseere og saddukeere, yppersteprester og skriftlærde og en stor mengde folk, som alle så Guds Sønn. Men mange så ham med likegyldige øyne, andre med fiendtlige, og slik fikk de ikke liv av det de så, men for det meste død. Om slike øyne kunne ikke Frelseren si: «Salige er de, for de ser meg.»

Hva var det da som skilte apostlenes blikk fra de andres? At disiplene samtidig så Frelseren med åndens øyne. De hadde fått en åpenbaring fra Faderen, og ved den satte synet av Herren Jesus – hans ord, hans gjerninger og hele hans ferd – sinnet deres slik i brann for ham at de bare kunne skue ham med den dypeste ærefrykt og med kjærlighet. Slik så og kjente de i Jesus en helt annen mann enn de andre gjorde.

Der de andre tok anstøt, kjente de Faderens allmakt. Der de andre knurret, priste de. Der de andre spottet, tilba de. Det som var utålelig for de andre, var kjært for dem. Der de andre løp bort, ble de og bekjente: «Vi kan ikke forlate deg, for du har det evige livs ord.» Kort sagt: De kjente i Jesus Frelseren, Guds Sønn, mens de andre ikke så annet i ham enn en vanlig profet, ofte sin fiende, ofte en svermer, ja, til og med en besatt.

Derfor vendte Frelseren seg til disiplene sine og priste bare dem salige. For de hadde den usigelige nåden å se Israels trøst, Guds Sønn, Farens uttrykte bilde,

den fagreste av menneskenes barn, og det ikke bare med legemlige øyne, men med åndens øyne – det vil si: de trodde på ham.

Kjære tilhørere! Også i dag må vi se Frelseren med åndens øyne hvis vi vil være lysets barn. Mange tenker: Hadde jeg levd på Frelserens tid og sett hvordan han levde, sett undergjerningene hans og ham selv, ville jeg nok ha blitt en sann etterfølger av ham. Men i mørket i vår tid blir det mye vanskeligere for meg.

Kjære menneske, du som tenker slik! Kanskje ville du den gangen til og med ha blitt Frelserens fiende og tatt anstøt av at han var så ringe. For hver tid har sine anstøt og sine egne hindringer for troen. Det legemlige synet gjør ikke alt.

Åndens øyne må lukkes opp hos oss. Mørket, det sataniske syndemørket, må tas bort. Den Hellige Ånd må forklare Jesus i hjertet. Først dette gjør mennesket til en etterfølger av Jesus og setter sitt stempel på ham. Og dette måtte skje like mye den gangen som nå, og like mye nå som den gangen. Her er det slett ingen forskjell.

Frelseren må vi se, ellers er vi ikke kristne, men hyklere, selv om vi kan tale om kristendommen. Og er vi ikke hyklere, så har vi i hvert fall ikke et salig hjerte. For Det nye testamentes salighet beror på at en ser Jesus.

Jeg taler ikke ut fra en opphisset innbilningskraft. Jeg taler fornuftige, besindige ord. Men hvordan skal jeg gjøre det tydelig for dere? Kanskje har dere allerede lagt merke til at vi har et bilde av oss selv i vårt indre. Hvert menneske ser seg selv i sitt indre.

Så lenge mennesket ennå står under makten til Satan, løgneren, ser han seg selv gjennom egenkjærlighetens speil. Det bildet han har av seg selv, er mye vakrere, herligere og mer fortreffelig enn han i virkeligheten er. Der ser han seg som et klokt, dugelig, rettskaffent, edelmodig, fromt, menneskekjærlig og modig menneske, selv om ikke det aller minste av disse egenskapene virkelig finnes hos ham.

Ytre forhold er også med på å male dette bildet. Er noen rik, pleier han å forestille seg selv som en mektig mann som verken trenger å bry seg stort om hva andre mennesker mener, eller bekymre seg stort for andre. Er noen en øvrighetsperson som kan befale, vil bildet han lager av seg selv, sikkert få et preg av makt, myndighet og anseelse.

Er noen fattig, bærer han vanligvis i sitt indre et bilde av seg selv der trengselen er gravert inn, et trykk han ofte mener er ufortjent og urettferdig, og lignende trekk. Sjelden finner en mennesker der ytre medgang eller motgang ikke påvirker dette bildet.

Det er utrolig hva mennesker utretter i kraft av dette bildet. Hvor mang en ville ikke ha lukket hjertet og pungen for sin trengende medbror hvis han ikke først hadde kastet et blikk på bildet av seg selv i sitt indre og lest der med store bokstaver: «Menneskevenn!» Hvor mang en soldat har utført såkalte heltegjerninger som han verken hadde lyst eller mot til! Men på bildet hans sto det skrevet: «Tapper soldat, helt!» – og det drev ham fram. Slike løgnere er menneskene når Gud ikke ved sin Ånd kan føre dem til enfoldighet og oppriktighet.

Men se – og dette er hovedsaken, som jeg nå vil gjøre tydelig for dere: Vi bærer i oss et bilde av oss selv, og det følger oss overalt så lenge vi ikke elsker Frelseren.

Vi ser oss selv i egenkjærlighetens speil, og det speilet er nok usant. På samme måte må vi i Den Hellige Ånds kraft få Frelseren fram for vårt indre øye i hans ords speil. Og det er den særegne saligheten i Det nye testamentes tid.

Jeg vil gi dere et annet eksempel. Vi har også andre bilder i oss. Hver og en av oss har sin skjødesynd, og det er den som former de bildene og forestillingene vi er mest opptatt av, og som hjertet vårt finner mest glede i. Et ukyskt menneske har ukyske og skammelige bilder og forestillinger i sjelen. Av seg selv kan han også stadig vekke nye bilder av dette slaget og skape dem til sin skammelige fornøyelse. En gjerrig har bilder av eiendom, besittelse, vinning, erverv, arv og rikdom. Hos hver enkelt arbeider innbilningskraften i retning av hans hovedlidenskap.

I ubevoktede øyeblikk kommer vårt arme hjerte gjerne inn i drømmerier som henger sammen med skjødesyndene våre. Da kan en sitte og drømme seg inn i en hel verden av synder, og hjertet fryder seg og har det godt der, så lenge det ikke kjenner og har erfart noe bedre, nemlig Frelseren.

Slik syndige bilder av naturen blir født i oss, slik må Kristi bilde bli levende i oss. Han må vinne skikkelse i oss. Han må bli hovedmålet for hjertets lengsel, det eneste kjære bildet som følger oss overalt, og som sjelen verken har ro eller glede uten. Til det kommer den tilbake hver gang den har fart vill, og der finner den all glede og all næring. Det er å se Kristus, og nettopp i det består Det nye testamentes salighet, som vi kan nyte her nede i troens land.

Kristus, Guds Lam, må inn i hjertet, fram for åndens øyne. Hans Ånd må forklare ham for vår ånd, ellers elsker vi ham sikkert ikke. Men den som ikke elsker ham, er heller ikke hans disippel. Er det slik med oss? Ser vi ham? Er det sant om oss, det dette verset sier:

Ditt navn, ditt kors her funkler
dypt i mitt hjertes grunn,
intet min fryd fordunkler
til hver en tid og stund.

Å, la oss ikke hvile før Guds Ånd slik trykker og skriver ham inn i hjertet vårt med sin levende griffel! Hos dem som står i inderlig samfunn med ham, forklarer Ånden Frelseren gjennom hele hans historie, slik den er beskrevet i hans ord. For det hjertet som søker Gud, bringer Ånden denne historien så nær som om den foregikk like foran åndens øyne.

Da ser en Frelseren én gang i krybben, en annen gang som gutt, som ung mann, som mann. En ser ham på hele hans hellige livsvandring på jorden. En ser ham i hans angst, marter og pine, i hans sår, i hans død, i hans grav og etter hans oppstandelse. Av og til blir også litt av hans herlighet klar for hjertet.

Å, hvor ofte kan ikke et eneste lite ord i Den hellige skrift, ved Den Hellige Ånds kraft, kaste et klart og gledelig skinn over den fagreste av menneskenes barn! Hvordan kan ikke et eneste slikt lysglimt sette sjelen i brann av kjærlighet til ham! Hvor godt har hjertet det når det nyter slike himmelske krefter!

Aller helst forklarer nok sannhetens Ånd ham i den store gjerningen han gjorde da han led og døde som forsoner og borgen for oss. Da kan en stå under korset hans som om han nettopp nå hang der. Da kan en se blodet hans flyte som

om det nå fløt til forsoning for syndene våre. Da ser en inn i sårene hans som om de nettopp nå var slått. En ser det, og av dette synet drikker en nåde og miskunn for sitt hjerte som lengter etter frelse.

Å, for en vederkvegelse! Hvor blir en ikke dratt til sin ydmyke, fornedrede, slåtte, marterte, vansmektende, døende Jesus og mellommann, til sin aller vakreste Frelser!

Hvor jeg føler salig fred,
knelende for korset ned,
hvor du for min sjel utkjempet,
ved din død min jammer dempet.

Dette er det som gir stridsmennene i den nye pakt deres fremste kraft. I kraften av dette blikket på Jesus kan en overvinne synden. I denne kraften kan en overvinne sin kjæreste lyst. I denne kraften kan en beseire og drepe tillokkelsene fra egenkjærligheten, den dypeste synden. Da må de syndige bildene vike bort fra hjertet, for Jesus får overhånd.

Ja, bildet av vårt eget jeg blir svært usselt, jammerlig og urent ved siden av dette bildet. Et nytt liv, et nytt jeg, en ny sol, Jesus Kristus, går opp for hjertet. Da smelter selviskhetens isskorpe. Da flykter vellystens bilder når Jesus blir åpenbart som den eneste som er verd å elske. Da hører den mest inngrodde lidenskapen opp å rase fordi han er til stede, han som skal få alle sine fiender lagt til skammel for sine føtter. Da blir hjertet lyst og klart. Det ser forlatelsen for sine synder, det ser sitt nådevalg i Lammets sår.

Se, dette er den nye pakts salighet. Hele den kristne kirkes ordning sikter mot dette. Alt tar sikte på å bringe Kristus inn i hjertet og på å virke slik at en ser ham med åndens øyne. Ved dåpen synger kirken vår: «Hans blod alene vår sjel gjenløser; dermed han sannelig overøser oss i vår dåp.»

I nattverden skal den korsfestede, hans sønderbrutte legeme og hans utøste blod stilles fram for oss som nærværende, ja, til og med ved den maten og drikken som blir rakt oss i det ytre. Og forkynnelsen av Guds ord – hva er dens hovedmål? Å male Jesus for øynene (Gal 3,1), å forkynne den korsfestede og oppstandne og hans storhet – ham som kalte oss fra mørket til sitt underfulle lys.

Men om Den Hellige Ånd sier Frelseren selv: «Han skal forklare meg» (Joh 16,14).[1] Jesus er midtpunktet i hele religionen. Ham må en finne, ha og se i sitt indre. Ellers ser en ikke, har en ikke og finner en ikke himmelen og saligheten, for han er saligheten.

Den som en gang har fått denne saligheten, får den ikke tatt fra seg igjen, hvis han ikke selv mister den med vilje. Hjertet kan bli tørt og saftløst igjen, enten av egen skyld eller rett og slett etter Guds vilje og førelse. Men Jesus forlater likevel ikke sine for det. Under Den Hellige Ånds trofaste pleie får en søkende og sukkende sjel stadig ny kraft, nye lysglimt av sin forsoner og ny forfriskelse og styrke. Med et nådig regn forfrisker han gang på gang sin tørre arv.

[1] NB: «Han skal herliggjøre meg». Hofacker bygger på den eldre ordlyden «forklare», som han bruker gjennom hele prekenen om Åndens gjerning: å gjøre Jesus klar og herlig for hjertet.

Slik blir Jesus stadig større, stadig mer uunnværlig. Hjertets glede i ham blir aldri gammel, og slik holder det fram til denne hytten synker sammen, troen opphører og skuingen begynner.

Å, hvem kan vite hva seg da opplater,
når vi ham skuer hos himlens Fader
og nær ham står!
Livets strid er forbi,
og ved hans vunder,
hvortil vårt håp og lengsel stunder,
uthviler vi.

II.

Nå gjenstår det bare kort å vise hvordan vi kan få denne særegne nåden i den nye pakt.

Tenk på et fornuftig og tenkende menneske som likevel ikke har noen åndelig erfaring. Når et slikt menneske har hørt det som er sagt til nå, vil han sikkert straks tenke og dømme slik om alt dette om å skue Frelseren innvendig: Det er bare et spill av en overspent innbilningskraft.

«Dette er drømmer og svermerier», tenker han, «innbilninger uten grunn. En bilder seg noe inn. En fordyper seg i disse tingene med innbilningskraften. Til slutt holder en drømmene sine for sannhet, faller i en sykelig sinnstilstand og blir en dåre, eller, hvis det går godt, en godmodig svermer som verden ikke har noen bruk for.»

Slik dømmer verdens- og tidsånden vår om disse åndelige tingene, om en nåde den ikke forstår, og som den er like langt borte fra som helvete er fra himmelen. Men dette må ikke føre oss vill. «Et sjelelig menneske tar ikke imot det som hører Guds Ånd til. For det er en dårskap for ham, og han kan ikke kjenne det» (1 Kor 2,14).

Måtte de som så raskt forklarer de åndelige erfaringene som et spill av innbilningskraften, en gang gjøre seg den umaken å prøve om de selv klarer å drive et slikt spill! De ville sikkert snart oppdage at slike innbilninger ikke vokser på vår grunn.

Kjære tilhørere! Med innbilningskraften kan mennesket trenge inn i alt som er menneskelig og sanselig. Med den kan han vandre gjennom alt mennesker kan vite noe om, ja, de høyeste ting. Han kan frembringe skapninger som han selv blir forbauset over. Med den kan han velte seg i den skammeligste søla av vellyst, egenkjærlighet, egennytte, misunnelse og hevngjerrighet. Han kan synde i innbilningen og skape synder som naturen gyser tilbake for. Han kan til og med sverme seg inn i himmelske forestillinger.

Men én ting kan ikke mennesket uten nåde: gjøre Frelseren og hans historie til det kjæreste målet for sin innbilningskraft – særlig den delen av historien der han ble fornedret til døden, ja, døden på korset. Her ligger en bom som menneskelig anstrengelse ikke makter å skyve bort.

Det må en innrømme: Mennesker med sterk innbilningskraft kan nok til enkelte tider, i noen timer, gjøre Frelserens historie, og særlig lidelseshistorien hans, til gjenstand for sitt indre syn. De kan til og med komme i en slags sanselig

begeistring over den. Men det vil likevel alltid koste anstrengelse. Og hjertet gir seg bare motvillig i kast med et slikt arbeid. Så snart det kan, vil det gjøre seg klar til å hvile ut igjen i andre bilder, i dem det egentlig har kjær.

I et naturlig menneske kan Kristus aldri vinne skikkelse. Hjertet vil aldri kunne vederkvege seg i ham. For i oss er det en motvilje, et fiendskap mot ham og hans kors. Og dette fiendskapet kan vi ikke få bort ved innbilningene våre, ved bønnene våre, ved svermeriene våre eller ved viljen vår. Det er vokst sammen med oss og hører til hjertets natur.

Vår viten og forstand,
vårt hjertes grunn og våre tankers skapninger,
alting stadig seg i mørke bare innhyller,
hvis han oss ei ved sin Ånd
med sitt klare lys oppfyller.

Av det som er sagt til nå, kan en lett slutte hvordan vi kan få denne særegne nåden og saligheten i den nye pakt. Den må gis oss ovenfra. Kristus må bli åpenbart i oss ved Den Hellige Ånd.

Og vi kan ikke gjøre noe annet til det enn dette: be om denne høye nåden, og mens vi slik sukker og ber i vårt indre, granske Den hellige skrift, som tvers igjennom vitner om Jesus – om det kanskje kunne behage Herren å skjenke sjelen vår lys ved et eller annet ord fra Ånden – og ikke lukke hjertet for lyset når han rekker oss det.

Som de fine blomster villig seg utfolde,
seg mot solen stille holde,
gid vi så,
stille, glad,
hans stråler fanget
og hans kraft erlanget.

Sannelig, kjære tilhørere! Frelseren er svært villig til å gi våre arme hjerter del i alle de salighetene han har vunnet for dem, så de i tro kan nyte dem allerede i dette pilegrimslivet – så snart han bare kan komme nær dem og skjenke dem disse salighetene.

Den kjærligheten som på vandringen gjennom denne verden stadig og uten å nøle trøstet så hjertelig alle lidende, alle som strevde og bar tunge byrder og vendte seg til ham – den kjærligheten som ikke aktet sitt blod og sitt liv for dyrebart, nettopp for å gjøre menneskehjerter salige – denne kjærligheten vil ikke vente et øyeblikk lenger enn nødvendig med å åpenbare hele rikdommen i sin miskunn for et armt, sukkende menneske.

Men vi står ofte selv i veien for ham. Vi lar ikke lyset hans trenge inn i hjertene våre, ofte av hjertets hemmelige ondskap, ofte i god mening. Kanskje vil en fremdeles holde ved like et hemmelig, dypt skjult samfunn med synden.

Eller en vil, i god mening, likevel ikke helt la sin egen rettferdighet bli brutt ned – de tårnene en selv har bygd for å stige inn i himmelen, og som Frelseren i sin nåde gang på gang kaster over ende. Eller en bygger nye når en har erkjent at de gamle er skrøpelige. Og slik forblir en nok fattig, uten Kristus, uten å nyte hans nåde, usalig og mørk.

For en sjel som oppriktig søker ham, for et armt hjerte som ikke lenger har noe, slett ingenting, å vise til av egen rettferdighet, som helt har bøyd seg under lovens fordømmelse, og som ikke lenger kan eller vil dekke sin nakenhet på noen kant – for den åpenbarer Jesus seg, og det i samme stund som hjertet har sunket ned i denne fornedrelsen.

Den usle og arme, som intet mer eier,
er Frelserens offer en rikdom og seier.

Denne nåden ønsker jeg dere og meg.

Ett jeg ønsker framfor alt på jorden,
samme næring, tidlig, sent:
Salig er vår vandring da først vorden
når oss dette er forlent:
uavvikelig på ham å skue
som for dødens kvaler måtte grue,
tømte kalkens bitterhet,
segnende i blodig sved.

Evig skal han meg for øye stande,
han, det stille Lam, som hang
blodig, blek, med tornekronet pande
hist på kors i pine lang,
mens han kjempet for min sjel å vinne,
at i den sin lønn han måtte finne,
han som òg om meg har sagt
i sin død: «Det er fullbrakt!»

Å, du store mellommann, du tilsynsmann og hyrde for dine får, dine villfarne og gjenfunne får! Før det slik med oss, med meg og med disse som er din eiendom, at du blir vårt ett og alt, og at din lidelse og død, din kjærlighet helt til døden, blir trykt inn med uutslettelige trekk i vårt arme hjerte. Sannelig, vi har lenge nok glemt deg, lenge nok hatt vår glede i det forfengelige!

Å, rettferds glans, kast dine stråler hit,
opplys oss, Gud, det er på høye tid! Amen.

Fjortende søndag etter treenighetssøndag: Menneskehjertets naturlige utakknemlighet

Luk 17,11–19

> Det skjedde på vandringen til Jerusalem, at han dro gjennom grenselandet mellom Samaria og Galilea. Da han gikk inn i en landsby, møtte det ham ti spedalske menn. De ble stående på avstand og ropte med høy røst: Jesus, Mester! Miskunn deg over oss! Han så dem og sa til dem: Gå av sted og fremstill dere for prestene! Og det skjedde mens de var på vei dit, at de ble renset.
> Men en av dem vendte tilbake da han så at han var blitt helbredet, og priste Gud med høy røst. Og han falt ned på sitt ansikt for hans føtter og takket ham. Han var en samaritan. Men Jesus svarte og sa: Var det ikke ti som ble renset? Hvor er da de ni? Fantes det ingen som vendte tilbake for å gi Gud ære, uten denne fremmede? Og han sa til ham: Stå opp og gå bort! Din tro har frelst deg.

Evangeliet vårt lar oss kaste et dypt, men sørgelig blikk inn i menneskehjertet. På sin siste reise til Jerusalem kom vår Frelser til en liten by. Her møtte det ham ti spedalske menn, som ble stående på avstand. Spedalskheten, den mest motbydelige av alle sykdommer, var smittsom. En spedalsk måtte derfor holde seg borte fra andre mennesker. Han torde ikke komme nær friske folk, for selv pusten hans var giftig.

Derfor ble de ti mennene stående på avstand og ropte med høy røst – det vil si: de ropte så godt de kunne på lang avstand, med hes stemme, for spedalskheten gjør en hes: «Jesus, Mester! Miskunn deg over oss!» Dette hese ropet nådde fram til Frelserens ører, for han hører også de elendiges stille bønn. Han så på dem og sa: «Gå av sted og fremstill dere for prestene!»

En spedalsk som var blitt ren, måtte fremstille seg for prestene, og han torde ikke vende tilbake til andre mennesker før de hadde erklært ham ren. Mennene trodde Frelserens ord og gikk av sted. De grublet ikke. De tenkte ikke: «Vi er jo ennå ikke rene, hvordan kan vi fremstille oss for prestene?» Nei, de gikk av sted og fulgte enfoldig Jesu ord. «Og det skjedde mens de var på vei dit, at de ble renset.» Et stort under av Jesu nåde og allmakt!

Men av disse ti var det bare én, en samaritan, som skjønte så mye av Frelserens godhet at han vendte tilbake og takket. «Men en av dem», heter det i

evangeliefortellingen, «vendte tilbake da han så at han var blitt helbredet, og priste Gud med høy røst» – før kunne han bare snakke lavt – «og han falt ned på sitt ansikt for Jesu føtter og takket ham.»

De andre ni gikk sin vei og tenkte ikke på å takke. De skyndte seg for å komme så fort som mulig til presten og ved hans hjelp tilbake til sine egne. Slik hadde de ingen tid til å takke Gud og Herren Jesus. Denne skammelige utakknemligheten gikk Frelseren dypt til hjertet. Da han så at bare én eneste kom tilbake, sa han disse hjerteskjærende, smertefulle ordene: «Var det ikke ti som ble renset? Hvor er da de ni? Fantes det ingen som vendte tilbake for å gi Gud ære, uten denne fremmede?»

Kjære tilhørere! Vi har ikke mye grunn til å heve oss over disse ni jødene i tankene våre. Tvert imot: Det disse menneskene gjorde, er et tro bilde av hjertet vårt slik det er av naturen. Dette vil jeg nå utdype og ved Guds nåde legge fram for dere:

Menneskehjertets naturlige utakknemlighet mot Frelseren.

Først vil jeg søke å vise hvordan menneskehjertet er utakknemlig mot Jesus, og deretter hvordan vi kan bli fri fra denne skammelige utakknemligheten og få et barnlig takknemlig hjerte mot Frelseren.

Bønn. Barmhjertige Forløser! Vi er så blinde av naturen at vi noen ganger til og med mener at hjertet vårt er takknemlig mot deg, enda vi er skammelig utakknemlige. Hjelp oss ut av denne blindheten! Åpenbar for oss den onde grunnen i hjertet vårt, så vi ikke først i evigheten skal oppdage med forskrekkelse hvem vi er! Amen.

I.

Blant alle de onde, sataniske røttene som fyller hjertet vårt, er ikke tilbøyeligheten til utakknemlighet den minste. Her står vi ofte lavere enn dyrene. Særlig viser denne utakknemligheten seg i forholdet vårt til Frelseren. Det vi er og har, er og har vi bare ved ham. Ingen venn, ingen mor kan elske og velsigne oss slik han elsker og velsigner oss.

Men alt dette gjør ikke noe inntrykk på oss slik vi er av naturen. Vi er nettopp hans fiender, og det forblir vi hvis vi ikke lar oss skape om til hans venner ved hans Ånd og hans nåde. Hjertet vårt er av naturen kaldt som is mot ham, sløvt og følelsesløst som en fettklump (Sal 119,70).

Kjære tilhørere! Denne sørgelige sannheten vil jeg bevise. Hvordan skal jeg gå fram? Kan det være noen sjeler her som forstår meg, som føler denne sannheten og alt har erfart den med smerte hos seg selv? Å, menneskehjertets blindhet og glemsomhet og tankenes forvrengthet er så store at jeg virkelig tviler på om mange her alt har fått denne tanken: Du er skammelig utakknemlig mot Frelseren.

En skulle riktignok tro at det ikke var så vanskelig å komme til denne overbevisningen. Jeg vil bare stille samvittigheten deres ett eneste spørsmål. Av denne lille prøven kan vi kjenne hvem vi er. I dag har vi i det minste alle stått opp av sengen så friske at vi kunne komme til kirken og samles her.

Men hvor mange av oss har i dag allerede takket Frelseren av hjertet for denne ubeskrivelige velgjerningen? Sikkert ikke én av ti, som i evangeliet vårt,

men knapt én av hundre har gjort det. Er det ikke slik? Å, hva er vi da for mennesker!

Frelseren er vår største velgjører. Hvem har vi å takke for livet vårt, for at vi finnes? Hvem andre enn ham, vår Skaper? Vi kunne like gjerne aldri ha vært til. Det er en fri gjerning av hans kjærlighet at han har villet at vi skulle være til, og enda mer at vi skulle være mennesker.

Jeg vil fortelle dere en historie. For fire hundre år siden, under kirkemøtet i Konstanz, red to biskoper en gang ut sammen. Langt borte fikk de øye på en gjeter som gråt bitterlig. Siden de var menneskekjærlige menn, red de bort til ham og spurte hvorfor han var så bedrøvet.

Gjeteren pekte på en padde som krøp i gresset, og sa: «Jeg så denne padden, og da slo det meg at Gud har skapt meg til et menneske og ikke til et slikt dyr, og i hele mitt liv har jeg ennå ikke takket ham for det. Det smerter meg at jeg er så utakknemlig.»

Hvor mye kunne vi lære av denne gjeteren om vi ville! Gud har gitt oss alle liv og ånde. Han har gitt oss øyne, ører, sanser og lemmer. Og det som er det største av alt: Han har latt oss bli fornuftige vesener, som kan føle rikdommen i hans godhet, og som er bestemt til en evig salighet. Men hvem takker ham for det? Hvem gjør det vondt at han er så utakknemlig?

For fire hundre år siden var det én som var inderlig bedrøvet over dette. Det syntes folk var så bemerkelsesverdig at de skrev det ned, som noe uhørt blant mennesker. Når en forteller slike historier som noe bemerkelsesverdig, innrømmer en dermed at takknemlighet mot Frelseren er et unntak fra regelen blant menneskene.

Men jeg må begynne enda lavere. Jeg vil tale om dyrene – de er enda mer takknemlige enn vi. Se bare på en hund! En hund er takknemlig mot den som gir den mat. Den holder seg til ham, den elsker ham, den kjenner ham som sin herre, den adlyder ham, den forsvarer ham og det han eier, den hjelper ham når han er i fare, den gir livet sitt for sin herre.

Dette gjør en hund bare av naturdrift mot sin velgjører, som kanskje bare har gitt den mat i noen uker eller måneder, og ikke noe annet enn mat. Alt det andre får hunden fra Guds hånd. Kan vi, som jo er fornuftige skapninger, stille oss ved siden av en slik ufornuftig skapning når det gjelder takknemlighet? Jeg tror ikke det.

I ti, femten, tjue, tretti, kanskje helt opp til sytti år har vi fått ikke bare mat og drikke fra Guds, vår Frelsers, hånd, men alt det legemet trenger: luft, klær, hus, tak over hodet, seng og så videre. Jeg spør: Er vi for disse velgjerningenes skyld innstilt mot Frelseren slik en hund er mot sin herre? Kjenner vi ham som vår Herre? Adlyder vi ham? Elsker vi ham? Takker vi ham?

Søker vi å leve slik at han har behag i det, slik en hund jo søker å gjøre sin herre til lags? Er hans sak vår sak? Forsvarer vi ham og hans sak? Kan vi også lide noe for ham – for ikke å si dø for ham, slik en hund jo kan dø for sin herre? Sannelig, vi må skamme oss overfor en hund.

«Hør, dere himler, og lytt til, du jord! For Herren taler: Barn har jeg oppfostret og opphøyet, men de har satt seg opp mot meg. En okse kjenner sin eier,

og et esel sin herres krybbe. Men Israel kjenner ingen ting, mitt folk har ikke forstått noe.» Slik må Herren klage over Israel i Jesaja kapittel 1 (Jes 1,2–3). Å, hør hvilken smerte i hjertet hans disse ordene røper!

Barn har han oppfostret med mye strev, omsorg, pleie og tålmodighet. Han har båret dem på armene sine, slik en mor bærer sine små på armene. Han hadde opphøyet dem og gjort dem til et stort folk. Det et trofast farshjerte kan gjøre for barna sine, det hadde han gjort for dem, ja, enda langt mer. Men – «de har satt seg opp mot meg». De har vendt meg ryggen, de har slått seg sammen med mine fiender.

Har Herren mindre grunn til å klage slik over oss nå enn den gangen? Han har oppfostret oss, han har med stor godhet pleiet oss fra barnsben av. På hvor mange underfulle veier har han ført oss! Hvordan har han voktet, beskyttet og båret oss! Men hvor er takken? Kjære brødre, hvor er takken?

Takken er at det også er sant om oss: «De har satt seg opp mot meg.» De holder med mine fiender – synden og djevelen løper de etter. I det minste står de i hemmelig forståelse med mine fiender og vil ikke elske meg eller tjene meg av hjertet. Og selv om jeg har gjort så mange barmhjertighetens under mot dem, mener de det likevel ikke alvorlig med meg.

En okse kjenner sin herre. Dere vet jo alle av egen erfaring hvordan en okse kjenner sin herre, hvordan den lytter til ordene hans og går etter ham når han vinker – ja, jeg kan si: hvordan den har tillit og hengivenhet til ham, så sant herren ikke er en ondskapsfull tyrann mot det stakkars dyret. Og et esel, om det ellers ikke vet noe annet, kjenner i det minste sin eiers krybbe og merker seg den hånden som fyller den.

Men slik er det ikke med oss, ikke med de fleste av oss. Vi – jeg sier det med smerte – kjenner for det meste ikke vår Herre, Frelseren. Vi går til krybben vår, som hver dag fylles på nytt for oss, og tenker ikke ordentlig etter hvem som fyller den. Vi gir ikke akt på vår velgjørers milde hånd, og vi er glade når bordbønnen før og etter maten er overstått. Den sier vi for at det i det minste skal se ut som om vi var mennesker, eller til og med kristne.

I hvert menneskes liv har Gud satt særlige minnesmerker over sin barmhjertige godhet. Det er vel ingen av oss som ikke allerede har erfart noe av Guds frelsende trofasthet. Om alle som er her, skulle fortelle ærlig om livsløpet sitt, ville vi sikkert støte på slike minnesteiner hos hver eneste en, der vi måtte si: Her har Herren grepet inn. Av Herren er dette gjort, det er underfullt i våre øyne (Sal 118,23).

Er det ikke slik? Hvor mange av oss har vel ikke allerede ligget i sykdomsnød, som de ti spedalske mennene, og ropt til Frelseren: «Jesus, Mester! Miskunn deg over meg!» Og han har forbarmet seg over dem! Eller skulle det ikke være noen her som har gjort slike erfaringer?

Alle vi som er her, er – der vi står eller sitter – levende bevis, levende brev om den levende Gud, vitnesbyrd og dokumenter om hans hjelpende, frelsende, reddende og velsignende barmhjertighet. Den som ser et menneske, ser et stort og herlig mesterverk av Guds nåde og tålmodighet.

Hva kunne en da vente av oss, av oss mennesker? Vi er blitt båret, velsignet og frelst gang på gang, fra den umyndige barndommen til ungdommen, for noen videre til manndommen og for noen derfra helt til den høye alderdommen. Med bare godhet – for også tuktelsene er godhet – er vi blitt båret på ørnevinger gjennom denne verdens ørken helt til i dag, noen av oss til vi fikk grått hår.

For våre føtter måtte det uutgrunnelige dypet vike, så vi kunne komme gjennom med tørre føtter. For oss måtte klippen ofte gi vann i den tørre ørkenen, og den bitre drikken ble ved Guds allmakt forvandlet til en søt drikk.

Hva kunne en da vente av oss? Skulle ikke hjertet vårt flyte over av takk og tilbedelse? Skulle det flyte én bloddråpe i årene våre som ikke var takk? Skulle ikke i det minste en liten gnist av takk arbeide seg fram fra vårt iskalde hjerte, så vi kunne si med Jakob: «Herre, jeg er uverdig til all den miskunnhet og trofasthet som du har vist mot meg» (1 Mos 32,10)?

Men hvor mange av oss har allerede tenkt over dette og gitt Gud æren for det? Hvor stort må ikke vår Forbarmers hjerte være! Tross alt dette kaster han oss ikke bort og gir oss ikke opp. Uten stans viser han langmodighet mot slike sløve, ondskapsfulle fordervelsens barn. Han blir likevel ikke trett, men søker fortsatt uavlatelig, med bare kjærlighet, å vinne oss foraktere og føre oss til salighet – uten å høste noen takk eller lønn for det!

Men alle disse velgjerningene er ennå små mot det under av Guds barmhjertighet som er blitt åpenbart i Kristus: at Faderen av bare kjærlighet har gitt sin Sønn for verdens liv, at vår Skaper er blitt vår Frelser, at han er blitt et menneske og har gitt sitt liv til en forsoning for våre synder.

Hvordan skal jeg bære meg at for i det minste noenlunde å gjøre vår Frelsers store kjærlighet til oss klar og levende for dere og meg? Å, jeg er for svak til det. Saken er for stor og for viktig; jeg kan ikke tale om den slik den fortjener. Hvem skulle vel også kunne tale tilstrekkelig om Guds Lams kjærlighet?

Se bare nøye på ham i hans forsoningsverk! Se på ham i hans fornedrelse, i hans helvetes kval i Getsemane, der han ligger på kne for den strenge dommeren fordi mine og hele verdens synder hviler tungt på ham! Se inn i hans blekede ansikt på Golgata! Se nøye på den korsfestede, den døende kjærlighet, og ta den inn i hjertet!

Den som ser og tror dette, har i dette synet som i et brennpunkt hele Guds råd til vår salighet, hele Faderens og Sønnens kjærlighet til den fortapte slekt, alt som kan kalles nåde, barmhjertighet, hyrdetroskap, at han bøyer seg ned, evig og uendelig kjærlighet. Den store yppersteprestens lidelse og død på korset er summen og innholdet av alle Guds barmhjertighetsgjerninger og ufortjente velgjerninger mot syndere, det aller skjønneste og mest inntrengende maleriet av dem. For alt dette har han lidd og gjort for oss, for meg og dere.

Og helt fra vi var unge, lar han oss få høre at han har elsket oss slik. Han lar det bli kunngjort for oss og venter og ser om det kanskje også kunne finnes et hjerte der en gnist av takk og gjenkjærlighet rørte seg. Derfor lar han det bli forkynt for oss overalt: på skolen, hjemme, i Bibelen, i så mange bibelord vi har lært utenat, i så mange salmer vi synger, i katekismen, i kirken.

Hver gang et barn blir døpt, lar han oss bli minnet om det. Hver gang en går til den hellige nattverd – nå, i dag, i denne stund – lar han oss bli minnet om det, om det skulle være noen som ville vende om fra sin onde vei og gi Gud æren.

Hvordan gjengjelder vi ham denne kjærligheten? Hvis jeg skulle svare på dette spørsmålet for alle, måtte jeg for de flestes del svare omtrent slik: «Vi gjengjelder hans kjærlighet ved at vi ikke bryr oss om den – slett ikke. Vi takker ham ikke for den. Vi handler som om ingenting var skjedd, som om det ikke fantes noen Frelser. Vi banner og misbruker navnet hans, vi søker å tilfredsstille lystene våre. Vi fråtser og drikker når vi får anledning, og de dagene det lykkes, regner vi for de beste og lykkeligste.

Misunnelse, trette, hovmod, utukt, ukyske tanker, lettsindige samtaler, kort sagt alle kjødets gjerninger som dagens epistel nevner, regner vi for ingenting. Han lar oss bli formant, han lar det bli forkynt for oss, han lar det bli ropt til oss, men vi vil ikke høre om det. Så langt det står i vår makt, legger vi vinn på å spytte ham i ansiktet for hans store kjærlighet.» Slik takker vi ham!

Skulle en annen del av oss svare ærlig på spørsmålet «Hvordan gjengjelder dere ham hans kjærlighet?», måtte de si dette: «Vi akter ham høyt, vi frykter ham, og hver tredje eller fjerde dag tenker vi alvorlig på ham. Men verden og det som behager kjødet, vil vi nok likevel ikke gi slipp på for hans skyld. Vi vokter oss for syndens grove utbrudd.

Men å selge alt for å få denne perlen, slik kjøpmannen i evangeliet gjorde (Matt 13,45–46), synes vi likevel foreløpig er uklokt. Vi er derfor svært glade for å vite at selv Frelserens ivrigste etterfølger likevel alltid forblir en fattig synder, og at den kristnes liv går gjennom daglig omvendelse. Slik forblir vi da visst fattige, elendige syndens treller og gjør daglig omvendelse, men ærlig talt mener vi det egentlig ikke helt alvorlig.»

En annen, liten del av oss ville på spørsmålet «Hvordan gjengjelder dere ham hans kjærlighet?» svare med ydmykhet: «Han har hjertet vårt for den. Vi elsker ham for den og søker å følge etter ham. Han vet selv best hvor svakt det går med dette, men viljen til det har vi; den har han selv gitt oss.»

Slik behandler vi altså, slik behandler de fleste av oss vår aller mest trofaste Jesus. Slik behandler vi den kjærligheten som har elsket oss inntil døden. Hvilken fordømmelse og helvetes pine venter ikke alle utakknemlige foraktere av denne kjærligheten! Vil vi bli i denne utakknemlige hjertetilstanden? Skal først evigheten åpenbare for oss denne skylden mot vår Forbarmer og gjøre den klar i all sin størrelse og forferdelighet? Vil vi fortsette å være steiner til Guds doms hammer slår oss sønder og knuser oss? Vil vi ikke bli annerledes? Jeg håper likevel at vi vil.

II.

«Men hvordan skal jeg bli annerledes?» spør du. Det vil jeg nå svare kort på i den andre delen. Men skal vi svare riktig, må vi framfor alt gå tilbake til årsakene til at det naturlige mennesket er så skammelig utakknemlig mot Frelseren. Flere slike årsaker kan nevnes.

En hovedårsak er vel hjertets naturlige blindhet og vantro, med andre ord at vi er kommet bort fra Gud. I vår blindhet går vi forbi Guds største undergjer-

ninger uten engang å se dem. En går gjennom denne verden nesten som et dyr. En blir født, en lever, en spiser og drikker, arbeider og hviler, sover og våker. Det en møter på veien, ser en på; det som kan nytes, nyter en; har en lidelser og smerter, klager, murrer og gråter en.

Kort sagt: Blikket blir hengende ved det som kan ses, føles, høres og smakes, og lenger enn det tenker en sjelden. Hvem alt det kommer fra som en ser og nyter og klager over, hvem som har satt en i de forholdene en lever i, hvilke hensikter Gud har med det og så videre – det tenker en aldri over. Slik finner en aldri Gud i sitt daglige liv og kan naturligvis heller ikke takke ham.

Selv om et lysglimt nå og da farer gjennom sjelen hos den som er slik innstilt, og hjertet i en eller annen sak aner Guds hånd tydeligere enn ellers, blir det bare med forbigående tanker. Ånden er vendt mot det synlige; de jordiske gjøremålene og mengden av jordiske tankebilder jager gjennom sjelen – og alt dette sluker straks som en malstrøm alle høyere følelser og skjuler straks igjen Skaperen, Giveren, Opphavet for åndens øyne.

Kjære tilhørere! Denne blindheten og bortvendtheten fra Gud er medfødt i oss. Den er en sørgelig arv fra Adam og for så vidt en naturlig eiendom for alle mennesker. Vi er jordiske, kjødelige, dyriske av naturen. Men vår tids ånd har opphøyet dette jordiske og dyriske vesenet og livet, som er vendt bort fra Gud, til den høyeste fornuft og satt navnet visdom og opplysning på det.

Derfor er verden nå full av lettsindige foraktere, av utakknemlige som skammer seg så lite over utakknemligheten sin at de til og med gir den ut for ekte klokskap. Ettersom en nemlig mener at vår tid er kommet lenger enn fedrenes i mangt et naturvitenskapelig fag, kjenner dårenes kjødelige oppblåsthet ikke lenger noen mål og grenser.

Alt, mener de, går nå naturlig for seg. Det går naturlig for seg at et såkorn som blir lagt i jorden, modnes til en plante. Riktignok har det trengt sol, lys, varme og regn for å bli modent. Men alt dette er gått for seg etter kjente naturlover.

Solen har gått opp og ned på sin kjente måte og med sin regelmessighet. Vinden har blåst fra vest, og så har det regnet. Men at den har dreid over på vest, har igjen hatt sine andre grunner, og disse grunnene har igjen sine grunner. Kort sagt: Verden er en velinnrettet maskin. Slik sier de.

Det går naturlig for seg, mener de falske opplyserne, at de selv er til: De er avlet av foreldrene sine. Det går naturlig for seg at de har vokst opp under de forholdene og fått den oppdragelsen de har fått. Det går naturlig for seg at mat og drikke settes på bordet for dem: De har betalt det, tjent det og skaffet seg det. Derfor blir bordbønnen også i mange selskaper sett på som noe svært tåpelig.

Det går naturlig for seg at de blir syke, og naturlig at de blir friske. Legens dyktighet, en god medisin, været og andre omstendigheter er årsaken, eller naturen har hjulpet seg selv. Kort sagt: De har en natur, men ingen Gud lenger.

Det ville være en lett sak å vise hvor grunnløs og ufornuftig denne nye visdommen er, men dette er ikke stedet for det. Bare så mye er lett å se: Når dette elendige, løse snakket har trengt gjennom alle samfunnslag og etet om seg som kreft, må vår tid stivne mer og mer i kulde og følelsesløshet mot Gud, og takknemligheten mot Gud må bli mer og mer kvalt.

Vi er av naturen svært blinde, og jo mindre indre alvor mot Gud det finnes i en sjel, desto nærmere står den også denne verdens visdom, som jo ikke er noe annet enn dårskap. Derfor hender det ofte at selv Guds barn faller tilbake i en viss sløvhet mot Frelseren og hans velgjerninger, enda de i sin innerste grunn er skilt fra verdens ånd og vesen. I hvert fall glemmer de av og til hans gjerninger, nemlig når de slakker av i sitt indre alvor mot Gud.

For jo mindre alvor og dragning mot Frelseren det er i en sjel, desto fastere fotfeste kan verdensånden få. Og jo mindre Kristi Ånd har overhånd, desto sikrere synker en tilbake til hjertets naturlige blindhet, forvrengthet og glemsomhet.

Slik måtte Herren allerede klage hardt over Israel: «Snøen forlater ikke så fort en klippe på marken, og regnvannet renner ikke så fort bort, som mitt folk glemmer meg» (Jer 18,14).[1]

Og den dag i dag skjer dette ofte, til og med hos Guds barn. Å, hvor elendige vi er! Derfor har Frelseren også gitt et særlig løfte til den som tar vare på hans gjerninger inntil enden (Åp 2,26); det hører med til kjennetegnene på en seierherre.

En annen hovedårsak til vår utakknemlighet mot Frelseren ligger vel i at en tar imot Guds velgjerninger som noe en har krav på. En mener, ofte uten å vite det selv, at en har en viss rett til dem, og det kommer nok igjen av hjertets blindhet. Det er bemerkelsesverdig i evangeliet vårt at den eneste av de ti som takket, var en samaritan.

Frelseren var jøde og først og fremst sendt til jødene. Derfor kunne de ni utakknemlige jødene ta imot velgjerningen de hadde fått, som en nåde riktignok – men en nåde de som Frelserens landsmenn i hvert fall hadde like stor rett til som de andre elendige jødene den jødiske profeten hadde hjulpet. I hvert fall sto ikke Frelserens velgjerning for dem som et så rent utslag av barmhjertighet som den gjorde for samaritanen.

Som samaritan, et menneske jødene avskydde og hatet, kunne han ikke se noe annet i helbredelsen sin enn ren, ufortjent nåde og kjærlighet. Dette beveget hjertet hans, dette drev ham til å kaste seg ned på ansiktet for Frelserens føtter. Se, der har dere den dype grunnen til vår utakknemlighet.

Et menneske må først ha erkjent at han er en samaritan overfor Frelseren, det vil si at han som synder og født fiende av Jesus ikke har noen som helst rett, men etter Guds lov har fortjent å bli forkastet fra Herrens ansikt og støtt ned i helvete. Han må erkjenne at alt det gode han får, fra Guds side bare er barmhjertighet og nåde.

Og dette må være blitt en stadig tanke, en varig overbevisning, en grunntanke i hjertet hans. Først da er han i stand til å takke av hjertens grunn, selv for det minste gode han får. Først da vil han holde opp med å være en lettsindig, stolt forakter av Frelserens godhet, og ikke før.

Om vi nå visste et middel som kunne ta bort hjertets naturlige blindhet og bortvendthet fra Gud, så vi ble gjenfødt til en sann fattigdom i ånden, til den

[1] NB: «Mon Libanons snø går bort på det høye fjellet? Eller vil det kjølige, rennende vannet fra fremmed land tørke bort?» (Jer 18,14) og «For mitt folk har glemt meg» (v. 15). Hofacker bygger på den eldre ordlyden, der folkets glemsel blir sammenlignet med snø og vann som forsvinner.

stadige overbevisningen at vi arme syndere ikke er verdt noen nåde, da trengte en bare å nevne dette middelet for dem som spør: «Hva må jeg gjøre for at mitt utakknemlige hjerte kan bli forvandlet til et barnlig takknemlig hjerte?»

Gud være lovet, vi kjenner et slikt middel! Det er og heter ikke noe annet enn dette: Vi må lære Jesus å kjenne; Guds slaktede Lam må inn i hjertet. Det er det hele.

Den som kjenner Jesus og blir i ham, blir mer og mer forløst fra sin naturlige blindhet, for Frelseren er lyset. Den som kjenner ham og blir i ham, blir i sin tenkemåte og handlemåte mer og mer skilt fra verdens vesen. I hans skole og under hans Ånds tukt lærer en stadig dypere å erkjenne at alt vi har og er, bare strømmer til oss av Jesu barmhjertighet.

Å, hvor liten og hvor takknemlig for alt blir ikke en gammel disippel av Frelseren til slutt! Hvor mye betyr ikke alt han får, for ham! Med hvilken ydmykhet tar han ikke imot det minste fra sin Forbarmers hånd, og han er mer takknemlig for det enn en annen er for de største under av Guds nåde! Slik helbreder Jesus oss fra utakknemligheten vår. Denne helbredelsen tør hvert Guds barn som oppriktig søker og elsker ham, vente og håpe på fra hans allmakt og kjærlighet.

Til ham altså, kjære sjeler, til ham! For bare hans helbredelse gjør den dypt fordervede naturen bedre. Dette er hele hensikten med Guds åpenbaringer. Dette er grunnen til at Gud lar oss se ned i de dype avgrunnene i vår fordervelse: at vi skal komme til Frelseren.

Hele denne talen om hjertets utakk nemlighet har ingen annen hensikt enn denne: Jesus, hans forsoning, hans nåde, hans Ånds arbeid på hjertene våre – med ett ord: Frelseren – skulle bli åpenbar for oss som den vi ikke kan være foruten, så vi ble drevet til ham. Det er Jesus som er ment med alle disse ordene, og ingen annen.

Og da mener jeg at vi nå har den aller beste anledning og den aller sterkeste tilskyndelse til å søke ham i dag, i dag – og om vi allerede har ham, til å trenge enda dypere inn i det levende fellesskapet med hans død og oppstandelse. Det er vel likevel noen sjeler her som i denne timen har fått se noe av sin store fordervelse klart i sitt indre. For meg er mye blitt klart.

Kjære sjeler! Vi som Gud har vist noe av vår skammelige utakknemlighet mot ham, la oss ikke forsømme denne tiden! La oss, så snart vi kan tale uforstyrret med vår sjelevenn, bære vårt arme, usle hjerte fram for hans nådetrone og be ham om tilgivelse.

Kanskje blir det for mang en sjel den første tråden i hans bekjentskap med Frelseren, grunnsteinen for hans framtidige omvendelse og fullendelse, begynnelsen på hans salighet, som her nede begynner i troen og der borte i evigheten blir nytt uten opphold. Det gi Frelseren etter sin barmhjertighet! Amen.

Femtende søndag etter treenighets-søndag: Hver menneskesjels høye verdi

Matt 18,1–11

«I samme stund kom disiplene til Jesus og sa: Hvem er den største i himlenes rike? Han kalte da et lite barn til seg og stilte det midt iblant dem, og sa: Sannelig sier jeg dere: Uten at dere omvender dere og blir som barn, kommer dere slett ikke inn i himlenes rike. Den som gjør seg liten som dette barnet, han er den største i himlenes rike.

Og den som tar imot ett slikt lite barn for mitt navns skyld, tar imot meg. Men den som forfører én av disse små som tror på meg, for ham var det bedre om en kvernstein ble hengt om halsen på ham og han ble senket i havets dyp. Ve verden for forførelser!

For forførelser må komme, men ve det mennesket som forførelsen kommer ved! Om din hånd eller din fot frister deg til fall, da hogg den av og kast den fra deg! Det er bedre for deg å gå halt eller vanfør inn til livet, enn å ha begge hender eller begge føtter og bli kastet i den evige ild.

Og om ditt øye frister deg til fall, da riv det ut og kast det fra deg! Det er bedre for deg å gå enøyd inn til livet, enn å ha begge øyne og bli kastet i helvetes ild. Se til at dere ikke forakter én av disse små! For jeg sier dere at deres engler i himmelen ser alltid min himmelske Fars åsyn. For Menneskesønnen er kommet for å frelse det som var fortapt.»

Jesu disipler var likefremme mennesker. I hans nærvær kranglet de om hvem som var den største i himlenes rike. Også ved noen andre anledninger ble de uenige om dette spørsmålet, for ønsket om å være stor ligger svært dypt i menneskehjertet. Men der det ønsket råder, kan ikke kjærligheten til nesten og den broderlige aktelsen for ham bestå. Derfor viser Frelseren disiplene sine til barna og sier dem med ettertrykk at den som ikke blir som et barn, ikke kan komme inn i himlenes rike.

Hovmodet står helt i veien for kjærligheten og stenger den fullstendig ute. Den hovmodige ser bare på det store og overser det ringe. Kjærligheten derimot ser mer på det ringe og lave. Derfor har Frelseren også tatt seg mest av de

fattigste, de mest forlatte og de ringeste, og han har høytidelig erklært at det også er hans Fars vilje at ikke én av de minste skal gå fortapt.

Han krever også av oss et slikt sinn, som hjelper, forbarmer seg og tar seg av den ringeste menneskesjel. Omsorgen for våre medmenneskers sjeler var det viktigste for ham, og den skal også være det viktigste for oss. Derfor vil jeg i dag vise hvor mye én eneste sjel betyr, og tale om den høye verdien hver enkelt menneskesjel har. Først skal jeg vise at det er slik, og dernest skal vi se hva vi kan slutte av det for oss selv.

I.

Hvert enkelt menneske har en ubeskrivelig høy verdi. Det gjelder enten han er gammel eller ung, enten han er kommet gjennom til klarhet i troen eller ikke, enten han er rik eller en tigger, dannet eller udannet, berømt eller ukjent, enten navnet hans nevnes over hele verden eller ingen vet hva han heter. Alle vi som er samlet her – du, og du, og du, hver og en av oss, uten noe som helst unntak – ja, jeg sier: Hvert enkelt menneske har en ubeskrivelig høy verdi.

I hvert menneske finnes guddommelige krefter og anlegg. Hver og en har en gnist av det evige liv i seg, og hvert menneskes natur peker mot en evig bestemmelse. I hvert menneske er det en liten verden, og det livet han lever i denne verden, peker mot evigheten og har evig betydning.

Når et menneske dør bort fra dette livet, er det som om hele verden døde for ham. Og når et menneske blir født inn i denne verden, blir verden – om jeg så kan si – født for ham. For var han ikke blitt født, hadde den heller ikke vært til for ham.

Derfor sier jeg: Hver enkelt menneskesjel, sett for seg selv, har en ubeskrivelig høy, guddommelig og evig verdi og betydning. Hver sjel står for seg selv. Om hele verden er lykkelig og du er ulykkelig – hva gagn har du av det? Synes du ikke da at hele verden er ulykkelig, fordi du er det? Om hele verden var salig og jeg ble kastet i helvete, hva hjalp det meg da at de andre var salige? Jeg, det vil si hele mitt vesen, ville likevel være usalig.

Denne dype sannheten oppfordrer oss sterkt til å akte hvert eneste av våre medmennesker høyt. Men i verden, og av verden, blir den aktet lite eller slett ikke. Verden pleier å se alt under ett, i det store og hele, og tar nesten ikke hensyn til det enkelte og ubetydelige. Det lar en forsvinne i mengden og gå tapt der, som om det ikke hadde noen verdi.

Det føres kriger der mennesker omkommer i tusenvis, og først når de døde teller mange tusen, regner en det som et betydelig tap. Til skam for vår tid må det sies: En er ikke fornøyd når avisene bare skriver om noen få, eller kanskje bare om én, som er falt i det eller det slaget. Det er jo slett ikke verdt å snakke og skrive om, mener en, og ikke verdt å lese heller.

Kjære venn! Når et menneske dør, dør ikke da hele verden for ham? Er ikke tapet av et liv og en verden et uberegnelig tap – om ikke for deg, så i alle fall for ham, for ham som må dø?

Men det er nettopp dette Frelseren har sagt: «Kjærligheten skal bli kald hos de fleste» (Matt 24,12). Når en ikke lenger regner med den enkelte sjel, men begynner å telle i flokk, i hundrer og tusener – og ikke har medlidenhet med

hundrer og tusener som blir ulykkelige, fordi en ikke har medlidenhet med den enkelte – da er jo kjærligheten blitt kald, da er hjertene blitt følelsesløse og ubarmhjertige!

En hører om en stor ulykke som har hendt her eller der. Da spør den fornemme: «Hva er det for et menneske denne ulykken har rammet?» Svaret er: «Det er den og den, av simpel herkomst, en dagarbeider, en fattig.» Da heter det: «Bare en slik en?» – og så slår en det ut av tankene.

Slik oppfører den rike seg mot den fattige, den lærde mot den ulærde, den dannede mot den udannede. Ikke alle, Gud være lovet, ikke alle, men mange som ikke har noen kjærlighet – og av dem er det dessverre mange. Men er ikke din ringe, fattige, udannede medbror like så vel et menneske som du? Er ikke han et vesen som står for seg selv, som tenker, vil og føler for seg selv – et vesen der et helt, helt helvete eller en hel, hel himmel kan gå opp?

Hvor helt annerledes, å, hvor helt annerledes ser Gud på menneskene! Herren, som er kjærlighet, ser på det enkelte, på hver og en for seg. Han har sin evige hensikt med deg og meg, med oss alle, enten han har satt oss i den ene eller den andre stand, under de ene eller de andre ytre kår.

Det finnes ingen sjel blant oss som han ikke alt fra evighet har tenkt på, og som han ikke alt fra evighet har regnet inn i den store verdensplanen. Det finnes ingen som han ikke ser ned på med velbehag, eller i det minste med medlidenhet og barmhjertighet, og ingen som han ikke tar seg av.

Ingen av hans skapninger er glemt av ham. «Da jeg bare var et foster, så dine øyne meg. I din bok ble de alle oppskrevet, de dagene som ble fastsatt da ikke én av dem var kommet» (Sal 139,16). Det finnes ingen sjel som han ikke har preget og stemplet med sitt hellige, guddommelige bilde, og hver og en har han bestemt til en uendelig salighet.

Vår Skaper la selv en lengsel
i sjelen da han vakte den,
så den fra dette legemsfengsel
til noe evig stunder hen;
dens ønske, trang ei stille står,
og aldri her sin ro den når.

Og dette gjelder igjen hver eneste sjel.

Og da vi hadde mistet Guds bilde ved Adams og vår egen skyld, da hver sjel for seg var falt og for seg var blitt syndig, da hver sjel kom under mørkets herredømme, da sendte han sin Sønn til verden for alle og for hver enkelt. «Menneskesønnen», sier Frelseren i dagens evangelium, «er kommet for å frelse det som var fortapt», og det er ikke deres Fars vilje, han som er i himmelen, at én av disse små skal gå fortapt.

Ser en overflatisk på verden, kunne en tenke at Herren lar menneskene gå som fisker i havet, at han nesten ikke bryr seg om dem – lite om helheten, ingenting om den enkelte. Men den som kunne se inn i den indre verden som er i hvert menneske, ville se hvor trofast Herren går og har gått etter den enkelte, den fortapte og den ringe som ikke noe menneske bryr seg om.

Ja, den store dagen da alt kjød skal bli åpenbart, vil en gang også bringe fram i lyset det som har skjedd i denne indre verden, skjult for alle menneskers øyne. Slik vil den vekke alle Guds hellige til å prise hans uendelige troskap.

Til da må vi tro det Frelseren har sagt: Det er den himmelske Fars vilje at ikke en eneste av disse små skal gå fortapt – ikke én av disse forvillede, disse fortapte, disse elendige og fordervede, disse som ikke noe menneske bryr seg om. Og Menneskesønnen har gått inn i denne verden for å søke og frelse det som var fortapt.

Som Frelseren sier i det samme kapitlet som evangeliet vårt er tatt fra, bryr en god hyrde seg jo om hver enkelt av sauene sine. Han ser det straks når én har gått seg vill. Mangler han den ene eller den andre sauen, står han raskt opp og går etter den som har gått seg vill.

Ja, det særegne ved den guddommelige kjærligheten er at den tar seg av det som er ingenting – det minste, det mest ubetydelige, det mest forvillede, det elendigste – like så vel som av det sunne og sterke. Den forbarmer seg over hver enkelt av sine skapninger, likesom over alle.

Kjære tilhørere! Frelseren er kommet til denne verden for alle mennesker, for hele verden. Gud har elsket verden i ham. Han skulle gi verden livet, og sendelsen hans gjaldt hele den falne menneskeheten. Blir vi med troen vår bare stående ved det allmenne og tenker: «Han har forløst verden, altså også meg», så kan det nok være en trøst og en støtte for sjelen i anfektelsens angstfulle timer.

Men den sanne, levende troen, som er brutt gjennom og har nådd full klarhet, nøyer seg ikke med slike allmenne tanker. Den griper hele Kristi fortjeneste for seg selv. For den er det som om Guds Sønn var kommet til verden bare for dens skyld og hadde blødd på korsets tre bare for dens skyld. All hans smerte og pine, all den vanære som falt på Herren, er for den troende sjelen dens vanære, dens smerte, dens pine. Den er korsfestet med ham og oppstått med ham.

Jeg er din, for du jo livet
og ditt blod,
Herre god!
har for meg hengivet.

Men har han da ikke gitt det for hele verdens synd? Jo, så visst! Men hver kristen har også sin egen Frelser i verdens Frelser. Kristi fortjeneste gjelder hele menneskeheten, men likevel tilhører den helt og særskilt den enkeltes tro. Alle dør i Adam, og Adams fall angår alle mennesker, men likevel er hver enkelt helt falt i Adam.

Slik skal også alle bli gjort levende i Kristus. Alle har de den samme Kristus, men likevel har hver og en ham for seg selv. Det er som om hver og en var korsfestet i Kristus, og vi slutter slik: Er én død for alle, så er de alle døde, og hver og en for seg selv.

Det er store tanker, tanker som løfter opp og bøyer ned, men de er sanne! For deg altså, kjære tilhører – jeg ber at hver og en vil tenke på seg selv – for deg er Kristus kommet for å søke og frelse deg som var fortapt. Deg har han elsket, for deg har han gitt seg selv, for at du skal bli rettferdiggjort, er han oppstått fra de døde. For deg sitter han ved Farens høyre hånd og går i forbønn for deg.

Han elsker deg, har omsorg for deg og pleier deg. Han tenker på deg, han går etter deg dag og natt. Han bærer deg på sitt hjerte, og for din skyld venter han på den rette timen da han kan komme din sjel nær og dra deg inn i sin forbarmelse. Han er evighetenes konge, alle kongers konge, alle herrers herre. Fyrstedømmer, myndigheter og makter som holder vakt ved tronen – alt legger Gud for hans føtter. Hans herredømme er umålelig og har ingen grenser. «Ham er gitt all makt i himmel og på jord» (Matt 28,18).

Og i dette umålelig vide riket finnes et lite punkt, jorden, og på dette lille punktet en liten plass der jeg befinner meg – jeg, som sammenlignet med hele verden er som et støvkorn, et intet. Og meg, meg kommer den Allmektige i hu!

«Han er den som flytter fjell før de vet av det, som velter dem i sin vrede. Han rister jorden, så den viker fra sitt sted, og dens støtter skjelver. Han byr solen, og den står ikke opp, han setter segl for stjernene. Alene utspente han himmelen og skrider fram over havets bølger. Han har skapt Bjørnen og Orion og Sjustjernen og sørhimmelens stjernebilder. Han gjør store, uransakelige ting og under uten tall» (Job 9,5–10).

Og likevel har han ikke glemt meg, en arm, elendig, falt og syndig skapning. Hans fortjeneste, hans døds kamp, hans blodige svette, hans hellige sår, hele hans Jesus-kjærlighet er min, helt min. For meg er han kommet til denne verden, for meg har han omsorg, og han ser ned på meg fra herlighetens trone!

Og likesom han kommer meg i hu, slik kommer han også mitt medmenneske i hu, den mest foraktede og ringe: tjenestefolket ditt, tjeneren din, piken din, tiggeren som banker på døren din. Disse sjelene er like dyrebare for ham som din, særlig når han kan legge noe tro inn i dem, om den er aldri så liten.

For han sier: «Den som forfører én av disse små som tror på meg, for ham var det bedre om en kvernstein ble hengt om halsen på ham og han ble senket i havets dyp.» Og på den ytterste dag heter det: «Alt dere gjorde mot én av disse mine minste brødre, det gjorde dere mot meg» (Matt 25,40).

Ja, i det synlige står din neste kanskje dypt under deg. Men om han er aldri så liten og svak i troen, har Herren likevel satt ham i forbindelse med åndeverdenen. «Se til», sier han, «at dere ikke forakter én av disse små! For jeg sier dere at deres engler i himmelen ser alltid min himmelske Fars åsyn.» Å, hvor vidt forskjellig er ikke den store Gud fra oss små mennesker! For vi små mennesker ser i vårt hovmod på det store, men den store Gud ser i sin forbarmelse på det lille og er stor i det lille.

En slik verdi har hver enkelt menneskesjel i Guds, vår Frelsers, øyne.

II.

Hva skal vi så lære av dette?

Denne store sannheten, at sjelene er dyrebare for Gud, har mye i seg som oppmuntrer og trøster oss selv når vi tenker over den. Kjære tilhørere! Hver av oss som tenker etter bare det minste grann, må innrømme at vi ikke fortjener noe slikt. Vi er ikke verdige til at den evige, nåderike Gud og Herre med så mye omhu, troskap og kjærlighet har omsorg for menneskeheten som helhet – det kunne vi ennå begripe – og samtidig for det enkelte, for våre egne saker.

Hva er vi for ham? Hvor små er vi mot ham! Hvor helt forsvinner vi ikke i den talløse mengden av vesener som hans allmakt har kalt fram i lyset! Hvor urene er vi i hans øyne, han som alene er ren og hellig! Hva er et menneske, det krypet, og et menneskebarn, den makken (Job 25,6), for ham som troner over kjerubene, og som fyller alle himler med sin herlighet?

Han trenger slett ikke oss; han kan godt klare seg uten oss. Og likevel er vår arme, syndige, besmittede sjel høyt aktet og dyrebar for ham – så dyrebar at Menneskesønnen er kommet for å søke den fortapte og kjøpe oss fri, ikke med forgjengelig gull eller sølv, men med sitt eget dyrebare blod. Ja, det er ubegripelig for den som ikke kjenner seg selv. Det bøyer oss ned i støvet for denne allvitende kjærligheten. Dette skal vi holde på å lære i evighet, og vi skal aldri bli ferdige med å lære det.

Å, hvorfor er vi så ofte trege til å prise Gud? Hvorfor tenker vi så ofte for lite grundig over denne sannheten? Hva annet kan det komme av enn av det ubarnlige sinnet og av vantroen?

Når Herren har aktet oss så høyt og regnet oss så dyrebare, burde også vi selv akte oss høyt og regne oss som dyrebare. Vi burde se på oss selv med en viss hellig ærefrykt, fordi Gud, vår Frelser, trofast har tilsyn med oss og pleier oss.

Vi burde jo ta vare på sjelene våre, om ikke for vår egen skyld, så i alle fall fordi Guds forbarmelse hviler over oss. Vi burde ta vare på dem og bære dem på hendene, så vi ikke besmitter og tilsøler dem, eller til og med mister dem. Vi burde sette inn alt for å holde oss rene fra verden og fra all urenhet på kjød og ånd.

Det er dette Frelserens formaning i dagens evangelium sikter til: «Om din hånd eller din fot frister deg til fall, da hogg den av og kast den fra deg! Det er bedre for deg å gå halt eller vanfør inn til livet, enn å ha begge hender eller begge føtter og bli kastet i den evige ild.» Her er det ikke tale om våre naturlige hender og føtter, men om synden som bor i lemmene våre.

Lar vi synden herske i lemmene våre, kan vi likevel havne i helvetes ild, tross sjelens høye verdi. Og å, hvor forferdelig ville ikke det være! Så mye troskap fra Gud, så mye nåde og pleie og barmhjertighet – og likevel til sist den evige ild!

Ja, kjære tilhørere! At din sjel er så dyrebar for Gud, vil en gang fordømme deg, mer merkbart og hardere enn alle dine andre synder – hvis du ikke i fullt alvor vender om og kaster fra deg dine hemmeligste tilbøyeligheter, drifter og yndlingssynder, og hva du ellers måtte ha, som noe skadelig, unyttig, hindrende og besmittende.

La oss da be Herren om et gudfryktig sinn og en kongelig ånd, så vi regner alt som vil hindre oss i løpet vårt, for skrap og tap, fordi vi er så dyrebare for Gud, og fordi han har vist oss en så særlig omsorg!

På troens vei kommer en iblant dit at en kunne rope ut med Skriften: Har Herren glemt meg? Er det slutt med hans miskunnhet? Vil han ikke igjen tenne den lille gnisten av tro som holder på å slukne i sjelen min? Å, hvor godt gjør det da i slike tunge timer å tenke at vi er høyt aktet i hans øyne, og at han ikke forandrer sitt sinnelag mot oss!

Hvilken trøst strømmer ikke inn i det bekymrede hjertet når det tør tro: Herren, min Gud, er større enn jeg; han elsker meg mer enn jeg elsker meg selv; han akter meg høyere enn jeg kan akte meg selv! Hans usigelige forbarmelse overgår tankene mine, og han vil ikke at jeg skal gå fortapt.

Selv om jeg ville gi meg selv opp, vil han likevel ikke gi meg opp. For hans skaperkjærlighet hviler over meg, og hans dyrebare blod er også gitt for meg og har flytt for meg. Han kan ikke glemme hva jeg har kostet ham, hvor dyrt jeg er kjøpt!

Ja, sannelig, kjære tilhørere! Slike tanker kan vel styrke og reise opp igjen et sønderknust hjerte. Og jo dypere sjelen erkjenner sin uverdighet og sin fordømmelige tilstand, desto mer kan de binde den til Frelseren med kjærlighetens og takknemlighetens uoppløselige bånd. I hans barmhjertighet tør den senke seg ned som i et hav, og for hans skyld er den, med all sin elendighet, likevel blitt velbehagelig i hans Fars øyne.

Men også sjelene til våre brødre og søstre er høyt aktet i Herrens øyne, og vi skal også akte dem høyt. «Se til», sier han, «at dere ikke forakter én av disse små, og forfør ikke én av disse små som tror på meg!»

Men har vi da alltid aktet sjelene til våre brødre og søstre slik vi skulle? Å, kjære tilhørere, her kommer jeg til å tale om synder – for det meste uerkjente, uangrede, forferdelige synder mot våre brødres sjeler. Det er synder som gjør oss lik Satan, ødeleggeren, synder som Herren på den dagen særlig vil bringe fram i lyset og dømme med særlig strenghet – nemlig forførelsens synder!

«Ve verden for forførelser! For forførelser må komme, men ve det mennesket som forførelsen kommer ved! For ham var det bedre om en kvernstein ble hengt om halsen på ham og han ble senket i havets dyp.» Hvor forferdelig må det ikke være, når Herren, den barmhjertige, bruker slike ord og roper ut et så fryktelig ve!

Det finnes vel ingen sjel blant oss som ikke må skjelve i sitt innerste dyp når den fatter dette ordet fra Frelseren i dets guddommelige lys, og som ikke må bryte ut: «Gud, vær meg synder nådig! Utslett min misgjerning, og før meg ikke for dommen for dens skyld!»

Barnelærdommen vår har i forklaringen til det femte bud spørsmålet: «Kan en også drepe sin neste på sjelen?» Og svaret er: «Ja, ved forførelse og anstøt.» Slike mordere er vi.

Jeg vil ikke tale om dem som med forsett legger an på å forføre uskyldige sjeler og så en eller annen syndegift i dem, for eksempel utukt, løgn, banning, utroskap, tyveri og lettsindighet. Slike djevelens tjenere har sin fordømmelse i seg selv.

Den store åpenbaringsdagen skal stille dem fram i deres djevelske ondskap, så de skal ønske at fjellene måtte falle over dem og haugene skjule dem. Det skal skje når sjelene de har bedratt for saligheten, kaller det ene ve etter det andre ned over sine mordere – sjelene som de har revet bort fra Herren Jesus, som de har fordervet, forgiftet og myrdet, og som på grunn av deres forførelse havner i helvete.

Ve, ve, ve over dem! Skulle det blant oss være slike forførere, slike ververe for mørkets rike, så sier jeg til dem: «Det var bedre for dere om en kvernstein ble hengt om halsen på dere og dere ble senket i havets dyp!» Dere har dødsskyld, mer enn dødsskyld på samvittigheten. Og hvis dere ikke gjør bot og flykter inn i Guds Sønns sår som i et fristed, så blir dere – jeg sier det til et vitnesbyrd mot dere – kastet i helvetes ild, der røken av deres pine skal stige opp fra evighet til evighet!

Men vi trenger ikke å lete så langt etter disse forførelsens synder. Vi alle, å, vi alle er slike sjelefordervere – ved ugudelig livsførsel, ved råtten tale, ved lettferdig snakk der den ene tenner onde lyster i den andre, ved falske blikk, ved utuktige og syndige fakter. Den ene mer, den andre mindre: ved forakt for Guds ord eller ved ikke å akte det høyt nok, ved at en ikke lever med og i Jesus og på en eller annen måte gir det kjødelige sinnet rom og næring, ved hovmod, forfengelighet, øyets lyst, kjødets lyst og et overmodig liv.

Slik blir de unge, uerfarne og uskyldige sjelene forført, forblindet og myrdet, revet bort fra Herren Jesus og ført til djevelen. Måtte hver og en prøve seg selv, særlig de som lever i slike lyster – samvittigheten deres vil nok si dem det. Sannelig, våre synder roper til himmelen, og så kan vi ennå skryte av vår dyd? Å, se, dommeren står for døren! La oss gjøre bot!

Hvor mangt et hjem finnes det ikke der Gud ikke blir tilbedt, der ingen leser og tenker over Guds ord, der det ikke holdes husandakt, og der Jesu navn ikke kan nevnes uten at det vekker uvillige ord og blikk! Der er forfengelighet, overmot, gjerrighet, utukt, ærgjerrighet eller baktalelse, sladder og ukjærlige dommer nesten det eneste tjenerne får høre av herskapet, eller de arme, uskyldige barna av foreldrene sine!

Og selv der det ennå råder noe gudsfrykt – kommer vel alt der av kjærlighet til Jesus, slik det jo skal være? Blir de ringe og små virkelig oppdratt for Frelseren og hans rike med hellig alvor, slik det sømmer seg – ved ord og eksempel, ved et liv for Guds åsyn som de skulle få se hos sine foresatte, lærere og foreldre? Hvor sjelden skjer det! Og se, alt dette er forførelser. Tror dere at slike forsømmelser, slik utroskap og likegyldighet skal slippe ustraffet?

Å, se, den ringestes sjel er høyt, høyt aktet og dyrebar for Gud, vår Frelser – hver og en skal føres til ham. En løvinne pleier ungene sine og forsvarer dem til døden. Hva vil da Herren, som er kjærligheten selv, gjøre med dem som har stjålet hans små fra ham, eller som ved sitt dårlige eksempel har fordervet dem som han har sin gjerning i, og som han er kommet for å søke og frelse?

Jeg kunne si mye mer om dette, men jeg vil heller overlate resten til deres egen samvittighet og enda en gang rope dette ordet fra Herren inn i hjertene deres: «Vokt dere, å, vokt dere, så dere ikke forakter én av disse små! For deres engler i himmelen ser alltid min himmelske Fars åsyn.»

Amen.

Sekstende søndag etter treenighetssøndag: Jesus, den allmektige kjærlighet

Luk 7,11–17

«Dagen etter skjedde det at han dro til en by som heter Nain. Mange av disiplene hans og mye folk gikk dit sammen med ham. Da han nærmet seg byporten, se, da ble en død båret ut. Han var sin mors eneste sønn, og hun var enke. Mye folk fra byen var med henne. Da Herren så henne, fikk han medynk med henne og sa til henne: Gråt ikke!

Så gikk han borttil og rørte ved båren. De som bar den, stanset, og han sa: Unge mann, jeg sier deg: Stå opp! Da satte den døde seg opp og begynte å tale, og han ga ham til hans mor. Alle ble da grepet av frykt, og de priste Gud og sa: En stor profet er reist opp iblant oss, og Gud har gjestet sitt folk. Og dette ordet om ham kom ut i hele Judea og i hele landet der omkring.»

I evangeliet vårt i dag åpenbarer Frelseren sin guddomsherlighet på en majestetisk måte. Fram til han var tretti år, hadde han holdt den skjult for verden. Bare én gang, da han var tolv, glimtet noe av den fram. Men da hans time var kommet, gjorde han den synlig. Han stilte den fram og lot snart det ene, snart det andre av den bli sett. Han lot disiplene og verden se inn i snart det ene, snart det andre dypet av sin herlighet og kraft, for at de skulle tro og ved troen ha livet.

For dere kan trygt tro at Frelseren ikke ville ha åpenbart sin herlighet hvis det ikke hadde vært nødvendig for menneskenes frelse. Han gjorde det ikke av egennytte eller ærgjerrighet. Å, han ville nok gjerne ha levd hele sitt liv i stillhet og skjulthet, ukjent og upåaktet, for han hadde et svært ydmykt hjerte, som ikke kjente til og ikke ønsket noen egen ære. Men menneskene skulle tro på ham og ved denne troen ha livet. Det var for å vekke denne troen og gjøre den levende at han åpenbarte sin herlighet.

Men hvilken herlighet har han da åpenbart? Hvilke guddomskrefter og guddomsherligheter er blitt synlige hos ham? I talene vi har av ham, framstiller han seg ofte som den mest fullkomne visdom, rettferdighet og kjærlighet. Men nå spør vi etter gjerningene hans.

Og der har han i all sin virksomhet vist seg som den levende, som livets kilde. Med andre ord: Han har åpenbart sin skapermakt – sin skapermakt, sier jeg,

forent med hans uendelige kjærlighet og forbarmelse. Disse to sidene trer fram overalt i gjerningene hans, og slik også i dagens evangelium. Derfor vil jeg med Guds hjelp stille fram for dere

Jesus, den allmektige kjærlighet.

Vi vil først betrakte denne sannheten og så tenke over hvor viktig den er.

I.

Undre dere ikke, kjære tilhørere, over at jeg nok en gang taler til dere om Frelseren, og det om hans forbarmende og allmektige kjærlighet. Jeg vet nok at mange av dere synes dette er kjedelig.

Men dem kan ingen hjelpe, og de vil heller ikke bli hjulpet før de blir fattige i ånden, før øynene deres blir åpnet og de ser sin elendighet, ja, helvetes avgrunn foran seg. Da ville de kanskje likevel bli glade når det store ordet blir forkynt dem om hans forbarmende, uendelige, evige, allmektige kjærlighet, som er kommet for å søke og frelse det som var fortapt.

Inntil da er de nok blinde. I sin blindhet synes de sikkert det er like kjedelig å høre om Jesu Kristi kjærlighet som det ville være kjedelig og plagsomt for en blind å høre mye om lysets herlighet. Riktignok er Frelseren kommet for å gi blinde syn (Luk 4,18). Og kanskje kunne det gjennom denne prekenen om Kristus, ved hans kraft som gir alt liv og trenger gjennom alt, falle en lysstråle i ansiktet deres og åpne øynene på dem. Men når en sjel slett ikke vil og med makt kniper øynene igjen, kan ingen hjelpe den.

Nå vel, mine kjære brødre og søstre – dere som ennå er blinde, og dere som ser noenlunde: Også denne gangen vil jeg tale til dere om Kristi kjærlighet. Hør på meg! Gud gi at dette livets ord om hans kjærlighet må trenge inn i mitt og deres hjerte, så det bærer frukt som kan bli til evig liv.

Jesus er den allmektige kjærlighet. Hvert blad i hans historie sier oss at han er kjærligheten, den barmhjertige, saktmodige kjærlighet, og evangeliet vårt i dag gir oss også de tydeligste bevis på det. Da han så smerten og sorgen hos enken som gråt over sin eneste sønn, da, heter det, da fikk han inderlig medynk med henne.

Han fikk medynk. Han gikk ikke følelsesløs forbi elendigheten, slik vi kanskje ville ha gjort. Den gjorde inntrykk på hans kjærlige hjerte og beveget det til den dypeste medlidenhet. Enkens sorg tente en sorg også i det følsomme, rene hjertet til den store menneskevennen. Det gikk ham som den barmhjertige samaritanen, som heller ikke kunne gå følelsesløs forbi den ulykkelige, men ble grepet av medlidenhet i sin sjel.

Kanskje kan vi likevel av egen erfaring forstå noe av denne medlidenheten hos Frelseren. Kanskje har en slik følelse også våknet i våre hjerter, enda de er kalde og harde. Tenk dere da en slik følelse i Frelserens hjerte – bare mye sterkere, mye ømmere og mye renere enn hos oss.

«Han fikk inderlig medynk med henne» – å, hvor viktig det er at dette står i Den hellige skrift om Menneskesønnen! Hvor godt det gjør en arm synder! Slik fikk han også inderlig medynk da han så at Israels folk slett ikke tenkte på det som tjente til dets fred, og han gråt over Jerusalem. Slik fikk han også inderlig

medynk da Adam ved synden hadde styrtet seg i elendighet. Derfor ble løftet gitt om ham som skulle knuse slangens hode.

Slik fikk han inderlig medynk med Israels folk da det sukket under trelldommen i Egypt og under slagene fra undertrykkerne. Derfor sa han til Moses: «Jeg har hørt deres klagerop, og jeg er steget ned for å befri dem» (2 Mos 3,7 f.).

Slik fikk han inderlig medynk da han så folket vandre omkring i ørkenen, for han lot si til det: «Jeg har båret omsorg for deg på din vandring.» Slik fikk han inderlig medynk da han så folket falle fra ham, den levende Gud. Derfor lot han så mange trøsteord bli sagt til det frafalne Israel, slik vi leser hos profetene (Jes 40,1 f.; 41,14; 44,22 og flere steder).

Og hva mer kunne ikke nevnes? Alt dette er kommet av denne medynken, av det uendelige dypet i hans barmhjertighet og medlidenhet, eller, som Skriften sier, av hans inderlige barmhjertighet. Slik fikk han medynk. Derfor ble han menneske, tok en tjeners skikkelse på seg og ble funnet i skikkelse som et menneske. Hvem kan fatte denne barmhjertigheten som drev ham? Hvem kan kjenne bredden og lengden, høyden og dybden i Kristi kjærlighet, som jo overgår all kunnskap?

Slik har han ennå i denne stund inderlig medynk med oss alle når han ser hvor fullstendig hans kjærlighet blir glemt, hvordan vi søker vår egen elendighet, og hvor ukjent han er. Han har medynk slik en hyrde har medynk når sauene hans går seg vill. Han har medynk slik en mor har medynk med sin eneste sønn når sønnen lider.

«Han fikk inderlig medynk» – å, et viktig ord! Men det viktigste ved ordet er at han har et så kjærlig hjerte, et hjerte som ikke er fremmed for noen menneskelig følelse.

Så har Gud elsket verden at han har gitt den en slik yppersteprest som den trengte i sin elendighet: en yppersteprest som er kjøtt av vårt kjøtt og blod av vårt blod, og som ikke skammer seg over å kalle oss brødre; en yppersteprest som har følt som vi og tenkt som vi, men uten synd; en yppersteprest som var et menneske som vi og hadde et menneskelig, svært ydmykt hjerte, men uten synd.

Hva ville det hjelpe oss om Jesus ikke hadde hatt menneskelige følelser – om han nok hadde hjulpet de lidende, men så å si bare gjort det etter en evig og nødvendig beslutning i sin vilje? Å, da ville vi ikke ha noen tillit til ham. Vi kunne ikke bli fortrolige med ham, ikke klage vår nød for ham, ikke åpne vår elendighet for ham og ikke bekjenne våre synder for ham.

Men Gud være lovet! Faderen har gitt oss Jesus, en yppersteprest med et menneskelig følende hjerte, en yppersteprest som får inderlig medynk når han ser vår elendighet. «For vi har ikke en yppersteprest som ikke kan ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet», heter det i Hebreerbrevet (4,15). Nå vet han hvordan et menneske har det i ulike anfektelser, prøvelser, lidelser og kamper, ja, midt i synden. Derfor har han medynk med menneskenes barn.

Jesus er kjærlighet, den mest elskelige kjærlighet, den kjærlighet som vi helt kan betro oss til. Og mer enn det: Han er ikke bare kjærlighet, men den allmektige kjærlighet. «Gråt ikke!» sa han til den ulykkelige enken i evangeliet. Men

det var ikke bare sagt slik vi trøster hverandre, ofte med ord som det ikke ligger noen kraft, i hvert fall ingen hjelp, bak. Nei, ordet hans «Gråt ikke!» var gjerning og liv. For til den unge mannen som lå i likkisten, sa han: «Unge mann, jeg sier deg: Stå opp!»

Det var et ord! Et ord av Skaperen, et ord av den allmektige hersker, et ord av ham som er Herre over liv og død. Når har noen fra verdens begynnelse hørt at et menneske eller en engel har gitt en død livet tilbake med ett eneste ord? Riktignok har også profeter som Elia og Elisja gitt døde livet tilbake. Men ingen av dem har gått fram og sagt: «Jeg sier deg: Stå opp!» – og så har den døde reist seg.

Vi merker at han som her sier «Jeg sier deg», ikke bare er en tjener, men Herren selv, den samme som sa: «Bli lys! Og det ble lys.» Ja, «Gud er for oss en Gud til frelse, og hos Herren Herren er det utganger fra døden» (Sal 68,21). Vår Jesus er den allmektige kjærlighet, som holder alt i sin allmektige hånd: lykke og ulykke, død og liv. Alt er i hendene på ham som er kjærlighet, og blir brukt til hans kjærlige hensikter.

I Skriften har han vist seg som den allmektige kjærlighet fra begynnelse til slutt: i menneskets skapelse og i dets gjenreisning, i lovens tider og i evangeliets nådetid, da han vandret på jorden, og nå, når han sitter ved kraftens høyre hånd og alt er lagt under ham. Overalt har han vært den samme allmektige, forbarmende kjærlighet. Den som i Åndens lys ser disse bevisene på hans herlighet, hans allmektige kjærlighet, kan ikke annet enn synke ned og tilbe.

Men ennå åpenbarer han seg som den allmektige kjærlighet, halleluja! Riktignok hører en ofte i våre vantro dager: «Undrenes tid er forbi. Gud gjør ingen undergjerninger mer. Jesus gjør ingen undergjerninger mer. Det finnes ingen åpenbaring av Guds Sønns herlighet lenger. Vi må nøye oss med det som skjedde for atten hundre år siden.» Men dette er ikke annet enn å påstå: Gud er død, Jesus er død, det finnes ingen levende Gud, ingen levende Frelser. Han er en død avgud, en Gud som ingenting kan gjøre, og som har hendene bundet av den naturen han selv har skapt.

Nei, nei! Jesus lever, og undergjerningenes tid er ikke forbi. Han er ennå den samme som for atten hundre år siden. Kjærligheten hans brenner ennå like uendelig, og allmakten hans er ennå den samme. «Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid.» Det han har sagt, er og blir sannhet: «Meg er gitt all makt i himmel og på jord!» – «Se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende!»

Riktignok må vi innrømme at Jesus ikke lenger åpenbarer sin kjærlighet så synlig og iøynefallende som i sine dager i kjødet. I de korte tre årene han lærte på jorden, var utallige undergjerninger, bevis og åpenbaringer av hans herlighet samlet, og slik var det også på apostlenes tid. I kirkehistorien leser en også om undergjerninger som ble gjort i kraft av Jesu navn helt fram til det fjerde århundre. Nå er det ikke lenger slik.

Hvorfor ikke? For det første nok fordi disse undergjerningene først og fremst var nødvendige for å grunnlegge en kristen kirke. Da den var grunnlagt, opphørte de mer og mer. Men for det andre, og aller mest, på grunn av vår vantro. Da Frelseren en gang var i Nasaret, heter det om ham at han ikke kunne gjøre

mange kraftige gjerninger der på grunn av deres vantro (Matt 13,58; Mark 6,5). Og nettopp vantroen er vår tids kjennetegn.

Kjære tilhørere! Det er på grunn av vår vantro at det skjer så få undergjerninger blant oss. En fornuftsånd, en grubleånd, har gått ut over hele verden, og alle er vi mer eller mindre smittet av denne tidsånden. Vi er alle kommet bort fra enfoldigheten og inn i en lyst til å vite mye.

Vår tid har for lengst fløyet ut over grensene for vår begrensede fornuft. Den har lagt alt under fornuftens dom og forsker etter grunn og årsak der vi bare skulle tro i enfoldighet og beskjedent og ydmykt legge hånden på munnen. Derfor kan Jesus så sjelden gjøre undergjerninger blant oss, for han blir bedrøvet over vår stolte vantro.

Likevel åpenbarer han ennå sin herlighet, sin allmektige kjærlighet, blant oss, hos dem som i enfoldighet tror og vender seg til ham. Kanskje er det sjeler i denne forsamlingen som kunne fortelle om det. Hvor mange av oss har vel ikke alt vært i nød, gitt Frelseren den ære at han kunne hjelpe, og enfoldig lagt nøden fram for ham – og han, den allmektige kjærlighet, har hjulpet?

Hver bønnhørelse er en åpenbaring av Guds Sønns herlighet, av hans allmektige kjærlighet. Og hvis vi ba i tro, ville vi oftere bli bønnhørt (Jak 1,6 f.). Når jeg for eksempel leser og tenker over livet til salige August Hermann Francke, må jeg undre meg over hvordan Frelseren har handlet med denne sin tjener – hvordan denne mannen bygde vaisenhuset i Halle bare med penger han fikk på en underfull måte.

Men Frelseren binder seg ikke til særlig benådede mennesker. Jeg har selv sett mennesker som en nesten kunne kalle verdensmennesker, bli bønnhørt i nøden mot all forventning og alt den menneskelige fornuft kunne regne ut, fordi de hadde grepet Frelseren i troen. Å, hadde vi mer tro, om så bare som et sennepsfrø, ville vi bli forbløffet over åpenbaringene av Frelserens allmektige kjærlighet. Jeg kan ikke tro at det finnes et Guds barn som ikke alt i sitt liv har erfart en åpenbaring av Jesu herlighet. Men på grunn av vår vantro får vi så sjelden oppleve det.

Men hvorfor dveler jeg så lenge ved det ytre? Se heller hvordan Jesu herlighet åpenbarer seg i de indre undergjerningene! Det er et under, et stort, forbløffende under, når et dødt menneske, en livløs skapning, et blindt menneske lengter etter lys og liv. Det er et under når en ond, forbannet synder som fortjener helvete, bryter igjennom til Guds barns frihet. Det er et under når en slik død stokk blir til et levende menneske i Kristus Jesus.

Det er et under når en synder som fortjener fordømmelse, blir hentet tilbake og bevart til salighet ved Guds makt; et under når et slikt menneske, som fortjente helvete, får komme inn i himmelen. Alt sammen er under og bevis på Jesu allmakt og kjærlighet, idel bevis på at vi har en levende Frelser, og at hans ord er sannhet når han sier: «Se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende!»

For når Gud kaller til live en død synder, en som åndelig er blind, lam, døv og følelsesløs, og som har en død vilje, er det et like stort, ja, enda større under enn når et legemlig dødt menneske reiser seg og begynner å tale. For vår elendighet

kan ikke måles, og vår åndelige jammer kan ikke beskrives. Vi er langt mer elendige enn vi vet, langt mer døde enn vi kan tro. Vi er virkelig åndelig døde.

Men hvem tror på det som her blir forkynt? Folk vet det ikke og tenker ikke over det. Men enten de vet det eller ikke, må det forkynnes og sies: Jesus er den allmektige kjærlighet, så allmektig at han kan gi de åndelig døde livet. Denne kraften er vunnet for oss ved hans hellige menneskeblivelse og fødsel, ved hans blod og sår. Der ligger Jesu allmektige livskraft for alle arme syndere.

«Ild er jeg kommet for å kaste på jorden», sa han en gang, «og hvor jeg skulle ønske at den alt var tent! Men en dåp har jeg å døpes med, og hvor jeg gruer til den er fullført!» (Luk 12,49 f.).

Nå, etter at han er døpt med sin tunge lidelsesdåp, brenner denne allmektige ilden av liv og kjærlighet. Å, om bare en gnist av denne ilden også måtte trenge inn i oss og sette oss i brann! Å, om din ild snart også måtte brenne i oss, så det ble åpenbart hos oss alle at du er den allmektige kjærlighet!

Vår Jesus er den allmektige kjærlighet. Det skal særlig vise seg når han gjør med legemene til sine hensovede disipler det samme som han gjorde med den unge mannen fra Nain. Når Guds Sønns røst lyder ned i gravene med overengelens basun, når havet og jorden gir sine døde tilbake, først da skal det vise seg i det klareste lys at han er den allmektige kjærlighet. Da skal han forvandle vårt fornedringslegeme og gjøre det likt med sitt herlighetslegeme ved den kraft han har til også å legge alle ting under seg (Fil 3,21).

Ja, det trengs nok allmakt for å forvandle legemene til mennesker som er født syndere, så de blir like hans herliggjorte legeme. Han er den allmektige kjærlighet. Allmakten kan ikke hvile før den har fullført den evige forbarmelsens kjærlige hensikter med alle som har latt seg føre til troens lydighet. Og kjærligheten kan ikke hvile før den ved sin allmakt helt har ryddet bort fordervelsen og gjenreist alle som har latt seg fornye ved den nåde som Guds Sønn har vunnet, og som blir tilbudt i hans evangelium.

Dette så Johannes da han fikk se den hellige stad og hørte en høy røst fra himmelen som sa: «Se, Guds bolig er hos menneskene. Han skal bo hos dem, og de skal være hans folk, og Gud selv skal være hos dem og være deres Gud. Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne. Og døden skal ikke være mer, og ikke sorg, og ikke skrik, og ikke pine skal være mer. For de første ting er veket bort. Og han som satt på tronen sa: Se, jeg gjør alle ting nye!» (Åp 21,3–5).

Først da skal det i sannhet hete: «Gråt ikke! Se, løven av Judas stamme, Davids rot», «den klare morgenstjerne», «har seiret» (Åp 5,5; 22,16).

II.

Kjære tilhørere! Jesus er den allmektige kjærlighet. Dette er svært trøsterikt for oss, svært trøsterikt for arme mennesker som vi er, for arme syndere som vi er, for slike mørke, blinde, fortvilte mennesker som vi er, født i synder, oppdratt i synder og blitt gamle i synder.

Er det en sjel blant oss som ser sin store elendighet og vil fortvile, og som tviler på om den ennå har lodd og del i himmelen, om det ennå er plass for den i Jesu hjerte? Til den kunne en vel si det samme som Jesus sa til enken: «Gråt ikke!»

Se på ham i evangeliet vårt, se hvordan han får medynk med den bedrøvede enken. Se på ham i hele Den hellige skrift. Hva har da dratt ham ned i denne jammerdalen? Er det ikke nettopp den elendigheten du klager over? Er det ikke nettopp den som har beveget ham til å lide alt det han har lidt – den elendigheten du nå tror stenger deg ute? Gråt ikke, for «salige er de som sørger, for de skal trøstes.» Våg et blikk på Golgata, se inn i hans bleknede ansikt.

O åsyn, du som stråler
kun idel nåde ut,
hvis syn ei verden tåler,
men frykter dog som Gud:
bespyttet, blek å skue
du er, og øyets lys,
mer klart enn solens lue,
forgår i dødens gys!

Se der, du sjel, inn i Sønnens ansikt under tornekronen! Se, på korset står det skrevet at Jesus er kjærlighet.

Og er det en synder blant oss som tviler på om også han kan komme løs og bli fri fra syndene han så lenge har vent seg til, kan en frimodig si til ham: Fortvil ikke, for Jesus er den allmektige kjærlighet. Hvis det kom an på deg, på din egen kraft, måtte du nok fortvile. Men han vil gjøre det. Bare overgi deg til ham; han vil fullføre det.

Se, i sitt store verk har han også arbeidet for deg. I hans død og hans oppstandelse ligger det også for deg kraft nok til å dø bort fra det gamle mennesket og stå opp for å vandre i et nytt liv.

Se, hvor mange har han ikke alt revet ut av syndens dynd! Se hva apostelen sier til korinterne: «Dere var horkarer, ekteskapsbrytere, tyver, pengegriske, drankere, baktalere, røvere. Men dere har latt dere vaske rene. Dere er blitt helliget, dere er blitt rettferdiggjort i den Herre Jesu navn og i vår Guds Ånd» (1 Kor 6,9–11). Og dette har han gjort med så mange tusen sjeler som nå står for hans trone i hvite klær. Fortvil derfor ikke! Hans allmektige kjærlighet er ennå ikke blitt for kort.

Og frykter en sjel døden og Guds vrede og tenker: Hvordan skal det gå deg når du må herfra? – da kan en også si til den: Fortvil ikke! Når du holder deg til ham, når du lar all din egen rettferdighet dø i deg og bare forlater deg på ham, når du bare stoler på Jesu sår og blir i ham, se, da kan døden ikke gjøre deg noe. Jesus, den allmektige kjærlighet, har sprengt dødens porter og vunnet fri og åpen adgang til det evige liv for arme syndere.

Ingen død kan oss beseire,
men vår ånd
skal hvert bånd
og hver nød henveire;
livets kval tilbake treder,
dit vi gå,
hvor vi nå
til din himmels gleder.

Og er det en benådet sjel blant oss som kanskje blir motløs og forsagt og tenker: Kan jeg virkelig kjempe meg helt gjennom denne verden, gjennom alle fristelser og lokkemidler til synd, til vantro og til frafall? – også til den tør en si: Fortvil ikke! Ved Guds makt kan og skal du bli bevart til salighet.

«For fjellene kan vel vike, og haugene rokkes, men min miskunnhet skal ikke vike fra deg, og min fredspakt skal ikke rokkes, sier Herren, han som forbarmer seg over deg» (Jes 54,10). Jesus Kristus er den allmektige kjærlighet, den samme i går og i dag, ja, til evig tid.

Men til dem som ennå er døde i synder og ennå ikke kjenner ham, må en si: Gråt! Gråt, dere unge menn som lever uten Jesus i verden! Gråt, dere unge kvinner, dere menn, dere kvinner, gråt, gråt over deres elendighet!

Å, om alle de ubotferdige i denne forsamlingen, ja, om hele denne byen ville begynne å gråte og klage, slik en klager over en eneste sønn – ikke over penger og gods, ikke over en mislykket høst, ikke over livets ytre besværligheter, ikke over de døde, for de er i Guds hånd, men over oss, over oss, at vi ennå er døde i våre synder og overtredelser, at vi helt til denne tid har bedrøvet Den Hellige Ånd, aktet Frelseren for ingenting og levd uten Jesus.

Å, dere sjeler, let ikke etter elendigheten deres langt borte! For dette er elendigheten, dette er den åndelige død: at en ikke lever i troen på Guds Sønn, at en ikke elsker ham, at en gir djevelen sitt hjerte og ikke ham. Han har jo fortjent det, han har jo vunnet det med så mange tunge skritt – og en kjenner ham ikke, men lever i mørke, enda han er den allmektige kjærlighet. Det er den elendigheten vi skulle gråte og jamre over. Våkn derfor opp, våkn opp, du som sover, så skal Kristus, den allmektige kjærlighet, lyse for deg!

Morgenglans fra evighet,
lys fra uskapt strålekilde,
senk din morgenstråle ned,
så at vi oss ei forvilde;
ved din makt
fordriv oss brått
vår natt.

Vekk og varm vårt kalde blod,
og la kjærligheten gløde,
gi vårt hjerte kraft og mot
ved din nye morgenrøde,
så vi, før vi forgå,
rett oppstå. Amen.

Syttende søndag etter treenighets-søndag: Om hovmod – del 1

Luk 14,1–11

«Det skjedde at han på en sabbat var kommet inn i huset til en av de øverste fariseerne for å holde måltid. Og de voktet nøye på ham. Og se, en mann som hadde vattersott, sto foran ham. Jesus tok da til orde og sa til de lovkyndige og fariseerne: Er det tillatt å helbrede på sabbaten, eller er det ikke?

Men de tidde. Da rørte han ved mannen og helbredet ham, og lot ham gå. Og han sa til dem: Om noen av dere har en sønn eller en okse som faller ned i en brønn, vil dere ikke straks dra den opp på sabbatsdagen?

Men de var ikke i stand til å svare ham på dette. Og han sa en lignelse til gjestene, da han la merke til hvordan de valgte seg ut de øverste setene: Når noen har bedt deg til bryllups, så sett deg ikke øverst ved bordet. For det kan hende at han har bedt en som er gjevere enn du! Han som har innbudt både deg og den andre, vil da komme og si til deg: Gi plass til denne!

Da må du med skam gå og sette deg nederst. Nei, når du blir innbudt, så gå og ta plass nederst! Når så han som har innbudt deg, kommer, kan han si til deg: Venn, flytt deg høyere opp! Da vil du bli æret for øynene på alle dem som ligger til bords sammen med deg. For hver den som opphøyer seg selv, skal fornedres, og den som fornedrer seg selv, skal opphøyes.»

«For hver den som opphøyer seg selv, skal fornedres, og den som fornedrer seg selv, skal opphøyes.» Slik slutter evangelieavsnittet for denne søndagen. Det er Frelseren som har sagt disse ordene, og han sa dem fordi fariseerne var så egenkjære at de valgte seg de øverste setene ved gjestebudet. De trengte seg fram, og hver av dem hadde øynene rettet mot den øverste plassen for å få den selv. Hvor kom det fra? Hver av dem mente at han var den som best fortjente denne æresplassen. Se, for en løgn!

Det var flere fariseere sammen. Av alle disse kunne i virkeligheten bare én være den fremste, og likevel ville hver av dem være den fremste. Det er umulig. Slik kommer hovmodet av en falsk og løgnaktig forestilling som mennesket har om seg selv. Løgn og hovmod henger svært tett sammen. Dette vil jeg utdype når jeg nå taler til dere om hovmodet: hvordan det for det første kommer av løgnen, for det andre føder løgn, og for det tredje blir helbredet.

Bønn. Ydmykeste Jesus! Gi oss hovmodige syndere noe av din ydmykhet! Lær oss av nåde å erkjenne hovmodet i hjertet vårt og hvilken vederstyggelighet det er for deg, så skal det ydmyke oss! Amen.

I.

Av naturen er vi alle hovmodige. Det tror mange ikke om seg selv. Noen har av naturen et stille sinn. De begynner ikke gjerne krig eller lager stort skrik i verden, men finner seg i mye for den kjære freds skyld, og bukker og bøyer seg. Slike mennesker tror ikke at de er hovmodige, hvis ikke sannhetens Ånd kan overbevise dem om noe annet og stille fram for øynene deres den stoltheten i hjertet som riktignok er stille, men ofte bare desto dypere.

Mang en lever også under slike ytre kår at han mener han kan være alt annet enn hovmodig. Han er fattig og av ringe stand, og hele livet må han slite seg kummerlig gjennom verden. Rike folk, fornemme og ansette folk, mener han, kan nok være hovmodige, men ikke han; han har jo slett ingen grunn til det. Visst har du ingen grunn til det, du fattige menneske, like lite som en rik har grunn til stolthet. Men se, dette hindrer likevel ikke at du kan ha et hovmodig hjerte under den grove eller fillete kjortelen din.

Si meg: Hvorfor dømmer du så gjerne andre, hvis du ikke er hovmodig? Eller viser du ikke, når du dømmer så skarpt om andre menneskers feil, at du holder deg selv for mye bedre enn dem? Og er ikke det hovmod? Eller: Gjør det deg ikke godt når andre roser deg? Og gjør det deg ikke vondt iblant når en annen ved siden av deg, en i samme stilling og stand som du, blir så framhevet at du kunne bli stilt i skyggen? Se, denne smerten heter misunnelse, og denne misunnelsen springer ut av hovmodet i hjertet ditt.

Og når en ikke kan være stolt av noe ytre, trekker en seg inn i seg selv og søker desto mer ros for indre egenskaper og fortrinn: «Jeg er rettskaffen, jeg er ærlig, jeg er brukbar, jeg er en dyktig bonde, håndverker, gartner, dagarbeider. Der jeg har vært til nå, ville de gjerne ha meg; ingen kunne si noe vondt om meg.»

Se, også det er hovmodige tanker. Mennesket vil ha noe å rose seg av. Selv den aller største skurk setter til slutt sin ære i at han har drevet det langt i ondskap. Så hovmodige er vi av naturen, vi alle, alle sammen, hvis ikke Frelseren gjør oss ydmyke.

Før fallet var mennesket ikke hovmodig. Ingen tanke om å opphøye seg selv steg opp i sjelen hans. Han vandret enfoldig for Guds øyne som et barn. Han levde i uskyld og i hjertets enfold, avhengig av Gud og i salig lydighet, og tenkte ikke på at det skulle være annerledes.

Da trådte Satan, den første og mest hovmodige synderen, inn mellom Gud og menneskene og løy. Han prøvde å vekke lyst i mennesket til en annen tilstand enn den mennesket var i, og løy derfor om en bedre tilstand: «Du skal ikke dø når du eter av treet, men du skal bli lik Gud.»

Se der løgneren! Gud hadde sagt: «Den dagen du eter av det, skal du visselig dø.» Satan sa: «Nei, du skal ikke dø.» Men først hadde han nettopp løyet for seg selv, og nå ville han lyve for menneskene også: at mørkets død, som gnager på ham og på alle falne skapninger, ikke er noen død, men det sanne livet, lysets liv.

«Du skal bli lik Gud.» Ja, etter fallet ble menneskene i en viss forstand lik Gud. Av egen sørgelig erfaring kjente de nå den store forskjellen mellom godt og ondt, slik Gud kjenner den. Innerst inne var de nå revet løs fra Gud og bundet til sin egen vilje, slik heller ikke Gud er underlagt noen høyere vilje.

De var blitt guder, slik Satan og hærskarene hans vel ennå i dag innbiller seg at de er guder. Men hvilke sørgelige, hvilke jammerlige guder er ikke menneskene! Guder som er underlagt elendighet, jammer og begrensning av alle slag, hjertets ulykksalighet og døden; guder som blir til jord, den jorden de er tatt av.

Slik har Satan løyet og fanget menneskene med høyhet og storhet, da han lokket dem med falske løfter om en høyere salighet. Slik kom hovmodet inn i sjelen deres, og det har trengt så dypt inn at de ikke engang kan ydmyke seg lenger, hvis ikke Gud på ny kommer dem til hjelp.

For nå har Satans bilde fått makt i dem i stedet for Guds bilde, som før var satt i mennesket, og grunntrekket i Satans bilde er hovmod. Også vårt liv som Adams barn har nå sin dypeste rot i hovmodet. Riktignok ble ikke menneskene fullkomne djevler ved fallet. Satans løgnbilder har ikke viklet dem så langt inn i mørket og i det høyere, åndelige hovmodet at de nå søker sin høyeste ære i et rastløst, rasende opprør mot Gud og i å spotte hans hellige navn, slik Satan gjør. Men likevel er djevelens bilde, hovmodet, i oss.

Jeg vil prøve å vise dere tydeligere hvordan dette bildet av djevelens natur, hovmodet, ligger i hjertet vårt. Djevelen har løyet for mennesket at det selv er noe, ja, selv er Gud og kan stå på egne bein uten Gud, og at det i en slik tilstand, revet løs fra Gud, ville være mye saligere enn i sin barnlige lydighet. Dette har mennesket trodd og ønsket, og i sin naturlige tilstand tror og ønsker det ennå det samme.

Det er vel den største dårskap å tro og ønske dette. For hvordan kan de som ikke har livet i seg selv, bestå uten livets kilde? Og hvordan kan en skapning ha det godt utenfor sitt element? Hvor skulle en fornuftig ånd finne sann salighet om ikke i sitt opphav og sin skaper? Men slik er det likevel: Av naturen vil vi det og tror det.

Før fallet lå menneskets kraft i Gud; etter fallet vil mennesket selv være sterkt, i seg selv. Før fallet lå menneskets visdom i Gud. Han kjente ingen annen kilde til den enn Gud, og av denne høyeste visdom lot han seg lære som et barn.

Men etter fallet vil han selv være vis, klok og forstandig. Før fallet lå menneskets frihet i Gud og i at hans innerste vilje stemte overens med Guds vilje. Etter fallet søker mennesket sin frihet i seg selv, i sitt eget valg og i at han ikke anerkjenner noen høyere over seg. Kort sagt: Han har stilt seg opp like overfor Gud med sitt eget jeg.

Derav kommer det at menneskene vil være ansett i verden; derav dette løpet og jaget etter den forgjengelige rikdommen; derav prakten i klær og forfengeligheten med alle slags flitterstas; derav kommer hjertets dype velbehag i lovtaler; derav kommer herskesyke og undertrykkelse av andre; derav kommer misunnelse og fiendskap; derav kommer det at en tråkker ned alt som står ens ærgjerrige planer i veien; derav kommer det at en ofte ikke kan la et eneste krenkende ord passere. Derav kommer alt ondt, unntatt kjødets synder.

For i sin innerste grunn vil mennesket selv være noe – overfor Gud for det meste ubevisst, overfor menneskene for det meste bevisst. Han vil føle seg stor, klok, mektig, vakker og elskverdig i seg selv, med ett ord: Han vil føle seg som en gud. Og hvorfor vil han det? Fordi han søker sin salighet i det, enda alt dette bare volder ham ulykksalighet og smerte. Se der hvordan løgnen avler hovmod.

Men like sikkert som denne driften i mennesket etter selv å være noe springer ut av løgnen, kan den også bare holdes ved like med stadig ny løgn. Det er et forferdelig vev av løgn i oss, og Skriften taler svært sant når den sier: «Hvert menneske er en løgner» (Rom 3,4). Særlig lyver menneskene i sin naturlige tilstand alltid for seg selv. De ser alt sitt eget i egenkjærlighetens speil. Der blir det lille gode de har, forstørret og forskjønnet tusen ganger, og det onde de har, forminsket millioner ganger.

Taler en iblant sant med sin neste, holder han seg straks for et svært oppriktig menneske og gjør seg viktig av det. Går det ham godt, tilskriver han siden det oppriktigheten sin, for det må jo gå de oppriktige vel.

Kommer en ulykke over ham, kan han ikke finne seg i at Gud sender en slik plage over et menneske som ham. Lykkes en annen med et arbeid han har fore, mener han at han selv er full av all visdom og klokskap. Gir en tredje nå og da noe av overfloden sin til de fattige eller til andre veldedige formål, holder han seg snart for en særlig menneskevenn og en velgjører for menneskeheten.

Leser en nå og da i Bibelen, eller har han en gang hatt en andektig følelse når han så på naturen eller tenkte over en bibelsk sannhet, regner han seg straks blant dem som i åndelige ting søker noe dypere enn den tankeløse mengden. Jeg kunne fortsette lenge med slike eksempler.

Men de feilene mennesket legger merke til hos seg selv, kaller han bare dyder. Er et menneske gjerrig, roser han seg overfor seg selv og andre av sin sparsommelighet, sin troskap i det små, sin sans for husholdning og sin omsorg for familien. Sin egenrådighet kaller mennesket fast vilje, mandig standhaftighet og karakterstyrke; sin stolthet kaller han edelmot, følelse av eget menneskeverd og en rettmessig erkjennelse av egne fortrinn. En ødeland og vellystning sier om seg selv at han nettopp har et godt hjerte!

Et uhøflig menneske som gjerne sårer andre, påstår at han bare er altfor oppriktig og likefram – verden tåler nå en gang ikke slikt lenger. Og har en til og med begått grove feil som alle kan se, så innrømmer han til slutt at han nok har sine feil eller sine små feil, men uten dem ville han vært en engel.

Alt dette gjør mennesket for å slippe å erkjenne at det er intet; for det søker sin salighet i å være noe, i å ha behag i seg selv. Slik har løgnen født hovmodet, og slik føder den det ennå.

Syttende søndag etter treenighets-søndag: Om hovmod – del 2

II.

La oss nå se hvordan hovmodet føder løgn. For å se det må vi se på evangeliet vårt.

1) «De voktet nøye på ham», står det i første vers. Fariseerne voktet nøye på ham, det vil si: De lurte på Frelseren for å se om de kunne fange ham i ord eller gjerning, så de kunne finne noe å anklage ham for. Men hvorfor lurte de slik på ham? Fordi de hatet ham. Men hvorfor var han dem så imot, han som jo er den mest elskverdige?

Hadde en spurt dem selv, og hadde de svart ærlig, ville de vel ha sagt: «Vi har så mye imot ham fordi vi finner at han ikke har noen fariseiske grunnsetninger i troen. Han har også alt våget å motsi våre viseste lærere rett opp i ansiktet. Han behandler oss urettferdig; han godtar ikke fromheten vår som den ekte, og slik setter han ned anseelsen vår hos folket. Og hva gjør han seg selv til? Han gjør seg til Messias, ja, til Guds Sønn. Var han Guds Sønn, ville jo vi ikke bety noe lenger – da ville han bety alt. Nei, en slik Messias kan vi ikke bruke; han er en ond, en farlig svermer.»

Se, kjære tilhørere, hvilken løgn fariseernes hovmod her har født! Av dette fariseiske hovmodet er den store løgnen født: at Jesus fra Nasaret er et foraktelig og forkastelig menneske, et menneske en har all rett til å hate.

Ennå i dag springer fiendskapet mot Frelseren ut av hovmodet i menneskehjertet, og av dette fiendskapet springer løgn. Jesus Kristus er sannheten. Hans ord forkynner bare sannhet og åpenbarer for mennesket synden og ondskapen i hjertet hans, utilslørt og usminket. Det liker ikke mennesket; så slett vil han ikke være. Dette sannhetens speil er utålelig for ham fordi han ikke vil ydmyke seg, og derfor får han en hemmelig uvilje mot Frelseren.

Evangeliet sier: Jesus Kristus er rettferdigheten; for Gud gjelder ikke noe annet enn hans fortjeneste, ingen egen dyd, ingen egen hellighet! Det som ikke er Kristus, er forkastelig i den hellige Guds øyne. Å, sannelig en hard og utålelig lære for det egenkjærlige menneskehjertet! Evangeliet sier: Frelseren alene er kraften; uten ham har en ingen kraft til noe som helst godt, ikke engang til det minste. «Hva?» tenker den hovmodige synderen. «Skal mitt redelige strev,

mine gode forsetter, min vilje være intet? Bort med denne vemmelige læren, som svekker all edel innsats av egen kraft!»

Evangeliet sier: Jesus Kristus er den evige barmhjertighet. Men hvor motbydelige er ikke slike ord for et menneske som ikke ser og ikke innrømmer sin fortapte og fordømte tilstand! Evangeliet sier: Frelseren er Guds Sønn, alle kongers Konge og alle herrers Herre.

«Vi vil ikke», sier den hovmodige synderen i hjertet sitt, «at denne skal herske over oss; vi er selv født til å herske.» Evangeliet sier: Se den mest forkastede og foraktede! Han er Guds Lam, som bærer deres og hele verdens synder! Men den uomvendte synderen sier i hjertet: «Jeg trenger ikke slikt; dette er en dårlig og anstøtelig lære.»

Slik har den hovmodige synderen alt imot Frelseren, og Frelseren kan ikke gjøre ham noe til lags. Den ene gangen er han for høy for ham, den andre gangen for ringe; den ene gangen for stor, den andre gangen for liten. En utålelig mann! Og alt dette bare fordi synderen ikke vil ydmyke seg, enda alt i evangeliet går ut på å ydmyke mennesket. Men slik blir ordet oppfylt: «De hatet meg uten grunn» (Joh 15,25) – av et naturlig, egenartet, nedarvet hat.

Men det er jo den største dårskap å være fiende av Herren Jesus, og det ser mennesket nok. Derfor skjuler en fiendskapet mot ham bak alle slags pynt og påskudd. En lyver for seg selv og andre at en har rett til det, eller at en egentlig liker ham godt og bare har noe imot det og det i saken hans.

Fariseerne i evangeliet vårt levde uten tvil i den falske innbilningen at de hadde full grunn til å lure på Frelseren: «For han er en farlig mann, og dessuten er det jo bedre at ett menneske dør, enn at hele folket går til grunne» (Joh 11,50).

Slik tenker en ikke lenger nå, kjære tilhørere. For Herren er opphøyd over alle himler. En ville skamme seg og være redd for å tenke slik, fordi en lever i den kristne kirke, og hele kristendommen bygger på erkjennelsen av Guds Sønn og på troen på ham. Riktignok er mange i nyere tid igjen blitt så frekke at de har våget å angripe ham på ny og gå løs på hans person med sine urene og fiendtlige løgner. Mot hans egne uttrykkelige ord har de for eksempel gjort ham til ikke annet enn en dydslærer.

Ja, noen har vært så onde i hjertet at de ikke har skammet seg over å si offentlig og skrive i bøker at saken hans er svermeri og bedrag, men at han selv er – nei, jeg vil ikke si hva de har sagt; dere kan selv slutte dere til det. Er saken hans svermeri og bedrag, hva må da mesteren bak den være?

Men nå til dags kommer fiendskapet mot Frelseren likevel vanligvis ikke til uttrykk på den måten. Fordi folk sjelden tenker etter over evangeliets sannheter, holder de seg i kritikken sin til det første og beste de får øye på.

Da blir særlig Frelserens sak og den skikkelsen riket hans har nå, skyteskive for kritikken, og med den pynter de over fiendskapet mot Frelseren i hjertet. Og det kan virkelig se ut som om de gjør dette med en viss rett, for menneskelig svakhet og feilbarhet blander seg inn overalt. Men i grunnen er det likevel bare en pynt over fiendskapet innerst inne.

For var de venner av Herren Jesus, kunne de jo lett se bort fra den menneskelige skrøpeligheten i måten saken hans blir drevet på. De ville tenke på at

det er svært menneskelig å feile, og at vi så mye lettere må snuble i de høyeste og viktigste tingene, særlig i det som hører Guds Ånd til, fordi vi av naturen er åndelig blinde og døde.

Men dette vil de ikke tenke på. Derfor sier de at de som har «sverget til Frelserens fane», som de uttrykker det, lever et elendig liv som hengehoder. En kan ikke leve slik disse menneskene vil bevise ut fra Bibelen. En må passe seg så en ikke blir forvirret; for den som holder på altfor mye med slike svermeriske ting, blir en dåre, og så videre. Så har de funnet på alle slags økenavn på Frelserens sak, og med dem unnskylder de fiendskapet i hjertet. Den kristne gudsfrykt kaller de skinnhellighet, svermeri, fariseisk vesen og lignende.

Kjære tilhørere! Det finnes jo nok av skinnhellige, hyklere og fariseere. Men verden kaster alt som ikke er av verden, eller som drar mot Frelseren, inn i denne båsen. Et verdensmenneske liker alltid å kunne bruke et slikt uttrykk og skjule fiendskapet mot Herren Jesus bak det. Slik kan han få seg selv og andre til å tro at han har en viss rett til å hate denne saken, fordi den er så helt ufornuftig og slett. Slike løgner føder hovmodet.

Vi kan gjøre en prøve med en gang. Det er mange mennesker til stede her. Hør, dere mennesker! Hvorfor omvender ikke de fleste blant dere seg av hele hjertet til Gud? Det er gamle folk blant oss som går på gravens rand – hvorfor vil ikke i det minste dere bli helt og fullt Frelserens eiendom? Hvorfor søker dere ham ikke av hele hjertet? Ikke sant? Dere har ingen lyst til det. Men hvorfor? Dere har vel alle sammen deres påskudd og unnskyldninger.

Den ene har for mye med det timelige å gjøre. Den andre er for glemsom; djevelen tar ordet bort fra hjertet hans, så det er djevelen som har skylden, ikke han selv, mener han. En tredje skjønner slett ikke hva all denne særlige iveren for omvendelse er og skal bety. Faren og bestefaren hans døde jo også salige uten akkurat å ha slått inn på denne veien, og han vil ikke bli saligere enn faren sin. Kort sagt: Hver og en har sin unnskyldning og gir inntrykk av at han har en gyldig grunn til å handle slik han gjør.

Men det er bare tomme påskudd. I hjertene deres står det annerledes til: Kristus kan dere ikke fordra; Kristi fiender er dere. Dette er den sanne grunnen til oppførselen deres. Men Kristi fiender er dere fremfor alt på grunn av hovmodet, fordi dere frykter bot og ydmykelse. Slik avler det medfødte hovmodet i menneskehjertet fiendskap mot Kristus, og nettopp dette fiendskapet avler løgnen.

2) En annen slags løgn som hovmodet avler, er åndelig selvklokskap og trangen til å ha rett. Hver og en mener at han vet veien til det evige liv, og at den veien han vet, er den rette.

Samvittigheten kan vitne for et menneske at han ikke er på salighetens vei, og likevel vil han vite helt nøye hvordan en skal bære seg at for å komme til himmelen, og han lar seg ikke overbevise om at han ikke vet det. De som erkjenner sin blindhet i åndelige ting og vil la seg undervise, er sjeldne unntak blant menneskene. Det skal alt mye nåde til for en slik hjertetilstand, enda den sanne visdom først begynner her.

Hvor godt det ville ha sømmet seg for fariseerne i dagens evangelium om de hadde satt seg ydmykt ned og hørt på Frelseren, og latt seg lære av ham hva som egentlig var den sanne gudstjenesten, den som behager Faderen! Men det falt dem ikke inn. Det de mente om gudstjenesten, var på forhånd det rette. Derfor kunne de ikke lære noe mer og heller ikke lenger prøve noe på riktig måte. Det som ikke var godt fariseisk, måtte på forhånd være fordømt.

Derfor lå de bare på lur etter slikt. Ved å føre den vattersyke fram satte de Frelseren på prøve: Ville han helbrede ham på sabbaten også? Og de hadde på forhånd bestemt seg for å regne det som den største forbrytelse om han gjorde det. For de mente at de hadde den rette forståelsen av hvordan sabbaten skal holdes hellig – og det av den grunn at det var de som hadde den. Ens eget jeg kan ikke ta feil i slike ting, og heller ikke lære noe mer.

Slik går det ennå. Spurte jeg rundt blant dere alle hvordan en skal føre en kristen vandel, og hvilken vei som er den rette til himmelen, ville hver og en mene at han kunne gi ganske god beskjed om det. Det råeste menneske blir ikke svar skyldig på et slikt spørsmål, for det, mener han, sier seg jo selv. Men spurte jeg: «Hør, dere mennesker! Hvordan må en bære seg at for å bli rik?» – da ville vel de fleste av oss bli stumme, og lært av sin egen sørgelige erfaring ville de innrømme at de ikke vet det.

Se, for en bakvendthet! Det er nettopp omvendt. Hvordan en blir rik i denne verden, vet dere til nød; men hvordan en kommer til himmelen, vet dere ikke, hvis dere ikke virkelig er på veien dit. Men i guddommelige ting er vi nettopp fulle av egen visdom.

Noen synes at alt som blir forkynt, er gamle saker – noe de lærte for lenge siden, mener de, og har glemt igjen. Bibelen kan de dessuten utenat, mener de. Derfor leser de sjelden eller aldri i den, for den kan ikke si dem noe nytt. De kan ikke lenger lære noe av den, mener de; de vet allerede alt.

De fleste uomvendte mennesker innbiller seg at de allerede vet alt som står i Bibelen. Men, kjære menneske, du som tenker slik: Bibelen kunne nok lære deg noe nytt om du ville – om det så ikke var annet enn den sannheten at du er en hovmodig orm.

Men spør en et slikt vist menneske hvor han har visdommen sin fra, kommer en til slutt fram til at den må være medfødt, for vanligvis har han ikke lært den noe sted. Det ser altså ut til å være en medfødt visdom; hans eget jeg er av naturen så vist. Det som jeget hans i en fart finner på i åndelige spørsmål, må etter hans mening gjelde i himmelen og på jorden. Den veien det foreskriver, må være den rette; Gud må la den gjelde. Å, det er et uforskammet folk, disse hovmodige synderne!

Da kan en heller ikke bestemme seg for å forandre sin vei og erkjenne den dårskapen en har vist til nå. Å, for en skam det ville være om en så vis og forstandig mann omvendte seg og dermed viste folk at han hadde fart vill til nå!

Nei, det kan ikke jeget hans få seg til. Heller vil han felle dom over andre, og særlig over dem som omvender seg og vil trenge igjennom til livet ved gjenfødelsen. Dere ormeyngel! Hvem har vist dere det? Hvor vet dere det fra? Hvor har dere fått brev og segl på at dere skal unnfly helvetes ild?

3) Av alt dette kommer så den store sikkerheten menneskene har med tanke på evigheten. Det er skrevet inn i menneskets hjerte at en dom venter på ham. Hvert øyeblikk kan han bli revet bort til denne dommen. Samvittigheten vitner for ham at han er en synder og straffskyldig for Gud.

Guds ord forkynner høyt og tydelig at ingen kan bli salig uten nåde og syndenes forlatelse, men at den evige død har makt over den som ikke er i Kristus. Dette vet mennesket; det blir vitnet om, ropt ut og basunert ut. «Hvem trodde det budskapet vi hørte? Og for hvem ble Herrens arm åpenbart?» (Jes 53,1). Til tross for alt dette forblir menneskene sikre, sløve og kalde.

Se på evangeliet vårt – for en sikkerhet! Der kommer fariseerne sammen. De eter, de drikker, de lurer på Frelseren, de vil fange ham i hans ord, de vil gjøre sine fariseiske grunnsetninger gjeldende, og de trenger seg fram ved bordet. De har ikke en tanke på dommen eller på en evighet. Der går de og driver sine saker, som om det fariseiske vesenet skulle fortsette slik i all evighet og ingen av dem skulle bli stilt til regnskap for sine tanker, planer og ord.

Slik er menneskenes vanlige liv og ferd. De eter, de drikker, de arbeider, de hviler, de sover og våker; de er misunnelige, gjerrige og hovmodige; de baktaler, de lyver og bedrar; de tumler seg om blant hverandre og lever ut sine lyster og lidenskaper – alt i den største sikkerhet, uten alvorlige tanker om evigheten og om helvete, enda de på denne veien helt sikkert går helvete i møte.

Hvor kommer denne sikkerheten hos fortapelsens barn fra? Fra den fordømmelige egenkjærligheten, fra hovmodet. Hver og en mener at det ikke er noen fare for hans del. Når Guds ord blir forkynt, når menneskene sitter og hører om Guds kjærlighet og alvor, og at uten hellighet skal ingen se Herren, kan de høre alt dette og likevel forbli fanget i syndens og forfengelighetens død. Det skjer bare fordi hver og en mener at han ikke er i noen fare, at det skarpe ordet ikke gjelder ham, og at det skal gjøres et unntak fra regelen for ham.

Da tenker hver og en på naboen sin eller på en tredje. En ønsker at bare den eller den en er glad i, måtte bli truffet, så han ga opp lastene sine; men selv forblir en i den største sikkerhet. «Jeg skal nok ennå bli enig med Gud; jeg skal nok ennå bli alvorlig; med meg er det ingen fare.» Se der vårt onde, egenkjærlige, hovmodige hjerte!

Har noen anseelse blant folk, slik at de bukker for ham, så mener han at også Gud og hans ord må bukke og bøye seg og vike for ham. Har et menneske ingen ytre anseelse, finner han andre grunner. Han har et godt hjerte; han mener det jo godt; han har andre gode egenskaper som mange hundre andre ikke har. Altså vil Herren, mener han, gjøre et rettferdig unntak for ham.

Og kan eller vil en ikke vise til noe av alt dette, tror han likevel på et unntak for sin egen persons skyld: Fordi han er den og den, vil Herren ikke fare så strengt fram mot ham. Hvorfor? «Det er jo meg!» Han mener at Gud vil elske og behandle ham like bløtt som han elsker seg selv. Men det er langt ifra slik.

4) Hovmodet fører også mennesket inn i en annen slags løgn: når det gjelder hva som er ære og skam. Det er en egen sak med æren. Hva som regnes for ære og skam, retter seg etter tonen blant de menneskene en er sammen med. Hos fariseerne var det ingen skam å velge de øverste setene og la strevet etter dem

vises så tydelig at alle kunne merke det. Også blant oss finnes det selskaper og anledninger der dette ikke er noen skam.

Men i andre selskaper, der det går mer kristelig og sømmelig for seg, er det sannelig en skam når en merker et slikt strev hos en av dem som er med. Men dere kan tro meg, kjære tilhørere: I et selskap av den siste sorten kan et menneske søke sin egen ære når han på død og liv vil sitte nederst, like godt som han i et fariseisk selskap gjør det når han trenger seg fram. Alt kommer her an på tid og omstendigheter.

Det finnes folkeslag der en setter sin største ære i å drepe eller ha drept så mange fiender som mulig. Det finnes selskaper i den såkalte kristenheten, ja, i den dannede verden, som de kaller den, der det er en stor ære å være et voldsomt og grovt menneske, en helt til å drikke. Det finnes selskaper der en gjør seg viktig av å ha stjålet og bedratt riktig klokt, eller av å ha drevet hor og ekteskapsbrudd riktig skamløst. Å, hvor forvirret er vi ikke blitt på grunn av hovmodet!

I kristenheten vår er det vanligvis den største ære å være en ærlig, men samtidig ubotferdig og stolt mann og synder. Derimot er det vanligvis en skam å omvende seg til Kristus og krype til korset for å søke sin salighet der. Det finnes vel slett ingenting i verden – intet arbeid og ingen synd – som en ikke alt har gjort til en æressak. Om et menneske bare er skopusser, vil han likevel at folk skal regne ham for en ordentlig eller utmerket skopusser. Alt er beregnet på skinnet, på glansen, på menneskenes dom!

En retter oppførselen sin helt etter de menneskene en er sammen med. Når dere kommer til meg, vil ingen gjelde for ugudelig. Da tar dere alle – om jeg får uttrykke meg slik – på dere de åndelige søndagsklærne og taler så fromt og oppfører dere så stillferdig som dere kan.

Men ikke sant? Når dere er blant verdensmennesker, vil dere likevel ikke gjelde for helt fromme, for der ville det være en skam. Ikke sant? Da vil dere vise at det ennå ikke er så helt alvor med omvendelsen deres. Å, hvilke elendige hyklere! Men spørsmålet er: Finnes det da slett ingen sann ære? Jo, æren hos Gud. Men hvor mange streber etter den?

Se, slik har hovmodet gjort oss forvirret og forkvaklet, bundet og viklet inn i løgnen. Slik føder den ene slangeyngelen den andre, og slik bærer vi i oss Satans bilde, den mest hovmodige løgnerens bilde. Nå spørres det:

III.

Hvordan kan vi bli helbredet? Dette vil jeg svare kort på.

Siden hovmodet kommer av løgnen, og løgnen igjen av hovmodet, kan vi bare bli helbredet ved sannheten.

Vi har to kilder til sannheten, og de henger likevel aller innerligst sammen: Guds ord og Guds Ånd. Guds ord er bare sannhet, slik Frelseren har sagt til Faderen: «Ditt ord er sannhet» (Joh 17,17). I hvert utsagn i Den hellige skrift ligger det noe som blir en sæd til gjenfødelse når det faller i hjertets jord og kommer til kraft.

Den kan overvinne løgnen og til slutt få rettferdighet til å vokse fram i hjertet. Men Guds ord kan ikke komme til kraft uten Den Hellige Ånd. Han må gjøre hjertet mottakelig og ordet skarpt, ellers kan det ikke trenge inn.

Når nå et menneske gir Guds Ånd og ord rom i hjertet sitt, skjer det noe med ham som han aldri før har erfart. Han blir opplyst, og i sannhetens lys lærer han å se hvor fortvilt det står til i hjertet hans, og litt etter litt å gjennomskue løgnbildene. Slik blir han ydmyket ved sannheten og litt etter litt villig til å la det Guds ord sier om ham, gjelde, og til å ydmyke seg under alle lovens krav og dommer.

Når Guds ord under Den Hellige Ånds tukt sier til ham: «Du er en tyv, en morder, en horkar, et vantro, et kjærlighetsløst menneske», så nekter han ikke lenger for det, slik han før pyntet på det og nektet for det, men lar det gjelde og være sant.

Og når Guds ord sier: «Horkarer og vantro skal ikke arve Guds rike», så krever og håper han ikke lenger på noe unntak, men ydmyker seg under lovens fordømmende dom. Men når Guds ord sier at Jesus har funnet en evig forløsning for syndere, da griper han – og ved Den Hellige Ånds kraft kan han gripe – også dette evangeliet, og tror på ham som rettferdiggjør de ugudelige.

Slik blir mennesket ført inn i sannheten, og nettopp slik inn i ydmykheten. Men det er en stor gjerning av Gud å gjøre en hovmodig orm, som blåser seg opp i sin egen stank, til en fattig synder, et fattig nådens barn. Mang en verger seg mot det så lenge han kan, og blir nettopp derfor værende i løgnen og i hjertets ulykksalighet like lenge.

Men ingenting ydmyker mer enn sannheten om Kristus når den blir åpenbart i hjertet. Når han, som visste at Faderen hadde gitt alt i hans hender, går hen og begynner å vaske disiplenes føtter; når han under spott og hån dør på korset som en misdeder uten ære for verden; når han, som alene er ære verd, blir så foraktet og uverdig at en skjuler ansiktet for ham – hvor forferdelige og unaturlige, hvilken vederstyggelighet for Guds øyne må da ikke de elendige innbilningene være som syndere av støv bærer på i hjertet om seg selv!

Den som får sannheten om Kristus åpenbart i hjertet ved Den Hellige Ånd, kan bare forbanne alle egenkjærlighetens løgner og innbilninger, alle hovmodets tanker. Og kommer det i tillegg ydmykende omstendigheter og ydmykelsens veier – og på dem lar Gud det ikke mangle – så blir hjertet til slutt bøyd i støvet, ydmykt i sannhet, virkelig gjort mykt, og nettopp derfor mottakelig for den evige herligheten som Kristus vil gi sine.

Sett fra denne siden kan en si at hele omvendelsesverket består i at mennesket blir ført inn i sannheten. Av naturen er vi så oppblåste at vi holder våre usle skillinger for dukater. Gjennom utallige erfaringer og ydmykelser lærer mennesket til slutt at de dukatene han trodde han hadde, ikke er annet enn kobberskillinger. Og når han ser dette, står han i sannheten og ydmykheten. Men mange blir først ført til denne visdommen etter mange år.

Vi er fulle av egenkjærlighet, og i denne egenkjærligheten vil vi heller holde det sannhetens Ånd åpenbarer, for skinnfekteri, enn gi opp de høye og gode tankene vi har om oss selv.

Derfor kunne vel mang en innbille seg at Guds Ånd bare får slettheten og forkasteligheten hans til å se så stor ut for hans indre øye for å ydmyke ham, men at han i virkeligheten ikke er så slett. Derfor sier han: «Jeg *føler* meg for tiden så utakknemlig mot Gud, så forkastelig, så treg til bønn, så lunken og kald i kjærligheten til Frelseren» og så videre. Men kjære menneske! Du kan frimodig si: «Jeg *er* det», ikke: «Jeg føler meg slik.» Du *er* det; for Guds Ånd, som tukter deg, er en sannhetens Ånd.

Å, la oss bare gi akt på stemmen fra Guds ord og Ånd, så vil vi visselig til slutt bli små i oss selv og komme til sannheten, og det Satan har utrettet i oss, må vike.

For med en sann kristen går det alltid bakover, som en sier. Han vokser og slår rot nedover; han erkjenner dag for dag tydeligere sin svakhet og synd og blir daglig fattigere i ånden. Dette er riktignok en vei som ikke behager det hovmodige hjertet, en bitter legedom for kjødet, men søt for ånden; for bare i sannheten er det salighet. «Hungrende mettet han med gode gaver, men rikfolk sendte han tomhendte bort» (Luk 1,53). Bare de *fattige* passer i sannhetens og ydmykhetens rike; de andre hører mer eller mindre med blant de lettsindige forakterne. Amen.

Attende søndag etter treenighets-søndag: Hva mener vi om Kristus?

Matt 22,34–46

«Men da fariseerne hørte at han hadde stoppet munnen på saddukeerne, samlet de seg om ham. Og en av dem, en lovlærd, fristet ham og sa: Mester! Hvilket bud er det største i loven? Han sa til ham: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand.

Dette er det største og første budet. Men et annet er like stort: Du skal elske din neste som deg selv. På disse to budene hviler hele loven og profetene. Men mens fariseerne var samlet, spurte Jesus dem: Hva mener dere om Messias?

Hvem er han sønn av? De sier til ham: Av David. Han sier til dem: Hvordan kan da David i Ånden kalle ham Herre? Han sier jo: Herren sa til min Herre: Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter! Når nå David kaller ham Herre, hvordan kan han da være hans sønn? Og ingen var i stand til å svare ham et ord. Heller ikke våget noen å spørre ham mer fra den dagen.»

Den lovlærde i evangelieteksten vår trodde at han skulle sette Frelseren i virkelig forlegenhet. Han la fram et stridsspørsmål som fariseerne ofte drøftet seg imellom, og spurte: «Mester! Hvilket bud er det største i loven?» Han holdt nok dette for verdens viktigste spørsmål.

Han mente at svaret best viste hvilken ånds barn en var. Med dette spørsmålet ville han tydeligvis prøve om Frelseren var rettroende etter israelittisk lære. Derfor står det i evangeliet: «Han fristet ham.» Men her tok han feil. Svaret på dette spørsmålet avgjør ikke så mye som den lovlærde trodde.

Frelseren ga ham riktignok et svar som sunn fornuft må erkjenne som det eneste riktige. Men selv om en kan svare riktig på dette spørsmålet, er det dermed ennå ikke avgjort at en er et Guds menneske, et menneske som etter sitt hjertes tilstand hører til Guds folk. For det er godt tenkelig at en kan komme fram til en riktig oppfatning her bare ved ettertanke, uten å ha erfart hva det vil si å elske Gud og nesten i sannhet.

Nettopp derfor er det også tenkelig at en kan være en ekte israelitt etter Ånden uten nødvendigvis å kunne svare tilfredsstillende på den lovlærdes spørsmål. Spørsmålet hans er altså ikke, slik denne mannen mente, et spørsmål

en kan prøve åndene med. En kan svare dårlig på det og likevel være av Gud, og en kan svare godt på det og likevel være av verden.

Med tanke på dette la Herren Jesus på sin side et spørsmål fram for fariseerne mens de var samlet. Det var som om han ville si til dem: Dere har satt meg på prøve med et spørsmål for å få vite hvilken ånds barn jeg er. Nå vil jeg stille dere et annet spørsmål. Det skal kaste dypere lys over hvordan det står til i hjertet deres, og vise meg hvilken ånds barn dere er: «Hva mener dere om Kristus?»

Kjære tilhørere! Vi vil bli stående ved dette spørsmålet og med Guds hjelp sammen se, for det første, hvor viktig det er hvilke tanker vi har om Kristus. For det andre vil vi prøve tankene våre om ham og stille Frelserens spørsmål til oss selv: Hva mener vi om Kristus?

I.

Det er et svært viktig spørsmål: «Hva mener dere om Kristus?» Hvilke tanker har dere om ham? Ja, hva sier jeg – et svært viktig spørsmål? Det er det aller viktigste spørsmålet et menneske kan få. På det riktige svaret hviler et menneskes hele frelse, hele livet, hele saligheten i tid og evighet. Svaret på dette spørsmålet kan lukke himmelen for evig, eller åpne den. Vi burde ikke legge oss rolig til å sove før vi visste sikkert at vi kunne svare på det av hjertet, i sannhet, grundig og av erfaring.

Når en vil bruke et fag eller et håndverk til å komme seg fram i verden, forsørge hustru og barn og klare seg ærlig og redelig, da er det sannelig et svært fornuftig spørsmål å stille seg selv: Kan jeg faget mitt? Er jeg virkelig mester i det? Vil jeg kunne forsørge meg og mine med det?

Når en vil kjøpe seg en gård med åkrer, enger og hager og slik skaffe seg utkomme i verden, hva er da mer naturlig enn at en først prøver seg selv: Er jeg denne oppgaven voksen? Forstår jeg meg på den? Kan jeg stelle åkrer, hager og enger og alt som hører gårdsdriften til, på en ordentlig måte? Slike spørsmål synes vi er svært naturlige og nødvendige.

Men langt mer nødvendig er det at hver enkelt ransaker hjertet sitt: Hva tenker jeg egentlig om Kristus? Vi er mennesker, født for evigheten. Vi har en udødelig sjel, og den har sine behov, ja, påtrengende behov, like så vel som legemet. For hver dag og hver time rykker vi nærmere evigheten. Dette legemet tæres mer og mer bort. Dessuten er vi syndere, skyldige for Gud, og «det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom» (Hebr 9,27).

Kjære tilhørere, når det står slik til med oss, er det svært viktig å vite hvilke tanker vi har om Kristus, hvordan vi står i forhold til ham, og om han er blitt det for oss som Faderen vil at han skal være for alle mennesker.

Ja, hvis det de falske profetene påstår, var sant, da ville jeg si: Det kommer ut på ett og er helt likegyldig hvilke tanker en gjør seg om Kristus.

Hvis det var sant, som de sier, at mennesket kan komme til Gud uten en mellommann; hvis det av seg selv kunne bli dydig og vis til salighet; hvis det ikke fantes noen arvesynd og noe fall; hvis det var sant at vi alle av naturen er Guds barn, slik de falske profetene påstår; hvis det var sant at menneskenes Herre og dommer er et mønster på godmodighet og vil behandle hver enkelt bare slik den enkeltes fordømmelige egenkjærlighet ønsker, slik de falske profetene

mener i sin vanvittige dårskap – kjære tilhørere, hvis alt dette var sant, da ville jeg si: «Hva mener dere om Kristus?» er det mest likegyldige spørsmål i verden. Kristus er den mest likegyldige mann i verden. Da ville jeg si som mange alt har sagt: Tro hva dere vil, bare lev slik at dere kan forsvare det.

Men det ville være fullstendig galt. Da ville jeg forkynne store, uforsvarlige, sjelemorderiske løgner for dere. Da ville jeg forkynne både meg selv og dere inn i helvetes evige fordømmelse, inn i den aller tyngste, ja, mest uutholdelige dommen for overhyrdens ansikt når han blir åpenbart.

For det er nå engang Faderens vilje at alt skal gå gjennom Sønnen, og at han som Faderen skapte verden ved, også skal være den store gjenoppretteren av den falne verden. Det er Faderens vilje at Sønnen skal være hode over alt som kan nevnes i himmelen og på jorden, og at alle falne ånder skal søke og finne sin salighet i Sønnen alene.

Han vil at alle skal ære Sønnen slik de ærer Faderen, og at Guds vrede skal bli over den som ikke tror på Guds Sønn, som er åpenbart i kjødet. Faderen har sagt til Sønnen: «Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter!»

Den som nå setter seg opp mot denne Guds ordning og ikke føyer seg etter den; den som mener at han er for klok til det og med forstanden er vokst fra det; den som altså ikke gir Frelseren, Sønnen, den æren han har krav på, og ikke bøyer seg som en fattig synder under ham som er kommet for å gjøre syndere salige – den som ikke vil hente sin salighet hos Sønnen – all nåde, alt guddommelig liv, all syndenes forlatelse og alt hans udødelige sjel trenger – men søker andre veier og midler; den som vil komme inn i fårekveen, men ikke gjennom døren som heter Jesus Kristus – han er en tyv og en morder og skal få en tyvs og en morders lønn.

«Den som ikke tror», sier Frelseren, «skal bli fordømt» (Mark 16,16). Det vil si: Han har ingen nåde og ingen barmhjertighet å håpe på. Alt han forestiller seg om Guds barmhjertighet, er en tom drøm og innbilning. Han har ikke annet å vente enn at dommeren skal vise ham bort til det evige mørket og pinen i flammene. Men «det er forferdelig å falle i den levende Guds hender» (Hebr 10,31).

Kjære tilhørere! Kristus er den aller mest uunnværlige mann for en synder. Han er mer uunnværlig enn det daglige brød, mer uunnværlig enn klær – men hvorfor bruker jeg slike sammenligninger? Vil en ikke dø, ikke dø den evige død, så må en ha ham. Uten ham er dette livet en elendig, tung drøm. Uten ham forblir det fattige hjertet utilfredsstilt og usalig. Uten ham blir døden først virkelig død, og evigheten redsel og mørke.

Å, hva er vi uten Jesus? Elendigere enn elendige, mer ynkelige enn ynkelige, nakne mer enn nakne – så elendige og ynkelige at hele himmelen kunne gråte over vår elendighet, så nakne at evigheten ikke er lang nok til å klage over vår sørgelige tilstand.

Si selv: Hva er dette fattige livet uten Kristus? Hva er det når en ikke har ham, ikke elsker ham og ikke tror på ham, når hjertet ikke søker næring og tilfredsstillelse i ham, når en altså ikke har noen frelser – hva er da dette fattige livet?

Det finnes jo mennesker blant oss som alt har opplevd noe i denne verden, som har sett verden og smakt hva den har å by på. Av egen lang erfaring kan de si hva slags liv en lever uten Kristus. Dere gamle, jeg vender meg til deres erfaring. Dere må vitne med meg når jeg sier: Et liv uten Guds Sønn er ikke noe liv, men en ussel, elendig drøm.

Men hvorfor vender jeg meg til de gamles erfaring? Mange fortsetter jo å drømme også i alderdommen. Mange vet ennå som gamle ingenting om livet i troen på Guds Sønn. Djevelen og synden bedrar dem, så Guds langmodighet går tapt på mange, og til sist, i høy alder, farer de herfra som gamle, gråhårede, mørke syndere – uten forlatelse, uten nåde, med et hjerte som henger ved denne fattige jorden som en meitemark, uten å vite noe riktig om Frelseren, det vil si uten å kjenne ham av erfaring.

Men hva er da et slikt langt liv uten Guds Sønn? Hva er det egentlig? En blir født og oppdratt. En har mye strev og arbeid. En må slite og anstrenge seg forferdelig før en har utsikt til å klare seg i det ytre. En jager etter fornøyelser. Så lenge en ikke har dem, maler en dem ut for seg selv som underfullt herlige, og når en har dem, er det fattige hjertet likevel ikke tilfredsstilt.

Til dette kommer mang en strek i regningen og mang en plage en ikke kan unngå. En sleper seg fram under dem, knurrer under dem, lengter og ønsker seg bedre dager. I mellomtiden blir en gammel og stadig eldre. Kreftene tar av, og den fattige ånden skal inn i evigheten. En ønsker, søker og håper. En blir lei, ønsker igjen, søker på ny, tumler seg rundt, begynner på ett og annet, søker ro og finner den ikke. Se, slik er livet uten Frelseren i verden. Det har ingen verdi, ingen mening, ingen støtte.

Hva er det da verdt om du har spart sammen et par hundre eller tusen daler, så du kan etterlate barna dine noe? Tenk deg at de ligger foran deg i en liten haug, disse par tusen dalerne, og at Frelseren sa til deg: Så det har altså vært målet for livet ditt? For dette har du arbeidet og bekymret deg dag og natt? For denne elendige klumpen sølv eller gull har du glemt meg og ikke tenkt på at jeg har kjøpt deg, ikke med gull eller sølv, men med mitt dyrebare blod?

For denne klumpen, som du kan skyve bort med foten, har du trellet i så mange år og glemt din sjels evige frelse? Du har glemt at det ikke gagner et menneske om han vinner hele verden, men tar skade på sin sjel (Matt 16,26). Hva kunne du da svare? Hvordan ville du da bestå?

Kjære tilhørere! Det er ikke umaken verdt å leve og å ha levd når en lever uten Frelseren. Et liv uten Guds Sønn er altfor ynkelig, altfor elendig, altfor usselt. Selv om en sitter i den største ytre rikdom og ære, er det likevel som en myggs liv.

Men var det bare en myggs liv, så var det ennå godt. Det er enda mer ynkelig enn en myggs liv. Se, en mygg lever og dør bort. Den har ingen ånd og ingen høyere behov, og den lever etter sin natur, slik Gud har skapt den. Men slik er det ikke med det mennesket som lever uten Kristus i verden.

Kjære tilhørere! Vi bærer i oss en dyp bevissthet om vårt fall og vår skyld. I oss er det en dyp lengsel etter nåde og tilgivelse, for vi er syndere. Dermed er alt sagt. Hvordan vil vi da bli rettferdige for Gud? Hvordan vil vi få samvittigheten til å tie? Hvordan skal skylden vår bli betalt?

Hvordan vil vi uten Kristus bestå for dommerens flammeøye når bøkene blir åpnet og vår mest skjulte skyld blir åpenbart? Hva annet står da igjen for oss uten Kristus enn «en forferdelig gru for dom, og en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige» (Hebr 10,27)?

Jeg vet nok at en lyver for seg selv og bedrar seg selv så lenge en kan. En tenker: Jeg er ikke så ille. En tenker:

Det er da ennå mye godt ved meg. En tenker: Gud tar det ikke så nøye. En mener: Gud er da barmhjertig. Så legger en seg ned på de putene slike tanker har laget, og vil ha ro for seg selv.

Derfor har en i vår tid utvannet, forvansket og forvrengt den kristne lære så sterkt, for at saken likevel skal miste noe av det skremmende ved seg og om mulig bli tålelig og behagelig. Men alt dette er bare forgjeves strev. Inne i hjertet er det en røst som ikke tier, sannhetens evige røst. Jo lenger den er blitt brakt til taushet og overdøvet, desto mer skremmende bryter den fram. Og den bryter visselig fram, om ikke i denne verden, så sikkert i den andre.

Kjære tilhørere! Vær da ikke så uforsvarlig lettsindige med sjelene deres. Så sant Gud lever, slik blir det, og jeg vitner det: Uten Kristus er vi de aller mest elendige skapninger. Selv om dere ikke tror det nå, vil den store dommedagen som kommer, klart vise at jeg har talt sant. Da må dere gi meg rett, om enn under den bitreste anger og fortvilelse.

Å, mine kjære! Ta derfor vare på den Frelseren dere ikke kan unnvære! Hvorfor vil dere da ikke ha ham? Ingen kan jo bli salig uten ved ham. Bare i hans navn gis frelse, omvendelse og syndenes forlatelse, ingen andre steder, og det trenger dere jo alle så sårt. Tenk på at dere har en udødelig sjel. Tenk på at denne tiden haster av sted, og at dere kan være et lik i morgen. La oss skynde oss å frelse vår sjel så lenge det heter i dag. La oss flykte til Kristi sår mens vi ennå kan.

Et menneske uten Frelseren er den aller mest elendige skapning. Han er elendigere enn et dyr, for mennesket har evigheten i seg, og uten Kristus har han ikke noe håp om at den skal bli en salig evighet. Det er jammerlig.

Hva vil dere da trøste dere med, dere verdensmennesker, når dere må herfra? Vil dere trøste dere med legens kunst eller med at medisinen er så god, og tenke at livet deres skal vare enda lenger? Men hvis dere likevel må av sted, og verken lege eller medisin hjelper lenger? Se, dere kan jo ikke holde dere fast i veggene. Dere kan ikke klamre dere til denne jorden. Dere må bort.

Hva vil dere da trøste dere med? Hva skal være trøsten deres når dere trenger trøst mest? Vil dere trøste dere med deres gode, rettskafne liv, med at dere har gjort pliktene deres, med redeligheten og brodersinnet deres?

Men hvis samvittigheten da skulle lære dere noe helt annet? Hvis den skulle vise dere at dere bare har levd for dere selv i denne verden, at alt hos dere, selv det beste, er urent og en vederstyggelighet for Herren på grunn av egenkjærligheten deres, gjerrigheten deres og de hemmelige lystene deres?

Hvis djevelen river fille etter fille av deres egen rettferdighet av dere og stiller dere fram i all deres nakenhet, hvis fienden anklager dere på liv og død, hvis det går slik det står i en salme: «Midt i døden åpner seg mot oss helvetes strupe» – hva vil dere da trøste dere med?

Å, det er forferdelig å leve slik av sted uten Frelseren, uten forsoning, uten syndenes forlatelse, uten sann trøst, uten et grunnfestet håp. Det er forferdelig når en ved djevelens list fortsetter å drømme slik – for Satan prøver alltid å få menneskene til å utsette – og fortsetter å sove slik, til evighetens skarpe luft begynner å blåse på ånden og åndens uhelte, forferdelige sår bryter opp.

Det er skremmende når hele grunnen og bygningen først i døden styrter sammen, og en ikke har lagt noen grunnvoll for evigheten. En må bort, nådetiden er forbi, og en må fram for Guds domstol for å få lønn for sine gjerninger.

Å, det Guds lam som bar verdens synder – ham trenger vi, han er uunnværlig hvis vi vil bli frelst. Han er nødvendig for slike fattige, fortapte, fordømte syndere, for slike fortvilte mennesker som vi er. Uten ham er og blir vi syndens, dødens, djevelens og helvetes treller. Uten ham går vi fortapt for tid og evighet. Uten ham var det bedre for oss aldri å være født.

Uten ham hjemfaller vi til den annen død. Uten ham går det oss som salmisten sier: «Som en saueflokk føres de ned i dødsriket, og døden er deres hyrde» (Sal 49,15). Kristus er den aller mest uunnværlige mann.

II.

Men hva mener dere om ham? Hvilke tanker om ham har dere hittil hatt i hjertet? Kjære tilhørere! Det gjelder ikke det en kanskje har lært utenat om Frelseren. Det gjelder hvilke inntrykk og grunntanker en har om ham i hjertet, hvordan en har forholdt seg til ham, og hva livet, det indre eller det ytre, har vist for eller mot ham.

La oss da for alvor prøve hjertet og livet vårt, for at vi ikke skal fare herfra i det aller mest ynkelige bedrag når det gjelder dette som er vår sjels viktigste sak. For livet vårt er kort, og skulle døden overraske oss før vi hadde tenkt oss riktig om i denne saken, var alt forspilt og tapt.

«Hva mener dere om Kristus?» Ville jeg stille dette spørsmålet til vår tids falske vismenn, til de falske profetene som i tale og skrift kler seg i fåreham, men innvendig er glupende ulver – mordere som i likhet med sin far, djevelen, frarøver sjelene deres evige frelse – da ville jeg snart få svar, for de står klare til å spy ut sin frekke tale med forbrytersk munn. «Mener du», ville de si, «at Gud har en sønn? Kan du virkelig tro dette som et fornuftig menneske? Vi holder Jesus for å ha vært en vis og dydig mann.»

Slik tale og annet lignende, som jeg ikke kan få over mine lepper, ville jeg få til svar. For hvem vil vel i våre dager ennå ha noe til overs for ham?

Se, så langt er det kommet at disse løgnene blir ropt ut offentlig, basunert ut og skrevet ned i bøker. En legger slett ikke skjul på dem. Mange erklærer rett ut at det er den største dumhet, ufornuft og uforstand å henge ved disse gamle fablene nå som fornuftens lys skinner så klart.

Riktignok er det ingen fare med disse menneskene: De vil ikke støte Kristus ned fra tronen. Det kommer en dag da spotterne ikke lenger skal spotte, og de som håner, ikke lenger skal håne. Men en må likevel si det til dere, om ikke for annet så for at dere skal vite hva klokken er slått i kristenheten. For apostelen Paulus sier: «Først må frafallet komme» (2 Tess 2,3). Og Johannes sier:

«Likesom dere har hørt at Antikrist kommer, så er det alt nå stått fram mange antikrister» (1 Joh 2,18).

Dessuten vet jeg heller ikke om det kanskje også blant oss finnes slike som lever i denne selvlagde, lettsindige, gudsbespottelige tenkemåten. For vantroens ord eter om seg som kreft. Det forgifter og gjennomsyrer litt etter litt hele kristenheten, og slik vil det fortsette til det endelig skal hete: «Kongedømmet over verden tilhører nå vår Herre og hans Salvede» (Åp 11,15).

Men hva mener dere om Kristus? La oss da spørre vårt eget hjerte. Er det ikke slik at de fleste av oss kanskje aldri engang har tenkt over hva de egentlig skal gjøre med ham?

En tar det bare slik en hører og lærer det, og tenker ikke videre over det. En lar Kristus være Kristus og lever slik en mener en må leve. Slik går en gjennom denne verden som om det ikke fantes noen frelser. En vet ingenting om hans nåde, ingenting om hans Ånd, ingenting om hans liv i oss, ingenting om syndenes forlatelse ved Lammets blod. En hører om ham, men det går ikke til hjertet. En leser om ham, men blir som en var. En er død i synder.

Er det ikke slik med mange? Å sjel, det er en elendig og farlig tilstand! Akk, tenk da over det: å høre om Kristus og ikke forstå noe av det! Å høre en frelser forkynt for seg og ikke kjenne ham, og heller ikke lengte etter å lære ham å kjenne!

Akk, tenk da over det: å være født, skapt, forløst og døpt til salighet og ikke bry seg om det, men ete seg mett på svinemat mens Lammets nattverd står ferdig! Å leve i evangeliets dag og ikke se denne dagen, å være og forbli et nattens barn, et ufornuftens barn, et dødens barn, et mørkets barn – er ikke det sørgelig? Er ikke det ynkelig?

Og hva slags tanker om Kristus har da de som riktignok bekjenner ham og roser seg av hans fortjeneste, men likevel blir i syndene sine, fortsatt er syndens treller og i sin lettsindighet og frekkhet bruker ham som skjul for ondskap?

Og hva mener de om Kristus som legger vinn på helliggjørelse, og som vil fylle ut, bøte og lappe sin egen rettferdighets kjortel med Kristi fortjeneste der deres egen fortjeneste ikke strekker til og kjortelen har fått en rift? De gjør jo Kristus til en som bøter på hullene i deres selvlagde rettferdighet.

Og hva mener de om Kristus som alltid bare taler om å være hellige og bli hellige? De bruker Frelseren bare som middel til helliggjørelse, men sniker seg forbi korset hans, den eneste grunnen til at vi blir benådet. De legger bare an på å bli bedre og bedre ved hans kraft, for så å kunne speile seg stadig mer i sin selvlagde hellighet og betrakte den med egenkjærlighetens øyne.

«Jeg tror at Jesus Kristus, sann Gud og sant menneske, er min Herre, som har forløst meg fortapte og fordømte menneske, kjøpt og vunnet meg fra alle synder, fra døden og djevelens makt, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige, dyrebare blod og med sin uskyldige lidelse og død, for at jeg skal være hans egen og leve under ham i hans rike og tjene ham i evig rettferdighet, uskyldighet og salighet, likesom han er oppstått fra døden, lever og regjerer i evighet.»

I denne bekjennelsen, kjære tilhørere, ligger alt vi skal tenke om Jesus Kristus. Den som kan tale slik av grundig erfaring og lever i denne bekjennelsen,

han lever vel. Og den som dør i denne bekjennelsen, han dør vel. For han har rette tanker om Kristus og har bygd på klippen. Herren la oss alle finne denne grunnvollen! Amen.

Nittende søndag etter treenighets-søndag: Om syndenes forlatelse

Matt 9,1–8

> Han gikk da om bord i båten og satte over sjøen og kom til sin egen by. Og se, de bar til ham en mann som var lam og lå på en båre. Da Jesus så deres tro, sa han til den lamme: Vær frimodig, sønn! Dine synder er deg forlatt! Og se, noen av de skriftlærde sa ved seg selv: Denne spotter Gud! Men Jesus så hva de tenkte, og sa: Hvorfor har dere onde tanker i hjertet? Hva er lettest, å si: Dine synder er deg forlatt – eller å si: Stå opp og gå? Men for at dere skal vite at Menneskesønnen har makt på jorden til å forlate synder – og nå taler han til den lamme: Stå opp, ta sengen din og gå hjem til ditt hus. Og han reiste seg opp og gikk hjem til sitt hus. Men da folket så det, ble de grepet av frykt, og de priste Gud som hadde gitt mennesker så stor en makt.

«Min sjel, lov Herren, og alt som i meg er, love hans hellige navn! Min sjel, lov Herren, og glem ikke alle hans velgjerninger! Han som forlater all din misgjerning, som leger alle dine sykdommer. Han som forløser ditt liv fra graven, som kroner deg med miskunnhet og barmhjertighet» (Sal 103,1–4). Slik lovet David Herren i Salme 103, med stor inderlighet i Ånden. Herren hadde åpenbart seg for ham i hans indre som den barmhjertige kjærligheten som tilgir.

Mang et Guds barn har alt kunnet stemme i Davids lovsang med fullkommen glede, særlig i den nye paktens tid. Også den stakkars lamme mannen i evangeliet vårt fikk skrøpelighetene sine, både de indre og de ytre, helbredet av den allmektige kjærlighetens hånd. Han gikk nok hjem fra Jesus med de følelsene som Salme 103 gir uttrykk for.

Det er tydelig at den lamme mannen var mer bekymret for sin indre enn for sin ytre tilstand da han lot seg bære til Frelseren. Syndene hans nagde ham i hjertet; han lengtet etter å få dem forlatt, etter Guds nåde og fred. Så bestemmer han seg for å la seg bære til Herren Jesus, syk og ulykkelig som han er. Fire menn (Mark 2,3) bærer ham fram. Men hele huset er fullt av mennesker, og med byrden sin kan de ikke trenge seg fram gjennom folket.

Da tar de av taket, bryter det opp og senker sengen den lamme lå på, ned for Jesu føtter. Jesus ser deres tro, som bryter mektig fram gjennom alle hindringer. Full av miskunn og nåde vender han seg da til den syke og sier til det bekymrede mennesket: «Vær frimodig, sønn! Dine synder er deg forlatt!» Et

stort, nåderikt ord! Et ord som måtte gå gjennom legeme og sjel med livgivende kraft.

Kjære tilhørere! Skal vi ikke gå fortapt, må også vi, like så vel som den lamme, få syndenes forlatelse av ham som har makt på jorden til å forlate synder. Dette vil jeg utlegge nærmere, og med Guds hjelp vil jeg tale

om syndenes forlatelse.

Jeg vil vise for det første hvor mye vi trenger at syndene våre blir forlatt, for det andre hvordan Kristus har vunnet oss denne forlatelsen, og for det tredje hvordan vi får del i syndenes forlatelse.

Bønn. Du kjærlighetsrike Menneskesønn! Åpenbar for oss ved ditt ord og ved din Ånd hva din rettferdighet krever, så vi kan føye oss inn under slike grenser og finne det evige liv der! Amen.

I.

«Jeg tror … syndenes forlatelse.» Slik bekjenner vi i trosbekjennelsen, i artikkelen om Den Hellige Ånd. Med disse ordene sier vi ikke annet enn dette: Jeg tror at selv om jeg er en synder og vel har fortjent helvetes fordømmelse med syndene mine, skal jeg likevel ikke bli fordømt for dem. Gud tilgir meg syndene mine på omvendelsens og troens vei og tilregner meg dem ikke.

Ja, jeg tror at det i Kristus er gjort en ordning som gjør at alle syndene mine – de store og de små (selv om det slett ikke finnes noen små synder), syndene i tankene like så vel som de som har brutt ut i ord og gjerninger – er oppslukt, skjult og senket ned i havets dyp, så de aldri i evighet skal bli husket mer.

Og jeg tror at for Jesu Kristi blods og fortjenestes skyld henger verken skyld eller straff ved meg lenger. Dette er den store læren, den store sannheten som er vel verd å ta imot, og som vi nå vil se nærmere på.

Vi er syndere, kjære tilhørere! Kan vi nekte for det? Er det noen her som har tenkt å nekte det? Jeg tror ikke det. Selv den mest blinde og selvrettferdige fariseer innrømmer jo til slutt at også han har sine feil. Med sin egenkjærlighet forskanser han seg bak menneskeslektens alminnelige syndighet og sier: Vi er jo alle sammen syndere. Det er altså ingen her som ikke er en synder. Ikke sant?

Men vet dere også hva mer vi bekjenner når vi bekjenner: Jeg er en synder? Når du sier: «Jeg er en synder!», sier du i virkeligheten ikke annet enn dette: Jeg er en svært elendig skapning, jeg er et fordømt og fortapt menneske, jeg er hjemfalt til Guds timelige og evige straffer.

Slik svarer også barnelærdommen vår på spørsmålet «Hva har du fortjent med dine synder?»: «Guds vrede og unåde, timelig død og evig fordømmelse.» Det er altså ikke én sjel blant oss som ikke er hjemfalt til helvetes evige fordømmelse, om den ikke får syndene sine forlatt. Å, hvem tenker over dette?

I Det gamle testamente står det: «Forbannet være hver den som ikke holder alle ordene i denne loven!» (5 Mos 27,26). Dette ordet hører riktignok til Det gamle testamente og til loven som ble gitt ved Moses. Men det er likevel ikke et Guds ord som bare passet for lovens tid og er opphevet nå som Det nye testamentes dag er brutt fram. Dette Guds ord er gått direkte ut fra Guds hellighet, og det forblir uforanderlig.

Forbannet er hver den som ikke oppfyller hele loven. Forbannet er det mennesket som feiler i ett eneste bud, selv om han oppfyller alle de andre. Forbannet er den som bare forser seg med én eneste tanke, selv om han ellers ikke hadde gjort noe galt (og det er en umulighet). Denne ene tanken, som vi akter så lite, ville overgi ham til helvetes fordømmelse dersom han ikke fikk den forlatt (Jak 2,10).

Slik er den loven Guds hellighet setter, og for denne helligheten er hver synd en vederstyggelighet. Gud er lys, og det er ikke noe mørke i ham. Han er den reneste og mest ubesmittede hellighet. De fire hellige vesenene som står foran tronen hans og skuer inn i de dype avgrunnene i hans guddommelige fullkommenhet, kan ikke oppdage annet enn ren hellighet når de ser fra den ene avgrunnen til den andre. Derfor roper de uten opphold: «Hellig! Hellig! Hellig er Gud!»

Men dette aller reneste, helt ubesmittede vesenet kan aldri blande seg med det urene, med mørket. Bare det som er uten flekk og mørke, kan komme i samfunn med ham. Alt annet blir støtt bort fra ham; det kan ikke bestå for denne hellighetens ansikt.

Det er en vederstyggelighet for ham, det er forkastet og en forbannelse for ham, og den levende Guds vrede blir værende over det. Derfor er det fremdeles sant i dag, og det vil forbli sant så lenge Gud er Gud: «Forbannet er hver den som ikke holder alle Guds bud, som er ulydig i ett eneste.»

Men jeg trenger ikke gå så fint til verks for å vise dere at dere er hjemfalt til Guds vrede om syndene deres ikke blir forlatt. Det er sannelig ingen blant oss som bare har forsett seg én eneste gang i livet sitt, med én eneste tanke. Det er ingen her som bare har slike ubetydelige flekker på dydens klesdrakt. Nei! Jeg vet av min egen og av andres erfaring at det er syndere her – riktige syndere, sanne syndere, virkelige syndere.

Guds ord sier: «Gud skal dømme dem som driver hor og bryter ekteskapet» (Hebr 13,4). Er det ingen blant oss som driver hor og bryter ekteskapet? Etter det Kristus sier i Matt 5,28, blir det vanskelig å finne noen som ikke må regnes blant dem som bryter ekteskapet. Guds ord sier: «Du skal ikke misbruke Herren din Guds navn» (2 Mos 20,7), og det legger forbannelse på den som bryter dette budet. Er det ingen blant oss som banner og sverger?

Guds ord sier: «Tyver skal ikke arve Guds rike» (1 Kor 6,10). Er det ingen tyver, ingen bedragere blant oss? Guds ord sier: «Hver den som hater sin bror, er en morder, og … ingen morder har evig liv værende i seg» (1 Joh 3,15). Er det ingen her med et Kains sinn? Ingen som har næret misunnelse, fiendskap, skadefryd og hevngjerrighet i hjertet sitt, vist dem i gjerning eller fremdeles er fanget i dem?

Guds ord sier: «Du lar dem som taler løgn, gå til grunne» (Sal 5,7), og: «Utenfor er … hver den som elsker og gjør løgn»; de får ikke gå inn gjennom portene til den nye byen (Åp 22,14 f.). Er det ingen løgnere blant oss? Guds ord sier at vi skal gjøre regnskap for hvert unyttig ord vi har sagt (Matt 12,36). Er det noen blant oss som ikke har dom å vente her?

Guds ord sier: «Ve verden for forførelser! … For ham var det bedre om en kvernstein ble hengt om halsen på ham og han ble senket i havets dyp» (Matt 18,7.6). Har vi ikke forført noen? Har vi ikke skadet barnas sjeler ved syndige og lettsindige handlinger, ord, fakter, miner og øyekast?

Guds ord sier: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte (ikke av halve hjertet), og av hele din sjel og av all din kraft (ikke halvt), … og din neste som deg selv!» (Luk 10,27). Har vi holdt dette fra vi var unge? Jeg svarer i alles navn: Nei! Men den som har sin samvittighet som vitne på at han har forsett seg på ett av disse punktene, han er nettopp dermed hjemfalt til Guds straffende rettferdighet. Han er forbannet.

«Men hvem tror at du vredes så sårt, og hvem frykter for din harme?» (Sal 90,11).[1] Vi tror det ikke. Trodde vi det, ville vi jo stå opp og søke nåde med tårer og stor angst.

Men vi tror det ikke. Vi er for sløve til det. Vi er for lite åndelige, for oppslukt og fortapt i det jordiske. Eller vi er for smittet av den pesten som i våre dager sniker seg omkring i mørket, ja, som ødelegger ved middagstid.

For dette er vår tids hovedsynd. Det er den hovedløgnen som løgnens far har avlet fram. Det er den surdeigen han har gjennomsyret hele verden og hele tidsånden med: Han har svekket alle Guds alvorlige og strenge ord, alle ordene om hans evige rettferdighet. Han har tonet dem ned og forvridd dem etter menneskenes bløtaktige egenkjærlighet, og slik har han tatt all kraft fra dem i menneskenes hjerter.

Menneskene vil jo ikke lenger vite av noe alvor i Guds hellighet, av noen straffende rettferdighet som tar det nøye med synden, eller av noen vrede fra Guds krenkede majestet som brenner ned i det nederste helvete. Slike forestillinger kan ikke lenger rime med den opplyste fornuften. Derav kommer den lettsindigheten som gjør at de flokkevis løper helvete i møte.

Men det står fast. Fordervelsens stakkars, forblindede barn kan si hva de vil – evigheten, den kommende dommedag, den dagen da Guds Lam skal åpenbare seg i løvens vrede, skal gi meg rett i det jeg sier: Den som er en synder, en som overtrer Guds lov, han er forbannet. Og finner han ikke forlatelse på den veien Gud har foreskrevet, forblir han forbannet. Han blir fordømt.

Dette blir også bekreftet av erfaringen. Hvert menneske som ikke har fått nåde, har en ond byll dypt i hjertet sitt, et råttent sted som han ikke engang vil røre ved. Denne byllen er nettopp lovens forbannelse. Derfor finnes det ingen sann frimodighet overfor Faderen i et slikt hjerte. Det er denne byllen, dere uomvendte mennesker, som gjør at dere av og til er så misfornøyde med dere selv og så urolige i deres indre.

Derfor presser det seg av og til fram et sukk fra hjertet deres etter noe bedre, etter en høyere frihet. Dere er nedtrykte, fanget i deres innerste ånd. Det ligger en bannlysning over dere, det er noe som tærer på dere. Derfor søker de fleste mennesker så gjerne adspredelse i forretningene sine og i alle mulige andre ting, og derfor er de så ugjerne alene. De sier at de kjeder seg når de er alene.

[1] NB: «Hvem kjenner din vredes styrke og din harme, slik frykten for deg krever?» Hofacker bygger på den eldre ordlyden «hvem tror».

Nå vil jeg innrømme at kjedsomheten melder seg fordi ånden er tom. Men jeg vet likevel en årsak til. Når de er alene, kommer det en til dem som er svært ubehagelig for dem, fordi han sier dem ting de ikke gjerne vil høre. Med andre ord: Når de er alene, vender tankene seg uvilkårlig tilbake til deres egen tilstand, og da kommer de nettopp borti denne byllen som de så sterkt skyr å røre ved.

Denne byllen er også grunnen til at de fleste mennesker er i trelldom under frykten for døden så lenge de lever. Derfra kommer den sterke motviljen mot Guds ord når det møter dem i husene deres, i selskapene deres eller et annet sted. I kirken kan de nemlig ennå tåle det til nød, fordi det her blir talt generelt, og fordi de alltid til nød kan gjemme seg bak resten av kirkegjengerne, hva som enn blir sagt.

Men Guds ord har nettopp kraft til å rive opp den byllen, og derfor skyr de ordet når det vil tale til hver enkelt av dem. Men, kjære tilhørere, det nytter ikke å unndra seg sannhetens stemme. En gang må den bli hørt – om ikke i denne verden, så i hvert fall i evigheten.

Riktignok kan en ennå smøre over og klistre igjen denne indre skaden. Det finnes mennesker som har fått en forbausende ferdighet i å vise fra seg alt som på noen måte kunne hjelpe dem ut av drømmen og til å kjenne seg selv. Det finnes mennesker som er så forhekset av denne tids løgnaktige forestillinger og av sin egenkjærlighet at de ikke engang aner noe om denne indre dommen lenger. Derfor går de til og med døden i møte med et slags velbehag, «fordi den høye lønnen for deres dyd venter på dem i fullkommenhetens land».

Et menneske som lenge har tjent synden, og som lenge og gjenstridig har vist fra seg Guds nådes dragninger, kan også litt etter litt bli så forherdet – ved syndens bedrag og fordi Gud i sin rettferdighet tillater det – at det ikke lenger stiger opp i ham en eneste smertefull følelse av hans fordømmelige tilstand, ikke et eneste sukk etter noe bedre. Hele hjertet blir forherdet og forstokket, liksom overtrukket med fett.

Av og til møter en også slike som til slutt er blitt helt uimottakelige for kraften i Guds ord. Det kommer av at de lenge har vært troløse i bruken av Guds ord og bare har behandlet det som lærdom, eller bare for å samle seg kunnskaper eller undervise andre. Slik nagler de igjen det indre sukket i ånden sin med kunnskapen og den innlærte trøsten sin, så de ikke kan høre noe mer av det, slett ingenting.

Kjære tilhørere! Ennå kan menneskene overhøre sannhetens stemme, som er så ubehagelig for dem, og som gjennom Guds ord og Ånd vitner om deres indre elendighet. De kan le den bort, drikke den bort, sove den bort, resonnere den bort, arbeide den bort og lyve den bort. Men ve, ve når denne indre dommen først bryter fram i evigheten!

Å, hvor elendige ville vi være dersom det ikke fantes noen syndenes forlatelse! Hvor misunnelsesverdig ville ikke en hund da være sammenlignet med et menneske! En hund er tilfreds når de legemlige behovene og driftene dens blir tilfredsstilt. Men mennesket har høyere behov i seg. Gud har lagt evigheten i

hans hjerte, og med sin innerste drift lengter han etter det uforgjengelige gode, etter Gud, etter den levende Gud.

Men uten syndenes forlatelse kunne denne trangen aldri bli tilfredsstilt. For synden reiser en skillevegg mellom oss og Gud, og den kan ikke mennesket bryte ned. Der ville vi da stå, overlatt til oss selv, bannlyst til vår egen elendighet. Som fortapte og fordømte måtte vi vandre gjennom dette livet, desto mer ulykkelige jo mer edrue vi var.

Da ville det ikke være annet igjen enn å si med dårene: «La oss ete og drikke, for i morgen dør vi!» (1 Kor 15,32). Men også det ville ikke være annet enn et fortvilelsens ord. Det er sant, det som står i en salme:

Du bar vår synd den svare, fortapt vi ellers vare.

II.

Men Gud være lovet! All synd har han båret. Det er sant; det er grunnfestet; det er en klippefast sannhet, en klippe som ingen djevel og ingen tvil noen gang skal velte. Jesus Kristus har båret alle synder, alle synderes synder. Han har gjort bot for dem og sonet dem på sitt eget legeme. Han har opphevet all forbannelse og tatt bort all fordømmelse. Han har funnet en evig forløsning.

Han så vår elendighet, og da ble han grepet av medynk. Og da ingen kunne hjelpe, stilte han seg selv fram som den eneste, den sanne hjelperen. For vår skyld ble han et umyndig barn, en gutt, en ungdom, en mann, en håndverker, en lærer i den mest fullkomne lydighet mot Faderen. Han ga seg villig hen i nød og død. Han har oppfylt hele loven; han har latt hele syndens dom fullbyrdes på seg; han har i sannhet sonet synden.

Han har tatt hele den krenkede majestetens redsel, hele Guds vrede, på seg. Han er blitt en forbannelse for oss, for det står skrevet: «Forbannet er hver den som henger på et tre» (Gal 3,13). «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud» (2 Kor 5,21). Halleluja!

Jesus Kristus er alle skapningers Skaper. Hele skapningen fikk sin tilværelse av hans vilje, og hver skapning er en tanke av hans guddommelige visdom og et verk av hans vilje. Før han kalte skapningen til tilværelse, lå den i sitt vesen i ham. Derfor kunne også han alene tre i stedet for den falne skapningen. Derfor kunne det som skulle ha blitt fullbyrdet på den falne skapningen, bli fullbyrdet på ham.

Han kunne ta på seg menneskehetens skyld og straff og bære den. Han kunne være vår sanne borgen, vår sanne stedfortreder, vårt lam som gjorde bot for syndene våre. For han er vår Skaper, og ved at han ble menneske, er han vår bror og blodsfrende. En engel hadde ikke kunnet det, for hvilken del har vi i ham? Og heller ikke et menneske hadde kunnet det, for den ene broren kan ikke løse ut den andre.

Men Jesus Kristus kunne det, for menneskeheten ligger i ham; han er dens Skaper og samtidig dens bror. Det han har levd, gjelder helt som om menneskeheten og hver enkelt hadde levd det. Det han har gjort, gjelder nettopp som om menneskeheten hadde gjort det. Det han har lidd, gjelder nettopp som om menneskeheten hadde lidd det. Hans kamper, hans arbeid, hans tålmodighet,

hans sår, hans piskeslag, hans død – alt gjelder for menneskeheten. For Skaperen har trådt i stedet for den falne skapningen.

«Dette er avgjort», sier apostelen: «Én er død for alle, og derved har de alle dødd» (2 Kor 5,14); hans død er alles død. Slik må vi se på Frelseren: Alt det han gjorde og led, gjelder som fortjeneste for oss.

Se nå på ham mens han vandrer gjennom denne verden i sin fornedrelse! Her har han tatt bort synden og vunnet den evige rettferdighet. Synden har han tatt bort ved at han har underkastet seg alle dens følger: hele kjødets svakhet, hele Guds hellige vrede over synden, og nettopp derfor til slutt de bitreste lidelser og misgjerningsmannens død på korset.

Rettferdigheten har han vunnet ved at han likevel alltid holdt fast ved lydigheten mot Faderen, tross denne kjødets svakhet og tross djevelens og verdens hardeste fristelser. Han fullførte sin trettitreårige vandring gjennom denne verden som et rent menneske uten synd. Nå er hans rettferdighet vår rettferdighet for Gud ved troen på ham. Nå er det helt som om synden var blitt straffet på oss, og som om vi hadde ført denne hellige, plettfrie vandelen gjennom verden. Han har trådt helt i stedet for oss.

Å, se rett på ham, mitt hjerte, se på ham, og bøy deg tilbedende i støvet over at du har en så fullkommen forsoner og mellommann! Hans hellige unnfangelse i morens liv gjør bot for min vanhellige unnfangelse – for jeg er født av syndig ætt, og min mor har unnfanget meg i synd (Sal 51,7). Hans hellige fødsel gjør bot for min vanhellige fødsel. Hans hellige barndom og ungdom gjør bot for min vanhellige barndom og ungdom.

Hans lydighet gjør bot for min ulydighet, hans kjærlighet for min ukjærlighet, hans tålmodighet for min utålmodighet, hans troskap i arbeidet sitt for min troløshet og latskap, hans ydmykhet for mitt hovmod. Alt kommer meg til gode. Hans vanære er min vanære; spotten og spyttet han fikk, er min spott og mitt spytt. Hans tornekrone er min tornekrone; hans slag er mine slag; hans kors er mitt kors; hans sår er mine sår; hans død er min død.

I ham er jeg gjort fri fra syndens straffer; i ham er jeg framstilt som et fullkomment Guds menneske. Skyldbrevet som gikk oss imot, er revet i stykker (Kol 2,14); gjelden er gjort opp; løsepengen er betalt; forsoningens blod er flytt. Ypperstepresten er gått inn i helligdommen og har funnet en evig forløsning (Hebr 9,12) – den evige rettferdighet er skaffet til veie.

Dette skjedde alt for atten hundre år siden, og det gjelder fremdeles i dag og har den samme kraften som om det skjedde nå i dette øyeblikk. For han har i kraft av en evig Ånd båret seg selv fram for Gud (Hebr 9,14).

> Ak, hva skal jeg mer forlange? Meg omstrømmer nådens flod; én gang han for alle gange brøt hint forheng ved sitt blod. Og nå har jeg vunnet rettferdighets krone, fordi han på korset min synd måtte sone; de himmelske klær jeg eier i tro, hvori jeg skal prange i evige bo.

Se der Guds kjærlighets avgrunn! Hør, hør, dere syndere, dere fordervelsens mennesker, dere syndens tjenere! Alle lettsindige ord og gjerninger, alle kjødets gjerninger, alt, alt det onde som noen gang er sagt, tenkt og gjort – alt er betalt,

er sonet, er tatt bort, er kastet ned i havets avgrunn. Og dere kan få del i denne nåden; dere kan bli frie og løst fra deres onde samvittighet, dersom dere vil!

Hør det, dere motløse hjerter, dere som kjenner lovens forbannelse i deres indre: Det er ingenting mer å gjøre opp; det er ingenting mer å gjøre godt igjen. Jesus Kristus har gjort alt godt. Det kommer aldri mer noen betalingsfrist etter at Mellommannen er kommet. Frihet, frihet i Lammets blod!

Dette er Det nye testamentes store nåde, som fedrene i den gamle pakt ikke hadde. I den gamle pakt fantes det ingen egentlig syndenes forlatelse. Det fantes en forsmak av den, og denne forsmaken fikk de søkende sjelene del i. Men en forlatelse i samme betydning som i Det nye testamente fantes ikke. Synden ble bare dekket over og liksom glemt. Den ble stående og varte ved under Guds langmodighet.

Den ble gjemt til det store offeret som skulle bæres fram på Golgata, og som skulle gjøre alle som blir helliget, fullkomne. Heller ikke Det gamle testamentes offer kunne ta bort synden, for det er umulig at blod av okser og bukker kan bære bort synder (Hebr 10,4). Alt dette var bare en skygge av de goder som skulle komme (Hebr 10,1).

Men fra den tid forsoningens blod dryppet ned på Golgata, på jorden som var falt under forbannelsen, skal det forkynnes i hele verden at det finnes et Lam som har båret alle skyldneres skyld, og at det er forlatelse og forsoning i dette Lammets blod.

III.

Kjære tilhørere! Vil ikke også dere ha del i Det nye testamentes nåde? Vi streve mye for ytre goder. Vi sørger og engster oss, vi plager oss for det som forgår: for legemets behov, for mat og klær til oss selv og til dem vi har fått betrodd. Men se, her er noe som overgår alle andre goder. Her er nåde og frihet fra alle synder, evig liv, samfunn med Faderen. Ved troen får vi del i denne nåden – ved den levende troen, som Guds Ånd virker.

Gud har satt et vilkår for at vi skal få del i den nåden og syndsforlatelsen som Frelseren har vunnet, og dette vilkåret heter: tro. «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv» (Joh 3,16). Det kommer an på troen.

Den som tror at Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn fra evighet, har levd som et fattig menneske og er død på korset for verdens synder, han har syndene sine forlatt i denne troen. Det gjelder den som tror det, ikke slik en tror en avisnyhet, der hjertet for det meste blir urørt, og ikke fordi han har lært det utenat fra han var ung, men fordi dette for ham er den aller viktigste, den aller mest uunnværlige hendelse.

Det gjelder den som med hjertets fulle bifall kan gripe det og la det synke ned i hjertets dyp at dette virkelig har hendt. Med andre ord: Den som får denne hendelsen åpenbart ved Den Hellige Ånd, så han ikke lenger kan overse den så likegyldig, men tenker over den i sitt hjertes dyp og henter næring av den, han har syndene sine forlatt i denne troen.

I hjertet må det åpenbare seg at Jesus Kristus, Guds Lam, i sannhet døde på korsets tre. Den som har dette klart i hjertet, han tror på Guds Sønn og har syndenes forlatelse i denne troen.

Men nettopp denne troen vokser ikke på vår egen grunn. En må be om den. Den er en gave fra Faderen, som all god og fullkommen gave kommer fra; en gave og en virkning av Ånden, som herliggjør Jesus. Vi kan vite om denne store hendelsen. Vi kan ordne sannhetene som ligger i den, i et system. Vi kan resonnere over den og ta anstøt av den, vi kan stusse over den og banne over den – alt dette kan naturen.

Men i sannhet å tro på Guds Sønns kors, det kan vi ikke av oss selv. Det er et verk av Jesu Kristi egen gjenfødende Ånd. Og ettersom vi er så helt avmektige og svake her, må vi ta vår tilflukt til bønnen. Ingenting må vi bekymre oss så mye for som at troen blir virket i våre stakkars hjerter. For uten den forblir vi fattige, elendige, blinde og uten nåde i tid og evighet.

Mange har lenge og engstelig strevd for å få høre et slikt trøsteord i hjertet sitt som det Frelseren talte til den lamme. De har bekymret seg mye og ikke villet tro at syndene deres var forlatt. For de holdt egensindig fast på at Frelseren måtte rope til dem i deres indre: «Vær frimodig, min sønn, min datter! Dine synder er deg forlatt!» – eller et annet lignende ord.

I dette egensinnet har de unødig gått mang en måned, kanskje mang et år, i bekymring. Den tiden kunne de ha levd i Guds barns frihet, fri fra den onde samvittigheten. Men det er ikke det vi er henvist til. «Likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, slik må Menneskesønnen bli opphøyet, for at hver den som tror på ham, skal ha evig liv» (Joh 3,14 f.). Slik sier Guds ord.

Vi skal se opp til Jesus, han som er opphøyet på korset. Og vi skal se opp til ham helt til det blir gitt oss å tro at vår og hele verdens synd er tatt bort der. Dette er den veien Gud har foreskrevet oss for at vi skal bli rettferdiggjort for ham og nyte Det nye testamentes nåde. Slik heter det også i en gammel salme:

I dine naglegap vi se forløsning fra all syndens ve.

Her ligger syndenes forlatelse.

Å, hvor godt blir det ikke for et hjerte når det i troen får se sin forsoner! Med hvilken inderlig kjærlighet ser det ikke opp til den trofaste Frelseren! Hvor setter det seg ikke ned ved Kristi pinte legeme, oppløst i tårer! Og i Guds Sønns sår, i hans blodige, bleke ansikt finner det alle sine synder, men også forsoningen for alle sine synder, nåde og frihet!

Da blir den korsfestede virkelig stor og uunnværlig. En griper ham stadig mer inderlig med troens hender; en trykker ham til hjertet med stadig større kjærlighet; en ser i hans død stadig tydeligere hele rikdommen i hans forbarmelse. En gjør seg mer og mer rede til å gå inn i samfunnet med hans lidelse og død; en finner alt i ham.

Dette er troens øvelse i denne verden. Slik blir synden drept; slik kommer en til Guds barns frihet; slik lever en i forsoningen, i daglig syndsforlatelse, ettersom en lever i Kristus, og Kristus er syndenes forlatelse.

Hvordan er det, kjære tilhørere? Skulle ikke også vi få del i denne saligheten? Det kommer bare an på troen. Men jeg vet nok at troen ikke er hvermanns sak,

og det har sine gode grunner. Jeg vet nok at dere alle trøster dere med Kristi fortjeneste. Men med hvilken rett? Det er et annet spørsmål.

Dere har alle dette skriftordet i munnen: «Jesu Kristi, Guds Sønns, blod renser oss fra all synd.» Men jeg vil si dere hvordan hele skriftordet lyder: «Dersom vi vandrer i lyset, likesom han er i lyset, da har vi samfunn med hverandre, og Jesu, hans Sønns blod renser oss fra all synd» (1 Joh 1,7). Det er umulig å erfare kraften i Kristi blod og ha del i Kristi fortjeneste og samtidig vandre i mørket.

Den som ennå bevisst står i forbund med synden og mørkets gjerninger, og den som ennå pleier hemmelig samfunn med synden, han har ingen adgang til Det nye testamentes nåde, det vil si syndenes forlatelse. Det ligger en forbannelse over ham. Han kan ikke trenge seg fram til Kristi sår, han kan ikke smake kraften i Kristi død til syndsforlatelse – i hvert fall ikke rett, ikke fullkomment. Med andre ord: En slik får ingen fullkomment renset samvittighet.

Dette er den første årsaken til at ikke alle får del i syndsforlatelsens salighet, enda den er så dyrt vunnet for dem. Men det er også en annen årsak. I katekismen vår står det skrevet: «Jeg tror at Jesus Kristus … har gjenløst meg fortapte og fordømte menneske, kjøpt og vunnet meg.» Vil en regne seg blant dem som er gjenløst, kjøpt og vunnet, må en først ha erkjent at en hører til de fortapte og fordømte. Og nettopp dette mangler ofte.

En ydmyker seg ikke, og en vil ikke ydmyke seg under lovens fulle fordømmelse. En tror ikke om seg selv det jeg har sagt i første del. En strider tvert imot og vil ikke at sannhetens Ånd og ord skal kaste en inn blant de ugudelige, som ikke lenger har noen rett. En holder fast på den lappede kjortelen av egen rettferdighet og strever for å holde fast på den så lenge en kan.

Derfor smaker en ikke mye av nåden. For der en ennå vil hevde noen rett, får nåden ikke rom. Slik kommer en ikke til noen fullkommen frimodighet. Men den som under Den Hellige Ånds ledende tukt kan slippe sitt hovmod og sin vantro så langt at han i sannhet legger seg ned for Jesu føtter som en helt hjelpeløs, slik den lamme i evangeliet gjorde, han har ikke lenger noen lang vei igjen til Guds barns frihet. Han er på den rette og jevne veien dit.

> Knust, fortapt i syndens dvaler Herrens barn seg vånde må; Lammet dog hans skyld betaler, så han kan til fred inngå.

Se der den trange porten! Å, kjære sjeler! Vi kan stride imot så mye vi vil, vi må likevel gjennom denne porten dersom vi vil bli salige. Jeg vet ingen annen vei til saligheten, og Guds ord vet heller ingen annen. Herren gi at hans barn må fødes for ham som dugg ut av morgenrødens skjød, og la også oss bli regnet blant dem som i frihetens ånd villig tjener ham i hellig skrud (Sal 110,3)! Amen.

Tjuende søndag etter treenighetssøndag: Guds rettferdige dom over dem som ikke er lydige mot evangeliet

Matt 22,2–14

> Himlenes rike er å ligne med en konge som gjorde bryllup for sønnen sin. Han sendte tjenerne sine ut for å kalle de innbudte til bryllupet. Men de ville ikke komme. Da sendte han andre tjenere ut, og sa: Si til de innbudte: Se, jeg har gjort i stand mitt måltid, oksene og gjøfeet er slaktet, og alt er ferdig. Kom til bryllupet! Men de brydde seg ikke om det og gikk sin vei, en til sin åker, og en til sin handel. Men andre la hånd på tjenerne hans, de mishandlet dem og slo dem i hjel. Da ble kongen harm, han sendte ut sine krigshærer og drepte disse morderne og satte ild på byen deres. Så sa han til tjenerne sine: Bryllupsfesten er jo ferdig, men de innbudte var den ikke verd. Gå derfor ut til veikryssene, og be inn til bryllupet alle som dere treffer på. Så gikk da disse tjenerne ut på veiene og fikk sammen alle dem de fant, både onde og gode, og bryllupshuset ble fullt av gjester. Men da kongen gikk inn for å se gjestene, så han der en mann som ikke hadde bryllupsklær på. Han sier til ham: Venn, hvordan er du kommet inn her uten bryllupsklær? Men han tidde. Da sa kongen til tjenerne: Bind hender og føtter på ham og kast ham ut i mørket utenfor! Der skal de gråte og skjære tenner. For mange er kalt, men få er utvalgt.

Evangeliet vårt viser på en særegen måte to ting: på den ene siden Guds alvorlige vilje til å gjøre menneskene salige, og på den andre siden menneskenes motstand og forvendthet.

Gud har ved Kristus gjort saligheten, det evige liv, i stand for dem. Gang på gang lar han dem kalle og innby til den. Han gjør alt for å forberede menneskene til denne saligheten. Alt som på noen mulig måte kan gjøres, gjør han for dem – bare tvinge dem gjør han ikke. Men menneskene bryr seg lite om denne kjærlige viljen, som Gud har uttalt så alvorlig, og de fleste går likevel fortapt.

Kjære tilhørere! Jo større Gud viser seg i sin kjærlighet, i sin tålmodighet og i at han bøyer seg ned til menneskene, desto mer forferdelig er dommen som venter dem som forakter rikdommen av Guds godhet. Der nåden blir foraktet og gjenstridig kastet bort, får den straffende rettferdigheten desto mer rom.

Slik sier også apostelen at det er rettferdig at de som ikke er lydige mot evangeliet, lider straff (2 Tess 1,8 f.). Det samme må vi si når vi ser riktig på dagens evangelium. Det var en rettferdig dom som rammet dem som foraktet tjenernes gjentatte innbydelser, og siden den mannen som ikke hadde bryllupsklær.

Dette vil jeg med Guds hjelp utdype, og denne gangen vil jeg stille fram for dere *Guds rettferdige dom over dem som ikke er lydige mot evangeliet*. Jeg vil vise dere for det første hva det vil si å være lydig mot evangeliet, for det andre hva slags mennesker det er som ikke er lydige mot evangeliet, og for det tredje hvor rettferdig Guds dom over dem er.

Bønn. Tilbedelsesverdige, hellige Gud! Vi kunne nok bli vise om vi ga akt på ditt ord og dine veier, men fordi vi er så uaktsomme, blir vi det likevel ikke. Bevar oss for helvete, ellers havner vi sikkert der! Amen.

I.

Når vi ser på hva menneskene gjør, finner vi at de alle i grunnen søker salighet, velvære og tilfredsstillelse for hjertet. Dette er grunndriften bak alt mennesker gjør og foretar seg. Hvorfor streber de etter penger, ære, fornøyelser og vellyst, etter pynt og et hovmodig vesen? I alt dette søker de salighet og tilfredsstillelse for hjertet; de vil ha det godt.

Derfor jager de etter det som etter en skygge. Derfor gjør de seg mye uro til ingen nytte, derfor hoper de opp og vet ikke hvem som skal samle det inn (Sal 39,7). Derfor sliter og arbeider de, derfor lyver og bedrar de, derfor gjør de snart det ene, snart det andre til sin avgud – derfor gjør de alt det de gjør. Alt som er ubehagelig, skal bort; de vil ha det godt.

Men de får det ikke godt i disse tingene. Noen ganger mener de nok at de har grepet det store gode som sjelen deres kan finne hvile i. Men snart melder lede og kjedsomhet seg igjen. Snart kommer sjelens gamle hunger og tørst tilbake, en hunger som i grunnen lengter etter Gud, og med smerte må de kjenne at de grep etter en skygge. Sant velvære, det som stiller hjertets innerste trang, finnes bare i samfunnet med Gud ved Kristus.

Det er dette samfunnet med Gud ved Kristus, denne saligheten i Guds rike, evangeliet vårt mener med bildet av et bryllup som en konge gjorde for sønnen sin, og med bildet av et måltid ved dette bryllupet.

Av naturen har vi ingen rett til dette samfunnet med Gud. Som urene hadde vi for evig vært forvist fra Guds ansikt hvis ikke Gud hadde banet en vei for å føre den falne menneskeslekten tilbake. Denne veien har han banet i Kristus. Brudgommen måtte selv komme og løse ut bruden sin før han kunne forlove seg med henne «i rettferdighet og rett» (Hos 2,19). Hun hadde vært ham utro. Hun hadde forlovet seg med en annen mann, synden (Rom 7,2 f.). Hun var blitt ett kjød med synden, og nettopp derfor var hun hjemfalt til timelig og evig fortapelse.

Da fikk menneskeslektens brudgom inderlig medynk med den stakkars bruden, og han kom selv. Ved sin hellige menneskeblivelse og fødsel, ved sin vandring på jorden, ved sin lidelsesdåp og sin dødssvette, ved sitt blod og sin død, ved sin oppstandelse og himmelfart – ved alt dette har han kjøpt menneskeslekten fri fra mørkets lenker. Slik har han banet veien tilbake til samfunnet med Gud,

og det på det mest fullkomne. For alt han gjorde, svarte til de evige kravene i Guds rettferdighet.

Nå kan vi igjen bli hans som er vår rettmessige mann og eier, Jesus Kristus. Nå er alt ferdig. Nå ligger nådens skatter åpne, og alle kan nyte dem. Nå står ingen hindring lenger i veien. Saligheten er åpenbaret, måltidet er gjort i stand, dørene er åpnet. Den som vil, han komme og ta livets vann for intet!

Det er en bryllupsglede for Frelseren når en sjel gjør seg rede til å få del i denne saligheten (Luk 15,10). Og denne bryllupsgleden hans skal bli fullendt på den dagen da han skal tre inn i det mest fullkomne, inderlige, salige og hellige samfunn med hele menigheten av de forløste.

Det samfunnet sjelene kan ha med Kristus her nede i kjødet, er bare en liten, svak begynnelse på dette. Fullendt blir det på den dagen da det skal lyde: «Lammets bryllup er kommet, og hans brud har gjort seg rede» (Åp 19,7). Se, dette er bryllupet, dette er måltidet ved kongesønnens bryllup som Guds tjenere innbyr til: den saligheten Frelseren har vunnet, og som består i samfunnet med ham.

De første tjenerne som ble sendt ut til menneskene med dette nådeoppdraget, var apostlene. De gikk først til jødene med innbydelsen. Disse tjenerne hadde stor iver etter å vinne sjeler for Lammet. Noen av dem dro over land og hav. De forkynte det i alle synagoger, i alle hus og på alle gater. Overalt hvor de kom og Herren ga anledning, innbød de: «Dere mennesker, dere løftets barn, kom til bryllupet!»

Men de fleste av løftets barn ville ikke komme. De viste seg gjenstridige og trassige; de hånte, slo og drepte tjenerne. Da kongen hørte dette, ble han harm, sendte ut sine krigshærer, drepte disse morderne og satte ild på byen deres; men de andre spredte han i alle land. Fra da av gikk tjenerne med innbydelsen til hedningene, og de overtalte og samlet dem de fant, onde og gode.

Kjære tilhørere! Dette budskapet til hedningene har nå allerede vart i atten hundre år. Også i overtroens og pavedømmets mørkeste tider har Herren hatt tjenere som innbød til bryllupet. Og i denne siste, sørgelige tiden har han fremdeles tjenere som samler inn det som ennå lar seg samle, gode og onde. De roper ennå inn i den døde, vantro og selvtilfredse verden: «Den som er sulten eller tørst, han komme til bryllupet! Dere trenger ikke gå fortapt; hvorfor vil dere dø? Se, Kristus er kommet, og Kristus roper til dere: La dere forlike med Gud!» (2 Kor 5,20).

Hva er nå vår plikt, kjære tilhørere? I ubeskrivelig kjærlighet gir kongen ikke bare sin Sønn for oss; han lar oss også kalle gang på gang og ber oss, ja, ber oss inntrengende om ikke å velge vår egen fortapelse, men livet.

Hva var da vår plikt? Åpenbart dette: at vi skulle lyde det kallet som kongen sender oss ved sine tjenere – ja, ikke bare ved sine tjenere, men enda mye oftere ved sin Ånd i vårt indre, ved alt det han lar møte oss, ved visdommens røst på gaten. Vi skulle virkelig stå opp og gjøre oss rede til å gå til bryllupsmåltidet. Det var vår plikt.

Hvor smertelig må det være for Frelseren når nådeskattene hans blir ringeaktet! Han har vunnet dem med så stor møye, og gang på gang lar han dem tilby verden, den stakkars verden. Hvor smertelig når sendebudenes røst blir

slått hen i vind og vær, og når de sjelene han så gjerne ville ha salige, setter det forfengelige langt høyere enn nåden hans!

Apostelen Jakob sier: «Se, lønnen dere har holdt tilbake fra arbeiderne, roper høyt, og ropene fra høstfolkene er nådd fram til Herren Sebaots ører» (Jak 5,4). Dette sier han om jordiske arbeidere og en jordisk lønn. Men hvor mye større dom fortjener da ikke den som holder tilbake lønnen fra kongenes Konge – lønnen for hans smerter, lønnen for hans dødsmøye, nemlig seg selv – og som med hån viser bort dem som skulle kreve inn denne lønnen!

Det var altså vår helligste plikt, kjære tilhørere – og det var deres skyldighet, dere som allerede ofte og mye er blitt innbudt, og som er innbudt også i dag – at alle sa: «Ja, vi vil komme, vi vil omvende oss, vi vil søke Herren!»

Og ikke bare at en sa det, men at en også begynte: kastet seg ned på kne for Frelseren, vendte om fra sine forvendte veier – fra gjerrigheten, fra utukten, fra den råtne snakken – og søkte Guds rike og hans rettferdighet av hjertet. Å, hvor jeg skulle glede meg om Guds Ånd fikk slik inngang blant oss, om bønnens ånd begynte å røre seg her! Englene i himmelen ville glede seg med meg.

Det vi skal, er å ville bli frelst. Gud tvinger oss ikke. Vi må gi vår vilje til det og følge hans rop og hans dragning. Vi må gå inn på salighetens vei, ellers kommer vi aldri til målet.

Men med denne første begynnelsen er ennå ikke alt gjort. I kongens forværelse skjer det noe som en også må finne seg i hvis en vil sitte til bords som en verdig gjest. Det er kongens skikk at han bare vil se gjestene i sine egne, kongelige klær.

Derfor ligger det herlige kongelige klær ferdige i forværelset til bryllupssalen. Gjestene må ta av seg de klærne de selv har med, og ta på seg disse. Når kongen så går inn for å se på gjestene, lar han øynene sine, som flammer av ild og trenger gjennom alt, gli over dem – særlig for å se om alle er kledd i hans kongelige prydelse.

Sier vi nå alt dette uten bilde og lignelse, blir det omtrent slik: Det er ikke nok at en i begynnelsen viser vilje til å følge tjenernes kall. En må også være villig til å underkaste seg alt som hører med til forberedelsen til den salige evigheten. Det er sant at Frelseren har vunnet saligheten for oss. Men han har ikke bare vunnet den; han har også vunnet oss den usigelige nåde at vi ved troen på ham kan bli renset, forberedt og gjort verdige til kongens gjestebud.

Hva mener dere? Mener dere at Frelseren vil ha svin, ulver og bjørner ved sitt bord? Slike naturer ser en jo ikke sjelden hos det uomvendte mennesket. De ville heller ikke ha noen glede ved Frelserens bord, bare kjedsomhet. Om vår jordiske konge i dag tok til seg en bortløpen tiggergutt i barns sted – mener dere da at en ville la ham sitte ved det kongelige bordet i fillene sine, skitten som han var, og med alle uvanene han hadde lagt seg til?

Nei, først blir han renset, vasket og kjemmet. Han får av seg klærne sine, blir kledd i kongelige klær og lært opp i livet ved hoffet. Først da er han skikket til å bruke sin rett som barn.

Det er altså ikke nok at en villig går kongens tjenere i møte når de innbyr til bryllupet, og at en viser god vilje til å gå til bryllupsmåltidet. Det er ikke nok at en er vennlig innstilt til evangeliet og elsker det.

Det er ikke nok at en ikke lenger sitter der spotterne sitter, men søker selskap med dem en holder for Guds barn. Det er ikke nok, kjære tilhørere, at dere snakker med hverandre om prekenen når dere går fra kirken, og sier: «Det var en vakker preken.» Det er heller ikke nok at en begynner å legge av en eller annen last, granske i Bibelen og be flittigere enn før.

Å, hvor vakkert er det når en sjel gjør en slik begynnelse! Hvor en gleder seg over en slik begynnelse til livet i Gud! Men se, alt dette er likevel ikke tilstrekkelig. Med alt dette kan, skal og må dere gå fortapt hvis det ikke går videre.

En må også la evangeliets kraft virke helt i seg, så sinnet blir fullkomment forandret. En må komme i et sant, levende samfunn med Herren Jesus. En må daglig fornyes i sinnet. En må lære mer og mer å se sin fattigdom, og gripe Kristi rettferdighet stadig mer inderlig og fast. En må kle av seg det gamle mennesket og kle seg i det nye. Med ett ord: En må bli født på ny.

Og dette er et daglig arbeid. Det kan ikke bli fullført uten daglig årvåkenhet, mye bønn og påkallelse, og uten at en daglig eter og drikker Kristi legeme og blod ved å nyte ham i sannhet i troen. «Dere er døde», sier apostelen (Kol 3,3). Dette er egentlig gjestenes bryllupsklær: at en ved troen får del i de rettighetene Jesu død har vunnet, at en erfarer at en er død med Kristus, kjøpt fri fra alle syndens krav og følger.

Kristi blod og rettferdighet
er min prakt, min æreskledning kjær;
dermed jeg vil for min Gud bestå,
når jeg i himmerik skal inngå.

Slik lyder det i en salme, og der er nettopp bryllupsklærne beskrevet. Men denne herlige og kostbare prydelsen må likevel ikke trekkes over kjødets besmittede kjortel. «Død da» – heter det i samme kapittel av brevet til kolosserne – «deres jordiske lemmer: Utukt, urenhet» og så videre (Kol 3,5).

Også dette hører med til å ta rett på seg den prydelsen som heter Kristi blod og rettferdighet: at en i Guds lys legger vinn på å erkjenne det gamle mennesket mer og mer og legge det av, og å bli fornyet til Guds Sønns bilde – å bli renset, likesom han er ren, og å være slik i denne verden som han var. Ellers kan en ikke tenke seg noe samfunn med Jesu Kristi død og oppstandelse.

Å, da må en be mye om lys og kraft ovenfra! Da må en ofte stille seg i lyset fra den dagen og prøve om en vil kunne bestå der – om den grunnen en bærer i seg, vil holde for kongens prøvende øyne, som flammer av ild.

Da kan en ikke slå seg til ro med en overfladisk trøst fra evangeliet. Da legger en vinn på å få del i hele Jesus, i alle de rettighetene han har vunnet for syndere, og å bli et fullkomment nådens kar. Veien dit går gjennom mangt et sukk og mangt et savn, mang en ydmykelse og smerte – men også gjennom mang en virkelig vederkvegelse. Med ett ord: Dette er den trange vei som fører til livet.

Naturligvis må et slikt sinnelag komme til uttrykk i hele et menneskes vesen, i ord, gjerninger og tanker. Den som vandrer slik i lyset, vil ikke leve med så

gode tanker om seg selv. Han vil ikke gå fram med den tåpelige selvtilliten som naturlige og velmenende mennesker pleier å ha – eller også vakte, men søvnige mennesker. Nei, han vandrer med frykt og beven.

Jeg vil gi dere et eksempel. Den siste uken har dere hatt mye å gjøre med vinpressing og vinhandel. Den som våker og tar vare på klærne sine, så han ikke skal gå naken (Åp 16,15) – hvor helt annerledes må han ha oppført seg under dette arbeidet enn den som ikke har slikt på hjertet!

Den siste ga seg hen til alt mulig: prat, beregninger av hva det kunne innbringe, glede over håpet om en god inntekt, triste tanker da vinprisene falt, og mer av samme slag. Han fulgte blindt de følelsene som sprang ut av lysten, egennytten og vantroen hans. Den som våker, har derimot under hele arbeidet hatt øynene rettet mot Frelseren.

Riktignok har heller ikke han vært fri for slike tanker i hjertet, og nå og da har han også forsett seg. Men allerede før han gikk til dette arbeidet, lå det ham sterkt på hjertet at Herren skulle bevare ham for unyttig tale og for synder i tanker og gjerninger.

Midt i arbeidet har han stadig på ny søkt å samle sine flakkende tanker hos Frelseren, og ved nåden å stille de lengslene som strekker seg mot det som er der oppe. Og når han har merket at klærne hans er blitt besmittet, har han ikke hatt ro før flekkene igjen var vasket bort og han hadde fått tilgivelse for dem.

Men slik er det ikke bare ved vinpressen; slik er det i alle forhold i livet. Overalt er forskjellen stor mellom dem som er lydige mot evangeliet, og dem som ikke er det.

Dette hører altså til lydigheten mot evangeliet: ikke bare at en i begynnelsen følger innbydelsen til saligheten, men også at en vandrer på den trange vei som fører til livet, og blir på den til enden.

II.

Nå vil vi også se på de menneskene som ikke er lydige mot evangeliet. I evangeliet vårt møter vi fire slags slike mennesker, og dem vil vi nå se nærmere på.

1) Den første sorten beskrives med ordene: «De ville ikke komme.» Det står ikke noe mer om hvorfor de ikke ville; det heter rett og slett: De ville ikke. Det ser ut til at disse menneskene ikke selv riktig visste hvorfor de ikke ville. De hadde bare ikke lyst. Det var altså en tankeløs, sløv motstand mot evangeliet. Det var ikke etter deres smak. De var ikke sultne og tørste, og derfor ville de ikke høre noe om et måltid.

Kanskje finnes det også blant oss slike mennesker. Spør en dem hvorfor de ennå ikke har fulgt Guds nådekall, kan de ikke nevne noen annen grunn enn at de ikke har villet. Dette er det laveste trinnet av sløvhet og åndelig død. Slike mennesker er døde vedkubber, døde meitemark. En må overlate dem til Guds barmhjertighet; en kan ikke gjøre annet for dem enn å be.

Ofte er de det en kaller gode kristne. De leser morgen- og kveldsbønnen sin og ber en bønn før og etter maten, men alt sammen som et trellearbeid. Det er trellearbeid for dem å gå i kirken. Når den faste tiden deres nærmer seg, gjør de seg i stand til den hellige nattverd. Forkynnelsen av Ordet verken støter eller

rører dem; alt renner av dem som vann av en stein. Ofte sover de mens Ordet blir forkynt.

Samtidig stoler de på Kristi fortjeneste, og de kan kanskje mangt et vakkert bibelord utenat, men de vil ikke bli mer salige enn fedrene sine; Herren Jesus er ikke deres mann. Bare Guds Sønn kan vekke opp slike døde. Men jeg spør bare: Er slike mennesker, så lenge de er slike døde vedkubber, skikket for Guds rike, for Lammets bryllupsmåltid? Døm selv!

2) Den andre sorten beskrives med ordene: «Men de brydde seg ikke om det og gikk sin vei, en til sin åker, og en til sin handel.»[1] Disse er alt annerledes; de er ikke lenger så likegyldige. Her finner vi allerede en uttalt bitterhet, en bestemt uvilje mot evangeliet. «De foraktet det.»

En kan komme til dette sinnelaget på to måter. Mange får denne forakten for evangeliet alt første gang det gjør inntrykk på hjertet deres. Et menneske kan være riktig fanget av en yndlingssynd og sitte fast i garnet. Så melder evangeliet seg i ham: Ordet om bryllupet når fram til hjertet hans og vil med sin lyskraft bryte igjennom og løse mørkets lenker.

Da setter sinnet hans seg imot, fanget som det er av lysten. Lykkes det ham nå å gjøre seg sterk og overvinne evangeliets kraft, begynner han å forakte det. Han ser på det som noe som skaper innbilning og svermeri, som forstyrrer livets gleder, eller som urimelig nedvurderer mennesket og ikke anerkjenner menneskets verdighet – og alt sammen fordi han var fanget av en herskende synd.

Men en kan også vokse inn i det sinnelaget evangeliet taler om, på en annen måte, og den er den vanligste. Da gjør innbydelsen nok inntrykk i begynnelsen. En blir rørt, og sinnet blir vakt til å tenke på evigheten. Men denne gnisten av livet i Gud får ikke rom. Denne verdens bekymringer, det synlige som med all makt trenger seg på sinnet, kallet og de jordiske gjøremålene som spreder tankene, trolldommen i den forgjengelige rikdommen og i all synd – alt dette gir den ikke plass.

Slik blir nådens dragninger og rørelser svekket og kvalt. Slik får åndens gamle, tilvante vesen og drift igjen overtaket. En søker igjen sin lykke og salighet der en før søkte den. En får lave, ringe tanker om livet av Gud og om saligheten i Guds rike. Og slik forakter en evangeliet og går bort til sin åker, til sin handel, med det gamle, ubøyde sinnet.

Å, kjære tilhørere! Jeg vet at det er få blant oss som forkynnelsen av evangeliet ikke alt har gjort inntrykk på. Hos de fleste har den vakt enten en engstelig følelse for evigheten, en kjærlig dragning mot Frelseren eller noe annet gudelig. Akk, jeg vet godt hva det kommer av at så få likevel ennå har bestemt seg helt for Guds rike.

Når Guds ord har truffet dere, tar dere ikke vare på det i hjertet. Alltid får det jordiske, det verdslige, det syndige overtaket: åkrene og markene deres, håndverket, handelen og pengene deres, det daglige brød, byhistorier, sladder og annet slikt.

[1] Den gamle oversettelsen har «de foragtede det», og Hofacker bygger på ordet «forakt». NB: «de brydde seg ikke om det».

Slik blir den gode sæden kvalt gang på gang. Slik havner en til slutt i alle slags ringeaktende og misfornøyde tanker. Når Guds rike stadig på ny blir lovprist, og bønnen «La dere forlike med Gud!» blir gjentatt om og om igjen, rører det seg til slutt en viss forbitrelse mot det.

En tenker og sier til seg selv: «Det er alltid dette skriket om at en skal omvende seg. Om presten var i mine kår – om han hadde en husholdning som jeg, et håndverk som jeg, sto i de forholdene jeg står i, og måtte kjempe for det daglige brød som jeg – da skulle han nok også få erfare noe annet.»

Kjære tilhørere! Det er jo ikke presten som legger fram slike bønner for dere; det er Frelseren selv. Derfor rammer alle bebreidelsene og de onde tankene deres Herren selv. Blir et menneske værende en tid i dette sinnelaget, får han til slutt samme sinn som

3) den tredje sorten, som det heter om: «Men andre la hånd på tjenerne hans, de mishandlet dem og slo dem i hjel.» Nå for tiden tør vel ikke lenger menneskenes hat mot evangeliet bryte ut i slike håndgripeligheter som den gangen.

Men sinnelaget til dem som slo i hjel, finnes likevel ennå hos mange. Og til denne fiendskapen mot lyset kommer en ikke med én gang. Først blir dragningene fra Guds Ånd svekket, så blir de gjenstridig undertrykt. Deretter blir en forherdet i hjertets ondskap, og slik blir en en virkelig fiende av Frelseren og hans tjenere. Da blir alt som så vidt lukter av kjennskap til og tro på Guds Sønn, uutholdelig for en. Og slik blir en et sant redskap for djevelen.

4) Den fjerde sorten er til sist de som nok følger tjenernes innbydelse, men forsømmer å ta på seg bryllupsklærne. Av alle som evangeliet vårt regner blant de kalte, men ikke utvalgte, er visselig mannen som ble kastet ut av bryllupssalen fordi han ikke hadde bryllupsklær på, mest å beklage.

Han var ikke ulydig mot tjenernes kall. Han kom; han foraktet ikke; han aktet sin åker og sin handel ringe mot det himmelske kallet; han la ikke hånd på noen, hånte ikke og slo ikke i hjel. Han gikk rett inn i bryllupssalen – og likevel måtte han tie da kongen spurte, og ble bundet og kastet ut i mørket utenfor. Det er sørgelig.

En kan altså løpe (1 Kor 9,24), en kan komme inn i bryllupssalen, en kan i alt se ut som en sann kristen, og likevel være et menneske som har evig mørke til arvedel. Å, la oss tenke godt over dette!

Enten var denne mannen for lat til å underkaste seg forvandlingen i forværelset, til å kle av seg det gamle og kle seg i det nye mennesket. Eller han var for hovmodig til det, og mente at klærne han hadde med seg og selv hadde skaffet seg, var fine nok for det kongelige måltidet. Kort sagt: Han forsmådde de kongelige klærne.

Akk, om Herren ville sende en stråle av sitt lys inn i mitt og deres hjerte, så vi kunne gjennomgranske og prøve vårt indre! Spør dere da selv, dere som har gjort en begynnelse i kristendommen, spør dere selv: Er det virkelig vårt sanne alvor å søke Frelseren?

Er vi villige til å underkaste oss alt som hører med til vår rensing og fullkomne forberedelse til evighetens dag? Er det vår høyeste sak ikke å tåle noe hos oss som mishager Jesu øyne? Søker vi å trenge inn i samfunnet med hans død og

oppstandelse, å dø med ham, å dra vårt gamle, naturlige liv mer og mer inn i hans død og å vandre med ham i et nytt, åndelig liv?

Vil vi ikke gjøre hans evangelium til en hodepute for det gamle mennesket? Vil vi bli rettferdige bare ved hans fortjeneste, ikke ved våre gjerninger, vår hellighet, våre forsakelser og slikt? «Ransak meg, Gud, og kjenn mitt hjerte! Prøv meg og kjenn mine tanker, se om jeg er på fortapelsens vei, og led meg på evighetens vei!» (Sal 139,23 f.)

Nå, kjære tilhørere, kan en ennå hykle for seg selv og andre; en kan la egenkjærligheten bedra seg. Hvor bedro ikke de fem uforstandige jomfruene seg selv om sin egen tilstand! Hvor løgnaktige tanker hadde ikke menigheten i Laodikea om seg selv (Åp 3,14–18)! Ja, selv på den dagen skal det finnes mennesker som helt til da har gått omkring i det største selvbedrag.

«Herre, Herre!» skal de si, «har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn? Har vi ikke trodd på deg og ditt navn? Har vi ikke vært kristne? Har vi ikke til og med lidd hån for ditt navns skyld?» Da skal han si til dem: «Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven!» (Matt 7,22 f.)

Nå kan en ennå hykle for seg selv og andre. Nå kan en ennå gjøre seg selv rettferdig og skyve Guds skarpe ord fra seg. Nå kan en ennå motsi vitnesbyrdet fra andre eller fra sin egen samvittighet, og ha behag i seg selv for sine selvlagde åndelige grunnsetninger og for de frihetene en selv har tatt seg.

Men for kongens øyne, hans gjennomskuende øyne, kan en ikke lenger det. «Venn, hvordan er du kommet inn her uten bryllupsklær? Men han tidde. Bind derfor hender og føtter på ham og kast ham ut i mørket utenfor! Der skal de gråte og skjære tenner.»

III.

Denne dommen er rettferdig. Gud gjør alt for å gjøre oss salige; han viser seg som den mest forbarmende kjærlighet, som bøyer seg dypest ned til elendige syndere. Føyer mennesket seg likevel ikke etter hans veier, men viser forakt og blir i sitt harde sinn, da faller det med rette inn under rettferdigheten og mister barmhjertigheten det hadde forsmådd.

Og til syvende og sist er det jo én og samme hardhet og gjenstridighet i sinnet – enten den viser fra seg de første nådetilbudene, eller den nok ikke gjør det, men likevel ikke føyer seg innenfor de grensene Gud har satt. Ja, på den dagen da alle unnskyldninger og besmykkelser skal forsvinne som tåke for solen, da skal de som går fortapt, bli nødt til å erkjenne og med evig anger bekjenne: «Ja, Herre, sanne og rettferdige er dine dommer! Vi har ikke villet.»

Kjære tilhørere! «Mange er kalt, men få er utvalgt!» Jeg håper at hver enkelt blant oss nå selv kan gjøre opp sitt regnskap. Og til det hjelpe Gud oss ved sin Hellige Ånd! Amen.

Tjueførste søndag etter treenighetssøndag: Hvordan Frelseren begynner og fullender troen – del 1

Joh 4,46b–54

> I Kapernaum var det en kongelig embetsmann som hadde en sønn som var syk.
> Da han fikk høre at Jesus var kommet fra Judea til Galilea, gikk han av sted til ham og ba ham om å komme ned og helbrede sønnen hans, for han var døden nær. Jesus sa da til ham: Dersom dere ikke ser tegn og under, vil dere ikke tro.
> Kongens mann sier til ham: Herre, kom ned før barnet mitt dør! Jesus sier til ham: Gå hjem, din sønn lever! Mannen trodde det ordet Jesus sa til ham, og gikk.
> Allerede mens han var på hjemveien, kom hans tjenere ham i møte og fortalte at gutten hans levde. Han spurte dem da om den timen da det var blitt bedre med ham. De sa til ham: I går ved den sjuende time forlot feberen ham. Faren skjønte da at det var ved den samme timen da Jesus sa til ham: Din sønn lever! Og han trodde, han selv og hele hans hus. Dette andre tegnet gjorde Jesus da han var kommet fra Judea til Galilea.

Kjære tilhørere! Det var noe stort med den troen kongens mann med ett svang seg opp til ved kraften i Jesu ord: «Gå hjem, din sønn lever!» Før ser vi ikke annet hos denne mannen enn frykt, tvil, motløshet og små tanker om Frelserens makt.

Nå har han med ett seiret over alt som rørte seg i sinnet hans. Han tror det ordet Jesus sa til ham, han går – og finner at det er gått ham slik han trodde. Av egen kraft kunne ikke det motløse, stridende sinnet hans ha hevet seg til en slik tillitsfull tro; det er Jesu kraftord som har gjort det.

Allerede det at kongens mann i det hele tatt vendte seg til Frelseren, var Guds gjerning. Han hadde neppe søkt Herren Jesus så alvorlig hvis ikke nøden hadde drevet ham til det. Men denne nøden, og hjertets villighet til å la seg hjelpe av Frelseren, kom fra Herren. Slik har Gud virket i ham både å ville og å fullføre. Og slik virker han det fremdeles i alle som trenger igjennom til den sanne troen på Guds Sønn.

Om dette vil jeg tale videre. Jeg vil vise dere hvordan Frelseren i omvendelsen for det første begynner troen og for det andre fullender den.

Store Jesus! Du virker alltid, slik din Far gjør. Gjør også i oss det som er til behag for deg, så din nåde blir herliggjort. Amen.

I.

Det finnes ingen større gjerning av Gud i denne verden, intet større under, enn når et menneske – et menneske som er unnfanget, født og oppvokst i synden, en død synder – kommer til troen på Guds Sønn. Et tre er også en herlig gjerning av Gud.

En drue er også en herlig gjerning av Guds godhet og allmakt. Hele denne verdensbygningen er et stort og herlig mesterverk av Guds allmektige kjærlighet. Det Frelseren gjorde med sønnen til kongens mann, da han med ett eneste ord ga ham livet og kreftene tilbake, og fri bruk av dem, var også et stort under av hans allmektige kjærlighet.

Men alle disse gjerningene kan ikke sammenlignes med den gjerningen at et menneske blir omvendt. For alle disse gjerningene er skjedd, og skjer fremdeles hver dag, ved allmakten til ham «som taler, og det skjer, som byder, og det står der». Men slik er det ikke med et menneskes omvendelse. Bare for å gjøre det mulig at en synder blir omvendt, måtte Guds Sønn bli menneske og leve hele sitt liv fra krybben til himmelfarten.

Ved at Jesus ble menneske, kan Gud nå igjen meddele seg til oss og gjøre seg tilgjengelig for oss. Han kan igjen dra oss til seg, og veien fra ham til oss og fra oss til ham er igjen banet ved Jesus. Likevel – hvor mye tålmodighet, hvor mye pleie, hvor mye langmodighet, ja, om jeg så må si, hvor mye møye koster det fremdeles den evige kjærligheten før menneskets vilje, som er død for det guddommelige og vendt mot mørket, blir styrt i en annen retning!

Hvor mye koster det ikke før mennesket erkjenner at det har et steinhjerte, og tar imot et kjøtthjerte i stedet, før en som er født som Jesu fiende, blir Frelserens venn og tilbeder – med ett ord: før et menneske bryter igjennom til troen på Guds Sønn!

Naturlige og verdslig sinnede mennesker har riktignok svært små tanker om denne store saken. De kjenner ikke til noe annet enn en historisk tro på Frelseren, lært utenat, og derfor mener de at ingenting er lettere enn å tro på Guds Sønn.

I timelige ting kan de ville både det ene og det andre og sette viljen sin igjennom. De kan alltid overvinne sine mindre lyster og tilbøyeligheter med de større, og med viljen sin kan de trenge dypt inn i synden og mørket. Derfor synes de at også omvendelsen til Gud og vandringen i lyset bare kommer an på menneskets egen vilje.

Derfor krever de av alle som forbereder seg til omvendelse, at de straks skal være fullkomne kristne og dydsmønstre. Et slikt uerfarent menneske tenker: Hvis jeg først bestemte meg for å vende meg til det gode, skulle det nok gå bedre framover. Slike mennesker tiltror seg store ting. De vet ikke at mennesket av naturen riktignok er godt skikket til å elske mørket, men at det ikke er så uskikket, så hjelpeløst og så blindt i noe som når det gjelder å bli et Guds menneske.

Her må Gud komme oss til hjelp, ja, hovedsaken må han gjøre. Men vi ville ikke engang la denne hovedsaken skje med oss. Hvis ikke den trofaste Frelseren

hjalp oss opp i vår elendighet, ville vi stå imot i all evighet – for det kan vi av naturen.

Allerede i begynnelsen må Jesus komme oss til hjelp, ellers ville denne begynnelsen aldri bli gjort. Troen begynner når et menneske blir rådvill over hvordan det står til med hjertet, og i sin rådvillhet vender seg til Frelseren. Er vi da av naturen rådville over hjertets tilstand? Nei! Av naturen er vi døde trestokker som ikke vet noe om Gud, og som er tilfredse når de kan fylle magen eller tilfredsstille sine øvrige behov, lyster og begjær.

Slik står det til med alle hedninger: Uten håp, uten trøst og uten et rett begrep om Gud og om forholdet vårt til ham går de av sted i hjertets sløve mørke, som jammerlige treller av sine begjær og lyster. Jesus er allerede kommet oss til hjelp ved at han har latt oss bli født i den kristne kirke. Der har vi jo fra ungdommen av hørt noe om Gud, om Frelseren, om vår bestemmelse, om himmel og helvete og om Guds vilje med oss.

Men med dette er ikke alt gjort ennå. Hvis ikke Jesus fortsatt viser oss barmhjertighet, kan vi kanskje ha hele Bibelen i hodet og likevel være og forbli åndelig døde mennesker, sikre, sløve og kalde. Nå og da tenker vi nok på Gud, men vi mener at vi står oss godt med ham, eller at vi nok skal komme overens med ham. Vi tenker nok på evigheten, men den skremmer oss ikke.

Det slår oss nok at vi er syndere, men vi tenker: Alle mennesker er syndere, og det er jo derfor Kristi fortjeneste er til. Nå og da kommer vi nok på et bibelord, men det har ingen makt over hjertet vårt. Vi vandrer likevel videre slik hjertet selv synes, eller slik verden pleier. Kort sagt: Vi er og forblir uten liv fra Gud hvis ikke Jesus selv vekker en rådvillhet i oss over hvordan det står til med oss.

Hvordan gjør da den trofaste Frelseren dette? Hva gjør han for at en død synder skal bli rådvill over seg selv? Han gjør det ved sin Hellige Ånd. Men det finnes ingen regel for hvordan, hvor og når han gjør det. Den gode hyrde velger nettopp den stunden da han best kan komme nær det arme, villfarne fåret.

Noen sjeler må Frelseren virke på lenge før han får noe avgjørende i stand hos dem. Gjennom hele år plages de av en viss indre uro. De kan ikke synde så rolig som de andre, og de kan ikke overgi seg til lystens rus med slik fornøyelse som de andre. Iblant kjenner de bebreidelser, angst og beklemmelse i sitt indre. Alt dette er påminnelser fra ham som står for døren og ber om å bli sluppet inn.

Hos andre er det helt annerledes. De lever i sitt jordiske sinn, på sine synders veier og i hjertets forfengelighet, og er like rolige som om det måtte være slik. Hjertets tanker driver og virvler dem rastløst av sted. Det finnes ingen pause, ingen stans, ingen årvåkenhet og ingen ettertanke. Slik går det uten opphold fra dag til dag, fra natt til natt, fra sommer til vinter og fra vinter til sommer.

Er et slikt menneske bonde, heter det: Nå sår vi. Og da er hele sinnet hans opptatt av å så. Nå høster vi, nå tresker vi, nå forsyner vi oss for vinteren – og han er med hele sin sjel i disse gjøremålene. Midt i dette kommer mange synder til: Man lyver, man baktaler, man misunner sin neste, man søker sin fordel på urett vis, man lever i strid med naboen og med sin hustru, man overgir seg til sine kjødelige drifter, man fråtser og drikker og så videre.

Det går i ett kjør. Livet er som en tråd som blir viklet av en snelle; det kommer ingen knute på denne tråden. Det finnes ingen stans, ingen tanke på evigheten og ingen lengsel etter Guds rike. Kanskje har et slikt menneske fra ungdommen av et lite sædkorn av den guddommelige sannheten i seg. Men det kan verken spire eller trives, for syndens og verdens grus har falt over det. Det kan ikke vokse; det holder på å bli kvalt.

Trofaste lærere eller foreldre og oppdragere har lagt dette sannhetsfrøet i hjertet. Et vakkert bibelord eller en salme, en fortelling om Frelseren, en beskrivelse av den himmelske salighet eller en skildring av de fordømtes elendighet har gjort inntrykk på barnets hjerte, og frøet har begynt å bære frukt.

Men se, da kom ungdommens drifter, lyster og synder. Da kom den rastløse jordiske travelheten, drømmelivet og skyggelivet. Han ble oppslukt av det forfengelige, av verdensåndens og verdens grunnsetninger, av vaner han hadde lært og fordommer han hadde sugd i seg. Og det guddommelige sædkornet ble dekket av forfengelighetens og syndens grus.

Mens et slikt menneske går av sted i sine jordiske gjøremål, kommer han kanskje en gang inn i en kirke der evangeliet blir forkynt. Han hører og hører, og må bare lytte, for alt er nytt for ham. Han har ofte hørt det samme før, men det har ikke gått ham til hjertet.

Nå med ett hører han, og hører rett. Nå står de travle tankene hans stille. Han våkner opp av drømmen sin og begynner å spørre seg selv: Hvor er du? Hva har du drevet med til nå? Har du også levd for evigheten? Er du bare til for å arbeide og svette, synde, bli rik og snakke?

Slik er allerede mange blitt grepet av Frelseren og brakt til ettertanke, ikke bare i kirken, men også hjemme, ved håndverket sitt, ved skrivebordet, på åkeren, i stallen, på en reise, bak kakkelovnen, ja, på syndens veier, der han ville drikke urett som vann.

Ofte må en ytre hendelse først bane vei for Frelseren. En nød i hjemmet må bryte inn: Et barn, mannen eller hustruen, eller en annen som står et slikt menneske nær, må bli syk. Noen han har kjær, må dø. Eller en annen ulykke må ramme ham, enten i husholdet, for eksempel med buskapen eller ved brann, eller på kroppen: Han må brekke en arm eller en fot eller komme ut for et annet uhell. Eller han må se døden rett i det åpne svelget. Ellers kan ikke Frelseren komme ham nær og vekke ham til ettertanke over tilstanden hans.

Men når dette er skjedd, kommer også det gamle sannhetsfrøet til syne igjen. De gamle bibelordene og salmene han hørte i ungdommen, ordene fra en lærer, fra far eller bestefar, kommer tilbake og blir levende igjen. Han forstår dem bedre, han får mer lys, det ene lyset går opp etter det andre. Han ser mer og mer av sin elendighet og blir rådvill over seg selv.

Se hvordan allerede den første alvorlige tanken, den første rådvillheten, er Frelserens verk! Men å føre et menneske som er i denne rådvillheten, fram til beslutningen om å vende seg til Frelseren, den rette hjelperen, det er igjen en gjerning av Herren Jesus.

Hva er da vanligvis den første tanken når et menneske begynner å tenke seg om og kjenner hvor elendig det står til med ham? Er det denne: Jeg vil gå til

Frelseren med hele min jammer, jeg vil klage min nød for ham, jeg vil legge min sak fram for hans nådetrone; han kan, han vil hjelpe, for han heter Jesus? Er det den første tanken og beslutningen? Nei!

Det første er vanligvis dette: Når et menneske ser at han til nå ikke har vært slik han skulle, går han hen og tar et forsett: Jeg vil bli annerledes, jeg vil legge av den og den synden, jeg vil begynne et annet liv, et fromt og kristelig liv. Og så begynner han på egen hånd, ved egen kraft, etter egen vilje, eget forsett og eget tykke.

En annen tenker: Det beste er at du holder deg til de og de fromme menneskene, der det blir talt om det gode. Der taler du også med, så kommer du til det gode og blir et annet menneske, du vet ikke hvordan. En tredje legger seg etter kunnskap og vil lege sjelens skade og tilfredsstille hjertet sitt med den. Han setter seg ned med Bibelen og tar til hjelp en fortolker som også har gjort kunnskapen til hovedsaken.

Så kommer han til dunkle ord og steder, og over dem begynner han å gruble. Eller han kaster seg over de profetiske skriftene og Johannes' åpenbaring og vil forklare dem. Han begynner å profetere, å vente på Herrens komme og å spå om fryktelige tider. Og se, likevel har han ennå ikke omvendt seg. Han har ikke fått syndenes forlatelse og har ikke noe håp om det evige liv.

Men det mest jammerlige er når et menneske som er kommet til ettertanke over seg selv, tar en oppbyggelsesbok i nyere stil og smak og vil lære av den veien til livet og til ro for hjertet. For der leser han nettopp det motsatte av det sannhetens Ånd hadde sagt ham i hans indre.

Han leser at det er det rene sværmeri å gjøre bot, erkjenne syndene sine og gråte over dem. Han leser at det meste av det Guds ord kaller synd, ikke er noen synd, og at det for eksempel er høyst nødvendig å skikke seg likt med verden – den ærbare og anstendige verden, vel å merke. Han leser prektige ord om at verden er et paradis, og om en kjærlig allfar som har satt barna sine i dette paradiset for at de skal nyte det, så langt ærbarheten tillater.

Han leser om en viss guddommelig forløser som i grunnen bare er et menneske, og som har forløst verden ved sin lære. Han leser løgn på løgn. Når han så har lest slikt, tenker han: Jeg har hatt tungsindige tanker; til slutt kunne jeg til og med bli en sværmer. Jeg må passe meg og søke atspredelse.

Se, så forvendte er vi! Vi søker overalt, bare ikke hos Frelseren. Vi trenger ikke fare opp til himmelen og hente Jesus ned. Vi trenger ikke fare ned i dypet og hente Jesus opp fra de døde. Frelseren er oss nær, i vår ånd og i vårt hjerte. Hvis en sjel i dag ville vende seg enfoldig og barnlig til ham, her i kirken, hjemme eller ute på marken, kunne den få ham. For han er oss nær og lar seg gjerne finne.

Men vi prøver heller alt annet før vi slår inn på denne lette, denne sikre, denne hellige veien. «Jeg er døren inn til fårene», sier Frelseren. «Gjennom meg må dere gå inn, dere sjeler, om dere vil bli hjulpet. Til meg må dere komme, rett til meg. Hør det, dere som strever og har tungt å bære: Kom hit til meg!» Men vi går heller alle slags omveier. Vi legger heller ut på de underligste reiser. Vi klatrer heller over murene. Bare gjennom døren vil vi ikke gå inn.

Hvorfor det? Det kommer av at vi av naturen er Frelserens fiender. Vi liker ham ikke, vi har motvilje mot ham, og vi tror ham heller ikke rett. Ofte er det også fordommer mot ham og hans sak, som en har sugd i seg fra ungdommen av. Ofte er det at en vet så lite om ham.

Og ofte er det den stand en lever i, som legger en bom i veien, så en ikke vil komme til Frelseren. Mange ganger blir det lettere for en fattig enn for en rik, lettere for en ringe enn for en fornem og ansett.

Men hovedgrunnen ligger i hjertets skjulte fiendskap mot ham, i vantroen. Man kan og vil ikke tro at Jesus er så sterk og kjærlig at han kan og vil hjelpe menneskene, og at han er så nær som han jo er. Mange innbiller seg også at denne veien er altfor lett og ikke grundig nok. De mener at en må kaste omvendelsens anker, håpets anker, dypere enn bare slik på Frelseren.

Hva gjør da Frelseren nå? Hvordan går han fram for å få sjelene til å falle ned for hans føtter og ikke lenger begjære noen annen hjelp enn hans? Det kan vi best se på kongens mann. Sønnen hans blir syk. Hva gjør en først når et menneske blir sykt? En vender seg til legen. En får laget en medisin. En pleier den syke omhyggelig. En håper at en nok skal kunne tvinge fram helsen hans igjen.

En ser på medisinen med en slags ærefrykt og tenker: I denne medisinflasken ligger altså den kraften som kan gjøre min syke frisk igjen. En setter sitt håp til den omhyggelige pleien, til legen og til medisinen. Slik har det kanskje også gått kongens mann. Men hvordan gikk det? Legen vet ikke lenger råd, og medisinen hjelper ikke lenger. Tross lege og medisin blir det verre og verre med den syke. Han blir dødssyk.

Nøden vokser, og farens rådvillhet blir større. Han ser at det ikke er noen redning for barnet; sønnen hans må dø. I denne nøden hører han om Jesus, at han er kommet til Kana i Galilea. Det er flere timers vei dit, men han betenker seg ikke lenge. Han tenker bare på å komme av sted. Til Jesus må han. Jesus må komme: «Jeg vil be ham helt til han kommer.»

Hva har drevet kongens mann til Frelseren? Nøden, og at han i denne nøden hørte at Jesus var i nærheten. Slik er det også i det åndelige. Når et menneske virkelig er brakt til besinnelse ved Herren Jesus – når det ikke bare var en overfladisk rørelse som sprang ut av fornuften, av kjødet eller av en god mening, men Guds Sønns kraft virkelig har virket i hjertet hans og gjort ham rådvill – se, da kan et slikt menneske nok finne på mange utveier for å hjelpe seg ut av rådvillheten.

Han kan ty til egen fromhet og dyd, til et rettskaffent liv som han vil begynne, til å gi almisser og til alle slags andre ting. Med det vil han gjøre seg yndet hos Gud, tvinge fram en fortjeneste og en rettferdighet og dekke over syndene sine. Men alt dette hjelper ham likevel ikke nå. Det er ingen trøst i disse tingene. Uroen varer ved, rådvillheten tiltar, nøden blir stadig større.

Og i en slik tid sørger Frelseren for at han på en eller annen måte blir minnet om at det finnes en Frelser. Da bestemmer han seg endelig, faller på kne for sin forbarmer og sier: Å, hjelp du meg, ingen annen kan hjelpe meg! – Slik virker Jesus viljen og er troens begynner. Men han virker også fullføringen og fullender troen.

Tjueførste søndag etter treenighetssøndag: Hvordan Frelseren begynner og fullender troen – del 2

II.

Frelseren ville snart bli ferdig med denne gjerningen hos oss hvis vi kom mer barnlig, mer troende, mer ærlig og mer ydmykt til ham. Men fordi det vanligvis ikke er slik med oss, koster det ham som regel fremdeles usigelig mye arbeid og tålmodighet før han kan føre en sjel fram til fullkommen tro, så den fullt ut kan nyte hans fortjeneste.

Se hvor svak troen til kongens mann var da han kom til Frelseren. Han holdt ham for en Guds mann. Han trodde at han kunne hjelpe, men bare hvis han sto hos den syke, la hånden på ham og kanskje uttalte et velsignelsesord over ham. Han hadde ikke en slik tro som høvedsmannen i Kapernaum. Høvedsmannen ba også Frelseren helbrede den syke tjeneren sin, men la til: «Gå ikke inn i mitt hus for denne sakens skyld, for jeg er ikke verdig til det. Du kan jo helbrede ham uten å se ham, for livets krefter er deg underlagt.»

Slik trodde ikke kongens mann. Han ba Jesus komme og hjelpe sønnen, og straks etter ba han igjen: «Herre, kom ned før barnet mitt dør!» I hjertets beklemmelse kan han ikke tenke noen annen tanke. Ingenting annet opptar ham, og ingenting annet slipper til, enn dette: Profeten må til Kapernaum, i største hast må han dit før sønnen min dør. Se hvor engstelig, motløs og svak i troen han er!

Og slik er det også når en kommer til Herren Jesus og søker nåde og hjelp hos ham. Å, hvor mye svakhet i troen, hvor mye mangel på erkjennelse, hvor mange falske fordommer, hvor mange gode, men kjødelige meninger, hvor mye ubarnlig, uærlig og skjevt i sinnet stenger den frie adgangen til Guds nåde – og ville stenge den for alltid hvis ikke Jesus kom oss til hjelp!

Vi er usigelig blinde for den veien som vår store yppersteprest selv har banet til seg. Vi kjenner ikke de rettighetene han har som yppersteprest. Dem må vi først lære, og det går langsomt. Den ene gangen sier hjertet: Det er ute med deg, du har drevet det for vidt. Altfor skammelig og altfor lenge har du foraktet hans rike nåde. Det er allerede så og så lenge siden han gjorde deg oppmerksom på

din sjels frelse, og fremdeles er du det samme gamle, utro mennesket. Frelseren må være lei av deg.

En annen gang begynner en å tvile på om Frelseren fremdeles er i stand til å hjelpe og skape en slik død trestokk om til et levende Guds barn. Den ene gangen blir en bekymret for om han virkelig hører det når en sukker og roper til ham – om en ikke ber ut i løse luften. En annen gang hykler en for ham og gir seg ut for å være bedre eller verre enn en er, eller enn en selv mener å være.

Atter en annen gang vil ikke hjertet ofre alt for den kostelige perlen, Guds rike. En vegrer seg for å fornekte seg selv fullt ut for Jesu skyld og la Jesu makt løse en fra alle bånd, også de finere. Derfor blir en gjerne stående på halvveien og trøster seg med en egen trøst. En vil lage seg et evangelium og en frelser som lar kjødet få være i fred. – Det finnes knapt noen slags ondskap og hykleri som ikke kommer til syne overfor Frelseren.

Men den største hindringen hos alle mennesker er at de ikke kan finne seg i den frie nåden. De vil alltid ha med seg noe som skal få Frelseren til å hjelpe dem, ta seg av dem og forbarme seg over dem. Man bygger det ene tårnet etter det andre. Man tar det ene forsettet etter det andre. Man vil bringe Herren Jesus iver i bønnen, årvåkenhet og alle slags fornektelser. Man vil bringe ham alvor og seier over synden. Man vil bringe ham et sønderknust hjerte, et toldersinn, selv om hjertet ikke vet noe om det.

Å tre fram for ham slik en er, det frykter en for. Å overgi seg på nåde og unåde til hans frie forbarmelse, det frykter en for. Og likevel er dette den eneste veien til nåden.

Å svinge seg ut av sin egen rettferdighet og inn i Guds frie forbarmelse er et så forferdelig vågestykke at intet menneske ville gå i gang med det hvis ikke Frelseren hjalp ham til det. Men det er et vågestykke av to grunner: fordi vi av naturen ikke kjenner Guds altfullkommenhet – at han verken trenger oss eller skylder oss noe – og fordi vi av naturen ikke kjenner Guds kjærlighet.

Gud er salig i seg selv. Han trenger ikke oss for sin salighet. Det tar verken noe fra hans salighet eller fra hans makt om vi alle farer til helvete og blir stengt ute fra hans samfunn og hans rike. Han er også den høyeste og mest ubegrensede frihet. Han er en fullkommen enevoldsherre og skylder oss ingenting. Han kunne forbarme seg over menneskeheten om han ville; han kunne også la være. Hvem kunne ha foreskrevet ham noe her?

Det var en fri gjerning av hans kjærlighet at han tok seg av menneskene, og det er det fremdeles når han forbarmer seg over et menneske. Se, dette må vi erkjenne: Hans nåde mot oss er en fri gjerning av hans kjærlighet i Kristus Jesus. Han skylder oss ikke sin nåde. Men dette erkjenner vi ikke av naturen. Vi tror det ikke, selv om vi aner det i hjertet.

Derfor vil vi alltid stå i et rettsforhold til Frelseren. Vi vil ikke ha noe som gave av ham; vi vil kjøpe alt av ham. Vi håper å tvinge nåden ut av ham når vi oppfyller vilkårene for kjøpet. Vi mener at Gud må være oss nådig når vi oppfører oss vel. Vi vil tvinge ham til å kjøpe våre dårlige varer og gi oss sine goder for dem. Å, hvor blinde vi er! Hvor fattige vi er, og likevel vil vi gjøre Gud rik med vår fattigdom!

Derfor hykler vi for ham og gir oss ut for å være rikere enn vi er – rikere på dyd og rettskaffenhet, eller, hvis vi har mer kristelig erkjennelse, rikere på følelse av vår synd; det kommer ut på ett. Derfor prøver vi alltid å lappe og pusse opp vår egen rettferdighets kjortel.

Derfor knurrer vi og gjør opprør mot Gud og dømmer uforskammet om den Høyestes veier når vi mener at han gjør oss eller andre urett. Derfor forbannet Job sin fødselsdag: Den gang anerkjente han ikke Guds altfullkommenhet og majestetsrettigheter. «Frykt Gud og gi ham ære! For hvem kjente vel Herrens sinn? Eller hvem var hans rådgiver? Eller hvem ga ham noe først så han skulle få vederlag? For av ham og ved ham og til ham er alle ting.»

Vi har vanskelig for å finne oss i Guds frie nåde fordi vi ikke kjenner Guds altfullkommenhet og majestetsrettigheter. Men det er også en annen grunn: Vi kjenner ikke Guds hjerte, hans forbarmende og tilgivende hjerte. Vi kjenner ikke hans kjærlighet før han åpenbarer oss noe av den ved sin Hellige Ånd. Vi hører nok mye om Guds kjærlighet. Hele evangeliet forkynner den, hele skapningen forkynner den, og vi mener også å vite noe om den. Men av naturen vet hjertet vårt likevel ingenting om den. Tross all vår viten er det hardt som stein overfor den.

Når syndene våkner i samvittigheten, når kongen begynner å holde regnskap, da viser det seg at Guds hjerte virkelig er ukjent for oss. Det står nok mye skrevet i vårt indre om hans straffende rettferdighet, men ingenting om hans forbarmelse før Gud skriver det inn ved sin Hellige Ånd. Før det er skjedd, kan mennesket slett ikke bøye seg under hele lovens forbannelse. Og om sannheten overbeviste ham så han likevel ble nødt til det, måtte han rett og slett fortvile.

Men han verger seg mot det så lenge han kan. Han søker stadig nye fikenblader for å skjule sin nakenhet. Å tre fram for den straffende hellighet som en arm, naken synder, uten rettferdighet og uten noe rettmessig krav på Gud – det skyr han, og derfor skjelver han i sitt innerste.

Gud har nok gitt evangeliet. Han tilbyr seg selv til synderen som den tilgivende og forbarmende kjærligheten, som ikke vil synderens død. Med uutslettelig flammeskrift har han gravert inn på sin Sønns kors at han har i tankene å gjøre syndere salige. Men så lenge sannhetens Ånd ikke gjør det tydelig i hjertet, kan en likevel ikke hente noen rett og full tillit ut av det.

Ja, en kan nok holde seg til det i det største mørke, som til et fast og uforanderlig ord som skinner på et mørkt sted. Men å våge seg ut av sin egen rettferdighet og inn i Guds frie kjærlighetsvilje – det spranget kan en ikke ta uten at morgenstjernen allerede har begynt å gå opp i hjertet, og et klart skinn av Det nye testamentes dag har begynt å trenge inn.

Men når det er skjedd, når Guds kjærlighet og Kristi yppersteprestedømme blir åpenbart i hjertet, da legger en gjerne av seg sin egen rettferdighets kjortel og overgir seg villig og helt til den evige kjærligheten.

Jeg har en gang lest en fortelling som en berømt engelsk prest forteller om seg selv. Den vil jeg fortelle dere også. Han satt i fengsel for evangeliets skyld, og der gjorde han denne erfaringen: Han fryktet at de til slutt ville føre ham fra fengselet til galgen. Dette brakte ham i stor nød, for innvendig var han tørr. De

guddommelige ting var skjult for øynene hans; på den tiden hadde han ingen tro som han kunne kjenne.

To ting plaget ham særlig. For det første fryktet han at han skulle gjøre evangeliet skam, fordi han i denne sinnstilstanden ikke ville klare å skjule dødsangsten sin. «For jeg skammet meg», sa han, «ved tanken på å dø med dødsfrykt og skjelvende knær for en slik sak som denne.»

Det andre som skremte ham, var hvordan det skulle gå med sjelen hans etter døden. Hvor vil du havne når du dør? Hvordan vil det gå med deg? Hvilken visshet har du om himmelen, om herligheten og om de helliges arv? Ofte så han i ånden at han ble ført ut, og at han sto i stigen med strikken om halsen. Og hver gang skalv hjertet hans ved tanken på at han skulle gå slik inn i evigheten, uten sann trøst, uten levende håp, kanskje med en angst som ville bli til vanære for evangeliet.

Men etter at han i flere uker hadde vært i denne anfektelsen og dette mørket, kastet han seg endelig inn i den frie nåden. Han innså nemlig at det sto til Gud om han ville gi ham trøst, nå eller i dødsstunden. Men det sto ikke til ham, mennesket, om han ville bli ved evangeliet eller ikke. Han var forpliktet til det, men Gud var fri.

Derfor fattet han nå mot og sa ved seg selv: Siden saken står slik, vil jeg gå fram og våge det i tillit til min evige frelse i Kristus, enten jeg får trøst fra ham eller ikke. Vil Gud ikke være med meg, så løper jeg i blinde fra stigen inn i evigheten, enten jeg synker eller flyter, enten jeg kommer til himmelen eller til helvete. Herre Jesus! Vil du gripe meg, så gjør det; jeg våger det i ditt navn. Med denne tanken vek anfektelsen, og lyset og evangeliets trøst vendte tilbake til sjelen hans.

Se nå, kjære tilhørere, for et veldig sprang denne mannen tok – ut av alle de tankene som kjempet i sinnet hans, og inn i Jesu frie, forbarmende kjærlighet! Hva har da Frelseren gjort for å få ham til å ta dette spranget? Mer og mer har han skåret bort all hans egen rettferdighet. Han har åpenbart Guds majestetsrettigheter for ham. Han har ført ham ned til det dypet han skulle springe ut i.

Han så noe av Guds fredstanker, av frelsen i Kristus og av Jesu navn glimte fram. Da våget han det og sprang ned i Guds frie viljes avgrunn: «Enten jeg synker eller flyter, jeg våger det nå i Jesu navn!» Og han sprang i armene til sin forbarmer.

Og slik går det fremdeles. Frelseren er så trofast at han river ned den ene bygningen av egen rettferdighet etter den andre for de sjelene han virker på. Riktignok bygger de straks opp en ny, men de må med smerte erkjenne at også den var et luftslott.

Da finner en mer og mer ut at en er helt fordervet, ja dødssyk. En ser at de beste gjerningene ikke er gode, men udugelige for Guds øyne. Alt er besmittet, gjennomtrengt og forgiftet av hjertets urettferdighet, ondskap og hykleri, og vi hører – for å bruke Luthers ord – helvete til med hud og hår, med legeme og sjel. Og en ser at selv om ikke alt dette var slik, beror likevel hele vår frelse på bare nåde og barmhjertighet, på Guds helt frie kjærlighet og forbarmelse, og at vi ikke kan tvinge noe ut av ham.

Dette gjør en ydmyk og bøyelig, det slår en ned, og en blir inderlig trett og lei av sine egne veier. Da våger en endelig å overgi seg til den frie nåden og sier:

Se her, her står jeg arme,
din vrede er min lønn;
men, Herre, deg forbarme
av nåde ved din Sønn!

Jeg har ikke fortjent det, jeg kan ikke kreve det, men gi meg det, du forbarmer!

Det går med dette som med en fugl som sitter i et tre og blir såret av jegerens skudd. Den prøver å fly unna, men klarer det ikke lenger. Den begynner å falle, men prøver å hindre det. Den flakser fra den ene grenen til den andre, men kommer stadig lenger ned. Til slutt faller den kraftløs til jorden, og jegeren griper den. Slik synker sjelen til slutt utmattet ned, fordi den er overvunnet av Jesus. Og mens den mener at den synker ned i en avgrunn, faller den i hendene til sin venn og forbarmer.

Med dette spranget inn i den frie nåden er troen fullendt i sin innerste kjerne. For så snart et menneske ikke lenger har noen egen rettferdighet å vise fram, så snart han ikke lenger vil ha noe på rettens vei, er han død for loven, og Kristi rettferdighet blir hans.

For lar du din egen rettferdighet fare,
så vil han sin salighet deg åpenbare.

Dette erfarer en også i virkeligheten. Fra nå av står havet av Guds forbarmelse åpent for en slik arm synder. Han kan tro seg inn i hele Kristi fortjeneste; han går fra tro til tro. Han er et Guds barn, født for evighetens dag, et Guds menneske som ikke lenger skal miste skattene sine, så sant han ikke selv øder dem bort og sløser dem vekk. Nå kan han bekjenne Kristus uten lenger å skamme seg over ham, selv om han var kongens mann. Han sier:

Hør det, den som kan! Jeg sier blott:
Jeg er min Frelsers undersått.

Han går villig med sin sjels venn utenfor porten og bærer hans vanære (Hebr 13,13). Nå kan han overvinne synden ved kraften fra Guds Lam. Nå kan han overvinne trengslene i dette livet. For han som ga oss sin egen Sønn, hvordan skulle han kunne annet enn å gi oss alle ting med ham (Rom 8,32)?

Det betyr ikke at den ene dagen skal være lik den andre. Det kommer fremdeles anfektelser, prøvelser og prøver på troen. Det er fremdeles mye å lære, selv om en allerede er et Guds barn. Under prøvelsene må troen bli mer og mer ren, og hjertet må mer og mer bli ført dit at det håper på barmhjertighet og ikke på noe annet enn barmhjertighet. Så vil det i liv og død, i tid og evighet, dag etter dag ikke ha noe annet enn nåde, og forbarmelse, Guds frie forbarmelse, blir det eneste elementet det beveger seg i.

Å, det er en stor ting, en herlig, salig tilstand, når det kommer så langt med et menneske! Men er bare grunnvollen først lagt, fullfører Frelseren også resten. La ham bare råde! «Jeg er fullt viss på dette», sier apostelen, «at han som begynte en god gjerning i dere, vil fullføre den inntil Jesu Kristi dag» (Fil 1,6). Først den

dagen skal det bli fullt åpenbart at han er troens fullender. Måtte han hjelpe oss, så det da også blir åpenbart på oss! Amen.

Tjueandre søndag etter treenighetssøndag: Oppgjøret og betalingen av vår gjeld til Gud

Matt 18,21–35

> Da gikk Peter til ham og sa: Herre, hvor mange ganger skal min bror kunne synde mot meg, og jeg tilgi ham – inntil sju ganger? Jesus sa til ham: Ikke sju ganger, sier jeg deg, men sytti ganger sju! Derfor er himlenes rike å ligne med en konge som ville gjøre opp regnskapet med tjenerne sine. Da han begynte med oppgjøret, ble det ført fram for ham en som skyldte ti tusen talenter. Men da han ikke hadde noe å betale med, bød hans herre at han skulle selges, han og hans kone og barn og alt han eide, og gjelden betales. Tjeneren kastet seg da ned for ham og sa: Ha tålmodighet med meg, så skal jeg betale deg alt sammen! Herren hadde da inderlig medynk med denne tjeneren, han løslot ham og etterga ham gjelden.
>
> Men da tjeneren kom ut, møtte han en av medtjenerne sine som skyldte ham hundre denarer. Han grep fatt i ham, tok strupetak på ham og sa: Betal det du skylder! Medtjeneren falt da ned for ham, bønnfalt ham og sa: Ha tålmodighet med meg, så skal jeg betale deg! Men han ville ikke. Tvert imot, han gikk av sted og fikk kastet ham i fengsel, der skulle han sitte til han hadde betalt det han skyldte. Men da medtjenerne hans så det som hendte, ble de svært bedrøvet, og de gikk og fortalte sin herre alt som var skjedd.
>
> Da kalte hans herre ham for seg og sa til ham: Du onde tjener! Hele gjelden din etterga jeg deg, fordi du ba meg. Burde da ikke også du vise barmhjertighet mot medtjeneren din, slik jeg viste barmhjertighet mot deg? Og hans herre ble vred, og overga ham til dem som piner, inntil han betalte alt han skyldte. Slik skal også min himmelske Far gjøre mot dere, om ikke hver og en av hjertet tilgir sin bror.

I en gammel salme står det:

> Å, all hans kjærlighet og all min store nød
> opptent har den ild som trosser grav og død.

Disse to tingene, Guds store kjærlighet og menneskenes store nød, blir forkynt gjennom hele Den hellige skrift, igjen og igjen og i de mest ulike former: i fortellinger, i lære, i lignelser og i det Gud gjør. Også lignelsen i evangeliet vårt i dag

stiller Guds store kjærlighet og menneskenes store nød klart fram for øynene våre.

Et menneske som er nedlesset med en enorm gjeld til Gud, blir benådet og får gjelden ettergitt. Men denne barmhjertigheten makter så lite å bøye det harde hjertet hans at han tvert imot straks behandler sin medbror på den mest ubarmhjertige måte for en ubetydelig sum som denne skylder ham. Slik faller dommen tilbake over ham igjen, den dommen han før hadde fått avvendt ved ydmyk bønn.

Å, kjære tilhørere! Denne tjeneren som evangeliet vårt i dag handler om, det er oss. Vi er de menneskene som skylder sin herre ti tusen talenter. Vi kan få denne gjelden ettergitt av Gud. Og vi er de som må betale all gjelden til siste øre hvis vi ikke finner tilgivelse, eller ikke tar vare på den etter at vi har funnet den. Ordene i dette evangeliet er svært alvorlige ord. For de gjelder oss, og de forkynner oss evig vel eller evig ve.

Vi vil derfor tenke nøye over dem, og med Guds hjelp vil jeg legge fram for dere: først oppgjøret, så betalingen av vår gjeld til Gud.

Bønn. Å Herre! Still vår store gjeld klart fram for øynene våre. Still den i det rette lys for ditt åsyn. Vis oss ved din Hellige Ånd at vi med rette er fordømmelsens barn. Ellers blir vi liggende ubotferdige i syndene våre og går fortapt. Amen.

I.

«Himlenes rike er å ligne med en konge som ville gjøre opp regnskapet med tjenerne sine.» Slik begynner lignelsen i evangeliet vårt i dag. Kongen som ville gjøre opp regnskapet med tjenerne sine, er Gud. Tjenerne er menneskene, og særlig vi som er født, døpt og oppdratt i den kristne kirke. Gud har skapt oss. Han har gitt oss liv og ånde. Han har satt oss inn i denne verden, som tilhører ham, og han har betrodd oss både det ene og det andre i den.

Det vi er og har og nyter, det er og har og nyter vi bare fra ham og ved ham. Vi er hans tjenere og hans husholdere. Han kan kreve oss til regnskap for hvordan vi har oppført oss, hvordan vi har brukt gavene hans, og hvordan vi har tatt oss av oppdraget hans. Han er Herren, vi er tjenerne.

Enhver tjener blir leid av sin herre. De slutter en avtale seg imellom. Tjeneren lover herren sin å utføre det eller det oppdraget, og herren lover tjeneren lønn for tjenesten. Kanskje blir avtalen mellom dem også skrevet ned. Nå kunne noen spørre: Har noe slikt også skjedd mellom Gud og oss? Og hvis det har skjedd, hvor er da skyldbrevet?

Ser en overfladisk på verden, ser det riktignok ikke ut som om det har skjedd. Menneskene blir født, de vokser opp, og de blir stadig eldre. De havner i sine kår nesten uten å vite hvordan. De kommer fram til sine meninger og oppfatninger, og de vet knapt hvordan. De blir menn og kvinner, ektefeller og foreldre, håndverkere og bønder. De får embeter og bekjentskaper og blir anvist en arbeidskrets, nesten uten at de vet hvordan det går til.

Alt sammen går helt naturlig for seg. Ingen steder er det spor av at Gud griper direkte inn, så en kunne si: Det og det har Herren betrodd meg, der og der har han leid meg til sin tjener. Verden ser også ut til å gå som et urverk. Den

ene slekten etter den andre kommer og går. Menneskene tumler seg en stund i denne verden og trer så av scenen igjen.

De gjør alt etter sin egen vilje. De snakker som de vil, tenker som de vil og handler som de vil. Overalt følger de hjertets blinde drift. Som regel oppfører de seg ikke som husholdere, men som herrer. Overfladisk sett ser det riktignok ikke ut som om vi er leid inn som tjenere og husholdere hos kongenes konge. Men det ser bare slik ut.

Er vi ikke døpt? I dåpen er vi blitt leid av Herren. Der har han inngått en pakt, en avtale med oss. Han har lovet oss at han vil være vår nådige Gud og Far, ta oss til seg som barn og gjøre oss til arvinger av alle himmelske goder. Vi på vår side har lovet ham at vi vil være hans tjenere og husholdere, ikke bare i den ene eller andre saken, men i alle forhold og hele livet igjennom.

Vi har forsaket djevelen, verden og vårt eget kjøtt og blod, og i stedet lovet å tjene vår himmelske konge hele livet. Er det ikke slik, kjære tilhørere? Er vi ikke blitt leid inn her? Og har ikke Gud allerede mange ganger minnet oss om dåpen, så vi skal huske at vi er forpliktet til å tjene ham i alle ting?

Og se, selv om det ikke var slik, selv om vi ikke var døpt, ville vi likevel være leid inn som Guds tjenere og husholdere. Gud har gitt hvert menneske med seg inn i verden et vitnesbyrd som binder det, et dokument: at det er forpliktet til å gjøre og utføre Guds vilje i denne verden. Han har lagt det ned i samvittigheten, og det kan ingen som er ved sine fulle fem, nekte for.

Nå og da oppsøker Gud også menneske barnas hjerter, og når skyldbrevet i dem holder på å bli utslettet, frisker han det opp igjen. Det finnes ingen sjel blant oss som ikke alt har erfart slike besøk i samvittigheten. Hver og en har fått se klart i sitt indre at Gud Herren skuer ned fra himmelen og gir akt på menneskebarnas gjerninger, og at han vil kreve regnskap for dem og føre alt fram i lyset, enten det er godt eller ondt.

Dette er altså hevet over all tvil: Vi er Guds forpliktede tjenere og husholdere i denne verden. Guds ord vitner om det, samvittigheten vår sier oss det, og Guds Ånd gjør det tydelig for oss i hjertet. Men er vi hans tjenere og husholdere, står vi også i et regnskapsforhold til ham. For enhver herre holder regnskap med husholderen sin om hvordan han har utført oppdraget hans, og hvordan han har brukt det pundet han har fått betrodd.

Gud har betrodd oss sitt gods. Han kan spørre hvordan vi har forvaltet det: om vi har vært utro med det, om vi har begått underslag, om vi har sløst bort og ødelagt noe ved forsømmelighet eller latskap, egennytte eller andre lave motiver. Med ett ord: om vi har vært tro eller utro tjenere. Han kan spørre etter det, og han spør også etter det.

Himlenes rike er å ligne med en konge som ville gjøre opp regnskapet med tjenerne sine. Han vil hele tiden holde regnskap og gjøre opp. Han viser menneskene i samvittigheten den ene gjeldsposten etter den andre. Slik bringer han dem i større eller mindre forlegenhet, og han prøver å få dem til å gå med på et fullstendig oppgjør for husholdningen sin.

Men menneskene unndrar seg dette oppgjøret så lenge de kan, for det er ubehagelig for dem. Det går dem som det går alle som har stor gjeld. Slike

mennesker synes det er behagelig når de ikke blir krevd for gjelden. De liker godt at det går lenge før de får klarhet i den. Derfor regner de helst ikke sammen gjelden sin, og de skaffer seg helst ikke oversikt over den. De innbiller seg gjerne at gjelden ikke er så stor som den virkelig er.

Slik går det også i det åndelige: Der unndrar en seg gjerne oppgjøret. Riktignok krever Gud gang på gang. Han melder seg i samvittigheten og sier: Menneske, skulle ikke vi to få et klart oppgjør med hverandre? Men mennesket har sine unnskyldninger: Når jeg får en mer beleilig tid. Nå må jeg absolutt gjøre noe annet. Når jeg en gang har sluttet å lage ny gjeld. På dødsleiet, et par dager før jeg dør, da er det tidsnok for dette oppgjøret.

Han er altså redd. Han aner at de mange gjeldspostene, de utallige små gjeldspostene som han i det skjulte vet om, vil utgjøre en altfor stor sum – en sum som ikke kan overskues, ikke kan betales og ikke kan ettergis. Synet av den ville forferde ham altfor sterkt, og det lettsindige livet og lysten til å lage gjeld ville med ett være borte.

Men det hjelper ikke. Oppgjøret kan vi ikke unngå. Går en ikke med på det i denne verden, blir en sannelig tvunget til det i den andre. For kongen vil nå en gang holde regnskap. Slik er det fastsatt i hans hellige viljes rådslutning, og det stemmer med hans hellige ordning og med kravene i hans rettferdighet.

Men hvordan går så dette oppgjøret for seg? Jeg vil beskrive det for dere så enkelt som mulig. Her har Herren bare med sin tjener å gjøre, og tjeneren bare med sin Herre. I rettssalen der dette oppgjøret blir holdt, hører ingen andre hjemme enn synderen og Gud. Tjeneren må gjøre opp alt med sin Herre.

Til dette oppgjøret tar Herren med seg sin bok (Kol 2,14; Åp 20,12). I den står alt skrevet ned så nøyaktig og omhyggelig som mulig: både hva han har betrodd husholderen sin, og hele husholderens ferd, hans inngang og utgang. «Jeg vet om dine gjerninger», sier Frelseren til menighetenes forstandere i Johannes' åpenbaring. Jeg vet om dine gjerninger, jeg vet hvem du er, jeg kjenner dine skritt og trinn, jeg vet det ingen mennesker vet om deg: dine mest skjulte hensikter. Jeg kjenner bunnen i ditt hjerte, jeg som gransker hjerter og nyrer.

Gud er allvitende; han kjenner hele mennesket og forstår tankene dets langt bortefra. Derfor står hele tjenerens husholdning skrevet ned i den boken Gud tar med seg til oppgjøret. Tjeneren tar også med seg sin bok, nemlig samvittigheten. Den er riktignok ikke så nøyaktig som Guds bok. Mye er glemt i den, mye er utslettet med tiden, og mye står på feil sted. Men ved oppgjøret blir den rettet etter Guds bok: Det glemte blir ført inn, og det utslettede blir frisket opp.

Nå går de fra post til post, og hver post får den verdien Guds ord setter på den. Til slutt blir det hele regnet sammen, resultatet trukket ut og summen satt opp. Skal jeg nå si alt dette uten bilde og lignelse, betyr det ikke annet enn dette: Skal det komme til et oppgjør hos et menneske, må Gud ta mennesket under sin Ånds tukt. Han må skjerpe samvittigheten, og mennesket må underkaste seg dette arbeidet som Gud gjør.

Å, da finner en i sannhetens lys mang en skyld som en før slett ikke hadde tenkt på, og som en kanskje hadde regnet blant de gode gjerningene og ikke blant skylden. Da våkner gamle synder til live igjen, synder som for lenge siden

var glemt. Livet, hele livet, drar forbi for det indre åndsøyet. En ser sine synder, sin utroskap og sitt fordømmelige liv klart og tydelig.

Til slutt kommer resultatet, det store resultatet: at en er et fordømmelig menneske som er hjemfalt til Guds rettferdighet, en vederstyggelighet og en stinkende orm i Guds øyne. Men dette store hovedoppgjøret kan vare kortere eller lengre tid. Hos mange er det avgjort på noen timer, mange bruker år på det. Mye, ja det meste, kommer her an på menneskets villighet og alvor.

Slik gikk det også med tjeneren i evangeliet. «Da han begynte med oppgjøret», heter det, «ble det ført fram for ham en som skyldte ti tusen talenter.» En veldig sum: ti tusen talenter er over tre hundre tonn sølv. Hvordan hadde tjeneren fått en så veldig gjeld? Vil vi vite det, må vi høre en stund på oppgjøret i rettssalen. Da blir det nok klart for oss.

Ved oppgjøret sier Herren til tjeneren sin: Jeg har skapt deg til et menneske. Har du også oppført deg som et menneske? Har du aldri vært et umenneske eller et dyr, ja, til og med et villdyr? Herren sier: Jeg har gitt deg en sjel som er skapt til udødelighet. Har du forvaltet den slik den er bestemt til? Har du passet på så du ikke ødela den? Har du båret den på hendene og tenkt på at du er mer enn en jordorm eller en annen ufornuftig skapning?

Kongen sier til tjeneren: Jeg har gitt deg et legeme for at det skal være og forbli et tempel for Den Hellige Ånd. Har du behandlet det slik det var bestemt til? Har du ikke vanhelliget det og besmittet det ved fråtsing og drukkenskap, ved hor og urenhet, ved begjær og lyster som du lot få herje fritt i lemmene dine?

Ved dette oppgjøret sier kongen til tjeneren sin: Jeg har gitt deg øyne. Mener du at jeg har gitt deg dem til øynenes lyst, for at du skulle se etter andres eiendom og etter andre forbudte og syndige ting, etter fremmede menn eller kvinner? Jeg har gitt deg ører. Har jeg gitt deg dem for at disse kanalene skulle føre verdens og den ondes synder, ondskap og laster inn i deg?

Jeg har gitt deg en tunge. Har jeg gitt deg den til råttent snakk, til banning og sverging og løgn – for at du skulle vekke anstøt, for at du skulle slynge ut usømmelige ord, for at du skulle åpenbare den onde bunnen i ditt hjerte og samtidig smitte andre med den? Eller for at du skulle dømme og baktale din neste, eller rett og slett for at livet ditt skulle gå med til snakk? Hva har du ikke misbrukt hendene dine og helsen din til?

Hva har du gjort med det timelige godset jeg hadde betrodd deg? Jeg hadde satt deg til husholder over det. Med det skulle du ha utført mine hensikter og planer og hjulpet dine fattige medbrødre. Slik kunne du ha samlet deg en god skatt for evigheten. Men se, jo mer jeg ga deg, desto gjerrigere er du blitt, og desto mindre har du erkjent min godhet.

Du har gjort godset ditt til et middel for å tilfredsstille lystene og begjærlighetene dine og leve godt. Du har hengt hjertet ditt ved det forgjengelige og latt din fattige bror ved siden av deg lide nød, uten å bry deg om det. Du har ikke vist barmhjertighet, og viste du den likevel, var det igjen av urene hensikter. Derfor kan du heller ikke vente barmhjertighet av meg.

Kongen sier til tjeneren ved oppgjøret: Jeg har latt deg døpe i din ungdom. Jeg har sluttet en pakt med deg i din ungdom. Hvordan har du holdt denne

pakten? Livet ditt ser ut som om du i dåpen hadde lovet deg bort til djevelen, verden og ditt kjøtt og blod, og hadde sagt deg løs fra meg og min tjeneste. Men det var ikke det vi ble enige om i dåpen.

I min nattverd har jeg rakt deg det velsignede brødet og den velsignede kalken. Mitt kjøtt har jeg gitt deg til mat og mitt blod til drikke, til styrke for ditt indre menneske på veien gjennom denne ørkenen. Mener du at jeg har vist deg denne nåden for at apostelens ord skulle bli oppfylt på deg: «Hunden vender tilbake til sitt eget spy, og et nyvasket svin velter seg i sølen» (2 Pet 2,22)?

Kongen sier til tjeneren: Jeg har gitt deg mitt ord. Mange skriftsteder har jeg latt deg lære utenat i din ungdom. Du kan ikke si at du ingenting har hørt om meg og min vilje. Og se, du har likevel tilbrakt livet ditt i mørke og uforstand, som hedningene. Jeg har gitt deg Bibelen i huset ditt. Mange tusen strekker hendene ut etter den og har den ikke, men du har hatt den til nå.

Men til nå har den ikke vært din føde. Den har ikke vært en lykt for din fot og for ditt hus. Støv har dekket den, og har du likevel brukt den av og til, har det skjedd uten virkelig lengsel etter frelse og uten sann ydmykhet for mitt ord. Jeg har latt evangeliet forkynne for deg. Jeg har latt deg innby til bryllup. Hender er blitt løftet, og en har bedt deg inntrengende, utholdende og ofte om likevel å la deg forlike med Gud. Men du har ikke villet.

Hvor ofte har jeg ikke minnet deg i hjertet ved min Ånd og stilt min kjærlighet og den alvorlige evigheten fram for øynene dine! Men du har alltid veket unna. Med kjærlighet og med lidelse kom jeg til deg. Kan du nekte for at jeg har prøvd alt med deg? Men min kjærlighet har ikke ført deg til omvendelse, og under lidelsen har du ikke søkt meg. Eller gjorde du det, så glemte du snart mine krav igjen.

Min Sønn har jeg gitt for deg. Jeg har gitt ham til korset for deg, og han har elsket deg inntil døden. Men du har aldri tenkt på at du på din side måtte elske ham, din Skaper og Frelser. Fremmed og kald har du gått forbi ham og hans store kjærlighet og søkt ditt kjøds lyst! Hvor ofte har du ikke stått Den Hellige Ånd imot? Hvor ofte har du ikke vært ulydig og en dåre?

Jeg har gitt deg mine bud, men dem har du ikke holdt, og du har heller ikke hatt noen lyst til det. Jeg har latt deg lære «Fader vår» utenat. Du har bedt den utallige ganger, men hele tiden hyklet og løyet. Du har bedt: «Fader vår, du som er i himmelen», og dermed vitnet at du skulle elske dine brødre fordi de er dine brødre. Men du har overalt bare tenkt på deg selv og glemt dine brødre, eller til og med tråkket dem under føttene.

Du har bedt: «Helliget vorde ditt navn.» Men mitt navn har du vanhelliget, misbrukt og vanæret. Du brydde deg ikke i noen ting om at mitt navn ble helliget. Du har bedt: «Komme ditt rike.» Men med tanker, ord og gjerninger har du alltid bare hjulpet djevelens rike fram. Du har bedt: «Skje din vilje, som i himmelen, så òg på jorden.» Og se, min vilje gjaldt ingenting hos deg.

Du har bedt: «Gi oss i dag vårt daglige brød.» Men du ville ha mer, og du strevde etter mer enn det daglige brødet. Du har bedt: «Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere.» Dermed har du jo kalt min rettferdighet fullt ut

ned over deg. For du kunne ikke, og kan ikke, overse og glemme et ubehagelig ord fra din neste.

Du har bedt: «Led oss ikke inn i fristelse.» Men du har selv løpt etter fristelser til det onde, og likevel har du bedt meg om dette. Du har bedt: «Fri oss fra det onde.» Men du har hatt din største glede i det største onde, i kilden til alt ondt, i synden. Du har bedt: «For ditt er riket og makten og æren.» Slik har du riktignok gitt meg æren med munnen, men i hjertet ditt lød det annerledes.

Riket, makten og æren tilhører djevelen, mammon, verden og synden – se, det var det du mente. Slik har du nå hyklet og løyet for meg i mange år. Du onde tjener og hykler!

Hva synes dere, kjære tilhørere? Hva synes dere? Mener dere ikke at gjelden kunne stige til ti tusen talenter? Og her har jeg bare nevnt noen få punkter, bare de viktigste som kommer fram ved oppgjøret. Også det som er blitt betrodd og overlatt til hver enkelt for seg, vil komme fram. Og når en rettferdig faller sju ganger om dagen, hvordan må det da være med den ugudelige?

Slike skyldnere er vi, så rike er vi på synder. Det kan vi ikke nekte. Og om vi så nekter det, er vi det likevel. Denne gjelden må vi en gang innrømme, nå eller i evigheten. En gang må vi stå som stakkars syndere, som misdedere for Guds åsyn. En gang må vi stå der som utro tjenere, som onde tjenere, som mennesker som ikke lenger kan tenke noe godt om seg selv – som elendige tyver, usle syndere, skjelvende skyldnere som roper om nåde, hvor hovmodige dårer vi enn er.

Jeg vet nok at en skyr dette, og at en nettopp derfor unngår oppgjøret. En smigrer seg med at skylden ikke kan være så stor. En prøver å gjøre opp med Gud på andre veier: En tar en oppbyggelig bok og leser.

En gjør et og annet med pengene og eiendelene sine. En ber, en vil be bort samvittighetsnøden og dekke den til med denne gode gjerningen. En vil ikke bli åpenbar for seg selv. En vil ikke ha mot til å se ned i de stinkende avgrunnene i sitt eget hjerte og liv. En skynder seg til arbeidet sitt og søker adspredelse.

Men hvor lenge vil dette vare? Hvor lenge vil en kunne avvise Gud? Hvor vil du gå fra hans Ånd? Hvor vil du flykte fra hans åsyn? Om du så driver ham bort i denne verden, må du likevel fram for Guds domstol i den andre.

Og da kunne det gå deg som kong Belsasar, som satt i full prakt med sine medhustruer ved festmåltidet. Men se, med ett kom det fram en hånd fra muren, og den skrev på den hvite veggen: «Du, kong Belsasar, er veid og funnet for lett.» Da skiftet kongen farge, og hans tanker skremte ham, så han ble slapp i hoftene og knærne skalv (Dan 5).

Ti tusen talenter skylder vi, alle sammen: du, og du, og jeg.

II.

Hvordan blir vår gjeld betalt?

Hva har vi fortjent, kjære tilhørere? Hva sier samvittigheten oss at vi har fortjent, vi som er så store skyldnere? Gud har gjort så mye for oss og skjenket oss så mange timelige og åndelige goder, og vi har forvaltet alt dette som unyttige og utro tjenere – hva har vi da fortjent? Har vi fortjent ros, lønn og salighet for det?

Har vi fortjent å bli unnskyldt? Vil Gud føre alt dette opp som skrøpeligheter? Nei!

Samvittigheten vår og Guds ord sier oss noe helt annet. Forbannet er vi for dette. Guds vrede har vi kalt ned over oss for dette. Den straffende rettferdigheten har vi utfordret. Fortapt og fordømt må vi være for våre synders skyld. Det sier Bibelen oss, det sier vår innerste ånd oss, og det sier lignelsen vi ser på i dag.

«Men da han ikke hadde noe å betale med», heter det i evangeliet vårt, «bød hans herre at han skulle selges, han og hans kone og barn og alt han eide, og gjelden betales.» Betales skal det, betales! Denne loven gjelder i hele åndeverdenen. Dette er Guds orden, gjengjeldelsesrettens hellige og uoppløselige orden, den hellige grensen som alle fornuftige ånder beveger seg innenfor. Her finnes det ingen unntak.

Riktignok nekter en for dette i våre dager. En vil svekke og oppheve Guds hellige lover med sin bløthet og sine gode meninger. Men bare unnskyld dere, bare sett dere til doms over Guds ord, bare vri det etter eget forgodtbefinnende, hold på med det så lenge dere kan: Det kommer en tid da syndene deres skal falle over dere som fjell.

Ve dere om denne tiden først kommer over dere etter døden! For da skal dere høre til dem som roper: «Dere fjell, fall over oss, og dere hauger, skjul oss for hans åsyn som sitter på tronen, og for Lammets vrede! For hans store vredesdag er kommet, og hvem kan da bli stående?» (Åp 6,16–17).

Kjære tilhørere! Det som er forbi, kan vi ikke lenger gjøre godt igjen. Om noen i dag begynte å oppfylle alle Guds bud, kunne han likevel ikke med det gode livet som fulgte, gjøre godt igjen de tjue, tretti, førti, kanskje sytti årene han har tilbrakt i synden, og den gjelden han har pådratt seg i dem. Det som er forbi, er sunket ned i havet av forgangne ting. Hvem kan gjøre ugjort det som er gjort? Det som har skjedd, er skrevet inn i Guds bøker.

Hva skal en da gjøre? Hva gjør tjeneren i evangeliet? «Tjeneren kastet seg da ned for ham og sa: Ha tålmodighet med meg, så skal jeg betale deg alt sammen! Herren hadde da inderlig medynk med denne tjeneren, han løslot ham og etterga ham gjelden.» Dette er altså den veien vi må slå inn på når vi vil unnslippe straffen.

Til Guds forbarmelse og til hans langmodighet må vi vende oss. Vi må falle på kne for Gud, og ikke bare én gang. Som stakkars syndere, skyldige til døden, må vi komme, uten sminke og uten å ville pynte eller smykke oss. Vi må innrømme at vi er det vi er. Når en sjel kommer slik, får Herren medynk med den, og han ettergir den skylden, om den så var blodrød, om det så lå dødsskyld og blodskyld på sjelen.

Har vi enn synder uten tall,
Gud har dog større nåde;
hans sterke hånd helbrede skal
hver skade oss til båte.

Å, stor nåde! Stor forbarmelse! Se, det du har syndet fra din ungdom av, all din forspilte nådetid, all din kulde og likegyldighet mot Herren Jesus, all din skyld,

hvor stor og hvor tung den enn er – alt, alt skal være tilgitt og glemt. Du skal bli erklært fri og løs fra alt, hvis du i sannhet gjør bot, hvis du bekjenner og angrer syndene dine og ber om tilgivelse som en stakkars synder.

Hør det! Hør det! Dere syndere, dere gamle syndere, hør det! Dere har nok mye skyld på dere! Et Guds barn kan ofte ved slutten av en dag nesten ikke overskue skylden fra denne ene dagen. Og hvor mange år har dere ikke levd uten å være Guds barn? Hva må det ikke stå om dere i Guds bøker? Men all denne store skylden skal bli strøket ut, hvis dere kaster dere som stakkars syndere ned for vår Herres føtter og gråter om nåde.

Å, en skulle jo ikke tro at et slikt nådebudskap kunne bli ropt ut i verden uten at alle reiste seg for å få del i denne nåden! Skulle den fordømmelses verdige verden kunne høre dette ordet uten å gjøre bot? Er det mulig? Å, mine kjære tilhørere! Vil dere ikke høre? Vil dere dø? Vil dere gå fortapt uten at det er nødvendig? Vil dere bli hjemfalt til Guds uutholdelige dom? Vil dere med makt inn i helvete, i den evige ild som er beredt for djevelen og englene hans?

Det vil dere jo ikke. Vel da! Så stå opp! Be Gud om hans Hellige Ånd, så han kan åpenbare skylden deres for dere. Bær skylden deres fram for nådens trone med et bøyd hjerte. Kom dere da i gang, og bruk den korte tiden dere ennå har, til deres sjels frelse. I morgen kan det være for sent.

Hos Gud er det mye tilgivelse. Men Gud kunne ikke tilgi oss skylden vår hvis ikke Kristus hadde betalt den. For betalt må den være; det er hans hellige lov. Men Kristus har betalt. Og fordi han har gjort det, kommer det oss til gode når vi gjør bot. Se, synder, hvordan din Frelser har betalt for deg! Se på det, og undre deg over hvor stor din skyld er, og hvor stor hans kjærlighet er!

Min gjeld han overtager,
ja, dødens redsel smager
for meg og all min skyld.

Se på din mellommann i Getsemane, hvordan han tar hele vreden fra Guds krenkede majestet på sin hellige rygg. Se hvordan han, som gikk i borgen for deg, må krumme seg i støvet for Farens åsyn, hvordan han må kjempe på kne for din skyld. Og se, der henger han på korset i de mest brennende smerter – blødende, forlatt av Gud og mennesker, vansmektende, døende!

Les Salme 22, og bøy deg i støvet. Det er betalingen for din gjeld. Så stor var gjelden din at en slik betaling var nødvendig. Og denne betalingen skal evig komme deg til gode hvis du gjør bot for Herren, han hvis rettferdighet du er underlagt på grunn av gjelden din.

Så vitner jeg; hvem vil meg tro?
Hvem savner i sitt hjerte ro?

Jeg roper det, jeg forkynner det, jeg blåser det ut i basun! Dere fordervelsens tjenere, dere store skyldnere, dere unge skyldnere, dere gamle skyldnere, dere mennesker i gjeldens bånd, dere stakkars mennesker – kom, kom! Bekjenn deres misgjerning! Her er deres Herre, som ettergir dere all gjelden! Her er deres mellommann, som har betalt alt for dere! Her er et hav av kjærlighet og forbarmelse!

Hvem våger å hoppe ut i dette havet? Hvem er så djerv? Hvem våger det for å berge sin sjel? «Vend tilbake, Israel, du frafalne, sier Herren. Jeg vil ikke se på dere i vrede. For jeg er nådig, sier Herren, jeg vil ikke være vred til evig tid. Bare erkjenn din misgjerning, at du er falt fra Herren din Gud» (Jer 3,12–13).

Og nå enda et ord til dem som allerede har fått del i denne nåden! Se til, kjære sjeler, at dere ikke mister den igjen! En kan miste den på mange måter, men særlig ved ubarmhjertighet mot nesten. Det ser dere av tjeneren i evangeliet vårt.

Over den som ikke viser barmhjertighet mot sin neste og ikke tilgir ham hans skrøpeligheter, feil, svakheter og skyld, kommer den gamle gjelden tilbake, og han må betale den til siste øre. Slik går det med den som går inn i sitt kammer og får skylden ettergitt på sin bønn, men som ikke vil se gjennom fingrene med svakhetene og skrøpelighetene til dem han bor sammen med, eller til andre medmennesker. Jesus bevare oss for det! Amen.

Tjuetredje søndag etter treenighetssøndag: Om tungens rette bruk

Jak 3,1–12

> Mine brødre! Ikke mange av dere må bli lærere! For dere vet at vi skal få desto strengere dom. Og vi snubler alle i så mangt. Den som ikke snubler i tale, er en fullkommen mann, i stand til å holde hele legemet i tømme. Når vi legger bissel i munnen på hestene, for at de skal lystre oss, så styrer vi også hele kroppen deres. Se, også skipene, som er så store og drives av sterke vinder, de styres av et ganske lite ror dit hvor styrmannen vil.
> Slik er det også med tungen. Den er et lite lem, men taler likevel store ord. Se, en liten ild, hvor stor en skog den setter i brann! Også tungen er en ild. Som en verden av urettferdighet står tungen blant våre lemmer. Den smitter hele legemet og setter livshjulet i brann, og selv blir den satt i brann av helvete. For all natur, både hos villdyr og fugler, krypdyr og sjødyr, kan bli temmet og er blitt temmet av den menneskelige natur. Men tungen kan ikke noe menneske temme. Den er et ustyrlig onde, full av dødelig gift.
> Med den velsigner vi Herren og Faderen, og med den forbanner vi menneskene, som er skapt etter Guds bilde. Av samme munn går det ut velsignelse og forbannelse. Mine brødre, det må ikke være slik! En kilde lar det vel ikke strømme fram både friskt vann og bittert vann av samme oppkomme? Mine brødre, kan vel et fikentre bære oliven, eller et vintre fiken? Like lite kan en salt kilde gi ferskt vann!

Epistelen vår handler om tungens synder. Er det sant, som det står skrevet: «Vi snubler alle i så mangt», så gjelder det særlig tungen: med den snubler vi på mange måter.

Først og fremst taler apostelen om de syndene som de som er kalt til å forkynne evangeliet, gjør seg skyldige i. Derfor sier han: «Ikke mange av dere må bli lærere! For dere vet at vi skal få desto strengere dom. Og vi snubler alle i så mangt. Den som ikke snubler i tale» – særlig i Guds ord, den som forstår å dele det rett (2 Tim 2,15) – «er en fullkommen mann.» Men Jakob taler ikke bare om lærerne. Straks etter taler han om tungens synder generelt, og han går grundig inn på dem med gjennomtrengende ord.

Kjære menneske! Du er kanskje tjue, tretti, førti, femti år gammel eller enda eldre. Disse årene består av dager, og hvor mange ord blir ikke sagt på en eneste dag! Hvor mange ord holder ikke prøven når de blir lagt på Guds vektskål! Vi

har alle grunn til å prøve oss selv alvorlig når vi taler om tungens synder. Derfor har jeg satt meg fore i denne stund å tale om tungens rette bruk.

Men først vil vi påkalle Herren om hans velsignelse.

Bønn. Kjære Frelser! Du vet at vi alle snubler i så mangt. Men hvor ofte og hvor mye vi allerede har snublet og syndet med tungen, det vet du alene. Å, vi ber deg: Vekk oss for alvor!

Hjelp oss i denne stund til å erkjenne rett de mange og store syndene vi alt har gjort, så vi kan ydmyke oss for din nådetrone og ennå finne barmhjertighet i denne nådetiden, og ikke blir hogd ned og kastet ut av din hage som ufruktbare, dårlige trær. Å, barmhjertige Frelser, la oss få tale slik at vi kan bestå for deg, og ikke blir fordømt også for denne slags synd. Forbarm deg over oss! Amen.

Vi har en tunge i munnen, og sammen med den har Gud, vår Skaper, gitt oss evnen til å tale. Hva har vi denne evnen til? Hva har Gud gitt oss denne underfulle gaven til? Kanskje for at vi ikke skulle bruke den? Eller for at vi skulle misbruke den?

For at vi med den skulle skade oss selv og vår neste i tid og evighet? Eller til råttent, ugudelig snakk? Eller til banning og sverging? Eller for at vi skulle helle syndegiften i oss ut i andres hjerter og slik øke djevelens rike? Eller bare for å fremme vår egen fordel, vår fornøyelse og vår ære i denne verden? Har Skaperen gitt oss tungen til dette? Nei! Men til hva da? Til å forherlige hans store navn!

Se ut i skaperverket! Betrakt dyrene på marken, fuglene under himmelen, fiskene i vannet. Betrakt høyder og fjell, enger og daler, elver og sjøer, trær og planter, solen, månen og stjernene og hele den ytre naturen. Hva er alt dette skapt til? Til å forherlige Guds store navn!

Betrakt jorden gjennom årstidene: våren, når hele naturen våkner av vintersøvnen til nytt liv, og alt på jorden og i luften rører seg med glede. Betrakt den om sommeren, når innhøstingens tid kommer og de fulle nekene faller høstfolket i armene.

Betrakt den om høsten, når Guds forrådskamre åpner seg, når han lukker opp sin rikdom og metter alt som lever, med velsignelse – ja, han unntar ikke engang de skapningene som fortjener vrede og ikke velsignelse. Betrakt vinteren, når Herren gir snø som ull, når han kaster sitt hagl ut som brødsmuler og strør ut rim som aske. Hva er alt dette til?

Er det ikke til nytelse, til næring, til glede og til gagn for hans skapninger? Ja, også for de falne, urettferdige og opprørske skapningene som en kaller syndere – for at han ved kjærlighet kan lokke fram fra hjertene deres en tone av takk og pris, så hans store navn blir forherliget? «Legg merke til liljene på marken, hvordan de vokser! De strever ikke og spinner ikke! Men jeg sier dere» – sier Frelseren – «selv ikke Salomo i all sin prakt var kledd som en av dem.» Alle disse blomstene priser sin Skaper med sin stille ynde.

«Se på fuglene under himmelen! Ikke sår de, ikke høster de, ikke samler de i hus, men deres Far i himmelen gir dem føde.» De flyr omkring med mangfoldige sanger og toner. Hva har Herren gitt dem tunge og stemme til? Er det ikke til

hans navns forherligelse? Er det ikke for at de med den skal gi uttrykk for gleden sin, så Guds godhet blir priset?

Jeg ser hans store underverk
hvorhen mitt øye skuer;
å, pris ham, vår Gud er sterk,
han smykker himlens buer.
Hvem har vel solens plass utsett?
Hvem kledde den i majestet?
Hvem byr stjernehæren?

Om ham preker sol og storm,
og havets sand ham priser;
lydt roper selv den minste orm:
Vår Skaper ære viser!
Gud, roper treet i sin prakt,
Gud, roper blomsten, ga meg drakt,
Gud ene æren gir!

Hele skaperverket har som hensikt at skapningene skal ha det godt, og at Guds navn skal bli helliget og herliggjort ved at de har det godt. Men er hele naturen skapt til dette, så gjelder det også ditt legeme. Og er ditt legeme skapt til dette, så har også du, menneske, fått tungen din for å prise den store Gud og Frelser – for at du skal oppmuntre deg selv til å love ham, veilede din neste og slik forherlige Herrens store navn.

Kjære tilhører! Har du tenkt på at du kanskje allerede i tjue, tretti, førti, femti, seksti år har båret tungen i munnen nettopp for dette? Har du tenkt over hvor sant det er som en salme sier:

Vil ei munnen prise Gud,
burde tungen rives ut.

Har du tenkt alvorlig på at du som Guds skapning er skyldig og forpliktet til å bruke dine andre lemmer, og fremfor alt tungen din, til Guds ære og tjeneste? Akk, hvor blinde vi er! Hvor mye lukker vi øynene for det som ligger for føttene våre, og trakter etter ting vi ikke kan nå! Hvor lite forstår vi Guds veier!

Apostelen sier: «Med den velsigner vi Herren og Faderen.» Og sannelig, det skulle være tungens hovedgjerning å love Gud, barmhjertighetens Far, den hellige, høyt opphøyde og likevel så nådige Gud. Det er en stor, himmelsk oppgave. Kaster vi blikket i Johannes' åpenbaring, ser vi de ypperste åndene, de som står foran Guds trone: de fire livsvesenene (Åp 4). De er fulle av øyne innvendig og skuer inn i dybdene av Guds visdom og majestet. Hva gjør de? De lover Gud og roper: «Hellig, hellig, hellig er Herren Gud, Den Allmektige, han som var og som er og som kommer!»

Og de tjuefire eldste, menneskehetens representanter – hva gjør de? De kaster kronene sine ned og roper: «Verdig er du, Herre, til å få lovprisningen og æren og makten. For du har skapt alle ting, og på grunn av din vilje ble de til og ble de skapt!» Å love Gud er en himmelsk oppgave.

Men, kunne noen spørre, finnes det da stoff og anledning nok til å love Gud? Jeg sier dere: Stoff nok og anledning nok – ja, så mye at ingen tunge kan prise

ham slik det sømmer seg. Du menneske, betrakt den evige, faderlige kraft og herlighet som viser seg i hele skaperverket – himmelen, hans henders verk, månen og stjernene som han har satt der, helt ned til ormen som kryper i støvet.

Betrakt hans kjærlighet til en falt slekt av syndere og hans evige rådslutning om å redde onde, avskyelige, gjenstridige mennesker. Betrakt den frelsesordningen han har innrettet i tiden og vil fullføre i evigheten. Betrakt hans kjærlighet, åpenbart i Jesus Kristus, avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen; Guds Sønns vennlighet og godhet; Menneskesønnens vandring på jorden, full av nåde og barmhjertighet mot syndere; Herren Jesu hyrdetroskap, da han ofret seg i døden for syndere, for sine fiender, og vant en evig forløsning for hele verden.

Betrakt hans ansikt, bespyttet, dødblekt og mishandlet av mordere; hans hvile i graven, der han ville hellige ditt gravsted; hans herlige oppstandelse og himmelfart, der han har tatt makten fra døden og er gått inn i det evige rike, der han har gjort i stand et sted for dem som elsker ham. Og alt dette for intet og av fri nåde! Når du betrakter alt dette, hele frelsesordningen fra Adam til det nye Jerusalem – skulle du da ikke ha stoff nok til å love og inderlig tilbe din Gud?

Og når du med Åndens øyne skuer inn i dette, skulle du da ikke bli så beveget at ikke bare tungen din, men hele ditt legeme med sjel og ånd lover Herren? Skulle du ikke si med David: «Min sjel, lov Herren, og alt som i meg er» – all min evne, all min kraft – «love hans hellige navn! Min sjel, lov Herren, og glem ikke alle hans velgjerninger!»

Men hvorfor er tungene våre likevel så dorske og trege til å love Gud, vår Frelser, når hvert menneskes livsløp er en åpenbaring av hans godhet og trofasthet? Tenk tilbake på tiden som er gått, og våg å si med David: «Jeg vil minnes Herrens gjerninger, jeg vil minnes de undrene du gjorde før» (Sal 77,12). Ja, undrene av Guds kjærlighet! Bare under, evig ubegripelige, som vi ikke makter å fatte.

Du er blitt født. Er ikke det et under? Det hadde også vært mulig at du ikke var blitt født, og hvem hadde da spurt etter deg eller savnet deg? Men nå er du født og bestemt til en evig salighet. Gud vil at også du skal bli hjulpet og komme til erkjennelse av ham. Si selv: Er ikke det et stort under? Du er blitt døpt og tatt opp i Guds nådepakt. Gud har lovet deg å være din nådige Gud og Far. Har du fortjent det? Er det ikke et under av hans kjærlighet og barmhjertighet?

Du er blitt undervist i kristendommen, og du kjenner kanskje veien til salighet ved Kristus. Et stort under! For mange tusen vet det ikke og får aldri erfare det i sitt liv. Kanskje har du levende erfart kraften i Kristi død og oppstandelse i ditt hjerte. Sannelig, det er det største under. For som Luther har sagt: Det finnes ikke noe større under enn når Gud gir et menneske troen, når en arm, elendig, fordømmelig synder blir et Guds barn.

Og tenk på hele ditt livsløp: hvordan Gud til nå har ført deg, vernet deg, holdt deg oppe, bevart, reddet, utfridd, båret og ledet deg. Tenk på hvordan han har gitt deg liv og alt godt, husly, vern og hjelp helt til denne dag, ufortjent og underfullt, over alt det du kunne be om eller forstå. Akk, skulle det ikke komme en lovsang ut av alt dette, en som lyder inn i evigheten?

Eller når jeg kaster blikket på vår tid, ser jeg hvordan Guds finger arbeider med så mange sjeler: hvordan han kaller hedningene til seg ut av mørket deres og viser sitt herredømmes kraft og makt fra det ene havet til det andre.

Jeg ser hvordan skarer av hedninger faller ned for Lammet, og hvordan hedningenes konger etter tusen år med avgudsdyrkelse i landene sine begynner å spørre etter morgenstjernen. Jeg skuer inn i denne siste tid: Den onde har mange planer, ondskapen og mørket har mange kunster, og likevel samler Herren seg her og der et folk blant gamle og unge og bereder seg en makt av småbarns og spedbarns munn. Dette er stort og verdt å tilbe, og det skulle bevege oss til denne lovsangen:

Hvordan skal jeg rett deg prise,
allmakts Gud, hver synders venn!
Selv du meg det rette vise,
Åndens kraft fra oven send!
Selv jeg ikke kan meg råde,
ei fortjene all din nåde.
Tusen ganger takket vær,
du som styrer himlers hær!

Dette er – eller burde i alle fall være – hovedgjerningen for hjertene og tungene våre. Og gjør vi det ikke, så kan Gud vekke seg en lovsang av steinene. For hans store navn må bli forherliget. Vil ikke det stolte, hardnakkede mennesket gjøre det, så må det likevel skje. Da må, sier Jesus, «steinene rope!»

Men du sier: «Jeg skulle nesten tro at jeg har tungen min til noe annet også, ikke bare til å love og forherlige Gud. En kan jo ikke alltid love og takke; en må ofte også sukke og be, for jorden er ennå en tåredal. En kan heller ikke alltid sukke og be; en må også omgås mennesker og i det daglige liv tale om både det ene og det andre. Jeg må passe mitt yrke og mitt embete, jeg må undervise og ta imot undervisning.

Jeg har et kall som gjør at jeg må omgås mange mennesker. Jeg har mitt håndverk, mine venner og bekjente. Skulle jeg da alltid tale om Gud og prise hans navn? Livet er så mangesidig, og en kommer i berøring med så mye som gir en noe å tale om. Derfor, sier jeg, skulle jeg nesten tro at jeg har tungen min til noe annet også.»

Nei, kjære menneske! Du kan trygt tro at du ikke har den til noe annet enn til Guds forherligelse! «Alt dere gjør, i ord eller gjerning», sier apostelen, «gjør det alt» – uten unntak – «i Herren Jesu navn, med takk til Gud Fader ved ham!» (Kol 3,17). Se, der ligger gudsfryktens store hemmelighet.

Det er riktignok sant at en ikke alltid kan synge salmer. En kan ikke alltid prise og holde helligdag, av den enkle grunn at vi er på jorden og ennå ikke i himmelen. Å, hvem erfarer ikke det! «Vi som er i dette teltet», sier apostelen, «sukker under byrden» og lengter (2 Kor 5,2.4). Det første er ennå ikke forgått, og det andre er ennå ikke kommet. Svakhet og sykdommer, trykket fra det forgjengelige og de trengslene som arvingene til det evige rike må gjennom, er ennå her. Da kan en ikke alltid synge salmer.

Men kan du da ikke, menneske, også forherlige Gud ved lidelsene dine, ja, fremfor alt ved dem, når du bærer dem i samfunn med Jesus? Kan han da ikke også bli forherliget ved dine tårer, ved dine ønsker, bønner og forbønner, som du bærer fram for hans nådetrone, og ved det vemod og den lengsel du har når du legger deg for hans føtter med syndene dine og ber om å bli helbredet?

En kan ikke alltid be og bønnfalle; en må også arbeide, gjøre sitt arbeid og tale om både det ene og det andre. Det finnes vennskap, bekjentskaper og forbindelser der en må tale om mer likegyldige ting. Men kan du ikke også tale om mer likegyldige ting i Guds, din Frelsers, navn? Kan du ikke prise ham når du driver forretningene dine, styrer husholdningen din og taler om og ordner det nødvendigste i Herren Jesu navn?

Kan du ikke det når du taler om de minste ting i Den Hellige Ånds salvelse, med et mildt og alvorlig sinn, i en sinnsstemning som er en etterfølger av Jesus verdig? Kan du ikke det når du avbryter eller forkorter unyttige, langdryge og verdslige samtaler så langt det står til deg, og når du lar talen din være vennlig og krydret med salt, til opplæring og oppbyggelse for din neste i kjærlighet?

Du har kanskje noe å kjøpe eller selge. Kan ikke også det skje til Guds forherligelse når du gjør forretningen din med blikket vendt mot ham som ble fattig for vår skyld, for at vi ved hans fattigdom skulle bli rike? Med blikket vendt mot ham som har sagt: «Ta dere i vare for all havesyke! For ingen har sitt liv av sin eiendom, selv om han har overflod.»

Og som har sagt: «Hvor vanskelig det vil være for dem som har rikdommer å komme inn i Guds rike! Det er lettere for en kamel å gå gjennom et nåløye, enn for en rik å komme inn i Guds rike.»

Hvor mange unyttige og syndige ord blir vanligvis sagt ved en handel! Hvor mange falske høfligheter og lovord, som for det meste bare skjuler en elendig gjerrighet! Hvor mange bedragerske innvendinger, forsikringer og tilbud, som alle kommer fra et mørkt, egenkjærlig hjerte som har glemt Gud! Å, hvor mye kan du ikke forhindre i slike tilfeller! Hvor tydelig kan du da vise forskjellen på en kristen og et verdensmenneske, når du taler og handler i enfold og sannhet, med blikket vendt mot din himmelske mellommann!

Videre: Kan du ikke forherlige Guds navn når din bror holder på å falle, og du med saktmodig ånd hjelper ham til rette, bærer over med ham i tålmodighet og reiser ham opp igjen i kjærlighet? Eller når du bekjenner Herren Jesus der det er nødvendig, overfor en vanartet slekt?

Eller når du følger apostelens formaning: «Hvert menneske skal være snar til å høre, sen til å tale, sen til vrede!» (Jak 1,19), og slik viser at du lever ditt liv for Guds åsyn? Er ikke alt dette til den store Guds forherligelse? Ja, slik blir Gud priset ved Jesus Kristus. Ham være ære fra evighet til evighet! Til dette har vi tungen.

Men hva blir dette lille lemmet vanligvis brukt til? Hør apostelen Jakob! Han kaller tungen et ustyrlig onde, full av dødelig gift. Har Gud gitt oss den i munnen for at vi skal spy ut dødelig gift med den? Hvilket dyr spyr gift ut av munnen? Er det ikke slangen? Er det altså ikke slangens art, djevelens art? Slik vitner også Paulus om syndere: «Ormegift er under deres lepper» (Rom 3,13).

«Med den velsigner vi Herren og Faderen, og med den forbanner vi menneskene, som er skapt etter Guds bilde.» Akk, vi har den til å velsigne og bruker den til å forbanne! Vi forbanner mennesket, som er skapt i Guds bilde og så høyt elsket av Gud. Men den som forbanner skapningen, forbanner nettopp dermed sin Skaper. Det står skrevet: «Du skal ikke misbruke Herren din Guds navn.» Og i den gamle pakts tid ble den som syndet mot dette, ført ut av byen og steinet til døde.

Akk, kjære tilhørere, det vet vi! Men hvor mange gjør det likevel! Akk, hvilke eder strømmer ikke ut av munnen på dem som går fortapt! Hvilke forbannelser og grusomme ting får en ofte høre! Og jo større vreden er og jo heftigere ondskapen, desto mer forferdelig forbannes nettopp de helligste ting! Er det ikke forferdelig at mennesket i sin vrede og sitt overmot forbanner nettopp det som er gitt ham til frelse, og henter seg forbannelse av det hellige?

Å, la ingen tro at de grufulle ordene, de edene som farer ut av et satanisk hjerte, dør bort i luften! Nei, de blir skrevet opp i Guds dombøker og skal bli åpenbart på vredens store dag, når Guds vrede bryter ut over vantroens barn. Slik tenner en med tungen en ild i seg selv, en ild som brenner evig.

Se inn i et eller annet selskap! De har alt sittet lenge sammen og er midt i den mest livlige samtale. Blant dem er en såkalt god selskapsbror, som alltid har noe nytt å komme med, leder oppmerksomheten mot det ene og det andre og fordriver kjedsomheten på det mest behagelige vis. De har sittet lenge; til slutt reiser de seg og går fra hverandre.

De har talt mye. Er de blitt bedre av samværet? Nei. Er det skjedd noe til Guds forherligelse? Nei. Tar de med seg noe inntrykk av sin Skapers storhet og kjærlighet? Nei. Har de lært noe nyttig? Nei! Hva har de da gjort? De har spist og drukket som i Noahs dager (Matt 24,38), de har ledd, spøkt og spilt, de har talt om krig og fred og om alle slags unyttige ting, som de kanskje ikke engang forstår. De har kramt ut alle det daglige livets elendige småting.

De har gått løs på en som ikke var til stede, og gjennomgått lastene hans. Samtalen ble livligere da den kom inn på dette emnet. Da visste alltid den ene mer enn den andre. Og slik har de kastet bort sine edle timer, akk, de edle nådetimene som en skulle kjøpe (Ef 5,16), og som en må avlegge regnskap for. Nei, forresten, de har ikke kastet dem bort; de har samlet seg skatter – ikke for himmelen, men for helvete!

Å, stakkars brødre og søstre, dere som er hengitt til slikt elendig, råttent snakk: Gråt og sukk over deres elendighet og sørg over den! La latteren vendes til gråt og gleden til bedrøvelse! Er ikke deres stakkars liv som en røk som viser seg en liten stund og så er borte? Farer det ikke bokstavelig talt bort som snakk, midt i bare snakk?

Har dere dessuten ikke lest: «Hvem er du som dømmer en annen, som dømmer din bror? Døm ikke, for at dere ikke skal bli dømt! For med den dommen som dere dømmer, skal dere selv dømmes, og med det målet dere måler, skal dere selv bli tilmålt»? Har dere ikke lest: «La ikke råttent snakk gå ut fra deres munn»? Har dere ikke lest: «Dumt snakk og lettsindig skjemt være langt fra dere! For det er på grunn av slikt at Guds vrede kommer over vantroens barn»?

Jeg står ikke her som en hellig, men som en synder, og sier dette til meg selv like mye som til dere alle. Men jeg ber hver enkelt for hans salighets skyld: La endelig ikke dette livet, som er så viktig for evigheten, fare bort som snakk!

Apostelen sier videre: «Tungen er en verden av urettferdighet. Den står blant våre lemmer. Den smitter hele legemet og setter livshjulet i brann» – etter grunnteksten: den setter naturens hjul i brann – «og selv blir den satt i brann av helvete.» Hvordan skal dette forstås? Det er lett å skjønne.

Se på et menneske som har ergret seg over noe og er oppflammet av vredens ånd – med andre ord: satt i brann av helvete. For vrede, misunnelse, heftighet og bitterhet er av helvete og blir satt i brann av den samme ilden som brenner i Satan og i helvete.

Jeg vil vise det med en lignelse. Tenk dere en gryte som står over en ild. Den er full av urenhet. Nå blir den varmere og varmere, til slutt koker den. Da stiger urenheten stadig høyere opp, og til slutt bruser den over og ned i ilden.

Tenk dere nå mennesket med sitt hjerte, som de onde tankene kommer fra. Vredens ånd raser i ham og får hjertet til å svulme. Nå gir han vreden luft i ord. Ansiktet hans fordreier seg som Kains (1 Mos 4,5), noe satanisk glimter fram i øyet hans, og hva strømmer nå ut av denne munnen? Bare helvetes fostre!

Slik drar han seg selv stadig dypere ned i helvetes vesen. Helvete gjør ham veltalende. Ordene han slynger ut, fører ny ild inn i naturens hjul hos ham, det vil si i sinnet og blodomløpet hans. Slik hisser han seg opp mer og mer, til han helt er blitt et redskap for helvete og den onde. Se, det gjør tungen!

Hadde han tidd, hadde han bare sukket inderlig: «Akk, Herre, hjelp meg, jeg er svak, den sataniske vredesånden plager meg», hadde han flyktet fra situasjonen som ga ham anledning til vrede, så hadde han seiret og ikke hatt annet enn velsignelse av det hele. Men fordi han sier det lidenskapen gir ham inn, blir Satan herre over ham. Synden hans begynte med tale.

Slik setter tungen vår natur i brann ved hver lidenskap, og den fører mennesket som gir etter for den, stadig dypere inn i mørket. Akk, hvem er vis og forstandig blant oss? Han må ved god ferd vise sine gjerninger i ydmyk visdom (Jak 3,13).

Mange mennesker mener seg hevet over alt det som her er sagt. De gir tungen fritt løp i alt. De sladrer og baktaler, de lyver og skjeller, de tilbringer årene sine med snakk, og likevel vil de kalles gode, sanne kristne. Hva bygger de denne rosen på? På at de mange ganger låner Gud tungen sin: om morgenen til morgenbønnen, om kvelden til kveldsbønnen, ved middagen til bordbønnen, nå og da til et fadervår og om søndagen i kirken til en salme. Men resten av tiden eier djevelen tungen deres. Er det en fornuftig gudstjeneste?

«Av samme munn går det ut velsignelse og forbannelse. Mine brødre, det må ikke være slik! En kilde lar det vel ikke strømme fram både friskt vann og bittert vann av samme oppkomme? Mine brødre, kan vel et fikentre bære oliven, eller et vintre fiken? Like lite kan en salt kilde gi ferskt vann!» Slik kan en heller ikke på én gang snakke tomt og be, ikke på én gang lyve og velsigne, ikke på én gang banne og love Gud. Det er mot naturen.

Men hva skal jeg si om slike som misbruker tungen til å forføre de uskyldige? De er ikke bare selv onde og den ondes barn, men har også glede av å gjøre andre til det. Med satanisk ondskap heller de også sin egen gift inn i andres hjerter. De river Herren Jesu små fra ham, og ved tungen sin er de ikke Guds medarbeidere, men djevelens misjonærer og hans rikes fremmere, ja sjelemordere!

Se til, har Frelseren sagt, at dere ikke forfører én av disse små som tror på meg! Akk, hvor mange foreldre rammer ikke dette! De ødelegger selv barna sine ved å si alt som faller dem inn, mens barna hører på. Med rå blindhet åpner de så ofte det onde skattkammeret i sitt eget hjerte for dem, og slik oppdrar de tidlig sine stakkars små til å bære dårlig frukt.

Hva skal jeg si om dem som ikke skammer seg over å si fritt ut den forakten for Gud og Bibelen som bor i deres mørke hjerte? De forkynner vantro mot Kristus med ord og gjerning – og av den er det sannelig nok i verden fra før – og slik vekker de hos de stakkars sjelene mistanke mot Frelseren deres og røver ham fra dem. Har dere ikke nok med deres egen vantro? Er det ikke nok at dere selv styrter mot den evige ild på den brede vei? Hvorfor vil dere også rive andre med dere?

Hva vil du gjøre, du hovmodige forakter, om bare en eneste sjel som du har ødelagt, roper mot deg på den dagen: «Du har ødelagt meg! Du er skyld i at jeg går til helvete! Forbannelse og evig hevn over deg!»? «Ve verden for forførelser!» sier det trofaste og sannferdige vitne.

«For forførelser må komme, men ve det mennesket som forførelsen kommer ved! Den som forfører én av disse små som tror på meg, for ham var det bedre om en kvernstein ble hengt om halsen på ham og han ble senket i havets dyp.» Hva vil Frelseren gjøre på den dagen? Han vil være som en løve som har fått ungene sine røvet, som har fått sine små stjålet!

«Tungen er et lite lem, men taler likevel store ord. Se, en liten ild, hvor stor en skog den setter i brann!» Hva kan ikke et ord sette i gang! Akk, hvilken skade kan ikke et eneste ord gjøre, et ord du har sagt i lettsinn, i gudsforglemmelse, i vrede, i verdens rus, bedåret av dens trylledrikk!

Du har kanskje sagt det på gaten eller i et rom. En som gikk forbi, har hørt det, og det er faret inn i sjelen hans som en ildgnist fra helvete. Det har vakt tanker, lyster og begjær hos ham som fører ham til helvete. Det har falt som et ugressfrø i en åker. Han er blitt som du, og han har igjen ødelagt andre ved sitt ord og eksempel. Slik har du satt en stor skog i brann med en liten ild.

Når en kaster en stein i vannet, oppstår det en ring som utvider seg mer og mer og strekker seg helt til strandkanten. Slik kan virkningen av et eneste ord, sagt i vantro, i spott, i ondskap eller i løgn, ofte strekke seg til mange tusen, ofte helt til sene etterkommere. Og for alt dette står det ene mennesket ansvarlig. Hva vil du gjøre når ikke bare én sjel, men mange som du har forført og ledet vill med ordene dine, roper på hevn over deg for den evige domstol?

Men se, en tenker ikke over det. En snakker i vei som en vil, og tror ikke at alt har så stor betydning for evigheten. Men Guds Sønn sier – legg vel merke til det: «Men det sier jeg dere: Hvert unyttig ord som menneskene sier, skal de gjøre regnskap for på dommens dag.» Det er et fryktelig ord!

Akk, hvordan skal det gå på den dagen, når alt dette kommer fram i lyset og blir åpenbart for Guds og Jesu Kristi domstol: alle løgner, alle hykleriets onde ord som lød vakkert i øret mens hjertet var fullt av kulde og likegyldighet, alle tungens sataniske fostre, all bitterhet, all baktalelse, alle forbannelser, all ugudelig spott og hån, alle forførelser og alle de millioner som er blitt ødelagt ved dem! Ve deg om du ikke har omvendt deg!

Akk, la oss omvende oss, mine tilhørere, så lenge vi ennå kan, og så lenge det ennå er pust i oss! La oss flykte til Kristi sår, som har sonet for oss, og der det er nåde og barmhjertighet å finne! For Guds vrede over alt urettferdig og ugudelig vesen i verden er stor. Snart blir den tent og skal brenne ned til det nederste helvete.

Hos Jesus alene kan skyldregisteret over tungens synder bli revet i stykker, hos ham alene kan sjelen vår for alltid bli helbredet for alt utilbørlig snakk. Men vi må ikke la det ligge, ikke utsette det til døden, til den dagen! Da skal ingenting mer bli strøket over, ingenting mer tilgitt, men gjengjeldt med ubøyelig strenghet.

Til omvendelse kaller samvittigheten oss, til omvendelse kaller Herren oss. Vi er riktignok ikke verdige til noen nåde for ham, men han tar imot hver ydmyket synder som ber, og vil bare bøye de hovmodiges nakke. Så ber jeg dere da for Kristi barmhjertighets skyld: Flykt til ham som har tatt imot gaver for dere og for meg, ja også for de frafalne, til ham hvis blod roper om barmhjertighet for alle syndere!

La den som kan, vende seg til ham! La hver enkelt bekjenne sine synder for ham og be om tilgivelse, om et rent hjerte og en ny, stadig ånd. Da skal også tungen hans bli helliget, så den aldri taler falsk, men også for sin del forherliger Herren.

Og finnes det et sted en forferdet, bedrøvet sjel som kjenner syndene sine – også tungens synder – ligge tungt på samvittigheten, så den sier: «Jeg går fortapt!» – til den sier jeg: Nei, kjære sjel, du går ikke fortapt når du flykter til Jesus og blir hos Jesus.

Har vi enn synder uten tall,
Gud har dog større nåde;
hans sterke hånd helbrede skal
hver skade oss til båte.

Om skaden din er aldri så stor, kan Herren hjelpe deg. Og bekjenner og angrer du syndene dine i sannhet, så vil han, din Gud og Frelser, hjelpe deg og føre din sak fram til salighet! Amen.

Tjuefjerde søndag etter treenighetssøndag: En omvendt og en uomvendt kristens tilstand

Ef 4,22–30

> Når det gjelder deres tidligere ferd, så må dere nå avlegge det gamle menneske, som er fordervet ved de forførende lyster. Men bli fornyet i deres ånd og sinn. Og ikle dere det nye menneske, som er skapt etter Gud i den rettferdighet og hellighet som er av sannheten.
> Legg derfor av løgnen og tal sannhet, hver med sin neste! For vi er jo hverandres lemmer. Bli vred, men synd ikke! La ikke solen gå ned over deres vrede. Og gi ikke djevelen rom. Den som stjal, må ikke stjele lenger, men heller arbeide og gjøre noe godt med sine egne hender, så han kan ha noe å gi til dem som trenger det! La ikke råttent snakk gå ut fra deres munn, men god tale som er nødvendig til oppbyggelse, og som blir til velsignelse for dem som hører på. Og gjør ikke Guds Hellige Ånd sorg, han som dere har fått som segl til forløsningens dag.

Det alvorligste og viktigste spørsmålet et menneskebarn har å stille seg selv i denne verden, er dette: Er jeg omvendt, eller er jeg ennå uomvendt? Riktignok betyr det lite for menneskene, og for å komme fram i verden, om en kan svare et frimodig ja på dette spørsmålet. Men for Gud er det viktig, ja, foran evighetens porter er det nødvendig.

Der blir det ikke spurt: Har du vært rik eller fattig, fornem eller ringe i denne verden? Det blir ikke spurt hvor ofte vi har gått i kirken eller på kristne møter. Vi blir heller ikke overhørt i de bibelordene og salmeversene vi kanskje har lært utenat.

Men der blir dette mest avgjørende spørsmålet lagt fram for oss: Kjære menneske, er du omvendt eller ikke omvendt? Kan du vise fram et vitnesbyrd om at du er født på ny, eller ikke? Er du Jesu eiendom eller ikke? Har du søkt å være til glede for din Skaper og Forløser, eller ikke? Har du levd for deg selv eller for din Herre?

Fordi dette spørsmålet er så viktig, vil jeg etter anvisningen i teksten vår tale om

noen trekk ved hjertets og livets tilstand hos en uomvendt og hos en omvendt kristen.

Først vil jeg vise den uomvendte kristnes tilstand, og dernest den omvendte kristnes. Slik kan hver og en av oss prøve seg på denne prøvesteinen og få vite hvordan det står til med ham i denne store saken, som har evig betydning. Men først vil vi påkalle Herren og be om hans nåde:

Bønn. Store Gud! Dine øyne ser ned på menneskenes barn, og du ser etter deres tro. For deg kommer alt an på om vi i gjerning og sannhet er blitt dine barn ved en virkelig gjenfødelse, eller ikke. Dine flammende øyne ser uredeligheten og falskheten i hjertene våre.

Og når du ser uredelighet og falskhet, kan du ikke gi oss del i din nåde, for du, Herre, er hellig. Akk, vekk oss da opp av denne tidens drøm og av dette livets forvirring! Gjør oss redelige og oppriktige mot deg, så vi ikke skal fare av sted med verden og gå fortapt, men så du kan skjenke oss din nåde og på den dagen behandle oss som dine barn. Amen.

I.

«Dere skal avlegge det gamle menneske etter den første ferd, som blir fordervet ved de forførende lystene.»[1] Slik skriver apostelen Paulus straks i begynnelsen av dagens tekst. Dermed viser han tydelig at det er skjedd en stor og gjennomgripende forandring med leserne hans, de kristne i Efesus, og at noe nytt er blitt til. For ordet «første» forutsetter noe som kommer etter, og ordet «gammel» forutsetter noe nytt.

Apostelen sikter åpenbart til tiden før de omvendte seg til Frelseren. Med «den første ferd» mener han den ferden, det livet, efeserne levde som hedninger. Og med «det gamle menneske» mener han den måten å tenke, tale og handle på som de var vant til som hedninger.

Men hvordan var så efesernes tilstand før omvendelsen? Det sier apostelen noen vers før teksten vår: «Dette sier jeg da og vitner i Herren: Vandre ikke lenger slik som hedningene vandrer, som følger sitt tomme sinn» – det vil si det tomme i et sanselig, ugudelig hjerte som er vendt mot det synlige. «Deres forstand er formørket. De er fremmede for livet i Gud ved den uvitenhet som er i dem fordi de har forherdet sine hjerter. Følelsesløse har de gitt seg over til tøylesløshet, så de lever i all slags urenhet og griskhet» (Ef 4,17–19).

Slik så det altså ut hos efeserne før de ble omvendt. Også i dagens tekst finner vi tydelige spor av den forferdelige tilstanden denne menigheten var i før omvendelsen, så vi kan danne oss et svært anskuelig og levende bilde av den.

Det var i Efesus slik det pleier å være i en stor by der menneskene verken kjenner eller frykter Gud. Apostelen sier: «Legg av løgnen og tal sannhet.» De troende i Efesus må altså tidligere ha vært riktige løgnere. Ingen sa den andre sannheten rett i ansiktet; hver og en prøvde å lyve for den andre, enten det nå var for vinnings skyld eller av andre grunner.

Apostelen sier: «Bli vred, men synd ikke!» Efeserne var altså tidligere et hissig og hevngjerrig folk, mennesker som i vrede søkte å skade hverandre og lenge bar nag og fiendskap i hjertet.

[1] NB: «Når det gjelder deres tidligere ferd, så må dere nå avlegge det gamle menneske, som er fordervet ved de forførende lyster» (Ef 4,22).

Apostelen sier: «Den som stjal, må ikke stjele lenger, men heller arbeide og gjøre noe godt med sine egne hender.» Det ble altså stjålet i Efesus. Folk brukte alle slags tyvetriks og urettferdige fordeler for å ta fra andre deres eiendom og berike seg selv. Dessuten gadd de ikke arbeide. De ville heller leve av andres gods, som de hadde skaffet seg på alle mulige måter, enn å spise sitt eget brød i sitt ansikts sved.

Men de var også et sladderaktig folk. De brukte mye tid på unyttig, råttent snakk. De nølte ikke med å fjase bort hele timer med det, eller til og med å la utuktige ord gå ut av munnen. Kort sagt: De var ryggesløse, horkarer, griske, løgnere, mordere, tyver, dagdrivere, sladrere og bannere. De vandret som mennesker som ikke visste noe om Gud, ikke noe om Frelseren, ikke noe om gjengjeldelsen, ikke noe om kjærligheten, ikke noe om det evige liv. De gikk tankeløst av sted, levde for dagen og sa i sitt hjerte:

«La oss ete og drikke, la oss være lystige og glade! La oss nyte livet og ikke la vårblomstene gå fra oss! La oss sladre og dovne oss så mye vi kan, og bruke all den tid vi har, på fornøyelsene våre, på våre kjødelige drifter og tilbøyeligheter!

La oss gjøre godt bruk av hver anledning til å øke formuen vår, selv om det skjer med urette midler, og hver anledning til å vinne ros og ære hos menneskene! La oss ikke forsømme noe!» Og hvorfor? «Jo, i morgen er vi døde. Vi får jo ikke mer ut av det enn dette; vår del er i dette livet.»

Slik så det ut med efeserne før omvendelsen. Og i den samme tilstanden er alle uomvendte munn- og navnekristne, som verden er full av. Slik og ikke annerledes – på et hår – ser det ut hos hver den som ennå ikke er omvendt, enten han er døpt eller er jøde, hedning eller tyrk. Slik ser det ut i hjertet hans, slik apostelen skildret menigheten i Efesus før den ble omvendt.

Riktignok skulle en tro – og mange har også trodd det – at det må være forskjell på en uomvendt fra kristenheten og en uomvendt fra hedningeverdenen. Den som er født og oppdratt i kristenheten, er jo døpt. Han har kunnskap om Guds ord, er undervist i den lære som gjør salig, og lever i det kristne fellesskapet. Han vet om en evighet, om en dom og om en Gud som er over alle, og som en dag vil kreve regnskap for alt vi har tenkt, gjort og talt.

Han vet og har jo lært at det for atten hundre år siden levde en Jesus på jorden, Guds Sønn, hans Skaper og Herre, som for hans skyld kom til verden, for hans skyld utøste sitt blod og for hans skyld ikke elsket sitt liv inntil døden.

Alt dette vet jo en kristen. Skulle det da ikke være en stor forskjell mellom ham og en uomvendt hedning, selv om han er uomvendt? Skulle han ikke være mer hederlig og mer gudfryktig? Skulle en virkelig måtte rope det samme til ham når han omvender seg, som apostelen roper til efeserne i teksten vår?

En skulle jo tro at et menneske som har vokst opp i kristenheten og omvender seg, ikke har så mye å legge av som en hedning som til nå har levd i uvitenhet. Men, kjære tilhørere, i grunnen er det ingen forskjell.

Riktignok finnes det sjeler som en kan merke at Faderen drar til Sønnen. De har ennå ikke trengt igjennom til den sanne omvendelsen, men de kan i hvert fall ikke synde med ro. Slike er likevel svært sparsomt sådd. De fleste er ikke

bedre, ja, ofte enda verre, enda blindere, enda mer formørket og enda mer bortvendt fra Gud enn hedningene.

Dette er en hard anklage. Dere kan kreve bevis, og jeg vil også føre det – ut fra ordene i teksten vår. Apostelen ville ikke ha advart efeserne mot slike ting hvis ikke disse syndene før hadde hersket blant dem. Derfor vil vi høre det ene ordet hans etter det andre, og vi skal se at de samme syndene som efeserne drev med før omvendelsen, også hersker i kristenheten.

«Legg av løgnen», sier apostelen, «og tal sannhet, hver med sin neste! For vi er jo hverandres lemmer.» Kunne han ikke ha skrevet det samme til oss? Hvor finner en folk blant oss som har samvittighet nok til ikke å lyve, som taler den rene, fullkomne sannhet med nesten, slik de mener det i hjertet – og gjør det fordi vi er hverandres lemmer? Gå bare bort på torgene og handelsplassene: Hvor mye blir det ikke løyet der!

Den ene vil få solgt varene sine godt, og derfor anstrenger han seg for å rose dem overmåte, det vil si mot sin egen overbevisning. Den andre vil gjøre riktig billige innkjøp, og derfor har han ikke samvittighetsnag når han snakker varene ned og gjør dem altfor lite verdt, det vil si mot sin overbevisning. Da er det sjelden noen sier sannheten. Hver og en prøver å overtale den andre med ord, enten for å skru prisen opp eller for å presse den ned, og slik fremme sin egen fordel og nestens skade.

Er det her noen forskjell mellom kristne og hedninger? Og det enda de kristne er hverandres lemmer og skal elske hverandre som seg selv, glede seg over brorens velgang og lykke og bedrøves over nestens skade – ja, glede seg med de glade og gråte med de gråtende? Er det rett? Er det etter Kristi sinn? Han hadde ikke noe sted i verden å helle sitt hode, og han ble fattig for at vi skulle bli rike.

Men du sier: «Jeg kan jo ikke annet; jeg er fattig. Var jeg rik, ville jeg ikke handle slik. Men fordi jeg er fattig, må jeg prøve å få en skilling eller en daler til overs.» Kjære menneske, har du ikke hørt hva Frelseren sier: «Søk først Guds rike og hans rettferdighet!» Å, dårskap over dårskap, at du innbiller deg at du ved løgn og bedrageri kan få den velsignelsen som den levende Gud gir sine for ingenting!

Men vi trenger ikke gå så langt; vi trenger ikke først besøke torg og handelsplasser. Se bare inn i de vanlige familiekretsene og de vanlige selskapene – hvor mye blir det ikke løyet der! Der taler en jo ikke slik en mener det i hjertet. En sier bare pene ting til hverandre og unngår alt som er bittert og surt. Bare det som er søtt, behagelig og liflig, skal gå over leppene, mens hjertet ofte er fullt av bitterhet og misunnelse, fullt av avind og ondskap. Er ikke det å lyve?

«Hans munns ord er glattere enn smør, men i sitt hjerte tenker han på strid», sier salmisten, «hans ord er bløtere enn olje, likevel er de dragne sverd» (Sal 55,22). Hvor ofte har du ikke forsikret en ubehagelig gjest om at du var glad for besøket hans? Er ikke det å lyve? Og si ikke at slike småting ikke betyr noe i kristendommen. Jo, visst betyr de noe, for Frelseren sier: «La deres tale være ja, ja – nei, nei! Det som er mer enn dette, er av det onde» (Matt 5,37).

Eller hvor ofte har du ikke spredt løgn om din bror når du var sammen med andre og han ikke var til stede? Kanskje har du snappet opp et usannsynlig rykte

og fortalt det videre bare for å kaste et dårlig lys over hans gode navn. Å, legg bare merke til hvordan du selv ferdes og farer fram hver dag, og hvordan det går for seg i verden, så skal du finne at det blir løyet langt mer enn en aner og tror.

Videre sier apostelen: «Bli vred, men synd ikke!» Det betyr vel med andre ord: En rettferdig nidkjærhet mot det onde vil jeg ikke klandre dere for. Men vokt dere så den ikke blir syndig. Og denne nidkjærheten skal heller ikke vare for lenge; solen skal ikke gå ned over den. Den skal gå over til barmhjertighet og medlidenhet, slik vi jo også ønsker at Herrens nidkjærhet mot det onde skal gå over til barmhjertighet med vår elendige og jammerlige tilstand, besmittet som vi er av synder.

Men si selv: Er det noe så sjeldent blant de såkalte kristne at de synder når de blir vrede? Hva blir de vrede over? Over det onde, mon tro? Kan en bruke om dem det som blir sagt om Frelseren: «Nidkjærhet for ditt hus skal fortære meg» (Joh 2,17)?

Nei! En blir vred når noen setter en strek i regningen, når ikke alt går etter ens eget hode, når en blir hindret i sine lyster, når en ikke kan gå sin egen vei. Det er dette som skaper fiendskap og vrede i kristenheten, så de kristne ofte ikke lenger ser ut som kristne, ja, ikke engang som mennesker, men som tigrer og løver.

Knapt har en hørt et ord som en mener går for nær ens ære eller anseelse eller egenkjærlighet eller en annen av hjertets avguder – akk, hvordan arbeider og syder det ikke da i det kokende menneskebrystet! Et bittert nag rører seg, ja, det bryter ut av hjertet og blir til skjellsord, forbannelser, eder og skrik, ja, noen ganger til håndgemeng. Alt dette viser at en er et djevelens barn, for djevelen er en hissig og fiendtlig ånd, en drapsmann fra begynnelsen.

Og hvor mange lar ikke bare solen gå ned over sin vrede! Hvor mange bærer dette naget med seg, ikke bare i dager, ikke bare i uker, ikke bare i måneder, men i hele år! De er drapsmenn, dag etter dag.

Og imens går de til den hellige nattverd, til bordet til Herren som døde for deres synder. De ber: «Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere», og likevel er det ikke sant; de forlater ikke sine skyldnere. Kort sagt: De er verre enn hedningene og skal også få en strengere dom enn hedningene, fordi de gjør alt dette som kristne, under skinn av kristendom og av det gode.

Det er ikke å handle etter sinnet til ham som har sagt: «Elsk deres fiender, velsign dem som forbanner dere, gjør vel imot dem som hater dere, og be for dem som gjør dere skade og forfølger dere» (Matt 5,44). Det er ikke etter sinnet til ham som ba for sine bødler da han var løftet opp på korset: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør.» Det er ikke etter sinnet til ham som ennå i denne stund går etter sine fiender, søker å gripe dem med kjærlighet og overøser dem med langmodighet og barmhjertighet.

Videre sier apostelen: «Den som stjal, må ikke stjele lenger.» Riktignok kunne en tenke: Er det da mulig at en som har hørt om Frelseren og vet hvordan Jesus har elsket menneskene og vunnet uforgjengelige skatter for dem, ennå kan strekke ut hånden etter andres gods? Det står jo skrevet at tyver ikke skal arve

Guds rike. En skulle visst tro at det ikke var mulig. Men erfaringen lærer noe annet.

Riktignok stjeler mange ikke så åpenlyst at en kan overbevise dem om det, og de ville også ta en slik anklage svært ille opp. Men når en tar i bruk alle fordelene i håndverket og alle de knep og kunstgrep som egennytten har funnet på – er det noe annet enn å stjele? Når du pusser opp og pynter varene dine så de ser bedre ut enn de virkelig er, og derfor tar mer betalt for dem enn de etter din overbevisning er verdt – er ikke det å stjele?

Når den fattige vil selge deg noe, men ikke finner noen kjøper og nettopp trenger penger, og du piner ham så lenge at han lar deg få tingene sine under verdien – er ikke det et tyveri som roper til himmelen? Eller når en har et embete og tar imot gaver for oppgaver som han etter embetseden er forpliktet til å utføre uten betaling, og dermed lar seg påvirke til å handle til gunst for den ene og til ugunst for den andre – er ikke det å stjele?

Eller når du har avgifter å betale, tiende og lignende, og ser mer på din egen fordel enn på fordelen til den du skylder avgiften, enten det nå er en enkelt person eller et helt samfunn – er ikke det å tilegne seg urettferdig gods? Og når du som er i tjeneste, gjør tjenesten din for menneskers øyne og ikke for den allvitende Guds ansikt, når du ikke bruker tiden med troskap, men ser mer på din egen makelighet og fordel enn på nytten for ditt herskap – er det noe annet enn å stjele?

Å, det stjeles mye mer enn en tror. Den som trakter etter penger i denne verden og vil bli rik og formuende, er mye nærmere tyveriet enn en tror. Det samme gjelder den som ikke har noen tillit til den levende Gud og lar seg tynge altfor mye av bekymring for utkommet – særlig når de vanlige ytre hjelpekildene tørker ut og tar slutt.

Men hva skal jeg si om det råtne snakket som apostelen advarer sine kristne mot? Det er jo klart. En trenger bare gå over gaten – hvor mye skamløst og stygt snakk må en ikke da høre! Eller gå bare inn i et selskap, så må en si at det råtne snakket ser ut til å være mer hjemme i kristenheten enn blant hedningene. En snakker jo bort hele dager.

Det finnes mennesker som egentlig lever av råtten tale, som om de ikke hadde noe høyere å gjøre, som om de ikke hadde noen evighet foran seg, som om det ikke fantes noen regnskapsdag da vi skal gjøre rede for hvert ord, særlig for hvert unyttig ord vi har talt. Ja, nettopp slik samler vantroens barn seg vrede til vredens dag, dagen for Guds rettferdige dom.

Så ser vi altså at det i det ytre er liten eller ingen forskjell mellom en uomvendt kristen og en uomvendt hedning. Men i det indre, i hjertet, er forskjellen enda mindre; der er det slett ingen forskjell. Apostelen taler om et gammelt menneske, og det har en uomvendt kristen helt felles med en uomvendt hedning. Men hva mener han med det? Han mener hjertet vårt, som av naturen er dødt i synder, urent, blindt, formørket, uvillig til alt godt og tilbøyelig til all synd. Det er det gamle menneske, som den uomvendte kristne har felles med enhver hedning.

Da Adam hadde spist av treet til kunnskap om godt og ondt, skjedde det en forandring i hans indre. Kjærligheten til Gud vek bort, og egenkjærlighet, selviskhet, en ond samvittighet, fremmedhet for Gud, åndelig blindhet og uforstand og lyst til alt ondt spirte opp i ham. Guds bilde ble utslettet, og slangens bilde ble preget inn i ham. Med ett ord: Adam ble en synder. Og synderen Adam fikk barn i sitt eget bilde, ikke lenger i Guds bilde. Slik kom syndens elendighet og jammer inn i verden ved stamfaren, og i den ligger nå hele menneskeheten.

Nå bringer hver av oss med seg en overveiende lyst til synd og til alt ondt, til all urenhet og egenkjærlighet, til selviskhet og selvopphøyelse – kort sagt slangens bilde. Og det kaller Den hellige skrift det gamle menneske. Fra det springer alt som ikke er rett for Gud. Derfra kommer løgnen, derfra vreden og hevngjerrigheten, derfra tyveriet og det å ta til seg andres gods, derfra lediggang og råttent snakk, derfra onde tanker, mord, hor, utukt, tyveri, falskt vitnesbyrd og spott.

Derfra kommer også de andre kjødets gjerninger som apostelen regner opp (Gal 5,19–24): avgudsdyrkelse, trolldom, alle slags fiendskap, kiv, nid, vrede, trette, splid, partier, avind, mord, drukkenskap, fråtsing og lignende. Alt dette springer ut av den bitre, onde kilden som Satan har åpnet i oss ved sin forførelse. Det er det gamle menneske, som bare kan bære ond frukt.

Men det mest betenkelige er dette: Hvis dette gamle mennesket ikke blir overvunnet ved Kristi kraft, hvis det ikke blir svekket og drept og korsfestet med Kristus, så vokser det. Det blir sterkere og mektigere; her finnes ingen stillstand. Synden slår mer og mer rot. Til sist får en formelig ferdighet i å synde. Samvittigheten tier mer og mer; den blir stadig mer stengt for Guds ord og stadig sløvere for sannheten. Til slutt går det slik apostelen sier: Det gamle mennesket blir fordervet ved de forførende lystene.

Det går fra villfarelse til villfarelse, fra urettferdighet til urettferdighet. Litt etter litt holder en Guds ord for et eventyr og den sanne kristendommen for svermeri. En skjærer til og former om sannhetens ord. Den åndelige hørselen går tapt. En havner i løgnen og synker stadig dypere ned i den. Nå gir en syndene sine gode navn: Løgnen kaller en verdensklokskap, vreden rettferdig embetsiver, det råtne snakket kunsten å være underholdende, og det fine eller grove tyveriet kunsten å leve.

Der ser dere hele skikkelsen til et uomvendt menneske! Slik vandrer han på den brede vei rett inn i evigheten. Slik tumler han fram, blind og tåpelig, inntil det heter: Nå, menneske, står du ved målet! Derfor ligger også mange så rolige og sløve på dødsleiet og tenker så likegyldig på evigheten. Hvorfor skjelver og bever de ikke, når det jo går til Guds dom? «Jeg har gjort godt», er svaret. «Jeg vet ikke av noen særlige synder jeg skulle ha gjort meg skyldig i, og som jeg skulle ha fortjent helvete for.»

Å, hvor mange er det vel ikke også blant oss som er så forskanset og begravet i den åndelige blindheten at de holder sitt hedenske vesen og sin uomvendte vandel for den rette vei! Uten bekymring og sorg sover de evigheten i møte.

Den som ennå har ører å høre med, må da høre før dommens basun lyder i ørene hans på den dagen! Den som ennå har øyne å se med, må da gni søvnen av

pannen før dommerens lyn lyser inn i ansiktet hans. «Våkn derfor opp, du som sover! Stå opp fra de døde, og Kristus skal lyse for deg» (Ef 5,14).

II.

Men jeg skal også vise noen trekk ved hjertets og livets tilstand hos en omvendt kristen. Mellom et omvendt og et uomvendt menneske er det en stor forskjell, ja, en så stor forskjell som mellom himmel og helvete. En uomvendt kristen har bare ett menneske, nemlig et gammelt. Men i en omvendt kristen er det to mennesker, et nytt og et gammelt.

Ved omvendelsen blir ikke det gamle anlegget til synd, som er i kjødet, helt tatt bort og opphevet, ikke helt utryddet og tilintetgjort. Men et nytt anlegg blir plantet i mennesket, et anlegg etter Guds bilde. Et nytt menneske blir født i ham, «skapt etter Gud i den rettferdighet og hellighet som er av sannheten» (Ef 4,24).

Men hvordan går så dette til? Når et menneske ved Den Hellige Ånds kraft står opp av sin syndesøvn, når han hører Frelseren banke på hjertets dør, står opp og bestemmer seg: «Jeg vil gå til min far» (Luk 15,18) – eller med andre ord: Jeg vil omvende meg – da kommer Herren Jesus nær en slik fattig sjel og opplyser den, og Den Hellige Ånd viser sjelen dens gamle menneske.

Å, hvor forferdet blir den ikke da over slangeynglen den ser i sitt hjerte! Hvor forkastelig står ikke da det svunne livet for den! Hvor mange forsømmelser, hvor mye skyld mot dens Herre og Gud, som den skulle ha levd til ære for, tårner seg da opp for den! I denne nøden i hjertet viser sannhetens Ånd den til ham som har sagt: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!»

Guds Ånd fører den til korset, til Lammet, til det hellige stedet på Golgata. Fra denne høyden stiger den kongelige troen opp i hjertet: Mine synder er meg tilgitt. Den blødende Jesus er min, og jeg er hans; min skyld er hans, hans fortjeneste er min. Da blir det nye mennesket født i hjertet. Da blir den korsfestedes bilde preget inn i sjelen. Da oppstår tro, kjærlighet og håp.

Da springer et nytt liv fram, en lengsel etter det uforgjengelige, en lengsel etter å leve og lide til ære for ham alene som gav seg selv for oss. Da flykter en fra synden som fra en slange. Da vil en ikke lenger bedrøve Frelseren. Da vil en vise ham troskap også i det små. Da avskyr en den tidligere vandelen, den tidligere blindheten, den tidligere synden. Da sier en med smerte og anger:

Akk, at jeg deg så sildig kjente,
o Frelsermann, min store skatt!
At ei til deg jeg før meg vendte,
fant ro og lys i livets natt!
Det smerter meg at jeg først nå
så sent har vendt til deg min hu.

Nå søker en sannheten og dreper løgnen så snart en merker den. En vil ikke lenger bære bildet av erkeløgneren, djevelen, i seg. Og hvordan skulle en ennå nære vrede og forbitrelse, når Kristus har tilgitt oss så mye? Kjærligheten til ham gjør en saktmodig og ydmyk av hjertet. Og hvordan skulle en ennå rive

urettferdig gods til seg, om det så bare var verdt én skilling? En håper jo på evige skatter og tror på en Herre som ble fattig for å gjøre oss rike.

Og hvordan skulle en ennå med lyst bruke dagene sine på råttent snakk? En har jo noe mer nødvendig å gjøre og å tale; en går en salig evighet i møte og ser med glede på det som er nyttig til omvendelse. Kort sagt: Det nye mennesket har en drift i seg til å leve i det som hører Faderen til, og til å være i denne verden slik Jesus var.

Men det gamle mennesket er likevel ennå ikke dødt. Det rører seg stadig og strider stadig om herredømmet. Det er nok styrtet fra tronen, men det vil stadig gjøre sine gamle krav gjeldende. Da gjelder det daglig å fornekte det, kle det av seg og døde det. Det krever daglig øvelse å legge av det gamle mennesket, ikle seg det nye og bli fornyet i sitt sinns ånd.

Men det går gjennom mange bitre erfaringer, gjennom mang en døding av det gamle mennesket. For i samme mon som det gamle mennesket dør, lever det nye, og i samme mon som det gamle blir svekket, blir det nye sterkt.

Kristi død er Adams liv,
Adams liv er Kristi død.

Hvor mange ydmykelser og hvor mye tukt fra nåden, hvor mange åpenbaringer av hjertets dype fall og forferdelige fordervelse skjer ikke da i vårt indre! Og hvilken styggedom i hjertet støter ikke ofte også en gammel, erfaren, gråhåret kristen på! Hvor ofte står han ikke skamrød og bøyd for Herren, sin Gud!

Derfor må vi daglig renses ved Jesu Kristi, Guds Sønns, blod, som renser oss fra all synd. Derfor blir det sagt om dem som står foran Lammets trone: De har vasket sine kapper og gjort dem hvite – det vil si bleket dem – i Lammets blod (Åp 7,14). De har gått gjennom daglig omvendelse og daglig fornyelse i sitt sinns ånd.

Men dette er en kostelig øvelse. For sinnet i hjertet blir stadig mer ydmykt og ringe, men også stadig mer rent, stadig mer fortrolig med Frelseren, stadig mer vant til å vandre ved hans side, stadig mer modent og utviklet for evigheten. Kort sagt: Tross all ydmykelse er det en salig tilstand. Og Kristi kors gjør også seieren lett, for troen på det er den seier som overvinner verden (1 Joh 5,4). Ja, da kan en si med en gammel disippel av Herren:

Vil synden komme nu
og verden i min hu,
og vil meg Satan felle:
De har tapt sin velde.
Spør Jesus, vil jeg sige,
om dere og jeg er lige!

Så kjempes striden ut,
da venter oss hos Gud
en verden full av gleder
i allmakts evigheter,
og der vår lovsang toner
for Herren, vår forsoner.

Kjære tilhørere! Det er høst, og druene blir samlet inn. Når nå Herren en gang vil holde høst hos oss, når også vi en gang blir skåret av og samlet inn i hans presse, hvordan vil det da gå ham med druene hans?

Det vil gå ham slik han sier hos Jesaja: «Jeg hadde plantet meg en vingård og satt gjerde omkring den, renset den for stein og plantet edle vintrær i den. Jeg bygde også et vakttårn midt i den og hogg også ut en vinpresse i den, og jeg ventet at den skulle bære gode druer, men den bar ville druer. Hva var det mer å gjøre med min vingård, som jeg ikke alt hadde gjort med den? Hvorfor bar den ville druer når jeg ventet at den skulle bære gode?» (Jes 5,1–4)

Kjære tilhører! Hva er du? Er du en vill drue, en umoden drue eller en moden drue? Spør deg selv og tenk deg om! Er du en vill drue, se, da kan du ennå i dag bli en drue på vintreet Kristus, hvis du lar deg innlemme og pode inn i ham. Men er du en umoden drue, kan du ennå bli moden, hvis du ikke skyr anfektelsens hete, kampen med kjøtt og blod, med synden og verden.

Men blir du værende umoden, blir du også behandlet som umoden på den dagen. Og er du en vill drue, vil han nok også samle deg inn, men som han selv sier, vil han kaste deg i vinpressen for den allmektige Guds grumme vrede. Der blir de presset sammen, disse ville druene. Men de gode druene vil han samle inn i sine forrådskamre og rose seg av dem for Gud og sin Far.

Å, for en glede om også vi kunne høre til disse modne druene, om også vi med frimodighet kunne gå åpenbaringens dag i møte, om vi en gang rolig kunne se inn i hans ildflammende øyne og si: «Herre, du vet alt, du vet at jeg har deg kjær»!

Herren gi at det ordet jeg har talt i dag, ikke må gå tapt hos noen av oss! Han gi etter sin store barmhjertighet at vi på den dagen ikke må bli åpenbart som ville og umodne druer, men kan glede oss med en uutsigelig glede! Amen.

Tjuefemte søndag etter treenighetssøndag: Hva omvendelsen er, og hvor nødvendig den er

Luk 13,1–9

> På den tiden kom det noen og fortalte ham om de galileerne som Pilatus hadde drept, så blodet deres hadde blandet seg med blodet av slaktofrene som de bar fram. Han svarte og sa til dem: Mener dere at disse galileerne var syndere fremfor alle andre galileere, siden de har lidd dette? Nei, sier jeg dere! Men hvis dere ikke omvender dere, så skal dere alle omkomme på samme måten. Eller de atten som tårnet ved Siloa falt ned over og drepte – mener dere at de var skyldige fremfor alle mennesker som bor i Jerusalem? Nei, sier jeg dere! Men hvis dere ikke omvender dere, skal dere alle omkomme på samme vis.
> Han sa denne lignelsen: En mann hadde et fikentre plantet i vingården sin. Og han kom og lette etter frukt på det, men fant ingen. Han sa da til vingårdsmannen: Se, i tre år har jeg nå kommet og lett etter frukt på dette fikentreet, men ikke funnet noe. Hogg det ned. Hvorfor skal det stå her og utarme jorden? Men han svarte og sa til ham: Herre, la det få stå også dette året, til jeg får spadd opp rundt det og gjødslet det. Kanskje bærer det da frukt neste år. Gjør det ikke det, så får du hogge det ned.

Galileerne fikk en voldsom død for Pilatus' hånd, og noen mennesker ble drept da tårnet i Siloa falt. Da Frelseren fikk høre om dette, ropte han to ganger ut til tilhørerne sine, slik vi hører i evangeliet i dag: «Hvis dere ikke omvender dere, skal dere alle omkomme på samme vis.» Dette gir meg anledning til å tale med dere om omvendelsen, og det vil jeg gjøre med Guds hjelp.

Vi vil først se hva det vil si å omvende seg, og deretter hvor nødvendig det er for hver og en å omvende seg.

I.

Hvor kommer det egentlig av, kjære tilhørere, at det finnes ord og betegnelser som visse mennesker slett ikke kan fordra? Slik er det med ordet «å omvende seg». Det finnes mennesker som blir grepet av ren avsky bare de hører dette ordet nevnt. Å omvende seg – nei, det ordet er dem altfor forhatt! Derfor viser de motviljen sin, enten grovt eller på en finere måte.

Hos mange vekker slike formaninger om å omvende seg bare en skjult ergrelse, og den vet de av og til å gi et riktig vakkert navn. De sier at slike ord og

slik tale strider mot god tone, at det er mystisk, svermerisk og så videre. Men en merker at de bare vil bli kvitt saken med slike utflukter, så sannheten i den ikke skal gjøre for sterkt inntrykk på hjertet deres.

Hvor kommer dette av? Når en ikke vil omvende seg, ja, ikke engang vil gå inn på hva omvendelse er, skulle en tro at han lot folk si hva de ville, og gikk rolig sin egen vei. Men i stedet blir han irritert og ergrer seg over slike ord. Det rører seg en forbitrelse i ham, en motsigelsens ånd. En merker på ham at han setter seg til motverge av all makt og ikke vil slippe slike ord inn.

Hvor kommer dette av? Det kan vel bare komme av sannhetens makt. Et eneste lite ord fra sannheten kan rive ned og velte en hel bygning av unnskyldninger og løgner – løgner en holder fram for seg selv og pynter sitt indre eller ytre liv med. Den som ikke er av sannheten, vil derfor ikke høre slike røster. Det gjelder den som verken søker eller vil sannheten, men har behag i sin selvlagde løgn.

Grunnen er at hans innerste ånd roper etter forløsning dypt inne i ham; den vitner om at ordet er sant, og setter segl på det. Slik kommer mennesket i motsigelse og strid med seg selv, enda det helst ville bli værende i ro i sitt gamle vesen og sorgløst overlate seg til kjødets fordervede vilje.

Det samme ser vi jo hos Guds barn: De vil ikke høre ord som går mot Gud og livet av ham, for eksempel skitten, uanstendig og ond tale. Så langt det er mulig, flykter de fra slikt som fra en vederstyggelighet. Grunnen er ingen annen enn at den ånd som bor i dem, er tuktens og kjærlighetens ånd, Guds Ånd, og han er trofast nok til å advare sjelene og bevare dem fra besmittelse og urenhet.

Akkurat slik har det også sin gode grunn at visse mennesker verken kan eller vil høre noe godt, og særlig ingen uttrykk som peker mot en forandring av hjerte og sinn eller mot et nytt liv av Gud. Det har også sin gode grunn at vantroen i vår tid særlig har kastet seg over ord som gjenfødelse, omvendelse, liv av Gud, bot, sinnets fornyelse og så videre. Enten har den gitt disse ordene et nytt og elendig innhold, eller den har rett og slett henvist dem til eventyrenes rike og satt dem i klasse med hjernespinn og fabler.

Riktignok har mange helt gale forestillinger om omvendelsen og en mengde fordommer som må rettes. Men hovedgrunnen til motviljen er og blir likevel alltid denne: Han som er i dem, strider og setter seg opp mot sannheter som kunne drive ham ut av menneskenes hjerter og ta boligen fra ham. Det er den ondes ånd, denne verdens fyrstes ånd, som hersker i vantroens barn.

Ja, kjære menneske, når du ikke vil høre evangeliets grunnsannheter om Kristi forløsning, om omvendelse, om gjenfødelse, om den nye paktens blod – eller når det ennå rører seg noen motvilje mot dem i hjertet ditt – da kan du regne sikkert med at det er av djevelen. Da er djevelens gjerninger ennå ikke ødelagt i deg, og skansene og festningsverkene hans i deg er ennå ikke revet ned og veltet.

Men enten det behager Satan eller ikke, vil jeg nå med Frelserens hjelp tale om omvendelsen. Hva betyr det å omvende seg? Ordet betyr i grunnen å vende om til noe. Den egentlige betydningen er altså å vende om til Gud, å vende seg

til Gud igjen. Slik omvendte den bortkomne sønnen seg da han bestemte seg for å vende tilbake til faren sin for å se om faren kanskje ville ta imot ham igjen.

Tenk på en som elsker verden og det som er av denne verden – øynenes lyst, kjødets lyst og et hovmodig levnet – en som er fanget av de jordiske tingene fordi de har makt og dragning over hjertet hans.

Når en slik ser sin villfarelse, vender seg til Gud og lar seg sette fri fra lysten til disse tingene ved ham som kan gjøre menneskene frie, ved Sønnen; når han får lyst og glede ved det usynlige, og de himmelske tingene blir hans element og den skatten hjertet hans er hos, slik de jordiske var før – da sier en om ham at han har omvendt seg.

Eller tenk på en som henger hjertet sitt ved disse eller hine ting og gjør dem til sine avguder, og som mer eller mindre klart vet at han har skyld. Mørkets krefter og Satans trollkunster vikler ham inn i alle slags forbudte, ugudelige tanker og meninger i hjertet, og sinnet hans klamrer seg til noe som ikke er Gud.

Men så reiser han seg ved Guds kraft. I denne kraften river han snarene og lenkene i stykker og velger den levende Gud til sitt høyeste gode, til sin eneste lyst og glede. Da kan en med rette si om ham at han har omvendt seg.

Kort sagt betyr omvendelse altså denne forandringen: Mennesket vender igjen viljen sin, som var vendt bort fra Gud, til Herren, og blir frelst fra mørkets makt for å tjene den levende Gud.

Det er altså ingen omvendelse når et menneske blir gammelt, lidenskapene stilner, synden forlater det, og det begynner å leve et ordentlig liv. Det er heller ingen omvendelse når en voksen mann holder opp med det han gjorde som gutt og ung mann, og skammer seg over det. Det er heller ingen omvendelse når en tar opp en strengere livsførsel og tukt for embetets skyld, for den ære og anseelse en har blant mennesker.

Det er heller ingen omvendelse når en går over fra ødselhet til gjerrighet, eller når en av verdslig klokskap og list slår om fra åpen hevngjerrighet og fiendskap til skjult misunnelse og skjulte intriger – og altså driver ut den ene djevelen med den andre.

Endelig er det heller ingen omvendelse når en som før tjente synden og denne verdens vesen, trekker seg selvtilfreds inn i seg selv og i stolthet strever etter å bygge opp sin egen dyd og rettferdighet. Den vil han ha behag i og søke sitt eget i, slik han før fant behag i denne verdens ting.

Dette er forandringer, men ikke omvendelser. Det er bare å bytte den ene synden mot den andre. Det er ikke nok at en synd hører opp, enten den viste seg grovt eller fint. Det motsatte gode må plantes i hjertet i stedet. Saktmodighet må vinne innpass hos oss i stedet for sinne, ydmykhet i stedet for stolthet, virksom kjærlighet i stedet for havesyke, flid i gode gjerninger i stedet for latskap, kyskhet og renhet i hjertet i stedet for vellyst.

Hjertet må forvandles fra Satans verksted til Guds tempel. I stedet for Adams og slangens bilde må Kristus få skikkelse i oss. I stedet for å være syndens trell må mennesket bli Guds tjener og eiendom. Det er å omvende seg. Det er den omvendelsen Frelseren krever i dagens evangelium. Naturlig godmodighet, ytre rettskaffenhet og anstendighet betyr ingenting her. Noe nytt må bryte

fram i mennesket: et Åndens liv. Han må bli født på ny, ellers blir Guds vrede over ham.

Men en slik omvendelse skjer ikke på noen annen måte enn ved den sanne og levende troen på Kristus. Han er begynnelsen og enden på all sann omvendelse, troens opphavsmann og fullender. I omvendelsen til ham ligger forskjellen mellom en rettskaffen hedning og en sann kristen. Bare slik kommer en ut av en kristendom som sitter i munnen og i hodet, og inn i gjenfødelsens sanne vesen.

Når en sjel erkjenner sin hjelpeløshet; når den hører at alle som vil bli salige, må omvende seg, men ikke finner kjennetegnene på denne omvendelsen hos seg selv og blir bekymret over det; når den begynner å tvile på om gjerningene og livsførselen den har hatt til nå, virkelig har vært Herren til behag; når den merker det den ikke visste før: at den egentlig ikke har noen Gud og hittil har levd uten Gud i verden – kjære tilhørere, når slike erkjennelser går opp for et hjerte, da, ja da er det på vei til en sann omvendelse.

Da kan en være viss på at troens opphavsmann vil skape troen i en slik sjel og grunnlegge et nytt liv av Gud i den.

Hvis sjelen så er tro mot de gavene den har fått, flykter til Kristus og ber ham: «Omvend meg du, så blir jeg omvendt»; hvis den ikke lar noen hindringer eller vanskeligheter drive den bort fra ham; hvis den trenger seg stadig nærmere og inderligere inn til Kristus, frelsens klippe; og hvis den ikke slipper Herren før den ser sin utvelgelse av nåde i naglemerkene hans, før den finner fred i sårene hans og blir viss på sin frelse – da er den omvendt.

Da kan verken Satan eller noe menneske bestride den omvendelsen. Ja, da vet den like visst som den vet at den lever, at den har en Frelser, og at ingenting lenger kan skille den fra ham.

Det er riktignok blitt vanlig i vår tid å tale og skrive om omvendelse, men uten Kristus – som om det var nok å fatte et forsett, en tanke i hodet: «Jeg vil bli annerledes, jeg vil forbedre meg. I dag vil jeg legge av dette, i morgen hint, og så videre, til jeg er ren.» Alt uten kraft fra Gud, alt uten ham som har sagt: «Uten meg kan dere intet gjøre» (Joh 15,5).

Det er blitt vanlig å tale og skrive mye om den kraften til det gode som mennesket har i seg av naturen – alt til spott og hån for Kristi fortjenstfulle lidelse og død. I stedet for det evangeliet som gir kraft og gjør salig, har en stilt opp for de arme sjelene elendige dydslister uten tall. Og fordi en ikke kjenner hvor svak menneskenaturen er, har en krevd at de arme menneskene skal holde bud som disse ivrige kravstillerne ennå ikke selv har rørt med en finger.

En har krevd saktmodighet av den arme menneskenaturen, og likevel er menneskehjertet fullt av vrede og bitterhet. En har krevd hjertets renhet, og likevel har syndens gift trengt inn i det innerste. En har krevd kjærlighet, og likevel har vi av naturen ikke en gnist av sann guddommelig kjærlighet. En har krevd barmhjertighet og fornektelse av det jordiske, og likevel har gjerrigheten – det å henge ved det jordiske – vokst sammen med den dypeste roten i hjertet til hvert menneske.

Å, Guds ord krever jo også disse dydene. Men det kjenner også vår svakhet, hjertets onde, fordervede natur. Derfor sier det oss hvor vi kan finne kraft til det

gode, lyst til å overvinne det onde, kilden til alle dyder – hvor det svake hjertet, som er dødt i synder, kan få liv, guddommelig liv.

Men om denne kilden sier de blindes blinde veiledere ingenting. For selv vet de ingenting om den, de spør ikke engang etter den, og i sin blindhet har de forkastet hjørnesteinen og mener å ha funnet det rette i stedet for den.

Å, mange rettskafne hedninger søkte og forsket, tørstet og sukket etter denne kilden alt før Kristi tid – og for oss ligger den så nær! For den er ingen annen enn Jesus Kristus selv, han som lever, og i ham er all frelse. Den er de kjærlighetens brønner som er åpnet i ham. Den er den Guds fred som vifter oss i møte fra korset hans. Dette er omvendelsens begynnelse, midtpunkt og ende. På denne grunnvollen må mennesket stå.

Den grunn hvorpå jeg bygger,
er Kristus og hans død;
i Jesu pines skygger
er sjelens hvile søt;
der har jeg funnet livet,
selv er jeg intet verd;
det Jesus meg har givet,
gjør meg for Gud så kjær.

Den som slik kommer til Kristus, lar seg grunnfeste på ham og slår rot i ham, han finner alt i ham. Han finner sin visdom i ham, sin rettferdighet, sin helliggjørelse og til slutt også sin forløsning.

II.

En slik grundig omvendelse til Kristus er det et menneske trenger aller mest i denne verden. «Hvis dere ikke omvender dere» – hvis dere ikke omvender dere grundig – «skal dere alle omkomme», sier Frelseren til jødene i dagens evangelium. Det sier jeg om hver og en, og jeg sier det med visshet: Det finnes ikke en eneste sjel blant oss som ikke må omvende seg hvis den vil bli salig – selv om den av naturen var et dydsmønster, eller rettere: syntes å være det.

Riktignok er naturlig godmodighet, ytre rettskaffenhet og anstendighet noe vakkert. Og det er noe å bli bevart i uskyld. Det er en stor Guds nåde når Herren holder et menneske tilbake fra syndens grove utslag. Men alle dere som har denne store lykken: Hvis dere ikke omvender dere, skal dere alle omkomme – om ikke her nede, så likevel for den guddommelige domstolen, for ham som har øyne som en ildslue.

Frelseren sier ikke i evangeliet vårt: «Du galileer, du jøde, som legger vekt på anstendighet og rettskaffenhet, du trenger ikke å omvende deg.» Nei, han sier helt generelt og rett ut: «Hvis dere ikke omvender dere, skal dere alle omkomme.» Og ut fra hele innholdet i Den hellige skrift kan og må vi bruke disse ordene på oss også.

For vi ligger alle under Guds vrede. Den som ikke blir funnet i Kristus som en levende grein på vintreet, han blir værende under vreden og skal bli under den i all evighet; han skal dø i sine synder og gå fortapt.

Vi er trær, plantet i Guds hage, og for så vidt har Herren rett til å kreve frukt av oss. Se, den himmelske vingårdsmannen har hittil gjort alt for oss. Han har

flyttet oss bort fra naturens villmark og inn i sin vingård, inn under nådens arbeid. Han har pleiet oss med all troskap og omsorg. Det finnes ingen sjel blant oss som han ikke har lagt sin pleiende og oppdragende hånd på ved dåpen og ved Guds ords levende sæd.

Hvor ofte har den store Gud velsignet et menneskes gang til den hellige nattverd for å føre ham nærmere til seg og dra ham til seg! Hvor ofte har han lagt en stein i veien for ham og sperret veien hans med torner, så mennesket skulle høre Herrens røst: «Vend tilbake, du frafalne!» Det finnes visst ikke en sjel blant oss som ikke har fått det åpenbart i samvittigheten: «Du må bli annerledes, du må omvende deg, hvis du vil komme til himmelen.»

Hva skjer ikke ofte i menneskenes hjerter i de første skoleårene, ved konfirmasjonen, på syndens veier, ved en eller annen alvorlig anledning! Ut fra slikt kan de skjønne at Åndens røst har advart også dem og vist dem til det ene nødvendige. Altså krever Herren av oss omvendelse fra avgudene til den levende Gud, og han har rett til det.

For si meg: Hva har Herren unnlatt å gjøre for hver enkelt av oss? Hva mer kunne vingårdsmannen gjøre med vingården sin, han som Jesaja taler om i det femte kapitlet? Hva mer kan Gud gjøre? Han har gitt oss Kristus som vår forsoning. Jesus Kristus er kommet og har latt seg slakte som Guds Lam, som bar vår og hele verdens synd. Denne ufortjente nådegaven lar han stadig forkynne for oss gjennom sine tjenere.

Og ikke det alene: I den hellige nattverd gir han oss sitt kjød og blod å nyte, for å føre oss inn i et enda nærmere samfunn med sin død og sitt liv. Hva mer kan vel gjøres? Si selv: Har han ikke full rett til å vente frukter av oss, botens og omvendelsens frukter?

Og spør deg nå: Har du også båret dem? Merk deg vel: ikke bare frukter som så å si er bundet fast på deg, som på et villtre, men frukter som Frelseren kan bære fram for sin himmelske Far, frukter som er vokst fram av ham, av hans livskraft.

Kjære tilhørere! Det er sannelig ikke nok å høre Guds ord, og høre det gjerne. Det er ikke nok å snakke om kristendommen. Det er ikke nok å bestemme seg for å omvende seg og likevel ikke gjøre det. Det er ikke nok med et par hjerteløse «Gud, vær meg synder nådig!» Nei, du må i sannhet gå inn i gjenfødelsens alvor. Du må bli en grein på vintreet Kristus. Du må i sannhet fornye deg, ikke bare med ord, men i gjerning og sannhet.

Ellers gagner hele Guds ordning i Kristus Jesus deg ingenting. Da er og blir du et ufruktbart tre, og før eller senere vil Herren komme til treet og si: «Jeg er lei av å se dette treet lenger i hagen min. Hogg det ned! Hvorfor skal det stå her og utarme jorden?» «Guds faste grunnvoll står, og har dette seglet: Herren kjenner sine! … Han skal rense sin treskeplass og samle hveten i låven, men agnene skal han brenne opp med ild som ikke kan slokkes» (2 Tim 2,19; Matt 3,12). Å, men hvem tror det?

Lettsindigheten er så stor. Satan gjør menneskene lettsindige og sorgløse, så de ikke tror det og ikke tenker over hvordan det står til med dem. Å, om vi i det minste én gang ville prøve oss selv alvorlig på dette! Sjel, hva er du? Omvendt

eller uomvendt? Gjenfødt eller ugjenfødt? Et rettferdighetens eller et urettferdighetens tre? En hykler? Et verdensmenneske? Rotfestet og grunnfestet i Kristus? Eller et siv som drives hit og dit av vinden?

Å, hvor forferdelig er det når døden først kommer, når evighetens vindkast blåser ned den grunnvollen du stoler på! Arme, bedratte menneske, hvor forferdelig er det da ikke å ha noe fast å støtte seg til, ingen klippegrunn!

For det er visst: Hvis vi ikke blir rettferdighetens plantinger og bærer frukt i tålmodighet, botens og omvendelsens frukter, har vi ikke annet i vente enn en forferdelig gru for Guds dom, som skal fortære de ugudelige. «Se, i tre år har jeg nå kommet og lett etter frukt på dette fikentreet, men ikke funnet noe», sier Herren i evangeliet vårt. «Hogg det ned. Hvorfor skal det stå her og utarme jorden?»

Kjære tilhørere! Vi har et stort eksempel på Guds forferdelige rettferdighet i Jerusalem og Israels folk. Gud hadde gjort like mye for dem som for oss, men de ble værende i sitt forherdede sinn. Da ble det oppfylt som Frelseren roper ut i evangeliet vårt i dag: «Hvis dere ikke omvender dere, skal dere alle omkomme på samme måten.» Slike eksempler stiller Gud opp i historien, for at hver enkelt av oss skal løfte hodet og la seg advare og refse.

Frelseren gråt riktignok over Jerusalem. Og i dagens evangelium åpenbarer han også noe av Guds usigelige tålmodighet og langmodighet. Slik herren i lignelsen hører på vingårdsmannens forbønn, tar Gud hensyn til Frelserens yppersteprestlige forbønn, venter og gir nådefrist. Frelserens hjerte er ennå fullt av ømhet og tålmodighet. Slik søker han fortsatt å holde Guds straffende rettferdighet tilbake ved sin yppersteprestlige forbønn, for om mulig å føre synderen til omvendelse.

Det er denne forbønnen fra Jesus vi alle har å takke for at vi ennå lever og står i nådetiden. Se, det er derfor, du gamle synder, at du ennå står, enda du er moden for helvete. Det er derfor du ennå får den usigelige nåde å høre evangeliet. Det er derfor han hjemsøker deg med mang en lidelse. Det er derfor det ofte blir tydeligere for deg enn ellers: «Jeg må bli annerledes.»

Det er derfor den hellige vingårdsmannen har stanset øksen, som allerede ligger ved roten av trærne, har bedt om og fått en frist til omvendelse og nåde for deg, og nå setter alt inn på å lokke fram omvendelsens frukter hos deg. «Jeg vil spa opp rundt det og gjødsle det», sier han i evangeliet. Å, for en troskap! Et slikt ufruktbart, råttent tre skulle jo for lenge siden ha vært fjernet.

Men Kristi yppersteprestedømme setter ikke Guds rettferdighet til side. For ypperstepresten selv innrømmer i lignelsen at et ufruktbart tre fortjener å bli hogd ned. Han sier selv at hvis det ikke bærer frukt etter nådefristen, skal det hogges ned. Til sist åpenbarer Guds hevnende arm seg likevel. Slik har Gud vist seg mot Jerusalem, slik har han allerede vist seg mot tusener, og slik vil han fortsatt vise seg. På vredens dag skal den rettferdige med nød og neppe bestå – hvordan skal det da gå med den urettferdige?

Derfor: til Kristus! Ut av lunkenheten, ut av lettsindigheten, ut av troen med munnen! For det skal sannelig gå annerledes enn vi trodde i vår bløtaktige og makelige tankegang.

Amen.

Tjuesjette søndag etter treenighets-søndag: Tilliten til Guds nåde

2 Kor 12,1–10

«Det er altså nødvendig at jeg roser meg, enda det ikke er til gagn. Men jeg kommer nå til syner og åpenbaringer fra Herren. Jeg kjenner et menneske i Kristus – om han var i legemet, vet jeg ikke, eller utenfor legemet, vet jeg ikke, Gud vet det – en som for fjorten år siden ble rykket like inn i den tredje himmel.

Jeg kjenner dette mennesket – om han var i legemet eller utenfor legemet, vet jeg ikke, Gud vet det. Han ble rykket inn i Paradis og hørte usigelige ord, som det ikke er tillatt for et menneske å tale. Av denne mannen vil jeg rose meg, men av meg selv vil jeg ikke rose meg – uten av min skrøpelighet. For om jeg likevel skulle ønske å rose meg, ville jeg ikke bli en dåre.

For det jeg sa, ville være sant. Men jeg lar det være, for at ingen skal ha høyere tanker om meg enn det han får ved å se meg og høre meg. Og for at jeg ikke skal opphøye meg av de overmåte store åpenbaringene, har jeg fått en torn i kjødet, en Satans engel som skal slå meg, for at jeg ikke skal opphøye meg. Om denne ba jeg Herren tre ganger at den måtte vike fra meg.

Men han sa til meg: Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet. Derfor vil jeg helst rose meg av min skrøpelighet, for at Kristi kraft kan bo i meg. Derfor er jeg vel tilfreds i skrøpelighet, under mishandling, i nød, i forfølgelser og trengsler for Kristi skyld. For når jeg er skrøpelig, da er jeg sterk!»

I teksten vår taler apostelen om en stor åpenbaring og henrykkelse som han allerede fjorten år før var blitt aktet verdig til. Han var blitt rykket bort i Ånden like inn i den tredje himmel og hadde hørt usigelige ord, som intet menneske kan gjengi med menneskelige ord. Hadde han ønsket å rose seg av særlige nådebevis, hadde han altså hatt noe å rose seg av her. Men han ville ikke vite av det, og han bygde heller ikke troen sin på det.

Sin tillit satte han til nåden, og til nåden alene. Derfor hvilte også det indre troslivet hans på en urokkelig, ubevegelig grunnvoll. Han nøyde seg med nåden, som hadde utvalgt og rettferdiggjort, helliggjort og forherliget ham i Kristus. Han kastet seg i armene på nåden, som bar og holdt ham hver dag og hver time. Hver dag og time ble den mektig i hans skrøpelighet, ja, hver dag og

time bød den ham å rose seg av sin skrøpelighet, fordi han var mektig i den når han var skrøpelig i seg selv.

Men nettopp slik ble også tilliten hans til nåden fri for alle menneskelige krykker og falske støtter – standhaftig, ubevegelig, fast som fjell. Denne betraktningen ga meg tanken å tale til dere denne gangen

om tilliten til Guds nåde.

Vi taler først om den falske og deretter om den rette tilliten.

Bønn. Du evige kjærlighet, Herre Jesus! Så mange famler omkring i mørket: Enten setter de slett ikke sin tillit til din nåde, eller så gjør de det på en falsk måte. Ta bort alle falske støtter, alle egenrettferdige tanker, og la oss bygge troens borg alene på din frie nåde! Men bevar oss også for alle falske innbilninger som vi kunne forblinde og bedra oss selv med. Led oss inn i din fullkomne sannhet, og la oss erfare at den som har deg, har livets lys! Amen.

I.

Vi taler om den falske tilliten til Guds nåde.

Men kan en da ha en falsk tillit til nåden? kunne noen spørre. Nåden er jo noe allment. Enhver som heter menneske og har kjøtt og blod, kan og tør tilegne seg den. For Kristus, alles Skaper, har også tatt på seg kjøtt og blod og fått del i vår menneskenatur. Slik skulle han ved sitt fullkomne offer føre tilbake hver menneskesjel som ved Adams fall og ved egen skyld hadde mistet Guds nåde, og ved forsoningens blod gjøre den velbehagelig igjen i seg, den elskede.

Etter Skriftens ord skal jo alle bli gjort levende i Kristus, likesom alle dør i Adam. Det vil si: Likesom alle mennesker arver fordervelsen fra Adam, slik arver alle mennesker fra Kristus et krav på nåden og det evige liv. Derfor har hver menneskesjel for Kristi skyld det mest fullkomne og mest velbegrunnede krav på Guds nåde. For Kristus har vunnet denne retten og kjempet den til seg i en hard kamp.

Nåden er altså allmenn. Ingen som bærer Adams bilde, er utelukket, uansett hva han heter og hvem han er. Ja, om noen bar hele verdens synd og skyld, ville heller ikke han være utelukket fra den nåden som Kristus har vunnet. For det er funnet en forløsning for alle. En forbarmelse over alle er blitt åpenbart, en løsepenge for alle er blitt betalt ved Guds Sønns hellige liv og lidelse, og Kristus har sonet hele verdens synd med sitt blod.

Og likesom nåden er allmenn, slik er den også uendelig og uuttømmelig. I Kristus er det åpnet en fylde av nåde som aldri tar slutt, en rikdom av Guds nåde som ikke kan sammenlignes med noen jordisk rikdom. For all jordisk rikdom minker med tiden og blir fortært, men Kristi rikdom har verken mål eller grense. Jo mer en troende sjel tar av den, desto dypere avgrunner av nåde og forbarmelse åpner seg for den.

Derfor kan en synder som i seg selv er forarmet og ussel, øse nåde på nåde, forbarmelse på forbarmelse, kraft på kraft, og slik videre i all evighet. Ja, om syndene var blodrøde, skal de bli hvite som snø, lyder hans løfte. Og om skaden var helt uhelbredelig etter menneskers dom, kan hans nåde helbrede selv den aller mest alvorlige skade.

I Kristus er det åpnet en evig avgrunn av den mest hjertelige og inderlige forbarmelse. I det uendelige dypet er det rom og råd å finne selv for dødssynder, selv for de mørkeste menneskesjeler.

Nåden er allmenn, og den er uendelig. Den er også fri, helt fri og ufortjent. Her kommer det ikke an på om en er mer eller mindre verdig. For alle, alle er fullstendig uverdige til nåden. Over alle råder en fri forbarmelse. Den kan de verken vinne eller kjøpe, og de kan ikke bidra med noe til den ved å løpe og streve, ved å arbeide og anstrenge kreftene sine. De kan bare ta imot den med et takknemlig og barnlig sinn.

For i Herrens øyne er hele verden lik. For ham ligger alle mennesker i det onde og i fordervelsen, og ut av den kan de ikke hjelpe seg ved egen kraft. Av naturen har intet menneske det minste krav på ham. For ved synden har vi mistet den retten vi fikk ved skapelsen. Av naturen er all rettmessig forbindelse mellom ham, den Hellige, og oss vanhellige opphevet og skåret over ved synden.

Hva kunne vi gjøre om han ikke fant for godt å knytte igjen den avrevne tråden mellom seg og oss? Om han ikke fant for godt å rive ned skilleveggen mellom Gud og menneskene og fylle igjen det svelget som synden har satt mellom ham og oss? Hva kunne vi gjøre om han lot oss fortsette i vår løsrevne tilstand? Vi kunne ikke gjøre noe. Selv kunne vi ikke gjøre dette forholdet godt igjen.

For når skapningen med sin vilje har revet i stykker båndet mellom Skaperen og skapningen, kan ikke skapningen lenger knytte det igjen. Det kan bare Skaperen. Da måtte vi bli værende i vår forvendte tilstand, blinde og døde, som Guds fiender, og få den lønnen som de fortjener som har skilt seg fra Gud, kilden til liv og salighet, kjærlighet og fred.

Derfor er det en fri, en helt fri forbarmelse som ved Kristus råder over alle syndere. Det er en fri nåde. Derfor roper og forkynner Herren allerede ved profeten Jesaja: «Nå vel, alle dere som tørster, kom til vannene! Og dere som ingen penger har, kom, kjøp og et, ja kom, kjøp uten penger og uten betaling vin og melk! Hvorfor veier dere ut penger for det som ikke er brød, og deres fortjeneste for det som ikke kan mette? Hør på meg! Så skal dere ete det gode, og deres sjel skal glede seg over de fete retter. Vend øret hit og kom til meg! Hør! Så skal deres sjel leve. Og jeg vil opprette en evig pakt med dere, og gi dere Davids rike nåde, den visse» (Jes 55,1–3).

Men når Guds nåde nå er så allmenn, så rik og uuttømmelig og blir tilbudt så fritt og ufortjent, kunne en spørre: Finnes det da også en falsk tillit til nåden? Er det mulig at et menneske kan forlate seg på nåden og samtidig bedra seg selv? Er det da ikke sant, det et salmevers sier:

> På nåden kan man stole
> og angrer ei sin ro;
> og mørknes livets sole,
> så blir dog Herren tro.

Er det da ikke sant? Skal ikke alle Guds løfter og ord om hans allmenne, frie og uuttømmelige forbarmelse forstås ordrett, akkurat slik de lyder når en leser dem rett fram og enkelt? Jo, kjære tilhørere! En tør, ja, en skal forlate seg

på nåden og bygge så helhjertet på den som Skriften selv overalt krever. Men likevel kan det finnes en falsk, ugrunnet tillit til nåden. Og altfor ofte finner en den blant menneskene.

Dessverre er de ofte svært lettsindige, forsømmelige og sorgløse nettopp i den aller viktigste saken i hele livet: spørsmålet om de står i nåde hos Gud. De ser på det som en selvfølge som ikke trenger mer ettertanke eller bekreftelse.

Og når Guds Ånd vil vekke dem av sikkerheten og sorgløsheten og drive dem til å søke Guds rike for alvor, og det våkner tvil hos dem om de med rette kan trøste seg med Guds nåde, da kan de til og med vise slik tvil fra seg. Påskuddet er at djevelen har skapt og framkalt den. Og slik blir de liggende i sin gamle syndesøvn, enda den trofaste og kjærlige Gud ønsket å vekke dem av den og føre dem til livet i seg.

Falsk er tilliten til nåden hos dem som ennå aldri for alvor har stilt seg selv spørsmålet og gransket sitt indre: Står jeg i nåden? Ser den Gud som råder over meg, og som jeg ikke kan flykte fra, på meg med sine ildflammende øyne i nåde eller i unåde? Den er falsk hos dem som til denne dag har utsatt den største og viktigste granskingen i livet sitt, ja, ofte helt til dødsstunden. Til nå, ja, kanskje til de står ved evighetens porter, har de levd sorgløst og ubekymret, bare for øyeblikket. Gud være dem nådig!

Det bor en forferdelig motsigelse i menneskehjertet. Når det gjelder vår egen fordel, en timelig vinning eller en timelig ære, er vi så nysgjerrige etter å vite dette eller hint. Da er ingen tid for kostbar for oss, ingen skritt for tunge, ingen selvfornektelse for vanskelig, ingen reise for lang. Vi vil vite sikkert hvordan det står til.

Har et menneske med anseelse og høy stilling sagt et velvillig ord om deg, hvor viktig er det ikke da for deg å få vite hva han tenker om deg! Ja, selv om du later som om det er deg helt likegyldig – innrøm bare at det ikke er deg så likegyldig.

Det ansporer deg, det vekker nysgjerrigheten din og spenner den til det ytterste. Egenkjærligheten eller egennytten din er med i spillet. Du brenner etter å få vite hvordan saken egentlig henger sammen. Og står du ikke i Guds Ånds skole og under hans tukt, vil det fortsatt være noe viktig og interessant for deg.

Eller er det ikke slik at hos mange er hele sjelen oppslukt av den uopphørlige jakten på nyheter av det ene eller andre slaget, ja, noen ganger bare på elendige bynyheter og sladder? De følger med på det som om hele deres velferd hang på det. Mennesket gir akt på alle mulige ting, hvor små og ubetydelige de enn er:

For verden alt vil vite
og fritte alting ut,
men lukker alle tide
sitt øye for sin Gud.

Snart etter dette, snart etter hint speider det nysgjerrige skalkeøyet, etter det som er timelig, det som er forgjengelig, det som er ingenting. Bare det ene viktige spørsmålet, det viktigste av alle, om en står i nåde hos Gud – det spørsmålet som avgjør hele livet, for tid og evighet – det lar en for det meste ligge upåaktet.

Svært få bekymrer seg om det. De går omkring med en død innbilning og drømmende tanker om Guds barmhjertighet og trøster seg blindt med dem. Disse tankene har de laget seg selv, og med dem har de vugget seg inn i egenkjærlighetens søvn.

Hvor forvendt er ikke mennesket! Hvor blindt går det ikke sin fordervelse i møte, hvor ubekymret og sorgløst drømmer det ikke bort sin nådetid! Slik er det ikke med dem som i sannhet forlater seg på nåden. I Guds rike råder det en hellig virksomhet. For bare den sjelen får del i den sanne freden som for alvor søker Guds rike, som har omsorg for sin salighet, og som gjør det til sin alvorlige, ja, største sak å vite hvordan den står seg med sin Gud.

Men den som vil fortsette i sin sorgløshet og naturlige sikkerhet, og som tar for gitt det som bare de arbeidende og besværede sjelene får del i, han bedrar seg selv. Guds vrede blir over en slik. Han kan forlate seg på Guds nåde så lenge han vil – en gang, når tilstanden hans kommer fram i lyset på åpenbaringens dag, skal han med skrekk oppdage at han har gått omkring i et elendig selvbedrag.

For kjøtt og blod, kjødelig sikkerhet og treghet, lettsindighet og latskap kan aldri arve Guds rike. Derfor ber jeg hver den som har ører å høre med, om å prøve og granske grunnen for det håpet han står på. For den grunnen hver enkelt bygger på, skal prøves i ilden.

Falsk er tilliten til nåden også hos dem som bare vil bruke Jesu Kristi fortjeneste og Guds nåde til å dekke over ondskapen og urenheten i hjertet sitt. De beholder urenheten sin, men roser seg likevel av Kristi fortjeneste. De angrer ikke falskheten og ondskapen i sitt naturlige vesen og kjemper ikke mot dem, men vil misbruke Guds nåde som skalkeskjul for sine såkalte svakheter. Det er ikke noe annet enn å gjøre Kristus til en tjener for synden, ikke noe annet enn å trå Guds nåde under føttene.

Den som lever i håpet om å ha nåde og liv og alt godt i Kristus, han renser seg selv, likesom han er ren. For dette er Guds vilje med oss: vår helliggjørelse. Vi skal bli helliget på legeme, sjel og ånd. Våre klær skal vaskes og gjøres hvite i Lammets blod. Bare den som blir funnet i dette, bare den som vil være Den Hellige Ånds medarbeider i sin egen sjel – bare en slik tør med god grunn og full rett trøste seg med Guds nåde.

De andre tør det ikke: de som i feig frykt trekker seg unna denne indre renselsen og vil slippe at det gamle mennesket blir dødet, som blir værende i sitt gamle sinn og beholder den hemmelige lysten til synden, og som likevel vil være rettferdiggjort og ha en nådig Gud og Far i himmelen. Slik bedrar de seg selv, og slik øker de sin skyld på dommens dag. For udyd og kjærlighet til synden skiller sjelen og dens Gud fra hverandre for evig.

Å, hvor mange har ikke forlatt seg på Kristi fortjeneste uten å ville overgi hjertet sitt til ham som har kjøpt dem så dyrt, for å bli renset og forløst fra synden! Hvor mange har ikke levd i en hemmelig forståelse med synden og prutet med Guds Ånd, som tuktet og refset dem, om å få beholde den eller den tilbøyeligheten! Hvor mange har ikke stengt i det minste en del eller en krok av hjertet sitt for det gjennomtrengende lyset fra den helliggjørende nåden!

Hver slik skal bli forskrekket på den dagen. Da trer synden fram – den styggedommen han litt etter litt lot vokse fram i hjertet sitt – og anklager og fordømmer ham. Og med smerte og dyp skam ser han at han var fanget i et tomt selvbedrag, og at han har vandret på dårenes vei til sin egen fordervelse.

Nei, Kristus er ingen tjener for synden. Langt derifra! Den som vil trøste seg med hans fortjeneste og hans nåde, den som vil at forsoningens blod stadig skal be om nåde og forbarmelse over ham, han må vie hjertet sitt til Kristus som hans udelte eiendom og la seg rense fra alle syndeflekker. For i den nye byen kan ikke noe urent eller vanhellig komme inn, og de feige og vantro og vanhellige, morderne og horkarene, trollmennene og avgudsdyrkerne og alle løgnere må bli utenfor.

Falsk er endelig tilliten til Guds nåde også hos dem som taler og skriver mye om Guds nåde og hans forbarmelse, men alt uten Kristus. I nyere tid er det nemlig blitt vanlig å tale mye om Allfaderens kjærlighet og om nåden hos ham som forbarmer seg over alle, uten å nevne Mellommannen Jesus Kristus og hans fortjeneste med et eneste ord.

Ja, en trådte Guds Sønn og hans forløsningsverk under føttene og behandlet ham med opprørende utakknemlighet og himmelropende vantro – og samtidig priste en Guds kjærlighet. En kunne ikke få fortalt nok om hvor tålmodig og barmhjertig og kjærlig han er mot menneskene, sine svake barn. De trenger jo likevel ikke lenger, mente en, å tro på en Frelser, på et forsoningens blod, på en trofast og medlidende Mellommann og Forsoner. For alt dette skulle være foreldede ting og fabler, og i vår vise og opplyste tid skulle en i fornuftens lys ha sett og vist at de er grunnløse.

Også mange velmenende sjeler har latt seg forblinde av giften i denne læren. Ofte holdt de fast ved denne løgnen hele livet igjennom, ofte helt til døden. Til hån for hele Guds frelsesordning i Den nye pakt, til hån for Jesu Kristi hellige lidelse og død, til hån for det store forsoningsofferet som han har brakt, priste de Guds kjærlighet uten ham – uten ham som alene kan gjøre oss velbehagelige for Gud, uten Kristus, Farens eneste elskede.

Å, for en forferdelig, mørk løgn fra løgnens rike! For en stor forblindelse og forherdelse ikke å ville høre og forstå at uten Kristus er Gud en fortærende ild! Syndere tør i evighet ikke nærme seg ham uten å være bestenket med Jesu Kristi dyrebare blod – hvor lærde, vise, dannede, fornemme, fromme og dydige de så måtte være. Det blodet roper om barmhjertighet for syndere og taler bedre enn Abels blod.

Hvorfor er da Kristus kommet? Hvorfor har han gitt sitt liv i selvfornektelse og selvfornedrelse? Hvorfor har han oppgitt ånden under de mest uhørte kvaler og pinsler? Hvorfor har han sprengt dødens porter og igjen brakt en evig rettferdighet til veie, hvis mennesket kan få del i Guds nåde uten ham og kan tre fram for Gud, som er tre ganger hellig, uten ham?

Å, hvor mye denne falske læren enn blir pyntet med skinngrunner, styrter en med den til slutt i armene på gudsfornektelsen. Slik er det da også blitt åpenbart at den som fornekter Sønnen, har heller ikke Faderen, og at han kaller Guds vrede ned over seg i dobbelt mål for sin vantros skyld. For dette er den synden

som rommer all annen synd: at de ikke tror på Jesus, som er stilt fram for dem som en nådestol, at de forakter ham som har hengt på korset for syndere og har tatt imot nåde for syndere til salighet.

Og har det ikke allerede i denne tiden kommet klart for dagen hvordan det går med slike fornemme ånder som nekter at Kristus er kommet i kjødet for å sone synden? Nettopp når de blir siktet, når fienden anklager dem på livet, når evigheten med alvorlige, rolige skritt bryter inn over dem og rekker hånden ut etter dem – nettopp da har de mistet alt mot og all kraft, all besindighet og standhaftighet, all tillit til Guds kjærlighet.

Fordi de ikke lærte Gud å kjenne som Faderen som er forsonet i Kristus, ble de til skamme med troen sin allerede her i tiden. Men hvor mye mer skal de da ikke bli det i evigheten?

Å, når skyldfølelsen våkner i hjertet, og loven slynger ut lyn og torden fra Sinai, og synden ser på oss i hele sin forferdelige skikkelse, og anklageren anklager sjelen, da må ånden ha noe fastere og sikrere enn den fjærlette tanken og det luftige begrepet om Guds kjærlighet – en Gud som en likevel ikke kjenner, som en ikke har søkt, og som en ikke har levd i samfunn med.

Da kan ingenting annet holde håpets anker enn forsoningens blod, troen på den korsfestede kjærligheten, tilliten til den rettferdigheten som er gitt oss i Kristus. Bare den som forlater seg på Lammets offer, har bygd på frelsens klippe.

II.

Allerede mens jeg beskrev den falske tilliten til Guds nåde, har jeg antydet hva den sanne og rette tilliten egentlig består i. Derfor kan vi være desto kortere her.

La oss se på apostelen Paulus, han som Herren selv sa til: «Min nåde er nok for deg!» Herren forsikret ham altså selv, personlig og særskilt, om sin nåde. Da er spørsmålet: Hvordan kom det seg at Frelseren selv ga ham dette påbudet – å klamre seg helt og uten tvil til hans nåde og hvile i den, likesom et barn ved morens bryst? Hva var grunnen – bortsett fra apostelembetet hans – til at apostelen så fast og tillitsfullt torde være forvisset om sin Guds og Frelsers nåde?

For det første vet vi at det var en tid i apostelens liv da han ble flyttet fra Satans rike og mørkets herredømme over i lysets og nådens rike. Vi vet at apostelen ikke tok seg noen tillit til nåden så lenge han var Saulus, men først etter at han var blitt Paulus. Men nettopp her er det en svært stor forskjell mellom ham og så mange kristne i våre dager. De regner seg nok også som forvisset om Guds nåde, men de mangler gjenfødelsen og omvendelsen fra de døde avgudene til den levende Gud.

Det har ennå ikke skjedd noen forandring i hjertet deres. De er ennå i sin gamle naturlige tilstand. De har ennå aldri spurt for alvor: «Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?» Uten videre har de revet Kristi fortjeneste til seg som et rov. Og mens de går omkring i sin naturlige sorgløshet, trøster de seg med at det ikke er noen fare, fordi Gud jo er dem nådig. Slik dysser de seg inn i en sløv sikkerhet, i det kjødelige livets dødssøvn.

Prøv derfor dere selv: Har dere i sannhet erfart Den Hellige Ånds kraft i hjertene deres? Har det vært en tid i livet deres da dere virkelig gikk inn i et nytt liv i Ånden og ble satt inn i et nytt rike av nåde og sannhet? Bare den som er blitt en ny skapning i Kristus, kan med rette trøste seg med Guds nåde.

Likevel kommer det ikke så mye an på hva vi har vært, hva vi er blitt, men framfor alt på hva vi nå er. For apostelen Paulus, som trøstet seg med Guds nåde, hadde fra da av framfor alt dette på hjertet: å bli mer og mer et rettskaffent, renset og fruktbart lem på Kristi legeme.

Derfor søkte han, som han selv sier, å dempe synden i sitt dødelige legeme. Derfor overlot han seg villig til Guds Ånds tukt og ønsket å bli helliget på legeme, sjel og ånd. Det var hans høyeste sak at synden måtte dø i ham, og at han selv måtte bli noe til ære og glede for sin store Gud og Frelser.

Er det også slik med oss, kjære tilhørere? Er det også vår høyeste sak at Kristus må bo i oss og vinne skikkelse i oss, at alt mørke og alle sataniske krefter må bli utslettet i oss, og at vi må bli gjennomtrengt av lyset? Streber vi også etter å behage Frelseren innvortes og utvortes, i ord og gjerning, og alltid å bli funnet i samfunn med ham?

Er vi slik grener på vintreet Kristus, da er vi velbehagelige for Faderen i den elskede. Da stråler hans fullkomne nåde ned på oss. Og om så alle trengselens stormer utenfra og innenfra raste over oss, og alle anfektelsens bølger slo sammen over hodet vårt, så blir likevel Guds nåde uforandret, og vår tillit til den skal ikke bli til skamme.

Ja, blir vi i ham, den trofaste Frelseren, skal han en gang sette rettferdighetens krone på hodet vårt og gi oss seierherrenes palme i hendene. For lemmene i den stridende kirke skal bli samlet til samfunn med lemmene i den triumferende.

Et annet kjennetegn i Paulus' indre liv viste at tilliten hans til nåden var levende og ekte: Han søkte ikke sin egen rettferdighet, den som er av loven, men den som kom ved troen på Kristus. Han så bort fra seg selv og hen til Kristus alene.

I hans fortjeneste fant han livet og alt i overflod. Grunnen til sin evige salighet søkte han ikke noe annet sted enn der den har ligget beredt fra evighet, i den evige forbarmelsen. Uten å tvile støttet han seg til Lammets offer. Hans tillit til Guds nåde var bare tillit til at Kristi fortjeneste holder fullt mål. Derfor var tilliten hans av rett slag og uten feil.

Spør deg nå selv om også du har kastet ditt håps anker der, eller om du ved siden av Kristi fortjeneste ennå har andre støttepunkter for din salighet. Spør deg om det ennå er noe hos deg selv som du i det minste delvis bygger håpet om Guds nåde på, hva det enn heter – enten det er summen av dine gode gjerninger eller din kjærlighet til Gud og nesten, innbilt eller virkelig.

Er det slik, da er sannelig ikke tilliten din av rett slag. Se da vel til at du ikke blir til skamme for den allvitende Guds ansikt, for hans øye som prøver hjerter og nyrer.

Derfor jeg håper på min Gud,
på eget verk ei bygger,

i hjertet er jeg Kristi brud,
hans kjærlighet betrygger
i ve og vel meg ved hans ord,
og dette er min trøst på jord,
min klippe, som ei sviker.

Men kanskje en eller annen av dere kunne svare: Alt dette vet jeg godt. Jeg har også lenge kjempet for å få denne salige vissheten, men jeg har ennå ikke nådd fram til den. Jeg ønsker nok å kaste meg helt og uten tvil i Herren Jesu Kristi armer, men ennå makter jeg det ikke. Alt synes å være forgjeves med meg. Jeg er blottet for følelsen av Guds nåde, blottet for vissheten om hans evige forbarmelse, blottet for kjærlighet til ham, berøvet rettferdighetens frukter og verdig til å kastes i ilden som en unyttig, vissen grein.

Kjære sjel! For deg som taler slik, har jeg et evangelium, et ord som skal styrke deg. For de knuste og ydmyke åndene er frelsen beredt. Nettopp for dem som er fattige og elendige og motløse i seg selv, og som har oppgitt alt håp om at det ennå kan bli noe av dem til pris for Guds herlige nåde – nettopp for dem gjelder den evige kjærlighetens ord: «Min nåde er nok for deg!»

Du sier i ditt hjerte: Dette ordet gjelder nok, men for en apostel Paulus, ikke for meg, en så elendig, jammerlig og uverdig skapning. Nei, sier jeg, for deg, du elendige og uverdige skapning, gjelder ordet: «Min nåde er nok for deg!» For var ikke nåden bestemt for uverdige og elendige, for mennesker av det slaget du hører til, ville jo ikke nåde lenger være nåde.

Se bort fra verdighet eller uverdighet, og se hen til den frie nåden, som vil åpenbare og forherlige seg på de mest uverdige og elendige, på de fattigste og mest syndige. La dette være en sterk trøst for deg. Hold det fram mot Satan når han plager deg og slår deg på munnen.

Sier enn ditt hjerte nei,
følg dog Ordet på din vei!

Å, kjære tilhørere! Det finnes ingen ro, ingen fred, ingen frimodighet for den hvileløse ånden, intet støttepunkt for det urolige hjertet, før vi synker ned på grunnen av den rene og frie nåden. Den gir glad tillit og trøstig mot i nød og angst, ja, den fyller oss med frimodighet selv i døden og for dommen.

Den som står på denne nådens klippe, trenger aldri å frykte den fordømmende stemmen i sin egen samvittighet. Han viker heller ikke lenger unna dens dom. Han lar seg føre inn i den fullkomne sannheten, selv om den skulle åpenbare ham hans egen skikkelse i all dens stygghet og usselhet. Han kjenner jo den nåden som overgår alt han kan be om og forstå, og som i Lammets blod har utslettet all synd og tatt bort all misgjerning.

Og sniker sjelenes anklager seg fram for å rokke ved grunnmuren for nådestanden hans og gjøre ham mistenksom mot sin evige utvelgelse og sitt kall, da viser han ikke anklageren til denne eller den gode gjerningen. Han viser ham til det som er skjedd én gang og gjelder evig: det store offeret som Kristus for alltid har gjort dem fullkomne med, dem som blir helliget (Hebr 10,14).

Og nærmer døden seg i sin forferdelige skikkelse, og blir han veid på den evige dommens vektskål, så har han en evig trøst. Han lever av nåde og dør av

nåde, og i tid og evighet vil han ikke ha noe annet enn nåde. Blir så til slutt denne hytten revet ned, går han herfra i fred og sier:

Snart min arbeidsdag nå ender,
og sabbaten stunder til,
hans igjennomstungne hender
meg til himlen drage vil.

Herren la oss alle finne denne nådens grunnvoll, som blir stående evig! Amen.

Tjuesjuende søndag etter treenighetssøndag: Hvordan Guds godhet skal lede oss til omvendelse

Takkefest for høstens velsignelse

«Hele dagen bredte jeg ut mine hender til et gjenstridig folk, som går på den veien som ikke er god, og følger sine egne tanker.» Slik taler Herren ved profeten Jesaja (Jes 65,2) om Israels folk. Her stiller han det Israels folk gjorde, opp mot sin hjertelige barmhjertighet, sin inderlige lengsel etter at de skulle bli hjulpet, sin overstrømmende faderlige langmodighet, troskap og saktmodighet.

Jeg rekker ut, jeg breder ut armene mine, slik en mor breder ut armene mot barna sine. Jeg venter hele dagen, ja, hele året, på om de ikke skulle løpe i armene mine, om de ikke ville løpe i armene mine. Hjertet mitt har inderlig medynk med dem. Men de gjør det ikke. De er et ulydig folk, som bare går desto frekkere sine egne veier. De vil ikke omvende seg.

Kjære tilhørere! En trenger ikke være særlig skarpsynt eller særlig tungsindig for å se at profetens ord ennå er sant i dag. Det er nok å kaste et flyktig blikk på vår tid og den slekten som lever nå. For ennå viser det seg sant: «Herren breder ut sine hender hele dagen til et gjenstridig folk, som følger sine egne tanker på en vei som ikke er god.»

Ja: «Hør, dere himler, og lytt til, du jord! For Herren taler: Barn har jeg oppfostret og opphøyet, men de har satt seg opp mot meg. En okse kjenner sin eier, og et esel sin herres krybbe. Men Israel kjenner ingen ting, mitt folk har ikke forstått noe» (Jes 1,2 f.).

Slike tanker trenger seg særlig på når en på en dag som denne ser ettertenksomt tilbake på tiden som er gått. Derfor har jeg med Guds hjelp satt meg fore å tale til dere om Paulus' ord:

Rom 2,4

«Vet du ikke at Guds godhet leder deg til omvendelse?»[1]

Jeg vil først tale noen ord til dere om Guds godhet og så vise hvordan den skal lede oss til omvendelse.

I.

[1] NB: «driver deg til omvendelse». Hofacker bygger temaet på ordet «lede».

«Vet du ikke at Guds godhet leder deg til omvendelse?» Slik skriver apostelen Paulus i stor iver til dem som foraktet rikdommen av Guds godhet, overbærenhet og tålmodighet. De ville ikke ta til hjertet hvilken ufortjent barmhjertighet fra Gud det var som rådet over dem, så de ikke for lenge siden var revet bort.

Og nettopp fordi de hadde dette sinnet, satt de til doms over andre og glemte sin egen omvendelse. Til dem roper han ordene i teksten vår, og jeg tør også i dag holde det samme fram for dere: «Vet dere ikke at Guds godhet leder dere til omvendelse?»

Riktignok må en nesten frykte for å vekke anstøt hos mange når en priser Guds godhet på en høst- og takkefest. For det finnes mange som bare forstår seg på å klage, men ikke på å love og takke. De blir aldri tilfredse og mette, og derfor faller de også i utakknemlighetens snarer.

Andre liker nok at Guds godhet blir prist fra prekestolene, men selv er de i hjertet mer eller mindre døde og kalde overfor den. Fra hjertet og munnen deres kommer ikke ett eneste inderlig ord til den store Guds ære. Eller om de enn taler om den, mener de det ikke av hele sitt hjerte.

Men alt dette spiller ingen rolle. Guds godhet vil jeg prise, Guds ufortjente godhet, som også i år har åpenbart sin herlighet hos oss. Bekjenn det, bekjenn det, brødre og søstre, at Herren er barmhjertig og nådig, langmodig og rik på miskunnhet og trofasthet! Gi vår Gud æren!

Denne dagen minner oss på to måter om Guds godhet. For det første er det den siste søndagen i kirkeåret som nå går mot slutten, og slik stiller den fram for oss den *åndelige* velsignelsen Guds nåde lot oss nyte gjennom året. For det andre er det den offentlige takkedagen for de l*egemlige* gavene som i år har strømmet til oss fra Guds farshånd.

Jeg vil nok ikke klare å regne opp alle de velgjerningene Gud har latt oss få del i, legemlig og åndelig, i kirkeåret som nå lir mot slutten. For alt, alt er jo fullt av Herrens godhet. Hans godhet er ny hver morgen.

Den omgir oss som luften vi puster inn, den bærer oss, leder oss og verner oss. Uten Guds godhet kunne vi ikke leve en eneste dag. Det er Guds godhet at vi er til, Guds godhet at vi har klær, Guds godhet at vi våknet i dag. Hvert pulsslag og hvert åndedrag er Guds godhet. Det vi er, har og nyter, strømmer ut av Guds godhet. Alt, alt er bare Guds godhet.

Her kunne en nok si med salmisten: «Du har skapt mine nyrer, du formet meg i mors liv. Jeg priser deg fordi jeg er virket på forferdelig underfullt vis. Underfulle er dine gjerninger, det vet min sjel så vel. Mine ben var ikke skjult for deg da jeg ble virket i lønndom, da jeg ble formet så kunstferdig i jordens dyp. Da jeg bare var et foster, så dine øyne meg. I din bok ble de alle oppskrevet, de dagene som ble fastsatt da ikke én av dem var kommet. Hvor dyrebare dine tanker er for meg, Gud! Hvor veldig er summen av dem! Vil jeg telle dem, er de flere enn sand» (Sal 139,13–18).

Slik sett, kjære tilhørere, er hver dag en dag da en kristen takker for Herrens godhet. Men særlig er det slik når han har lagt et stykke av livsreisen bak seg og ser tilbake på de undrene av Guds godhet som har vært nye over ham hver dag.

Hvem kan telle dem? Hvem kan regne dem ut? Hvem klarer bare noenlunde å samle dem i én oversikt? Det er umulig. Og alt dette så ufortjent! Hadde Herren handlet med oss etter fortjeneste og verd, etter våre synder og overtredelser, da var vi blitt som Sodoma, vi var blitt lik Gomorra (Rom 9,29). Men nå har han ikke bare latt være å handle med oss etter våre synder, men attpå til vist oss usigelig mye godt! Gi vår Gud æren!

Hva har Gud gjort for oss, bare legemlig sett? Sannelig, det Paulus forkynte i Lystra (Apg 14,17), tør jeg i dag også forkynne blant dere: «Han lot seg ikke uten vitnesbyrd. Han gjorde godt. Fra himmelen sendte han oss regn og fruktbare årstider, og han mettet våre hjerter med føde og glede.» Et år med tre hundre og sekstifem dager ligger nå bak oss. Hver eneste av disse dagene har Herren gitt oss mat, og vi er blitt mette. Vi har ikke fortjent det, vi har ikke vært det verd. Det er sant som det står i en bordbønn:

> Hver en munnfull, hver en dråpe,
> som din hånd beskjærer meg,
> til mitt hjerte monne rope:
> Er du verd hans nåde rik?

Vi har heller ikke skaffet oss det selv ved forstand, klokskap, dyktighet, arbeid og svette. Nei! Det har vært hans velsignelse og ikke noe annet enn velsignelse. For trakk han sin velsignende hånd tilbake, måtte selv den flittigste sulte i hjel. Og er det da bare mat vi trenger? Har vi ikke mange andre behov som den trofaste Gud har dekket? Hvem har holdt oss friske? Hvem har revet oss ut av sykdomsnød? Hvem har på så mange måter styrket og lindret oss da vi var syke? Hvem har gitt oss kreftene tilbake?

Hvem er det da som har gjort alt dette? Hvem har hjulpet oss fram til nå, kanskje under mye trengsel, men likevel ført oss, frelst oss, velsignet oss og hjulpet oss videre – hvem er det da? Det er den Gud som ikke trenger oss og er salig uten oss, den Gud som vi ofte har vakt til vrede. Men han gir dyrene føde og ravnungene som skriker (Sal 147,9). Derfor har han også, og enda mye mer, husket på oss i sin godhet – den godheten som styrer alt, vederkveger alt, nærer alt og gir alt liv!

La noen tre fram og si at han har lidd mangel på det nødvendigste – selv om han ikke alltid hadde rikelig av det daglige brødet og det han trengte til hver dag! Jeg spør: Har dere noen gang lidd mangel, virkelig mangel?

Å, kjære tilhørere, regn bare én gang sammen hva ett enkelt menneske trenger år ut og år inn for å dekke sine viktigste behov. For en sum det ville bli! Tenk om en la alt sammen og sa til en husfar ved begynnelsen av året: «Se, dette blir utgiftene dine i året som kommer.» Da kan dere trygt tro at de fleste blant dere ville fortvile, slik vår vantro natur er, og si: «Det er ikke mulig. Dette makter jeg ikke å skaffe til veie og betale.»

Skulle kongen vår fø folket sitt av egne midler, tro meg, da ville de midlene være brukt opp på få dager. Å, hvor vis og herlig er den store Guds husholdning! Og i denne husholdningen lever også vi. Også i år har vi spist ved den rike Guds store bord og fått den delen som var tilmålt oss. «Gi vår Gud æren!»

Tenk nå tilbake, du folk som Herren har velsignet! Hvem har gitt deg regn og solskinn? Hvem har gitt deg godt og fruktbart vær? Hvem har befalt åkeren din å gi sin grøde i sin tid? Hvem har befalt vintreet å bære druene sine? Hvem har styrt vindene, så de snart brakte regn og snart klarvær, alt etter hva vekstene og jorden trengte?

Hvem har styrket armene dine, så du kunne dyrke jorden din i sommer? Hvem har befalt haglet bare å advare deg, men ikke ødelegge noe for deg? Hvem har gjort alt dette? Har dere gjort det med egne armer og egen flid? Nei! Det har Herren gjort! «Løft øynene mot det høye og se: Hvem har skapt alt dette? … På grunn av hans veldige kraft og hans mektige styrke savnes ikke én» (Jes 40,26). «Gi vår Gud æren!»

Og er det alt han har gjort for oss? Kan jeg regne opp alle de ulike kårene og alle bevisene på frelse og hjelp som hver enkelt har erfart for sin del? Hvor mye ville ikke jeg alene ha å fortelle for min egen del, om jeg bare skulle fortelle dere hvordan livet mitt har gått i dette ene året – om Guds godhet, som bare i dette ene året av livet mitt har rådet over meg, og om hans frelsende, hjelpende, reddende og underfulle hånd over meg!

Men jeg er ikke den eneste i denne menigheten som har erfart slikt. Jeg vet at det er mange flere her som vil stemme i med meg når de ser tilbake på kirkeåret som er gått, og si: «Min sjel, lov Herren, og alt som i meg er, love hans hellige navn! Min sjel, lov Herren, og glem ikke alle hans velgjerninger!» (Sal 103,1 f.). Ja:

> Den gode Gud
> tidt frelste av nød deg ut,
> sin vinge over deg bredte.
> Lov da din Herre,
> velsignelse har han deg gitt,
> kjærlighets strømmer nedregner fra himlen til livet.
> Tenk da, o mann,
> hva den Allmektige kan!
> Han har med kraft deg opplivet.

Dette er bare noen av de legemlige velgjerningene. Men hva skal jeg si om de åndelige? Neste søndag er første søndag i advent. Hvor ofte er dere ikke kommet sammen her i dette huset siden advent i fjor! Hvor ofte har dere i det minste hatt anledning til å komme hit! Hvor ofte har klokkene ringt sammen for å kalle dere hit! Jeg vet at bare det rene, klare evangeliet er blitt forkynt for dere fra denne prekestolen i dette kirkeåret.

Hvor ofte er Guds kjærlighet i Kristus Jesus blitt forkynt for dere! Hvor ofte er dere blitt oppfordret til å arbeide på deres frelse med frykt og beven! Hvor ofte har ropet gått ut til dere: «La dere forlike med Gud!» Dere kan ikke nekte for at dere har hatt det rene, apostoliske Guds ord hele året igjennom! Og Gud har heller ikke latt seg uten vitnesbyrd i hjertene deres. Det er vel ikke én sjel blant oss som ikke på en eller annen måte har kjent Guds ords kraft trenge inn i hjertet.

Dere kunne få del i Kristi legeme og blod, om dere ville. Dere kunne styrke dere ved denne himmelmaten midt i tidens elendighet og hjertets motløshet. Og har dere ikke også nå og da, utenfor kirken, hjemme og ute på marken, under arbeid og hvile, kjent hvordan Guds Ånd har dratt i hjertene deres? I husene deres hadde dere Bibelen og mange andre gode bøker som dere kunne bruke til å bygge opp og styrke det indre mennesket. Dere kunne i ro omvende dere til den levende Gud. Ingen hindret dere i det.

En får tjene Herren uten frykt. En får ennå forkynne om Kristi kors. En får ennå bøye knærne i Jesu navn. En får ennå fritt bekjenne Frelseren for menneskene, for en ond og vanartet slekt. Satan har ennå ikke så stor makt at han kan utrydde eller helt ødelegge Kristi kirke.

Frafallet har nok gått fram med kjempeskritt, men det har likevel ennå ikke kommet så langt at menneskene i vår tid har våget å slippe hele sitt fiendskap løs mot Jesu disipler og vitner. Den som holder igjen, er ennå ikke tatt bort. Vi lever ennå i en hviletid, og vi får fortsatt si høyt:

Ei Herren har forlatt sitt folk,
ei nå, ei noensinne;
hans ord er salighetens tolk,
der er det fred å finne.
Han leder med en mors hånd
sitt folk i kjærlighetens bånd.
Gi Gud alene æren!

Kjære tilhørere! Er ikke dette en overmåte stor godhet fra Gud? Vi kan ikke nekte for det. Men du sier: «Jeg ser ikke noe uvanlig i dette. Slik har det vært fra gammel tid, og slik vil det vel også forbli.»

Kjære menneske, du som taler eller tenker slik, du vet ikke hva du sier. Er det da ikke noe uvanlig at vitnesbyrdet om Jesus ennå står fast og at ingen har våget å røre det? Og dette enda fienden, han som har stor makt og mye list til sin grumme rustning, er forbitret og fiendtlig mot det av hele sitt hjerte og trakter etter å ødelegge det med ild og sverd.

Er det ikke noe uvanlig at ordet om korset ennå ikke er tatt fra oss, enda vi for lenge siden hadde fortjent det med vår lunkenhet og dorskhet? Er det ikke noe uvanlig – og en ufortjent velgjerning fra menighetens Herre – at fårenes store hyrde likevel lar en så alvorlig røst gå ut til fårene sine på alle steder, i disse siste, sørgelige tidene, i denne kveldstimen, i denne midnattsstunden? Røsten kaller dem til å stå opp av søvnen og ruste seg til å stride her og triumfere der oppe sammen med herlighetens Herre.

Se, i de landene der evangeliet først slo rot, der Herrens apostler først vant sjeler for Jesu Kristi evige kongerike, der Guds rike blomstret og vitnesbyrdet om evangeliet til og med ble beseglet med blodet til mange av Kristi stridsmenn – se, i de landene er det gått fryktelig i oppfyllelse som menighetens Herre truet menigheten i Efesus med.

Han som holder de sju stjernene i sin høyre hånd og går midt mellom de sju lysestakene av gull, han som prøver hjerter og nyrer, sa: «Omvend deg, og gjør

de første gjerninger! Men hvis ikke, så kommer jeg brått over deg og jeg vil flytte din lysestake bort fra sitt sted – hvis du ikke omvender deg» (Åp 2,1.5).

Dette er jo gått i oppfyllelse på en forferdelig måte. Hvor er nå lysestaken i Efesus og i Herrens seks andre menigheter? Lysene deres er slokket, lysestakene deres er tatt bort, og en kjenner ikke lenger stedet der de sto. Og vi, kjære brødre og søstre, har ennå evangeliet. Det er ennå betrodd oss. Vi har det ennå, til trøst, til kraft og til føde på veien gjennom dette livets ørken. Vi har det ennå, enda så mange forakter det. Herren lar ennå sin nåde bli tilbudt oss alle. Ja, himmelriket trenger seg fram til menneskenes sjeler.

Og alt dette skjer i en så urolig tid, i en tid da kjærligheten er blitt kald hos så mange, da egennytte og nytelsessyke gnager på samfunnets innerste marg. I en slik tid kaller, lokker og vitner Jesus Kristus, herlighetens Herre, vidt og bredt, for å rive ut hver den som lar seg redde, som en brann ut av ilden: «Dere trette sjeler, dere urolige og usalige hjerter! Forsøm ikke å komme inn til min herlige hvile.»

II.

Men hva skal så denne Guds godhet virke hos oss, den godheten som har velsignet oss og ennå velsigner oss både legemlig og åndelig? Apostelen svarer oss på det når han sier: «Vet du ikke at Guds godhet leder deg til *omvendelse*?»

Til omvendelse, til omvendelse skal den lede oss. Gud er en underfull Gud. Han gjør store ting overalt. Han kommer til menneskene, snart med det ene, snart med det andre. Han fører inn i nød og hjelper ut av den. Ofte lar han nøden stige til det høyeste før han hjelper ut av den. Men alt skal lede til omvendelse. Det er det endelige målet med alle hans veier og alt han leder oss gjennom.

Hva var Guds hensikt med de mange uårene på rad, de årene han hjemsøkte oss, da høstens velsignelse uteble, snart delvis, men snart også helt, mens folk i nabolandene og nabotraktene gledet seg over bedre år? Hva har Gud ønsket i vår tid med de harde hjemsøkelsene han lot bryte inn over menneskene, da krigsluen flammet fra den ene enden av Europa til den andre, da sverdet fortærte ungdommen og styrtet foreldre og søsken i jammer og sorg?

Hva har han ønsket med den dyrtiden og hungersnøden som kom over landene, og like etter med de lave prisene og stansen i handel og næring, så den siste nøden for mange nesten gjorde større skade enn den første?

Hva har Gud ønsket med alt dette? At menneskene skulle omvende seg, anerkjenne hans herredømme, ydmyke seg under hans veldige hånd, erkjenne syndene sine og søke nåde og frelse. Det har han ønsket. Og hva vil han nå med de siste, overmåte velsignede årene?

Fremdeles ikke noe annet enn at vi skal omvende oss. I vår tid tar han fram det ene redskapet etter det andre fra sitt guddommelige rustkammer. Han prøver med ulike ting. Han prøver med kjærlighet og med lidelser. Han besøker menneskene med uår og fruktbarhet, med krig og fred, med mangel og overflod, med sykdom og helse, med død og liv. Alt har til hensikt at de skal omvende seg, erkjenne syndene sine og flykte til sine sjelers Frelser og tilsynsmann (1 Pet 2,25).

For menneskene vil ikke omvende seg. De fjerner seg stadig mer fra Gud og henger seg stadig fastere ved det forfengelige og forgjengelige. Og hva vil Gud ennå måtte prøve for å bøye og ydmyke oss, så vi gir ham æren og hyller ham som vår konge og herre!

Se dere om i verden hvor dere vil. Vend blikket mot øst og mot vest. Å, hvor mange tusen sukker ikke her og der i den mest forferdelige elendighet! De må kjempe med sykdom, sult og krig og leve i kummer og stadig frykt for døden. Hos oss, derimot, dyrker folk jorden sin i fred, spiser brødet sitt i fred og sovner og står opp i fred. Ja, hos oss følger det ene året med overflod og velsignelse etter det andre.

Å, kjære tilhørere! Hva skal vi da si til dette? Er vi da bedre enn brødrene våre i øst og vest? Fortjener vi mindre å bli hjemsøkt av den nidkjære Guds straffedommer? Hadde Frelseren mindre grunn til å rense treskeplassen sin hos oss og skille agnene fra hveten?

Er vi mer botferdige enn de, mer troende enn de? Følger vi det kunnskapens lys vi har, med større troskap enn de? Er vi også mer takknemlige og mer ivrige enn de fordi Gud til nå har spart oss for sine dommer? Å nei, nei! Det er nåde, ufortjent nåde. Det er virkningen av det blodet som er båret inn i det innerste av den himmelske helligdommen, og som helt til denne stund har ropt om barmhjertighet for oss.

«De atten som tårnet ved Siloa falt ned over og drepte – mener dere at de var skyldige fremfor alle mennesker som bor i Jerusalem? Nei, sier jeg dere! Men hvis dere ikke omvender dere, skal dere alle omkomme på samme vis» (Luk 13,4 f.). Slike eksempler stiller Gud fram for hele verden, for at menneskene skal se hans hellige alvor i dem, omvende seg og vende seg til ham fra alle jordens ender.

Og slik er det også med de åndelige velgjerningene vi nyter. Dere kan se dere om i verden hvor dere vil, og dere finner ikke noe land der de som vil omvende seg til Kristus, møter færre hindringer enn i vårt fedreland. En kan omvende seg til Kristus i ro, og menigheten kan bygge seg opp i fred. Vi har Bibelen overalt. Det har ikke katolikkene; hos dem regnes det ofte som en straffbar forbrytelse å ha en bibel i huset.

Vi har det rene, bibelske evangeliet. Det har ikke mange protestanter og katolikker. I protestantiske land finnes det hele landstrekninger der ordet om forsoningen ved Kristus slett ikke blir hørt lenger. I stedet for å høre noe om Frelseren og hans gjerninger hører en der bare elendig snakk om dyden.

Vi kan og får komme sammen i husene våre og bygge oss opp i fellesskap, synge og be med hverandre. Det finnes få land der øvrigheten tillater dette i så stort omfang. Ofte må en på slike steder gjøre det i hemmelighet. Å, hvor lengter ikke slike mennesker etter den friheten vi nyter!

Vi kan høre det rene, uforfalskede Guds ord i denne kirken hver uke og trenger ikke gå langt for å nyte denne velgjerningen. Hva tror dere? Hvor takknemlige ville de ikke være for dette mange steder der en må gå eller kjøre flere mil før en kan få høre en preken! Vi har skoler. I all fred kan barna våre bli undervist i alt de trenger å vite som kristne og som mennesker. Å, hvor

utakknemlige er vi! Hvor lite akter vi slike velgjerninger – vi tenker at det sier seg selv!

For tre hundre år siden fantes det ennå ikke slike skoler hos oss som det finnes nå. Det rene Guds ord var fortrengt, mørke dekket jorden og mørket folkene. Med mye strev, bekymring og arbeid ble det ført fram til det vi nå nyter i fred. Det fedrene våre har sådd, ofte under mange tårer, det høster vi nå, og attpå til mener vi at slik må det være.

Og hva skal jeg si om hedningene, om de mange millioner sjeler som verken har bibel eller trøst? De vet ingenting om en Frelser, ingenting om en Forsoner og Mellommann, ingenting om en evighet, ingenting om en Gud som styrer alt. De vandrer i sitt hjertes mørke og blindhet og bøyer knærne for døde avguder som ikke kan hjelpe. Hvor helt annerledes er det ikke hos oss! Men alt dette gjør Gud for oss for at hjertet vårt skal bli sterkt beveget – for at vi skal erkjenne hans store godhet og omvende oss.

Men hvordan omvender vi oss? Å, kjære sjeler, hvordan omvender vi oss? Erkjenner vi da Guds godhet, så vi takker ham for den? Å, få, få! Mange, mange blant oss lar seg kalle den ene gangen etter den andre. De lar seg oppfordre til omvendelse i Kristi navn og lar kraften i Guds ord nå inn til hjertet ved Den Hellige Ånd. Og likevel lar de den ikke trenge gjennom hjertet og forandre sinnet. De forblir urørte og ubevegelige, nedsunket og oppslukt av det forfengelige og jordiske og av syndene sine.

Hva kunne Gud vente av oss, vi som han gir sitt ord og sine sakramenter, og som han gir fred til å arbeide på våre sjelers frelse! Mener dere at Gud ikke har noen hensikt med det? At han uten grunn lar det bli bedt og ropt og skreket og besverget: «La dere forlike!»? Mener dere at alt dette er gitt oss av Gud bare til tidsfordriv?

Nei, nei! Så sant Herren lever: Disse ordene og denne nåden vil han en gang kreve av våre hender. Han vil si: «Jeg har søkt deg, og du lot deg ikke finne. Jeg har ropt på deg, og du ville ikke høre. Jeg har ved mitt ord og mine sakramenter innbudt deg til å nyte min nåde, og du er gått bort og har foraktet og forsmådd den.» Å, hva skal vi da svare?

Dessuten kunne hjemsøkelsen for vår ubotferdighet ramme oss allerede i denne verden. Brødrene våre, som her og der i verden er i nød og angst, er jo også mennesker og kristne som vi. De er også døpt i den treenige Guds navn. De er også kjøpt med Guds Sønns blod, akkurat som vi. Og likevel, hvor veldig svinger ikke Herren tuktens ris over dem, for at de kanskje skal gjøre bot og omvende seg til ham, den levende Gud. Ja, jeg gjentar det: Hvis vi ikke omvender oss, skal vi alle omkomme på samme vis.

Og hva virker de legemlige gavene? Hva virker den overfloden Herren skjenker oss i det timelige? Hva virker det at nådens Herre har øst og ennå øser sitt overflødighetshorn ut over oss uverdige og elendige? En skulle tro at det ville ydmyke oss dypt for Herren at hans godhet ikke viker fra oss, at hans nåde ennå breder sine vinger over oss – enda vi på så mange måter viker bort fra ham, enda vi ofte slett ikke vil forstå hans veier, enda vi er så ulydige og gjenstridige barn.

Men hva virker Herrens velsignelser i stedet? Er det ikke slik at en griper dem som et bytte, som om de med rette tilhørte oss? Er det ikke slik at en ofte misbruker Guds gaver på en forbrytersk og skjendig måte?

At en bruker Herrens dager til fråtsing og drukkenskap og vier dem til Satan i stedet for til Gud? At en ofte nyter Herrens gaver, ikke med takksigelse, men under råttent snakk? Er det ikke slik at en i vår gudsforglemmende og onde tid ofte fråtser mens andre lider mangel, at en glemmer de fattige og ikke bryr seg om de elendige? Å, kjære tilhørere, det er forferdelige synder, som roper mot himmelen og kaller hevnen ned. Herren forbarme seg over oss!

Mine elskede! Hva vil vi da gi ham for all den trofasthet og barmhjertighet han til nå har vist oss? Hva vil vi gi barmhjertighetens Far, som har velsignet oss med legemlige gaver og jordisk velsignelse, men også med all åndelig velsignelse i himmelske goder ved Kristus? Hva vil vi gi vår Jesus, som ikke bare har kjøpt oss med sitt blod, men også mettet oss med sitt kjøtt og blod og helt til denne stund vist oss mye godt?

Å, han krever ikke noe annet av oss enn vårt arme, elendige, uverdige hjerte. Det vil vi gi ham til evig eiendom, som han aldri skal miste, slik at hver husfar av hjertet sier med Josva: «Jeg og mitt hus, vi vil tjene Herren» (Jos 24,15)! Ja, slik sier også jeg: Jeg og min menighet, vi vil tjene Herren! Måtte han selv si amen til det! Amen.

Apostelen Andreas' dag: Om hjertets fullkomne overgivelse til Herren Jesus

Rom 12,1–5

«Jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn, at dere fremstiller deres legemer som et levende og hellig offer til Guds behag. Dette er deres åndelige gudstjeneste. Og skikk dere ikke lik denne verden, men bli forvandlet ved at deres sinn fornyes, så dere kan dømme om hva som er Guds vilje: det gode, det som han har behag i, det fullkomne.

For ved den nåde som er meg gitt, sier jeg til hver og en blant dere, at en ikke skal gjøre seg høyere tanker enn en bør. Men en skal tenke sindig, i forhold til det mål av tro som Gud har tilmålt hver enkelt. For på ett legeme har vi mange lemmer, men ikke alle lemmer har samme gjerning. Slik er vi også ett legeme i Kristus, enda vi er mange. Men hver for oss er vi hverandres lemmer.»

I Salomos Ordspråk står det skrevet hva som er hensikten med alle Guds åpenbaringer til menneskene, både i naturen og i hans ord, både i Det gamle og i Det nye testamente: «Min sønn! Gi meg ditt hjerte, og la dine øyne ha lyst til mine veier!» (Ordsp 23,26). Vårt hjerte vil Herren ha, det vil si: oss selv. Det samme peker Frelseren på når han sier til fariseerne: «Gi Gud det som Guds er!» Hjertet skulle de overgi til Gud, fordi det tilhører ham.

Herren gjør krav på hjertene våre. Han er vår skaper og forløser. Han har beskyttet, ernært og kledd oss fra barnsben av, han har hver dag vist oss så mange velgjerninger, og han gjør oss mye godt på legeme og sjel. Derfor kan han med rette kreve av oss at vi overgir ham hjertet vårt, det vil si oss selv.

Slik var det også i Det gamle testamente. Hvor ofte lot han ikke folket sitt få høre: «Jeg er den som har forløst dere fra trelldommens åk og vist meg som deres Gud ved så mange tegn og under. Jeg er den eneste Gud. Derfor skal dere ikke ha andre guder ved siden av meg. Derfor skal dere tjene og lyde meg og elske meg av hele hjertet, av hele sjelen og av hele sinnet.»

Og slik er det også i Det nye testamente, ja, enda mer. For i den nye pakt blir det jo forkynt for oss at Guds Sønn er kommet til denne verden, at Gud har gitt det dyreste han hadde, sin enbårne Sønn, gitt ham til en syndig verden, helt til døden på korset. Men nettopp dette forplikter oss aller sterkest til å gi oss helt

og fullt til Herren og elske ham med den kjærligheten han har elsket oss med, det vil si av hele hjertet og av alle krefter. «Dette gjør jeg for deg,» roper vår Gud til oss i den nye pakt, «hva gjør du for meg?»

Om dette taler også apostelen i teksten vår når han oppfordrer leserne sine til «å fremstille sine legemer som et levende, hellig og Gud velbehagelig offer, som er den fornuftige gudsdyrkelse».[1] Derfor vil jeg tale til dere om hjertets fullkomne overgivelse til Herren Jesus.

Bønn. Kjære Frelser! Du kan med rette kreve hjertene våre av oss. Å, hva har du ikke gjort for oss, til vår trøst og vår glede! Du er selv kommet til verden og har gitt ditt liv i døden for oss, og du vil ikke ha noe annet for det enn hjertene våre. Men du vet også hvor lite villige vi er til å overgi oss helt og fullt til deg, og at vi heller vandrer etter andre guder enn etter deg, den levende Gud.

Yppersteprest, som ofret deg
selv frivillig for meg!
Hør min bønn, la her i live
hjertet helt ditt offer bli.
Død og drep, og spre for vind
all min vilje og mitt sinn,
riv mitt hjerte av mitt hjerte,
jeg skal tåle glad hver smerte.
Alterflammen lue klar
når du så meg ofret har;
idel kjærlighet du er,
gi at helt jeg får deg kjær!
Amen.

Kjære tilhørere! En benådet disippel av Frelseren, som levde i forrige århundre, sier et sted i en salme:

Hvis, Herre, i mitt blod det er en dråpe enn
som ei tilhører deg, din straff da ramme den!

Det er freidig og bestemt talt, slik en bør tale. Riktignok kunne en ta anstøt av det og tenke: Å, hvis dette kreves for å bli salig, hvis en Kristi disippel må ha et slikt sinnelag, hvem kan da bli salig? Hvem kunne da våge å følge Frelseren, når dette hører med til den sanne etterfølgelse av Jesus? Slik kunne kanskje engstelige sjeler tenke.

Men fornuftsdyrkerne og verdensmenneskene kunne kanskje i tillegg tenke: Denne mannen har ikke ment det ordet alvorlig. Han har sagt det i et svermerisk oppsving eller i et anfall av åndelig varme. Det er overdrevet og unaturlig, for når en er rolig i sinnet og ikke akkurat er i en dikterisk drøm, kan en ikke tale slik. Kjære tilhørere! Hva skal da vi si til dette utsagnet? Er det slik? Skal en Kristi disippel ha et slikt sinn, eller ikke?

Jeg må si dere: Jeg tror at denne mannen har talt riktig og truffet Frelserens mening. Han ville ikke si at han var uten synd, eller at han ikke lenger hadde det gamle mennesket i seg.

[1] NB: «at dere fremstiller deres legemer som et levende og hellig offer til Guds behag. Dette er deres åndelige gudstjeneste» (Rom 12,1). Hofacker bygger senere på den eldre ordlyden «den fornuftige gudsdyrkelse».

Men han var så gjennomtrengt av brennende kjærlighet til Frelseren og så revet med av den at han ikke ønsket å være noe lenger for seg selv, men bare ville være og virke i sin Herre og Mester, Jesus. Det var denne brennende kjærligheten til Frelseren som fikk ham til å forbanne ned i helvetes avgrunn hver dråpe blod i årene sine som ikke fløt for Kristus. Slik er det ekte sinnelaget overfor Frelseren.

Det samme krever også apostelen Paulus i teksten vår: «Derfor formaner jeg dere, brødre, ved Guds miskunn, at dere fremstiller deres legemer som et levende, hellig og Gud velbehagelig offer, som er deres fornuftige gudsdyrkelse.» Her ber han jo romerne om villig å ofre seg helt og fullt til ham som har elsket dem først, og slik bli hans fullkomne eiendom i tid og evighet.

Det er i grunnen det samme som han skriver til korinterne: «Han døde for alle, for at de som lever, ikke lenger skal leve for seg selv, men for ham som døde og ble reist opp for dem» (2 Kor 5,15). Dette er altså helt kristelig talt. Gud gi at hans Ånd må legge akkurat de samme tankene i hjertet hos oss alle:

Hvis, Herre, i mitt blod det er en dråpe enn
som ei tilhører deg, din straff da ramme den!

Spør en verden, kjenner den riktignok en helt annen vei og en helt annen kristendom. Den kjenner en kristendom der det gamle mennesket får full næring, en kristendom som i beste fall ser ut som kristendom, men er noe helt annet, nemlig et hyklersk skinn og et dødt vesen.

Døde ord, historisk viten
velger verden seg for tiden,
og sin Kristus ser i dem.

Det er den gangbare mynten i verden. Men det sanne livet i Kristus, hjertets fullkomne overgivelse til ham, er et unntak. Gå en gang fra hus til hus og spør det ene mennesket etter det andre: Hør, kjære menneske, hva er den rette veien til å innrette livet sitt etter Guds vilje? Hva hører til den sanne kristendommen, til den rette måten å tjene Gud på?

Hør bare etter, så får dere de mest ulike svar. Noen vil si: Den sanne kristendommen består i at en fører et stille og fredelig liv, ikke gjør urett mot noen og holder fred med alle så langt en kan. I hvert fall kan en se av det de sier om de døde, at mange mennesker har denne oppfatningen.

Hvor ofte må en ikke høre: Dette mennesket er nok salig! Spør en hvorfor, lyder svaret: Fordi han ikke har gjort noen noe vondt; han kunne ikke gjøre et dyr fortred. Dette gjør altså salig, dette er den ekte og sanne gudsdyrkelse!

Om noen hele livet har vært et uomvendt, ubenådet menneske, en fiende av Frelseren; om han har gitt næring til hjertets skjulte lyster eller kjempet mot dem og fornektet dem ved Kristi kraft; om han er død fra det gamle mennesket og har korsfestet kjødet med dets lyster og begjær; om han som en fattig synder har lagt seg under Kristi kors og har gått over i den andre verden, ikke i tillit til seg selv, men til den frie nåde i Kristus – det betyr slett ingenting, mener de, det spør ingen etter.

Alt koker ned til dette: Han har ikke gjort urett mot noen, altså er han salig.

Tenk over dette ufornuftige «altså»! En skulle tro det ville hete: Altså har han vært et ordentlig menneske, en god borger. Men de slutter av det: Altså er han salig. Vet dere hva Frelseren har sagt til disiplene sine? «Hvis ikke deres rettferdighet overgår de skriftlærdes,» sier han, «kommer dere aldri inn i himlenes rike.» Men nettopp disse skriftlærde førte et svært ærbart liv, lød øvrigheten og gjorde seg ikke skyldige i stort i det ytre. Likevel var de tross all denne dyden Frelserens mest forbitrede fiender. De forfulgte ham og brakte ham til slutt på korset.

Andre mener at den sanne kristendommen og den rette gudsdyrkelsen består i at en gjør så mye godt som mulig. Det ville være rett, om det bare ble forstått riktig. Men hva mener de da med å gjøre godt? De gir litt penger av sin overflod til de fattige eller til offentlige veldedige institusjoner som de støtter, eller de gjør andre ting som ikke faller dem tungt. Dette, mener de, er den sanne gudsdyrkelsen, og med den kan de ikke gå glipp av himmelen.

Samtidig kan en riktignok la kjødet sitt få fritt spillerom. Samtidig kan en gjerne pleie fornøyelsene og makeligheten sin. Samtidig kan en være gjerrig og egenkjærlig, en horkar, en fråtser, en drukkenbolt. Alt dette kan en være og likevel gjøre godt. Det er svært beleilig. En legger seg på sine gode gjerninger som på en hvilepute. Når samvittigheten vil våkne, får en den snart til å tie igjen og tenker: Folk har rett, du er en menneskevenn, og du har et godt hjerte. Feil og synder har du vel også, som andre mennesker, men for ditt gode hjertes skyld vil ikke Gud ta det så nøye med deg.

Av slike tanker springer det da ut uttalelser som den jeg nylig leste i en bok: at den sikreste veien til himmelen er å gjøre riktig mye godt mot de fattige. Jeg har undret meg mye over dette, for finnes det noe mer urimelig enn denne påstanden?

De fattige ville da være verst stilt, fordi de ikke eide et par skilling eller et par daler å kjøpe himmelen for. Vet dere hva apostelen Paulus skriver? «Om jeg gir alt det jeg eier til mat for de fattige, og om jeg gir mitt legeme til å brennes, men ikke har kjærlighet, da gagner det meg ingenting» (1 Kor 13,3).

Spør dere atter andre: Hvordan lever dere da kristenlivet deres? – så ville de, om de svarte oppriktig, si omtrent slik: Jeg tenker å bli salig på følgende måte, og derfor lever jeg kristenlivet mitt slik: Jeg grunner flittig på Guds ord og har min glede i det. Når jeg står opp om morgenen, går jeg aldri til arbeidet uten først å ha lest morgenbønnen med husstanden min. Likeså legger jeg meg aldri til hvile om kvelden uten å ha lest kveldsbønnen min.

Jeg går i kirken hver søndag, om mulig ikke bare én, men to ganger. Hvert kvartal går jeg til Herrens bord og lar syndene mine, som kanskje har hopet seg opp igjen, bli utslettet og tilgitt. Det er min måte å dyrke Gud på, og jeg tror at det er den rette måten.

Kjære tilhørere! Det er ekte fariseerånd. Hvordan står det da til med hjertet ditt? Har du også kjærlighet til Gud i det? Har du også Den Hellige Ånd i det? Driver også Kristi kjærlighet deg? Er kristendommen din også kraft og liv? Er det om å gjøre for deg at alt du gjør, sier og tenker, må være etter Guds vilje og velbehag og herliggjøre og prise ham?

Jeg tror ikke det har vært slik med deg til nå. For hadde det vært slik, ville du ikke ha satt så stor lit til slike ytre gjerninger. Spør deg selv om ikke dette gjelder deg, det som en Kristi disippel kaller en vidt utbredt villfarelse:

Andakt, kirkegang og bønner,
gavmildhet med åpen hånd,
flid som trofast arbeid lønner,
skatteplikt og borgerånd,
foreskrive lov og rett,
straffe hver som handler slett –
kan ei kristendom bevise,
skjønt i verden vi det prise.

For tross alle disse gode øvelsene kan en likevel ta feil av den rette veien. En kan likevel gå omkring i verden med et ubøyd, ubotferdig og vanhellig sinn, la gjerrigheten og kjødslysten ha tøylene helt og holdent, og tumle omkring på urettferdighetens veier. Med andre ord: En kan synes å være en kristen og selv tro at en er det, og likevel ikke være noen kristen.

Spør en andre om den sanne gudsdyrkelsen, svarer de: En må legge vinn på dyden. Det er helt riktig, forutsatt at de vet hva de sier. For i vår tid er det blitt en vane å snakke om dyd og rope på dyd, uten at en riktig vet, eller godt nok kan få vite, hva denne dyden egentlig er.

Men jeg kunne spørre disse menneskene: Hvordan skal jeg da bære meg at når jeg vil legge vinn på dyden og vie meg til den? Jeg finner jo så mange hindringer i meg: så stor ulyst til dyden og så stor lyst til det onde, så liten tilbøyelighet til det gode og så stor tilbøyelighet til synden.

Hva skal jeg gjøre? De vet straks råd. Legg av en udyd hver dag, sier de. Du trenger bare å legge av den ene etter den andre, så vil du bli fri og dydig. Og holder du fram slik, blir du til slutt helt fri, ren og god.

Det går sannelig ikke an å gi et tåpeligere råd enn dette. Jeg tenker at de som taler slik, ennå aldri har gjort det minste forsøk på å gjøre det de selv råder til. For hadde de bare tatt i det med én finger, måtte de ha sett at et slikt råd er høyst urimelig.

Synden er ikke noe klesplagg som en kan ta av og på etter eget ønske. Den sitter mye dypere. Røttene dens er vevd sammen med vårt innerste åndsliv. Ja, om noen brukte hele livet på å bli fri fra én eneste synd ved egen kraft, ville han ikke lykkes. Han måtte bekjenne at han hadde arbeidet forgjeves og sløst bort tiden sin til ingen nytte.

Sett at du ville rydde egenkjærligheten ut av hjertet ditt, og at du lyktes i å bli herre over de grove utbruddene av den. Og sett at du ved egen kraft – noe som likevel er umulig – brakte det så langt at du ikke lenger hadde noe behag i deg selv.

Hva ville følgen bli? Jo, du ville ha behag i at du ikke lenger hadde behag i deg selv, og i at du hadde brakt det så langt i å døde egenkjærligheten din. Slik ville det siste onde bli verre enn det første. For før var du en hovmodig synder, nå ville du være en hovmodig og egenkjærlig helgen, og en slik er en større styggedom for Gud enn den første.

Men prøv det bare en gang: Vi deg til dyden bare en uke, i sant alvor og i oppriktighet mot deg selv. Å, om de menneskene som taler så mye om dyden, bare en gang for alvor forsøkte å sette ut i livet det de taler om! Da kunne de ennå komme til å erkjenne sannheten, se sin egen ynkelighet og elendighet og innse at de ikke kan være Kristus foruten. Kanskje kunne de på denne måten trenge igjennom til en sann omvendelse.

Men hva er da den sanne, den fornuftige gudsdyrkelse? Det sier apostelen oss i teksten vår når han roper til oss at vi skal bli et rent, hellig, levende og Gud velbehagelig offer. Det er ikke dette eller hint vi skal fornekte, ikke dette eller hint vi skal bringe Herren som offer, men oss selv. Kjære sjel, deg selv vil Frelseren ha, og det helt og fullt, til fullkommen eiendom.

Det er altså ikke nok at du nå og da bringer ham et bønneoffer. Det er ikke nok at du for hans skyld lar være mye som du hittil har elsket, og at du spiser den store Gud av med et par velgjerninger mot de fattige – han som du jo tilhører med legeme og sjel – men ellers søker ditt eget i alt. Det er ikke nok at du legger vinn på en from og dydig vandel. Nei, han vil ha deg selv.

Han vil at du skal leve som hans eiendom, som hans livegne i verden, at du skal rose deg av ham alene, og at livet ditt skal være til hans ære alene. Og om du så skulle synde og svikte denne kjærlighetsplikten, skal du sørge og bedrøves, ikke over at du har syndet mot deg selv, men over at du har syndet mot din Herre.

Dette skal være vårt sinnelag, vårt hjertes ønske, vår lengsel, og dette skal vi sukke etter: at vi, enten vi står opp eller legger oss, enten vi våker eller sover, enten vi går eller sitter, enten vi lever eller dør, må være til ære for ham som har elsket oss.

Dette mener apostelen Paulus når han sier: «Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det liv jeg nå lever i kjødet, det lever jeg i troen på Guds Sønn, han som elsket meg og ga seg selv for meg» (Gal 2,20).

Men hvordan? – tenker kanskje mangt et hjerte – må en da slett ikke lenger skikke seg lik verden når en har overgitt hjertet sitt til Kristus? Skulle det da ikke være mulig å tjene Herren og likevel beholde ett og annet som kjødet mitt og det gamle mennesket i meg så nødig skiller seg fra? Må jeg da gi opp alle de tilbøyelighetene jeg holder mest av, og kue mine kjæreste lyster? Skal jeg da elske Jesus mer enn meg selv? Det ville være hardt.

Ja, mine kjære tilhørere! Ja, kjære menneske! Om det synes deg hardt eller ikke: I Guds rike gjelder bare én ting – enten–eller. Enten Kristus eller Belial, enten Gud eller djevelen, enten død eller liv. Helt bort fra verden og over til Kristus, så er det gjort.

Hvis en konge skulle dra i krig, og noen av krigerne hans var i hemmelig forståelse med fiendene hans, kunne han da la det passere? Nei, i krig må han kreve at de bestemmer seg, enten for det ene partiet eller for det andre. Her nytter det ikke å stå mellom begge.

Kjære tilhørere! I nesten seks tusen år har det vært krig mellom lysets rike og mørkets rike. Enten hører vi med hjertet til det ene eller til det andre. Men Jesus Jehova er en nidkjær Gud og vil ikke gi noen annen sin ære eller avgudene sin

pris. Derfor lot han allerede profeten Elia si til den gamle paktens folk: «Hvor lenge vil dere halte til begge sider? Dersom Herren er Gud, så følg ham! Og dersom Ba'al er det, så følg ham!» (1 Kong 18,21).

Og slik lar han også sin tjener Johannes si til den nye paktens folk: «Jeg vet om dine gjerninger, at du verken er kald eller varm. Det hadde vært godt om du var kald eller varm. Men fordi du er lunken, og verken kald eller varm, vil jeg spy deg ut av min munn» (Åp 3,15 f.).

Men, spør kanskje noen, hvordan kommer jeg da til denne fullkomne overgivelsen av hjertet mitt til Jesus? Hvor får jeg kraft til helt å fornekte meg selv og gi meg til ham som et villig offer? Til ham svarer jeg: For mennesker er det umulig, men for Gud er alt mulig. Frelseren sier til disiplene sine: «Når han, Talsmannen, kommer, skal han herliggjøre meg i dere» (Joh 16,14). Når denne hemmeligheten blir åpenbart for deg ved Den Hellige Ånd, da kan du gjøre dette, og gjøre det gjerne.

Når et menneske blir urolig over seg selv, når de støttene han hittil har hatt, blir skjøre og knekker under ham, når syndene hans blir ham for tunge og går ham over hodet, og når det blir et alvorlig spørsmål for ham om det ennå finnes en Frelser også for ham, en som han kan få barmhjertighet hos – se, da er han på den rette, salige veien til hjertets fullkomne overgivelse til Jesus.

For når han har funnet barmhjertighet hos ham som ikke støter noen bort, vil han selge alt han har for dette store, usigelig dyrebare funnets skyld, for denne perlens skyld. Da står ikke lenger hjertets overgivelse til Jesus for sjelen hans som et hardt «du må», men som et salig «du får». Da klager han ikke lenger over hvor vanskelig og umulig det er, men gleder seg over at han får bli Frelserens fullkomne eiendom og leve til hans ære i denne verden.

Å, kjære brødre og søstre, se på Jesus i hans store kjærlighet til oss! Han er blitt et offer for meg. Skulle det da ikke også være mitt hjertes ønske å bli et offer for ham? Han har gitt seg selv for meg – et dypt og innholdsrikt ord. Han har ikke holdt noe tilbake for seg selv, men glemt seg selv helt og fullt for min skyld. Og jeg skulle glemme ham og ikke villig overgi meg til ham som et takkoffer?

Han er blitt lagt i dødens støv for meg. Han har tålt vanære og den dypeste fornedrelse for meg. Og jeg skulle ennå pleie egenkjærligheten min og ville bli stor og anselig i den verden der han var så foraktet? Jeg skulle ikke forbanne alle ærgjerrige, forfengelige og ugudelige tanker ned i helvetes avgrunn? Han har rakt hodet sitt fram. Hodet hans var fullt av blod og sår, fullt av smerte og fullt av hån. Og jeg skulle ennå fare fram med hovmodige tanker og bære hodet og nakken stolt og ubøyd i denne verden?

Han har lidd så mye marter og pine på legeme og sjel, og jeg skulle fryde meg i vellyst og søke makelige dager for kjødet mitt? Hendene hans ble gjennomboret, og jeg skulle gjøre mine til urettferdighetens våpen? Føttene hans ble gjennomboret, og jeg skulle vandre med mine på ufredens og fordervelsens veier? Han ble hengt opp naken og blottet på korset, og jeg skulle glimre i prakt og forfengelighet? Han har vunnet en evig rettferdighet gjennom så bitre smerter, og jeg skulle ennå røve ham hans ære og ville opprette min egen rettferdighet? Å nei! Alt må bli tråkket i støvet, foraktet og aktet for skarn for hans skyld!

Å, den som Guds Ånd åpner øynene for Jesu Kristi kors, han er død og begravet med Frelseren etter kjødet og oppvakt etter Ånden, så han vandrer med ham i et nytt liv. Da vil han ikke lenger ha noe behag i seg selv, men leve helt og bare til hans ære, til hans velbehag og til hans glede, ved kraften fra hans død og oppstandelse.

Riktignok er ikke kampen over med dette, at en slik har forlovet seg med Frelseren og skrevet seg over til ham som hans evige eiendom. For kampen varer så lenge denne hytten står, og det åndelige mennesket må fornyes hver dag og hver dag på ny bæres fram som et offer til Guds behag. Men nå kan en gjøre det. Nå gjør en det gjerne. En vet hvorfor en lever. En går framover, frimodig og trøstig, på denne kongelige veien.

Hva en nyter på denne veien, hva hjertet får kjenne, hvilken fred i samvittigheten og hvilken trøst i sjelen, det vet riktignok ikke verden noe om. Det er skjult med Kristus i Gud.

En dråpe av de druer
som har i himlen rot,
vårt hjerte mer opp-luer
enn all den vellystflod
som tidens tant omstrømmer.
Men den som dit vil nå,
forakter det man drømmer
i verden om å få.

«Min sønn! Gi meg ditt hjerte!» Hele hjertet krever Frelseren av oss. Men ingenting er usslere, ingenting er elendigere, ingenting er ynkeligere enn et halvt hjerte, en delt kristendom. Jeg taler av egen erfaring. Når en vil forsake synden, men likevel ikke helt; når en vil leve for Frelseren, men likevel ikke helt; når en gjerne ville, men likevel ikke vil – da er det ingen velsignelse i det, bare ynkelig selvbedrag.

Se, derfor har du ofte ingen fred, ingen trøst og ingen vederkvegelse i hjertet. Derfor er du i dag i himmelen og i morgen i helvete, i dag glad og i morgen bedrøvet. Alt dette kommer av at Jesus og hans rettferdighet og kjærlighet ennå ikke er herliggjort i hjertet ditt, og at du ennå ikke har gitt deg til ham som full lønn for hans smerter.

Vel, mine kjære, hva skal vi da gjøre? Jeg skulle da tro at Jesus var verd at vi lot ham styrte alle andre avguder i hjertet vårt, så han som den eneste kongen kunne velge vårt indre til sitt tempel og sin helligdom. Jeg tenker at dette burde være vår daglige bønn: at Jesus må bli herliggjort i hjertene våre, og at vi også må være og bli hans hele, udelte eiendom, slik han vil være vår, udelt og ubeskåret, helt vår med alle sine nådeskatter.

Å, søk ham mens han er å finne! Be ham om en alvorlig vilje. For en vilje som er født av Guds Ånd, bryter igjennom stål og stein, ja, selv gjennom sataniske skodder og låser. Hvem er vis, hvem er klok, hvem lar seg si, hvem lar seg råde, hvem står opp? Den som vil være Herren Jesu eiendom, la ham stemme i når jeg nå ber slik til ham for meg og for dere:

Bønn. Å, Herre Jesus! Jeg ber deg for meg og for alle som er samlet her: La oss alle helt bli og være din eiendom. Store Jesus! Hva har du ikke gjort for oss arme mennesker, hvor mye nåde har du ikke vist oss, så vi ikke kan uttrykke den og aldri nok prise den!

Men vis oss nå også denne barmhjertighet: Gjør hjertene våre faste – de er ennå for en del så ubefestede og umyndige – så vi bygger på deg alene, den sanne grunnvoll, og lever, lider og dør til din ære, du som jo alene er det verd.

Å, hjelp da de matte krefter
at de løs seg rive må
fra all verden, og heretter
uti deg alene stå;
frykt for mennesker forsvinne,
bort, fornuft, du intet vet!
Spott og skjensel skal ei vinne
kjødet noen kresenhet!

Å, gi oss alle en rett drift og iver etter å leve bare for deg og bare være dine etterfølgere i denne verden, så du på den dagen med glede kan fremstille oss for din Far som dine forløste. Herre, hjelp oss for din barmhjertighets skyld! Amen.

Apostelen Thomas' dag: Den usalige fornuftsstoltheten

Rom 12,16

«Vær ikke selvkloge!»

Det første trinnet, begynnelsen til all sann visdom, er at et menneske slutter å ville være selvvis og selvklok. Han stoler ikke lenger på alle de slutningene hans egen fornuft og forstand trekker, eller på all den visdommen han innbilte seg at han hadde, men han tviler på alt slikt.

Om dette taler Den hellige skrift flere steder. Frelseren trer fram for sin himmelske Far med løftede hender og sier: «Jeg priser deg, Far, himmelens og jordens herre, fordi du har skjult dette for vise og forstandige» – det vil si for dem som synes at de er vise og forstandige, for av naturen finnes det ingen vise og forstandige – «men åpenbart det for umyndige» (Matt 11,25). En annen gang sier han til disiplene sine: «Uten at dere omvender dere og blir som barn, kommer dere slett ikke inn i himlenes rike» (Matt 18,3).

Og i nesten alle de tre første kapitlene av sitt første brev til korinterne handler apostelen Paulus bare om dette: Den som vil gå inn i Guds rike, må fornekte sin egen visdom og ta imot den guddommelige visdommen som sin – den visdommen som ser ut som dårskap for det naturlige mennesket. I samme ånd skriver han i dagens tekst: «Vær ikke selvkloge!»

Dette er nok motbydelig kost for hovmodige mennesker, og særlig for vår tids fornuftsmennesker: at de skal regne sin egen visdom og klokskap for ingenting og bli barn, og at Guds rikes hemmelighet bare blir åpenbart for de umyndige og enfoldige.

Men det kan jeg ikke gjøre noe med. Slik er det nå en gang. Slik står det i Den hellige skrift, og erfaringen bekrefter det også til fulle: Før mennesket har gitt opp sin egen klokskap og lagt den ned for Frelserens føtter, kan han ikke komme til den sanne guddommelige visdommen, til *Guds barns frihet*.

Med Guds hjelp har jeg tenkt å tale litt mer med dere om dette. Etter min mening kan det ikke drøftes nok i vår tid. For har den elendige, usalige fornuftsstoltheten noen gang hevet seg høyt, så er det i vår tid. Derfor taler jeg

om den usalige fornuftsstoltheten.

Bønn. Kjære Herre og Frelser! Alt som er stort og høyt i denne verden, er en vederstyggelighet i dine øyne; det stolte flykter du fra. Å, vi ber deg: Gjør oss

riktig små, gi oss riktig små tanker om oss selv, så vi kan kaste oss ned for dine føtter som helt små barn og ikke vil vite noe annet enn det du sier oss.

Vekk oss opp fra vår tids selvgode fornuftstanker. Akk, du vet jo hvor smittsom vår tids ånd er. Bevar oss da for all denne giften, for denne pesten som sniker seg omkring i mørket og ødelegger midt på dagen. Herre, bønnhør oss for ditt navns skyld! Amen.

Apostelen Johannes skriver: «Til dette ble Guds Sønn åpenbart, for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger» (1 Joh 3,8). Kjære tilhørere! Det finnes mange djevelens gjerninger i menneskenes hjerter. Se dere omkring i verden, og dere vil finne at verden ligger i det onde. Se inn i menneskehjertet: Så lenge det ikke er forandret og ennå ikke salig har fått nyte Kristi kjærlighet, vil dere finne forbausende mange djevelsgjerninger og djevelssnarer der: helvetes gift, bitterhet, misunnelse, vrede, splid, hor, gjerrighet, vellyst, forfengelighet og all slags helvetes urenhet og utukt.

Og selv om det ikke kommer for dagen hos mange at Satan har innrettet et slikt helveteslager i hjertet deres, er det der likevel. Og nettopp dette er det største bedrageriet til ham som er en løgner fra begynnelsen: Han får mennesket til å tro at det ikke har en slik vederstyggelighet i hjertet sitt. Han greier å stryke vakre farger over disse syndereirene og la mennesket gå omkring fullstendig blindt for seg selv, og slik bedrar han det for den evige frelsen.

For det er jo naturlig: Så lenge et menneske ikke vet hvilken Satans tjener han er, og så lenge han ennå kan dekke over og klistre over sin elendighet og sitt grufulle mørke, så lenge blir det ikke alvor for ham å få et nytt hjerte. Så lenge flykter han ikke til ham som alene kan hjelpe, til Jesus. Så lenge blir han uten Frelser, altså uten liv fra Gud, altså et usalig menneske. Når han går over i evigheten, kan han som en uopplyst ånd bare fare inn i mørket.

Det finnes forbausende mange djevelens gjerninger i det naturlige menneskets hjerte. Ikke den minste av dem er den forferdelige blindheten mennesket av naturen lever i: de gode tankene og meningene han har om seg selv, og alle unnskyldningene som springer ut av dem. Med dem beroliger han samvittigheten sin, så han ikke kommer til sannhetens lys.

Like sterk er en annen av Satans snarer, ja, om mulig enda finere og farligere: den elendige fornuftsstoltheten. Den har dype røtter og sitter fast i hjertene våre. Ofte er det nettopp den som aller lengst og aller sterkest holder mennesket tilbake fra å nyte den freden Kristus har vunnet for ham – helt til også denne snaren til slutt blir revet i stykker ved Guds nåde, dersom mennesket går med på det, og ånden blir satt fri.

Hvor kommer den fra, denne tilliten til egen innsikt, denne innbilningen om egen viten, denne egenrettferdige selvklokskapen, dette noe i mennesket som opphøyer seg og bare tilskriver seg selv den rette innsikten og den rette visdommen? Den er ikke av Gud, men av djevelen, som sa til Eva: «Den dagen dere eter av treets frukt, vil dere bli slik som Gud» (1 Mos 3,5). Dere skal få kunnskap slik Gud har kunnskap.

Se, det var snaren. Like vis som Gud, ja, enda visere vil menneskehjertet være. Derfra kommer denne knurringen over Guds veier, og derfra kommer

det at mennesket setter seg til doms over det han ordner. Derfra kommer det at potteskåret, leiren, sier til pottemakeren: Hvorfor gjør du meg slik? Det er fornuftsstoltheten. Den hellige skrift har mange eksempler på den, for eksempel i historien om Israels barn.

Da de stod ved Kanaans grense, ville de sende speidere inn i landet. Herren sa: Send ingen speidere inn! Nei, sa de, vi vil sende dem, og det gjorde de også. De visste det mye bedre enn Herren; de var mye klokere og mye visere enn han.

Men da speiderne kom tilbake med dårlige meldinger fra Kanaans land, knurret folket og gråt og sa: «Akk, om vi bare hadde blitt i Egypt!» Igjen visste de det mye bedre enn Herren. Han burde ha latt dem bli i Egypt; hans visdom måtte finne seg i at de satte seg til doms over den.

Senere ville de dra opp på fjellet mot amalekittene. Moses sa: «Dra ikke dit opp! For Herren er ikke blant dere.» Nei, sa de, vi drar opp. Og de drog virkelig opp og ble slått. Se, alt ville de vite bedre enn Herren. Det var frukten av fornuftsstoltheten deres, og for den fikk de sannelig bøte hardt.

Man skulle sannelig ikke tro at det stakkars mennesket kunne bli så stolt av sin egen klokskap og innsikt at det på en måte ville måle seg med Gud selv. For vi trenger jo bare å se på oss selv, så må vi innrømme at vi vet lite, eller rettere sagt ingenting. Selv om vi kan få en viss innsikt i det ytre, forstår vi likevel ingenting av hva tingene innerst inne er og hviler på. Og når det gjelder det guddommelige, er vår naturlige forstand innhyllet i mørke.

Se en gang ut i skaperverket. Se på frøet som blir lagt i jorden. Vi ser at det vokser opp og blir til et tre. Men hvordan det går til, har ingen av verdens vise funnet ut ennå, med all sin visdom. Ingen har ennå fattet hvordan et gresstrå vokser fram. Og disse stakkars uvitende menneskene står fram og vil sette seg til doms over Gud!

Ser man nærmere på denne verdens visdom og kunnskap og går gjennom alt det verdens vise har funnet på uten lyset fra Den hellige skrift – akk, hvor mye uklarhet, hvor mye dunkelhet, ja, ofte tykt mørke møter man da! Den ene påstår ett, den andre noe annet, og til slutt påstår hver av dem noe galt. En gammel hedensk vismann har sagt det best og grundigst: «Enden på hans lange granskninger var at han nå visste at han ingenting visste.» Denne hedningen var kommet lenger enn mange kristne som synes at de er kloke.

At vi ingenting vet om de guddommelige ting, blir klart for enhver som gir seg i kast med å søke sannheten og berede seg til en alvorlig og full omvendelse. Han vil si ja og amen til disse ordene i en gammel salme: «Hva er blindere enn en synder?» Ja, kjære tilhørere, hva er blindere? Jeg vet ikke om noe som er blindere. Og likevel vil synderen se, likevel vil han være klok, likevel vil han vite hva som tjener til hans sjels frelse, før han har lært det av ham som er verdens lys.

Snart går han for langt til høyre, snart for langt til venstre; snart er han for høyt oppe, snart for langt nede. Og selv om han har sett sin dårskap ti ganger, handler han likevel etter sin egen visdom den ellevte gangen. Han mangler jo selv visdom og burde be om den hos ham som selv er visdommen.

Å, hvor forbausende dypt, nesten uutryddelig, har ikke denne fornuftsstoltheten slått rot i hjertet! Det koster sannhetens Ånd forbausende mye møye og tålmodighet før en synder bare så vidt erkjenner det som jo er sant: at han selv ingenting vet, og at han først må la seg vise den rette veien og la seg føre på den, slik et barn i enfold og uskyld lar seg føre og lede av sin far.

I våre dager har denne fornuftsstoltheten vist seg på en særlig påfallende måte, og det gjør den fremdeles. Den evig trofaste Gud har gitt oss blinde mennesker sitt ord, for at vi ikke skal famle omkring i mørket, men ha livets lys ved det. Slik sier salmisten: «Ja, du lar min lampe skinne! Herren min Gud lyser opp mitt mørke» (Sal 18,29).

Det er hovedhensikten med at Herren har gitt oss sitt ord: Mørket vårt skal bli lyst ved det, synet vårt skal bli skarpere, eller det lyset vi kanskje alt har fått ved nåden, skal bli enda klarere. Da skal vi sitte og lære ved Jesu føtter slik Maria gjorde. For slike skapninger, slike uvitende og blinde mennesker, sømmer det seg å lære av den evige visdommen som oppmerksomme disipler. Si selv: Er det en skam at den som ingenting vet, vil lære – og det av en slik lærer?

Men våre dagers kloke fornuftsmennesker har snudd nettopp dette på hodet. De er blitt lærere, og Guds ord, ja, Herren selv skal gå i skole hos dem. De holder seg selv for kloke, og med disse høye tankene og innbilningene om seg selv gir de seg til å lese Den hellige skrift.

Men det står mye i Den hellige skrift som det naturlige mennesket ikke kan fatte, og som er dårskap for ham. For det naturlige mennesket tar jo ikke imot det som hører Guds Ånd til, sier apostelen Paulus; det er dårskap for ham. Det opplyste mennesket fatter det nok, og for ham er det søt og velsmakende kost.

Hva gjør de så når det står mye i Bibelen som er en vederstyggelighet for deres kjødelige sinn eller åndelige hovmod, noe som er dem motbydelig og vekker deres sterkeste motvilje? Hva de *burde* gjøre, ser enhver. De burde be om det sanne lyset ovenfra og be Herren hjelpe dem ut av mørket og inn i lyset.

De burde bøye seg og vente og se om de kanskje kunne få klarhet ovenfra. De burde finne det naturlig at de støter seg på Guds ord. De burde tenke: Jeg er ennå et naturlig, ugjenfødt menneske. Derfor er det naturlig at det er mye i Den hellige skrift som jeg ikke forstår. For Skriften sier jo selv at det kjødelige mennesket ikke kan fatte det guddommelige og åndelige.

Se, tenkte de slik, da var de rette fornuftsmennesker; det ville være fornuftig tenkt. En blind vet kanskje ikke om det er dag eller natt. Derfor spør han en seende som mener det godt med ham: Hør, si meg, er det dag eller natt?

Han får til svar: Det er dag. Vil han nå påstå: Nei, det er natt? Tenker han fornuftig, vil han si: Denne mannen har øyne å se med, det har ikke jeg. Derfor er det ikke jeg som vet det, men han. Han vil bøye seg under det den seende sier, og slå seg til ro med det.

Men gjør våre dagers fornuftsmennesker det slik? Nei, de bøyer seg ikke under Herren og hans ord; Herren og hans ord skal bøye seg under dem. Enten kaster de Guds vitnesbyrd helt over ende med skammelig vantro og sier: Det er dårskap, det er uforstand, disse tingene passer ikke lenger for vår tid; våre dagers opplyste fornuft har brakt fram noe bedre. Eller de kunstler og skjærer

og former på de enkle bokstavene i Guds ord, pruter på strengheten i det og på de guddommelige sannhetene og hemmelighetene, og tvinger og vrir på dem så lenge at de til slutt passer inn i deres trange fornuft.

Å, dette er en stor synd mot Herren Kristus selv, og med den hoper man opp forbannelse og straff over seg. For den som forakter hans ord, forakter ham selv; den som ikke underkaster seg hans ord, underkaster seg ikke ham selv. For en frekk tale man fører! Hvor sterkt utfordrer man ham ikke til å stadfeste sannheten og gyldigheten i sitt ord med skånselløs strenghet!

Hvem kan nå til dags ham ene ære,
nå da tusener erklære
at de aldri kan hans ord forstå?
«Vårt århundre må jo fremad skride,
kun de gamle tider så ham lide,
dunkle er de sagn som om ham gå!
Visstnok lettet han vel manges byrde,
mangen dyd i ham sin rot har hatt;
men som offer slik en mann å myrde
strider mot fornuft og tenkekraft.»

Se, dette er den talen man fører i vår tid; det er våre dagers fornuftsstolthet. Her kunne man nok stemme i med salmistens ord: «Svinet fra skogen gnager på det, og krypet på marken eter av det» (Sal 80,14).

Tro ikke at jeg her bare taler om de såkalte dannede kretsene eller bare om de lærde. Nei, denne synden har også trengt inn blant folket. Og nettopp dette er den råtne flekken på vår tidsalder: at sannhetens ord ikke lenger blir aktet blant høye og lave, blant fornemme og ringe, men blir foraktet, og at man i skammelig fornuftsstolthet opphøyer seg over det, setter seg til doms over det og former, snur og vender det som man selv finner for godt.

Det var ikke våre fedres skikk. De tok imot den levende Guds ord i enfold og trodde det. De rettet seg etter det og bøyde seg under det. De vandret som stakkars syndere i verden, og som stakkars syndere sovnet de også inn i Herren. Men det var også derfor det rådet tukt og ærbarhet blant dem og et sedelig, stille og rolig liv. De syndet ikke mot livets ord slik at de tvang Gud til å svinge tuktens ris og la straffedommer bryte inn, så forferdelige som dem som har gått over vår tid.

Men hos oss er det blitt helt annerledes. Vi vil ikke lenger la Guds Ånd refse oss. Derfor forgriper enhver seg uten sky på Guds ord. Det ordet vil sannelig ikke la den som hører det, fortsette i sin kjødelige ro, slik han gjerne vil. Det jager og ryster ham opp og stiller fram for øynene hans den evige fortapelsen som han sorgløst tumler mot.

Gå bare en gang ut blant folket og tal for eksempel om at alle mennesker står under djevelens herredømme så lenge de ikke er frelst og satt fri ved Guds Sønn i gjenfødelsen. Og dette er ikke et overtroisk eventyr som mennesker har diktet opp, men den rene sannhet. Den står vel tjue til tretti ganger i Guds ord og går gjennom hele Bibelen. Men hva får man til svar? Hva? Djevel? sier de. Det finnes ingen djevel. Gud er altfor god til å gi en djevel så stor makt. Det tror jeg aldri.

Eller man taler til folket om Guds hellige alvor og vrede, om helvete, og om hvordan Guds vrede blir over alle dem som ikke tror på Guds enbårne Sønns navn – den vreden som brenner fra Guds domstol helt ned i svovelsjøen. Men hvilke svar får man da høre? Det er overdrevne eventyr som de ikke skal la seg skremme av. Man må da ikke tilskrive Gud noen vrede, for han er kjærligheten; å bli vred er menneskelig.

Ja, stakkars svake menneske, Gud blir nok ikke vred slik du av og til blir vred. Men én ting råder jeg deg til: Se til at du ikke, når du en gang på den dagen blir stilt fram for hans flammende åsyn, er blant dem som sier: «Skjul oss for hans åsyn som sitter på tronen, og for Lammets vrede!» (Åp 6,16).

Det kan stå hva det vil i Den hellige skrift – alltid har man noe å utsette og klandre på, og noe å tolke og forandre som man selv finner for godt. Når det står i Skriften: «Skikk dere ikke lik denne verden» (Rom 12,2), vrir enhver på det som han vil. I stedet taler man om tillatt livsnytelse og om uskyldige gleder som er alt annet enn uskyldige.

Man skal bare ikke drive det for langt, og helst fortsatt bevare den ytre anstand. Enhver tolker det som han vil, men naturligvis alltid slik at yndlingssynden og kjæresynden hans ikke blir trådt for nær, og at det ikke gjør ham altfor vondt. Men Guds ord – som mange riktignok forkaster helt – må nærmest regne det for en ære når det i det minste får gjelde halvveis og ikke blir trådt helt ned i støvet. Av Guds Ånd vil man i hvert fall ikke la seg refse.

Det står i Skriften: «Hevn dere ikke selv! Gjengjeld ikke noen ondt med ondt! Hver den som hater sin bror, er en morder» (Rom 12,17.19; 1 Joh 3,15). Skal mennesker i våre dager bli overbevist om sin synd i sitt indre ved slike ord, da må det passe dem riktig godt og komme beleilig. Og mye er allerede vunnet bare de ikke forkaster et slikt ord helt.

Når våre fedre hadde forløpt seg, ydmyket de seg under slike ord. Og når de følte seg skyldige, søkte de ofte nåde og tilgivelse med mange tårer, og de fant den også. De lot seg ennå tukte ved Guds ord og Ånd; Gud kunne ennå nå inn til hjertet deres og stille syndene deres fram for øynene deres.

Men slik er det ikke lenger nå. Hvor mang en synder, gammel eller ung, finnes det kanskje ikke blant oss som sannhetens ord ofte på en eller annen måte har stilt synden fram for! Men han har ikke hørt på denne stemmen. I sitt stolte sinn har han ikke aktet på ordet, men svekket sannhetens kraft i sitt hjerte med all slags løgn som vår tid eller han selv har funnet på.

Se, det er fornuftsstoltheten, vår tids synd. Følgen av den er at man ikke lenger har noen frykt for Gud i hjertet. Men hva vil Herren gjøre med dem som forakter ham slik, hva vil han gjøre med slike stolte foraktere? På den dagen vil han si: «Disse mine fiender – før dem hit og hogg dem ned for mine øyne» (Luk 19,27).

Slik står det i evangeliet: Den som forakter Guds ord, forakter ham selv, og ham vil han i sin tur forakte. Men den som ærer Guds ord, ærer ham selv, og den som ærer ham, vil han i sin tur ære.

Hva skal vi da si til dette, kjære brødre og søstre? Vi vil tenke at dette er djevelens gjerninger. For den som vil sette seg til doms over Guds rådslutning, er ikke av sannhetens Far, men av løgnens far.

Bare sett dere til doms over ham, bare nekt, bare snu og vend, bare forakt Guds stemme og rådslutning, bare spott, bare styrt Guds Sønn ned fra tronen hans og sett fornuften deres på den, bare kast hans bånd av dere, bare forgrip dere på Guds helligdom med deres vanhellige hender, bare tråkk ned den kostelige perlen!

Én ting vet jeg: Én ting vil bringe dere til besinnelse, dere fornuftsmenn og kloke hoder, selv om dere helt til siste slutt skulle bli i blindheten deres, i oppblåstheten deres, i mørket deres, det som dere kaller opplysning og lys. Én ting vil bringe dere til besinnelse, så det faller som skjell fra øynene deres, og de hovmodige hjernespinnene deres faller sammen og blir til intet, slik snøen blir til vann ved ilden. Én ting vil gjøre det, om ikke noe annet kan: *dommens dag*.

Sannheten blir stående, enten man tror den eller ikke. Solen går opp og ned, enten folk på jorden vil stanse løpet dens eller ikke. Like ustanselig vil også dommens og åpenbaringens dag bryte fram, enten det passer de vise og kloke menneskene eller ikke. De skal bli dømt nettopp ved det ordet som de har foraktet.

Skrekkelig det er så å oppdynge
all sin straff til dommens dag
og seg stolt til verden klynge,
til Gud slår sitt siste slag.

Da skal man nok spørre: Hvor er de kloke, høye åndene, hvor er de vise folkene som ville lempe Guds ord etter seg selv og ikke seg selv etter Guds ord? Men svaret vil lyde: «Gud har gjort de vises visdom til dårskap.»

Se, alt dette er følger av fornuftsstoltheten. Men den gir seg nok ofte til kjenne på en helt annen og mye finere måte. Bare noe av det vil jeg komme inn på. Når et menneske stoler på sin egen viten og setter fornuften sin på tronen, er han som oftest svært langt fra å tro at han har plikt til å oppfylle Guds vilje helt og uten forbehold. Kanskje vet han dette med forstanden, men med hjertet tror han det ikke.

Derfor stiller han seg heller ikke overfor Gud som en stakkars skapning som Skaperen kan handle med etter sitt behag. Han mener at han har frihet til å handle som han vil, og tror at han gjør Skaperen en stor tjeneste når han bare bekvemmer seg til å erkjenne med skyldig ærbødighet at han er avhengig av ham.

Slik er det også med selvklokskapen når det gjelder vår evige frelse; den viser seg særlig sterkt i omvendelsen. Et menneske våkner opp av syndesøvnen, og ved Guds nåde bestemmer han seg: Jeg vil omvende meg til Gud, min Herre. Hva ville da være det mest passende og det beste for en så blind skapning som mennesket, som verken vet hvor eller hvordan? Naturligvis dette: at han kastet seg ned for Jesu føtter og sa til ham: Jeg vil så gjerne bli salig, men vet ikke hva jeg skal gjøre.

For jeg er helt blind, slik også ditt ord vitner om meg. Derfor ber jeg deg: Vis du meg den rette veien, gi du meg lys, omvend du meg, så blir jeg omvendt. Ville ikke dette være det mest naturlige for oss blinde mennesker?

Men hvordan handler de fleste unge kristne i stedet? De løper og løper på egen hånd. De begynner slik de selv finner for godt, og fortsetter etter egen innsikt. Så møter de hindringer, og ved dem blir det klart for dem: Din vei er ikke den rette, du kommer ikke av flekken.

Men de lar seg ikke skremme av det. Fort griper de til noe annet, og igjen slik de selv finner for godt. Også denne planen, som de mente så godt om, strander og viser seg å være feil. Men mennesket blir ikke så snart klok av skade. Og slik kan man lenge fortsette med å ville hjelpe seg selv. Man legger nittini nye planer, og selv om alle har strandet og blitt til intet, legger man likevel den hundrede.

Se, for en fornuftsstolthet, for en tillit til egen innsikt! Å, hva koster det ikke Herren før han får overbevist et menneske om at det er blindt, før det legger seg ned for Jesu føtter som en blind og ber om lys, slik de blinde ved Jeriko gjorde, som ropte uavlatelig: «Jesus, du Davids sønn, miskunn deg over oss!»

Akk, kjære sjeler, dere som kanskje allerede lenge har arbeidet dere trette og gjort dere mye møye: La dere da berøve selvklokskapen, de høye tankene og de gode meningene dere har om deres egen innsikt! La dere da føre dit at dere ikke vil vite mer enn det deres Frelser lærer dere! La dere gi et barnlig, enfoldig sinn! Da skal dere vokse og grønnes, og deres lys skal bryte fram som morgenrøden.

Mang en gang følger den mennesket helt inn i det dypeste mørket, inn i anfektelsene – denne egne klokskapen, eller rettere denne innbilningen om egen klokskap, denne fornuftsstoltheten. Også da vil han ofte ennå være klokere enn Gud og sette seg til doms over Guds ord, som skulle være en lykt på hans sti.

Det finnes sjeler som er dypt anfektet over sin elendighet, og som så gjerne vil høre Frelseren helt til. Men syndene deres skiller dem og deres Gud fra hverandre. Syndeskylden trykker dem, og de kan ikke tro at Frelseren har funnet en forløsning også for dem. Ofte kommer Satan i tillegg. Han plager sjelen, gir den fortvilte, gudsbespottelige tanker og bringer den i en slik knipe at den knapt kan trekke pusten lenger.

Men selv bak denne dypeste nøden ligger det ofte fremdeles en egensindig fornuftsstolthet som man slett ikke vil gi opp. Man tar ikke Guds ord slik det står. Der står det at «det er glede i himmelen over én synder som omvender seg». Der står det at «Jesus er kommet for å frelse syndere, at han er en soning for hele verdens synd». Men, sier en slik sjel, det gjelder ikke meg. Og hvorfor ikke? Jeg kjenner ingen følelse og ingen kraft av det.

Se, der har vi den egenkjærlige meningen som sjelen ikke vil gi opp, nettopp fordi den nå en gang har funnet behag i å danne seg den. Den stoler på sin egen innsikt og har stilt opp denne regelen, som den ikke vil la seg berøve: Når Guds ord skal gjelde en, må man kjenne en følelse og en kraft av det.

Hvor står det da? Ingen steder i hele Den hellige skrift. Og likevel setter mang en sjel sin egen innbilning over Guds ord, som ikke kan bedra. Den blir værende i motløsheten og gir djevelen rom – ham som man skulle gå mot med det ordet som ikke kan bedra, og stå imot med en tro, om den så er aldri så tørr.

Da ville denne troen, om den så er aldri så svak, være et lys som skinner på et mørkt sted, inntil dagen bryter fram og morgenstjernen, Jesus Kristus, kan gå opp i hjertet, fullt og i all sin klarhet.

Slik har allerede mang en troende kjempet seg gjennom mange åndelige anfektelser – og de var ikke små – og det alene ved en naken tro på Guds ord. Han trodde på den kraften i ordet som overvinner verden, selv om han ikke følte den. Slik har Luther kjempet seg gjennom mang en anfektelse, og troen hans har gått desto renere og herligere ut av hver ildprøve.

Å, kjære tilhørere! La da disse djevelssnarene, disse høye meningene om vår klokskap og innsikt, bli ødelagt og revet i stykker av ham som alene makter det, av den store slangeovervinneren. Han alene kan gjøre oss til barn som i enfold holder seg inntil ham.

For dem vil Kongen nettopp til visdom føre,
som selv et barn med nytte kunne høre
og glade ere
fordi de som disipler enn må lære.

Akk, la oss da kaste oss ned for Frelserens føtter og be ham opplyse oss og ødelegge alle Satans innskytelser, alle hans bolverk og festningsverk, all selvklokskap og fornuftsstolthet. La oss be ham tråkke vår egen visdom under føttene våre og gi oss den enfold som en salme synger om:

Enfold! hellig i din lue!
Visdom, kraft fra deg går ut;
smykke, skjønnest å beskue!
Verk av kjærlighetens Gud!
Enfold kun fra nåden stammer
og går klok sin trange vei
gjennom fryd som gjennom jammer,
enfold ser seg om dog ei.

Ut av Jesu sår det strømmer
enfold for hver Herrens venn;
hvis du der din rett forsømmer,
når du aldri den igjen.

Amen.

Marias renselsesdag: Guds rikes skjulte herlighet

2 Kor 6,1–10

«Men som medarbeidere formaner vi dere også at dere ikke forgjeves tar imot Guds nåde. For han sier: På den tid som behaget meg, bønnhørte jeg deg, og på frelsens dag kom jeg deg til hjelp. Se, nå er nådens tid, se, nå er frelsens dag!

Vi vil ikke i noe gi mennesker grunn til anstøt, for at ikke tjenesten skal kunne lastes. I alt viser vi oss som Guds tjenere: i stor tålmodighet, i trengsler, i nød, i angst, under slag, i fengsler, under opptøyer, i hardt arbeid, under nattevåk, i sult, i renhet, i kunnskap, i langmodighet, i godhet, i Den Hellige Ånd, i oppriktig kjærlighet, ved sannhets ord, ved Guds kraft, med rettferds våpen på høyre og venstre side, i ære og vanære, med dårlig rykte og godt rykte.

Som forførere og likevel sannferdige. Som ukjente og likevel velkjente. Som døende – og se, vi lever! Som straffet, men ikke slått i hjel. Som sørgende, men alltid glade. Som fattige som likevel gjør mange rike. Som de som ingenting har, men likevel eier alt.»

Siden Adam innlot seg med synden, har sannhetens fiende, han som er en løgner fra begynnelsen, fått stor makt og stort herredømme i verden. Den som har øyne å se med, ser hvordan ugresset som fienden har sådd på denne verdens åker, formerer seg og brer seg ut. Alt det guddommelige som vil spire fram, alle den himmelske Fars plantinger, står derfor stadig i kamp og strid mot mørkets makt og dens skjulte krefter. De truer med å kvele og sluke alt som er født av Gud.

Apostlenes historie forteller oss om det, og teksten vår gir et svært levende bilde av hvordan kamp og strid var apostlenes lodd. De måtte finne seg i trengsler og angst, slag og fengsel, nød og død, fordi de ikke var av denne verden og vitnet mot verden. Det var lønnen for arbeidet deres, den sold verden ga dem for tjenesten i Jesu Kristi evangelium. Og hvorfor det? Bare fordi de gjorde skade på mørkets rike og bygde på Guds rikes store byggverk ved sin forkynnelse om Jesus Kristus.

Likevel er og blir dette bemerkelsesverdig: Det ytre trykket hviler for det meste på dem som hører Jesus til og er arbeidere i hans vingård og hans redelige etterfølgere i gjerning og sannhet. De er uanselige i det ytre og foraktet av verden. Men tross alt dette lyser en guddommelig herlighet, en guddommelig

storhet og majestet fram av gjerningene og lidelsene deres, av hånen og forakten de møter. Den vitner om Jesu Kristi herlige kongerike, som de arbeider og kjemper for.

Det er nok verdt å dvele lenger ved denne tanken. Derfor vil jeg i denne stunden prøve å tale

om Guds rikes skjulte herlighet.

Bønn. Himmelske Far! Vi påkaller deg i vår Herre Jesu Kristi navn. I dag skal vi tale om ditt rikes skjulte herlighet, og vi ber deg at du vil støtte vår svakhet med din kraft. Jeg ber deg at du vil gi meg en munn til å tale slik det er din vilje, og gi alle som er her, ører til å høre. Amen.

Vi taler om Guds rikes skjulte herlighet. Også i verden finnes det en herlighet. Det finnes anseelse hos menneskene, makt og velde. Det finnes ting som glitrer og skinner og faller i øynene. Det finnes rikdom, gods og ære, titler og verdigheter, sølv og gull, edelstener og perler, silke og purpur og alle slags kar av elfenben og kostbart tre. Det finnes kostbare klær som syndere skjuler sine syndige lemmer i. Med dem smykker de seg, behager seg selv og fører seg prektig.

Det finnes menneskers visdom som skjønner alt og utforsker alt, bare ikke den sanne, guddommelige visdommen, som blir regnet for dårskap og narrestreker. Det finnes menneskeøyne som løfter seg høyt fordi de eier slike ting, og menneskeøyne som slås ned fordi de ikke har dem. I verden finnes det herlighet. Men det er en verdslig herlighet. Den kommer bare av verden og gjelder bare i verden, men den forgår også, visner og brenner opp med verden. For verden forgår og dens lyst.

«Tomhet og atter tomhet», sier Forkynneren, «tomhet og atter tomhet! Alt er tomhet. Jeg så alt det som ble gjort under solen, og se, alt sammen var tomhet og jag etter vind» (Fork 1,2.14). Og videre sier han: «Jeg utførte store arbeider. Jeg bygde meg hus, jeg plantet meg vingårder, jeg gjorde meg hager og parker og plantet i dem alle slags frukttrær, jeg gjorde meg vanndammer til å vanne en skog av voksende trær.

Jeg kjøpte meg treller og trellkvinner. Jeg hadde tjenestefolk som var født i mitt hus. Jeg fikk meg også stor buskap, både stort og smått, mer enn alle som hadde vært før meg i Jerusalem. Jeg samlet meg også sølv og gull. Jeg fikk meg sangere og sangerinner og det som er menneskenes lyst, alle slags samstemt musikk.[1] Alt øynene mine hadde lyst til, lot jeg dem få. Jeg nektet ikke mitt hjerte noen glede. Hjertet hadde glede av alt mitt strev.

Men når jeg så på alt det som mine hender hadde gjort, og på den plage det hadde kostet meg, da så jeg at alt sammen var tomhet og jag etter vind. Det er ikke noen vinning å nå under solen» (Fork 2,4–11).

Ja, tomhet og jag etter vind, se, det er verdens herlighet: tomhet og jag etter vind. Det vitner den store og vise kong Salomo om av egen erfaring. Den faller nok i øynene. Den glitrer og ser ut til å være svært yndig og stor.

Men den er tomhet. Den har ingen varighet i seg selv. Den er ikke annet enn glitter uten virkelig verdi og innhold, et blendverk som for en tid skal blende

[1] NB har her «en hustru og flere».

menneskenes øyne og forføre dem. Med den skal de holde sin arme ånd beskjeftiget og glede seg over den, så de ikke trenger fram til lyset og sannheten. Men når de en gang kommer til besinnelse – og da er det sikkert altfor sent – og innser sin dårskap, faller de i nagende selvanklage og fortvilelse.

Kjære tilhørere, verden har en herlighet, det kan ikke nektes. Men det er ingen indre herlighet, bare en ytre. Den hviler ikke på noen annen grunnvoll enn døden, som den er hjemfalt til. Ja, slik er det, selv om denne verdens mennesker så ivrig snapper og griper etter den. De er som uforstandige barn som griper etter alt som glitrer, enten det er godt eller dårlig, verdifullt eller verdiløst, skadelig eller uskadelig.

Det naturlige mennesket griper etter alt som behager dets forblindede, ugudelige øyne, uten å spørre om det er til sann nytte eller evig skade for det. Død og fordervelse er lønnen og betalingen for strevet og arbeidet, for jaget og løpet.

Det visste jo allerede kjøkemesteren i bryllupet i Kana (Joh 2,10), og den daglige erfaringen stadfester det ennå i dag. Verden byr deg nok først god vin. Herligheten virker vakker og liflig på deg. Men vinen blir stadig dårligere, stadig mer bitter, ja gallebitter, til den avler en orm som ikke dør, og en ild som ikke slokner, brenner i deg.

Helt annerledes er det med Guds rikes herlighet. Også her er det en herlighet, men en sann, bestandig, varig og uforgjengelig herlighet. Den er ikke av denne verden, som forgår. Den er av den evige, uforanderlige Gud, som var før fjellene ble til, og før verden var til med alt det som nå er denne verdens lyst.

Verden henger fast ved alt dette og klamrer seg til det som til sine avguder. Men Guds herlighet skal være og bli hos alle dem som gjør hans vilje, når verden med sine avguder for lengst er brent opp og ikke er til mer.

Ja, det finnes en herlighet som er av den Gud som alene eier makt og majestet, rikdom og uendelig fylde. For ham er folkene som en dråpe i et spann og som et støvgrann i en vektskål (Jes 40,15). Uten ham er alt som opphøyer seg og vil være stort blant menneskene, ikke annet enn elendig, skrøpelig støv. For han alene er stor, og dypt i støvet må alle menneskers kne bøye seg for ham.

Det finnes en herlighet i Guds rike.

Herlig er for det første kongen i Guds rike, Jesus Kristus. «Herre min Gud, du er overmåte herlig», sier salmisten.[2] Og et annet sted: «Herren regjerer, han har kledd seg i høyhet» (Sal 93,1). Jesus Kristus – en trenger jo bare å nevne navnet hans, så vet et hjerte som kjenner ham, straks hvilken herlig og stor konge det er tale om. Han er en konge som ingen konge ligner, alle kongers konge og alle herrers herre.

Han er Evig Far. Herligheten hans rekker tilbake til den uendelige evigheten, da ingenting ennå var til av alt det som er. Den strekker seg gjennom alle verdens tider, som han har frambrakt av seg selv. Den rekker ut over verdens fullkomne forvandling og inn i den nye byen, der Lammet er lyset og solen. Han er Alfa og Omega, begynnelsen og enden, «han som er og som var og som kommer, Den Allmektige» (Åp 1,8).

[2] NB: «Overmåte stor er du, Herre min Gud, høyhet og herlighet har du ikledd deg» (Sal 104,1).

Hva kan sammenlignes med ham? Han har liv i seg selv. Han er den levende, livets høvding. Der det er liv, kommer det bare fra ham; det strømmer og velder bare fram av fylden av hans makt, majestet og herlighet. Se inn, min ånd, i Guds Sønns herlighet, i herligheten til ham som led på Golgata, og som en gang var det slaktede Lam!

Nå hersker han. Nå er alle engler ham underdanige. Nå vet de fullendte rettferdiges ånder ikke av annet enn hans pris og hans store navn. De tusen ganger tusen som står for tronen hans, forkynner hans pris som med veldig torden: «Lam, du er verdig til å få makt og rikdom og visdom og styrke og pris og ære og velsignelse! For du ble slaktet og har kjøpt oss til Gud av hver stamme og tunge og folk og ætt» (Åp 5,9.12).

Hans herlighet og guddomsmakt
er jorden og himlen underlagt

– fra evighet til evighet. For når millioner og atter millioner år på den nye jord har strømmet ned i evighetens hav, skal Lammet som er slaktet, fremdeles være gjenstand for lovsang og evig tilbedelse. Da skal harpespillernes harper fremdeles tone på ny til hans ære og pris. Ja, om det var mulig, skulle stemmene lyde stadig høyere og stadig herligere hos dem som bøyer kne, kaster fra seg kronene, ligger foran tronen hans, tilber hans guddomsherlighet og roper: Lam, bare du, bare du!

Jesus Kristus er herlig. Men slik han er herlig, slik er også hans rike og hans menighet herlig. Salmisten sier om den: «Den er overmåte herlig innvendig; dens kledning er av gullstoff» (Sal 45,14).[3] Den er renset for sine flekker, den er prektig smykket, den er ikledd hans blodige rettferdighet som pryd.

Derfor kalles den også Kongens brud, som han har vunnet ved sitt eget blod, den brud han ga sitt liv for. Den kalles hans legeme, og han er dets frelser. Det er det legemet han har bygd opp for seg av syndere, og dets endelige og evige fullendelse er forbeholdt ham.

Gud Jehova troner mektigst,
men ved tronen stråler prektigst
brudens herlighet dog frem;
hos den Høyeste kun hviler,
henne kjærlighet tilsmiler,
og én Ånd forener dem.

Selv serafer tør ei skue
allmaktssol i all dens lue;
men den brud han har utsett,
står med himlens gylne krone,
skuer på den høye trone
ham i all hans majestet.

Det rår en stor herlighet i Jesu Kristi sanne, levende menighet. Ikke i den døde kristenheten, ikke blant dem som nok kjenner ham, men daglig fornekter ham med gjerninger, ord og tanker. Herligheten er i den sanne menigheten, i

[3] NB: «Overmåte herlig er kongedatteren der inne. Hennes kledning er gjennomvevd med gull.»

den usynlige kirken. Den består bare av sjeler som har erfart Jesus Kristus i sitt hjerte og lært ham å kjenne som sin Frelser og forsoner. I denne utvalgte menigheten bor Guds usynlige herlighet.

Hør hva apostelen i dagens tekst sier om de kristnes herlighet: medarbeidere og Guds tjenere kaller han dem. Skulle ikke det bøye mennesket, en så arm og syndig skapning, ned i støvet: at det får være medarbeider og tjener for den store, majestetiske, herlige og hellige Gud? Og hva sier Paulus videre om dem? «Som de som ingenting har, men likevel eier alt.» Og hvorfor eier de alt? Fordi de eier Kristus, som er hele verdens Herre.

Et arment menneske skal eie alt, skal eie naturens Skaper, skal eie sin Skaper! Å, den som tror det, den som eier ham – hvor liten vil ikke verden med alle sine lyster, gleder og goder bli for ham! Hvor langt overvinner da ikke troen den gamle usselheten!

Herlig er Guds rike, for Kongen, Jesus Kristus, er herlig, og herlig er hans menighet. Den går også bare herlighet i møte. For Jesus er den samme, i dag som i går, og likeså i morgen og i evighet. Og slik må riket bli herligere for hver dag, så lenge han fortsatt er Herren. Men hvem trodde vår forkynnelse, og for hvem ble Herrens arm åpenbart?

Hvorfor er det da så mange blant oss som ikke blir rørt eller beveget av denne herligheten? Den driver dem ikke til å søke det som er der oppe, og til å skynde seg å bli et lem på den sanne og levende menigheten. Hvor kommer denne forherdelsen fra, denne blindheten, denne mangelen på åndelig sans? Hvor kommer den fra?

Den kommer dels av den medfødte, naturlige fordervelsen i menneskehjertet. Det forstår ikke det som hører Gud til, og med sitt sinn vendt mot det synlige kan det slett ikke verdsette det usynlige og dets herlighet. Men dels kommer den også av at Guds rikes herlighet er av en skjult og stille art, gjemt under korsets skikkelse og dekke.

For rikets herlighet er skjult. Det er et korsrike, opphøyd i ringhet, herlig og stort i det små og ringe, sterkt og rikt i svakhet og fattigdom. Derfor behager det ikke øynene til dem som henger fast og klistrer seg til det ytre. De forstår nok det som hører kjødet til, men ikke det som hører Ånden til.

Skjult var jo allerede herligheten til Kongen, Jesus Kristus, og den er skjult ennå. Se på din konge, min sjel! Å, ser du på ham med kjødelige øyne, vil han ikke behage deg. For han har ingen skikkelse og ingen herlighet. Det finnes ingenting ved ham som kunne behage et øye som er vant til det glitrende. Se hvor fornedret, hvor ringe, i hvilken tjenerskikkelse din konge vandret på jorden!

Han har ikke noe prektig, ikke noe glitrende ved seg, ingenting som kunne dra menneskenes øyne mot ham. Han går omkring som et vanlig menneske, som en vanlig lærer. Et uopplyst øye ser ikke noe særlig ved ham. Bare den som Faderen i himmelen åpenbarer det for, bare han ser Guds Sønn i ham, full av nåde og sannhet. Og hvor er da triumfen hans, hvor er den prakten som pleier å omgi denne verdens konger? Den er ikke å finne noe sted.

Hans store herlighet er hans lidelse, hans skikkelse i død og på korset. Gå til Getsemane og se der ærens konge, hvordan han skjelver og bever, krummer seg

i støvet og kjemper med døden, så svetten hans ble som bloddråper som falt ned på jorden. Gå til Gabbata og se ham i hendene på bødlene. Se hvordan blodet strømmer ned av den hudstrøkne ryggen hans, hvordan tornekronen er hans pryd, og en gammel purpurkappe som de har funnet fram, er hans kongedrakt. Ja visst, herligheten hans er skjult.

Gå til Golgata og se, der henger din konge på korsets tre! Han er den mest foraktede og den minst verdige. Verden støter ham ut som menneskehetens avskum – ham som verden ikke var verd. Å, herligheten til denne kongen, Jesus Kristus, var dypt skjult og tilhyllet. I det ytre var det ikke annet enn skam, ikke annet enn elendighet og jammer, ikke annet enn mishandling og vanære, ikke annet enn spott og hån.

Og likevel – i det indre, hvilken herlighet, hvilken saktmodighet, hvilken kjærlighet, hvilken tålmodighet, hvilket hjerte! Ja, et hjerte som ble gjennomboret for at syndere skulle bli frelst, et hyrdehjerte som setter alt inn for å redde sine får. Å, det er ikke underlig om en arm synder i ånden setter seg ned under hans kors, ved hans føtter, og sier: Her vil jeg bli. Min hyrde, forakt meg ikke og støt meg ikke bort! Sømmen på kappen din vil jeg kysse. Ved dine øyne skal blikket mitt henge hele min levetid.

For nettopp det som vanærer Kristus i blinde menneskers øyne, er hans pryd. Ennå er sårene den oppstandne og opphøyde Herres pryd, og det skal de også forbli. Hvert kristent hjerte gleder seg til en gang å se ham ansikt til ansikt i denne pryden. Det er en kristens håp, det er magneten for hans lengsel, det er hans glede. Med blikket rettet dit er troen den seier som overvinner verden.

Så lenge Kristus levde på jorden, skjulte han sin herlighet under korsets skikkelse. Derfor er også menighetens herlighet skjult; den bærer vanæren for Jesu navn. For det er ennå ikke åpenbart hva vi skal bli. Guds rike er ennå et korsrike. Derfor bryr verden seg heller ikke om hva som bor i en benådet sjel. Den kjenner ikke en slik sjel, for den kjenner ikke ham.

Hør hva apostelen i teksten vår sier om hvordan det går Kristi lemmer: «De må gå gjennom ære og vanære!» Men ingen av delene fortjener de. For æren hører Herren alene til, og vanæren er loddet til dem hvis synd en gang skal bli åpenbar på dommens dag. «De må gå gjennom dårlig rykte og godt rykte», slik Frelseren selv gikk gjennom dårlig og godt rykte.

De blir regnet «som forførere og er likevel sannferdige»: forførere for verden, som selv er forført av djevelens bedrag, men sannferdige for Gud, som prøver hjerter og nyrer. De er «som ukjente og likevel velkjente». De er ukjente for verden, som ikke ser det sanne, indre verdet som Gud gir dem, og som de har i Sønnen for Guds øyne.

Den kjenner ikke samfunnet deres med Jesus, livet deres i den nye skapning, bønnen og påkallelsen deres, kjærligheten og håpet, troen og hele deres Jesussinn. Men for Herren er de kjent, for «Herren kjenner sine», og navnene deres er skrevet i livets bok.

De er «som døende – og se, vi lever». For de bærer jo med seg Herren Jesu død i sitt legeme, for at også Jesu liv skal åpenbares i deres legeme. De er «som straffet, men ikke slått i hjel». De kjenner nok Farens tuktende ris, for «den

Herren elsker, den tukter han». Men han overgir dem ikke til døden; de lever med Kristus et liv som er skjult i Gud.

De er «som sørgende, men alltid glade». For verden er de sørgende, for den regner alle som ikke går på den brede veien, for tungsindige og triste. Men de er alltid glade i ånden, når de nyter den salighet og fred som kommer fra Kristus. De er «som fattige som likevel gjør mange rike». Fattige er de på glitrende gods, men rike og velsignet med all åndelig velsignelse i de himmelske goder i Kristus. De er «som de som ingenting har, men likevel eier alt».

Slik er den herligheten de eier. Den er nok ennå skjult under kjødets svakhet, tildekket under korset som de bærer etter Kristus, gjemt under vanæren for Jesu navn. Men likevel lyser det fram av dem noe av Guds rikes skjulte herlighet. Den skal bryte fram i sin fulle glans først når Kristus blir åpenbart – han som deres liv er skjult sammen med i Gud.

De synes som arme i pjalter og kluter,
er englenes fryd, men for verden en spe;
dog innentil er de de deilige bruder
med krone og smykker så skjønne å se,
et tidenes under,
som lengter og stunder
å kysse i himmelske gylne klæder
den Konge som seg på sin liljeeng gleder.

Men skal denne herligheten alltid forbli skjult? Skal Kristi kirke alltid være et korsrike? Gud være lovet: Nei! Snart er kampens mørke timer og prøvelsens tunge dager forbi. Snart, snart blir kirkens sukk oppfylt, det sukket som så lenge har ropt: «Kom, Herre Jesus!»

Å, når han kommer, når Guds by viser seg, når herligheten blir åpenbar, når skapningens sukk blir stilnet, når han blir åpenbart, han som sier: «Jeg gjør alle ting nye» – hvilken dag skal da bryte fram, hvilken dag av herlighet og evig salighet! Å, hvilken fryd skal det bli når Herrens menighet som en smykket brud får gå inn gjennom portene til det nye Jerusalem, der ikke noe urent kommer inn, men bare de som er vasket og renset i Lammets blod. Ja,

Jeg hilser deg, du gylne stad!
Din port er perler rad i rad;
høyt kneiser dine murers topp;
din prakt når selv i himlen opp.
Der Lammets blod en plass meg sikre vil;
det er den seier som jeg stunder til.

Nå, hva synes dere, kjære tilhørere? Hvem har mot til å la seg skrive inn blant de levendes tall, blant lemmene på Lammets brud, for å bli tatt opp i rekkene til dem som er Jesu Kristi kjempere og stridsmenn? Hvem blant oss har mot til å søke den saligheten som nok er skjult og gjemt her i denne tiden, ja, til og med blir utskreket som dårskap, men som er dyrebar for Gud og på åpenbaringens dag skal stå fram i evighetens glans?

Men til dere som allerede kjenner ham, dere som vet hvem dere tror på, til dere roper jeg: Bli i ham! La ingenting skille dere fra ham, verken ved ære eller

vanære, verken ved godt rykte eller dårlig rykte, verken ved gleder eller lidelser. Ja, vis dere som Guds tjenere i stor tålmodighet, i trengsler, i nød, i angst, i ydmykhet, kyskhet og saktmodighet, i godhet og oppriktig kjærlighet. Da kan lampene deres brenne midt i en vrang og forvendt slekt, og dere kan gjennom kamp og seier trenge fram til livet.

Din ro du engang dog skal finne,
opp, arme hjerte, vær ei mørk!
Deg tunge bånd til verden binde,
din sol ei stråler i din ørk;
men sku til Lammet, som til gleder
deg for sin trone kjærlig steder;
kast byrden av, il til ham fro!
Til seier snart seg kampen vender,
snart du din trange vei fullender
og vandrer så inn til din ro.

Men til den som ennå ikke kjenner Kristus, kan jeg ikke si annet enn det som står i teksten vår: «Se, nå er nådens tid, se, nå er frelsens dag!» Å, vi må skamme oss overfor fedrene i den gamle pakt! De hadde bare morgenrøden til denne dagen. De hadde ennå ikke fått det som var lovet. Men de ventet tålmodig på det som var deres hjertes ønske og lengsel, og sto fast i troen.

Men over hodene våre gikk solen opp for mer enn atten hundre år siden. Jesus Kristus, nådens tid, er kommet. Det store forsoningsåret blir utropt. Forsoningens blod er utøst, og det vil vise sin kraft i synderes hjerter for å omvende dem fra mørket til Guds underfulle lys. Og likevel finnes det ennå så mange sovende og drømmende blant oss.

Opp da, dere som sover og drømmer! Nå er nådens tid, nå er frelsens dag! Våkn opp, rist mørkets gjerninger av dere, stå opp fra de døde, og Kristus skal lyse for dere! Se til at dere ikke drømmer bort nådetiden deres, deres evige frelse! Det neste øyeblikket er ikke lenger vårt. Hvem vet når lysestaken som bærer det guddommelige lyset blant oss, blir flyttet bort fra oss?

Bønn. Men deg, store Frelser, påkaller vi. Vi ber deg: Søk fortsatt våre sjeler etter din store barmhjertighet, som du ofte har åpenbart og kunngjort for oss i dine kjøds dager, så vi ikke forsømmer vår så dyrebare nådetid og glemmer å komme inn til ditt folks hvile. Ja, før alle som er samlet her, til Guds barns herlige frihet! Løs oss fra alle våre bånd, så vi ikke skal bli til skamme for deg når du åpenbares ved din komme. Amen.

Apostelen Matthias' dag: En kristens løp etter den himmelske seiersprisen

1 Kor 9,24–27

> Vet dere ikke at de som løper på idrettsbanen, de løper alle, men bare én får seiersprisen? Løp da slik at dere kan vinne den! Enhver som deltar i idrettstevling, er avholdende i alt – de altså for å vinne en forgjengelig krans, men vi en uforgjengelig. Så løper jeg da ikke som på det uvisse, jeg kjemper ikke som en som fekter i løse luften. Men jeg undertvinger mitt legeme og holder det i trelldom, for at jeg som forkynner for andre, ikke selv skal finnes uverdig.

I dagens tekst sammenligner apostelen en kristens vandring gjennom denne verden med det som skjedde med dem som i gammel tid sto fram ved de greske kamplekene. Det var nemlig skikk hos grekerne å holde kampleker fra tid til annen. Fra alle landsdeler i Hellas kom det folk for å stille opp i kampen. En stor mengde mennesker strømmet til fra alle kanter for å se på, så kampen foregikk for øynene på en stor folkeforsamling.

Det fantes forskjellige slags kamp, for eksempel kappløp og nevekamp. Apostelen hentyder til begge i teksten vår: til kappløpet når han sier: «Så løper jeg da ikke som på det uvisse», og til nevekampen når han sier: «Jeg kjemper ikke som en som fekter i løse luften.» Slik sammenligner han altså sitt eget løp med det de greske kjemperne gjorde. Og en kristens løp ligner virkelig svært mye på kampen til disse kjemperne; vi kan trekke fram mange likhetspunkter. Derfor vil jeg tale til dere:

Om en kristens løp etter den himmelske seiersprisen.

Først vil jeg tale om noen avvik fra det rette løpet, og deretter om det rette løpet selv.

Bønn. Herre Jesus! Du har gitt oss denne verden og livet i den som en skole som skal forberede oss til den andre verden. Denne verden er en kampskole, men du vet at vi altfor gjerne ville gjøre den til et sted for fornøyelser. Å, åpne øynene våre, så vi klart erkjenner at det ikke er gitt oss å stå stille, men at vi må løpe etter den himmelske seiersprisen.

Vekk oss rett,
at ei

villsom blir vår vei,
men vi den med deg fortsette,
så at Satans garn i dette
oss forhindrer ei;
hjelp oss på vår vei!

Amen.

I.

Framfor alt må jeg si dette: Når jeg taler om løpet etter den himmelske seiersprisen, taler jeg ikke om dem som ennå er døde i sine synder og overtredelser, og som ennå ikke har den minste trang til å la Guds rike bli plantet i seg. Jeg taler altså ikke om denne verdens forfengelige barn, men om dem som allerede i noen grad er vakt opp og har fått liv i Gud.

Den som ennå kan synde i ro og mak, den som rolig sløser bort sin dyrebare nådetid med all slags verdslig forfengelighet, elendig tøv og usle tidsfordriv, den som ennå kan gå i sine verdslige selskaper med full ro og velbehag i sjelen, den som ennå med glede kan gnage på de knoklene Satan kaster til ham – han er uten livet fra Gud.

Det samme gjelder den som ennå har behag i sin egen dyd og rettskaffenhet og skryter av sitt kristensinn, den som ennå bilder seg noe inn fordi han ikke er en åpenbar tyv, horkar, skjørlevner eller morder, og den som ennå setter sin lit til sine ytre kristne øvelser uten å tenke på at hjertet og sinnet må forandres. Et slikt menneske er jo uten livet fra Gud og ennå langt borte fra Frelseren. Han har jo ennå slett ikke gått inn på kampbanen sammen med Kristi kjempere.

Om slike taler jeg altså ikke når jeg nå kort vil beskrive og skildre en kristens løp etter den himmelske seiersprisen. Alle disse avfeier Frelseren kort og godt med disse ordene: «For vid er den porten, og bred er den veien som fører til fortapelsen, og mange er de som går inn gjennom den» (Matt 7,13).

Her taler jeg bare om dem som allerede i noen grad kjenner sitt eget hjerte og har fått øynene opp for det ene nødvendige. Jeg taler om dem som allerede har tatt til hjertet hvorfor de er i verden: at de er bestemt til himmelsk salighet og til Guds rike, og som derfor søker hans rettferdighet. Jeg taler om dem som kan si med salmen:

Herre, selv du måtte hente,
frelse meg fra Satans ild;
jeg mitt sinn til Mammon vendte,
fór blant synderskaren vill;
men du viste meg de gaver
som jeg ene nødig haver.
Derfor tusen, tusen gang
toner deg min takkesang!

Jeg tror nok det finnes slike blant oss også. Dem vil jeg gjerne gjøre oppmerksomme på noen hindringer og avvik på veien. Men framfor alt ligger det meg på hjertet å advare de unge kristne, begynnerne blant oss, mot ett og annet som kan hindre eller skade dem i løpet. Den salige Hiller sier et sted:

Kallet lyder,
det meg byder
Lammets stol å nå;
dit jeg iler,
om jeg hviler,
kan min lønn forgå.
Løper jeg, men løper slett,
mister jeg min kronerett.

Kjære brødre og søstre! Allerede av dette kan dere se at en kan løpe, ja kanskje løpe lenge, og likevel ikke få seiersprisen, men til sist gå glipp av nådelønnen. Det samme sier Frelseren. Da disiplene en gang spurte ham: «Herre, er det få som blir frelst?», svarte han: «Strid for å komme inn gjennom den trange døren! For mange, sier jeg dere, skal søke å komme inn og ikke være i stand til det» (Luk 13,23–24).

Hvordan gikk det med Israels folk? Alle sammen dro de ut av trelldomslandet. Men hvor mange av de seks hundre tusen mennene kom inn i det lovede landet? Å, bare to! Alle de andre ble igjen i ørkenen. Der ligger de begravet på grunn av sin vantro, og de fikk aldri se det som var lovet dem. De løp, men ikke rett, og derfor fikk de ikke seiersprisen.

Hvordan gikk det med de fem dårlige jomfruene? Alle ville de nok inn i bryllupshuset, og de hadde gjort seg ferdige til å gå brudgommen i møte. Men de manglet olje, og da de kom til bryllupshuset, måtte de bli stående utenfor og høre svaret: «Vik fra meg, jeg kjenner dere ikke!» Slik kan en løpe og likevel ikke løpe rett.

Jeg taler ikke om dem som var kommet til erkjennelse av sannheten og så har falt helt fra igjen, slik apostelen sier om Demas: «Demas forlot meg, fordi han fikk kjærlighet til den nåværende verden» (2 Tim 4,10). Nei, om slike som på nytt korsfester Guds Sønn (Hebr 6,6), taler jeg ikke her. Jeg taler om dem som en gang er kommet til Frelseren og ikke vender seg bort fra ham med ett, men som litt etter litt blir matte og late og ikke følger ham med den iveren de burde.

Å, alle dere som løper etter den himmelske seiersprisen, tenk da over dette, og la det stå dypt innskrevet i hjertet: En kan løpe og likevel ikke nå målet. En kan begynne og likevel bli vist bort ved enden av løpet, som en dårlig jomfru. Å, om dere ikke lærte noe annet i denne stunden enn dette ene:

Løper du, men løper slett,
mister du din kronerett,

så hadde dere lært nok.

Men hva kommer det da av at en løper og likevel ikke løper rett? Hva var grunnen når de greske kappløperne ikke vant seiersprisen? Enten var de for late eller for svake til å holde ut i løpet, eller de hadde ikke tankene rettet bare og alene mot løpet og seiersprisen, men var kanskje opptatt av andre biting. Slik er det også mange forskjellige ting som kan hemme en kristens løp og gjøre det fruktesløst. Jeg vil bare nevne noen av dem, slik de faller meg inn akkurat nå.

«Husk Lots kone!» sier Frelseren til disiplene sine – og ikke bare til dem, men til alle i hans kirke som følger ham, til alle tider. Lots hustru løp ut av Sodoma

for at Herrens straffedommer, som brøt inn over byen, ikke skulle sluke henne også. Men hvordan gikk det? Underveis stanset hun og så seg tilbake mot Sodoma. I hjertet dro det henne ennå i hemmelighet tilbake dit. Hun kunne ikke så fort skille seg fra byen, og slik kom det til at Jehovas hevnende arm brått innhentet henne.

Slik kan mange kristne begynne løpet, og de begynner godt. Frelseren har kalt dem, og de har lydt hans kall. De drar ut av Sodoma og vil vandre etter ham. Men de har ikke strevd etter at alt samfunn med verden og synden skulle bli brutt i hjertet deres, og at lengselen etter kjødets gamle dager skulle bli helt ødelagt og utslettet.

Det er dette som gjør dem matte og late i løpet. Det henger stadig som et blylodd ved føttene deres, så de sleper seg trette fram, faller over ende underveis, taper seiersprisen og til sist går fortapt med verden.

Å, la hver av oss spørre seg selv om han virkelig mener alvor med at alt samfunn mellom ham og synden skal bli brutt. Spør deg selv: Er det ditt hjertes ønske og din inderlige lengsel ikke på noen måte å bedrøve Frelseren, men å leve til hans ære – ikke bare for menneskers øyne, men også i det skjulte – så du søker å tenke, ville og handle til hans ære og etter hans vilje?

Er det viktig for deg at enhver lyst, også den kjæreste, blir brutt ved Kristi kraft? Eller går du svært varsomt fram med ditt gamle menneske? Nærer og pleier du ennå i det skjulte din skjødesynd? Vil du kanskje blande sammen Kristus og Belial, ånd og kjød, etter ditt eget forgodtbefinnende?

Hør, brødre og søstre! Jeg vil bare spørre om én ting: Kan en da være en kristen og ha noe av slangens art i seg? Kan en elske Frelseren og gjøre mørkets gjerninger? Kan en være en kristen og lyve? Være en kristen og baktale? Vet dere hva alt dette kalles? Det heter hykleri.

Den som sier at han er en kristen og kjenner Herren, må holde hans bud og vandre slik han vandret. Og den som sier at han kjenner ham og elsker ham, men ikke holder hans bud og ikke vandrer slik han vandret, er en løgner, og sannheten er ikke i ham. Slik taler den sannferdige Gud, og hans ord kan ikke bedra. Å, den som kan prøve seg selv, la ham prøve seg; den som kan tenke seg om, la ham tenke seg om!

Et annet hinder for mange i løpet etter seiersprisen er egenkjærligheten. Tenk om en av de greske kappløperne hadde tenkt slik da han trådte inn på kampplassen: «Du har krefter nok til å vinne seiersprisen. Derfor trenger du heller ikke gjøre deg så mye umak, for det kan jo umulig gå galt for deg.»

Eller tenk om han midt i løpet, da han alt hadde lagt en god strekning bak seg, i stolt selvtillit hadde bildt seg inn: «Nå er du snart ved målet. Nå trengs det ikke lenger så mye iver og anstrengelse.» Kjære tilhørere, alle skjønner at han med slike tanker og en slik innbilning aldri ville ha vunnet seiersprisen.

Slik er det også med mange kristne. De begynner godt, så alle som ser dem, tenker og sier: «Ja, dette er da endelig en alvorlig sjel.» Men litt etter litt sniker mathet og latskap seg inn hos dem. Kanskje fortsetter de lenge ennå å tale om kristendommen, men Ånden og kraften har veket fra en slik sjel. Den fjerner

seg stadig mer fra samfunnet med Kristi kors og kommer litt etter litt tilbake i det den gikk ut av, bare på en noe finere og mer skjult måte.

Dette har ofte ingen annen grunn enn egenkjærligheten. Når en sjel løper godt, prøver Satan om mulig å holde den igjen. Kan han ikke legge grove hindringer i veien som den snubler over, angriper han den fra den siden der den lettest kan bli såret. Han lokker den med store forestillinger om dens kristendom. Og holder den ikke ut i bønn og årvåkenhet, kan det skje at han vugger den inn i en falsk ro, en falsk trøst om syndenes forlatelse og en falsk trøst om Guds fred.

Nå tar den tåpelige innbilningen makten over sjelen: «Ja, visselig er jeg en omvendt, gjenfødt sjel. Jeg har allerede gjort mange erfaringer og kan tale like godt som noen om kristendom og om erfaringer.» Med disse tankene legger den seg til hvile på laurbærene og taper de helliges arv i lyset.

Slik gikk det biskopen i Laodikea. Han hadde begynt alvorlig og godt. Men han falt inn i elendige, løgnaktige tanker og innbilte seg at han var en prøvet, erfaren kristen, at han var rik og hadde overflod og ikke manglet noe. Da Frelseren ville åpne øynene hans for tilstanden hans, måtte han derfor si rett ut til ham: Fattig er du, ussel er du, ynkelig, blind og naken er du.

Kjære tilhørere, nettopp disse innbilningene og forestillingene, disse svermeriene, dette spindelvevet av egenkjærlighet, er en stor sykdom i vår tid, en pest som ødelegger ved middagstid. Det er virkelig sørgelig at så mange har høye tanker om sin kristendom. De har elendige, løgnaktige tanker i hodet om at de har overvunnet verden og fornektet seg selv. Og de har så mange falske tanker om sin kristne erfaring og om sin kunnskap i Guds ord. Dette er tanker som lammer all sann åndskraft og enten fremmer kjødets late ro eller hindrer vandringen i ydmykhet og kjærlighet, i ånd og sannhet.

«Jeg råder deg» – roper menighetens hyrde og tilsynsmann også i vår tid til kirken – «at du kjøper av meg gull, lutret i ild, for at du kan bli rik, og salv dine øyne med øyensalve, for at du kan se» (Åp 3,18). Ja, visselig: Hadde vi øyensalve, og var åndsblikket vårt så skarpt at vi kunne se gjennom alt det mørket og all den uklarheten som egenkjærligheten fører med seg, da ville vi jo arbeide på vår frelse med frykt og beven.

Men en vet ikke hvem en er, en tenker ikke over det, og en vil heller ikke vite det. Når en er vugget inn i motekristendommen og bare har mennesker rundt seg som går blinde og forherdede omkring i vår tids dyd og religion – lett som agner – da er det lett å se ut som et dydsmønster og en fullkommen kristen.

Men å bøye seg under sannhetens ord med alle sine innbilninger og egenkjærlige tanker, å ydmyke seg med sitt hykleri og sitt falske hjerte under Kristi kors som en arm synder som fortjener forbannelse, og å rope om nåde til en får nåde – det er det få som liker. Til det er en i våre dager altfor lat, altfor fornem, altfor stolt, altfor makelig.

En gidder ikke bryte igjennom. En gidder ikke holde ut. En blir heller liggende i synden og drømmer om sin gode tilstand. Kanskje kommer da Satan selv og hvisker til sjelen: «Bli pent i ro. Det er ikke nødvendig at du trenger deg inn i himmelriket med makt og river det til deg med all kraft.» Slik blir en da værende

i full ro – men ikke i den roen som Ånden og troen har mens de venter, men i kjødets og dødens ro.

Å, dere den levende Guds barn, styrk de slappe hender, rett opp de hengende hoder og de svake knær (Hebr 12,12)! Be om friske øyne, om øyensalve, så dere blir våkne og ikke taper seiersprisen!

I Guds barn, som himlen eier,
å, I kloke jomfruer!
I, som kjemper tungt for seier!
Er der noen sjel blant jer,
som end nøler
og ei føler
hva de kårnes vandel sømmer,
men om tant end går og drømmer?

Kjære tilhørere! Nå vil jeg tale om enda en ting som viser at mange løper, men ikke løper rett. I denne bedrøvelige tiden finner jeg nemlig forferdelig mye snakk og prat om kristendom, men svært lite kraft, og svært lite blir gjort av Guds vilje. Det finnes mange sjeler som Herren har grepet grundig. Men dessverre har all Guds tålmodighet og all Åndens kraft hittil ikke båret annen frukt hos dem enn at de nå lærer å snakke og hykle om kristendommen, i stedet for å la seg gjøre ferdige for evigheten i stillhet.

Slik en før snakket om forfengelige, verdslige ting, om dagens nyheter, om syndige fornøyelser og gleder, slik snakker en nå om Frelseren, om Kristi blod, om sitt eget onde hjerte, om nyheter fra Guds rike. Jeg sier at en *snakker* om det. For *tale* om disse aller viktigste tingene både kan og skal en, når det skjer med den ærefrykten som sømmer seg, og med et ydmykt og bøyd sinn.

Mens en snakker slik om Frelseren og hans sak, gir en kjødet rom. En dekker over sitt hjertes skalkhet og ondskap med gode og fromme tanker som en har lært utenat. En ser ut som en kristen, men er det ikke, og er ofte mindre oppriktig enn en annen som en selv erklærer for et naturlig barn av denne verden.

Det sanneste i all denne snakken er når en bekjenner at en har et ondt hjerte. Ja, det tror jeg visselig gjerne. Men se til at ditt onde hjerte ikke fører deg til helvete på den dagen! For saken er sannelig ikke avgjort ved at en bare snakker om det.

Jeg vet nok godt hvor fort en kan havne i uåndelig snakk om kristendommen. Det er fort gjort å snakke mye. Men kristendommen er nettopp ikke til for å snakkes om, men for å utøves: til å knekke viljen, til å løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss. Den skal føres inn i hverdagen, i det vi daglig tenker, sier og gjør. En gammel disippel av Frelseren sier i en salme:

Jeg ber ham som frelsen sender:
O Herre! fri meg fra den spe,
som er den verste sorg jeg kjenner,
den største smerte, største ve,
jeg mener: kun om Jesus snakke,
men kjenne dog hans hjerte ei,

og ei om nåden be og takke,
og granske ei sin egen vei.

«Ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! skal komme inn i himlenes rike» – sier også Frelseren – «men den som gjør min himmelske Fars vilje.» Det forbauser meg når jeg tenker på hvordan det kan være mulig at så mange kan bli så sterkt forblindet. De går av sted med en falsk innbilning om sin kristendom og får ikke øynene opp for sin elendighet – en innbilning de selv har viklet seg inn i ved å snakke om kristendommen.

Ja, Frelseren sier på forhånd at de til og med på den ytterste dag skal tre fram og si: «Har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn?» Men over dem som snakker så pent og taler så mye, skal denne dommen da gå ut: «Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven! Jeg har aldri kjent dere» (Matt 7,22–23).

Å, kjære brødre! Det er mitt hjertes inderligste ønske at ikke en eneste av dem som Herren har grepet, skal tape sin arv. Men dette vet jeg med visshet: Nøyer vi oss med å snakke om kristendommen og gjør vi oss ikke umak for å vise oss som Kristi sanne disipler i ord og gjerning, da skal vi på den dagen bli støtt ut av ham som de mest usalige hyklere.

Det ville ligge meg svært tungt på hjertet om jeg skulle ha hjulpet en sjel til fordømmelse. Det kunne skje hvis den ikke hadde fått annen nytte av at jeg er blitt aktet verdig til å forkynne Guds ord blant dere, enn at den hadde lært å snakke enda bedre om kristendommen – og slik hadde dratt en dobbel dom over sitt hode.

La hver og en prøve seg selv helt til hjertets grunn! For så sant Herren lever, står hans ord evig fast. Han retter seg ikke etter oss; det er vår plikt å rette oss etter ham. Vil vi bli salige, må vi gjøre oss klare til et alvorlig løp og gå den veien som Gud har fastsatt. Ellers kommer vi ikke inn.

II.

Men hva hører så til en kristens rette løp etter den himmelske seiersprisen? Av det jeg har sagt hittil, kan dere allerede skjønne hva som hører med. Framfor alt et fullt alvor. Hvor alvorlige var ikke de greske kjemperne! Ofte forberedte de seg i mange måneder til kampens dag. De spiste ingenting som kunne svekke kreftene deres. De holdt seg svært edruelige og måteholdne. For enhver som deltar i idrettstevling, sier Paulus, er avholdende i alt.

Og hvordan gikk det for seg på selve kampplassen? Hvor raskt, hvor behendig, hvor hurtig klarte ikke den ene å løpe og kjempe stadig bedre enn den andre! Og de kjempet bare for en forgjengelig krans, men for oss ligger det en uforgjengelig krans klar.

Tenk om du fikk bud om at du hadde en betydelig arv å hente i en fjern verdensdel. Det ville glede deg svært og gjøre deg munter og livlig. Du ville ivrig løpe til dem som kunne hjelpe deg med å få hånd om dette godset.

Du ville gjerne ha et godt råd og villig følge det. Og kunne du kanskje ikke få arven til deg på annen måte, ville du sikkert ikke synes det var et altfor stort offer å legge i vei selv. Om nødvendig ville du gå om bord i et skip og seile over fjerne hav – og det bare for å ta din mammon i besittelse.

Se, så mye umak gjør en seg, og slike offer finner en seg i, for jordiske skatter og goder. Men oss er det tilbudt å bli Guds arvinger og Kristi medarvinger. Oss er det tilbudt evige, uforgjengelige, varige goder som verken rust eller møll kan fortære, og som ingen kan ta fra oss. Og likevel er det de færreste som tar det alvorlig å strekke seg ut etter dem og søke dem. Er vi ikke dårskapen selv?

Frelseren holder den uforgjengelige livets krone fram for kjemperne og sier: «Vær tro inntil døden, så vil jeg gi deg livets krone» (Åp 2,10). Men de færreste bryr seg om det. Og de som bryr seg om det, sleper seg så late og matte fram som om det gjaldt det minste i verden.

Til løpet etter den himmelske seiersprisen hører altså et fullt alvor. Det lønner seg allerede på veien, men hvor mye mer ved enden! For allerede her får den alvorlige kjemperen den store lykken å lære mer og mer å ta sikre skritt, bli mer og mer beseglet med Den Hellige Ånd og smake mer og mer den trøsten som syndenes forlatelse gir, og den freden som Kristus gir. Men de lamme og late kommer ikke til noen ro, til noen fred, til noen styrke. Og det verste er at de taper sin del i de helliges arv i lyset.

Det rette løpet etter den himmelske seiersprisen krever også noe annet: kjærlighet til sannheten. «Hver den som er av sannheten, hører min røst», sier Herren (Joh 18,37), og dette gjelder både når løpet begynner, og når det fortsetter. Hvordan kommer et menneske til omvendelse? Ikke på annen måte enn ved at det ydmykt bøyer hjertet sitt under sannheten.

Når Guds ord sier: «Du skal ikke stjele», og: «Tyver skal ikke arve Guds rike», da beroliger ikke den som elsker sannheten, seg selv med tanken: «Du har jo ikke gjort det så ille, du har jo bare tillatt deg noen små fordeler.» Han pynter ikke på tyveriene sine for seg selv. Anklager hjertet ham på dette punktet, om enn bare i det skjulte, da ydmyker han seg under disse ordene i Den hellige skrift.

Av de syndene han begikk mens han var uomvendt, gjør han godt igjen det som kan gjøres godt igjen. Han ber om nåde, om tilgivelse for sin store skyld. Han ber om kraft til å vise troskap i det små, i det som er betrodd ham, ikke bare når det gjelder penger og gods, men også når det gjelder tid og andre ting.

Eller når Guds ord sier: «Du skal ikke lyve; løgnen er av djevelen, løgnens far», da sier ikke den som elsker sannheten: «Så nøye kan en da ikke ta det.» Men går det opp for ham at han også på dette punktet er uren for Gud, kaster han seg ned for sin Frelsers føtter. Han ber om at synden hans må bli utslettet, og om kraft til å overvinne den, så dette slangeugresset av falskhet, denne djevleyngelen av hykleri og løgn, kan bli helt utryddet hos ham.

Slik gjør den som elsker sannheten, også med andre refsende ord i Skriften, for eksempel når den sier at fråtsing og drukkenskap hører til kjødets gjerninger, som fører til døden, eller at den som ikke elsker sin bror, er en morder. Han er ikke overbærende med seg selv og unnskylder seg ikke. Men ydmykt søker han forlatelse og kraft til å seire hos Herren, i hans død og oppstandelse.

Men når et menneske på denne måten står åpent for sannheten, holder ikke synden stand lenge. Der en ikke lenger hykler, ikke lenger unnskylder, ikke

lenger pynter på noe, der sannhetens lys bryter inn, der må synden flykte. For den er et avkom av mørket og mørkets fyrste.

Å, kjære tilhørere! Ofte gjør vi bot for ting det ikke var nødvendig å gjøre bot for – for våre egne griller og innbilninger. Og samtidig vil vi ofte ikke stille oss fram i sannhetens fulle lys. Gjør da bot for de grove tingene som finnes hos deg: for din avgudsdyrkelse, at du på mange måter akter skapningen høyere enn Skaperen, for din falskhet, ditt hykleri og din løgn, din vellyst, gjerrighet og misunnelse, for din baktalelse og din spottende munn, for ditt hjertes vrede, ondskap, ubotferdighet og skalkhet. Ydmyk deg for det, gjør bot for det!

Kun den som all sin syndeskyld dypt søker og utgrunner,
kun ham står veien åpen end til Jesu dype vunder.

Sannheten må få gjelde. Da viker skinnet, og da viker også synden, for synden har sin største kraft i løgnen. Da blir en ikke lenger lat og doven i løpet, men sier med apostelen: «Jeg jager mot målet. Ikke så at jeg alt har grepet det, men jeg jager etter det for å kunne gripe det» (Fil 3,12.14).

Riktignok er veien lang og ofte besværlig. Jorden er glatt, fristelsene er mange, og kampen er ofte hard. Hva gir da kraft, hva gir da utholdenhet? Kjære tilhørere! Ikke noe annet enn blikket på ham som har sagt: «I verden har dere trengsel. Men vær frimodige! Jeg har overvunnet verden» (Joh 16,33). Bare blikket på ham som apostelen taler om når han sier: «La oss se hen til troens opphavsmann og fullender» (Hebr 12,2).

Blikket på ham er det eneste middelet. Under hans kors blir den hardeste kampen lettere og seieren sikker. Under hans kors får den svakeste mot og kraft til å overvinne og seire. Å, det finnes visselig sjeler blant oss som har erfart det og kan vitne om at bare under Kristi kors kan synden bli drept og fienden slått og overvunnet, og at bare Frelseren kan føre saken fram til seier.

Også for de greske kjemperne må løpet nok ofte ha blitt langt. Også hos dem må denne tanken ofte ha steget opp fra det engstelige brystet: «Å, var jeg bare ved målet, og seiersprisen var min!» Slik kan også en kristen synes at kamptiden blir altfor lang. Men også det skal drive ham til å se stadig mer opp til troens opphavsmann og fullender og rope:

Synes veien lang å døye,
vis da at mitt mål er nær!
Koster striden tyngst møye,
all min styrke du da vær!

Skulle det nå finnes en sjel blant oss, i en eller annen krok, som tenker at det som ble forkynt i dag, ikke var for den, men for andre, da vil jeg si at jeg av hjertet beklager en slik sjel og føler den inderligste medlidenhet med den. Jeg har ikke noe annet ærend til den enn å rope: Forlat da den brede veien, og la deg forlike med Gud!

Men skulle det finnes en sørgende, en engstelig, en rådvill sjel blant oss som er bedrøvet over at den allerede har gjort så mange feiltrinn, og som synes at løpet blir altfor langt, da tør jeg rope til den at det ennå står en hvile tilbake for Guds folk. Og det er bedre å fortsette sitt løp etter den himmelske seiersprisen på den trange veien, om det så skjer med mange feiltrinn, om en så ofte faller

og står opp igjen, enn å gå med sikre skritt på den brede veien til helvete, slik andre gjør.

Men skulle det finnes hyklere blant oss som vil skjule sitt hjertes falskhet med evangeliet, så har jeg dette å si til dem: En hyklers håp skal gå til grunne (Job 8,13).[1] Dem ber jeg om å omvende seg fra sitt hjertes falskhet til den sanne Gud, rense seg og vaske seg og legge av de onde gjerningene, så vi alle på den dagen, når overhyrden åpenbarer seg, må bli funnet, ikke som hyklere, men som sannferdige.

Å Herre, vår Gud! Du har sagt at hyklerne ikke kan bli i Sion, men at skjelving skal komme over dem når du kommer. Å Herre, det vi kan skjule for alle mennesker, kan vi aldri skjule for deg. Gjør oss derfor trofaste og sannferdige for ditt hellige ansikt. Gi oss friske øyne. Ta bort alle overdrevne tanker og høye innbilninger om vår kristendom, og gjør oss til fattige, ja, til helt fattige syndere. Å, du Guds Lam, forbarm deg over oss! Amen.

[1] NB: «Den gudløses håp går til grunne.»

Marias budskapsdag: Om den evige forløsningen ved Kristus

Hebr 9,11–15

> Men da Kristus kom som yppersteprest for de goder som skulle komme, gikk han gjennom det teltet som er større og mer fullkomment, som ikke er gjort med hender – det vil si: som ikke er av denne skapning. Ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod gikk han inn i helligdommen én gang for alle, og fant en evig forløsning. For så sant blodet av bukker og okser, og asken av en kvige, helliger til kjødets renhet når det blir stenket på dem som er urene, hvor mye mer skal da Kristi blod – han som i kraft av en evig Ånd bar seg selv fram for Gud som et lyteløst offer – rense vår samvittighet fra døde gjerninger så vi kan tjene den levende Gud! Derfor er han mellommann for en ny pakt, for at de som er kalt, skal få den evige arven som var lovt, etter at det har funnet sted en død til forløsning fra overtredelsene under den første pakt.

Teksten vår i dag er tatt fra Hebreerbrevet. Hele dette brevet sammenligner den nye og den gamle pakt, og særlig ofrene i den gamle pakt med det eneste offeret i den nye: Jesu Kristi offer. Men teksten vår i dag er ikke bare kjernen og midtpunktet i hele Hebreerbrevet. Den er også kjernen og stjernen i hele vår aller helligste tro, for den handler jo om den evige forløsningen i Kristus Jesus, vår Herre. Derfor vil jeg i tillit til vår Guds nåde tale videre til dere

om den evige forløsningen som Kristus, vår ypperstepresst, har funnet.

Herre Jesus, du den nye pakts ypperstepresst og mellommann! Vi er ikke verdige til at du har gjort så store ting for oss: Du har funnet en evig forløsning. Å, gi at vi må omgås denne store hemmeligheten med hellig ærefrykt, så du kan få æren og vi kan bli salige! Amen.

Kristus har funnet en evig forløsning – det er et stort og herlig ord. Når en som lenge har sittet i fengsel, med ett får høre: «Du er fri», når en forbryter som føres ut til retterstedet, får høre ropet: «Du er benådet, du er løs og fri» – da er det vel søte toner. Slike budskap går gjennom marg og bein og fyller det engstelige hjertet med usigelig fryd.

Men likevel er disse budskapene ingenting å regne mot det budskapet som alene fortjener å kalles et godt budskap. De kan slett ikke sammenlignes med evangeliet om Guds nåde, med fredens ord når det trenger inn i et engstelig synderhjerte – med dette ordet: «Det er funnet en evig forløsning.»

Den aller viktigste grunnen til at Frelseren ble menneske, utøste sitt blod og døde en forbryters død, var nettopp denne: Han skulle finne en evig forløsning. Og nå kan dette ordet holdes fram for hele verden, for alle som sukker i syndens fangenskap og under syndens forbannelse, som en evig og urokkelig guddommelig sannhet. Nå kan det forkynnes som et ord om glede og fred, om Guds kjærlighet og om forsoning på denne jorden som synden har vanhelliget.

Nå kan det sies frimodig til hver sjel, uten å holde det minste tilbake og uten betenkning: «Det er funnet en evig forløsning.» Hør det, dere fangne, dere bundne, dere sjeler som tynges av lovens og syndens forbannelse! Hør det, dere syndens treller, dere aller elendigste slaver under deres egne lyster og under djevelen!

Hør det også dere som ikke lenger vet verken ut eller inn! Dere står i den aller ynkeligste rådvillhet i hjerte og samvittighet og vil hjelpe dere selv ut av elendigheten. Snart begynner dere på det ene, snart på det andre, men hver gang må dere igjen erfare at det dere gjør, ikke er annet enn synd. Hør det altså, alle dere som ennå er mørkets og vantroens barn, eller som holder på å rive dere løs fra båndene.

Hør det også dere som allerede kjenner Frelseren, så troen deres blir styrket og kjærligheten til ham blir større. Hør det: «Det er funnet en evig forløsning» – ikke en timelig forløsning, ikke for et par dager eller år eller århundrer eller årtusener. Det er en evig forløsning, som rekker inn i evighetenes evigheter.

Å, burde ikke hjertet da hoppe i brystet på oss av glede over ordet om en evig forløsning? Hvorfor er vi likevel så kalde? Hvorfor gjør det ikke det inntrykket på oss som det burde? Hvorfor er sjelene våre så sløve og døde at de ikke vil gripe dette store og herlige ordet? Det er vantroen som gjør det. Den får oss til å glemme fangenskapet vårt, setter opp den mest fryktelige skilleveggen mellom oss og Gud og hindrer oss i å øse kraft av hans hellige ord.

Men la det nå være som det vil: Jeg forkynner det og roper det frimodig ut – ikke ut fra om jeg er verdig eller uverdig, men fordi det står her i Guds ord, som i evighet ikke kan lyve. Jeg vitner for dere alle: «Kristus har funnet en evig forløsning.»

Forløsning! Når apostelen bruker dette ordet, viser han til en sørgelig og ulykkelig tilstand som Frelseren, vår yppersteprest, har frelst oss fra. Det er en tilstand av fangenskap, en bundet tilstand. Guds Ånd forkynte den alt på forhånd ved profeten Jesaja: Kristus skulle komme for å utrope frihet for de fangne og frigjørelse for de bundne, for å utrope et nådens år fra Herren (Jes 61,1 f.).

Men hva er det da for en tilstand Kristus har forløst oss fra? Jeg trenger vel ikke bevise for dere at dette fangenskapet, denne bundne tilstanden, ikke skal forstås legemlig. Det er et åndelig fangenskap, åndelige bånd. Menneskenes sjeler ligger i et fangenskap som de ikke kunne gjøre seg fri av, om de så hadde strevd for det i evighet. De er bundet inn i et mørke og kan ikke selv løse seg fra dette båndet. Ved synden er de fanget under lovens og dødens forbannelse.

Men om dette vil folk i vår tid nok vite lite. Det blir jo talt og skrevet svært mye om at mennesket av naturen er godt, at det har fri vilje til å velge mellom godt og ondt, og at det har kraft nok til å strekke seg mot dydens forbilde. Å, så

prøv det da en gang, kjære menneske, du som holder så store lovtaler over din egen kraft og evne!

Prøv en gang å trenge fram ved egne krefter fra mørket til lyset, fra Satans makt til Guds barnerett, fra syndene dine og din hemmelige kjærlighet til synden fram til kjærlighet til Gud og din Frelser. Prøv en gang å bli et Guds barn som vandrer i salig frihet og nyter Guds nåde, i stedet for å være et menneske som har Guds forbannelse og lovens fordømmelse liggende på samvittigheten.

Prøv en gang å elske din neste oppriktig, som deg selv. Å, du vil finne at du ikke makter alt dette ved egen kraft! Jo ærligere du mener det, desto sikrere blir du på at du av naturen ligger fanget i et bånd, og at du ikke kan være din egen forløser.

Men hva er det da for et bånd som holder menneskets sjel fanget? Det er ikke noe annet enn Guds forbannelse, som ligger på synderen, på den som har overtrådt loven. Det er Den Høyestes forbannelse. Den gjør seg gjeldende i hjertet og samvittigheten, hos den ene tydeligere, hos den andre svakere. Den gnager og tærer på det innerste åndslivet i det naturlige mennesket og lar det ikke komme til noen velsignelse, noen ro, noen fred eller noe fellesskap med Gud.

Det er den forbannelsen som igjen og igjen jager mennesket bort fra Guds ansikt, som igjen og igjen gir den onde makt over menneskets hjerte, og som igjen og igjen gjør synden virksom i lemmene hans. Det er den forbannelsen som forfølger mennesket som en ond samvittighet helt fram til Guds trone og anklager det også der med ubestikkelig strenghet. For en ynkelig tilstand!

Ja, det er sannhet: Vi er falne skapninger. Og om vi aldri så mye kvier oss for å innrømme og erkjenne det, kjennes det likevel i det innerste dypet av vår ånd. Vi er skyldige for Gud. Vi har mistet fellesskapet med ham og samtidig retten til dette fellesskapet. Menneskets innerste ånd vet og føler det, selv om mennesket ikke erkjenner det. Mennesket vet at Gud bare kan se ned på det med unåde og vrede, fordi det av fri vilje har sagt opp lydigheten mot ham og vendt seg til synden og mørkets fyrste.

Og denne lovens forbannelse hviler på hvert menneske, enten det er gammelt eller ungt, født i Asia eller Europa, hva det enn heter. Det er en forbannelse som mennesket ikke kan ta bort, ikke be bort, ikke sukke bort, ikke gråte bort. Ofte blir den først åpenbar for mennesket når loven med sin truende skikkelse trer mer levende fram for sjelen. For mange blir den slett ikke åpenbar i dette livet, men på åpenbaringens dag blir den visselig klar for dem, til deres evige jammer.

Men bare de som vil trenge inn i fellesskapet med Gud uten ekte tro på Herren Jesus og hans forsoning, føler denne forbannelsen i all dens fryktelighet. De kan arbeide seg trette og matte for å komme til fred, og likevel kommer de ikke så langt. I sitt innerste liv føler de seg likevel som forbannede mennesker, verdige til døden og udugelige til alt godt. Noe gnager på det matte hjertet og fortærer ånden, og ofte kan de ikke sette navn på det.

Men jeg vil si dere hva dette er som dere ikke kan sette navn på. Jeg vil si dere hva det er som fortærer dere: Det er Guds forbannelse, den hellige Guds forbannelse – den Gud som dere står skyldige for med deres innerste åndsliv. Det vil dere ikke erkjenne. Under denne forbannelsen vil dere ikke ydmyke dere. Dere

vil ikke la samvittigheten bli renset og befridd fra syndens døde gjerninger, fra skylden som hviler på den, og særlig ikke fra hovedskylden: at dere er falne skapninger.

Derfor kommer dere heller ikke til noen hvile, noen fred eller noen glede, og dit kommer dere heller ikke så lenge dere ikke flykter til Jesu Kristi sår som mennesker som har fortjent døden, og sier til ham:

O Jesus, jeg med gråt
nå på ditt bud og råd
meg til ditt hjerte vender,
for deg min synd bekjenner;
å, la meg i min våde
erfare trøst og nåde!

I min bedrøvelse
jeg kaster syndene,
som meg så dypt besvære
og sjelens ro fortære,
i dine dype vunder,
hvor seg min frelse grunder.

Det er kanskje mange blant oss som synes at alt som er sagt hittil, er helt uforståelig og utrolig. Mange mener at de har en god samvittighet, mange gir seg ut for å være helt rolige, og mange vil ikke vite noe av syndens bånd eller av lovens og dødens forbannelse.

Men si meg da, dere mørke, døde sjeler: Er dere virkelig så rolige som dere innbiller dere? Eller mener dere at dere også tør tre fram for Guds aller helligste majestet med frekk og ubøyd panne fordi dere har en god samvittighet overfor deres neste? Hvor kommer da frykten deres for døden fra, når dere har en så god samvittighet?

Hvordan kan det ha seg at dere ikke tåler Guds ord når det er skarpt – at dere nok gjerne vil høre det, men likevel blir opprørt i hjertet over det ene eller det andre? Hvor kommer det da fra, når dere har en så god samvittighet? Og hvordan kan det ha seg at dere så nødig vil være alene, men alltid bare søker å være blant mennesker?

Er det ikke sant at det hemmelige sukket i hjertet kunne bli åpenbart når dere er alene? Når dere er alene, melder det seg en ubuden gjest som dere ikke liker å få besøk av. En liten uro sniker seg inn hos dere, og den vil dere ikke la bli herre i hjertet.

Se, på slike kjennetegn kunne dere jo lære sannheten å kjenne og til slutt bli visse på dette: Det hviler en forbannelse på meg, det er ufred i min innerste ånd. Og hvis dere en gang ville innrømme dette, kunne dere komme til sann fred ved Kristus.

Å, for en ynkelig tilstand: Alle mennesker ligger under denne Guds dom, under dommen fra den Hellige, han som er og blir syndens fiende, og alle er som fengslet og bundet i denne forbannelsen. Om denne ynkelige tilstanden skriver den store Luther selv av egen erfaring:

Ved dødens frykt i trelldom satt
jeg var av Satan fangen;
min synd meg pinte dag og natt,
i den jeg var unnfangen;
og stadig dypere jeg falt;
hva i meg fantes – synd var alt,
av giftig rot utsprunget.

Å, hvor mange arme sjeler ligger i denne elendigheten – hvor mange millioner – uten engang å vite det! Og hvor mange av dem som vet noe om den og sukker etter lysets og sannhetens rike, kjenner ikke til den forløsningen som er funnet!

Tenk dere nå en hel verden av mange tusen millioner syndere som alle stammer fra den første synderen, og som alle bærer syndens forbannelse med seg i hjertet, fordi de er falt inn under Guds lov. Alle modnes de mot den evige fortapelse. Det er ikke Guds vilje, for han vil jo ikke synderens død, men at han skal leve. Nei, det skjer på grunn av deres selvforskyldte synder, deres frafall fra Gud, deres mistro og fiendskap mot ham – fordi de har vendt seg bort fra ham, fordi de elsket mørket og mørkets gjerninger mer enn lyset.

Se, dette er et bilde av verden uten en Frelser, uten Kristus, uten en forløsning. Og den som ikke kan tro det, har sannelig ennå ikke sett dypt inn i seg selv. Han vet i sannhet ennå ikke hva synd betyr, og hva Guds rettferdighet er. Han vet ennå ikke hva det store syndefallet innebærer. Jeg ber ham la seg gi øyensalve, så han kan se og blindheten kan falle som skjell fra øynene hans.

Så roper jeg da: Gud har forbarmet seg over oss, forbarmet seg over deg, arme menneske, du som vrir deg i synden som en orm! Fra evighet av var forbarmelse hans hjertes tanke. Den falne skapningen ville han reise opp igjen. Over den bundne menneskeslekten ville han la en tid for forløsning bryte fram – morgenen til en evig forløsning. Og denne evige forløsningen er funnet!

Å, for et stort under for evigheten, for englene, for djevlene – et barmhjertighetens under for hele skapningen! Ingen tunge makter å skildre det. Ingen lovsang kan nå opp til det. Ingen skapt ånd kan fatte det. Om den så brukte millioner av år på det, måtte den stå stille, forbløffet, og tie. Serafen kan bare stamme om det. Hvordan skal da et arment, syndig menneske kunne fatte det, når det så vidt kan begynne å se inn i lysets og forløsningens rike?

«Det er funnet en evig forløsning!» Ja, det kostet ham som har funnet den – det kostet Kristus møye og arbeid å søke og finne den. Det er ikke slik å forstå at den allvise Gud i sitt vesens dyp skulle ha trengt å rådslå lenge om veien til forløsning for den falne skapningen. Dette rådslaget er jo like evig som Gud selv.

Men for ham som var kommet i kjødet, kostet det mye møye og arbeid, mange tunge skritt, mye selvfornektelse og fornedrelse å finne veien til synderes frelse. Å, for en kummer i hjertet, for en bedrøvelse og angst i sjelen som tynget vår mellommann, forløser og yppersteprest i hans kjøds dager, da han med sterkt skrik og tårer bar fram bønner og nødrop for oss (Hebr 5,7)! For en omhu og hellig årvåkenhet ser vi hos ham i hans yppersteprestlige gjerning – for ikke å forsømme noe, men fullføre alt til vår forløsning etter kravene i den evige rettferdighet!

«En evig forløsning er funnet.» Men hvordan har han fått den i stand? Hvordan har han funnet den? Gud ble menneske og døde for oss. Her har dere den store hemmeligheten i få ord – ord som nok er en forargelse og en dårskap for de vise og kloke, men som åndenes Far og lysets Far åpenbarer for de umyndige og enfoldige.

Gud ble menneske. For blant alle mennesker var det ikke lenger noen uten synd. Alle hadde falt fra, alle var blitt utro og ulydige. I årene til alle mennesker uten unntak fløt det forgiftet synderblod, som ikke duger for Guds rike. Det var ingen ren å finne blant så mange urene. Men Guds rettferdighet krevde et rent offer, et lyteløst, syndfritt offer, slik offertjenesten i den gamle pakt alt hadde vist i forbilder.

Men «en mann kan ikke utløse en bror … for utløsning av deres sjel er for dyr, og han må avstå fra det til evig tid» (Sal 49,8 f.). Alle tings Skaper forbarmet seg over denne jammerfulle tilstanden, som det ikke var noen redning fra. Han besluttet selv å bli menneske for den falne skapningens liv – å få del i kjøtt og blod slik barna har det – for at han kunne bli et offer for verdens synder, et rent og hellig offer.

Det reneste, det mest uskyldige, det helligste blod fløt i hans årer, og dette rene guddomsblodet har han gitt til verdens forløsning. «Dette er mitt blod,» sa han da han innstiftet den hellige nattverd, «som utgytes for mange til syndenes forlatelse.» Og dette blodet har han utøst. Ikke én dråpe var for dyrebar til at han ville gi den. Golgata er et tydelig, hellig og evig vitne om det.

Fra den stund forsoningens blod fløt fra det uskyldige Lammets hellige legeme her på jorden, er den nye pakt, det nye testamentet, sluttet. Det handler om nåde, om forbarmelse, om frihet, om liv og salighet, om evig barmhjertighet. Det er et testamente som Satan ikke makter å omstøte, for det er jo beseglet av Gud. Å, for et hav av forbarmelser som fra den tiden er åpnet i Kristus! Satans rep og bånd er revet i stykker. Lovens bannbulle er revet sønder. Synden er forseglet, og en evig rettferdighet er kommet (Dan 9,24).

Men Herren er ikke bare det offerlammet som er slaktet. Etter Farens forutbestemmelse skulle han også være en ypperstepresten. I den gamle paktens tid gikk ypperstepresten én gang hvert år inn i det aller helligste for å stenke offerets blod og slik forsone folket med sin Gud. Slik har også vår Immanuel trådt fram som den nye pakts ypperstepresten.

Men hvor mye høyere står han over ypperstepresten i den gamle pakt! De var selv syndere og måtte først bære fram offer for seg selv for å gjøre soning for sine egne synder. Men vi har en syndfri, ren ypperstepresten, som ikke lenger trengte noe offer, men selv var det eneste rene offeret som ble båret fram.

I den gamle pakt gikk ypperstepresten inn i det aller helligste én gang hvert år, og hvert år ble en minnet om syndene på nytt. Samvittighetene kunne ikke bli gjort fullkomne, for forsoningen gjaldt bare for ett år. Men vår ypperstepresten er gått inn bare én gang. Med ett offer har han gjort alle som tror, fullkomne, og han har funnet en evig forløsning.

Ypperstepresten i den gamle pakt gikk inn i den jordiske helligdommen med blod av bukker og kalver. Men vår ypperstepresten er gått inn i helligdommen der

oppe med sitt hellige blod, som den dyrebare og evige løsepenge. Han gikk ikke gjennom et telt som er gjort med menneskehender, men gjennom sitt kjøds telt (Hebr 10,20), fram for Guds ansikt for oss. Der har han lagt fram sitt blod som evig løsepenge, som evig renselsesmiddel for hele verdens synder.

Å, for en yppersteprest vi har! Og for et krav en arm synder har på alle rettighetene i den nye pakt, nå som alt er utført så trofast, så helt etter det Guds evige rettferdighet krevde! Så fullt er vår sak rettferdiggjort for Gud! Nå kan ingenting lenger stå i veien for den som ønsker å bli stenket med Kristi blod.

«Hvem vil anklage Guds utvalgte? Gud er den som rettferdiggjør. Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (Rom 8,33 f.).

Nå finnes det et blod som taler bedre enn Abels blod, et blod vi med full grunn og rett kan holde fram mot sjelenes anklager, og som vi kan overvinne synden og djevelen med. Nå finnes det et blod til å stenke med. Den som ønsker å bli tatt opp i den nye pakt, blir stenket med det og renset i samvittigheten fra lovens forbannelse og syndens døde gjerninger.

«Det er funnet en evig forløsning.» Forløsningen i den gamle pakt var ikke evig, men bare timelig. Den varte bare ett år. Men her er en evig forløsning. Å, hvem kan sette ord på det! Når en synder én gang er blitt stenket med den nye paktens forsoningsblod, gjelder det for evig. Skyldbrevet er revet helt i stykker for alltid. Verken her eller i evigheten trenger han å bli stilt til ansvar for Guds ansikt.

Og om noe på nytt skulle krenke samvittigheten hans, er dette blodet igjen sterkt nok til å slette ut all skyld av samvittigheten og til å vaske klærne og gjøre dem hvite. Slik er det helt til han står for dommerens ansikt, helt til den glade evighetens dag. Da blir ikke samvittigheten lenger krenket, da kan en leve helt til behag for Herren, da beholder en de hvite klærne i renhet og uskyld, og ingenting som skiller, kommer lenger mellom Gud og menneskene.

Det er funnet en evig forløsning. Det Jesus gjorde for atten hundre år siden, har ennå i denne stund den samme kraften og gyldigheten som i det øyeblikket da Jesus bøyde hodet, oppga ånden og beseglet den evige fredspakten. Derfor kan en synder øse den samme trøsten og den samme kraften av Kristi kors som om Kristus først i dag var blitt løftet opp på det. Og slik skal det fortsatt være i all evighet, for han har jo selv ofret seg for Gud i kraft av en evig Ånd.

Å, for dype og herlige sannheter dette er! Men hvem tror dem, hvem gir akt på dem? Hvem er vis til frelse? Den som bare vender seg med et ærlig hjerte til den evige og rette ypperstepresten og til bestenkningens blod, får jo frihet fra alle synder – evig, urokkelig frihet, en trøstig og fullkommen samvittighet. Han kan si: «All synd har du båret, de små som de store, de gamle som de nye.»

Det gir en barnlig rett til Guds farshjerte. Det gir en fred som overgår all forstand. Det gir barnekårets Ånd, som gjør at vi roper: «Abba, Far!» Det gir frimodig mot også under alle lidelser, trøstig tillit og utholdende tålmodighet under den ondes piler. Det gir kraft til å overvinne verdens og kjødets lokkemidler, fatning og en kongelig ånd under all hån, og frimodighet på dommens dag.

Å, kjære brødre og søstre! Det er nok mange blant oss som ennå ikke har en helt fullkommen samvittighet. Hos mange er det ennå døde gjerninger og gamle synder – en gammel forbannelse – som forstyrrer roen i samvittigheten og ikke lar dem komme til noen fred. Jeg ber dere: La da samvittigheten bli renset ved Kristi blod og sykdommen bli helbredet!

Eller mener dere at det dere nå bærer i hjertet, bare skal bli glemt og forsvinne litt etter litt fra deres indre – den hemmelige uroen og angsten som plager dere, den hemmelige misnøyen i ånden, mistroen til Gud, det indre fiendskapet mot hans hellige veier, de gamle syndene? Nei, på ingen måte!

I samvittigheten vår finnes det en bok der alle gjerninger og synder er skrevet inn. Selv om hodet for lengst har glemt dem, står de likevel oppført der. I oss alle bor det en hellig rett som vi ikke kan unndra oss. Om den blir undertrykt lenge, må denne hellige retten likevel en gang få fyllest, for den er hellig, slik Gud er hellig. Å, hvor mange gamle samvittighetssår vil da bryte opp – sår som en hele tiden ville lege, men som da blir åpenbare i all sin fryktelige gru!

Men, kjære tilhørere, det finnes ennå noe som allerede nå kan lege disse sårene, allerede nå kan rense samvittighetene våre og gjøre dem fullkomne, nemlig Kristi blod. «Den som tørster, han får komme» og ta dette livets vann for intet. «For den som drikker av dette vannet, skal aldri i evighet tørste» (Jes 55,1; Åp 22,17; Joh 4,14), men han skal ha liv i overflod.

O helbred meg, du min lege!
Se, jeg syk og såret er.
Du, du kan meg vederkvege,
stille smerten som jeg bær,
som meg Adams fall har brakt,
og jeg selv meg har pålagt;
må ditt blod på meg kun rinne,
så skal all min jammer svinne.

Amen.

Apostlene Filip og Jakobs dag: Om barnekåret hos Gud

Rom 8,12–17

> Derfor, brødre, skylder vi ikke kjødet noe, så vi skulle leve etter kjødet. For dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø. Men dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve. For så mange som drives av Guds Ånd, de er Guds barn. Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, Far! Ånden selv vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn. Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger, så sant vi lider med ham, for at vi også skal herliggjøres med ham.

For ikke lenge siden skilte vi i en av søndagsbetraktningene våre mellom tre slags mennesker: for det første de som er i lysets rike, for det andre de som er i mørkets rike, og for det tredje de som er i ferd med å gå over fra mørkets rike til lysets rike. (*Prekenen på sjuende søndag etter treenighetssøndag*.)

I teksten vår finner vi igjen tre slags mennesker. For det første de som har fått barnekårets Ånd plantet i seg, og som ved ham roper: «Abba, Far!» Det er de gjenfødte kristne. For det andre de som ennå ligger fanget i trelldommens ånd under loven. Det er menneskene fra Det gamle testamente, som under bokstavens lov lengter etter Guds barns frihet. Og endelig, for det tredje, de som verken har tatt imot barnekårets Ånd eller bøyd seg under loven. Det er de som lever etter kjødet og gjør kjødets gjerninger.

Nå burde hver og en stille sitt eget hjerte et svært viktig spørsmål: Hvilken flokk hører jeg til? Har jeg tatt imot barnekårets Ånd, som roper «Abba»? Eller er jeg ennå innestengt under loven? Eller er jeg ennå langt borte fra Guds sannhet, som dens fiende og motstander? For å svare rett på dette viktige spørsmålet vil vi med Guds hjelp bruke denne stunden, som er viet til ham, til å tale videre om barnekåret hos Gud: først om den store nåden å ha dette barnekåret, dernest om noen kjennetegn på det.

Bønn. Herre vår Gud! Vi ber deg: Gjør oss til barn, til dine barn i gjerning og sannhet, så vi med frimodighet kan se opp til deg og si: «Abba, kjære Far!» Riv oss alle ut av ugudeligheten og av trelldomsånden! Ødelegg ved ditt evangelium og din kjære Sønn alt som hindrer oss i å leve for deg alene, så vi som dine barn kan leve, lide og dø for deg! Amen.

I.

«Se, hvor stor kjærlighet Faderen har vist oss, at vi skal kalles Guds barn!» Slik roper apostelen Johannes til leserne sine med stor inderlighet i Ånden. Se da, vil han si – og med det krever han hele deres oppmerksomhet – se da hvor stor og hvor umåtelig denne kjærligheten er! Gi da akt på lengden og bredden, høyden og dybden i denne kjærligheten! Dere vil aldri kunne måle den ut. Den vil forbause dere mer og mer.

Den vil bøye dere stadig dypere ned i støvet. Den vil fylle dere med stadig større undring når dere tenker etter og grunner på hva som er skjedd med dere, og hva dere nå ved Guds evige forbarmelse er blitt: at dere er gitt makt til å kalles Guds barn, ja, at dere bærer dette navnet med rette, og at dere frimodig kan gjøre krav på det overfor hele verden, overfor alle engler og djevler, ja, til og med overfor Herren selv på dommens store dag.

Men kanskje noen kunne spørre: Er barnekåret hos Gud da noe så stort at apostelen Johannes skulle stemme i en slik – jeg kunne nesten si – seiers- og lovsang over det? Ja, fra hvilken side vi enn ser på saken, må vi si: Det er noe stort og forbausende, det er noe som intet menneskes hjerte, ja, ingen engels ånd, kan fatte og begripe, at vi skal kalles Guds barn.

Vi skal kalles Guds barn! Vi! Og hvem er så vi? Er det da mulig at en så elendig skapning som mennesket skal få del i denne høye æren? Her ligger noe som ingen forstand kan måle ut og ingen tunge uttale. «Hvem er jeg, Herre, Herre? Hva er da et menneske at du kommer ham i hu, en menneskesønn at du ser til ham?» Ja, ikke bare kommer ham i hu, ikke bare ser til ham, men har bestemt ham til barnekår hos deg selv!

En ussel synder, en skapning som ikke engang er verdig til et eneste nådeblikk fra sin Gud, en skapning som er bundet i mørkets lenker og velter seg i sitt opprør og fiendskap mot Den Allmektige – mennesket, så jammerlig og likevel så stolt, så fattig og likevel så hovmodig og opprørsk, så hjelpeløst og likevel en som forakter nåden, slik at det koster Ånden mye tukt og arbeid før det overhodet blir glad for nåden, før det overhodet slutter å forakte den!

En så stolt synder, en så hovmodig, satanisk slekt av syndere, skal være kalt til barnekår hos Gud! Og det til barnekår hos den Gud som er hellig, han som serafene dekker ansiktet for, den Gud som vi har gjort opprør mot, og hvis hellige orden vi har veket av fra. Vi er kalt til barnekår hos ham som bare behøvde å si ett ord for å utrydde hele slekten eller støte den ned i helvetes dypeste avgrunn, der vi med rette hørte hjemme. Til barnekår hos denne allmektige og hellige Gud er vi kalt! Hvem kan fatte det?

Å, tenk da over det, du arme, vantro hjerte, at han bøyer seg så forbausende dypt ned til deg!

Han bøyer seg ned for å to
en skitten leire fra dyndet,
han elsker den som stolt og fro
i hovmod frekt har syndet.

(to: *vaske*.)

Når de åndene som ikke falt – morgenstjernene – kom sammen for å love Gud, hvor skulle da synderen gjøre av seg, den elendige flokken av syndere som av egen vilje hadde stengt seg ute fra deres fellesskap og av egen vilje gått til opprør mot Gud? Ak, bare skam og skrekk måtte jo bli dens lodd, bare engstelig skjelving for ansiktet til ham som sitter på tronen. Når alle skapninger gledet seg over sin Skaper, ville mennesket ha blitt stengt ute, og det med rette. Men nå er det blitt helt annerledes.

Min rette lønn var idel vrede,
og dog hans nåde åpen står;
Gud vil meg salighet berede
og rense meg ved Sønnens sår.
Hva mon hans grunn til dette er?
Forbarmelse, og intet mer!

Ak, det var visst ingen liten sak å føre usle syndere tilbake til barnekåret. Guds Sønns trettitreårige vandring gjennom verden i fornedrelse og forakt, i vanære, i hån og spott, hans harde kamp i Getsemane og på Golgata, hans blodige svette og grufulle død – alt dette er et stort vitnesbyrd om hva det har kostet å føre usle syndere tilbake til fellesskap med Gud.

Det krevde en helt ny husholdning i Guds rike, nådens husholdning. Det krevde at Guds Sønn ofret seg fullkomment. Det krevde at livets fyrste selv skulle smake helvetes angst og døden. Det krevde ting som evigheten er for kort til å beskrive og prise.

Alt dette Jesus for oss led
å vise oss sin kjærlighet;
gled deg derfor, du kristenhet!
Takk ham derfor i evighet!

Vi kan nå rette blikket hvor vi vil: på vår usselhet og syndighet, på at den barmhjertige Gud bøyer seg ned og ikke skammer seg ved oss, eller på den store nådeordningen som har vunnet og kjøpt oss til barnekår hos Gud. Vi kan vende oss hvor vi vil, så er denne hemmeligheten for dyp for oss, denne erkjennelsen for underfull og for høy. Vi kan ikke begripe det.

Guds barn skal vi bli – finnes det noen større ære? Se på fyrstenes og de mektiges barn, hvor høyt de blir aktet, og hvor fyrstelig de blir behandlet! Men å være et Guds barn, Den Høyestes barn, overgår langt all menneskelig og verdslig ære. Og denne verdigheten kan også de få del i som går i filler og i den dypeste forakt, og som den hovmodige verden viser bort fra sitt selskap.

Svinne må all annen ære
når vår lodd så herlig er
at selv evighetens Herre
oss for sine barn anser.

Guds barn – finnes det et kjærere forhold enn det som er mellom et barn og en far som vil dets beste? Er vi da barn, så er han vår Far, vår himmelske Far og den som forbarmer seg over oss. Da tør hjertet påkalle ham som Far og Forbarmer, og med tillit og frimodighet legge alle sine sorger og alle sine saker ned i Farens hjerte. Da går det som det står i en gammel salme:

Vi skuer til ham, han ser på oss ned,
da stiger tro og kjærlighet,
til vi engang skal samles.

Å, hvordan må det ikke være for et hjerte der dette barnekåret er fullt åpenbart! Der hersker ikke lenger noen trelldomsfrykt, men en fullkommen fast tillit, en frimodighet som sluker all nød og all angst, ja, også en frimodighet på dommens dag. Hvordan skulle ikke du også, min kjære medbror, ønske å få del i denne lykken? Skulle ikke også du ha lyst til å bli flyttet fra dine mørke, vantro hjertetanker over i barnekårets klare, vennlige lys, og bli varmet og opplyst av de milde strålene?

Den som ennå aldri har kjent lovens forbannelse, og som dette trelldomsåket ennå aldri har tynget, vil nok ha vanskelig for å tenke seg hvilken lykke barnekåret hos Gud fører med seg. Derfor taler jeg heller ikke til dere som ennå ikke engang har fått trelldomsånden, men ennå lever i verden uten Gud, uten lov, uten å være lydige mot Guds vilje.

Jeg taler ikke til dere som ikke kjenner noen høyere lov enn deres egen lyst og deres eget begjær, og ingen annen regel å innrette livet etter enn det dere selv finner for godt, og kjødets og verdens syndige vaner.

Jeg vender meg ikke til dere som vandrer i deres tomme sinn, som ennå ikke anerkjenner Guds herredømme og ennå ikke har bøyd den stive nakken i lydighet under sannheten. Heller ikke til dere som har gitt dere en egen lov, en egen dydslære, men forkastet den levende Guds lov. Nei, jeg taler til dere som strever og bærer tunge byrder, dere som hittil har vandret i en trelldomsånd, sukket med skapningen og lengtet etter Guds barns herlige frihet.

Dere strever jo virkelig og bærer tunge byrder. Dere har vel hittil ikke funnet noen fred i loven og i strevet med å lyde den. Under loven har vel fiendskapet deres mot Gud for alvor brutt fram og blitt åpenbart. Å, dere lovens nedbøyde treller, dere Den Høyestes tyngede barn, dere skulle jeg gjerne gi en riktig levende skildring av hva det vil si å være et Guds barn! Dere skulle jeg gjerne lokke og dra, om dere kanskje ved Guds nåde kunne våge spranget ut av trelldommen og inn i Guds barns frihet.

Ak, tenk da på at vi ikke er dømt og forbannet til å bli i denne trelldomsånden, i dette fiendskapet, i disse tankene som anklager og forsvarer hverandre, i denne indre vreden fra loven, som gnager på vår innerste livsmarg. Nei, det står ennå en hvile igjen. Vi kan – ja, vi kan ennå bli barn, hvis vi lar Sannhetens Ånd gjøre oss enfoldige. Vi kan ennå lære å rope «Abba» av hele vårt hjerte. Vi kan ennå komme så langt at vi synger med en salme:

Hvor er min fryd, om ei hos deg?
Du, Herre Gud, er alt for meg,
min trøst og all min glede.
Du er det skjold som dekker meg,
du er den sol som strålerik
i mørket lys mon sprede.
Ene,
rene,

sanne gleder
du bereder,
og i kummer
dysser du min sorg i slummer.

Hvor er min fryd, om ei hos deg?
O Jesus Krist, som frelste meg,
min fred, min del i livet!
Du leger alle mine sår,
du er min skatt, hvor enn jeg går,
du alt meg alt har givet.
Ene,
rene,
sanne gleder,
himlens heder,
himlens seier
har jeg når jeg Jesus eier.

Å, for en stor nåde det er å være et Guds barn, å høre hjemme i huset hos den mest trofaste Far! For en helt annen og høyere betydning hele livet får med denne vissheten! Hvor gjerne tar en ikke imot det gledelige av Farens hånd, og er barnlig takknemlig i alle ting! Så lenge en sukker under loven, kan en ikke takke. Hjertet er lukket, munnen er stum. En kan ikke si med David: «Det er godt å prise Herren og lovsynge ditt navn, du Høyeste» (Sal 92,2).

Bare når en har tatt imot barnekårets Ånd, når abba-ropet lyder i hjertet, bare da kan en takke barmhjertighetens Far like barnlig og like inderlig for det små og ringe som for det store. Men også lidelsene – hvor helt annerledes ser en ikke på dem! Like etter ordene i teksten vår roper apostelen Paulus ut med stor trosfrimodighet: «For jeg er overbevist om at den nåværende tids lidelser ikke er for noe å regne mot den herlighet som skal åpenbares på oss.»

Et Guds barn kan frimodig rope til seg selv: Han som har gitt meg sin Sønn, han som er den rette Far for alt som kalles barn i himmelen og på jorden, han som har elsket meg i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt – skulle han ville meg vondt? Skulle han sende meg noe som ikke tjener til mitt sanne vel? Skulle han forlate meg når nøden er størst og hjelpen hans altså mest nødvendig? Nei, nei, det gjør han ikke. Jeg vet at alle hårene på hodet mitt er talt. Han er min Far i Kristus.

Jeg er nok ikke verdt det, men han har likevel tatt seg av meg av fri, uutgrunnelig forbarmelse. Da jeg i min syndenød ropte til ham, lot han sin nådes og rettferdighets sol gå opp for meg og tilregnet min tro sin Sønns fortjeneste. Da vil han vel ikke nå forlate eller glemme meg i en nød som riktignok er tung, men likevel mindre. Han har jo lovt meg med ed: «For fjellene kan vel vike, og haugene rokkes, men min miskunnhet skal ikke vike fra deg, og min fredspakt skal ikke rokkes» (Jes 54,10).

Er Gud for meg, så trede
meg hva som vil, imot,
jeg kan i bønnens glede
det trå inn under fot.

Vil Gud meg gjerne høre,
har Faderen meg kjær,
hva kan meg Satan gjøre
med all sin helvetshær?

Det kan jeg trøstig sige,
det tror jeg fast og vet,
at Gud i himmerike
er ikke mere vred.
Hans kjærlighet meg følger
hvor jeg går ut og inn,
og demper alle bølger
som bruser mot mitt sinn.

Slik tenker et Guds barn under denne tidens lidelser. For «den som sitter i Den Høyestes ly, som bor i Den Allmektiges skygge, han sier til Herren: Min tilflukt, min borg, mitt vern, min klippe, min frelser, mitt skjul, min Gud som jeg setter min lit til!» (Sal 91,1–2). Riktignok er det ikke alltid like lyst og klart i sjelen.

Ennå trenger den ondes brennende piler mang en gang inn i den, og den blir ennå kastet hit og dit av livets stormer. Men én ting står likevel fast for den. «Om enn mitt kjød og mitt hjerte svikter», sier den med Asaf, «så er Gud mitt hjertes klippe og min del for evig» (Sal 73,26).

«Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger, så sant vi lider med ham, for at vi også skal herliggjøres med ham.» Guds arvinger og Kristi medarvinger – for en ære for en ussel synder, for en fattig skapning, at den skal få en evig arv som verken forgår eller visner! Riktignok «er det ennå ikke åpenbart hva vi skal bli. Vi vet at når han åpenbares, da skal vi bli ham like, for vi skal se ham som han er» (1 Joh 3,2).

Nå er Guds barns herlighet ennå skjult under korsets dekke. Nå ser Den Høyestes barn ennå ut som foraktede lys i denne verden. Men det var ikke annerledes med herlighetens konge heller. Hans herlighet var skjult: dyp hån og forakt dekket den for menneskenes øyne. Slik skal det fortsatt være med hans lemmer også. Den som ikke akter Kristi vanære høyere enn æren hos mennesker, er ikke verdig til å kalles et Guds barn. Vi må gå med ham utenfor porten (Hebr 13,12), ut av den hellige byen, og bære hans vanære.

Men når Jesus åpenbares i herlighet, skal også barnekårets herlighet bryte fram i seiersglans. Da skal det Herren har bedt om, bli oppfylt på hver enkelt: «Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet, som du har gitt meg» (Joh 17,24).

Da skal det bli klart hvem de var, når den store arven blir tildelt dem, og hver og en får sin del i det herlige kongeriket til vår store Gud og Herre Jesus Kristus. Da skal den lette og korte lidelsen – så sant de har lidd med Kristus – bli forvandlet til herlighet, og kampen deres til seierherrens krone.

Når livet i ham da er åpenbart vorden,
når Kristus framtrer i herlighetens glans,
da står de som guder med ham over jorden,
et under for verdens forbausede sans!

II.

Men nå melder spørsmålet seg – og det er vel det viktigste: Er alle vi som er her til stede, Guds barn? Er det ingen verdens barn, ingen djevelens barn blant oss? Jeg tenker at det må ligge enhver på hjertet å få vite om også han hører til Guds barn, om han i gjerning og sannhet tør ta dette høye fortrinnet til seg. Derfor vil vi stille fram for oss noen kjennetegn som barnekåret kan kjennes igjen på.

Framfor alt sier det seg selv at den som med rette vil kalles et Guds barn, også må være født av Gud.

Den som er av ham født og båren,
er til denne skare kåren.

Den som ikke er født av Gud, men likevel roser seg av å være et Guds barn, skal en gang få høre disse ordene fra Frelserens munn når han kommer – riktignok for sent, men like sikkert: Jeg kjenner dere ikke. Dere kaller dere nok Guds barn, og dere vil nok gjerne få del i den arven jeg har vunnet ved lidelse og død. Men dere bærer jo ikke det eneste tegnet som beviser at dere er det. Dere har ikke barnekårets segl, den nye fødselen.

Å, spør deg da selv: Er du et Guds barn i ordets virkelige forstand? Kan du i sannhet si: Han har født meg ved sannhets ord? Er du sikker på at det har skjedd en gjenfødelse med deg, en fullstendig forandring i hele ditt sinnelag – i tankene, følelsene, viljen og livsførselen din? Har du en inderlig, sann kjærlighet til Gud? Har du ved omvendelse og tro fått del i syndenes forlatelse og blitt Jesu eiendom?

Er de mørke, mistroiske tankene mot Gud slukt av sannhetens lys? Er du blitt hos Frelseren helt til nå som et levende lem på hans legeme? Strider du mot alle avguder som vil sette seg på tronen i hjertet ditt ved siden av ham? Spør deg da selv hvordan det står til med deg på dette punktet!

Ak, hvor mange roser seg ikke av barnekår hos Gud, og ingenting tar de lettere på enn denne utmerkelsen! Det sier seg jo selv, mener de, at ethvert menneske er et Guds barn. Det ville være dårskap og svermeri å tro at en først må bli et Guds barn. Gud er alles Far, og menneskene er hans barn.

Dette er dagens moteretning i troen, og den er så lett som agnene som vinden blåser bort. Det er en tro som gjør veien til det evige liv svært bred og makelig, og som ikke vil vite noe av omvendelsens, troens og gjenfødelsens trange port. Men la løgnprofetene si hva de vil: Den som ikke i hjertelig anger har vært bekymret for nåden og ved Den Hellige Ånd har fått del i den i troen, han er ikke i sannhet den levende Guds barn.

Teksten vår i dag nevner flere kjennetegn som Guds barn kan kjennes på. «Derfor, brødre, skylder vi ikke kjødet noe, så vi skulle leve etter kjødet», sier apostelen. «For dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø. Men dersom dere ved Ånden tar livet av legemets gjerninger, skal dere leve.»

Hos et gjenfødt menneske har det nemlig skjedd et skille mellom kjød og ånd. Det er noe i ham som hater kjødets gjerninger – det vil si alt som kommer av den gamle adamittiske naturen –, som strider mot dem og søker å ta livet av dem og overvinne dem.

Da kan en ikke lenger leve rolig videre i kjødet. En kan ikke lenger synde i ro og fred. Hver synd, selv om den bare består i ord, tanker og begjær, er en tung byrde som gjør et Guds barn vondt. Nå, kjære menneske, hvordan står det da til med deg? Gjør synden deg virkelig vondt innerst inne? Eller anklager samvittigheten deg fordi synden din ennå ikke gjør deg noe alvorlig vondt, fordi du ennå står i et hemmelig kjærlighetsforhold til den, i en hemmelig forbindelse med den?

Det finnes mennesker som kjemper svært hardt mot synden under loven. De har en ærlig iver etter å følge Frelseren. Men først senere blir det åpenbart for dem ved Guds Ånd at de ennå har synden kjær og med sin innerste vilje er fanget i snaren dens. Hvor kommer det av? De er ennå treller og ikke barn. De har ennå ikke fått barnekåret, ennå ikke smakt syndenes forlatelse i Kristi blod.

Den som etter himlen jager
mens hans hjerte dog er kaldt,
og hans indre ham anklager
at ham synd ei sorg har voldt,
den hvis tro på Jesu vunder
ennå ei fro og fri ham gjør
så han derpå bygge tør:
han forgjeves opad stunder,
han ei fatter Skriftens ord
om Guds barns natur på jord.

(*vunder: sår.*)

«For så mange som drives av Guds Ånd», fortsetter apostelen, «de er Guds barn.» Dette kjennetegnet på barnekåret hos Gud faller sammen med det foregående. Et Guds barn blir ikke styrt av sin egen ånd, som alltid gjør for mye eller for lite og kaster seg ut i lettsindig eller mørkt svermeri. De falske fornuftstankene som vekker fiendskap mot Frelseren i hjertet, og de mange gode, egenkjærlige meningene som kommer av den gamle naturen, faller litt etter litt bort hos et Guds barn.

I det minste arbeider Sannhetens Ånd stadig med å føre sjelen fram til sannheten i hele dens fylde, til barnlig enfold og sann ydmykhet, til kjærlighet til Gud og nesten, til levende erkjennelse uten grubleri. Slik vokser lyset i det indre stadig mer, og Frelseren blir stadig større, mer opphøyd og mer tilbedelsesverdig. Men selv blir mennesket stadig mindre i sine egne øyne, mer elendig og mer hjelpetrengende. Dette er Åndens styre, som vi ber om i en salme:

Øs du selv i våre tanker
visdom, nåd, forstand og tukt,
så vi aldri fra deg vanker,
men lar kjenne troens frukt.
La oss rett din sannhet se
og fly all villfarelse!

Apostelen nevner et annet kjennetegn på barnekåret hos Gud når han sier: «Dere fikk jo ikke trelldommens ånd, så dere igjen skulle frykte. Men dere fikk barnekårets Ånd som gjør at vi roper: Abba, Far!» Det er sannelig et herlig

kjennetegn på et Guds barn når abba-ropet lyder i hjertet, når all mørk mistro og all vantro er drevet ut av den barnlige ånd.

Riktignok sier mange «Abba». Mange taler om den himmelske Far og har likevel ingen barnlig ånd. Navnet sitter på leppene deres uten den barnlige ånd, men i grunnen, i dypet av hjertet, kjenner de ham ikke. Til forskjell fra dem vil jeg gi deg en prøvestein i hånden. Apostelen Johannes sier: «Frykt er ikke i kjærligheten, men den fullkomne kjærligheten driver frykten ut. I dette er kjærligheten blitt fullkommen hos oss, at vi har frimodighet på dommens dag» (1 Joh 4,17–18).

Still deg en gang i ånden fram for den ytterste doms torden. Still deg for hans domstol som har øyne som ildsluer, som prøver hjerter og nyrer og kjenner ånden til bunns. For ham er ditt eget liv åpenbart, og dine innerste hjertetanker ligger avdekket som midt på lyse dagen. Han kjenner deg som du er, og vet hva som ligger på bunnen av hjertet ditt: sannhet eller løgn, kjærlighet til ham eller uvilje mot ham.

Eller still deg fram for evighetens porter, som om regnskapet ditt skulle avsluttes i dag, og du ikke hadde noe mer å gjøre og ikke noe mer å ordne i denne verden, men i dag måtte stå fram for Menneskesønnen. Lyder det et frimodig «Abba» fra leppene dine? Er du rede til å gå din vei frimodig og uten å knurre?

Jeg taler ikke til dem som er uten Gud, og som ikke engang har en trelldomsånd. For slike dør ofte med den største ro og trygghet, fordi samvittigheten deres er sløvet og død. Jeg taler til dem som er underlagt Guds lov.

Kan din sjel i fred seg fryde?
Kan du Satan trass vel byde?
Venter visst du frelsens dag?
Har du ro for syndens plage?
Må du sjeleangst ei smake?
Kan du dø vel uten nag?

Har dere frimodighet til dommens dag, eller i det minste ingen frykt for den, men overgir dere trøstig i hendene på ham som forbarmer seg over dere i himmelen?

For selv om en ikke alltid har den frimodigheten som med Herren kan springe over en mur (2 Sam 22,30), finnes det likevel noe midt imellom frimodighet og frykt: at en med rolig, men fast overbevisning klamrer seg til hjertet til ham som forbarmer seg, og med enfoldig, men likevel trøstig tillit kan si: Jeg er nok en synder, men likevel Guds eiendom ved Jesu Kristi offer. Hvem vil da skille meg fra hans kjærlighet?

«Ånden selv», fortsetter apostelen, «vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn.» Dette hører til de særlige virkningene av Guds Ånd: Han bevitner og besegler for vår ånd, med umiddelbar guddommelig visshet, at vi er Guds barn. Et eksempel: En sjel har kjempet seg trett i dyp bedrøvelse. Angerens og sorgens bølger har slått sammen over hodet på den, og den er nær ved å bukke under og fortvile. Da lyder det med ett i dens indre: Frykt ikke, dine synder er deg forlatt, fred være med deg i evighet!

Dette må ikke forstås slik at det alltid må gå slik med ethvert Guds barn. Å nei! Når bare hjertet blir knust, når mennesket bare blir viss på sin arvedel og sitt barnekår, når han bare lærer å rope «Abba» som et barn og tro uten tvil og uten motsigelse fra sitt eget hjerte, så er det nok. Og det er av ren nåde at Ånden besegler vissheten om barnekåret og fører troens frimodighet fram til modenhet, hos den ene raskere, hos den andre langsommere.

Men så legger apostelen til slutt til: «Men er vi barn, da er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger, så sant vi lider med ham, for at vi også skal herliggjøres med ham.» Barnekåret hos Gud stadfestes særlig også under lidelser. Av naturen, etter vårt gamle adamittiske vesen, har vi i sansene og lemmene våre stor avsky for lidelser og stor frykt for korset. Men der et nyplantet sinn viser seg villig til å lide, er det et sikkert kjennetegn på barnekåret hos Gud, på en ny fødsel ovenfra.

Å bli lik Frelseren også i lidelser, som hans disippel å ta korset på seg og følge ham, og vise ro og tålmodighet under lidelsen – et slikt sinn er det store kjennetegnet som viser om Guds gjerning i oss er den rette eller ikke. Riktignok synes trengselen, mens den står på, ikke å være til glede, men til sorg.

Men likevel kan ånden lære å bøye seg villig under Forløserens åk og kors. Likevel kan det motstridige, opprørske vesenet, som heller vil riste av seg åket enn bære det, bli lagt av ved tukten ovenfra. Likevel kan det plantes et stille sinn som er villig til å lide, i et svakt menneskehjerte – et sinn som venter tålmodig til Herren åpenbarer seg med hjelp, og frelsen går opp for det under hans vinger.

Dette er kjennetegnene på barnekåret hos Gud. På dem kan enhver kjenne om han er et barn, en trell eller en fremmed. Men måtte Herren føre oss alle på omvendelsens og troens vei fra fremmed- og trellestanden til barnekåret! Amen.

Johannes døperens dag: Brevet til engelen for menigheten i Efesus (I)

Åp 2,1–3

> Skriv til engelen for menigheten i Efesus: Dette sier han som holder de sju stjernene i sin høyre hånd, han som går midt mellom de sju lysestaker av gull: Jeg vet om dine gjerninger og ditt arbeid og din utholdenhet, og at du ikke kan tåle de onde. Du har prøvd dem som kaller seg selv apostler, og ikke er det, og du har funnet at de er løgnere. Du har tålmodighet, du har hatt mye å bære for mitt navns skyld, og du er ikke gått trett.

Vi vet nok alle hvorfor Frelseren lot dette brevet skrive. Apostelen Johannes var på øya Patmos, dit han var blitt forvist for vitnesbyrdet om Kristus. Der ble han bortrykket i Ånden på Herrens dag og hørte en veldig røst, likesom av en basun. Han så Herren, som lignet en menneskesønn, og kjente igjen ham han elsket, og som også elsket ham. Og han falt ned på sitt ansikt for ham.

Men Herren rørte ved ham og sa: «Skriv det du så, det som nå er, og det som skal komme etter dette.» Nå lot Herren ham skrive sju brev til forstanderne for de sju menighetene i Asia, nemlig i Efesus, Smyrna, Pergamon, Tyatira, Sardes, Filadelfia og Laodikea. Mange har allerede hevdet at disse brevene ikke bare gjelder disse forstanderne, men at de er historiske, profetiske brev som avdekker den kristne kirkes historie og utvikling gjennom tidene.

Vi skal ikke gå videre og dypere inn på det, men vil framheve det som kan oppbygge oss og stadfeste og styrke vårt indre menneske. La oss derfor betrakte disse ordene i gudsfrykt. Men Herren selv støtte oss med sin Hellige Ånd!

Bønn. Ja, deg, Herre Jesus, ber vi om at du vil gi hjertene våre din frykt og tuktens ånd. Å Herre, forbarm deg, og riv oss med kraft løs fra alle ting! For et hjerte som er lenket, kan jo slett ikke svinge seg opp til himmelen. Akk, vi hadde nok fortjent å være evig forvist fra din nådes klare lys.

Men du har en gang tatt deg av oss. Å, ta deg da av oss også heretter, og hersk over oss med din barmhjertighet! Gi oss også i denne stunden å kjenne din kjærlighet, men også din hellighet, så vi kan omvende oss mens det ennå er tid, og ikke gå fortapt i evigheten! Amen.

«Dette sier han som holder de sju stjernene i sin høyre hånd, han som går midt mellom de sju lysestaker av gull.» For en majestetisk innledning! På

hvilken herlig, opphøyd måte gir Frelseren seg her til kjenne! Allerede denne begynnelsen skulle fange hele biskopens oppmerksomhet.

Herren vil si: Du forstander for menigheten i Efesus, det jeg gir deg å tenke over og vil innskjerpe for deg, må du ikke ta imot bare på en overfladisk måte. Ta ikke imot det som et godt råd én kristen venn gir en annen – et råd en nok også skal akte på, men ikke med en slik ærefrykt. Nei, legg merke til det! For det du nå får høre, sier han som har makt over menighetene og deres forstandere.

Det du nå får høre, er den dommen kirkens øverste, himmelske biskop feller over deg. Han gransker hjerter og nyrer, og for ham er det onde en vederstyggelighet. Han kan reise opp og ødelegge en menighet som han vil. Det du nå får høre, er Herrens dom over deg og din tjeneste. Det er en dom fra ham som holder din og din menighets lodd i sin hånd og dreier, vender og kaster den dit han vil, slik en sterk mann gjør med en lett fjærball.

«Dette sier!» Det ligger noe overmåte storslått, guddommelig og veldig i dette uttrykket: «Dette sier.» En kjenner at disse ordene ikke er sagt ut i løse luften, men at han som taler, har full makt til også å gjøre alt han sier. Alle hans ord er ja og amen. Derfor skal en også høre og akte på dem med hellig frykt og dyp ærbødighet.

På samme måte står det også ofte skrevet i Det gamle testamente: «Så sier Herren.» Slik får Israels folk vite hvem det er som taler, og hva det skylder ham som taler slik. «Dette sier!» Å, hvor mye snakk, hvor mange dommer, synspunkter og meninger, hvor mye ros og dadel blir ikke slått til jorden med disse få ordene: «Dette sier!»

Også i menigheten i Efesus må det vel ha vært spottere som dadlet biskopen, og andre som øste ros over ham. Hadde han ikke våket og båret sin sjel i hendene, kunne deres gode eller onde meninger og ord ha omtåket eller villedet ham. Men all denne talen for og mot ham slår disse ordene til jorden: «Dette sier!» For hovedsaken er jo ikke hvilke tanker menneskene har om oss, men hvilke tanker vår Herre og Konge har om oss.

Kanskje noen tenker nå: Jeg skulle likevel ønske å få høre et slikt ord fra Herren til meg. La det falle ut som det vil, la det knuse meg, la det bøye meg i støvet – så ville jeg likevel få visshet om hvordan jeg står meg hos min Herre, og hvilke tanker han har om meg.

Men den som tenker slik, skal bare legge merke til hvordan Guds Ånd beveger seg i hans indre. La ham bare holde seg stille og trekke seg bort fra larmen i den ytre verden, så vil han snart ved hjelp av Guds ord komme til klarhet over den dommen Frelseren feller over ham.

Kanskje finner han seg selv igjen speilet i bildet av biskopen i Efesus eller av ham i Smyrna eller av ham i Pergamon. La ham for eksempel lese disse brevene og sukke om lys ovenfra! Mens han leser, vil mye bli åpenbart for ham. Og ordet «Dette sier» vil mange ganger trenge slik inn i hjertet hans som om det sto i Bibelen for hans skyld alene.

«Dette sier han som holder de sju stjernene i sin høyre hånd, han som går midt mellom de sju lysestaker av gull.» Dette sikter til synet apostelen hadde i det første kapitlet, der han så Frelseren gå midt mellom de sju lysestakene av

gull. De sju stjernene betyr de sju menighetsforstanderne, og de sju lysestakene betyr de sju menighetene selv.

Dermed åpenbarte han seg for Johannes som den som hadde makt over biskopene og menighetene. Han hadde fri makt over menighetsforstanderne, så han kunne handle med dem etter sin vilje og flytte dem når han ville og dit han ville. Han hadde fri makt over menighetene selv, så han – deres høyeste tilsynsmann og øverste Herre – kunne slokke lyset deres og ta fra dem den dyrebare gaven, evangeliets sannhet, hvis de ikke tok imot hans råd og omvendte seg.

Eller han kunne vandre blant dem og oppfylle sitt løfte: «For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem», eller det andre ordet: «Jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.» Biskopen i Efesus skulle altså gi nøye akt når denne innledningen ble lest opp for ham – den var liksom brevets overskrift. For nå visste han at det han fikk høre, kom fra menighetens Herre.

Det kom fra ham som er A og Å, begynnelsen og enden, den første og den siste. Det kom fra fårenes overhyrde, som hadde satt ham til underhyrde over dem og kunne kreve regnskap av ham. Det kom fra ham som en gang skal stille lærer og menighet, stjerne og lysestake, overfor hverandre og gi enhver den evige, endelige dommen han har fortjent: den tro tjener, som har vært tro over lite, evig glede i det himmelske hjem hos ham, men den onde tjener, som ikke har båret noen frukt, evig fortapelse og evig forbannelse.

For de som har sådd tretti foll, skal høste tretti foll; de som har sådd seksti foll, skal høste seksti foll; og de som har sådd hundre foll, skal høste hundre foll. Men de som har forkastet Guds ord og sådd i kjødet, skal høste evig fordervelse av kjødet. Og slik blir det, for det har han sagt, han som går midt mellom de sju menighetene og holder menighetene og forstanderne i sin høyre hånd.

«Jeg vet om dine gjerninger», sier Herren. Dette ordet blir gjentatt i alle de sju brevene. Det gjelder ikke bare de ytre gjerningene, men hele ferden, både den indre og den ytre. Jeg kjenner ditt hjerte, vil han si, ditt sinn, dine tanker, dine ord, dine gjerninger, når du står opp og når du går til hvile, din ferd dag og natt. Ingenting er ukjent for meg: «Jeg vet om dine gjerninger.»

Akk, hvordan trenger ikke dette ordet gjennom hjertet og lyser opp sjelens innerste dyp når vi stiller oss i lyset fra det og lar det dømme og gjennomlyse oss! «Jeg vet om dine gjerninger.» Vanligvis tror vi ikke så fast på dette ordet. Vi er altfor fordypet i dette timelige, skrøpelige livet og bedåret av innflytelsen fra den elendige, forfengelige verden. Og selv om det faller oss inn, glipper det altfor lett for oss menneskebarn igjen, så vi ikke lar det bli helt klart for oss.

Jeg vet om dine gjerninger, sier Herren, om pulsslagene dine og hjertets banking, men også om tårene i øynene dine. Og dette lar Herren si til oss alle med guddommelig myndighet. Ikke bare til menighetsforstanderen i Efesus, men til oss alle sier han: Menneske, jeg vet om dine gjerninger! Han som bor i det høye og i helligdommen, han som vi ikke kan komme bort fra, lar deg få vite at han kjenner deg innvendig og utvendig.

Og det er sant det David har sagt: «Enten jeg sitter eller står opp, så vet du det. Langt bortefra forstår du min tanke … du kjenner nøye alle mine veier» (Sal 139,2–3). Herren kjenner din troskap eller utroskap i kallet ditt, dine

følelser, tanker og fornemmelser, dine forsetter og planer. For hans gjennomtrengende, allestedsnærværende øye kan du ikke skjule noe. Han kjenner deg og prøver deg i sitt guddommelige lys. Han vet hvilke tanker og planer du er opptatt av akkurat nå.

Med sitt ildflammende øye kjenner han deg: om du innerst inne er forkastelig for ham eller ikke. Han vet om du hører til dem som lever for seg selv og skal arve døden for sin ære hos mennesker, for sine verdslige fornøyelser, for sine gode meninger og tanker om seg selv. Eller om du hører til dem som lever for ham og til hans ære – som står under hans Hellige Ånds tukt, men likevel ikke gjør seg til av det, men erkjenner sin elendighet og bekjenner den trofast og åpent for ham.

Nå, kjære menneske, hvis Herren sto foran deg og gjennomskuet deg med sitt granskende blikk og ville si til deg: «Jeg vet om dine gjerninger!» – hvilken følelse ville da røre seg i deg? Ville du da kunne si til Herren, ydmykt, men likevel frimodig: Du vet nok om mine gjerninger og vil finne lite godt i dem, bortsett fra det din nåde har plantet. For også på oss blir det oppfylt som en salme sier:

Der har jeg funnet livet,
selv er jeg intet verd;
det Jesus meg har givet,
gjør meg for Gud så kjær.

Likevel vet jeg at jeg er din eiendom, for i din hånd er jeg tegnet fra evighet av. Eller ville du føle det som Adam, som skjulte seg da Jehova var i hagen og ropte til ham: «Adam, hvor er du?» Eller ville forferdelse, angst og skrekk endog ta makten over deg når du hørte det ordet?

«Jeg vet om dine gjerninger!» For et ord fylt av Ånden Frelseren bruker her! Sett dere inn i stillingen til biskopen som Johannes sendte brevet til. Budet Johannes sendte, kommer til Efesus. Menigheten samler seg om biskopen, og oppleseren leser: «Dette sier han som holder de sju stjernene i sin høyre hånd, han som går midt mellom de sju lysestaker av gull: Jeg vet om dine gjerninger.»

Hvis oppleseren nå stanset litt her, måtte biskopen i Efesus vel se klart til bunns i sitt hjerte. Den sammenfiltrede veven i hans indre liv måtte løse seg opp for ham. Det måtte bli klart for ham om han skulle tre fram for Herren med skrekk, eller om han hadde en god samvittighet, renset og helliget med Jesu Kristi blod. «Jeg vet om dine gjerninger!» Ved det ordet måtte vel hjertet hans banke, og hjertet måtte avdekke seg for ham, enten det velsignet eller anklaget ham.

Slike tilstander i det indre menneske er et forbilde på den siste dommens dag, når Herren skal si til alle: «Jeg vet om deres gjerninger!» – både til dem på den høyre og til dem på den venstre side. Når bøkene blir åpnet og det blir åpenbart for enhver hvordan han har handlet mens han levde, da vil det vise seg at Herren vet om alle gjerninger, de små og de store. Og skrekk og angst vil komme over alle som ikke har fått hjertet helliget og renset ved Lammets blod.

Men biskopen i Efesus trengte ikke å forskrekkes og skjelve, for han var en sann biskop, en mann etter Herrens sinn. Derfor legger apostelen til: «Jeg vet om dine gjerninger og ditt arbeid.» Denne mannen arbeidet sannsynligvis

hardt for sin Guds rike. Han var en tro arbeider i sin Herres vingård og kjempet utrettelig. Han var ikke en av dem Jesaja taler om: «De er stumme hunder, som ikke kan gjø … de ligger og drømmer og liker å sove» (Jes 56,10).

Nei, det var ikke for mye for ham å gå seg trett for Frelserens skyld. Han var tro i sin Herres tjeneste, og alt dette gjorde han ikke for sin egen ære og fordel, men for Herrens skyld. Det er noe helt annet enn det vi ser i verdens vrimmel. Hvorfor arbeider menneskene vanligvis? Hva er drivfjærene deres? Hvorfor jager og løper og bekymrer en seg? Hvorfor kommer en ikke til ro? Hvorfor legger en stadig nye planer, så en ikke har tid til det guddommelige?

Hvorfor går det da slik i ett fra kveld til morgen og fra morgen til kveld? Hvorfor kommer da ikke hjertet til ro, når det likevel står en hvile tilbake for Guds folk? Hvor kommer denne uroen fra? Den er jo allerede en forsmak på den pinen de fordømte en gang skal lide, den det står om i Åpenbaringen: «De har ikke hvile dag eller natt.» Hvorfor kommer en ikke til hvile og forfriskelse? Hvorfor plager en seg da så jammerlig og elendig?

Svaret er: Jeg vil bli rik, eller jeg vil skaffe meg godt omdømme, eller i det minste beholde det. Eller: Jeg må sørge for at jeg også i alderdommen har noe å leve av, og at jeg i det minste kan etterlate barna mine noe. Men biskopen i Efesus gir Frelseren et annet vitnesbyrd: «Du har arbeidet for mitt navns skyld, og du er ikke gått trett.» Utrettelig iver for Guds rike var altså et hovedtrekk i biskopens karakter.

Hva er større og vakrere enn når et menneske har satt all sin iver og all sin lengsel inn på å bli funnet av sin Herre som en rettskaffen arbeider? Når det hos ham finnes en guddommelig, ren drift til å leve til Frelserens ære, så han kan si: Alt jeg gjør, gjør jeg for Jesu Kristi navns skyld, til forherligelse av den høylovedes store navn?

Men denne salige forretten har vi alle, foreldre og barn, unge og gamle, herrer og tjenere, unge menn og kvinner. Den som arbeider, ikke for menneskers øyne, men for den allvitende Gud, vil Frelseren ikke nekte denne rosen: «Du har arbeidet for mitt navns skyld.» Men hvor mange av oss kan han vel gi dette store vitnesbyrdet? Hvor mye fornektelse av egenkjærlighet, egensindighet og forvendthet hører ikke til det? Hvor må ikke det gamle mennesket gis over i døden for at det nye kan leve!

Men trass i dette herlige vitnesbyrdet legger Frelseren likevel til: «Jeg har imot deg.» Å, kjære brødre! Det kan finnes mye hos et menneske som behager Herren, og likevel har Herren ennå ett og annet å utsette på ham. Men nettopp det skal drive oss til å følge Kristus mer og mer og bli stadig mer lydige mot hans Ånd og hans ord.

Når apostelen selv sier om seg: «Ikke så at jeg alt har nådd dette», hva skal da vi si? Og når biskopen som Frelseren ga denne rosen, blir kalt til omvendelse, skulle ikke vi da bøye oss dypt i støvet? For «er det med nød og neppe den rettferdige blir frelst, hvordan skal det da gå med den ugudelige og synderen?»

«Jeg vet om dine gjerninger og ditt arbeid.» Vi må ikke forveksle dette arbeidet med manges travelhet. Det finnes mange kristne som også arbeider og ikke

blir trette, som også virker for Guds rike – men i eget navn, ved egen kraft, etter egen vilje, ikke til Frelserens ære, men til sin egen.

Slik er det mange foreldre som ikke sparer noen kostnad eller møye for å gi barna sine en kristen oppdragelse. Ofte preker de hele dagen for dem at de må være fromme, og gir dem de beste lærdommer og formaninger. Barna skal med makt bli kristne, men selv er de det ikke. Barna skal bli salige, men selv streber de ikke etter det. Dette er de ukalte arbeiderne i Guds vingård.

Hvis Jesus tier i ditt bryst,
så virk ei for ham du!
Men merker du hans kall og røst,
da strid med kraft i hu!

Der det er mye arbeid, trenger en mye tålmodighet. Derfor gir Frelseren nå også biskopen i Efesus denne rosen: Du har tålmodighet. De fleste av oss vet nok hvor mye tålmodighet arbeidet i en hage krever. Ovenfra volder sol, hete, regn, kulde og væte mye bekymring, frykt og arbeid. Nedenfra gjelder det å luke ugress, plante og grave om, binde opp og skjære til.

Gud selv har tålmodighet med fikentreet i sin vingård: Hvert år lar han det gjødsle og grave om, om det kanskje kan bære frukt i sin tid. Slik må også enhver som vil bli en arbeider i Guds vingård, framfor alt la seg gi tålmodighet til arbeidet.

Denne rosen fortjente nå også biskopen. Han ville ikke straks høste der han nettopp hadde sådd. Han kunne bære over med de svake. Han var en rett hyrde, som ikke drev fårene over evne, men fulgte etter Jesus, han som har det som sin sak å ha tålmodighet med svakheten, å pleie de elendige, å støtte det knekkede rør og å blåse den rykende veke opp til troens kraft.

Denne tålmodigheten kan en ikke lære noe annet sted enn i Frelserens skole. Han var den mest tålmodige blant menneskenes barn. Full av tålmodighet og langmodighet kunne han også si til Filip: «Så lang en tid har jeg vært hos dere, og du kjenner meg ikke, Filip?» Ennå i dag har han tålmodighet med dem som gir seg inn under hans nådes tukt.

Bekjenn det, alle dere som er i Frelserens skole: Med hvilken tålmodighet og langmodighet holder han dere ikke fast år etter år, og leder og bærer dere! Ja, det er sant det som står i en salme:

Når jeg fra søvn slår opp mitt øye,
min tanke seg oppholder
ved all din nåde, all den møye
som jeg deg daglig volder,
og som du meg alt ofret
i kjærlighet på korsets tre.

Å ha tålmodighet, det er jo Frelserens sak. Men hvor sørgelig ville det ikke også være om det ikke var slik! Jeg vil bare nevne ett eksempel på hans tålmodighet. Tenk om han, på vår utålmodige måte, på én gang ville stille fram i lyset all fordervelse og synd hos en sjel som vil gå i hans skole! Da ville den ikke kunne fatte noen frimodighet og tillit til ham, men bli fortvilet.

Men hans tålmodighet er stor. Litt etter litt viser han den hvor ille det står til med den. Den blir stadig mindre, men også stadig renere. Den gamle vanarten river han ikke ut av den med én gang; han lar vanarten ennå en god stund få spillerom. Først når sjelen er blitt styrket i det indre menneske, viser han den at barnets vanart ikke lenger sømmer seg for den.

Slik gjør han som de klokeste oppdragerne: De former elevene sine bare litt etter litt til noe helt og vil ikke ha dem ferdige med ett slag. Denne tålmodigheten er en frukt av hans barmhjertighet. Den som straks farer løs på sin brors svakhet og ikke kan bære og tåle noe, kjenner derfor ennå ikke den barmhjertigheten og tålmodigheten som likevel er ny over ham hver dag. Vanarten i hans eget hjerte er ennå dypt skjult for ham. Å, salig den mann som, lik biskopen i Efesus, får et slikt vitnesbyrd av Herren!

Men hans tålmodighet var ikke likegyldig lunkenhet i kristendommen. Den kom ikke av et dorskt sinnelag, et sløvt hjerte eller ubesluttsomhet, eller av et rolig blod som raser desto mer skremmende når det først kommer i bevegelse. Nei, hans tålmodighet var parret med hellig alvor. Derfor sier Frelseren også til ham: «Og at du ikke kan tåle de onde.»

Men hvordan skal vi nå forstå dette? Tåler ikke Herren selv de onde med stor tålmodighet og langmodighet? Lar han ikke sin sol gå opp over rettferdige og urettferdige, og lar han det ikke regne over gode og onde? Skynder ikke Hyrden selv seg etter de villfarne, onde fårene, om han kanskje kunne få tak i dem og legge dem på skuldrene med glede?

Har han ikke selv befalt at vi ikke skal gjengjelde ondt med ondt eller skjellsord med skjellsord, og at vi skal velsigne dem som forbanner oss? Hvordan kan Herren da gi ham ros for det som han etter vår mening skulle få dadel for?

Dette må forklares ut fra hvordan det sto til i menighetene den gangen. For det hadde dessverre skjedd som apostelen Paulus hadde sagt menigheten på forhånd da han tok avskjed: «Jeg vet at etter min bortgang skal det komme glupende ulver inn blant dere, som ikke skåner hjorden. Ja, blant dere selv skal det fremstå menn som fører falsk tale for å lokke disiplene etter seg» (Apg 20,29–30).

Allerede i de første apostoliske menighetene sto det fram falske lærere som forvrengte kristendommens sanne lære. Noen ville ikke bøye seg under Kristi kors som stakkars syndere. Med egen hellighet og rettferdighet, med faste og bønn og andre lovgjerninger ville de fortrenge den rettferdigheten Gud tilregner troen for Kristi skyld. Andre ville under skinn og påskudd av den kristne frihet ikke bøye kjødet sitt under Kristi lov og ikke korsfeste det med dets lyster og begjær.

Disse falske lærerne hadde biskopen prøvd og funnet at de var løgnere, og han hadde gjort løgnen deres til skamme. Sannsynligvis målte han dem med den doble målestokken Frelseren gir oss i hende. For det første: «På fruktene skal dere kjenne dem» (Matt 7,16). Og for det andre: «Hver ånd som ikke bekjenner at Jesus Kristus er kommet i kjød, er ikke av Gud» (1 Joh 4,3; jf. 2 Joh 7).

Med andre ord: Den som tror og bekjenner at Jesus Kristus er sant menneske, men også sann Gud – og i det ligger hele forløsningens hemmelighet – han er av Gud. De andre har Antikrists ånd.

Kjære tilhørere! Når et menneske lever på hedensk vis og med ord og gjerning bekjenner at han er og vil være et verdens barn, at han elsker og vil elske verden, så hører han ikke til dem en ikke skal tåle. Nei, slike mennesker skal de kristne tåle med særlig ettergivenhet og tålmodighet. Med inderlig, hjertelig medlidenhet og forbarmelse skal en se på dem, slik Frelseren selv en gang sa: «Jeg har inderlig medynk med folket, for de er som får uten hyrde» (Mark 6,34).

Annerledes er det når noen opptrer som bror i menigheten og fører fram onde lærdommer for å skjule sin ondskap. Når de prøver å rokke ved grunnvollen i evangeliets sannhet og å sette sin egen visdom og sitt fordervede kjød på tronen – som likevel bare tilhører Kristus og hans ord, som ikke kan bedra –, da skal en ikke tåle slike mennesker. «Ta ikke imot dem i deres hus og hils dem ikke velkommen!» sier apostelen Johannes (2 Joh 10). Riktignok sa apostelen dette i tidligere tider, men det gjelder også i vår tid.

Å, hvilken etterfølgelse av Kristus viser seg ikke i karakteren til biskopen i Efesus! Han lot det koste seg strev. Han anstrengte seg og arbeidet for Herrens skyld. Han hadde et tålmodig, barmhjertig, ydmykt hjerte, holdt stadig fast ved en ren kristen ferd og brukte prøvelsens tid til å skille det rene fra det urene. Hvor mange av oss kan måle seg med ham på dette punktet?

Og likevel har Frelseren noe imot ham. Likevel roper han til ham i fortsettelsen: «Husk derfor hva du er falt fra. Omvend deg!» Å, hvor strengt og nøye tar ikke Herren det med sine barn og tjenere! La oss derfor rense oss fra all urenhet på kjød og ånd, for Herrens dommer er annerledes enn menneskenes dommer. – Men du, Herre vår Gud,

skjenk oss tålmodighet og trøst til rett å kjempe,
hjelp oss å våke, gi oss kraft vår synd å dempe,
så vi hvert øyeblikk beredte kunne stå
for dine øyne frem til herlighet å gå. Amen.

Apostlene Peters og Paulus' dag: Brevet til engelen for menigheten i Efesus (II)

Åp 2,4–5

> Men jeg har imot deg at du har forlatt din første kjærlighet. Husk derfor hva du er falt fra. Omvend deg, og gjør de første gjerninger! Men hvis ikke, så kommer jeg brått over deg og jeg vil flytte din lysestake bort fra sitt sted – hvis du ikke omvender deg.

Den barmhjertige Gud og vår Herre Jesu Kristi Far gi oss sin velsignelse når vi nå betrakter disse ordene, og la i nåde det som blir talt her, tjene til å oppbygge sjelene våre og prise hans hellige navn.

Bønn. Ja, kjære himmelske Far, vi påkaller deg: For din store barmhjertighets skyld: La det ikke være noen blant oss som du ikke viser hva du krever av oss. Åpne øynene våre, så vi kan se hva som er velbehagelig for deg.

> Jesus, lys du fra det høye
> for vårt øye,
> rør vårt øye, frelsermann!

Gjør det, så vi ikke skal fare av sted i vår naturlige blindhet og sikkerhet, og så vi ikke skal sove mer når din nådes klare lys allerede har skint inn i øynene våre, men våke og bli mer og mer årvåkne. Amen.

«Men jeg har imot deg», fortsetter Frelseren i brevet til biskopen i Efesus. Her møter Herrens troskap, omsorg og tålmodighet oss straks. Han vil ikke gjøre sine tjenere nedslåtte og motløse. Han vil ikke ta fra dem den glade tilliten til hans nåde, men heller styrke dem og reise dem opp. Derfor dadler han ikke straks i begynnelsen av brevet. Dadelen setter han midt i brevet, etter at han først har rost biskopen og vitnet om at han er fornøyd med ham.

Det er som han vil si til ham: Jeg er ingen hard mann som ikke ser ditt utrettelige arbeid og din tålmodighet og tar hensyn til det. Jeg er ikke en herre som ingen kan gjøre til lags. Jeg glemmer ikke den minste kjærlighetstjeneste. Men selv om jeg akter det minste og setter pris på det gode hos deg, min tjener, har jeg likevel noe imot deg. Det mangler ennå noe hos deg. Og dette legger Herren ham nå trofast og åpent på hjertet, som venn, rådgiver, frelser og dommer.

«Du har forlatt», sier han, «din første kjærlighet» – den kjærligheten som i begynnelsen fylte deg med liv. Hva kan vel ha ydmyket mannen mest, Herrens ros eller hans dadel? Ut fra hvordan hjertet hans var, må vel rosen ha ydmyket ham mer enn dadelen, eller i hvert fall like mye. For jo mer tro en tjener er, desto klarere ser han sin egen utroskap, og desto mer forundrer rosen ham.

Når han ser hvordan Herren har elsket ham – inntil døden, ja, døden på korset – og holder sin egen kjærlighet til Herren opp mot den, da bøyer han seg og blir ydmyk. Og når Frelseren sier til et slikt menneske: «Jeg kjenner ditt arbeid og din tålmodighet», når han roser ham og forsikrer ham om at han har velbehag i ham, da spør han: «Herre, hvordan? Og hvor? Og når har jeg fortjent denne rosen?»

Slik skal det jo også lyde en gang på den ytterste dag. Når Herren sier til dem som står ved hans høyre side: «Dere ga meg mat, dere ga meg å drikke, dere tok imot meg, dere kledde meg», da sier de: «Herre, når har vi gjort det? Noe slikt kjenner vi ikke til.»

«Jeg har noe imot deg», sier Herren. Det er et skarpt ord som trenger dypt inn. «Er Gud for oss, hvem er da imot oss?» spør apostelen Paulus (Rom 8,31). Slik jubler også sangeren i en salme:

Er Gud for meg, så trede
meg hva der vil, imot,
jeg kan i bønnens glede
det trine under fot;
vil Gud meg gjerne høre,
har Faderen meg kjær,
hva kan meg Satan gjøre
med all sin helvedeshær?

Å, når et menneske er viss på at hans Gud og Herren Jesus Kristus har velbehag i ham, da kan han nok rope ut med apostelen Paulus: «I alt dette vinner vi mer enn seier ved ham som elsket oss. Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet? Trengsel eller angst eller forfølgelse eller sult eller nakenhet eller fare eller sverd, eller høyde eller dybde, eller død eller liv?» (Rom 8,35.37.39). Slik taler den som har Guds kjærlighet på sin side.

La ham være forlatt av mennesker – han er ikke forlatt, for Herren er hos ham. La ham være forfulgt – han er trygt skjult under den Allmektiges vinger og vern. La ham være spottet og hånet – hans Herres ære er kjærere for ham enn æren hos menneskene.

La ham synke ned i den dypeste lidelse på legeme og sjel, og la trengselens bølger gå over hodet hans – da roper han med Asaf: «Om enn mitt kjød og mitt hjerte svikter, så er Gud mitt hjertes klippe og min del for evig. Men jeg blir alltid hos deg, du har grepet min høyre hånd» (Sal 73,23.26).

Ja, la ham til og med dø og vandre i den mørke dalen, la dommens torden bryte løs – han sier med Paulus: «Jeg frykter ikke. Hvem er den som fordømmer?» Verden fordømmer, Satan fordømmer, samvittigheten fordømmer, men «Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (Rom 8,34).

Å, kjære tilhørere! Hvor salig må det ikke være når en sjel kan si til seg selv: Jeg er viss på at Gud har velbehag i meg for Kristi skyld – på det kan jeg leve og dø. Den Gud som er himmelens og jordens konge, som bærer alle ting ved sin krafts ord, som leder fyrstenes hjerter som bekker, og som også vet hva som skal møte meg og styrer det etter sitt velbehag – han er min Gud og min Herre, han elsker meg og kjenner meg. Å, salig den som kan tale slik!

Men her lyder det helt annerledes: «Jeg har noe imot deg», sier Herren. Da kommer saken i et annet lys. Det betyr ikke at Frelseren møter biskopen som fiende og vil si til ham: Jeg kan ikke lenger regne deg blant mine, du er forkastet for mitt ansikt.

Det er heller omtrent slik vi gjerne tenker eller taler om noen vi virkelig elsker, men som vi må legge noe galt til last: Jeg har noe på hjertet mot det eller det mennesket. Jeg kan ikke elske ham slik jeg gjerne ville. Av en eller annen grunn er det noe som binder meg og holder kjærligheten min til ham tilbake.

Slik kan en ofte gå lenge og bære på noe mot et menneske, ja, mot sin beste venn. Forholdet er ikke som før, den gamle hjerteligheten er ikke der lenger, det ene og det andre er kommet imellom.

Eller det er omtrent som når en far sier om et av barna sine: Alt i alt kunne jeg nok være fornøyd med barnet, men likevel bærer jeg på en skjult sorg over det i hjertet. Det er noe som gjør meg dypt bedrøvet. Jeg har sett på det lenge, men hjertet vil briste når jeg tenker på at barnet bærer på noe som jeg frykter skal få de verste følger.

Omtrent slik må vi forstå Frelserens ord: «Jeg har noe imot deg.» Det er ikke – om jeg kan si det slik – noen krigserklæring fra Herren. Å nei, Herren sier ham jo dette på den kjærligste måte. Men han vil omtrent si, for å tale menneskelig: Se, jeg elsker deg nok, navnet ditt er tegnet i mine hender.

Men likevel kjenner jeg smerte og uro for deg i hjertet når jeg tenker på deg. Jeg kan ikke være fornøyd med deg, for du har ikke lenger den første kjærligheten og vandrer ikke lenger slik som før, i de første nådedagene.

Å, kjære tilhørere! Det er svært alvorlig når herlighetens Herre har noe imot en av sine tjenere. Når en jordisk herre må si til tjeneren sin: Jeg kan ikke være fornøyd med deg, da kan det jo ikke være likegyldig for tjeneren. Og når noe kommer i veien og forstyrrer forholdet mellom to sanne, inderlige venner – hvilken smerte kan ikke det gi! Hvor bedrøvet blir en ikke når de ikke lenger kan se hverandre fritt og åpent inn i øynene og ikke lenger kan åpne hjertet for hverandre uten forbehold!

Men å, hva er alt dette mot at herlighetens Herre, den kjærlige Frelseren, din framtidige dommer, har noe imot deg på hjertet! Å, det var vel umaken verdt at vi av og til spurte og prøvde oss selv: Har Herren kanskje noe imot meg? Er han også fornøyd med meg og mitt løp? Har han ingenting å utsette på meg? Er min vandel riktig og ren for hans ansikt?

Å, det kunne nok lønne seg at vi ba riktig alvorlig: Vis meg hvor jeg ennå ikke er helt til glede for deg! «Ransak meg, Gud, og kjenn mitt hjerte! Prøv meg, se om jeg er på fortapelsens vei, og led meg på evighetens vei!» (Sal 139,23–24).

Vanligvis legger vi altfor stor vekt på hva menneskene dømmer og sier. De kan jo ikke se inn i hjertet vårt og hele vår vandel, men likevel gjør vi gjerne det de tenker og dømmer om oss, til Herrens dom over oss. Men hans tanker er ofte helt andre enn menneskenes tanker, og hans dommer helt andre enn menneskenes dommer.

«Jeg har dette imot deg.» Når et Guds barn, en som elsker sin Frelser, får se at Frelseren har noe imot ham, gir det ofte de dypeste smerter, sanne fødselssmerter.

Og det er en stor nåde for et slikt hjerte når det med én gang får se hva det egentlig er hos oss som ikke kan behage Frelseren, og hva som hindrer ham i å øse ut sitt kjærlige hjerte fritt. Likevel er dette alltid den lettere erfaringen. For hos et Guds barn er det ett og det samme å få en synd mot Herren avslørt og åpenbart for seg og å døde denne synden ved Kristi kraft, om den så var hans kjæreste lyst.

Men ofte vet en ikke engang hvor det indre misforholdet kommer fra. En merker: Herren har noe imot meg, han er ikke fornøyd med meg, noe er kommet imellom meg og ham. En kan ennå ikke gi dette dunkle noe et navn. Men at det er der og tynger sjelen, det vet en, og det gjør vondt og driver en til å sukke og rope.

Å, hva er det da som mangler? kunne en ofte rope. Hvorfor kommer jeg ikke framover? Hvorfor er jeg ikke kommet nærmere frelsen på så lang tid, enda jeg så ofte og så lenge har sukket etter den? Hva er det da som mangler, hva har han imot meg? Den som da holder ut under Den Hellige Ånds nådetukt og lar seg føre inn i stillhet, ham vil Herren vise hva han har imot ham.

Dette sier jeg ikke om verden og om dem blant oss som hører verden til. Verden bryr seg jo ikke om at Herren har noe imot den. Det er likegyldig for den. Den har ingen forbindelse med ham, og derfor er den utakknemlig mot kjærligheten hans, som gikk inntil døden. Mot denne kjærligheten er den kald som is og hard som stein.

Men hva måtte ikke Frelseren si til verden om han sendte den et brev, ja, hva måtte han ikke si til mange blant oss? Vi vet det nok, for evangeliet er hans brev også til verden. Han ville ikke si: Jeg har noe imot deg, men: Jeg har mye imot deg, slik du har mye imot meg.

Du er min fiende, alt du er og alt du gjør, er imot meg. Men se meg i ansiktet: Jeg har elsket deg så høyt at jeg har gitt mitt liv i døden for deg. Tro på meg, så skal fiendskapets bånd bli sprengt, og du skal få den frihet som kjærligheten til meg gir.

«Barn, bli i ham, for at vi kan ha frimodighet når han blir åpenbart, og ikke bli til skamme for ham når han kommer» (1 Joh 2,28).

Men så lenge han har noe imot oss, kan vi ikke ha frimodighet til dommens dag. Så lenge jeg ikke vet sikkert at han vil se nådig ned på meg som min forbarmer når han kommer, og så lenge jeg ennå er redd for at han skal holde fram for meg noe han har imot meg og gjøre meg til skamme for sitt hellige ansikt, da er det ikke frimodighet som råder, men frykt.

Men frykt er ikke i kjærligheten. La oss derfor se til å komme på det rene med Herren, ordne regnskapet vårt og gjøre vårt kall og vår utvelgelse fast.

«Jeg har dette imot deg.» Og hva hadde så Frelseren imot biskopen? «At du har forlatt din første kjærlighet», det vil si den kjærligheten som fylte deg med liv og begeistring da du ble omvendt, og da du begynte i bispeembetet. Det er allerede skrevet mye om «den første kjærligheten», og dere vil sikkert gjerne vite hva apostelen mener med den.

Når et menneske er kommet til å kjenne Gud og Frelseren, når han kan tro, og Guds Ånd har beseglet i hjertet hans at all synd er ham forlatt, misgjerningen tilgitt og skylden tatt bort, da oppstår den første kjærligheten.

Slik var det med den store synderinnen som Lukas forteller om. Sjelen hennes strømmet slik over av kjærlighet til Frelseren at hun fuktet føttene hans med tårene sine og tørket dem med håret sitt. Og Herren selv ga henne dette vitnesbyrdet: «Du har elsket meget, gå bort i fred!»[1] Det var hennes første kjærlighet.

Mange sjeler har vært på en god vei, i samsvar med Guds ord, men er nettopp på dette punktet blitt ført inn i et engstelig, lovisk strev. Det kunne gå så langt at de laget seg sitt eget bilde av en slik første kjærlighet, og når de ikke lenger fant dette bildet igjen hos seg selv, ville de fortvile over omvendelsen sin. Men legg godt merke til at Guds ord aldri stiller opp slike faste regler for omvendelsen som menneskene tenker ut og former.

Se på hele Bibelen: Dere vil ingen steder finne at åndenes store oppdrager har ført alle sjeler på samme måte, eller at det bare finnes én form og ett mønster som han former dem etter. Bibelen skildrer heller ikke den indre utviklingen så utførlig som våre levnetsskildringer ofte gjør. Nettopp i Den hellige skrift ser vi på den skjønneste måte hvor fri Ånden er, han som virker i alle slik han vil og hva han vil.

For Gud har forbeholdt seg den frihet å være sjelenes eneste fører og styrer, åndenes eneste oppdrager, og å føre hvert menneske slik han vil, ikke slik mennesket innbiller seg at det må føres. Å, hvor dyp er visdommen hos den uransakelige Gud!

Den første kjærligheten som biskopen hadde forlatt, kan være kjærligheten til Frelseren, eller kjærligheten til brødrene, eller begge deler på en gang. Da apostelen Paulus forkynte evangeliet i Efesus, kom hele byen i sterk bevegelse, og den mektige gudinnen Diana led et stort tap. For mange sjeler ble vakt og brennende for Herren, så de en dag bar sammen en mengde trolldomsbøker verdt store summer og brente dem. Blant disse sjelene, som stod i den første brennende kjærligheten til Frelseren, må vel også biskopen ha vært, og der må han ha utmerket seg.

Men den første kjærligheten kan også være kjærligheten til brødrene, den som apostelen Johannes taler om: «Derfor elsker vi brødrene, fordi vi er gått over fra døden til livet» (1 Joh 3,14).[2] Som hundreårig olding lot Johannes seg fremdeles bære til menighetens samlinger, og han la den ikke noe annet på

[1] NB: «Hennes mange synder er henne forlatt, derfor elsker hun meget» (Luk 7,47) og «Din tro har frelst deg. Gå bort i fred!» (Luk 7,50).

[2] NB: «Vi vet at vi er gått over fra døden til livet, fordi vi elsker brødrene.»

hjertet enn: «Barn, elsk hverandre!» Det gjorde han fordi der det er broderkjærlighet, der er det også – som han sa – kjærlighet til Frelseren.

Fra denne kjærligheten var biskopen kommet bort. I den hadde han en gang stått, men nå hadde han veket bort fra den. Å, det er sørgelig! Men enda mer sørgelig er det at han ikke selv visste det, så Herren selv måtte avsløre for ham hvordan det stod til på bunnen av hjertet hans.

Når evangeliet blir forkynt klart og rent på et sted, og mange ved Guds nåde våkner av søvnen og går over fra døden til livet, når barn blir født for Frelseren som dugg av morgenrøden, da oppstår det gjerne en sterk gjæring, en veldig bevegelse i sinnene.

For evangeliet bråker, som Luther sier. Og selv om saken er av Gud, kommer det likevel mye kjødelig og urent med, mye som er av naturen og ikke av Ånden. Dette må med tiden smelte bort mer og mer, for at sjelene i stillhet og renhet skal bli dypere grunnfestet og fastere rotfestet i Kristus.

Den gjærende mosten blir jo ikke drikkelig vin før den mister mer og mer av den bitre og skarpe smaken og får en viss mildhet. Når denne kjødelig-åndelige gjæringen avtar, er det derfor ikke det samme som å forlate den første kjærligheten.

Da har du bare mistet noe av din naturlige urenhet. Å forlate den første kjærligheten er ikke et innbilt, men et virkelig tap, et tap av det pure, rene gullet i troen og kjærligheten som Herren hadde skjenket deg. Du er ikke lenger i din tidligere sjelstilstand. Du har tatt skade på sjelen din, og det i selve hovedsaken: kjærligheten.

Å, hvor sørgelig er det ikke når det heter om et menneske: Han har mistet det han hadde, han er gått tilbake i stedet for framover! Når en må si om en sjel det apostelen sa til galaterne: «Dere har mistet Kristus.»[3]

Og biskopen visste sannsynligvis ikke engang om det. For et Guds barn kan bedra seg selv så mye og komme så langt inn i drømmeri og selvforblindelse at det går ham som biskopen: Han har mange fortrinn, mye tålmodighet og utholdenhet, og er en tro og ivrig arbeider i Herrens vingård og ingen leiekar. Ja, han kan til og med være nidkjær for Guds ære og ikke tåle Kristi fiender, slik som biskopen.

Men samtidig mister han det som først gir alle disse dydene deres sanne pryd og sanne verdi, nemlig kjærligheten. For «om jeg taler med menneskers og englers tunger, men ikke har kjærlighet, da er jeg en lydende malm eller en klingende bjelle. Og om jeg gir alt det jeg eier til mat for de fattige, og om jeg gir mitt legeme til å brennes, men ikke har kjærlighet, da gagner det meg ingenting» (1 Kor 13,1.3).

Men hvordan kan det vel ha seg at biskopen tok så stor skade på sjelen sin? Og hvordan kan det gå så langt med et Guds barn at det faller i en slik blindhet at det ikke engang vet hvordan det står til med kjærligheten til Herren og til brødrene?

Kjære tilhørere! Vi må ikke tro at dette skjedde med biskopen på én gang, som med ett slag. Kanskje var det en naturlig uaktsomhet som nok var liten i

[3] NB: «Dere er skilt fra Kristus» (Gal 5,4).

førstningen, men som vokste litt etter litt, så sinnet hans mer og mer tapte seg i det ytre og ble spredt i det jordiske.

Kanskje viste biskopen fremdeles den samme iveren i embetet og kallet som tidligere. Kanskje merket ingen mennesker det indre forfallet som foregikk i ham. Kanskje ante han det ikke selv. Men den tidligere kjærligheten hadde veket fra hjertet hans. Dermed hadde synden fått rom, og det onde ble litt etter litt sterkere og sterkere. Fienden hadde fått sådd ugress blant hveten. Det så Herren. For:

Om verden med et strå oss holder
eller med en lenke fast,
det er det samme for hans øye;
han vil en ganske frigjort ånd,
som skyr som plager verdens bånd,
i kjærligheten til det høye.

Hvor helt annerledes bedømmer ikke Herren menneskene! Kanskje hadde biskopen vært ivrigere i embetet sitt enn før, etter at kjærligheten hans var blitt kald. Kanskje kjente han at det ikke lenger stod så godt til med ham som tidligere, og ville erstatte denne indre mangelen med ytre iver. Og da sa folk naturligvis: Hvor ivrig er ikke denne mannen i embetet sitt! Han er en tro Guds tjener, hvor han vokser i sitt indre menneske! Menneskene sa: Han vokser. Men han som ser til hjertet, sa: Han avtar.

Å, mine kjære, hvor nødvendig er det ikke å være årvåken! Hvor nødvendig er det ikke at vi lærer å si med David: «Jeg går alltid med livet i hendene» (Sal 119,109), og at vi med Paulus husker at vi har vår skatt i leirkar.

De kristne våke må, de sorg og frykt må bære,
de stadig på sin post med aktsom hu må være.

For våre tre fiender – djevelen, verden og vårt eget kjøtt og blod – arbeider jo alltid på å rive oss bort fra enfoldigheten i Kristus og svekke kjærligheten vår. Og den som ikke flittig våker og ber, kjemper og strider under Kristi kors, kan synke og få et stort fall.

«Jeg har dette imot deg», sier Herren til biskopen. Og hva ville han ikke også ha imot oss hvis han skulle tale slik til oss? Å, han måtte sikkert si til mange blant oss enten: Du har ikke lenger det du hadde, eller: Du har ennå aldri hatt det du skulle ha. Men når Herren leter hos oss og ikke finner noe, hvordan vil det da ende? «Hogg det ned», sier han. «Hvorfor skal det stå her og utarme jorden?» (Luk 13,7).

«Husk derfor hva du er falt fra», fortsetter Frelseren, «omvend deg, og gjør de første gjerninger!» Her lyser Herrens kjærlige trofasthet og barmhjertighet igjen mot oss. Biskopen var falt så dypt, så dypt, og likevel vil ikke Herren ødelegge ham. Likevel formaner han ham på det kjærligste til omvendelse. Den tro hyrden støter ikke bort det syke fåret; det har en plass i hans kjærlige hjerte. Gartneren hogger ikke ned den usunne planten; han prøver om den ikke kan bære gode frukter når den får ny pleie.

Slik er Frelserens vis, og med dette sinnet vender han seg til biskopen: Husk, sier han, hva du er falt fra! Husk tiden da du hadde din første kjærlighet – hvor

salig og lykkelig var du ikke da! Og nå er denne tiden forsvunnet, og et tomt skinn er kommet i stedet. Så tenk deg om, våkn opp av drømmeriene dine, omvend deg, vend deg igjen til meg, og gjør de første gjerningene, de som hørte den første brennende kjærligheten til!

Heller ikke med disse skarpe ordene ville Herren skremme bort tjeneren sin. Han ville ikke true ham, men lokke ham og dra ham til seg igjen, slik han en gang ropte til sitt folk: Vend om, du frafalne Israel, så vil jeg forbarme meg over deg på ny, og du skal på ny få av meg kraft på kraft, kjærlighet på kjærlighet, forbarmelse på forbarmelse.

Å, kunne du hans hjerte se,
som arme syndere vil vinne,
både dem som ennå farer vill,
og dem hvis tårer for ham rinne.

«Husk hva du er falt fra!» Dette er Frelserens tale til hele menneskeheten. For alle mennesker er jo falt dypt, svært dypt. Til hvert menneske roper han: Tenk på hvordan du er falt, hvordan du er styrtet ned fra herligheten i dypet, hvordan du har mistet den ros og det bilde du skulle ha for Gud.

Og til hvor mange blant oss må han ikke si: Jeg har gjort en pakt med deg i dåpen. Jeg har lovet deg å være din nådige Gud og Far, og du har lovet meg å være mitt lydige barn. Jeg har holdt pakten, du har forlatt den. Jeg har bevart min kjærlighet, du har fornektet den. Jeg er lys, og det er ikke noe mørke i meg, men du har elsket mørket mer enn lyset, og du har gjort mørkets gjerninger.

Å, hvor annerledes står det ikke til med mange mennesker nå enn ved konfirmasjonen, eller i en annen tid i livet da Herren talte mektig til sjelen deres! Å, hvor dypt, hvor dypt er ikke mang en falt, hvor annerledes er det ikke blitt med ham!

«Husk hva du er falt fra. Omvend deg, og gjør de første gjerninger! Men hvis ikke», legger Herren til, «så kommer jeg brått over deg og jeg vil flytte din lysestake bort fra sitt sted – hvis du ikke omvender deg.»

Her taler han som den mektige dommeren som kan gjøre hva han vil, som herlighetens Herre med øyne som ildsluer. Lysestaken vil han flytte bort fra sitt sted, menigheten vil han spre, og evangeliets gave vil han ta fra den. Dette skjedde ikke i biskopens levetid; han må ha omvendt seg. Men noen hundre år senere skjedde det likevel. Den evangeliske sannhets lysestake er tatt bort derfra, og Efesus er blitt en grushaug.

Også oss gjelder ordet: «Omvend deg, omvend deg!» «Visste også du, om enn først på denne din dag, hva som tjener til din fred! Men nå er det skjult for dine øyne» (Luk 19,42). Slik talte Herren en gang over byen Jerusalem, og tårene rant fra øynene hans. Men Jerusalem hørte ikke hans røst. Derfor lot Gud sin vrede flamme opp og gjengjeldelsens dager bryte inn.

Her kommer jeg til å tenke på det Luther skriver: «Vokt dere, dere tyskere, så evangeliet ikke blir tatt fra dere! Jødene har hatt det, nå er det tatt fra dem. Grekerne har hatt det, nå har de tyrkerne. Romerne har hatt det, nå har de paven. Mener dere da at dere skal beholde det hvis dere ikke omvender dere? Langt derifra!» Ja, hør det, den som kan høre! Den som vil omvende seg, må

gjøre det snart, før sannhetens lysestake blir flyttet bort fra sitt sted, før døren blir lukket.

Å Herre Gud! Vi hadde nok fortjent at du for lenge siden flyttet vår lysestake bort fra sitt sted for vår lunkenhets og ondskaps skyld, og tok fra oss gaven, din evangeliske sannhet. Men du, trofaste Frelser, har hittil latt oss beholde ditt evangelium, så uverdige vi enn var til det. Vi kan ikke takke deg for det slik vi skulle. Derfor takker vi deg i svakhet og ber deg ydmykt om at du fremdeles vil bevare oss og holde oss oppe.

Gjør oss alle som er samlet her, alle våre medbrødre og hele kristenheten, virkelig oppmerksomme på denne store tiden da du nå besøker oss! For din Ånd blåser jo blant kristne, jøder, tyrker og hedninger. Å, gi at vi våkner opp og ikke går den evige død i møte, så vi ikke kommer for sent når brudgommen nærmer seg og dørene i bryllupshuset blir lukket.

Å, la ingen blant oss i dag gå bort fra denne forsamlingen uten å være mektig grepet av denne sannheten: Hvis vi ikke gjør bot og omvender oss, vil du la din vrede flamme opp, den vreden som brenner ned i det dypeste helvete. Herre, forbarm deg over oss! Amen.

Apostelen Jakobs dag: Brevet til engelen for menigheten i Efesus (III)

Åp 2,6–7

«Men du har dette: Du hater nikolaittenes gjerninger, som jeg òg hater. Den som har øre, han høre hva Ånden sier til menighetene: Den som seirer, ham vil jeg gi å ete av livets tre, som er i Guds Paradis!»

I to prekener har vi nå talt om Jesu Kristi brev til biskopen i Efesus. Først vitnet Herren for ham at han var fornøyd med ham. Han roste ham for arbeidet og tålmodigheten hans, for at han ikke kunne tåle de onde, og for at han arbeidet i hans navn. Deretter sa han til ham: «Jeg har imot deg at du har forlatt din første kjærlighet», og formante ham til omvendelse.

Og nå, etter denne rosen og irettesettelsen, følger det i teksten vår igjen en ros og et guddommelig løfte. Som tidligere vil vi gå gjennom teksten sammen, ord for ord, og bruke på oss selv de tankene den vekker hos oss. Men la oss først kalle på Herren og be om hans velsignelse!

Herre Jesus! Vi ber deg om din velsignelse! Se, vi er kommet sammen her for å ta imot velsignelse fra deg. Så velsign oss da, enda vi er uverdige til det. Å, det må et fullt alvor til hvis vi skal vandre i verden som dine barn og dine forløste. Hold derfor ikke opp med å arbeide på sjelene våre før du har plantet et fullt alvor i oss, så vi akter alt annet ringe, alt det jordiske, og bare lever til behag for deg i verden. Herre, hjelp oss for ditt navns skyld! Amen.

«Men du har dette», slik begynner teksten vår. Med det vil Frelseren legge noe til rosen han gir biskopen: Selv om jeg har det å utsette på deg at du har forlatt din første kjærlighet, så behager det meg likevel hos deg at du hater nikolaittenes gjerninger. Her må vi legge merke til at Frelseren har satt en irettesettelse inn midt i rosen sin. Han har mildnet både ros og irettesettelse ved å blande dem sammen i kjærlighet, for at de skulle virke desto sterkere på biskopen.

På vår måte ville vi nok straks ha føyd ros til ros og irettesettelse til irettesettelse. Men det stemte ikke med Frelserens sinn, med hans visdom, kjærlighet og barmhjertighet. Når han oppdrar sine, vil han verken løfte dem opp ved ros eller slå dem ned ved irettesettelse. Han vil ikke gjøre dem hovmodige, men heller ikke trykke dem ned. Alt skal føre til en ydmykelse og omvendelse som kommer av sannheten, og til sann forbedring.

Å, når vi ser inn i hvordan Frelseren oppdrar sine! Også når han må irettesette, refse og vitne om at noe mishager ham i hans hellighet, gjør han det ikke slik mennesker ofte gjør. De blir glade når de finner en anledning til å la uviljen sin bryte ut, og de «kaster barnet ut med badevannet», som ordtaket sier.

Nei, han vil bare fjerne synden fra sine, for at de ikke selv skal ta skade på sin egen sjels frelse. Når vi tenker på hvordan Frelseren handler, må vi jo glede oss over at vi har en slik Herre. Å, hvor godt og salig er det ikke å tjene denne kjærlige kongen, som har medlidenhet med vår svakhet!

Han er ikke som de legene som river opp og skjærer i sårene til de syke med hard hånd. De farer fram i ufornuftig lidenskap uten å tenke på følgene – uansett hvilke smerter det volder, og om det så fører til døden eller hva det skal være. Nei, når Frelseren pleier sine syke, tar han hensyn til hva slags skade de har. Og selv om han må bruke et bittert legemiddel, forstår han likevel å blande det med noe søtt, så mye av bitterheten blir tatt bort.

Slik var det med biskopen i Efesus. Herren sier til ham i det fjerde verset: «Jeg har imot deg at du har forlatt din første kjærlighet. Husk derfor hva du er falt fra. Omvend deg, og gjør de første gjerninger! Men hvis ikke, så kommer jeg brått over deg og jeg vil flytte din lysestake bort fra sitt sted – hvis du ikke omvender deg.»

Dette var svært bitre ord, ord som måtte ha trykket ham til jorden. Hadde de stått der uten noe tillegg, ville de også ha knust ham som et veldig lyn. Men dette ordet står ikke alene; det står i midten. Både først og til slutt vitner Herren om at han er fornøyd med ham.

Slik gjør Kristus når et av barna hans er kommet bort fra den første kjærligheten, ja, i det hele tatt er kommet bort fra den rette veien: Han søker ikke å gjøre det redd. Han vitner om at han er fornøyd med det på ett eller annet punkt, og viser det feilene sine med skånsom og mild saktmodighet. Han vil nok rense sin himmelske Fars planter og skjære bort villskuddene. Men det som fremdeles kan tjene til vekst, lar han stå. «Han skal ikke knuse et knekket siv, og ikke slokke en rykende veke» (Matt 12,20).

Biskopen var i en blandet tilstand, og derfor passet Frelserens brev nettopp for ham. For brevet passer bare for en blandet tilstand i det indre livet. I en sjel som ikke er helt ren for Herren, er ikke det onde skilt fra det gode slik at de liksom står hver på sitt sted.

Om en farge kan en heller ikke alltid si at den er svart eller hvit; en må si at den er blandet. Ofte kan ikke mennesket selv skille det gode og det onde i sitt eget hjerte så tydelig fra hverandre. Men Herren kan det, og han gjør det. Derfor forstår han å sette ros og irettesettelse på rett sted.

Her møter vi altså tydelig, på den ene siden, det barmhjertige og medlidende hjertet til vår yppersteprest. Han har bare sjelenes frelse for øye, behandler den som er falt, med skånsom tålmodighet og viser ham til rette. Men på den andre siden møter vi hans allvitenhet og hellighet, som trenger gjennom alt og ransaker hjerter og nyrer. Johannes stiller vakkert begge deler sammen når han sier: «Vi så hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet» (Joh 1,14).

«Men du har dette», sier Herren. Hvor nøye kjenner han ikke tjenerne sine, hele livet deres, hele deres indre og ytre vesen! Hvor fint forstår han ikke å skille og vurdere alt, å legge det på vektskålen til sin forbarmende kjærlighet og sin sannhet, og å bestemme hele menneskets verd etter det! I det andre verset sier han: «Jeg vet om dine gjerninger»; i det fjerde verset: «Jeg har imot deg»; og her: «Men du har dette.»

Slik lot han også en gang profeten si til Josjafat, kongen i Juda: «Herrens vrede hviler over deg fordi du elsker dem som hater Herren. Likevel er det også funnet noe godt hos deg,» fortsatte profeten, «for du har utryddet Astartebildene av landet og vendt ditt hjerte til å søke Gud» (2 Krøn 19,2–3). Slik vet Herren å skille godt og ondt fra hverandre, og hans nåde leter fram alt som kan hjelpe den som er falt, opp igjen og komme ham til gode.

Men, kjære menneske, tenk om Herren, din kommende dommer, la deg på vektskålen, gjorde tilstanden din kjent for deg og sa: Jeg har noe imot deg. Ville han da også, etter irettesettelsen, straffen og advarselen, kunne si: Men du har dette, dette ser jeg gjerne hos deg? Spør deg selv! Jeg vet nok at spør du ditt egenkjærlige hjerte, vil det nevne mye som er verdt ros, og kanskje fortelle deg både det ene og det andre.

Mange vil vel gi seg selv et godt vitnesbyrd og si i sitt indre: Selv om Herren finner mye å utsette på meg, vil han likevel også finne noe som er verdt ros. Jeg elsker det gode, elsker Guds ord og elsker kristelige samtaler, og jeg viser barmhjertighet mot de fattige.

Å, om bare alle mennesker var som jeg! Jeg er så saktmodig, jeg kan overse så mange feil hos andre, og så videre. Dette har jeg, dette kan Herren rose hos meg. Men, kjære menneske, jeg sier deg at dette bare er ditt hjertes egenkjærlige tale. Det som teller, er ikke at du sier: Dette er verdt ros hos meg. Det som teller, er at Herren sier det.

Å, hvor mange blir ikke slik bedratt, skammelig bedratt av den rosen de gir seg selv! Hvor mange har ikke ment at de har bygd rent gull, sølv og kostbare steiner på grunnvollen Kristus! Og når prøvelsens ild kommer, er det ikke annet enn tre, høy og strå, bare ting som ilden fortærer.

For de hadde ikke noe lys ovenfra. De har sett på seg selv slik deres egenkjærlige hjerte innbilte seg, og slik deres bedragerske fornuft dømte – og den er full av gode meninger om egne gjerninger og full av falske syn og dommer. Og de har målt handlingene sine med et mål de selv har valgt.

Det har hendt mange at det liksom falt skjell fra øynene deres, slik det gikk biskopen i Laodikea, som ikke så annet enn gode gjerninger hos seg selv. Han tenkte: «Jeg er rik, jeg har overflod og har ingen nød.» Men hva sa Frelseren? Du er rik? Nei, du er fattig! Og så ga han ham dette rådet: Kjøp «øyensalve til å salve dine øyne med, for at du kan se» (Åp 3,17–18).

Å, hvor mange vil ikke bli skuffet og se at de har regnet feil når det en gang skal holdes regnskap med dem, slik som med tjeneren i lignelsen! Det vil gå dem som kong Belsasar. Han spiste og drakk ennå mens fienden sto ved portene, og en hånd skrev på veggen i salen hans: «Veid er du på vektskål og funnet for lett» (Dan 5,27). Slik sier også en viss forfatter: «Å, hvor mang en anerkjent

kristen vil ikke, når gjerningene hans styrter sammen, måtte rope: Fortapt! Fortapt i evighet! For Guds dommer er annerledes enn menneskenes dommer!»

«Jeg har imot deg», sa Herren først, og så: «Men du har dette!» Forstanderen for menigheten i Efesus visste sannsynligvis ikke engang at Frelseren satte det så høyt at han hatet nikolaittenes gjerninger. Han syntes ikke det var noe særlig; han så det som noe helt naturlig. Det kom av seg selv ut av den indre tilstanden hans. Og likevel sa Herren: «Men du har dette! Det behager meg at du hater nikolaittenes gjerninger.» Hvor kommer det av?

Se, kjære tilhørere! På den ytterste dag, når alle mennesker skal samles for Herren og deres tanker, ord og gjerninger føres fram i lyset, da skal mye falle helt annerledes ut enn vi før trodde. Da skal mye som vi holdt for å være verdt ros, bli irettesatt. Det som en lenge har rost og sett på som verdt lønn, skal ikke bli lønnet. Og det en ikke har tenkt på, skal bli lønnet, og det åpenlyst, slik Frelseren har lovet.

Hvordan går det til? Det kommer av at vi bare ser på det store og iøynefallende når vi bedømmer handlingene våre. Men Frelseren ser på det små, ubetydelige, vanlige og hverdagslige. Vi ser på det som har falt oss tungt; det har preget seg dypt inn i sjelen vår, og det glemmer vi ikke så lett.

Men Frelseren ser på det som helt naturlig har fløtt fram av den tilstanden sjelen vår er i. Hvor mange hverdagslige ting som ingen har lagt merke til, skal ikke på den dagen bli lønnet som gode gjerninger! Men det som har vakt så stor oppsikt, skal ingen tenke på; det skal kanskje havne blant de tingene som står i dødens bok. Guds dommer er annerledes enn menneskenes dommer.

Men det er stor visdom av Herren at han skjuler for barna sine det gode som holder i ildprøven. Han viser dem det ikke, for egenkjærligheten ville speile seg i det, og slik ville den guddommelige skatten bli ødelagt. Derfor er det heller ikke et barns måte å spørre: Er dette verdt ros?

Hvor er de tingene hos meg som behager Herren? Slik blir bare tiden ødelagt. Nei, under nådens daglige tukt blir Guds barn vist hvor elendig og fordervet tilstanden hans er. Og ved at han stadig kjenner sin usselhet, gir den himmelske Far ham sin Ånd, så han ikke lar seg villede av alle de høye tankene som kunne stige opp i ham ved Satans list.

Slik går han evigheten i møte, liksom dekket av et skjold. Under det løper han inn i sitt fedreland, mens han lærer å stole på nåden og stå fast i fristelsen. Dette er et Guds barns sanne visdom, som en av Herrens disipler så riktig beskriver:

Om stundom man seg føler fro
ved egen dåd i Herrens tro,
så våkner straks en hellig skam
og viser oss vår tant, vår bram;
man takker Gud, seg selv man ikke ser,
men tenker kun at der en Frelser er.

Dette er alt sammen: å være glad for at det finnes en Frelser. Dette er veien til saligheten: at mennesket bare lever i sin himmelske Fars og Frelsers nåde, og at det blir fattigere i seg selv og rikere i Gud.

Men hva hadde da Frelseren å rose hos biskopen i Efesus?

«At du hater nikolaittenes gjerninger, som jeg òg hater.» Nikolaittene var en egen sekt i den første kristne kirke. De ga kjødet rom, ofret til avgudene og drev hor, og likevel ville de være kristne. Det var en forferdelig blanding av kjød og ånd hos dem. I den første kristne tiden fantes det generelt mange som ville være kristne etter ånden mens de vandret etter kjødet. «Kjødet tjener synden», sa de, «ånden tjener Gud. Kjødet må jo likevel dø, så det er likegyldig hva en driver med det. Men ånden tilhører Gud og må vies til ham.»

For en stor og åpenbar motsigelse mot Den hellige skrifts lære! Apostelen Jakob sier: «Hva gagner det om noen sier at han har tro, når han ikke har gjerninger? ... Dersom den ikke har gjerninger, er den død i seg selv» (Jak 2,14.17). Og Johannes: «Den som gjør synd, er av djevelen. ... Til dette ble Guds Sønn åpenbart, for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger» (1 Joh 3,8). Og Paulus: «Far ikke vill! Gud lar seg ikke spotte! ... Den som sår i sitt kjød, skal høste fordervelse av kjødet» (Gal 6,7–8).

Denne læren hos nikolaittene var en vederstyggelighet for Frelseren (for med «gjerninger» må en forstå både lære og liv). Han hatet den, slik han hater alt ondt, men særlig det onde som blir gjort under skinn av kristendom, når en gjør ham til en tjener for synden og gjenstridig synder i tillit til hans nåde. «Dem hater jeg», sier han, «og det er rett at du også hater dem.»

Å, når en av verdens mektige sier: Dette hater jeg, hvor redd blir en ikke! Hvor fort prøver en ikke å rydde av veien det han hater! For han har makt til å skade oss når det gjelder det daglige brød, gunst og selve livet vårt.

Men når han som kan ødelegge både sjel og legeme i helvete, sier: Jeg hater, eller: Jeg hater ikke, da er det likegyldig for de fleste. Jeg hater hor, vellyst, forfengelighet og splid; jeg hater gjerrighet, stolthet, trette, kiv og nid og annet slikt, sier Herren i sitt ord. Men alt dette rører ikke mennesket. Han bryr seg ikke om det. Og likevel er den som taler slik, alle herrers Herre, som rår over evig død og evig liv. Hvor blinde og dåraktige er vi ikke!

Det ligger i sannhet en forferdelig tyngde i det når Herren Jesus sier: «Dette hater jeg!» Det er sannelig ikke sagt ut i løse luften. Det er det samme som når han en gang skal si: «Vik bort fra meg, dere som gjorde urett! Jeg har aldri kjent dere» (Matt 7,23).

Jeg har alt sagt at nikolaittenes gjerninger også betegner læren deres. Herren ser nemlig etter om vi holder fast ved lærens renhet og ikke lar den bli formørket og tatt fra oss av menneskelærdommer og kjødets påfunn. For det er et tegn på en ekte disippel av Kristus at han holder fast ved sin Herres ord og ikke lar det bli revet fra seg, verken med makt eller med skinngrunner fra en vitenskap som med urette kalles så.

Men det er to hovedpunkter i sannheten, to grunnbegreper i Guds rike, som skal stå ved lag i evighet: Det første er barmhjertigheten, og det andre er rettferdigheten. Fra de eldste tider og helt til i dag er det stadig blitt reist innvendinger mot disse to punktene. Folk har prutet på dem og ikke villet la dem gjelde i sin fulle betydning og sin fulle sannhet.

Guds forbarmelse i Kristus Jesus er den aller eneste grunnen til vår frelse. Men den som ikke mener å bli salig ved den, men tror at han selv kan bidra med

det aller minste til sin salighet, han setter Frelseren ned og frarøver ham den æren som tilkommer ham. Og av slike har det fra begynnelsen og helt til denne stund vært svært mange.

Men på den andre siden støter en an mot hans rettferdighet når en misbruker hans nåde til frihet for kjødet og innbiller seg at han ikke vil ta det så nøye med helliggjørelsen. «Men Guds faste grunnvoll står, og har dette seglet: Herren kjenner sine! – og: Hver den som nevner Herrens navn, skal avstå fra urett!» (2 Tim 2,19). Og igjen sier apostelen Johannes: «Hver den som har dette håpet til ham, renser seg selv, likesom Han er ren» (1 Joh 3,3). For Kristus er jo blitt for oss ikke bare rettferdighet, men også helliggjørelse.

Til slutt i Åpenbaringen sier Herren noe som gjelder hele Bibelen: «Jeg vitner for enhver som hører de profetiske ordene i denne boken: Dersom noen legger noe til dette, da skal Gud legge på ham de plagene som det er skrevet om i denne boken. Og dersom noen tar noe bort fra ordene i denne profetiske boken, da skal Gud ta bort hans del fra livets tre og fra den hellige byen, som det er skrevet om i denne boken» (Åp 22,18–19).

Det Frelseren sier her, gjelder hele Bibelen og alle som enten forvrenger Bibelen eller misbruker den til en halv kristendom. Slik sier også apostelen Paulus: «Selv om en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt dere, han være forbannet!» (Gal 1,8).

Men nikolaittenes gjerninger gjelder ikke bare læren deres, men også livet deres. Av en så uren lære kan det selvsagt heller ikke følge annet enn et dårlig liv. Hele vandelen vår springer ut av grunntankene i hjertet vårt. Er vi ved Guds Ånd kommet til erkjennelse av sannheten, slik at hjertet vårt har gitt seg fanget og bøyd seg under den, da må også et renere liv komme til syne hos oss.

Men har vi ved syndens bedrag og Satans list gitt løgnen rom i oss, da må følgen også bli et urent liv, døde gjerninger som fører til døden, hvor vakkert de enn ofte glitrer og skinner i det ytre.

Nettopp dette er grunnen til at Herren legger så stor vekt på lærens renhet. Og det er ubegripelig hvor lite vi legger merke til hvor stor innflytelse læren har på livet vårt. Det har vi et bemerkelsesverdig eksempel på i vår tid. Som jeg ofte har sagt, er den kristne læren i vår tid lik agner som vinden sprer, og slik er det også med livet til dagens kristne.

Derfor taler en mye om Guds allbarmhjertighet, men tror ikke på noe helvete, noen dom, noen djevel, noe forsoningens blod eller noen hjemsøkelsens tid. Alle mennesker kommer jo, som en sier, til himmelen, unntatt dem som er helt ugudelige folk, røvere, mordere og lignende.

Men når religionen er så slapp, må da ikke også det livet folk fører i vår tid, være like slapt? I vår tid kan et menneske leve et kjødelig liv hele dagen, i elendig tidsfordriv, i fornøyelsene sine og i råttent snakk.

Og om kvelden, før han går til hvile, griper han ikke etter Bibelen, men etter oppbyggelsesboken sin, der motekristendommen blir forkynt. Og hva handler oppbyggelsesboken hans om? Om havet, om solen, månen og de vakre stjernene, om en god far som lar barna sine gjøre og drive med hva de vil, og uten

betenkning tar dem alle inn i himmelen. Dette leser han, og så sovner han med trøstig hjerte, uten å være refset eller urolig i samvittigheten.

Derfor iler vår tid i full galopp mot fordervelsen. Derfor bryr en seg ikke lenger om noen straffedom eller noen røst som kaller til omvendelse. For en tror ikke lenger på Guds ord, en har laget seg sin egen religion og tatt seg lærere «etter som det klør i øret» (2 Tim 4,3). En har vendt seg til eventyr.

Mørket er jo mange steder blitt så stort at folk roper ut den evangeliske læren som en ny og kjettersk lære, fordi den ikke er blitt hørt der på så lang tid. Denne tidens ånd vil ikke la seg refse av Guds Ånd, enda Ånden har trengt så mektig fram i vår tid. Og det går i oppfyllelse som apostelen har sagt: «Fordi de har vendt seg til eventyr, skal Gud sende dem kraftig villfarelse, så de tror løgnen og blir dømt» (2 Tess 2,10–12).

La oss vende tilbake til teksten vår. Det heter her: «Men du har dette: Du hater nikolaittenes gjerninger, som jeg òg hater.» Altså bare nikolaittenes gjerninger. Det var en stor ros for biskopen at han bare hatet gjerningene og ikke menneskene selv. Slik hater heller ikke Frelseren syndere, men «han er kommet for å søke det fortapte og frelse syndere». Han elsker syndere. Men synden, mørket og djevelens gjerninger hater han, og han vil hate dem i evighet. Det er noe stort når Gud gir et menneske et så prestelig hjerte at det klart kan skille synden fra synderen.

Nå, min kjære tilhører! Hater du bare det onde? Eller hater du synderen sammen med det onde? Hater du det onde, eller den onde? Har du i utidig iver forkastet synderen sammen med synden? Eller er du blant dem som apostelen sier kjenner Guds rettferdighet – at de som gjør slikt, skal gå fortapt – og likevel ikke bare gjør det selv, men også har behag i dem som gjør det (Rom 1,32)? Står det slik til med deg, da er du moden for helvete.

Men nå fortsetter Herren: «Den som har øre, han høre hva Ånden sier til menighetene.» Etter grunnteksten skal det egentlig hete: «Den som har et øre, han høre.» Det betyr vel: Det en sier i ørene, sier en høyt, men det en sier i ett øre, sier en lavt.

Slik vil altså Frelseren liksom hviske et løfte i øret på menigheten sin, i hemmelighet, uten at verden hører det. Det som nå følger, angår ikke verden, men bare dem som har øre for det, bare dem som kan høre den gode hyrdes røst, uansett hvilket århundre de lever i, og hvilken himmel de bor under. Dette løftesordet rekker også inn i vår tid, helt fram til denne stund.

Den salige Bengel sier med rette: «De første menighetene har vært søyler der disse kunngjøringene og løftene er blitt slått opp, så alle senere menigheter på jorden skal legge merke til dem. Derfor: Den som har et øre å høre med, han høre!» Å, om vi alle hadde et øre! For det må da være svært viktig, det som visdommens Ånd sier til menighetene. Det må da være helt sant, det som sannhetens Ånd kunngjør sine!

Å, dere som er vant til eventyr og fabler, til den slappe motekristendommen, til menneskelige tanker og påfunn og til denne tidens drømmerier – dere arme, bedratte mennesker, som ellers må høre så mange løgner: Hør nå en gang et sant og sikkert ord! Hør, sannhetens Ånd har noe å si dere! Og hva er det?

«Den som seirer, ham vil jeg gi å ete av livets tre, som er i Guds Paradis.» Hør da det guddommelige ordet: «Den som seirer!» Hva vil det si? Der det er seier, må det også være kamp; ingen kan seire uten kamp. Hva har vi da å overvinne? Hver kristen har sin egen synd, sin yndlingssynd og hjertesynd, som han må overvinne. Den ene har gjerrighet å overvinne, en annen vellyst, en tredje forfengelighet, en fjerde latskap, og atter en annen falske meninger og fordommer om seg selv og om verden – og det ved sannhetens ord.

Men også hver tidsalder har sine egne synder som holder oss mest fanget, og som vi må overvinne. Hva er det særlig i vår tid? Jeg sier: lettsinnet. For en vil ikke lenger la seg refse av Guds Ånd. En vil komme inn i himmelen, ikke med alvor og kamp, men med latter og spøk, med lettsindig vesen og løse tanker.

Men ingen får komme inn i himmelen uten at det er et fullkomment alvor hos ham, og at han strider og kjemper for å bli født på ny. Likevel er det ikke bare denne tidens lettsinn, men også vantroen som trenger seg så sterkt inn – ja, hele vår tids ånd må overvinnes.

Hver kristen som ennå ikke er født på ny, må kjempe, stride, be og rope til han får del i dette høye gode. Og den som er født på ny, må våke og kjempe for å bevare skatten sin og bli i ydmykhet og ringhet. Å, gå bare inn i ditt eget hjem! Hvor mye er det ikke å overvinne der, når du skal la være det du kanskje gjerne gjør, og gjøre det du gjerne lar være!

Vil vi gjøre Guds vilje og sette Guds rikes grunnlover ut i livet, er det mye å overvinne overalt i det daglige livet: når du står opp og går til hvile, når du spiser og drikker, når du er sammen med mennesker, og når du er alene.

Og grunnlovene er disse: at lydighet er bedre enn offer, at plikten vår krever at vi er tro i det små, ja, i det aller minste, at vi ikke skal leve for oss selv, men for Gud og Kristus, og at vi skal bli løst fra vår egen vilje. Det er svært mye å overvinne.

Men hvordan skal vi overvinne? Om dem som har seiret, i himmelen, heter det: «De har seiret i kraft av Lammets blod!» (Åp 12,11). Ved forsoningens blod kan vi overvinne, ved ordet om korset. Det burde være gravd og skrevet inn i hjertets dypeste grunn. Ved Guds Ånd burde vi la Jesus Kristus bli forklaret i hjertene våre! Se, når det heter:

Ditt navn, ditt kors her funkler
dypt i mitt hjertes grunn,
intet min fryd fordunkler
til hver en tid og stund,

da er lettsinnet allerede overvunnet. Det ble så tungt for Frelseren i hans blodige svette – hvordan skulle jeg da kunne le, danse og springe? Jeg vil med alvor tenke på hvordan han har svettet og blødd for meg. Alle tanker skal være helliget ham, og hvert ord som ikke er talt for ham, være forbannet. Når det lyder slik i hjertet, da kan vi sannelig overvinne alle fristelser som ennå vil komme.

Herren har regnet det biskopen i Filadelfia til en særlig fortjeneste at han har overvunnet fristelsene ved ordet om hans tålmodighet og hans lidelser. Derfor lover han ham: «Jeg vil bevare deg fra fristelsens time, som skal komme over

hele verden, for å friste dem som bor på jorden» (Åp 3,10).[1]

Vi kan overvinne når vi vender blikket mot den himmelske lønnen. Derfor sier Frelseren: «Jeg vil gi ham å ete av livets tre, som er i Guds Paradis.» I hvert menneskehjerte er det en lengsel etter Paradiset. Mennesket er falt ut av Paradiset og vil derfor inn igjen.

Derfor søker verden sitt paradis i det ene og det andre. Den ene tenker: Her kan jeg ha det godt. En annen holder noe annet for sitt paradis. Den ene søker det i pengesekken, den andre i titler og ære, den tredje i lystige selskaper og forfengelig vesen. Slike søker det nok, men de finner det ikke. Bare den som trenger igjennom fra døden til livet, finner Paradiset.

Å, med blikket på Paradiset der oppe burde vi akte alt for ringe! Hva finner en der? I Johannes' åpenbaring leser vi at livets tre står i det nye Jerusalem, på begge sider av den levende elven. Det har vi en gang mistet, det skal vi finne igjen. Der oppe i Paradiset er også røveren, han som kom inn i kraft av Jesu Kristi blod, og som Frelseren sa til på korset: «Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i Paradis!» (Luk 23,43).

Den som seirer, skal der finne røveren og de mange sjelene som for lenge siden er kommet inn, og som ennå skal komme inn. Men ikke bare det: Vi skal finne Jesus Kristus selv der. For han sa: «Du skal være med meg i Paradis», eller: «Jeg vil gi ham å ete av livets tre, som er i Guds Paradis.» Jeg vil ta ham opp i mitt salige fellesskap. Da skal vi ha livet og alt i overflod.

Hvor godt å overvinne
og sannhet selv å se:
man da skal næring finne
av Paradisets tre;
hold fast i livets prøver
på Jesu løftesord:
så får du det hin røver
fra korsets tre erfor.

Å, kjære tilhørere! For dere alle og for meg selv ønsker jeg ikke annet enn dette: at vi, likesom røveren, kan rope ut når vi en gang skal legge ned arbeidet vårt og gå inn for å nyte Kristi fred i Paradiset:

Nå har jeg overvunnet
kors, lidelse og nød;
forsoning har jeg funnet
i Herrens sår og død.

Å, om vi alle måtte få komme inn i vår Guds og Frelsers paradis! Herren gi oss alle det sinnet at vi vil bli seierherrer, så vi ikke er late eller gir etter for kjødet, og heller ikke lar oss holde tilbake av noen ting, for at ingen skal ta vår krone fra oss. Han gi at vi glemmer det som ligger bak, og strekker oss ut etter det som er foran, etter det himmelske paradiset, og vender ansiktet rett mot Jerusalem der oppe!

[1] NB: «prøvelsens time … for å prøve dem som bor på jorden».

Herre, gjør mitt sinn og hjerte
gudelig i fryd og smerte,
skap i meg en kongeånd,
at som brud jeg deg behager
og med glede alt forsaker,
alt som heter verdens bånd.

Så vil jeg meg selv fornekte,
om jeg skulle enn forsmekte,
jeg vil Jesus ære tro!
Og om ingen trøst jeg skuer,
dog den tanke meg opp luer:
Jeg tilhører Jesus jo!

Amen.

Apostelen Bartholomeus' dag: Om brevet til menighetens engel i Smyrna (I)

Åp 2,8

«Og skriv til engelen for menigheten i Smyrna: Dette sier den første og den siste, han som var død og er blitt levende.»

Smyrna var i gammel tid en stor handelsby i Lilleasia, og nå er den en av de største byene i Det tyrkiske riket. I denne byen hadde Frelseren først utvalgt seg bare en liten flokk troende sjeler som holdt fast ved ham og hans evangelium. De andre var dels jøder, dels hedninger.

Herren synes å ha utsett biskopen for denne lille flokken til å bli martyr. For hele brevet, og særlig ordene «Vær tro inntil døden, så vil jeg gi deg livets krone», synes å peke på at en voldsom død ventet biskopen for Jesu navns skyld. Historien forteller oss også om en biskop i Smyrna, Polykarp, som var disippel av apostelen Johannes og beseglet sin bekjennelse til Kristus med martyrdøden.

I sitt åttiseksende år ble han grepet under en kristenforfølgelse og ført fram for den romerske stattholderen. Han ble spurt om han ville fornekte Herren Jesu navn, men han holdt standhaftig fast ved bekjennelsen av sin Herre og ble dømt til bålet. Han oppga sin ånd i flammene. Dette var uten tvil den mannen vårt brev gjelder. Brevet skulle være et trøstebrev, en oppmuntring fra hans himmelske konge til utholdenhet og troskap inntil enden.

«Dette sier den første og den siste, han som var død og er blitt levende.» Hvor kostelig er ikke allerede den tittelen Frelseren gir seg, og hvor godt passer den ikke til omstendighetene! Han kaller seg den første og den siste.

Kjære tilhørere! Biskopen i Smyrna skulle få sin arvelodd blant martyrene. Det vil si: Han skulle bli aktet verdig til den store æren å besegle vitnesbyrdet om Jesus med sitt blod og gi sitt timelige liv for Jesu navns skyld. Slik skulle han bli lik sin store Mester og forgjenger. Også han lot seg føre bort av den onde skaren, lik et lam som føres bort for å slaktes, og lik et får som tier når de klipper det (Jes 53,7).

Han skulle bli lik sin Herre og forløser også i døden, slik han hadde vært det i livet, for at han også i oppstandelsen skulle bli lik ham i herlighet. Han skulle tre i apostlenes fotspor, i fotsporet til Stefanus, det første blodvitnet, og til så

mange andre bekjennere som ikke hadde sitt liv kjært, like til døden, og som har seiret i kraft av Lammets blod og det ordet de vitnet.

Dette var en stor ære for biskopen. Eller finnes det en større ære for et menneske, for en fattig synder, enn når han får gi sitt liv for ham som alle ting er av og til? For ham som har kjøpt oss fri, ikke med sølv eller gull, men med sitt hellige og dyrebare blod?

Når han får gi sitt liv for Herren, som den dåraktige verden, forblindet av djevelen, nok ikke kjenner? Verden forakter ham, håner ham, spotter ham og forfølger ham. Den har korsfestet ham og korsfester ham ennå. Men han er likevel herlighetens Herre, himmelens og jordens Herre, den sanne Gud og det evige liv, høylovet i evighet.

Han alene er verd «at hver en dråpe blod ham ærer, hjertet gløder bare for ham, at hvert pulsslag ham begjærer». Finnes det en større ære enn når et fattig menneske får gi det beste og edleste det har fått av ham, sitt jordiske liv, som gave og offer til Lammet som er slaktet, til sin Gud og Frelser?

Mange har satt livet til for en ringe, urettferdig, ja, til og med forkastelig sak. Ettermælet deres er blitt rost og prist: «De døde på ærens seng.» Men deres ære er en ære hos mennesker, ikke æren hos Gud. Men med dem som døde som vitner for Kristi navn, er det annerledes. En slik død har alle Guds barn fra gammel tid med rette holdt for den største ære.

Ja, hver hån og hver vanære de led for Frelserens skyld, har de regnet som glede. Og om det gamle mennesket sukket og vansmektet under det, var det likevel for dem et salig «Du får lov», ikke et tungt «Du må».

Da apostlene ble ført fram for Rådet og ble hånt og pisket der, gikk de glade bort fra Rådet fordi de var blitt aktet verdige til å lide vanære for Herren Jesu navns skyld. Slik roser også apostelen Paulus seg av at han hadde lidt slag, at han flere ganger hadde vært i fengsel og i livsfare, at han fem ganger hadde fått førti slag på ett nær, tre ganger var blitt pisket og én gang steinet.

Og da Luther skulle møte for keiser og rike på riksdagen i Worms, overga han i brennende bønn sin sjel til Gud med disse ordene: «Kom, kom, jeg er rede til også å gi mitt liv, tålmodig som et lam. For saken er rettferdig, og den er din. Så vil jeg ikke skille meg fra deg i evighet!» Ja, han klaget over at Gud ikke hadde aktet ham verdig til martyrdøden. «Hadde jeg tusen halser, skulle de alle sammen få gå med», sa han.

Men Frelseren har også gitt et særlig løfte om dette: «For den som vil berge sitt liv, skal miste det. Men den som mister sitt liv for min skyld, han skal berge det» (Luk 9,24). Ja, i Åpenbaringen er martyrenes arvelodd beskrevet slik: «Deres sjeler som var blitt halshogd for Jesu vitnesbyrds skyld og for Guds ords skyld, ble levende og hersket sammen med Kristus i tusen år. Salig og hellig er den som har del i den første oppstandelsen» (Åp 20,4.6).

Men så stor æren var, like stor var også kampen en slik martyr måtte gjennom. Jeg tenker ikke bare på døden de måtte lide, enda den ofte var ytterst smertefull og pinefull. Det som gikk forut for døden, var ofte langt verre. Det er vanlig å regne med ti forfølgelser i den første kristne tiden.

Og hvis vi ville telle alle de sjelene som er blitt forfulgt, skremt, plaget og drept for Jesu navns skyld, så ville det bli en stor skare som ingen kan telle. Det gjelder ikke bare den første tiden, men alle århundrene i den kristne tidsregningen, og forfølgerne var dels hedninger og jøder, dels de kristne selv, særlig den katolske kirke.

Men hvordan gikk det under forfølgelsene i den første tiden med de martyrene som Polykarp hørte til? Den gang lå den høyeste makten i hendene på de romerske keiserne. Fra dem kunne det gå ut en befaling til hele den romerske verden: De kristnes sekt skulle utryddes med ild og sverd.

De skulle i keiserens navn bli befalt å avsverge sin overtro (slik kalte de evangeliet). Men hvis de nektet, skulle de bøte med døden for sin frekke stivsinnethet (slik kalte de det at de holdt fast ved evangeliet). Spurte noen hvorfor alt dette skjedde, fikk de til svar at det ikke var noe annet å si om dem enn at de var kristne. Men kristendommen var en pest for det menneskelige samfunn. Hvis disse menneskene grep enda mer om seg, ville alt gå til grunne, statens vel og all religion.

Etter keiserens befaling lette nå stattholderne etter dem som var kristne. Til det fikk de hjelp av mange som gjorde seg en glede av å angi andre. Frelserens ord måtte jo bli oppfylt: «Når verden hater dere, da skal dere vite at den har hatet meg før dere. Var dere av verden, da ville verden elske sitt eget. Men fordi dere ikke er av verden, men jeg har utvalgt dere av verden, derfor hater verden dere» (Joh 15,18–19).

De som ble mistenkt for å være kristne, ble tatt til fange og ofte kastet i mørke, kalde og fuktige hull. Med pinebenk, slag og andre tvangsmidler prøvde forfølgerne å presse dem til å tilstå forbrytelsene sine. De første kristne kunne nemlig ofte bare samles i nattens stillhet og på skjulte, avsides steder for å bli oppbygget ved Guds ord. Derfor vakte Satan ved sin list en mistanke om at de bare kom sammen for å begå de verste forbrytelser uforstyrret.

Særlig ble de beskyldt for den hovedforbrytelsen at de åt menneskekjøtt og drakk menneskeblod. Slik ble nemlig den hellige nattverd tydet, det måltidet som de ofte styrket og vederkvegte seg ved under trengsler og angst.

Holdt de fast ved bekjennelsen og tålte slag og pinebenk uten å la seg rive bort fra troens grunnvoll, ble de ført fram for stattholderen enda en gang. Da ble alt prøvd for å få dem til å falle fra. I den ene vektskålen lå frihet, liv, ære, rikdom og et godt navn, men i den andre ingenting annet enn forakt, fattigdom, skam, pinsler og død.

Det eneste som ble krevd av dem, var at de skulle strø en håndfull røkelse i offerpannen som var stilt opp foran et avgudsbilde eller foran keiserens billedstøtte. Det var valget de stod overfor. Sannelig en hard stilling! På den ene siden det som binder mennesket sterkest til livet: far, mor, hustru, barn, gods, hus og hjem. På den andre siden en vanærende, forferdelig død.

Å, mange har da fornektet Kristus og ofret til keiseren, fordi snart gode ord, snart dødsfrykt fikk dem til å vakle. Men mange har også stått fast i troen. De har våget alt for å bekjenne Frelseren for menneskene, og de har tenkt slik Luther tenkte:

Og tok de enn vårt liv,
gods, ære, barn og viv,
la fare i Guds navn,
dem bringer det ei gavn,
men vi skal riket arve!

Men for en kamp det kostet! Den som ville seire, måtte ha blikket helt rettet mot himmelen. Å bli martyr var en himmelsk ære, men den største skam på jorden. Derfor forberedte Frelseren sin tjener så trofast på det som ventet ham. Han ville gi ham nytt mot og lede blikket hans mot seierherrens krone, for at han skulle kunne stå imot på den onde dag og beholde seieren. Det er også dette de første ordene i brevet sikter til.

«Jeg er den første og den siste.» Kjære tilhørere! Når en faller i menneskers hender, må det være svært godt å vite: Min Frelser, han som jeg tjener, er likevel større og mektigere enn menneskene. Hva er menneskene mot ham? Se, alle hedningene er aktet for ham som en dråpe i et spann og som et støvgrann i en vektskål (Jes 40,15).

Den samme gode følelsen må forfatteren av Salme 91 ha kjent da han synger: «Den som bor i Den Høyestes ly, han skal om natten bli i Den Allmektiges skygge. Jeg vil si: Herren er min tilflukt og min borg, min Gud som jeg setter min lit til. For han, han skal fri meg fra fuglefangerens snare, fra ødeleggende pest. Om tusen faller ved din side og ti tusen ved din høyre hånd, skal det likevel ikke nå deg. For du, Herre, er min tilflukt! Den Høyeste har du gjort til din bolig» (Sal 91,1–3.7.9).

Kristi disipler ble stilt fram for de romerske stattholderne som får utvalgt til slakt. Stattholderne var hedninger som ikke kjente den sanne Gud. De visste ikke at det finnes en Gud som bryter buen i stykker, knuser pilene og brenner vognene opp med ild, og at alt kjød er intet for ham. De kjente ikke noe annet enn sin verdslige makt, og på den satte de sin lit.

De stolte også på den sterkestes rett og på krigsfolket de hadde i sin tjeneste. Det var stolte romere, slik som Pilatus, som i en befalende tone spurte Frelseren: «Vet du ikke at jeg har makt til å gi deg fri og makt til å korsfeste deg?» (Joh 19,10). Det var språket til stolte makthavere som skrøt av sin kraft og mente at de var noe helt særlig. Vrede og trassige gikk de løs på Kristi fattige får, som de lot føre til slakt.

De oppførte seg som om de alene hadde noe å befale, som om keiseren deres var den allmektige og den som styrer alt, og som om de selv var et gjenskinn av hans makt og herredømme. Alt menneskelig skulle, mente de, bøye seg i støvet for hans befaling.

Derfor lar Frelseren si til biskopen: «Jeg er den første!» La dette være godt innprentet i hjertet ditt under alt du må lide av menneskenes trass, vrede og stolthet. Vær frimodig når menneskene truer deg, for jeg er den første. Jeg alene har noe å befale, og menneskene er alle i min hånd. Hvor grusomme de enn er, så la deg på ingen måte drive til frafall når de fnyser og trosser.

For hvor fiendtlige de enn ser ut, er de likevel intet mot meg. Hvor høyt de enn farer fram, er det likevel meg alene æren tilhører. En gang skal det vise seg

at jeg er den første. For den tiden kommer da alle knær skal bøye seg for meg, og alle tunger skal bekjenne at jeg er Herren.

Biskop Polykarp, som dette brevet sannsynligvis er skrevet til, må også ha tatt denne sannheten dypt til hjertet. Da stattholderen raste forferdelig mot ham og ropte: «Du må si deg løs fra Kristus!», svarte han: «I åttiseks år har jeg alt tjent min Herre, og han har hele tiden gjort meg godt. Hvordan skulle jeg da forbanne min konge? Hvordan skulle jeg fornekte min konge?»

Stattholderen sa: «Jeg lar dyr komme og rive deg i stykker.» – «La dem bare komme, jeg er ikke redd», var hans troende svar. Han visste jo godt at hans Frelser er alle herrers Herre, alle kongers Konge, alle keiseres Keiser. Derfor tenkte han også:

> Ja, en kristen treder
> fram så trygt,
> fri for frykt,
> hvor hen Gud ham steder.

Kjære tilhørere! Det hender at mennesker, fattige, forblindede mennesker, setter seg opp mot evangeliet. De raser mot det og oppfører seg som om de ville tilintetgjøre Jesu Kristi menighet, den lille hjorden. De pukker på sitt menneskelige vett og sin jordiske kraft, lar hele sin ulvenatur komme til syne og farer høyt fram. Da skal vi på ingen måte bli skremt av slike fattige mennesker som gjør seg store. Vi skal heller straks ta dette til hjertet: Frelseren er likevel den første. Han har vært til før disse elendige fiendene var til, og mot ham er de intet.

Det er jo allerede forutsagt i Salmene: «Hedningene larmer, og folkene grunner på det som fåfengt er. Jordens konger reiser seg, og fyrster rådslår sammen mot Herren og mot hans salvede.» Og hva rådslår de om? «La oss sprenge deres bånd og kaste deres rep av oss! Han som troner i himmelen, ler. Herren spotter dem» (Sal 2,1–4).

Å, hvor ofte er ikke det som står skrevet, allerede blitt oppfylt: «Den ugudelige pønsker på ondt imot den rettferdige og skjærer tenner mot ham. Herren ler av ham, for han ser at hans dag kommer» (Sal 37,12–13).

«Jeg er den første og den siste.» Å, dette ordet er særlig viktig når vi skal rustes for den siste tid. Skriften sier jo tydelig at en stor nød skal bryte inn over Kristi kirke i den siste tid, og at de sanne troende skal komme i harde forfølgelser.

For frafallet skal komme, og lovløshetens menneske, fortapelsens sønn, skal åpenbares, han som står imot og som opphøyer seg over alt som blir kalt gud eller helligdom, så han setter seg i Guds tempel som en gud og gir seg ut for å være Gud (2 Tess 2,3–4). Han skal herske og regjere, forføre menneskene og tvinge dem til vantro og frafall.

Da gjelder det å tenke på at Frelseren er den første, og å huske basunropet: «Frykt Gud og gi ham ære! For timen for hans dom er kommet» (Åp 14,7). Ja, den som da vil frykte menneskene mer enn Gud, vil ikke holde ut i fristelsen.

Det samme gjelder den som ikke vil la Herren gi seg heltemot og et fast blikk på det usynlige og på Guds evige kongerike, og den som ikke har det klart og

levende i hjertet at Frelseren er den første. En slik vil falle fra og høste evig skam og pine. Men til å stå fast vil Herren selv utruste oss, for

Vår egen kraft er intet verd,
vi skulle snarlig segne,
men om oss verger Herrens sverd,
for det må Satan blegne.
Spør du, hvem det vel bær?
Det Jesus Kristus er,
hærskarers store Gud,
vår Frelser mild og prud:
han seieren skal beholde!

«Jeg er den første», sier Frelseren. Det er i grunnen det samme som apostelen Johannes sier i begynnelsen av sitt evangelium: «I begynnelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Alt er blitt til ved ham, og uten ham er ikke noe blitt til av alt som er blitt til» (Joh 1,1.3). Før noe som helst var til, før verden var skapt, før alt er jeg, jeg som alene med full rett heter Jeg. For jeg er den jeg er, Jesus Jehova.

Å, kjære tilhørere! For en Herre vi har! Han er den første. Tenk tilbake på skapelsens tid, for snart seks tusen år siden: Da var han allerede til. Tenk enda lenger tilbake, på millioner ganger millioner evigheter. Se tilbake på de hundre ganger hundre og tusen ganger tusen år før skapelsen: Se, også da har han allerede vært til. Legg år til år, århundre til århundre, årtusen til årtusen: Se, også da er han den samme, Jesus Jehova, han som er og som var og som kommer, Den Allmektige (Åp 1,8).

En slik Frelser har du, kjære sjel! Og se, for ham må en gang alle knær bøye seg, også alle de som ikke har aktet ham i denne verden, og som han har vært en snublestein og en anstøtsklippe for. For han vil åpenbare seg som Herre og dommer også for dem.

Og denne store, majestetiske Herren er den samme som har blødd på korsets tre for meg og for dere. Det er den samme som de ristet på hodet av og hilste med hånlatter. Det er den samme som i den dypeste fornedrelse, under vanære og dødslidelser, var lydig mot Faderen helt til dødskampen, ja, helt til døden på korsets påle. Det er den samme som nå er mest av alle verd å tilbe, han som alle engler, alle kjeruber og serafer synger ære og pris.

Å, for en konge vi har, så rik og likevel så fattig, så stor og likevel så liten, så hellig og likevel så tillitvekkende! Ja, den som har ham, er godt bevart. Den som har den første til venn, står på en god grunn. Og denne grunnen skal stå urokket, om så trengselens bølger bruser opp mot ham. Når bølgene styrter fram mot ham, sier han til sin venn: Du er den første! Og natten blir forvandlet til lys og kampen til seier.

Ja, han er den gode hyrde som selv har gitt sitt liv for sine og er gått foran dem i nød og død. På ham skal alle de se som lider vanære, forakt eller forfølgelse for hans navns skyld. For han er den første.

Han er den første, men også «den siste». Himmel og jord skal forgå, de skal forvandles som et klesplagg. Stjernene skal falle fra himmelen som blader fra

trærne. Ja, selv himmelen, solen, månen og stjernene skal fly bort, og det skal ikke lenger finnes noe sted for dem. Men han blir, han er den siste.

Å, hva er menneskene? De er fra i går, de forgår i tiden. De er øyeblikkets verk, støvets skapninger som igjen blir til støv, lik gressets blomst, som blomstrer fort og snart visner. Hvor er Kristi fiender som reiste seg mot ham, stred mot hans evangelium og raste mot hans menighet? Hvor er de Herodesene som stod Frelseren etter livet, spottet og hånte ham? Se, Herrens engel har slått dem.

Hvor er Pilatus? Hvor er fariseerne og de skriftlærde som kringsatte Frelseren som grusomme ulver og gapte mot ham? Hvor er det folket som lot sin stemme lyde så høyt: «Korsfest, korsfest ham!»? Hvor er de keiserne og de mennene som skrev ut den ene forfølgelsen etter den andre, og som ikke regnet et kristent menneskes liv for mer verd enn livet til en mygg?

Hvor er de krigsmennene og de sterke som lot seg bruke som urettferdighetens håndlangere, som håndterte mordredskapene og fikk bålene til å flamme og knitre, fordi de adlød mennesker mer enn Gud? Hvor er alle de grusomme tyrannene? Hvor er de pavene som har tilsmusset seg med kristent blod? Hvor er alle de oppblåste menneskene som har satt seg opp mot Kristus?

Stedet deres finnes ikke mer. Knoklene deres har for lengst smuldret hen og er glemt, de blodige hendene deres er for lengst råtnet bort, og sjelene deres har gått bort til det stedet der de hørte hjemme. Der blir de holdt i forvaring til dommens dag. Da skal all Satans vrede og all menneskenes visdom, alt deres raseri mot Herren og hans salvede, all deres trass og all deres lit til kjød og til egen arm få sin rettferdige lønn.

Da skal apostelens ord gå i oppfyllelse: «Herren Jesus skal åpenbares med flammende ild, og ta hevn over dem som ikke kjenner Gud og over dem som ikke er lydige mot vår Herre Jesu Kristi evangelium» (2 Tess 1,7–8). De er alle borte. Men vår Herre og eneste Frelser blir, og med ham blir alle de som har trodd hans ord. Hans ord blir, og det skal også bli i evighet. «Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8).

At han er «den siste», skal likevel ikke forstås slik at alt en gang skal opphøre, og bare han alene skal bli. Mye skal riktignok forgå. Denne jorden skal en gang forgå – denne skueplassen for Satans vrede, ødelagt ved menneskenes misgjerninger, der så mye uskyldig blod er utøst, og der så mye ondt og så mange avskyelige gjerninger er gjort i det skjulte og åpenlyst. Det synlige har ingen varighet, det usynlige må tre i stedet.

Ja, jorden skal en gang fly bort, jaget av strålen fra Jehovas munn, og himmelen skal også forvandles. Hele den synlige verden skal bli forvandlet til det usynlige og uforgjengelige. Ja, «vi venter nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor» (2 Pet 3,13).

Mye skal forgå når den røsten lyder som helt sikkert en gang skal lyde: «Se, jeg gjør alle ting nye! Det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt» (Åp 21,5; 2 Kor 5,17). Men likevel skal også mye bli. Menneskenes sjeler skal bli, og lønnen deres med dem. De rettferdige skal gå inn til den evige glede, og de ugudelige til den evige pine.

«Jeg er den siste» betyr altså: Jeg er opphøyet over alle tider. Jeg er den evige, han som alt strømmer ut fra og alt strømmer tilbake til, den som til evig tid er målet for hele skapningens lengsel, pris og tilbedelse. Var han ikke evig, hadde de som tilhører ham, ikke noe håp om at også de er kalt til hans evige herlighet. Men nå er han A og O, begynnelsen og enden, den første og den siste, med ett ord: Jehova. Derfor skal også de leve fra evighet til evighet.

«Han er den første og den siste.» Å, for et stort og herlig navn! Å, for en stor trøst dette ordet må ha vært for biskopen i Smyrna! Også med blikket på trengslene som ventet ham, kunne han rope til seg selv: Jeg tilhører ham som er Jehova.

Ja, sannelig: Den overbevisningen at Jesus er Jehova, kan fylle et troende hjerte med den største glede – med glede også under de største trengsler, også under lidelser for Jesu navns skyld. For denne troen – «Min Herre er en Herre som er gitt all makt i himmelen og på jorden» – er en Guds kraft som seirer over verden.

Hvor er jeg dog i hjertet fro!
Min skatt er han, den A og O,
begynner og fullender!
Han vil meg til sin egen pris
oppta i sitt paradis,
jeg klapper alt i hender.
Amen, amen!
Fram du trede!
La min glede
ei meg savne!
La meg evig deg omfavne!

Men Frelseren føyer enda noe til det store og herlige navnet han gir seg. Han sier: «Se, jeg var død og er blitt levende.» Også i dette ligger det en stor trøst. Å, hvor vakkert han vet å trøste sine tjenere! For hvorfor var han død? Hvorfor bøyde han sitt hode, fullt av blod og sår, i døden? Akk, av ren kjærlighet!

Og hvorfor er han blitt levende igjen? Fordi han var livets fyrste, fordi dødens bånd ikke kunne holde ham. Han har tatt makten fra døden og brakt liv og uforgjengelighet fram i lyset. Ved hans oppstandelse skal også alle som tror på ham, bli satt inn i det uforgjengelige, uvisnelige og ufordervelige livet.

Slik ville Frelseren med dette tillegget minne biskopen om sin usigelige kjærlighet, men også om sin herlige guddomsmakt. Han ville rope til ham: Se, du skal dø for mitt navns skyld. Frykt ikke, også jeg var død! Derfor skal du regne det som bare glede å drikke det samme begeret som jeg og å bli døpt med den dåpen jeg ble døpt med.

Lid med meg, så skal du også herske med meg. Dø med meg, så skal du også leve med meg. Kjemp med meg, så skal du også triumfere med meg. Jeg var død og er blitt levende igjen. Derfor vil jeg, hodet, ikke la deg, lemmet, bli i døden, men sette deg sammen med meg inn i uforgjengeligheten. For «der jeg er, der skal også min tjener være. Jeg lever, og du skal leve» (Joh 12,26; 14,19).

Å, mine kjære! Hører vi, slik biskopen, til Kristi tjenere, den levende Guds barn, som også kan ofre livet sitt i døden slik at det behager ham? Gir samvittigheten oss et godt vitnesbyrd når vi stiller dette spørsmålet, kan vi gå døden i møte med glede, enten den blir naturlig eller voldsom.

For Frelseren sier: «Jeg er oppstandelsen og livet. Den som tror på meg, skal leve om han enn dør. Og hver den som lever og tror på meg, skal aldri i evighet dø. Tror du dette?» (Joh 11,25–26). Ja, den som tror på ham, skal aldri dø!

Å, herlige håp! Vi skal nok sovne inn og hvile i våre kammer, men Frelseren har også helliget dem ved sin hvile i graven, og han er oppstått. Slik skal også vi i sin tid bryte fram i vårt vårskrud, når vi skal prise og evig forherlige ham i et nytt liv.

Den store Gud og vår Herre Jesu Kristi Far gi oss alle dette glade håpet! Ja, måtte han selv ved sin Ånds kraft virke at vi står opp åndelig med Frelseren så lenge vi ennå vandrer i denne hytten.

Da kan han gjøre oss lik sitt bilde når hyttens jordiske hus blir revet ned, og vi kan allerede her si med Paulus: «Vi har vårt hjemland i himmelen. Derfra venter vi også Herren Jesus Kristus som frelser. Han skal forvandle vårt fornedringslegeme og gjøre det likt med sitt herlighetslegeme ved den kraft han har til også å legge alle ting under seg» (Fil 3,20–21).

«Se, hvor stor kjærlighet Faderen har vist oss, at vi skal kalles Guds barn! Mine kjære, nå er vi Guds barn, og det er ennå ikke åpenbart hva vi skal bli! Vi vet at når han åpenbares, da skal vi bli ham like, for vi skal se ham som han er. Og hver den som har dette håpet til ham, renser seg selv, likesom Han er ren» (1 Joh 3,1–3).

Det gjør han for ikke å bli til skamme for ansiktet til vår store overhyrde og biskop når han kommer med stor kraft sammen med alle sine hellige engler. For sannelig, da skal bare de bli ham like som har vasket seg i hans blod og fått syndenes forlatelse, og som i tålmodighet, med iver i gode gjerninger, har søkt det evige liv. Amen.

Apostelen Matteus' dag: Om brevet til menighetens engel i Smyrna (II)

Åp 2,9–10

> Jeg vet om dine gjerninger og din trengsel og din fattigdom – men du er rik – og om spotten fra dem som sier de er jøder, men ikke er det, men er Satans synagoge. Frykt ikke for det du skal lide! Se, djevelen skal kaste noen av dere i fengsel, for at dere skal bli satt på prøve, og dere skal ha trengsel i ti dager.

1

Disse ordene vil vi betrakte sammen med hjelp fra vår gode og trofaste Gud og Herre. Men først vil vi påkalle ham som all god og fullkommen gave kommer fra, og be om hans nåde og velsignelse:

Bønn. Herre Jesus, du er den første og den siste, du som var død og er blitt levende, og som har sagt: «Den som vil være min disippel, han må ta sitt kors opp og følge meg.» Se, disiplene dine vil vi nok gjerne være, men korset ditt faller oss ikke i smak. Å, gi oss da i din nåde og barmhjertighet et alvorlig sinn som tar korset på seg, så vi kan fornekte oss selv og si:

Her i tiden ei man vinner
noen ro for kjøtt og blod;
gjør hva du for godt befinner,
kun vår avskjedstime god!

Velsign også samlingen vår denne gangen, du trofaste Herre og Gud, og gi oss det vi trenger! Amen.

Biskopen i Smyrna skulle vandre gjennom denne verden slik hans Herre og Mester også hadde vandret. Trengsel, armod, spott, forfølgelse og til sist en voldsom og pinefull død skulle bli hans lodd i verden. Han måtte smake korsrikets bitterhet på en uvanlig måte. Det ser også ut til at han ble formet, renset, prøvd og godt beredt under korset og i trengselen, så han kunne bli tatt opp i Jesu Kristi evige kongerike. Der ble han tilkjent rettferdighetens krone, som Herren har lovt alle som elsker hans åpenbarelse.

Vi må ikke tenke oss denne biskopen som en mann som hadde god lønn, røktet bispeembetet sitt slik det passet ham selv, og levde gode dager. Vi må heller

[1] NB: «Jeg vet om din trengsel og din fattigdom» (Åp 2,9). Hofacker bygger på den eldre ordlyden «Jeg vet om dine gjerninger».

ikke tenke at livet hans i det minste gikk sin rolige gang, så folk pekte på ham når han gikk over gaten, og tenkte: «Der går den fromme, lærde, gudfryktige mannen, de kristnes berømte biskop», og at alle innerst inne hadde stor aktelse for den hellige mannen. Å nei!

Biskopens vei gikk under korset. Det gikk ham som Herren hans, som hadde sagt det på forhånd: «Heller ikke står en tjener over sin herre. Har de kalt husherren Be'elsebul, hvor mye mer da hans husfolk!» (Matt 10,24 f.).

Eller som apostelen Paulus sier om seg selv og stridsfellene sine: «For meg ser det ut som om Gud har stilt oss apostler aller nederst. Vi er som dødsdømte. Et skuespill er vi blitt for verden, både for engler og for mennesker. Vi er dårer for Kristi skyld. Vi er svake, vi er foraktet. Vi er både sultne og tørste og hjemløse. Vi sliter og arbeider med våre egne hender. Vi blir utskjelt, og vi velsigner. Vi blir forfulgt, og vi tåler det. Vi blir hånet, og vi formaner. Vi er blitt som utskudd i verden, som avskum for alle, helt til denne stund» (1 Kor 4,9–13).

Den samme lodd fikk også biskopen i Smyrna. De kristne var jo den gang en fattig og misforstått flokk. De hørte til de mest foraktede menneskene i byene. Det kom for det første av at de ikke hyllet den hedenske folkereligionen som rådet, og derfor ble de sett på og behandlet som gudsfornektere og ugudelige (det var det de kristne ble kalt). Men det kom også av at de for det meste var fattige og ringe folk. For de rike og fornemme, som nøt alle livets bekvemmeligheter, ville sjelden høre noe om evangeliet.

Det vitnet allerede apostelen Paulus om: «Ikke mange vise etter kjødet ble kalt, ikke mange mektige, ikke mange av høy ætt. Men det dåraktige i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre de vise til skamme. Og det som er svakt i verden, det utvalgte Gud seg for å gjøre det sterke til skamme. Det som er lavt i verden, og det som er foraktet, det utvalgte Gud seg, det som ingenting er, for å gjøre det til intet som er noe – for at intet kjød skal rose seg for Gud» (1 Kor 1,26–29).

Slik var det med de kristne på den tiden. Noen så på dem som overspente mennesker, svermere og dårer. Andre holdt dem for bedragere som bare pønsket ut onde planer når de kom sammen. Navnet «kristen» var den gang et like forhatt økenavn som «pietist», «mystiker» og lignende navn er i våre dager.

Når folk så en biskop – forstanderen for en så foraktet og elendig sekt, satt sammen av de laveste folkeklassene – må det vel ha lydt: «Se der høvdingen blant de kristne, hovedsvermeren, hovedbedrageren, hovedanføreren som styrker de kristne i planene og villfarelsene deres!» Og når de kristne ellers ble kalt narrer for Kristi skyld, måtte det vel hete om ham: «Se, for en hovednarr!»

Da var det sannelig ingen gode og makelige dager. Nei, det gikk «gjennom ære og vanære, med dårlig rykte og godt rykte. Som forførere og likevel sannferdige. Som ukjente og likevel velkjente. Som døende – og se, vi lever! Som straffet, men ikke slått i hjel. Som sørgende, men alltid glade. Som fattige som likevel gjør mange rike. Som de som ingenting har, men likevel eier alt» (2 Kor 6,8–10).

Skjellsord og spottenavn kunne en ikke ta seg nær av. En måtte være glad når det ble med det og ikke kom til håndgripelig mishandling. En var i verden slik Jesus var i verden.

Da lød kallet: Jesus følg!
Ei deg dølg!
Hån og trengsel ute, inne,
gjennom dem du plassen vinne,
Jesus selv dens port oppbrøt.

Slik må vi se på kårene for de kristne der på stedet og for biskopen i Smyrna. Som oftest tenker vi oss dem helt annerledes, fordi vi henter målestokken fra våre rolige tider. Kristendommen er jo blitt landets religion. I det minste tør ingen håne og angripe den sanne kristendommen offentlig. En må i det minste finne seg i den, hvor ugjerne en enn gjør det, og hvor gjerne en enn ville bli kvitt dem som refser verdens gjerninger med sin sanne gudfryktighet.

Å, i mangt et hjerte lyder det nok som det står skrevet i Visdommens bok (kap. 2,12–15): «La oss lure på den rettferdige, for han er oss til ingen nytte og står imot våre gjerninger. Han bebreider oss at vi synder mot loven, og sverter oss for å synde mot vår oppdragelse. Han gir seg ut for å ha kunnskap om Gud og kaller seg selv Herrens barn. Han er blitt en refselse for det vi har i sinne. Han er oss til byrde bare ved å bli sett, for livet hans er ikke likt de andres, og stiene hans er annerledes.»

Slik lyder det nok i mangt et hjerte. Men av hensyn til øvrigheten tør en likevel ikke angripe dem som følger Frelseren. For ikke å bli ropt ut som hedning må en gå varsomt fram, hvor mye selvovervinnelse det enn koster.

Men slik var det ikke den gang. Biskopen i Smyrna var i verdens øyne et foraktet lite lys. Historien forteller riktignok at ingen kunne ta ham på noe, så oppriktig var hans gudsfrykt. Men at han var forstander for de kristnes sekt, kastet likevel en stor skygge over ham i øynene til alle hedninger og jøder, både de rettskafne og de ugudelige, og ga dem rikelig anledning til forakt.

Dette måtte jeg si først, så vi bedre kan leve oss inn i biskopens stilling, bedre kjenne hele tyngden i brevet og bedre forstå de enkelte ordene.

«Jeg vet om dine gjerninger» – det vil si: hvordan du ferdes, når du går ut og når du går inn; jeg kjenner hele din stilling. Men hvem er det som sier: «Jeg vet om dine gjerninger»? Det er den første og den siste, han som var død og er blitt levende (Åp 2,8). Det er biskopens Frelser, hans forbarmer, hans Gud og Herre.

Det er han som biskopen våget og tålte alt for, stred og kjempet for, og lot seg kalle bedrager og dåre for. Det er han som en gang selv hadde tålt hån og elendighet for biskopen, og som biskopen nå villig ga seg hen til som et offer. Å gjøre hans vilje var alt for biskopen. Alt han strevde for, alt arbeidet hans, hvert skritt, hvert trinn, hvert sukk og hver tåre gjaldt ham – hans Frelser, hans Jesus! Og Herren visste om biskopens gjerninger.

Å, for en trøst det måtte være for biskopen å vite dette! For et mot og for en kraft måtte han ikke få av vissheten om at Herren kjente ham – under alle beskyldningene og all spotten fra jødene og fra verden, i armoden og i trengselen!

Da kunne han ofte styrke seg i Gud og si til seg selv: «Jeg arbeider, jeg virker, jeg lever i min Herres navn, i herlighetens Herres navn. Og selv om jeg er foraktet blant menneskene, har jeg likevel mitt vitne i det høye. Han mener det

godt med meg og vet alt, hvor mye det enn blir løyet om meg. Han skal la min rettferdighet komme fram i lyset som morgenrøden.»

Å, for en trøst et Guds barn kan øse av dette ordet! Men den ugudelige blir knust av det. «Jeg vet om dine gjerninger», kan Herren si til en ugudelig synder, «jeg vet om planene dine, ditt hjertes råd»:

Hver mørkets dåd bedrevet,
hver hånd til voldsdåd hevet,
hver plett i hjertets krå,
ditt blikk med hor befenget,
din munn med spott bemenget,
ditt hjerte blottes må.

«Jeg har skrevet alt sammen i min bok. Det er nedtegnet og skal bli avslørt for øynene til den ventende skapningen, selv om du tror det er skjult i det tykkeste mørke.» Å, et forferdelig ord for den som ønsker å flykte fra lyset og ikke vil bli åpenbar for sin Guds øyne! Men et søtt ord for et Guds barn som verden ikke kjenner og misforstår, slik den også misforsto Frelseren – et Guds barn som lever i et fremmed land og ikke blir forstått, fordi folk ikke forstår Kanaans språk. Herren sier: «Jeg vet om dine gjerninger!»

Kjære tilhørere! I vår tid ser vi riktignok ikke slike forfølgelser bryte løs mot evangeliet som hørte til dagens orden i kristendommens første tid. Likevel kan en ennå komme i situasjoner som i det minste ligner på dem. La en bare en gang følge samvittigheten sin i alle ting, uten forbehold og uten hensyn.

La en bare en gang ta det virkelig alvorlig med livet sitt. La en bare en gang søke å leve til behag for Frelseren, uten menneskefrykt og uten å ville behage mennesker. La en bare en gang være en etterfølger av Herren i gjerning og sannhet. La en bare en gang vitne om lyset og la det skinne inn i mørket. La en bare en gang vise seg som en modig stridsmann for Jesus Kristus, som kaller svart svart og hvitt hvitt.

Å, da vil det snart vise seg at slikt er en forargelse for verden! Du vil snart oppdage at mennesker du holdt for venner, tar anstøt av en slik ferd og taler mot den, at de snart spotter deg og snart synes synd på deg. Du vil snart erfare at det Frelseren sa, er sant den dag i dag: «Far skal stå i strid mot sønn, og sønn mot far, mor mot datter og datter mot mor, svigermor mot svigerdatter og svigerdatter mot svigermor» (Luk 12,53). «For jeg er ikke kommet for å bringe fred, men sverd» (Matt 10,34).

I en salme står det: «Vil meg endog Sion dømme?» Det kan skje at til og med de som bekjenner seg til Frelseren og regner seg til Sion, har mye å sette ut på din ferd så snart du helt og fullt begynner å se bare på Frelserens vilje og i gjerning og sannhet tar hans kors på deg.

Riktignok har mange alt bedratt seg selv på dette punktet. De har brukt Guds vilje som skalkeskjul for sin kjødelige vilje. Når rettskafne sjeler satte dem på plass, har de uten videre brukt det ordet om seg selv: «Vil meg endog Sion dømme?» Samtidig har de fulgt sine yndlingstilbøyeligheter og kledd lystene og begjærene sine i en kristelig drakt. For selvbedraget kan jo gå usigelig langt.

Men jeg taler om de redelige, som har en guddommelig visshet om sin sak, som ikke vil gjøre sin egen vilje, men Faderens, og som er forvisset om det innerst i hjertet. La dem bare en gang begynne å vende ansiktet rett mot det himmelske Jerusalem – og til det trengs det slett ingen uvanlige bedrifter.

La dem bare i hverdagen trakte etter ikke lenger å skikke seg lik verden i noe. La dem i Guds kraft holde ut og overvinne det som krever selvfornektelse i det daglige livet, og la dem alvorlig bli i og kjempe i det løpet som Herren har satt for dem.

Å, da vil mange rope til en slik ivrig og modig løper – en som kjemper for den uforgjengelige prisen og i alle ting streber etter å være en pryd for sin Guds og Frelsers lære: «Sakte nå! Det er overdrevet! Det er overspent!» Ja, hvis en ikke føyer seg etter viljen til slike halve kristne, kan det skje at de taler allslags ondt om en.

I slike tilfeller er det godt å vite: «Herren kjenner sine og vet om deres gjerninger.» Og det er godt å tørre å trøste seg med ham som har sagt: «Salige er dere når de spotter og forfølger dere og lyver allslags ondt på dere for min skyld» (Matt 5,11).

Å, det er så godt når en stoler helt på Herren og ikke lenger på mennesker! Så lenge vi henger ved mennesker og retter oss etter hva de dømmer og mener, og så lenge vi ikke bygger helt og alene på Herren, mangler kristendommen vår ennå det sanne støttepunktet. Den står ennå på sandgrunn.

Men når omstendighetene selv fører oss dit – når menneskene selv med sine skjeve og gale dommer i guddommelige ting fører oss tilbake til den evige klippegrunnen, Jesus Kristus – da går det som Josef sa: «Dere tenkte ondt mot meg, men Gud tenkte det til det gode» (1 Mos 50,20). Da må djevelen selv være med på å grunnfeste, styrke, befeste og fullkomment berede sjelene.

Slik har det gått alle Guds barn og tjenere fra gammel tid. Litt etter litt ble de kastet tilbake på Herren selv, helt og alene. De sank ned på denne klippegrunnen, bygde på den og klamret seg fast til den med troens armer.

Slik gikk det også disiplene. Å, så mye de i begynnelsen sto på menneskelig grunn og satte sitt håp til kjøtt og blod! Men da menneskene vendte seg bort fra dem, og de ikke lenger hadde noen annen støtte enn sin usynlige Herre og Mester, så sterke og kraftige de da ble i ham! Så frimodig de da bekjente: «En skal lyde Gud mer enn mennesker!» (Apg 5,29). Da sto de fast på sin tros klippegrunn.

Slik gikk det også apostelen Paulus. Først var han et viljeløst redskap i hendene på Kristi fiender. Men etter mange kamper og anfektelser utenfra og innenfra kastet han seg på Herren og ble styrket i ham. Da fryktet han ikke lenger noen. Han var en fri mann og sa de falske brødrene imot rett i ansiktet.

Slik gikk det også vår Luther. I begynnelsen bygde han ennå mye på mennesker og opptrådte med stor ydmykhet og ærbødig underdanighet overfor paven og kardinalene. Men da de mistet all anseelse i hans øyne, og han ble kastet helt og alene på Kristus, sin Herre, da sto han klippefast og urokkelig.

Å, det er så godt når en på denne måten blir fri fra den ulykksalige vaklingen fram og tilbake og lærer å ta sikre skritt! En lar seg da ikke lenger kaste og drive omkring av hver lærdoms vind (Ef 4,14). En lar seg nok si noe, for visdommen

ovenfra lar seg gjerne si (Jak 3,17). Men en henger ikke lenger ved noe menneske. En holder fast ved Herrens vilje som det eneste midtpunktet og den eneste prøvesteinen, og kan si:

Hvor mange som enn seg til verden mon vende,
jeg elsker og søker dog deg uten ende.

«Jeg vet om dine gjerninger og din trengsel!» Hvor underfullt må ikke dette vitnesbyrdet ha vederkvegt og styrket biskopen! Det er kjent erfaring at Guds barn har mange trengsler som ingen vet om uten dem selv. Mange tårer blir felt i det skjulte, og mange sukk hører ingen uten han som hører alt. Hvor mange av hans utvalgte roper ikke til ham dag og natt! Ja, det finnes ting en ikke kan betro sin beste venn, men bare sin Herre.

Hvor trøstefullt er det da å vite: «Herren kjenner min trengsel. Selv om jeg ikke kan åpne meg om den for noe menneske, og selv om ingen bryr seg om den, så vet min Herre om den likevel.» Herren teller mine tårer og gjemmer dem i sin flaske (Sal 56,9):

Han er min Gud,
fra trengsler ut
han frir meg av sin nåde;
derfor lar jeg ham råde.

Hvor mange trengsler kan ikke ha rammet biskopen den gang! I de tidene med anfektelse, fristelse, forførelse og forfølgelse kan det ha kommet mange hemmelige og skjulte trengsler i tillegg til de offentlige. Da måtte han våke og be, ikke bare for seg selv, men også for den hjorden som var betrodd ham.

Vi trenger likevel ikke akkurat å være biskoper for å gjøre slike erfaringer. Det finnes jo mer trengsel i denne verden enn en vet om. Denne verden er en tåredal, en jammerdal. Vi må så med tårer her. Slik vitner også Johannes' åpenbaring om dem som står foran Lammets trone, kledd i hvite kapper og med palmegrener i hendene: «Dette er de som kommer ut av den store trengsel» (Åp 7,14). Eller som apostelen Paulus sier: «Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler» (Apg 14,22).

Slik har nok også mange blant oss sin egen byrde. Men for dem gjelder ordet: «Herren vet om deres trengsel.» Kast derfor byrden på ham! Han skal i sin tid ta den fra dere igjen. Lidelsesdagene deres er talte, slik også biskopens var det – han som Herren sier til: «Dere skal ha trengsel i ti dager.»

Hans vei vi ei ransaker,
ham midler fattes ei,
velsignelse ledsager
hans gjerning, lys hans vei.
Hans verk kan ingen hemme,
hans arbeid står ei still',
for sine barn å fremme
han gjør alt hva han vil.

«Jeg vet om dine gjerninger og din trengsel og din fattigdom – men du er rik.» Det gikk altså biskopen på samme måte som Frelseren, som ikke hadde noe sted å helle sitt hode (Matt 8,20). Biskopen var fattig i denne verden, men rik i Gud.

I Lukasevangeliet (12,16–21) stiller Frelseren et annet eksempel fram for øynene våre: en mann som var rik i denne verden. Han sa til sin sjel: «Sjel! Slå deg til ro – et, drikk, vær glad!» Men Gud sa: «Du dåre! I denne natt kreves din sjel av deg.»

Denne mannen var fattig i Gud og rik i denne verden, men biskopen var rik i Gud og fattig i denne verden. For en stor forskjell! Den som har et edruelig sinn og ikke ser på verden med kjødelige øyne, men med åndelige, vil vite å velge rett mellom disse to mennenes liv og skjebne:

Her ille anskreven,
miskjent og omdreven,
dog stille med Kristus i Herren å leve,
hist seierrik med ham i himlen å sveve.

Et Guds barn vil heller være foraktet her, heller trykt ned i det dypeste dødsstøv, heller være Jesu eiendom her, også i den største trengsel, enn å miste sin arv der borte og stå fattig og naken i den andre verden.

«Du er fattig – men du er rik», sier Frelseren. Å, hvor mye de fattige kunne ha forut for de rike, om de ville bli vise til frelse! For det første allerede dette: Det koster dem ikke så mye kamp og gråt og bønn å fornekte det jordiske og venne ånden sin av med det forfengelige.

For de rike sitter det så hardt, slik Herren sier: «Det er lettere for en kamel å gå gjennom et nåløye, enn for en rik å komme inn i Guds rike» (Matt 19,24). For det andre: Når de fattige velger Herren til sin beskytter, gjør de svært mange erfaringer som de kan prise Gud for – erfaringer av hans trofasthet, barmhjertighet og hjelp i ting som de rike for det meste slett ikke tenker på.

Men i stedet for å være en velsignelse for menneskene er armoden for det meste en forbannelse for dem. Hos mange er den jo et daglig stridens eple. Ja, i stedet for at den skulle bære frukter som gjør menneskene rike i Gud, griper kiv mer og mer om seg. Kiven skader den udødelige sjelen mer og mer og bærer bare dødsfrukter, som gir en forsmak på helvete allerede her. Å, om en bare ble vis til frelse!

«Jeg vet om din fattigdom og om spotten fra dem som sier de er jøder, men ikke er det, men er Satans synagoge.» Jødene var alltid og overalt svært fiendtlige mot de kristne. Under forfølgelsene var det ofte de som hisset opp hedningene og førte en storm over den lille, forsvarsløse hjorden. Jødene i Smyrna kan nok ofte ha spottet biskopen i sammenkomstene sine, mens de pukket på sin jødiske rettferdighet. De kan ha baktalt og svertet ham og gitt sin galle fritt løp.

Men forsamlingene deres kaller Frelseren «Satans synagoge». Kjære tilhørere! Hvor mange sammenkomster, foreninger og selskaper av kristne finnes det ikke som også med rette fortjener dette navnet! Det er forsamlinger av kristne der Herrens navn ikke blir prist, men spottet, der nestens frelse ikke blir fremmet, men undergravd, og der en ikke leder sin egen sjel mot himmelen, men tråkker den ned i syndens skarn og søle. Kristenheten er full av Satans synagoger den dag i dag!

«Frykt ikke for det du skal lide!» fortsetter Frelseren. «Frykt ikke!» – dette formanende og oppmuntrende ropet retter Herren ofte til sine, slik vi leser i Skriften. Slik roper Herren ved profeten: «Frykt ikke, Jakob, du usle makk, du Israels lille flokk!» (Jes 41,14). Og til Daniel sa et av Herrens sendebud: «Frykt ikke, du høyt elskede mann!» (Dan 10,19). Slik trøstet også Frelseren disiplene sine ved avskjeden: «La ikke deres hjerte forferdes, frykt ikke!» (Joh 14,27). Han kjenner jo hvor svak naturen vår er, og hvor lett sjelene våre mister motet.

En skulle riktignok tro at en så klippefast troens mann som biskopen i Smyrna ikke lenger trengte den trøstende tiltalen «Frykt ikke!» For han var jo langt borte fra menneskefrykt. Men slik tenker bare den uforstandige, som ikke kjenner seg selv.

Når trengselen bryter inn og det gjelder å stå fast, kan troen bli så liten også hos en troens mann at en knapt ser den lenger og må samle den sammen fra hjertets fjerneste kroker. Skal sjelen da holde seg våken og standhaftig, må Herrens ord lyde i hjertet: «Frykt ikke!» For troen er snart stor og sterk, full av tillit og frimodighet, snart liten og svak – og svak er den særlig i trengselen.

«Frykt ikke for det du skal lide! Se, djevelen skal kaste noen av dere i fengsel, for at dere skal bli satt på prøve, og dere skal ha trengsel i ti dager. Vær tro inntil døden, så vil jeg gi deg livets krone.» Om Polykarp, biskopen i Smyrna, vet vi at han holdt dette ordet og var tro helt til enden. Historien har nemlig bevart dette om hans død:

Da det virkelig brøt ut en kristenforfølgelse i Smyrna, ba vennene hans ham innstendig om å dra ut på landet og finne seg et skjulested der han kunne gjemme seg en tid for fiendenes raseri. Men han ble forrådt på tilfluktsstedet og grepet av soldatene.

Før de slepte ham fram for den romerske stattholderen, ba han dem om å unne ham litt tid til å styrke sjelen sin ved bønn og påkallelse av Gud. Så ba han i hele to timer om kraft og nåde for seg selv og for hele Herrens menighet, ja, for hele verden og også for soldatene som skulle slepe ham bort.

Da han så sto foran stattholderen, krevde folket høylytt og heftig at han straks skulle ryddes av veien. Men stattholderen begynte forhøret. På spørsmålet om han var kristen, svarte han frimodig ja, og ingenting kunne få ham til å falle fra. Så truet landshøvdingen ham med de ville dyrene, som skulle rive ham i stykker. Men han svarte: «La bare dyrene komme; jeg frykter ikke.» Og da de prøvde å jage ham skrekk i livet med bålet, sa han: «Dere truer meg med en ild som snart er slukket, og vet ingenting om den ilden som brenner evig.»

Så ble han dømt til bålet, og folket bar ivrig sammen en vedstabel som den åttiseks år gamle mannen måtte stige opp på. Da bålet brant og flammene slo mot ansiktet hans, ba han slik: «Du Far til din elskede og høylovede Sønn Jesus Kristus – ved ham har vi lært deg å kjenne – du Gud over englene og maktene og alle skapninger og alle rettferdige som vandrer for ditt ansikt! Jeg takker deg for at du har aktet meg verdig til å få min arv blant martyrene på denne dagen og i denne timen, i Kristi beger, til sjelens og legemets oppstandelse til det evige liv i uforgjengelighet. Jeg takker deg for at du i dag vil ta imot meg blant dem som et offer til ditt behag, slik du, trofaste og sannferdige Gud, har beredt og

lovt meg, og nå oppfyller. Derfor priser jeg deg, jeg lover deg, jeg opphøyer deg ved den evige ypperstepresten, Jesus Kristus, din elskede Sønn. Ham være ære sammen med deg og Den Hellige Ånd nå og i evighet. Amen.»

Mens han ba slik, utåndet han i flammene. Slik ble biskopen tro inntil døden, og slik har Herren visselig også gitt ham livets krone, for han er jo trofast og sannferdig.

Mine kjære! Måtte Herren i sin store barmhjertighet gi at heller ikke vi lider skibbrudd på troen, men blir tro helt til enden, så vi kan si med Paulus: «Jeg har stridd den gode strid, fullendt løpet, bevart troen. Så ligger nå rettferdighetens krans rede for meg, den som Herren, den rettferdige dommer, skal gi meg på den dagen – ja, ikke bare meg, men alle» – å, det gjelder oss, hvis vi lar oss fullkomment berede til det – «som har elsket hans komme» (2 Tim 4,7 f.). Måtte han da la oss nå troens endemål, sjelenes salighet! Amen.

Simon og Judas' dag: Vær tro inntil døden

Åp 2,10–11

«Vær tro inntil døden, så vil jeg gi deg livets krone. Den som har øre, han høre hva Ånden sier til menighetene: Den som seirer, skal slett ikke rammes av den annen død.»

Med Herrens hjelp vil vi denne gangen legge fram disse ordene for oss og bruke dem på oss selv. Men først vil vi kalle på Herren og be om hans nåde:

Bønn. Kjære Herre og Frelser! Du er biskop for din menighet og din kirke. Det du var for din menighet fra begynnelsen av, det er du for den ennå i dag. Det du fra begynnelsen lot si til dine tjenere, det lar du fortsatt si også til oss. Å, gi oss et levende inntrykk av din uforanderlige, evige kjærlighet og trofasthet, så også vi kan bli deg tro til evig tid. Herre Jesus! Velsign av nåde, av bare nåde, denne stunden da vi er samlet, så vi en gang kan glede oss over den for ditt åsyn. Amen.

«Vær tro inntil døden, så vil jeg gi deg livets krone!» Slik roper Frelseren til biskopen i Smyrna – men ikke bare til biskopen i Smyrna. Han roper det til alle sine tjenere og barn gjennom alle tider i sin kirke. Når tjenerne hans er ham tro og står faste og urokkelige i fristelsene, er det hans glede, hans ære og hans ros for Gud og Faderen og for alle englene, ja, det er Frelserens triumf over Satan.

Nettopp her, kjære tilhørere, skal rikdommen i hans herlighet først og fremst vise seg ved dagenes ende – og hele den guddommelige vekten og den usigelige kraften i hans forsoning. Da kan han stille sine egne fram for Faderen, bekjenne deres navn for ham og for de hellige englene og si: Se, her er de som du har gitt meg.

Jeg har ikke mistet noen av dem du har gitt meg. Alle har de seiret ved min kraft. Ved min kjærlighet og forsoning har jeg bundet og lenket deres utro og vankelmodige hjerter så fast at de er blitt hos meg og har vist troskap inntil døden.

Kjære tilhørere! Frelserens hjerte har riktignok alltid som mål å søke og frelse det som var fortapt. Det vitner hele Den hellige skrift om: Den gode hyrde er alltid rede til å lete etter sauene sine som har gått seg vill. Mister han én av hundre sauer, forlater han de nittini i ødemarken og går etter den som er kommet bort, til han finner den. Dette er det viktigste for hans hjerte.

Men den gode hyrde har en annen omsorg som er like stor: Den han en gang har grepet, skal ikke på noen måte bli revet ut av hans allmektige hyrdehånd igjen. Sauene hans skal bli bevart fra det onde til han kommer. Hvor sterkt har ikke den store ypperstepresten i sin siste bønn lagt disiplene og de troende sine på hjertet til Faderen:

«Jeg ber ikke om at du skal ta dem ut av verden, men at du skal bevare dem fra det onde. De er ikke av verden, likesom jeg ikke er av verden. Hellige dem i sannheten! Ditt ord er sannhet» (Joh 17,15–17). Å, hvordan strømmer ikke det varme ønsket fram her fra det innerste og dypeste i hjertet til den trofaste ypperstepresten, han som omslutter og omfavner sine egne med uendelig kjærlighet – ønsket om å se dem urokkelig grunnfestet i sannheten og trygt bevart i hans hånd!

Slik hans hjerte bølget og brant av kjærlighet til disiplene, slik brenner det ennå i dag av kjærlighet til alle som hører ham til, ja, også til de minste av hans brødre. Derfor flammet også en så hellig ild av inderlig kjærlighet til brødrene i apostlenes hjerter. Blikket inn i Jesu kjærlige hjerte hadde tent den i dem.

Derfor leser vi i apostlenes brev at Paulus alltid husket menighetene i sine bønner: at de måtte styrkes med kraft i det indre menneske (Ef 3,16), være rotfestet, oppbygget og grunnfestet i troen (Kol 2,7) og vokse opp til ham som er hodet, Kristus (Ef 4,15). Derfor advarer han dem som en far og en bror mot frafall, troløshet og vantro, mot forførere og vranglærere. Derfor skriver han til hebreerne: «Se til, brødre, at det ikke noen gang hos noen av dere er et ondt og vantro hjerte, så han faller fra den levende Gud» (Hebr 3,12).

Det samme lå også apostelen Johannes på hjertet da han skrev til leserne sine: «Barn, bli i ham, for at vi kan ha frimodighet når han blir åpenbart, og ikke bli til skamme for ham når han kommer» (1 Joh 2,28). Apostlenes dypeste lengsel var altså at de sjelene som Jesus Kristus en gang hadde grepet, også måtte bli tro til han kommer. Men hvor hadde de denne kjærlighetsilden fra, om ikke fra Herren selv?

Å, kjære tilhørere! Frelserens hjerte brenner av kjærlighet til sine egne. Han har gitt sitt liv i døden for dem, han har utøst sitt blod for dem. Kjærligheten drev ham inn i den dypeste dødsnød og gjorde ham til et offer for dem. Derfor ønsket han nå ingenting så mye som at hans egne skulle bli reddet og bli evig salige.

Slik er det hans hjertes høyeste omsorg at sauene hans, som han har kjøpt med sitt blod, ikke skal rives ut av hans allmektige Jesus-hånd – verken ved Satans list, ved menneskers forførelse eller ved lystene og lokkemidlene i deres eget kjød – men at de må bli bevart ulastelige til den dagen han kommer. Derfor har han så alvorlig innprentet Peter, og i Peter alle sine tjenere, at de skal vokte hans sauer og lam, og det på grønne beitemarker, så lysten ikke skal lokke dem bort til et annet, skadelig beite.

Derfor går all lengsel og alle ønsker, kamper og sukk hos Jesu tjenere ut på dette: ikke bare at riktig mange må føres ut av mørket til lyset og ut av døden til livet ved deres tjeneste i ordet, men også at alle som allerede er grepet av Frelseren, må bli tro hos ham inntil enden.

Slik sier Johannes: «Jeg har gledet meg meget fordi jeg har funnet noen av dine barn som vandrer i sannhet» (2 Joh 4). I hele Guds rike er det én sammenheng, ett ønske, én bønn, én hjertestreng, og det er Jesus og saligheten for de arme menneskebarna.

«Vær tro inntil døden!» Det sier seg selv, kjære tilhørere, at dette ordet ikke angår andre enn dem som allerede er blitt sanne lemmer på Kristi legeme og er gått inn i et salig samfunn med Frelseren ved tilliten til hans forsoning. For skal et menneske være tro, må det jo først ha gått inn i et gjensidig forhold, en pakt, med den det skal være tro mot.

En soldat kan først oppmuntres til å være tro mot sin fane inntil døden når han på forhånd har lovet sin herre og konge troskap. Ved faneeden har han for Gud lovet og forpliktet seg til å være rede til å våge gods og blod, legeme og liv for sin fyrste – ja, gi det for ham. Først når han har gjort dette, kan fyrsten si til ham: Vær meg tro!

Slik er det også i forholdet mellom tjenestefolk og deres herre. Husbonden kan bare kreve troskap av tjenestefolkene sine når de har knyttet seg til hverandre. På samme måte forutsetter også det lille ordet «Vær tro!» at noe må ha skjedd mellom Frelseren og hans tjenere. Det forutsetter en salig forening, en pakt, en kjærlighetspakt, der mennesket har overgitt og lovet seg til Frelseren med legeme, sjel og ånd, i liv og død, som hans eiendom.

Slik var det med biskopen i Smyrna. Som de andre biskopene de seks andre sendebrevene er skrevet til, hadde han sluttet seg til Herrens hjord, bekjent seg til ham og avlagt faneeden til hans kors. Derfor hadde Herren satt dem til biskoper i den menigheten som han har kjøpt med sitt blod, og derfor behandlet han dem også som sine tjenere, som sin eiendom.

Den som ennå ikke har gitt Herren Jesus sitt hjerte, har altså ikke lov til å ta disse ordene til seg. Andre ord i Skriften gjelder ham. Til ham sier Herren ikke: «Vær tro inntil døden», men: «La dere forlike med Gud!» (2 Kor 5,20), eller: «Dere kan ikke tjene to herrer» (Matt 6,24), eller: «Kom til meg! Jeg vil forlove meg med deg for evig tid, i rettferdighet og rett» (Hos 2,19).

«Vær tro inntil døden!» For et stort ord dette måtte være for biskopen! Hvor æret måtte han ikke føle seg – og samtidig skamfull – over dette nåderike tilsagnet fra sin Herre!

Allerede dette er jo stort og usigelig for et Guds barn, ja, det bøyer ham ned i støvet når denne tanken blir klar og levende for ham: Himmelens og jordens Herre, han som bor over stjernene og bærer alle ting ved sin krafts ord, han hvis herlighet Jesaja skuet i et majestetisk syn (Jes 6), han som måler vannene med sin hånd og måler ut himmelen med et spann, han som fører stjernenes hær ut i fastsatt tall (Jes 40,12.26) – den store Herren over himmel og jord tenker på meg, en arm orm og støv!

Allerede dette er jo så overveldende for et Guds barn at det spør: «Hva er da et menneske at du kommer ham i hu, en menneskesønn, at du ser til ham!» (Sal 8,5). Men nå kommer denne Frelseren nær biskopen, så å si fortrolig og faderlig. Han kunne ha befalt og krevd og brukt strenghet, men i stedet ber

han, formaner og lover og legger ham på hjertet: «Vær tro inntil døden, så vil jeg gi deg livets krone!»

Hvor skamfull og bøyd måtte ikke biskopen i Smyrna bli av dette! Hvordan måtte det ikke vekke et brennende ønske og en fast beslutning i hjertet hans: Ja, hvordan skulle jeg ikke være tro, ja, tro inntil døden, mot den gode, trofaste Gud og Herre som bøyer seg så dypt ned, mot den kjære Frelseren som ikke skammer seg over meg, men viser meg sitt nådige åsyn?

Her har du meg, Herre! Det er jo din gave, alt sammen: legeme, sjel og alt det jeg har. Skulle jeg ikke villig og med glede overgi og ofre til deg alt du har gitt meg?

Slik skulle også alle vi som hører disse ordene, være til sinns. Dypt skamfulle og ydmyket over hans nåde skulle også vi stille oss fram for ham og frimodig og inderlig sverge ham troskap: I deg har jeg rettferdighet og styrke, du er blitt et offer for meg. Derfor vil også jeg være et villig offer til din ære og til ditt navns pris. Hos deg, du trofaste Frelser, vil jeg bli til du har ført meg inn i det rette fedrelandet!

Men det er riktignok fort sagt: Jeg vil være Herren tro – men ikke så fort gjort. Det er fort sunget:

> Kjærlighet, jeg bøyer meg
> under deg evindelig!

– men ikke så fort gjort. Mange har tenkt og lovprist slik. De har kjent det bruse raskt opp i seg da Den Hellige Ånd åpenbarte i hjertet deres noe av Guds barmhjertighet, noe av Kristi kjærlighet inntil døden, ja, inntil døden på korset. Mange har falt ned for Frelserens føtter og sagt til ham: Her har du mitt arme liv, ta det!

> Ak, om mitt liv jeg kunne
> her under korsets tre
> hengi og henblunde
> fra all min synd og ve!

Og likevel har de ikke holdt dette ordet.

Riktignok skal ikke det lille ordet «Vær tro!» forstås slik at hjertet aldri mer skal vike av fra Frelseren, og at det slett ikke lenger skal forekomme noen synd, ikke en gang i tankene. Det er jo umulig. For selv benådede Guds barn er fortsatt syndere. Lysten rører seg stadig igjen i de dødelige lemmene, med den ene forskjellen at den ikke lenger får herske, men står under Åndens herredømme.

Men hver dag er det fortsatt kamp og strid. Hver dag trenger vi forsoning for våre synder, hver dag renselse og tvetting i Kristi blod, også når vi løper aller mest alvorlig mot den himmelske seiersprisen. Frelseren mener altså ikke at et Guds menneske i seg selv skal være en hellig uten flekk og lyte, slik at troskapen er brutt så snart han gjør en feil.

Men han vil si til ham: Hold deg til meg, vik ikke fra meg, bli hos meg! Overgi deg fortsatt til min Ånds ledelse, la meg oppdra deg i rettferdighet! Arbeid for meg, lev med meg, lid med meg, dø med meg! La din daglige elendighet drive deg stadig mer til meg! La ikke noe lenger skille deg fra min kjærlighet! Og om

du nå og da snubler og feiler, så fortsett likevel å være min tjener, og bekjenn mitt navn inntil døden!

Omtrent slik taler Frelseren til sin tjener i disse ordene. Men mange har allerede lovet Herren denne troskapen og likevel ikke holdt den. Å, mange har allerede tålt mye for Herrens skyld. De har gjort gode framskritt, vist et levende alvor og er kommet nær målet. Og så er fristelsen med ett blitt for sterk for dem. Lysten har fristet og lokket dem, trengselens hete har trykket dem tungt.

Det skulle bare litt til for å vinne seieren: at de på ny overga hjertet sitt til Kristus og øste ny kraft av rikdommen i hans kraft, så de kunne holde ut inntil enden. Men de er blitt rådville og trette, matte og søvnige. Drivhjulet i det indre livet har gått langsommere og langsommere og til slutt stått helt stille. De er døde – for andre gang har de dødd en jammerlig åndelig død.

Hvordan gikk det med Israels barn? Hvor muntre og frimodige dro de ikke ut av Egypt! Med store tegn og under førte Herren dem ut. Hvordan priste de ham ikke da han hadde ført dem tørrskodd gjennom Rødehavet, der farao gikk under med hær og hester! Da jublet de: «Herren er en stridsmann, Herren er hans navn. Herre, hvem er som du blant gudene? Hvem er som du herlig i hellighet, forferdelig å lovprise, underfull i gjerning?» (2 Mos 15,3.11). Da så det ut til at dette folket var Herrens folk!

Men hvor helt annerledes ble det ikke! De skulle være noen år i ørkenen, få loven sin der og formes til et folk, og først da føres inn i Kanaans land. De var allerede kommet til grensene for det lovede landet og skulle nå ta i eie den arven som Herren hadde tilsverget Abraham. Riktignok hadde de ofte fristet Herren i ørkenen. Riktignok hadde de drevet avgudsdyrkelse med gullkalven mens Moses var på fjellet, og knurret mot mannaen. Men alt dette hadde Herren tilgitt dem.

Men nå knurret de og var gjenstridige ved grensen til landet og ville ikke la seg refse av Herrens Ånd. Da viste Herrens herlighet seg, og Herren sverget i sin hellige nidkjærhet: «Hvor lenge skal dette folket egge meg opp? Så sant jeg lever: Ingen av alle disse som har knurret mot meg, fra tjueårsalderen og oppover, skal komme inn i det landet jeg har lovet dem. Ingen skal komme inn til sin hvile; de skal dø i ørkenen» (4 Mos 14).

Slik måtte de vandre omkring i ørkenen ennå i trettiåtte år, og de kom ikke inn. Å, et sørgelig bilde på menneskehjertet!

Derfor roper Herren: «Vær tro inntil døden!» Hebreerne som apostelen Paulus skrev til, var i den samme faren. I begynnelsen var de så villige til å fornekte seg selv at de med glede fant seg i at godset deres ble røvet fra dem. De tenkte vel i hjertet sitt det som Luther sang femten hundre år senere:

Og tok de enn vårt liv,
gods, ære, barn og viv,
la fare i Guds navn,
dem bringer det ei gavn,
men vi skal riket arve!

Men da fristelsene varte ved og ble enda sterkere, ble de matte i løpet, så apostelen måtte skrive til dem: «Kast derfor ikke bort deres frimodighet, som

har stor lønn! La oss løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss, med blikket festet på Jesus, troens opphavsmann og fullender. La oss derfor ta oss i vare, så ikke noen av dere skal vise seg å være blitt liggende etter, når løftet om å komme inn til hans hvile gjelder ennå. La oss da gjøre oss umak for å komme inn til denne hvilen. La oss gjøre det gode og ikke bli trette. For vi skal høste i sin tid, så sant vi ikke går trett» (Hebr 10,35; 12,1–2.15; 4,1.11; Gal 6,9).

Ak, kjære tilhørere! Jeg innrømmer at det fyller meg med vemod når jeg tenker på mange sjeler blant oss som allerede har smakt noe av hvor god Herren er, men som likevel lite etter lite kan bli lammet av verdens fristelser og av at tiden blir lang. De kan komme bort fra den rette veien igjen og miste livets krone.

Å, det går ikke fort. Det skjer lite etter lite. Det indre mennesket sykner hen litt om senn, fristelsen fører til begjær, og «når så lysten har unnfanget, føder den synd. Men når synden er fullmoden, føder den død» (Jak 1,15). Å, en jammerlig død!

«Vær tro inntil døden!» Dere som kjenner Herren Jesus, dere som han har svart når dere ropte! Dere har erfart at verden med alt sitt gods og alle sine skatter er for usel og ringe til å tilfredsstille og mette hjertet vårt, og at bare Jesus, livets brød, kan gjøre det.

Dere har allerede erfart at han også har vært tro mot dere inntil døden. Med en mors trofasthet har han ledet dere ved hånden. Med stor langmodighet og tålmodighet, med stor barmhjertighet og nåde har han våket over dere og vernet dere. Ofte har han båret dere på ørnevinger og aldri glemt sin ed og pakt. Kom hans trofasthet i hu! For den skyld er han også vel verd at vi trofast holder ut hos ham og sier:

Jesus, jeg ditt barn vil blive,
du meg styrker, skjenker ro;
helliggjør meg her i live,
gjør meg salig i din tro;
all min nød for deg jeg klager,
da jeg vet, jeg ei forsager,
til du kaller meg herfra;
all min gråt opphører da.

Nå vel, dere Guds barn! Dere skapninger som arbeider og sukker under loven og i forgjengelighetens tjeneste: Vær ham tro inntil døden! Om det nå er mørkt omkring dere, så fortsett bare å løpe i håpet til dere når fram til seiersprisen!

Når en sjel er tro i det mindre som er betrodd den, gir Herren den noe større. Når en ånd som sukker under loven, er tro under loven, fører Herren den oppover, så den synger for ham på sitt strengespill, og etter sorgfulle netter går den nåderike morgenstjernen opp for den.

Er kravet da for stort? Bare til døden skal vi holde ham troskap og løfte, ikke ut over døden. Og hvor snart er denne kampen utkjempet, den skjønne kampen vi har foran oss! Hvor snart vifter dødens engel med fredspalmen over hodene på de trette stridsmennene! Og om vi så måtte være ham tro under fristelser i evighet – sannelig, Herren ville være verd også den kampen.

Selv om han ikke hadde lovet å rekke oss noen krone der hinsides etter det korte løpet, er han jo likevel verd at ikke bare livet vårt, «men hver en dråpe blod ham ærer, hjertet gløder kun for ham, at hvert pulsslag ham begjærer». Han er verd at vi er ham tro.

Kanskje er det nettopp noen sjeler blant oss som er på vei til å bli ham utro. De står i fare for å kaste seg i armene på en eller annen syndig lyst, på verden eller på vantroen, eller er alt i ferd med det. Å, hør da den trofaste hyrdens røst: «Vær tro inntil døden, så vil jeg gi dere livets krone!» Hør da det store ordet! Det vil han gjøre av ren og fri nåde. En lignelse som jeg vil fortelle dere, viser det svært vakkert.

En konge dro utenlands og lot tjenerne sine bli igjen. Han overlot dem en festning og sa til dem: Forsvar den mot fienden, og gå verken ut eller inn før jeg kommer tilbake! Om fienden så nærmer seg, angriper og beleirer dere, så vær ikke vankelmodige, men sterke i ånden. For jeg skal komme igjen som en tyv om natten, og frelse dere og lønne dere kongelig. Da han hadde gitt denne befalingen, dro han bort.

Nå angrep fienden hardt, og tjenerne kom i en vanskelig stilling. For fienden prøvde på alle måter å vinne festningen. Da han ikke kunne utrette noe med makt, og de inne i festningen led sult og mangel, tok han i stedet til å overtale dem med hykleri. Til slutt fikk han dem virkelig til å rådslå der inne om det ikke var bedre å overgi festningen, siden kongen ble borte og ingen visste hvor det var blitt av ham.

Knapt var de blitt enige om det, før de hørte lyden av trompeter og pauker i det fjerne. Det var kongen. Han befridde dem og holdt sitt inntog. Hjertet deres var fullt av glede, men også fullt av skam. Og da han begynte å rose og prise dem, som om de hadde gjort alt vel og holdt stillingen, bekjente de i dyp ydmykhet for ham hvor stor skyld de hadde, og hvor uverdige de var. Men det brydde han seg ikke om. Det var for lengst glemt, og lønnen deres var stor over all forventning.

Å, mine kjære! Herren lar oss ikke bli fristet over evne. Men når evnen og kraften vår nesten er uttømt, kommer han og gjør utgangen på fristelsen, slik at vi kan tåle den (1 Kor 10,13). Hold derfor ut, du trette pilegrim! Vær tro inntil døden, så vil han gi deg livets krone og av nåde smykke deg med pris og ære.

Dette skylder vi jo Herren med rette. Vår aller høyeste plikt er å være Frelseren tro. Han kunne kreve troskap av sitt folk i Det gamle testamente, da han hadde ført det ut av trelldommen i Egypt og vist det mange beviser på sin velvilje og allmektige nåde. Hvor mye mer kan han da kreve det av oss! Han har jo kjøpt og vunnet oss fra alle synder med sitt eget dyrebare blod, og for oss var han lydig til siste åndedrag.

Han er vel verd at vi holder troskap mot ham i lidelser, i trengsler og anfektelser, i alle de omstendighetene som skal knekke vår egenvilje, i de daglige ydmykelsene og fornektelsene – en troskap han i sannhet har fortjent av oss. Den kjærligheten han har elsket oss med, er verd at vår kjærlighet er sterk som døden, slik hans kjærlighet var sterk som døden. For «dens glød er som ildens glød, en Herrens flamme. Mange vann kan ikke slokke kjærligheten, og strømmer kan ikke overskylle den» (Høys 8,6–7).

Allerede Kristi kjærlighet skulle drive oss til å vise troskap inntil døden. Men i tillegg lover han oss en stor lønn: Han vil gi oss livets krone etter sitt velbehag. Han vil selv være sine troendes eneste støtte og anker. Han vil være deres styrke, mektig i deres svakhet, så de ikke skal synke eller lide noen skade så lenge de blir hos ham. Og mer enn dette: Han vil også være deres store lønn og sette livets krone på hodet deres. For Herren gir sine egne et dobbelt mål, et stappet, ristet og overfylt mål i fanget (Luk 6,38).

Hva skal det ikke bli når Herren selv, den trofaste dommeren, rekker dem som har vist troskap inntil enden, ikke den forgjengelige seierskransen som folk i oldtiden smykket seierherrene sine med, men livets uforgjengelige krone! Da skal det synges om seier i de rettferdiges boliger, og de skal hvile ut etter striden.

Men Frelseren legger til enda et løfte: «Den som har øre, han høre hva Ånden sier til menighetene: Den som seirer, skal slett ikke rammes av den annen død!» Det er et hemmelighetsfullt ord Herren her taler om den annen død, det vil si den pinen de fordømte blir støtt ned i etter de dødes oppstandelse.

Slik den første døden fører med seg at det gamle legemet går i oppløsning, slik fører den annen død med seg at det nye legemet går i oppløsning. Det er en død, og likevel ingen død; en oppløsning, og likevel ingen oppløsning.

Det lærer Åpenbaringen oss videre når den sier: «Hvis noen ikke ble funnet innskrevet i livets bok, ble han kastet i ildsjøen, som brenner med ild og svovel. Det er den annen død» (Åp 20,15; 21,8). Likeså sier salmisten: «De skal legges i graven som sauer, døden skal fortære dem» (Sal 49,15).[1] Deres død er en død som varer bestandig, og likevel ingen død.

«Den som seirer, skal slett ikke rammes av den annen død!» Å, hvordan må ikke dette ordet ha trøstet og styrket biskopen da han ble dømt til martyrdøden! Han visste jo godt at om han nå måtte gi sitt liv, skulle likevel ikke den annen død røre ham.

Det var ingen liten ting å gi sitt liv på denne måten og la seg pine og slakte. Den naturlige kjærligheten til livet sitter jo dypt i oss. Når livskreftene lite etter lite tæres bort i en sykdom, kan den nok avta.

Men å gi det friske legemet til pris for usigelige pinsler og kvaler med Lammets tålmodige sinn – til det trengtes kraft fra det høye og den troen som seirer over verden. Da gjaldt det å holde ut for å få del i seierskransen i herligheten. Derfor lot heller ikke Frelseren det mangle på trøsteord som de utmattede sjelene kunne styrke seg med i anfektelsens stund og i trengselens ild.

Med dette løftet, nemlig oppstandelsen til det evige liv, har alle Kristi vitner trøstet seg. Allerede de sju unge mennene som ifølge historien ble pint til døde fordi de ikke ville bryte loven (2 Makk 7), svarte bødlene sine med blikket på oppstandelsesmorgenen: «Dere tar fra oss dette livet, men verdens konge skal reise oss opp igjen til et evig liv, oss som dør for hans lovs skyld.»

Slik har også alle martyrene lagt hodet på blokken, steget opp på bålet og ikke fryktet gapet til de glupske dyrene – med blikket på den uforgjengelige kronen og i håpet om det evige liv. De har alle seiret i kraft av Lammets blod og

[1] NB: «Som en saueflokk føres de ned i dødsriket, og døden er deres hyrde.»

det ordet de vitnet, og de hadde ikke sitt liv kjært, like til døden (Åp 12,11). De husket Kristi ord: «Den som mister sitt liv for min skyld, skal bevare det til evig liv» (Matt 10,39; Joh 12,25).

Hva skal vi så si til alt dette, kjære brødre og søstre? Frelseren roper så vennlig til oss. Så la også oss løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss (Hebr 12,1). Å, for en stor dag det skal bli når Herren forløser Sions fanger! «Da skal vi være som drømmende, da skal vår munn fylles med latter, vår tunge med jubel. De som sår med gråt, skal høste med fryderop. De går gråtende og bærer den sæden de sår ut, de kommer hjem med fryderop og bærer sine kornbånd» (Sal 126,1–2.5–6).

Men den som ikke vil ofre sitt gamle menneske, den som ikke vil bøye sin stive nakke, den som er for stolt og for lat til å så noe – han skal høste fortapelse og ikke få lov til å gå inn gjennom portene til Guds by.

Når Gud en gang vil Babels prakt og tant henveire,
og når han Sions løste fanger lar få seire,
da skal som drømmende vi glade vandre frem
fra fengslet til det nye Salems frydehjem.
Ukjente gleder skal vår munn da lydt utsjunge,
og lovsang løse skal den fordum bundne tunge.

Herre Jesus, vi ber deg: La ikke dette ordet, som vi også i dag har talt og hørt i ditt navn, være spilt på noen blant oss, så du en gang kan gi oss livets krone, som du har lovt dine tro tjenere. Å, trofaste Frelser! Trykk din kjærlighet og troskap riktig dypt inn i hjertene våre, så også vi kan være deg tro inntil døden. Du kjenner våre matte lemmer. Å, styrk dem, så verken verden eller kjødet skal skille oss fra deg, men så vi får bli hos deg, du trofaste Frelser, til du har ført oss inn i det rette fedrelandet! Men er det noen blant oss som ennå tjener verden og synden langt borte fra deg, og som til nå har forsømt å gå inn i samfunn med deg, å, så la dem ikke få ro! Tukt dem ved din Ånd til de lar seg finne av deg og får det evige liv. Amen.

Gravtaler

I. Over en ung mann som ble kalt bort brått

Bønn. Herre Jesus Kristus, du som var før fjellene ble til, og før verden og jorden ble skapt – å, vi er som ingenting for deg, rett og slett ingenting! Også det som virker sterkt og står i full blomst, hvor snart er det ikke visnet! Når vinden farer over det, kjenner en ikke lenger stedet.

Herre, se, vi legger her et ungt, edelt såkorn i jorden. Bevar det, og kall det fram når din store time er kommet, du dødens overvinner. Kall det fram til nytt liv, til de rettferdiges oppstandelse! Å, for en dag når din røst en gang trenger gjennom gravene, og det forgjengelige skal ikles uforgjengelighet og det dødelige udødelighet! Inntil da blir det sådd i vanære, men hos deg er herlighet. Så overgir vi disse døde ben til deg, du som har herligheten, og ber deg gi dem herlighet på oppstandelsens dag. Ja, gjør det for din egen skyld. Amen.

Den trofaste Gud og Skaper, som våre sjeler tilhører, har brått og uventet gjort ende på livet til denne unge mannen. Hans forgjengelige del har vi nå overgitt til hvilen, og dermed er de ømmeste båndene her i tiden løst – båndene mellom den avdøde og hans foreldre, hans bestemødre, hans søsken og slektninger.

Den avdøde var en stille ung mann. Han var ikke som så mange som ofrer sin kostbare ungdomstid og ungdomskraft på kjødets vilje og denne tids mange slags lyster og lek. Han var en lydig sønn, flittig og tro i sitt kall, sin fars glede.

Og det som nok er det viktigste: Han trodde på evangeliet om synderes frelse i Guds Lam, som er slaktet for verdens synder. Den himmelske Far hadde mange ganger dratt ham mot Sønnen, og disse dragningene var blitt kraftige i sjelen hans. Det var dem som best bevarte ham fra de ungdomslystene som dessverre er så vanlige.

Og nå har Frelseren løst ham fra denne verdens angst og forførelser – nok tidligere enn noen av oss ventet, men likevel til rett tid, det vet vi sikkert i troen. Vi tror at han har berget ham over i det landet der det ikke lenger er noen forandring eller veksling mellom lys og mørke. Der er Jesus Kristus lys og sol, han som er den samme i går og i dag og i all evighet. Han vokter de dyrekjøpte synderne som sine får, fører dem til livets vannkilder og tørker bort hver tåre fra øynene deres.

Det siste en kunne forstå fra den avdødes lepper, var at han overga sin ånd, som kjempet med døden, i hendene til ham som i Kristus vil være vår Far.

«Far», sa han, «i dine hender overgir jeg min ånd!» Med det har han avsluttet sin korte pilegrimsvandring her i tiden. Og slik har han på det fasteste beseglet den gjerningen Gud hadde begynt i ham, nå da han skulle vandre gjennom dødens dal og gå inn i den store Guds evige og herlige kongerike.

For omkring atten hundre år siden vansmektet livets Fyrste på forbannelsens tre for sine brødres synder, som deres forløser. Da livet hans nærmet seg målet og gjerningen hans fullendelsen, og alle hans mørke lidelsestimer allerede var gjennomkjempet og lå bak ham, brøt han ut i det høye ropet som sikkert trengte dypt inn i Guds farshjerte – det samme ropet som vår avdøde avsluttet sitt jordiske løp med: «Far, i dine hender overgir jeg min ånd!» «Og da han hadde sagt dette, bøyde han hodet og oppgav ånden» (Luk 23,46; Joh 19,30).

Alt som skulle skje til frelse og befrielse for hans får, hadde den store overhyrden fullført. Alle synderes sjeler var helliget i hans lidelse, i hans tålmodige gang gjennom det forferdeligste mørke og i hans gjennombrudd til lyset, og de var fullendt ved hans offer. Den trofaste ypperstepresten hadde altså ikke noe annet igjen å gjøre enn å sørge for seg selv og overgi sin ånd i Faderens hender – hos ham som han var utgått fra for å finne en evig forløsning for den falne skapningen.

Når nå et menneske har levd i troen på Frelseren, er regnet blant hans får og innskrevet i livets bok, og har tatt imot Den Hellige Ånds salvelse og bestenkelsen med Kristi blod – når et slikt menneske farer bort fra denne elendigheten, da tør han gjøre som sin Frelser: I troen på ham tør han overgi det høyeste og dyrebareste han har, sin ånd eller seg selv, i den forsonte Faderens hender. Og et slikt rop når innenfor forhenget.

Faderen rekker selv ut hånden. Han bevarer den forløste sjelen, som han har gitt sin Sønn, mot alt ondt og vondt på vandringen gjennom dødens mørke dal. Han setter den inn i de evige boliger, der ingen kval rører den mer, men der den uten å ha fortjent det får nåde over nåde og miskunn over miskunn i usigelig fylde fra Guds eget farshjerte.

Å, hva har ikke arme syndere i Kristus! For hans skyld og i ham tør de rope et troende «Abba». Adgangen til Guds farshjerte er så herlig åpnet for dem at de selv i den siste nød, ja, når fienden anklager dem og står dem etter livet, ikke trenger å miste motet, men trøstig kan overgi sin ånd i hans hjelpende, frelsende og allmektige hender. Det er noe de bare har sin Frelser å takke for. Det er frukter av forløsningen, og først foran Lammets trone vil vi kunne bære fram en rett og fullkommen takk for dem.

Men allerede her nede skal du ha takk, du trofaste Hyrde og Tilsynsmann for dine, for at du så salig oppga din ånd da du betalte alle våre synder. Ved at du overga din sjel til Faderen, vant du liv og fred for oss. Dette ordet kaller alle troende sjeler til å overgi seg i Faderens hender, og der er de jo godt, evig godt bevart, for det er farshender.

Men ikke bare i den siste stund, nei! Også under hele vårt løp gjennom tåredalen har et Guds barn i Kristus Jesus en fullkommen, tillitsfull, frimodig og uhindret adgang til Guds farshjerte: under alt slitet og alle trengslene i denne

tiden, i den dypeste smerte over at våre kjære går bort, kort sagt i de mest pinefulle vanskelighetene, der intet menneske kan gi råd eller hjelp.

Ja, selv om vår ånd er angrepet og såret på det smerteligste, tør vi likevel overgi vår ånd, som Guds veldige hånd har knust, i hans hender. For han har elsket oss som en far i Sønnen, og han vil være vårt ansikts frelse og vår trøst når ingen annen trøst lenger når inn til hjertet.

For bare i ham er det fred. Bare i ham og i troen på at han leder oss som en far, er det lindring for all sorg og legedom for alle hjertesår, også de dypeste. Den som søker trøst andre steder enn hos ham, graver brønner der det ikke er vann. Men den som har søkt hans ansikt for alvor, har ennå aldri gått tomhendt fra ham.

De sørgende vet nok alt dette svært godt, og de har nok ofte erfart det på sine tidligere veier. Ja, de er nok allerede blitt drevet til den forbarmende kjærlighets trone i den trengselen de nå står i. Likevel har Herren krevd et så stort offer av dem at det må sies til dem på nytt: Overgi deres ånd, deres knuste og dypt sårede ånd, i den himmelske Fars hender, og overlat det til ham, i stille og barnlig tålmodighet, hvordan han vil berolige dere og trøste dere fullt ut over tapet.

Særlig vil jeg rope dette til den avdødes yngre brødre. Noen av dere vandrer ennå helt i barnlig uskyld, andre er alt vakt til mer ettertanke. Kjære barn! Overgi deres ånd i hendene til deres himmelske Far og oppdrager, og la deres eldre brors bortgang bevege dere til å gjøre det ofte og alvorlig. Da kan dere komme ubesmittet gjennom forførelsene i en ond og løgnaktig verden, og en gang bli samlet til den skaren som Faderen har gitt Sønnen i det himmelske lysriket, dit deres bror har gått foran dere.

Det er et stort offer Herren har krevd av de etterlatte. Men må vår Gud, som ga sin enbårne i døden for med ett offer å fullende alle som blir helliget, selv gi dem kraft til å bringe ham den elskede førstefødte sønnen som et offer helliget ham – med hjertelig villighet og ydmykhet under hans hellige vilje. Ja, må Jesus Kristus selv hellige, innvie og rense gaven ved sitt blod, som en gang ble utøst for hele verdens synder, og bære den fram for Faderen som en gjenstand for hans evige miskunn!

Å himmelske, forbarmende Far! Fullfør for Kristi skyld også på ham det kjærlighetsrådet du bærer i ditt hjerte for syndere! Vi takker deg for alt godt som du av nåde har vist ham til legeme og sjel i dette jordiske livet: at du har bevart ham for verdens forførelser, at du har åpenbart deg i hans sjel ved din Ånds tukt, og at du – det tror vi fast i tillit til din miskunn – har ført ham salig inn i frihetens land. Så overgir og overlater vi ham nå helt og fullt i dine trofaste hender.

Å, bryt også hos oss mer og mer igjennom hver syndens natt som vil trenge seg inn mellom deg og oss, og gjennom alt vantroens mørke, som gjør oss udyktige til å forstå dine hellige og vise veier. Dra oss i Ånden mer og mer mot det evige hjemmet, så din nådes gjerning kan bli fullført helt og fullt i oss. Ja, fremm dine henders gjerning hos oss og hos alle som du ved Kristus har forløst fra synden, hos hele verden, som du har elsket! Amen.

II. Ved graven til en ung mann som døde etter lange lidelser

Vår Gud tukter nok sine, men nettopp ved det åpenbarer han seg herligst hos dem. Til hans pris kan vi her legge ned vår avdøde venns trette hytte i håpet om den kommende oppstandelsen. Den harde kampen er nå over, løpet er fullført, tålmodighetens tid er forbi.

Den hete smeltediglen som troens gull ble prøvd i hos ham, er knust. Håpet hans er oppfylt, og vederkvegelsens tid er brutt fram for ham. Lovet være Herren! Vi tør trygt tro at han har ført ham salig ut, igjennom og inn til dem som ser hans ansikt, og hvis tårer han tørker bort.

Glede og vemod griper meg når jeg tenker på vår avdødes liv og endelikt. Glede når jeg ser på dette såkornet, som etter lang uro og forstyrrelse endelig har fått dette hvilestedet, og som i sin tid skal bære frukt. Glede over det gode håpet at den forløste ånden, som lenge har sukket etter befrielse, nå er hjemme hos Herren og ser ham som den ikke så her, men likevel hadde kjær. Men også vemod når jeg ser på smerten og tapet til familien hans og alle som kjente ham nærmere.

Og så tenker vi over den avdødes korsvandring. Han gikk gjennom så mye trengsel helt til siste åndedrag, og det ble så tydelig oppfylt på ham hele livet, det salmisten sier om dem som en gang skal se forløsningens dag: «De går gråtende» (Sal 126,6), eller som apostelen sier det: «Alltid bærer vi med oss Jesu død i vårt legeme, for at også Jesu liv skal åpenbares i vårt legeme» (2 Kor 4,10).

Skulle vi da ikke gripes av vemod over menneskehetens dype fall? For den himmelske oppdrageren kan bare gjennom mye trengsel og mang en smertelig renselse gjøre selv sine mest trofaste barn fullkomne for Guds rike.

Jeg trenger ikke tenke lenge på hvilke grunntanker jeg ellers skal gå ut fra ved denne graven, og hva jeg egentlig skal tale om. Vår avdøde venn har selv sagt meg det. Han har pålagt meg å tale her om det ordet Paulus sa om seg selv i 1 Tim 1,16: «Jeg har fått barmhjertighet.»[1] Jeg gjør det gjerne og utfører det han ba om.

Gjerne vil jeg her prise Herrens barmhjertighet, som jo alene er verd å prise ham for. Ja, min sjel opphøyer Herren, og min ånd fryder seg i Gud, vår Frelser! Ham vil jeg lovsynge, jeg vil forkynne hans godhet og prise hans berømmelige gjerninger. Han som er barmhjertig og rettferdig og trofast, skal bli opphøyet av oss her i støvet. Det er vår plikt, og det er ønsket til den ånden hvis hytte er lagt ned her. Om han kan høre det, vil han i lysets rike der oppe stemme i med oss i denne lovprisningen av sin Gud.

Barmhjertighet har vår bortgangne medbror fått under sin vandring gjennom dette arme livet i tjueni år: fra barnsben av til siste levetime, fra dag til dag, fra den ene morgenen til den neste, fra den ene kvelden til den neste, fra det ene trinnet i livet til det andre – bare barmhjertighet. Og han har også godt erkjent og med lovprisning bekjent at han ikke var verd all den troskap og barmhjertighet Herren hadde vist ham. Derfor være Herren høylovet!

[1] NB: «Men jeg fikk miskunn» (1 Tim 1,16). Talen bygger på ordet «barmhjertighet».

Hvor mye guddommelig hjelp i det ytre har han ikke erfart! I sykdom, under korsets skikkelse og i livets mange slags nød kan en jo få erfare vår Guds trofaste og kjærlige hjerte på en måte en siden ikke ville bytte bort for noen pris.

På veien gjennom ørkenen åpenbarte Herren seg for israelittene som deres Gud i sin overveldende kraft og nåde. Slike erfaringer har også den avdøde fått gjøre på sin vei gjennom dette livets ørken. De har styrket troen hans og løftet hans håpefulle blikk videre mot det som skal komme. Ja, Herren er barmhjertig! Lovet være han!

Allerede i den tidlige barndommen behaget det Faderen å banke på vår avdøde venns hjerte ved sin Ånd og ved sine dragninger lokke ham til samfunn med Sønnen. Allerede i gutteårene, som for andre går med til ungdommelig lettsinn og drømmer, førte han ham inn i lidelsens tunge skole. Gjennom vedvarende svakhet og sykdom i legemet har han bøyd hans høytstrebende sinn ned til stillhet og tålmodighet. Lovet være Herren for denne store barmhjertigheten!

Satan meldte seg og ville bruke syndens bedrag til å forstyrre den gjerningen som var begynt i den unge mannen. Men da våket den gode hyrde. Han viste den avdøde faren og ga ham kraft til å flykte fra den og til å overvinne den onde ved Lammets blod. Han ga ham det sinnet at han aktet alt for tap fordi kunnskapen om Kristus Jesus, hans Herre, er så mye mer verd (Fil 3,8), og at han søkte å redde sin sjel, hva det enn måtte koste.

«Heller gjennom sju smeltedigler til enn å bli ført bort fra deg, mitt Lam!» – dette har Herren ofte lagt i munnen hans ved sin Ånd. «Nådig er Herren, langmodig og rik på miskunnhet! Som en far forbarmer seg over sine barn, forbarmer Herren seg over dem som frykter ham!» (Sal 103,8.13)

«Jeg har fått barmhjertighet!» Med dette ville nok den avdøde framfor alt prise at Gud hadde tatt imot ham som synder, ja, som en stor synder, i Kristus, og tilgitt ham all hans skyld. Og dette er virkelig også det største under av barmhjertighet for hver den som vet hva det vil si å være synder.

Gud åpnet øynene til vår venn, så han kunne se inn i sitt hjertes grunnfordervelse og sin store skyld overfor sin Herre. Og da vår venn ropte til ham i sin nød, svarte Gud og åpnet sin nådes avgrunn for ham i den blodige forsoningen.

Gud lot ham finne en fast og sikker grunn for sjelen sin, en grunn som verken den daglige erfaringen av den indre fordervelsen, hans siste sykdom, den lange tiden han var uten noen indre vederkvegelse han kunne kjenne, eller synet av døden kunne velte. Han fikk den nåde at han rolig og tålmodig kunne la alt slikt suse over seg og sette sitt håp ene og alene til den nåden som Frelseren hadde vunnet for ham ved sitt tunge sonoffer.

Hans løp var nok et lidelsesløp. Veien hans ble stadig trangere, og store prøvelser kom over ham de siste årene, månedene og ukene. Men han som la alt dette på ham, ga ham også kraft til å bære det – kraft til å holde ut når han så på den himmelske seierslønnen og på Jesus Kristus, han som har gått foran oss gjennom denne tids lidelser til herlighet, og som alle som hører ham til, må følge etter.

Og er ikke den avdødes sinn blitt ført stadig dypere inn i guddommelig tålmodighet ved disse lidelsene? Er ikke blikket hans gjennom dem blitt rettet stadig klarere mot himmelen og dratt bort fra den forgjengelige verden? Er ikke rikdommen av Guds godhet blitt åpenbart for ham under lidelsene, også i det ytre, så han lærte å se alt som ufortjent nåde og å takke også for det som den hovmodige synderen uten videre tar imot som noe han har krav på?

Er ikke ånden hans ved det blitt stadig mer ydmyket og stadig mer ført til den salige fattigdom i ånden som Frelseren lover himmelriket? Ja, Herren, vår Gud, er ofte en skjult Gud. Hans veier er uransakelige, men alltid herlige. Hans gjerning kan ingen hindre. Hans arbeid kan ikke hvile når han vil gjøre det som er til gagn for hans barn.

Og hva skal jeg si om de mange midlene som han ble styrket ved på veien! Hva skal jeg si om dåpen hans i den tidlige barndommen, om at han ofte fikk gå til nattverd! Hva skal jeg si om hvor ofte han ble styrket ved Guds ord!

Hva om det velsignede samværet med kristne venner! Hva skal jeg si om den endelige forløsningen fra alt ondt, om at hytten hans stille ble brutt ned, om den fredelige bortgangen fra denne tiden, om den salige inngangen i det himmelske fedrelandet ved troen på Guds Sønn! Hva skal jeg si om at hele kampen nå er over, og at denne tids lidelser er oppslukt i evighetens lys!

Å, om vår avdøde venn sto her, ville han prise nåden for alt dette og si om alle disse velgjerningene: «Jeg har fått barmhjertighet!» Dette var hele hans tanke. For er alt dette hans fortjeneste? Er det en følge av at han var verdig? Nei, det er nåde, bare nåde! Av nåde har Herren gjort alt vel.

Vel mot ham, mens blant oss han levet,
vel mot ham i den siste strid!
Ham Herren som en mor har hevet
opp til seg i en slummer blid.
Hver fristelse er nå beseiret,
hver jordens lyst er nå henveiret,
nå er han i sitt Kanaan;
for ingen smerte mer han gruer,
nå Jesus Kristus selv han skuer
i livets sanne frydeland.

Kjære brødre og søstre! Det er noe stort når en gir seg helt til Frelseren, og når en ofrer alt for å bli Jesu eiendom og et levende lem på hans legeme. Selv om det ikke bare går på veier som er behagelige for kjødet, selv om byrden på ryggen trykker og korsets skikkelse vansirer, og selv om det går gjennom mange ytre og indre trengsler i etterfølgelsen av Jesus – hva er det likevel til sist! Se fram mot lønnen!

Når de korte sorgens timer er runnet ut i seirende tålmodighet, når det tunge korstreet er slept en kort tid og Herren spenner sin trette stridsmann fra åket – å, hva er da denne tids lidelse! Hva er alt mot evighetens dag, som bryter fram uten smerte og uro!

Hva er alt mot det ene ordet som vi med lovprisning kan si ved gravene til dem som hører Herren Jesus til: «Det blir sådd i vanære, det reises opp i

herlighet. Det blir sådd i svakhet, det reises opp i kraft. Og likesom vi har båret bildet av den jordiske (Adam), så skal vi også bære bildet av den himmelske (Kristus)» (1 Kor 15,43.49).

Hva her finnes sykt og svakt,
hisset skal forklaret møte;
jordisk blir jeg nedlagt,
himmelsk jeg oppstår av døde,
fra all svakhet og fortred
fri i salig evighet.

Med dette skal dere trøste hverandre, kjære sørgende! Dere har nok mistet mye: Et prestelig hjerte, et ekte barne- og brorhjerte er gått bort fra familien deres. Men vit at om vi blir rotfestet i Kristus og blir i Kristus, så blir vi i sant og virkelig samfunn med alle dem som er sovnet inn i ham. For da er vi alle lemmer på ett hode.

Å, måtte den avdødes dypeste ønske og inderligste bønn bli oppfylt, at ingen, ja, ingen av hans egne blir igjen! Måtte de tre barna som ennå er omkring de sørgende foreldrene, rikelig erstatte dem det de har hatt i den avdøde. Måtte de en gang alle finne hverandre igjen foran Frelserens trone, og måtte nye, fastere, inderligere og varige bånd bli knyttet for de umålelige evigheter!

Men det kan bare du fullføre, du store Tilsynsmann og Hyrde for dine får, du som alle knær skal bøye seg for, og som også vi her bøyer oss for i støvet i ånden. Du alene kan lege de sårene som din visdom og kjærlighet slo. Du alene kan begynne og fullende troen. Du alene kan vekke det sinnet i oss at vi søker det som er der oppe, og glemmer det som ligger bak. Du alene kan gjøre at vi ved slutten av vårt løp, ja, i all evighet, kan prise din barmhjertighet.

Å du evighetenes konge! Se ned til oss i denne stund, og skap i oss, særlig i de sørgendes hjerter, det som er velbehagelig for deg. Gi at ingen, å, ja, ingen må bli igjen!

Du fra syndens støv oss heve!
Slangens fule yngel knus!
La som frie barn oss leve,
frie i vår Faders hus!

Vi må også bringe deg vår inderligste takk for alt du har gjort mot den avdøde under hans pilegrimsvandring. Vi takker deg for at du har vakt ham og ført ham til det livet som er av deg. Vi takker deg for at du ved din guddomsmakt har bevart ham i troen på deg til enden. Vi takker deg for hans salige hjemgang. Vi takker deg for så mye forfriskning og vederkvegelse på veien, for så mye troskap og tålmodighet, for så mange beviser på din langmodighet.

Vi takker deg for alle gleder og lidelser på veien hans, for alle tårer han har grått, for den utholdende tålmodigheten du har gitt ham under dagens byrde og hete, og i hans siste sykdom og nød!

For alt dette legger vi takken ned for dine føtter, å Lam. Du har vist ham barmhjertighet, derfor vil han nå prise deg, og vi priser deg også for det! Vis oss fortsatt barmhjertighet, og bli ikke trett av oss, slik du heller ikke ble trett av ham helt til graven. Vi arme syndere ber om at du vil bevare oss i evig samfunn

med denne din disippel, og en gang la oss hvile ut fra vårt arbeid ved dine sår! Bønnhør oss, kjære Herre og Frelser! Amen.

III. Ved graven til en ung mann som ble prøvd i skolen av Guds dunkle førelser

Ære være ham som er oppstandelsen og livet! Han var død, og se, han lever fra evighet til evighet. Den som tror på ham, skal leve om han enn dør. Ham være ære i menigheten, som venter på ham og står omkring ham, fra evighet til evighet! Amen.

«Se, jeg tar dine øynes lyst fra deg ved en brå død. Men du skal ikke klage og ikke gråte, og dine tårer skal ikke renne.» Dette var Herrens ord til profeten Esekiel (Esek 24,16) da han lot hustruen hans dø fra ham. Og det er for meg som om han som talte slik til profeten, også her ved denne graven roper til de sørgende foreldrene, søsknene, slektningene og vennene: «Dere skal ikke klage og ikke gråte, og deres tårer skal ikke renne.»

På den ene siden er det nok svært smertelig for alle som kjente vår avdøde venn nærmere, at denne kjærlige, trofaste og oppriktige sjelen så brått skal være tatt bort fra oss. Men på den andre siden kan vi bare takke Herren for at han har forløst vår avdøde venn fra all nød i legeme og sjel og befridd ham fra alle bånd. Med stor nåde har han ført ham hjem fra denne skueplassen for jammer og forvirring til fredens boliger, der ingen tåre lenger renner og ingen anfektelse lenger plager Jesu Kristi forløste.

Eller skulle vi ikke i dyp ydmykhet for Herren glede oss over at den skremte og engstede fuglen nå endelig har funnet et hus, og svalen et rede – dine altere, Herre, hærskarenes Gud, min konge og min Gud! (Sal 84,4) Ja, lov og pris og tilbedelse være den store ypperstepresten, den førstefødte blant sine brødre, som også i den dypeste anfektelsens tider så trofast har rådet og våket over vår avdøde.

På en måte som er så langt over det vi kan be om og forstå, har han ført sin løskjøpte eiendom så lykkelig igjennom og så salig inn til de får som er befridd fra frykt.

«Se, han slumrer ikke og sover ikke, Israels vokter» (Sal 121,4). For vårt kortsynte øye og vårt motløse eller vantro hjerte ser det nok ofte ut som om han sover og ikke hører vårt nødrop. Men han slumrer ikke og sover ikke. Han lar ikke dem bli til skamme som venter på ham og setter sin lit til hans godhet.

Dette har alle hittil erfart som har vandret i troen gjennom jammerdalen. Når de var prøvd og ransaket nok i trengselens ild, har han åpenbart seg for dem som den som kan hjelpe, og som hjelper. Lyset har gått opp for dem i mørket, og natten deres er blitt som midt på dagen.

Slik har han ført patriarkene og fedrene i den gamle pakt. De måtte tro mens de ingenting så, ja, ofte mindre enn ingenting. Men de har seiret ved troen, og selv om de ikke fikk løftet oppfylt, fikk de likevel det vitnesbyrd at han som skulle forløse, skulle komme fra Sion og ikke utebli.

Slik har Herrens apostler fullført sitt løp i tro og ikke i beskuelse. De vandret fram og sådde sin sæd med tårer og satte sitt håp til ham som alene kan gi vekst,

og Herren har ikke latt troen deres bli til skamme. Slik har også Jesus Kristus, Herren, forløperen på troens mørke vei, gått inn til sin herlighet gjennom håp og venting. Da det så ut som han arbeidet forgjeves og brukte opp kraften sin for ingenting og til ingen nytte, så han likevel opp til Faderen, som hadde gitt ham hans gjerning, og drakk sitt beger.

Men han er tatt bort fra angst og dom, og hvem kan fortelle om hans slekt? (Jes 53,8) Han har tatt de sterke til bytte, og barn blir født ham som dugg ut av morgenrøden.

«Vi har en Gud som hjelper, og en Herre, Herre, som frelser fra døden.» Der menneskemakt og menneskekunst slutter, og øyet ikke lenger ser en eneste stråle av håp i det synlige, der begynner hans hjelp, og han griper inn med sin allmektige hånd: «Han talte, og det skjedde. Han bød, og det sto der» (Sal 33,9). Dette har de sørgende erfart tydelig og herlig.

For selv om det er svært smertelig, særlig for foreldrehjerter, å se elskede barn som de hadde sin glede i, bli revet bort av døden, har Guds, vår Frelsers, forbarmende hånd åpenbart seg for dem på en stor og synlig måte nettopp i den avdødes bortgang.

Da de minst ventet det, og stadig mer engstet seg for om deres kjære kunne bli helbredet her i tiden, har Herren med skånsom og øm hånd løst båndene til det dødelige legemet. Han har ført vår venn inn til evig helbredelse i lysets og sannhetens rike. Der er det ingen skuffelse mer, men der ser Jesu Kristi får ansikt til ansikt, der drikker de av strømmene med levende vann og blir forvandlet fra herlighet til herlighet.

Se, Israels vokter slumrer ikke og sover ikke. Å, i angstens og trengselens tider, særlig i den åndelige anfektelsens tider, blir troen ofte liten og svak, og stadig mindre og stadig svakere. Ofte er den bare en veke som ulmer i hjertets dypeste grunn og viser seg i det skjulte, i ubevisste sukk til Herren.

Men det som er plantet av Gud, kan ikke så lett gå under. Om så alle djevler prøvde å gjøre ende på det, ville de ikke lykkes så lett. For Herren vet å bevare det han har lagt ned hos sine. Han pleier det guddommelige såkornet i det skjulte og holder det oppe.

Og når timen er kommet, fører han sine ut, ut av livets forvirring og denne tids angst. Han forløser Sions fanger, om de så var lenket med tusen lenker. For «hans får kan ingen rive ut av hans allmektige hånd, han kjenner dem ved navn, i sine hender har han tegnet dem». Og han – han har jo nøklene til helvete og døden.

Denne hans overstrømmende troskap har vår avdøde venn erfart rikelig. Derfor vil han nå, i evighetens lys, prise ham med uutsigelige ord – ham som er underfull, men evig elskende. Herren, den gode hyrde, har rådet og våket over ham.

Han har ikke forlatt ham, heller ikke da han syntes overgitt til det tetteste mørket. Med en mors troskap, ja, med mer enn en mors troskap, har han holdt ved like den troens gnist som var lagt ned i den avdøde, og bevart den fra å slukne. Og da tiden var fullkommen, brøt han mørkets makt helt og fullt og førte fangen ut av fengselet.

Å, hvor snart kan han berede
evig glede,
evig smil om salig munn!
I en drøm av dødens dører
ut oss føre,
oss frigjøre
i en blund.

Dette siste er gått bokstavelig i oppfyllelse på vår avdøde. Herren har ført ham som i en drøm gjennom dødens porter og latt ham fare mildt bort fra denne elendigheten til den herlige dagens morgen, der Lammet selv er solen. Vår forløste venn har ikke sett døden.

«Helvete, hvor er nå din seier? Se, løven av Judas stamme har seiret, og hvem kan stå ham imot, hvem kan stride mot ham?»

Han har seiret ved sin menneskelige fødsel, ved slitet i livet sitt, ved all sin sjels bekymring og angst, ved sin dødskamp og blodige svette, ved alle plager og smerter han tålte, ved sine hellige sår, ved sitt dyrebare blod, ved sin død på korset, ved sin seierrike oppstandelse og himmelfart, ved sitt sete ved Guds høyre hånd, ved hele sin dyre fortjeneste og sin tunge vandring til herligheten. Han har tatt fangenskapet til fange og forløst sine får fra syndens, djevelens, dødens og helvetes makt.

«Lammet, som ble slaktet» – det priser vi også her ved denne graven – «har seiret og er verdig til å få makt og rikdom og visdom og styrke og pris og ære og velsignelse.» Men det vi ser av denne seieren her, er bare svake antydninger og anelser om den store triumfdagen, forløsningens dag. Da skal vi være som drømmende. Etter den lange tåretiden lyder harpespillernes triumfsang, og det synges om seier i de rettferdiges boliger, i deres evige boliger.

Ja, kjære medpilegrimer! Det vet vi, det tror vi, det priser vi, det erfarer vi: Det kommer en tid da det ikke er noen angst mer, da ingen tåre lenger renner og intet sukk lenger stiger opp fra hjertene til Jesu Kristi forløste. Da skal alle deres smerter, alt trykk og all plage i denne tiden bli oppslukt i Jesu Kristi liv, som da er åpenbart i sin herlighet.

I dette store håpet legger vi nå også dette såkornet i jorden til oppstandelsens store dag, og vi ber om at Herren i sin tid vil la det spire fram igjen i det nye livets vårprakt, som han gir av sin guddommelige livsfylde.

Og så vender vi oss til deg, Herre Jesus, for å bringe deg enda en gang vår hjertelige og inderlige takk for all din troskap og usigelige kjærlighet som du har vist mot den avdøde: at du har ført ham som ditt får, ledet ham på den rette veien og til slutt forløst ham fra stor trengsel. Du, Herre, har ennå aldri forsømt noe i all din gjerning.

Å, styrk og befest denne troen hos oss også her ved denne graven, så vi kan gå herfra og tålmodig ta på oss det som ennå trykker og plager oss, og bære det etter deg, til den glade dagen kommer da du kan forløse oss fra alt ondt og føre oss ut av trellehuset og inn i det himmelske Kanaan.

Du, som seiret over død,
vær oss nådig i vår nød,

så vi her
en og hver
styrket ved ditt blod vår seiers time ser.
Når på Sion du framstår,
gid enhver (og den avdøde) deg følge får,
hvit og ren,
uten men,
der er du, o Lam, vårt lys, vår hjørnestein! Amen.

IV. Ved graven til en troende hustru og mor

Hvil i fred, dere trette lemmer,
her i stille ensomhet!
Hvil, til dere ved englestemmer
for himlens herlighet
vekkes, når han opp fra graven
hever dere til himmelhaven.

Ja, hvil mildt og rolig, dere trette ben! Lenge og ofte har dere savnet hvile. Mye arbeid og mye lidelse har gjort dere riktig utmattet, og dere trenger virkelig hvile. Hvil nå ut, uforstyrret av smerte, til den store morgenen da dere ved overhyrdens kraft skal bryte fram til nytt liv!

Hvil også du ut fra dine mange byrder, du ånd som så lenge var nedtrykt – hvil ut i Guds barns frihet! Etter den har du så ofte sukket, og til den har du nå nådd fram, slik vi håper når vi ser på Guds evige forbarmelse. I den friheten skal alle som her nede har trodd på Guds Sønn, glede seg.

Å, ubeskrivelige nåde! Uutgrunnelig rike er Guds fredstanker over en falt og fortapt slekt: Arme syndere kan ved troen på Jesus løses fra alle båndene i fangenskapet sitt og bli ført fram til den himmelske frihet! For en stor nåde det er at vi heller ikke her trenger å fortvile, men vet at det står fast, som Skriften sier: «Salige er de døde som dør i Herren fra nå av. Ja, sier Ånden, de skal hvile fra sitt besvær» (Åp 14,13).

Kjære sørgende! Om jeg her ved graven hennes ville rose det gode andre satte pris på hos henne, ville det stride mot hennes eget sinnelag, og det ville ikke sømme seg. Tvert imot har hun uttrykkelig bedt om at det her skulle tales om nåde og barmhjertighet, og at Herren skulle prises. Gjennom hele livet hadde han gjort så store ting mot henne, så uverdig hun enn hadde vært til hans utallige velgjerninger.

Det er også det sinnelaget som passer best for syndere som samtidig er Guds barn: at de ikke lenger vet om noe godt hos seg selv, som om det kom fra dem selv, og at munnen deres blir full av hans forbarmelse. For den har ledet dem både i det indre og det ytre og tatt seg av dem med en overstrømmende nåde, en nåde som strekker seg vidt ut over alle syndere. Da vet en lite eller ingenting å rose seg av hos seg selv; langt heller kan hjertet smelte bort i skam og ydmykelse for sin Forbarmers ansikt.

Og hvilken lovprisning av Herren vil ikke bryte fram fra dypet av en slik ydmyket sjel i den salige evighet! Der står Guds kjærlighet enda tydeligere for øynene hennes, og hun ser klart ut over alt som her på jorden ennå var dunkelt

og gåtefullt for henne. Derfor vil vi også her tale om Guds nåde og forkynne Herrens pris. Han har gjort store ting mot henne som er sovnet inn, helt til hennes siste time.

Dessuten er dette jo det mest velbehagelige arbeidet syndere kan gjøre her nede: å lovsynge Herrens navn og gi ham æren, bøyd i støvet. Dette arbeidet begynner her nede i utlendigheten, og de som lot seg frelse til det evige liv, fortsetter det der borte i hjemmet, renere og herligere, med enda dypere ydmykhet og inderlighet i ånden.

Lovet og priset være Herren for all den barmhjertighet og trofasthet han har vist vår søster som er sovnet inn, gjennom hennes pilegrimsvandring på førtifem år! Å, i denne lange tiden hadde hun erfart så mye og merket sin trofaste Guds kjærlige hånd i så mange slags prøvelser at hun gjorde det til sin egen oppgave å takke Frelseren. Selv i den siste sykdommen, da sinnet var tørt og utmattet, fortsatte hun trofast å prise Gud, om enn i svakhet.

Lovet være Herren også av oss for alle prøvelsene han sendte henne! Lovet være han særlig for at han alt tidlig ved sin mektige nåde dro ånden hennes til seg og inn i sitt fellesskap! Lovet være han for at han bevarte henne i dette fellesskapet, og for at han ved nyttige ydmykelser, både indre og ytre, plantet ringe tanker om hennes egen verdighet i sjelen hennes! Lovet være Herren for at han, som vi tror, har vasket kappene hennes og gjort dem hvite i Lammets blod!

Lovet være han for sin trofaste hjelp og sitt vern gjennom tjuetre års ekteskap! Lovet være han for at han har sendt seks av barna hennes foran henne inn i den salige evighet, der hun nå, slik vi håper, med stor glede har funnet dem igjen! Lovet være Herren for alle lidelser og alle gleder, for all trøst og all vederkvegelse på veien ved hans ord og sakrament! Lovet være han for hennes siste sykdom og for alle ydmykelsene den førte med seg!

Lovet være han, den guddommelige oppdrageren, for at han ikke sluttet å lutre henne i trengselens smeltedigel! Lovet være han for hvert sukk vandringen presset fram av henne! Lovet være han for alle tårene hun har grått her nede – for alt tjente henne til det beste! Lovet være han for hennes milde og, som vi tør tro, salige bortgang! Lovet være han for alt!

Hvem kan forkynne Herrens godhet og fortelle om hans underfulle veier? Ingen munn kan uttale og ingen tunge prise nok det Gud gjør mot forkastelige syndere – han som ikke trenger oss. Den som tenker riktig over det, lengter etter å bli løst fra dette dødens legeme og gå helt opp i tilbedelse og lovprisning av sin Gud. Hvem blant oss må ikke bryte ut i lovprisning her ved denne graven når han tenker riktig over det – kanskje med tårer, men likevel med dyp hjerteglede – og si:

Ak, når jeg vil overveie
all den godhet, nåde blid,
som du meg på underveie
har ført all min levetid:
da ditt dyp jeg ingenlunde
måle kan og ei utgrunne.

Tusen, tusen ganger deg
være pris evindelig!

Å, for noen mennesker vi er, kjære sørgende! Hvor lykkelige er vi ikke! Her ved gravene til våre kjære som er sovnet inn i Herren, ser ikke øyet annet enn død og atskillelse, og naturen gyser tilbake. Her er det bare smerte og jammer som tar makten over den naturlige følelsen. Men nettopp her tør og kan kristne tre fram og prise Guds godhet. Han tukter dem nok, men de kjenner hans kjærlige hånd også i tukten.

Der hjertet vårt ikke lenger håper noe, hvis det ikke blir opplyst og styrket ovenfra, og der fornuften ikke ser noe mer og ikke lenger finner noe spor – nettopp der løfter troen triumferende hodet. Frimodig og trossig ser den ut over det synlige, over grav, død og forråtnelse. Med inderlig velbehag skuer den inn i det evige hjem, til boligene som for lenge siden er vunnet ved lidelse og død, ja, fram til den dagen som kommer, da Guds barns frihet skal åpenbares, og med den også friheten for skapningen som sukker.

«Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, som etter sin store miskunn har gjenfødt oss til et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde, til en arv som er uforgjengelig og uflekket og uvisnelig, og som er gjemt i himlene» (1 Pet 1,3 f.). Lovet være Gud, som ved evangeliet har gitt oss en evig trøst! Derfor trenger vi i dag ikke å sørge slik som hedningene, som ikke har noe håp. Tankene våre trenger heller ikke å henge fast ved støvet; vi kan frimodig skue opp til det himmelske fedrelandet.

Der er samlingsstedet for alle troende. Der gir de forløste Lammet som er slaktet, evig ære. Dit vil den trofaste ypperstepresten, etter sine evige fredstanker, føre alle som Faderen har gitt ham, den ene etter den andre, «for at de skal se hans herlighet, som Faderen har gitt ham».

Der har patriarker sete
og profeters skare stor;
æretronene beklede
de apostlers helgenkor.
Dit i de framfarne dage
Kristi venner monne drage;
til Guds pris skal og vår tunge
evig halleluja sjunge.

«Jeg vil», har Frelseren sagt, «at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er, for at de skal se min herlighet» (Joh 17,24). Hva større kan en tenke seg? Å være hos ham som en ikke har sett, og likevel elsket! Å være hos ham som en har alt å takke for! Å være hos ham som lot seg slå i hjel for å forløse den falne menneskeslekten, og få del i hans herlighet – hva større kan en tenke seg!

Der svinner bort i lys
hver strid, hvert smertens gys,
alt hva oss mon betynge;
da, o treenighet!
vi for den vunne fred
skal din triumf utsynge.

Vi håper og tror at vår søster som er sovnet inn, er gått inn i dette riket av lys og evig glede – for Guds forbarmelses skyld og for forsoningsblodets skyld, det blodet som roper om barmhjertighet for alle syndere. Hvor godt må hun ikke ha det nå etter sitt lange fangenskap, i den friheten som foreldrene hennes og seks av barna hennes alt har skyndt seg i forveien til!

Nei, den som er salig der oppe, vil ikke lenger ønske seg ned hit. Men han vil nok bære omsorg for dem som ennå vandrer i legemet og ligger ham på hjertet, og be om at også de må bli ført til den samme gleden. Vår søster som er sovnet inn, har ennå nesten halvparten av familien sin på vandring her nede. Moren med seks barn er i menigheten der oppe, faren med fire barn i menigheten her nede.

Forbindelsen er riktignok ikke brutt, men løftet opp. For menigheten der oppe og menigheten her nede har én Herre, én kjærlighet, ett rike og én retning i ånden. Men viktig, svært viktig må det være for dem som ennå er her i verden, når de har nært forbundne sjeler i den salige evighet. Særlig viktig er det for barn når de vet: Mor er hos Herren!

Noe av det som lå henne som er sovnet inn, mest på hjertet, og som hun uavlatelig sa til Herren i hjertet, var at ikke én eneste av hennes egne måtte bli tilbake. Herren måtte gjøre godt igjen alle feilene hun kanskje hadde gjort i oppdragelsen, så hun kunne overgi dem alle til ham med de ordene: «Se, her er de som du har gitt meg; ved din nåde har jeg ikke mistet noen av dem!»

Å, måtte denne lengselen hos deres avdøde mor trenge riktig dypt inn i hjertene deres, dere kjære som nå er morløse! Eller skulle ikke denne bønnen, som hun begynte her nede, fortsette i menigheten der oppe? Skulle den ikke fortsatt virke inn på hele barnas livsvandring framover? Hvor lett kunne ikke veien til fedrelandet bli for dere for disse bønnenes skyld, hvis dere lyder sannhetens Ånds røst! Men hvor vanskelig vil det bli for dere å stampe mot brodden, hvis dere skulle få lyst til det!

Hvor viktig burde det nå være for dere at veien deres må bli en fredens vei, som fører til fedrelandet der oppe, til Frelseren og til gjenforeningen med deres mor! Herren gi forstandens øyne deres stadig mer lys, så dere strever etter å trøste og glede deres bekymrede far ved et liv ført for Herrens ansikt, glede deres mor i evigheten og fremme deres eget vel. Og måtte dere, når dere legger av denne hytten, bli samlet til menigheten der oppe, som er omkring Herren.

Så lev da vel, elskede venninne, forløste sjel, til det glade gjensynet i Guds farshus! Dit er du gått inn, og dit håper også vi å komme etter ved forsoningens blod, når denne tidens strid er over. Hvil søtt, du trette hytte, til høstens dag, til Jesu Kristi dag!

Men du, Herre, lær oss å lide, tro, kjempe, be og seire. Rens oss og fullend oss, til du finner oss skikket til å gå inn gjennom portene til den nye byen og ta imot de helliges arv i lyset, der det ikke er noen fristelse mer, ingen synd, ingen klage og ingen smerte, men evig glede!

Herrens barn utsår sin sæd
under gråt og sukke,
dog en høst er dem bered,

da de frukten plukke;
hva de sådde under strid
lønnlig her på jorde,
skal en gang i høstens tid
lutter jubel vorde. Amen.

V. Ved graven til en troende ektemann og far

Vi står ved graven til en mann som vi trygt tør tro er gått inn for å nyte den uforgjengelige arven som Kristus har gjort i stand for dem som elsker ham. Jeg sier ikke dette på grunn av hans rettskafne og kristne vandel, som alle som har kjent ham, vitner om. Jeg sier det heller ikke fordi han var elsket og nå blir begrått av så mange mennesker, og heller ikke på grunn av hans fredelige, stille og ydmyke ånd.

Jeg sier det heller ikke fordi han var så mye for sine egne som ektemann, far, bror og venn, eller på grunn av hans andre gode egenskaper. Den dype sorgen i de mange kretsene han nå er borte fra, taler om dem høyere og sterkere enn jeg kunne. Det er ikke på grunn av hans gjerninger, hans liv og vandel at jeg sier han nå er salig. Jeg sier det fordi han som en arm synder, som fortjente forbannelse og fordømmelse, har søkt og funnet nåde hos Herren.

Dette er grunnen, og det er den eneste grunnen, til at vi tør tro at vår bror som er sovnet inn, er gått inn til sin Herres glede, og at han nå der borte skal få skue det han her har trodd.

Det sømmer seg ikke for kristne å stå ved gravene til dem som er døde i Herren, og rose dem for deres dyder. For det gode vi har funnet hos dem og fått nyte av dem, skal jo ikke tilskrives dem og deres kraft, men alene og bare Jesu Kristi nåde. Den er mektig i de svake og herliggjør seg ved å søke og utvelge nettopp det elendigste, det som har faret mest vill, det mest uverdige, ja, det som ingenting er. Den gjør vredens kar om til miskunnhetens kar, for at intet kjød skal rose seg for Herren.

Herren alene, bare ham, tilkommer æren for alt godt og for alle dyder hos hans forløste. Om vi ikke ga Herren alene all ære, ville vi ikke handle i samsvar med sinnelaget til vår bror som er gått hjem.

Men det finnes likevel en ros som ikke skal tas fra vår bror som er sovnet inn. Også for den har vi riktignok Herren alene å takke, men vår venn som er gått hjem, ville ikke engang for Guds trone si fra seg denne rosen. Det er denne rosen jeg mener: at han ved troen har funnet barmhjertighet i Lammets blod.

All annen ros – å, hvordan svinner den bort, hvordan blir den til intet, til slett ingenting, for lyset fra ham som alene er hellig, og som intet annet gjelder for enn en kledning som er vasket og gjort hvit i Lammets blod! Men denne rosen blir stående. Den består midt i dødens dal, for den allvitende dommerens ansikt, ja, inn i evighetenes evigheter. Denne rosen skal ikke tas fra vår venn som er sovnet inn; den er hans dyreste eie.

Han visste hvordan det sto til med ham, og han visste hvem som hadde båret syndene hans. Han visste det ikke bare; han erfarte også kraften i det i sitt eget hjerte. Den kraften viste seg i hans frimodighet i døden og i hans lengsel etter å

se Herren Jesus personlig, ansikt til ansikt, han som hadde gitt sitt liv i døden for ham.

Ved Herrens nåde hadde han den levende vissheten at navnet hans var skrevet i himmelen, innført i livets bok for Jesu Kristi fortjenestes skyld. Derfor lengtet han dag og natt etter å komme hjem til Herren og gå inn gjennom portene til den nye byen, der rettferdighet bor. Der er det ingen sorg og ikke skrik og ingen smerte mer, og der vokter Lammet selv sine og fører dem til livets vannkilder.

Mine brødre! Det er ennå ikke åpenbart hva Herren Jesu forløste er. «Men vi vet at når han åpenbares, da skal de bli ham like, for de skal se ham som han er» (1 Joh 3,2). De kristnes liv er ennå skjult med Kristus i Gud. De står ennå i fellesskap med Kristi kors. De bærer ennå syndens og dødens legeme med seg, og det guddommelige livet i dem er ennå dekket av et svakt og forgjengelig kjød.

Slik Kristus var i verden, slik er også de i verden. Verden kjenner dem ikke. De må ennå høre skrikene fra undertrykkerne og fra dem som gjør urett. De må ennå se tårene til dem som lider urett og ikke har noen trøster (Fork 4,1).

Derfor lengter de etter å bli fri fra tjenesten under det forgjengelige, fri fra dette dødens legeme og det fremmede landet, der de må gjennom så mang en tung prøvelse. Og de venter på det salige håp og åpenbaringen av den store Guds og deres frelser Jesu Kristi herlighet. For de er nok salige, men i håpet.

Men når Kristus, deres liv, blir åpenbart, da skal alt bli helt annerledes. Da skal også de åpenbares med ham i herlighet. Når hvert øye skal se ham og hver tunge må bekjenne at Jesus er Herre, da skal også Guds barns herlighet bryte fram som morgenrødens glans, og han skal bekjenne deres navn for sin Far og sine hellige engler.

O, hvilken fryd og salig glede,
o, hvilken klarhets stråleglans
skal himmelhimlens sol da sprede
om deres hodes seierskrans,
når himlens nye hymne klinger,
når Gud framtrer som han er,
når ham de pris og ære bringer
og Lammet, som ble slaktet her!

(*Himmelhimlens sol: se Åp* 21,23.)

Til denne herligheten er syndere kalt. Og til den kommer alle som i troen på forløsningen i Kristus Jesus har fått tilgivelse av ham og rett til å kalles Guds barn. Men hvem kunne så mye som ane eller beskrive hvor stor denne saligheten er, den som overgår alt? Vår bror som er gått hjem, har fått et herlig lodd: Han er gått over i saligheten, ennå bare i dens første begynnelse, for først når Herren åpenbares, skal den bli åpenbart i full glans. Hvem blant oss vil ikke ønske ham til lykke når vi ser det?

Naturen krever riktignok sin rett. Det må være tungt og smertelig for de etterlatte at de ikke lenger skal se den elskede ektemannen, faren, broren og vennen blant seg. Likevel har de en fast og sikker trøst: Han som er sovnet inn, er hjemme hos Herren og hviler fra sitt arbeid.

Ja, dyrebare etterlatte! Lar dere det nå bli desto viktigere for dere å gjøre deres eget kall og utvelgelse fast, og strever dere etter at det en gang også må bli gitt dere å ta imot den arven som er gjort i stand for dere etter denne tidens lidelser? Og lar dere dere ved den dyrebare avdødes hjemgang dra desto fastere til Frelseren, den usynlige, men sikre vennen? Da er jo fellesskapet mellom dere og ham i grunnen slett ikke opphevet ved hans bortgang.

Dere lever med ham for den ene Herre, i det samme riket, der Jesus er overhode og konge, i den samme kjærligheten og for den samme saken.

I den himmelske byen han er gått inn i, blir han riktignok ikke prøvet lenger, for han har fullført troens løp. Men mang en prøvelse venter nok ennå dere og oss alle. Hvordan kunne det også være annerledes? Kristus gikk jo også selv korsets vei til sin herlighet, og det er Guds orden at vi bare gjennom mange trengsler kan gå inn i Guds rike.

Men når vi bare løper med utholdenhet i den kampen som er lagt foran oss, og ikke blir trette, skal også vi seire ved Guds kraft. Til sist skal vi takke Herren, han som er vårt åsyns frelse og vår Gud. Mot oss, slik som mot ham som er sovnet inn, vil han vise seg trofast, han som gjør langt mer enn vi ber eller forstår.

Bønn. Å du sanne, levende og trofaste Herre og Gud, Jesus Kristus! Vi takker deg for all den trofasthet og barmhjertighet du hittil har vist oss gjennom ham som er sovnet inn, og vi bekjenner for deg at vi er altfor ringe til den. Takk for din tålmodighet og nåde, og for alle de utallige velgjerningene for legeme og sjel som du har herliggjort deg ved blant oss, så lenge vi hadde ham synlig hos oss.

Takk for alt du har vist mot ham under hans pilegrimsvandring, og særlig for at du har dratt ånden hans til deg og gjort den så rede at han med troens frimodighet kunne se oppløsningen av sitt legeme i møte. Derfor kan vi med grunn tro at han nå er hjemme hos deg. Fullfør nå hos ham og hos oss alle dine evige kjærlighetstanker. Bevar også oss vår plass i det himmelske fedrelandet, slik du har bevart den for vår bror som er sovnet inn, og gjorde den viss for ham ennå i hans siste timer.

Trøst de etterlatte med din trøst. Knytt dem stadig nærmere og inderligere til hverandre ved din guddommelige kjærlighet og ved at de strever etter den rettferdighet som er ovenfra. Slik kan de trofast stå ved hverandres side under vandringen i denne tid og hjelpe hverandre fram på veien til saligheten. Du bærer oss alle i ditt yppersteprestlige hjerte. Derfor hjelp oss og bevar oss til saligheten ved din guddomsmakt, så vi en gang, slik som vår bror, kan overgi våre sjeler i dine hender og gå inn til å skue den herlighet som er i deg.

O, hvem kan vite hva seg da opplater,
når vi ham skuer hos himlens Fader
og nær ham står!
Da endt er vår møye, og ved hans vunder,
hvortil vårt håp og vår lengsel stunder,
vi hviler ut.
Da lovsangens toner med velde skal klinge,
når dine forløste sin hyllest deg bringe
og synge fro:

O Lam, som ble slaktet for oss, vi deg prise,
i tusen kor vår hyllest vi vise,
du er det verd!
Vår Herre og Lammet pris være og vorde!
Og alt si amen i himlen, på jorde,
hva ånde har! Amen.

VI. Ved graven til en hustru og mor som var prøvet gjennom smertefulle erfaringer i livet

Det går nok ikke uten tårer når vi legger denne bleknede hytten ned i jorden som et edelt såkorn for oppstandelsens dag, og viser vår hjertelig elskede søster den siste ære – hun som hadde del med oss i trengselen og herligheten i Kristi rike. Herren vet hva vi har mistet. Han vet best hvilket lysende eksempel på tålmodighet og tro, hvilken prøvet stridskjempe for Guds rike, hvilken moden frukt for den himmelske Fars låve han har kalt hjem!

Lov og tilbedelse tilkommer ham alene, den trofaste Frelseren, for alt det vi har hatt i henne. Etter hans råd ble hun revet bort fra vårt samvær. Den saliges dype lengsel etter de himmelske boligene og etter et nærmere fellesskap med ham som hennes sjel elsket, er nå stilnet.

Og vi vet at fellesskapet mellom dem som lever i troen på Guds Sønn, ikke blir brutt når pilegrimsdrakten legges av. Likevel kan ingen klandre oss for at vi lar smerten bli hørt her ved denne graven og klager over tapet vårt. For vi har mistet en sjel som, helliget ved troen på Jesus Kristus, trøstet og vederkveget oss på veien gjennom denne jammerdalen, ofte uten at hun selv visste det.

Hva hun som er sovnet inn, selv tenkte om sin hjemgang, og hva som var grunnen for håpet hennes og ankeret for troen hennes, ser vi best av et vers hun sa som uttrykk for sitt håp under et kraftig sykdomsanfall for flere år siden. Hun sa den gangen:

Snart min arbeidsdag nå ender,
og sabbaten stunder til,
hans igjennomstungne hender
meg til himlen drage vil.

Ja, du trodde den gangen, trette pilegrim, at arbeidet ditt nærmet seg slutten, og at sabbaten skulle bryte fram for deg. Men din Frelser hadde bestemt det annerledes. Sytti år hadde hun som er sovnet inn, lagt bak seg. Hun hadde vandret som fremmed og pilegrim i denne verden og i denne lange tiden opplevd mang en hard skjebne.

Og det viktigste er dette: Når en sjel lengter etter Guds barns himmelske frihet og har en alvorlig hjemlengsel etter Frelseren, blir mye til byrde og strev for henne som er glede og fornøyelse for dem som har sinnet vendt mot jorden. Slik var hun som nå er salig, trett av åket sitt allerede for flere år siden. Hun trodde at Herren ville fri henne og løse henne fra det, og hun gledet seg til det. Men den gang var arbeidet hennes ennå ikke slutt. Guds veier er ikke menneskenes veier, og hans tanker er ikke våre tanker.

Herren hadde ennå spart noe til henne i alderdommen, noe nesten uutholdelig tungt, noe som rammet henne der hjertet var mest sårbart. Jeg mener de lange og tunge lidelsene til hennes elskede sønn, som sovnet inn for få uker siden. Likevel fikk dette, som hun selv ikke nektet for, de mest velgjørende følger: Det lutret sinnet hennes og dro det bort fra det timelige.

Ja, dette ble enda et tungt arbeid for hennes trofaste morshjerte, enda et bittert beger som Herren rakte henne før hun døde. Da måtte hun nok sukke og rope til Herren, sin Gud, om tro, om forbarmelse og om hjelp. Evigheten skal en gang gjøre det klart hva hjertet hennes har gjennomgått i denne trengselens ovn, og hva hun har vunnet ved det.

Endelig brøt Herren igjennom med sin hjelp og løste sønnen. Og snart løste han også henne, slik hun hadde anet, men ikke uten strev: Hun måtte ennå la sitt svekkede legeme gjennomgå en smertefull operasjon som alt i henne strittet imot. Men dette var det siste arbeidet, den siste lidelsen på hennes livsvandring. Nå løste Herren litt etter litt båndene i dette dødens legeme og førte henne som nå er salig, mildt og sikkert over i det landet der han selv er gått i forveien for å berede sine et sted.

Lider vi med ham, skal vi også herske med ham. Dør vi med ham, skal vi også leve med ham. Er vi blitt forenet med ham ved en død som er lik hans død, skal vi også bli ham lik i oppstandelsen. Ja, har vi hatt mye arbeid og mye lidelse i Kristus i denne verden, skal vi også nyte en rik sabbatshvile i den andre verden. Der klager og gråter en ikke lenger, men ser hans åsyn i herligheten, i Guds lys, og priser hans navn fra evighet til evighet.

Å, hvor herlig må det ikke være for en trett stridsmann når sabbaten bryter fram etter lange og mørke arbeidsdager – den hvilen som aldri tar slutt! Da hører gråten opp, og ånden, som er helbredet ved Lammets blod, kan i den stille evighet gi ham æren foran hans trone og hvile ut i hans sår fra all møye og alt strev på den jordiske løpebanen.

Det Lam, som slaktet ble,
se, herlig går det der på Sions vange;
o, hør den jubel, hør de glade sange
av dem som det i livets bok innskrev!
Hør skarene med tordenstemmer sjunge,
fra de utvalgtes hær
i lysets himmelskjær
hør Moses' sang til Herrens harper runge!

Ja, her på forgjengelighetens sted, der vi så sterkt blir minnet om menneskets skrøpelighet og dødelighet, har vi nok lov til å skue opp til det som venter oss hvis vi blir funnet i Kristus, og som hun som er sovnet inn, allerede nyter nå.

Vi får skue opp til den nye byen, der Jesu Kristi forløste bare får nye og herlige ting i stedet for den gamle forgjengeligheten. Det er byen der Lammet er solen. Gjennom portene dens kommer ingen urene inn, men alle de som er kommet ut av den store trengsel og har vasket sine kapper og gjort dem hvite i Lammets blod.

«Nå stunder sabbaten til», sa hun som er sovnet inn, for noen år siden. Og selv om det behaget Herren å legge enda noen arbeidsuker på henne, holdt hun fast ved det samme sinnelaget: Med fast tillit og urokkelig håp ventet hun på sin Guds sabbat. Det kunne en også tydelig se på henne. Hun gjorde seg ferdig til hjemgangen med en patriarks ro. Lidelsene som ble lagt på henne, så hun på som midler til å forberede henne for evighetens lys.

Ånden hennes var alltid vendt mot det ene nødvendige. Det stadige samværet med den usynlige vennen var blitt så uunnværlig for hjertet hennes at det gikk foran alt annet, og hun tjente Herren med bønn dag og natt.

Den som himlens herlighet i Ånden ser,
om verdens tant bekymrer seg ei mer.

Men hvordan står det egentlig til med en sjel som med visshet ser denne herligheten foran seg? Hva ga henne som er sovnet inn, vissheten om den hvilen som ventet henne, og fikk henne til å si så bestemt: «Min sabbat nå stunder til»? Var det frekk stolthet og overmot, eller bevisstheten om gode gjerninger, eller en mening og et håp uten grunn?

Å, hun har selv sagt helt tydelig hva som var grunnen til håpet hennes: «Hans igjennomstungne hender meg til himlen drage vil.» Dette var klippen som troen hennes hvilte på: fortjenesten i Jesu Kristi allerhelligste lidelse og død – ikke hennes egen rettferdighet, men hennes Frelsers rettferdighet. Dette var gleden hennes selv i de mørkeste timer. Den kledningen hyllet hun seg inn i når de ytre stormene kom, og i den håpet hun ikke å bli til skamme, heller ikke i døden, ja, ikke engang for den hellige rettferdighets åsyn.

Alt i ungdommen hadde Gud av nåde ført henne til denne grunnen og gitt henne en inderlig kjærlighet til den mannen som har sonet på korset for verdens synder. I denne troen og i denne kjærligheten ble hun også stående til sin høye alderdom. Ja, hun vokste og ble fullkommen i den, så hun bare ventet på den stunden da hun skulle få være hos sin Herre alltid og aldri mer gå ut av hans tempel, verken dag eller natt.

Å, verden kjenner ikke Kristi disipler! Den vet ikke hvilke Guds skatter som ofte er gjemt i uanselige kar. Stolt og oppblåst går den forbi dem som Guds herlighet bor i, om enn i korsets skikkelse.

Kristne er Herrens folk,
Åndens barn; med ham for øye
seg de bøye,
hos dem er hans flammes makt
dypt nedlagt!
For sin brudgoms blikk å sveve
er for deres sjel å leve,
og hans blod er deres prakt.

Men alt dette er skjult, skjult under et dødens og ydmykelsens legeme, skjult i korsets skikkelse, til den timen kommer da Jesus skal føre det fram og la det stråle i det guddommelige livets fulle klarhet.

Vi vet at hun som er sovnet inn, nå er gått inn i denne klarheten – ikke på grunn av gjerningenes fortjeneste. For det hun var, og det hun kunne være, er jo

en ren gave av Guds kjærlighet. Slik så hun også selv på det, og derfor holdt hun seg alltid i dyp ydmykhet for Herren, i gammeldags enfold og i stille tilbakeholdenhet.

Ikke på grunn av gjerningenes fortjeneste er hun blitt salig – langt derifra! Det jeg til nå har sagt om henne, har jeg heller ikke sagt for å rose henne, men for å prise Guds barmhjertighet i Kristus Jesus, vår Herre.

Men grunnen til at vi vet at hun er gått inn til klarheten, er Jesu Kristi gjennomborede føtter og hender, hans angst, marter og pine, og det dyrebare ordet at alle som lar seg føre inn i den sanne og levende tro på den korsfestede, skal bli legt ved hans sår og helbredet for evig.

Slik står vi da her ved denne graven. Vi sørger over å ha mistet vår trofaste, hjertelig elskede hustru, mor, svigermor, bestemor, søster og medvandrer gjennom jammerdalen – men kanskje bare for kort tid. Likevel gleder hjertet vårt seg for henne, fordi håpet hennes er oppfylt og vederkvegelsens tid er kommet for henne.

Ja, vi gleder oss over at vi gjennom henne som er sovnet inn, er kommet i et nærmere og saligere fellesskap med menigheten der oppe, som ser Jesu Kristi ansikt. Vi gleder oss over at denne jorden, som er vanhelliget ved synden, kan ta imot slike oppstandelsens spirer, slike templer for Den Hellige Ånd, og at den slik selv modnes mot sin nye fødsel.

O, juble, dere høye! O jord, du deg fryde!
Du mottatt har den Allmektiges sæd;
Jehova deg gav denne nåde å nyte
til tegn at han ennå deg vil signe med fred!
Du ennå skal forskjønnes,
i herlighet grønnes,
når først seg opplater hint himmerikes rike,
hvoretter med deg de (de kristne) nå sukke og hige!

Bønn. Pris og tilbedelse være deg brakt her nede i støvet, høylovede Herre og Frelser, du som også en gang var død og nå lever fra evighet til evighet! Vi takker deg for at du har dratt henne som er sovnet inn, til deg, bevart henne hos deg midt i en ond verden og fullendt henne ved troen på deg. Men for dette vil hun nå selv takke deg med dyp ydmykhet i den glade evighet, og i ditt lys prise din barmhjertighet og din fullgyldige fortjeneste sammen med de fullendte rettferdiges ånder.

Vi takker deg for at du gjennom henne har latt så mye vederkvegelse strømme til oss, så mye styrke på veien og så mye av den høyere glede som er i de helliges fellesskap. Du vet det jo selv og har erfart det, slik som vi, ja, mer enn vi: hvor vederkvegende det er i denne elendigheten å finne et hjerte som elsker deg og alle mennesker. Og denne gleden har du gitt oss i henne. Vær evig lovet for denne barmhjertigheten!

Vi ber deg: Hold oss fast ved det ene nødvendige. Vend våre svake øyne stadig mer, og uten å vike, mot dine sår og mot herligheten i den fullendte menigheten. Og før våre sjeler av nåde, etter denne tidens lidelser, inn til deg og til alle som i troen er gått foran oss og er hos deg.

La din fred hvile over denne graven, og før en gang disse døde ben, som vi her sår ut, fram i herlighet ved lyden av overengelens basun. Dine er vi, for du har kjøpt oss; la oss evig være dine! Amen.

VII. Ved graven til en gammel mor og bestemor

Endelig er den gamle, skrøpelige hytten revet ned, den som så lenge hadde vært bolig for en forløst ånd. Og det skjedde på samme dag som hennes elskede sønn for tjuefem år siden byttet ut det timelige med det evige. Nå venter den i jorden, der den hører hjemme, på den store timen da Guds Sønn igjen skal fornye og samle det som syntes å være tilintetgjort ved døden og forråtnelsen. Da skal de som er i gravene, høre hans røst og komme ut, noen til livets oppstandelse, andre til dommens oppstandelse.

I åttifire år har hun som er sovnet inn, vandret i denne verden og hatt mang en tung kamp. Fra hun var ni til hun var åttitre år, hadde hun riktignok god helse uten avbrudd, så hun til sist slett ikke lenger riktig visste hva det ville si å være syk. Men i tretti år har hun pleiet en blind ektemann, og dermed lå hele byrden med husholdningen og barneoppdragelsen på henne.

Hun har også sett mange mennesker gå i graven, både nære og mer fjerne, mennesker som var henne svært kjære og dyrebare. Og hun har opplevd mang en motgang i hjemmet. En vidt forgreinet familie, barnebarn og oldebarn, holdt den gamle moren i stor ære og ga henne mye vederkvegelse, glede og fryd. Likevel har det, som rimelig er, ikke manglet på nedslående hendelser.

Til dem hørte særlig hennes elskede datters død for knapt et år siden. Den rammet henne hardt og bedrøvet henne dypt, og etter det en kunne se, bidro den mye til å vende blikket hennes mot himmelen. Og i sin siste sykdom, da kreftene hennes langsomt tæret bort, la hun seg ned med stor ro og hengivenhet i sin Guds vilje. Han hadde elsket henne til nå og ført henne godt, hjulpet henne ut av mye og aldri forsømt eller forlatt henne.

Og slik vi håper til Frelseren og hans kjærlighet, er hun nå kommet inn i frihetens rike. Der er det ingen alderdom mer, men der nyter hans forløste fred og evig glede av Kristi fylde, i evig ungdom og fornyelse.

Hvis jeg skulle beskrive hennes åndelige tilstand slik den viste seg på det siste sykeleiet, ville jeg bruke Jakobs ord, da han sa: «Herre, jeg bier etter din salighet!» (1 Mos 49,18).[2] For da han lå for døden og skulle trekke føttene sammen, sa han ennå, midt under velsignelsen han ga sønnene sine – han, den gamle og utlevde Guds pilegrim: «Herre, jeg bier etter din salighet!»

Han hadde en løpebane bak seg som han selv hadde sagt var kort og ond. Gjennom mang en angst og nød hadde han måttet kjempe seg fram, og det hadde bøyd og ydmyket sinnet hans. Slik var en fast tro på hans fedres Gud blitt plantet og styrket i hjertet hans. Derfor løftet han blikket da han sto ved utgangen av denne jammerdalen.

Det vederkveget ham å tenke på den Guds frelse som ennå skulle åpenbares for etterkommerne hans. Ved den skulle de få trøst og glede på denne jorden som Herren hadde forbannet – der det bare er motgang og kummer, og der den

[2] NB: «Etter din frelse bier jeg, Herre!» Hofacker bygger i hele talen på den eldre ordlyden «salighet».

store loven nå gjelder for hvordan barna blir ført: at de bare gjennom mange trengsler kan gå inn i Guds rike.

I dødsstunden var det en stor vederkvegelse for ham å kunne skue fram til Guds kommende frelse, til Israels trøst, til Jesus Kristus, og til forløsningens dag som skulle bryte fram med ham. Alle sine onde dager og all bekymring og angst i hjertet kunne han senke ned i dette store håpet og hvile ut i det. I dette Guds lys gjorde han seg frimodig ferdig til å overgi sin skrøpelige hytte til døden.

Også vår søster som er sovnet inn, har med blikket festet på evigheten hun gikk i møte, med ro og hengivenhet bidd på den salighet som gikk opp for verden i Kristus, og som ble beseglet med hennes forsoners blodige lidelse. Ved Guds Ånd var hun blitt overbevist om sin syndige fordervelse og om all sin skyld, som hun ikke kunne betale. Derfor satte hun hele sitt håp og sin tillit til ham som på korset har betalt for alle.

Hans trofaste omsorg hadde hun ofte erfart i livet sitt, og om seg selv har han sagt: «Fjellene kan vel vike, og haugene rokkes, men min miskunnhet skal ikke vike fra deg, og min fredspakt skal ikke rokkes» (Jes 54,10).

Hun stolte på at denne Gud ikke ville støte henne bort eller forlate henne, selv om hun var en stor synderinne og i sitt lange liv hadde lagt mye skyld på seg. Mye av det regnet hun den gang ikke engang for skyld; først mot slutten av løpebanen ble det åpenbart for henne som skyld. Hun stolte likevel på at han ville ta imot henne for det evige forsoningsofferets skyld og av nåde la henne gå inn i fedrelandet der oppe.

Hvor herlig er det ikke når et slikt bøyd og tillitsfullt sinn ved Guds Ånd kan plantes i et menneskes hjerte! Med et slikt sikkert håp og en slik tillit til Guds hjerte – ikke til egen verdighet, men til sin Forbarmers hjerte og fortjeneste – kan en dø helt mildt. Da er det søtt å trekke føttene sammen og se døden i møte, for den kan bare bringe forløsning fra denne tidens jammer.

Der et slikt sinn er blitt riktig kraftig og gjennomtrengende, har tilintetgjort all vantro i det bøyde og ydmykede hjertet og overgitt seg helt til forbarmelsen, der legger en med glede og i fred fra seg sitt jordiske arbeid. Da skynder en seg mot den evige sabbat, for å skue og nyte den saligheten som Kristus har vunnet, og som hjertet trygt stoler på å få gå inn til av nåde.

«Herre, jeg bier etter din salighet!» har Jakob sagt, og nettopp med det har han latt sitt hjertes innerste sukk bli hørt for Herren, sin Gud. Verden bier riktignok på helt andre ting enn Guds salighet. Den bier på det ene og det andre, på en eller annen nytelse, glede eller ære.

Men et hjerte som er blitt fattig i seg selv og erkjenner sin skyld, et hjerte som har fått skapningens sukk åpenbart i sitt indre, kan ikke lenger vente på ting som forgår. Det venter på Guds salighet, på hans evige salighet. En gammel Guds pilegrim som Jakob ønsker seg ikke tilbake til det han er glad for å ha gått igjennom og lagt bak seg. Nei, han ser framover og venter, og hele hans lengsel går ut på det nye, på den kommende byen. Der skal det ikke lenger slås opp pilegrimshytter, men det fullkomne skal åpenbares.

Og om en slik Guds pilegrim enn må vente lenge, blir gleden hans bare desto større og mer fullkommen når den etterlengtede dagen endelig kommer. Da blir bønnen hans oppfylt, bønnen om å bli fri fra alt ondt og om at den store forløsningsmorgenen må bryte fram.

Slik vi håper til Guds nåde, har vår søster som er sovnet inn, ført sin pilegrimsvandring til en salig ende ved Kristi blod og rettferdighet. På det satte hun sin tillit, mens hun kjente sin usselhet og syndighet. For de forløste er denne enden begynnelsen på den arven som er gjort i stand ved Kristus. Og nå nyter hun, slik vi håper, den salighet hos Gud som hun bidde på.

Å, hva er nå hennes lange pilegrimsvandring? Hva er nå de besværlighetene hun har hatt? Hva er nå den ofte gjentatte smerten hun har følt her nede når mennesker som var henne så dyrebare, gikk bort? Hva er nå den langvarige svakheten og sykdommen som hun med dyp smerte har kjent mot slutten av livet, og som hun så lenge ønsket å bli fri fra? Hva er det nå? Det er forbi – og dermed er alt sagt.

I fred har hennes trofaste Skaper revet ned hytten hennes og løst båndene i legemet hennes. «Jeg har sett en ende på alle ting, men Guds kjærlighet varer evig.»

Hva skal jeg si til de etterlatte? Jeg vet ikke noe annet å si enn dette: Jeg ønsker at fredens og bønnens ånd må binde hele denne store familien sammen til et hus der Herren vandrer, og som med alvor og kjærlighet gjør seg ferdig til Jesu Kristi åpenbaringsdag. Måtte ingen bli tilbake, så hun som er sovnet inn, ikke skal savne noen av sine barn, barnebarn og oldebarn i fredens boliger når hun en gang ser seg omkring i familiekretsen sin.

Jeg roper til hele familien i hennes navn, og jeg ber dere at dere vil ta imot det som en røst fra henne selv:

Min valfart nå fullendt er
i livets strid og møye,
nå bort man til min grav meg bær,
men åpnet er mitt øye
for himlens fryd og salighet,
som er ved Kristi trone
for alle troende bered;
nå bær jeg ærens krone.
Min Herre Jesus var mitt håp
i all min dont i live;
han hørte allestund mitt rop
om hjelp og trøst å give.
Jeg ber at han de kjære her,
som står på jord tilbake,
beskjerme vil, og så enhver
en gang opp til seg drage.

Amen.

Om bønnen

Slik pusten er uunnværlig for menneskets legemlige liv, slik er bønnen uunnværlig for det åndelige livet. Bare ved bønnen kommer mennesket i samfunn med den levende Gud. Bare ved bønnen lærer det ham å kjenne og øser lys, liv og fred av fylden i hans nåde.

Den som ikke ber, eller som gjør bønnen til tomme ord fra munnen uten at hjertet er med, den som kvier seg for å løfte sin sjel til Gud i alvor og oppriktighet – han viser nettopp med det at han lever uten Gud i verden og er helt blind og død i sine synder.

Hva skal da kunne holde de onde lystene og begjærene i et slikt menneske tilbake, så de ikke bryter ut? Hva skal kunne verne ham mot verdens utallige forførelser? Hva skal drive ham til å gjøre det som er godt og rett, og til å vokse i sannheten? Hva skal gi ham trøst i ulykken og kraft i dødens stund?

Han er som et forsvarsløst menneske. Synden kan angripe ham fra alle kanter med sitt morderiske tyranni, såre ham, overvelde ham og slepe ham som en slave fra dårskap til dårskap, fra ondskap til ondskap. Så mange mennesker kjenner ikke den sanne bønnens verdi og kraft. De ber enten ikke, eller de ber ille. Følgen er at de lever i sitt eget forvendte sinn og tråkker sin egen sjelefrelse under føttene.

Av dette kommer hjertets ufred, vreden, ergrelsen, klagene og knurringen mot Gud – kort sagt hele deres ugudelighet. Det er som Gud selv sier om slike mennesker: «Meg, kilden med det levende vann, har de forlatt» (Jer 2,13), eller som Jesus sier: «Dere vil ikke komme til meg for å få liv» (Joh 5,40).

Men ser en på den andre siden på de sanne kristne, disse glade, salige og hellige menneskene, vil en finne at alt det gode de nyter, har de fått fra Gud ved bønnen. Før de ba, var også de tomme, blinde og døde som andre uomvendte mennesker. Men da de med ett kjente smerten over sin fattigdom og syndenød, hva gjorde de da? Søkte de kanskje trøst hos mennesker? Eller søkte de adspredelse i forfengelige ting?

Nei, de ba. De søkte den levende Gud, kastet seg ned for ham og ba om hjelp, om tilgivelse for syndene sine og om kraft til å bli fornyet i sitt sinns ånd. Da gikk det dem slik de ønsket. Fordi de nærmet seg Gud, nærmet han seg også dem. Fordi de ba, fikk de. Fordi de søkte, fant de. Fordi de banket på, ble det lukket opp for dem.

Bønnen er altså den eneste veien til samfunn med den levende Gud og med Jesus Kristus. Derfor anbefaler Den hellige skrift den også på det mest inntrengende for alle mennesker. «Be alltid og bli ikke trette», sa Frelseren (Luk 18,1). «Be uten opphold!» sa apostelen Paulus (1 Tess 5,17).

Og dette er befalt oss helt og holdent til vårt eget beste. For Gud vet nok på forhånd hva vi trenger. Fra sin side trenger han altså egentlig ikke bønnen vår. Hans kjærlighet til oss går også så langt at han ikke først behøver å bli rørt og beveget av bønnen vår for å hjelpe, trøste og velsigne oss.

Men det er hans vilje og en lov i hans rike at bare de som kommer til ham og søker hans åsyn, skal finne ham og nyte hans frelse og salighet. Det ligger i sakens natur. Jeg kan ikke lære et menneske å kjenne, og heller ikke vite noe om eller glede meg over hans gode egenskaper, hans kjærlighet og vennlighet, hvis jeg ikke selv går bort til ham og taler med ham ansikt til ansikt.

En ild kan heller ikke varme meg hvis jeg ikke går bort til den. Slik kan Gud åpenbare sin kjærlighet og barmhjertighet for min sjel bare når jeg selv kommer til ham og lar hjertet mitt være i hans nærhet.

Bønnen er altså ikke noe annet enn å komme til Gud, til Jesus Kristus, en tale med sjelen og munnen til ham som er allestedsnærværende. Og fordi han er overalt, kan mennesket også be til ham overalt. I kammeret, i kirken, i ensomheten og blant mennesker, på marken og i skogen, eller hvor du ellers er, kan og tør du tale med din Gud og Frelser. Jo oftere og jo mer utholdende du gjør det, desto bedre er det.

Det saligste løftet Gud gir den som ber, er dette: at han vil bønnhøre ham. Frelseren sier: «Be, og dere skal få, for at deres glede kan være fullkommen» (Joh 16,24). Et menneske trenger så mye til legeme og sjel. Skulle han ikke da få både mot og frimodighet når han hører at den store Gud og Frelser vil gi ham det han ber om? Se, hvis han ikke ville bønnhøre oss, ville han jo ikke ha befalt oss å be.

Men hva skal jeg be om? Kjære menneske, du som spør slik – kommer du ikke på nok av det du ikke har, og som du ikke makter å gi deg selv? Mangler du ingenting? Trenger du ikke et nytt hjerte og en ny, stadig ånd? Trenger du ikke sann omvendelse og levende tro på din Frelser, som ble korsfestet for deg? Trenger du ikke visdom til å kjenne den rette veien til livet?

Trenger du ikke tilgivelse for syndene dine og kraft til å si nei til synden og følge din Herre på den trange veien med selvfornektelse, tålmodighet og daglig lydighet? Trenger du ikke trøst i mye elendighet på legeme og sjel? Trenger du ikke tusen andre ting også? Om alt dette kan du be. Og jo mer barnlig og lengselsfullt du ber, desto kjærere er det for Herren, som sier: «Lukk din munn vidt opp, og jeg vil fylle den!» (Sal 81,11).

Men hvordan skal jeg be? Godt for den som spør slik! For mange har ikke en eneste gang i hele sitt liv tilbedt Herren i sannhet. De ramser opp bønner de har lært utenat, uten følelse og forstand, slik hedningene gjør.

Likevel mener de at de allerede kan be og ikke trenger å lære det. Men spør en dem om de også har fått det de ba om, om de også smaker Guds nærhet og

vennlighet i bønnen, eller om bønnen virkelig gjør dem bedre og mer tilfredse, så må de – hvis de vil være oppriktige – innrømme at de ikke vet noe om alt dette.

For et rått, frekt og hovmodig hjerte som er overgitt til de onde lystene, kan ikke frambringe noen sann bønn, like lite som en tornebusk kan bære søte druer. «Om en vender sitt øre bort og ikke vil høre loven» – det vil si ikke vil lyde Gud – «da er til og med hans bønn en motbydelighet» (Ordsp 28,9).

Men vil du, min leser, lære å be, så spør deg selv om du også virkelig ønsker å få åndelige og himmelske goder av Gud. For se, så lenge du ikke hungrer og tørster etter rettferdighet, og så lenge du bare ser på bønnen som en ytre vane, er du ikke skikket til å be slik at det behager Gud.

Og så lenge kan han ikke bønnhøre deg. Men lengter du etter sannhet og nåde, og ønsker du virkelig å bli fri fra syndene dine og forenet med Gud, så legg merke til de enkle punktene nedenfor. De hører med til en bønn som skal bli bønnhørt.

For det første vil Gud bare bønnhøre oss i sin Sønns, Jesu Kristi, navn. Den som altså vil be, må først tro på Kristus, eller i det minste ønske å tro på ham. Han må be til den himmelske Far i tillit til Kristi guddom, hans ord og hans fortjeneste, for at Faderen kan bli æret i Sønnen. Du kan også vende deg rett til Frelseren selv og betro ham alt du har på hjertet. For den som ærer Sønnen, ærer Faderen, fordi Faderen er i Sønnen og Sønnen er i Faderen.

For det andre hører det med til en bønn som kan bli bønnhørt, at det er virkelig nød og sann trang som driver oss til å utøse hjertet for Gud, og ikke bare innbilt fattigdom. For den som ikke hungrer og tørster, blir heller ikke mettet.

For det tredje må det være vårt fulle alvor å få det vi ber om. Det må ikke være som når et menneske riktignok banker på den rette døren, men bare sakte, og med et hemmelig ønske om at de som er inne, ikke skal høre ham eller lukke opp for ham. Dette er syndens bedrag. Vi må av hele vårt hjerte ønske å få den hjelpen vi ber om, og ikke hykle med tomme ord.

For det fjerde må bønnen vår være ydmyk. Vi har jo ingenting vi med rette kan kreve, og vi må innrømme for oss selv at hvis Herren hører og tar imot bønnen vår, er det ufortjent nåde og et bevis på hans barmhjertighet. Her ser en hvor blinde de er som gjør seg viktige med bønnene sine, og som i hjertets dårskap kanskje til og med mener at det er en ære for Gud at de ber til ham.

Men si meg: Er det en ære for den rike at den fattige tigger av ham? Må ikke den fattige være glad hvis den rike vil høre på ham? Jo mer ydmyk bønnen er, desto sikrere blir den bønnhørt. For de ydmyke gir Gud nåde (1 Pet 5,5).

For det femte hører det til slutt også med til en sann bønn at vi tror og stoler på at Gud vil gi oss det vi ber om. Vi må ikke gi rom for den tvilen som fienden prøver å lokke oss til – han er alltid årvåken og på lur. «Alt dere ber om i bønnen, tro bare at dere får det, så skal det bli gitt dere» (Mark 11,24). Slik taler Herren selv. Til dette hører også å vente stille på Gud. For han gir oss det gode i sin tid, når den rette timen er kommet.

Den som ber på denne måten og holder ut i bønnen, ber sannelig slik at han kan bli bønnhørt. Og han skal få erfare at hjertet til den som søker Gud, skal leve (Sal 69,33).

Bønner for hver dag i uken

Morgenbønn søndag

Himmelske Far! I dag er det søndag, hviledag. Mange tusen av mine medkristne kan i dag glede seg over uken som er gått. De kan glede seg over å gå i din kirke med sine brødre og søstre og bli oppbygget sammen med dem ved ditt hellige ord.

Men jeg – jeg? Kan jeg også glede meg? Må det ikke smerte meg når jeg tenker på hvor ofte jeg har vært lettsindig i ditt hus og forsømt å bruke ditt ord? Kan jeg være glad når jeg tenker på at jeg, synderen, i dag skal tre fram for deg, som jeg så ofte har krenket? Kan jeg frimodig se deg i ansiktet når følelsen av min uverdighet tynger meg slik?

Det er søndag i dag. Ak, rettferdighetens sol er ennå ikke gått opp i hjertet mitt. Der inne er det fortsatt så mørkt og kaldt, så tørt og ufruktbart. O Gud, o Gud! Hvor skal jeg gå fra din Ånd, hvor skal jeg flykte fra ditt åsyn (Sal 139,7)? Er det da ingen hjelp mer for meg, ingen salve for sårene mine? O Jesus, du som er så barmhjertig, har du ingen miskunn med meg? I dag er det jo din nådedag. O vær meg nådig og helbred meg. Hjelp du meg, så blir jeg hjulpet.

Ta bort de gamle syndene og åpne hjertets lukkede dører, så ditt lys kan trenge inn og jeg kan glede meg i din fred. La hjertet mitt kjenne at du har tilgitt meg, så jeg også igjen kan glede meg over din dag. La ditt ord, som jeg skal høre i ditt hus i dag, bli til velsignelse for hjertet mitt, så jeg tror det, forstår det og tar vare på det. Velsign hver time i denne dagen til min sjels evige frelse, for din lidelses og døds skyld. Amen.

Kveldsbønn søndag

Jesus, du verdens lys! På den første dagen i uken stod du seierrik opp fra de døde ved Faderens herlighet. Ved denne din oppstandelse har du tatt makten fra døden og ført liv og uforgjengelighet fram i lyset (2 Tim 1,10). Vær også mitt lys i natt, og tilgi meg alle de syndene jeg har bedrøvet deg med i dag, og som har økt min skyld. Gå opp i meg som rettferdighetens sol!

Du har alle hjerter i din makt. Du tar liv, og du gir liv. Så åpne og opplys også mitt hjerte, og gjør det til et tempel for din Hellige Ånd. Du har jo lovet: «Jeg vil bo hos dere og ferdes iblant dere, jeg vil være deres Gud, og dere skal være mitt folk» (2 Kor 6,16).

Du er oppstandelsen og livet. Vær også mitt liv så lenge jeg lever. Før meg ved din oppstandelses kraft ut av alt som kan kalles død: vantroens og syndens død, latskapens død og det verdslige sinnets død. Og gi meg et hjerte som henger ved deg som et barn ved sin mor. Den som følger deg, o Jesus, skal ikke vandre i mørket, men ha livets lys (Joh 8,12).

Så setter jeg da mitt håp til deg: at du i denne uken vil være min hjelp, min trøst og min styrke. La din gode Ånd styre meg og herliggjøre deg i min sjel, så jeg kan lære å elske deg, du som elsket meg først og gav deg selv for meg. Ditt store navn være æret og tilbedt nå og i evighet! Amen.

Morgenbønn mandag

Himmelske Far! Jeg takker deg ved Jesus Kristus, din elskede Sønn, at du så nådig har bevart meg i natt og latt meg oppleve denne dagen. Det er din vilje at jeg i dag skal bli visere, bedre og saligere enn jeg har vært til nå.

Herre min Gud, jeg vet at jeg verken med min uopplyste forstand eller ved egen kraft kan komme til sann anger, til et forandret hjerte og til tro på min Herre Jesus. Derfor ber jeg deg: Opplys du hjertet mitt og gjør det ydmykt ved din Hellige Ånd, så jeg ikke, slik som hittil, blir en hykler som tjener deg med et falskt hjerte og tomme ord.

Hjelp meg, o Herre Jesus, så jeg ikke utsetter fra dag til dag å søke, finne, elske og tjene deg av hele mitt hjerte. For du har nok lovet meg din nåde i dag, når du sier: «I dag er nådens tid, i dag er frelsens dag» (2 Kor 6,2). Men morgendagen har du ikke lovet meg. Dessuten er jo hver dag og hver time tapt som jeg tilbringer i syndens tjeneste, utenfor ditt salige samfunn.

La meg derfor ikke tilbringe denne dagen uten deg, ikke i hykleri, ikke i verdenslyst, ikke i hat og uforsonlighet, ikke i vantro, ikke i råtten snakk og andre mørkets gjerninger. Men ha øye med meg og lær meg å handle etter din gode vilje. I dine hender overgir jeg legeme og sjel. Du har forløst meg, Herre, du trofaste Gud! Amen.

Kveldsbønn mandag

Herre Jesus! Jeg har dessverre lenge nok vært min egen og har vandret omkring uten deg som en fortapt sau. Hittil har jeg tjent verden og synden dag og natt, i friske og syke dager. Men hvilken frukt har jeg av det? Ingen annen enn at jeg må skamme meg for deg og for engler og mennesker. Tilgi meg, Herre, for din bitre lidelses og døds skyld. Ved den har du kjøpt meg til din eiendom, og det for en så høy pris.

Ak, dra meg helt til deg! La det fra nå av være mitt alvor å leve for deg alene! Gi at hjertet mitt ikke henger ved noe annet enn deg, og gjør meg fri fra fordervelsens og forfengelighetens tjeneste. For den som du, Sønnen, gjør fri, han er virkelig fri (Joh 8,36).

La deg finne, la deg finne,
den har alt som bare har deg! Amen.

Morgenbønn tirsdag

Jeg priser deg, Far, himmelens og jordens Herre, at jeg igjen i dag ser ditt dagslys. Hver dag i mitt liv skal med rette være kostbar for meg, fordi jeg ennå kan love deg i de levendes land og ved din Ånd stadig bli bedre forberedt til evigheten.

Himlene forteller din ære, og hvelvingen forkynner dine henders verk. Den ene dagen lar sin tale strømme fram til den andre, og den ene natten forkynner den andre at din miskunnhet når så langt som himmelen hvelver seg, og din trofasthet så langt som skyene går (Sal 19,2–3; 36,6). Til denne din evige godhet og trofasthet overgir jeg meg i dag med legeme og sjel, med alle mine indre og ytre livsrørelser. Din miskunnhet er bedre enn livet (Sal 63,4). Min sjel love ditt hellige navn.

Men jeg tenker også på himmelen, der du, o Jesus, har beredt riket for dem som er velsignet av din Far, fra verdens grunnvoll ble lagt (Matt 25,34). Vend du, o Herre, min sjels øyne og hele mitt hjertes lengsel dit, og driv meg ved din Hellige Ånd så jeg legger vinn på å komme inn til den hvilen som er lovet Guds folk.

For alle våre jordiske lidelser er ikke verdt den herligheten der, og vår trengsel, som er kortvarig og lett, virker en evig herlighet i overmål på overmål for dem som ikke ser på det synlige, men på det usynlige. For det synlige varer en kort stund, men det usynlige er evig (2 Kor 4,17–18).

Herre Jesus, du troens opphavsmann og fullender, styrk og opplys meg!

At i deg jeg palmen vinner
og din seier meg påminner
om den kamp du stred
da for meg du led. Amen.

Kveldsbønn tirsdag

Hellige og barmhjertige Gud! Jeg arme synder bekjenner for deg med et angrende hjerte at jeg ikke er verdt all den godhet og trofasthet du også i dag har vist meg. Lovet være du, Herre! Lær meg dine forskrifter (Sal 119,12).

Når jeg tenker på hvor lenge jeg allerede har vært her i verden, hvor mye godt jeg har fått av din hånd, hvordan du har besøkt meg, snart med kjærlighet, snart med lidelser, hvordan du fra barndommen av har arbeidet på hjertet mitt ved din Ånd og så hjertelig tatt deg av min sjel for at jeg ikke skulle gå fortapt, da kan jeg bare si: Herre, din miskunnhet når så langt som himmelen hvelver seg, og din trofasthet så langt som skyene går.

Hvor dyrebar er din miskunnhet, Gud, at menneskenes barn får søke ly i dine vingers skygge (Sal 36,6.8)!

Men når jeg tenker på hvordan jeg har oppført meg midt i hele denne rikdommen av godhet, tålmodighet og langmodighet, da må jeg si med tårer:

Skamme må seg vel mitt hjerte;
nådig du bevarer meg
dag og natt så faderlig,
og ennå det dog ei lærte

takkende å heve seg
uten hykleri til deg.

Derfor faller jeg nå ned for dine føtter, kjære Herre Jesus, og takker deg av hjertet. For selv om øksen ligger ved roten av treet, har du ikke hogd meg ned, men latt meg bli stående til nå. Men jeg ber deg også om et nytt hjerte, og om at jeg må lære å forstå og ære din kjærlige vilje med meg på rett måte. Forandre særlig mitt uforsonlige hjerte, så jeg oppriktig tilgir dem som gjør meg urett.

Og la meg selv ikke gjøre noen urett, verken med ord eller gjerning, og heller ikke tenke ondt om noen. O du Guds Lam, som bar verdens synder, forbarm deg over meg, og la meg i natt våke eller sove, leve eller dø i din fred. Amen.

Morgenbønn onsdag

Gud, du hører bønner, derfor kommer alt kjød til deg (Sal 65,3)! Ravnungene roper til deg etter føde, og alles øyne vokter på deg at du skal gi dem deres føde i rett tid (Sal 147,9; 145,15). Skulle ikke da også jeg, en lat synder, be til deg?

Hvor mye godt har jeg ikke hittil fått av dine hender uten å be om det! Hvor mange tuktelser fra din hånd er ikke kommet over meg uten at jeg har forbedret meg! Ofte har jeg til og med ment at det skjedde meg stor urett. Derfor har jeg verken ydmyket meg eller ropt til deg om tilgivelse og omvendelse.

I evangeliet har du åpenbart meg ditt dyrebare farsnavn, og jeg har ikke kalt deg: Abba, kjære Far! Din kjære Sønn har så alvorlig befalt meg: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Alt det dere ber Faderen om, skal han gi dere i mitt navn. Be, og dere skal få» (Joh 16,23–24). Likevel har jeg verken aktet på hans formaning eller på hans løfte. Din dyrebare Hellige Ånd har ofte oppmuntret meg til det, både i hjertet og ved ytre anledninger, men hittil har jeg lettsindig stått ham imot.

Himmelske Far! Tilgi meg denne latskapen for Jesu Kristi skyld. I sin fornedrelses dager bar han fram bønner og nødrop med sterkt skrik og tårer (Hebr 5,7), og nå lever han for evig og går i forbønn for meg. Vekk du selv hjertet mitt til bønn ved din Ånd, så jeg stadig omgås deg i tankene og tørster etter deg, den levende Gud. Herre, lær meg å be og takke etter din gode vilje. For slik blir du æret, og på den veien viser du oss din frelse. Amen.

Kveldsbønn onsdag

Store yppersteprest, Jesus Kristus! Hvor du har arbeidet for mine synders skyld og hatt møye for mine misgjerningers skyld! Min egenvilje har bedrøvet din sjel inntil døden. Mitt harde hjerte har voldt deg dødskamp og blodig svette. Og likevel er jeg ennå så egensindig og egenrettferdig. Dessverre har jeg ennå aldri i sant alvor gått løs på min egenvilje, denne roten til alt ondt. Jeg har ikke kjempet mot den med alvor, og derfor er den heller ikke overvunnet og beseiret.

Derfor skremmer død og helvete meg ennå, og jeg kan ennå ikke si med Paulus: «Jeg har lyst til å bryte opp herfra og være med Kristus» (Fil 1,23). Men jeg vil så gjerne bli fri fra mitt harde, ubøyde hjerte og ikke ta det med meg inn i evigheten til min egen fordømmelse. Derfor ber jeg deg, o Herre:

Ditt blod så rent og hellig var,
det ville du utgyte;
en annen art mitt hjerte har,
det vil ditt bud ei lyde.
O la ditt blods den sterke kraft
mitt harde hjerte tvinge
og gjennomtrenge livsens saft,
din kjærlighet meg bringe!

Herre, jag bort den trygghet jeg hittil har levd i, så jeg kan våkne opp av min syndesøvn! Jag bort mitt hjertes treghet til å be, så jeg blir villig og skikket til å tilbe og prise deg. Jag bort den forferdelige, mektige vantroen som skiller meg fra deg og din kjærlighet, som forblinder og forherder meg, så jeg kan nyte deg og henge ved deg med sjel og ånd. Jag bort min kjødelige bløthet, så jeg ikke lenger knurrer mot deg, men overgir meg til din hellige vilje.

Nå, Herre, forbarm deg over meg og tilgi meg i nåde det jeg igjen i dag har syndet mot deg og min neste i tanker, ord og gjerninger. La meg slumre inn under din miskunn, og vær hos meg når jeg våkner. Amen.

Morgenbønn torsdag

O min Gud, du hvis godhet er ny hver morgen! Hvor rent ingenting er ikke alle mennesker, og likevel lever de tiden sin bort i trygghet! Sannelig, et menneske, født av en kvinne, lever en kort tid og er fullt av uro. Som en blomst skyter han opp, og han flykter som skyggen. Han har ikke noe blivende sted, for du har satt ham en grense som han ikke kan overskride (Job 14,1–2.5).

Takk og lov være deg ved Jesus Kristus, vår Herre, at du ikke for lenge siden rev meg bort i min trygghet og overgav meg til en ond og brå død, men førte meg inn i trengsel og slik gav meg tid til anger og omvendelse.

Ak, lær meg fra i dag av å tenke rett på at jeg må dø, så jeg kan bli vis og gjøre godt så lenge det er dag, før natten kommer, da ingen kan gjøre noe mer. Vårt sanne mål og fedreland er der oppe i himmelen hos deg. Lær meg å jage etter dette målet med hele min sjel og å nå seiersprisen som ditt himmelske kall i Kristus Jesus holder fram for oss (Fil 3,14).

Selvbedrag meg ei forville,
for all falskhet fri meg vel!
Ordets skarpe sverd adskille
marg og ben og ånd og sjel,
hjertets skjulte råd oppdage,
meg fra død til livet drage,
at jeg uten hyklersk skinn
lyder deg, o Herre min!

For er glansen falsk, oppdager
du det, ei det nytter meg;
verre blir jeg kun – bedrager
ene meg, men ikke deg.
Sannhets lys og kraft kan ene
hjertet legedom forlene;

før meg da fra mørket ut
til ditt lys, trofaste Gud! Amen.

Kveldsbønn torsdag

Herlighetens Far! Riktignok er jeg støv, men likevel din skapning, din gjenløste skapning, og i min svakhet vil jeg love deg når denne dagen slutter. Jeg priser ditt navn så godt jeg kan, ikke bare for denne dagens nåde, men også for dens plage. Har jeg i smertene mine ikke gitt så mye etter for egenviljen og lysten til å knurre, var det fordi trøsten og velsignelsen som din hånd har beredt meg i dag, ikke var skjult for meg. Åpne mine øyne og opplys meg i kveld, så jeg ikke forspiller den velsignelsen du ennå vil gi meg.

Ak, hvor salig jeg ville være om jeg virkelig hang fast ved deg, ved miskunnen i din evige kjærlighet, om jeg midt i all min jordiske trengsel hadde fred i deg! Verden kan nok ikke ta imot din fred, for de ugudelige har ingen fred.

Og så lenge jeg ennå har lyst til synden, så lenge jeg ikke vender meg til deg, er bare jammer og forbannelse min arvedel. Og likevel har du, barmhjertige Gud, ikke skapt oss til vrede, men til å eie saligheten ved Jesus Kristus, vår Herre. Du er kjærlighet, og det er din glede å gjøre vel mot oss.

O Herre, så dra meg til deg og ta syndens åk bort fra meg. Send din Hellige Ånd, så han kan lede meg på fredens vei, der hjertet blir fylt med kjærlighet og glede. Herre Jesus, før jeg går til hvile, bøyer jeg mine knær for deg og ber deg:

O Jesus, hjelp du meg
at jeg må ligne deg,
i sinn må være
som du, o Jesus, er:
saktmodig, kjærlig mot enhver! Amen.

Morgenbønn fredag

Jesus, du korsfestede herlighetens Herre! På denne dagen i uken ble du en forbannelse for meg på korsets tre. Jeg har voldt deg møye med mine synder og arbeid med mine overtredelser. La meg også i denne morgenstund og hele dagen igjennom få nyte noe av den velsignelsen du har vunnet for meg ved din bitre lidelse.

Ofte har jeg hørt at du, den levende Guds Sønn, er død for meg – ja, også for meg – og har vunnet for meg syndenes forlatelse og salighet. Hittil har det aldri trengt rett inn i hjertet mitt, men det har blitt med å høre det.

O hvilken blindhet, hvilken utakknemlighet! Det er allerede ufortjent nåde at jeg har fått oppleve denne dagen og ikke døde i syndene mine i natt som gikk. Men du har latt meg oppleve denne dagen for at jeg i dag skulle bli enda mer inderlig forent med deg, min Frelser! Så ta meg da selv inn i din kjærlighets salige samfunn, og vask meg ren fra syndene mine.

Gjør meg ett i sinn med deg. La meg også vise tålmodighet i denne dagens plage. Hersk i meg som livets fyrste, plant i hjertet mitt et nytt liv i sannhet, kjærlighet, tro og rettferdighet, og bevar meg fra all lettsindighet og alle mørkets gjerninger! Gi at jeg henger fast ved deg med en stille og saktmodig ånd og alvorlig strever etter å få en varig velsignelse av dine lidelser.

O la denne dagen bli en velsignet fredag for meg. La din Ånd i dag vitne med min ånd at du også har ofret deg for mine synder, har satt meg fri fra all skyld og straff og helliget meg til å nyte Guds barns herlige frihet. Hjelp meg til det, Herre Jesus, for din godhets skyld. Og glem meg ikke, så jeg ikke glemmer deg. Amen.

Kveldsbønn fredag

Hellige og rettferdige Gud! Jeg har ingen grunn til å le mye og være glad på denne verdens vis, men heller til å sørge, slik din kjære Sønn sier. Hvor dypt bør det ikke smerte meg at jeg har forlatt deg, kilden med det levende vann! I syndens tjeneste har jeg så lenge foraktet min himmelske arvedel og hopet opp vrede over meg til vredens dag.

Ennå har jeg behag i synden. Til denne dag er hjertet mitt hardt og vantro, leppene mine urene og hendene mine villige til urett. Hva skal jeg svare deg, du som har gitt din enbårne Sønn i døden for meg elendige, og som nå forgjeves spør etter fruktene av en takknemlig tro og en barnlig lydighet?

Herre, forbarm deg over meg og tilgi meg! Virk i meg sann anger, sann syndserkjennelse, som jeg aldri skal angre, så jeg ikke i mitt late sinn skal sove og drømme meg rett inn i døden! Vekk meg opp, Herre, og opplys meg, og rop til meg: «Stå opp, bli lys! For din frelse, rettferdighetens sol, går opp over deg!»

Jeg er jo forløst, jeg er jo kalt til ditt salige samfunn ved Jesus Kristus. Ak, la da ikke hans dyrebare fortjeneste, hans nådekall og hans tålmodighet være forgjeves hos meg! Mye bedre er det ikke å være født enn å gå evig fortapt! Mye bedre er det aldri å være født enn å miste Jesus!

Herre Jesus Kristus! Som den spedalske faller jeg ned for deg og roper: Herre, om du vil, så kan du gjøre meg troende og lydig! Ja, gjør det. Kast et blikk på meg og vend mine øyne til deg, og la meg få vite at jeg er din, at du også har kjøpt meg! Nå går jeg til hvile, o Herre. Velsign meg og bevar meg. Men la meg ikke hvile før jeg har funnet deg, før jeg er din for evig. La det skje, for din miskunns skyld! Amen.

Morgenbønn lørdag

Gode Skaper! På denne siste dagen i uken hvilte du fra alle de gjerningene du gjorde da du skapte verden. Også oss har du skapt for at vi skulle komme til hvile, og etter syndefallet har du på ny gitt oss rett til den ved Jesus Kristus, din Sønn.

Gi at jeg ikke forsømmer å gå inn til denne hvilen! Takk for denne dagen, som du har unt meg, så jeg kan sørge for min sjels frelse og kalle på deg mens du ennå er å finne. Når du lar meg savne den ytre hvilen, er det fordi jeg skal lengte desto mer etter den evige hvilen som er i deg.

Dine faderlige tuktelser formaner mitt late hjerte til å høre på din røst ennå i dag. Det gjør også de forskjellige lidelsene og besværlighetene jeg møter, og døden, som truer meg hver dag. Nå kjenner jeg at i denne verden finnes det ingen ro, fred og glede uten i deg og i din Sønn. Jeg kjenner også godt at hjertet mitt og tungen min heller øser ut onde tanker og ord enn sannhetens tanker

og kjærlighetens ord. Jeg kjenner at min egen ulydige vilje ofte gjør lidelsene uutholdelige for meg, enda du har lagt dem på meg til mitt beste.

Derfor ber jeg deg ydmykt i Jesu Kristi, din kjære Sønns, navn: Tilgi meg alle mine mange synder! Tilgi meg at jeg hittil så frekt har foraktet din nåde og utrettelige langmodighet! Tilgi meg også særlig min knurring, mitt hovmod, min egenrettferdighet, min vrede og min utålmodighet!

Med dem har jeg bedrøvet deg og støtt din frelse fra meg. Tilgi meg også den unyttige, dårlige talen jeg har ført, og de ukyske ordene mitt urene hjerte kanskje har øst ut. Tilgi meg det, for du er ikke en Gud som har behag i ugudelighet. Den som er ond, kan ikke bestå for deg. Skap i meg et rent hjerte, og ta alle onde lyster bort fra meg!

O Herre Jesus, du som for oss er blitt visdom fra Gud (1 Kor 1,30)! Vend mitt øye og mitt hjerte bort fra denne forgjengelige verdens tomhet og mot den evige hvilen der oppe, som er lovet dine utvalgte. La meg trenge gjennom denne verdens nød og fristelse og bli verdig til å stå ved din høyre side på den dagen! Amen.

Kveldsbønn lørdag

Evige Gud, himmelske Far! Slutten på denne dagen og denne uken minner meg om slutten på mitt liv. Jeg vet ikke om den venter meg ved slutten av denne uken, eller kanskje enda tidligere. Derfor vil jeg ikke dø i mitt gamle vesen, men heller ta med meg noe nytt og himmelsk herfra til den andre verden. Så ber jeg deg da av hjertet: Ak Far, dan meg etter ditt bilde og skap i meg en ny skapning!

Jeg takker deg for alt du hittil har gjort mot meg til sjel og legeme, for hele rikdommen av din godhet, tålmodighet og langmodighet. Du har gitt meg mer enn jeg fortjente. Du har handlet med stor skånsel mot meg og ikke tuktet meg slik jeg har forskyldt. Du har også nådig hjulpet meg hele denne uken, og din trofasthet har vært ny over meg hver morgen. Takk, o Herre, for alt, og la meg tjene deg med et rent hjerte, til pris for din herlige nåde.

Prent dette store løftet ditt inn i hjertet mitt: «Den som seirer, skal arve alle ting. Jeg vil være hans Gud, og han skal være min sønn» (Åp 21,7). La det drive meg til å søke det som er der oppe, ikke det som er på jorden.

Ja, verden forgår og dens lyst. Den som har gjort det onde, skal ikke se deg, men lide evig fortapelse. Men den som gjør din vilje, blir til evig tid (1 Joh 2,17). Så overgir jeg meg da med sjel og legeme i dine hender! Ak, dan meg etter deg, og la godhet og miskunnhet følge meg hele mitt liv!

Amen.

Om Ludwig Hofacker

1798–1828

Ludwig Hofacker (1798–1828) ble født 15. april 1798 i Wildbad i Württemberg, sønn av en prest. Som student i Tübingen levde han først et verdslig liv, men ble vakt og kom til en levende tro på Kristus. Han ble kjent som en av de mektigste vekkelsespredikantene i Tyskland på 1800-tallet.

Han var hjelpeprest for faren i Stuttgart og fra 1826 sogneprest i Rielingshausen. Folk strømmet til fra vidt omkring for å høre ham, og prekenene hans handlet alltid om det samme: synden, korset og nåden i Kristi blod. Hele tiden var han plaget av sykdom, og han døde bare 30 år gammel 18. november 1828.

Etter hans død ble prekenene samlet i en postill for alle søn- og helligdager. Den kom i mange opplag og ble en av de mest leste andaktsbøkene i Norge og Norden på 1800-tallet. Denne oversettelsen bygger på den norske «Huus-Postille» fra 1858.